

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

7^a = 1063

879.24

FCC

14.812

109. 4.

14.812/109.4

7^a = 1063

879.24

FLL

14.812

109. 4.

Handwritten scribbles

42

879.24

P74a

ANGELI POLITIANI -0

OPERA, QVAE QVIDEM EXTITE

RE HACTENVS, OMNIA, LONGE EMENDATIVS QVA'M
usquàm antehac expressa: quibus accessit Historia de Coniuratione Pa
etiana in familiam Medicam, elegantissimè conscripta: quorum
omnium ordinem post Politiani elogia inuenies: addito
unà Indice memorabilium copiosissimo.

De La Libreria del Collegio desta Comp^a de Jho de Madrid

Τῆς ἐπιμελείας δὲ λαὶ πάντα γίνται.

BASILEAE

APVD NICOLAVM EPISCOPIVM IVNIO-
REM, M. D. LIII.

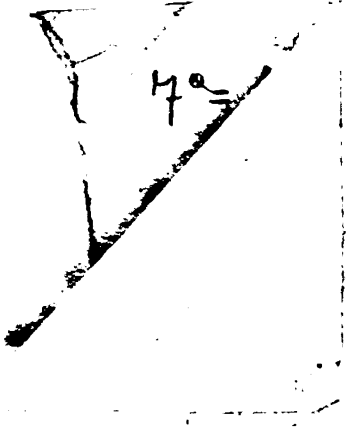
B

C

879.24

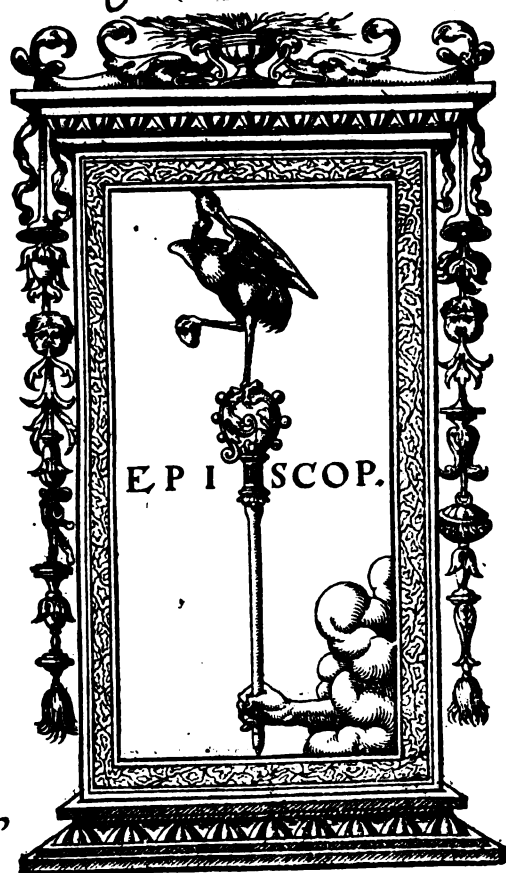
P74a

ANGELI POLITIANI -0

OPERA, QVAE QVIDEM EXTITE,

RE HACTENVS, OMNIA, LONGE EMENDATIVS QVAM
usquàm antehac expressa: quibus accessit Historia de Coniuratione Pa-
etiana in familiam Medicam, elegantissimè conscripta: quorum
omnium ordinem post Politiani elogia inuenies: addito
unà Indice memorabilium copiosissimo.

De la Libreria del Collegio de la Compañia de Jhu de Madrid

Τὸς ἐπιμελείας δὲ λαὶ πάντα γίνονται.

BASILEAE

APVD NICOLAVM EPISCOPIVM IVNIO-
REM, M. D. LIII.

B

C

ITALIA: 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911

ITALIA: 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911

ITALIA: 1911
L'ITALIA E IL MONDO
NEL 1911

CLARISSIMO IURISCONSULTO,

D. CAROLO HARSTO, PRINCIPIS GVILHELMI,

Ducis Cluensis, Iuliacen. &c. Consiliario, Domino suo uene-

rando, Nicolaus Episcopus iunior

S. D. P.

VM AD eam ætatem Dei benignitate uentum sit, uir ornatiss. qua decet pro sua uirili quemque prodesse uitæ communi, & honesto quæstu aliquo tueri rem domesticam, uisum est parentibus, & amicis, ut me applicarem ad typographicam; ne quid degenerem à paterna auita & industria. Itaque institutam offici-

nam ab hoc Opere auspicari placuit, idc̃q; sub tuo nomine inuulgare, quòd id passim desiderari animaduertērem: & spero has nostri conatus primitias hoc consilio tam fore gratas omnibus regionibus, quàm ipsum nomen tuum notū ac gratiosum est, propter lustratas Europæ partes omnes propemodū: uel cū iunior uisendis hominū moribus ac urbibus parabas tibi, qua nunc polles, prudentiam: uel cū matura iam ætate uarijs legationibus exerceris in illustrissimi Iuliacensiu Cluensiuq; ducis Gulielmi principis laudatissimi negotijs, cui es ob expertā integritatē ac solertiā charissimus, sicut & magnis regibus, quos legatus adisti, tum notus, tum charus ob dexteritatem & facundiam. Datū est igitur hoc meū præsens officiū, partim libri cōmendationi, ut dixi, partim meę gratitudini: cuius monumentū extare cupio, agnoscēs me tibi deuinctū non simpliciter: primū ante aliquot annos in ædibus tuis Louanij peramanter, & planē hospitaliter habitus, quæ cōiunctio priscis fuit sanctissima, adeò ut eam consecrarint Ioui Xenio, & memorabile illud diluuiū prodiderint, non ob aliud scelus inductū, q̃ ob uiolatum hospitium: deinde quia nobis intercedit & aliud beneuolentiæ uinculū, inueterata tua cū meis maioribus & cognatis amicitia, præsertim cū parentibus & FROBENII inchoata iam tum quando propter DES. ERASMVVM nostrum, uirū æterna dignū memoria, hæc patria uisebatur ab eruditiss. & candidiss.: quos ille, ceu magnes ferrū, ad se attrahebat occulta quadā *συμπάθεια*, studiorūq; in quibus excellebat, similitudinē, negari certē nō potest, affulsiſſe tum sidus quodpiā feliciter, nō sine diuina prouidentia, ut affectus isti mutui, iamdudū inchoati feliciter, auctiq; possēt multis officijs, durent hodieq;, non intermorituri quoad Deus hac luce nos frui uoluerit. Orsus sum autem hanc negotiationē literariam optimo iure ab eo, qui si non primus, certē cum primis rem literariam, per mille annos pessundatā à Barbaris, tanta sua

* 1 cum

THE UNITED STATES OF AMERICA
DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
WASHINGTON, D. C.
OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY
FOR LAND MANAGEMENT

MEMORANDUM FOR THE RECORD

SUBJECT: [Illegible]

DATE: [Illegible]

BY: [Illegible]

FOR THE RECORD

1. [Illegible]

2. [Illegible]

3. [Illegible]

4. [Illegible]

5. [Illegible]

6. [Illegible]

7. [Illegible]

8. [Illegible]

9. [Illegible]

10. [Illegible]

11. [Illegible]

12. [Illegible]

CLARISSIMO IVRISCONSULTO,

D. CAROLO HARSTO, PRINCIPIS GVILHELMI,

Ducis Cluensis, Iuliacen. &c. Consiliario, Domino suo uenere,

rando, Nicolaus Episcopus iunior

S. D. P.

V M AD eam ætatem Dei benignitate uentum sit, uir ornatis. qua decet pro sua uirili quemque prodesse uitæ communi, & honesto quæstu aliquo tueri rem domesticam, uisum est parentibus, & amicis, ut me applicarem ad typographicam, ne quid degenerem à paterna auita & industria. Itaque institutam officii nam ab hoc Opere auspicari placuit, idque sub tuo nomine inuulgare, quòd id passim desiderari animaduertentem: & spero has nostri conatus primitias hoc consilio tam fore gratas omnibus regionibus, quàm ipsum nomen tuum notum ac gratiosum est, propter lustratas Europæ partes omnes propemodum: uel cum iunior uisendis hominum moribus ac urbibus parabas tibi, qua nunc polles, prudentiam: uel cum matura iam ætate uarijs legationibus exerceris in illustrissimi Iuliacensium Cluensisque ducis Gulielmi principis laudatissimi negotijs, cui es ob expertam integritatem ac solertiā charissimus, sicut & magnis regibus, quos legatus adisti, tum notus, tum charus ob dexteritatem & facundiam. Datū est igitur hoc meū præsens officiū, partim libri cōmendationi, ut dixi, partim meę gratitudini: cuius monumentū extare cupio, agnoscēs me tibi deuinctū non simpliciter: primū ante aliquot annos in ædibus tuis Louanij peramanter, & planè hospitaliter habitus, quæ cōiunctio priscis fuit sanctissima, adeò ut eam consecrarint Ioui Xenio, & memorabile illud diluuiū prodiderint, non ob aliud scelus inductū, quàm ob uiolatum hospitium: deinde quia nobis intercedit & aliud beneuolentiæ uinculū, inueterata tua cum meis maioribus & cognatis amicitia, præsertim cum parentibus & FROBENII inchoata iam tum quando propter DES. ERASMV M nostrum, uirū æterna dignū memoria, hæc patria uisebatur ab eruditis & candidis: quos ille, ceu magnes ferrū, ad se attrahebat occulta quadā *συμπάθεια*, studiorūque in quibus excellebat, similitudine, negari certè nō potest, affulxisse tum sidus quodpiā feliciter, nō sine diuina prouidentia, ut affectus isti mutui, iamdudū inchoati feliciter, auctique possent multis officijs, durent hodieque, non intermorituri quoad Deus hac luce nos frui uoluerit. Orsus sum autem hanc negotiationē literariam optimo iure ab eo, qui si non primus, certè cum primis rem literariam, per mille annos pessundatam à Barbaris, tanta sua

* 2 cum

EPISTOLA.

cum laude cœpit restituere integritati pristinæ hoc nostro felice sæculo,
 ut cum patrum ætate unà cum Hermolao Picoq; maiore triumviratus
 honorem adeptus sit omnium eruditorū calculis, ita ut pro impudente
 alienoq; à Musis simul & Gratijs exploderetur quisquis cōtrā mutire
 auderet, eam existimationē etiam fato functus retineat apud posteros:
 & quamvis in hodiernum usq; secuta sint multa præclara lumina, tamē
 cōstanter suum gradum teneat, & inter primores censeatur. tanta fuit
 uis illius nati felicissimè ingenij, quod ardenti perpetuaq; contentione
 discendi docendiq;, & assidua cum doctis, uel priscis, uel æquævis con-
 suetudine, accedente fauore Mœcenatis non sui tantum, sed cōmunis
 omnium in hoc genere clarorum, ad summū euasit fastigium. De quo
 non libet hic plura dicere, cum hoc ipsum uolumen tam uariū satis de-
 claret, quid ille in utraq; lingua, quid in disciplinis omnib. liberalibus
 ualuerit, daturus meliora, grauiora, cumulationaq;, ni mors hominem
 cum expectatione applausuq; cunctorum bonis literis fauentiū multa
 molientē interceptisset: quo auidius frui debemus his reliquijs, in quas
 illa nullum ius habet, uicturis quoad uiuent ipsæ literæ. Tu certè frue-
 ris, cui cæterisq; similibus, hoc est, uiris doctis, integris, candidis, si sa-
 tisfacio, cœpti me nunquam pœnitebit. Bene uale, uir orna-
 tissime. Basileæ, Calendis Septembris. Anno salu-
 tis humanæ, M. D. LIII.

CENSURA

CENSURA DOCTORVM ALIQVOT

DE ANGELO POLITIANO.

EX PAVLI IOVII ELOGIIS ILLVSTRIVM VIRORVM
ueris imaginibus appositis excerpta.

Politianus à prima statim iuuet̃a admirabilis ingenij nomen adeptus est, quum nouo illustriq; poemate Iuliani Medicis equestres ludos celebrasset, Luca Pulcio nobili poeta, omnium confessione superato, qui Laurentij fratris ludicrum equestris pugnae spectaculum, iisdem modis & numeris decantarat. In id enim è Græcis atq; Latinis delectos flores populo stupendos contulisse censebatur. Nec multo post Iuliano à Pactijs in templo immaniter interfecto, eius uindictaë coniurationis historiam latine ornatissimeq; perscripsit. Professusq; demum in Gymnasio græcas pariter latinasq; literas, tantos de se excitauit clamores, fauente iuuentute, ut Demetrius Chalcondyles, uir græcus, præstantiq; doctrina, uti aridus atq; ieiunus à discipulis defereretur. Exinde Herodianum Romanè loquentem publicauit, cunctis haud dubiè erepta laude, qui id generis munus antè susceperint: quanquã æmulicam translationem, uti nos à Leone pontifice accepimus, Gregorij Tifernatis fuisse dicerent, quòd passim inducto fucò, & falsis neuorum coloribus interlita alieni styli habitum mentiretur. Sed eadem præcellenti studiorum omnium ubertate florentem, post editam Miscellaneorum Centuriam, publicataq; latina poemata immatura mors oppressit. Erat distortis sepe moribus, uti facie nequaquam ingenua & liberali, ab enormi præsertim naso, subluscoq; oculo perabsurda, ingenio autem astuto, aculeato, occulteq; liuido, cum aliena semper irrideret, nec sua, uel non iniquo iudicio expungi pateretur. Non sine graui Musarum iniuria, dolore que seculi, festinante fato ereptus est. Vix enim quadragesimum quartum ætatis annum attigerat. Sed eo præpropere uitæ exitu profecto felix fuit, quòd imminentem conuulsæ Medicæ domus ruinam effugerit. Tumulo autem hoc carmen Crinitus discipulus affixit.

PETRI CRINITI.

Hic hic uiator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus uides clarum,
Qui mente promptus acris, & arduum spirans,
Ac summa quæq; & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

EIVSDEM CRINITI MONODIA DE
laude Ang. Politiani.

Siren relicto Daunio
Quærebat ubi consisteret:
Diuq; uagula deuolans
Accessit aminem lassula

* 3

Ami

ELOGIA.

Arni fluentis leniter;
Et cōmorata satis, iter
Parabat inceptum sequi.
Sed ecce dum uaga subuolat,
Audit repentè rem nouam,
Nouosq; numeros, & noua
Carmina canentis Angeli.
Itaq; statim in labra conuolat
Dulci lepore perlita:
Et, inquit, hic libet agere,
Hic hic morabor sedulò:
Vbi Gratia, Decor, & Venus
Tam blanditer simul cānunt:
Carmenq; fundunt aureum.
Tu nunc ualebis Daunia

EX ERASMI ROT. CICERONIANO.

Fateor Angelum Politianum prorsus angelica fuisse mente, rarum naturæ miraculum, ad quodcumq; scripti genus applicaret animum: sed nihil ad phrasin Ciceronis, diuersis uirtutibus suspiciendus est.

EX STROZII FILII EPIGRAMMATIBVS.

Quis Lycias sortes? quis Phthiæ carmina uatis?
Transmissos Deli quis neget huc tripodas?
Quippe huc assidue Phœbus, Musæq; parentant,
Et charos lacrymis sæpe lauant cineres.
Quin si fata uelint, tegerentur numina, sub qua
Angelus obdormit Politianus humo.

INCERTI CUIVS DAM.

Politianus in hoc tumulo iacet Angelus, unum
Qui caput, & linguas, res noua, tres habuit:

CATALO-

**CATALOGVS OPERVM AN-
geli Politiani.**

	Pag. 1
Epistolarum libri duodecim.	213
Miscellaneorum liber.	314
Herodiani libri octo, è græco latinè redditi.	394
• Epicteti Stoici Enchiridion.	409
Alexandri Aphrodisei problemata.	440
• Magni Athanasii in Psalmos opusculum.	449
Platonis Charmides de Temperantia.	451
Lamia. Prælectio in priora Aristotelis Analytica.	462
Panepistemon. Prælectio Politiani.	474
Quòd ira in pueris optimæ sæpe indolis est argumentum.	477
• Oratio in expositione Homeri.	492
Oratio super Fabio Quintiliano, & Statij Syluis.	499
Præfatio in Suetonij expositionem.	506
Oratio pro Oratoribus Senensium.	510
Oratio pro Oratoribus Florentinorum.	511
Oratio pro Prætore Florentino.	512
Prælectio in Persium.	517
Dialectica.	531
Sylua, cui titulus Nutricia.	548
Sylua, cui titulus Rustica.	560
Sylua, cui titulus Manto.	569
Sylua, cui titulus Ambra.	583
Elegia, siue Epicedion.	588
Liber Epigrammatum Latinorum.	624
Liber Epigrammatum Græcorum.	636
Historia de Pactiana coniuratione.	
• Eorū quæ græcè passim admixta sunt interpretatiō, per quendā studiosum.	644

INDEX

INDEX EORVM QVI IN HOC OPERE SCRIBVNT
epistolas, & ad quos scribit Politianus.

Angelus Politianus
 Antonius Codrus Vrceus
 Augustinus Maphæus
 Aldus Manutius Romanus
 Baptista Guarinus
 Barptolæmus Scala
 Baccius Vgolinus
 Barptolæmus Chalcus
 Callimachus
 Cæsar Carmentus
 Franciscus Puccius
 Franciscus Piccolomineus, Cardinalis
 Senensis
 Georgius Merula
 Hermolaus Barbarus
 Hieronymus Donatus
 Ioannes Picus Mirandulanus
 Iacobus Antiquarius
 Ioannes Franciscus Benedictus
 Innocentius papa VIII.

Iacobus Cardinalis Papiensis
 Ioannes, Dei gratia, rex Portugalliz
 Lodouicus Odoaxius
 Lucius Phosphorus, pōtifex Signinus
 Laurentius Medices
 Ludouicus Maria Sfortia, dux Mediolanensis
 Marcus Antonius Sabellicus
 Marsilius Ficinus
 Macarius Mutius eques
 Matthæus Veronensis, Canonicus regularis
 Michael Acciarius Vtitanensis
 Nicolaus Leonicens
 Pomponius Lætus
 Philippus Beroaldus
 Paulus Cortesius
 Petrus Crinitus
 Scipio Carteromachus
 Tydeus Actininus.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

ANGELVS POLITIANVS PETRO
Medici suo S. D.

EGISTI mecum saepenumero, magnanime Petre Medices, ut colligerē meas epistolas, & in uolumē redactas publicarem. Collegi, ne non in omnibus obsequeretur tibi, quo sunt in uno spes omnes, opesq; mea sitae. Neq; collegi tamen uniuersas: id enim laboriosius, quam Sibyllae folia. Non scripserā uidelicet ad hoc, ut in unum corpus referrentur: sed ad usum praesentē duntaxat, oblati argumentis, non quaesitis. Ita nec exempla mihi retinui, nisi quarundam, putō minus feliciū, quā diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen ut instar

uoluminis efficerem, nonnullas etiā missas ad me, sed à doctis duntaxat, inserui, quae marcentem quasi stomachū lectoris excitarent. Est autem omnino stylus epistolarum mearū ipse sibi dispar: quo nomine multū quoq; scio reprehendar. Nam nec eadē mihi semper uoluntas, nec idem cuiq; uel personae, uel materiae congruebat. Non deerunt ergo qui dicāt, ubi tam uarias epistolas legerint (si qui modō legerint) iterū me Miscellanea, non epistolas composuisse. Sed inter diuersas opinionones & praecipientium de epistolis, & epistolas scribentium, speraui fore profectō necubī mihi patrociniū deesset. Occurret aliquis forsan, qui Ciceronianas esse neget: huic ego dicā (nec sine autore tamē) in epistolari stylo silendum prorsus esse de Cicerone. Rursus alius hoc ipsum culpabit, quod aemuler Ciceronem: sed respondebo, nihil mihi esse magis in uotis, quā ut uel umbrā Ciceronis assequar. Optaret alius ut Oratorem Pliniū scirem, quod huius & maturitas, & disciplina laudatur: ego contra totum illud aspernari me dicam Plinij seculum. Sed & si Plinium cuiquam redolebo, tuebor ita me, quod Sidonius Apollinaris, non omnino pessimus autor, palmā Plinio tribuit in epistolis. Symmachum si cui referre uidebor, non pudebit, ut cuius & breuitas celebretur, & rotunditas. Absesse rursus à Symmacho si cui credar, negabo mihi siccitatē placere. Longiores quaedam dicuntur epistolae: tales Plato scripsit, Aristoteles, Thucydides, Cicero. Dicuntur aliae contra nimis breues: obijciā tunc ego Dionem, Brutū, Apollonium, Marcum, Philostratum, Alciphronem, Julianū, Libanium, Symmachum, sed & Lucianum, quem falsō Phalarim uulgō putant. Damnabit alius me, quod argumenta non sint hīc epistolaria: damnari me patiar, sed cum Seneca. Nolet aliquis in epistolis sententias: prouocabo rursus ad Senecam. Poscet alius rursus sententias: huic ergo pro me Dionysius resistet, ac pertinere sententias ad epistolā negabit. Stylus esse nimium dicitur apertus: hunc tamen laudat Philostratus. Dicitur obscurus: at est ad Atticum talis M. Tullij. Neglegens erit: at epistolis neglegentia est ipsa pro cultu. Rursus erit idem diligens: conuenit maximē, quoniā pro munere mittuntur epistolae. Si cōcinnitas ibi sit, asseretur à Dionysio: si desit, ab Artemone. Tum quoniā Romani quoq; sunt Atticissimi quidam, si nō erit Attica, de-

Ang. Polit.

A

cebit

*Epistolarius
stylus.*

*Lucianus.
Phalaris.*

cebit hoc ipsum: nam quo alio damnatur Herodes, quàm quòd Atticus homo nimis Atticisset? Sin contrà nimis Attica: Theophrastus hîc proferetur, in hoc notatus ab anicula, licet homo non Atticus. Non erit festiua: me uerò seueritas delectat. Nò erit seuera: sed ego delicijs capior. Figuras habebit: hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris: at hoc ipsum carere figuris, figurat epistolam. Promet indolem scribentis: id quoq; præcipitur. Non promet: non scilicet quasiuit, ut quæ carere ambitione debet. Circulo claudetur: hoc & Græci faciunt. Aberit circulus: nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit, & incomposita: non displicet Aquilæ. Pedes habebit, & iuncturâ: non displicet Quintiliano. Non aget: non est enim dialogus. Aget: est affinis dialogo. Cômunitèr dicis, inquit alius, quæ communia: nouè, quæ noua: cum stylo res igitur congruit. Imò autem cômunitèr noua dicis, nouè cômunia: nempe quoniam memor sum præcepti ueteris τὰ μὲν κοινὰ καὶ νῦν, τὰ δὲ καὶ νῦν κοινὰ. Ad hunc igitur modum posse usquequaq; spero tergiuersari. Sed tamen ipsi uiderint. Tibi uerò mi Petre suauissime, certò satisfaciam uel in epistolis, si bonæ fuerint: uel in obsequio, si non bonæ. Vale.

ANG. POLITIANVS PETRO MEDICI SVO S. D.

De ciuitatis
Florentine
origine.

Vm sæpe ex nobis audisses Florentiam, qua tu in urbe principem locum, sicuti diu maiores tui meritò tenes, aliam prorsus habuisse originem, quàm quæ ab historiæ nostræ scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, ut quicquid ea de re còperti haberem, literis mandarem. Fore enim aiebas, ut mihi ciuitas omnis iure deberet, quòd parentes ei suos demonstrassem: præsertim qui tales extitissent, ut si sumendi ex quacuncq; historia fuissent, præstantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum ut ciuitati gratum faciam, quæ me benignè semper, humanèq; tractauit, tum ut tibi honesta postulanti, quo nihil mihi gratius in terris uiuit, obtemperem: breuiter hac epistola complectar, quid in literarum monumentis de urbis huius autoribus inuenerim, tum de nomine ipso pauca subnectam. Quoniamq; satis constat etiam Fæsulanos in partem ciuitatis fuisse acceptos, unde appellatas quoq; crediderim Fæsulas, exponâ. Deduxere igitur Florentiam Coloniam Triumuirî, Caius Cæsar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam Pontifex Maximus. Coloni autem deducti Cæsariani milites, quibus assignata ducenta iugera per cardines, & decumanos. Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum scriptorè, qui Neruæ ætate floruit, in libro de Agrorum mensuris, quem tu librum domi habes Petre Medices uetustissimum. Ita, quod nulli unquam contigit, à tribus Imperatoribus, quorum unus omnium summus, alter etiam Pontifex Maximus, orta est Florentia. Ciues autè primi Florentini uiri illi fuerunt, quorum uirtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora restiterunt. Explorata origine, causam quoq; nominis indagemus. Triplex Romæ urbi fuisse nomen proditur: unum hoc, quod diximus, peruulgatè: alterum, quod arcanum fuit, unde Amaryllida suam, quæ amorem propriè significat, in Bucolicon carmen Poeta detorsit: tertium sacrificijs debitum, de quo uocabulum Floralibus impositum, quod Anthusam Græcè Philadelphus interpretatur, homo doctus, à quo hæc accepimus. Hoc tu Latine uel Florentem uertas, uel aptius Floram fortasse, aut Florentiam. Scimus autem populi Romani Colonias quasi effigies paruas eius, & simulachra fuisse. Constat etiam Florentiam conditam ad Romæ imaginem, quod (ut alia præteream) nomen quoq; adhuc Capitoli, & regionum quarundam testificatur. Idem autem fuisse Anthusæ uocabulum Constantini urbi

Iulius Frontinus.

Romæ triplex nomen.

Anthusa.

hinc urbi positi, quæ noua Roma diceretur, tam Philadelphus idem, quam etiam doctissimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productum nomen, unde urbs quoque ipsa producta. Nam apud Plinium uel corrupta uoce Fluentinos legi, pro Florentinis: uel ita olim ueteres populos, qui profluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamē deinde in Florentinos condita urbe, deductaque Colonia commigrauerint, ut edictum quoque Desiderij Longobardorum Regis Fluentinos appellantis, ad utramuis redigi causam facile possit. Ptolemæus certē (ut quidam uetusti fatentur codices) Florentiam dixit. Idemque libro Historiæ naturalis quartodecimo Plinius, quanquam uulgaris codicibus mendosissimus omnino sit locus. Meminit & Paulinus Ambrosij discipulus Florentig, qui nostro etiam Præfule Zenobio locupletissimum sanctitatis testimonium perhibet. Indicat & Procopius quam etiam tum ualida hæc urbs, & præpotens fuerit, quæ tentata sæpius à Gotthis, expugnari non potuit. Vnum antiquitatis in ea uestigium pulcherrimum extat adhuc, templum hoc mirifica structura olim Martis, nunc Præcursoris titulum gerēs. Etenim Martem Romani originis autorem, Martem Cæsariani potissimum colebant milites, orbis terrarum uictores, Martem præcipuus uestræ urbis cōditōr Augustus, ut cui Romæ quoque medio foro cognomento Victori posuit templum. Quo minus mirandum Florentinā iuuentutem, quam uis patrio more abstinere armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiam inter milites exercitatissimos, excellere. Nam de te, Petre, nihil hoc loco mihi dicendum, qui tot palmas nuper paucis diebus toties uictor abstuleris: ne forte nostra hac epistola tui laudandi captasse occasionem cuiquam uidear. Fæsulæ restant, quas ab Atlante illo cœlifero conditas, & uetus fama fert, & homo, ut illis temporibus, doctissimus Ioannes Boccattus confirmat: quæ ne diutius tamē uacillet auctoritas, Hesiodum citare possum uetustissimū Poetam, qui Fæsulam fuisse unam, sed & primam Nympharum declarat, à quibus Hyadum, seu Latine Sicularum sydus exprimitur, quarum scilicet positum luna repræsentat, quod adhuc in ligno Fæsulani est: nisi potius ob id lunam gestant, quod ultima erraticarum uerticem ipsum Atlantis cœlum fulcientis potissimum premit. Sed audi iam uersus Hesiodos, quos ex libro ipsius, cui titulus Astræa, partim grauis autor Theon, partim Zezes ille Grammaticus repetit in epistolarum suarum commentarijs, in comparabilis memoriæ uir, atque infinitæ penè lectionis.

Νύμφαι χάριτες ὁμοῖαι

Φαισὺλα δὲ Κορωνίς, ἑὺσεφανὸς τε Κλέια,

Φαίω δ' ἰμερόεσσα καὶ Εὐδώρα πανύπεπλος.

Νύμφαι αἷς ὑάδας καλέουσι φύλ' ἀνθρώπων.

Vides ut Fæsulam nominat Hesiodus inter Hyadas potissimam, quod apud Eustathiū quoque reperias, quamuis in eo mendosis codicibus Aesula sit. Sed & Ammonius Grammaticus Fæsulæ meminit, ut unius ē Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuisse Atlantis filias, & easdē Bacchi nutrices, nullus credo paulò humanior ignorat. In ea uerò ciuitate fulminum claros interpretes uetere Hetrusca disciplina fuisse, docet ita Silius: Affuit & sacris interpret fulminis alis Fæsula. Cui quoniam semper ego nescio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non possum, totius etiam Italiæ salutem referri acceptā Fæsulani oportere, uidelicet in quorum iugo Radagafius olim Gotthorum rex immanissimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum uastantibus diuinitus conclusus, exceptus, trucidatusque fuerit. Hæc sunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Fæsulis intacta nostris annalibus, apud reconditos quidem, sed idoneos tamen autores inuenerim: quæ, nisi fallor,

Ang. Polit.

A 2

ciuibz

Fluentini.

Zenobius
Præsul Florentiæ.

Mars.

Fesula à quo condita.

Zeze:

Radagafius
Gotthorum rex.

ciuibus nostris, tibiq; gratissima esse debent. Ego certè nihil hoc minus hominibus dediſſe literarum præſtare uobis potui, qui me in ciuitatem aſciueritis, quàm ut labore, induſtriâq; mea parentes aliquando ueſtros, tam multis adhuc ſeculis ignoratos, celebres, illuſtresq; uiros agnoſceretis. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Muse Pici
Mirandula.

Vm Musas tenues meas, quibus dum per ætatem licuit de amoribus meis iocatus ſum, in libellos quinque digeſſerim, mitto ad te illorū primum, miſſurus & alios, ſi in hoc uno amicū experiar te, non aſſentatorem: ea enim lege ad te ueniunt, ut caſtigentur, ut uapulent, ut errorum pœnas & ungue, & obeliſcis luant. Adhibe igitur te illis æquū iudicem, non iniquū, hoc eſt, ſeuerū, non indulgentē. Nam quæ maior iniquitas, quàm amicū fallere de te ſibi omnia promittentē? Non eò uſq; ingenio delicato ſum, ut amici hominis lituras faſtidiam. Quin fortè nec tu, nec quiſpiā crederet, quàm hæc mea mihi non ſatiſfaciant, quàm in his etiam, quæ magis placent, metuam tamen ne ſim, ut inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quaſo in re honeſta, & liberali, amiſſimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

Amor.

Momus.

AE tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus committere tentes, quiq; adeò ſeuerè, & tetricè à me homine haud ſanè rugoſa frontis, tam bellos accipi pueros poſtules. Vnus (aiunt) Amor Pana deū palæſtra prouocatum ſupplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, qui putas poſſet ſed tamen hoc tu exigis: tu inquam Pice, cui denegari quicquam ſit planè nefas. Quare aliquot exoraui ex ijs, ut ſe à nobis uexari paulum paterentur. Neq; ego iudicis (ita me ſemper ames) ſed Momus perſonam indui, quem ferunt ſandalium Veneris tandem culpaſſe, cum Venerem nō poſſet. Confodi igitur uerſiculos aliquos, non quòd eòs improbarem, ſed quòd tanquam equeſtris ordinis, cedere reliquis, uelut ſenatoribus uidebantur, atq; patricijs. Plebeium nihil offendi, ſed & in his non tam iudiciū tibi, quàm uoluntatem deſuiſſe certò ſcio, quando & Naſoni tuo decentior (ut aiunt) facies uidebatur, in qua neuus eſſet. Remitto ad te eos, atq; addo Stoicum comitem, quem utinam talione tantum referiant ipſi, ac non planè habeāt ludibrio. Vt cunq; erit, habet ſenecio hic ſupercilioſus ubi patientiam ſuam exerceat. Non erit iam quod clamet, ὡς Ζεὺς ὁρῶν τὰς ᾤψιδας. Non Bithus & Bacchius melius compoſiti, Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuò facies. Vale.

IOANNES PICVS ANG: POLITIANO S. D.

Ec urbanius unquam, nec hilarius acceptos ſe amores mei prædicant, quàm his proximis diebus apud te, & quòd amicè quidē conſoſſi ſunt, cum ſibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab iſto enſe mori? Dolent tamen indulgentius id factū eſſe, quàm oportebat: atq; in eo ſunt, ut dubitent amore ipſo in amores te cæcutientē factum meos, ac

meos, ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioqui grauissimo, in sua causa non satis confidant. Confidunt tamen, & iam sese uinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem, & publicum securè postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iotosam, & risu dignam Catoniano, uix erat in limine, cum pandens sinus en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Græcè. En me, si ex uestris quisquā audax fuerit, paratum referire. Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepidè iocaretur? Abstinuimus profectò telis, & quod interminatus erat repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occaluerat, ut tam leues ictus non admitteret. Qua igitur ueneratione debuimus, senem excepimus: qui ut demum apud nos confedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine, non tam ob id, quod apud Latinos erat, nam & erant in eo confessu, qui Græca nouerant, quàm quod Latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. Sed nec operam perdidit, quandoquidem non prius loqui desit, quàm nos ex peripateticis Stoicos fecerit, & apathiam illam omnes approbauerimus: ut iam uidere sit paulò antè delicatos homines, iam factos omnium tolerantissimos: qui lacessiri quidem possumus ab alijs, lædi à nobis tantum: qui fato reluctemur nunquam, & quæ nostra non sunt, sic fieri demum uelimus, ut dii uolunt, & eos nec culpemus unquam, nec accusemus: nihil doleamus, nihil exoptulemus: seruire, uinci nesciamus: re, non oratione philosophemur: & qui nouitij sumus, nos ipsos ut aduersarios obseruemus: aliorum de nobis opinionem, atque id genus alia, quæ externa sunt, negligamus potius quàm reijciamus: ad diem curemus, ut hospitium uiatores: habeamus ea denique, non habeamur: silentium amemus, ne quicquam euomatur non concoctum: & nobis alij raro, & nos alijs nunquam risum pariamus: & ut uno Epictetum totum uerbo complectar, & sustinere aduersa, & abstinere uoluptatibus abundè didicerimus. Vide quàm sigillatim ad Epictetum tuum effinxerimus uitam nostram: uide quàm & citò, ne hac quoque parte Stoici non essemus, qui nos admonitos uolunt, tandiu deficere hominem, quandiu non proficit. Id quod quanquam in ceteris admiratus sum, in me tamen uno uel maxime, qui cum semper in Lycio, uel Academia, nunquam in porticu sim uersatus, ita uictus sum oratione senis, ut in eius sententiam non pedibus modò, sed manibus quoque, & toto corpore discesserim. Vale.

Risus Cato-
nianus.

Apathia.

Sustine, &
abstine.

ANG. POLITIANVS IOANNI PICO MI-
RANDVLAE S. D.

Ante mihi sunt literæ tuæ mi Pice, ut nullo pacto credam posse me illis rescribendo satisfacere. Tanta rursus tua est humanitas, ut te boni consilium quicquid à nobis proficiatur, existimem. Si uerba suppeterent animo, laudare pro merito ingenium, literas, eloquentiam tuam conarer. Sed uereor ne laudes cogar tantas, ut Flaccus inquit, culpa deterere ingenij. Quare imitabor Timantem, quodque exprimere penicillo non possum, uelo contegam. Quod si mihi hortandus est, qui ipse omnibus exemplo sit, ita ego me uni Picum, ut ille Mycenæus Teucrum hortabor *Βῆλ' οὐτως*. Tibi autem debere me multis nominibus intellego, quæ singula enumerare non est consilium, sed accessit meritis erga me tuis Manuelis nostri uiri docti elegans epistola, Hymettio illo, unde scilicet eam legi, melle, atque omni nectare dulcior. Eū nos planè Glaucum reddidimus, *χέλκισσος* *χρυσέων* commutantes. Quis enim nescit quàm illi *ἡρώες τοῖς ἐλλήσιν ἀπὸ τοῖς ἀλλοτρίοις* degenerent citra mare? Sed tamē hoc ipso minus eius obelos metuimus, quod in Latio nati sumus, Sicut Latina cum scribimus perpe-
Ang. Polit. A 3 ram, hoc

ram, hoc nos tuemur, quòd Gracissare putamur: atq; ut uespertiliones, dum neq; mures, planè neq; aues sumus, utrisq; tamen nos probare tentamus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MI-
RANDVLAE SVO S. D.

Vdio te uersiculos amatorios, quos olim scripseras, combussisse: uer-
tum fortasse, ne uel tuo iam nomini, uel aliorū moribus officerent. Non
enim puto, quoniam minus exierint aptè, sicuti Plato suos dicitur. Nam
quantū repeto memoria, nihil illis terlius, dulcius, ornatius. Quos quia
uocabas amores tuos, placuit mihi nuper, uelut in amores ipsos abs te crematos,
ita ludere Gracis uersibus.

πολλὰκι τῶν εὐδαίμων, φλεχθεὶς θ' ὑπὸ πίκοις ἐρώτων,
οὐκ ἔτλη πῦρ τῶν, πάντα δ' ἀφάλεθ' ὅπλα
τόξα, βέλη, φάρ' ἔτρας. καὶ νηύστες τὰ γιγνάντα
ἤλθον ὁμᾶ σαρῶν λαμπράσι ληϊδίσις.
Σὺν δ' αὐτοῖς μάργας, ἀμυννῶα χερύθρια δῖα σπον
τᾶς νόδραϊς, μέσση δ' ἑμβαλεῖ πυρεκαίῃ,
καὶ πνεῖ φλέβη τὸ πῦρ. τί δ' ὦ ἀφρονὲς αὐτῶν φημί;
τὸν πίκοι, μυσθῶν εἰς ποτὰ διπρόμοι.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO PO-
LITIANO S. D.

Vòd proximis literis tuis me tantòperè laudaris, debeo tibi tantum,
quantum ab eo absum, ut meritò lauder. Id enim debetur cuiq;, quod
gratis dat, nò quod persoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo, quod
de me scribis, cum in me tale sit nihil: cum id mihi ipse nullo pacto de-
beres, id totum tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuolentiæ. De cæte-
ro si me examinaris, nihil inuenies nisi tenue, humile, angustum. Nouitij sumus,
atq; tyrunculi, qui ex inscitia tenebris pedem modò mouimus, promouimus fe-
rè nihil. Benignè nobiscum agitur, si inter studiosorū ordines referamur. Habet
docti nomen quiddā aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tam gran-
dīa nò conueniunt, cum eorum, quæ in literarum studijs sint præcipua, nihil non
solum exploratum habeam, sed nec adhuc etiam nisi per transennam uiderim. Co-
nabor quidem, id quod nunc ago, talis esse aliquando, qualem nūc me prædicas,
& esse aut iudicas, aut certè uelles. Interea imitabor te Angele, qui te Gracis ex-
cusas, quòd sis Latinus: Latinis, quòd Gracisses. Simili & ego utar perfugio, ut
poetis, rhetoribusq; me approbem, propterea quòd philosophari dicar: philoso-
phis, quòd rhetorissē, & musas colam. Quanquā mihi longè aliter accidit, at-
que tibi. Quippe ego dum geminis sellis (ut aiunt) sedere uolo, utraq; excludor,
fitq; demum (ut dicā paucis) ut nec poeta, nec rhetor sim, neq; philosophus. Tu
ita utrunq; imples, ut utrum magis, haud satis constet, qui & Græcam, & nostram
Mineruam ita pulchrè amplectaris, quasi Cinnus utriusq; linguæ, ut quæ insititia
sit, quæ genuina nò facile discerni possit. Nam ut de Latinis taceam (de his enim
cui è primo loco cesseris?) quis credat, ut de Hadriano ille, Romanum hominem
tam Gracè loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, non esse tam Atti-
cas Athenas ipsas. Is es mi Angele (faceat aduatio) cui ex nostris unus, aut al-
ter, ne

ter, ne dicam nemo, conferendus sit. Quòd si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & literas quantum potes à situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum quod rem Latinam adiuuet, & illustret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum utilitatem. Vale,

HERMOLAUS BARBARUS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Ost discessum tuū Venetijs ad te scripsi nunquam, de te sæpe: nec scripsi modò sæpe, sed etiam locutus sum de te quoties incidebat: incidebat aut cum uolebam, uolebā semper. Omnino mihi multus in ore Politianus est, eritq; dum uiuero. Nam quantum ipse de te conceperim, cum primum te cognoui, quantum porrò de doctrina tua literæ sibi sperent & spondeant, facilius cogitare possum animo, quàm dicere. Postulo autem à te quasi meo iure duo. Primum, uti uiuere diu studeas, non tibi, sed & tibi sanè, dum literis primum, & bonis artibus, quibus hercule succurrendum est ruinosis, & tantibus, breuiq; casuris, nisi per solertissimos homines ope summa prospiciatur. Alterum uti aut tu me socium in hæc adhibeas, aut à me adhibitus æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maximè uoluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta studia. Nullus est tam magnus labor, nullum munus in literis tam sordidum, quod defugiā: quanquàm omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta, non splendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

V uero Hermolae ita mihi omnia, uel præsentiprius, uel deinde absentiprius præstitisti, ut (si officia duntaxat, non autem animum, atque uoluntatem remetiāmur) ingratus proculdubio sim moriturus. Et quidem ea causa est, cur tibi nec agam gratias, nec egerim hætenus, quòd intellego non orationem modò nostram, sed planè facultatem omnem imparē esse tuis erga me meritis. Nam quòd mihi in tua epistola tantum tribuis, quantum ego nec agnosco, nec fateor, uel ob id certè mihi gratum est, quòd amicus, quàm uerius sentiens, magis fortasse nos diligis. Verba porrò quibus uelut me militem bonus imperator hortaris, ut rectis studijs utroque quasi cornu laborantibus succurram, eò minus mouerunt, quòd sanè quàm paucos tui similes uideo, quos duces sequar. Ut enim non dubitat Agamemnon, quin sit breui Troiam capturus, si decem dentur *οὐρανοειδῆς* Nestoris similes: ita si Hermolai mihi dentur decem, sub quibus meream, facile sperem literas cum Græcas, tum Latinas, è barbaria mediā receptum iri. Tè tamen & laudo, & admiror, qui adeò accisis rebus, atque afflictis spem tibi aliquā feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiam, uel ob id audentem extrema cupido est certa sequi. Vale.

A 4 ANG.

ANG. POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

QVod ad te iandiu nihil Hermolae dederim literarum, non tam me sive uelim, quam tuis occupationibus adscribas. Occupationes autem non minus equidem studia ipsa literarum, & sapientiae, quibus usquequaque inuigilas, quam istos accipio discursus obeunda legationis, & rei gerendae publicae. Quid igitur uel ineptius, uel inhumanius, quam aut Musarum sacris operanti obstrepere, aut agentis rem seriam trichas ueluti intempestiuas obijceret? Neque uero causa fuit cur timuerim, ne (quod est apud Aristotelē tuum) nostram quoque amicitiam silentium dirimeret. Nō enim sic in amore mutuo languemus, ut simus inter nos machinis retinendi. Sed nec silentium quispiam interpretetur, ubi neuter cessat honorifice de altero & loqui, & scribere. Caue enim putes Hermolae, non diem dixerim, sed horam penē ullam praeterire, in qua non ego de ingenio, de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studiis denique tuis propē declamitē. Testis Medices Laurentius meus, testis hic item Mirandula Picus, heroes (arbitror) duo, non uiri, quos aut auditores habeo laudum tuarum attentissimos, aut beneuolentissimos praedicatores. Iam apud eruditam iuuentutem, & familiarium cohortem, tantum de te loquendo profecimus, ut unus utique habere, non solum doctissimus, sed & humanissimus, & prudentissimus. Porro autē ut epistolas, ut orationes omiserim, in quibus de te semper a nobis illustis mentio facta, uel haec ipsa, quae mox edentur, Miscellanea nostra, cum quidam (ut Horatius inquit) dignus uindice nodus incidisset, te scilicet una cum Laurentio, Picoque iudicem sibi contra rudem inscitiam nuncupauerunt: Neque uero tu quoque otiosus, aut occasionibus imparatus in me semper etiā ultra fortasse quam patior ornando, extollendoque, sic ut temet pulcherrimē, ab hoc epistolarū silentio, crebris de me sermonibus redemeris. Non igitur amicitia nostram blandimentis istis & assentationibus indecoris, & ineptis, atque optimo cuique maxime suspectis, addo etiam uulgaribus, fouemus. Non tamen ullo loco, uel studio desumus alter alteri uel officio. Speciosa ista & popularia beneuolentiae ostentamenta, quasi que fucum, & praestigias, neque tu arbitror desideras, & ego abominor. Vino, aiunt, uendibili suspensa hedera nil opus. Et nos ergo faciem, strepitumque omnem (sic doctos decet) aspernemur, atque amicitiae (quod dicitur) personam detrahimus. Ceterum, ut eo tandem deueniam, qua gratia tibi hanc epistolam scribere institueram, cum Franciscus Gaddius Florentinus, qui paulo ante legatus isthuc agebat, uir utriusque nostrum coniunctissimus, forte (ut fit) in sermone apud Laurentium Medicem nuper iniecisset desiderare te uolumen, si quod hic emendatum Dioscoridis haberemus, statim nobis Laurentius (ut est homo tui studiosissimus) pro more autoritateque mandauit, ut eam rem quam primum quam diligentissime curaremus. En tibi igitur librum mi Barbare, satis emendatum (ni fallor) certò ueterem. Tu cum fueris usus, ad me remittes, non tam (quae tua est diligentia) incolumem, quam doctissima ista notatum manu, quo pretium uolumini aliud quod ex te, atque autoritas accedat. Vale.

Adagium.

Franciscus
Gaddius.

HERMOLAVS BARBARVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Innocentius &
simplices locutiones.

I surdis etiam, brutisque rebus amicitiae & inimicitiae suae non aliunde quam à coelo constant, quod & affectus cecos, & quae Graeci ἀνατιολόγηται uocant, referimus accepta, quid nō sentiat hac uim & homo? quam quam interest, quod stolidi illa, & muta semper inter se pro natura quaeque sua dissident, aut concordant unius coeli merito, sed hominem hominē

mini plerumque mores, & iudicia conciliant, nec minore glutino, quam isthæc syderum defluvia ferruminant: huiusque generis est amor, qui nos inuicem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum si nec spacio temporis excutitur, nec locorum intercapedine conuellitur, nec officiorum silentio polluitur, nec alia quavis negligentiae rubigine decoloratur. Certa opinione uirtutis, & doctrinae tuae natus, eadem opinione conseruatur, alitur, augetur: te uolente, nolentemque perennat. Tandiu Hercule futurus, non dico me quandiu ames, sed quandiu amare cogas, & iste ingenij, & eruditionis tuae fulgor obuersetur oculis. Tunc amare potero de sinere, cum tu rem Latinam deferere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio nostro tam multas ago, ut quas Laurentio meo agam homini clarissimo, humanissimo, doctissimo non habeam, habeam quas non ago: atque utinam quandoque possim referre. Multis nos magnus ille uir in dies & studiis accumulat, & officiis adobruit. Ego contra diu, noctumque retracto, ac recogito, non quemadmodum rationem cum eo parem faciam (quis enim posset hoc, nisi alter Hercules, aut certe alter Laurentius?) sed quemadmodum plane intelligat, me apud eum eo loco esse cupere, quo qui magnitudinem aeris alieni & professione nominis, & magnae fidei compensatione redimunt. Vale.

ANG. POLITIANVS HERMOLAO BARBARO SVO S. D.

Xplicare non possem literis Hermolae, quanta mihi lætitia præsenti nuper secum Laurentius Medices te Patriarcham factum esse Aquileiensem nuntiauerit. Ego uero tantò sum ex ea re gaudio, tantaque uoluptate perfusus, ut in ipso quoque discubitu (quid enim manifesta negem?) gestierim, exilierim, lætum, felicemque nuntium, uix ipse me capiens proclamauerim. Et nunc gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor seculo Hermolae: Tibi, quod hoc etiam tuarum uirtutum præmium dixerim, an testimonium, publice acceperis. Nam quamuis antea quoque multis, magnificisque fueris ornamentis affectus, tamen hoc unum procul excellit atque eminet, non modò quia maius, aut quia genere diuersum, sed quod per eum quasi gradum breui putaris altius ascensurus. Doctis uero, quod is uir ad maximas prouehere dignitates, cui semper hoc hominum genus, atque hæc secta uitæ plurimum placuit. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregijs honoribus perfunctus, & fastigiū disciplinarum propè omnium tenes, & professores, ac studiosos artium bonarum (quamuis humili fortuna plerique sumus) ita complecteris, & amas, ut æquè cunctis tuæ quasi maiestatis fasces, ac uexilla submittas. Seculo autem, quod insigne aliquod habet, quo iam stare audacter aduersus & uetustatem possit, & posteritatem: scilicet quia ueluti recuperasse nunc oculos cæca prius fortuna uideri potest, dum cumulare honoribus eum gestit, in quo uirtutum penè omnium quasi quidam concentus exauditur. Tu igitur etsi uirtute ipsa clarior es, atque (ut puto) lætior, quam uirtutis præmio, debes tamen hanc & temporibus, & literis diligentiam, ne fortunæ desis, nec uota nostra destituas, sed incumbas, instesque fauori quantum potes, non quidem ambitu infami, qui philosophum dedecet, sed his potius artibus, quæ te charum bonis, admirabilem propè uniuersis reddiderunt. Equidem, quod ad me attinet, quando aliter suffragari non licet, illud usquequaque præstabo, nequam occasionem uel tui celebrandi nominis, uel conciliandæ tibi, colligendæque beneuolentiæ prætermittam. Vale.

*Hermolans
Barbarus pa
triarcha A
quileiensis.*

HERMO-

HERMOLAUS BARBARUS ANG. POLITIANO SVO S. B.

Vòd ex secundis rebus meis lætitiã incredibilem conceperis, neq̃ nouam rem fecisti, nec mihi non prauisam, imaginationeq̃ præsumptam. Noui quanta propensione, atq̃ adeò inductione animi prouinciam duram, & inexplicabilẽ suscepis ornandi, & tollendi nominis mei: quàm constans, pertinax, & addictus in eo fueris: quàm rem tuam uidearis agere, cum meã agis. Itaq̃ nihil sum miratus, quòd rationibus tuis consultum putaueris, cum meis est prouisum. Habeo tibi, & semper habebò gratias, non solum ut amico, & beneuolo, sed ut Politiano, id est, ut homini doctissimo. Plus enim est à Politiano, quàm ab amico laudari. Testimonium, & iudicium amici fallitur, Politiani etiã amantis non fallit. Laurentio nò minus principi tuo, quàm meo in dies plura, & maiora debeo. Testis est ipse. In magno uersor periculo, ne in tanto meritorum eius erga me cumulo, & ingratus, & barbarus esse uidear. Vale.

POMPONIVS LAETVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Erius quàm opinabaris ab amicissimo fieri, distuli ad te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit nescio quis, qui se intra paucos dies daturũ Quintilẽ & Sextilẽ mihi pollicitus est: remq̃ is longius opinione mea traxit. Ipse tandẽ ut creditori, qui uel præcipuus es satisfacerem, quæ apud me erant, diligentissimẽ exscripsi. à Venusia Apulorum adlata sunt marmorea in tabula: obscuro loco ibi latebant. fragmenta aliarũ tabularũ, ubi annus integer erat coniungi nequiverunt, quòd multa deerant, illinc translata Arianum: summa cura, quæ superest tabula, seruatur. Mitto & quædam monumenta rerum eodem in loco reperta, & placitura tibi (ut existimo) amatori uetustatis. Romæ ferè idem, sed multò antè, uerũ fine caret: si habere cupis, rescribe: quanquàm quid hoc dixerim: cum facile intelligam te plurimum id quærere: sed uidebatur optabilius, si poposceris. Scias omnia, quæ apud me sunt, tua esse. Duo à te sum petiturus, alterum studio, alterum autoritate conficies. Illud est apud Valerium Flaccũ in quinto libro, cum loquitur de Chalybibus populis, apud quos ferrum repertum est: quid sibi uelit, indigena. Quod sequitur corruptũ est: & statim duo carmina, quæ sequuntur fabulam habent mihi incognitam. Fortè Apollonius aliquid de ea re scribit. Tuum limatissimum iudicium expecto, quod, mea sententia, quicũq̃ profiteamur literas, ueneremur necesse est. Sed de ingenio scio quid scripturus sum. Illud alterum erat, ut unicus literarum fautoribus Laurentio, ac filio me cõmendes. Ab Laurentio tua opera obsecro, impetres literas non uulgares, siue ad Ioannem Tornabonum, siue ad oratorem Florentinorum, in commendationem Fabritij contubernalis mei, qui, ut prædicat, notissimus est Laurentio, aliasq̃ Florentiæ negotia Reguli Fauentini egit. In præsentia cum sit expediturus quædam honestissima in Curia Romana, autoritatem Laurentij (quæ plurima est) uehementer accedere cupit. Effice tu homo non minus literatissimus, quàm integerrimus, ut uoto fruamur. Bene ualeas. Romæ, decimosexto Calendas Aprilis. M. CCCCLXXXVIII.

ANG. POLITIANVS POMPONIO LAETO S. D.

Vas à te nuper accepi literas, ita gratas habui mi Pomponi, ut me ab ijs putem immortalitate donatũ. Sed & semestri Calendarium mirẽ fuit gratum, & quam ais tabulam bello Marfico factam: quæ si eadem est quam Romæ obiter legerim, uereor ut satis ex fide sit exscripta. Si quidem

quidem Aemilius nō Aemilius erat in saxo. Quam eandem diphthongum etiam super ipsa Panthēi testudine adnotaueram. Quod uerō etiam (si dñs placet) de obscuris poetarum me consulis, homo omnis literaturæ consultissimus, atq; id mihi ex amore tribuís, quod tibi ex uero debetur: intelligo quā tibi debeam, quā mihi faueas, quantum oneri s sustineam. Dicam tamen quod sentio, tibiq; si non rem ipsam, studium certē meum, uoluntatemq; probabo. Versiculi ipsi, quos uerē mendosos putas, hi sunt uidelicet:

Indigena æterni rupem Iouis. hinc tibi Mauors
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta legat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Locus Valen-
rij Flacci
lib. 5.

Hos equidem ita legendos arbitror:
Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenūm
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta ligat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Ut sit sensus: post Chalybas promontorium Genetæi Iouis, dant post terga, hoc est præternauigant. Tum uirides lacus Tibarenorum: uirides, scilicet, quoniā pecore abundant, atq; ob id pascuis, quibus scilicet Tibarenis mos est, uti à parturientibus, iamq; etiam partu liberatis uxoribus, uiri in lecto mitrati collocentur, & ipsi uice puerperarum foueantur, curenturq;: quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro secundo sunt hi uersus.

Tibarenorū
mos.

Τούτῳ μετ' αὐτίκ' ἐπ' ἄτα γυνταίς Διὸς ἄκρῳ
Γνάμψαντες, σὺ βίοντο παρὲς Τιβερῶνιδος γαῖαν.
Ἐν β' ἐπ' ἄρκι τέκοντο ὑπὲρ ἀνδράσι τέκνα γυναικῶν,
Αὐτοὶ μὲν στυγὰς σπῆν γῆι λεχέεσσι πτόντες,
Κράατε δὴ σπῆναι τὰ δ' αὖτ' ὀμάσθη ἰσοδία
Ἀνδράς, καὶ δὲ λειπρὰ λεχέεσσι ποῖσι πίνοντα.

Addunt interpretes Apolloniū, scriptum id etiam à Nymphodoro in Tifinomis, tum Genetæū promontorium à Genete fluuio uocatū, in quo templum sit hospitale Iouis, quem Xenion appellant. Idem eodem libro sic scribit Apollonius:

Genetæum pro-
montorium,
Iupiter
Feni.

Ἀγχι δὲ ναεῖται πολυῖρ' ὤκτις Τιβερῶνιδος
Ζῶνός τε ὑψίστου γυνταίῳ ὑπὲρ ἄκρῳ.

Quo loco πολυῖρ' ὤκτις ab agnorum copia dicti. Vnde uirides lacus eruditè dixit Valerius, ob pascua, ut arbitror. De Tibarenis etiam Orpheus in Argonauticis post Chalybas meminit statim: & eisdem Strabo libro XII. Tibarnos appellat. Quod autem de Eribote quaesieras: fuit is filius Teleontis, de quo sic idem scribit Apollonius libro primo.

Tibarni.
Strobini.
Eribote.

Ἐπεὶ δ' Εὐρυτίῳ τε καὶ Ἀλκίῳ Εἰριβάτῳ
Υἱὸς δ' μὲν Τελέοντος, ὁ δ' Ἰερὸς Ἀκπειρίδαο.
Ἦτοι δ' μὲν Τελέοντος ἱθαλίας Εἰριβάτης,
Ἰερὸς δ' Εὐρυτίῳ, σὺν καὶ τρίτῳ ἦν Οἰλίνος.

Literas contubernali tuo commendatitias ad Oratorem Florentinum, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui si mihi quasi unī ē minutionibus literatis, nihil non indulget, cur quicquam tibi literarum principi deneget? Vale, & si quid te dignum ex antiquitate habes, participa quaeso nobis, tui cupidissimis. Et Vasinio dic salutem meis uerbis. Florentiæ, IIII. Calend. Martij. M. CCCCLXXXVIII.

ROMPO-

POMPONIVS LAETVS ANG. POLITIANO S. D.

*Graculatio
sturnatim.*

Iam tempus appetit eruditissime, & candidissime Italorū, ut Lucretij libros remittas, ut uir integer fidē soluas. Dabis ferendos ad urbem Petreio, homini fidei summā, qui celebritatē tui nominis cum ceteris nostri ordinis amat, colit, ueneratur. Nam quisquis est, qui de se bene senserit, gratulari plurimū debet seculo nostro, cū tales habeat uiros, quales maiores nostri in summa gloriā habuisse duxissent. Data opera Florentiā se confert, ut te saepius uisat, & ut totus ex lima tua pendeat: utinam & mihi liceret. Cū de altitudine tui ingenij cogito, non possum non admirari, cur nostri graculatim & sturnatim (ut ita loquar) ad te non aduolent. Legi opus tuum, in quo, apertissime doctrina quadā singulari ueteres ab inferis reuocasse uideris. Sed parcius in praesentia, praedicatione mea non indiges, satis enim tuo labore clarus es. Verū quoties de aliquo sublimi interpretatio est, unus Politianus occurrit. Ego quid de perspicacissimo ingenio tuo sentiam, una epistola, & longa quidem, explicui, quam in ea re quid longum esse potest? Credo distulisti carmina Lucretij remittere, propter uariarum disciplinarum occupationē. Obsecro, atq; obtestor, effice ut ad suum Quirinum redeant. Habeo quadā uetustissima monumenta, quae cū uideris obstupescas, admiraberisq; quod nuper effossa, erutaq; & inuenta, in illa tua obseruatione reperiantur. Qua de re diuinitatē quandam in te esse intellego, ut uerē animus tuus sit de coelo sumptus ignis. Dij te seruent. Cōmenda me Medicibus, patri & liberis literarum patronis. Deinde plurima salute Demetriū impertias. Vale. Romae, ante v. Calendas Iunij.

ANG. POLITIANVS POMPONIO SVO S. D.

Iucretium Petreio dedi, quē tibi iam redderet. Vah, tam serō, inquis. Fateor: sed non plus negligentia mea, quam tuae humanitatis fiducia, dū alia ex alijs in quibus opera ponatur, occurrunt, dilatus hic in quadriennium liber est, qui uel triduo poterat absolui. Ceterum ego Pomponij mei memor, qui quidem nescit offendī, a Politiano praesertim, pretuli audacter officio commodum. Petreio nondum frui licuit, ut optabam, probo, & antiquis moribus homine. Iam tum peregrē aberam, cū ille Florentiam, statimq; peregrinationem meam rusticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, ut in urbem reuerterimus, inrupta (quod aiunt) copula sarciet. Quas in me laudes confers, quanquā agnoscere salua fronte non ausim, tamen ob id gratissimas habui, quoniam cū nec irrissio in istos mores, nec adulatio cadat, necesse est laudatio haec aut ex amore in me nimio, aut ex uero proficiatur: quorū cū sit utrunq; mihi gloriosum, alterum diu in uotis, alterum etiam supra uota est. Monumenta illa, quae narras antiquitatis, iam iam tractare, complecti, adorare gesti: per fortunas imperti, si quid habes, quod excellat. Medices nostri unicē tibi fauent. Demetrius autem salutem sibi à te dictam totidem uerbis remuneratur. Vale. In Faesulano sexto Idus Augusti. M. CCCCXCI.

BAPTISTA GVARINVS IOANNI PICO MIRANDVLAE S. D.

Retorquere.

Nondum concedo secundum te litem dari oportere: nam facile possum tuas istas captiones in te *artispicay*. Si tibi praceptor sum, cur mihi nō obsequeris? Si non sum, cur me praceptorem appellas? Neq; ideo nomen hoc recuso, quod te discipulum spernā, quem mihi praceptorem assero, sed quod tuam doctrinam & ueneror, & praedico, in qua te neq; unguium meorum nota, neq; transuersi calami signo, neq; miniata cerula, neq; obelisco deniq; aut asterisco, tantū promouisse mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam uindictarum

uindictiarum genus (ut uideo) incidimus, dum tu mihi eam possessionem asserere contendis, qua ego cedere conor. Quæ unquam Rhetorum causa huius generis actorem, aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquā in hac pugna tibi herbā porrigam, nisi prius bona cū gratia composuerimus (ut quando aliter non succumbis) uterq; nostrum alteri præceptor pariter, & discipulus iudicetur. Sed omiſſis iocis seriā agamus: & Heptaplus tua, & tuipse tibi meritò placere potes, cū omnia doctorum hominum puncta ita sis affecutus, ut ne in tabellæ quidē latebra liuor ullus appareat. Idem in reliquis scriptis facilius tibi datum iri sperandum est, cū uſus etiam acceſſerit, qui solet in scribendo magister haberi optimus. Quod ad me attinet, gaudeo uehementer laudato uiro, & ab omnibus, ac ubiq; laudando Laurentio me in ore esse, addito præſertim Politiani calculo: cuius ego copioſam, & arcanam multiplicis disciplinæ lectionē ita complector, ut admirer, ita admirror, ut cōmendare non deſinam. Quo fit ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni, triumphi inſtar exiſtimem. Quòd librorum meorum indicem petis, id mihi & laborioſum est, & inutile. Satis erit, ſi pro tempore poſtulat ſiſ meis inſeruies. Nūc Marianum Capellam, & Senecæ quæſtiones naturales opto, ſi modo emaculati ſint codices: Nam qui apud nos ſunt, opera Sibyllæ indigent. Eos ſi impreſſos emere poſſim, gratius mihi erit: ſin minus, non longo poſtliminio tui ad te redibunt. Vale ſpecimen bonarum diſciplinarum, meq; amare perge. Ferrarię, Non. Decemb. M.CCCCLXXXIX.

uſus in ſcribendo magiſter.

ANG. POLITIANVS BAPTISTAE GVARINO SVO S. P.

Stendit epiſtolā mihi nuper ad ſe tuam Ioannes Picus Mirandula, princeps omni laude cumulatiſſimus: in ea cū tu mihi multum tribueres ex recenti Miſcellaneorū ſœtura, tum uerò ſeorſum in ſcheda ſyllabas notaſti aliquas, in quibus meam non nihil diligentiam requirebas. Sed hoc poſterius tamen ita cunctanter, ita ſuſpicioſe feciſti, quaſi deniq; metuiffes, ne me lædi grauius putarem, ſicubi abs te non doctiſſimo ſolū uiro, ſed optimo quoq; redarguerer. Ego igitur quanquā diſſimulare non poſſum, laudationem mihi tuam fuiſſe pro eo ac debuit omnino gratiſſimā, tamen ut eam quoq; plauſibilius exciperem, cauſa fuit in primis, quòd abundē fidem blanditijs illis tuis comes addita libertas, ne dixerim caſtigatio faciebat. Etenim non ego auidius refellam, quā refelli me patiar, & opinionum fallacijs, quaſi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipſe caream, quā ceteros liberem. Tuum uerò mihi omnino, quaſi pro lapide Lydio, iudicium debet eſſe. Nam ut illo purum diſcoſcitur aurum ab adulterino, ſic apud me de tua facile ſententia uerum uidetur poſſe, falſumq; diſcerni. Nec eſt in quo tam bene de proprijs mihi ſtudijs ſpondeam, quā quòd ita diſputare ſoleo de ambiguis, ut plus inuento uero gaudeam, q̃ uictoria. Quanquā autem abs te tantæ autoritatis homine prouocatio non eſt, tamē pro tua ſingulari humanitate quaſo benignē audias quid ad iſta reſpondeam. Negas probare te quòd imolare prima breui, quòd item matutinus prioribus correptis ſyllabis enuntiauerim. Ego uerò tamen rudis in primis, non adeò tamen obtuſiſſum pectoris, in uerſibus maxime faciundis, ut ſpatia iſta, morasq; non ſentiā. Verū cū mihi de Græco penē ad uerbum forent antiquiſſima interpretanda carmina, fateor affectaui equidem, ut in uerbis obſoletam uetuſtatem, ſic in meſura ipſa, & numero gratam quandā, ut ſperaui, nouitatem. Nec autem putabam fore, ut cū Vergilius, acerrimi uir iudicij, uerſus aliquoties Homeri uatis exemplo caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiā, præſertim Græca uerſenti concedereſ. Quocirca uerſiculos feci de induſtria prominuli quaſi uentris,

Lapis Lydius.

Ang. Polit.

B qui

qui mediij pedem quaterna tempora superantem caperent, ex argumento προκο-
 λισ appellatos. Qualis apud Homerum puta sit ille: πατρόκλη ποθέων ἀνδρότατα
 καὶ μέγας ἦν. Sed quoniam quod ego studio nouitatis quæsiueram syllabarum sci-
 licet ignorationi pleriq; tribuebant, mandavi statim, quibus maximè potui, ami-
 cis, ad quos ulla modò exemplaria peruenissent, ut uersiculos eos uelut in qua-
 dram redigerent, ad hoc exemplum: Luce feri, nam lux superis gratissima diuis.
 Et item: O pueræ, emicuit rubor haud mora, matutina. Quem rosa, etc. Cuius e-
 nim stultitiæ, uel cuius potius improbitatis fuisset agere diutius, etiā bonā fabulā,
 quàm continuò populus exsibilaret? Itaq; magnopere à te peto, cures mihi pri-
 mo quoq; tempore, non ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu locum sic
 utrunq; in omnibus quotquot isthic erunt exemplaribus emendandum. Nam ut
 tibi potestas uenaliū quoq; fiat, ipsi continuò per literas cauebimus. Iam uerò,
 quòd liquentibus prima correpta dici uix permittis, equidem in eo Vergiliū se-
 quebar, cuius illa certè sunt notissima: Principio cœlum, ac terras, camposq; li-
 quentes. & Ignemq; horribilemq; feram, fluuiūq; liquentem. Nec me fallunt
 autem, liquentiā mella, sic apud eundem posita, ut quantum scilicet in tempore,
 tantum sit in intellectu discriminis. Sed & orichalcum breui secunda dictum re-
 prehendis, quæ tamen syllaba diphthongo notatur. Ad hæc illo ipso quem tum
 locū interpretabar, ὅς ἐς ὀρεῖ χαλκόν dixerat Callimachus, unus mihi tum quidem
 præ cæteris sequendus, quanquam aliàs quoq; grauissimus autor. Nam quòd Sta-
 tius aliter usurpat iure suo, uidelicet una diphthongum littera defraudat: quod &
 in Pleiadum uocabulo non reformidat. Postremò quæris idem, ut cur & Boetia
 scribam: sed enim quærere ego quoq; uicissim poteram, cur tu Boetia potius, nul-
 lo scilicet in has uocales Græcorum transitu, quem modò uel præcepta tradide-
 rint, uel rationes persuaserint, uel autoritas comprobauerit: nisi fortè uulgus im-
 peritum respicimus, nullo prorsus habendum numero apud eruditos, quorum te
 principem semper existimauimus. Adde, quòd hanc nostram uocis istius scriptu-
 ram, sicut è Græco primū demigravit, intemeratā seruant exemplaria quæcun-
 que adhuc incorruptæ uetustatis indole censentur. Hæc igitur habui nunc qui-
 dem, quæ pro mea causâ dicerem. Verū quando tu unus omnium ætatis nostre
 professorum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed ad Pyrrhonios
 planè deficio: nec esse prorsus aut affirmo posthac, aut nego quicquam, sicuti no-
 bis uel à sensibus ipsis, uel ab animo denique repræsentatur. Cupio tamen & de
 cæteris quid sentias audire, tanto maiore tibi habiturus quotidie gratiam, quan-
 to ab erroribus me uel sapius, uel liberius, uel postremò etiam seuerius uindica-
 ueris. Vale.

Liquere pri-
 ma breui.

Orichalcum
 secūda breui.

Callimachus.

Statius.

Boetia.

Boetia.

Vulgus.

Pyrrhonij
 qui, uide a=
 pud Aul. Gel.
 lib. 11. cap. 5.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLI-
 TIANO SVO S. D.

Audeo mirificè, interprete Pico nostro Palladio magis quàm Martio,
 datam esse nobis occasiunculam, ut de cōmunibus studijs aliquid per
 literas colloquamur. Sic enim fore spero, ut amor in doctrinam tuam
 meus, amicitiam inter nos conflet. Quòd autem ita cunctanter, & me-
 ticulose ad Picū ipsum nonnulla de aureolo Miscellaneorū tuorum libro scripsi,
 id neutiquam mirari debes: ita sunt horum temporum mores, ut si quis liberius
 quid proferat, bellicum cecinisse uideatur. In me, Angele mi suauissime, ut nullus
 est loliginis succus, ita est candida, & sine labe simplicitas. Doctos omnes amo,
 coloq; & novos nescio quomodo magis etiam, quàm ueteres admiror. Quippe
 cum hoc tempore & librorum iactura, & morum aliquorum ignoratio, & mul-
 tarum

tarum rerū defuetudo anxiam, laboriosamq; pariat emergendi difficultatē: quare ignosces mihi, si ex alijs animum spectauī tuum. Quia tamen te maximē diligebam, ut hominem eruditissimum, cupiebamq; sine exceptione ab omnibus posse laudari, ideo quā sentiebam à lūidulis fortasse notatum iri, ea tibi clandestina aliqua uia nota fieri desiderauī. Delectatus sum uehementer tua ista probitate, qua neq; tulisti aegrē te commoneri, & rogasti, ut de ceteris idem facerem: quia eis te gratiam habere profitearis, qui ab erroribus te uindicauerint. Nō ego tantū mihi arrogo, ut quod tu ignoraueris, ego id me scire credam. Sed scribentib. omnibus id usu uenire solet, ut in scriptis suis (dum noua sūt) relegēdis, uel obaudiānt, uel conuiueant, ut taceam opiniones nōnullas, quarum inuentionibus applaudunt. Quod nī ita esset, non in praeceptis haberemus: Nonumq; prematur in annum. Si quid autem à me bene dictum uideatur, Terentianum illud, non tamen assentatoriē respondebo: Ridiculum, non enī cogitaras. Ceterū idem isthuc tute melius quanto inuenisses: Vt aliquando ad rem ueniam, dabo operam, ut qui residui sūt apud mercatorem libri tui, nō nisi ex tua sententiā exeant. Ego sumptu meo habueram librum ipsum apud me hospitem: posteaquam tamen etiam gratis alterū fratrem in contubernio esse uoluisti, usus sum tua liberalitate, ut ego munificus esse possim, & ut tibi plus debeam. Leonicensi & Pictorio munus tuū tradam, cum abs te responsum accepero. Magnificis Laurentio & Pico me cōmendes rogo. Vale. Ferrariae, quarto Calendas Ianuarias, M. CCC CLXXXIX.

ANG. POLITIANVS BAPTISTAE GVARINO SVO S.

Bene habet. Amicos undiq; Miscellanea nobis aut comparant, aut excitant. Undiq; epistolae ad nos, uel de nobis excellentium uirorum plenae studiū, plenae laudum. Vel proximae duae abs te, q̄ ingenuae, bone deus, quam simplices, quam liberales, quantis postremo, & quibus aspersae amoris notis: mitto enim quam elegantes, & doctae. Proprium uidelicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiam ipsa bonarū artium sūt incunabula. Quos igitur mihi tanta ista seu iudicia, seu studia uestra admouere aculeos, imò uerò quos ad scribendum subdere stimulos debent: Iam facile contemno, quas & contempsī tamen semper, ineptias maleuolorum, & nugas uerē dixerim abortiuas (prius enim penē emortuae quam editae) tuis mihi suffragantibus epistolis, etiā phoenice uiuacioribus. Ego uerò alacer iam doctorum clamorib. adiutus ad huius calcem curriculū propero. Quin (si modò tu non aspernaris) curabo extet ad posteros in reliquis meis scriptis perpetuum, non dixerim doctrinae tuae, quo quidem minus eges, sed certē beneuoli inter nos animi testimonium. Vale: Pictoriumque nostrum, candidissimum hominem, saluere iube meis & Pici uerbis. Florentiae, quinto Idus Ianuar. M. CCC CLXXXIX.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLITIANO S. D.

Nolim existimes maxima esse tuarum laudū praconia, quae ad te in epistolis perscribuntur. Multo enim maiora sūt, quae studiosi humanitatis in animis suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in coetu sūt, de te colloquuntur: uno ore omnes omnia bona dicunt, doctrinam tuam praedicant, extollunt, admirantur. Nemo est qui preclo deterreatur, quo minus Miscellanea domi habeat, unde discat. Haec sūt uera eruditionis testimonia, in quibus nulla est placendi adulandī ue suspicio. Quo magis miror dubitari à te, an cupiam scriptis tuis famam meam immortalē fieri, quasi cornea mihi sit fibra: non id ego quoq; expebam, in quod fertur humanae naturae procliuitas. Illud tamen monuisse, aut saltem rogasse uelim, ut & moribus uiuentium, & laudationibus

Ang. Polit.

B 2 (non

(non enim adulationes appellauerim) quàm minimè in scribendo utaris. Nam præterquàm quòd ea res dignitati scribentis officit, multi sunt qui magis affectionibus animi id scribendi genus, quàm uero iudicio acceptum referant. Non temerè hoc dici putes: audio enim persæpe quæ de reliquis circumferantur, & tamen liberum tibi in hisce rebus examen relinquo, quem etiam plus uidere arbitror. Salutem tibi Piclorij nostri uerbis dico: tu uerò magnificis Laurentio & Pico me commendabis. Vale. Ferr. XVI. Cal. Ian. M. CCCXC.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER SECVNDVS.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO BERGALDO SVO S. D.

LEGIT epistolam mihi nuper ad se tuam Picus hic Mirandula noster, planè flos illibatus ingeniorum, cuius in extrema clausula nostri quoq; sic honorificam mentionē faciebas, ut in quodam ueluti literatorum confessu, proximos uidelicet ab illo mihi gradus assignaueris. Hanc igitur ego tuā (si modò ita uocetur) sententiam, quamuis audire citra ruborem, gnarus incitiæ meæ, nō poteram, tamen quòd ab insigni quadam beneuolentia proficiscebatur, ita gratanter accepi, ut uix tantundē fuerim uoluptatis habiturus, si mihi esse illa, quæ de me pronuntiabas, uera persuasissem. Nam quāuis testimonio conscientia repugnet, lætor tamē alicui talem me uideri posse, qualem tua me fingit, hoc est, hominis eruditissimi, prædicatio. Quare statim dictaui hanc tibi epistolā, Bergalde, qua docerem quantopere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur, simulq; darem fidem nulli me proflus occasionī defuturum, rerumq; posthac, & temporū planè omnes articulos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam. Vale, Florentiæ, XVII. Calend. Febr. M. CCCCLXXXIX.

PHILIPPVS BERGALDVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

PERlegi oppidò quàm libens literas illas, quas ad me nuperrimè dedisti, & quia tuæ sunt, & quia literatæ. Miscellanea tua doctissimum te esse testantur, epistolæ humanissimum. Turpe est uinci eruditione, humanitate uerò turpissimum. Inde fit, ut mihi non minutula labecula inspergatur, sed maxima labes, & ea quidem ineluibilis infigatur, cum abs te uincar in utroq;. Assurgebat iam primū litteratio nostra tuæ politissimæ litteraturæ, neq; id dissimulanter, iam uerò & illa quoq;, quæ in me alioqui non improbari solet humanitas, tuæ cedit humanitati, adeo ut tibi comparatus possim meritò inhumanus iudicari. In aliena tibi epistola salutem transeunter adscripseram: tu (quæ tuæ dexteritas est) euestigiò me per epistolam resalutasti, quæ sua planè politura Politianum ostentat artificem, totaq; est officij beneuolentiæq; refertissima. Cui ut breuiter respondeam: non opus est mi Politiane, ut mihi gratias agas, ob meū de singulari tua uirtute uel testimonium, uel iudicium. Etenim si nolo uideri mēdax, & uanus, id faciam, quod facio, necesse est. Præterea persuasissimum habeo, me in primore fronte animum gestare, nec à labijs dissentire præcordia: concordat in me scriptio cum mente, lingua cum pectore, & de promptuario nostro sincera promun-

promuntur citra omnem fucatam simulationem. Eruditio tua illa interior atque politior, à nemine non paulo humaniore suspicitur, à me & suspicit & amatur. Hoc in praesentia fit, hoc idem fiet in posterum: Sum & ero tuarum laudum, si non idoneus, saltem beneuolus buccinator. Olim isthic iecimus amicitiae inter nos mutuae fundamenta: quae cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, superest ut eodem deinceps ferrumine immisso, ad fastigium extollantur. Quod ad amissum fiet, & libellam, si epistolae inter nos ultro citroque discurrerint, si fuerit inter nos, si non quotidiana, saltem hebdomadica literarum reciprocatio. Quae in fulturis amicitiae stabiliendis laterculorum, aut calcis haud dubie tricenariam repraesentant. Patefactae sunt amicitiarum fores, quarum me futurum subinde hospitem polliceor. Vale decus literarum, & quod Pico Polyhistori meo nomine debes, eidem meo nomine resoluito. Vale.

NICOLAUS LEONICENUS ANGELO
POLITIANO SVO S. D.

Vnus Miscellaneorum tuorum, quae tuo nomine Baptista Guarinus nuper mihi tradidit, ingenti me uoluptate affecit. Nam etsi à politionis humanitatis studiis iam pridem feriatum sim, gaudeo tamen à doctissimis atque amicissimis hominibus mihi aliquando occasionem prestari ad ea studia redeundi, quae me in adolescentia maxime delectarunt. Quamquam (ut uerum fatear) postquam opus id perlegi, uisus sum non in alienis agris cum dispendio, sed in proprio solo, magna cum utilitate uersari. Inueni in eo non modò quae ad literaturam, ac poetarum & oratorum cognitionem plurimum conferunt, sed & medicorum & philosophorum sententias doctè atque eleganter abs te explicatas, & in ueriores lucem educatas, quam in aliorum libris perlegantur. Quae res non mediocrem mihi spem affert, fore ut aliquando philosophia uniuersa, quae iam pridem apud barbaros barbara facta est, Angeli Politiani opera Latine loqui incipiat. Habuisti (ut scribis) à teneris annis praecipuos praestantissimos, sub quibus & Platonice & Aristotelice disciplinam imbibere potuisti: nunc uero, ut ex tuis scriptis accepi, frueris consuetudine Pici nostri, principis nunquam satis laudati: cuius doctrinae imitatione summum sapientiae culmen, quemadmodum iam in oratoria ac poetica facultate eminentissimum obtines locum, breui attingere poteris. Nisi utrumque amarem, utrique plurimum deberem, inuiderem felicitati uestrae, quibus in praeclarissima Italiae ciuitate, sub Laurentio Medice, ac Petro filio, eximij aetate nostra uirtutis, atque ingeniorum patronis, per summum otium ingenuè philosophari contigit. Vtinam ego is essem, quem uos tertium socium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis. Si facultas daretur uobiscum uiuere, uobiscum emori uellem. Nam quid suauius, quid conducibilius esse in uita potest, quam cum amicissimis, iisdemque & integerrimis, & undecunque doctissimis, quales uos estis, uiuere? Sed erit (ut spero) ut reliquum iam ingrauescentis aetatis meae uobiscum traducam, non modò propter consuetudinis suauitatem, sed etiam ut cõmentemur quo nam modo pereuntis doctrinae, ac uitae hominum potius, quos multorum incititia ἀιδία καὶ ἀνῆλθα, consulamus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dum Florentiae essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni, atque una cum aetate uirtutibus ac dignitate, ut audio, aucto, si tibi uidetur, me plurimum cõmendabis. Ex Ferraria,

v. Calend. Februarij.

Ang. Polit.

B 3

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS NICOLAO LEO-
NICENO SVO S. D.

Non tu munus accepisti, quinimò dedisti potius, ut qui dignum me habueris, cuius etiam nugas lectitares. Nisi magis iniuria sit hæc, florales agentem spectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at ego, si talem scribere epistolam qui feriat, potest, qualem tu misisti nuper omnium elegantissimam, censeo esse mihi quoque quacumque occasione feriandum. Sed ita est profectò, bonæ istæ artes, literæ, philosophiæ que uestræ non prius tenentur singulæ, quàm simul omnes. Omneis uerò ætate nostra, tu, si non solus, certè cum paucis, hoc est, cum uno aut altero ad summum tenes. Sed de reliquis aliàs. Galeni uerò commentarios uidi nuper, quos tu planè Latinos fecisti. Auguror, nec puto me fallit augurium, plurimùm posteritati collaturos. Nam seculo etiam huic nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetudinè sic penè quidam homines obbrutuerunt, ut glandem adhuc defendant repertis frugibus. Similesque mihi Gryllo uidentur illi qui cum Vlyssè disputat apud Plutarchum, nec ullis adduci rationibus potest, ut è sue rursus in hominem redire uelit, quem prius ex homine Circe mutauerat in suem. Gratulatio tua quòd philosophiæ me totum dediderim, quantum mihi bonæ spei addidit. Perseuerabimus igitur, præsertim cum bene cesserit adhuc quod hætenus publicè specimen dedimus, non modò docendo, sed etià disputando. Facit animos credo Picus hic noster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in arena, certanti mihi, laborantiq; tamen unicè fauet. Isque cum mihi tale quiddam fortè, quale Glaucò illi Carystio pater acclamauit *τὸν ἀν' ἀγορῆς*, terram mediufidius ipsam subiicere uidetur Antepedibus. Atque utinam tu quoque nobiscum uiueres eodem cõtubernio, crederem fore, ut & Musæ huc omnes (si modò ullæ usquam sunt Musæ) cum suis & nemoribus & fontibus, ne dixerim cum sua modò supellectile, commigrarent, & indoctorum barbarorumq; phalanges, quæ totum ferè orbem signis positis exultantes tenent, facillè te & Pico ducibus, fugarent. Laurentius Petrusque Medices, hoc est, cum filio suauissimo pater humanissimus certatim te diligunt, occasionemq; sibi dari uolunt, qua beneuolentiæ ipsorum aliquando erga te uberiores fructum, plenioresq; percipias. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Quemadmodum non multum dolèter fero ab hominibus illaudatis ut tuperari, ita plurimùm gaudeo à uiris nunquam satis laudatis cõmendari. Nam etsi illi aut odio aut inuidiæ liuore obcæcati omnibus detrahunt, hi uerò plura quandoque amoris ac beneuolentiæ tribuunt, quàm ueritati, non parum tamen interesse censeo, hoc ne an illo affectu quicquam agatur. Quis enim Thersiti maledicenti, ac nemini parcenti credat: Nestori uerò, à cuius ore melle dulcior distillat oratio, non assentiatur? Ego sanè, etsi nihil me esse sciam, tuæ tamen orationis persuasione ac lepore ductus, aliquod iam nomen ac decus censeo possidere. Neque in animum inducere possum, quin tuum de me iudiciū nonnulli sint approbaturi. Si non illi, qui (ut in tua elegantissima epistola scribis) iam obbrutuerunt, & à glande nesciunt desuescere, saltem ij, quos rectæ studia delectant, exigui sanè numero, sed bello uiuida uirtus. Horum armis atque auxilijs fretus, barbarorum phalanges, atque eorum qui à nobis ad illos defecerunt, impetus insolentiasq; contemnam. Tu modò, mi Politiane, eum te mihi exhibe, qui semper fuisti erga me, hoc est, mei honoris ac dignitatis acerrimum defensorem. Laurentium uerò ac Petrum Medices, hoc est, cum patre filium humanissimum in

mum, in me dilectione certantes, quandoquidem tu ille fuisti, qui mihi quodcūq; hoc regni, qui sceptrā, Iouemq; tua apud illos autoritate ac gratia conciliasti, studeas in eodem erga me amore conseruare. Vale.

ANG. POLITIANVS NICOLAO LEONICENO SVO S. D.

Dilectata illa tua, Nicolae, quibus Auicennae refellis inscitiam, doces que medicos iuniores quanta in caligine rerum uersentur, nescio plus ne mihi uoluptatis an doloris attulerint. Nam & gauisus mirifice sum res eas, quibus hominum uita salusq; continetur, ab eo potissimum uiro editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenij disciplinarum que merito plurimi fecerim; & indolui rursus generis humani uicem, quod in se grassari tam diu impune tristem hanc inscitiam patiat, atque ab ijs interdum uitae spem precio emat, unde mors certissima proficiscatur. Quis enim non uideat plus esse a medico, quam a morbo periculi: siquidem & morbus alius pro alio curetur, & alia pro alijs remedia afferantur? Quod si te prisca illa, Nicolae, tulisset aetas, in qua pro meritis praemia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruisses: nisi forte maius esse credimus, unum aut alterum (quod Aesculapins fecit) a morte quam omneis pariter homines (quod ipse facis) a mortis etiam periculo eripere. Quare perge obsecro, qua instituisti uia, scilicet ut una opera & immortalem tibi gloriam parias, & omnibus uere haecenus mortalibus aegris uitam salutemq; concilies. Quod autem Plinium quoq; redarguis nostrum, quasi cisthon pro hedera acceperit, in hoc ego, ut libere agam, & amice, longe a te dissentio. Nec autem uebor eius uiri patrociniū suscipere audacter, qui fuerit de uita & literis tam praeclare meritis, praesertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophum, cui nihil ueritate ipsa debeat esse antiquius. De uestris enim illa sunt scholis, amicus Socrates, amicior ueritas: & item, amici ambo, plus tamen habendum honoris ueritati est. Plinius igitur, ut quidem tu ais, perinde atq; Auicenna cisthon ab hedera non distinguit, errore (si quidem ita sit) maximo, quando cisthos ab hedera plurimum & figura & colore & uiribus differat. Addisq; mirandum de Plinio magis quam de Auicenna, quoniam Graecae linguae peritus secernere a cisso, hoc est, ab hedera, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterum ab altero non separet, quod in libro Naturalis historiae decimosexto diuidat in marem ac foeminam, floremq; utriusq; similem dicat esse rosae syluestri. Tum idem lib. IIII & XX cisthon quoq; illam, sub qua nascitur hypocisthis, in marem diuidat & foeminam, mariq; rosaceum, foeminae album tribuat florem. Postremo, quod etiam cisthi huius fecisse inter hederas mentionē se dicat. Quocirca sic uideris posse colligere: cum Plinius libro IIII & XX mentionē se de cistho inter hederas fecisse doceat, cuius tamen uocabulum nusquam superius inter hederas citetur, facilis coniectura est, cisthon ab eo hederæ nomine cōprehensam, praesertim qui sic hederam, quemadmodum & cisthon in marem foeminamq; partiatur, & in hederis florem describat cisthi. Iam quoniam quid tibi uideatur exposui, quid ego contra opiner differam. Nego usquam a Plinio inter hederas cisthi mentionem factam, praeterq; lib. IIII & XX ubi illam praeclare distinxit ab hedera. Nam quod tibi sumis quasi Plinij testimonium, alibi eum de cistho inter hederas locutum, hoc ego neutiquā cōcedo. Mihi enim, ubi hoc ait, in IIII & XX scilicet libro, differere de cistho adusq; illam tantum clausulam uidetur, quae sic est apud ipsum: Sub his nascitur hypocisthis. Post id autem statim interpungitur, ac de integro sic uerba incipiunt: Quam inter hederas diximus cissos erythranos, ab eisdem appellatur similis hederæ. Nec autem uereor (quæ tua est in literis elegantia) quin figuram

Auicenna

In medicos im-
peritos.

Aesculapine.

Plinius.

Veritas.

Plinij & Auicenna error
circa cisthon
& hederam.

Defendit pl
nium.

B 4 agnoscat

agnoscas, cuiusmodi apud Ovidiū est: Quam legis à rapta Briseide littera venit.
Et iterū: Quam nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem Mittit Amazonio Cres-
sa puella uiro. Quod si illud, quam, referre ad id malis, quod antegreditur, co-
geris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quam ad cisthon referre,
deq; hypocisthida tacet omnino superius, hoc est, libro decimosexto inter hede-
ras, cum de erythrano tamen loquatur. Quid? quod nec cisthon alibi usquā no-
minat inter hederas, nec maris foeminaq; discrimen tam cisthi proprium, quam
omnium planè arborum uirgultorumq; uidetur, quod nec idem Plinius dissimu-
lat. Quid? quod flos quoq; diuersus perhibetur, in hedera quidem maris & foe-
mine concolor, in cistho autem planè discolor. Nam quod hederaceum syluestri
rosa comparat, non tam colorem insinuari, quam lanuginē puto, qualis intra ro-
sas est. Vnde etiam hederæ florem *χρυσώδης* Theophrastus appellauerit. Satis igitur
(ut arbitror) apparet, nihil esse quod nos fateri cogat Plinium libro x v i. ci-
sthon inter hederas retulisse, qui tamē idem libro i i i i & x x sic hederæ cisthon,
quemadmodum & chamecisson adnexuit: nō quia cisthon hederamq; esse idem
crediderit, sed quod eam Græci uicino (sic enim inquit) uocabulo appellent.
Quare ne quenquam similitudo uocabuli falleret, ibi potissimum distinctiones
adhibuit, ubi confusionis occasio nascebatur: nec eo contentus, etiam cisthi pro-
prietates prorsus ab hedera diuersas adiecit. Nusquā enim hederam sic antè de-
scripserat, ut aut maiorē thymo, aut ocymi folijs, aut postremo albo esse flore do-
cuerit. Quamobrem quis iam dubitet secundum Plinium pronunciari oportere,
quem ne suspicio quidē ulla istius erroris attingat? Illud obiter mirari me fateor,
quid ita tibi in mentem uenerit, ledon herbam, seu tu ladam mauis, unde & lada-
num uocetur, Latinam uocem arbitrari prorsus, quasi non & Dioscorides, & alij
ueteres Græci passim ut patria, uernaculaq; utantur, tam Hercules quàm & Lada-
no. Hæc habui, mi Nicolae, quæ tibi pro Plinio (uera ne an falsa nescio, sed mihi
tamen uerisimilia) obijcerem. Quæ si tibi doctissimo homini probabuntur, lata-
bor equidem Latinum autorem non in eadem esse alea, qua barbari. Sin minus
expecto iam quid ad hæc nostra qualiacunque respondeas. Etenim cum grauissi-
ma sit apud eruditissimum quemq; Plinij autoritas, aut non tentanda fuit, aut ali-
quanto fortius, quàm certè adhuc fecisse uidearis, conuellenda. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Audeo plurimum, Angele uir doctissime, studium meum in refellenda
inscitia barbarorum, qui de medicina scripserunt, abs te nunquam satis
laudato uiro probari. Non enim ego id de te sentio, quod fortè pleriq;
qui in ea hæresi sunt, hominem eloquentem non posse de alijs disci-
plinis iudicare: quasi earum peritia carere sit necessarium ei qui bonarum litera-
rum, ac politioris humanitatis studijs fuerit imbutus. Noui ego tuum perspicu-
cissimum ingenium, noui seruens iam inde à pueritia studium, non minus ad phi-
losophiæ doctrinam, quàm ad oratoriam atque poeticam capeSSendā: in quibus
omnibus tantum profecisti, ut tua te patria inclyta Florentia omnium liberalium
artium utatur præceptore. Nec sanè mirandum te unum esse perpaucorum, qui
ætate nostra eloquentiam cum sapientia iunxerunt, cum in eiusdem sapientiæ stu-
dio habeas ducem, ac comitem diuino uirum ingenio, Ioannem Picum Miran-
dulam nostrum, cum quo dies ac noctes in omni doctrinarum meditatione uer-
saris: ac præterea tibi omnia ad ingenuè philosophandum adiumenta suppeditet
fauor ac gratia Laurentij Medicis, maximi hac tempestate studiorū patroni, qui
nullis

missis per uniuersum terrarū orbem nuncijs, in omni disciplinarū genere libros summa ope cōquiri, nulli sumptui parcat, quō tibi ac reliquis præclaris ingenijs bonarum artium studia æmulantibus, instrumēta abundantissima paret. Audiui, te referente, uocem illam præclaram ex Laurentij ore prodijisse, optare tanta sibi abs te, ac Pico nostro ad libros emendos præstari incitamenta, ut tandē deficientibus sumptibus, totam supellectilem oppignerare cogatur. Cum igitur omnia & animi & fortunæ bona in te cumulatissima sint, nihil est quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pronunciantem, quempiam deinceps timere debeam, qui illorum patrocinium sit suscepturus. Quōd autem, ut iure à me barbaros reprehendi iudicasti, ita non approbas, quōd Plinium de uita ac literis optime meritū, intra eandem cum barbaris aleam posuerim: cuius tanta sit apud peritissimum quemque autoritas, ut aut eam tentare non debuerim, aut si omnino conuellendam duxeram, fortius id à me fieri, quā adhuc fecisse uidear, oportuerit. Si me fortē hisce uerbis (ut qui mecum amicē omnia potes) temeritatis atq; impudentiæ tacitē accusas; qui tantæ existimationis uirum præclarum iam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratam. Fateris enim uera esse, quæ in scholis nostris lectitantur: amicus Plato, magis amica ueritas: sed cum ambo sint amici, pium esse ueritatē in honore præferre. Cum igitur ego ita sentirem, Plinium non minus quā cæteros in hederæ descriptione, alterius plantæ, quæ apud Græcos *κισσός* appellatur, nominis uicinitate deceptum, quoniam hederæ à Græcis *κισσός* dicatur, indicia non sine errore misuisse, nolui, quantum in me erat, pati ueritatem ipsam in obscuro iacere. Quōd autem fortius atq; euidentius hunc à me errorem indicari oportuisse censes, scito non fuisse tunc animi mei propositum, Plinij autoritatem pessundare. Nam cum illa dictabam, præcipua erat mihi cōtentio cum barbaris. Atq; ideo cum de hederæ sermo haberetur, cuius naturam non satis Auicennæ cognitam fuisse probare contendebam, obiter, ac ueluti quodam in transcurso Plinium quoque in aliorum mentione nominaui. Quem tamen non dixi unā cum Auicenna ac reliquis errasse, sed uideri in eodem cum alijs errore uersari. Vide quā modestius de Plinio, quā de alijs tunc sim locutus, quos non uideri eodem errore deuiare, sed planē aberrasse asseueraui. Quōd si is mihi animus tunc fuisset, aut nūc etiam esset, Plinij errata in lucem patefacere, potuissem & tunc, & nūc quoque possem integrum de eisdem implere uolumen. Pauca tamen ē multis hoc in loco censui aperienda, ut intelligas me non temerario iudicio, sed certissimis rationibus adductum, ut existimarem Plinium in hederæ descriptione, quemadmodum in multis alijs ad medicinam pertinentibus, aberrasse. Illud uerō mihi primū tecum conueniat, tam apud Græcos, quā apud Latinos, atque etiam barbaros, Dioscoridem esse summum autorem, atque præcipuum, cui in herbarum ac fruticum descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse non minus hunc quā Theophrastum in hac parte secutus uidetur, ut qui utramque linguam, & Græcam & Latinam nouerit, sententias integras Dioscoridis, quasi uerbum ex uerbo, à Plinio translata agnoscat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberalium artium, tum in medicinæ præsertim disciplina præcipuus, in suo de simplicibus medicamentis libro, se à describendis herbarum imaginibus supersedisse fatetur, quoniam abundē in hoc studio fuerat à Dioscoride satisfactū. Nec Serapio Arabs herbas describere aggressus, alijs eas notis indicauit, q̃ Dioscorides: quāuis & ipse, nō rectē in omnibus imitando Dioscoridē, libros suos innumeris impleuit erroribus. Quos nisi sperare aliquando in lucem fore detegendos studio ac diligētia inclyti

Amicus Plato,
to, amica ueritas.

Dioscorides

Galenus.

Serapio.

lentissimo, sed ut etiam orbis terrarum imperio dignissimus habeatur. Hæc ego ut ad te scriberem, præcipuus quidam meus erga te, principesq; tuos, amor impulit. Sed & multum quoq; adhortatus est alumnus hic meus, idemq; patronus, nostræq; reipublicæ columnen Petrus Medices, excellenti iuuenis & ingenio, quo nihil fieri potest, mi Pontane, tui amantius, nam regi ipsi tuo, quam sese idem totum, penitusq; tradiderit, nihil attinet scribere, præsertim ad te, cui nota sunt omnia. Sed tamen ita de illo semper & honorificè loquitur, & amanter, ut ceteris penè reliqui nihil faciat. Atq; hæc hæcenus. Quòd autem superioribus diebus excusasti diligenter occupationes tuas, propterea quòd epistolæ cuidam nostræ non responderas, nimis officiosus homo es (ut uideo) nimis humanus. Me enim, quamuis omnino equidem literas tuas gratissimas habere, nihil delectare potest, quod cum tua ulla molestia tribuatur. Tantum illud ignoscas uelim, quòd dum studio in te meo, & amoris obsequor, non sum ueritus, semel iterumq; tuis occupationibus obstrepere. Licet autem per me tibi (dummodo amare non desinas) non solum non respondere ad literas meas, sed ne legere eas quidem, si ita sit commodum. Vale.

HIERONYMVS DONATVS IOANNI PICO
MIRANDVLAE S. D.

Væ meæ partes esse debuerant, eas omnes tibi sumpsisti, Pice doctissime, te ipsum apud me negligentię insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maximè reus sum, excusationem quærens. Parum tibi uidetur alios ingenio & eruditione præcellere, nisi modestia quoq;, & humanitate uincas non solum alios, sed te ipsum. At uerò obsecro, harum uirtutum munerata ita amplectaris, ut nobis quoq; aliquam obeundi officij nostri occasionē relinquas: ne dum harum omnes tibi partes uendicas, nos inhumani atq; inciuiles habeamur: qua ego in re (quæ mea est impudentia) iam non excuso negligentiam, sed accuso humanitatem tuam. Quòd scribis te non temporariam mecum, sed perpetuam amicitiam statuisse, nō solum ea causa tibi me plurimū debere intellego, uerum etiam rectè mihi amicitiam definisse uideris: quæ temporaria cum sit, iam amicitia esse non potest. Illud scito, me eam in meorum ornamentorū delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest præclarius, quàm à tanto uiro non laudari solum, sed etiam amari? Hermolaus noster incredibilem doctrinarū tranquillitatem, & studiorum *ἡλιπονία* curat maxima utilitate eruditorū: uideo esse summum, ac rarum quiddam, quod sperare possunt literæ, eo incolumi. Eius ego consuetudinem, quam mihi tantopere inuides, eadem penu seruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præterea adeò *θαυμασόν* censeo, quod assequi ingenio & eruditione non possis, præsertim quia audio te *ἐν ἡλικίᾳ παιδείας χεῖρ* istuc demigrasse. Quod ego consiliū ita laudo, ut magis laudare non possim. Nam *ἴδεν γλυκύφρον ἦ παῦ εἰδέναι*. Ego Politianum tibi inuideo, hominem fertilissimū & facundissimū ingenij, cuius Rusticum nuper legi: uisus est mihi splendor ætatis nostræ, & *παῦ ἀληθεία πεπλάσμενον ἐκ διὸς ὄφνος*. Cui ea de me polliceri te meis uerbis postulo, quæ ab homine amicissimo expectare potest. Vtor autem te internuncio, in auspicianda mihi cum eo beneuolentia, cum fretus humanitate tua, tum quòd *ἡ μυστὴρ λαμπρὴ σόματι* per te, qui eruditissimus es, me conciliari cōuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis literis esse iucundius. Plura laxiore ocio ad te scribam.

Venetijs xvi. Calend. Ianuarij,

M. CCCC LXXXIII.

ANGE

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO

DONATO SVO S. D.

Iudicium
amici.

Ne p̄stola quadam tua ad Picum nostrū, cū me pleraq̃ delectassent, tum ut ad te scriberem subinuitauit iudiciū, quod affers de Rustico: utinam quidem tam uerum, quā honorificum. Quod ego tamē non iudiciū adeò de me, sed studium potius in me, ac beneficium interpretor. Neq̃ enim ita mihi sum inexploratus, ut tibi amicissimō homini, atq̃ ob id minus integro iudici, plus de me credendum statuam, quā ipse mihi: nisi fortē ita me ludit illa poetarū (quod Horatius inquit) amabilis infātia, ut nunquam congregiar mecum, nūq̃ de tergo in pectus manticam reuocem. Quod si poetice sequitur, uelut umbra corpus, cæcus ille amor sui, qui *φιλαυτία* dicit̃, quæq̃ plerosq̃ infatuat, attollens uacuum plus nimio gloria uerticem: fateor iam nunc piget me candidatum poetices haberi tam ingrata uice, tam tristi ac pœnitenda mercede. Alioqui ne Lycius quidem ille me stultior *χύσια χαλκίων* demutauerit *ἐκ ἀπὸ μύθοιο ὀνταβοίων*. Cæterum nihil minus debemus tibi, uel sentienti de nobis, uel sentiri ab alijs postulanti, quæ nec agnoscat cōscientia nostra, nec ferat pudor. Siue enim ut cæteros fallas, ne tua quidem ornamenta, hoc est, laudum tuarum supellectilē mihi inuides: siue ipse fallaris potius, mea q̃ te uel uitia delectāt: utrunq̃ amoris est, & quidem non uulgaris: siquidē Achilles quoq̃ Patroclō sua arma induit, & Alcæum uatem nātus etiam in articulo pueri delectabat. Quare tunc me amas, id quod scio, iam scilicet dubitare non potes, quin ego te redamem. Si quidem aiunt amorem nullo magis emi, quā seipso. Neq̃ tamen, sicut amantem mutuò amo, ita laudantem uicissim te laudo. Quippe in reponendis beneficijs lex est illa Hesiodi custodienda, ut eadem mensura reddas, aut etiam cumulatiorē, si possis. Sed cum tu, quas habes orationis diuitias, cum tu, inquam, isto ingenio uir, istaq̃ doctrina, in me unum ē medio homunculum laudes tantas ipso (quod aiunt) horreo cōgesseris, quī possum ego de reditu maligni, incultiq̃ soli, saltem alterum tantum tibi, nedum plus aliquid remetiri? nisi tamen uelut Echo illa tuas tibi uoces regeram atq̃ refundam. Sed uereor, ne si quæcūq̃ dederis, resigna uero, tibi q̃ laudes tuas, quas precariò possideam, remiserō, nudum ipse me statuam, & ut illa Aesopi cornicula, plumis ablati, moueam risum. Atqui tamen nec illud saltem me potes ingrati reum peragere, cū uicariā pro me solutionem sponte suscipiat, ac meas parteis subleuet sacer hic Picus, dicā, an phoenix? cuius tu semper in ore illo es Musarū, Gratiarumq̃ pleno. Quo scilicet inspirante nos quoq̃ impellimur ad te, suprā etiam quā ualemus, sed tamen adhuc infrā quā cupimus, efferendum. Nam par quidem tanto perferendo oneri ipse solus. Nos autē de eo sic pendemus, ut de magnete Platonis annuli ferrei. Ipse q̃ in nos uim quandam arcanam depluit, quasiq̃ *ὀντασισμός*, quī plus etiam posse nos cogit, quā sponte possumus. Ipse quasi Pausanius modos, & incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi unā tecum Hermolai Barbari, hominīs, ut mihi quidem uidetur, unius ex reliquijs aurei seculi, quāuis ipse longē doctior, & nō illi sanctiores. Sed ingressos plerūq̃ nos super uobis aliquid *ῥαψωδία* tam multa in cœlū aura leuat, ut Icarium quandoq̃ casum formidemus. Vides autem nūc quoq̃ me quasi *νυμφόληπτον* etiam in epistola nescio quid exhibere *διθυραμβικώτερον*. Quid tu igitur frontem obducis? An scilicet te fugit indulgendum hoc mihi, quicquid est furoris? uel quod omnis paulo humaniores iuxta adamo, ac sum (quod dicit̃) amussis alba: uel quod tibi quoq̃ non abhorres uideor à Musis, Picoq̃ item ipsi, & fortasse Hermolao, triumuiris scilicet literarijs: quī si me uel tantillū probatis,

iam

Lex Hesiodi
in beneficijs
reponendis.

iam nunc medium ostendo digitum nō popello tantum, & literatoribus, sed philosophis adeo ipsis, ne excepto quidem Platone, sed Florentino. Vale.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

EGo uerò, Politiane doctissime, tui erga me amoris fructus gratissimos & iucundissimos cepisse me sentio, neq; aliunde uberiores honorificentioresq; prouentus expecto. Nam & in amicitia respondisse te uideo, αὐτῷ τῷ μετρώ καὶ λόγιον, & te, id quod nunquam dubitavi, non Politianū modò, uerū & πολιτικώτατον esse percipio, sociata tam rara, exactaq; eloquentia infinita propè humanitati atq; modestiæ. Quòd si rationes negotiorum meorum excussēro, atq; inuicem retulero, nihil me ab eo die quo ad Picū nouissimē scripsi, præstantius lucrificasse comperiam tua hac epistola, dii boni, quantum Attica, erecta, exulta, quantum deniq; amabili, ut in ea summus amor, summaq; eruditio cōtendere uideantur: neq; faciliè utrum excellat dignosci possit. utriusq; rei euidentissimas causas cōiectari facillimum est. Eruditio enim diuino ingenio, studio infatigabili, tota ex te ipso summa est: beneuolentia uerò, nō ingentissima esse non potest, qua me, Pico autore, complexus es. Ego tamen iam antea amare te cœperam, sed defuit illa, ἐς τῶν σωάγεα ὁμιλία, qua tamen in posterum beneficio literarū non indigebimus. Attamen meminisse te suspicor, ferè enim quinquennium agitur, cum apud nos uersabar, te Hermolao, ac mihi tunc parentis & patruī morte squalido ac pullato carmen illud aureum de sacrilega ac sanguinaria Iuliani cæde recitasse. Ex quo nunquam apud me eruditorum hominū mentio facta est, quin mihi ex omnibus primus occurreres. mox in tua illa Rustico elegantissima, magnus à me semper habitus, maior inuentus es. Quamobrē id tibi persuasum uelim, ea te mecum amoris & officij fundamenta iecisse, ut nullo casu ruere, nulla ui conuelli possint. Cuius fructus candidissimos, & mihi omniū longè gratissimos, hoc est, literas tuas, expecto. Neq; solum literas, sed interdū quoq; amoenissimas Musas: quæ cum ad me uenerint, tunc maximè Theocriti carmen illud suauissimum cantabo:

Τᾶς μοι πᾶς ἔθ' πλῆθος δόμος, ὅτε γὰρ ὕπνος,
οὐτ' ἔαρ δ' ἀπίνας γλυκὺν ὥσπερ, ὅτε μελίσσας
ἀνθεα ὅσον ἐμοὶ μῶσαι πολιτῶν φίλαι.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimū. Venetijs VI. Idus Iunij M. XII. D.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Salue Politiane mi. Tandiu humanissimis literis tuis respōdere distuli, ut putē me nunc potius ad te scribere quàm rescribere. Imputabis siue occupatiōes publicas, siue priuatam desidiam, modò abdicēs omnem aut obliuionis aut arrogantiae suspicionem. Equidē Politiane mi, nulum ego thesaurum cōparari posse cenleo amico, qui & probus & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis prouentus accedit, quàm ex uera incorruptaq; amicitia, quam uirtus probitasq; cōciliat. Quo sit, ut ego sæpissimè uestram istam sub parente patriæ Laurentio academiam absens mirari, & amare maximè soleam. In qua præclara simul optimarum artium morumq; precia contra pertinacissimas animi sordes, uitium atq; inscitiam conspirauerunt. Quorsum hæc? ut facile tibi persuadeas me quanq; tardius rescripserim, summopere tamen delectatum esse humanissimis & eruditissimis literis tuis. In ijs præclarum istud uestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem uobis inuidere. Nam nos & publica

Ang. Polit.

C & pri

De cede Iuliani.

Amicitia.

& priuata diffringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, non studia. Gratulor uobis amoenissimas Musas, literatissimum otium, quibus absens impèse faueo, subscribo, & bene opto, cum uestra, tum bonarum artium causa. Sed hæc satis. Scio isthic apud uos esse complura Alexandri Aphrodisæi uolumina in uarijs generibus doctrinarum, præcipuè uerò in philosophia naturali. Sunt item apud me hic nonnulla illius opera mirè erudita, & grauià. In his habent duo uolumina, *πρὸς Ἰουχῆν*, quæ per hos dies perlegi. Alterū ex his uoluminib. principiū habet eiusmodi, *πρὸς Ἰουχῆν, τὴν δὴ, καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν*. Is libellus apud me ferè post principium mutilus est. Cupio me certiore reddas, nunquid apud uos in delectissima ista Medicum bibliotheca totus atq; incolumis sit. Quod si (ut spero) illæsus & integer, mihi gratissimum facies, si primum huius libri caput transcribi feceris, & ad me mitti curaueris: si negotium librario commiseris, neq; præceleri, uix horam absumet. Vale. Picum meum saluere iube. Cum dico Picum, doctos etiam omnes intellego. Iterum uale. Mediolani, pridie Cal. Aprilis, M. CCCCLXXX.

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO

DONATO SVO S. D.

T si literarum tuarum semper incredibili desiderio teneor, propterea qd mihi ex eruditione fructus, ex elegantià uoluptas, ex autoritate summus honos conciliatur, faciliè tamen id ego differri nonnunquam patior, uel ne te à studijs auocem potioribus, uel certè ut exemplum mihi tuum sexcentas iam debenti epistolas patrocinetur. Roges causas tanti debiti. Nō inficior desidiam esse primam, quæ mihi semper, nescio quo pacto, fuit in delicijs. Sed tamen & occupatiunculæ, uel trichæ potius ineptæ quædam, molestæq; nimis, otium omne meū penè inter sese scripulatim partiuntur. Nam si quis breue dictum, quod in gladij capulo, uel in anuli legatur emblemate: si quis uersum lecto, aut cubiculo, si quis insigne aliquod non argento dixerim, sed fictilibus omnino suis desiderat, ilicò ad Politianum cursitat, omnesq; iam parietes à me quasi à limace uideas oblitos argumentis uarijs, & titulis. Ecce alius Bacchanalib. Fescenninorum argutias, alius conciliabulis sanctas sermocinationes, alius citharæ miserabiles naniās, alius peruigilio licētiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores stultus stultiori narrat. Ille symbolum poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum frustra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorum garritus intempestiuos, uersificatorum nugas, seq; & sua de more admirantium, quæ quotidie cuncta demissis auriculis perpetior. Quid plebeculam dicam, uel urbanam, uel agrestem, quæ me tota urbe ad suū negotium, quasi naso bubalū trahit. Ergo dum proteruè instantibus negare nihil audeo, cogor & amicos uexare cæteros, & (quod molestissimum est) ipsius in primis Laurentij mei Medicis abuti facilitate. Quare adeò mihi nullus inter hæc scribendi restat, aut commentandi locus, ut ipsum quoq; horarium sacerdotis officium penè (quod uix expiabile credo) minutatim concidatur. Postremò cum nihil faciam, nunquam sum tamè otiosus, imò dum cuiusuis esse compellor, nec meus esse planè, nec cuiusquam possum. Proinde sicubi distulero posthac, aut omisero ad te responsum, scito me statim, si cuti soleam, nugas agendo fuisse occupatum. Laurentius Medices noster uel ex epistolis tuis, quas ei semper honoris mei causa recito, uel ex huius magni Picij testimonio, qui tibi plurimum tribuere solet, ita te iam diligit, ut nobiscum ferè contendat. Hermolaū uerò ipsum Romæ, hoc est, quàm oculatissimo loco, legatū fore, mirè gauisus est, etiā studiorū nomine. Quem sic expectamus auidè, ut spe iam totum penè contriuerimus. Quod si semel in itinere exceptus abire à nobis properabit,

Horariū of-
ficiū.

perabit, iam nunc dico atq; edico, uæ hominis togæ, uæ lacinijs. Alexandri uerò quos ais de anima libros, nullo ipsi prorsus hic habemus, sed nec extare quidem suspicamur, quod ex indice quoq; ipso, quæ Seraticus ad te misit, animaduertēs. Quin rogamus ego & Picus, ut cum Venetias (quod propediem fore nunciant) remeaueris, eius describendi copiam Laurentij Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philosophia quæstiones, anno iam tum superiore Latinas feci. Sed & te quæpiam scriptoris eiusdem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æstate missurum se mihi exemplar alterum, quod tibi pridem comodauerat, ultrò est pollicitus. Qua de re cōiecturam facio, potuisse illud accidere, ut eundem uterq; fortet fortuna librum cōuerterimus. Hoc si non falsò ratiocinor, iam scilicet spongiam cogito, rogoq; mihi de eo quam primum significes, ut ipsum saltem limæ laborem lucrifaciam. Vale, me que Iacobis duobus, Volaterrano & Antiquariò, hoc est, humanitatis ac probitatis geminis exemplaribus cōmenda. Florentiæ, X. Cal. Maias, M.CCCCLXXX.

HIERONYMVS DONATVS ANGELO POLITIANO. SVO S. D.

Ccepi Miscellanea, percurri: iucundissima lectio, in qua delectari & iuari uel doctissimus quisq; possit. At, inquires, præceps iudiciū est, quod obiter fertur. Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te possumus abdicatis iuris solennibus, etiam stantes, adeo cuiq; securum est de eruditionum controuersijs cum Politiano in tenebris quoq; dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quantum nec agnosco, nec postulo. Perge (quod facis) iuuare bonas artes, neq; formides blateratorum, & sciolorum aculeos: nunquam caruere inuidia egregij fortesq; conatus. *ἀλλ' ὁμῶς (κρείσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος) μὴ πῆλα καλὰ, νόμα δὲ καὶ πῶδα λίω*, Latinas literas. Fortasse enim hi maxime ex eo opere profecturi sunt, quibus id magis sordescere uidebitur. Vale, Mediolani X. Cal. Nouemb. M.CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS HIERONYMO DONATO SVO S. D.

Non est is autoritatis meæ rigor, ut inuidientium flatus quasi uentorum tutò possit excipere; ni uestris paucorum testimonijs, uelut adminiculis, ipsa per se decidua fulclatur. Equidem multorum accepi literas, ex quo Miscellanea publicauī, laudantium scilicet (ut sit) & gratulantū. Sed nescio q; pacto de tuo, de Barbari, de Pici, de istiusmodi perpaucorū iudicio, sic ipse me censeo, ut tum deniq; stare uidear, cum puncta omnia tulerim suffragij uestri. Quanquam etiam isthinc reddita mihi nuper epistola est Iacobi Antiquarij, mirè grauis & erudita: quem mihi uirum minime alioqui facie notum, sæpenu mero tamen Laurentius Medices meus à literis, à moribus, à prudentia commendauerat. In ea profectò epistola nec honestam indolem, nec expressam quandam uetustatis imaginem, nec textum illud operosius, quale uestrum est, nec ullū denique styli cultioris ornamentū requisieris, ut admitti, ni fallor, in istam quasi prærogatiuam tribuum iure debeat. Sed de hoc ipsi uideritis. Epistolam uerò ad me tuam idem legit Laurētius, & quidē nō incuriosè, lectamq; uerbis exquisitissimis laudauit, sic ut mihi quoq; apud illum magna accesserit de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquam mihi ill e uir plus meritis semper tribuit, tamē ut tuas legit literas, uisus est nescio quo pacto fauere propèsius iudicio de me suo, & pluri aliquantò me post eam diem facere, quam antea cōsueuisset. Iam ne igitur sentis, quantopere isto literarum nomine debeam tibi, per quem factū sit, ut tibi tam

Ang. Polit.

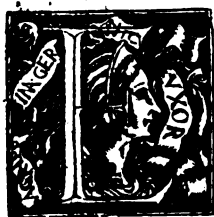
C 2

Lauren-

Laurentius ipse placeat, quod ego non displiceam. Quare te rogo, cum tibi a re publica otium fuerit, scribas aliquando ad Politianum tuum, putesq; te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mittere, sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaq; deniq; uitae humanae commoda. Quorum cum semper autor ei Laurentius unus extiterit, tanto subinde potiora collaturus uidetur, quanto eundem gratiorem uobis, hoc est, religiosissimis artium bonarum censorib; intellexerit. Ioannes Picus, Mirandula, lux omnium doctrinarum, salutem tibi adscribit: & ut item Merula Puteolanoq; nuncios, uterq; rogamus. Vale, Florētia, Cal. Decēb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER TERTIVS.

ANGELVS POLITIANVS CALLIMACHO SVO S. D.

TSI uideo quae tu de me sentias, praedicesq; amicus multo, quae rarius & sentiri, & praedicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quae ipse in memet neuiquam agnoscam. Quid enim non gaudeam me etiam praestigia quadam sensum istum, praedicationemq; tuam lucrifacere? Nam haud dubium mihi quidem est, quin tu tibi quae scribis, etiam uera esse persuaseris, quando neq; tu ex ea nota es hominum, quos Homericus ille heros tantopere se perosum confirmat, aliud in lingua promptum, aliud clusum habentes in pectore: neq; ulla est causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere postulet. Non fallis itaq; me, sed ipse abs te magia falleris: atq; adeo non falleris, uera sentis, uera de me praedicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atq; isthanc opinionem perpetuo obtine, dum amorem, dum beneuolentiam obtineas: quin lauda me quoq; ut coepisti, ut ego ille laudatus uir, laudari me cum Nauiano Hectore gaudeam. Fiam autem, te laudatore, uendibilis potius, quam uenalis. Neq; enim sum unquam dominum mutaturus, quare quicquid mihi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo aere, & forsitan locellos isthinc usq; ad me misisti, gratiq; sunt, scilicet quia festiui, quia tui. Sed gratias non ago, tute enim beneficiu dando accepisti, non quia digno, sed quia tuo, imo tibi (amicus enim alter ipse est) atq; ob id digno, hoc est; Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS ANG. POLITIANO S. D.

A quae mihi obijcis in principio literarum tuarum, adeo subinde argute purgas, & eleganter, ut respondendi facultate simul & causam mihi interceperis, planeq; indicaueris id quod prioribus literis meis asseueravi, diuinum ingenium tuum omnia posse. Itaq; omissis illis quae neq; melius neq; subtilius dici pro me possunt, quam dicta sint a te, affirmo amice, sed & uere, (neq; enim illud, nisi & hoc) quod nisi iam pridem mihi propè unicus uisus esses, cuius carmen utile dulci commisceat, nunc certe uolentem adduxisset me in eam sententiam. Rusticus tuus sanè urbanissimus, doctrinaq; & elegantia plenus, & qui uere ex fumo clarissimam lucem efferat, atq; ob id eo titulo indignissimus. Vidi, & legenti placere multa scriptorum nostri temporis, sed Rusticum hunc non satis est uidisse semel, iuuat usq; morari, & conferre pedem: nihilq; in eo non summe placet, nisi quod desinit, cum tamen desit nihil, ut tam multa nemo alter, quam tu asferre potuerit pro materia. Habeo itaq; tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant uendi carius, cum donare instituissem: uoluisti, ut in ceteris omnibus, etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere copensandi uinci & cupio & patior. Vale literarum decus, & doctrinae. Leopoli, IIII. Cal. Octob. M. XV D.

LODOVI

LODOVICVS ODAXIVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Nisi mihi de liberalissimis moribus, & humanissimo ingenio tuo constaret, hanc nuper ad te scribendi provinciam non desumerem; potiusque in antiquo silentio persisterem. Mirum enim tibi fortasse videbitur, cur ego tecum exigua admodum, & quatuor horarum spatio contracta familiaritate deinceps, qui plurimas tribus abhinc annis ad te scribendi occasiones omiserim, quas undequaque aucupari debueram, nunc ad te potissimum scribere uoluerim, meamque (ut opinor) temeritatem incusabis, quod nunc scribam, uel negligentiam, quod antehac non scripserim. Cæterum quia non tam ex aliorum sermone, quam ex mea opinione mihi persuasi, te eum esse, qui omnes tibi ac uirtuti tue deditos, nullo unquam tempore reijceres, ea propter has nunc ad te literulas amoris duntaxat atque obseruantia in te meæ testes esse uolui, quas ob subitam opportunitatem cuiusdam isthuc proficiscentis exaravi. Quanquam igitur me prorsus ab omni uel ignauia, uel rusticitate præteriti silentii non excuso, spero tamen fore, ut reliquum meum erga te studium boni consulas. Nam præter hanc scribendi diligentiam, qua ego iampridē initam Patauī familiaritatem confirmare debui, nullum à me cum beneuoli, tum obseruantis amici officium prætermisum puto. Si quidem à superioribus annis, quo primum tempore tua mihi uel doctrina uel humanitas innotuit, fui semper honorum, ac dignitatis tuæ studiosissimus, ac sapissimè cum apud alios eruditissimos uiros Venetijs & Patauī, tum hic apud principes meos de te sum honorificentissimè locutus, effeci que (ut opinor) præconio meo, ut claritati tuæ maius quippiam splendoris adderetur. Quo fit, ut non dubitem me abs te in eorum amicorum numero collocari posse, qui (ut Isocrates tuus assertit) non tam præsentis amicos uenerantur, quam absentes etiam amplectuntur. Principes sanè mei, quibus cum de te frequentissimum sermonem habui, de moribus atque eruditione tua optimè ac magnificè sentiunt. Quid ita? quia ego in eam opinionem adductus sum, ut existinem eum te fore, qui literarum studiosis emolumentum, tibi uerò gloriam immortalem sis allaturus. Cuius rei periculum fecisses, si una cum præstantissimo discipulo tuo Roma discedens superioribus diebus, Urbīnum ex condicōto uenisses. Quod si me nudius tertius audire potuisses de te uerba facientem unā cum Nino Bononiensi sedecimuiro, hominē meā quidem opinione plurimi faciendo, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem morum, si literaturā inspicias, profectō intellexisses eā præterquam ab amantissimo hominē dici, aut excogitari non potuisse. In eam confabulationem ueneramus, ut de uiris hoc tempore doctissimis loqueremur. In quibus faciliè tu principatū obtinere uisus es. Nec me amor, aut adulandi studium fallit, à quo semper tanquam intestino morbo abhorruī. Sed quorsum hæc tam multa de officio erga te meo? Nempe ut intelligas me tibi esse, ac fore deditissimum, & si magno montium ac regionum interuallo secludamur, teque habere neminem, à quo maiori uel beneuolentia uel obseruantia souearis. Quod si ulla unquam mihi occasio euenierit, ut quampiam in re tibi morem gerere possim, id uerò in primis mihi iucundissimum erit. Quam quidem occasionem abs te actutum præueniri cupio, ne me in pollicendo quam in præstando liberaliorem autumes. Demetrium uerò uirū eruditissimum, Petrumque in primis discipulum tuum elegantissimæ atque amplissimæ spei adolescentem nomine meo saluos facito: cui librum ex Plutarcho traductum, unum ex multis ineptiarum mearum monumētis, dedicaui multos iam menses, misissemque hæctenus, si dignum putassem, qui in manus uestras eruditissimas perueniret: mitteretur tamen clementia uestra potius allectus, quam iudicio deterritus. Vale.

Ang. Polit.

C 3

ANG.

ANG. POLITIANVS LODOVICO ODAXIO SVO S. D.

DEprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoq; lectas paulum in præsens seposui, diligentius dein per otium recogniturus, ad easq; (ut par erat) cum primùm possem, responsurus. Id si serius quàm aut tu pateris, aut ego uoluisssem, contingit: est tamen humanitatis tuæ quicquid hoc est, quod facimus, boni consulere. Neq; enim tam opellam aliquam alter ab altero, q̃ ipsum animū requirimus. Neq; em̃ continuò parū amat, qui parū officiosus est. Quare ne illud quidē in epistola tua ualde pbo, q̃ te tam scrupulose excusas, cur aut antea nihil ad me scripseris, aut nūc demū scripseris. Si em̃ amamus ex animo inter nos, sicuti certē amamus, quicquid alteri cōmodat, p̃fectō utriq; cōmodat. Quare neq; dissoluere, sed nec laxare uolūtates nostras, quasi nodo Herculeo coherentes, aut silentium possit, aut ulla officij, præsertim nō necessarij intermissio. Quò autem amicis ista literarum uicissitudo: cum ad absentes tantum mittentur: amor autem uerus etiam absenteis præsentis faciat, nisi uel ipsis testatur, uel alijs ostendant mutuam uoluntatem. Sed neque testibus eget amor syncerus, quippe oculus totus, ac lynceus, & qui Momus quoq; iudicium de positu humani corculi despuat: neq; se populo iactat, cum sint amici κατ' ἐπίκρητον, satis magnū theatrū alter alteri. Quin istam quoq; penē dicam, superstitionem probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Est enim mihi, est ad manum semper amicitij examen. Est & Hecatonis amatorium, quo te uel ingratis ad amandum compellam. Sed nec te monebo, ut principibus me tuis insinues, neq; inuicem mone ri me patiar, ut patronis te meis adiungā. Quoquò enim tu irrepseris, ego sequar. ubi ubi ego me adglutinauero, inde scilicet tu pende bis. Vt enim militem, custodemq; eadem catena, ita par legitimum amicorum una tenet copula. Plutarchum Latine iam per te loquentem ego atq; adolescens meus auidi expectamus, mini me quidem dubitantes, quin sit absolutissimus futurus, uel ob id certē, ut alicui ex ueteribus Græcis τὰ διδασκαλικά referas, quando ita Græcè ab eis didicisti, ut nouos docere iam omneis possis, & quod dicitur ἀντιπελαργῶν. Vale.

LODOVICVS ODAXIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Plutarchi libellus ad te uenit, qui si ullam potius elegantiam quàm beneuolentiam profiteretur, erubesceret p̃fectō, nec ad exactissimæ eruditionis officinam sese, nisi uerecundē, conferret. Nunc autem latus & securus accedit, humanitate tua magis quàm ullo ornamento suo fretus. Proinde meretur, ut eum ad te proficiscentem benignè suscipias, illiq; primariam amoris operam sedulò impertiaris. Siquidem ego illum, quem alioqui friuolum, abiectum, & uile munus existimarem, non indignum tamen putauī, qui ad exhibendū studij atq; obseruantiz in uos meæ pignus adueniret. Vt cuncq; erit, & quanticuncq; erit, in bonam accipias partem rogamus, obsecramusq;. Nudiustertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Cōtareno, qui duo uel nobilissimi uel ornatissimi, uel eruditissimi sunt, Venetijs mihi literæ uenerunt, in quibus admo neor, ut si unquam ad te scripturus sum, eorū te nomine saluum esse iubeam. Memini me autumno superiore, cū Venetijs essem unā cum his, de te perinde ac doctissimo homine sermonem habuisse. Illi autē se familiaritatem tuam inisse asse rebant, cum triennio aut quadriennio proximò uiuendæ ciuitatis gratia eò concessisses. Digni homines sunt, qui à te quoq; diligantur. Vale igitur,

& me ama. Igubij, quinto Calend. Iulias,

M. CCCC LXXXV.

ANG.

ANG. POLITIANVS LODOVICO ODAXIO SVO S. D.

Plutarchi lepidum nouum libellū, quem tu scilicet latine interpretatus adolescenti meo nuncupasti, uidi, cepi, legi, & quidem simul omnia adeo cupide, ut prius penē ad calcē prae studio peruenisse, quā ex carcerib. promouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suauis odor quidam uerborū tuorum planē ambrosius, tum sententiarū ueluti sapor quidā austerus & dulcis, nō secus illecebris orationis tuæ, q̄ myrotheci condimentis imbutus, ita (quod dicis) palatū irritauit, ut quasi helluo aliquis, uix cōmanfas epulas has tam lautas, tam opiparas deuorauerim. Et sum profectō miratus, sic latine Plutarchum loqui didicisse iam mortuū, cui uiuenti quondā (sic enim scribit ipse) adeo sermo Romanus repugnabat. Videri enim potest non tam obijisse, quo die obiit, q̄ secessisse ad studiū Romanæ linguæ, ut qui Græcorū Latinorumq; uitas illustriū hominū inter se contulerit, cum quo ipse se conferat, non inueniat. Nam sese conferre sibi in utriusq; orationis facultate certē non ausit, quia scilicet in nostra præponderat. Quod autē princeps iste tuus, atq; adeo noster (noster enim est profectō, qui literarū studiosus est) quod, inquā, bonas artes cōplectitur, atq; ad omneis parteis bene audiendi se cōparat, parentisq; sui absolutissimi hominis uestigijs insistit, dici nō potest ut gaudeam, ut exultem atq; triumphem, ut tibi q̄q; gratuler mi Loduice. Duos mihi uiros tulisse ætas nostra uidebatur, qui rem literariam, nō quidē cunctando, ut ille uerrucosus, sed multa agendo potius restituerent, Federicum Vrbinate, principem olim tuū, & Laurentiū Medicem patronum semper meum, utinamq; semper. Hi duo (ni fallor) ausi in tantis seculi huius tenebris lucem sperare, qualiq; contra torrentem pessimorū morum brachia dirigere: ergo & librorū pulcherrimā supellectilem sibi cōpararunt, & doctos inuenerunt, et ipsi studia tractarunt. Nam ut de principe tuo taceā, de quo longiore subsellio agendū puto, dicam autē de Laurentio meo, caue putes quenq; esse ex nostro (ut sic dixerim) seminio, hoc est, ex ijs qui omnem ætatem in literis consumpserunt, cui cedat hic uel acumine in disputando, uel prudentia in iudicando, uel in explicando quæ sentiat, facilitate, copia, uarietate, gratia. Acer illi sermo, & grauis, & cum res postulat, salibus scatēs, sed ex illo mari collectis, in quo Venus est orta: exempla, & historiā ueterem sic habet ad manū, ut eis perinde uti semper atq; suis stipatorib. uideatur, sic ut ingeniū habere in numero, & esse quasi promum, condū (ut Plautino utar. uerbo) totius antiquitatis facile credas. Extincto igitur dūce illo tuo, cum uiderē nostras iam artes unica spe niti, fateor, uereri cōpi, unius ut hominis uires tanto perferendo oneri pares esse possent. Quare cum ostēdis rediuiuam illam uirtutē Federici resurgere in filio, iisdemq; adolescentem artibus quib. olim clarissimū patrem delectari, reddidisti mihi quidē animū atq; aquam (quod dicis) aspersisti. Quare gaude tuo tanto bono, gaude tuo labore & diligentia, & (quod facis) perge protinus exercere principem nostrū in stadio Musarū. Assuescat iam nunc à tenero amare literas, fouere literatos, cōplecti & colere. Scis autem messem plerunq; respondere sementi, tibiq; potissimum primitias frugum deberi ab hoc agro: quippe (ut ille inquit) Morū quos fecit præmia doctor habet. Sed & Petrus nunc studijs acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipse nunc uersiculis, nunc soluta oratione, & libera. Græcis plurimum delectatur. In summa, dignus qui sit principi tuo charus, quia similis. Similis autem, qua ratione parua magnis componuntur. Is nunc, scribente hanc epistolam me, alteram seorsum commentatur epistolam. Quæ cuiusmodi erit, etiam si minus apte exierit, mittetur tamen ad te,

C 4

ut ipsius

ut ipsius ingenioli degustationem uelut aliquam accipias. Amat autē plurimum te de munere hoc, & cupit sanē occasionem sibi aliquam dari, qua gratiam reponat. Si ad Hermolaum, Petrumq; Contarenū Venetos rescripseris, uelim utriq; agas meo nomine gratias, utriq; me cōmendes nō uulgariter. Ad superiores tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, ut in ratione lati atq; accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

IRam ego aliunde nostram auspicaturus amicitiam, ni subitus Atlantis conterranei tui hinc digressus nostrum in ea re consiliū prauertisset. Fuit is annū, & amplius Venetijs, ac quādiu fuit, & domi & foris etiam frequens mecum esse perseverauit. Nullius unquam cōsuetudine sum magis delectatus. Si quidem prater morum elegantia, singularemq; modestiam, patrio sermone, Thuscaq; illa sua urbanitate breui cōsecutus est, ut eo uno nemo esset mihi iucundior, nemo in hac urbe grator. Omnia, prater tempus, secunda habui, in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potissimum ei uisum est hinc abire, cum maximē in sui exisset admirationem. Sed in eo uisus est mihi omne uetustum amicitie exemplū æquare, quod in tam tumultuario digressu, sine meis ad te literis uenire identidem recusauit, ratus certissimum se nostræ futuræ amicitie pignus secum in patriam deferre, si apud te uirum clarissimū, cui q̄ charissimus esse cupit, ipsius mores & studia cōmendarentur: quasi ita uelit euenire, ut cum uterq; nostrū de ipsius moribus idem sentire cōperit, non infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur: sed rectē ille. Nos uerō scribendi consuetudinem, maioribusq; officijs illam ijs modicis principijs ortam, locupletiolem (ut spero) in dies faciemus. Nunc Atlantem ipsum tuę dignitatis studiosissimum, maiorē in modum cōmendarem, nisi urbanissimus poeta moneret, peccare eum, qui suos putet cuiquam cōmendandos. Gratulor igitur (quod superest) tibi lepidissimi adolescentis restitutam cōsuetudinem, quam tantisper etiā inuidere pergam, donec in utriusq; cōplexus uenero. Vale Thusci nominis decus, & Mares Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas amplissimas uirtutes amat, colit, obseruat. Venetijs, Idibus Iulijs, M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS MARCO ANTONIO SABELLICO S. P. D.

Olebat Atlas quondā suo mihi nomine redire tam gratus, ut recepto cōtentus amico, nullum ultrā officiū desiderarem. Nunc aut tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus rediit, ut eius penē presentiam non requirerem, atq; haberet Atlas quippiam secum, quod planē plus a me quā Atlas expeteretur. Nunc idem istuc reuertitur cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam suo, quā tabellarij nomine. Noram quidem antea quoq; quāntum ingenio & literatura, quāntū etiam stylo facundiaq; polleres. De humanitate nihil sanē adhuc inaudierā, sed eam tua mihi nunc epistola deliniauit, Atlas uerō penicillo & coloribus expressit. Aucupabar sanē iam pridem occasionem quampiam ineundæ abs te gratiæ, cum tu scilicet hoc agentem præuenisti, non ob id humanior modō, quod prior, sed quod minore quoq; proposito præmio. Quare danda mihi opera est, ut quemadmodū ineunda tecum amicitia posterioris tui, sic eadē tuenda colendaq; prioris feram. Vale. VI. Calend. Septemb. M. CCCXC VIII.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS IOANNI LAV-

RENTIO VENETO SVO S. D.

ENad te reuertitur Phœdrus, utriusq; nostrum homo studiosissimus: cui tu scilicet aliquot ab hinc menses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegantes, qualesq; deniq; à te uno poterant proficisci. Respōdebo ad eas quàm breuissimè. Laudas me Ioannes quasi unum ex numero eruditissimorū, & tui similitum. Laudas, inquam, tu me unus omnium quos uiderim, quos audierim longè eruditissimus. Ego igitur, etsi memet haud ignoro, tamen fero æquissimè, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios item uelle deceptos. Non est aut quod paria coner cōferre. Nam cum tu mihi uix leuem umbram assequenti doctrinæ, humanitatisq; tuæ, tantum tamen tribueris laudum, quantæ demum tibi iure debeantur, si coner ipse inuicē laudes regerere, restituenda erunt, & resignanda tibi illa ipsa uerba, quæ abs te acceperam, usuraria: ut iure rideatur egestatis nostræ sinistra quædā ambitio, illi ipsi diuitias ostentans, unde scilicet emēdicauerit. Libellos tuos, atq; item quos ex bibliotheca ista codices habemus, remitemus cū primū isthuc orator noster Florentinus se cōtulerit. Pausaniam uerò expectamus, cum tibi erit commodum. Vale, Fæfulis Idibus Octobribus, M.CCCCLXXXVI.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS

ALEXANDRO CORTESIO S. D.

Politianas epistolas legi Alexander accuratissimè, summaq; cum uoluptate, quorum utrunq; propè necessarium fuit, & quod ad hominē amicissimū, & quod ab homine eruditissimo erant scriptæ. Video os probum, iam interpellas & obstrepis: apage tu, uis scire quid sentiam? uide quid agas, an ego iudicare possim? ne ultra crepidas furor, ut in Græco adagio est. Pergis urgere? respondebo, ne superbus uidear. Memento tamē me cum homine familiari tanquam mecum loqui: scio inuidiosam rem esse huiusmodi iudicia, etiam recta, nedum mea, qualiacunq; sunt. Accipe igitur in aurem uelut *uiscē* eie, caue enuncies. Ego Politianum nostrum, mi Alexander, summopere amo, & admiror, atq; ei omnia summa tribuo. Et ut libere quod sentio dicam, non magis istum damnandum censeo, quàm illos laudandos, qui quadringentis abhinc annis papyros & chartas uelut maculis prætextas, & encausticas tabellas inusserunt potius, quàm ulla egregia forma atq; imagine illustrarunt: præter unum aut alterum, Laurentium Vallam, me puero, & nuper Domitium Calderinum: quos quidem non laudare, ac admirari nefas, & planè impium duco. Cæteros autem (ut apud Ciceronem inquit uel Antonius, uel Crassus) non dubitabo inertia, & prorsus inscitia condemnare, tamen si illos quoq; excusatos habeo. Sum enim æquus iudex: siquidem id quod poterant, præstiterunt. Neq; enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælij (ut ait M. Tullius) possumus esse: quamuis nonnulli (ut ait idem) siue felicitate quadam, siue bonitate naturæ, rectam uitā secuti sunt uiam præclare tamen actum cum eis existimo, qui id quoquomodo tentauerunt, etiam si non sunt consecuti. Adde quod non tam ipsis quàm temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum, & magistrorum penuria. Quis enim ignorat, iam inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia à barbaris occupata, Romanam eloquentiam, atque adeò omnem literaturam, & omnes artes periisse? Sic Cæsari tuo placuit, qui hæc omnia pessum, & planè perditum est. Sed emerit tandem aliquando ingenium, & uelut ex cineribus ac carbonibus rediuiuus ignis effulxit.

De Angelo
Politiano in
dicium

effulxit, unde hi tanquam lumina nobis illuxerunt. Quod cum ita sit, dulcissime Alexander, gratulemur seculo nostro, & eo magis, quod iam istud par impar factum est, ænigma tibi propono, ego istos pares impares reddo. Non intelligis quin Apollinem, quin uatem Cumæam, quin Hæmonem, quin Hetruscos tuos, quin quicquid est ariolorum consulis? At non est opus. Ecce tibi solutum ænigma, Laurentio Vallæ, Domitio Calderino, Angelum Politianum adijcio, & quali triumviratum creo. Ego sic sentio, sic censeo, sic iudico, in aurem tuam insursum. Sed libet exclamare, sic inquam pro tribunali sententiā fero, & omnibus bonis doctisq; uiris, atq; adeò toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni possum ostendere literas, uenite, ut ait lepidissimus poeta. Habes meum, Alexander, de Politiano iudicium: neque hoc adulationi datum quempiam arbitrari uelim, quippe qui alteros iam mortuos, & sensibus orbaros conciliare mihi nequeo: alterū nondum noui uiuum, quanquam fateor me id uehementer optare, & talia iacere fundamenta amicitia, ut ea nulla unquam temporum iniuria possit abolere. Quod ut facias, ô noster Alexander, maiorem in modum à te peto, ut insinuatione tua me uoti compotem facias, & principi literarum me concilies ac planè dedas. Ipsum uerò Politianum (audin' tu uir doctissimè tecum mihi res est) oratum uelim, ut quod ab alijs beneficij loco accipit, à me rogatus non aspernetur, ut in amore ac beneuolentia respondeat, simul ut uiro clarissimo, & ciui primario Laurentio Medici me cōmendatum reddat. Aliquod enim aguntur anni, ex quo tam magno amico, & præpotenti me dicare summo opere cupio, & in clientelam ac uoluntariā tradere seruitutem. Vale, 111 Idus Mart. M. CCCCLXXXV.

ANG. POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PONTIFICI SIGNINO S. D.

Isit ad me Alexander Cortesius, homo utriq; nostrum amicissimus, epistolam quandā tuam ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuens, cupere postremò affirmas, per eum ipsum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epistolam cum legerem, dici nō potest, quantopere sim delectatus. Nam ita & uerbis & sententijs & cōcinnitate erat absoluta, ut planè appareret Musis eam dictantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quā mihi nunc placeam, quāq; ipse me mirer, qui sum Musarum æuvs sē laudatus. Sed tamē uereor, ne ita me tuæ istæ puellæ ornandum susceperint, ut Isocrates Busrin, Thersiten Libanius, Muscam Lucianus, Fauorinus etiā quartanam febrim, ad ingenij modò periclitandas uires, artemq; ostentandam laudauerunt. Sunt enim in fabulis totæ, sunt in mendacijs atq; præstigijs, mihi tamen libet hoc loco uerum locutas. Quis enim damnet sua uota libeter? Quod si in hoc erro, libenter (ut Cicero inquit) erro. Est enim id ipsum lucro apponendū, quod decipimur. Quippe uoluptatem certè aliquam falsa quoq; opinio nobis cōciliat. Scis Stratoclem illum oratorem deuictis prælio Atheniēsis, suamq; fortunam ignorantibus, uictoriam nunciasse, re autem postmodum sic ut erat intellecta, ita indignantibus popularibus respōdisse: Qui uobis ciues mei (inquit) iniurius fui, si bidui tristitiā me autore luerificistis? quare ego quidē falli me sinam, & quod esse uerum maxime cupio, uerum esse faciliē patiar. De te autem (amato ioco) sic sentio mi Phosphorē (malo enim te Phosphorum homo in literis agens, quā uulgus reuerendum patrem appellare. hoc enim literarum atque humanitatis, illud nomen dignitatis est: nos autem ex literis te, & humanitate, si pateris, magis quā ex dignitate pendimus) sed ita mi Phosphore sentio, te esse hominem

nem plenum humanitatis. Humanitatē cum dico, non magis *Φιλανθρωπίαν* quam etiam *παιδείαν* intellego: utrumque enim Latine quidem scientibus significat. Itaque ne cornu quidem copiae, aut uirgulam diuinam pluris quam tuam amicitiam fecerim. Esque tu iam nunc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo: daboque operam, quantum quidem praestare potero, ne tu auidius quam prudētius me tibi ascriptuisse amicum uideare: & quando longius abs te agitare contigit, quam ut subseruire usibus tuis queam, fauebo certē laudibus: omnique (ut aiunt) pede in te honestando consistam. Epistolam certē ipsam tuam, non tam epistolam, quam Venerium illud cingulum amoribus medicatum, nunquam à me amittam, quin potius quasi imaginem animi tui identidem contemplans, ita meum desiderium consolabor. Ceterum nunc demum intellego quantum iacturæ fecerim, quod te prius haud cognouerim, cum tanta mihi te cognito uoluptas arriserit. Nos ad Laurentium Medicem, qui nunc balneis dat operam, exemplum epistolæ tuæ mittemus, simul ut animū erga se tuum ex ea perpendat, simul ut nos ex tuo testimonio pluris aliquantō faciat, quam fortasse facit: quamuis multo etiam pluris faciat, quam digni ipsi nobis uidemur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS AN-
GELO POLITIANO SVO S. D.

Efficiose quidem, & amicē fecit Alexander, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominem certē nimium amantem mei sefellit id quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore zelotypia laborare: sic enim appellant quandam nimij amoris siue sedulitatem siue suspicionem. Quod ideo accidit, quoniam ea quæ sibiipsis tantopere placent, eadem omnibus placere credunt, ac uix tutum hominum intuitum arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem alijs placere putat. Quod fortasse cum Tarentinis & Cōsentinis, aut cum Lælio Decimo (ut ille inquit) optimē factum esset: sed cum Persio omnium doctissimo, hoc est, cum Politiano, uereor ne imprudens fuerit, & inconsideratū, feliciter tamē cecidit, quando illæ meæ (ut scribis) puellæ pro uno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex usura (inquit Plinius) sortem feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut unguentis delibutas tanquam ad mœchos, sed quasi ornatas matronas cum muliebri mundo, & dote ad uiros iuisse. Nam quis aut repudium, aut certē repulsam non formidaret? Sed mehercule extra iocum, nec *μεταφορικῶς* Politiane non minus horruī, quam lætatus sum, cū illas literas ad manus tuas peruenisse audiui. Me potius recta oratione, ac præparata, & comperendinata, ad te scripsisse oportuit, ac decuit, & ita amicitiam petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, ut eo ueluti legato, & caduceatore uterer, cum quo tibi ueterem amicitiam intercedere sciebam, & hospitalitatem. Tu pro tua sapiētia ac facilitate, si quid illic obiurgandum, aut parum aut te aut me dignum offendisti, condonabis amoris nostro, & nimiae familiaritati. Est enim Alexander planē alter ego, & ego alter Alexander. Quod si tu conditionem non reijcis, tertius accedes, & ne unquam à triumuiratus magistratu discedas, quando proximis comitijs te triumuirum literarum creauimus, comitijs futuris te triumuirū amicitiarum creabimus. Sustulisti digitū, bene habet, non perhorrescam posthac. Nunc uolo te aliquantulum uellicare. Cur tamdiu nobis ignotus fuisti? Parum piē, mi Politiane, & planē crudeliter fecisti. Nūc demū post tot annos ad nos uenis? Me miserū, tā lōgo tempore Politiano caruisse? sine eius literis egisse? non scripsisse? non legisse? non recitasse? præsertim quando & Romæ fuisti, & ad multos isthinc sæpe scripsisti.

Sed

Sed quid ago? quasi uerò ego quoque non eandem nauim conscenderim, & in eadem culpa sim, qui de te non sciscitarim. Hernicis meis refero acceptum. Nam postquam his sacris initiatus fui, in illa saxa me conieci, ubi ne nomen quidem clarorum uirorum audiebam, sed nec literis uacabam, cum pecoribus & glebis res gerebatur, tanta erat satietas, uel potius fastidium curiæ & fori. Rursus nunc mutata uoluntate, consilium nostrum totum est Ciceronianum, qui ad Ruffum scribens: Urbem, inquit, mi Ruffe, cole. & ex Sicilia reuersus, statuit ab oculis ciuium non discedere. Sed dico Ciceronianum: imò Alexandrinum. Alexander enim est, qui me retinere nunquam desistit. Hic fiunt homines, & ut est in quadam eius: Hic caput, hic sedes, hic fortunarum alea. Quid quaeris? uehementer his uerbis sum incensus, & planè confirmatus. Quare, iucundissime Politiane, demus operam, ut tam diuturni temporis iacturam resarciamus, & tanto impensius recentem amicitiam colamus, quanto serius est coepta. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferunt. Genus literarum erit non de republica, quæ nulla est: non de imperio, quod iamdiu amisimus, quo dolore maximè crucior infelix, sed de philosophia, de bene beatèque uiuendi ratione, de studiis artibusque nostris præclarissimis, & de illorum felicissimorum temporum cōtemplatione. Nam in his nihil est, quod pro magnitudine animi nostri spectare possimus, nisi fortè te Samarobrinx & Bataui delectant. En quò discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihilum? nollem potius unquam factum, quamuis tanta nobis monumēta reliquerint illi uiri, literarum, rei militaris, artificiorum, ædificiorum, uirtutum denique omnium; tamenescio quomodo desiderium illud ferre non possumus, & fuisse felicem miserius est, quàm semper infelicem: & nunquā patrem, quàm orbem esse: & mori, quàm non nasci. De his igitur uelim ad me scribas accuratè, ut soles, ac elegantissime. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas, Politiane, admiror istum principem ciuitatis, & amo planè, ut eum sæpe cum Magno Pompeio cōparare sim solitus, etsi feliciorum exitum & opto & spero. Vale, Romæ duodecimo Cal. Maias M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO
PONTIFICI SIGNINO SVO S. D.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiandus uictima, si meas mihi laudes inuidisset, quanquam non meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atque ob id etiam meæ, κοινὰ γὰρ τὰ τῷ φίλῳ, sed tu personam ex nobis mutuatus, te ipsum scilicet in scenam detulisti. Nam ut ego libenter hunc amicorum, ita tu iure illum literatorum expleueris triumuiratum. Quòd autem cōquereris parum scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omnium es homo felicissimus, qui promas de summo, quod uix quispiam de imo pectore. Non est autem quòd aut ruri urbem, aut rus in urbe desideres, si ipse habitas tecum, si quocunque is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrum, magnam solitudinē in quouis theatro factururus. Officium porro epistolarum, quod requiris, hac lege polliceor, ut tu inuicem pollicearis, illo etiam (cum res tulerit) intermisso, nullam tamen amoris inter nos iacturam factum iri. Ita enim sum aliquando districtus & occupatus, ut non liceat: ita tristis, & nauseabundus, ut non libeat scribere. Tu igitur (ut uetus est dictum) amici uitia noueris, non oderis. Vale.

LVCIVS

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX SIGNINVS AN-
GELO POLITIANO SVO S. D.

Bi sunt isti qui obloquuntur & allatrant: en quò redacti sumus, ô Politiane, ut imperiti iudicent. Mihi Miscellanea tua, atque adeò quæcunq; scribis, magnopere placet, garriant isti quid uelint, quòd portenta uerborum loquaris, ego te plane Latinum esse iudico. Nam illud ne inimici quidem negāt te suprā q̄ dici possit curiosissimum ac diligentissimū esse, & omnes forulos excussisse, teq; doctrine quidem singularis hominem farentur, eloquentiæ uerò nullius, quasi possit aliquis eloquens esse, nisi idem sit doctus. Ridiculi aestimatores, & critici nostrorū temporum. Quid quòd & de Pico tuo, uel nostro potius, tot laudes, quot scribis, cum audiunt, stomachantur, & (si dñs placet) faceti esse uolunt, afferentes illud Aesopeum, nihil reliqui alijs esse, quib. quid potest esse uerius? Is enim unus est, in quo natura omnia bona congeisse, et ubi omnes suas uires exercuisse uidetur. Sed tu ridere debes. Volo tibi narrare quo erga illos adagio utor. Videte, inquam, quid agatis boni uiri. nam iste piscis paucorum hominum est, ut ille Scipioni dixisse fertur. Quod ita transfero: Politianus paucorum, id est, doctissimorum est, non turbæ literatulorum, ac pædagogorum, & uulgi. Ergo omnes docti te unum admirantur, & fatetur te omnes qui sexcentis abhinc annis scripserunt, facile superare, hoc est, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumentis uti, aut amphibologice loqui credat, & doctrinā & eloquentiā in te esse coniunctas. Nō enim quis non eloquens dici debet, si suo quodammodo utitur stylo, cum complura & uaria sint genera dicendi. Sed epistolam plicabo, quoniā festinat tabellarius: mox plurā audies. Hæc scripsi tumultuariè, cum in Pauli Cortesij domum diuertissem, qui est planè tuus, & omnē impetum aduersariorum sustinet. Tuum erit scuto & parma tela suscipere, & in eodē retorquere, nisi mauis, ut suprā dixi, irridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PON-
TIFICI SIGNINO S. D.

Rascenis obtræctatoribus nostris, eruditissime Phosphore, quòd in Miscellaneis portenta me loqui uerborum dicant, & ut hominem (quod ais) doctum fateantur, ita negent eloquentem. Tum quòd illud etiam criminentur, tantas me in unum Picū laudes contulisse, ut alijs omnino nullas fecerim reliquas. Me uerò ista, Phosphore, nihil mouet, neq; enim ulla sermonum taliū noua mi facies, inopina ue surgit. Omnia præcepi, atq; animo mecum antè peregi, quin ad ea ne respōderem quidem, nisi te ita uelle sentirem, cui negare nihil possum. Portenta igitur uerborū quæ uocent isti, fateor ignoro: nisi portenta credunt, quæ ipsi noua nunc primum uocabula uel audiunt uel intelligunt. Nam ego nec uerba ulla peperī cinctutis non exaudita Cethegis, nec ullōs habeo, nisi receptissimos autores. Non tamen ex eorum sum numero, qui cessare latinam linguā magna ex parte patiuntur, dūm quisq; illa reformidat, quæ uulgò hactenus ignorata sunt. Siquidem eò res rediit, ut ne magnorum quidem autorum lingua tutò loquamur, quoniā uulgò minus innotuerit. Itaq; barbaris uti malumus, quàm Romanis uocibus: & cum filigineus domi sit panis, emendicato fursure magis uestimur. Quòd autem mihi eloquentiam sic adiungunt, ut doctrinam concedant, nō modò equidē non succenseo, sed & gratias ago. Noli quæso amorī erga me tuo nimis indulgere Phosphore, nec parum laudari putes, si Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipsū uetērēs scientiæ multæ, nullius eloquentiæ esse crediderūt. Ego sanè, mi Phosphore, nec eloquentiā mihi uindico,

Ang. Polit.

D nec

nec doctrinam agnosco. Si cui tamen in Miscellaneis, etiam citra eloquentiam sciolus uideor, bene habet, uici: nam isthuc ipsum quærebā. Quò enim eloquentia mihi in hoc opere non ad persuadendum, sed ad docendum parato? Quod autem de stylo scribis, utiq; uerum puto, non continuo peius esse quod uariet, cum sit ipsius eloquentiæ non uultus, non color unus. Quapropter nec adhuc quisq; suffragiis est omnibus habitus eloquens, siue quòd tibi quisq; præ cæteris placet, siue quòd alios alia dicendi forma plus capit. Demosthenem cogita, & Ciceronem, illius quibusdam sicca oratio, Demadi lucernam olere, Aeschini etiā (si dijs placet) barbara uidebatur: hunc Cælius exanguem & tritum, Brutus fractum & elumbem, quidam ieiunum atq; aridum: contra alij tumentem & inflatū, nec satis pressum, exultantemq; supra modum, & superfluentem: alij frigidum in iocis, alij parum antiquum, quidam etiam in dicendo uiro molliorem, superstitiosumq; & peregrinis quasi legibus nimis addictum putauerunt. Neq; uerò hæc ideo refero, quòd me putem cum talibus conferendum. non enim sic insanio, Phosphore, sed utendū magnis nominib. fuit, ut stomacho isti tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirādula dicam? Hi sunt inuidiæ nimirū, Phosphore, mores. Sed uiuat ille, uiuat modò, nec eat alio deinceps, q̄ quo pede iam cœpit, etiā liuor ipse fatebitur non modò eum nō supra modum, sed longè etiam infra modum fuisse à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non uideo quid aliorum titulis offecerit, quos in hoc ipso Miscellaneorum libro concelebramus. Reliquum est, ut tibi agam Phosphore gratias, qui me hominem tenuissimæ fortunæ, neq; multæ admodum literaturæ, ne uisum quidem tibi adhuc, ita diligas ipse & pontifex & doctissimus, ut etiam contentiones honoris dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimum sentit, salutemq; tibi & Cortesio suo nomine iussit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster uisus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosissimum: quod esse uerum tum denique agnosces, cum periculum feceris. Vale, Florentiæ pridie Calend. Martias, M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO PHOSPHORO PONTIFICI SIGNINO S. D.

Ccepta epistola tua, statim ad Laurentiū cucurri. Exposui quid optares, grata uolūtas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accepit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondum mihi quidē legendam dedit, sed tamen ut et doctam laudauit, & amoris erga se plenissimam, ac si per occupationes liceat, responsurum se tibi uel hodie promisit. Vale. Florentiæ, prid. Idus Maias, M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS CASSANDRAE FIDELI VENETAE PVELLAE DOCTISSIMAE S. D.

Decus Italiæ uirgo, quas dicere grates, quas ue referre parem, quòd etiam honore me tuarum literarum non dedignaris: mira profectò fides, tales proficisci à fœmina (quid autem à fœmina dico?) imò uerò à puella & uirgine potuisse. Non igitur tam Musas, non Sibyllas, non Pythias obijciant uetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes fœminas, non Diotimam Socratici, nec Aspasiā, sed nec poetrias illas Græcia ætænt monumenta, Telefillam, Corinnam, Sappho, Anyten, Erinnem, Praxillam, Cleobulinam, & cæteras: credamusq; facile Romanis iam Lælij & Hortensij filias, & Corneliā Gracchorum matrem fuisse matronas quantumlibet eloquentissimas. Scimus hoc profectò, scimus, nec eum sexum fuisse à natura tarditatis aut hebetu-

Mulieris literis pollentes.

hebetudinis damnatum. Sedenim ueterū seculorum talis ista penè publica laus fuit, ut in quibus etiā uilissimos seruos ad extremum peruenisse quondam uel literarū uel philosophiæ fastigiū reperiamus. At uerò ætate nostra, qua pauci quoque uirorū caput altius in literis extulerunt, unicā te tamen existere puellam, quæ pro lana librum, pro fuso calamum, stylum pro acu tractes, & quæ non cutem cerussa, sed atramento papyrū linas: id uerò non magis usitatum, nec minus rarum, aut nouū, q̃ si de glacie media nascatur uiolæ, si de niuib. rosæ, si de pruinis lilia. Quod si conatus ipse pro miraculo iam cernit, quid de profectu studiorū tanto dicemus? Scribis epistolas, Cassandra, subtiles, acutas, elegāteis, latinas, & quam puellari quadam gratia, uirginali quadam simplicitate dulcissimas, tamen etiā mirè graueis, & cordatas. Orationē quoq; tuam legimus, eruditā, locupletem, sonoram, illustrem, plenamq; latæ indolis. Sed nec extemporalē tibi deesse facultatem accepimus, quæ magnos etiam oratores aliquando destituit. Iam uerò in dialecticis implicare nodos inenodabiles, explicare ab alijs nunquam solutos, nunquam soluēdos diceris. Philosophiam uerò sic tenes, ut & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes uehementer, audesq; uiris cōcurrere uirgo, sic scilicet in doctrinarū stadio pulcherrimo, ut non sexus animo, nō animus pudori, nō ingenio pudor officiat. Et cum te laudib. nemo nō attollat, summittis ipsam te tamen, & temperas, nec minus ad humum modestè cunctorum de te opinionem, q̃ uerecundè uirgineos oculos, reuerenterq; deijcis. O qui me igitur statim sistat istic, ut faciem uirgo tuam castissimam contempler, ut habitum, cultum, gestumq; mirer: ut dictata, instillataq; tibi à Musis tuis uerba quasi sitiētibus auribus perbibā: deniq; ut afflatu instinctuq; tuo consummatissimus repentē poeta euadam, nec me carminib. uincant aut Thracius Orpheus, aut Linus: huic mater quamuis, atq; huic pater adsit, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo. Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam solebam, quo nec pulchrior alter mortaliū, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellētior. Ecce nunc etiam te Cassandra post illum protinus cœpi, fortasse iam cum illo quoq; uenerari. Tibi uerò tanta incoepta Deus Opt. Max. secundet: & cum recesseris à parētibus, is auctor contingat, & consors, qui sit ista uirtute non indignus: ut quæ nunc propemodum sua sponte naturalis ingenij flamma semel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus, aut enutrita fomitibus effulgeat, ut à nostrorum hominum precordijs animoq; nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & inscitia discutiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANG. POLITIANO S. D.

PErgens nuper ex uita instituto ad scribarum Mediolanensium decuriam, cōplureis adolēcentes, qui ibi uersantur, remisso aliquantisper principis negotio, certatim intentos offendi ad legendum dispersitū, quem in manibus habebant inter se librum. Roganti quid nam operis noui emerisset, Miscellanea, inquiunt, Politiani. Conscendo, ac inter eos sedeo, tum unā incipio auidissimè legere. Quippe delector ingenijs ætatis nostræ, quæ non solum manca non sit, sed iam planè in Romanæ antiquitatis uestigia abeat. Verum cum parum temporis impendere liceret, ex bibliopolę taberna codicem requiro. Affertur à puero meo statim cum domi essem, eum intentius euoluo: in primis uerbis, imò in ipsa inscriptione, quod in Laurentij Medicis nomine liber apparuerit, animus ualde cœpit delectari. Tum ipsa præfatio multam literis spem ostendere, specimenq; quoddam pulcherrimum præ se ferre uisa est. Capita subinde libri excutro, ubiq; summa eruditio, ubique fastidij expultrix blanditur uarietas.

Ang. Polit.

D 2

rietas.

rietas. Et (quod plurimum ingenij ac laboris postulauit) tot tantorumq; autorum testimonio res agitur, ut quicumq; suggillare aliquid ex istis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi possit, non demorsor. Nollem cum Domitio tanquam cum larua (quando olim inter mortales desijt esse) pedem te sæpius cōferre. Iuuat enim, quantū potuit, rem literariam, inter primos situm, & puluerem ueteribus excutere studuit: politiora in dies Politiani æmulatione, uel exemplo præstiturus, si uiuisset. Non tamen aliter eum abs te peti arbitror, quam primi pili hominem. Mors illum (ut scis) immatura præripuit, emendaturū fortasse, si quid inconsideratius exciderat. Satius est (ut tu inquis) candidatum, ut autem ego, philosophiæ uirum consularē aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verū in hanc ipsam sententiam ambiguus tendo, quia pugnis aerem creditur uerberare, aut cōmentitiis nugamenta sectari, extantem qui nullū habet, in quem suscepta uideatur oratio. In hac tamen opinionis ambiguitate uacillantem, certū in ea parte me esse sentio, qui prodesse uoluerunt, diem capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domitius, & monumenta reliquit famæ non poenitendæ. Te æternitas manet, si caput capillo eam prehendiisti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, ut cū in ijs Miscellaneis quæ edidisti, centurionem te esse uolueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (ut arbitror) multiplex & eruditum est, tribunum, aut planē positis castris legatum te facias, & imperatorem. Nam quibus centum capita placuerint, ij longē maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARI-
RIO SVO S. D.

Tinam quas in me confers epistola tua laudes, ita ueras esse, nec ab humanitate magis, quam à iudicio profectas, alijs mihiq; persuaderes, ut ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauissimum Laurentij Medicis agnoui. Nam cum tibi ille summus hominum in omni usu plurimum sermonib. suis deferat, tum se uidere ait neminē, cui tu literis, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem uerò facile, quæ sic ex animo, quasiq; dicam uero uultu de me scribis, ac proprijs omnino laudibus fauerem, nisi testimonio isti, præter conscientiam meam, fama quoq; ipsa publicē in omnes tuæ humanitatis obstreperet. Quare totam quidem sic accipio laudationem, non ut illam meis meritis, sed ut tuis morib. assignem, tanto plus tibi me debere sentiēs, quanto ipse minus mihi debeam. Quod autem ad Miscellanea nostra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis æquē fructuosum, quam libertas illa, & simplicitas incauta fortasse, sed & ingenua tamen, ac si minus à prudentia, certē à charitate profecta cōmunium studiorum, quæ prima uidelicet in huius seculi scriptoribus desiderat. Nam quòd me pedem conferre cum Domitio nolles, equidem quid spectes intellego, nec ego non aliquid istiusmodi iam tum uidebam, cum personam mihi illam censoris odiosissimam imponebam, diligentiamq; penē improbam, iactationē uerborum, cantilenæq; cuilibet expositam, neglectis cautionib. affectans, ad faciendam literarū damna, solertiam omnem pro uirili parte dirigebam. Semper autem sum ueritus, quam deniq; in partem meum tale consiliū, non dico ab obtrectatoribus raperetur, sed à prudentissimis etiam hominibus, iisdemq; cautissimis acciperetur. Quanquam autem omnino conuenire mihi tecum, id est, cum uiro amicissimo doctissimoq; necesse est, tamen quia suo cuiq; corde quædam peruidentur, dicam ad ea nonnihil, quæ mihi in hac epistolæ tuæ parte sapienter obijcis, & amicē. Cum mortuo negas quasi cum larua decertandum. Mihi uerò contrà uidet

Cū mortuis an
decertandum.

trā uideri solet. Etenim quod aduersus mortuos pronunciamus, pro uero accipi
tam solet, q̄ debet: ut item quod aduersus uiuentis, plerumq; odiū uel inuidiā su
spicione laborat. At iuuit ille rem literariam. Quis neget? An nō isto nomine sic
ā me laudatur, ut ā nemine magis, & quidem in eadem ipsa pagina, qua & repre
henditur? Sed erat, inquires, emendaturus ea, si diutius uixisset. Qui sciam uerō
isthuc? An usquequaq; de ingeniorum profectu bene sperare est? aut non huius
ipsius postrema quæq; mendosiora? Quid? quod futurus in dies ambitū hono
rum minus otiosus, opinione quoq; sui magis inflatus? Sed fac emendaturū fuisse.
Num igitur ob id inter scriptores omnes, unus ā censoria uirgula Domitius
asseret? unus erit iste (si dijs placet) gallinæ filius albæ? Iam cur dissimulari quo
que nomē oporteat, cuius in autoritate uenenum, si quod est ipsius cōmentario
rum, uelut anguis in herba delitescat? Ego uerō sic Domitium studiosis quasi fo
neam uiatoribus ostendo. Nec autem obliuisci uideor humanitatis, quin potius
(ut iam non sperare modō, sed etiam exploratē uideor iudicare posse) melius ali
quantō de uita merebor censura ista mea, quā forsā alius indulgentia. Adde
quod illustribus factū id quoq; exemplis, nisi cui tamen leuis est autor Horatius,
Ennium, Plautum, Lucilium, Dossennium, totamq; illam cohortem poetarū ue
terum semel iugulans, & quidem reclamante populo. Quid? nō in Senecā quoq;
Aulus Gellius magna libertate uerborū incurrit? Non eundē Quintilianus atro
notat calculo? Nō Marino Ptolemæus diēm dicit? Eratostheni Strabo? Thesla
lo Galenus? Hermagoræ Cicero? Non omnes deniq; philosophorū scholæ ma
ximē cū prioribus digladiantur? Nec cuiusquā sanē parcitur nomini, dum pro se
quisq; certat publico bono. Sed ista, inquires, grauiora. Fateor: at idem cur non li
ceat in leuioribus? Certē Plāto philosophorum princeps, etiam sine præfatione
honoris nugari dicit Aeschylum, tragœdiæ summum (si quidē Aristophani cre
damus) autorem, quod in leuicula re dissenserit ab Homero. Nec ego tamē cau
sam Domitij damnaui totam, sed ut iam decuriatus hominem, sic ipsum neutiquā
negligenter expendi critica lance, dissimulaturus in plenum, si non aliquo certē
habendum numero credidissem. Et uidebatur ita mihi rectum sanē tum cum illa
meditabar. Qui tamen idem faciliē iam, libenterq; muto factum, te dissentiente,
cuius mihi protinus ut debet, etiam pro magnis ratiōibus est autoritas. Caterū
quoniam de eo nobis integrū non est, ubiq; diuulgatis exemplaribus, & quidem
pluribus, q̄ ut ullo modo retexi queant, uelim tu tibi de cætero, secundū reliquū
candorem tuum contrarias parteis in mei gratiam sumas, & ut homo doctus ho
mini non indoctissimo fauens, eloquētiæ tuæ blanditijs impetres, ut hanc aduer
sus Domitium (quando ita uis) pugnam tam cæteris uidear nō ab insectandi stu
dio proteruiter aut maleuolē, q̄ me scio ā certo sensu, & uero, simpliciter & sedu
lō suscepisse. Quod si feceris, maximo mihi fueris inuitamento, ad cætera quoq;
edēda, quæ domi quotidie, nec (ut quidem spero) minus elaborata proximis, ex
cuduntur. Vale. Ioannes Picus Mirandula nullius homo magis, quā sui similli
mus, salutem tibi ā me suo quoq; nomine iussit adscribi. Florentiæ, pridie Calēd.
Decemb. M. CCCCLXXXIX.

In Domitium
Calderinum.

Horatius in
ueteres poe
tas.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLI
TIANO SVO S. D.

Cripsi ad te optima fide, sciens fore, ut literæ meæ pari candore animi
acciperentur. Quod factum non muto, & ita contigisse sicut optabam,
ualde lætor. Supertuacua est in Domitiū excusatio, in quem omnes (sic
enim dixerim) uehellas utilitate publica discentiū, ā te susceptas fuisse

Ang. Polit.

D 3 arbitror

arbitror. Neque eas à me uel minimo uerbo repunctas esse uelim, uel notatas contraria censura. Sed optassem, quod amplius opere edito liberum non est, temperatum esse frequentius à persona, dum rem incesseres. Vt cumq; tamē id studium susceperis, more optimi agricolæ, quicquid sentium occurrebat, sulcis tuis penitus cum radicibus extirpatum iri te uoluisse nō dubito. Nec uetus adhiberi exemplum oportuit, ubi negotium præsens nō caret laude. Equidē scriptis tuis deesse id tantum sentio, quod priscam ætatē non uixeris, cum qua memoriam omnium seculorū consecutus esse uideris, industriæ ac laboris similitudine. Hoc testimonium qui non dederint, infelici nati sunt Musarum partu & adulterino. Noli igit longi incubatus foetura nos in expectatiōe macerare, sed accepto etiam in tui nominis securitatem, sponse Pico, cuius tota uita gloriarū plena est, à quo in amicorum gregem per te receptum iri omnibus uotis expeto, cuius uestigia semper adoro, quicquid ex altilium cohorte domi nascitur, spectandum, legendum, ediscendum emittas, detenturus eos omneis in fidibus tuis, qui aliquo uirtutū simulachro aut harmonia ducuntur. Vale. Chalcus tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, uterq; uelut dexteræ tuæ digitus haberi cupit. Mediolani, v Id. Decemb. M.CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANG. POLITIANO S. D.

Pudorem nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptam à Republica personam magno apud hunc principem æstimatu agens, officium meū singulari humanitate prauertit. Sed tu quoq; in causa. Nam ad eum simul, & ad me scribens, ita inter sese utramq; epistolam cōmisti, ut maiorem meritis de me opinionem tuam apud illum testatus, plus pignoris (quod aiunt) deposueris, q̃ mea pecunia possit redimi. Vnde statim legēdum misit, quod (pace tua) falsō prædicabas. In mea itidem epistola demonstrasti illum esse dignum quem ueneremur, cumlata optimarum artium laude. Equidē institueram ad eum quod scripseras deferre, sed mei ingenij remissa natura, quasi perendinandi ius usurpans, spatium dedi homini præstantissimo, ut istiusmodi uerecundia me conspergeret: quam longē tamen æquiore animo fero, quam testimonium tuū, quod magnis uerbis, nullo alioquā ad ueritatem cōfinio pertinentibus, ita confereis, ut nihil potius agere coneris, q̃ ut inter dulce resonantes tibias carmen aliquod demeruisse uidear. Equidem pro lotos digitos me habere non sentio, quibus mysterium philosophiæ ab istis sanctissimē ac penitus tractatū contingere liceat: profanus sum, & procul limen adoro. Satis est tale arcanum inter eorum manus uersari, quos idoneos perspeximus ad restituenda humana & diuina animorū exercitamenta: quæ paulo antē ex disciplinis disciplinæ censebant, congesta barbaricē terra in oculos miseræ, & toto orbe in unam sepulturam redactæ philosophiæ. Mihi certē in partem felicitatis tribuo, quod hoc seculo nasci contigit, in quo uelut è cœlo delapsi homines expultricem immunditiarum curam litteris adhibentes effecerunt, ut ubi picus, phoenix, & id auium genus auspiciatissimum est, obstrepere anser amplius non debeat. Licuit Hermolaū de facie cognoscere, licuit eum differentem audire de fato, de fortuna, de casu. Quæ res ut populari captu difficilis est, & in primis à Peripateticis operosē tractata, ita ab eo reddebatur perspicua, ut omnem illam cœlestium causarū seriem, ueluti catenā quandam ante oculos ponere uideretur. Sæpe ad pacem, sæpe ad gratiam, in quæ templa uterq; nostrū diuinæ rei causa pergebat, cōuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus totam mentem ad afflatū diuinū refert, cuiusdam terrestri numini similis. Cum Hieronymo nondū frequens cōgressus, quoniam etli cultura literarum in eo

in eo eminenti plurimum inuitat, ut ei siam & familiarissimus: quod tam facile futurum perspicio, & cum uiro in officium semper exposito, & obitio negotij tamē publici ratio, quæ nusquam suspicione uacauit, me deterret, & ab eius honestissima ac frugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, ira & indignatio frequenter macerant animum meum, ut in singulari, ac diu alioqui, multisq; rebus perspecta fide alienam delationem cauero oporteat, iucundissimi in uita fructus amissione atq; iactura. Verum propius eum intueor, quoties in regiam uenit, delect orq; amoenitatibus ingenij, quas prudentia & grauitate cōdiuit, qualem in amplissima Repub. opportuna ad honores subsellia sortitū esse decet. Sed sollicitudine quadam pungor (id scilicet curat homuncio) ne per quos linguæ latinæ ornamenta restituantur, per eosdem aliquando Italicum imperium in unam Rempub. cedat. Veneti enim in omni tempestate sapientes uiri, quod superbiam suam nimis infensam omnibus esse intelligerent (ampullosa namq; quorundam imperitia & ostentatione id accidebat) nouato nuper in melius more, eos legatos circummittunt, qui & molliant animos quibus cum agunt, & familiarius cōmercia misceant, atq; patefacto, quod prius senioribus tantum licebat, etiam iuuentuti & gliscenti philosophiæ aditu honoribus & præmijs ornant. Incredibile est, quantum isti proficiant. Sed quoniam imperiū non nisi fato dari cernimus, quid sit euenturū, alij uident. Nos interea cōmunibus studijs gratulamur, quæ assertores uos habēt maximos, & primæ classis uiros. Bene profectō nobiscum agitur, q̄ lucernam à uobis anteferri contigit, quotidie aliquid excuditur posteritate dignum. Id magno pere ad mei animi læticias pertinet. Illud tantū mea interessē ut putes uelim, quod quam operam præstare nequeo, in aliorū industria libenter intuear: ultra onerari non patior, & hominē postremæ tribus, sine prærogatiua ferentis suffragia. Vale, & Pico omnium qui uiuunt, laudem supergresso, me sapius & iterum cōmenda. Mediolani, xvi. Calend. Ian. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVA-
RIO SVO S. D.

Rguis mendacem, quod in epistola mea proxima stylum literarū tuarū apud eruditissimum uirum quasi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita doctē facis tamen, ut quibus me uerbis accusas, isdem prorsus absoluas. Quo fit, ut non alio magis iudicij mei ratio mihi constet, quam q̄ abs te sic reprehēditur eloquenter. Nisi fortē parum uerus ob id ego testis (testis enim plane, non laudator) quod attigi testimonium de te, nec impleui: uerum cogita quā sit arduum, uerbis exæquare laudes, quæ fidem sic excedant, ut eis nec tu quidē protinus assentias, qui iam pridem satis feceris. Quod autem me Ioanni Pico Mirandulæ, Hieronymoq; Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura uiris, quantos olim non meminimus, adnumeras, equidē irrideri me putarem, nisi persuasissimum haberem, falli te duntaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudicijs cæcutire. Cæterum ego tam me scio cum talibus nec ingenio nec doctrina, quā nec natalibus nec fortuna debere conferri. De imperio uerō, quod ais, fors ipsa uiderit: aut si quis est in magnis rebus meæ quoq; precij & uoto locus: utinā deniq; apud eos relidat, qui sint illo & dignissimi. Picus noster unicē te diligit, nec autem plus de meis uerbis, & de tuis epistolis: quin eas nūc me tibi dicente cū maximē legi, curatq; describendas: sed & mirē gaudet, q̄ Hieronymum Donatū iuxta secū probes, tum q̄ inter uos cohæseritis tu & Barbarus, non inuicem modō, sed in commune consultum putat. Idem penē me quoq; prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum concedentem. Quare uelim mihi

D 4

pro meo

pro meo in te studio Chalcum perpetuo uel patronū, si patitur, uel si hoc munda, i
amicum magnum, quibus potes machinis retineas. Vale. Florentia, quarto Ca
lend. Ianuar. M. CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLL
TIANO SVO S. D.

Perferuntur quotidie ad te manipulatim ex toto doctissimorum homi
num coetu literæ, quæ tuæ laudī multum uidentur afferre: quæ eas frōte
accipias ignoro, opinor tamen indissimulata, & famikari. Quod uerō
scribunt, seculo gratulantur, & tibi. Interea Pomponij epistola plu
rimū me delectauit, quā mihi legendā nuper tradidit Bernardus noster, ado
lescens in tua schola tornatim expolitus. Cupio tamē ex te scire, an tibi ex tam re
serta multorum laudatione quicquam uindices. Nam sapientes uiri, in quorū sen
tentia te esse arbitror, quicquid inspexerint in se boni, non sua opera id partū pa
ratum ue, sed naturæ, & Dei beneficio tributū esse credunt. At uerō qui illud libi
acceptum referūt, hi proculdubio lenæ purpurissatæ cōparandī sunt, aut Poggia
næ fabulæ: Et nos poma natamus. Sape eas cogitationes immigrare in te (sic e
nim puto) quæ ad alicuius rei fastigium iam tenendum spectent, sed extrarias, et
tuæ menti quasi quibusdam igniculis collucentes, haud dubiē sentis. Itaq; cum te
alicuius humani decoris conscium cernis esse, supra hominem te, ne uno quidem
digito, efferre debes. Ego enim is sum, qui te amem, atque etiam colam uirtutem
tuam: sed rursus qui donū cœlitus datum in te agnoscam, quō & uetera illustres
longæuitate rubiginata, & surgenti, atq; ad æmulationem laudis adnitenti seculo
manum porrigas. Vale. Mediolani Cal. Septemb. M. IXD.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S. D.

Quæris ex me per epistolam, qua tandem fronte doctissimorum homi
num tam crebras literas, meis refertas laudibus accipiam: & an quip
piam mihi ex illorum testimonio plus uindicem. Prudenter que admo
nes, & beneuolē, ne meum esse putem quod diuinī beneficij sit, ne ue
supra hominem efferat. Deniq; sic epistolam claudis, ut esse in magna spe, uel ex
pectatione potius studiorum literarūq; nostrarum uidearis. Equidem (ut pla
nissimē dicam) sentio me tibi in suspensionem uenisse, quasi plus nimio sim glorię
auidus, quōd ut quas à doctis hominibus proximis aliquot mensibus acceperim
literas, earum exemplum statim isthuc Bernardo Riccio miserim, quō tibi protin
us ostenderentur. Vt autem sic ineptirem: non mea me uoluntas, uerū ipsius
Bernardi, optimi quidem iuuenis, sed mei nimium amantis, assidue propē obse
rationes impulerunt: præsertim quæ te quoq; ipsum magnopere id uelle, atq; e
tiam contendere assereret. Non igitur ut auras quasi captarem, quod à meis mo
ribus procul abest, sed ut amicis obsequerer, quorum me semper iudicio permī
serim, crebras isthuc epistolas illas missitabam: quas tamen probē memineras
non iuratorum testium, sed blandientiū esse amicorum. Quōd igitur rogas, quæ
eas deniq; fronte suscipiam, planē fateor lata. sic enim soleo quæcūq; à uiris &
amicis & doctis profiscuntur: cæterū sic ipsemet mecum cogitare soleo. Si
fallitur qui me laudat, danda mihi opera est, ne iterum fallatur, atque interim ha
benda gratia: si autem minimē fallitur, aut idem nec etiam fallit, atque ita maior
sum, quā mihi fortasse uideor: aut si fallit, animandi mei, uel conciliandi, uel ir
ridendi gratia fallit: quorum primum mihi expedit, alterum nō displicet, tertium
cadere in amicū non solet. Itaq; rationationem sic colligo, ut aut ego ne doctus
quidē sim, quod isti uel opinantur, uel dicitant, aut sim certē, qualem prædicant.

Sed

Sed quoniam uir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoque uideatur: prima enim docti hominis conditio est, ut ipse se norit: ego uero mihi doctus non uideor, sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen non falli me in eo, quo plerique opinor falluntur, nisi diuini esse muneris intellexerem, etiam plus ceteris fallerer. Ibi uero, fateor, risi mediocriter, cum me admones, ne supra hominem effarer: scilicet periculum est hoc in me, qui quidem adhuc in primis literulis hæsit, quasdam uero atque ex ijs ne attigerim quidem, quæ philosophiæ studio famulantur, cum sit eorundem quoque qui disciplinas omnes omnemque sapientiam prohibuissent, celebris illa sententia, sic ad ea quæ natura in promptu haberet, nostræ mentis aciem, sicut ad solem nocturnæ oculos caligare. Procul hæc à nobis insania sit, ut quantum abstinere adhuc, non dico à summis, sed uel à mediocribus uiris, ignoremus. Assentantunculis autem quorundam, aut item obtrectatiunculis & ineptis & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimor, quam umbra ipsa mei corporis. Non enim quia longior illa, & extensior manet ac uesperis sit, meridiæ uero breuior & contractior, ob id ego quoque statim maior, proceriorque mihi manet ac uesperis, quam meridiæ ipso uideri debeo. Quod autem fore suspicaris, opera, studio, industriaque mea, ut & uetustati squalor abstergetur, & ad frugem iuniores perueniant, uide quæso, ne tibi uerba det amor erga me nimius. Ego certe (nescio autem, uitio ne mentis captus, an consilio magis adductus) magnū quiddam omnino molior, facturusque operæ precium uideor, modo uirēs animū subsequantur.

Umbra corporis.

Vale. Fæstulæ. ante VII Cal. Septemb. M. CCCCXCI.

ANGELI POLITIANI EPISTOLÆ

LARVM LIBER QVARTVS.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO S. D.

AD quintum Idus Aprilis secesseram Ticinū. Postridie eius diei, cum officij causa præfectum arcis, humanissimum uirum Iacobum Pusterlam cōuenissem, perbenignè me exosculatus, secunda, inquit, noctis uigilia de Laurentij Medicis obitu præuolans tabellarius ad principem contendit. Hoc nuncio attonitus, oculos cum in terram defixissem, est ne, inquit, nobis iratus deus, ut in illo omnium sapientissimo uiro, tot spes, tot uirtutū imagines, & signa, tanquā ad uasa conclamans sustulerit: sed de Italiæ calamitatibus mox. Quæ enim ab eminentissimis locis mala ingruunt, niuib. cum in montium cacuminib. liquefcentes ingētia efficiunt flumina, similima esse solent. Biduo post Mediolanū regressus offendi sermonem uarium: ea namque de moestissima re iam populus erat certior. Alij de cœlo ædem Liberatæ paulo antè quam Laurentius decederet, tactā: alij desperata eiusdem salute, Petrum Leonem medicū, qui ægrotanti assederat, sese in puteum præcipitasse affirmabant. Dedi complures dies dolori meo: neque possum, mi Politiane, magnopere non torqueri: & ut me ipsum assidue magis urgeam, tum mea, tum aliorū causa facit. Scis qua illum ueneratione prosequer, quo uel quasi restituta uice, me ipse cōplectebatur animo non ignoras: qui unus omnium uitæ meæ præsidium in pleraque fortuna à me censeretur constantissimum. Sed in communi rerum aceruo plura sunt. Sæpe enim inter Scyllam & Charybdim positus, Italiam non minus temperabat, quam Isthmus ille, qui inter Ionium & Aegæum

Laurentij Medicis mors.

& Aegrum, ne inter se cōcurrentia mara confundantur, natura constitutus esse uidetur. Scio in clarissimo iuene Petro Medice ab uniuerſa ciuitate, quod noſtrum dolorem plurimum extenuat, patris autoritatem prorsus cōfirmatam eſſe: idq; decretum publicum, quoniam in unius familiæ incolumitate totius reipub. ſalus uerſatur, perpetuò manſurum & ſperamus, & cupimus. Laurentij tamē deſiderium lenire nequeo: & quod recenti uulnere accidere ſolet, quò magis frigeſcit, eo grauius dolet, in me ſentio. In iſta uerò tua ingenti ſtudiorū calamitate atque iactura, quid abs te optem uideo, quid impetrare poſſim ambigo. Faciam tamen quod in cōmuni luctu aſſolet, ac per ipſius Laurentij ſelicem memoriam, ut abſterſis aliquantiſper lacrymis, quo ille emigrauerit animi tenore, quid uē ante ad ſuos ſit præſatus, in utriuſq; noſtrum conſolationē (totam illius uitam ſplendoris & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad poſteritatem peruenturam non dubito) quibus honoribus ſit elatus, cui quoq; monumēto, & quibus eulogijs intulerint perſcribas & rogo & obſecro. Vale. Mediolani xviij. Calend. Aprilis, M. ccccxcii.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S.

Vulgare eſt, ut qui ſerius paulo ad amicorum literas reſpōdeant, nimias occupationes ſuas excuſent. Ego uerò quò minus maturè ad te reſcripſerim, non tam culpam conſero in occupationes, quanquam ne ipſæ quidem deſuerūt, quàm in acerbiffimum potius hunc dolorem, quem mihi eius uiri obitus attulit, cuius patrociniò nuper unus ex omnibus literarum profeſſoribus, & eram fortunatiſſimus, & habebam. Illo igitur nunc extincto, qui fuerat unicus autor eruditi laboris, uidelicet ardor etiam ſcribendi noſter extinctus eſt, omniſq; propè ueterum ſtudiorum alacritas elanguit. Sed ſi tantus amor caſus cognoscere noſtros, & qualem ſe ille uir in extremo quali uitæ actu geſſerit audire, quanquā & ſletu impediòr, & à recordatione ipſa, qualiſq; retractatiõe doloris abhorret animus, ac reſiſt, obtemperabo tamen tuæ tantæ, ac tam honeſtæ uoluntati, cui deeſſe pro inſtituta inter nos amicitia neq; uolo, neq; poſſum. Nam proſectò ipſemet mihi nimium & inciuilis uiderer, & inhumanus, ſi tibi & tali uiro, & mei tam ſtudioſo rem auſim prorsus ullam denegare. Cæterum quoniam de quo tibi à nobis ſcribi poſtulas, id eiufmodi eſt, ut facilius ſenſu quodam animi tacito, & cogitatione cōprehendatur, q̃ aut uerbis aut literis exprimi poſſit: hac lege tibi iam nunc obſequium noſtrū aſtringimus, ut neq; id polliceamur, quod implere non poſſimus, tua certè cauſa non recuſemus. Laborauerat igitur circiter meſes duos Laurentius Medices è doloribus iſjs, qui quoniam uiſcerum cartilagini inhæreant, ex argumento Hypochondrij appellantur. Hi tametſi neminaem ſua quidem ui iugulant, quoniam tamen acutiſſimi ſunt, etiam iure moleſtiſſimi perhibentur. Sed enim in Laurentio fato ne dixerim, an inſcitia, incuriaq; medentium id euenit, ut dum curatio doloribus adhibetur, febris una omniſi inſidioliſſima contracta ſit, quæ ſenſim illapſa, non quidē in arterias aut uenas, ſicut cæterę ſolent, ſed in artus, in uiſcera, in neruos, in oſſa quoq; & medullas incubuerit. Ea uerò quòd ſubtiliter ac latenter, qualiſq; lenibus ueſtigijs irrepſerat, parum primò animaduerſa: dein uerò cum ſatis magnā ſui ſignificationem dediſſet, non tamen pro eo ac debuit, diligenter curata, ſic hominē debilitauerat prorsus, atq; afflixerat, ut non uiribus modò, ſed corpore etiam penè omni amiſſo & conſumpto diſtabeſceret. Quare pridie q̃ naturæ ſatisfaceret, cum quidem in uilla Caregia cubaret æger, ita repente concidit totus, nullam ut iam ſuæ ſalutis ſpem reliquā oſtēderet. Quod homo, ut ſemper cauitiſſimus, intellegēs, nihil prius habuit, quam

quàm ut animæ medicum accerferet, cui de contractis tota uita noxijs Christiano ritu confiteretur. Quem ego hominem postea mirabundum sic propè audiui narrantem, nihil sibi unquam neq; maius, neq; incredibilius uisum, quàm quomodo Laurentius constans paratusq; aduersus mortem, atq; imperterritus, & prætorum meminisset, & præsentia dispensasset, et de futuris item religiosissime prudentissimeq; cauisset. Nocte dein media quiescēti, meditantiq; sacerdos adesse cū sacramento nunciatur: ibi uerò excussus, procul, inquit, à me hoc absit, patiar ut Iesum meum, qui me finxit, qui me redemit, adusq; cubiculum hoc uenire: tollite hinc obsecro me quàm primum, tollite, ut domino occurrā. Et cum dicto subleuans ipse se quantum poterat, atq; animo corporis imbecillitatem sustentans, inter familiarium manus obuiam seniori ad aulam usq; procedit: cuius ad genua prorepens, supplexq;, ac lacrymās: Tu'ne, inquit, mitissime Iesu, tu nequissimū hunc seruum tuum dignaris inuifere? At quid dixi seruum: imò uerò hostem potius, & quidem ingratissimum, qui tantis abs te cumulatus beneficijs, nec tibi dicto unquam audiens fuerim, & tuam toties maiestatem læserim. Quod ego te per illam qua genus omne hominum complecteris, charitatem, quæq; te cœlitus ad nos in terram deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ famē, quæ sitim, quæ frigus, æstū, labores, irrisus, contumelias, flagella, & uerbera, quæ postremò etiam mortem crucemq; subire te compulit: per hanc ego te salutifer Iesu quæso, obtestorq;, auertas faciem à peccatis meis, ut cum ante tribunal tuum constitero, quomē iam dudum citari planè sentio, non mea fraus, non culpa plectatur, sed tuæ crucis meritis condonetur. Valeat, ualeat in causa mea sanguis ille tuus Iesu pretiosissimus, quem pro asserendis in libertatem hominibus in ara illa sublimi nostræ redemptionis effudisti. Hæc atq; alia cū diceret lacrymans ipse, lacrymantibusq; qui aderant, uniuersis, iubet eum tandem sacerdos attolli, atq; in lectulum suum, quò sacramentum cōmodius administraretur, referri. Quod ille cum aliquandiu facturum negasset, tamē ne seniori suo foret minus obsequens, exorari se passus, iteratis eiusdem fermē sententiæ uerbis, corpus ac sanguinem dominicum plenus iam sanctitatis, & diuina quadam maiestate uerendus accepit. Tum consolari Petrum filiū (nam reliqui aberant) exorsus, ferret æquo animo uim necessitatis admonebat, non de futurum cœlitus patrociniū, quod ne sibi quidem unquam in tantis rerum fortunæq; uarietatibus defuisset, uirtutem modò & bonam mentem coleret, bene consulta bonos euentus paritura. Post illa contemplabundus aliquandiu quieuit: exclusis dein cæteris, eundem ad se natum uocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondum foras emanarunt, plena omnia tamen (si cuti audiuius) & sapientiæ singularis, & sanctimonix: quorū tamen unum, quod nobis scire quidem licuerit, adscribam. Ciues, inquit, mi Petre, successorem te meum haud dubiè agnoscent. Nec aut uereor, ne nō eadem futurus autoritate in hac rep. sis, qua nos ipsi ad hanc diem fuerimus. Sed quoniā ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos geri singulis potest, memento in eiusmodi uarietatib. id consiliū sequi semper, quod esse q̄ honestissimū intelleges, magisq; uniuersitatis, q̄ seorsum cuiusq; rationem habeto. Mandauit & de funere, ut scilicet aui Cosmi exemplo, iusta sibi fierent, intra modū uidelicet eum, qui priuato conueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester, medicus (ut quidē uisum est) experientissimus: qui tamen serò aduocatus, ne quid inexpertum relinqueret, preciosissima quædam gemmis omne genus, margaritisq; conterendis, medicamēta tentabat. Querit ibi tum ex familiarib. Laurentius (iam em̄ admissi aliqt fueramus) quid ille agitare medicus, quid moliret. Cui cū ego respōdissem,

epithema

epithema cum concinnare, quò præcordia fouerentur: agnita ille statim voce, ac me hilare intue's (ut semper solitus) heus inquit, heus Angele, simul brachia iam exhausta uiribus ægre attollens, manus ambas artissimè prehendit. Me uerò singulis lacrymarum cum occupauissent, quas celare tamè reiecta ceruice conabar, nihilo ille cōmotior, etiam atq; etiam manus retētabat. Vbi autem persensit fletu adhuc præpediri me, quò minus ei operam daret, sensim scilicet eas, quasiq; dissimulanter omisit. Ego me autem cōtinuò in penetrabile thalami coniugio flentem atq; habenas (ut ita dicam) dolori & lacrymis laxo. Mox tamen reuertor eòdem, siccatis, quantum licebat, oculis. Ille ubi me uidit, uidit autem statim, uocat ad se rursus, queritq; perblandē, quid Picus Mirandula suus ageret. Respondeo manere eum in urbe, quòd uereatur ne illò si ueniat, molestior sit. At ego, inquit, uicissim nō uerear ne molestū sit ei hoc iter, uidere atq; alloqui extremum exoptem prius quàm planè à uobis emigro. Vin tu, inquam, accersatur? Ego uerò, ait ille, quàm primū. Ita sanè facio: uenerat iam, affederat, atq; ego quoq; iuxta genibus incubueram, quò loquentem patronum facilius, utpote defecta iam uocula, exaudirem. Bonè Deus, qua ille hunc hominem comitate, qua humanitate, quibus etiam quasi blanditijs excepit? Rogauit primò ignosceret, quòd ei laborem hunc iniunxisset, amoris hoc tamen, & beneuolentiæ in illum suæ adscriberet, libentius sese animam editurum, si prius amicissimi hominis aspectu morientes oculos satiasset. Tum sermones iniecit urbanos, ut solebat, & familiares. Nōnihil etiā tunc quoq; iocatus nobiscum, quin utrosq; intuens nos: Vellem, ait, distulisset me saltem mora hæc ad eum diem, quò uestram planè bibliothecā absoluissem. Ne multis: Abierat uixdum Picus, cum Ferrariēsis Hieronymus, insignis & doctrina & sanctimonia uir, cœlestisq; doctrinæ prædicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur ut fidem teneat: ille uerò tenere se ait inconcussam: Vt quàm emendatissimè posthac uiuere destinet, scilicet facturum obnixè respondit: ut mortē denique, si necesse sit, æquo animo toleret: Nihil uerò, inquit ille, iucundius, siquidem ita deo decretum sit. Recedebat homo iam, cum Laurentius: Heus, inquit, benedictionem pater prius quàm à nobis proficisceris. Simul demisso capite, uultuq; & in omnem piæ religionis imaginem formatus, subinde ad uerba illius & preces, ritè ac memoriter responsitabat, ne tantillum quidem familiarium luctu aperto iam, neq; se ulterius dissimulante cōmotus. Dicerēs indictam ceteris, uno excepto Laurentio, mortem. Sic scilicet unus ex omnib. ipse nullam doloris, nullam perturbationis, nullam tristitiæ significationem dabat: consuetumq; animi rigorem, constantiam, æquabilitatem, magnitudinem, ad extremum usq; spiritum producebat. Instabant medici adhuc tamen, & ne nihil agere uiderentur, officiosissimè hominem uexabant, nihil ille tamen aspernari, nihil auersari, quod illi modo obtulissent: nō quidem quoniam spe uitæ blandientis illiceretur, sed ne quem fortè moriēs uel leuissimè perfringeret. Adeoq; fortis ad extremū perstitit, ut de sua quoq; ipsius morte nonnihil cauillaretur: sicuti cum porrigenti cuidam cibū, rogantiq; mox quàm placuisset, respondit: quàm solet morienti. Post id blandè singulos amplexatus, petitaq; suppliciter uenia, si cui grauior fortè, si molestior morbi uitio fuisset, totum se post illa perunctioni summæ, demigrantisq; animæ commendationi dedit. Recitari dein euangelica hystoria cœpta est, qua scilicet irrogati Christo cruciatus explicantur, cuius ille agnoscere se uerba & sententias propè omneis, modò labra tacitus mouens, modò languentis oculos erigens, interdum etiam digitorum gestu significabat. Postremo sigillum crucifixi argenteum, margaritis gemmisq; magnificè adornatum, defixis usquequaque oculis

intuens

intuens, identidemq; deosculās expirauit. Vir ad omnia summa natus, & qui flantem, reslantemq; toties fortunam usque adeo sit alterna uelificatione moderatus, ut nescias utrum secundis rebus constantior, an aduersis æquior, ac temperantior apparuerit. Ingenio uerò tanto, ac tã facili, & perspicaci, ut quibus in singulis excellere aliq; magnum putant, ille uniuerſis pariter emeretur. Nam probitatem, iustitiam, fidem, nemo, arbitror, nescit ita sibi Laurentij Medicis pectus, atq; animum quasi gratissimum aliquod domicilium, templumq; delegisse. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fuerit, eximia quadã in eum totius populi, atq; omnium planè ordinum beneuolentia declaratur. Sed enim inter hæc omnia liberalitas tamen, & magnificentia explendescibat, quæ illum penè immortalis quadam gloria ad deos usq; prouexerat: cum interim nihil ille famæ duntaxat causa, & nominis, omnia uerò uirtutis amore persequeretur. Quanto autem literatos homines studio complectebatur, quantum honoris, quantum etiam reuerentiæ omnibus exhibebat, quantũ deniq; operæ, industriæq; suæ conquirendis toto orbe terrarum, coemendisq; linguæ utriusq; uoluminibus posuit, quantosq; in ea re, quàm immanes sumptus fecit, ut non ætas modò hæc, aut hoc seculum, sed posteritas etiã ipsa maximam in huius hominis interitu iacturã fecerit. Cæterum cõsolantur nos maximo in luctu liberi eius, tanto patre dignissimi. Quorum, qui maximus natus, Petrus, uixdum primum, & uigesimalum ingressus annum, tanta iam & gravitate, & prudentia, & autoritate molem totius Reip. sustentat, ut in eo statim reuixisse genitor Laurentius existimetur. Alter annorum duodeuiginti Ioannes, & Cardinalis amplissimus (quod nunquam cuiquam id ætatis contigerit) & idem pontifici maximo, non in ecclesiæ patrimonio duntaxat, sed in patriæ quoq; suæ ditione legatus, talem, tantumq; se iam tam arduis negotijs gerit, & præstat, ut omniũ in se mortalium oculos conuerterit, atq; incredibilem quandam, cui responſurus planissimè est, expectationem cõcitauerit. Tertius porrò Iulianus, impubes adhuc, pudore tamen, ac uenustate, neq; non probitatis, & ingenij mirifica quadam, suauissimaq; indole totius sibi iã ciuitatis animos deuinxit. Verum ut de alijs in præſenti taceam, de Petro certè ipso cõhibere me nõ possum, quin recenti re testimonium hoc loco paternum adscribam. Duobus circiter ante obitũ mensibus, cum in suo cubiculo sedens (ut solebat) Laurentius de Philosophia, & literis nobiscũ fabularetur, ac se destinasse diceret reliquam ætatem in ijs studijs mecum, & cum Ficino, Picoq; ipso Mirandula consumere, procul scilicet ab urbe, & strepitu: negabam equidem hoc ei per suos ciues licere, qui quidem in dies uiderentur magis, magisq; ipsius & consilium, & autoritatem deſyderaturi. Tum subridens ille, atqui iam, inquit, uices nostras alumno tuo delegabimus, atque in eum sarcinam hanc, & onus omne reclinabimus. Cumq; ego rogassem an adhuc in adulescente tantum uiriũ deprehendisset, ut eis bona fide incumbere iam possemus. Ego uerò, ait ille, quanta eius, & quàm solida uideo esse fundamenta, daturũ spero haud dubiè quicquid inædificauero. Caue autem putes Angele, quenquam adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quantam iam Petrus ostendit, ut sperem fore, atq; adeò augurer (nisi me ipsius ingenij aliquot iam experimenta fefellerint) ne cui sit maiorum suorum concessurus. Atq; huius quidẽ iudicij præſagijq; paterni magnum profectò, & clarum specimen hoc nuper dedit, quod ægrotanti præstò fuit semper, omniaq; per se penè etiam sordida ministeria obiuit, uigiliarum patientissimus, & inediæ: nunquamq; à lectulo ipso patris, nisi cum maxime Respub. urgeret, auelli passus. Et cum mirifica pietas extaret in uultu, tamen ne morbum, aut solitudinẽ paternam mœrore suo adaugeret, gemitus omneis, & lacrymas incredibilĩ

Ang. Polir.

E

Laurentij
Ians.

Petrus Medicus.

Ioannes
Medicus.Iulianus
Medicus.

credibili uirtute quasi deuorabat. Porro autem, quod unum tristissimam in re pulcherrimum ceu spectaculum uidebamus, inuicem pater quoque ipse, ne tristiorum filium tristitia sua redderet, frontem sibi ex tempore uelut aliam fingebat, ac fluentes oculos in illius gratiam continebat, nunquam aut consternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur. Ita uterque certatim uim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatem pietatis studio nitebatur. Ut autem Laurentius e uita decessit, dici uix potest quanta & humanitate, & grauitate ciues omnes suos Petrus noster, ad se domum confluentes, exceperit, quam & appositè, & uariè, & blandè etiam dolentibus, consolantibusq; pro tempore, suamq; operam pollicentibus responderit. Quantam deinde, & quam solertem rei constitutendæ familiari curam impenderit, ut necessitudines suas omnibus grauissimo casu perculsas subleuarit, ut uel minutissimum quenque ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, ut in obeunda quoque Repub. nulli unquam aut loco, aut tempori, aut munerì, aut hominì defuerit, nulla denique in parte cessauerit. Sic ut eam planè instituisse iam uiam, atque ita pleno gradu iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoque ipsum uestigijs consecuturus. De funere autem nihil est, quod dicam. Tantum ad aui exemplum ex præscripto celebratum est, quemadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quam magnum nunquam antè meminerimus. Prodigia uerò mortem fermè hæc antecesserunt, quanquam alia quoque uulgò feruntur. Nonis Aprilibus, hora fermè diei tertia, triduo antè, quam animam edidit Laurentius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ Nouellæ, quæ dicitur, declamitanti è pulpito dat operam, repente inter confertam populi multitudinem expauescens, consternataq; consurgit, lymphatoq; cursu, & terrificis clamoribus: Heus heus, inquit, ciues, an hunc non cernitis ferocientem taurum, qui templum hoc ingens flammatis cornibus ad terram deiecit? Prima porro uigilia, cum coelum nubibus de improviso foedaretur, continuo Basilicæ ipsius maximæ fastigium, quod opere miro singularem toto terrarum orbe testudinem supereminet, tactum de coelo est, ita ut uastæ quæpiam deijcerentur moles, atque in eam potissimum partem, qua Medicæ conuiscuntur ædes, ui quadam horrenda, & impetu marmora immania torquerentur. In quo illud etiam præscito non caruit, quod inaurata una pila, quales aliaq; in eodem fastigio conspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni proprium eius familiæ detrimentum portenderetur. Sed & illud memorabile, quod ut primum detonauit, statim quoque serenitas reddita. Qua autem nocte obiit Laurentius, stella solito clarior, ac grandior suburbano imminens, in quo is animam agebat, illo ipso temporis articulo decidere, extinguicq; uisa, quo compertum deinde est eum uita demigrasse. Quin excurrisse etiam faces trinoctio perpetuo de Fæstulanis montibus, supraq; id templum, quo reliquiæ conduntur Medicæ gentis, scintillasse nonnihil, moxq; euanuisse feruntur. Quid? quod & leonum quoque nobilissimum par, in ipsa qua publicè continentur cauea: sic in pugnam ferociter concurrerit, ut alter pessime acceptus, alter etiam leto sit datus. Arreti quoque supra arcem ipsam geminæ per diu arsisse flammæ, quasi Castores feruntur, ac lupa eundem sub moenibus ululatus terrificos edidisse. Quidam illud etiam (ut sunt ingenia) pro monstro interpretantur, quod excellentissimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quando ars eum, præscitaq; fefellerant, animum desponderit, puteoq; se sponte demerserit, ac principi ipsi Medicæ (si uocabulum spectes) familiæ suæ nece parentauerit. Sed uideo me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne

tim, ne forte in speciem adulationis inciderem, longius tamen prouectum, quam à principio institueram. Quod ut facerem, partim cupiditas ipsa obsequendi, obtemperandiq; tibi optimo, doctissimo, prudentissimoq; homini, mihiq; amicissimo, cuius quidem studio satisfacere breuitas ipsa in transcurso non poterat: partim etiam amara quædam dulcedo, quasiq; titillatio impulit recolendæ, frequentandæq; eius uiri memoriæ. Cui si parem, similemq; nostra ætas unum forte atq; alterum tulit, potest audacter iam de splendore nominis, & gloria, cum uetustate quoque ipsa contendere. Vale. xv. Calendas Iunias. M. CCCXCII. in Fæstulano rusculo.

CAESAR CARMENTVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Politias tuas, hoc est, Miscellaneorum librum ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amoenissimi homo ingenij, tibiq; amicissimi. Nihil me hercules illis mundius, nihil acutius, nihil doctius, ista una centuria (ut equidem sentio) non modò Gellium, & id genus alios æmularis, sed longè superas. Fama quanquam magnus es, scriptis certè maior: quare ætati huic nostræ gratulor. Est enim præsentis in seculo, quod admirari possimus, ne semper ueterum ingenia suspiciamus. Ego per te cum multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor. Amicos habes supremæ fortunæ uiros, nos humili de plebe sumus, qui quasi fores amicitiae tuæ pulsamus. Quid tu tenuis hominem fortis despicias? Inter ganeatas dapes uilis quandoq; iuuat, atq; appetitur oliua. Porro quòd & ipse literas istas profitear, nihil uelim charum me tibi reddat: nam professio adeò ieiuna est: in hoc laude dignus, quòd ad studia ista anhelem, non quòd profitear. Quali enim simus doctrina, ipsi probè scimus: iter in densis tentamus tenebris, lucella sectamur: quandiu tantum congesserimus, quantum sit satis pro uictu annorum aliquot, mox Athenas, id est, Florentiam ad capiendum abs te cultum ingenij proficiscemur: absentem quæso, & incognitum, si potes, dilige interea, & Vale.

ANGELVS POLITIANVS CAESARI CARMENTO SVO S. D.

Ignosce occupationibus Cæsar, neq; me uel superbum crede, uel inofficiosum, quòd ad tuas hæcenus literas non rescripserim. Melior diu pars lectionibus uarijs mihi teritur, reliqua datur amicis opera. Noctem sibi quies, & somnus cum precibus, horario, & stylo diuidunt. Ac (ne manifesta dissimulem) recraftinator quoque natura sum maximus, nec ad diem facillè soluo, quanquam omnino aliquando soluo quod debui: quorum alterum dum redditur (ut uerum fatear) nonnihil dolet ob ignauiam: alterum me, quoniam redditum nō est, semper excruciat. Venio nunc ad epistolas tuas, quas equidem, quoniam sunt elegantissimæ, plenæq; mearum laudum, cupiebam sic in uicem ferre laudibus, ut par pari relatum cognosceres: At enim si fecero, crederet aliquis me forsitan huius deniq; spe mercedis, abs te antea fuisse laudatum. Quare malo equidem tibi hoc officium debere, quam meas laudes adducere in suspicionem, præsertim sic abs te rhetoricè dictas, ut ob eas ipse quoq; mihi placeam, qui scio ueras non esse. Sine igitur, quæ de me scripsisti, mora aliqua temporis roborari, talionemq; tum deniq; à nobis expecta. Nunc usuram laudationis tuæ gratuitam quæso permitte dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos iter nos (ut illi apud Terentium faciunt) tradere operas mutuas. Vale, Florentiæ, Idibus Ianuarijs M. CCCCLXXXVIII.

Ang. Polit.

E 2 ANG.

ANG. POLITIANVS TRISTANO CHALCO SVO S. D.

Ignificas mihi literis tuis decuriam scribarū totam sic delectari Miscellaneis nostris, ut inde me quoque uidelicet autorem, quanto uix credibile sit amore prosequatur. Equidē habeo gratiā studijs meis, & uigilijs, in quibus acriter ab ineunte ætate, si minus cum dispendio bonæ ualitudinis, certē sim maximo periculo uersatus. Etenim quamuis ipsa sibi literarū tractatio satis grande præmiū sit, adeo scilicet suauis, & iucunda, tamen istiusmodi fit accessionibus, ut nullum uitæ genus esse putē cum literati hominis otio, dummodo non sterili, conferendum. Nec enim plures Iasoni, & Cadmo satu dentiū nati sunt hostes, quam mihi satu Miscellaneorum nati amici. De Tertulliano, quod requiris, Quintus Septimius Florens Tertullianus appellatur, eiusque legi libros, præter Apologeticum, de pallio, de carnis resurrectione, de corona militis, ad martyria, de uirginibus uelandis, de habitu mulierū, de cultu foeminarū ad uxorem, ad Scapulam, de persecutione ad Fabiū, de exhortatione castitatis, de patientia, de monogamia, de præscriptionibus hæreticorū contra Hermogenē, aduersus Praxeam, Valentianos, Marcionē, Iudæos, hæreticos omneis. Ipse quorundā, præter hos, librorū meminit à se compositorū, qui nec extant. Lactantius, ut in omnibus eruditū doctrinis ita in eloquendo duriorē perhibet. Augustinus lapsum quibusdam locis miratur, quāuis hominē doctissimū, Cyprianus sua frequēter scripta de illius fontib. irrigauit. Reliqua super eo libellus Hieronymi uirorū illustriū suppedirabit. Ex apologetico uerō nimium tibi deerat, quod & huic epistolæ totū subnexui. Tu ceteros tamen eius libros caue putes cū apologetico cōferendos: tū illud scito, uolumē esse, quod desyderas, propē immēsum. Nā quod ad operā scilicet attinet meā, libenter equidē de illo tibi uerbis eisdē spondeo, quibus Publio Septimio de ciuiū fortunis Antonius. Quod cōcupiscas, tu uideris. Quod concupiueris, certē habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M. CCCCLXXXIX.

Tertulliani
lib.

ANG. POLITIANVS TRISTANO CHALCO SVO S. D.

Marianus Ge
nazanensis
theologus.

Cribis Marianū Genazanensem Theologiæ consultū, qui sacras istic ad populū conciones habet, tantā esse omniū admiratione apud uos, ut eorum facile fidē, quæ de ipso in Miscellaneis prædicauimus, absoluerit. Iri ad hunc plenis undiq. uis, alluci lepore uerborū, suspendi sententiarū grauitate, flecti omneis orationis impetu, & uiribus. Fatebor quid mihi usu uenerit, cū primū hīc apud nos concionari cœpit. Accessi ut audirem, sic quomodo alios consueuerā, explorabundus, & penē (ut uerū dicā) contemptim. Sed ut habitū uidi hominis, & statū, quasiq. indolem quandam in oculis, & uultu minimē uulgarem, cœpi aliquid expectare iam quod essem probaturus. Ecce tibi igitur, præfari incipit. Arrigo iam tum aures, canora uox, uerba electa, grandes sententiæ. Deniq. agnosco incisa, uideo membra, sentio circumductum, capior numero: tum partiri pergit, attendo: nihil impeditū, nihil inane, nihil ibi quod caudam traheret. Texit deinde argumentorū nexus, illaqueor: retexit, expeditor: inserit alicubi narratiunculas, ducor: modulatur carmen, teneor: iocatur non nihil, rideo: premit, urgetq. ueris, do manus: tentat affectus mitiores, statim mihi per os lacrymæ: clamat iratus, terreor, ac uenisse iam nollē. Deniq. pro re ipsa, quam tractat, & figuras uariat, & uocis flexus, & ubiq. actionē gestu commendat. Mihi uerō etiam (ut fatear) crescere in ipso pulpito, nec supra sui modū, sed omnino suprā hominis mensurā saepe est uisus. Ac dum sic omnia, quasi singula contemplor, cessit miraculo iudiciū. Putabam fore tamen, ut consumpta postmodum nouitate, minus in dies me caperet. Cæterum contra accidit, idem enim postridie,

postridie, quasi alius audiebat, sed illo ipso melior, qui pridie uisus optimus. Nec tu illud corpusculum contempseris, inuictum, infatigabile est: ut non aliunde magis reparare uires, quam de laboribus ipsis uideatur. Quis inde autem tantum uocis, tantum spiritus, tantum uirum, ac laterum speraret? Adde quod & rusticatus quandoque sum, domique cum ipso familiarius egi: & quidem nihil uidi placidius, nihil tamen etiam cautius. Non eius absterret seueritas, non item corrumpit facilitas. Alii cum se magistros ecclesiarum profitentur, credunt sibi ius esse in homines uitae, & necis: itaque sic intemperanter potestate abutuntur, ut nunquam supercilium, nunquam paedagogi uultum, & uerba illa terrica deponant. Hic autem noster sic modum tenere didicit, ut in ipso tantum pulpito censuram exercent: cum descendit, inuicem ciuilitas excipiat. Quare sic a me, sic a Pico item Mirandula meo (bone deus, quo uiro?) frequenter aditur, ut nullo magis quam sermone illius, & consuetudine, tristitiam literati laboris discutiamus. Nam Laurentius ipse Medices elegans ingeniorum spectator, quantum homini tribuat, non modo substructo protinus insigni coenobio ostendit, sed multo etiam magis assiduitate quadam, cultusque: sic ut unam cum illo ambulatiunculam omnibus ferme uitae urbanae discursibus anteponat. Itaque te quoque hortor, inspicias hominem (si potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hic Politiani tui iudicium. Nec illi molestus unquam uenies, nescit offendi. Non enim is est, qui lucem refugiat, & oculos: puto, quia bona conscientia testibus omnino gaudet, quamuis utique non desideret. Vale. XI. Calend. April. M. CCCCLXXXIX.

*Ecclesiarum
magistri su-
perciliofi.*

ANG. POLITIANVS ANTONIO PIZAMANO S. D.

Vid esse hoc dicam uir doctissime, quod illo ipso tempore, quo uos Ioanni Pico Mirandulae, me praesente, tu Grimanusque, non iam tuus potius, quam meus, quanquam mentito nomine, quanquam dissimulata patria, quanquam sub mille inuolucris exhibuistis, non alium prius, aut libentius sermonem, quam de uobis ipsis, licet aliò reuocantibus, ac propemodum resistentibus iniicimus. An non, obsecro uos, surda & ignara quaedam naturae consentientis ratio non modo personam detrahere illam uobis intempestiuam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud amicos imaginum uidebatur? adeo autem uos tum fuisse ferreos? adeo? quæso in illo male mehercules lepido proposito pertinaces, ut cum de utroque uestrum, tam ardentem uterque nostrum sic a uobis, quasi certe non a uobis, querebamus, & cum apud uos de uobis ipsis, ut apud alios, tam ex animo, tamque amanter loquebamur, duritiam tamen, aut obstinationem potius latendi, fallendique nos eandem semper retinueritis? O (si non ita induxissetis animum) qui complexus, & quanta illa nostra extitissent gaudia? Quem diem nobis incivili illo, ne dixerim crudeli commento, quem fortasse etiam uobis inuidistis. Etenim ego, ne postea quidem laticiam indicij toto persensi pectore, cum sub articulo uno temporis mihi uos penè prius abstulistis, quam obtuleratis. Nam etsi animus omnino inclinabat eodem, uix tamen credere audebam uos eos esse bona fide, qui uidelicet eratis: nec enim uel ab eis me antea potuisse, uel tum quoque non iterum posse falli existimabam, qui se nuper sefellisse confitebantur: ut ne illud quidem tantillum uoluptatis, liberum, syncerumque mihi, & ab omni uacuum suspicio ne reliqueritis. Ut enim pisces, atque aues decepti semel ceteros etiam cibos, illi hamatos, hæ uiscatos credunt: sic ab impostura nuper uestra, quod etiam merum, syncerumque fuit, esse id omne tamen dilutum mihi, atque incrustatum penitus uidebatur. Fecit isthuc ipsum olim in me Picus, uerum longe ille mitius. Nam cum me rusticantem temporarius uersipellis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cepisset,

Ang. Polit.

E 3

de se

& de se quid sentirem callidè, quasi alienus explorasset: mox tamē ubi lussit satis, ultro se mihi ridens patefecit, ut omni prorsus erepta nube frui iam liberrimè suauissimi iuuenis præsentiā, dulcissimoq; colloquio licuerit, & ueras audire, & reddere uoces. Vos contrā immodici, nisi me fortuna reuertentem uestra ipsorum causa rure in urbem, penè dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro Pizamanis, & Grimanis, nescio qui Porticenses discesseratis. Sed enim querelæ conticescant, seræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex suo commodo amicos, sicuti charissimos homines etiam interdum numina solent, quod uiri quidam sapientissimi prodiderunt. Venio nunc ad epistolas tuas elegantissimas, quas mihi & Pico Lactantius noster diligentissimus reddidit, hoc est, utranq; utriq;. Nam quod in hoc genere alteri datur, utriq; profectò datur, & quidem uideris in eis mihi uel ob hoc ipsum neruos omneis tuæ contendisse humanitatis, ut quod peccaueras, antea te nobis coram diffingens, nunc absens eundem refingens pulcherrima uicissitudine redimeres. Etenim sic in literis ipsis amor, humanitasq; tua, & suauitas ingenij natua quædam uiuit, spirat, exhibetq; se, ut non (quod solitum est) in atramento, sed in penitissimis præcordijs intinxisse nobis scriptorium calamū uidearis. Ita quod ait Syracusius poeta, si quid nos antea momordisti, nunc innoxium repetita etiam utilitate reddidisti. Nam quod breuiiores fuerint epistolæ, dolemus quidem, sed eas arte longissimas, hoc est, à capite crebrò repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neque non simul & Grimanæ, quas abhinc annos ferme decem dedisti ad me. Nec illæ profectò indignæ, quæ tanquam semina iacerent adulescentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur sicuti amatores munuscula suæ quisq; Veneris diligenter seruant, anellum puta, catellam, sudariolum, uiolam quoque, nonnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & item Grimanæ literas amoris uerè gratissima pignora, non modò paulò incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebrò reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitatis, atque ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi uestram quàm sapissime asciscens. Quare abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendi officium omittas, cuius fructum tanti faciam. Sed cum tibi à studijs grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum transferas, operamq; mihi aliquam saltem uacui temporis impertias. Debes hoc amoris meo, debes certè humanitati tuæ. Dominicum uerò Grimanum lætor equidem legationis honorificentissimæ perfungi munere: cupio tamen eum saluum quàm primum recipias, ne diutius à Musis ferietur, & ut aucto multis pro merito laudibus ob rempub. bene gestam, non tuo modò, sed meo quoque nomine gratuleris, salutes, amplectarisq; reducem: tum qua poteris significatione, unum me quoque illi inter longa prosequentium officia repræsentes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarem potius, si causam tibi meam commendandam putarem. Tantum dixerim uehementer me illum desiderare, qui lectus à me libenter, custoditus diligenter, etiam deinde fideliter remittetur. Ioannes Picus Mirandula, quasi Roscius quidā literarij theatri, respondit arbitror & ipse ad tuas literas, quas uidelicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimanum, mecum simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat utrumque ubique, quacunque occasione, nec occasio illi tamen unquam deest. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitauī, fabulamq; illā simulati nominis ridenti narraui totam. Castigauit tanten ille me uerbis, quod cognitos deinde;

non etiam

non etiam inuitos in ædes suas adduxeram, ut ueteris calaturæ uasa, gemmasq̃, quando id uos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negauit me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos, quod est in prouerbio. Verum amat ille uos, fauet proposito doctrinæq̃ isti, uir unus ad omnia magna & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à uobis (nisi fallor) studio uisendus, quàm illa ipsa calamina, quæ prius appetita, dein tamē oblata continuò refugistis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO

CASAE SVO S. D.

Ccepi epistolam tuam, qua mihi significas allatum isthuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurentio quodā Florentino constructa, in qua siderū cursus, cum cœli ratione congruens explicetur. Aisq̃ te cupere ut quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea scribam si quid comperti habeam. Geram tibi morē. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius uel quæ forma sit, uel ratio, uel usus, quantum consequi memoria potero, breuiter exponam. Quæ si tibi explicatio paulò uideatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atq̃ adeò nouitati uelim attribuas. Columella est quadrata, quæ pyramidosis modo in acutum desinens fastigiatur, altitudinis ferè trium cubitum. Supra eam pro capitello planus orbis est aheneus, auro & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantium cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulisq̃ intrinsecus, denticulatis agitur, circulo immobili summum complectente marginem, quatuor & uiginti horarum spatijs distincto. Intraq̃ eum in summo uersatili orbe, signa duodecim suis discernuntur gradibus. Interius orbiculi octo pari fermè inter se magnitudine uisuntur. Ex ijs duo mediū obtinent punctum, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunam repræsenter: à sole radius ad circulum pertingens, in ipso quidem horas, in signifero uerò mensis, dies, graduumq̃ numerum, uerumq̃ & medium (quod aiunt) solis motum pariter indicet. A luna item stylus prodit, ipsius horarum index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designantur, perq̃ lunaris epicycli transiens centrum, signiferumq̃ contingens, medium sui syderis declarat motum. Alter item indidem exoriens, lunarisq̃ centrum corporis, hoc est, epicycli oram secans, uerum eius locum manifestat. Quo fit ut & tarditas, celeritasq̃, & motus, cursusq̃ omnis, & coitus item, pleniluniaq̃ uisuntur. Circum hos orbiculi sex, quorum unus, quem Draconis caput, caudamq̃ uocant, solis pariter lunæq̃ defectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum à singulis binæ eminent cuspidēs motuum indices, perinde atque in luna ostendimus. Sed ij retrò quoque gradiuntur, quod nequaquam in luna usuuenit, utpote cuius in contrarium feratur epicycliōs. Ita & coniunctionum, & recessuum, & latitudinum ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius signiferi instar, sex illos, quos dixi, planetarum orbiculos supernè secans, unde & orientium gradus signorum, & dierū spatia, hoc est, quora sol hora exoriatur apparet. A quibus singuli planetæ orbiculis deferuntur, & uicissim interdiu quidem ad orientem, noctu uerò ad occasum commeant. Contrà orbis ipse amplissimus noctu ad orientem, interdiu ad occidentem, quatuor & uiginti horarum spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cum cœlo congruere ipso & ratio conuincit, & peritissimus quisque consentit. Nec est quòd mireris incredibilia hæc uideri permultis. Quippe (ut est apud quendam) Tarda solet magnis rebus inesse fides. Vix ipsi, inquam, oculis credimus, cum hæc quotidie intueamur. Atque adeò

αὐτὸματῶν.

Astronomici
instrumenti
descriptio.

E 4 cum

cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedem Syracusanum, uacillabat etiam in tanto autore fides, quam planè hic noster absoluit. Et ipso qui dem opere laus omnis inferior est: neque enim aliter laudari pro dignitate potest, nisi ut omnem illi laudem esse imparem fateamur. Ipsum certè artificem dubium est morum ne, & probitatis, candorisque, & sanctitatis, an ingenij magis causa admiremur, sic ut & cœlitus demissum, & in cœlo ipso cœlū didicisse existimemus. Vale. Fefulsi, VI. Idus Augustas. M. CCCCLXXXIII.

ANG. POLITIANVS PHILIPPO POSCO S. D.

Ratum fecisti quòd epistolam, quòd uersiculos misisti. *Quæris quid sentiam, breue faciam.* Recti sunt, festiui, arguti, pleni sensibus, & aculeis. Dicerem consummatos, nisi non cum seculo hoc illos, sed cum uetustate committerem. Quòd autè rogas, cur ego has particulas, quòd quod, & adque, per d, potius quàm per t, literas notem, facile responsum. Ac ne aut te circunduci, aut etiam falli putes, pauculos testes, neque eos tibi non domesticos citabo. Est in atrio capitolino ad sinistram opinor ænei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam uetustis, ac iam penè exoletis incisum uersiculis, quorum initium est: Hercules inuicte. In eo hoc quoque legitur, Administrandū quod annis. *Quodannis.* Adstipulatur etiam huic scripturæ ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istuc in intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis characteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoscas, licet ex Bucolicis modò, & Georgicis, ne totum tibi sit uolumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spumantia lacte quodannis. Et paulò post: Ut Baccho Cererique, tibi sic uota quodannis. Et rursum: Degenerare tamen ni uis humana quodannis. Item: Nanque omne quod *Adque.* annis Terque quaterque solum scindendum. Sed & illud, adque pari ratione notatur. Neque te moueat quòd in ponte illo Anienis à Narse constructo deprehendas aliter: atque interruptum continuatur iter, nisi si illi inerudito seculo standum putas. Ego Quint. sequi malim, qui in primo de Oratoria institutione libro, uelut frigidam eludit, quæ sit à multis seruata differentia, ut ad cum esset præpositio, d, *Ad, & At.* literam, cum autem coniunctio, t, acciperet. Itaque ueteris adhuc scripturæ uestigia in eodem inuenias Vergilio: ut, Adque humiles habitare casas. Ad mihi sese offert ultro. Adque iterum ad Troiam. Adque are Menalca. Adque solo proceras erigat alnos. Adque utinam ex uobis unus. Adque aduersos detinet hostis. Et mille alia, ut minore etiam, quàm sum pollicitus, me pomœrio circumscribam. *Adgredior.* Quærit insuper de nobis Lollius noster, cur idem in uerbo adgredior seruemus. Ducitque eum (ni fallor) cum consuetudinis uis, tum Prisciani autoritas. Sed ego à consuetudine hac praua ad rectam uetustatem prouoco. Inspice (si est otium) librum eundem, ita opinor inueneris: Adgredere ô magnos, aderit iam tempus, honores. Et item: Adgressi: nam sæpe senex spe carminis ambos Luserat. Neque mihi sanè hoc quidem loco non imbecilla etiam (ad sit uenia dicto) ac uacillans Prisciani uideatur autoritas: quippe qui etiam censeat, errore magis scriptorum, quàm ratione factum, ut adfatur, adludo, adrideo, adnitor, adsumo, d, retineant. Quis enim *Numismatum fides.* putet etiam in nummismatis ipsis Cæsaribus consecratis, id mendum admissum? *Adlocutio.* In quibus cum alia ad eundem modum, tum certè adlocutio, d, litera notatur, nunquam l. Sed uos nimium belli homines, ac faceti, planè me luditis, qui domi Pomponium habeatis, hominem totius antiquitatis, omnisque adeò literaturæ consultissimum. Itaque ego ineptus etiam Athenas noctuam. Sed iam uale, nostrasque *Pomponius Letus.* Lollio occupationes excusa, ad quem scilicet nullas huc quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANG

ANG. POLITIANVS IOANNI GOTTIO RAGVSINO S. D.

Vm per hos quadragesimæ proximós dies enarrandis populo sacris literis essem occupatus, pellegi tamen libros carminū tuorum, quos mihi tu pro singulari humanitate tua, mutuoq; inter nos amore dedicaueras. Hi me scilicet cū uoluptate máxima, tū maiore prorsus admiratione affecerunt. Nam quem non, obsecro, suauitas illa tanta, lepor, elegantiaq; uersiculorū, tot aculei, sales; argutiæ, tanta eruditio, tãta uarietas, tantæ ubiq; Veneres; Gratiaq; delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio mercimonijs (ut inquit Plautus) emundis, uendundisq; occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poetice fecisse progressus, ut nō solū cum suæ ætatis hominibus, sed cum ipsa planè antiquitate conferri possit? Persequer nimirum singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poematis audacter contra ueteres statura deprehenderim, ni metuam, ne aut plus paulò indulgere amori, aut assentatiuncula aliqua uidear te uelle demereri. Sed planè ita sentio, esse hos libellos ita examussim perfectos, atq; ad summum absolutos, ut ne ab liuore quidem sure ualeant reprehendi. Debet autem tibi hoc nostrū (qualecunq; est) seculum, quod tu uidelicet par ueteribus in hoc saltē laudis genere reddidisti. Equidē gratias tibi ago immortalis, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poemata, tã uenusta, tamq; ornata, & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

Politianus ecclesiastes.

ANG. POLITIANVS ROBERTO SALVIATO SVO S. D.

Eatus es gratiæ mi Roberte, quem sic docti certatim laudant, ut tum deniq; docti credantur, cū te maximè laudauerint. Prodigiosus honor, sed tuis meritis non indebitus. Facit enim sedulitas erga hunc ordinem tua, non ut ineptus, aut adulator, qui laudet, sed ut impius, aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum studioso fauetur, ut in ipsum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quæso, morum talium poeniteat, quibus ad splendorem nominis plus multo proficitur, quam triumphis. Nunquam enim uestigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impressa, non ingenio dixim, sed animo. Vale.

Studiosos doctorū ab omnib. laudari.

ANGELVS POLITIANVS ANDREAE MAGNANIMO SVO
BONONIENSI S. D.

Eq; desidia meæ, neq; occupationū culpa omnino est, licet harum quoque nonnulla sit, quod ad epistolā superiorem non rescripsi hactenus, sed tuæ potius facilitatis notæ iam sic omnibus, ut ob eam protinus & ego licere in te mihi omnia existimauerim. Qui si nomen hoc humani retinere studes, quod usu penè iam fecisti tuū, nec irasci silentio nostro potes ullo pacto, nec debes. Quod Miscellaneis nostris ita faues, ut Atticis quoq; noctibus eas compares: equidē uellem minus uulgò humanus habereris, ut nō ex ingenio tuo semper ad officiū parato scribi talia, sed ex operis ipsius meritò crederet. Tu perge nihilominus ornare isto pacto me uel immerentē. Nō minus enim plerūq; delectat falsa, quàm uera laus: sicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quàm quod ex debito. Vale. Florentiæ, XVII. Calend. Febru. M. CCCCLXXXIX.

ANG. POLITIANVS ANDREAE MAGNANIMO SVO S. D.

Flagitari scribis isthic ab ijs, qui libros excudunt formis, Herodianū meum. Meū enim iure appello, quē quasi Latinitate donauerim. Tum rogas, codicē tibi ipsum tuum remittā aliquando nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius, quàm

*Interpreti ue-
niam, deberi.*

tius, quàm seuerè castigatum: sic autem ut nostra errata plura in eo, quàm librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certè meo, hoc est, interpretis, plus aliquantò ueniam deberi, quàm auctoris: quoniam meliusculè respondent ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cursus, quàm quæ uertas, ubi nihil extra præscriptum. Accedit & illud, quòd hoc mihi munus interpretandi quasi leuioris operæ fuit, utpote qui diebus pauculis dictauerim sic deambulās. Itaq; tantum abest ut mihi inde laudem petam, ut etiam abundè pulchrum fore putem, si uitauero grauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis, tum tibi in primis omnem huius operis defensionē non remitto solū, sed etiā propè interdico, uosq; integros ad alia reseruo, quæ post edētur. Sed quanquā plurimi sunt apud uos, qui mihi etiā plus nimio fauent, unus tamen es tu, Andrea Magnanime, cognomento isto tuo gentilitio dignissime, quem equidem faciam plurimū, cum quod ex bonis ortus, & opibus flores, & honoribus, tū uel maxime quòd ingenio es elegantissimo, moribus suauissimis, gratia penè quadam, quicquid ais, quicquid loqueris, imò etiam si nihil ais, nihilq; loqueris, singulari, ac uultu deniq; ipso (quod dicitur) homines deinceps. Itaq; nihil quenquam metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquam enim malè de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelleget. Vnum tantum est, quod à te nunc contendo. Cures pro reliqua in nostris rebus diligentia, ut quàm minus, quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur: utq; ne illæ ipsæ quidem adnotatiunculæ omittantur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas uerò etiam locos puto treis, quatuor uel ad summum reperies, ubi fuit excusatione utendum corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc uerò facile procuranda, obeundaq; magis idoneum habere, magisq; ex usu tuo neminē possis, quàm Alexandrum Sartium, ciuent tuum literatum hominem, nostriq; studiosum, tum (quod ego in hac re primū puto) neutiquam in amici negotio dormitantem. Vale. In rusculo Fesulano, pridie Nonas Maias. M. CCC CX CIII.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS.

ANG. POLITIANVS BARPTOLOMAEO SCALAE S. D.

*Ferru-
minator.*

F tu mihi superioribus diebus apertè dixisti, & abs te auditum multi retulerunt, non placere genus scribendi meum, propterea quòd ascita nimium uerba, & remota conseret. Me quoq; esse quendam (sic enim soletis dicere) ferruminatorem. Vox enim hæc apud te significare iamdiu cœpit eum, qui uerbis istis paulò minus uulgatis uteretur. Nam Hermolaū Barbarū, quasi per iocū uocare ferruminatorē soles (ut audio) quia uerbū fortasse istud aliquoties illi usurpauisset. Sed ego, mi Scala, quemadmodū tibi facili cōcedo uocē infrequenter nō temere recipiendā: sic è diuerso contenderim, nō debere esse cuiquā fraudi quòd Latinas, & apud idoneos auctores repertas in usum reuocet, ac uetustis dare nouitatē studeat, nec uacare omnino patiat, quæ tempotū culpa prorsus in desuetudinē abierūt. Etenim si quæ cuiq; obuia sint, ea tantū noster sermo recipiat, nulla magis, quàm tabellionū lingua utemur. Ad Ciceronē uerò quòd me reuocas, auctorem quidē Latinæ linguæ summū, nec tamen solum, quæro quid alijs facias, quorum testimoniā uim sententiæ semper apud eruditissimū quenq; habuerunt. Quæro item, quid uni saltē Varroni respōdeas, qui quidem sicuti Ciceroni palmam cōcedit orandi causas, ita Latine loquendi sibi retinet. Quæro etiam, an quasi

quasi barbaros quosdam reſicias Liviũ, Salluſtium, Quintilianum, Senecam, Plinium quoque utruſque, multos alios præterea tot ſeculorum ſuffragiis comprobatoſ; præſertim cum diuerſiſſimè iam quidã dubiam fecerint palmã: uelut apud Græcos Herodotus in hiſtoria & Thucydides, apud nos autem Liviũ, & Salluſtius. Quid quod & Cicero diſſimiliſſimus Demotheſis? Nihil enim adijci alteri, nihil alteri detrahi poteſt: uidelicet orationis ille ſuccus alteri quidem penè deeſt, alteri uerò quaſi ſuperfluit. Cæterum cur hoc ipſum uerbũ Ferrumino tanto cum riſu profertur? cum ſit proprium, ſimplex, non malè ſonans, non obſoletum, quo nec Plinius ipſe proprietatis adamat, nec Iuriſconſulti abſtineant, qui uocabuloꝝ ſibi uim iure quodam ſuo præ cæteris uindicant. Eo ne igitur, quoniam ſemel aut iterum ſit uſus Hermolaus, meritò aut contemnitur, aut irridetur? Multa tu quidẽ (credo) ſcripſiſti, non multa adeò tamẽ edidiſti, quæ uulgò ferantur. Sed hiſtoriam certè componis, longum opinor opus, & arduum. Quod ergo in te ſta tuis exemplum, ſi ne bonorum quidem autorum uocibus utemur tutò? Fateor tamen rationem habendam uel materiæ, quam ſcribas, uel perſonæ, ad quam ſcribas, uel temporis, in quo ſcribas. Non enim idem Ciceronis actiones, & Apuleij Mileſias fabellas decuerit. Alia enim quaſi lingua, qua ludimus, alia, qua ſeria per agimus. Nec eodem ſermone puerum, quo doctum hominem alloquaris. Nec rurſus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodem ad principes, quo ad priuatos ſcribas. Quare Cicero quoque tuus, fortasſe autem & meus, ita ſibi diſſimilis aliquando deprehendiſ, ut non omnia perinde quæ ſcribit, eiufdẽ prorsus eſſe autoris uideantur. Sed te cenſorem Scala facilè ferimus, hominẽ tot annos in literis non ſine gloria uerſantem. Malè doctos quosdã ferre ita non poſſumus, qui tamẽ ipſi quoque omnia exigunt ad Ciceronis guſtum. Sæpe enim hoc uſu uenit, & quidem cum magno meo interdũ uel riſu, uel ſtomacho, ut illa ipſa in noſtris ſcriptis potiſſimũ reprehenderent, quæ in bonis emendatiſque Ciceronis exemplaribus reperiſſentur, cum tamẽ ipſi uoces omnino barbaras pro Ciceronianis uſurparent, quas uidelicet excuſores iſti nouorũ librorũ Teutones peruerſiſſimè aliquando effinxiffent. Iam præceptũ illud Cæſaris, quod obijci protinus ſolet, ut tanquã ſcopulũ refugiamus infrequẽs uerbũ, magis fortasſe illo ſeculo ualuerit, quo Latine adhuc omnes loquebantur, quàm noſtro. Iure enim tum poterat argui, qui parũ contentus foret ætatis ſuæ uocabulis. Nunc autẽ uulgò Latinus ſermo neſcitur, nec à nutricibus iã, ſed à magiſtris diſcitur. Apud quos certè nulla magis haberi uerba & uſitata debent, & recepta, quàm quæ de ueteribus illis magnorũ autorum theſauris proferantur. Hæc ego ad te liberè quidẽ, ſed & amicè ſcripſi, mi Scala, non tam meipſum uidelicet aſſerens à riſu tuo, quo equidẽ non offendor, quàm Hermolaum ipſum Barbarũ leuiter defendẽs, hominem ſeculi noſtri eruditiffimum, de quo literis, & Philoſophia, dum uiuit, optimè meritum. Liceat autem mihi per te (ut opinor) quæ tua eſt in rebus omnibus æquanimitas, ſentire aliud omnino in literis, quàm tu ſentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæque mutua iactura fiat. Vale. VIII. Calendas Ianuarias. M. CCCXCIII.

Demotheſi
nes.

Cicero.

Ferrumino.

Teutones no
uorum librorũ
excūſores.

BARPTOLOMAEVS SCALA ANG. POLITIANO SVO S. D.

Onuenerant in coronæ modũ quidã docti uidelicet, & literati homines, ac cum de ſtudijs (ut ferè fit) ſermo incidiffet, de diuo Hieronymo frequẽtior oratio fuit, ut ne uerba quidẽ ante æterni Iudicis tribunal, quod Ciceronianus, nõ aut Chriſtianus eſſet, tacerent. Theodorus Gaza, qui & ipſe fortè aderat, uir profectò, quantum poſſum ego iudicare de literis, præclara eloquentia; ridẽs facietè admodũ queſtus dicitur iniuriã

iniuriam uiro sanctissimo immeritissime illatā. Ita cum risu soluta concio est. Sed quorsum fabella, inquit mi Politiane, delitiæ urbis huius? quoniā & mihi quodq; nunc Theodoro aliquo opus est, qui me eximat de Ciceronianorū grege. Nam quis est tandem, qui me usquā huiusmodi notauerit? qui ne inter mediocriter quidem eruditos connumerari iure queam. Sum enim quispiam de populo (si nosse me uis) eloquentiæ Latinæ studiosus, affectatorq; atq; admirator bonarum artium, ipse tamen triuialem uix aliquam eloquentiā, doctrinamq; consecutus. Nam testes profectò, qui id ad te mendaciū detulerūt, falsum te nimirū habuere, ne me indicta causa condemnes. An ego Sallustium, an Liuium despexerim? quorum altero nihil in scribendo ingeniosius, aut exactius crediderim: alterius grauitatē orationis, atq; maiestatem admirari satis pro meritis nemo potest. Nam quod de Quintiliano addis, & Seneca, & Plinijs ambobus, diuersa ratio est, ualde quidem tum rebus ipsis, tum elocutionis genere disparibus. Sed quādo ad has me modò disceptationes eleganti epistola tua reuocauisti, agam ego tecum iam amicius, ut uoluisti, & liberius. Non enim stylū ego duntaxat non probaui tuum aliquando, quia nimis affectata uideretur oratio: sed & alia fuerunt, in quibus à tuis ego opinionibus facile dissentirem. Neq; unquam satis dignam putaui causam, quæ tantas turbas cieret, ut Vergilius scriberetur pro Virgilio, siue à uerendo, ut uideri uelle uis, quia & Parthenius dictus sit: siue à uirendo, quod multò magis placet. Quid tandem flagitiū est, si hoc, uel illo potius modo pronuncies? Minutior (mihi crede) res est, quàm quæ bona diutius ingenia distorquat. Idē de duobus quoque aduerbijs dixerim, totiens, & quotiēs. Placet tibi ea scribi absq; n litera, & arbitror autorem habere te, ac causam cur ita placeat. At uidebatur aliter Prisciano nobili Grammatico, idq; usus comprobauerat. Num capitale fuerit, si quid peccaris tales? Nam intellego quod dici contendis oportere, ab frequentiore scribendi usu reuocauisti, ut isto iam exemplo, & compremo, & redemo, ut alia multa prætermittam, non comprimo, & redimo dicendum sit. Et quidē ista fortasse melius. At indigna certè tot iam, tantisq; studiosorum hominum digladiationibus. Adulescentem quoq; dicere te pro adolescente aiunt. Quam ego opinionem tantum abest ut probem, ut tetrasticho etiā olim, cum ex alijs quoq; idem audiuissem, sum prosecutus. Neq; alienum mihi nunc uidetur, si hoc id loco apposuero.

Vergilius, an
Virgilius.

Totiens.
Quotiens.

Intellego.
Compremo.
Redemo.

Adulescens.

A cauda.

Nunquid adulescens ἐκ τῆς οὐρᾶς ut adulator

Fiet: & à cauda nomine, nomen erit?

Αἰσχρὸν τὸ τ' ἐσιπ nomen: tolle ergo pudendum

Censeo, quodq; adolet Papiriane uoca.

Asperitate au
rē offendit R.

Plura sunt huius generis, quæ præterire nunc necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus est prius: quod uerbum sicuti asperum natura pronunciatu est, ita minus usu emollitum arbitror: nisi eo propriè utaris, & necessitate significandi quadam, ut illi ipsi, quorum affers testimonia, factitasse mihi uidentur, fugiendum est. Ad alias enim rerum notas duriter transfertur. Et r quidem littera natura aspera est. τραχύς δὲ τὸ ἄσπερον, ait Dionysius. Poetæ quoq; & ipsi, atq; oratores, si quando in res inciderint paulò crudiores, ut eas exprimant accommodatius, asperentq; uerbis, crebrius inserunt eas dictiones, quæ eius soni plus habent. Si enim geminaueris, multò rugire uidetur asperior, uti in terra accidere uidemus, & ferra. Cuius ne ferre quidem stridorem aures quorundam possunt. Quid curro? non ne strepitum etiam præ se uidetur ferre currentium? Quid autem carri? num canthorum quasi fragore quodam pertundunt auditū? Ex eodem uidentur genere error, marra, susurri, barrhi,

barri, horror, ferrum, terror, & huiusmodi sexcenta, quæ enumerasse ab re est. Adde quòd adeò absoletum puto, ut uix è plurimis unum inuenias, qui ferrum-
 aandi uim naturamq; nunc planè teneat, aut unde sit dictum. Nam si Lúius ferru-
 men posuit pro bitumine, aut bitumen est ferrum, aut aliud quiddam, quod ego
 ignorare me fateor: neq; inueni adhuc, etsi multum diuq; quæsiuerim, qui scire id
 se profiteretur. Nouisse arbitror te tamen, atq; Hermolaum, uirum certè in literis
 ijs nostris minimè contemnendum, qui ita & utamini liberè, atq; insolentiam uer-
 bi defendatis. Hermolaum enim etiam sum ob uirtutis excellentiam admiratus,
 ne dum ferruminatorem non riserim. Namq; inter eos qui hac tempestate bonis
 artibus excelluerunt, libenter connumerem. Verùm ut quod sentio fatear, è no-
 stris temporibus plus spei mihi uidentur illa præstare, quam rei. Ac soleo id sæpe
 cum Landino nostro, qui cum propter cõmune literarum scribendi publicarum
 munus congregior frequētius, neq; est de quo colloquamur, q̃ de ista uestra hu-
 manitate auidius. Soleo, inquam, præ antiquis nos appellare homullulos, qui etsi
 ipse quoq; multa scripserit appositè atq; eleganter, ediditq; ut inde subtimere scri-
 ptis suis possit, si uetustatis candidissimū illum splendorem non attigerint, nihilo-
 minus tamen, quæ uiri modestia est, haudquaq; repugnat obstinatius. Plusculum
 uerò nescio quid q̃ ego, uidetur huic ætati tribuere. At ipse cum rem militarem,
 cum literas, cum philosophiam, cum picturas sculpturasq; nostras, reliquaq; æta-
 tum ornamenta considero, & confero cum uetustioribus, quid putas? cadunt ani-
 mi, pudereq; incipit nostrorum studiorū, nisi astrologia forsitan redimat, & sola-
 tium afferat prostratis. Quæ ad id iam insaniam redegit nonnullos rerum profiten-
 teis futurarum scientiam, ut ne uespertilionum quidem, aut papilionum, & cicin-
 delarum motus ullos fieri sine fato putent. Verumenimvero non frustra erit, o-
 pinor, ad nepotes & posteritatem prouocatio: et profectò tua maximè opera, qui
 meliorem nobis legendo & docendo Florentinam reddidisti iuuentutem. Mul-
 ta iam & magna uidentur iacta esse fundamenta gloriæ literarum, sed nondum ad
 frugem, quod dicitur, peruentum, nisi me aut iudicium animi mei, aut desiderium
 consequendæ tantæ dignitatis fallit: atque in desiderio quidem, antiquo prouer-
 bio, uel celeritas mora est. Nunc uenio ad eum locum, qui est in tuis literis de
 scriptis meis, ut hac quoque de re, quod est, non differar. Quæ scripsi ego qui-
 dem, parum multa sunt: edita uerò nulla, nisi quæ aut imprudentiore in ætate pue-
 riliter penè exciderunt, aut extorsit necessitas. Non enim digna mihi uisa sunt,
 quæ in manus eruditorum mitterentur: ut autem legerentur ab indoctis, nō fuit
 desiderium. quid enim nisi uanum inde, atque infructuosum expectandum fuit?
 Contra illorum opinionem, qui prius etiam quàm atramentū (quod aiunt) exa-
 suerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiusdem scripti ex-
 empla per Italiam orbemq; terrarum legenda disseminant: ut quasi latioribus ex-
 ampis uberiores famæ suæ fructus percipiāt, ingenti profectò de se potius, deq;
 uiribus scribendi suis, q̃ de aliena uirtute proferre sententiam uidentur. Id tamen
 inest in re periculi (ni fallor) quod quæ ita edideris, non in nonum pressa annum
 (quod Flacco placet) si quid humano more aberraueris, ad limā uix redire pos-
 sunt sine dedecore: quod etiam quibusdam qui festinantius sua impressere, acci-
 disse certū est: sed detur ista uenia doctioribus. Quonam pacto feremus eos, qui
 rerum ignari cunctarū, blaterant tamen & ipsi multa, atq; oblinunt, necdum fini-
 ta informant, unde sunt Nymphales, quos uocant, unde Morgantes Dryadeiq;
 & infinita penè monstra, quæ uulgò decantantur, ut uel hinc facta nota aliqua ui-
 deatur informaturæ arti, quæ istam occasionem præbuerit indoctis, doctisq; infa-
 niendi

Ang. Polit.

F

niendi, ut sit uerū illud quod dicitur, Nihil beatum esse ab omni parte. Sed certē sum longior, amoris uinculo extractus, quo te complector, coloq; atq; admiror. Quæ restant autē plurima, agemus coram melius, cum uoles: uel domi otiosius, si fortē plebeias spectatorum turbas uereamur. Vale. Domi, pridie Cal. Ianuar. M. CCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO
SCALAE SVO S. D.

Ta respondebo ad epistolam tuam, Scala doctissime, qua mihi multa, sed leuicula obijcis, ut iocer interdum tecum liberius, & cauiller. quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptū à nobis, credo non succensebis. Ac primò quidē q; ueris, ne te inter Ciceronianos numeremus, suspicione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres ob id aliquem, tale nihil de te (crede mihi) homines existimant. Nec uerò ego id unquam dixi: nō sum tam temerarius, nec audax, nec mendacia qui loquar libēter. Nam quod Liuium modò, & Sallustium probas, Quintilianū, Senecam, Plinius ambos reijcis, causa est, opinor, quod otū tibi nondū fuit historiam scriptitanti, etiam horum uirtutes inspicere. Sed & affectatam uideri tibi orationem meam facile patior, quoniam dictandis epistolis scriba publicus assuetus probare eum sty lum maxime debes, qui à uulgari cōsuetudine minus abhorreat. Nec in eo tu reprehendendus tamen, quoniam plerunq; ad indoctos epistolæ istæ uestra mitti solent: nos contrā, qui iuuentuti ueterum scripta prælegimus, delectum habere uerborum sententiarumq; didicimus. Nec ipsi nobis, ut auribus indoctorū seruiremus, eloquentiæ meliorem partem sponte abscidimus. Hoc uos affectatū fortē putatis, quo maiestas quædam potius linguæ continetur, & sanctitas. Ex quo Sallustium quoq; ipsum, quem iure mecum probasti, quidam tamen ut affectata scribentem notissimo epigrammate inceserunt. Iam quod minuta quæpiam, quæ ad orthographiam potissimum pertinent, adeò improbas, ut penē tragœdias exctes, rogo te mi Scala, ne mihi inuidiam istam facias, nec ob id turbas cieri, aut studioforum digladiationes misceri, aut distorqueri bona ingenia clamites, propterea q; Vergilium scribere malo, q; Virgilium. Non enim, puto, ad pileum seruos ideo uoco, non aduersus optimates armatam multitudinē concito, quin deierare tibi persanctē possum, nuncq; me ob eam causam, nec cum quopiam uerba cōmutasse, nec in eo mihi aliquē repugnasse, præter te unum. Diu uerò ista, qualiacunq; sint, non iuuentus modò nostra, sed & doctores pleriq; pronis auribus acceperunt, ut nec Landinus ipse præceptor olim meus, nunc autē utriusq; nostram collega, magnæ uir in literis & autoritatis & celebritatis aliter iam pronūciet, quàm Vergilium. Quod si tu Virgilium mauis, nō equidem clamo flagitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te scilicet docendum suscepi, sed Florentinam iuuentutem. Cæterum de isto quidem, quæ dicenda uidebantur, abundē in Miscellaneis exposui: simul ijs respondi obiter, qui modum statuere nostræ industrię conabantur, ac me in crimen uocabant, quod ad hæc minuta & uilia non conuiuerem, quasi uerò ista me uel à linguæ utriusq; uel ab ipsius deniq; philosophiæ, cæterarumq; artium bonarum professiōe auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidem cum labore, nescio uerò an & cum laude adhuc aliqua uersor. Nam quod me credidisti Vergilium putasse à uerendo deduci, risi, fateor, nō mediocriter. Quis enim ad te ista detulit, quæ ne cogitaui quidem? Sed audi ad cetera, de quibus adhuc nihil quicquam mandaui literis, ne me nugis duntaxat istis censerī putes. Totiens & quotiens defendis, autore Prisciano, ceu uerò nō & ipse
hoc

hoc semper affirmauerim, analogiam quidem postulare quoties, toties, sicuti decies, & millies. Prisciano autem autore, etiam si literam in his duobus, ut in illo, multotiens, interponi. Nec uerò negat Priscianus, & sine litera si utrumque usurpare, sed & si ait interponi: quoniam, credo, quibusdam rectius ita tum uidebatur. Esse autem hoc uerbum seræ iam, & affectæ latinitatis aduerbium quoque illud multotiens testatur, quod arbitror apud idoneos non reperi. Illa uerò ætas, & item paulo superior centiens quoque, & milliens, item uicensimus, tricensimus, interposita si litera, usurpabat: quod in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, ut erratum librarij semper inducitur. Iam intellego ut dicam potius quæ intelligo, uetustis exemplaribus adducor, præsertim si nec grammaticorum repugnet auctoritas, nec analogia. Sic enim intellego uide, ut pellego. Tum ab interlego formari ait hoc uerbum Priscianus, si litera in I conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusque idem quo loco e uerti ait in i, à lego affert diligo. De hoc autem intellego penitus tacet. Postremò alibi quoque & intellego inquit, intellexi: quod antiqui dicebant interlego, interlexi. Vides igitur ut interlego apud antiquos fuit, de quo uersa si litera in I, postmodò intellego sit factum. In adulescentem uerò tetraſticho etiam lusisti, uerba scilicet Græca latinis admiscens, ne perdidisse operam te credamus, quòd homo senex in Græca schola sedere cœperis sub magistro, Catonem puto illum Censorium æmulatus. Et sunt quidam tui familiares, qui latere cauillâ nescio quod in calce dicant istius epigrammatis, quod equidē nec agnosco, nec credo. Nam & tu homo prudens non temerè ieceris in alterum, quòd in te facile reijciatur. Et me adeò morum nō poenitet, ut si turpiculē aut nequiter quippiam dixeris, pertinere id ad me non credam. Verum ut iocos tuos omittam, si modò ibi iocus est ullus, rogo te, unde expiscatus adulandi uerbum græco intellectu deduci à cauda, nulla penē inter se similitudine, cum transpositis potius literis credatur ab adludendo? Sed adulescentem scribi negas oportere u litera, cum adoleo dicamus. Quæro autem ego nunc abs te, cur non inde adolus potius quàm adulus? uidelicet nescis quanta sit harum cognatio inter se literarum, nec apud Latinos modò, sed & apud Græcos. Aut te illud saltem fugit, nouitiam fuisse o literā, qua etiam aliqua Italiæ ciuitates caruerint, & eius loco u posuerint, ut Tusci nostri, & Umbri. Quo nomine in uetustis adhuc urbis monumentis, & sacerdos pro sacerdos, & epistulis pro epistolis, & nungento pro nongento, multaque itē ad id exemplum conspiciuntur, quæ tamen ego non omnino sequor: sed & cur nō sequar, certa ratio est. At enim adulescens non modò in ueteribus libris cum litera u, plerumque reperitur, sed & tertiam quoque à fine producit syllabam, contra originis naturā, quod ille indicat uersus: At leuis ille deus, cui semper adulescentum. Sicuti apud Maronem, upilio, sicuti fortè apud antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamen ego, ut pro aris & focis pugno. Tantū admoneo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe item (quod Cicero ait) scientiā mihi referuo, usum loquēdi populo concedo. Cæterum quæ multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectoribus fastidiū parias: quæ sunt quæso ista, quæ præteris? An Carthaginiensis, quod ego dicere malo, quæ quod uulgò soletis, Carthaginensis? Quid autem habetis, præter inueteratū diu errorem, quod hic obijciatis? Principio ille ipse Priscianus, quem tu nobilem grammaticum uocas, Carthaginiensem dici regula præcipit: post hoc illius auctoritati plurimum uidelicet addit Ennianus uersus, quem Tullius citat: Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis. Si enim Carthaginensis legatur, metrum (sicuti uides) claudicauerit. Postremò libros quoque proferre possum, quando uoles, cōplures uetustissimos: possum & epigrammata citare, quod in antiquo

Ang. Polit.

F 2

marmore

marmore incisum Romæ adhuc in Transyberina regione spectatur, quæ nostræ obseruationi subscribât. Sed uenio iam ad Ferruminatorē, quem tu uitas (ut utar Flacci uerbis) cane pelus & angue. Quo si utendum non est, propterea quod litteram habeat r geminatam, profectò isto exemplo, mi Scala, nec tu ferrū militi iam, nec agricolæ terram suam relinques, imò nec marram. Nam tot errata illa tua uerba (sic enim iocari libet) hoc est, quæ habeant r litteram geminatam, non minus utiq; in usu sunt, q̃ quæ mollia putas. Ac si audiēdus mi Scala sis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum sit, ad Alcibiadis labdacismum confugere. At si propriè utare, inquis, fortasse non pecces, sed tantū si transferas. Quasi uerò aut hoc tralationi repugnet, aut non ferè sapius apud bonos quoq; autores uerbum hoc de suo in alienum domicilium immigrauerit. Nam quod ais nescire te, quid nomine ferruminis usurpetur, equidem ignosco. Nō enim fortassis euoluere Grammaticos nostros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur: Pro bitumine autem cur accipias non uideo, tum profiteor indicaturū quid apud Lium ualeat, modò tu locum ostendas, ubi Lius utatur. De Hermolao tu quidē prudenter quod excusas, inuidiam credo metuens. Sed redi quæso mecum in memoriam, quàm & tu eum ardentè superioribus diebus accusaueris, & ego constanter defenderim. Nec enim ob aliud infamasti hoc ferruminandi uerbum, quàm quod illo est usus Hermolaus. Nam in meis certè adhuc scriptis non reperitur. Est & aliud quiddam, quod me fateor in epistola tua ualde mirari: qui enim derogas plurimū seculo huic, in quo uiuimus, parumq; putas eruditum, si cum ueteribus conferatur, idem tamen seculi eiusdem tantum autoritatibus mecū pugnas. Sed & arrogātes temerariosq; iudicas, qui sua scripta publicent, ac propagari formis patiantur: quasi uerò qui rectè scribant, nō eo pacto pluribus etiam prosint. Isto utantur consilio tuo, qui miseris chartas oblinunt, ut eas uidelicet perpetuis tenebris sepeliant. Me uerò nec pudeat emendare sequentibus scriptis, si quid in prioribus quandoq; deliquerim: quò uidelicet (ut quidam inquit) & scribendo proficiam, & proficiendo scribam. Nec enim minor eo nomine uel Hippocratis, uel Augustini, uel Ciceronis est gloria, quod publicata diu à se quædā nouis subinde editionibus damnaverunt. Sed uideo me lōgius prouectum, dum pluribus epistolæ tuæ quasi capitibus respondeo. Dabis ueniam (quæ tua est humanitas) non loquacitati modò, sed libertati quoq; meæ: quorum alteri occasionē tua dedit epistola, ad alteram me inuitauit exemplum. Videtur autē, nescio quo pacto decere amicos, ut in sermonibus, ita etiam in epistolis quædam inter se quasi uelutatio, qua solitos uti plurimū Socraticos illos emunctæ naris homines accepi-mus: ut uidelicet in dicendo eruditionem, in audiendo patientiam experirentur. Vale. Florentiæ.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO S. D.

In tibi edentulum esse me? Sum antè protestatus cum sene tibi atate iam confecto, atq; effocto uiribus rem fore: sum uerus. lubeo receptui canant ligna. Non commiserim, mi Politiane, ut his cōditionibus isto me ludo includā. An ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus miles descendam in puluerem, & in campū ad insulsam ac ridiculam uelitationem? Nam cum Hercule congressus, quem tot tantaq; euicta monstra transferunt in cœlum, herbam do iam, manusq; & serues uictum precor. Ne sæui, triumphī die ductus inter captiuos addere ad pompam potero, atq; ad numerum. Nam certè agere potes (iam mihi uidetur) non de literis modò nostris, sed et de literis quoq; ipsis

ipsis triumphum. Quòd me ita dignum putaueris, cui adeò accuratè respòderes: quodq; tantum scribendo honestaueris atq; extuleris, etiam supra modum, etsi is semper mos fuit tuus, tamen hac quoq; noua in me nunc humanitate, debere tibi multum fateor. Admirabilis est profectò ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planè, atq; incredibilis, inusitata, incomparabiliq; facundia. En habes quid sentiã de scriptis tuis, etiam chirographo confirmatũ, si quid maleuoli obloqueretur. Ipse cū his uulgatioribus epistolis, ut feci hactenus, me oblectabo, contentus hac obscuriore sorte, quando præclariora uos nati annis (ut ferunt) melioribus occupauistis. Tu certè, præter ceteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium istud, quo agere tam multa, atq; memoriã, qua omnium fere rerũ reminisci potes, dedit: ut corporis modò prætermittam dotes, quæ nonnihil & ipse habere à quibusdam putantur momenti, ad felicitatem, & fortunæ cōmoda: quæ profectò iuuare natiuam uirtutē, nisi ipsa sese deserat, uehementer solent. Cæcus sit funditus, qui hæc nō uiderit. Cæterum sine epistola, nam melius id fieri coram puto, cum opportunè agi res possit, omnibus de rebus, de quib. scribis (est enim quod dici contrā possit) transigemus. Vale. Florentiæ, M. CCCCX CIII.

ANG. POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Itu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola: sensi equidem. Nam penè morſu me fregit, & pepercit illa tamen nonnihil: atq; ita mecum lusit, ut urſa interdum cum catello solet. Stultus ego, qui nō statim ueterano toties coronato cessi, uidelicet tyrſculus adhuc, ense leuis nudo, parmaq; inglorius alba. Tu tamen magnificè hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quòd Hercules abs te uocor, nō mihi ob id placeo: sic enim pigris canibus (ut inquit ille) nomē erit tigris, pardus, leo. Vincere autem non magis te potui, q̃ Herculem ridículi apud Philostratũ Pygmæi, quos ille omneis correptos leonis pelle inuoluit. Cæterum triumphare de literis, non est meum. Quando enim mihi illæ hostes? Gotthorum laus ista, & Hunnorum, non mea est. Sed & occupare præstantiora quĩ potui quæſor: qui quidem te concionante forſan adhuc in cunis uagiebam. Postremò si quem tibi honorē habui, mi Scala, merito tuo me fateor habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocum, iam nunc equidem muto factum. Quòd uerò laudes in me tantas ore pleno cōgeras, amor in causa. Sed tamen hoc ita interpretor, unam mihi laudē hanc esse laudum omniũ maximam, quòd abs te merui laudari etiam falsò. Si quid est quod agere præterea coram uelis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

BARTHOLOMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO S. D.

Anquam qui asperiora prægustauerūt, si deinde in mitiora inciderint, sapere uidentur dulcius: ita sum ipse modò isto saccaro tuo, istoq; nectare epistolæ recreatus: atq; ut quod est fatear, nescio quomodò acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referūt. Hoc quod postremò ad me misisti muneris, magis tuum est, scilicet concitauit ego te, ut uideo plusculum, & in causa fui ipsemet mihi cōmutati styli. Ego floribus Austrũ Perdītus, & liquidis immisi fontibus apros, Vergiliano prouerbio: & oleum immiscui liquidæ lixiuie nostrum. Sed redij in uiam, & mihi crede, quia minus habent concitationis, atq; animorum, grauiora sunt: quod tamen forsitan poetę negauerint, quorũ buccina sæpe inflatio melius complet aures. Dedisti iam errorĩ ueniam, quod te dignum fuit, sic Heroes quondam magnanimos factitasse accepimus. Ac tibi quoq; illud apud Maronē dicitur: At tu Romane memeto, etc.

Ang. Polit.

F 3

Noſſi

Nosti carmen. Generosa profectò mens, quæ aut non cōmouetur iniurijs, aut acceptarum uel inulta obliuiscitur. Quòd dixi te de literis triumphaturū, non eum sensum habet, ut ego te literarum dicere hostem uoluerim, quarū professoribus nihil est aut tua domo, aut teipso hospitalius: sed sunt illæ loco positæ excelsæ atq; aspero: & Qui cupit opratam cursu contingere metam, Multa tulit, fecitq; puer, fudauit & alsit. Te nihil deterruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tulisti de literis triumphum, id est, eas habuisti in potestate, quæ immortali te admodum gloria decorarent. Neq; Gotthi mihi triumphasse de literis, aut omnes illæ barbaræ gentes uideri solent: quippe quæ eas ne norint quidē, neq; nomen audierint, nedum adierint armis, atq; expugnauerint. Nec solent illæ quidem machinas uereri præliares, & tormenta: studio atq; officio leniuntur, ut noster de literis apologus fortasse nō usquequaq; insulsus nititur ostendere. Nec quod de occupatis à uobis locis scripsi, penitus absurdū est. Nam & posteriores in Euangelio operarij, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certè sunt ista tempora (quis negauerit?) nostris temporibus, quantum ad literas saltē pertinet. Voco autem nostra, uagitus illius tui tempora, in quibus & librorū & præceptorum, ex quibus quasi fonte quodam certo literæ hauriunt, penuria permagna fuit, suo quisq; Marte quid possent uires experiebatur: unde multa uitia inherunt mētibus. Ego certè, qui illius ætatis imbibi aquulam, uix ad uestrum hunc modum depurare turbidam possum, & ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego uocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M. CCCCXIII. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS ANTONIO VRCEO CO-
DRO SVO S. D.

Omposui propemodum libellum græcorum epigrammatōn, quem sæpe ut edam familiares mei me rogant, & pertinere dicūt (ita enī mihi palpantur) non ad latinorū modò, sed omnino ad seculi gloriam, si latinus homo tamdiu iam dormienteis excitem græcas musas. Nō enim poema reperitur ullum citra sexcentos annos à Græcis conditum, quòd patienter legas. Sunt hodie tamen unus & alter, qui nonnihil dicuntur conari, quanq̃ adhuc non appareat. Vt igitur hos ipsos uel euocem uel irritem, cogitabam libellum qualem cunq; hunc nostrum publicare, modò tu nō dissentias. Etenim in eare tuum consiliū sartum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur ab ijs quoq; ipsis, qui cōponere putantur, atq; ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbabitur, & meliora ipsi fortasse scribingent. Itaq; rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quædam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: mentior: imò delecta potius, siquidem illa potissimum, quibus cum ueteribus Græcis (nisi tamen hoc nimis improbum) certauī. Tu confer tamen, & ut cunq; displicuero præcepta crede, quibus poteram placere. Lege uerò primum, quod in Apelleam Venerem post tot antiquorū composui. Quam Plinius etiam noster Anadyomenen uocat, & uictam Græcis uersibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.

Εἰς ἀφροδίτην τὴν ἀναδυομένην.

Κύπριον ἀπειθείας ὄργου χόρος, ὡς ἰδὼν, ἔσαν

δαρὸν δαμνάλειθ', ἢ ἀναδυομένην.

τὰς ἀπὸ πρῶτης, ἀπὸ τοῦ Πλοταίου, ἀπὸ τοῦ

τὸν ὄψιν μίγδαν ἑλκασεν, ἢ γέλωτος.

καὶ τὰ μὲν ἑαδὲς μιγῆας ἑλκασίης παρὰν

Ἀφροδίτῃ

Διξίτ' ὅτ' ἄλλ' ἔστιν, καὶ λιλαιεὶ ζῶν ἄφρονας.
 ὡς δ' ἄρα τῶν νοτίων τὶς ἐμοὶ φέβεται, ἀδὲ γὰρ λαίαν
 ἔσκειπεν τὰν ἄβαν τὰν ἐθ' ὑποβρύχιον.
 καὶ γὰρ ἴως λαγόνων ὑφαλθ' πέλει καὶ τίς ἐτι φείβεται
 ματρὸς ἀπ' ὠδίνων ὁμφακαμάσων ἔχον.
 αἰ πῶς περ ἄρ' ἔχει δ' ἐσμὸς, ἔκ' ἀφροδῖται
 ὅτ' ἀφαισέας ἤθειλ' ἀλυκῶ πείσας.

Sed & in armatam Venerem tam diu post alios, ita Iuli.

Εἰς ἀφροδίτην ὁπλισμένην.

Εἰς τί σέως ἱρατιάς παθία, λόγχαν δὲ πινυόσας,
 καὶ θώρακ' ὀνείδους, καὶ κορυμμήναιον;
 μέμναις ὅτ' ὅσοι δίδωται πολέμῳ ἔργα
 τὰ τυφλῶν, διέπιδ' ἰμρόν τε γάμον.
 ἀλλ' ἔκ' ἐς δ' αἰὲν θωρέσομαι, ὅπλα δ' ἄρ' ἔσθ' ἔχον
 ὀνείδους, ὡς κ' ἄρ' ἐκλελασθεὶς μάχας.
 γὰρ γὰρ ἐμοὶ μόνον ὁ τούχαι καὶ λυπὸν ἔνδον,
 ὅτ' ἐμὸν λείπων ἔστιν ἁπαλόσσιμος.

In matrem quoq; Lacenam, trito Gracis argumento ad hunc modum.

Εἰς Λακείαν.

Εκ τῶν φύγοντα μάχας τὸν ἴον πᾶσι δ' ὡς ὀνείδους
 ἀφροδίτης μάτρε, φασγάνῳ ἀντίσταν.
 καὶ κτάνει τὸν δύνανον, ὃν ἔτραφον, ὃν τέκον αὐτὰ.
 ταῦτα δ' ἐκδιδόμεναι λῶν' ἐπιδόκωμινα.
 αἰ πῶς ὅτ' ἐδίδωμι, ἔκ' αὐτὴν τέκον, ἔρρει λακείνας
 ὡς πᾶσι, ἔκ' ἐβελων ὡς λακιδαιμόνιος.

Nec reueritus Iulianum principem sum, cuius heroicis uersibus de organo musico meos Elegos, & quidem pauciores opposui, quos & ipsos adscribam.

Εἰς τὸ ὄργανον.

Χάλκεον δονακῶν ὀρώσιχον, ἀλλὰ τίς αὐτῶν
 τεχνάται λυγρῶν τὸν πολύθετον λιλαιόνα;
 ὅτ' ὅσοι τὸν τροχλοῖς ἐπὶ τὸ τροπα δακτύλα παλμοῖς
 διδύμων, τρομῶν τ' ἀμειβομένων δίδωται.
 ἀλλὰ πολυαφροδῖται πόθον οἱ πόθος ἐσμὸς ἀγῶν.
 ἔκ' ἀφροδῖται ἀσπὸς διχθαδῖος ὀνείδους.

Extant etiam nobilissima duo epigrammata in puerū super Hebri glacie ludentem, sicuti latinum quoq; non inueniunt, quod Augusto tribuitur, sed cum Gracis illis ita quidem græcè contendimus.

Εἰς πᾶσι δ' α.

Πᾶσι δ' αὖ ἐπὶ δροσὶ πεπληγῶν τυτθὸς ἀθύρων,
 λυγρὰ δ' ἐπὶ λυγρῶν μαρμαρόν δ' ἀπείδον.
 ἔκ' ὅτ' ὀλιδάων περὶ εἰς βυθόν, ἀλλ' ἀδιδάων
 λυγρὸς ἐκδιδόμεναι λῶν' ἐπιδόκωμινα.
 σκλήρος ἄρ' ὀνείδους γοδῖον ταχὺς ἐπὶ αὐτῶν ὀλιδῶν
 ὅτ' αὐτῶν δ' ἁμειβομένων δίδωται λυγρῶν.
 ἐπὶ δ' ἐπὶ σκλήρῳ, τί δύνανται ὀνείδους
 ἄρ' ὡς σκλήρῳ βρωμα γυμνῶν δυνάων.

Hoc autem quod sequitur, non cum Gracis iam, sed cum latino cōmisimus. Verū enim uetus poetæ Pulicis in hermaphroditum, quod uulgus Antonio

Panormitano falso adiudicat: in quo laboriosissimū fuit reddere totidē uersibus, ac penē uerbis, imò uel syllabis eandem gracilitatem. Latinum Pulicis hoc est:

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
 Quid pareret fertur consuluisse deos,
 Mas est, Phœbus ait, Mars foemina, Iunoq; neutrum;
 Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.
 Quærenti letum, Iuno sic ait, occidet armis,
 Mars cruce, Phœbus aquis, fors rata quæq; fuit.
 Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit enlis
 Quem tuleram casu, labor & ipse super.
 Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tulicq;
 Foemina, uir, neutrum, flumina, tela, cruceq;
 Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

ἡ γυνὸς οὐκ ἔγωγε, τίς τις ποῖον, ἄρ' ἢ
 ἄρ' ἢ, αὐτὰρ ἄμα τρεῖς ὄφρ' ἴδῃ θεός.
 ἄρ' ἢ σφραγίσθω, ἄρ' ἢς θάλλω φάτο, καὶ δὲ τέρου σὺ
 ἄρ' ἢ, πάνθ' ὅ γινώσκῃ, ἀνδρόγαυον γὰρ ἔφην.
 εἰρομένη δὲ μόρον, μόρον οἱ φίλον ἔμακρον ἄρ' ἢ,
 σωρὸς ἄρ' ἢς, ποῖον κύνεα, πάντ' ἄπειρα.
 δύνει δὲ ἐφ' ἑσπέρῃ, πῶς δ' οἱ φίλον, αὐτὸς ἐπ' αὐτῇ
 ἔπειτα ὡς ποταμὸν κύμασιν, ἐκ δὲ ποδῶν
 ἄρ' ἢ ἀπ' ἀκρομένων, θάνει γὰρ θάλλος τε, καὶ ἄρ' ἢ.
 καὶ δὲ τέρου, σωρὸν, κύμασιν, καὶ φίλον.

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaq; iam desinā. Prius tamen illud testabor, me non ideo certasse cum tam præclaris ingenijs, quæ diu cōprobauit antiquitas, præsertim in arena ipsorum, quòd inde mihi uictoriam uel sperarem, uel quærerem: sed quòd hoc magis uidebar illa cogniturus, quo minus in experiundo consequerer. Tu tamen qualiacuncq; sint ludicra hæc mea, uelim diligenter explores, agniturus & in cæteris eiusdem generis, quæ uel iam scripsi, uel adhuc scripturio, prorsus eundem gustum. Vale.

ANTONIUS CODRVS VRCEVS ANGELO POLI-
 TIANO S. D.

IN magnis Iulij caloribus redditæ fuerunt mihi literæ tuæ, Angele doctissime, quibus non grauatus es ad me mittere pauca quædam Græca ex multis, quæ composueras epigrammata, cum Græcis & Latinis certantia. Ego quibus uerbis isti tam prompto ac tam liberali in me animo gratias agam, non reperio. Dedisti enim mihi senescenti, quid comparare, & quid comparando discere possem. Et certè mihi uisus es & Latinus uir tersissimus, & Græcus facundissimus. Quòd autem scripsisti, te cogitasse, libellum ipsum Epigrammatum publicare, modò nō dissentirem: quid est quod fieri, aut dici, aut cogitari à Politiano possit, in quo dissentiat Codrus? Equidem nō sum tam socors, nec tam mihi placeo, ut uerbis tuis uel elicitus prodeam, aut tanquā cristatus gal-
 lus cantaturus exultem. Ego ne paucis admodum literis, & mediocri ingenio dotatus, tibi uiro in omni doctrinæ genere peritissimo consiliū dabo? καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν.
 Et certè miratus sum non parum, quæ te ratio ad hoc scribendum exhortata fuerit: nisi fortè meus erga te singularis amor, & uitæ meæ plusculi anni commouerunt. Quod si ita est, scribā libens quod sentio: ea tamē lege, ut si quid inconditū, aut insuauē hīc tuas aures mordaci aceto lotas offenderit, non me, sed te ipsum accusēs

accuses, qui tacentem, ac penè sopitum excitaueris. Contuli igitur, ut iussisti, epigrammata tua cum Græcis: & tantū abest, ut Græca uituperare uelim, ut illa plurimum comprobem. Verū in tuis uersiculis nescio quid plus gratiæ & dulcedinis mihi esse uidetur, quod magis sentiri, q̃ monstrari potest. Præterea non eo inficias uersus hexametros ex paucis quidem, sed lōgioribus particulis cōpositos, suam in tempore seruare auctoritatem, qualis est apud Hesiodum, *πληϊάδων ἀτλα γένεωρ ἐπιτελομένων*. Et apud Vergiliū: Pastorum Musam Damonis & Alphesibœi. Et alijs eiusmodi plures, tam apud Græcos, q̃ apud nostros poetas. Sed uersiculi sanè ex pluribus dictionibus compacti, scatentibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter magis currentes, iudicio meo existimandi sunt: ut, *ἀνδρα μὲν γένεπε μὲν πολύτροπον, δὲ μάλα πολλὰ*. Et, Si quis in hoc artem populo non nouit amandi, Me legat, & lecto carmine doctus amet. Et hoc præcipue in elegis seu epigrammatis apparet. In pentametris uerò longas dictiones libenter audio: ut, *τὴν ἀνὰ νομὸν ἴω, & ὡς λακισθαμόνιος*. Habent enim nescio quē Græciensis consuetudinis modum. Postremò quantum decoris ac gratiæ uersibus præbeant epitheta non tantū perpetua, sed & nouè excogitata, & argutæ sententię, nemo non eruditus intelligit. In tuis uersibus, ut ad te redeam, hæc omnia inueniuntur. Nam ipsi & partibus multis aptè cohærentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac scandunt, & sententijs fortasse argutioribus, q̃ Græci uersus concludunt. Quam me putas fecisse epitheton illud, *ἑμφακα μασὺν*? Et illam uariatam similitudinem, *μόρον μύρος*? & alia id genus multa, quæ multiplicem in se habēt doctrinam & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illam sententiam, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerē, noluisse unquam uinculis Vulcanijs dissolui. Angele mi obseruande, non tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidem non es Græcis inferior, in hoc uerò etiam es (ut sentio) superior. Quare non te tantum hortor ut edas quæ scripsisti, sed rogo, & obtestor. Ede, ede quàm celerrimè, ut & tu gloria, & literarum studioli tua doctrina frui possint. Nam uel euoces, uel irrites ad scribendum eos, quos nosti, uel non: bene audies omnino, & summopere laudaberis. Sed tecum in hoc stadio currentibus licebit (mihi crede) potius terga tua, quàm pectus uidere. Et si nulla alia te ad hanc editionem causa moueret, uel hæc te impellere debet, rumpantur ut ista, non dico Codro, qui tuus est, sed illis, quos ego sanè non uideo, tu fortasse cognoscis tibi esse non amicos, ut intelligant te, quod iam latine fecisti, Græcè non minus posse, & indoctis prodesse, & doctos summopere delectare. Et tandem si non uis alijs prode, prode mihi, qui rerum tuarū, ut sum sic semper ero lector sedulus, ac amplificator. Sed hæc satis sint in ijs præcipue caloribus, qui nescio quomodo uobiscum, certè nobiscum grauitè agunt: *ἐπὶ λυφάλλω καὶ γύνατι σάου ἀζα*, ut scribit Hesiodus. Vale, & memento nos epigrammaton Græcorum uolumen integrum expectare. Tibi me cōmendo, & si Picus princeps noster tibi est, me illi seruum suum esse insinuato. Bononiæ, quinta luce Jul. M. CCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO MODESTO

PRATENSI SVO S. D.

Rogasti me sæpius, ut tibi nomina colligerem ueterum iuris conditorum, nō qui citentur ab alijs, sed quorum sint ipsorum uerba pro legibus in Iustiniani principis digestis, quas & Pādektas appellamus. Ego uerò quoniam te longius distuli, quàm fortasse singularis amor erga me tuus merebatur, ne sine foenuſculo mora ista fuerit, etiam titulos, numerumq̃ librorum

librorum tibi perscribam, de quibus quinquaginta digestorum volumina confar-
 cinantur. Volo enim tibi hoc quoque apponere quali condimentum studiorum
 tuorum: in quibus te tam multam ponere operam, multumque proficere, quod mihi
 preceptores tui narrant, unice gaudeo. Nam cum tu nostris laribus à puero fueris
 innutritus, probauerimque semper ingenium, mores, animum, fidelitatemque tuam,
 nihil abs te mihi penè seiunctum puto, laudesque tuas perinde amplector, ut meas.
 Sed ut ad rem redeam, septem omnino & triginta fuere conditores iuris, quorum
 de verbis digestorum leges, uelut centones quidam consueuntur. Et quorundam
 ex his mentio est in titulo de origine iuris, quem tibi non damus insolutum, pro-
 pterea quod est in ære tuo. Vetusissimus autem omnium, sicut mihi uidetur, Q.
 Mutius Scauola est P. F. Pontifex maximus. Cuius apud Ciceronem quoque plu-
 rima mentio. Huius huc accersitur unus tantum liber definitionum. Gallus deinde
 Aquilius, qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quem familiarem suum Ci-
 cero idem in Topicis appellat. Huius tantum responsis irrigantur digesta. Labeo-
 nis uero eodem asciscuntur libri *πρωτων*, id est credibilium, seu uerisimilium, &
 item posteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem uocat Horatius insanum, de
 cuius ingenio, natura, studiis ac doctrina multa scribit Gellius in Atticis Nocti-
 bus. Saluij quoque Iuliani digestorum nonaginta libri, de ambiguitatibus unus, ad Mi-
 nutium sex, ad Urfium quatuor. Floruit hic Hadriani temporibus, & iudicanti
 fuit in consilio, magnæ uir autoritatis, auunculus etiam Didij Iuliani, deinde prin-
 cipis. Aduocantur & Neratij Prisci regularum quindecim, membranarum septem,
 responsionum tres. Hunc sibi putatur Traianus amicorum consensu successorem
 destinasse, sic ut ei dixerit aliquando: Commendo tibi prouincias, si quid mihi fa-
 tale contigerit: eundemque mox Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius
 quoque Matianus iurisconsultus est habitus celebris, quo multum est usus Hadria-
 nus idem: qui docuit M. Antonium principem, cognomento Philosophum.
 Veniunt huc igitur illius quoque libri fideicommissorum sedecim, publicorum
 quatuordecim: sed Matiani nomen in Marcianum deprauatur à librarijs. Fuit e-
 nim Marcianus ipse quoque iuris autor, à Didio Iuliano principe iussu occidit: qui
 libros huc contulit institutorum sedecim, regularum quinque, de appellationibus
 duos, publicorum duos. Item singulares, quos Græci *μονοδικους*, his titulis, de de-
 latoribus, hypothecariæ, ad S. C. Turpilianum. Julius quoque Celsus Hadriano fuit
 in consilio, qui Digestorum libros undequadrageinta composuit. Sed & Valens
 qui fideicommissorum septem. Marcellus quoque, qui Digestorum scripsit unum &
 triginta, responsorum unum, sex ad leges. Item Iabolenus, cuius acciti huc libri
 sunt. Ex Cassio quinque, epistolarum quatuordecim, ad Plautium quinque. Cla-
 ruit his temporibus etiam Serbidijs Scauola, cui M. Antonius philosophus o-
 peram dedit, ac deinde factus imperator, multum illo est usus. Hic & Severum
 docuit illum, qui sibi post Pertinacem magna uirtute imperium parauit. Docuit
 & Papinianum, de quo mox dicemus. Sed Scauolæ huius libri deducuntur in Iu-
 stiniani Pandectas, Digestorum quadraginta, questionum uiginti, responsorum
 sex, regularum quatuor, de questione familiæ unus, questionum publicè tracta-
 tarum unus. Huius auditor (ut diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert,
 questionum triginta septem, responsionum undeuiginti, definitionum duos, de
 adulterijs unum, ædilitium unum. Hic habitus omnium est acutissimus, eumque
 uocant historiæ iuris asyllum, doctrinæ legalis thesaurum, sic ut ab illo studiosi le-
 gum, qui profecissent, appellati Papinianistæ quandoque fuerint: amicus & Se-
 uero principi, sed à condiscipulatu, neque non affinis per secundam uxorem,
 successor

successor eidē quoq; in administratione fisci. Deniq; motiens Severus filios suos non aliq; magis, quam Papiniano commendavit. Erat autem præfectus urbi Papinianus, ac plus potens in aula quam uolebat. Itaq; sæpe deponere nocituram potentiam frustra conatus, tandem ab Antonino Caracalla, Severi filio, militū gladijs obiectus, & securi percussus est, quod excusare parricidium noluisse. Huius assessores in præfectura Iulius Paulus, & Domitius Ulpianus, quos quidā ex uetris Græco uocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi uerticem legitimæ disciplinæ cum Papiniano tenuerunt. Feruntur & Ulpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinum uerò unus & quinquaginta, ad leges uiginti, pro tribuuali decem, de officio proconsulis decem, regularum septem, fideicommissorum sex, opinionum sex, de adulterijs quinq;, de appellationibus quatuor, de officio consulis tres, institutorum duo, de censibus sex, responsorum duo. Tum singulares hi. Regularum rursus, de sponsalibus, de officio præfecti urbi, de officio præfecti uigilum, de officio curatoris Reipublicæ, de officio prætoris tutelaris, de officio quæstoris. Sed quamuis tam multa scripserit Ulpianus, tamē Paulus aliquantū est (ut Græcè dicam) πολυγραφότατος: eius enim numerantur hi libri. Ad edictum octoginta, quæstionum uigintisex, responsorū uiginti tres, breuium uiginti tres, ad Plautium duodeuiginti, ad Sabinum sedecim, ad leges decem, regularum septem, sententiarum uel factorum sex, sententiarum iterum quinque, ad Vitellium quatuor, ad Neratium quatuor, fideicommissorum tres, decretorum tres, de adulterijs tres, manualium tres, institutorum duo, de officio proconsulis duo, ad legem Iuliam, uel, ut aliter lego, ad legem Aeliam duo: item ad legem Aeliam Sentiam tres, de iure fisci duo. Monobibli autem, regularum rursus, regularū teritiō, de pœnis paganorum, de pœnis militū, de pœnis omnium legum, de usuris, de gradibus & affinis, de iure codicillorum, de excusationibus tutelarū, ad regulam Cætonianam, ad s. c. Orficianum, ad s. c. Tertullianum, ad s. c. Syllanianum, ad s. c. Belleianum, ad s. c. Libonianum, seu Claudianum, de officio præfecti uigilum, de officio præfecti urbi, de officio prætoris tutelaris, de extraordinarijs criminibus, hypothecaria, ad municipalē, de publicis iudicijs, de inofficioso testamento, de septemuirilibus iudicijs, de iure singulari, de secundis tabulis. Ad orationem diui Severi, ad orationē diui Marci, ad legem Velleiam, ad legem Cinciam, ad legem Falcidiam, de tacito fideicommissio, de portionibus quæ liberis damnatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulterijs, de instructio & instrumento, de appellationibus, de iure libellorum, de testamentis, de iure patronatus, de iure patronatus quod ex lege Iulia & Papia uenit, de actionibus, de concurrentibus actionibus, de intercessionibus foeminarum, de donationib. inter uirum & uxorem, de legibus, de legitimis hæreditatibus, de libertatibus dandis, de Senatusconsultis. Fuere autē Paulus, & Ulpianus præfecti ambo, sed quidam factos ab Alexandro dicunt, quidam uerò ab Heliogabalo, qui tamen Ulpianū remouit, ut uirum bonum. Ceterum Alexander utrumq; magno in honore habuit, maxime autem Ulpianū, qui consiliarius ei quoq; fuit, & scrinij magister. Nec unquam ad eum solus admissus quisquam est, nisi præfectus, atq; Ulpianus. Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Ulpianus rogari iubebatur. Sabinus autem ille, ad quem libros Ulpianus scripsit, puto etiam ad quem Paulus & Pōponius, uir fuit insignis, & cōsularis, ab Heliogabalo iussus occidi, cuius filius etiam Fabius Sabinus Alexādro fuit gratissimus, & Cato sui temporis dictus est. Nescio autem an hic filius idem sit Sabinus, qui Cōsularis, ac præfectus urbi per tumultum fusti percussus in populo, & occisus, atq; in publico derelictus fuerit.

De illo

De illo quoque ambigitur, uter ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit uero iuris civilis tres, ex Proculi singularem, sed & Epistolarum libros octo. Pomponij quoque collati sunt eodem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionum undequadragesima, ad Sabinum quinque & triginta, epistolarum uiginti, uariarum lectionum quindecim, ad Plautium septem, fideicommissorum quinque, Senatufconsultorum quinque, regularum unus, enchiridij duo. Caium uero citat & Boetius in Ciceronis Topicorum commentarijs. Huius huc adhibiti sunt ad edictum prouinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui soli tum reperti fuerunt, Aureorum septem, dodecadelti, hoc est, duodecim tabularum sex, institutionum tres, de manumissionibus tres, fideicommissorum duo, de calibus unus, regularum unus, dotalitiorum unus, hypothecariz unus. Sumpserunt haustus, qui Tribunianum iuuerunt, ex Venulei quoque stipulationum libris undeuiginti, Actionum decem, de officio Proconsulis quatuor, de poenis Paganorum uno, publicorum tribus, de interdictis sex. Item ex Mauritanij ad leges sex, ex Terentij Clementis ad leges uiginti, ex Africani questionum nouem, ex Florentini institutorum duodecim, ex Tertulliani de castrensi peculio uno, ex Iusti constitutionum uiginti, ex Triphoniani disputationum libris uno & uiginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorum monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, questionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modestini responsorum undeuiginti, Pandectarum duodecim, regularum decem, differentiarum nouem, excusationum sex, de poenis quatuor. Item ex eiusdem Monobiblis, de praescriptionibus, de inofficioso testamento, de manumissionibus, de legatis & fideicommissis, de testamentis, de euergeticis, de enucleatis casibus, de differentia dotis, de ritu nuptiarum. Ex Tarruntij Paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorum duobus, de officio praesidis duobus, Icoston, seu uerius Icaston, duobus: de appellationibus duobus. Ex Arcadij de testibus uno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi siue Publij Furij Anthiani patris edicti quinque libris, ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomatum sex libris. Haec est denique tam iuris conditorum, qui symbolam dederunt, quam librorum quoque, & titulorum, quibus Pandectarum se debent, exactior nomenclatura. Nam ceteri non intexuntur, sed tantum citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamen adnumerantur. Tituli praeterea nonnulli, sicuti de excusationibus, penè integri Graecè sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in Latinum transtulit. Sed & haec (ut opinor) & alia pleraque nostras aliquando uigilias desiderant, quas utique nos (modo uita suppetat, ac paululum quid otij contingat) nimium quam libenter tribuimus, sed prius tamen philosophiae satisfaciendum, cui nunc totos (ut scis) penitusque nos tradidimus. Erit opus omnino Bartholomaei Sozini Senensis doctoris excellentis, imò uero planè singularis, opera nobis, & consilio. Quem equidem & Papinianum alterum uideor audacter posse appellare seculo nostro, Vale,

ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER SEXTVS.

ANG. POLITIANVS PHILIPPO BEROALDO SVO S. D.

ERTIOREM me per litteras iam diu multi fecerunt, uenisse isthuc ad uos quendam, qui nostras adnotationes uendit in Statij Syl- uulas, easque se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas, me praelegente, studiosi exceperunt, sed quas ego adulescens uiuente adhuc Domitio, marginibus domestici codicis adscripseram: uidelicet offensus iam tum, quod multa il- le parum perspectè prodidisset, quæ ferè omnes tamen quasi cœlitus demissa mi- rabantur. Quare uisum est adnotationes istas, qualescunque sint, his ad te literis, qua si quibusdam characteribus insignire, ne uel aliena fortè mihi tribuantur, uel pro- pria subripiantur. Scribere autem ad te potissimum libuit, ut maior in teste foret autoritas: præsertim quoniam uulgari ista primùm Bononiæ cœpta sunt, qua tu in ciuitate iure diu principem locum tenes inter nostri ordinis professores. Ergo in epistola prima negamus à Vergilio Culicis pastoris desleri mortem, quod Do- mitius credidit. Nec probamus, quod ille de hymnis Homericis dubitauit. In e- quo maximo, Dacum attonitum, & iturum castris Catonè, secus atque idem accipi- mus. Pelleasque ceras legimus, non Apelleas, quas & Lysippo tribuimus. Noctem designari dicimus per tempus, quo superis terrena placent. Nec mitis apud nos Tonans, imò Taras, quo Neptuni statua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (ut omittam Græcos) etiam Plinius meminit. Lætus quoque huic dono, non lætius ipsi legimus. At in Violantilla, uocalis umbra ritum spectare illum nobis nu- ptiarum, uidetur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & quæ dulcis imago pro- siluit, ad speculū potius pertinet. Nec illud, Tam Thybridis, sed magis, iam Thy- Bridis arces admittimus, ut & falsus huic pinnae, non autem falsas. Nam Minoa co- rona, quæ sit alia quam Ariadnes? Tum nec apud Statium Chiron (quanquam hoc tamen alicubi legitur) pater Thetidis est accipiendus. In Tyburtina quoque uilla, pulchrè de Leone dictum illud aspexit, quod torua belluæ frons, torui ocu- li, nec talis hyems tectis, Epiphonema. Nec ubi de Chalcidos fluctibus mentio fit, res mirandæ in comparisonem, sed fretorum angustia uocantur. Reprehen- dimus & illud, ut admodum frigidum, quod de amne ridente, deque Nymphis exi- stimat anhelantibus: nec probamus Aniene in fonte, sed Anien & fonte. Proque Ti- burno Tiberinum recipimus, explosis locorum genijs. Tum quod ille sibi algen- tia uindicat, ipsi publicum diu probamus. Conquerimur & quod apud eundem, pro Lucrinis domibus, Lacinia sint, nullo idoneo sensu, contra exemplarium fi- dem, reclamantibus & syllabis duabus. Sed nec maiorem lyram trahi per uim pa- timur ad Vergilium. Dissentimus & Gallici soterijs, ut in illo: Licet enthea uatis. Item in illo: Hinc alti gaudens. Nec uerò Galicæ syllabam reformidamus, Phœ- bum tamen affirmamus loqui, non Aesculapiū. Sed in Hetrusci balneo, primùm illud ita legimus: Tu quoque muta, feræ, uolucer Tegeæ sonore. quo Mercurius, testudoque monstratur. Nec auertite, pro exuite, sed aduertite uolumus, & quod ibi dem maxime deprauatum, nos ita corrigimus: Vix locus Eurotæ uiridis cum re- gula longo Sinada distinctu uariat. Huc illud etiam pertinet: Non lumina cessant, quo excitari oculos colorum uarietatibus ostenditur. Nec pro uasis labra, sed pro summis accipimus aut uasorum partibus, aut fistularum. In Calendis Decembri- bus, latere palmam putamus, præ magnitudine ipsa dactylorum. Deridemus &

Ang. Polit.

G

Hæmum,

*Adnotationes
Politiani in
Statij Syluæ.*

Hamum, & Spaffionem, quod tamen & Merula refellit. In Glauçia, lectionem pluribus locis improbamus, ut: Atq; ipsos reuocabat ad oscula postes. & Turba catastra. sed & illud, At legisse iuuat. Deniq; parabolam quoque succisi papaueris, non à Vergilio tantum, sed ab Homero usq; repetimus. In Pollij uilla, miramur plane tantum de Prætorij esse silentium. Sed & per Epexegefin legimus illud: Aspicit & Phœbi tenerum iubar. In arbore Antedij, credimus esse Cacozelon, ut æstare ad fulmen redigatur. In Plitachio querulæ iam sponte fores uidentur, quoniam quidem querulæ antea quoq; sed non sponte, quia brutorum uoces etiam interdum querulæ dicantur. Nec uerò agnoscimus illam de Blesci pueri obitu consolationem. Sed & in Leone Mansueto, nouum pudorem, non ut Domitius interpretamur, imò autem nec omnino fleuisse Cæsarem suspicamur. In Lucani genethliaco, duos ita uersiculos corruptos integramus: Et siquæ patet, aut diem recipit, fertis mollibus expleatur umbra. Nec aliam præter Argo ariolamur puppem temerariam Mineruæ. De Nerone quoq; de Orpheo, de urbis incendio, de Pollæ laudibus diuersa sentimus ab ipso. Nec penetraſti legimus in epistola ad Pollium, sed penetrali. Porro in Hercule Surrentino falso ludi Actiaci pro Pithijs accipiuntur. Falso item illud de Parthenope ridente, Parua suæ simulachra coronæ. Verbum quoq; degenerauit, in suum locum restituimus, in quem scilicet illud subterat, dedignatur. Etenim in Propemptico, pro Thebaïde posuit Domitius Achilleida. Sed & in Hetrusci lacrymis malè illud: Aeternasq; ultrò sacrauiumus umbras. Et item illud, Præcipuos sed enim meritò surrexit in arcus. In Earini coma, puer Sangarius, nobis haud dubiè Ganymedes est. Nec Concussum uulnere torpens, ipsi legimus, imò corpus: sicuti crinis apud nos, qui est apud illum uertex. In Ecloga ad uxorem, leuicula mutatio hæc, Etenim tua, pro illo, est mens tua, totum penè Poetæ confundit intellectum. Non approbo Lechias, neq; enim syllabæ ferunt, in uia Domitiana, nec item cœnum populeum. Versiculum quoq; illum, Sed grates ago strictus, atq; tanti est, sic equidem in exemplaribus inuenio, Sed grates ago, seruitusq; tanti est. Damno & lustras, in lyrico ad Septimium. Nec qui Libyam doceant, sed qui deceant, defendo. In Epitrapezio, nos hoc spatium, quod ille, an spatio. Nos infra stet mensura pedem, quod ille pedum. Nam illud, Aut eleæ lucis, ipso refellitur syllabarum uitio. Sed & Torani alumnum confinxit ipse sibi, pro Timaui. Recusat & in Saturnalibus ad Grippum, Cereos arentes, hendecasyllabi ratio. Versiculus quoq; ille sic domi nostræ, Nil mutas, sed idem mihi rependis. Iam genitrix Sipileia in Abascantio, non Domitij fuit emendatio, sed publica omnium diu lectio. Quod tamen attulit ipse, iam laceras, & quæ sequuntur, quodq; Meropen uocauit eam, quæ sit Aerope, proprium fuit ipsius. Sicuti humeri iubati, pro fortibus, non quod uerius, pro puerilibus. Illud quoque sic ipse restituo. Quod cupis ipse iuberi, Da capitolinis, & cætera. In Protreptico ad Crispinum, Respuo Nemeam, respuo Nubigenas illos cōmentitios clypeos, cum tyronibus: & quo loco tributa ibi sunt, ego Thoraca repono. Multa in Epicedio quoq; patris, aliter apud nos, ut uatem, & nil dulce sonantem, ut Phrygius silex, qui mihi Niobam significat, non Hecubam, ut quod mensis uocabulum putat ipse, nos participium. Legit ibidem, qualis & ille dies: at ego, quàm tuus ille dies. Nec umbram phylaceida, Protefilaum, sed Alcestim credere malo. Certè in carmine ad somnum, non ab Aethonte, sed ab Oeta deduco Oeteos. Multa in Epicedio quoq; pueri uel notaui, uel emendaui. Puta illud, Quis error? quem lumbus tantis mœroribus ecce lacertis. Et illud, Nimirum cum uestra domus, & quæ multa parum coherentè intercisa supplet; & ipsum simij uocabulum, quod ibi nusquam

nusquam. Præterea, nitantes, nihil uocem. Sed nec à Iuvenale Statium taxari, quali circulatorum crediderim. Ferè autem sunt hæcenus, quæ notauimus adulescentes in libri nostri margine, quibus iste nos homo nimium familiaris circumduxit. Sed his tamen (ut arbitror) longè sunt & plura, & meliora, quæ quartodecimo ferè abhinc anno nobis easdem publicè Syluulas enarrantibus excepta sunt. In quæ se diu iam casu incidisse, uir admodum literatus Tydeus Acciarinus, quo Consentiæ tempore profitebatur, eleganti nobis epistola significauit. Nactus autem fuerat, ut mihi postea renunciatum est, quæ Franciscus Puccius Florentinus collegisset, auditor ille quidem noster olim, dein uerò in eadem schola etiam professor, qui Neapoli nunc agit magna cum laude, doctus utraque lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue tu prosam condere, siue carmen iubeas. Itaque nihil inistitor iste uester, aut magnum circumfert, aut nouum. Sed uides, ut notaui locos, non explicauit. Sanè quoniam commentarios non faciebam, sed epistolam, quæ meo quasi pecori notas inureret: mox (ut spero) commentarios quoque in easdem sylulas publicaturus, breuissimos illos quidem, sed tamen prorsus (ut Plautium uerbum penè amissum reuocetur) amussitatos. Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia est) ubi res tulerit, imponas (quæso) plagiaris pudorem. Vale. Florentiæ, Calend. April. M. CCCCXCIII.

Franciscus
Puccius.

Amussitati.

PHILIPPVS BEROALDVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

N Ide mi Politiane in studijs nostris politissime, quanti te, & quidem meritisimò faciam. Quicquid ex officina isthac tua luculenta depromitur, id omne probum, excoctum, ac emaculatum esse habeo persuasissimum. Imò (quæ tua est in literis curiositas, & excellentia) siquid tibi ad huc adulescenti parum elatum per incuriam elapsum foret, id tamen apud me, & reliquos, qui bene sentiunt, fieret perfectissimum, uel ob id ipsum, quod à Politiano proveniret. Tanta enim tua iam pridem claritudo, & æstimatio, ut possis uel obsoletis nitorem dare, fastiditis gratiam, nouis auctoritatem. Et ut semel finiam, hæc apud me tuorum studiorum reuerentia est, hunc tibi honorem deferre soleo, quem diuus Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese retulisse, ut te nupiam errori confinem esse credere aulam. Non ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt scholastici sexcenti, testis est pulpitem illud, ex quo cotidie profitemur, me identidem esse præconem, & buccinatorem tuæ singularis eruditionis. Quid multa: publicè, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubique locorum, ubique gentium, ubique temporum Politianus à Beroaldo extollitur, celebraturque meritisimo præconio. Tibi me uirtus tua fecit amicum. Perlegi libenter, quæ ad me peramanter, & officiosè scripsisti: perlegi libentius, quæ in Merulam eloquenter, & cordatè exarasti. Qui instar Zoili iam sibi cognomentum Homeromastigis adoptauerat: qui in cunctos seculi nostri literatos, non dentes, cum edentulus foret, acuebat, sed linguam uibrabat uirulentam: qui pati æquo animo non poterat uirtutem in iuuenibus sobolescentem. Qui ad maledicendum faberrimè formatus ingemiscebat, imò (ut uerius loquar) disrumpebatur orientem solem à plerisque omnibus iam pridem adorari, quàm occidentem. Mors hominis declarauit, quàm gratus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio esse procreatus, ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent. Quod ad me attinet, uellem uiueret, uellem peperisset criminofissima adnotamenta, quæ in me fertur diu parturisse, ut ita inter ueteranum & tyronem pugna foret conspicabilis. Forfan, forfan didicisset se cornutam bestiam irritasse, & mordisse remorsurum, & quod nostro sequitur de uulnere sanguis. Nanque nobis neque

Merula.
Homeromastigis.

Ang. Polit.

G 2

bis neque

bis neq; machæra hebes est, neq; stylus retusus. Quòd si mortui in nos scripta publicabuntur, cogemur aduersus mortuum suscipere certamen, & uicem talionis implodere: quanquam non me fugit, quam parum plausibilis futura sit ista contentio, & quòd cum mortuis non nisi laruæ luctantur. Gratias tibi uberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quam amanter nimis inseruisti epistolæ in Merulam graphicè luculenterq; conscriptæ. Quæ enim mihi uberior laus, & uerior contingere potest, quam laudari à laudatissimo nostri temporis, eruditissimoq; Quòd scribis nescio quem perinde ac fugituum istinc huc migrasse, tuasq; uel potius sub nomine tuo adnotationes in syluulas Statij uenditare: quis hic sit haud equidem noui, neq; quispiam est hac nota notabilis: nemo prorsus apud nos uisitur, qui aliquid inuulget, aut nomini tuo obfuturum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatiunculæ autem illæ tuæ breues, & concisæ, quas ad me dedisti, quibus subnotantur magis, quam explicentur loca reconditiora Sylularum aduersus Domitij interpretamenta, effecerunt, ut syluulas ueluti in transcurso relegerem. Iamq; & ipse in sententiam tuam non tam pedibus eo, quam assensu literario. Nihil potest esse uerius, nihil penitius. Vale, decus literarum, & me (quod facis) ama mutuiter. Si rarerer ad te scribo, causa est acerruus occupationum, quibus iugiter distineor. Verum, ut inquit ille, & non officiosus amo. Iterum salue. Vale. Ex Bono. pridie Idus Apriles. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO BERO-
ALDO SVO S. D.

Deò testibus non indiget amor erga me tuus, & studiorum similitudine conciliatus, & multis roboratus officijs, ut qui Bononia Florentiam ueniunt, statim quasi solenniter, quò mihi se magis approbent, in tua cohorte se numerent. Vellem tamè ut laudare me tam uerè posses, quam plenè soles: quanquam hoc ipsum laudari abs te, laus est (ut mihi quidem uidetur) non ampla modò, sed & uera. Lator autem placuisse tibi, quæ ad Merulam scripserim, qui utinam nobis ereptus tam subito non fuisset, exegissemus ad obrusam quicquid ille unquam literis mandauerat. Ac puto (quod cum modestia dictum sit) perierat Merula, nisi periisset. Nunc cineres, & ossa persequi non libet, ne si liceat quidem. Nec est quod ulla expectemus illius scripta quasi posthuma, coruos delusit hiantes. Nam nec Centuriæ usquam, nec Plautinæ quæstiones comparent. Ita lepidus homo posteris imposuit. Dignus omnino tamen, quem professores non contēneremus, nisi professores ipse omneis cōtempnisset. Quod porro ad notas attinet, quas nobis necessitas quædam penè retentantibus extorsit, satis mecum præclare agetur, si pueritiam sapere, non etiam puerilitatem uidebuntur. Vale. Florentiæ, IX. Calend. Maias. M. CCCCXCIII.

Obrusa.
Pueritia.
Puerilitas.

FRANCISCVS PVCCIVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

E uerò ipsum recens ista Miscellaneorum editio, ut delectauit sanè plurimum ob eximiam laudem, atq; adeò immortalem, quam tibi pulcherrimo hoc opere partā candidè sum pro amicitia nostra gratulatus: sic certè in eo commouit, atq; pupugit non parum, quòd arcana illa, & uerè dixerim, mysteria literarum, quæ diu nos ac singulatum ab oris tui oraculo exceperamus, ut his quasi pro iure nostro placere nobis, & gloriari possemus, peruulgatis nunc his libris, non magis nostra, id est, sectatorum tuorum, quam populi, atq; adeò scholasticorum omnium erunt. Et de Aristotele quidem præceptore suo conquestum esse per epistolam Alexandrum regem Gellius

gem Gellius scribit, quod is scriptis, ac publicatis philosophiæ secretioribus operibus, priuatum illum disciplinæ profectum auditoribus suis inuidisse uidetur. Et ita tamen legendos dedit libros illos Aristoteles, ut ab his tantum intelligi possent, qui eum prælegentem audiuissent. Rescribens enim regi affirmat τὰς λόγους καὶ διδασκαλίας καὶ μὴ ἐκ διδασκαλίας, ut iam nostra multò æquior expostulatio uideri debeat, quod Miscellanea tua sic dilucidè, ac distinctè conscripta sunt, ut hos libros qui legunt, os auctoris, & ut aiunt ζῶσαν φωνὴν non multum, aut certè nihil desyderent. Hos tu igitur thesauros, has margaritas non porcis quidem, ut dicitur, sed populo, aut quod sit etiam indignius, grammaticorum ferulæ exposuisti. Nam per deos immortales, quid ego primum in hoc opere admirer? reconditissimos ne locos, & quasi sanctius illud ærarium literarum, unde nihil communi percussum moneta, nihil publici iuris effertur? An doctrinarum uarietatem, & illius ἐγκυκλοπαιδείας uersicolorem, & unde quaq; fulgentissimam uestem? An uerò testium, quos citas, & auctorum dignitatem, simul ac numerum? quorum sanè plerosq; hi quoq; qui sibi docti uidentur, ne de nomine quidem ipso notos antè habebant. Nam de ornatu illo, ac lepore nitidissimæ orationis quid dicam? quæ uario quodam, & propè uermiculato intertextu lasciuiens, omnesq; uerborum flosculos captans, candorem tamen ubiq; Latinitatis, & quasi pudicitiam præfert, ut illa ipsa purpura, & muliebri mundo quàm honestissimo indefessum lectorem uno propè decursu, à præfatione ad extremam illam coronidem traducat. Habemus in manus quotidie ego & Vgolinus tuus hunc librum, legimus, decantamus, ediscimus, ac nulla iam pagella est, quàm non decies reuoluerimus: nec tamen adhuc caput ullum sic attentè, aut diligenter perlegere potuimus, quin resumentibus illud idem in manus arridere magis nobis, atque, ut Africa illa, afferre noui subinde aliquid uideatur. Ac cum illo recognoscere iuuat, quæ pridem, cum istic eramus, te prælegente didicimus: tum uerò pleraq; alia de liberalitate tua addita, quasi auctarium quoddam auida, ac pendenti aure combibimus: ut iam scilicet partitam cum alijs auditionis nostræ mercedem hoc ipso corollario non inuiti rependamus. Iam uerò quanquam quicquid ipsi sumus, si quid sanè sumus, id totum tuo beneficio sumus: quantum tamen ingenio meo applaudere, & gratulari me putas, ubi aliquid de penu tuæ proferri uidemus, quod nos quoque ipsi in re nostra nostro quæsitum Marte haberemus. Etenim licet sanè perspiciam quantum inter aquilam ac noctuam intersit, tamen uenire in idem, & consentire rationes nostras cum tuis, id uerò ipsum placere me, me ipsum mihi uideri nunc demum aliquid facit. Omittam alia quædam, fraterculus ille gigantis apud Iuuenalem, & terræ filius apud M. Tullium, quàm eruditè abs te, & appositè enarratus est. In eundem uerò sensum expositum esse à nobis abhinc fermè biennio in publico, frequentiq; auditorio lectissimus iuuenis, & utriusq; nostrum amicissimus Nicolaus Valorius, qui tum fortè aderat, nouit. A miniatula quoq; cera in epistolis Ciceronis non admodum diuersa nostra lectio fuit, qui nullum quidem emendatiorem codicem nacti (est enim bonorum librorū in his locis mira penuria) sed tantum coniecturis permoti, minio, ac cera tua ponendum putaueramus. Sed & illud Iuuenalis cacoethes quid appellari existimem, iudiciij tui causa explorandi, quod mihi quidē pro Delphico oraculo esse debet, nō reticuerō. Nā cum legerim apud Cornelium Celsum, cacoethes speciem quandam carcinomatis esse, eam quidem molestissimam admodum, & diuturniorem, inde per metaphoram quandam à satyro assiduam incessantem uomicā scribendorum carminum, hoc signari nomine crediderim. Idq; cum adiecta insanabile, & agro in corde, &

A. Gellius l.
20. cap. 4.

Cacoethes.

Ang. Polit.

G 3

uerbum

uerbum ipsum fenescit, quod aptè cadit in ulcus rediuuium: tum uerò etiam tria illa Augusti carcinomata, simili propè ratione sic dicta, quasi digito indicare uidentur. Huic tamen sententiæ meæ quamuis (ut mihi quidem uidetur) unde quaq; in hunc locum quadranti, non prius calculū album adiecero, quàm cum abs te quoque doctissimo, atq; incomparabili uiro comprobatum iri excepero. Nec uerò illud ueremur, ne fortè me existimes ex ijs rebus uelle tecum conferri. Præfati enim iam sumus intelligere nos quantum distet ab Aiace Thersites, & simul noui facilitatem tuam, qui in laudis tuæ participatum cum omneis bonos, tum præsertim tui studiosos, & amatores nō grauare admittis. Sed redeo ad Miscellanea, in quæ me hercule Propertianum illud iam decantare possimus: Cedite Romani scriptores, cedite Graij. Etenim siquid mihi de literis iudicij est, non iuniores modò omnes longo post te interuallo reliquisti, sed ueterum etiam scriptorum laudem in hoc quidem genere haud dubie adæquasti. Nam de copiarum quidem cornu, quod nonnulli in te inuidi acuebant, sentiant alij quid uelint: mihi certè totū inane, ac uile, nec redimitum floribus, sed paleis occultatum uidetur. Sunt enim meræ nugæ, & planè (ut ipse scripsisti) crassior inter uos, quàm inter Pyrrhamum & Thisben paries extat. Atq; ut intelligas quàm istius operis æternitatem exploratissimam habeam, haud parum inuidere me fateor Michelotio, Vgolino, alijsq; compluribus æqualibus, & familiaribus nostris, quod tam eximia in hoc libro præfatione citati cognoscentur à posteris, sientq; pariter tecum eterni, & illustres. Quod si id antè mihi uenisset in mentem, uel gratia, uel precibus, aut pretio etiam, atq; omni ambitus genere contendissem, ut nos quoque honestissimæ istius centuriæ adscriberemur: & quoniam alios te subinde libros subcenturiaturum esse polliceris, iam nunc honorem istum quacumq; tecum mercede paciscor. De meo autem erga te singulari studio, & amore, etsi de eo te nō dubitare certò scio, tamen quia ita locus exposcere uidebatur, scripsissem in præsentia aliquid, ni uertus essem, ne tam longa, ac uerbosa epistola stomachum iam tibi, & propè nauseam fecerit: cum præsertim nihilo breuiorem elegiam, quasi coronidem quandam adiecero, quam ijs Domínici natalis ferijs per otium lusimus, admoniti patriæ, domestici laris, cuius iam non minus, quàm Homericus ille Vlysses ἱματι καὶ καπνῷ ἀπὸ βύσσινον τὰ νοῖσσι: & simul ut una opera ueteribus amicis, & tibi præcipuè duci, & præceptoris meo pristinam obseruantiam, & amorem testarer. Eam tu cum uacabis, diligentius pelleges. Et si uidebitur istorum hominum nasum non reformidare, ostendes cum omnibus, tum etiam, si qua opportunitas affuerit, Laurentio Medici, uiro primario, & de me, & de omni ciuitate nostra bene meritissimo. Vale. Neapoli, pridie Calend. Ianuar.

ANG. POLITIANVS FRANCISCO PVCCIO SVO S. D.

Ncredibili me uoluptate tuæ literæ affecerunt. Non tam, crede, quod nostra Miscellanea laudat (quanquàm id etiam) quàm quod apud me, qui tibi olim præceptor obtigerim, singularem quandam uel eruditionem, uel eloquentiam tuam profitentur. Vt enim agricola uehementer exultat, ubi generosos foetus ex arbore ipsa legit, quam suis quondam manibus conseruat, ac diu multa cura produxerat: ita nos magnopere delectatos illa epistola tua scias, quæ mirificos istius ingenij nostra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram quidem sæpe antea quoq; nec sine ingenti meo quidem gaudio, te Neapoli docere iuuentutē, magna celebritate, magna gloria. Sed hæc tua nunc tamen epistola planè declarauit, non abesse à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudiciū illud antiquum studiorum, quæ sibi olim sedem apud ipsos propriam,

priam, quasiq; certum domicilium delegissent. Est enim stylus eius epistolæ cum (quod ego in primis exigere soleo) Latinus, & castus, tum uerò elegantem quandam præ se indolem ferens, elaboratus, inlaboratoq; similis, hoc est, ita latenter, ita dissimulanter cultus, ut in eo se forma, non cultus ostendet. Facilis idem, profluens, numerosus, non anxie, non moleste diligens, magisq; similis negligent, sed ita tamen, ut plus eo quoque pacto Veneris habeat, qualis Apelleis est color in tabulis. Quid igitur mirum, si meum quoque sicuti Latonæ tacitum pertentat gaudia pectus, cum tales prodissit discipulos e nostris umbraculis uideo, quales ego fortasse iam nec magistrōs asperner? Nā enim propterea quod tibi ego tunc magister, ideo nunc quoque te doctior. Nam & qui me docuerunt, ipsi deinde aliquoties in nostra schola cum cæteris discipulis defecerunt. Vices ita rerum sunt, & quidem pulcherrimæ. Ne mihi certe quicquam gratius, quam discipulos emittere me quoque ipso doctiores, præsertim si grati, si memores, si non in præceptorem quoque ipsum, sicut in parentem equulei recalcitrent. Sed & de uersiculis, mi Pucci, tuis quid dicam? quàm noua ibi multa, quàm imò antiqua, quod filum, qui color, qui cultus, quæ illecebræ, quæ mollitia, quæ quasi teneritudo, quàm ibi multas figuras, quàm multa lineamenta Græci Callimachi, nescio equidem an data opera, sed expressisti. Nam quod in ijs me quoque laudas, & triplici eloquio succingis, ac ne liuori quidem ius esse in nos ullum dicis, siue ita tu credas, siue tanquam poetaingas, omnino tamen ago gratias, quoniam hoc ipsum contigisse mihi ut à docto homine, quanuis falso, lauder, ingens profectò laus est, atque ob id uera. Sed illud, opinor tu quidem iocans, quod quasi magnam quandam expostulas iniuriam, quia quæ prius in schola docui, nunc & in Miscellaneis peruulgauit. Quid autem hoc tua? Nunquid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omnes, ac iam præscribere cæteris potes? Quin imitare tu quoque leonum catulos, quibus cum satis dentes, unguesq; creuerunt, aspernati matris ubera, prædam sibi ipsi procul in syluis captant. Sed uersari cum Baccio Vgolino te dicis, eiq; librum nostrum uoluptati fuisse. Cum Baccio tu igitur meo uersaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & seria? penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed quis non tibi eius hominis inuideat consuetudinem, quo nemo blandior, humanior, suauior? Deierem equidem nihil me illo uidisse amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaque consecutus mihi, quod nemo ferè unquam, uideatur, ut sit omnibus charus, omnibus iucundus. Amatur à principibus, sed sine aulicorum obtrectatione. Celebratur à doctis, sed sine æmulorum offensione. Cum cæteris ita uiuit, ut omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen discrimina non confundat. Quanta autem illi prudentia? quanta fides? quanta rebus maximis administrandis animi altitudo? quæ uis? quæ facundia? quæ acrimonia? quantum deinde amoris, officij, sedulitatis, diligentia? quæ porro in conuictu comitas, facilitas, simplicitas? quàm ubique candidus, facetus, ingeniosus? quàm etiam eruditus, ac literatus? quid postremò carminibus illis, siue quæ ad citharam canit extempore, siue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, uenustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu, quantum potes, meam, tuamq; uicem Baccio meo: frueri Baccio, meis serijs, meisq; delictis. Atque adeò non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque salem modò habent aliquem. Date uerò operam (quod desyderium uestri leuius ferā) crebris ut inter uos de me sermonibus sæpissimè mihi (quod dici solet) aures circunfonent. De fraterculo gigantis quid mirum, si tu eadem prodidisti ferme abhinc biennium, quæ nos abhinc ferme quadriennium? Non ne etiā catuli

Baccij lami.

sæpe duo leporis eiusdem cubile deprehendunt, si forte ipsæ uterque uestigia in stiterunt: Cacoethes uerò non ulcus modò, sed & lenta quædã febris est, in definitionibus apud Galenũ, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Cæterum quid hoc est, quòd tu tam timide, & diffideter, tam lentè, tam suspiciosè, tã cautim, tam quasi pædetentim nos adis? An ueteris ne me istis offendas? quasi uerò non laudes tuæ redundet in nos, sicut in te nostræ: quasiq; nescias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quàm proprijs. Ego te profectò in consortium laudum mearum (si modò meæ sunt aliqua laudes) adeò non grauato admiserm, ut hanc potius mihi laudem unam putem laudum omnium maximã, quòd eas tu non aspernaris. De copiarum cornu, Miscellaneisq; nostris (quanquam amore labi tu quoque potes) à te tamen (ut uerum fatear) non magnopere dissentio. Veruntamen illud interim meminim, simiam quoque ipsam, quæ turpissima bestia uocatur ab Ennio, credere tamen suos catulos esse omnium formosissimos. Vale.

AVGVSTINVS MAFFEVVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

Vm esses Romæ apud nos æstate superiore uir doctissime, ac nò multis ego antea diebus accepissem, te non minore ingenio, & doctrina, quàm cura, Herodiani uiri sanè clarissimi historias è Græco in nostrum sermonem uertisse, ad còmunem uidelicet studiosorum omnium gratiam & utilitatem: tanta sum equidem animi uoluptate affectus, ut nihil profectò auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferti eo tempore potuissem existimem. Hinc enim factum est, arbitror, ut ego recenti quodam desyderio eius uisendi operis còmotus, atq; erectus, paulò curiosius exemplar abs te petere non dubitauerim. Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate, non modò non negasti, sed & uerbis amplioribus spòndisti: id te quàm primum Florentiã usq; ad nos transmissurum, ne diutius scilicet tam floridæ, tamq; amœnæ lectionis fructu, ac uoluptate careremus. Quem librum cum auidè per dies multos expectassem, neq; meum ingens illud desyderiũ diutius sustinere possem (quippe iam dubia, & incerta spe quadam meus detineri animus uidebatur) omni studio, ac sollicitudine, industriaq; elaborauim id efficere, quo minus tale opus esset mihi ulterius desyderandum. Itaq; inuento apud nescio quem dubiæ sanè fidei exemplari quodam, quàm primum iussi uolumen ipsum, ut erat, exscribi, atq; exarari. Quod equidem arbitror partim scriptoris incuria, partim exemplaris uitio esse pluribus in locis corruptum, ac deprauatum, nec planè suis omnibus integris membris consistere. Quam rem adnotasse haud improbè uidear, dum proximè luculentam ipsam historiã non incuriosè, ac conniuentibus oculis perlustrauerim: quæ adeò meas aures impleuit, ut in ea lectione meum omne studium, atque otium per hos continuos dies collocauerim. In qua præter elegantiam, concinnitatemq; Romani sermonis, ac sententiarum uarietatem, illud in primis non solum præcipua laude, sed etiam singulari admiratione dignissimum conspicatus sum, quòd concionibus adeò crebris, adeò sublimibus abundat, ut in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodianus Cornelio Tacito nostro, ne primo quidem loco celsisse uideatur. In quo non minor profectò laus tua, & felicitas esse debet, cum in eo uertendo opere illud planè fueris affecutus, ut seruata ubique ueræ historiæ maiestate, nihil quod ad candorem, ad sublimitatem, ac decus Romani sermonis, aut ad sententiarum grauitatem, uel totius operis ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desyderari posse ullo modo uideatur. Quæ ex re illud proculdubio futurum de hac tua proxima fortuna ominamur, ut magnos

magnos scilicet, atque uberes fructus, nec minores uoluptates sit cunctis literarum professoribus succiliuis paritura temporibus. Quæ licet hæcenus non nisi ad paucorum manus peruenerit, auctori tamen iam suo æternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem spondere affatim, ac polliceri uidetur. Nam mihi uerè per suadeo Græcum uirum Herodianum, quem ipse nuper ciuitate Romana donasti, si in mille uolumina diligenter impressus, transcriptusque ad manus literatissimorum hominum, semel reſeratis carceribus peruenerit, de eo singulorum iudicio, expectationique satis facturum, ut in eo libello nihil nisi candidum, nisi sublime, nisi luculentum, atque omni ex parte perfectissimum, contineri omnes ingenuè fateantur. Quamobrem nihil est, uir literatissime, quod singularem hanc gloriam, ueluti popularem quandam auram uel contempnas, uel in postremam parte felicitatis tuæ colloques. Quæ quidem cum ex ingenij tui uiribus orta sit, ac solo uirtutis suffragio tanquam ex quodam legitimo certamine constet, in memoria profectò, ac recordatione sempiterna omnium mortalium euigilabit. Hanc ego mediufidius futuram de te famam, hanc lucubrationum tuarum æternitatem, tanquam ex altissima quadam specula intueri iam planè uideor: nisi tamen (quod mihi nimè uereor) singularis meus erga te amor, & antiquæ ipsius historiæ maiestas, & reuerentia, quam Græcis iam pridem commendatam, uel potius occupatam literis, postliminio tandem in patriam redire iussisti, me in hac parte cæco, & obscuro esse iudicio facit. Non potui tamen non molestissimo, & iniquo animo ferre, quod cum proximè (ut dixi) ex deprauato illo archetypo sumptum, & emendatum non incuriosè, non surda aure, non illotis (ut aiunt) manibus retractauerim, quædam in eo adeò corrupta, adeò uaria, & præpostera adnotaui, ut nullo pacto sententijs uerba congruere, aut satis competere uideantur. Quibusdam tamè in locis tentauì deprauatas libelli partes, si qua possem lima, uel ingenij ratione castigare. Quod cum minimè assecutū me fuisse intelligam, cupiamque nostro huic uolumini suum ius, suamque integritatem restitui, operæpretium me hercle arbitratus sum illud ad te qualecunque transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad suum quàm primū dominum serena fronte, & cute candidula reuertatur. Quam curam si nō molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profectò laudum in primis tuarum uocalissimum præconem, atque omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sane frigidum debitorem. Vale.

ANG. POLITIANVS AVGVSTINO MAFFEO SVO S. D.

Vantò tu erga me liberalior, & humanior, tantò me abs te maiori affici iniuriâ puto, uidelicet quod inhumanus habeor, cum tecum conferor. Accepisti me Romæ superiori ætate domi tuæ, mihiq; perbenignè libros ueteres, aliâque monimenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendisti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilemque roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisque fauentem: solus ego si non contempsi, certè suspicionem dedi, quasi contempserim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitum ne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ autoritatis, & gratiæ, tam bene de nobis meritis petiisses. Si factum negligentia dixero, erit hæc ipsa negligentia uix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam quotidie cras missurum, cras tamen uidere adhuc non potui. Denique sic cogitabam: Sciet Augustinus eo plus esse apud me fiduciæ,

me fiducia, quòd si minus officij. Plus amari porrò fiducia, quàm officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec uerò ratiocinatio fefellit. Tantum enim abest, ut te offenderimus, ut honoris etiam nostri causa describi protinus egregijs & notis, & paginis Herodianum curaueris, epistolamq; composueris ornatissimam, nostris refertam laudibus. Ac nequid abesset, etiam grammaticum uetustum, nec adhuc peruulgatum, quem commodari tantum uolebam, dono dedisti. Sic ergo meum consilium, si non sapiens fuit, at certè felix. Sed cur non & sapiens, cum bene coniectauerim, prorsusq; diuinauerim? Quòd Herodianum laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia, quàm suffragium hoc tuum. Licet igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu negligentia mea subscribis, ego quoque iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industria defuerit. Exemplum certè quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, ut ex occasione contra obtristatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quòd nimium me laudat: quid tamen ibi prius laudem, non inuenio. Fortasse uerò laus eius nulla prior, quàm quòd animata, & spirans, citra lectoris operam per se ipsa penè uidetur loqui. Vale.

IOANNES FRANCISCVS BENEDICTVS ANG.
POLITIANO S. D.

Iraberis fortasse eruditissime Politiane, quòd ad te ignotus scripserim, & praesertim tanti nominis uirum. Verum si ad huius calcem perueneris, inuenies profectò si ignotum, saltem tui amantissimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorem ad te scripsisse: si acerrimus propugnator is esse potest, qui nondum uelitis functus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Miscellanea tua, opus sanè multijugum, ac eruditum perlegere decreui. Arbitrabar enim id, quod de te constantissimè conceperam, me non minus eorum doctissima lectione, quàm multiplici eruditione delectatum iri. Verum me hercule superauit (ut ille ait) praesentia famā. Inueni siquidem non sellulariam, ac triuialem in eis doctrinam, sed qualem Marci Catonis, illius uel antiquitatis fuisse memorant. Quo factum est, ut si prius tuus fueram amicus, nunc deditissimus sim: publicoq; praedicabam ore Politianum nostra aetate eruditissimum esse. Et ne fortassis me haec ad adulationem dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius uir literatissimus, indubitās erit testis. Essent & alij, & praecipue Georgius Merula, si naturalis liuor permitteret: cum quo tui causa pugnando, res mea ferè ad Triarios deuenerat, qui te furem, te Caesariani praecipii immemorem appellabat, instabatq; acrius (prout eius est instituti) amplissimam uirtutum tuarum famam deturpare, ac statim post compositam in te inuectiuam ostendit, qua conatur te manifesti furti deprehendere. Ego autem uirum admonere non cessabam, hortans, & enixè rogans, ut ab huiusmodi inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se non tantum Politianum ueteranum militem, sed Picum etiam, quem tu iure Phoenicem appellas, in se concitaturū: omnem deniq; doctissimorū uirorum academiā: qui cum bonarū litterarum studiosi sint, Politiani partes acerrimè defendent. Verum irrita, & uana nostra fuit omnis admonitio. Nam transcripturus inuectiuā, quàm primum in lucem dabit. Sed parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fateor certè Georgiū Merulā uirū doctum esse, uerum Politianum doctiorem esse nunquam negabo. Et ne cogitares me in eum haec odio dixisse, scias uelim meū fuisse praceptorē, cui (ut Fabius inquit) tanquā alteri debeo parenti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica ueritas.

Georgius
Merula.

ritas. Et de his satis. Tuam in Aristotelis libros prælectionem his proximis diebus uidi: quam adeo admiratus sum, ut stupore quodam altera dubitarem fieri Niobe. Prò Iupiter, sapit ne hæc uulgatam aliorum lectionem: sapit ne pedagogorum triam enarrationem? Quicquid in uniuersali scientiarum machina continetur, in quatuor quinque ue schedas strictim à te repositum uideo. Faueant igitur dii coeptis, nam quemadmodum de Pico uerissime dici potest, solum in literis esse phœnicem: sic quoque de te iam fatendum erit. Reliquum est, ut scias Ioannis Francisci operam ad nutum te habere. Teque sacratissimo academicorum uinculo obtestor, ut non minus me, & rebus utaris meis, quam proprijs. Nec te pigeat Pico, optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI FRANCISCO BENEDICTO S. D.

Non minus gratæ mihi tuæ literæ, quam si tu diu notus. Idem quippe in amicis, quod in pecunia: iucundius multo parantur, quam habentur. De Miscellaneis credo equidem ita tibi uideri, ut scribis, fortasse aliter uidebitur, cum in amoris locum censura subierit: Hoc & Merulæ fortasse usuuenit. Olim nos cum primis amabat, nunc (ut ais) accusationes quoque parturit, non liuore credo, sed iudicio. Cupio quamprimum clamet, luno Lucina fer opem. Ac si opus fuerit, egomet quoque obstetrix accurram. Prælectionem uero, qua disciplinas omneis aut diuidimus, aut partimur admirari tum desines, cum te ad Picum conuerteris, cuius uno in pectore sese disciplinæ illæ omnes, tantæ, tamque multiplices explicarunt. Nam quod utriusque ambias amicitiam, causa non est, utpote iam nunc utriusque charissimus, utriusque intimus. Non enim aliter amicos, quam in commune paramus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS MARSILIO FICINO S. D.

Libros quos graues, & copiosos de uita nuper dedisti, accepi. Prima eorum frons, & indicium plurimum inuitarunt, ut capita decurrerem. Im morari in eorum lectione diutius non licuit, quoniam heri sunt reddituri inter conclamandum ad uasa, exeunte in uenationes principe. Cras uero Ticini me esse oportet, in qua urbe (ut spero) absumam duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinum, id est ad uitam meam, regressum me esse arbitror: magno enim me studio iam nostratia hæc oblectant, qui uetera tantum sectari soleo. Nec ab re, penè totas Athenas isthuc concessisse uideo, ut Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, autore Laurentio Medice, uiro ex omni æuo incomparabili, qui singnum quoddam omnibus bonis artibus, & disciplinis, ad bene sperandum sustulisse uidetur: sed plura aliquando de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato planè fit noster. Interea nec gratias tibi ago, quando maximarum debitor sum. Nec magis contendo ut me ames, qui te parentis loco esse uolui. Vale, & oculis nostri seculi Pico, & Politiano me commenda. Vale, Mediolani.

ANG. POLITIANVS IACOBO ANTIQVARIO SVO S. D.

Necalce epistolæ cuiusdam, quam tu ad Marsilium nostrum Ficinum scribis, mei, Picique mentionem faciens, oculos nos huius seculi appellas. Gaudis, fateor, opinione tua sum, delectatus testimonio, propè etiam elatus laudatore Antiquario, præsertim apud Ficinum illum, mortui penè Platonis Aesculapium. Sed ut in me descendi, nihil omnino reperi, quod istis laudibus responderet. Conuertere ergo ad Picum, partemque illam meam laudationis tuæ transcripsi. Nam ut Solem unum mundus, ita unum habet hæc ætas oculum, non duos. Vale.

MARSI-

MARSILIUS FICINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

ACceperam calamum Angele, ut Homericam Musam tuam miris in coelum laudibus, quoad possum extollerem. Repente autem sic interpellauit me Cupido: Quid agis inepte Ficine? semper ne in laudibus Musae uersaberis? Me lauda philosophe, si uis absque adulationis suspitione laudare. Si Musam celebras Politianam, Angelum solum celebras: si Cupidinem, Angelum unum, atque Marsilium. Ego enim communis uestrum amor sum, utrumque colo, ab utroque color. Haec, Angele, deus ille mihi. Sed ego illi inquam, Verax est Musa Politiana, nunquam mentiri me compulit, & tu periure Amor me cogis mentiri quotidie. Ita heri delitias Politianas amabam, ut iurare eas in posterum uehementius amare non posse: sic hodie rursus amo ut iurem me heri eas non satis amasse: utque simul adfirmem, non posse cras ardentius amare, quam hodie. Cras istud quotidie similiter me deludit, semper adultus est meus amor, quis credat? semper & adolescens. Adoleseat tamen ut placet, modo non senescat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater est, sed Calliope. Fouet hunc Musa sedulo, crescit assidue: crescat hoc fomento, iugiter, & periurus sit. Non est hoc uitium in amore. Sic igitur, Angele, communem amorem nostrum, Musamque tuam colere unum & debeo, & uolo. Tu Musam ipsam adora, amoris & gloriae matrem. Vale.

ANG. POLITIANVS MARSILIO FICINO PHILOSOPHO
PLATONICO SVO S. D.

Quid obsecro indignatur amor iste semper in nostrae Musae laudibus te uersari? quasi uero alius eam magis, quam amor laudauerit, qui quoniam caecutit, ut Plato inquit tuus, ideo nec fidem facit. Itaque iure nostro civili ne postulare quidem caeco licet: sed quoniam laudari iam se quoque uult, a quo tandem laudabitur? An a Musae? quando nec in Phaedro sine Musis laudatus. Sed Musis non creditur, utpote dicentibus falsa (si credis Hesiodo) similia tamen ueris. Dicunt & uera quidem (sic enim est apud eundem) cum uolunt uolunt, opinor, apud Mineruam, cui nocturna famulatur, quae uel in tenebris cernit. Minervae porro numen familiare tibi, sicuti Musarum mihi. Verè igitur apud nos amor noster laudabitur, licet ipse minus uerè Musam laudauerit. Solet autem (quod idem tuus autor Plato affirmat) etiam Iouis permissu peierare amor. Vale.

MARSILIUS FICINVS ANG. POLITIANO SVO S. D.

SI nunc Politiane dixero me literarum tuarum acumen, & eloquentiam non mediocriter admirari, aliquis forte me nimis admirandum existimabit: quippe cum nouitas tantum ceteris admirationem parere soleat, ego uero etiam quae mihi in Politiano iamdiu notissima sunt, uidear admirari. Sed re uera non antiqua nunc in te, sed noua demiror. Adeo enim feliciter Politianus meus breuissimo quodam tempore adoleuit, ut mutata forma alius mihi iam nouusque appareat. Ergo qui mihi puer non parum, qui multum placuit adolescens, idem plurimum perplacet adultus. Merito crescente in dies forma, creuit & gratia: atque id quidem ea etiam ratione placet factum, quia saepe uaticinatus sum futurum. Perge igitur, fac obsecro, ut coepisti, te diuinum, ut simul me facias diuinantem. Quod autem Marsiliana tantis ubique effers laudibus, nihil miror. Quis enim in proprijs laudibus canendis non uehemens sit? non accendatur? Quis adeo gustu caret, ut non sibi sua maxime placeant? Retulit nobis Francus, quid cum doctis omnibus, praesertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris, Quid petas ut agam? agam equidem libenter, utinam belle. Belle certè ago, atque bene

bene quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Cavalcantes innumeris te vicissim salutibus obruunt. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MARSILIO FICINO SVO S. D.

On tu noua deprehendis in me quotidie, quæ laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Suggestit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (sicuti Propertius ait) maxima de nihilo nascitur historia. Diuinum uerò tu puto, me facies, qui fecisti diuinantem, dum quotidie diuinum te prædico. Vale.

MARSILIUS FICINUS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Lamannus Donatus noster iam pridè ore illo, Politiane, suo (nostri hominem) ore rotundo, altius hunc in modum nostris auribus insonat. Commenda precor, per humanitatem, cōmenda obsecro, per sacrum istum amorem in me tuum, qua quidem obsecratione nulla sacratior, cōmenda quæ primùm Alamannum tuum Politiano. Cùm uerò tam ardētis, tamque pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligenter exquiro, ille similiter rursus ingeminat: Cōmenda Ficine modò, cōmenda quæ primùm. Causam autem tam exoptatæ cōmendationis adhuc explicat nullam. Ego igitur causam eius, qui nullam petitionis suæ causam affert, sine causa similiter tibi cōmendo. Sed caue, Politiane, putes præsentem cōmendationē ob hoc ipsum, quòd carere causa uideatur, esse leuissimam. Ego enim contrà, ob id potissimum tibi grauissimam uideri uolo. Nempe summū apud philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eo ipso genere causam nullam habet, quasi non ab alio ullo, sed à seipso dependeat. Quamobrem cōmendatio præsens, cuius nulla præter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te cōmendationum omnium censeatur. Etsi Alamannus ipse, sicuti plerumque solent qui ad quosuis concitatus efferruntur, clamitat solum, eundemque clamorem sapius iam auribus nostris ingeminat, clamoris autem sui rationes ullas lingua sub rapidissimo cordis affectu hæsitante planè explicare non potest: ego tamē indicij certis adductus, opinor eum infano quodam amore Musæ alicuius formosioris accensum ardere iam totum, atque uehementer optare saltem gratiam Politiani Musarū sacerdotis, amicitiamque inire: quo quidem conciliatore, amata quandoque Musa facilius potiatur: Omnes ut secum studijs pro talibus annos Exigat, & pulchra faciat se prole parentem. Vale. Sed ante quæ epistolam obsignem, teste Angelo te, prædico huic Alamanno, si quando huic officio meo minus officiosus, gratus uel uidebitur (quod absit) ei me sic prorsus exprobraturum: Ha, nimis ingratus, dicam, nonne satis à me tibi factum quondam existimabas, si te non tam Musarum sacerdoti, quam ipsis Musis, quòd multo maius est, uideor cōmendasse? Vale.

ANG. POLITIANVS MARSILIO FICINO SVO S. D.

Erculē me uocas in libro tuo de uita, quæ mōstra domem, puto illa intus mōstra, quæ ueterū libros nimis oblidet, in quibus ego purgandis diu, multūque laboro. Magnifica laus, præsertim à philosopho illo qui sit princeps in secta principe. Sed ego tanti nominis pōdus sustinere non queo, non magis quæ cœlū, quàm ipse tamen Hercules sustinuit: Iolaū potius appellato me, si speciosis nominibus delectaris: quæ penè oppressæ ab Hydra uetustati, uelut Herculi clamanti sum præstò cū face. Tu tamē indulgēs amorī (quod & parētes alij facere solent) nomen imposuisti filio, non quod aptissimū, sed quod pulcherrimū. Vale.

Ang. Polit.

H ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

LIBER SEPTIMVS.

MACARIVS MVTVS EQVES ANGELO POLITIANO S. D.

PERVENIT ad me nuper auspicio quidem tuo, sed ductu Guarini Camertis Centuria tua, uario splendore, multipliciq; apparatu: nihil sanè lætius, nihil felicius memoria nostra prodijt in lucem. Præibat enim Centurio non Latiam, sed Hetruscæ uitæ gerens, omnis infantia atque inscitia acerrimus expugnator M. Tullius Cicero iam læto hilarique uultu, patrociniæ tuo detergenda macula grauioris censuræ Argyropyli, restitutoq; ordine literarum suarum & Philotheoron, & Sciomachiam agnoscere lætabatur. Proximè Catullus reiectis Ceropithis, & Caprotinis longiore itinere Carpatinas crepidas resumpserat, ac subinde chomodis, atq; hionis Arrij fluctibus ridens aspirabat. Hunc Oarion atque Harpocrates iam noti, libera longo ignorantia situ facie sequebantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Durateo, Martialis compare mulo uehebatur, circum dulcissimi modulique poetici concentibus respondebant. Genialia Ouidius nauia præferebat. Martiali Græcula recantabat Echo. Ornabant Claudiano tempora purpureæ rosæ, colore Veneris colorata. Delectauit mirificè me hoc spectaculum, in quo pulcherrimum planè erat aspicere, industria atq; opera tua omnes ferè principes linguæ latinæ aliquid ornamenti ad suam pristinam dignitatem recepisse. Præ cæteris uerò Iuuenalis pulsus Domitij umbris purus nitebat, tandem Corytto, & Cacoethes approbabat. Fastidiebat pleraq; in primis brassicas repōni. Inde Laconicū petere uidebatur, quo sese agnito per te deniq; Pitylismate suo exerceret. Præclara deinde controuersia uisa est, dum quisq; magis se tibi debere contendit. Hinc Suetonius salutis augurium, Ascoperam, Tetraones, automaton, Naso Sibaritidos autorem, Aristidis libellos, Priapi carmen, Teuthrantiam turbam: inde Quintilianus ceratinas & crocodilitas, Propertius onocrotalum, cum sparso & asello: Valerius duriam noctem, Liuius Causarios milites, alij quoq; alia tibi accepta referebant. Postremo ferè ordine Iustinianus, qui pluribus cicatricibus deformis fuerat, clara fronte, rectoque supercilio omnibus se passim exhibebat. Tibi ciuicam parabat, te uindicem, te assertorem imperatoris maiestatis ingenuè fatebatur. Verum extrema centuria subtristes quidam incedebant. Dolebat siquidem A. Gellius ænigma Varronis, quod ad exercenda ingenia inuolutum reliquerat: & Ausonius legem puto Sphingis ueritus, scirpos, qui hætenus insolubiles habiti sunt, te omnibus explicuisse. Longè uerò ab his Domitius nubila fronte, ac deiectis ad terram oculis, præterea candidus & comptus uidebatur, ubi proximè accessit, fucatus, accersitis quoq; pigmentis ornatus, compositusq; apparuit. Fœdissimæ tamen maculæ censura tua relictis tæctorijs, qui de se quæ ue hominis natura esset, facile indicabant. Iamq; Attegiæ, in quibus hæsitauerat, quam præclarissimas illas Medicæ familiæ ædes malebat, ubi præstigiolis commentis fortasse locum inueniret: cum isthinc quæ corrupta, inuersa, aut supposita olim Laurætio ac Iuliano Medicis. persuadere conatus est, deprehensa à Politiano, reiecta atq; explosa perspiceret. Verum dum hæc uel illa intentus spectare, non potui sub primum aspectum singula colligere, quæ mediam Centuriam uario decore pulcherrime aspergebant. Effugerant siquidem Pliniani Poppisimi ad Fulgetras, Leo quoque Nemeæus à Luna desiliens, & canis Hercules, qui purpuratis fortè labris

Tyro

Tyro delectabat. Multaq; præterea, quæ supremum ingenium, operosam industriam, exactam atq; multiplicem doctrinam, purum, erectum, elegans, perpetuamq; sibi constans dicendi genus apprimè commendarent: & quæ doctissimus quisque, & sincerae veritatis studiosus, qui uel ipsos antiquorum codices archetypos cupiat sine controuersia, omni laude ac fauore cumulabit. Equidem si citra inuidiam & reprehensionem, uel infimum mihi in eo numero locum uindicem, non infimas tamè, aut uulgares tibi laudes debere sum uisus, nec officio deesse uolui. At ubi me collegi: Quid ago, inquam? quid lucis aut splendoris à me accipiet, qui clarissima quæq; Romanæ linguæ lumina quotidie suscitatur & accendit? Abundè quidè & nitidus & splendidus uideri debet, qui alios illustrat. Non uideo profectò quid unius aut alterius approbatione, ad consummatam laudem tuam possit accedere, cum Oratores, poetæ atq; Historici, eorumque interpretes studium tuum, ac doctrinam singularem necessariò testentur. Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, Propertius, Plinius, Liuius, ac cæteri demum, qui Centuriam implent, uel inuiti præ se ferent. Nemò sanè leges illorum monumenta, qui ubi eos locos attigerit, quos tu aut correxeris, aut restitueris, uel fidelius fueris interpretatus, nominis tui possit obliuisci. Viues igitur cum illis, & perpetuò uiues, ut par est, quorum scripta ab iniuria audacis incitæ, & ignauæ posteritatis uindicasti. Nam qui apud Latinos aliquandiu docti sunt habiti, dum multa minus cognita, minus ue inspecta temerè transeunt, approbare sunt uisi. Inde frequètes maculas clarissimis autoribus, inuistas cernimus, quos modò Politianus si polit, si abstergit, si emendat, & ad propriam reducit dignitatem, meritò sanè cum illis immortalitatè assequitur. Prodeant ergo aliæ Centuriæ, & tota acie cum barbarie decernatur. Nam fruma uertit in fugam, tota classis aut legio facillè triumphabit. Mussent inuidia, uel liberius murmuret: Hæc mea sunt, ego prius inueni, ita sensi, hæc abstulit, hæc surripuit, sibi illa supposuit Politianus, nugæ & rapinæ. Ego sanè, ut de me loquar, antè quàm Venetias annauigares, Harpocratem ex Varrone & Ouidio satis noueram. In aspiratione Arrii nunquam dubitauì. Ocnus apud Propertium ex lectione Plinii iam pridè emendaram. Aenigma Varronis pluribus solui, & ne quædamno uitiâ subeam, pleraque alia noui, & docui. Cur autem non scripsi? cur non edidi? Mea culpa est, tua est laus, tua est gloria, conueni tecum. Cui mirum? Communi literatorum iure hæc sunt communia, patent occupantibus. Verùm his tantum adscribuntur, è quorum sinu iam suta prius euolarunt. Gaudeant alij umbra, uel intra limen se contineant, ibi signum semper expectent, ibi obstrepant, ibi contendant. Tu uerò cum laude per stadium curras, tu coronatus incedas, qui rinocerotes, aut mastiges non horruisti, nec liuidæ censuræ aleam subire. Fruere igitur parta uictoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus, nec periculis cessisti. Consensum doctorum nomini tuo ad æternitatem præmia reponere. Tu quoque felix Centuria, quantum præstantissimo duci debes, qui ad amissim omnis disciplinæ te instruxit? Abi uictrix, tutus est tibi congressus, nihil obstabit. Nam (ut uerbis Papinii te alloquar, quibus ille Thebaidem est affatus) iam fama benignum strauit iter, coepitq; nouam monstrare futuris. Iam te magnanimus dignatur noscere Cæsar (Quò etenim Cæsare Laurentius tuus unicum literarum præsidium habetur inferior?) Itala iam studio discit, memoratq; iuuentus. Nec meritis honoribus mors expectanda, sed auctori uiuenti decus, atq; sentienti literarum studiosi iam meritò impendunt. Hæc ad te scripsi tumultuario stylo, ac licentiore epistola. Excusabis tantum occupationes meas, quibus nimium distringor, & priuini ingenij motum, quem celeritas maturare non potuit. Malui tamen hæc quæ-

Ang. Polit.

H 2 cunque

cunque essent, ad te mittere, quàm diutius à me officium desiderari. Omnia enim tibi debere sum uisus, ex quo te semel Venetijs sum allocutus. Coepisti enim me, nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuisti, quib. nec uolui nec potui unquā explicari. Vtinam mihi par esset ingenium laudibus tuis, uel saltem, quod olim fuit, ut cupiditati meæ satisfacerem. Fuit, fuit, inquam Macarius, nunc tantum reliquias sunt saeuissimæ apoplexiæ, quæ me non multo post quàm à me discessisti, dum publicè Horatium profiterer, repensè corripuit. Nota est pestis. Inueniet ne hoc fidem (ut præteream biennium, quo attonitus sinistra quoq; corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem uitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuisse : Cognoscebam libros, literas ignorabam: qua parte nihil seuius, nihil crudelius expertus sum. Tandem ad me redij, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrj coeli liberatus sum. Nondum tamen Macarium agnosco, reliquias uideo tantum, quas uiris doctis, & tibi in primis dedicaui. Neq; quod morbus ille teterrimus reliquit, alia uis unquam Politiano meo eripiet. Vale. Camerini.

ANGELVS POLITIANVS MACARIO MVTIO EQVITI
CAMERTI S. D.

Ccepi superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio cōscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram uelut in Circensi pompa uario tu quidem ornatu, uarijsq; insignibus ostentabas. In ea uerò mihi non magis Oratorem facundum, quàm poetam diuinum uideris exhibuisse, qui sic excellenter pulcherrimas atq; admirabiles uisiones non modò animo conceperis, sed & oculis repræsentaueris. Viuunt imagines in tuis uerbis, & spirāt. Vegetæ sunt, actuosæ, que, non otiosæ, non lentæ, nō cessantes: Hilaria scilicet ipsa medijsfidius expressisti. Sic ubiq; personata occurrit uarietas. Nec tam profectò apud me, quàm apud te culta Miscellanea mea sunt, ac plus fortasse iam tibi quàm auctori, parenti que debent. Agnouit Macarium prorsus illum, qui mecum Venetijs olim congressus, quodam penè facundiæ suæ torrente me rapuit: agnouit, nec ei quicquam morbus ille pestifer detraxerat, quòd non etiam magno cum scœnore bona ualētudo restituerit. O si mihi concederes usuram paulisper eloquentiæ tuæ, quàm penitus in eius epistolæ me laudes insinuarem. Quæ mihi pro clypeo & muro contra liuoris impetus, imò quæ non epistola mihi, sed quædam propè immortalitas. At enim quoniam id rerum natura non patitur, circumferam certè, dimittā, spargamq; eam per omnī aures, uidelicet ut enixè laudetur semper ab omnibus, nec tamen unquam putetur laudata satis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad summum linguæ utriusq; fastigiū pleno gradu contendit, sic ut inter doctos iam conspicuus digito monstretur.

TIDEVS ACCIARINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Neiderunt in manus nostras uelut mutilata ramenta quedam interpretationum tuarum in Papinij syluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis, Angele uir eruditissime. Hæc ego diligentissime pensitata, nō potui non uehemēter probare, sumq; coactus, & ingenium tuum suspicere, & doctrinam singularem tuam mirificis laudibus persequi. Tametsi sua luce clarissimi uiri alienis igniculis minus indigeant. Igitur etsi nō sum de te benemeritus, nullaq; extent in te officia mea, peculiari tamen humanitate tua, quæ cæteris omnibus te præstare, una & constanti omnium uoce

voce audio, rogo, imò obsecro & obtestor, ut tuis mihi literis significes, an aliud uel in eundem Papinium, uel in alios latinos autores edideris, quod à cæteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, & cognitione digna abs te acris ingenij uiro collecta. Quibus si me impertire uolueris, nō parum tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi nō deesse librariorum, pecunias ego ad te per collybistas numerabo. Age igitur, & amicitia mea auspicem uoluntatē ne contemne, ut apud me amicum ineuntem autoritas imminuatur tua. Tu uerò si quid à me exigis, impera, polliceor imperata facturum. Sum ego ex agro Piceno oriundus, sed satis uolentibus, & nouercante fortuna in Brutijs Consentię profiteor. Et qui hactenus principum familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene uale, & me ama, cum te uenerer & obseruem. Consentia, quarto Nonas lunias.

ANG. POLITIANVS TYDEO ACCIARINO SVO S. D.

Non tam auersus equos nostra sol iungit ab urbe, ut huc quoque tui nominis fama non penetret. Illa te uindicat à fortunæ iniuria, nec patitur Consentia delitescere. Qua tamē in ciuitate si ludū aperuisses, scriben te adhuc Lucilio, Siculis tantum profecto, non etiam Consentinis ille, scripsisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papinij Syluas casu quodam peruenisse ad te, sic habeto, neque dictatas fuisse à nobis, neque compositas. Studiose forsitan eas aliquis, enarrante me (quā licuit) orationis cursum calamo subsecutus exceperit. Nec autem quicquam habemus, quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populum, nec inde nobis quicquā retinemus. Tibi tamen habemus gratiam, uel quod nostra friuola tanti facias, uel quod amicitiam tam diligenter expetas: dignus hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modò nostris, sed & in magnis amicis numereris. Vale.

BACCIUS VGOLINVS ROBERTO SALVIATO S. D.

Merito te, Roberte, docti diligunt, quos miro quodam ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant: quos non modò opera, sed & impensa iuuas, ut commodius proficiant. Ego uerò etsi nec doctis, nec studiosis quidem annumerandus, plurimum tamen tibi debere me, fateor, quod per te nobis uel remotioribus capta sit diuini admodum operis, editi nuper à Pico Mirandula, uiro sanè præ omnibus qui sint, quiq; fuerint, admirando: quem rectè non iam Picum, sed suam uocat phœnicem, in sacra Medicum lauro nidificantem, Politianus meus, aliud ætatis nostrę miraculum. Illius tu librum de septiformi sex dierum Geneseos enarratione ueræ philosophiæ, & Christianæ religionis argumentum magno Laurentio Medici, patrono meo dicatum, cum diligentissime imprimendum, tum ad loca diuersa ac distantia transmittendum, & plurimis eius lectionis percupidis uel gratis habendum curasti. Quos inter & mihi contigit per Victorium Caianum tuum, hominem multi ioci, multaq; suauitate aspersum, & salubrem, optato hoc munere potiri. Hoc tuum in uiros claros studiū, hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatem, qui non laudet, & gratiore affectu prosequatur, is ab omni humanitate discors, & à literatorum consuetudine alienus proculdubio est habendus. Non enim publicæ utilitati consuli à te amantius, rectius, celerius ue potuit. Quare hoc apprimè tibi esse exploratum uelim, haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciā, cum inde & bonorum gratiam, & non mediocrem gloriam sis consecutus. Vale. Neapoli.

Ang. Polit.

H 3

ANG.

ANG. POLITIANVS BACCIO VGO LINO S. D.

L

Egit epistolā mihi nuper tuā, Robertus noster Saluiatus, in qua cum gratias ageres, quod eruditissimo te libro Pici nostri Mirandulæ donauisset, mentionem quoque obiter nostri facis. Nec autem me dubitas ut amorī nimium indulgens, appellare alterum nostræ ætatis miraculum. Negare non possum Bacci, quin tua mihi grata uoluntas omnino fuerit, gratus animus, utinamque uerè addere possem, gratum testimonium. Sed nimis magna ista laus, nec nostræ mediocritatis est, qua non efferor, sed obruor. Quis enim uel illud saltem patiatur, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis unus bonis abundat, ut unus omnium laudes exhauriat? Quare te rogo, ne me illius posthac, sed meo modulo metiaris, contentus in me uulgaris istis laudatiumculis, quæ secundæ notæ hominibus competant. Sed heus tu, nimis bella profectio tua mihi illa epistola est uisa. Nec enim puto laudatio imposuit, quam non agnouī. Latine scribis (ita me deus amet) & eleganter: nec quali diuenteris in hæc studia, sed quali migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIVS ROMANVS ANGELO POLITIANO S. D.

A

Nnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me ut uel dei (ut aiunt) ne dum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferrariæ Mirandulam contuli ad Ioannem Picum, principem ætatis nostræ doctissimum, quod & amaret literatos uiros, & faueret ingenijs. Ibi Emanuel Adramyitenus familiarissimus meus, tuam mihi Græcam, quam ad se dederas, ostendit epistolam, ornatè quidem, & doctè, atque copiose scriptam: quæ non à Romano uiro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata uidebatur. Quamobrem cœpi, mi Angele, amare te uehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis ante mensibus, quam ad te scriberem, excessit è uita. Cuius interitu ita quidem moueor, ut multis annis grauius nihil, & molestius tulerim. Erat enim homo & morib. apprimè ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meique amantissimus. Non possum igitur non mœrere tali amico orbatus, quam meo magis ipsius incōmodo, quàm illius. Nam illi ad superos facilimū fuisse cursum, quoniam & bene & beate semper uixit, non sum nescius. Quapropter malum, si quod accidit, meum est. Iuit, inquam, ille Ticinum, ego uero Mirandula Carpum perrexi: quò cum aliquot post mensibus uenisset & Pico noster, Rusticum mihi ostēdit tuam, quæ, mi Angele, mirificè auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspicī facillè potest, quantum abundes ingenio, quanti homo sis studiū, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec uereor tibi me adulari ducas, *αὐτὸν γινώσκεις*. Scis enim, quàm ipse scripserim, esse impēdio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit ipse Pico, & dicit quoties in tui incidimus sermonē (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcicus Bononiensis, homo uerus, ac integer uitæ, scelerisque purus, nec nō quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, non potui ad te non aliquid literarum dare, ut facerem te certior, me ita esse tuum, ut posses omnia de me tibi constantissimè polliceri. Incredibilis enim erga doctissimū quemque meus est amor, qui me etiā coegit, ut ad te scriberem, peteremque, ut me pro tua erga studiosos uiros humanitate, inter tuos, mi Angele connumerares: quod ut facias, te quantū possum rogare, rogo. Quod profectio feceris, si me uideris familiarissimè, mihique quoties usu uenerit, non secus iusseris

hofferis, ac cuius ex domesticis tuis. Sic enim tua uirtus postulat, facitque ut sim tuus, quoad uiuam. Vale. Carpi. v. Calend. Nouemb.

ANGELVS POLITIANVS ALDO MANVTIO RO-
MANO SVO S. D.

Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perspicuè declarant, non modò quod sis homo doctus, uerum etiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuum minimè triuiale, cultum quinimò, subactum, quæ uelut exercitatiõe multa, sparsumque denique fruge bona ueterum lectionum. Tum epistolam sic laudas nostram græcè scriptam, quippe ad Græcum hominẽ, magis ut amorem uidearis habuisse in cõsilio, quàm iudiciũ. Sed tamẽ utcunq; sit, equidẽ tibi uel ob id placuisse eam letor, quòd quanto ego tibi fuero doctior, tanto minus fortasse poenitebit amicitiam te nostram tam cupide, tam uehementer expetisse. Facit autem, ut in eam mihi epistola faueam, nonnihil Emanuel ipse Adramyttenus, qui respõdens ita prorsus ultra modum laudauit, ut omnibus me suis Græcis, quicunq; aliquot antè seculis scripserunt, hominem citra mare natũ, non dubitauerit anteferre. Iurare illum solitum quoque Picus meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidẽ tam esse Athenas Atticas. Quare placerem profectò mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notauit Epimenides: qui tamẽ & ipse Cretensis, ut mentiri non minus potuerit: ideoque non mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides, atq; ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum *ῥητορικὸν*. Mihi tamen extra iocum ueròs esse omnino Cretenses libet. Jam quoniam de epistola me amo, ne palpum quidem reñciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, imò autem scelus inexprabile, si laudatori suo poeta nõ crederet. Sed cupio præsens te præsente frui aliquando, siquidem absens ita delectas. Accipio uerò iam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Picus noster receperit. Ille inquam Picus, cuius nunquã nec cessauit ingenium, nec errauit iudiciũ. Alexandro Sartio cotidie plus debeo, tibiq; esse eum familiarem summopere gratulor. Vir est profectò synerus, candidus, amoenus, idem fidus, acer, ingeniosus, experiens. Hunc uelim meo nomine plurima salute impertias, quando me assidue laudat: estq; non inter postremos Pici nostri familiares. Vale.

MATTHAEVS VERONENSIS CANONICVS REGVLARIS
ROBERTO SALVIATO S. D.

Vt cæteros soles, qui gratia tibi digni uidentur, ita me quoque cum ueneratione, tum meritis es prosecutus. Quin & quæ mea legisti, probata non modò tibi, acceptaq; fuere, uerum etiam illa sparsisti cum laude, et longè splendidiore, quàm ea ipsa prædicari mereantur. Tum mihi sæpe & amicè illud suastisti, ut nostra salutaria gaudia imprimenda proferrem. Quod & Ioannes Mirandula, & dulcis Politianus noster fecere: quorum alterum obstupescimus tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimatum etiam literarum magno grauicq; magistro insignis, & læta est omnis Hetruria. Imptessa itaq; sunt, & uno ueluti partu uolumina supra sexcẽta in lucẽ edita sunt: de quibus unũ transmittimus tibi, ut nostrum aliquid in manibus habeas: quod quoties legas (si non id antè fecisti) sprete terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani, fallacq; læticia, foelicitatem alto atq; firmissimo animo quæras, & certum illum, directumque callem, mi Roberte sequare, qui te ducat, ubi maxima bona, & sempiterna sunt gaudia. Quoniã uerò nullis ornamentis adiunctis, sed qualis duntaxat euasit

H 4 ab arte

ab arte purus & nudus proficiscitur ad te libellus, illum tu Roberte, & ornare minio, & amicire tegumento curabis, qui es liberalis & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MATTHAEO BOSSO VERONENSI
CANONICO REGVLARI S. D.

Honorifica mentio, quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum: magis tibi tamen amorem tuum, quam meas agnosco laudes. Sed illud ex arte, quod falso me laudaturus, à ueris Pici laudibus incoepisti, uidelicet ut per illum de me tibi credatur. Fortasse autem me talem credis etiam, qualem prædicas, propterea quod sic amor à Pico: sed non ob ista me Pico, ob amorem potius amat, ob amorem qui non cæcutiat. Hoc est enim, cur unus omnium penitus hunc amo, quod unus omnium penitus inspicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI BAPTISTAE
MIDAE S. D.

Agerem tibi gratias, quod ubique me laudas, sed uereor ne laudes ipsæ, quibus me afficis, fidem perdant, si pro ijs tibi gratias agam, quasi debeam, quasi ueræ laudes non sint. Nam pro ueris, hoc est, pro suis laudibus nemo cuiquam debet. Quis enim pro suo debeat? At ego tibi me debere tamen dicerem, nisi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriā, quod es amicus. Ob id enim tibi non creditur, cum me laudas. Sed interim te quoque furtim laudas. Nam si non laudari ego merito putor, haberes tu tamē ingeniosus: si merito, bonus. Ut autem rectius egeo, quam diuiti datur, ita rectius qui caret, quam qui suis laudibus abundat, laudatur. Mihi certe non minus tuæ gratæ sunt laudes, hoc est, alienæ, quam si meæ laudes forent. Non enim minus prosunt. Ut ergo non minus aliquando bene pascimur alieno sumptu, quam nostro: sic non minus aliquando decenter alienis ornatur laudibus, quam nostris. Vale.

ANG. POLITIANVS HIERONYMO PORCARIO S. D.

Antonius Zenus, homo cum cæteris in rebus, tum maxime in amicitia diligentissimus, multa mihi sæpe de ingenio, de literis, de moribus, etiam tuis, præcipue tamen de humanitate narrauit, & ut ad te scribam, uehementer hortatus est. Ego uerò libenter obsequor candidissimo uiro, suauissimo amico. Tibique nunc has literas ob id scribo, quod certorem te faciam: quanquam adhuc os tuum non uidi, tui tamen esse studiosissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS CVIDAM S. D.

Multò æquius fuerat denegare statim, quod tam uehementer rogaue-
ram, quam postea non perficere, quod tam liberaliter uir grauis promiseras. Non enim tunc fuisset iniuria, quia nondum debebas: at nunc est, quia iam debes. Debes, quia promissisti. Non enim credo adhuc, te quoque esse ex illo hominum genere, quos promissa non alligant. Crediturus idem nec ne sim deinde, tibi est in manu. Tantum rogo, si beneficium tribuere mihi non uis, desinas tamen esse iniurius. Desines autem, si sperare diutius frustra uetueris. Denique debebo tibi multum, si quod opto, præstiteris: mirabor multum, si non præstiteris. Vale.

ANG. POLITIANVS ANTONIO ZENO SVO S. D.

Amorem fugitium, quem penè puer adhuc è græco in latinum conuer-
titi, non sententijs modò, sed numeris etiā seruatis, ac lineamentis penè omnibus, cupienti flagitantiq; diu tibi mittere tandē. Causa uerò cur tam sero miserim, fuit, quod aliquandiu mecum deliberaui prius, an mitterem. Multa enim longo post interuallo retractanti, displicuerunt, quæ tunc
fortasse

fortasse, cum scribebam, uisa sunt optima. Corrigere nimis durum, quòd ita diu iam inueterauerat. Mitto elegiam quoq; de uiolis, alterū eius ætatis lusum. Nam & eam te nimis cupere significasti. Mihi certè nihil esse in ijs uidetur, quod probes, præter indolē fortasse. Rogarem uerò, ne cui nugas istas ostenderes, nisi me scirem prorsus frustra rogaturum. Non enim ob aliud puto nostra requiris, nisi ut quàm plurimis ostendas: quoniam (qui tuus est erga nos amor) placitura statim, quia nostra sunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto, quòd ea simul cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

AMOR FUGITIVVS B GRAECO MOSCHE.

Cum Venus intento natum clamore uocaret
 Si quisquam in triuijs errantem uidit Amorem,
 Hic fugitiuus, ait, meus est, precium feret index
 Basiolum Veneris: quòd si ad me duxeris illum,
 Non tantum dabo basiolum, plus hospes habebis.
 Insignis puer est: eni omnia percipe signa.
 Non est candidulus: uerum ignem imitatur, ocelli
 Acres, flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
 Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea: sed cum
 Ira inflammatur, tum mens est aspera, fallax,
 Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.
 Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
 Exiguaq; manus, procul autem spicula torquet.
 Torquet in umbriferumq; Acherōta, & regna silentium.
 Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq;
 More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
 Sæpe uiri pressans præcordia, sæpe puellæ.
 Arcum habet exiguum, sed & arcu imposita sagitta est.
 Parua sagitta quidem, sed cœlum fertur ad usq;
 Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
 Sunt & arma intus calami, quibus ille proteruus
 Me quoq; sæpe ferit matrem: sunt omnia sæua.
 Omnia, scq; ipsum multo quoq; sæuius angit.
 Paruula fax olli, solem tamen urit & ipsum.
 Verbere si prendes, age, ne miserare puellum.
 Si flentem aspicias, mox ne fallare caueto.
 Sin artidebit, magis attrahere: basia si fors
 Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis
 Multa uenena labris: si fors ita dixerit, heus tu
 Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
 Ne contingere, caue, fallacia munera Amoris.
 Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

ELEGIA DE VIOLIS.

Formosæ ô uiolæ Veneris munuscula nostræ,
 Dulce quibus tantū pignus amoris inest,
 Quæ uos, quæ genuit tellus: quo nectare odoras
 Sparserunt Zephyri mollis & aura comas:
 Vos ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis
 Vos ne sub Idalio pauit amor nemore?

His ego

His ego crediderim citharas ornare corollis,
 Permessi in roseo margine Pieridas.
 Hoc flore ambrosios incingitur Hora capillos,
 Hoc regit indociles Gratia blanda sinus,
 Hoc Aurora suæ nectit redimicula fronti,
 Cum roseum uesno pandit ab axe diem.
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
 Floribus his pictum possidet aura nemus.
 His distincta prius ludunt per gramina manes.
 Hos foetus uernæ Chloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
 Dexterâ, quæ miserum me mihi subripuit.
 Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet amor.
 Forsitân & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
 Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulci pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris, quam late spirat odorem.
 En uiolæ in uobis ille remansit odor.
 O fortunatæ uiolæ, mea uita, meumq;
 Delicium, ô animi portus, & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ grata oscula carpat,
 Vos auida tangam terq; quaterq; manu.
 Vos lacrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
 Perq; sinum, uiui fluminis instar, eunt.
 Combibite has lacrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstas,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris,
 O uiolæ, ô nostro grata quies animo.
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser à dominâ:
 Dumq; cupidinæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lachrymæ & gemitus.

ANG. POLITIANVS PAVLO COMPARINO SVO S. D

Ogasti me superioribus diebus, ut quoniam fabulam Plauti Menæch-
 mos acturi essent auditores tui, prologum facerem genere illo uersicu-
 lorum, qui sint comœdiæ familiares: simul ut obiter notarem quosdam
 nostræ ætatis nō quidem Plautos, sed tantum pistores, qui comœdias
 absque uersibus, nullo nec artificio nec elegantia docent, & ut actæ primū sunt,
 tenebris ipsimet (in quo nimis eos laudo) perpetuis damnant. Quæ tamen ab
 imperitis aliquando non improbantur, quoniam scommata sæpe isti quædam com-
 miscent antiquorū, quæ tamē ipsa quoq; dum male collocant, infamāt. Postremo
 ut & stylū Plauti laudarem, totumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusdam,

sed

sed molestis prædicatoribus defenderem: qui moribus officere clamitent, quicquid usquam sit elegans aut eruditum, contra que studium propositumque hoc vestrum plebeculam concitent. Gessi tibi morem, nec minus libenter, quam celeriter candido amico, deique nobis benemerito, quanquam (ut seis) otij non satis habebam, Romam tum maxime proficiscens, itineri que paratus, atque accinctus. Et eum quidem prologum, qualisqualis est, mitto ad te, cum gratia (si nihil aliud) celeritatis. Vale.

PROLOGVS IN PLAVTI MENÆCHMOS.

Heus heus, tacete, sultis, uos, ego ut loquar.
 Nam nostra conducta est huc lingua, uestri oculi:
 Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
 Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
 Atque exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus,
 Spectabimusque uos taciti, aut ridebimus:
 Aut si actio frigebit, dormitabimus.

Comœdiam Menæchmos acturi sumus
 Lepidam, & iocosam, & elegantem, ut nil supra:
 Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporum.
 Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
 Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum,
 Quæ si minus placebunt, auribus expuite,
 Aut deuorate, ceu soletis cataporia.
 Romanus est hic sermo, Romani sales,
 Nil inuenustum est, aut ineptum, & Græculum
 Quale solent nugari molitores cæteri,
 Quorum nec ullis uersibus Comœdiæ,
 Nec argumento constant perplexabili,
 Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titulos:
 Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
 Rebus agundis, ac nec personis indoles,
 Tantumque si quid furtiuum est, id eis placet
 Quippe alienis insidiantur laboribus.

Facient profecto maiora operæprecia nunc
 Longè adulescentes isti, si quidem insueuerint
 Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
 Quàm si magistris freti triuialibus
 Linguas tenellas polluant stribilagine.
 Siquidem ita traditum est à laudatis uiris,
 Latine uellent etiam si Musæ loqui,
 Nullis usuras, nisi Plautinis uocibus.

Quod si qui clament nos facere histrionicam,
 Atque id reprehendant, minime diffitebimur,
 Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
 Etenim formandos Comœdo ueteres dabant
 Pueros ingenuos, actionem ut discerent.

Sed qui nos damnant, histriones sunt maximi,
 Nam Curios simulant, uiuunt bacchanalia,
 Hi sunt præcipue, quidam clamosi, leues,

Cucullati

Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Superciliofum, incuruicercum pecus.
Qui quod ab alijs & habitu & cultu dissentiunt,
Tristesq; uultu uendunt sanctimonias,
Censuram tibi quandam, & tyrannidem occupant.
Pauidamq; plebem teritant minacijs.

Sed iam ualete spectatores, & gregi
 Fauete nostro, uobis quod uortat bene.

ANGELVS POLITIANVS CAESARI CAR-
 MENTO SVO S. D.

Contemni te putas, quod nō rescribo. Contemnerē, si rescriberem. Quos e-
 nim contemno, respōdere his audeo uel occupatus, tibi nec otiosus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO MODE-
 STO SVO S. D.

Doles quod non rescribam: dolere desine, iam rescribo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS CVIDAM S. D.

Non prastas quæ pollicitus. Conqueror si oblitus, magis etiā si non obli-
 tus. Oblitum fuisse, uix amici est: non prastare cum recorderis, prorsus
 inimici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRAN-
 DVLAE S. D.

Quæ uellem corrigeres, tu laudas. Hoc uerò facile facis, quod semper fa-
 cis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Irasceris quod iste me Simius carpit. Non ideo me carpit, ut carpat, sed ut sibi
 uictum quærat homo famelicus apud quosdam, qui multum gaudent assenta-
 toribus, plus tamen detractoribus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

Si te ob diuitias amare cœpisssem, desissem tibi nunc esse amicus, cum tu
 desisti esse diues. Verum si nunc desissem, ne tum quidem cum fuisti di-
 ues, fuisssem tibi amicus, sed adulator: quod esse qui potest, is esse liber
 non potest. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICIS S. D.

Multi simul epistolas poscitis. Multis ecce mitto, sed unicam. Cōuenit uni-
 ca multis, quos unice diligo: quæ tamen erit ut multæ, quando multi le-
 getis. Valete.

ANGELVS POLITIANVS INUIDO.

Inuides omnibus omnia, præter inuidiā. Sed & hanc inuides tuo com-
 pari, qui magis inuidus etiā, quā tu. Sic inuidiam tibi non inuidet,
 quā tu illi tamē inuides. Ita rursus ille minus inuidus. Qui sitis nō dicā,
 ne miseriares faciam, quā nunc estis. Nam si nomen uestrum profer-
 rem, nomen quoque ipsum uobis inuideretis, nec uterque utrique modo, sed
 & uterque sibi. Vale.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS MALEDICO.

MAledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forsitan, hoc est, ne laudare me desinas. Quis enim laudatur uerius, quàm cui mal edicitur à malo uiro? Te uerò appellare malum uirum, tantum à maledicto abest, ut nihil dici possit melius.

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO
MEDICI S. D.

CYgno poeta similis, uterque candidus, uterque canorus, uterque fluuissimans, uterque Phœbo gratus. Sed negatur canere cygnus, nisi cū Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tam diu tuus poeta, cum tu tam diu non spires meus Zephyrus? Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDVLAE S. D.

VIncebar abs te prius doctrina, uincebar ingenio, sed uinci tamen lætabar, atque adeò lætor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipsum diligo, quod his uincor. At nunc & humanitate me uincis. Hoc equidem ferre nequeo, quoniā turpe: sed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honestum tibi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

DOles quod amicus in disputatione te uicerim: dolere nō debes. Nam si sunt amicorum cōmunia omnia, non magis quàm tu uictor ego: nec minus quàm tu uictus. Sed hoc tu fortasse doles, quod hac amicorum lege nec ego planè sum uictor, qui te uici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

REprehendebam tacitus, quod te diutius oblectares in agro, cum mihi redditus abs te calathus floribus plenus, & quidem rosidis adhuc multicoloribus, ac suaue olentibus. Inuidere (fateor) tibi agrū uolebam, qui flores tam pulchros educaret. Sed ut epistolam tuam deinde legi, floribus alijs multo pulchriorib. cumulatam, quàm calathus fuerat, inuidere potius agro cœpi, qui de tuis (ut mihi uidetur) epistolis floruiſſet. Vale.

ANGELVS POLITIANVS AMICO S. D.

DOlui uehementer, lætatus sum uehementer, quod ægrotasti, quod & conualuisti.

ANGELVS POLITIANVS CVIDAM S. D.

Mitto lilia, nō ut gratum faciam tibi, quanquam tibi quoque, sed ut ipsis lilijs, hoc est, ne marcescant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PVCCIO FLORENTINO IURISCONSULTO, ET AD SVMMVM PONTIFICEM
LEGATO S. D.

Non desinam de te sollicitus esse, quandiu Romæ fueris, ubi pestilentia laboretur. Etenim te periclitante maior, ac melior pars animæ meæ periclitatur. Quanquam uerò tu legatione fungeris isthic honestissima, partemque magnam sustines tuæ reipub. quæ difficilimis temporib. cœpere opera tua uix potest, tamen has noster amor consolationes nō accipit, imò iam nec audit. Præcipit autem poeta Hesiodus mercatoribus, ut uilissima quæque nauigijs imponant, uidelicet ut si iactus in mare fiat, saluis rebus tamen potioribus euadant. Cæterum Florentina ciuitas, quæ putatur in mercatura tenere principatum

Ang. Polit. I cipatum

cipatum, nescio quò consilio te Romæ nunc talem ciuem quasi preciosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia lucrum sæpe fit ibi maius, ubi maius est periculum? Iam uerò illud quoque mihi ualde auget metum, quòd ut nimium de tua repub. sollicitus, ita nimium diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare, uestre domui magna facere, magna pati pro Republ. Sic uidelicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ consulit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dum uictoriam nobis aduersus Ligurem procurat, nec labori parcens, nec periculum fugitans, nec omnino ullam suæ senectutis rationem ducens. Cui quidē, si mos antiquus maneret honestandæ uirtutis, statuam sicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio posuissimus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa ætate susceperat, eidem uitæ quoque reliquias libens consecrauit. Tua uerò, mi Pucci, ætas uigens & florens, ad multos usus deinceps, & ad alia reipub. tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ saluti, qui primus de iure consuleris, ac tibi tutè caue, qui tam bene cæteris cauere soles. Nam salutem negligere non potes, quin laudē quoque tuam neglegas. Non enim (mihi crede) laudaberis, si talem ciuem periculis exposueris. Quòd si te ratio temporum cogit, & senatus autoritas, ut omnino istic agites, habe queso semper de tua salute prudentes medicos in consilio: quando etiam Marcus Varro doctissimus ille Romanorum, se suamque familiam ratione certa dicatur à pestilentia uindicasse. Sed in primis tamē exposce cottidie summi Dei pacem per sacra & aras: cui non dubito quin salus tua curæ futura sit, cum fides cordi esse debeat ea, quam patriæ præstas. O quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecum totum (quod soleo) noctisque etiam partem iucundissimis & fabulis & sermonibus consumam? Sed interim tamen fratre tuo lannotio perfruo, homine suauissimo, studiosissimoque nostri, quē iure meus alumnus, publicum patriæ præsidium, Petrus Medices unicè diligit amoris ac prudentiæ merito. Quin idem quoque de te sic honorificè quacumque occasione loquitur, ut testimonium tibi reddat amplissimum perfectæ laudis. Tu me uelim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio commendes, quem colo et ueneror ob alia quoque, sed ob id in primis, quòd non minus honoris adiungunt ipsius dignitati literæ, quam literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFO COLLE-
NVTIO SVO S. D.

Ratissimum fecisti, quòd specimen herbarum Gnaphalii, Gallicæque nardi misisti mihi, quas nuper in Germania repperis: nec dubitari potest, quin sint (ut Plautus inquit) ipsissimæ. Nam & nardus hæc ab Assyria & Cilissâ, neque specie multum, neque colore distat. Et in Gnaphalio signa congruunt, albedo, mollitiæque foliorum. Quamobrem pro tomento ueteribus fuerit, quod & Artemidorus in quinto libro De somniorum euentibus ostendit, scribens eum qui sibi uisus est triticum pro gnaphalo habere in culcitra, marem filium suscepisse. Sed de hoc aliàs. Diligentiam uerò solertiæque istam tuam perue stigandis, agnoscendisque rebus obliuiscere, dici non potest quam complectar, atque exosculer: præsertim tamen hac parte, quòd ad eam plurimum scilicet medicina quoque ipsa nostri temporis caligat. Miror autem persæpe, quomodo tu tam multis queas unus, tamque diuersis muneribus par esse. Res enim principis administras, ut uix quisquam circumspiciat. Caues tuis consultoribus, ut pauci prudentius. Orationem scribis (quod Apuleius inquit) & prosam & uorsam, sic eleganter, ut concedas

ut concedas ferè nemini. Sed & disciplinas attingis has interdum remotiores, in quibus aliquid eruis cotidie uel ipsis professoribus ignoratum. Postremò curam tuam sic in diuersa feliciter spargis, tanquā si totā collegeris ad singula. Nec absunt domesticæ (sicuti Cicerò inquit) trichæ, quæ multum sibi quoque uel cogitationum, uel operę tuæ decerpunt, ut inuita prorsus, & indignante fortuna, fouere otium literarium uideri possis. Quod uerò scribis in exemplaribus Digestorum iuris uestri ciuilis, desiderari uerbum, quo Græcè nominetur edulis uua, quam tu uocari cibariam dicis à Plinio, simulque petis, ut scribam quæ pacto denique res ea Græcè dicatur, ut restitui suo loco possit. Scito non aliud esse omnino, quam *τρώγιμον*. Quæ uox incolumis adhuc in archetypis Iustiniani. Sed & apud Theocritum primo Idyllio, *ἄμλιν' ἄν' ὄρχος φοιτῇ, συνομιλεῖ τῷ τρώγιμον*. Consulis etiam num recte, latineque dicamus, Ab ima die, cum significare diem uitæ supremum uolumus. Nam te quidem dicis apud Scauolam reperire, titulo Digestorum de legatis tertio, Titia ima die disposuit. Sed uereri non nihil, ut emendatè sit scriptum, propterea quod idem alibi non reperias. Rectè uerò mi Pandulfe suspicaris. Non enim uerba illa sunt in archetypo, sed pro his Græca magis, quorum exempla ad te mitto. *τιτῆς ἀπὸ τοῦ ἑσπέρου διδωμένης διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ βίου*. Quod ita commodius ad Latinos transferas: Titia testamentum condidi, ac placet ut Callimacho dentur mercedis nomine denarij duo. Nisi mauis tamen, ut ipse quoque denaria dicam nettro genere: sicuti rudis iste quisquis omnino fuit interpret, qui pecunias quoque fortasse nerua esse belli, non neruos putauisset. Ago etiā tibi gratias, quod indicem misisti librorum ueterum, quos in Germania reperisti. Mallem tamen orationem misisses tuam, quam diceris habuisse magno confesso principis tui legatus, ad imperatorem designatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixim, nobis ab ipsa usque Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat, quod ei multum sit uirium, multumque gratiæ decessurum, quoties alius ipsam quam tu pronunciauerit. Etenim uidere mihi Pandulfe uideor linguæ istius fulminis Germanos attonitos pendere de uerbis quidem, sed oculos tamē oratoris Itali uultumque & statum, & gestum, defixos ac penè stupentes contemplari: sicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu prætor urbanus pleno foro, me quoque multum mirante, grandes illos heroicos intonabas pro rostris. Verum (ut dixi) mitte omnino descriptam nobis. Nam quoniam uersatur adhuc ante oculos illa tua pronunciantis carmen imago, sic uerba etiam soluta legemus, non quasi nos recitemus, sed quasi modò quoque tutè pronuncies. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAPTISTAE GVARINO SVO S. D.

Go tibi gratias, quod librū misisti eum, quem Picus abs te noster meo nomine petierat. Vtar ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoque mihi Picus cupere te admodum, ut quæ de te Thymele, ac Latino aduersus Merulę sententiam breuiter attigi, magis tibi perspicua faciā. Libenter obsequar tibi uiro & literis & moribus præstantissimo, de quo nobis optimè merito. Fuisse igitur Thymelen Merula prodiit uxorē Latini, quam sit etiam prostituere solitus, sic ut à moechis (inquit) nonnunquam cederetur: adeoque notum foret Thymeles adulterium, & ipsius Latini opprobrium, ut de illis noua inducere persona à mimographis in scenam. Sed ego præfatus honorem docti alioqui uiri, quæcunque hoc loco tradit, partim manifestò falsa deprehendi, partim nulla nec autoritate probari posse, nec ratione dico. Quanquam autem Merulę magis incumbit ipsi probatio, uel si quis Merulam defensorus est,

Ang. Polit.

I 2 quàm

quàm mihi, proponam tamen quibus eum credam suspitionibus adductū fuisse, ut ista quasi cōminisceretur. Legebat uidelicet apud luuenalem, quem tunc enarrabat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quem locū uulgò sic interpretantur, ut Thymele sit uxor, quam summiserit Latinus: hoc est (ut existimant) lenocinio prostituerit. Cui fauere sententię nonnihil & illos ad Domitianum Martialis uersiculos putauit, quos etiā citat: Qua Thymelen spectas, derisoremq; Latinum, Illa fronte precor carmina nostra legas. Et rursus illud ex luuenale: Zelotypus Thymeles. Et item: Quem toties textit perituri cista Latini. Nam cēsū fuisse à mœchis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quàm dignus eras alapis Mariane Latini, Te successurum credo ego Panniculo. Personam uerò inductam su spicari credo potuit, aut quòd Zelotypus Thymeles legatur (ut diximus) apud luuenalem, aut quòd apud Martialem spectet & Latinū pariter Domitianus, & Thymelen. Hęc autem q̄ friuola sint argumenta, quibus mediocriter doctus, etiā me tacente perspexerit. Iam primū igitur constat Latinum fuisse Domitiani familiarem, mimum temporibus illis celebrem. Cuius in scena gestus maximè populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiam princeps delectaretur. Hęc ita esse declarat epitaphium, quod ipsius Latini legitur apud Martialem libro nono, his uerbis:

Dulce decus scenæ, ludorum fama, Latinus

Ille ego sum, plausus, delitiæq; tuæ.

Qui spectatorem potui fecisse Catonem,

Soluere qui Curios, Fabriciosq; graues.

Sed nihil à nostro sumpsit mea uita theatro,

Et sola tantum scenicus arte feror.

Nec poteram gratus domino sine moribus esse,

Interius mentes inspicit ille deus.

Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,

Roma sui famulum dum sciat esse Iouis.

Declarat & Suetonius, ita scribēs in Domitiano: Idq; ei cœnanti à mimo Latino, qui prateriēs fortè animaduernerat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem uerò derisorem uocat Martialis, aliorumq; uelut irrisiōni negat expositum, scilicet ut nasutissimum, scribens ita in Xenijs:

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Et possis ipsum tu deridere Latinum,

Non potes in nugas dicere plura meas:

Ipse ego q̄ dixi, quid dentem dente iuuabit

Roderet carne opus est, si satur esse uelis.

Deniq; moribus ipsius fauet epitaphium quoq; quod proposui. Nusquam igitur hoc legit Merula, Thymelem fuisse Latini uxore. Nec propterea quòd summissa dicatur à Latino, continuò prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino quæ suam uicem palparet munere delatore, quem palpabat & Carus. Nec absurdum est, ut mimæ opera mimus uteretur, etiam si non uxoris. Nam fuisse mimam Thymelen quoq; super nominis Etymon, persuadet illud, quòd itidem, ut Latinus à Domitiano spectabatur & ipsa. Caterum mimæ (quantum legimus) ex ea ferè nota fuerunt, quæ corpus uulgarent: quales Augusti ætate celebrantur, Arbuscula, Citheris, & Origo. Quo fit ut ferè nullus adulterio sit locus in mimæ. Nam Cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodum scilicet & zelotypus

lotypus Thymeles nihil ad Latinum. Sed ita potest accipi Latini cista, qua mœchus tegatur, ut ipsa generaliter mœchorum latibula designentur à cista illa, sub qua lateret in scena (sic forsàn argumento postulante) mœchus aliquis, quē mimus hic nobilissimus agere sit solitus. Nam periturus ideo puto uocatur, nō quia re uera Latinus perierit opera delatorum, quem gratum principi fuisse mortuum quoq; Martialis innuerit: sed quoniam pereat in argumento mimicæ fabulæ deprehensus adulter, aut omnino periturus uideatur, nisi statim sub cista delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymeles mima personā sustinebat uxoris alicuius in scena, quæ uiro zelotypo uerba daret, quem uirum quicquid nobilis ille iuuenis agebat, is à luuenale zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria uerò potissimum fuisse mimosū segetem, declarat his ad Augustum uersibus, lib. Tristium secundo poeta Ouidius:

Quid si scripsissem mimos obscœna iocantes,

Qui semper iuncti carmen amoris habent?

In quibus assidue cultus procedit adulter,

Verbaq; dat stulto candida nupta uiro.

Et paulo post:

Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum,

Plauditur, & magno palma fauore datur.

Et rursum:

Luminibusq; tuis, totus quibus utitur orbis,

Scenica uidisti latus adulteria.

Iam ne tibi liquet Baptista, nusquam adhuc probari uel uxore fuisse Latini Thymelen, uel ab ipso conciliari solitos adulteros, uel postremo nouam de tali adulterio inductam personam à mimographis, quando nec autor hæc quisquam dixit, & inanes istæ quasi nebulæ non argumentorum, sed leuissimarum suspicionum, uel insomniæ cuiusdā potius, ipso penè spiritu diffillantur? Restat ut ne casum quidem fuisse doceamus à mœchis Latinū. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neq; non de Panniculo, magis accipi debet, ut Panniculū ceciderit ipse Latinus, quàm ut os præbuerit Panniculo. Quod esse uerum declarat & Martialis idem lib. secundo Epigrammatōn, his uerbis:

Hesternum factum narratur Posthume cœna,

Quod nollem. quis enim talia facta probet?

Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus

Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides ut os percisum non Latino à mœchis, sed Panniculo ipsi potius à Latino. Percidi uerò dicitur os, cum bene pulsatur. Ita certè Seneca usurpat libro Naturalium quæstionum tertio, qui tamē uulgò quartus inscribi solet, ac decimo subnecti. Verba Senecæ sic sunt: Qui me usq; ad mendacia hæc leuiora, in quibus os percidi, non oculi erui solent, credulum præsto. Panniculum uerò ipsum quoque fuisse mimum, docet illud eiusdem Martialis lib. tertio:

Ne legeres partem lasciuæ casta libelli,

Prædixi, & monui: tu tamen ecce legis.

Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,

Non sunt hæc mimis improbiora, lege.

Sed fuit (ut uidetur) Panniculus uilioris notæ mimus, cuius ob id ora quoq; uilia poeta dixit. Itaque personam semper eam puto sustinebat, quæ caderetur alapis ex argumento. Quod ut homo facetus, ingenti sono solitus est Latinus, ut ipso

Ang. Polit.

I 3

Panniculi

Panniculi malarū grandiore crepitu cachinnum tollerēt spectatores. Nam fuisse in argumento fabulæ cuiuspiam (sicuti diximus) alapas istas indicat Iuuenalis, inquiens: Ridere potest qui Mamercorum alapas. Taxat enim ciues, qui delectarentur edente in scena gestum nobilitate, sic ut ex ea quidam uel præberēt os alapis, uel caderent. Sed & illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis caderetur Latinus, si uel uxorem mœchis prostituebat. Aut quid opus denique, conregi cista Latini mœchos, si iubente Latino coniux prostabat? Quapropter (ut antea quoque dixi) friuola sunt hæc, & falsa, sibi quæ prorsus ipsis obstrepētia, nullaque nec ratione munita, nec autoritate. Sed hæc hæcenus. Quæsiuit autē Picus idem tuo quoque nomine, cum Gallus intempestiuum caneret, quo pacto illud uocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certe, mi Baptista, non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀποδύ: quanquam mihi nunc autores ipsi non succurrunt. Est uero ἀποδύ: ea uox etiam, quæ neque choro neque fidibus concordat. Hæc nos ad te pusilla nimium, leuiæque, uerecundè quidem, sed tamē & libenter scripsimus. Quoniam sicuti me tua multum deterret eruditio, sic multum rursus inuitat humanitas. Vale.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Perlectis literis tuis, non minus eruditis, quàm humanis: agnoui & Pici diligentiam, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accurate perfecit. Tu ita satisfecisti, ut expectationē meam superaueris. Sed de grāmaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis, quæ mea magis sit quàm tua. Nam si usus librorum, qui apud me sunt, non ita ut cupis, tibi superpetit, locorum interuallo animaduertas uelim, non meæ possessioni. Approbo quæ scripsisti de ceteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de uoce Galiorum immatura ampliari iudicium opto. Cōmune est enim, quod scripsisti, alijs etiam cantibus absonis. Quærendum est aliud nobis, ut arbitror, aut ingenuè fatendum nos homines esse. Quintilianus (ut credo) apposuit, sed in omnib. exemplaribus desideratur. Si quid à me fieri potest, quod tibi cōmodum futurum sit, optio tua est. Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ, nono Idus Augusti, M.CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFO COLLENCIO SVO S. D.

Negant eruditi quidam (sic enim scribis) uerum uideri, quod consulenti responderam tibi, τρωσκίους esse apud Iurisconsultos uuas, quas nō uini causa haberemus: ac ne illud quidem credunt in Digestis archetypis ita reperiri Iustiniani principis, titulo De uerborum significatione. Sed & latine dici, contra quam nos opinati sumus, affirmant Imam diem, quæ sit ultima uitæ. Damnant & quòd specimē accepisse me dixi Nardi & Gnaphali, cum tu mihi non formam, sed ipsas potius herbas, aut (ut Iurisconsulti uestri loquuntur) species miseris. Reprehendūt itē quòd cottidie noster à manu scripserit, nō quotidie: quodque quotiens, non quòd antea defenderim, quoties. Postremò culcitam pro culcitra. Quare accipe ad singula. τρωσκίους in archetypis esse, nō quòd ipsi uolunt ἰδωσκίους, nolo mihi, sed archetypis credant. Qui sic publicè custodiuntur, ut tamen etiam frequenter adeantur. Sunt igitur Pauli uerba sic in Pandectis ad liquidum: Qui fundum uendidit, pomum recepit, nuces, & ficos, & uuas dumtaxat duracinas & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, quas non uini causa haberemus, quas Græci τρωσκίους appellarent, recepta uideri. Nec abnuerim tamen

tamen ἰδιώδεις quoque rectè nuncupari, quo nomine quasi uerso dixerā prius edules. Sed ἰδιώδεις ad alia quoque pertinet, τρώειν ad uiam duntaxat, etiā si non hanc adijcias. Nec uerò me fallit ita uulgò illud accipi διακρίτου, quasi maturam ledat uiam, non cibariā uulpes, cum sit à uerbo facta τρώειν, quod maximè secundis mensis congruit: à quo πρῶτα quoque, πρῶτα, πρῶτα πρῶτα. Quare non aliam profectò, quàm τρώειν, Vergilius exprimere tentauit, cum dixit in Georgicis: Non ego te dijs & mensis accepta secūdis Transierim Rhodia. Nec utiq; tacuit Aristoteles, ἀφ' οὗ τρώειν βρώματ' ὅπου ἰδιώμα πρῶτα. Sed Ima dies an latine dicatur, uos uideritis, qui scilicet usurpatis uestro periculo. Certè nec autoritas Iurisconsultorum, nec Horatii poetæ uos adiuuat. Nam nec apud illos (ut ostendi) nec apud Horatium legitur, Ima dies. Non enim quoniam dixerit: Seruetur ad imum, pro illo ad finem, statim sequitur, ut & ima dies, pro ultima uitæ die rectè dicatur: quæ potius dici summa debet: ut, Venit summa dies: & Summum nec metuas diem, nec optes. Summus enim uerè dies, quo summa dierum colligitur. Horatius autem sic ait: Ab incœpto ad imum, uelut ad pedes à capite, ducta similitudine à pictoribus, qui prius laborant in capite. Cæterum specimen quoq; uocari, quasi gustum quendam mercis ab empturientibus, hoc est, quod in Demosthene Plutarchus δέγμα uocat: ut alij negent, indicat Cicero tamen, haud dubitans in Tusculanis quæstionibus, quin specimen naturæ capi ex optima quaq; natura debeat. Cottidie uerò, c, litera scripsit amanuensis meus, auctore Quintiliano: Quotiens autem Prisciano. Nec tamen absurdum est, si nunc hoc, nunc illud, pendente adhuc lite, sequor. Huc enim me proportio uocat, illuc autoritas. In culcita sequor obseruationes codicum, præsertim si nihil ijs præter indoctam consuetudinem refragetur. Possum uerò proferre tibi sexcentos, quoniam tamen procul abes, citabo paucos ex ijs tantum qui publicè spectentur. Iube igitur adiri (potes enim) Suetonii Martialisq; uetustissima exemplaria: quorū illud quidem Romæ Vaticana bibliotheca patet, hoc uerò Florentiæ publica Medicæ familiæ reperiet is, cui negotium dederis, culcitā, uel in Tyberio, uel in Apophoretis: quod idem Satyra quinta Iuuenalis codice peruetere, quem doctissimus princeps, ac dux Urbis Guido, de pulcherrima sua librōrum supellectile prompserit. Sed quid in ijs laboro, cum sit in Florentinis etiam Pandectis, titulo de supellectile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam in argentati, culcitæ, toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri possit è calco, secundū uerborum formam, quæ sapius quid fieri ostendunt, uersa tamen sicut in compositiōis a litera in u. Quod tamen qui reprehēdit, uelim doceat inuicem, quam rationem potius ipse, uel autoritatem sequatur. Siquidem mihi euenit interdum, quod & Ciceroni, uidelicet ut habeam quem fugiam, non habeam quem sequar. Nec tamen fore unquam credidi, ut hæc ad obrusam sic exigerentur in literis, præsertim non mea manu, sed meo duntaxat ingenio formatis, cum detur idiographis quoque doctorum hominum uenia, sed à doctis: uel quòd hæc orthographa pro friuolis habentur interdum, uel quòd (ut Cicero inquit) usum populo concedimus, scientiam nobis referuamus. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER OCTAVVS.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO VIII.
PONTIFICI MAXIMO S. D.

V M Romæ abhinc triennium ferme in comitatu essem Florentinæ legationis, quæ tibi sancte pater Innocenti Pontifex maxime, ad supremæ istius dignitatis fastigium nuper euecto gratulatum aduenerat, memini abs te mihi magna celebritate curam delegari uertendi in latinam orationem Romanorum principum res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta nostris intactæ hominibus reperirentur. Quare cum coelestis animi tui iudicio, nō plus mihi honoris additum, quàm oneris iniunctum animaduertērem, ut primum Florentiam sum reuersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quem potissimum ex omni Græcorum copia interpretandum susciperem. Occurrit autem in primis Herodianus hic, excellens rerum scriptor: & qui diu in Palatina uersatus aula, affectuq; iam ætatis historiam de suis temporibus componere aggressus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq; multo sanè negotio, neq; inuita (ut arbitror) Minerva elucubratum est, ea mox tempora inciderunt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualeat in scribendo, omnis propemodum alacritas excuteretur. Postea uerò q̄ pro tua prouidentia & pacem Italiæ cupienti reddidisti, & cum patrono meo Laurentio Medice amplissimæ quidē fortunæ, sed amplioris ingenij, prudentiæq; uiro priuatim affinitatē contraxisti, cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq; mundo reddita serenitas est: sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut grauari pluuia flores, peneq; decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera edere in publicū, & noua procudere iam libet: unde aliqua modò uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel nostris temporibus claritas, uel studiosis etiam hominibus utilitas pariatur. Ceterū Herodianum hunc nostrū, donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, uelut præludium aliquod uerū iustiq; laboris lata, rogamus, fronte excipias, summe Pontifex. Magnā in eo negotiorū, personarūq; uarietatem, inultam rerū nouitatem deprehensurus, crebraq; in utramq; partem fortunæ ceu uacillantis exempla, consiliaq; admirabilia, & consiliorū inopinatos euentus, grauesq; pro tempore sententias, & plenā ubiq; dignitatis, plenā suauitatis orationē, copiosam uidelicet quandam ad instruēdos mores supellectilem, & ceu speculū humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde capere atq; haurire documēta queat, per quæ uel publicis uel priuatis rationibus consulat. Quæ sanè nostræ fuerunt partes, tentauimus profectò, utinamq; etiam effecerimus, uti omnia ex fide responderēt, ne inepta peregrinitas, ne Græculæ usquā figuræ, nisi si quæ iam pro receptis habent, latinā quāli polluerent castitatem, ut eadem propemodū esset linguæ utriusq; perspicuitas, eadēq; munditiæ, idē utrobique sensus, atq; indoles, nulla uocū morositas, nulla anxietas. Tu quando nobis aliquod ceu signū ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandū sustulisti, perge obsecro, sanctissime pater, perge inq; fouere atq; illustrare bonas artes, quæ sese pedibus istis sanctissimis aduoluunt supplices, numenq; tuū aduersus rudē insitiā, tetraq; barbariam implorant: ut à quo pax Italiæ, atq; adeò terrarū orbi restituta est, etiā ab eodem pacis alumnae literæ ab iniuria scilicet, atq; indignitate uindiceantur.

I N N O -

INNOCENTIUS PAPA VIII. DILECTO FILIO AN-
GELO POLITIANO.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem: Librū quem nuper ad nos misisti, ē Græco in latinum traductum, gratissimo animo accepimus, tum propter rei nouitatem, tum quòd doctrina & ingenio ita cultus est multorum iudicio, quos apud nos doctos habemus, ut bibliothecæ nostræ magnum sit ornamentum allaturus. Gratias tibi propterea maximas agimus, uirtutemq; tuam in Domino cōmendamus: hortantes idem in posterum facere perseueres, ut his honestis laboribus maiorem in dies tibi laudem parias, & à nobis uberiorem gratiam promerearis. Nunc uerò in signū tam grati animi, q̃ amoris nostri erga te paterni, ducentos aureos per dilectum filium Ioannem Tornabonum ad te mittere decreuimus, ut eo uitæ præsidio facilius huiusmodi labores subire queas. Datum Romæ apud sanctū Petrum, sub anulo piscatoris, die decimòquinto Augusti, M. CCCC LX XV I I. Pontificatus nostri anno tertio.

INNOCENTIUS PAPA VIII. DILECTO FILIO
LAVRENTIO MEDICI.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem. Agimus deuotionis tuæ gratias, quòd eius potissimum opera dilectus filius Angelus Politianus, uir eruditissimus, librum ē Græco in latinum traductum, nuper ad nos misit, nostro nomini dedicatum, non solū nostro, uerumetiam aliquorum peritorum, quibus illum ostendimus, iudicio maximè cōmendatum. Erit apud nos (ut decet) in magno honore, bibliothecæ nostræ ornamentū, uirtutis ac doctrinæ illius testimonium. Hortamur te maximè, eundem Angelum auctoritate promoueas ad huiusmodi opera edenda, quæ nō uulgarem sibi gloriam parient, & nobis delectationem maximam afferent: qui tam honestis laboribus partim in beneficijs, partim in alijs rebus dignam mercedem collocabimus. Et nunc in huius animi testimonium, ducētos aureos per dilectum filium Ioannem Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber indonatus remaneret. Datum Romæ apud S. Petrū, sub anulo piscatoris, die XVI Augusti, M. CCCCLXXXVII. Pontificatus nostri anno tertio.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO VIII. PON-
TIFICI MAX. S. D.

Nescio quibus uerbis gratias tibi agam, sanctissime pater Innocēti, summe Pontifex, qui tam multis laudibus uigiliolas nostras, tamq; amplā liberalitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, uoluisse beatitudinem tuam huiuscemodi exemplo iacentes olim literatorum animos erigere, cum uidelicet intellegant tantam esse in Pontifice maximo nostris temporibus humanitatem, tantamq; beneficentiam, ut nunc postremus quidem, atq; infimus illius ordinis, non dicam inlaudatus, aut inhonoratus, sed ne uacuis etiam munerum, atq; indonatus dimittatur. Mihi sanè calcaria, & stimulos cum in me collatæ laudes, tum præsens quoq; & sperata benignitas subdiderunt, maximamq; iniecerūt curam cauendi etiam atq; etiam, ne quo uel tempore, uel casu liberalitate ista, indulgentiaq; tua uideri indignus queam. Quocirca curabo, atq; enitar, ut hic noster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumenti tua nunc munificentia suppeditat, nouos subinde prouentus tuæ afferat sanctitati. Spero autem fore, ut quā diu sub umbra tui numinis recubero, ita ab omnib. uel incōmoditatibus, quas uita humana fert, uel languorib. molestijsq; exoluar, ut ab

ut ab umbra apostoli Petri, cuius tu locum in isto fastigio obtines, omni prorsus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie Calend. Septemb. M.CCCCLXXXVII.

ANGELVS POLITIANVS INNOCENTIO OCTAVO
PONTIFICI MAX. S. D.

Tsi me pudor prohibet hominem tenuis fortune, nulliusq; propemodum autoritatis, literas dare ad te Dei maximi vicarium, principemq; generis humani: tamē in tanto uel priuato meo, uel publico totius nostræ ciuitatis gaudio, facere non possum, quin tester apud te, summe pontifex Innocenti, subitū hoc animi gaudiū, profitear lætitiā, gratias agam priuato quoq; nomine tuæ sanctitati, quod adulescentem nostrū Ioannem, Laurentij filium, Florentinæ reipublicę delicias, tuorum numero fratrum, summūq; senatus collegio adoptaueris, quod ciuitatem florentissimā, familiāq; nobilissimā, tam insigni munere, tamq; eminenti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiam tibi, quod hac acerrimi iudicij constantissima fide, propē immortalem cæteris tuis egregijs uirtutibus gloriam conciliaueris. Vt enim Laurentium ipsum taceam, quem tibi in perpetuū, sancte pater, beneficio isto tanto deuinxisti, quā ipso tandem Ioanne Cardinali nostro perfectius? aut quid omnibus numeris absolutius? Nō indulgebo amorī meo, nō tuo iudicio blandiar Pontifex; nota cum cētis, & testata loquar. Ita natus, & factus, ita altus atq; educatus, ita deniq; eruditus atque institutus hic est, ut nemini secundus ingenio, nec æqualibus industria, nec præceptoribus literatura, neq; gravitate senibus cōcesserit. Natiua in eo probitas, & genuina, diligentia quoq; parentis ita impensē culta est, ut ex illius ore non modō non uerbum dictu foediū, sed ne leuius quidem unquam, aut etiam li centius excideret. Non actio, non gestus; non incessus in illo notatus, non aliud postremō, quod in deteriore partem conspiceretur. Sic in uiride ætate cana maturitas, ut qui loquentem senes audiant, proauitam in eo, nos paternam certē indolem agnoscamus. Cultum pietatis & religionis penē etiam cum lacte nutricis exuxit, etiam tum ab incunabulis sacra meditatus officia, quando nondū editum eum, tamen ecclesiæ iam genitor prouidentissimus destinauerat. Protinus autem q̄ est in lucem susceptus, multis magnisq; prælagijs in hanc erudiri spem cœpit. Et quoniam tale de se specimen dabat, ut istius iam tum uirtutis faceret fidē, compulsus famā Ludouicus ille Francort sapientissimus, idemq; sanctissimus rex, ne summi quidem archiepiscopatus fastigio indignū hunc ipsum planē adhuc puerum est arbitratus. Illum tu igitur habes regem collatæ istius dignitatis præloso rem. Telam rex maximus exorsus, quam Pontifex maximus pertexeret. Audires utinā uoces fausta tibi nūc, & prospera ominantis Florētini populi. Aspiceres gestientem ubiq; & concursantē in atrijs nostris, ac lætitię suæ impotentē ciuiū multitudinē, plebemq; ipsam uix gaudiū capientē animis. Non senes grauitas, nō matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Cōfluunt in edes Medicas sexus, ætasq; omnis, omnis huc ordo (ut ad priuatas necessitudines) properant. Pro se quisq; primi haurire oculis aspectum noui Cardinalis festinant, exultant, uociferant, manus ad cœlū tendunt: propitiū tibi Deū, prospera, secundaq; omnia cōprecantur. Pro tua uel salute uel dignitate uota prorsus ab omnib; suscipiunt. Nec est q; annos ac natales Cardinalis nostri numeretis, uirtus illi ante diē contigit. Ne dubita Pontifex, implebit utiq; augustā purpurā. Nō sub galeri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem cum tanto Senatu;

non

non imparem tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Constat ratio collegis lati suffragij, nec te unquam summe pontifex iudicij poenitebit. Hoc tibi nomine (quod unum ualeo) gratulor, agoque gratias. Quos aliquando pedes istos beatissimos praesens osculabar, isdem nunc illis absens laetitia plenus aduoluor. Deumque precor, ut diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, ut prospera incepta prosperrimi consequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas est) dabo operam certe quam diu uires suppetent, ut istiusmodi tua benefacta sancte pater in omnem posteritatem sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO CARDINALI PAPIENSI S. D.

Non possum facile explicare literis, in quantam nos admirationem adegerit Laurētius Mēdices, patronus meus, testimonio laudum tuarum. Nam etsi illae quidem uno omnium consensu maximae semper, admirabilesque praedicantur, & uirtutis tuae constans opinio in omnium pectoribus uiuit, omnium linguis celebratur: tamen cum Laurentium Medicem (id quod saepenumero accidit) de te loquentem audio, cumque te mihi totum (ut dicis) atque integrum in oculis constituit, proculdubio intellego pristinam illam de tuis uirtutibus famam parcissimam sane tibi, minusque benignam fuisse. Existimabam equidem antea Papiensis gloriam in otio tantum, literisque consistere, eamque per se satis amplam atque mirificam in principis animo statuebam: alteram uero partem, quae in rerum agendarum usu & ratione uersatur, etsi haud omnino ademeram, non tamen ut propriam tibi, peculiaremque adscripseram. Ecce nunc Laurentij testimonio, in utriusque gloriae splendore maximus nobis admirabilisque exoreris, & tanquam Homericus Asteropaeus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorques. Caue autem putes me tibi nunc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animum ac fidem, nihil me aliud scribere, quam quod sentio: atque omnem gloriam, quantacunque ea sit, tua uirtute inferiorem existimare. Neque ego haec de teipso ad te scribere auderem, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, ex calamo, quasi suo iure extorsisset. Idem quoque ipse & Homerum nostrum, quem tu a Laurētio petieras, & meum ad te animum uno tempore pertulit. Hunc quidem uelim Papiensis in tuum sinum placide suscipias: dignus est enim, quando tuus est, in quem omne genus humanitatis ac beneuolentiae profundas. Homerum uero nostrum seminudum quidem adhuc, atque inuolucrum, ardentibus iudicij tui radijs aduersum statuimus, perinde atque aquilam ferunt implumes pullos, & nuper calido ex ouo prolatos, orienti soli obijcere. Quod si ille intrepidus ad tuum radium, non conuiuenti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & ut legitimum foetum educabimus. Sin uero oculorum acies offensa perstringetur, ueluti alienum, ac nothum exponemus. Aut tute ipsum magis tanquam Musarum hostem proijce, & in profluentem aliquam demerge. Erit enim perquam gratum nobis, si Rheni fluij ingenium imitaberis: quem quidem ferunt pusillos Celtarum infantes intra sinum coniectos, si quidem polluta matris pudicitiae suscepti fuerint, tanquam impuri lecti uindictam, rapidis uorticibus suffocare: quos autem senserit legitima foetura editos esse, placido alueo leniter suspendere, atque in trementes genitricis manus iterum subuehere, salutem pueri quasi intemeratae pudicitiae testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoque Homerum nostrum, uagientem quidem illum, atque infantem in complexum solerti parentis, si ea tibi esse indole uidebitur, quae

*Rheni fluij
ingenium.*

quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitissimo iudicio tuo faciat satis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale, musarū patrone, & animum istum meum in delicijs habeas, rogo.

IACOBVS CARDINALIS PAPIENSIS ANGELO POLITIANO,
ET NICOLAO MICHELOTIO S. D.

Equo animo feretis ambo, si uacui temporis rarò aliquid habens, serò atq; una tantum epistola utriq; respondeo. Legi translationē tuam, Angele, diligenter satis pro otij copia. Quærenti quid sentiam, promptius est quòd respondeam, quàm quòd bene responderi posse ab indocto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionem uestram sum multum. Si quid olim attuli lucis, infuscatum id est tenebris curiæ. Paupertas dudum, nunc dignitas, diuersa à primis institutis coegerunt tractare. Intyba successit ambrosiæ, & gustui ingluues: tam malè nunc possum de oratorijs & poeticis iudicare, q̃ inep̃tè de musicis capti auribus iudicant. Ne desim tamē expectationi uestræ, accipite, quod beneuolentiæ potius, q̃ retentiæ disciplinæ sit signum. Oratio tua, quantum remetior præterita, latina est, & illustris, ut huic cōmendationi addi possit. Pleni etiam uersus & suis numeris magnificè auribus seruietes. In tam recenti ætate, laudis & admirationis hæc sunt. Neque ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendum grandibus spiritum, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis uestigijs incedere habeamus. Homerum tamen si quis roget, num latinū fieri se uelit, uersumq; uersui reddi, uereor ne uidens transmarina multa inter Græcos q̃ nostros sentiri: linguæ porrò cuiusq; suam excellentiam esse, quam uix in aliena est assequi: denique barbam menti nec latinum planè arguere, nec græcum referre: inquam uereor, ne respondeat malle se Colophonium, q̃ Florentinum haberi: & pallium, q̃ togam græcis membris aptius conuenire. Tum eorum iudicium laudet, qui magno ingenio præditi, cum diffiderēt eundē reddi posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitare q̃ uertere. Censeo tamen (ut dixi) operam inchoatam nō deferendam, hocq; exercendi styli studium colendum assiduò, à ueteribus quidem laudatū, & ad complendum pectus maximè necessarium. Si nō assequeris, quod uis, rei non finit magis, quàm nostræ facundiæ inopia: æqualis tui Phaetonis laudem inuenies, ut iam de suscepto à te cœlesti Homero, q̃d ab illo de cœlesti curru dicatur: Hunc si non tenuit, magnis tamen excidit aulis. Meum hoc est, ut imprudens, fidele tamen de labore tuo iudicium. Translationem ipsam remitto, ut petis, & tibi gratias ago. Te uerò in meum suscipio tam altè amorem condens, q̃ altè descendit admiratio uirtutis insolitæ. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in stadio literarum currenti uocibus secundis acclamat, ut pergas, ut nō fatigeris, ut calcem ipsum contentis oculis spectes, & huic palmæ nil anteferendū existimes, uiuenti ac mortuo profuturæ. Ad te reuertor Micheloti. Attende quid agas, in bona tua uideris iniurius. Ais cœpisse teipsum amare, mox ut à me amari es cœptus. Si nullum est iudicium meum, te autē ex meo amas iudicio, non sentis sine causa tuum de teipso esse amorem? Atqui magnæ sunt causæ, quibus teipsum existimatione propria debes diligere: ingenium, literèq; humanitatis, ad obsequium dexter modus, in primis Laurentij nostri fides, & gratia, quando Principibus placuisse uiris non ultima laus est. Quare caue posthac ex meo magis q̃ tuo iudicio ipsum te ames: Papiensi etiam hætenus tribue, ut eius beneuolentiam ex dignitate, non meritis ornamento tibi esse existimes. De Baldudio gratias habeo, quotidianis officijs tuum animum probas. Hunc ego, quòd solus Florentiæ ex omnibus necessarijs

cessarijs est, cōmendo liberius, & benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua absolue, & me ama, inq̃ amicorum rationarium, non inter postremos relatum te scito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale. Romæ, Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS ASCANIO SFORTIAE VICE-
COMITI CARDINALI S. D.

Dum multumq̃ fateor, dubitauī, an ad te principem dominumq̃ excellentem homo infimæ sortis, humilisq̃ fortunæ literas darē. Quippe à scribendo me magnitudo deterrebat tua, quasiq̃ radijs quibusdam nostræ aciem mentis perstringebat. Contrà autē, experta mihi humanitas clementiaq̃, ut aliquando scriberem, adhortabantur. Nimis autem stultum uidebatur, cum tutē mihi autor audēdi fueris, pati siue metu quodam intempestiuo, siue pudore subrustico nostri apud te memoriam exolescere. Meministi, arbitror, uenire aliquando ad te uisum, salutatumq̃ unā cum Laurentij Medicis filiolo, Angelum nescio quem Politianum, ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nonnulli haud omnino indoctissimum haberi hominem, cumq̃ apud te, capta ex tempore audacia, de antiquis urbis operibus ac substructionibus aliquandiu fabulari. Ille ego sum scilicet, eademq̃ absenti uel fiducia erga te, uel audacia superest, quæ tūc haud defuerat præsenti. Sed eam tamen nihil est cur mihi quisquam uitio uertat, scilicet quæ ex humanitatis tuæ notitia, quàm ex magnitudinis ignorantia profisciscatur. Roges quid sibi hæc quærant literæ. Nempe aliud nihil, nisi ut mei apud te memoriam renouent, me esse hominem tibi deditissimum declarent, sperantē maximē in tuo patrociniō; daturumq̃ operam (si res ferat) ut animum tibi meū, fidem, uoluntatemq̃ aliquando probem. Orarem autem (nisi improbum est) ut si qua de nobis mentio apud summum Pontificē oriatur (orituram scio cum tu uoles) ostendas me illi esse hominem nō ingratum. Facile enim intelligo, quantum tua apud illum ualitura sit autoritas: quoniam quantum iurē ualere debeat, non ignoro. Vale. Florentiæ, M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO PICOLOMINEO
CARDINALI SENENSI S. D.

Et si scio, pater amplissime, ita me tuæ debere humanitati, quā, cū isthic essem, egregiam mihi, singularemq̃ prestitisti, ut ei nullis officijs, nulla opera, labore, industriaq̃ mea posse uidear satisfacere: tamē cogitans, nihil tam ingrati esse animi, quàm dissimulare quod debeas, cum persolvere nequeas, decreui aliquid ad te literarum dare, quibus meum sensum aduersum te, conscientiamq̃ testarer. Ego si mihi tecum dandæ referendæq̃ gratiæ certamen instaret, continuō scilicet manus dedissem tibi, utpote cuius etiā in aedibus ipsæ habitant Gratia. Sed quoniam maior tu es, quàm quò nostri aspirare conatus queant, uelut imaginarijs te quibusdam officijs pro re, pro copia remuneramur, bene uidelicet sentiendo, loquēdoq̃ de te, fauendo tibi, omniaq̃ bona cupiendo. Quòd si officia officijs duntaxat, ac non uoluntate potius, animoq̃ pensantur, fateor, soluendo non sum: sin (ut Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipso quod habetur, refertur, non uereor quin sim quæ debeo, saltem animo ipso persoluturus. Qui quoniā tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc cum tibi addico, ea lege, ut nunquam manumittatur. Nos ad historiam de Romanis principibus conscribendam magno spiritu atq̃ animo adgressi sumus. Et quamuis oram nuperrimē soluerimus, paulumq̃ adhuc à portu promouerimus, tamen ferentem nacti uentum, æquo pede prouehimur. Neq̃ dubitamus, quin prospero Innocentijs fauente numine, cuius ab auspicio profisciscimur, perpetuò

Ang. Polit.

K petuò

petuò nobis Alcedonia futura sint. Te uerò obsecro, ut si quando apud eius sanctitatem nostri inciderit mentio (inciderit autem quoties tu uoles) hisce me, si uideatur, cōmendes uerbis: Angelus hic Politianus neq̃ malus homo est, neq̃ plane indoctus. Tibi uerò, sancte pater, ita studet, ut non sit fortasse indignus, quem tu aliquando respicias. Hoc satis est ipsi, cætera mando deo. Antonij autē Lollij familiaris tui orationem illam aureolam de circumcissione legi nuper iterum atq̃ iterum: quàm magis legi, tam magis placuit. Græcum autem est uerbum: Ter pulchrum esse, quod ter lectum placeat. Commendarem tibi eum hominē, nisi absurdum, præposterum que uideretur, commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, ut tibi me ab ipso uehementer cupiam commendari. Vale. M. CCCCLXXXV.

FRANCISCVS PICOLOMINEVS CARDINALIS SENENSIS
ANGELO POLITIANO S. D.

Conceperamus eam de Politiano opinionem, ut augeri illam posse minimè putaremus, ad summū enim peruenerat, auxit tamen suis & ornatis & grauissimis literis, & ita auxit, ut nos, qui rebarur antè de ipso omnia concepisse, ne attigisse quidē quanti ualeat, uideremur. Laudamus ingenij tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia silentio potius, quàm infirmo sermone obeunda sunt. Nec putes in eorum nos esse numero, qui sub capite cōsuunt puluina. Amor enim uerus adulari non nouit. Testis deus, testis conscientia nostra. Quod autem de Romanis principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expectamus ultimam eius manum, quam fore non dubitamus consummatissimam. Nos quia uirtuti debemus, tibi debemus, cui opera & industria nunquam deerimus. Romæ, VIII. Idus Aprilis, M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS ANTONIOTTO GENTILI CARDINALI SANCTAE ANASTASIAE S. D.

Paruū quidem tuo nomini libellū dedico, sed (ut spero) nec inanem rerum, nec inopem. Multa et remota lectio, multa illum formauit opera. Titulū Nutritia diximus, qua figura & Statius Soteria. Plenior hic enim mihi uisus, & argumento coherentior, quàm qui olim placuerat, Nutrix. Tu uerò electus potissimū, in cuius appareat nomine, non quo rem tantillam tantæ uirtuti fortunæq̃ cōuenire arbitrer, aut hoc esse deniq̃ putem, quod tuis erga me meritis debeatur: uerū cum prodire nollet in publicum liber sine patrocinio, tuum præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque honestior. Quare suscipe quæso, quicquid hoc est mei fœtus, qua me quoq̃ ipsum solles humanitate. Deinceps autem plura, melioraq̃ forsitan accipies, modò huic primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo, quantum tua mihi apud Innocentium Pontificem maximum suffragata sit autoritas. Cui quidem & ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili parte scribendo saltem, beneq̃ & sentiendo & loquendo refertur. Vale, Florentiæ VI. Cal. Iun. M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO EPISCOPO CEPHALEDENSI HISPANO S. D.

Non causam dico, neq̃ absolui me postulo, quin ipse mihi nigrum appono calculum, quod me tibi scripturum aliquando pollicitus, fidē quam ad mensam, etiā hospitalem dederam, non præstiterim. Ipsum tibi igitur memet noxę dedo. Abduc, uinci, quasq̃ est cōmodū poenas irroga. Sed

Sed quid agas? Nō ego scilicet ex ingenio emigraui meo, sum quippe homo omnium hominum ad scribendas epistolas pigerrimus, diem ex die ducens; ac procrastinator mirificus: praesertim si cum eis res amicis est, quorum mihi sit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tutē igitur accusandus, qui ita me istic humane habueris, ut omnium quæ facturis essem, ueniam mihi, & impunitatem pollicerer. Sed non erit profectō cur mihi in posterum succenseas. Nam ita crebras literas missiculabo, ut eas propediem aut ne lecturus quidem sis, aut mihi silētium imperaturus. De Græco autem adulescente haud sanē satis ex sententia res cecidit. Illis enim ipsis, quibus Romę eramus diebus, alium sibi patronum optauerat. Nos tamen haudquaquam destitimus, propter eos, quorum cōsilio fretus est, hominem illinc potioris spe conditionis electare. Sed uereor, ne si ad nos defeceat, tamen dies prauertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procuranda negotia sit abeundum. Laurentius Medices noster magnopere his diebus ex intestinorum doloribus laborauit, qui nūc ut planē liberatus est, ita non planē recreatus. De te uerō apud illum statim ut huc peruenimus, multū sumus diligentissimē locuti, speramusq; nos illius in te amoris, etsi erat antea quōq; maximus, nonnihil tamen addidisse cumuli, tuis in nos officijs exponēdis. Vale. Florētę, M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS EPISCOPO SYLVENSI S. D.

In doctrina quædam nō uulgaris, cuius mihi haud dubium specimen, & singularis quædā humanitas, cuius omnes impleuisti aduersum me numeros, exigere quasi suo iure aliquid à nobis uidentur literarū, quæ nostri apud te memoriam foueant, nec eam planē refrigescere patiātur. Nostra autem cautio esse debet, ne diutius quā par est, hominem scilicet occupatissimum teneamus. Itaq; rem ipsam in pauca conferemus. Ego me praestantissimo domino Cardinali Olisippōnensi, germano tuo, uiro excellentis ingenij, doctrine atq; humanitatis, tantum debere intellego, quantum nunquam sim persoluturus, etiam si me opposuerim pignori, aut si bonorum omnium meorū, atq; adeo ipsius capitis fecerim autionem. Quare aut decidam cum ipso oportet, aut certe addicam. Atq; ego quidem addici malo, ut illius mihi periculo uiuendū sit, non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, uti de nobis apud pontificem (ubi occasio tulerit) ita aliquam faciat mentionē, ut intellegat eius sanctitas, nos etiam tanti uiri iudicio nō improbari. Neq; tu autem absurdum ineptumq; putaueris, si quō magis debemus, magis etiā debere nos postulamus. Mos hic uidelicet debitoribus, cum sint maxime obruti ære alieno, tum pecunias maxime mutantur. Sed hæc hæctenus. Nequeo autem, quin obiter cōmendem Phædrū nostrum, hominem candidissimū animi, elegantissimūq; ingenij, tibiq; in primis deditum. Scis eum minimē dubitare, quin aliquando hortatu impulsuq; tuo adduci Cardinalis tuus possit, ut cū Pontifice de hōrologio illo aliquid explicet. Quæ ne spes eum frustra habeat (si qua modō copia sit) etiam atq; etiā te rogo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PETRO ARRIVABENO
VRBINATI EPISCOPO S. D.

Ifī nunquam dubium fuerat, quin tibi omni laude prestanti uiro, nulli non honores iam pridem, dignitatesq; deberentur, tamē posteaquam auditum est, praesulem te esse Vrbiniatum factum, tanta uniuersi quidem, sed praecipue qui literarū sacra ueneramus, affecti lætitia sumus, ut inexpectatum propē, nec spe ulla, quasi dixerim, pracontrectatum contigisse hoc nobis gaudium uideatur. Etenim cum timere iam inciperemus, quicūque tibi inuicē studemus, ne qui dilatus à fortuna fueras, etiā planē præteritis fuisses:

Ang. Polit.

K 2 quo

quo grauior ille fuerat, atq; indignior metus, eò nunc & maior lætitia, & iustior, postquam is euauit, oborta est. Ad hanc autem quasi publicam tanti gaudij priuata etiam mihi, & peculiaris accedit causa, quòd eum prouehi ad ingentes titulos aspicio uirum, cuius mihi & autoritas et humanitas durissimis etiam meis temporibus ita suffragata est, ut tantum crescere spes mea, & fiducia, quantum tua uel fortuna uel dignitas meritò debeat. Quapropter in hac animi mei præcipua quadam uoluptate, præcipuam quoq; gratulandi rationem desiderarem, nisi tecum mihi, hoc est, cū homine peritissimo res esset: cuius insignis prudentia (sicuti credimus) quasi lynceis oculis in ipsa quoq; hominum præcordia introspiciat. Illud autem neutiquam omiserim, uideri mihi Innocentium Põtificem maximum ceu uia quadam regia, ad immortalem gloriam cõtendere, qui uiros augeat honoribus & eruditos & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur) præclarũ uirtutis lumen patiatur. Nam ut omittam cæteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto studio Põtifex ornandum sibi prius, mox autem tuendũ quoque, defendẽdumq; suscepit: etiam nuper Hieronymum ipsum Balbanum audio præstantem doctrina, & moribus hominem tecum pariter præfulem esse factum, quò nobis excellentis huius lætitiæ, ac uoluptatis ingens hinc etiam quasi cumulus accederet. Cui tu quidem uelim (si pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LEONELLO EPISCOPO
CONCORDIENSI S. D.

IRanciscus Soderinus Volaterranus põtifex, epistolam mihi nuper ad ipsum tuam super Miscellaneis nostris ostendit, in qua certare dubia palma inter se doctrina mihi & humanitas uidebantur. Ac doctrinam quidem non modò ipse stylus exhibebat elegans, ornatus, & grauis: sed illa etiã multo magis, quæ mihi abs te de autore Stromateon Clemente obieciabantur. Humanitatis autem certissima illa uisa sunt indicia, quòd uir & autoritatis maximæ, & fortis amplissimæ, multis que & magnis agendis rebus occupatus, etiam nōnihil ad te pertinere putasti, quid ego in meis aliquando libris tenui fortuna homuncio retulissem. Mitto autem quàm benigne, quàm blandè, quàm uerecundè, quàm amanter, quàm lentè etiam & cunctanter erratũ illud, ita enim uidebatur, nostrum protulisti. Quàm multis me prius laudibus, etiam si eloquentius lōgè, quàm uerius adobruisti. Mitto quòd & Soderinum delegisti, qui mihi rem potissimum significaret: quo uirō nec grauior, nec prudẽtior, nec item humanior, sed nec mihi amicior quisquam deligi potuit: ut si me literæ illę tuæ offendere aliqua ratione potuissent, hac una tantum potuerint, quòd nimum sollicitus uidebaris, ne aliorum fortasse acciperẽ, quòd obieceras. Ego mi Leonelle, non modò in ijs quæ hætenus edidi, sed & quæ scribere deinceps conor, omnibus hoc testatum uolo, nihil mihi esse prius ueri studio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet: sin minus, at ab alijs & placidè admoneri gaudeo, & asperè castigari non recuso. Quin ut illis habeo gratiam, sic istis nō irascor: honestius ducens aliquando doceri, quàm semper nescire. non enim tam turpe refelli, quàm pulchrum corrigi. Quod autem ad Clementem attinet, artificis librarij uitũ, non auctoris est. Is in exemplaribus nostris quædam malè (ut fit) aut inducta, aut deleta repperat: eaq; tamen pro rectis ac legitimis inconsultò excudit. Ita necesse habui curare protinus, ut errata ipsius omnia, nisi quæ relegentem fefellerāt, primis ibidem paginis imprimerentur. In eas tu fortasse paginas nōdum incideras, cum locum notasti: quas tamen se ait e uestigio misisse ad te Volaterranus Pontifex, etiam

etiam antè quàm tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur primo statim capite correctum hoc à nobis erratum reperies. Nec uerò ullis opus est ad hanc rem, uel Eusebii, uel Hieronymis. Ipsos enim & legimus Græcos, & excerptimus octo Alexandrini Clementis libros, qui *σπουδαίως* appellantur. In quæ alterius etiam Clementis (quod uerè ais) Romani pontificis identidem testimonia citantur. Reliquum est, ut agam tibi gratias. Ago igitur quod possum maximas, ut tibi me deditissimum profitear, profiteor, & quidem ex animo. Sed & rogo te etiam atque etià adhuc, ut si quis locus apud te uacat, numeres me quoque inter tui studiosos. Postremo quoniam uerbis honorificentissimis in tua epistola Cardinalis Alexandrini fecisti mentionem, cuius sæpe mecum de literis & uita Ioannes Picus Mirandula meus diuine loqui solet, ei me quoque (si fas est) uelim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANG. POLITIANVS PAVLO CORTESIO SVO S. D.

Remitto epistolas diligentia tua collectas, in quibus legendis (ut libere dicā) pudet bonas horas malè collocasse. Nam præter omnino paucas, minimè dignæ sunt, quæ uel à docto aliquo lectæ, uel à te collectæ dicantur. Quas probem, quas rursus improbem, nō explico. Nolo sibi quisquam uel placeat in his, autore me, uel displiceat. Est in quò tamen à te dissentiam de stylo nonnihil. Non enim probare soles (ut accepi) nisi qui lineamenta Ciceronis effingat. Mihi uerò longè honestior tauri facies, aut item leonis, quàm simiæ uidetur, quæ tamen homini similior est. Nec ij qui principatum tenuisse creduntur eloquentiæ similes inter se, quod Seneca prodidit. Ridentur à Quintiliano, qui se germanos Ciceronis putabant esse, quòd his uerbis periodum clauderent, esse uideatur. Inclamat Horatius imitatores, ac nihil aliud quàm imitatores. Mihi certè quicumque tantum componunt ex imitatione, similes esse uel pſitaco uel picæ uidentur, proferentibus quæ nec intellegunt. Carent enim quæ scribunt isti, uiribus & uita, carent actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, stertunt. Nihil enim uerum, nihil solidum, nihil efficax. Nō exprimis (inquit aliquis) Ciceronem. Quid tum? Non enim sum Cicerò, me tamen (ut opinor) exprimo. Sunt quidam præterea, mi Paule, qui stylum quasi panem frustillatim mēdicant, nec ex die solum uiuunt, sed in diem: tum nisi liber ille præstò sit, ex quo quid excerpant, colligere tria uerba non possunt, sed hæc ipsa quoque, uel indocta iunctura, uel barbaria inhonestæ cōtaminant. Horum semper igitur oratio tremula, uacillans, infirma, uidelicet malè curata, malè pasta, quos ferre profectò nō possum: iudicare quoque de doctis impudenter audentes, hoc est, de illis quorum stylum recondita eruditio, multiplex lectio, longissimus usus diu quasi fermentauit. Sed ut ad te redeam Paule, quem penitus amo, cui multum debeo, cuius ingenio plurimū tribuo: quæso ne superstitiōe ista te alliges, ut nihil delectet, quod rūtum planè sit, & ut oculos à Cicerone nunquam deijcias. Sed cum Ciceronē, cum bonos alios multum diuque legeris, contriueris, edidiceris, concōxeris, & rerum multarum cognitiōe pectus impleueris, ac iam componere aliquid ipse parabis, tum demum uelim (quod dicitur) sine cortice nates, atque ipse tibi sis aliquando in consilio, sollicitudinemque illam morosam nimis, & anxiam deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasque denique uires uniuersas pericliteris. Nam qui tantum ridicula ista, quæ uocatis lineamenta, contemplantur attoniti, nec illa ipsa (mihi crede) satis repræsentant, & impetum quodammodo retardant ingenij sui: currenti que uelut obstant, & (ut utar Plautino uerbo) remorā faciunt. Sed ut bene currere non potest, qui pedem ponere studet in alienis tantum uestigijs: ita nec bene

Ang. Polit.

K 3 scribere

scribere, qui tanquam de præscripto non audet egredi. Postremò scias infœlicis esse ingenij, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Nihil unquam mihi tam præter opinionem meam accidit, quæ redditus à te liber epistolarum nostrarum. Putabam enim illum tibi in tantis occupationibus excidisse. Nunc autem lectis tuis literis, uideo illum non modò à te gustatum, sed etiam planè deuoratum: quum & scripseris puduisse te in eo legendo bonas horas malè collocaſſe, & eas ipsas minimè tibi dignas uideri, quæ uel ab aliquo docto lectæ, uel à me collectæ fuiſſe dicantur, præter nescio quas hominum perpaucorum. Ego autem totū istud tibi remitto, nec planè iudicium meum interponam, cum nefas sit quodammodo à te dissentire: et ego is sim, qui de altero iudicium facere (ut ait M. Tullius) nec uelim si possim, nec possim si uelim. Sed ueniā ad illud, in quo te dicis à me quàm maxime dissentire. Scribis enim te accepisse, me neminem probare, nisi qui lineamenta Ciceronis conſectari uideantur. Ego uerò, quantū repetere memoria possum: nec istud recordor unquam dixisse, nec dictum uolo. Quæ enim stultitia eſſet, cum tam uaria ſint hominum ingenia, tam multiplices naturæ, tam diuerſæ inter ſe uoluntates, eas uelle unius ingenij anguſtijs aſtringi, & tanquam præfiniri? Sed quoniam me in hanc diſputationem uocas, non erit fortasſe alienū tempus purgandi iudicij noſtri, & tuendi mei, cum planè cognoscam uerba tua eſſe ſuaſoris, non laceſſentis. Et primū de iudicio libenter fatebor, cum uiderem eloquentiæ ſtudia tamdiu deſerta iacuiſſe, & ſublato uſum forenſem, & quali natiuam quandam uocem de eſſe hominibus noſtris, me ſæpe palàm affirmasſe, nihil his temporibus ornate uarieq; dici poſſe, niſi ab his qui aliquem ſibi præponerent ad imitandum: cum et peregrini expertes ſermonis, alienas regiões malè poſſint ſine duce peragere, & anniculi infantes non niſi in curriculo, aut nutrice præeunte inambulent. Cum autem multi in omni eloquentiæ genere floruerint, memini me unum Marcum Tullium ex doctorū acie abduxiſſe, in quem omnium ingenioſorum hominum ſtudia cōferenda putarem. Non quòd ignorare multos dicendi gloria præſtitisſe, qui & acutere induſtriam, & multis oratorijs uirtutibus alere ingenia poſſent: ſed & quia uidebam hunc unum omnium ſeculorum conſenſu principē eſſe iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero ſemper optimū eſſe eligendum: corrupti ſtomachi, & intemperantis ægri eſſe putabam, deteriore cibum ſeligere, ſalutarem, & optimū aſpernari. Auſim nunc etiam affirmare idem quod ſæpe, neminē poſt M. Tullium in ſcribendo laudem conſecutū, præter unū aut alterum, qui non ſit ab eo edoctus, & tanquam lactis nutrimento educatus. Sed erat tum quædam certa imitandi ratio, qua & ſaſtidio ſimilitudinis occurrebatur, & nitidum illud genus hilaritate quadam aſperſa condiebatur: nunc autem illa ab hominibus noſtris aut neglecta eſt, aut ignorata. Similem uolo mi Politiane, non ut ſimiam hominis, ſed ut filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantum deformitates & uitia corporis deprauata ſimilitudine effingit: hic autē uultum, inceſſum, ſtatum, motum, formam, uocem deniq; & figuram corporis repræſentat: & tamē habet in hac ſimilitudine aliquid ſuū, aliquid naturale, aliquid diuerſum, ita ut cum cōparentur, diſſimiles inter ſe eſſe uideantur. Dicam idem iterum: habere hoc dilucidam illam diuini hominis in dicēdo copiam, ut exiſtiman ti ſe imitabilem præbeat, experiēti ſpem imitationis eripiat. Fit enim undiq; ad eum concurſus, & quiſq; arbitratur illo modo ſe poſſe dicere. Homines enim natura ſua uitiatores, difficillimam rem uoluntate, non facultate metiuntur.

Itaq;

Itaq; dum abundantiam sermonis, & (ut ipsi aiunt) facilitatem imitantur, nervos, & aculeos deserunt, & tum à Cicerone absunt longissimè. Nec autem refert alieno ornatu, & quibusdā luminibus, ac quasi insignibus nostra scripta explere, nisi queamus id distinctè apteq; facere. Fit enim nescio quid monstrosum, cum membra cohærentia malè dissipant. Quare (ut de me loquar) nihil est Politiane, quod me à Ciceronis imitatione deterreas: sed quod potius obiurges inscitiam, quod nèqueam bene illum imitari: quanq; ego malo esse assecla, & simia Ciceronis, q; alumnus, aut filius aliorum. Sed permagni interest, utrum quis uideatur quenq; uelle imitari, aut neminem. Ego autem statuo non modò in eloquentia, sed in alijs etiam artibus necessariam esse imitationem. Nam & omnis doctrina ex antecedenti cognitione paratur, & nihil est in mente, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ esse imitationē, sed natura fieri, ut ex eodem genere dissimilitudo nascatur. Homines enim cum inter se dissimiles sint, similitudine coniunguntur: & quanquam alij coloratiores, alij pallidiores, alij uenustiores, alij proceriores sint, una tamen est omnibus figura & forma. Illos aut quibus aut crus, aut manus, aut brachia desunt, nō omnino ex hominum genere excludendos, sed aut mancos, aut claudos appellandos putarem. Sic eloquentiæ una est ars, una forma, una imago. Qui uerò ab ea declinant, sæpe distorti, sæpe claudi reperiunt. Aspice nunc eos homines, qui sibi elegerunt M. Tullii imitandū, quantū ab eo distent, quantū etiam inter se dissimiles sint. Profluentem quandā sine modestia ubertatē Liuius arripuit, acumen Quintilianus, sonum Lactantius, lenitatē Curtius, elegantiam Columella: quorū cum esset unum propè imitandi propositū: nihil est tam dissimile, q; ipsi inter se, nihil tam distans (si cōparentur) q; ipsi à Cicerone. Ex quo intelligit maxime, & cū iudicio ponderandam esse imitationē, & eum ipsum hominē mirabilē fuisse, ex quo tam diuersa ingenia tanq; ex perenni quodā fonte defluerint. Omnino Politiane certis autorib. insistendum est, quibus ingenia formentur, & tanq; alantur. Relinquunt enim in animis semina, quæ in posterū per seipsa coalescūt. Qui aut neminem imitari, & sine cuiusquā similitudine laudē consequi uideri uolunt, nihil (michi crede) roboris, aut uiriū in scribendo præ se ferunt, & illi ipsi, qui se niti dicunt ingenij sui præsidij & uiribus, facere nō possunt, quin ex aliorū scriptis eruant sensus, & interciāt suis, ex quo nascitur maxime uitiosum scribendi genus, cum modò sordidi, & inculti, modò splendidi & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquā in unū agrum plura inter se inimicissima sparsa semina. Fieri enim nō potest, quin uaria ciborū genera malè concoquantur, & quin ex tanta colluione dissimilimi generis inter se uerba collidantur. Nec minus huius corruptæ orationis asper concursus aures ferit, q; ruentium lapidū fragor, aut strepitus, aut quadrigæ transcurrentes. Quid enim uoluptatis asferre possunt ambiguae uocabulorū significationes, uerba transuersa, abruptæ sententiæ, structura salebrosa, audax translatio, nec scilicet, ac intercisi de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accidere, qui ex singulis sensus & uerba eruant, & neminem imitantur. Horū sanè omnis oratio est tanquam Hebræorum domus, quibus sunt ad quoddam tempus diuersorum hominū bona oppignerata. Nam ibi & lacerne, & amictus, & penule, & multorum sæpe pallia suspensa internoscuntur. Ego autem tantum interesse puto inter eum qui neminem imitatur, & qui certum ducem consecratur, quantum inter eum, qui temerè uagetur, & qui rectā proficiscatur. Ille deuius inter spinas uolatatur, hic autem ex proposito itinere ad constitutū locum sine lapsu & molestia cōtendit. Præterea Politiane, sic habe, neminem eloquentiæ laudē consecutum,

qui non sit in aliquo imitationis genere uersatus. Apud Græcos non modò oratores Demosthenes, Hyperides, Lycurgus, Aeschines, & Demarchus: sed etiam illi philosophi, uirtutum magistri, alicuius imitatores esse uoluerunt. De nostris hoc loco taceò, nè uidear tibi uni omnium doctissimo quasi scholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto, exploratū est iam illud omnibus, ut qui se ad M. Tullium effingendum cōtulerit, si minus aliquam imitandi gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quòd illum sibi elegerit exprimendum: ut illud fuisse naturæ & ingenij uideri possit, hoc iudicij. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BAPTISTAE MANTVANO THEOLOGO CARMELITAE SVO S. D.

Ec dubito quin amer abs te, nec exigo, quod sit incommodum, sed nec officio literarum metior amicos: quippe quod & ab inimicis præstari solet. Gratulatione tua, quòd philosophiæ sim deditus, ipse mihi mediūsfidius ita gratulor, daturus ut operam sim, quòd possis in dies magis meritò mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset usus, magis fortasse suis rationibus consulisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam uolet uti. Veruntamen ei cupio scribas, ut à me expectet omnia, tui quidem causa. Nihil enim molestius, q̃ fuisse hunc mihi abs te frustra cōmendatum. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER NONVS.

ANGELVS POLITIANVS MATTHIAE DEI GRATIA INVICTISSIMO PANNONIAE REGI S. D.

Vm superioribus diebus ego & Philippus Valor Florentinus, præstans uir, tuæq̃ maiestati deditissimus, de nostri seculi principibus casu loqueremur: ac tu primus nobis, inuicte rex, imò uerò solus occurrisses, quem uideremur audacter cum quouis laudatissimo ueterum posse conferre: castigauit ille me uerbis amicissimis, quòd nunquam tibi aut lucubrationes ullas nominatim dicauerim, aut epistolam saltem scripserim, quo tibi si non ingenium quodcunque, doctrinæq̃ mea, certè animus tamen ac uoluntas innotescerēt. Etenim te regem temporibus esse nostris aiebat unum (quòd ego illi facilimè assentiebar) in quo uel maxime celebrādo labores, industriam uigiliasq̃ suas omneis ponere literati homines certatim debeant: ut in cuius egregijs innumerisq̃ laudibus habeat utriusq̃ linguæ facultas, ubi liberrime posset, & uelut in patentibus campis exspatiari. Quare sumpsi animum (fateor) de sermone prudentis, & amici uiri, gloriosissime rex, cumq̃ animo statim sumpsi calamum, uidelicet in hoc, ut tuas eximias uirtutes honore saltem quocunq̃ styli mei prosequerer. Sed cum se mihi illæ tam multæ, tam magnæ protinus obtulissent, ut facilius mundum pugillo posse credere, quam eas epistolæ breuitate complecti, mutato protinus cōsilio, dilatis paulisper tuæ claritatis præconijs, statui duntaxat in præsentia significare tibi, me q̃q̃ unum, rex, è multis esse, qui magno animi fauore te uenerer, dariq̃ mihi occasionem celebrandi tui nominis concupiscam. Non quia me sperem naturali faciūdia parem tuæ laudi fore, sed quòd est à sapientibus hominibus obseruatum, non minus animi uires aliquando q̃ ingenij ualuisse. Quocirca si quid erit, inclyte Rex, in quo

in quo tibi mea gratificari professio possit, rogo, obtestorq; perinde utaris opera nostra, quasi unus ex eo sim numero, qui regni tui finibus contineatur. Vt autem Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese habitu ius dicenti obtulit Alexandro, cumq; se cogitationes ac formas afferre dignas illo rege, uidelicet Athomontem statuæ uirilis effigie figurandum docuisset, ita regiam cōmendationem uidelicet adeptus est: idem mihi ego quoq; usu uenturum speraui, rex magne, si pro leonis pelle non obscuram indolem, pro claua non absurdum ingenium, pro corona populea non incelebrem doctrinæ mediocritatem, pro uastâ illius molis compositione multiplices tibi linguæ utriusq; figuras obtulissem. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui studijs istis liberalib. claruerit: nisi fortè diutius in marmora & camenta restitura uetustati, quàm literarum monimenta cōfidimus. Nec tu profectò Macedoni Alexandro (sit uerò uenia) iurè cesseris, Matthia rex, seu uictorias eius, seu beneficentiam consideres, quæ duo prima tanto in rege fauorix miratur antiquitas: nisi fortè credimus Arabas, Indos, Armenios, Chaldeos, mollissimas fugacissimasq; gentes laboriosius uinci, quàm Turcas, & Mysios, & Triballos, & Illyricos, et Liburnos, & Boemos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicosissimas nationes: quarum ipsa quoq; nomina Martium sonant: nisiq; plus esse putamus, quòd unum aut alterum donauit ille bene de se meritis hominibus oppidum, quàm quòd in omnium penè sinus, quoscunq; dos aliqua ingenij uirtutisq; nobilitat, è tuis istis beneficijs manibus, quasi perenne fluit aurum semper, ut aqua de fontibus, & in maximâ uentre iam quæstionem cœpit illud, unde nam tibi tanta ista, tamq; inexhausta diuitiarum copia, sic omnibus usquequaque largienti: quanquam facile à prudentibus intelligitur, quæ plerique alij principes in suas cupiditates ac libidines profundant, ea te tantum uel in ædificiorum nobilissimas substructiones, uel in usus publicos, uel in hanc postremo, de qua nunc agimus, beneficentiam conferre. Quapropter uehementer cupio labore aliquo meo tuam celsitudinem demereri: cupio studijs, ingenioq; meo, si detur, commendare me tibi, rex inuicte. Qui sim uerò, quem ue inter literatos locū teneam, malo equidem ex aliorum tibi, quàm ex meis indicari uerbis, Tantū dixero me Laurentij Medicis magni, sapientisq; uiri, tuarum uirtutum studiosissimi non diffidentia minus, quàm liberalitate de obscuro, tenuiq; loco, qui nascentem suscepit, in aliquam certè lucem dignitatemque, nullis adeò nisi literarum adminiculis peruenisse, profiteri iam multos annos latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notum est) celebritate: sed & Græcas ex pari cum Græcis, quod nescio an alteri Latinorum (dicam enim audacter) mille circiter annos ante contigerit: stylum denique sic ipsum per omnia penè materiæ diuerticula duxisse feliciter, ut (quod erubesco, quanquam penè testatum, referre) cunctos ferme, quicunque in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atque hæc ego de me, Rex indulgentissime, nouo scilicet, & periculoso more, multorumq; reprehensionibus obnoxio, simpliciter tamen, sed & uerè: nec enim hoc, nisi & illud, ad te scribo, quo deliberare secum tua sapientia, uelutiq; præscribere possit (modò non hæc aspernetur) ubi nos potissimum, scilicet in tuæ spem gratiæ nostri nervos ingenij contendamus. Si quid igitur ipse mandaueris, obibo libes: fin minus, eligam tamen pro iudicio, captuq; meo, quod tibi fore arbitrer quàm gratissimū. Bibliothecā uideo, iam pridem comparas omnium (sicut expectamus) non ornatissimam solū, sed etiā copiosissimā. Possumus igitur multa (si res postulet) è græco uertere in latinū tibi, multaq; rursum quasi noua cudere, quæ nec ab eruditioris forsitan respuant. Regiā construis idē longē magnificentissimā, forūq; tuum

simulachris

simulachris omne genus uel æneis, uel marmoreis exornas. Nec autem cessant ubique terrarum nobilissimi pictores, tabulas tibi pulcherrimas uiuis animare coloribus. Et ista ergo possumus, te iubente, non erubescendis illustrare carminibus. Jam bella, & pacēs mandare uicturis utriusq; linguæ monumentis, & historiæ molli filo contexere pridem didicimus: tum uel undanti solutæ uocis eloquio, uel immortalī Musarum cantu totam posteritatē sacris implere præconijs. Quin philosophiæ seria ne defuerint cupiēti, milleq; iocis tædium subinde, mille profectò argutijs fefellerimus. Nec autem uendito ista tibi, dum sic indico: nec mihi referri ob ea gratiam quæro, sed abundè relata putabo, si placuerit ex me tibi, non dicam res ipsa, sed animus. Vt autem gustum sumere aliquem iam nunc uigiliarum nostrarū possis, en poema tibi multa lima cruciatū, quod laudes poeti cæ, quod historiā continet omnīū ferè uatum. Sed & mittam cōmentarios paulo post in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de uaria multipliciq; lectiōe cōdidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepti laboris fallit) tantas ex hoc libello uelut è thesauro diuitias proferemus, ut magna ex parte studiosæ iuuentutis quædam ueluti inopia releuetur: ac tum deniq; puto quiuis intelleget, q̃ multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Quare ne quæso numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu uerò, Matthia rex regū prorsus omnium celeberrime, dum tibi cōmentarios quoq; multiplici pagina surgentes euigilamus, accipe hunc interim rogo libellum, uultu quo regem decet, hoc est, sereno & hilari, quem tibi uidelicet ego si non eruditissimus, at certè tuo nomini deuotissimus homo, quasi deo donum religiosa mentis atque animi pietate consecraui. Vale.

ANG. POLITIANVS BERNARDO RICCIO SVO S. D.

Ccepi uersiculos tuos ingeniosos, elegantes, uenustos, faciles, sed ita tamen affectibus plenos, ut eos non fictos, quemadmodum tu uis, sed ueros esse amatorios existimem. Delectatus lectiōe sum, sed & admiratus admodū, superfuisset tibi tempus in hos tam delicatos lusus à publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudenter. Quòd autem me rogas, ut eos angulo cuiquam secretiori solus insusurrem, mox uerò domi septos & inclusos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamē in hoc uno minus obtemperabo, ne quid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & uelut in ergastulo supprimam. Sed de uersiculis aliàs. Scribis autem permultos isthic esse, qui Ioannēm Picum Mirandulam laudari à nobis in cognitione rerum, studio que sapientiæ non molestè ferant, ijdem tamen ornamenta dicendi, splendorem que illi quasi oratorium tribui uix patiantur. Itaque rogas, ut ipsius uel epistolam tibi mittam, uel breue aliquòd omnino scriptum, quod circumferre tecum possis, & ostentare: ne tuis tantū uerbis, aut illius æstimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluenda. Gero equidem morem, descriptamq; tibi epistolam Pici mitto, qua barbaros philosophos aduersus Hermolaum Barbarum, sed nihil minus quam barbarum defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculentè scriptum, quò conferre utriusq; stylum, genusq; dicendi possis. Æstimabis igitur ex hac epistolā Picum, sed ut leonem (quod Græci dicunt) ab unguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quædā semper, & scribere: quod opera illius indicabunt, magnis de rebus, quæ domi clausa cottidie maturescūt, ad argumēta deinde minora hæc & leuiora, uix exiguā partē conferre suarū uirū dignat. Quapropter hanc ipsā epistolā tam plenā, tam spissā, tam diuitē, paucis ante meridianis horis extempore, ppe dictauit. In qua tamē (ut uidebis) electa uerba, casta

casta latinitas, Atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes figuræ, sensus acres, apta exempla, multa fides, argumenta fortia, graue consilium, subtile iudicium, uis alta, indoles rara, mira maiestas. Sed hoc usu plerūq; uenit, quod & M. Cicero quodam loco scribit, ut in rebus diuersis eundem præcellere nolint homines. Itaque Picus noster, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quantum emineat in studio sapiētiæ, pro quo sunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare nō potest, cum sit eloquentissimus, ut in dicendo saltem nec incultus omnino, nec inelegans habeatur. Sed qui deinceps sequentur dies (ut Pindarus inquit) testes erunt sapientissimi. Tibi tamen interim studioso uidelicet utriusq; nostrum, quasi de lacu mustum quod degustes, hanc eius epistolam propino. Quæ displicere non debet, propterea quod eloquentiam destruit. Destruit enim sic eloquenter, ut adstruat hoc ipso quod destruit. Ita nihil eloquentiam destruere præter eloquentiam potest: ideoque nec ipsa potest, quoniam scilicet hoc quoque potest, quod omnino non potest. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS VENETVS IOANNI PICO
MIRANDVLAE S. D.

On possum tibi non uideri planè barbarus, & ingratus, qui tibi toties, & tam multa de me non minus scribenti semper, & prædicanti, sed sentienti quoq; gratias agere distulerim. Nullæ enim unquam uenerunt huc à te literæ, ex quo sum tibi cognitus, quin mentionē in illis de me illustrem, & honorificam habueris. Sed uide quanti faciam testimonium tuum de me, siue id iudicio agas, siue propensione uoluntatis. Ego alioqui modestus, imò timidus, & parum mihi fidens, uideor aliquid esse, quod tu me laudas, quod mea probas, quod in Themistio nostro, quemadmodum scribis, tanquam in iunctundissimo diuersorio sæpe conquiescis. Quid quod in literis tuis plerūq; me recognosco? Ecquid arbitraris quicquam nobis esse posse iucundius, quam cum te uel nostrum aliquod incisum, uel circuitum, uel figuram dicendi non adeo notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quod ad multos scribendo non uideris hoc facere simulanter, & ex composito, magnæ mihi sese rationes offerunt, quamobrem hoc à te repertum putem ad gratiam. Nec enim uidere poteram, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frangeres, & ad me deficeres, qui filum orationis aridum, & prætenue sequutus humi serpo, nunquam assurgo, non inspiro, non circumduco, nō eleuo, non abijcio, inuita scilicet, & repugnante natura. Omnino de me nescio quid in me laboris & diligentie, cætera nihil sum, nisi cum à te, uel similibus tui q̃ paucissimis cōmendor, aut cum placere tibi mea, uel ad imitationem usq; comperio. O præclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cum optima sint ea, quæ tu scribis, ita tamē exprimas, & effingas aliena, quæ sunt pessima, ut uideantur esse tua, quæ sunt optima. nam demittere se, ac descendere pluris esse deputo, quàm in ardua conari. Vt enim sit hoc honestius, illud certè laboriosius, & operæ maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quib; imitandis operā impendas: siue hoc agis demerendi mei causa, utroq; modo tibi plurimum debeo: relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunc enim potero) sed cū tu ipse, uel tui posse me putabis: tanta enim est familie totius uestræ bonitas & humanitas, ut beneficiū quod nō est, imputare p beneficio soleatis: quamobrē ex usu meo fecero, si uobis & modū & tēpus reposcēda gratiæ reliquero, ut in expunctiōe rationū paralogismus omnis, & impostura nō à me, sed à uobis tota proficiat. Quæ uero de ratione studiorū tuorū ad Scythā scripsisti, & commu-

& communicanda mecum esse uoluisti, maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic seculo uirum tanta doctrina, ut nihil ferè nesciat, tanta cura, ut nil omnino scire uideatur. Video te poetam egregium, oratorem eminentissimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum, nunc etiam Platoniciū esse. Video literas græcas, quæ in te solæ desiderari poterant, & sine quibus nihil eras futurus, non didicisse modò, sed hausisse: idq̃ facilitate tanta, celeritateq̃, ut literas græcas ignorasse aliquādo te neq̃ tu memineris, neq̃ persuadere possis alios, id quod de Hieronymo Donato meo nō plus libenter quàm uerè prædico. Hortarer te ad has literas, uti eas tam planè familiariter, quàm latinas teneres, sed non indiges calcaribus. Et hercule uerba prodigunt, quicunq̃ peritioribus se consiliū dare pergunt. Vnū te scio scire, nullius latina lingua tot seculis extare monumenta, qui literis græcis caruerit. Nec enim inter autores latinæ linguæ numero Germanos istos, & Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant, ne dum ut extincti uiuant: aut si uiuunt, uiuunt in poenam & cōtumeliam. Appellantur enim uulgò sordidi, rudes, inculti, barbari, Quis malit sic esse, quàm prorsus non esse? At em̃ utile aliquid dixerunt, ualere ingenio, doctrina, bonarum rerum copia: nō nego penitus, quod & possum negare: sed sermo nitidus & elegans, saltem purus & castus, qualis uel in autoribus Christianis, Græcis, Latinisq̃ perspicitur, laudem, & memoriam sempiternam scriptoribus conciliat. Nisi quis pictorem, & excusorē, & statuarium, & ceteros opifices laudari posse iudicet hoc solo, quod magni consistet, & preciosa sit materia, circa quam uersentur. Aut si Choerilus & Meuius habuissent illam segetem canendi, quam Vergilius & Homerus, futurum fuisse, ut primū à Criticis & Aristarchis, mox cōmuni Grammaticorum consensu redigerentur in numerum poetarum. An uerius est, Choerilum & Meuium quacunque materia, Choerilum & Meuium futuros, neq̃ Choerilum Iliada, neq̃ Meuium Aeneida conscripturos unquam fuisse? Non plus utiq̃ quàm Choerilum Aeneida, Meuium Iliada. Quī enim possum non iocari, cum scribo de ridiculis? Sed nimis fortasse multa de nebulonibus: redeo ad propositū. Amplectere literas græcas, non iam ut discipulus, sed ut doctor, gloriareq̃ de nullo uerius dici posse tritum illud, q̃ de te, per omneis arteis multos discipulos meliores esse præceptoribus: id quod senario græco significantius exprimitur: *πολλοὶ μάλ' ἂν ἐπέφηνοι διδάσκαλοι*. Quod uerò me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnosco beneuolentiā tuam. Habeo Platonem in manibus, & habeo semper cū sponte mea satis inuitatus, tum à te fideliter & amicè cōmonitus. Verbum est Simpliciū: Nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociet, ut diuersa sentientem. Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele, nisi ei qui libros & cōmentationes utriusq̃ cognouerit? Codices quicunq̃ sunt apud nos, ex ijs quos desideras, curabo tibi protinus exscribantur. Vale. Venetijs, Nonis Aprilis, M. CCCC. LXXXV. Politianum meum ἀποπέμψαι.

IOANNES PICVS MIRANDVLA HERMOLAO BAR-
BARO SVO S. D.

Go quidem, mi Hermolae, nec possum aut tacere, quæ de te sentio, aut non sentire ea quæ de illo debeant, in quo omnia ueluti singula summa reperiuntur. Sed utinam esset is meæ mentis captus, ut pro meritis tuis de te sentirem: utinam ea dicendi uis, ut exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio quæ de te concepī infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcunque loquimur, longè esse minora ijs, quæ concepimus. Tam deesse scias animo uerba, quàm rebus animus deest. Et tamē ita me audere

audere credis, ut sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tã pauci possunt, quàm nemo reprehendere. Et utinam ea mihi felicitas, ut quæ scribam, Hermolaum meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (ut taceam cætera) stylus tuus, cui tu adeò male faues, mirum quantum me afficit, atq; delectat. Ita est doctus, grauis, compositus, eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositum, nihil uulgatum, nihil sit triuiale, seu uerba, seu sententias spectes. Legimus saepe ego & noster Politianus quascūq; habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas. Ita semper prioribus certant sequentia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt ueneres, ut perpetua quadam acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quàm persuadear, & legentis animum quocūq; uelis impellas. Expertus sum ego cum semper alias, tum hac proxima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos Philosophos insectaris, quos dicis haberi uulgo sordidos, rudes, incultos, quos nec uixisse uiuentes, nedum extincti uiuant: & si nunc uiuant, uiuere in pœnam, & contumeliam, ita hercules sum commotus, ita me puduit, piguitq; studiorum meorum (iam enim sexennium apud illos uersor) ut nihil minus me fecisse uelim, quàm in tam nihili facienda re tam laboriose contendisse. Perdiderim ego, inquã apud Thomam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apud Auerroem meliores an nos, tantas uigilias, quibus potuerim in bonis literis fortasse nōnihil esse. Cogitabam mecum ut me consolarer, si qui ex illis nunc reuiuiscant, habituri ne quicūq; sint, quo suam causam argumentoli alioqui homines ratione aliqua tueantur. Deum succurrit ex ipsis quempiam paulò facundiorē suam barbariam, quàm poterit minime barbarē hunc in modum fortasse defensurum: Viximus celebres o Hermolae, & posthac uiuimus, non in scholis grammaticorum, & pædagogis, sed in philosophorum coronis, in conuentibus sapientum, ubi non de matre Andromaches, non de Niobes filiis, atq; id genus leuibus nugis, sed de humanarū, diuinarūq; rerum rationibus agitur, & disputatur. In quibus meditandis, inquirendis, & enodandis, ita subtiles, acuti, acresq; fuimus, ut anxij quandoq; nimis, & morosi fuisse fortē uideamur, si modò esse morosus quisquam, aut curiosus nimio plus in indaganda ueritate potest. Atq; in his quidem si quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amabo quicūq; is est, pedem conferat, experietur habuisse barbaros non in lingua, sed in pectore Mercurium, non defuisse illis sapientiam, si defuit eloquentia: quam cum sapientia non coniunxisse tantum fortasse abest à culpa, ut coniunxisse sit nefas. Quis enim cincinnos, quis fucum in proba uirgine non damnet? Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris munus, & philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicem nō possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quàm mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim uestrum (ut dicitis) posse pro arbitrio in candida nigrū uertere, in nigra candidum: posse quæcūq; uultis tollere, abicere, amplificare, extenuare dicendo. Demum res ipsas magicis quasi (quod uos iactatis) uiribus eloquentiæ, in quam libuerit faciem, habitumq; transformare, ut non qualia suo pte ingenio, sed qualia uolueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareāt. Hoc totum est ne quicquam aliud, quàm merum mendaciū, mera impostura, merum præstigium, cum natura rei semper, uel augendo excedat, uel minuendo deficiat, & fallacem uerborum concentū, ueluti laruas, & simulachra, prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet: Erit ne huic cū philosopho affinitas, cuius studiū omne in cognoscenda, & demonstranda cæteris ueritate uersatur? Adde quòd nobis nulla erit fides: lautitias uocum, & ueneres affectantibus, quasi re-

Ang. Polit.

L bus

bus parū fidentes, nec uero nixi trahere in sententiā his lenocinijs homines, queramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticè potius, quā eleganter scriptas: quod nihil sit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de uero cognoscendo agitur, quā uniuersum istud dicēdi genus elaboratum. Hoc, hoc forensum est quæstionum, nō naturalium atque coelestium. Non est eorum qui in Academia, sed qui in republica illa uersantur, in qua quæ fiunt, quæque dicuntur, populari trutina examinantur, apud quam flores fructibus longè præponderant. Non ne scis illud? Non omnia omnibus pari filo cōueniunt. Est elegans res (fatemur hoc) facundia, plena illecebræ & uoluptatis, sed in philosopho nec decora, nec grata. Quis mollē incessum, argutas manus, ludibundos oculos in histrione & saltatore non probet? in ciue, in philosopho, quis non improbet, arguat, abominetur? Si puellam uiderimus moribus lepidam atque dicaculā, laudabimus, exosculabimur: hæc in matrona damnabimus, & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes Vestæ agant Bacchanalia, qui grauitatē philosophicarū rerum & castitatē ludicris ueluti, & calamistris dehonestent. Profectò quod Sinelius de adolescente, de oratione dici cōmodè potest, comatam orationē semper cinzdam. Quare nos nostrā malumus capillis hirtam, globosam, inexpeditam, quā cum impuritatis uel nota uel suspitione bellè comatam. Alioqui Palladis pepłū nō reuelaret, sed à facris uti profana repelleretur. Et ut nihil sint reliqua, hoc est uerissimū, nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi, quacumque in re, quā quod luxum aut fastum aliqua ex parte sapit. Sicyonios calceos habiles, aptosque ad pedem dicebat Socrates, sed Socrati non conuenire. Omnino non eadem ratio ciuilis habitus, & philosophici, sicut neque mensæ, neque sermonis: utitur his philosophus dumtaxat ad necessitatē, utitur ciuilis homo etiam ad gratiā: quam & hic si neglexerit, nō ciuilis: & ille si affectauerit, nō erit philosophus. Si posset Pythagoras uiuere sine cibo, holeribus etiā parceret: si sua sensa aspectu, aut demū minore, quā sermonis opera explicare, omnino nō loqueret, tantū abest, ut linguam poliat & exornet. Quod uel ob id cauendū nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad medullā & sanguinē non peruat, quem subesse sæpe cerussato ori infectū uidimus. Vidimus, inquam, in hisce omnibus, quibus propterea usus uenit, cum nihil sit intus nō inane & uanū, detinere lectore in prima facie, modulatu uario atque cōcentu: quod si fecerit philosophus, clamabit Musonius nō philosophū loqui, sed tubicinē canere. Non ergo nobis uitio detur, id nō fecisse, quod fecisse uitium erat. Querimus nos, quid nam scribamus, non querimus quomodo: imò quomodo querimus, ut scilicet sine pompa & flore ullo orationis, quam nolumus ut delectabilis, uenusta & faceta sit, sed ut utilis, grauis & reuerenda, ut maiestatem potius ex horrore, quā gratiam ex mollitudine cōsequatur. Non expectamus theatri plausum, quod aures demulserit æquabilis clausula, uel numerosa, quod hoc sit falsum, illud sit lepidū: sed expectamus paucorū potius præ admiratione silentiū, introspectientiū penitus aliquid, aut de naturæ adytis eruditū, aut de louis aula ad homines adductū, tum uel aliquid ita argutū, ut defendendū, ita defensum, ut arguendū non sit locus. Admirentur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in uinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatem styli, fortam rerum multarum, atque magnarum, sub expositis uerbis remotissimas sententias, plenas quæstionum, plenas solutionum: quā apti sumus, quā bene instructi ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismis & infirmare falsa, & uera confirmare. His titulis, o Hermolae, uindicauimus hucusque
& uin-

& uindicaturos posthac ab obliuione memoriam nostram nō dubitamus. Quōd
 sūulgō (ut dicis) habemur sordidī, rudes, incultī, hoc nobis ad gloriam est, non
 ad contumeliam. Vulgo non scripsimus, sed tibi, et tui similibus. Nec aliter quā
 prisci suis ænigmati, & fabularum inuolucris arcebant idiotas homines à myste-
 rijs: & nos consueuimus absterre illos à nostris dapibus, quas nō pollueri non
 possent, amariori paulum cortice uerborum. Solēt & qui thesauros occultare uo-
 lunt, si non datur seponere, quisquilijs integere, uel ruderibus, ut prætereuntes
 non deprehendant, nisi quos ipsi dignos eo munere iudicauerint. Simile philoso-
 phorum studium celare res suas populum, à quo cum non probari modò, sed nec
 intelligi illos deceat, non potest non dedecere habere aliquid, quæ ipsi scribunt,
 theatrale, plausibile, popolare, quod demum multitudinis iudicio accommodare
 se uideatur. Sed uis effingam ideam sermonis nostri? Ea est ipsissima, quæ Sileno-
 rum nostri Alcibiadis. Erant enim horum simulachra hispido ore, tetro, & asper-
 niabili, sed intus plena gemmarum, supellectilis raræ, & præciosæ: ita extrinsecus
 si aspexeris, feram uideas: si introspexeris, numen agnoscas. At, inquires, non fe-
 runt aures, nunc asperam, nunc hisulcam, semper inconsonam texturam, non fe-
 runt barbara nomina, ipso etiam penè timenda sono. O delicate, cū accedis cho-
 raulas, & citharædos pone te in auribus: cum uerò philosophos, auoca à sensi-
 bus, redeas ad te ipsum in animi penetralia, mentisq; secessus. Assume illas Tya-
 nei aures, quibus, cum omnino non erat in corpore, non terrestrem Marsiam, sed
 Apollinem cœlestem diuina cithara uniuersi melos ineffabilibus temperantem
 modis exaudiebat. His auribus philosophorum uerba si delibaueris, mellea ti-
 bi ad Nestoris inuidiam esse uidebuntur. Sed hæc sinamus nimio plus assurgen-
 tia. Profectò fastidire in philosopho subtilissimè disputante minus concinnâ elo-
 cutionem, non tam delicati stomachi est, quā insolentis. Neq; est aliter, ac si quæ
 in Socrate de moribus docente offendat latus calceus, aut toga dissidens, & se-
 ctum præue stomachetur ob unguem. Non desiderat Tullius eloquentiam in phi-
 losopho, sed ut rebus & doctrina satisfaciat. Sciebat tam prudens, quā eruditus
 homo, nostrum esse componere mentē, potius quā dictionem: curare, ne quid
 aberret ratio, nō oratio. Attinere ad nos τὴν ἀληθείαν λόγον, non attinere τὴν ἐν πρᾶ-
 ξει. Laudabile in nobis habere Musas in animo, & non in labris: ne quid in illo
 uel per iram sonet asperius, uel per libidinē enervatius. Deniq; ne qua sit discors
 à genuina ipsa, qua temperatus est modulabiliter harmonia. Quā Plato cum intel-
 ligeret theatrale ista, & poetarum sæpe corrumpi, à repub. sua poetas omnes elimi-
 nauit, gubernandam autem philosophis reliquit, mox certè si per lasciuiam disse-
 rendi poetas fuerint imitati, exilio condemnandis. At instabit Lucretius, etsi non
 egeant per se philosophiæ cōmentationes amœnitate dicendi, per eius tamē ad-
 hibitionem dissimulandam esse ipsarum rerum austeritatem: sicut absynthia per
 se pellunt morbos, melle tamen illinuntur, ut puerorum ætas improvida ludificetur.
 Hoc fortè tibi faciendum erat, ô Lucreti, si pueris scribebas tua: si uulgò, fa-
 tiendum utiq; tibi, qui non absynthia modò, sed meracissima toxica propinares.
 Sed longè alia nobis habenda ratio, qui uulgus (ut antè diximus) non allectare
 quarimus, sed absterre, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed cōten-
 det Lactantius, satis constare in auditorū animos, uel seniorum influere potētius
 ueritatem, & uī sua instructā, & luce orationis ornatam. Si fuisses ô Firmiane, tam
 frequens in sacris literis, quā in fictis libris fuisti, & hoc non dixisses, & nostra
 non minus bene fortasse confirmasses, quā destruxeras aliena. Dic, quæso, quid
 mouet fortius, & persuadet, quā sacrarum lectio literarum? Non mouent, non

Ang. Polit.

L 2

persuadent

persuadent, sed cogunt, agitant, uim inferunt legis rudia uerba, & agrestia: sed uiua, sed animata, flammea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominē totum potestate mirabili transformantia. Periculis orationibus elaboratis, & luculentis nihil se commoueri inquit Alcibiades, sed Socratis uerbis nudis, & simplicibus. Addit, etiam si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & uelit, nolit, faciendum ei quod ille praeceperat. Sed quid perdo uerba in re confessa? si non desipit auditor, à fucato sermone quid sperat aliud quàm insidias? Tribus maximè persuadetur, uita dicentis, ueritate rei, sobrietate orationis. Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt: si bonus fuerit, si ueridicus, si id genus dicendi appetens, quod non ex amoenis Musarum syluis, sed ex horrendo fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare ueritatem. At dicet quispiam: Agè amice, examinemus hæc deposita contentione. Reuerendum quiddam, atque diuinum per se est sapientia, nec exotico quoquam eget ornatu: sed quæ inuidia & hunc accedere? Quis negat quæ per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego amice hoc in plerisque nego, adeò multa sunt, quorum splendorem, si quid adiunxeris, elimines, & non illustres: ita sunt scilicet in sua natura optimo statu, ut demutari ab illo, nisi in peius, non possint. Marmorea domus picturam non recipit, si opus albarium superinduxeris, demas de dignitate, de pulchritudine. Non aliter & sapientia, & quæ tractantur à philosophis tectorio non clarescunt, sed offuscantur. Quid plura? Non ne uulgatum bonas formas cerussa deuenustari? In unguersum quicquid pulchri superimponas, celat quod inuenit: quod affert secum, illud ostentat. Quare si quod prius fuerat, aduentitio præstat, iacturam fecerit illud quicquid est, non lucrum. Ob eam causam nudam se præbet philosophia, undique conspicuam, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit, scit se habere unde tota undique placeat. Quantum de ea ueles, tantum de forma ueles, tantum de laude minuas, synceram, & impermixtam se haberi uult, quicquid admisceas, infeceris, adulteraueris, aliam feceris, stat puncto insectili, & indiu-duo. Quapropter nec ludendum tropis, nec uerbis aut nimis luxuriandum, aut translatis lasciuiendum, aut factitijs audendum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, addere, demutare aliquid, sit flagitium. At, inquires: Age damus hoc uobis, ut non sit uestrum, ornate loqui: sed uestrum est certè (quod nec præstatis) ut Latine saltem, ut si non floridis, suis tamen uerbis res explicetis. Non exigo à uobis orationem comptam, sed nolo sordidam: nolo unguentatam, sed nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Non querimus ut delectet, sed querimur quòd offendat. Bene habet, iam scilicet ad nos deficit. Sed amabò iam cognoscamus, quid isthæc sit latinitas, quam solam dicitis debere philosophos, & non persolvere. Si dicendo incurrat, exempli causa, à sole hominem produci, causari hominem, nostrates dicent. Clamabis actutum, hoc non est Latinum, hucusque uerè, non est Romanè dictum: hoc uero uerius, igitur non rectè, peccat argumentum. Dicet Arabs eandem rem, dicet Aegyptius, non dicent Latine, sed tamen rectè. Aut enim nomina rerum arbitrio constant, aut natura. Si fortuito positu, ut scilicet communione hominum in eandem sententiam conueniente, quo sanxerint unumquodq; nomine appellare, ita apud eos rectè appelletur: quid prohibet hosce philosophos, quos nuncupatis barbaros, conspirasse in unam dicendi normam, apud eos non secus sanctam, ac habeatur apud uos Romana? Illam cur rectam non appelletis, appelletis uestram, nulla est ratio, si hæc impositio nominū tota est arbitraria. Quòd si dignari illam Romani nominis appellatione nō uultis, Gallicam uocetis, Britannicā, Hispanā, uel

uel (quod uulgares dicere solent) Parisiensem. Cum ad uos loquentur, continget eos pleraque rideri, pleraque non intelligi. Idem accidet uobis apud eos loquentibus, ἀναχάρσις καὶ ἀλλωαῖος σολοικίζα, ἀλλωαῖος δὲ καὶ σκύβαλς. id est: Anacharsis apud Athenienses solocicismum facit, Athenienses apud Scythas. Quod si nomen rectitudo pendet ex natura rerū, debemus ne rhetores, an philosophos, qui rerum omnium naturam soli perspectam habent & exploratā, de hac rectitudine consulere? Fortē quæ aures respuunt, utpote asperula, acceptat ratio, utpote rebus cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & si nati erant inter Latinos, non latinē loqui? Non poterant illi, ô Hermolae, dum legebant in cœlo factorum leges, euentorum notas, ordinem uniuersi: legebant in elementis nascendū uices & obeundū, simplicium uires, mixtorum temperaturas: non poterant, inquam, eodem tempore in Cicerone, in Plinio, in Apuleio Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias adnotare. Quærebant quid abhorrens, quid receptum in natura, quid à Romanis interea non curabant. Verumenimū uero iam te loco meliore statuo, do tibi eloquentiam, & sapientiam mutuo nexu inuicē conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia, abiunxerunt historici, rhetores, poetæ, quod deflet Philostratus, eloquentiam à sapientia. Hos tu uicturos celebri fama minimē dubitas. Illos non nisi in pœnam & contumeliam. Vide quid agas, indifertam mauult Cicero prudentiam, quàm stultam loquacitatem. Non quærimus in pecunia, qua moneta percussa sit, sed qua materia cōstet. Nec est qui purum aurum non malit habere sub nota Teutonum, quàm sub Romano symbolo factitium. Peccant qui dissidium cordis & linguæ faciunt: sed qui excordes toti sunt lingua, non ne sunt mera (ut Cato ait) mortuaria glossaria? Vi uere sine lingua possumus, fortē non cōmodē: sed sine corde nullo modo possumus. Non est humanus, qui sit insolens politionis literaturæ. Non est homo, qui sit expertus philosophiæ. Prodesse potest infantissima sapientia, insipiens eloquentia, uti gladius in furentis manu, non obesse maximē non potest. Ergo, inquires, & statuar non à figura, sed à materia cōmendantur. Et si Choerilus eadē quæ Homerus, & de eisdem Mæuius ac Vergilius cecinissent, futurum erat ut æquē illi atque isti inter poetas reciperentur. Non ne uides disparilitatem similitudinis? Illud & nos asseueramus, à specie rem æstimari, non ex subiecto. Est enim à specie res id quod est: sed alia specie quispiā inter philosophos, alia inter poetas recipiendus. Scribat Lucretius de natura, de deo, de prouidentia, scribat de iisdem ex nostris quispiam, scribat Ioannes Scotus, & quidē carmine, ut sit ineptior. Dicit Lucretius rerum principia, atomos, & uacuum: Deum corporeum, rerū nostrarum inscium: temerē omnia fortuito occurſu corpusculorum ferri: sed hæc latinē dicet, & eleganter. Dicit Ioannes, quæ natura constant sua materia, specieq; constitui, esse Deum separatam mentem, cognoscentē omnia, omnibus consulentem. Nec propterea quod uniuersa etiā infima uideat, ac moderetur, è sua pace minimum dimoueri, sed quod dici solet *λαττοντα μὴ λαττοντα*. At dicet insulsē, ruditer, non latinis uerbis. Quæso quis in dubiū reuocet, uter poeta melior, uter philosophus? Extra omnem est controuersiam, tam rectius Scotum philosophari, quàm ille loquitur ornatius. Sed uide quid differant: huic os insipidum, illi mens desipiens. Hic grammaticorū, ne poetarum dicam, decreta nescit, ille Dei atq; naturæ. Hic infantissimus dicendo sentit ea quæ laudari dicendo satis non possunt, ille fando eloquentissimus eloquitur nefanda. Hæc illi fortasse afferent, Hermolae charissime, in defensionem suæ barbariæ, aut qua sunt subtilitate, multo fortasse meliora. Quorum sententiæ nec ego planē accedo, nec ingenuo cuiquam, & liberali accedendum

Ang. Polit.

L 3

dendum puto, sed exercui me libenter in hac materia, tanquā infamī, ut qui quātānam laudant, cum ut ingenium periclitarer, tum hoc consilio, ut ueluti Glauco ille apud Platonem iniustitiam laudat, non ex iudicio, sed ut ad laudes iustitię Socratem extimulet: ita ego ut eloquentiæ causam à te agi audiam, in eam licentius repugnante paulisper sensu atq; natura inuectus sum: quā si uel negligendā uel posthabendam barbaris existimarem, nō ab illis ad eam, quod nuper feci, ad gręcas lıteras, ad tuum nunquam satis laudatum Themistium penē totus defecissem. Quamuis (dicam liberē quod sentio) mouent mihi stomachū grammaticę quidam, qui cum duas tenuerint uocabulorū origines, ita se ostentant, ita uenditant, ita circumferunt iactabundi, ut prę seipsis pro nihilo habendos philosophos arbitrentur. Nolumus, inquiunt, hęc uostras philosophias. Et quid mirum? nec fallernum canes. Sed nos hac fini epistolam claudamus. Si decus aliquod, nomenq; sibi promeruerunt barbari illi sola rerum cognitione, non esse facیلē dictū, quem locum, quid laudum tu tibi uendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquentes, ut dicam gręcę, *φιλοσοφώτατος*. Florentiæ, III. Nonas lunias, M. CCCXCXV.

HERMOLAVS BARBARVS IOANNI PICO MAN
RANDVLAE SVO S. D.

Xpectabam quidem isthinc usuras aliquas omnino ex ijs literis, quas superioribus diebus ad te dedissem: sed tu eas (quę tua liberalitas est) etiam inciuilibus & immodicis remunerandas esse censuisti, nō epistolam rescribens, sed uolumen ferē iustum. Ea mihi res, ut par erat, attulit incredibilem uoluptatem, quod uidebam te, quanq; occupatissimum, delectari lectiōe literarum mearum adeo, uti ne minima quidem in ijs, & friuola pręterire inexplorata patiari: id quod ego nuper ex hac epistola tua facیلē animaduerti. Nam cum ipse in quodam literarū ad te mearum angulo quasi aliud agens, & intranscursu philosophos æui nostri barbaros insectatus essem, quibus te quoq; infensum esse factum, & nuncium remisisse scriberes, occasione hinc arrepta, litem & controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis millibus uersuum comprehensam & explicatam, opus elegans, eruditum, elaboratum, ad nos misisti, perfectum celeritate tanta, ut nisi quod opes ingenij tui perspectissimas habebam, crediturus fuero paratū fuisse tibi pridem hoc argumentum, ut ad primam quamq; occasionē proferre posses. Sed ut ea mihi res & festiuior & iucundior eueniret, homo lepidissimus, humanissimus, latinissimus, barbaros contra Barbarum defendis, ut hostis pro hoste, socius contra sociū, ipse contra teipsum stare, patrocinariq; similes. Illud sanē plurimū me delectat, quod sub specie defensiōis exitialiter iugulas, quod defendis. Primum, quod hostes eloquentię tueri se, nisi per eloquentes uiros nō possunt, quasi mancipia, quasi bruta: deinde, quod si te patrono, te uindice, te aduocato nō elabuntur, neq; colluctari, neq; tergiuersari pręterea poterunt. Proinde ab amicis, quos habeo Patavij, certior factus sum, apologiam tuam, quę Scytharum & Teutonum est inscribi coepta, quasi Typhonis & Eumenidum laudatio, molestissimam accidisse maiori eorum parti, quos defendis, alijs aliter factū tuum interpretantibus. Nam nobis quibus cum uerbo litigas, corde sentis, gratissimam omnibus rem fecisti, quia & ductum & emphasim intelligimus, *ἀλλὰ μὴ γὰρ λόγῳ, ἀλλὰ δὲ λόγῳ* ἔπος. Alioqui transfugam appellare te possemus, si quemadmodum scribis, etiam sentires. Quanquam ut tecum iocer, si transfuga nō es, pręuaricator sis oportet, qui parietes

parietes duos linas, & causam quam susceperis, schemate corrumpas. Nihil enim interest, quacumque ratione Barbaros clientes tuos prodas. Quod autem schema callidius adire poteras, quam reos eloquentiae confitentes & noxios, eloquentia conari summa defendere? idque rationibus, quas uel ipsi facillime diluant, quos tueris: modò si quis est ex illo grege, qui possit ea capere quae dixisti, tanto cultu praedita, tot luminibus, tot emblematis oculos adeuntium stringentia: adde tot sententias pruriètes, tam multas historias, & exempla remotioris doctrinae, quasi flosculos, & omnino *ἀλάστον ἀγαθῶν*, ad quae si qui sunt ex illis paulo minus asini, uolebam dicere *ἀνθρώποις*, auriculas tantum mouent, ceteri diffugiunt, respuunt, detestantur. Quorum est numero unus aliquis à gymnasio Patauino (nihil cōfingo Pice, ridiculam omnino, sed ueram historiam denarro) audaculus, & insolens, cuiusmodi ferè sunt, qui literas humaniores & odio & ludibrio habent. Picus, inquit, iste quisquis est, grammaticus opinor, paruo pedi calceos magnos circumdedit. Quid enim opus est tam multis rhetorijs? aut quid ranis propinat? addidimus ipsi, & quidem Seriphij. Ecquis est, inquit, tam stolidus atque sensu carens, qui patronum hunc egregium cum altero, quisquis est, nephario grammatista colludere non intelligat? Mihi quidem uidetur flere ad tumulum nouercae, nullam homini fidem habeo. Accedit quòd nec prima huius cantionis, nec media, nec postrema tenèo, non secus hercule, quam si Graece nos uel Aegyptiè defenderet, & omnino licet toribus loquitur. Sed finge patrocinium eius fidei: si uincimur, malè factum: si uincimus, pessimè. Futurum enim est, uti non iure nostro erepti, sed eloquentiae uiribus dicamur, cui sumus, & semper esse uolumus infensissimi. Quid autem potest ingenuo molestius accidere, quam ei uitam & salutem debere, quem sublatum et perditum uelit? Atque iste ipse noster inopinatus & magnus patronus si superabitur: quoniam superari eum eloquentia non posse praedicant, ratione ipsa superatus, & ueritate putabit in superabit (quod abominor) deficiet ad suos illico, decus hoc & uictoriam eloquentiae suae tribuet. Malo non defendi, quam hoc periculo defendi: suspectum mihi hoc hominum genus est. Lepori canis fauet: intermpestiua beneuolentia (nescio quis poeta dixerit) nihil à similitudine differt. Iam quis unquam hominem sic defendit, ut ea quae dicuntur, intelligat solus accusator? Aut quis ita causam suam agi patitur, ut is qui sententiam est laturus, ex aduersa parte iudex idem & arbiter cooptandus sit? Ita ne reiectioni quidem locus esse possit, ut conditione simus peiore futuri multò, quam fabri, quam mancipēs tabernarum, & institores, & uenalitij. Sed audio eum exēplis, historijs, fabulis, testimonijs poetarum uti, nec enim percipio ipse, quae pro nobis scripsit. Quòd si haec uera sunt, miseri quòd recidimus? Adeon rem rediisse, ut tenere iura nostra per fabulas & apologos oporteat? At uerò esse ubi & hypotheticis & inductionibus & enthy mematis agatur. Quid nunc? Philosophus sum, apodixin desidero, cetera oratoribus relinquo. Dices non omnia posse per apodixin doceri, probabilibus interim locum esse. Reuocatur ergo res ad aleam, probabilia multa contra nos, pro nobis multa, quis arbitrabitur? Finge dictum esse ab isto, philosophiam rebus consistere, uerborum pompa nihil indigere. Credo enim hanc esse summam omnium, quae pro nobis dicantur. Contra illi philosophiam, quae sit munus diuinum, sanctum, religiosum, religiosè adiri oportere, manibus non illotis, sed puris, sed nitidis, sermone casto, non spurco, non lutulento cōtrectari. Vtrūque probabile, tam illud prius, quae sua uel polleant, extrarijs non egere, quam hoc posterius, rem nobilem & eximiam & uisendam, sordidis uerbis & ignobilibus inquinari, cōtaminari, pollui non debere. Venedibilius hoc fortasse, non quòd philosophia sine uerborum delectu pellucetium

& nitentium desinat esse summum bonum: sed quemadmodum numina, quanquā nihil indigent humanis opibus, tamen & donari & coli uolūt: ita philosophia ornari se non modò patitur, sed amat, inquit, & laborat. Deo perfectius, absolutius nihil esse, nusquam tamen plus auri, plus argenti, plus marmoris, plus preciosæ uestis, plus gemmarum, quàm in templis & in altaribus conspici. Non igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse. Nouerunt enim & oratores locū à repugnantibus & contrarijs: eorū uel frequentissimè utuntur, qui est inter omnes (ut ipsi prædicant) instantissimus & acerrimus. Quid autem sit instans & acer sermo, nihil docent, sed nos ad Aristotelem nunquam à nobis lectum, nunquam legendum remittunt. Iam ne illi quidem philosophos eloquentibus postponunt: non enim tam parum pudentes sunt: sed philosophos eloquentes infantibus præferunt. Nempe quia plus sit bonis duobus esse præditum, quàm uno. Dicunt enim hoc argumentum à toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum uertisse gloriantur. Nam totū & partē, quātitatis esse, quantitātē porrò aliam numeri, aliam modi faciunt. Quia uerò nos argumento respondebamus (sæpe enim cum ista grammaticarum & nebulonum manu cōgredior) alterutrum duorum aut eloquentiam bonum non esse: aut bonum quidem esse: cæterum nihil attinere ad eam de philosophia, utiq; non plus quàm ad sutoriam, statuariam, excusoriam: utramq; disiunctionis partem longissimo & profundissimo risu exceptam amoliuntur, & diluunt in hunc modum. Primum, quòd philosophia omnis bonum sit: Rhetoricen porrò philosophiæ partem esse testari peripateticos omnes ferè contendunt. Speciem enim esse ciuilem scientiæ rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellationem ab Aristotele uocari affirmant eam quæ generaliter obnunciet, & ad primam tantum syllogismorum figuram pertineat: sicut eam quæ particulariter concipitur, in figuram summā, nec aliter reponi posse. Hoc ego uerum sit, an contrā, nescio. nec enim Aristotelem ubi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum à genere sumptū esse. Quanquam dicat hæc Aristoteles portenta, nec ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem philosophi eius omnes ferè libri nimiam propter obscuritatem à nobis deserti sunt, ab illis, ut iactant, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, et suillas, qui que pomenta nobis hæc delicatos & ociosos homines suffurari facile passi sumus, congressum hunc in Aristotele, quasi scopulum uitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porrò disiunctionis parte sic eludimur: Si ad rhetoricen philosophia nihil pertinet, nec animal ad hominē. Pertinet autem animal ad hominem, quis hoc nō uiderit? ad rhetoricen ergo philosophia pertinet, siue quasi partem, siue quasi formam & speciē, quod & magis probant. Respondi philosophiæ partem eius esse, quam practicen uocamus, non eius quam theoreticen. Studebamus, inquit, uobis hoc exprimere. Philosophi uultis esse dimidiati, semiperfecti, mutili, rhetoricen philosophiæ partem esse conceditis, & tamen scdū & turpe ducitis rhetoricen à philosopho teneri, sine qua philosophus perfectus & cuthulatus nemo sit futurus. Cui enim desit aliquid, hoc perfectum, & consummatū esse non posse: alioqui si philosophia omnis ad animi nostri perfectionem pertinet, rhetorice nō pertinet: syllogismus figura secunda necti, qui sit elenchus, philosophiam aliquam non esse philosophiam: quod genus ex contraposis appellatū ab Aristotele primo uolunt. Quòd si animus eloquentia perficitur, quæ inuidia est contendere philosophum eundem, & eloquentē esse non oportere? His quasi cumulum quendam, & corollarium hoc addebant: Valeat autoritas, & exempla maiorum: Aristotelem, & Platonem, quorum sectam & placita

placita profitentur, eloquētissimos uiros fuisse, nihil ut sit oratione illorū suauius, purius, luculentius. Proinde qui philosophiā cum eloquentia pugnare dicerent, qui rhetoris officium aliud non esse, quā decipere, quā mentiri, calumniam euidentem esse, & quæ peripateticum nihil sapiat, & quæ ignorare uideatur inter oratorem & sophistam quid intersit: quod discriminē in Topicis & Rhetoricis Aristotelem reddidisse perhibēt. Nec minus auidē cauillari, qui dicant orationem in philosopho mollem & delicatam esse non oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidē feratur. Sed quemadmodū oratio luxu diffuens, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulēta, sordida, grauitatem & maiestatem philosophiē cōminuunt. medium quendam tenorem, & filum dicendi probant. Atticam uolunt esse, non Asiaticā, non Germanicam, sicut neque mēsam. Displicet Cynica, displicet Persica: sumptuosa hæc, illa sordida, placet frugi: sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re confessa mentiantur, dicentes orationem, qua philosophi modò utuntur, fetosam, & squalidam, et horrentem, uenerationis cuiusdā & maiestatis plenam esse. Iam hic ego fateri uerum adigor: nam impudens mendacium ne in patrono quidem & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus non est, non uideo quod genus dicendi sordidum esse possit. Aut si hunc horrorem & maiestatem habet, eundē habebit & cerdonum & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, quā cerdones, & populus: uernaculo melius usuri, q̄ sic Latino. Aliter ne loquuntur agrarij sacerdotes, & pædagogi, tabelliones & formularij, q̄ nos loquamur? Quis tamen unquam in illorū sermone religionem & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter uersari, qui testimonio Ciceronis contra se nitantur scribentis quodam loco: Et tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperneri si non habeat, nō admodum flagitem. Nec enim potuisse maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrum triariū minus ab eo delectari, quod ista Platonis, Aristotelis, Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci uix possum, ut ea quæ senserit ille, tibi non uera uideantur. Tum Cicero: Vide quantū fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit: nam & complectitur uerbis quod uult, & dicit planē quod intelligā: & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperneri si non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æquē satisfecit. Hæc illum non tam ex animi sententia, quā ad hominem dixisse. Multa enim in disputando plus ex animi sententia dici, quā uel captandi, uel molliendi gratia, uel docendi. Alioqui multos in Cicerone locos esse, ex quibus id com monstrant. Primū eodem libro de Finibus: Sed ex eo, inquit, credo quibusdam uenire usu, ut abhorreant à Latinis, quod inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis latinè scripta deterius: quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res uero bonas, uerbis electis graui ter ornateq; dictatas quis non legat? Item aliubi: Philosophia, inquit, iacuit ad hanc ætatē, nec ullū habuit lumen literarū latinarum, quæ illustranda & excitanda nobis est. In quo, inquit, eo magis nobis elaborandum est, q̄ multi iam esse libri latinè dicuntur scripti incōsideratē, ab optimis illis quidem uiris, sed parū eruditis. Fieri autem potest, ut rectē quis sentiat: & id quod sentiat, politē eloqui non possit. Sed mandare quenquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec accurate illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperatē abutentis & otio & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit, præter eos, qui eandem scribēdi licentiā sibi permitti uolunt.

Mille

Mille alios esse locos, quibus hoc ostēdant, tam ubi nouitatē uerbi non satis apti fugiendam esse Cicero praecepiat, quā ubi cōmoditatem in dicendo non negligendam contendat. Nolim (inquit) nisi latine quidē dici possit, speciebus, & specierum dicere. Heus tu quisquis es, patrocini fides ubi: hoc tu defendere appellas, nō prodere, testi denunciare, qui nos iugulet? Sciebas quid is dicturus esset perfidia, nesciebas imprudentia testem citare subiectum ab aduersario, qui auctoritatem habiturus esset, nō arguentis modō, sed etiam consentientis. Quis hoc peccasset tantum non orator? At uerō arbitraria res est, uocabulum non profectum natura, sed ex aliqua quasi cōuentione hominum, & pactione. Quis hoc negat? sed & petasus, & tunica: nemo tamē tunicam pedibus circumdat, petaso latus integit. Non omnia quae placeant, etiam bona esse. Braccatum os Mecoenatē, quasi Sarmatam, potuisse quidem ius dicere, quoniam arbitraria res esset: sed qui non reprehēderit fuisse neminem. Vt calceos à sutoribus, & uestes ab institoribus, ita rationem dicendi ab oratoribus petendam, & condiscendam esse. Quid tam arbitrarium est, quā leges, quā iura, quā ceremoniā? Quis tamē ferat hanc philosophum, quē lubet egregium, quē lubet Deo proximū, uel nouare, uel immutare cupientem? Praesertim nobis, qui de cōtēplatore modō loquimur, & ab eo practicen discludimus, sine qua homo, qua homo, nō philosophus est, inquit, sed stupor. Hanc illi nescio quē uera, certē uersimilia: neque tamen protinus herbā dedi. est enim hic noster in disputando mos, rigere semper, nunquam dare terga, nunquam manus, confugia semper aliqua, siue latebras habere, à quibus ne Aristoteles quidem ipse, si reuiscat, posset nos reuellere. Quanquā & hac parte nos incessunt, rusticitatem & impudentiam appellantes, natam ex hoc ipso, quod literas bonas contempsimus. Mirum dictu, liberalium artium professores non satis esse liberalibus literis carere, nisi eas & odissent, & omnibus modis latefferēt: ut nemo sit liberalibus studiis infensor, quē qui liberalium artium doctores uocari uolunt. O ioculare ambitionē, aliquos esse, qui nomine gloriantur, rem cōtemnant. Quamobrem, inquit, hac summa est, aut rationem aliquam euidentem, & necessariā pro nobis habent, aut non habent: si habent, proferant hanc quē primum: hec una mihi sufficit, nec in ea re desidero patrociniū hominis eloquentis: sin nō habent, loci sunt communes, & translatitij, non minus contra nos, quā pro nobis fortasse ualituri: & quod in pari causa facilius persuadet, qui appositē loquuntur, quā qui contrā: & quod praēiudicijs clarorū uirorum premimur, Aristotelis, et Platonis, & omnium antiquorum, quos non solum philosophiae, sed etiam eloquentiae praesides & antistites fuisse constat. Proinde aut quaestio tota iaceat, aut suscipiatur ab his, qui loqui nesciunt, hoc est, qui partibus nostris & uerbo & animo fauent. Hanc tu, quisquis es, anagyrim (ut prouerbio medicorum utar) ne moueris. Malumus tota causa cadere, quā per te seruari: satius enim est, fortiter uinci, quā turpiter uincere. Quandoquidem & ita uinci minus erit molestum: & uictoria per hostes quaesita, dulcis & speciosa esse non potest. Hanc Patavinus ille simius, quē omnia scripsi ad te libenter, ut intelligeres nullam tibi popularem auram apud istos quaesitam esse, plurimam apud nos. Ceterum suscepisti rem nō solum (ut scribis) *ποινίαν*, sed etiā *ἀδύνατον*. Quid enim est aliud *ἀδύνατον*, quā rationem philosophandi barbaram & ineptam uelle defendere? Quid, inquam est, cotem alere, nisi gratiam expectare ab ijs quos ipse deae Gratiae nunquam nouerunt? Quocirca mirum non est (patere tecum in re faceta iocer) si non modō nobis, contra quos egisti, sed ne illis quoque, pro quibus egisti, causam tuam probaris. *ὁ μὲν γὰρ λόγος δαυμασός, ὁ δὲ λήγων ἄπιστος*. Tu uerō (nec enim desino

desino iocari) credebas ex actiōe tua barbaris extorquere tritū illud, ἀνθρώπου ἀν-
θρώπου δαμόνιον, ceu per te seruatis, & quidē ex insperato, sed αὐτὴ ἡ μύρις ἀδελφῶν
ἰσχυροὶ, capraſti uentos retibus. Quamobrem moneo te, mi Pice, χρυσῶν δὲ μὴ ζῆ-
τε βαλῶσαν. Ἐμὲ σὺν δὲ μὴ σὺν ἐκείνοις θέλεις ποιῶν λῶσαι, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπι-
λανθάνει. Alioqui fecisti quod liberales & opulenti solent. ὁ γὰρ ἔχων πολὺ τὸ πρῶ-
τον, τίθει καὶ λαχάνους. Vale. Politianum saluta. Venetijs.

IACOBVS ANTIQVARIVS BERNARDO RIC-
CIO SVO S. D.

Politianus noster magnus literarum arbiter, imò censor, imò assertor,
id agit, quod omnes, qui ex eadem fideiia sunt, agere debent: cuius epi-
stolis, quas nuper mihi complures legendas tradidisti, mirificè delecta-
tus sum. Sed illa me præcipue affecit in manum sæpius resumpta, quæ
ad Pici laudem, uiri clarissimi, consensuq; omnium nunquam satis laudati uerissi-
mè pertinet. Nam meritò eos retaxat Politianus, qui Picum præter quàm hono-
ris causa nominarint: in cuius admirabili natura, nisi quoddam nostro æuo conti-
gisse cœleste munus fateamur, sentimus ut pecudes, neque melius uocem effun-
dimus, quàm ut balantes. Ille unus omnium mihi sapientissimus uidetur esse, qui
gentilitias diuitiarum sarcinas abiecit: ac beatissimum ob id existimo, quoniam à
sapientiæ studio nunquam cessat. Qui quanquam in omni disciplinarum genere
admodū est uersatus, multa tamē (ut arbitror) antistitibus philosophiæ inuenien-
da superfuisset, aut adhuc perficienda cognoscit, ex quibus animū suum dñs ipsis
propinuiorem fieri posse non desperet, continuò uestigatur. Qui uerò eloquen-
tiam, quæ in eo singularis est, maiorem desiderat, hic mihi suauitatē in melle desi-
derare uidetur. Orationis enim uis, ac ornāmēta, rebus ipsis quas felicissimè tra-
ctat, nusquam minora sunt, adeò ut ratio atq; oratio cum ipso ex eodem utero na-
tæ credantur. Sapienter igitur Politianus (ut assolet) ac piè importunas abigit
mufcas, nō à Pico, sed à uenerando quodā diuini hominis simulachro, cui publi-
cè sēta, ac thura debeantur. Vale. Mediolani, Nonis Iunij M. CCCCXCIH.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVA-
RIO S. D.

Epistolam quam tu dederas ad Riccium, protinus ut accepi legendā,
Pico misi: quoniam pertinere magis ad ipsum, quàm ad me uisa est, ut in
qua laudor ego abs te, nihil ob aliud, nisi quia Picum laudo: quod qui
non facit, aut omnino brutus, aut inuidus est. Scripsit igitur homo om-
nium gratissimus, & ipse ad te hanc epistolam statim quam tibi nunc mitto, do-
ctam (sicuti uidebis) acutam, cordatam, plenamq; humanitatis. In qua facile per-
spicies, quanti non modò officium tuum, sed & uoluntatem fecerit. Interim con-
sules tuis pariter, nostrisq; rationibus, si laudanti putabis ei credendum, qui men-
tiri ferè sit nescius, etiam in amicorum laudibus. Ego certè me uerè laudatum so-
leo credere, quoties à Pico laudor. Multo' que nunc uerius, quia tecum laudor,
nisi (quod opinor potius) in te laudando ueras omneis laudes exhau-
sit, ac iam falsis utitur, contentus ueris in te, qui-
bus abundat. Vale.

IOANNES

IOANNES PICVS MIRANDVLA IACOBO ANTI-
QVARIO SVO S. D.

Nter voluptates, quas cum eram Florentiæ, de Politiani consuetudine maximas capiebam, uiri mea sententia nostro æuo omnium literatissimi, non erat illa mediocris, quod tuas ad ipsum epistolas graues illas semper, & eleganteis, ut quamque accepisset, statim mihi dabat legēdas. Delectabat in illis me uehementer, & prudentia quedā singularis, qua magnis etiam in rebus, negotijsque tractandis à prudentissimis cōmendatis, & orationis cultus, atque sobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionem faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebāt, sed in illis quoque ipse mihi placebam, scilicet testimonio tanti uiri cedente conscientia: quæ nonnihil dissimulans quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & propemodum uolens falleretur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ uirtutis, hinc collati sapius in nos non officij modò, sed beneficij. Cogitauim non semel agere tibi gratias per epistolas, ne fortè parum gratus, aut ne tecum rusticus existimarer. Verum cum tu, Politianusque noster pulcherrimum quoddam inter uos literarum commercium exerceatis, nolui Musis importuna Pica obstrepere, quasiq; malè uocalis anser alternè sibi concinentes olores inturbare, alioqui tibi animum nostrum per Politianum ipsum patere sciebam. Tum conscius infantia meæ, interprete libens utebar eloquentissimo. Nunc ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Bernardum Riccium nuper dedisti, iuuenem ingeniosum, in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare ausim, ne dum mereri me credam. Rupit officij magnitudo nostrum hactenus, nescio an ciuile, certè non superbum silentium. Nec potui non agere gratias immortales, non quod premas me laudibus immodicis, quas non agnosco, sed quod ita me ames, ut tuum illud alioqui constans, robustumque iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi supra quod uel ego possim persolvere, uel tu facile credere. Nec est quicquam tam arduum, tam difficile, quod non æquè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu quidem in Politiano me possidebas hactenus, nunc uerò nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi, quarto Calend. Iun. M. CCCCXCIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS IOANNI PICO MI-
RANDVLAE SVO S. D.

Politianum meritò laudare potes, me nō potes: amari abs te cupio, laudari uerò puto ineptissimum: sed neque antiquius mihi quicquam esse potest, quam cum Antiquarium in tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum cum mea causa, tum magis seculi, quod à te tantopere illustratum cernimus, adeo ut non dubitem gentilem atque cognominem auem tuam à posteris consecratum iri miraculo tenus. Sed si Aegyptijs figmentis integenda rerum fide non delectaris, certè illud palam est, quod philosophantium omnium maximū, uiuentium optimum, scribentium præclarissimū nemo est qui te non arbitretur. Id si inficiaris, caue ne maxima deorum munera penes te deposita dissimules, & malè habeas. Ista enim animi ingratitude, quam in te nullā esse nobis olim persuasimus, efficeres, ut quicquid ex omni ætate de uiris unquā clarissimis fuit prædicatum, sentiremus desideratum fuisse potius, quam compertū. Nam si quicquam uel studio non quæsitum, uel non tributum à natura, aut à fortuna tibi minus præstitum fuisse censeres, aliū post natos homines si adeptū ostendes, non Picum tenemus, sed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes
graculas

Græculas odimus semper, uera & solida est gloria tua. Quod animus de te sentit, lingua depromit. Neq; aliter laudauerim, quàm probem. Nam qui te laudibus prosequendi finem facit, is admirandi rursus quærit initium. Nec putes, quoniam me nuper tuis literis exornasti, testimoniū à me tibi mutuò reddi. Me ipsum nemo melius nouit, quàm ego. Ex otio nullam, ex negotio autem uel minimam opinionem usurpauī. Principum benignitas effecit, ne omnino in turba delitescerē, quibus præterquàm fidem & diligentiam, quid rependere possim, nō uideo. Itaq; si quid in hoc uitæ meæ instituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totū illis acceptum refero, qui non solum magnitudinem suorum magnis liberalitatibus extulerunt, uerum etiam sepe in regna restituerunt hostes, quos uicerant. Vale. Mediolani, Nonis Augusti, M. CCCCXCIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO S. D.

DEbebam tibi antea, quantum sat erat, nec addere poterā aliquid amoris erga te meo, sed tu uisus es, quod nō putaram, tuis de meipso rationibus permultum adijcere, conciliata nuper omnium qui uiuunt, clarissimi Pici beneuolentiā. Sciebam eum mirum in modum comem esse: sed tam citò fieri posse familiarem, non credebam. Fecerunt planū id nuper eius literæ, quas (ut nosti) ira elegantes expuit, ut homo ad gratiam natus atq; expositus, & obuius, quicquid à philosophis præclarum in omni æuo memoriæ fuerit mandatum, tum ad uitæ institutū, tum ad animi sui ornamenta libenter usurpans, utriq; philosophiæ in admirationem adductæ, priscam illam Barbariæ expultricem eloquentiā restituisse censeatur: neq; aliud magis uideatur egisse, quàm oratorem & philosophum iuxta bonum atq; humanum esse. Inde quoq; neminem ostenderet insolescere, nisi ægrestibus moribus conspersum. Rescriberem porro nec ne ad eum, aliquantulum dubitauī, quoniam tam suaue de me concinisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorū censuram incurrerem, & quem doctum idoneumq; ad scribendum ipse iudicasset, isti longè aliter esse deprehenderent. Sed quanquam nihil tutius sit q̃ silentium, hæsitatiōem tamē euicit meam de memoria nunquam exituri Pici mansuetudo, ad quem quod uidebis, respondeo: uerū fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opis egemus, tū aduersus sciolos, quorum fœtura his temporibus multa contingit: tum præcipue, cum eodem Pico, quem orabis, ne literarum cōdimenta ex me requirat, sed mea singulari aduersum se obseruantia contentus, Antiquariū inter suos habeat, neq; antiquari unquam patiatur susceptæ semel amicitiae legem. Vale, & me ama. Mediolani, Nonis Augusti, M. CCCCXCIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Complicaueram iam, Politiane, literas ad Picum, eas superscripturus, ac illius nomen adiecturus: quid ex omni fortunæ, ac etiam uirtutum conformatissimi hominis aceruo potissimū deligerem, non occurrebat. Nam si quid speciatim illi tribuisssem, uidebar non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaq; explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illum, in quem dñj suorum munerum sinum prorsus effuderūt. Quod omnino haud fecissem, nisi à te rectè factum censei crederem. Vale. Nonis Aug. M. CCCCXCIII.

Ang. Polit.

M MARSII

MARSILIVS FICINVS ANGELO POLI-
TIANO SVO S. D.

Contra multos Astrologos, qui more gigantum eripere cœlū Ioui tantū frustra quā impie moluntur, merito & Pico alumnus Palladis, & tu miles Hercules sæpe feliciterq; certatis. Nempe Palladem Orpheus Gigantum expultricem canit, & ab Hercule poetæ multi Gigantem Antæum à terra simul & euita sublatum ferunt. Ego autem quid? Profectò tanquam in omni uita uobis unanims, in hoc quoque studio conspiro uobiscum. Et si fortè non decerto strenuè, tamen ita planè decerno. Cæteri quidem Platonici cœlestes imagines, quas describunt Astronomi, pro opportunitate cōmemorant, neq; reprobant eas, neq; rursus comprobare student: Plotinus autem talia extra controuersiam ridet. Ego quoque in Commentarijs meis in eum tanquam interpres æquè derideo, partim quidem eius auctoritate confisus, partim etiam quoniam nullam habeo certam eiusmodi imaginum rationem. Multas præterea ibidem Astrologorum regulas in controuersiam simili ratione deduco. Sed in libro de Vita, ubi profiteor Medicinam, ac remedia uitæ utcunque, & qualiacunque possum, undique diligenter exquiro: neque despicio prorsus imagines illas, neque omnes respuo regulas. Etsi enim arbitror certam his rationem nullam inesse, tamen ut studiosissimus humanæ medicinæ curator remedia non solum sapientibus certa, sed etiam multis probabilia sector, ut subsidia passim accumulem quomodolibet profutura: ne quid denique prætermiserim intentatum, quod ad uitam utcunq; conducturum cuiquam uideri possit. Nonnulla tamen intersero firmiora, multa quoque passim congero, quæ etsi fortè minus spero, tamen opto prodesse. Quod autè in principio libri tertij dicere uideor, imagines ab antiquioribus Platonicijs in cœlo dispositas esse, non id equidem uolo. Non enim consilium ibi meum est, Platonicos affirmare cœlestium imaginum assertores, de quibus aut nihil, aut parum quid loquuntur: sed Platonicoꝝ quorundam fuisse sententiam, mundi animam cœlestia sibi corpora peperisse, stellasque cum cœlo, atque ultra stellas singulas, si modò ibi ullæ sint imagines, eiusmodi quoque imagines genuisse. Narro autem illic dispositiones signorum imaginumq; non quales apud Platonicos, sed quales apud Astrologos obseruauerim. Iam uerò quantum imaginibus credam, uel arte factis confidam, progressio libri declarat. Præterea in libro de Sole non tam Astronomica doceo, quā per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Denique tam in libris de Vita, q̃ de Sole & lumine cum philosophicis poetica miscens, liberius sum interdum, & fortè licentius euagatus. Cum Plotino parcius & seuerius ago: ut mihi tandè non ingratum sit futurum, astrologica portenta fuisse à Pico nostro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nusquam affirmo, imò & cum Plotino derideo, explodi à Mirandula gaudeo. Superstitiosam præterea uanitatem ab illo tanquā à Phœbo Pythonicum uirus extinguere tecū Politiane congratulor. Tu enim semper hac in causa, ut ubique soles, te Herculem præstitisti. Soles profectò iam diu hæc Astrologorū prodigia, ut alia monstra, passim acriter insequi, ut non in terris solum, sed etiam in cœlo monstra fortissimus Hercules expugnaueris. Utinam deniq; sicut Herculi, sic & tibi superata tellus sydera donet. Interim in

terris uiue diu. Vale feliciter, XII. Calend. Sept.

M. CCCCXCIII.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS MARSILIO FICINO SVO S. D.

Vanta me uoluptate, quātoq; putas affici gaudio, Marsili Ficine, cum te, Picumq; meum sic esse concordēs uideo, nō modō ut idem uelitis in uita, sed & idem sentiat in studijs: quanta rursus, ubi me uobis nō minus esse charū perspicio, quā uos estis uterq; utriq;: Quid quōd omnes in hoc incumbimus, ut recta studia pro uirili iuueamus: ac nō ullo prēmio, sed operis amore sollicitati, semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos officijs, ut nulla fermē studiorum parte cessetur. Etenim Picus ipse Mirandula sacras omnes literas enarrat, aduersus ecclesiæ septem hostes directā fronte decertat, inter Aristotelem iam meum, Platonemq; semper tuum caduceator incedit. Tu Platonem, quanquā & alios ueteres, sed Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, & latine loqui doces, & uberrimis commentarijs locupletas. Mihi uerō (quā diu catechumenos in philosophia uestra sum) uarietas ista ceræ literarum cessit, quæ non minus habet iucunditatis, etiā si minus autoritatis. Nam quod ad Astrologos attinet, de quibus epistolam mihi pulcherrimam scripsisti, lætor sum mopere, quod à Pico nostro tu quoq; uel nunc primum stes, uel olim iam steteris. Nec enim referre arbitror, utrum tibi aliud aliās uisum sit, an ex aliorum potius opinione aliquando scripseris. Nam nec mutare sententiam turpe philosopho, qui cotidie plus uidet, & ad opinionem uulgi sæpe se non inutiliter accomodat, quod & Aristoteles in Exotericis libris, & in dialogis Plato fecit, qui quidē dogmatici non habent. Quin ipsæ & q; Iustiniani principis leges, in quib. aliquid repugnare cōtra leges est, aliud in institutiōibus, aliud in Pandectis decernūt, hoc est (ut mihi uidet) aliter rudibus, aliter eruditīs præcipiūt. Ago uerō tibi gratias ingentis, q; me dignatus honore tanto fueris, ut mihi potissimum tuam sententiam participaueris. Illud uerō nescio satis ne probem, quod Herculem uocare me pergis. Tu quidē opinor iocaris. Sed tamen ansam timeo ne præbeas cauillandi, ridendiq; maleuolis & inuidis, quibus nemo unquam uir bonus ac doctus caruit. Quod enim tu, si non amore deceptus (quanquam id potius) at leui certē similitudine, qua parua sæpe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis, hoc isti maligni interpretes adulationi, credo, potius assignabunt, ac me quoq; ridebunt, ceu si de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino lōgè pluris est argumentum hoc amoris erga me tui, quā quid omnes isti uel sentiant uel loquantur. Contemno enim falsa, & leuia, uel conscientia mea fretus, uel autoritate tua munitus. Sed hæc tamen coram cōmodius. Tu, uelim, quando Caregianum tuum Sextili mense nimis æstuat, rusculum hoc nostrum Fastulanum ne fastidias. Multū enim hic aquarum habemus, ut in conualle, minimū solis, uento certē nunquam destituimur. Tum uillula ipsa deuia cum penē media sylua delitescat, totam tamen æstimare Florentiam potest. Et cum sit in proximo celebritas maxima, semper apud me tamē solitudo est mera, qualem profectō secessus amat. Vti poteris autem duplici spe. Nam sapius ē querceto suo me Picus inuilit improbitus obrepens, extractumq; de latebra secum ducit ad cœnulam, qualem nosti frugi quidem, sed & scitam, plenamq; semper iucundi sermonis, & ioci. Tu tamen ad me potius, non enim pesus hic cœnabis, bibes fortasse uel melius. Nam de uini quidem palma cum Pico quoq; ipso ualde contenderim. Vale.

Ang. Polit.

M 2

ANGELI

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

LIBER DECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI DEI GRATIA INVICTISSIMO regi Portugalliae, & Algarbiorum citra & ultra mare in Africa, dominoq; Guineae, s. d.

VANQVAM nec fortuna mea, nec eruditio, nec ulla omnino uirtus eiusmodi est, ut licitū mihi putem scribere ad te, Rex inuicte, tanta me tamē dignitatis, splendoris, gloriæq; tuæ, tantæq; laudum tuarum iam per omnium ora uolitantium perculit admiratio, ut sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi literas, testari animum, significare uoluntatem, gratias agere denique totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nunc uirtutū tuarum penē cœlestium beneficio iam cum uetustis seculis, iamq; cum omni fortiter audet antiquitate contendere. Nam profectō si breuitas hæc epistolæ, aut si ratio temporis pateretur, ipsa me faceret audacem ueritas, ut ostendere tentarem, nullius unquam ueterū nec laureas, nec auratos currus, cum tuis posse rebus factisq; prorsus immortalibus comparari. Vt enim quæ penē puer aduersus impias Africæ contumacis gentes prælia gesseris, ut fufos diuersorum hostium ualidissimos exercitus, ut capta oppida uel, prædas abactas, impositas nationibus asperrimis leges, ut item domesticas artes, & decora pacis minimē bellicis concessura præterirem: quanta se mihi tandem rerum uix credibilibus facies aperiret, si lacessitos, contractosq; remigio tuo rudes intactosq; prius Oceani tumentis fluctus cōmemorarem, despectas Herculis metas, redditum sibi ipsum, qui fuerat interuulsus, orbem terrarum, Barbariamq; illam, ne rumoribus quidē nobis antea satis cognitam, fatuam, immanem, incultam, sine more, sine lege, sine religione, ferino propē ritu degentem, nunc humanitati, nunc uitæ, nunc docilitati, & cultui, nunc etiā pietati restitutam: Porro mihi tum narrandi locus idoneus hic esset, quantæ nostris hominibus illinc inuectæ cōmoditates, quàm larga compendia, quàm multa importata uiuēdi subsidia, quanta etiā ueteribus historijs accessio facta, quanta rebus antiquis olim sanē uix credilibus adiecta fides, quantaq; rursus eisdem sit admiratio detracta. Tum mihi etiā Plato ille magnus, & Aegyptiorum compares seculo annales, omni mendacij suspicione forent absoluedi, qui de istius à te perdomiti Oceani magnis quibusdā exercitiis, non magno tamen assensu meminerūt. Ergo & Macedonem iurē ingemuisse Alexandrum faterer, qui mūdōs adhuc alios suis restare uictorijs suspirabat. Etenim quid tu aliud, obsecro, rex nobis, quàm terras alias, mare aliud, alios mūdōs, aliāq; postremò sydera non magis inuenisti, q̃ ab æternis tenebris, & à ueteri penē dixerim chaos, rursus in hanc publicam lucem protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam multa? Nempe ut te rogem non seculi modō istius, sed omnis etiā posteritatis, omnium gentium uerbis, ne perire rerum tantarum, ne ue interciderē cōsecrandam scilicet æternitati memoriam patiaris, quin ferrea doctorum hominum, atq; adamantina potius signari iubeas uoce, quæ nec æui quidem tacitē se uoluentis edaci dente consumitur. Et cur autem, qui uirtuti faueas, nō & comiti uirtutis gloriæ faueas? Aut cur unus generosi maximē spiritus, animiq; rex, non hanc instabilem uitæ humanæ breuitatem, quæ sic exigua spe, tenuiq; pendet, quæq; tam angustis

angustis limitibus concluditur, immortalī gloriæ semper florentis curriculo promoueas? Cur non memoria rerum maximarum, uel ad successores tuos propagetur, ut præclara ista facinora caritura semper exemplis, ad institutionem quoque ipsorum, regulamque proficiant? Cur non aliquam rogo formulam natis nepotibusque deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac unquam perenni, contestataque maiorum uirtute degeneret, cuius ad instar illorum potissimum regalis effingatur indoles? Cur non postremo cæteri quoque sub omni, qua latissime patet, ambitu cœli nascituri principes habeant ex te, si non quod imitentur, at certe quod admirantur? Nihil autem interest, utrum pulcherrimos quispiam filios gignat, nec ciuis tamen enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamē illustret. Absit hoc; absit excellentissime rex, ut tuæ istæ immortalitate dignissimæ laudes, in uasto illo nostræ fragilitatis aceruo delitescant. In quo uidelicet omnium labores obruti iacent, quicumque doctissimorum uirorum suffragiis caruerunt. Memineris Alexandri, memineris Cæsaris, quæ duo nobis præcipue nomina fastosa uetustas obiectat. Quorum uidelicet alterius nobilis illa ad Achillis tumulum fertur exclamatio, fortunatum uocantis adolescentem, qui suarum laudum præconem Homerum inuenisset. Alter etiam in procinctu, ac penè in acie quoque ipsa, rerum suarum cōmentarios ita diligenter conficiebat, ut nihil à quoquam tam putetur accurate perscriptum, quod non illorum purissima elegantia superetur. Hi tibi sunt igitur insequendi saltem, rex optime, quos longo intervallo in cæteris antecellis. Atque id quidem tum denique uerè à me, nec adulandi studio dictum intelleges, cum tute rex in temeripsum diuinæ mentis aciem reflexeris, cum tanti honoris, tantæ maiestatis, tanti denique istius imperij pulcherrimos titulos intentis (quod dicitur) oculis perspexeris, quantumque teneas in rebus humanis fastigium, toto penitus obtutu cōsideraueris. Etenim Lusitaniam te regem cernes, hoc est (ut semel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (sicut accepimus) coloniis ista potissimum regio frequētabatur. Cernes Africæ te uindicem, quæ tertia pars orbis, magna sui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiā in dies magis magisque plenæ libertatis expectatione triumphat. Cernes eundem te uasti illius, & indignantis Oceani domitorem, cuius ad primos quoque impetus etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres tute tibi sanctæ Christianæ fidei, ueræque religionis propugnator, ac maximus aduersus Mahumeticā perfidiam, pacis armorumque arbiter, rabiem illam teterrimam sola maiestate prosternens, solo nomine, solo uirtutis miraculo grauissima bella conficiens. Idemque mundi alterius sequester, & ianitor, tot illos sinus, tot promontoria, tot littora, tot insulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas urbes, uno ueluti pugillo concludens, & numerosissimas nationes penè sub manu tenens, ad quas antea tamē ne ipsius quidem famæ quamlibet præpetes alæ peruolarunt. Quid illa? quanta sunt, obsecro, quòd te uisere ignotissimi reges, tua gestiunt adorare uestigia, quòd tuis aduoluere se genibus, perque tuam istam tam fide, quam armis potentem dexteram rigari se certatim salutari fonte festinant? Quid quòd exciti uirtutis amore, priscis inaudite seculis, extremi quoque hominum conuolant ad te populatim, totusque iam meridies suis penè funditus sedibus reuulsus, ad eundem te uenerabundus accurrit, ut uultum propius istum parem cœlicolis, utque regiæ frontis decus, diuinamque penitus maiestatem contempletur? Conferat ijs nunc aliquis captam Babylona, quamque lateritio muro superbam, profligatos Orientis etiam suapte natura fugacissimos barbaros. Conferat Scythas, campestres, & uagos, ne satis quidem fortiter irritatos, dum ne occisum quoque inter pocula charissimum quemque laudi tribuat,

Ang. Polit.

M 3

dum ne

dum ne peregrinos cultus, & indecoras adulationes turpiter ascitas. Conferat & Gallias, toto etiam decennio uix subactas: aut minora his alia rursus, dum ne ciuilem quoque, & cognatum toto orbe fufum crudeliter sanguinē præconio dignetur. Tu igitur præcipuè dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipuè dignus unice rex honoribus sempiternis. Tibi aduigilare nostras lucubrationes, id est, omnium quicumque Musarum ueneramur sacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si qua mihi est apud te, quamuis ignoto hominī, tui tamen studiosissimo, fides) delegetur, obsecro, magne rex, idoneis hominibus officium mandandi literis (interim quidem) quocumque stylo, quacumque lingua, materiam segetemque rerum à te, tuisque gestarū: sed in qua deinceps operosius excolenda tam cæteri, quibus idem est ardor animi, quam nos ipsi quoque nervos qualescunque nostros intendamus. Et quidem rogavi ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes, ingenio moribusque præstantes, Ioannis Teixiræ Cancellarij tui maximī liberos, ut mihi istic ipsorum opera rerum à uobis gestarum (si qui modò extent cōmentarij) describerentur. Qui quanquam se diligentissimè curaturos, pro eo quod præceptorī debēt, officium pollicerentur, deesse tamē ipsemet mihi nolui, sed has ultrò ad te literas indulgentissimum clementissimumque regem, iam meum quoque dare decreui: malens utique audacis animi subire scribendo crimē, quam tacendo pusilli. Iam quod ad personam meam deinde attinet, homo equidem sum mediocris fortunæ, sed literarum tamen professione me quoque non omnino postremæ credunt esse aliqui celebritatis. Innutritus autem penè à puero sum (si quid hoc ad rem facit) castissimis illis penetralibus magni uiri, & in hac sua florentissima Repub. principis Laurētij Medicis: qui cum sit ipse quoque in primis tui cupidissimus, etiam me uerbis aliquando suis in istius amorem uirtutis ita inflammauit, ut dies, noctesque de tuis cogitare præconijs non desistam: nec omnino quicquam nunc exoptem magis, quam ut ea mihi uis, ea facultas, ea denique detur occasio, qua nomen tuum coelesti prædicatione dignissimum, qua pietatis, integritatis, innocentiae, religionis, continentiae, prudentiae, iudicij, qua iustitiae, fortitudinis, providentiae, liberalitatis, animique magnitudinis, qua postremo tot operum, tot illustrium facinorum tuorum testimonia sic etiam per me fidelibus seu Græcæ, seu Latinae linguæ consecrentur monumentis, ut nulla humanarum rerum uicissitudine, nullo unquam fortunæ uariantis incurfu, nullo etiam squalentis æui senio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA, REX PORTUGALLIAE, ET ALGAR-
biorum citra & ultra mare in Africa, dominusque Guineæ, Angelo
Politiano, uiro peritissimo, & amico suo S. P. D.

X suauissimis tuis literis, doctissime uir, iam diu perlectis, & maxime ex dilecti Ioannis Teixiræ Cancellarij nostri maioris frequenti relatione uberrimè intelleximus, te gloriæ nostræ (si qua in humanis est) fore percupidum, & nomen nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ etli satis magnū summæ in nos beneuolentiæ ac obseruantiae argumentum testantur, tamen ea magis ab animi tui probitate, ingenijque acumine, atque doctrinæ copîa, quæ longè maiora suspirant, credimus emanasse. Pro quibus magnas tibi habemus gratias, quas dum tempus & res exegerint, cumulatiores referemus, speramusque tuæ erga nos affectionis te non poenitere. Et ut tibi breuibus ad propositum respondeamus, scias nos tui officij, & pñ laboris, quem in nostræ mortalitatis redemptionē tam crebrò polliceris, esse admodum gratos, idque amplectimur, uehementerque laudamus.

mus. In cuius executionem curabimus diligenter, ut annales nostri, quos uulgari & patrio sermone p regni instituto posteris tradendos iubemus, hi Hetrusca lingua, uel Latina saltem familiari demum conficiantur, ad te scilicet q̄ primū de-ferendi, ut eos iuxta ueritatis tenorem, nostram in memoriam ita tuis salibus, & grauitate, doctrinaq̄ respergas, lima q̄ expolias, ut saltem tua conuiuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multum interest (ut melius nosti) quo dicendi modo unumquodq̄, licet egregium sit, referatur. Quia quemadmodū usu uide-mus optimos natura cibos prudenter reiici, cum sordidius parati sint: sic etiam hi storiā, quæ ornatu suo ac nitore uacat, cōtemnendam, reiiciendamq̄ existima-mus. Sed his erroribus minimē metuendū est, quando tibi uiro laudatissimo, om-niumq̄ disciplinarum genere prædito erit curæ rebus nostris consulere. Habes igitur quæ nobis sit sententia menti. Reliquum est, Angele noster, ut præfati Can-cellarij filios, regiæ nostræ generosos, omnium tibi habeas commendatissimos. Quod etsi tua sponte atq̄ humanitate eras factururus, tamen ut nostro intuitu ali-quid cumuli accedat, te nīmū rogamus. Hi enim sunt, quib. te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxium. nam uicissim pater, & filij, alter meritis, & laudibus, & alij approbatissimis doctrinæ tuæ testimonijs non cessant apud nos te sapius extollere, nomenq̄ tuum in hos mundi fines propagare, quod tuæ glo-riæ & existimationi haud parum conducit. Sed adolescentibus ipsis plurimū congratulamur, in id ætatis & tēporis incidisse, quo à tuo literarum fonte aliquid doctrinæ possint feliciter haurire: cū qua deo præcipuē, & nobis deinde seruilen-tes utramq̄ cœlestis & terrestri regni felicitatem promereamur, eamq̄ sibi uindici-cent. Vale. Ex Vlixbona, XXIII. die Octob. M. CCCCXCI.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI TEIXIRAE MAXIMO
REGIO CANCELLARIO S. D.

Conatus persape sum, scribere aliquid ad te, uir clarissime, quo tibi in eius animus, studium que, & uoluntas innotescerent. Verū nescio qui semper, ingenius dixerim, an rusticus obstitit pudor, ut qui nec me tibi satis notum sciebam, & uirtutis, fortunæ que tuæ quodam quasi fulgore deterrebar. Sed impetrauit à me tandem qualescunque has literas uel mei officij ratio, uel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epistolæ huius uel mihi accommodatius, uel tibi acceptius fore argumentum sperem, quàm si de tuis liberis, ijsdem que meis discipulis ex uero quid sentiam perscripsero? Mi-sisti tu quidem illos in Italiam, uir excellens, ut moribus, ut literis, ut omnibus denique ingenuis artibus ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos do-mo secum credo paternos attulere mores, ut exempla non magis accipiant ipsi, quàm præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immode-stum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum supercilium, non li-centes oculi, non proteruior lingua, non inconstans uultus, non aliquid postre-mò uel in facie tota, uel in gestu, uel in statu, uel in incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidum, quod odiosum sit. Aedes quotidie sacras frequen-tant, magistris operam dant, non assiduam modò, sed & alacrem. Doctiores condiscipulos humanitate sibi, & obsequio deuinciunt: quos moribus obfore, uel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullum inter ipsos, nisi de studijs, ac de ijs perpetuum certamen. Nullibi sapius, aut libentius, quàm aut in oculis præceptorum, aut in cœtu condiscipulorum uersantur.

M 4 Horas

Horas quoque tempestivas bonæ valetudini dedicant, eamque ob id prosperrimam tuentur. Ingeniis autem excellunt, ut facile se (ne multa dixerim) tuos esse liberos declarent. Percipiunt facile, quæ traduntur, pronunciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter. Iam de studio quid dixerim? Nihil equidem ego ardentius, nihil uidi perseverantius. Tantos ergo iam lingua utraque fecere profectus, ut ipse quoque non imperitissimus ingeniorum magister obstupescam. Quem uero eis domi custodem, moderatoremque dedisti, sic eos prudenter, amanter, diligenter curat, excolit, gubernat, instituit, ut omnino desiderari nihil possit. Nō fallo equidem te, sed nec ipse rursus fallor. Ita esse rem, uel admirās inuidia fateretur. Quocirca multum equidem fortunæ isti tuæ, non minus animo tamen, proposito quæ gratulor. Nec enim leuis hinc ad te quoque redundat honos, filios tot, ac tales imbecilla adhuc ætatura, tam procul abesse à tuis oculis, à laribus, à patria, tamque diu non quidem scœnori multiplicando, nec mercibus commutandis, ut nostri solent, sed ut optimis institutis, ut optimis artibus ac disciplinis imbuti, uaticum sibi ad senectutem parent: in quod ipsa quoque fortuna nullum ius habeat. Quæ res tibi iam non modò supra spem, sed, opinor, etiam supra uota succedet. Mihi autem crede, uir magne, non tibi illi apud nos minus acquirunt gloriæ, quam sibi literaturæ. Iam equidem uel tua, uel ipsorum causa sic eos amo, sic me redamari sentio, ut in tuum penè mihi locum uidear amore & diligētia successisse. Qua fiducia uidelicet ausim rogare te, clarissime uir, ut epistolæ meæ, quæ iudicium regis tui tanquam Apollinis subitura iam nunc tota tremit atque horrescit, tantum fauoris impertias autoritate, qua polles, ut indulgētiam potius quam censuram tantæ illius maiestatis experiatur. Vale. Florentiæ, XVI. Cal. Septemb. M. CCCC LXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS MARQVARDO BREI-
SACIO S. D.

Vm superioribus diebus Petrus Medices Florentinæ decus Reipublicæ, quem nos à tenero educatū linguæ utriusque literis erudiuimus, Romam te proficiscentem salutauisset, ac me sibi comitem fortè in diuersorium adduxisset, memoria tenes, ortam ibi esse mentionem cōmentariorum quorundam, quos in ius ciuile Romanorum multis dicebar uigilijs elucubrare. Quo quidem loco, cum tu ex nobis humanissime quaerisses, quæ ratio suscepti operis foret, atque ego eam breuiter (ut in illis temporis angustijs) exposuissem: rursus te cupere adhuc significasti: ut illud ipsum, quod tibi tum perstrinxeram, posteaquam Romam te suspicarer peruenisse, scripto repeterem. Sed ego ne tibi confestim tanti regis obeunda legatione multum forsitan occupato, molestus essem, dies complures etiam de industria expectaui. Nunc autē quoniam nonnihil iam remissum tui laboris existimo, propterea quod in istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima: uisum mihi tēpus est, quod tibi eram pollicitus dependendi. Principio igitur scire te illud opinor, imperatorem Iustinianū posteaquam ius ciuile perpurgauit, in ordinemque redegit, cauisse illud in primis, ut in omnibus ciuitatibus, quæ dignitate aliqua præcellerent, exemplaria legum quam emendatissima publicè asseruarentur, quascunque ipse uel nouas condidisset, uel etiam antiquas enucleasset. Sed nullum ex his clarius tamen, aut celebratius, quæ quod aduicque urbis eius captiuitatem Pisis magna religione sit custoditum. Nam & maximus iuris interpretes Accursius, & alij plerique uiri doctissimi, quoties de sinceritate lectionis ambigitur, literam Pisānam (sic enim ipsi uocant) quasi fidelissimū quoddam testimonium citant, mendumque esse omnino putant, quicquid

quicquid usquam alter, quàm in quo diximus volumine, reperitur. Captis autem deinde Pisis, liber idem Florentiam, cum præda reliqua uidelicet in urbem uictorem translatus est. Ibi uerò in ipsa curia loco celeberrimo monachorum quorundam, summique magistratus diligentia & religione seruatur. Tum quoties proferatur (quod ipsum non sine graui causa fieri solet) accensis funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi, quos dixi, summusque magistratus capite aperto uenerabundi circumstant. Nulla in eo libro interpunctiones, nulla scribendi compendia, grandes ubique literæ, & compares. Græcum in fronte epigramma, Græcæ præfationes, autorum, librorumque index, quorum hæc leges à fontibus emanarunt, prorsus ubique argumenta plurima, quæ breuitati seruiens omitto, quibus esse eum librum Iustiniani ætate descriptum non dubitemus: in primisque uoluminis ipsius ueneranda facies, & quæ sanctam illam uetustatem procul ostendet. Hoc ergo mihi inspicere per ocium licuit, rimarique omnia, & olfacere: quæque uellem excerpere diligenter, & cum uulgatis exemplaribus comparare. Tribuit enim hoc mihi uir Laurentius ille Medices, uir optimus, ac sapientissimus, fore illud aliquando arbitratus, ut opera, labore, industriaque nostra magna inde omnino utilitas eliceretur. Deprehendi igitur multa nouis in codicibus uitia, multa in interpretibus: quoniam uidelicet inerudito nati seculo, cum Latinitatis ipsius imperiti fuerunt, tum Græcam linguam penitus ignorauerunt: multæ uerò sunt ibi leges Græcis editæ uerbis, quas aut omiserunt iuniores, aut in Latinum sermonem pessimè conuerterunt. Quapropter operæ precium me facturum credidi, si commentarios aliquos euigilare, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, & linguæ Latinæ uis, quæ tota penè in legibus est, explicaretur. Quod ut ex sententia perficiam, mulsum quoque me adiuuat, quòd eos quoque sum libros nactus, quos è Latina in Græcam linguam Iustinianus idem transferendos curauit. Vnum duntaxat est, quod quidem me non tam impedit, quàm remoratur: quòd publicis lectionibus dum linguam utramque, dum philosophiam profiteor, multum mihi operæ subtrahitur, multumque temporis eripitur. Etenim quæ res præcipuum laborem desiderabat, in eam uidelicet studia tantum subsecundaria conferimus. Sed erunt hæc nostræ uigiliæ tamen autoritate quoque Maximiliani uestri Romanorum inuictissimi regis muniendæ. Qui cum designatus iam (sicuti speramus) imperator sit, cuius esse legibus armata maiestas debet, fauebit, opinor, illius studio, qui tantopere sit in armis ipsius aut expoliendis, aut reconcinnandis occupatus. Vale. Florentiæ, tertio Nonas Februarij, MCCCXCIII.

LAURENTIUS MEDICES ANGELO POLITIANO S. D.

X literis, quas ad Michelotium dedisti, factus sum certior filiolos nostros aduersa ualitudine uexari. Id ut humanum parentem decet, grauius, molesteque tuli. Quam profectò molestiam tu præuidens, ita multis uerbis ac rationibus animum nostrum confirmare conatus es, ut in maximam de nostra constantia dubitationem incidisse uideare. Quod tamen si ab amore in nos tuo proficisci certus sum, multo tamen maiori molestia nos affecit, quàm significatio ulla aduersæ ualitudinis liberorum. Quamuis enim parentis substantia liberi esse dicantur, multo tamen magis propria est animi ægritudo, quàm filiorum. Quibus enim integer ac sospes est animus, cæterarum facile rerum incolumitatē consequuntur: quibus uerò infirmus, nullus unquam portus est à fortunæ fluctibus tutus, nullum est tam placatum æquor, tam quieta malacia, quin perturbatione uexentur. Existimas ne me adeo natura imbecillum, ut tam parua remouear?

Si uerò

Si uerò eiusmodi nostra natura est, ut faciliè huc atq; illuc perturbationib. agatur: multarum rerum experiètia confirmatus animus sibi constare iam didicit. Ego filiorum non ualeitudinem tantum, sed fatum quandoque expertus sum. Pater immatura morte præreptus, cum annum agerem primum & uigesimum, ita me fortuna ictibus exposuit, ut quandoq; uitæ poeniteret mea. Quapropter existimare debes, quam nobis uirtutem natura negauit, experientiam attulisse. Verù cum tu in epistola ad Michelotium imbecillitati animi nostri diffidere non parum uidearis, atq; in tuis ad nos literis summopere uirtutem atq; ingenij nostri dotes extollas, hæcq; simul pugnare uideantur, aut alterum falsum est, aut non ea es animi magnitudine, quā in me desiderare uideris, cum ea in tuis ad nos literis silentio prætereas, quæ scripta ad Michelotium sunt, tanquam non tua à me accipiendā sint: utpote qui existimas multo magis nuncium, quàm liberorum ualeitudinem, mihi molestiam allaturum. Sed nolo esse in paruis longior, ut non idem incurram uitium, quod in te uitupero, neq; in ipsdē literis & parua spernere, & prolixioribus uerbis prosequi uidear. Si quid est in epistola quod te mordeat, id totum condones amoris nostro, atq; exercitationi, cui, ut puto, abundantius materiam suppeditant, si in quenquam inuehimur, quàm si laudamus, multoq; latior campus est in unoquoq; uituperationis, quàm laudis. Gaudeo mirum in modum, Iulianum nostrum se totum literis tradidisse, illi gratulor, tibiq; gratias ago, quod eum ad hæc prosequenda studia excitaueris. Tu uerò fac ut hominem ad literas inflammasti, ita sedulo cures, stimulosq; adijcias, ut perseueret. Ego propediem uos reuisam, comitemq; uobis in hoc felici Musarum itinere me adiungam. Bene uale, Pisis pridie Calend. Aprilis, M. CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO MEDICI SVO S. D.

Non quod tuæ constantiæ sapiètiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotiū potius, quàm ad te de liberū tuorum ualeitudine: sed quoniam sum ueritus, ne fortè inconsultior uiderer, si grauior tibi à me nuncius alieno tempore obijceretur. Tabellarius enim sæpe literas nō aptè, non loco reddit: scriba uerò temporum captat omneis articulos. Reueritus igitur iure sum Laurentium Medicem: Cui male si palpare, recalcitrat undiq; tutus. Nec uerò ista repugnant, quod hic te reueor, ibi laudo. Non enim ob aliud reueor, quàm quod omni laude puto dignissimum. Molles uerò illæ tuæ morsumculæ, tantum abest ut me lædant, ut ipsas quoq; nescio quo pacto penè mihi magis blanditias commendent, Iulianus tuus uerè frater, hoc est, ut docti putant, fere alter, ipse sibi in studijs est nō modò iam mirificus hortator, sed & præceptor. Nihilq; nobis ad summam uoluptatem deest, nisi quod abes. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LAURENTIO MEDICI PATRONO SVO S. D.

Baptista Leo Florentinus è clarissima Albertorū familiā, uir ingenij elegantis, acerrimi iudicij, exquisitissimæq; doctrinæ, cum complura alia egregia monumenta posteris reliquisset, tum libros elucubrauit de architectura decem, quos propemodū emēdatos, perpolitosq; editurus iam iam in lucē, ac tuo dedicaturus nomini, fato est functus. Huius frater Bernardus, homo prudens, tuiq; inter primos studiosus, ut una opera tanti uiri memoriæ uoluntati que consuleret, & tuis in se meritis gratiam referret, descriptos eos ex archetypis, atque in uolumen redactos, tibi repræsentat, Laurenti Medices.

Et cupie-

Et cupiebat ille quidem, ut ipsum apud te munus, autoremque muneris Baptistam ornare uerbis. Quod ego mihi nulla ratione statui faciendum, ne tam absoluti operis, tamque excellentis uiri laudes culpa detererem ingenij. Namque operi quidem ipsi maius multo ex lectione preconium accedet, quam quantum ego ullis uerbis consequi possim. Autoris autem laudes non solum epistolae angustias, sed nostrae omnino paupertatem orationis reformidant. Nullae quippe hunc hominem latuerunt, quamlibet remotae literae, quamlibet reconditae disciplinae. Dubitare possis, utrum ad oratoriam magis, an ad poeticen factus: utrum grauior illi sermo fuerit, an urbanior. Ita perscrutatus antiquitatis uestigia est, ut omnem ueterum architectandi rationem, & deprehenderit, & in exemplum reuocauerit: sic ut non solum machinas, & pegmata, automataque permulta, sed formas quoque aedificiorum admirabileis excogitauerit: optimus praeterea & pictor & statuarius est habitus, cum tamen interim ita examussim teneret omnia, ut uix pauci singula: quare ego de illo ut de Carthagine Sallustius, tacere satius puto, quam pauca dicere. Huic autem libro, Laurenti, cum uel praecipuum locum in tua bibliotheca uelim attribuas, tum eum & ipse legas diligenter, & legendum uulgo, publicandumque cures. nam & ipse dignus est, qui uolitet docta per ora uirum, & in te iam uno prope modum recumbit desertum ab alijs patrocinijs literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS RAMBERTO MALATESTAE PRINCIPI S. D.

Non possum facile consequi uerbis, quantum mihi epistola tua pariter, & admirationis attulerit, & uoluptatis. Admiratus enim te sum loco, fortunaque ista iuuenem cum popularibus regendis, tum uero militaribus studijs occupatum, sic iam profecisse in literis, ut conferendus prope modum cum professoribus ipsis, & hoc unum semper agentibus uideare. Voluptati autem fuit amor erga me quidem tuus non uulgaris, cuius in epistola eadem non significationem modo aliquam mihi, sed expressam prope imaginem ostendisti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quod animum mihi tuum tam facile conciliauerint. Qui tamen utinam digni forent laudibus, quas in eos nimis homo humanus contulisti, magis illud cogitans, quomodo indulgeres amoris tuo, quam quomodo pudori meo parceres. Quod uero ad causam tuam attinet, non concedo tibi prorsus, ut eam rem uehementius optes, quam ego. Quapropter enitar, faciam, experiar, denique nullum remittam studium, quod tuae isti uoluntati, atque honestissimo desiderio satisfaciam. Ceterum illud molestum est, quod certi adhuc, quod quidem ad te scribam, nihil habeo. Non enim conueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hos dies, quonia scilicet adhuc animi causa rusticatur. Cum primum se in urbem receperit, praestò erimus, operaque dabimus, ut illius erga te uoluntas aut eliciatur, aut si opus etiam fuerit, impellatur. Rumor certe uanus apud uos de belli apparatu, deque militum delectibus increbuit. Nam contra, res ad pacem magis (quod bene uertat) & concordiam spectat. Librariam prouinciam Marcellus ipse suscepit, nos ei operam polliciti omnem sumus. Picus Mirandula noster, ex tuis literis uel ad me, uel ad Marsiliū mirifice te diligit: cuius etiam nomine salutem tibi ascribo. Vale. Florentiae, nono Cal. Augusti, M. CCCCXCIII.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO MEDICI, PE-
TRI FRANCISCI F. S. D.

COgis tu quidem me, Laurenti, carmen edere inconditum, inemenda-
tum, & quod in publico semel pronunciatum, nimis fuisse impudens
uisum sit. Satis profecto fuerat, uixisse unum diem, quod tam foret im-
perfectum animal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocentur Ephe-
mera, connumerari. Namque ego id ad præsentem duntaxat celebritatem, quasi
Adonidos hortum concinnaueram. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscri-
bimus) non tam uitam cupis, quam dedecus: ferreus sim, si tibi quid denegem, tam nobili
adulescenti, tam probo, tam mei amanti, tanto denique eam rem studio efflagitanti.
Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoque desiderio nostro aliquando sub-
ueni, & quæ tibi Musæ amatoria carmina uernaculæ suggerunt, ne patere quæ-
so, à nobis expectari diutius. Vale. Florentiæ, quarto Nonas Nouembris,
M.CCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO SAL-
VIATO SVO S. D.

ENRusticum tibi, id scilicet ab argumento inditum nomen. Tuo co-
actu prodit in uulgum, tibi est uni quicquid acciderit, imputaturus. Iam
ne sentis quam tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim
fides in eo, meus honos agitur: cuius quidem etsi semper cura apud te
iam inde à pueritia excubuit, tamē eum tueri nunc uel ob id ipsum impensius de-
bes, quod es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cliens alumnusque
sum, unus ex omni Florentina iuuentute gener ascitus. Profer igitur in tali patro-
cinio auctoritatem omnem, atque gratiam, quam uidelicet tibi & uiri excellentis affi-
nitas, & tua egregia indoles, morumque suauitas conciliant. Vale, & me, ut facis, ama.

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO TOR-
NABONO SVO S. D.

Ebetur hæc sylua tibi uel argumento, uel titulo. Nam & Homeri stu-
diosus es, quasi noster consecretaneus, & propinquus Laurentij Medi-
cis, summi præcellentisque uiri, qui scilicet Ambræ ipsam Caianam, præ-
dium (ut ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ci-
uiliū laborum. Tibi ergo poemation hoc, qualecunque est, nuncupamus, ut sit
amoris nostri monimentum, sit incitamentum tibi ad studia literarum, præfer-
tim Græcarum, in quibus tamen ita iam processisti, ut uideare ad summum bre-
ui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Florentiæ, pridie Nonis Nouembrib.
M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDI-
CI SVO S. D.

Acere non possum, quin tibi agam gratias, mi Petre, quod auctoritate
operæ tuæ curaueris, ut in collegium nostrum Mattheus Francus, ho-
mo (ut scis) mihi amicissimus, cooptaretur. Est autem non modò isto
(licet inuidi quidam rumpantur) sed quouis honore dignissimus. Pri-
ma illi commendatio contigit apud patrem tuum, sapientissimum uirum, iocorum
& urbanitatis, cum faceta illa scriberet carmina patrio sermone, quæ nunc Italia
tota celebrantur. Quin idem parens tuus, penè infantem adhuc te, quædam ex his
facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutie-
bas, & eleganti quodam gestu, qui quidem illam deceret etatulam, commendabas.
Nec tamen insuauior Francus in sermonibus, usuque domestico, siue tu dicteria,
siue

siue fabulamenta, siue id genus oblectamenta alia requiras, in queis non eius ingenium magis eminet, quam prudentia. Nihil enim unquam scurriliter, nihil immodeste, nihil non suo loco, nihil extra rem, nihil incaute, nihil sine delectu. Quare siue rusticaretur animi causa, siue balneis operam daret Laurentius parēs tuos (quod te meminisse non dubito) Francum sibi adducebat comitem, cuius lepore quasi recrearetur. Adhibuit eum deinde consiliarium Magdalenæ sorori tuæ Romanam proficiscenti ad uirum, uidelicet ut rudis adhuc puella, quæ nunquā de materno sinu se prompserat, paternū aliquem circa se haberet amicum, ad quam de re dubia referret. Hic se Francus (ut homo est eximia patiētia, sed & dexteritate) sic nescio quo pacto diuersis ignotis que moribus accommodauit, ut & uniuersorum beneuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile unus omnia paternæ domus solatia repræsentet. Gratus esse Innocentio quoque pontifici mirè dicitur, gratus aliquot è purpuratis patribus: tui certè illum ciues, qui Romæ negotiantur, in oculis gestant. Quid quod breui causerum forique Romani sic peritus euasit, ut iam non inter postremos habeatur? Est autem omnino ingenio uersatili Francus noster, & quod rebus ac personis omnibus congruat. Cæterum dispensatiōe domestica nemini cesserit, quippe gnarus omnium quæ postulat usus, non tam præscribere familiæ potest ac solet, quid quisque agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Addam unum adhuc illius insigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certè in ipsum, contraque ipsius in me sic amor innotuit, ut quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaque bis me esse canonicum puto abs te factum, quando illum quoque nunc, id est alterum me, nostro cœtui aggregasti. Non enim minus in eo mihi, quàm in meipso uideor honestatus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS FRANCIOTTO VR-
SINO SVO S. D.

Xigebas à me superioribus diebus, ut ponderum nomina, & mensurarum breuissime tibi colligerem, sed quorum potissimū sit apud Vegetium Renatum mentio libro, quem nunc in manum sumpleris, quo medicinam ueterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libenter mi Franciotte. Nam cū tu Petri Medicis alumni, patronique mei sis amittinus, ipsē cum ipso laribus educatus, excellentis & indolis, & uirtutis, & ingenij iuuenis, idemque singularis erga me semper humanitatis, nihil est utique, quod magis ex animo faciam, quàm quod esse tibi quàm gratissimū sentiam. Prius igitur de ponderibus accipe, mox uerò & de mensuris. Minimum pondus est, qui latine Scripulus, & idē græcè dictus Obolus: pendere is putatur siquas omnino sex, quæ Ceratia græcè nominantur: hoc est, quantū lentis octo semina. Tres uerò scripuli drachmā faciunt, quod est argētei pōdus. Duplex drachma Sicilicū facit. Drachmæ additus Scripulus, Sextulam creat. Sextulas Vncia senas habet. Sextulæ duę Duella uocantur. Octo Drachmæ reddunt Vnciam, quæ & Scripulos omnino cōtinet quatuor ac uiginti. Sed & Vnciæ duodecim Romana libra cōstat: namque Attica minor est, ut quæ drachmis cōficiatur septem & septuaginta, cū Romana sex & nonaginta. Sic drachmæ centum minam constituunt, maiorem drachmis quatuor Romana libra. Talentum uerò Atticum maius est, ac minus: quod minus his, minas habet sexaginta, quæ sex millia drachmarum sunt: quod maius, tres & octoginta minas, sed & uncias insuper quatuor, nec maius ullum pondus Attico talento. Dixi de ponderibus, dicam uerò & de mensuris, illis, inquam, non quibus agros, sed quibus aut fruges aut liquores demetimur. Incipiendum uerò

Ang. Polit. N ab am-

ab Amphora consecrata Romanis in Capitolio, ne cui uiolaretur. Caput hæc omnino quantum tessera quoquo uersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim constat digitis. Duplex amphora modius est, aut si maioris græcè, medimnus: eademque triplex efficit sextarium. Sextarii dimidium Cotula uocatur, & hemina: quatuor uerò sextarii choenica complent, ita sex congius, qui latine chus dicitur. inde forsitan sextarii nomen, quod eum sexies congius capit. Scribit tamen Pollux, cotulam choenicis esse tertiam partem, choenicas octo & quadraginta medimno contineri. Sed et hemina sex implet cyathis, cyathi uerò pondus ferè drachmæ decem, sicut oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta mystros, huius tertia cyame, quæ duo cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt modios. Et omnium maximus culleus, quem uiginti amphoræ complent. Addam notas etiam quasdam, quæ legentem perturbent. Sextarii nota hæc est π , scripuli ρ , uncia ω , semis σ , libræ λ . Absolui iam quod mihi pensum dedisti. Si quid est, quod in eo genere adhuc desideres, etiam atque etiam potes audacter uti opera nostra. Restat ut te laudem, Franciote, quod studium tantum adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, sic ut libros etiam diligenter, quibus ipsorum cura continetur, & exquiras, & euoluas, ac peritos, id est, ueterinarios consulas, quorum scilicet ope uocabula quædam desita, ne doctissimis quidem uiris intellecta consequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiantem, uestigiisque maiorum, gentiliisque tuorum fortiter insistentem: qui semper in armis incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: sic ut familia Vrsina nihil esse aliud uideri possit, quam militum fortissimorum, ducumque magnanimorum quoddam quasi seminarium. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIBER VNDECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS LODOVICO SFORTIAE VICECOMITI,
PRINCIPI CLARISSIMO S. D.

TSI minora fortasse uideri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribam, quam ut animaduersione curaque tua digna sint, tamen quæ tua esse humanitas dicitur, æquo animo latitum confido, si, dum probari tibi quàm maxime studeo, deuo care paulisper ad hæc inferiora, uelut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cum tu princeps habearis ingenij perspicacissimi, prudentiaque singularis, idemque bonas artes, & hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas: omni ope contendere debemus, ut tu quàm honestissime de nobis loquaris, & sentias. Est enim bonorum principum, cum uiris eruditis tacita quædam, naturalisque societas, ut alteri ab alteris illustrètur, ac dum sibi mutuò suffragantur, & gloria principibus & doctis autoritas concilietur. Sed ut ad id ueniam aliquando, quam obrem scribere hanc epistolam institui. Georgium habes Merulam prouidentissime princeps, hominem doctissimū, qui non solum docendo politiores cottidie tuos ciues reddit, uerum scribendo quoque res tuas gestas, maiorumque tuorum non posteritati modò, sed etiam (ut credimus) æternitati commendat. Hunc ego uirum cum antea semper dilexi, & colui, tum posteaquam sub tuum quasi uexillum se contulit, quibuscumque officiis potui, sum profectus. Nam & quoties incidit mentio, laudauit, sic ut neminem magis: & ob-

treclatori-

tractatoribus eius, quibus profectò non caret, audacissimè reſtiti: & eiusdem poſtremò nomen, quàm honorificentissimè potui, scriptis meis intexui: speravi que fore ne minor eſſe inter nòs animorum, quàm ſtudioꝝ coniuñctio diceretur, quæ me tamen ſpes ualde feſellit. Nam triennio iam & literis ſuorum familiarium & multorum ſermonibus, & fama deniq; ipſa cottidie certior fio, non modò eum de nobis aſperè & acerbè quacunq; oçcaſione, ſed etiã contumelioſiſſimè ſolere loqui. Poſtremò librũ quoq; aduerſus Miſcellanea noſtra cõpoſuiſſe dicitur, plenum fortasſe (quod ipſe ait) erratis noſtris, certè plenum conuiſſis. Quo equidem libro tantum abeſt ut offendar, ut etiã gratias agam, modò aliquando edatur. Sed hoc moleſtum, quòd cùm diu uulgo recitet, adhuc tamẽ dõmĩ retinet, multa iactans, multa minitans. Itaq; uſum mihi eſt, dare ad hominẽ literas, honoris mei cauſa: non equidem ut in his iniurias illas expoſtulem, ſed ut eum tamen rogem uerbis amiciffimis, ut mihi etiã aliquando poteſtatem faciat audiendæ accuſationis: ne ſcilicet indiçta cauſa condemner, ac ſi non excuſandi, quæ ſcripſi, certè caſtigandi copia quandoq; fiat. Hoc eſt denique, quod ab ipſo non ſolum multis precibus, ſed loco etiã maximi cuiusdam beneficij peto. Verũ ne quis fortasſe ad te mearum literarum ſententiã ſecus deferret, ex quo tuus animus offenderetur, mitto exemplum ipſius epiſtolæ, qua uidelicet æquitatẽ poſtulationis meæ cognoſcas: quod etiã ut impetrem, rogo me adiuues, nutu autoritateq; tua. Nam ſi mihi reſpondendi facultas dabitur, neminem equidem aliũ, niſi teipſum iudicem nuncupabo. Tum ut alia multa poſthac, ita nunc reſponſum meum tuo clariffimo nomini dedicabo. Quanq; enim adhuc nò contigit, ut te ullis officijs demererer, curabo tamẽ, ſapientiffime princeps, ut intellegant aliquando homines fuiſſe etiã Politianum glorię ſplendoris que tui ſtudioſiſſimum. Vale. Florentiæ, pridie Calendas Februarias, M. CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERV-
LAE SVO S. D.

LX literis, & ſermone multorum cognoui iam diu, te parum amicè de nobis & ſentire, & loqui: ſcripſiſſe etiã contra Miſcellanea noſtra, librum criminoliſſimum, quem ſoleas quoq; libenter, ut in quemq; incideris, recitare: deniq; meipſum abs te (quod uix equidẽ credo) tertio quòque uerbo contumelioſiſſimè appellari. Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quàm ut diſſimulari iam poſſit, uſum mihi eſt dare ad te has literas, quibus uoluntatẽ ſenſumq; omnem tibi meum declararem. Ego te ad hanc diem, mi Merula, ſemper & dilexi, & colui, cottidianisq; ſermonibus, atq; hoc ipſo Miſcellaneorum opere, quod reprehendis, collaudaui. Nullaq; deniq; eſt à nobis in tè unquam (cuius quidem mihi ſim conſcius) orta iniuria. Quapropter nò uideo quæ cauſa ſit, cur tu ſuſpicionem dare maleuolis alienatĩ à nobis animĩ concupiueris: aut cur nò potius ipſe ad me liberè ſcripſeris, copiamq; feceris amiciffimo tibi hominĩ, uel agnoſcendi errores ſuos, uel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, ſi quis aliter atq; ego ſentiat aut ſcribat: quoniam ſententiarum diuerſitate, præſertim in literis, amicitiam diſtrahi non eſt neceſſe: quin potius debere me illis magnopere intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquãdo reuocent. Quare tu quoque, ſi quid in me tale uel peperisti iam, uel adhuc parturis, unde ego bonam frugem ſim laturus, adeò non offendar, ut etiã perpetuò me tibi debitum profitear. Rogoq; te per amicitiam noſtram, per cõmunia ſtudia, perq; tuas uigilias obteſtor, ut iſtud quicquid eſt, edas aliquando in lucem, ne ue

Ang. Polit. N 2 mihi

mihî occasionem uel emendandi mei eripias, si uero, uel defendendi, si falso accusar. Illud me fateor ualde mirari, scripsisse ad me familiares quosdam tuos, quibus adhuc ego tui honoris causa, ne respondi quidem, solere te in omnes inuehi nostræ ætatis professores, ac sustulisse animos de libellis quibusdam modò repertis, unde etiam lactis gallinacei (quod dicitur) haustū sumpsisse te iactes. Quos ego tamen sermones ab obtrektoribus tuis confictos, quàm abs te usurpatos libentius crediderim: non enim decet canos istos. Nam quid habes in hoc seculo Merula, quod contemnas? Aut cur tantum libris ijs censi te postulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapientissimi principis inueneris? Culus tu beneficiū si supprimes, quod patere quæ latissimè debet, magnam profectò in te calumniā concitabis. Cæterum de eo tu uideris. Multo enim tu melius perspicere quæ nos, quod tuum officiū sit, & potes, & debes. Ergo illud à te breuiter peto, notas ut istas scriptorum meorum (quas aiunt) aliquando publices, locumque mihî des uel purgandi meipsum, uel corrigendi: quod si feceris, polliceor me quoque par pari relaturum. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Bernardus Riccius inter disciplinas & alumnationes tuas sanè iuuenis non pœnitendus, potestatem mihî fecit legendi exempla earum literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimū principem Ludouicum eadem de re nuper conscripsisti, & quid à me consilij postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiam, ut literæ ipsæ ordine suo redderentur, ne illis fortè suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset, de Miscellaneis tuis in aliquo metu fuisse uidereris, cum defensio longè ualidior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex uir, alioqui (quod nosti) lectionis multæ, atque eloquentiæ non indiligentis, ex literarijs tumultib. uelit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi cōparauit: quoniam quæ cōmentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & uiuentium gratia sunt recepta: nunc alienæ si quo fato imminet famæ, tam malè audiet, quæ malè dixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus suæ. Inter professores primas sibi partes uendicat: id ambienti concedatur, & merenti, sed ea lege, ut ab illo secundus esse non debeas, nisi ætatis concessu. Spero tamē (ne à ioco absum) hominem tibi non multum nocere posse, cui undique dentibus sit os uacuum. Interea uerò pietatis erga illum meæ fuerit, & amoris quoque in te maximi, diligenter curare, ne te mordicus laceßat. Sed quod æquissimè petis, si quid in tuis libris à ueritate, aut à maiestate Latina, cuius assertor studiosissimus semper fuisti, remotum reprehendit, & alienum, ostendat boni cōsulentis more: quia sis paratus herbam dare, neque puditurus errata corrigere: qui plurimū prodesse ingenijs concupisti. Vale. Mediolani, xv. Februarij, M. CCCCLXXXIII.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA ANGELO POLITIANO S. D.

Id ab naturæ & maiorum instituto erga doctos nobis insitum est, quod fieri tu optas, ut eos diligamus, & ubi accidit, etiam libenter ornemus. Hoc autem tecum eo studiosius agimus, quod ad doctrinam hoc plus habes: quia in Medicum gente nobis amicissima & uixisti hætenus, & illi charus haberi. Itaque minimè grauatim cum Georgio Merula id egimus, quod petisti, non modò ut tu clarius intelligas, quæ per obscuros hominum sermones de illius in te accusatione isthuc ferri dicis: uerum etiam quia minimè probamus, ut uiri eruditi aut mutuò odia exerceant, aut quod inuicem fraternè agi deberet amicè

amicè monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant. Rescribit tibi ille, quod scribæ oratoris apud nos agentis dedimus. Itaq; putamus eum tibi satisfacturum, & ostensurum, quamuis molestè tulerit, quæ sua putat ab alijs tanquam sua usurpari: non obliuisci tamè quod ueteri amico, & homini literato à se debeatur. Vale. Vigleuani, die II. Martij, M. CCCCXCIIII.

GEORGIUS MERULA ANG. POLITIANO S. D.

Conquereris Angele per literas, quòd maledictis siue profitear, siue in circulis aduersus literatos sermo habeatur, te insecter: criminossimū præterea libellum confecerim, quem etsi nondum edidī, tamen ut in quemq; incido recitem: atq; non parum miraris, cur hæc in te moliar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego, mi Angele, priusquam te nossem, fama nominis tui adductus, quib. potui officijs sum prosecutus: libros Græcos, in quibus eruditio ampla, & recondita continetur, Florētiam ad te misi, nihil sanè ueritus, quòd æmulus & imitator studiōrum fores. Quid? quòd de te semper honorificè sum locutus, tantumq; tibi deferebam, ut qui audirent, plus amicitia q̃ ueritati me tribuere existimarent. Meministi, credo, quid in frequenti auditorio Venerijs, cū ad me accessisses, palàm dixerim, te illum esse, quem prius & Romanæ doctrinæ instauratorem mihi pollicerer. Nihil unquam contumeliosius sum locutus, nec est qui audiuerit Merulam aduersum tua scripta (Miscellanea excipio) quicquam, quod te offendere debeat, protulisse. Notauere alijs syllabas in metris uitiosè positas, alijs solæcismos tetigere. Ego hæc, & talia in Politiano nec exigī, nec culpari debere duxi. Miscellanea ut primū mihi oblata sunt, titulo ipso permotus, carptim legi. Cum in eum incidissem locum, ubi cum honesta præfatione mentionem de me facis, non potui non gaudere testimonio tuo. Quis enim à uiro erudito laudari non expetat? Cæterū familiares quidam & discipuli animaduertisse se mihi retulere nō admodum pauca, quæ iam pridem à me didicissent, & literis prodidissent, ceu autor eorum esses, in Miscellaneis à te usurpari, atq; suppresso nomine, alta uelut peruersè interpretata damnari. Mouit ea res mihi stomachum, extra tamen iram & obrectationem. Deinde paulo curiosius dum capita percurro, plus inueni, quàm à familiarib. accepissem. Ita dum mea partim subrepta, partim subdolè designata cognosco, pauca tumultuariò in aduersarijs magis, quàm in codice adscripti. Dices, cur non continuo mecum iniuriam exposculasti? Non æqua facere me existimabam, quasi tu errata nec cognoscere nec corrigere scires: ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, ubi te notare sensisti, diligentius Miscellanea explorare, tum retractare, si quid perperam scripsisses: & quod bona nomina facere solent, si non erat unde debitum redderes, saltem apud creditorem, quantū debeas profiteri. Quòd autem indignaris, & egrè fers, q̃ dictitem, nostri tēporis professores non admodum doctos mihi uideri: abstineas quæso ab ira & indignatione. Satis enim constat ex commentarijs nostris, qui circumferuntur, quid in re Latina præstare ualeat Merula. Exibunt in publicum, & in acie elucubrata nostræ Centuriæ, quarum uim & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, et diffugient. Cæterū ut ad libros redeam, quos auspicio Ludouici principis excellentissimi, à situ & propinquo interitu uindicauimus, quid reum calumniæ me facis, quasi beneficium suppressere uelim? Publicaui autorum nomina, & operum titulos. Gestiuunt credo umbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentiam & fidem Merulæ iam peruenisse puto. An existimas ex ingenio, si non tuo, certè multorum me esse: qui si thesauros hos inuenissent, iterum eos defo-

Ang. Polit.

N 3 dissent?

dissent? Canos mihi obijcis, importuni non sunt, superest animi vigor, corporis robur, celeres ingenij motus, manet preterea pertinax, & ampla illa tam rerum quam literarum memoria. Et hæc satis ad Politianum nostrum. Vale. Ex Mediolano, VI. Calend. Mart. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERV-
LAE SVO S. D.

Rata mihi omnino litera tuae fuerunt, gratiores futurae tamen, si quod ego in primis optabam, petebamque a te, secum quoque Miscellaneorum nostrorum notas attulissent. Nam ista quidem ratio scribendi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniam in manu mea non fuit, quod tu tandem pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quod epistolae tuae capita respondebo. Commemoras officia, quae adhuc ignoto praestiteris. Misisse enim Graecos ais libros ad me Florentiam, plenos eruditionis recodite, nihil ueritum quod emulus & imitator studiorum forem. Non soleo Merula nec facile obliuisci, nec libenter dissimulare, si quod aliquando in me quisque beneficium contulerit. Ceterum tu quidem ad me libros misisti nullos, ac si qui Florentiam Venetijs allati sunt, eorum copiam senatus Venetus Laurætio nostro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator studiorum tuorum: quandoque enim tu uir omnino in literis magnus, non tamen planè tantus, ut te mihi unquam ad imitandum proposuerim. Nam quod te semper de nobis honorifice ais locutum, malo equidem tibi quam tuis familiaribus credere. Solent enim minuti quidam, & pusilli, famam quoque libenter magistrorum suorum detrectare. Cuiusmodi hominum malignitates, ingratumque animum in nos quoque interdum, magis etiam quam uolumus, experimur. Videlicet committere me tecum studuerunt, falsisque ob id suspicionibus impleuerunt. Sed uitiosas deprehendi syllabas, inquis, in nostris uersibus. Rogo, quas? an eas fortè dices, quas in fronte ipsa statim, sicut alia errata librariorum collegimus? At hoc perini quum est: non enim præstare alienam culpam debeo, quam praesertim correxerim. Nescis quod saepe semidocti illi, qui librorum excusoribus operam nauant, ita explicare se soleant, ut in quodque haesitauerint, ut aut inducta pro receptis supponant, aut ipsi ex tempore ad suum commodum falsa quæpiam comminiscantur? Praesertim si confusæ ac perturbatè scripta sint exemplaria, sicuti plerumque solent, quæ prima procedimus. Nam & illud usu quandoque uenit, ut ne ipsi quidem scripta nostra facile relegamus. Quod si calumniæ isti sit locus, quomodo quæso illa tua defendes? Non strati, non ulla ualent uelamina pati. Et item? Cui dat latratos obuia turbae panes. Non enim saltem codices proferre antiquos potes, qui corruptæ lectioni adstipulentur, sicuti nos in Catulliano illo uersiculo, quem quidam frustra inuadunt. Ista tamē lingua si usus ueniat tibi possis. Fit autem interdum profectò, ut ne nostra quidem relegendes, mendum quod ibi est librariorum, deprehendamus. Ecce enim quod multa me praeterierunt, quæ nemo bonus & æquus obiecerit. Eulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia, Sabadium pro Sabazio, Theodoritum pro Theodoro subdiderunt. Iidem capite duodeuigesimo, Pedianum pro Pompeio, pro Iuuenale Vmbrium. Capite rursus duodequingagesimo, quintum ac uigesimum Plinii uolumen, pro quinto & trigésimo. Sexto autem octogésimoque, Martialis septimum pro undecimo citauerunt. Mustellariam quoque alibi quod Mostellariam: & Cælianos annales, quod Cælianos maluerunt. Solocismos porrò adhuc nemo mihi ex doctioribus obiecit. Nam quæ uilissimi quidam nugatores in angulis garriebant, ea nos propalam citatis autoribus confutauimus. Verum hæc & talia, inquis, in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Rectè tu quidem, quando hæc errata nostra

nostra nō sunt. Nam si nostra ibi culpa ulla foret, magis aliquantō in nobis & exigenda fuissent, & reprehendenda, q̄ in quibus nulla iactura fieret, quocunq; modo tandem uel loquerentur, uel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quib. offensum te scribis, quōd tua quædam subriperim, quædam autem subdolē (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis & plagium Merula obiicit, & dolum malum: graue utrunq; crimen, sed utrunq; falsum: nihil enim est apud me, quod tibi subreptū dicas, quoniam quæ scripsi, partim nihil ad tuos cōmentarios attinent, partim ab iisdem magnopere dissentiunt. Tantum de Baptis nonnihil apud te, sed rude tamen adhuc, & inchoatum, de quo mihi tacendum putaui, ne statim ibidem reprehendere in Cotytto nominatim te cogerer. Nam quōd Ouidianū tu quoq; uersiculum citaſti de Naulijs in cōmentariolis quibusdam, quos adhuc equidem non uideram, tam pusillū, minutum, tamq; nihil est, ut illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autem subdolē tua notauerim, nondum profectō intellego. Bis equidē toto opere laudauī, prius à doctrina, posterius & à moribus. Sed tu fortasse insuriam tibi factam credis, quōd de rebus iisdem non eadem tecū prodiderim: quasi uerō maior tui mihi, quā mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiæ dedimus, quōd ut quæq; fuit occasio, te laudauimus, nunquā reprehendimus. Iam nostra illa errata, quæ te alijs indicasse prædicas, rogo nobis quoq; ipsis aliquando indices. Efficiam, credo, efficiam Merula, protinus ut sententiā decedas. Nec tamen si quid usquam peccasse ostēderis, defendam: sed agnosca protinus, agamq; tibi meritō grātiās. Nam & ipse posterioribus scriptis non dubitem quædam interdum ex prioribus, exemplo doctissimorum uirorū retractare: sicuti Pitylisma illud apud Iuuenalem, quoniam Pitysma quoq; pulchrē uideor posse tueri, quō poeta illos innuat, qui conceptos ore aquarum haustus, per laconicum spargant: uerbum enim ipsum *σπυγνίζειν* etiam apud Alexandrinū Clementem, qui Stromateus dictus, inuenitur: cuius significatū grammaticus declarat quispiam, sicuti nos antē meminimus, & uulgaris etiamnum Græcorum lingua usurpat: à quo Terentianū quoq; illud pytiffare formatū crediderim. Quōd si tibi idem sensus atq; animus est, ut indicari à nobis uicissim tua tibi uel optes, uel saltem non moleste feras, profiteor hoc me quoq; laute munus administraturū. Nam quōd & tu Cēturias facis, ac ne titulis quidem nostris abstīnes, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, ut terga dent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorum gente tuæ istæ Centuriæ sunt, ut uidelicet fugientes præliantur? Sed hoc locatus. neq; enim me fugit aliud planē sensisse te, quā quod in tuis omnino uerbis expresseris. Libros autem recens inuentos, si publicaueris, optimi uiri officio fueris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos eruiamus, quorum cottidie nostris quoque non modō æmulis, sed etiam obtreſtatoribus copiam facimus. Illud miror, quōd obijci tibi canos pro uitio putas: utinam enim mihi quoq; sic aliquando obijciantur. Non enim turpis canities homini docto præsertim, sicut tu es, uersantiq; semper, quod ipse facis, in studijs literarum. Vale.

GEORGIUS MERULA LUDOVICO SFORTIAE DVCI S. D:

Postulat apud te, princeps excellentissime, Merulam titulo iniuriarum Angelus Politianus, atq; acrius premit, quōd in illius scripta inuectus sim, neq; parcam quoties de literis agatur: & proinde iniquum & ingratum me esse: qui cū me coluerit, & aduersus obtreſtatores defenderit, non aliquid gratiæ reponam, aut crimina impingam. Postremō petit, ut ab obtreſtatione desistam, & quod domi, & in caplis clausum contineo;

N 4 cur

cur id aliquando non publicem, ut causam is dicere possit. Ego princeps clementissime, si quicquam de Politiano paulo licentius locutus sum, citra cōtumeliam id fecisse fateor: poetas & oratores enarramus, & si quid in illis habetur, quod interpretatiōis indigeat illud palam aperimus, etiam cum offensa grammaticorum nostri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morem tenuere prisca, quoties difficiles quæstiones, aut occultum quiddam, & abstrusum enucleare & expedire oportuit. Intercessisse inter nos amicitiam non diffiteor, sed prior Merula magnis beneficijs in Politianū prouocauit. Græcos libros eruditionis uariæ partim meos, alios mea opera & diligētia Venetijs transcriptos Florentiā misit, quos optarem, ut paulo curiosius tractaret, gratiam se retulisse existimat, quod de Merula in Miscellaneis cum præfatione honesta mentionem fecit. Quorsum tendit agnosco. Pugnāt facta cum dictis: nam quoties explicare quippiam, & obscuros sensus explanare tentat, Merulam perstringit. Hæc animaduertunt, & rident, qui Miscellanea legunt. Et, quod nō bene literati hominis est, interuerrere, ne dicam circumducere ipsi Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos exposuimus, & literis prodidimus. Hermolai manibus & umbris bona optamus: is ingenuè fateatur per quos profecerit, ita sortem facit ex usura. Politianus plus æquo sibi arrogat, nec pati potest, si contra q̄ sentiat, aut scripserit, quippiā proferatur. Mutuis assentationibus quidam sibi aures permulcent, & ut audio, uelut disciplinarum procures triumuiratum in literis sibi uendicant, qui sine sole, puluere, & lucta parari minimè potest. Pugnandū est perpetuò pro literis: tantum abest ab iniuria huiusmodi concertatio, ut nihil honorificentius, aut quod magis cōducatur studiosis, fieri possit. Cæterum quid tantopere deposcit, ut quæ iam triennium conscripsi, edam? an non uidet datum sibi spacium, ut ea retractare & corrigere possit, quæ minus eruditè conscripserit? Illud, ut coniector, hominem ad uiuū pungit, quod libros, te auspice, & nostra diligentia inuentos, Florentiā non miserim: semel atq̄ iterum illos efflagitarunt, breui exhibunt in publicum, tibiq̄ gratias habebit posteritas, quod tuo auspicio magis renata, quam restituta literæ Romanæ fuerunt.

Vale, Princeps potentissime. Ex Mediolano, quarto Calendas Martias, M. CCCXCIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Georgio Merulæ nunquā uideo familiarior fuisse, quàm cum è uita modò discessit: neq̄ senem unquam tanti feci, quanti cum illū amisimus. Ipse enim tum docendo, tum quoq̄ scribendo admodum occupatus, nisi cum animum contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil de se nobis reliqui faciebat. Et ego principis negotio assidue implicatus ad eum nō accedebam, nisi in uia fortè fortuna conspicatus, gressum ad salutandū deflexissem, filij officiū præ me ferens. Cœperat proximè ægrotare, de cuius ancipiti morbo cum ad principem Ludouicū, qui tum prandebat, nuncius esset allatus, animum & mensam non mediocriter conturbauit. Est enim princeps ipse natura sua in omnes bonos facile procliuus. Sed Georgium in primis uehementer amabat, quia de se & de maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicam æternitatis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduertebat. Itaque de ministrantibus, atque aliorum turba, quæ mensam circumstabat, sensim me subtrahens, ad ægro- tantem conuolaui. Offendo non synanche, & angina, sed quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioquiuocis meatu loquentem. Saluto, hortor, que ut bene speret. Animo respondit ualido se esse. Et quanquam cerneret medicos

medicos animi pendentis, ipse tamen nihil metuere statuerat. Qui insecutus est, ac tertio etiam die ad ipsum redeo, aiebatur fistula argentea in eiusmodi usum fabricata: quoniam crassioris materiae neque mansum, neque pinsum deglutire per se quicquam poterat. A uino prorsus, cuius alioqui per aetatis indulgentiam, ac etiam per morbum auidus erat, medici temperandum fore praeceperant. Dies decem produxit, praeter postremum biduum, in bonam spem. Vbi uero est uita discedendum esse cognouit, expiato animo, & religione Christiana rite recognita, in somnum abeuntis more, ut speramus, caelo receptus est. Concordiam tibi, complexum, & osculum, testamento reliquit. Atque in his, quas scripserat, Latinarum literarum observationibus, & caeteris id genus, ob Miscellanea tua, nomini tuo parci mandauit. Nam ut totam eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidem uerbis consequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui utilis instituendae iuuentuti, rerum memoria, & iucunditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contenderim, ut iacturam nostram tibi communem existimes, & quod semper fecisti, fato functum illa tua pietate consequaris, per quam in tuo nomine illius nomen semper confunctum appareat, & quae forte in diuersum alterius fuerat censura, utriusque studium pari uoluntate semper copulasse cernatur. Vale. Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVARI-
RIO SVO S. D.

In uero Merulam nostrum fato functum? O incertam spem, fragilemque hominum uitam. O nimiam profecto studiorum iacturam. Sed quomodo me uertam Antiquarie? quod ue consilium capiam? Tacebo ne penitus, & ipse me prodam? an potius iniquissima conditione certabo cum mor tuo? cui scilicet in inuidiae locum misericordia successit? At, inquires, testamento cauit, ne nominatim taxareris: quasi uero quicquam inter sit, nomine an signis noscitur. Sed quicquid futurum, rogo, obtestor, cures ne diutius animi pendeam, notaque ille scriptorum meorum, quales quales omnino sunt, ut quae ocysissime publicentur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominem leuiter pungens ad edenda quae supprimeret, euocabam: sed retraxi statim, posteaque tu me certiore de illius interitu fecisti. Fuit autem impetus etiam concerpere quae scripseram. Nec abfuisse, quin facerem, nisi tu eum decessisse, dimisso prius in nos aculeo, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quamquam scio intempestiuas, imo uero etiam inuidiosas, illo iam mortuo. Sed tamen perire uigiliolas meas pati non quisiui. De caetero, quod mihi consilium dederis, id exequar. Nam cum, uiuente illo, retaxatio quoque foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto parum etiam speciosa uidetur defensio. Quod uero tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago quidem gratias, sed ita tamen, ut fatear gratiam, quae tibi a nobis maxima debet, nulla ex parte agendis tantum gratijs posse referri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS GEORGIO MERV-
LAE SVO S. D.

Dederam commodum literas ad te, quibus ad eas respondebam, quas proximè acceperam, cum redditum mihi est eius ipsius epistolae exemplum, quam tu paulo ante ad Ludouicum Sfortiam sapientissimum principem scripisses. Miratus in ea epistola sum, non quidem quod in ordinem me coegeris, aut quod uiros in literis praecellenteis, quibus ego sim charus, oblique perstrinxis: neque enim haec in te iam quispian miratur: sed quod apud eum principem tam

tam multa, nō dico mentiaris, sed certè fingas, cuius & auctoritatem uereri debueras, & ingenium. Cæterū ego ad cōuitia illa tua, siue quæ propalam aduersus me, siue quæ aduersus homines me mihi ipso chariores obscure fudisti, nihil in præsentia respondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia supersit, sed quontam certare maledictis tecum, hoc est, cum homine exercitatissimo, non libet. Illud adhuc ut taceam, persuaderi mihi non potest, nullum me unquam abs te beneficium accepisse, præter hoc unum fortè, quod arrogantē me uocas apud principem. Licebit enim tandem correcto mihi (quando ætas mea discendi nondum præterijt) doceri abs te modestiam & humanitatem: qui cum sis homo omnium (sicut uis) eruditissimus, adeo te ipsum deijcis, adeoq; summissē geris, ut conferri te cum professoribus cæteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominem doctum, & probum: quem tamen, si uiueret, ut morem tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper à nobis, nescio quo pacto contra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino uanum, quod semel atq; iterū me dicis à te libros istos efflagitasse: quod ego profectò nec feci, nec si facerem (quæ tua liberalitas est) impetraturum considerem. Porro autem, quod ais non posse me pati, si cōtrā quam sentiam, aut scripserim, quippiā proferatur: adeo n' quæso oblitus nunciorum, literarumq; mearum, quibus ad edenda quæ aduersum me scripseras, cohortabar, debitum tibi me magnopere professus, si mihi uel quod defenderē obijceres, uel quod emendarem? Quod quoniā ut faceres, nec meis ullis adduci precibus, nec auctoritate præclarissimi principis potuisti: fateris que tamen apud eum scripsisse iam triennio contra nos, quod in tuis ad me literis ferè negaueras: alia iam uia te Merula adoriar, eliciamq; tandem, si potero, ex umbraculis in solem. Nec uerò te imitabor, ut in uniuerstatem inuehar scriptorum tuorum, quod bellissimè poteram: sed ad parteis accedam potius, in quibus ingenium, doctrināq; præterea memoriam illam amplam tuam, quam prædicas, desideramus. Cæterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoq; tecum blandè potius, quam adhuc certo, paucula tantum de multis, eaq; breuiter attingam. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis autores. Quod si non statim fateris, profiteor argumentis euicturum. Peccas idem, quod ais, causas primū reddere poetam, cur relicta frequenti poetarum materia satyras adgressus. Non enim hoc ille primū, sed cur omnino carmen componat: deinde autem, cur & satyras potissimum, quo loco ita subdit: Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthone bis peccas, & quod rusticos authores hic quoque contaminas, & quod uilissimum fuisse nugatorem falsò credis, cuius etiam Græco epigrammate poemata celebrantur. Nego uerò usquam legi, quod asseris excogitatum fuisse tum primū, ut rubigo uulneribus adhiberetur, cum Telephum curauit Achilles: in quo te Plinius quoque tuus nihil adiuvat. Sed à spadonibus uxores duci solitas, notari credis epigrammate Martialis, in quo non magis uxor quam meretrix: non magis spadonis esse uidetur Egle, quam senis. Lacernam credis ubique militarem uestem, parū memor exemplorū, quæ passim refragantur, quale nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata mouebit, Cum Palatina nostra lacerna toga. De Latino & Thymele uanissima omnia. nam nec illa usquam Latini uxor, nec eius celebre adulterium, nec à mœchis Latinum cæsum significant alapa, nec ipsius unquam noua persona inducta est à mimographis: quæ si meritor, refelle. Sequitur uelut extra ordinem corruptus à te Nasonis uersiculus, ubi pro Teuthrantia turba, de qua nos in Miscellaneis, tu Thestitiam supposuisti. Vt igitur & erratum tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc

etiam

hoc etiam tanta illa occasione cum iactura aliqua debitæ mihi gloriæ tacuerim, dico te quater in una uoce peccasse, quod antiquam pariter, & uulgatam dictiōnem sustuleris, ac pro Teuthrantia contra omnium fidem exemplarium Thesitia subdidēris, quod Thesitiū credideris fuisse, qui sit apud Eustathium Thespius, quod à Thesitio Thesitiam contra analogiam deduxeris, quod antepenultimam feceris longam, quæ brevis esse in Thesitio debuerat. Hinc si te, Merula, extricabis, uirum putabo. Nolo nunc tibi quæstionem super Ichthyocolla mouere: satis enim te (si modò sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud quæro, Præsepia pro meretricibus, aut quod mox adijcis, pro ipsarum locis, ubi nam legeris, cur necesse habueris ad lupanar cōfugere, cum statim illud sequat: Dum per uolax citato. Quid autem pugnantius, quàm per amicam lacernatam puerum significari Sporum, quod uiriliter habitus lacerna sit, eundemq; tamen dicere muliebriter fuisse uestitum? Quid porrò tam ridiculum, quàm supinum accipere pro superbo & erecto, tum autores ibidem aduocare, qui delicatū & mollem tueantur? quod & usus doctorum comprobatur, & historiæ fides. Quid postremò tam rude, quàm putare traductam Gyaris turbam, significare in Gyaras relegatam? Quid quod & tabulam docēs, in quam tessera mitterentur, etiam dici latrunculariam? Quare ad autores te uoco. De lithostrato nihil dixerim, quoniā quamuis exceptione ista non uteris, conferre tamen in librariorum culpam facillè posses. Crispinum certè significari per hominem, qui sit ad Euphratem natus, mihi Merula non persuadebis: cum fuerit Crispinus (ut apertè Iuuenalis ostendit) Aegyptius, non Armenius. Volo de hemistichio quoq; illo taceamus: Quid confert purpura magis, ubi te nō sentis hexametrum uersum pyrrhichio clausisse. Nam rancidula illi tuæ ciconiæ, qua repræsentari concordiam putas, nullus, opinor, idoneus autor, sicuti nostræ cornici suffragatur. Docebo aliàs quàm multa præteream, sed & hæc ipsa uides, quàm pressè, quàm astrictè, quàm breuiter: nec dum satyram unam exhausti, nimis tamen epistola extenditur. Itaq; ne mihi in libellum surgat, carptim pauca tantum sequentibus delibabo, uidelicet ut quæque in oculos incurrerint. Ergo secunda satyra, uuluam dici uis in reliquis animalibus, in muliere uterum. Nos è diuerso uuluam quidē mulieris ibidem legimus, uterum uerò cerui, & equi, apud Vergiliū. Defende igitur hoc quoq; si potes. Defende illud etiam, Creticum deriuari à Græco iudice, reclamantibus, opinor, & orthographia, & syllaba Tum doce nos, magister, ubi sit is locus, à quo præclara ista Cocyos, repugnante spacio syllabæ, cognominetur. Etenim de Laide satis dictum opinor, in Miscellaneis. Illa uerò tua ratiocinatio in satyra tertia eiusmodi est, ut planè palmarium reppereris: colligis enim (sicuti uideo) peracutè alium esse hunc apud Iuuenalem Vmbriū, alium de quo Plinius ut aruspice meminerit. Quoniam hic, inquis, aruspiciu imperitum se dicit: sed ostendas uelim, quo loco dicat hoc Vmbrius. Nam ranarū uiscera tu quoq; ad ueneficiū transfers, & rectè quidē. non enim pro uictimis credo ranæ quoq; cædebantur. Iam palliolum, quod esse tu linteū putas, crederē fortasse, nisi tutemet aduersus te Martialis hunc uersiculū aduocasses: Succida palliolo uellera quinq; petit. At opicos pro frendentibus accipis, & barbaris. Sed opicos esse autores idonei persuadēt illos qui græcè nesciant, etiā si latine non indocti sint. Itaq; festiue mures opici uocantur, qui græcæ rodebant carmina, quæ nec intelligebant: & malè Græcissantis amicæ uitia uelut opicæ mulier illa mera Cecropis castigabat. Verum deos etiam Phæcalios apud Appianū legisti, nos calceos ibi Phæcalios legimus, nō deos. Sed & strigiles corruptè profers, Persiumq; aduocas in syllabæ quantitate reluctante. Iam si placet, ad quartam

ad quartam descendamus, nisi nimium fatigatus, uerum quiescas paululum, mox tamen opus repetemus. Nego Aricinos axes ad Bouillas pertinere. Nego te uerū scripsisse in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corrupte legis in quinta, quam indocte explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidisti, satis, ut arbitror, in Miscellaneis arguuntur. Nec illud in sexta defendere à risu possis: Et agello cedo paterno: ubi pariter & latinitatis obliuisceris, & intellectum confundis. Glaphyram uerò, qui tamen est apud te Glaphyrus, nunquam profecto comœdum, citharœdum uel credidisses, si Græca teneres Antipatri epigrammata, & Philippi. Nec inter Veneris figuras Græcus uspiam concubitus reperitur, ut ad has confugere ineptias necesse habueris, cum taxentur sibi foeminae etiam inter coeundum Græco sermone blandientes. Certè Capitolina quercus, quomodo consulum triumphum uel significet, haud intellego. Nec tu quercum doces fuisse in Capitolio, sed (quod nihil ad rē facit) in palatio. Numerosum hic agmen quasi transmitti, breuitati seruiens, ad columnas tamen Delphinorum te uoco, rogo, que uideas aliquando, si potes, quæ Dion historiæ scriptor, libro unde quinquagesimo de Agrippa prodidit. Intelliges profecto, quàm malè istud intellexeris. Vis & septimam percurramus? An tibi Cacethos defendes? pro quo nos Ca-coethes: quod siue ulcus, ut multi, siue etiam febris est, ut Galenus tradit, malam certè consuetudinem significat. Etenim de Parnassi iugis, Helicone illo Cithero neque tuis, leuauit onere nos Beroaldus, à quo simul cum Seruio refelleris. Beroaldus, inquam, ille doctus homo, & celebris, qui tuis & ipse conuicijs irritatus, dentes acuit timendos, ut in te morsibus incurrat. Hic tibi credo non concedet, ut hydros à crinibus casuros, ad Turni galeam referas, sicuti nec est Hermolaus noster passus, à quo te laudari falso credidisti, Statum Lacertam ditissimū uideri caudicorum, qui nostram quoque cum laudauit Cramben, non sine magno credo tuo dedecore laudauit. Chrysogonum quoque, & Pollionem rhetoras credis, oblitus quæ supra legeras, quæ citaueras. Octaua iam nos appellat, ubi Numantinos ortus, nobilemque tuam de luciferi ortu non satis astronomiam percipimus: quam illud omnino teneamus, quoniam rotunda terra sit, alijs sydera tardius, atque alijs gentibus exoriri. Me quidem interprete, pernox alea luditur ante Numantinos, hoc est, in atrio pleno imaginibus maiorū, quos poeta per Numantinos potissimū triumphales homines, ac fama celebres indicauit. Tum ortu luciferi legerim, non ortus, ut sit, oriente lucifero. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tantū polliceor indicaturū me ubi uoles, non modò uana te, sed & pugnantia scripsisse. Testem præterea idoneum non habes, qui coronari pinu doceat eos qui Nemea uicerint. Nam Lucianus apio testatur. Nec tamen illa me prætereunt, quæ de pinu & apio scribit Plutarchus in quarto Symposiacōn, ubi uictores Isthmijs utroque coronat. Græcū quoque nescio quid in Satyra nona reperitur: quod si quis legat, ut adhuc ipse legis, non eum equidem dicam nullas, sed nimis potius longas habere aures. Librarium uerò partiendis pensis præficis, ipso quem aduocas Vipiano stomachante. Sed strumam tergo, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro autoribus? Non enim hoc uspiam Celsus. Sed in undecima, lanista ille coquum se negat esse, & lanium. Nam pythsmati nostro puto iam credis, saltationemque tuam Lacedæmoniam derides, sicuti artificem Parthenium duodecima. Tum si cui sanum fuerit sinciput, non semper esse, quod tute in tertiadecima coctum sinciput æstimabit. Remitto spithamen tibi, & pleuresim: quoniam quartadecima nos urget, quæ uitem libello posci, non post libellos ait: sed quo libello principi supplicatur. Nam de Attegijs & Cerealibus nihil tibi compertū credo;

nec

nec de Petaurò. Non enim scimus unde expiscatus, ludum esse in quo homines per aera rotarum pulsibus iactarentur. Duæ restant satyræ, quarum prior minime illos innuit, qui currentes facem tenerent, posterior de Bardiacò non consentit, Martialisq; uersiculum tribus abs te plagis deformatum grauiter fremit. Hæc atque alia multa in tuis istis famosis cõmentarijs nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed erit operæ precium credo, aliquando etiam in emendatiões Plautinas, in quibus Herculem te facis, inquirere. Qualem enim te spondes in ceteris, qui emussitata legas in Milite, pro eo quod est amussitata: quod nemo ignorare poterat, qui modo uulgatissimum scriptorem Nonium Marcellum sumpsisset in manus. Verum de hoc, & item de rusticis autoribus aliàs prolixius. Nunc autem rogo te Merula, concedas hæc, aut defendas: quoniam in altero ingenuus, in altero etiam doctus haberi poteris. Des etiam ueniam nostræ inscitæ, si tibi paulo asperior uidetur crassa hæc, & rustica ueritas indocti hominis, cui deliniameta illa uerborum nota non sunt, quibus epistolę uidelicet eruditissimorū uirorum, tuiq; similitum conduntur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LVDOVICO SFORTIAE, PRINCIPI CLARISSIMO S. D.

Tam mihi contingat in otio & literis molliter consenescere; clarissime princeps, ut hoc tam subito, tamq; inexpectato Merulæ nostri obitu non leuius cõmotus sum, quàm si ei discipulus, aut aliqui familiarissimus fuisssem. Quod fortasse parū credet, si qui certamē hoc inter nos de communibus studijs exortum, parum benignē interpretabuntur. At enim quod ego sapissime sum testatus non uideo quid impediat, quo minus dissidere inter nos de literis, saluo tamen amicitia iure, potuerimus. Caterum contracta hæc opinio est quorundam immodestia, qui lædi se capitaliter ab ijs existimant, qui dictum scriptumq; ipsorum de leuissimis etiam rebus confutauerint. Ego certe semper & sum professus, & præ me tuli maximi loco beneficij positurum, si notas aliquando meorum scriptorum mihi Merula noster indicauisset. Dedissem uerò protinus manus, & gratias ingentes egissem, quod admonitu illius essem consecutus, ut iterum (quod dicitur) ad eundem lapidem non offenderem. Denique certamē hoc inter nos eiusmodi futurum uidebatur, ut ego nec uinci turpiter ab homine tam docto, nec eum contra uincere, nisi magna mea cum gloria potuerim. Dolendū profectò studiosis omnibus illius desiderio est: in quo publicè res latina iacturam fecit. Sed quoniam sic ille uitam, quasi bonus poeta fabulā in magna laude, magnaq; omnium approbatione peregit, nō lachrymis eius interitus, uerum dulci grataq; potius mentione prosequendus est. Quod ego profectò, quantum ratio studiorum meorum patietur, polliceor quacumq; occasione libenter, cumulateq; facturum. Nunc autem quando ille historiam familiæ uestræ luculenter scriptam, librosq; item quosdam uetustissimos auspicio tuo repertos, quoniam mors præuertit, publicare non potuit, rogamus te princeps, quicumq; in studijs literarum uersamur, ut ista latere diutius non patiaris. Quod si tibi ad utranq; editionem, quamuis doctissimis hominibus abundes, conferre aliquid tamen nostra quoq; mediocritas ualet, utere quæso audacter, non dicam ingenio & doctrina, sed labore industriaq; nostra. Nam cū defungi hoc ultrò tam honesto munere cupio, tum uerò tibi, quæ meritò plurimi facio, gratificari: profiteorq; si uelis, me uel historię, uel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primum est) illustri gloria, sic tamen ut ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius doctrinæ, diligentiaq; testimonio fraudemus. Vale.

Ang. Polit.

O

IACO-

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Consilium ego tuum semper, ac ualde probaui, qui nec aduersus pugnantem remittis quicquam, neq; ubi aduersarius cessit loco, uictoria ullam honestiorem esse putas, q̃ uincere potuisse. Sed Merula provocator tantum fuit: quem cum cœpti sui poeniteret, mors nobis subtraxit. Itaq; in eum qui desit esse inter homines, quod cudas nihil est amplius: si te ipsum fueris imitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis passibus ire consueuisti. Nam quid cōficere potueris, delectis ad prælium ex illius commentarijs in Iuuenalem uarijs locis, probè atq; satis ostendisti. Sed quia suæ erga te optimæ uoluntatis sequestrem me esse uoluit, tu nunc reconciliandæ cum satis eius pristinae beneuolentiæ ne deprecatores auerseris etiam atq; etiam rogo, curaturum diligenter, ne ullius unquam aculei uestigium inter uos superfuisset cernatur. Vale. Mediolani, Non. Aprilis, M. CCCCXCIII.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA ANGELO POLITIANO S. D.

Acilè credimus tibi, uiro eruditissimo mortem Merulae nostri, doctrina & eruditione multarum rerum excellentis grauem fuisse. Quid enim minus ei conueniat, qui bonus esse, & haberi cupit, quàm ita literariam cōtentionem suscipere, ut eam ad odium plus quàm ad ueri inuestigationem exerceat? Facis ergo probè, qui fateris uiuentem amasse Merulam adeo de literarum studijs meritum, licet in quibusdam ambo dissideretis, & nunc amissum mentione amoris plena prosequeris. Quod monumēta eius mones ne perire patiamur, & operam tuam offers siue in historia eam, siue in uetustis codicibus Merulae diligentia inuentis desideremus: agnoscimus in eo bonitatem tuā, ac magnæ nobis uoluptati est, quod uir literatissimus tantopere & famam nominis nostri, & rei literariæ causam curare uideatur. Nos uerò etsi minimè neglecturi sumus, quod ad utramq; rem pertinet, tamen quia recens casus amissi Merulae & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dum quid agi uellemus constituendi facultas fuerit: quicquid autem agi contingeret, si aliunde quàm hinc opem ab literatis petendam duxerimus, ostendemus & uirtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga nos Politiani rationē minimè in obscuro apud nos fore, & pergratum habuisse, quod tam studiosè & amanter operam tuam nobis obtuleris. Vale. Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO CHALCO SVO S. D.

Consecro uos, Chalce, ne tolli patiamini scriptorum meorum notas de Merulae commentarijs. Multo enim uos mihi grauioribus notas inuretis: occupabunt hanc inuidi ansam, credituri semper, imò futuri similes credentibus, hoc me à uobis imbecillitatis meæ conscium multis precibus impetrasse. Si iurè me carpit, cur ipsius inuidetis laudi? Si iniuria, cur meæ? Respondeas forsitan ad biceps argumentum. Si iniuria te carpit, illi parcimus: si iure, tibi. Nempe igitur à uestra ista indulgentia ueritas rursus in Democriti puteum demergitur. Sed testamento cauit, ut tollerentur. Esto, scio, quale illud testamentum, graui malo expugnatus, ac præsenti iam morte sollicitus, roganti hoc Antiquario, multum que instanti negare non potuit. Quod utinam ut faceret, Antiquario nostro nunquam uenisset in mentem. Hoc enim illius officium, quanquam

quanquam scio sedulò, ac piè susceptum, metuò mihi ne ualde offecerit. Sed pauca sunt, & leuicula (sic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula: cur ergo ea delectis, tanquam si multa, tanquam si grauiora? Iubet, inquis, princeps Ludouicus. Ille uerò iubet, quoniam se mihi beneficium facere, nō iniuriam putat. Notum enim quanto perē mihi faueat, quā de me bene sentiat, honorificè loquatur. Rogate meis amabō eum uerbis: meis dico, studiosorum imò omnium, ne foedari doctissimi uiri lucubratiōes turpissima litura patiatur. Imitetur Augustum Cæsarem, qui Vergilij Aeneida contra ipsius testamenti uerē cundiam uindicauit à flammis. O si liceat istuc excurrere, quā me suppliciter aduoluam principis genibus, quibus eum uerbis, quibus (ita me Deus amet) etiam lachrymis obsecrem, ne tantū fieri flagitium, ne rursus extingui Merulam permittat, ne illius fructu uigiliarum seculum nostrum, posteritatemq; defraudet, ne mihi Lydium lapidem quasi de manibus excutiat. Non quo aurum purum, subæratumq; discernam, sed quo uerum falsumq; diiudicem in meis scriptis. Per fortunas, Chalce, circumfusi omnes exorate principem, ne quid ibi mutari, ne uē quid interlini sinat. Edantur autem quā prius, nec uerò interpolentur, non modò quæ ille absoluta reliquit, sed & quæ rudia, quoniam magni artificis opera speramus illa optima, quæ postrema: frustra q; summa desiderata manus est in Apellea Venere, siquidē tantopere inchoata protinus oculos tentuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Rem ambiguum, & ancipitis consilij plenam ex obitu Georgij Merule tibi euenisse cerno: quoniam nec cum uiuo licet cōferre pedem, neq; iacentem decet, ac deloricatum uulnerare. Nulla tamen res tam difficilis unquam fuit, aut molesta, in qua si animum sedabis, non reperiās modum, & laudem pares. Centurias quasdam in te scripsisse aiebat. Ferebas grauius, quòd eas non ederet. Nos uerò qui putabamus aliquid esse quod cūdendū censuisset, ut est tui nominis dulcis cura, ne rumusculis adolescentium inter uos dissidium aleretur, agere cœpimus, ut utrinq; rediretur in gratiam. Ego quoq; incabundus saepe id ætatis hominem aggressus, ne se ad Vergilianum Entellum referret hortabar. Iam in amicorum preces totus concesserat. Iam te ut antea diligebat, cum subito in eum morbum incidit, unde à nobis desijt posse amplius uideri. Prius tamē quā e uita discederet, quā tibi concordiam instituisset, satis nosti: uerū adhuc patienti fronte uelle inspicere uideris, quòd ille admodum segnitè de literis certamen parauerat. Morem tibi profectò gereremus, nisi Ludouici sapientissimi principis decreto Chalcus uir optimus, & rarissimus, id genus quicquid Merula scripserit unquam, diligenter collectum coniecisset in uinula: Centurias in primis, neque quidem reluctantēs: non enim sunt eiusmodi, quæ lucem perferre possint. Vix triginta adnotamenta sunt, in quæ tam ad alienas lauitias compellere muscas, quā inde abigere, quæ alioqui nusquā erant, uisus est, adeò ut uicem hominis doctissimi pudenter doleam. Repetit (ut audio) pauca quædā de Miscellaneis tuis tanquam sua: non multa rursus per te ab alijs accepta, quòd tua esse uoueris, somnuculosè conqueritur. Quæ igitur euanida fuit illius, ac edentula morsicatio, tam ad te eam pertinere credimus, quā ad elephantū culices Indum. Neque tibi ex usu amplius foret illius manes ad pœnitentiā reuocare: quoniam hystoriæ, quā de Vicecomitum gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnem scriptoris auctoritatem saluam esse oportet. Vale.

Ang. Polit.

O 2

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS IACOBO ANTIQVA-
RIO SVO S. D.

VTar igitur consilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamq; non potest fieri, quod uolo, id uolam, quod possit. Sed quid tu ais? Adeon pauca Merula noster, adeon incodita reliquit, ut iussu principis etiam supprimantur? Vbi ergo Ceturiz illa, tam parata, tam instructa, tam formidabiles? Vbi tam dnu nobis expectata, toties promissa Plautinae quaestiones? An eas secum forsitan tulit ad manes, nec dignos putauit nos quicunq; superstites eramus, indoctos prorsus homines rerum tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcam ego Merulae semper, quando nos euasit, cui tamen iratus numquam fui, ne me similitatem credas exercere aduersus umbram. Defero hunc honorem libenter sapientissimo quoq; principi Ludouico Sfortia, cuius autoritas non minus tueri nunc extinctum, qm olim uiuentem debet. Vale.

BARPTOLEMAEVS CHALCVS ANGELO PO-
LITIANO S. D.

Literis quas nuper ad me dedisti, intellexi te summo desiderio teneri, ut quae Georgius Merula iam pridem aduersus Miscellanea tua conscripsit, aliquando in lucem prodeant. Idq; ut magis animum tuum ostendas, non solum multis rationibus, sed multis etiam precibus contedis, ut Ludouicum principem comprecet, ut assentiat, uelitq; Georgij scripta, quod iniuriam tibi atq; illi faceret, litura non destrui. Est quidem tua haec petitio non honesta tantum, uerum etiam ingenua, quando non tam ut te ab offensione & nota uindices, quam ut studiosi homines facturam in fruge, quam ex scriptis Merulae sperant, non faciant: id ut optes, te adduci profitearis. Neq; uero nos hoc ipsum abs te desiderari permisissimus, nisi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te submolestum id ducere animaduertit: & ne in lucem proferretur, anxie per uicarium agere deprehendit, in eam sententiam deuenisset, ut ne offendereris, edicta non debere statuisset, & Antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula, ut uelle uideretur, extorsisset. Verum quando utraq; res in gratia tuam facta est, tuq; nihil minus qm id uoluisse uideris: & maximopere copiam tibi horu scriptoru fieri petis, dabimus opera, ut & principis sententia, qui te omnino pmereri optat, & uiolentum (ut ita dixerimus) decretum tibi, quod minus mos geratur, non obstat: sed quod queras, tibi largiter suppetat. Sed quoniam ea adhuc uix notata prima in forma sunt, neque Georgius morte occupatus, ea eliminare, & meliore nota conscribere potuit, primum curabimus ut prius quam edantur, censeantur: & in eum ordinem quem praetendisse Georgius uidetur, redigantur, moxq; ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO CHAL-
CO SVO S. D.

AGo tibi gratias ingenteis, quod de Merulae scriptis edendis rem confeceris ex animi nostri sententia. Ludouico autem, sapientissimo pariter, humanissimoq; principi quantopere debere me, uel hoc ipso nomine sentiam, non explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego uix optare unquam ausus. Nam & antea supprimens, & nunc emittens, honori praecipue meo consultum uoluit. Sed quid ais, animaduertisse eum de meis literis, moleste me laturum si publicarentur? An ego unquam aliud precatus, quam ut copia fieret audiendae accusationis? Deniq; quos ego isthic habeo uicarios? Aut quid unquam cuiquam mandauimus, nisi ut omneis machinas adhiberet, quod nota
ista

istæ de latebris eruerentur? An fortè amicus istic aliquid plus in mea re uidere se, quàm ego uidebam, credēs, meumquē animum spectans ex animo suo, quicquid uel egit inscio me, uel dixit, quod ego nollem? Expostulabo iniuriam, si resciero, quāuis ille sedulo, quamuis amicè, quamuis officiosè fecerit. Sed cui magis credendum, quàm tot epistolis meis uulgatis, contestatis: Latine (ut arbitror) scriptis, & perspicuè? Quare apage quæso à me istam calumniam, quo nemo unquā fuit & confessioni paratior, & defensionis. Quò maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriusque fieret potestas, opera & autoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Am in Merulanis reb. nihil melius sentio, ut qualè se effinxit, planè relinquamus, præter historias & epistolas quasdā, sine alijs monumentis superstitem. Plautinæ quæstiones apparent nullæ, cōmentarios in Luvenalem uix illius fuisse crediderim, nisi ipse suos edendo affirmasset. Tu quidem rectè facis, qui ab eius nomine temperandū statuisti, cuius relaxatio impietatem non effugeret, etiam si Ludouici nobilissimi principis autoritas non intercessisset. Qui te amant, ut in literariam & communem rem pro consuetudine tua studium conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desiderabitur. Vale.

ANG. POLITIANVS BERNARDO RICCIO SVO S. D.

Ignificas desperandā planè mihi esse publicationē Georgij Merulæ scriptorum, quæ friuola, quòd pauca, quæ imperfecta, quæ perturbata sint, & interlita. Sed à Corycæo tamen quodā tuis ais esse auribus insusurratum, reprehendi ab illo me quodam loco, quòd albæ lineæ prouerbium secus acceperim, quàm debui, uidelicet in bonam partem. Respondebo leuiter, & quod aiunt, suspensa manu. Nō enim defensio grauis, ubi leuis oppugnatio. Græcum prouerbium celebratur, λευκὰ σάθμην, quod Aulus Gellius albam lineam transtulit. Possis tu tamen & amussim dicere, filium scilicet illud fabrorum, quod oblinitur rubrica. Valet ergo in eos prouerbium, qui sine discrimine dicunt aliquid, aut faciunt. Vt autem rectè dixerimus haberi odio malos omnes sine discrimine, sic rursus & amari bonos. Certè Socrates in Charmide Platonis, is qui nullius rei scientiam sibi præter amoris uindicat, albam se tamen esse lineam dicit erga formosos: propterea quòd omnes amaret ex equo. Quod idem transtuli ego prorsus ad hominē non doctū quidem, sed amatorem tamē utcumque doctum, cuius amoris pudenter (ut mihi quidem uideor) iudicium, delectum, discrimenque detraxi, ne mihi scilicet ob eum quasi iam planè docto nimium dicerer tribuere. Nec amico tamen iniuriam feci. Nam uulgò quoque laudatorib. nostris dicimus falli quòd ament. Est uerò integrum, sicuti quidam referunt, hoc adagium, λευκῷ λίθῳ λευκὰ σάθμην, quod ita cōmodè uertas: In albo lapide, alba linea, uidelicet quæ nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidam Platonis interpretes, quàm Suidas ipse (si qui modò hic unquam Suidas) non omnino malus autor, testati sunt.

LVDOVICVS MARIA SPORTIA DVX ANGELO POLITIANO.

Non est quod uerearis, Angele, ne tibi notam aliquam inurant, si supprimantur scripta, quæ in te Merula parasse dicebatur. Tua enim opera minimè factum putari debet, qui non quæsiuisti ut occultetur: sed multis precibus per nostros agere apud nos non destitisti, ut ea in lucē uerent.

Ang. Polit.

O 3 nire

nire pateremur. Quod scribere ad te uoluimus, ut hæ nostræ apud omnes testari possent te scripsisse, non modò nō futurum graue tibi, si in manus hominum uiri literatissimi scripta uenirent, sed etiam si ita pateremur, nobis te gratias ingentes debiturum affirmasse. Vale.

ANGELVS POLITIANVS LVDOVICO SPORTIAE, PRIN-
CIPIS SVO S. D.

Non tam gloriæ meæ consulis, quàm tuæ, quòd & ueritatì suffragaris, & literarum professorē uindicas ab iniuria. Sic itur ad astra, mi princeps. Non enim tam solidam, tam ueram laudem uanæ predicationes, quàm sua cuiq; rectè facta conciliant. Sed tamen & rectè factorum memoria ipsa parum per se fida, nisi literarum testimonio roboretur. Equidem quantū tibi debeam, nec ipse ignoro, nec tu pateris ab alijs ignorari. Si tamen æstimas, quantum præstare tibi uolo, soluendo sum: si quantum ualeo, non sum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SPORTIA ANGELO POLIT. S. D.

Angele, si dum tibi operam damus, ut ueritas locum suum habeat, gloriæ nostræ consulimus, in lucro nobis labor noster est, & desiderium nobis sæpe pro te laborandi relinquitur. Est autem hic fructus eo gratior, quòd etiam præter expectationem contingit. Satis enim putabamus, si dum mutuè præstitimus officium nostrum, in eo consuetudo nostra nō intermitteretur benignè cum omnib; agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius uirtus & doctrina iam diu nobis nota est, & in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaq; iam plus est, quàm quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, & dum quæ potes agis, ducimus: & plura tibi uidemus superfutura, cum solueris, q̃ ea erunt, quæ soluendo quod debes, impenderis. Vale.

PHILIPPVS BEROALDVS ANGELO POLIT. S. D.

Quòd Merula imposturam fecerit posteritati, minimè miror. Sic enim gloriosi milites facere consueuerūt, qui uerborum strepitu uigentes, reflaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem minitatur, nondum decurias in acie collocauerat: & dum hastatos triariosq; terrificos cum solitudine præstolamur, uix rorarios, accensos que centuriauerat. Sed iam uiuat, ualeat que Merula apud manes cum sua canina facundia, qui ut bellissimè uerissimèq; scripsisti, iam perierat, nisi periisset: prout sementē fecisset, ita messem planè factururus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane, te hic propè plures q̃ isthic habere fauissos, buccinatoresq; tuæ politissimæ eruditionis, quæ ueluti frutex odoratissimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, cōcor dat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

ANG. POLITIANVS LVDOVICO BOLOGNINO EQVITI, AC
IURECONSULTO BONONIENSI S. D.

Vellem, Ludouice uir clarissime, cæteris quoq; iureconsultis, quæ tibi est corrigendis restituendisq; legibus in ueram atq; eam ipsam lectionem, qua ab Imperatore Iustiniano publicatæ sunt, & olim fuisset, & nunc esset diligentia. Non enim nos puderet multorum quæ tum ridiculè, tum perperam leguntur in legibus, sed emaculata omnia, & uera haberent. Scripsisti tu superioribus diebus ad Laurentium Medicem, ætatis nostræ Mecœnatem alterum. nam ut Romanus ille Mecœnas consilio, diuitijs, opera fauebat sui seculi literatis uiris, ita & hic noster facit: quandoquidem doctos omnes doctus

doctus ipse iuvat semper, sustentat, alit, dat munera, prodest omnibus studiosis. Scripsisti, inquam, ut legem quartam, titulo de uerborum obligat. De Pandectis quæ olim Pisanae fuerunt, nunc Florētinæ, ad unguem exscriptam ad te mitteret, propter contextum eius & Cato in uulgatis exemplaribus incuria temporū depauperatum. En igitur ea tibi ex ipso archetypo eius ipsius Laurentij Medicis iussu excerpta à nobis summa fide. Est autem liber characteribus maiusculis, sine ullis compendarijs notis, sine ullis distinctionibus, nec Græcus, sed Latinus: uidelicet ille ipse, quem inter cæteros publicauit Iustinianus, quod et hoc pulcherrimū in fronte libri græcum epigramma ostendit.

Βιβλίον Ἰουστινιανὸς ἀναξ τεχνικὸν τῶν
τῶν δὲ τριβωνιανὸς μεγάλῃ ἰατρικῇ παρθενασιλῆϊ,
οἷόν τις ἁρεακλῆϊ παναίολου ἀπὸ δατύντας,
ἃ ὕπὸ μαρμαίρουσιν ἀγάλματα πάντα θιμίσων
ἄνθρωποι δὲ αἰσῆς τε, δορυκλῆς τε λιβύσης,
ἄνθρωποι τε πύθονται ὅλα σημανθεὶ νόσμη.

PAVLVS LIBRO DVODECIMO AD SABINVM.

EAdem dicemus, & si dolū abesse à te hæredesq; tuo stipulatus sim, & aut promissor aut stipulator pluribus hæredib; relictis decesserit. Cato libro 15. scribit poena certæ pecuniæ promissa, si quid aliter factū sit mortuo promissore si ex pluribus hæredibus unus contra q̄ cautum sit fecerit aut ab omnibus hæredibus poenam cōmitti pro portione hæreditaria aut ab uno pro portione sua. ab omnibus si id factum de quo cautum est indiuiduū sit ueluti iter fieri, quia quod in partes diuidi non potest ab omnibus quodammodo factum uideretur: at si de eo cautum sit quod diuisionem recipiat, ueluti amplius non agi tum eum hæredem qui aduersus ea fecit pro portione sua solum poenam cōmittere. differentia hanc esse rationem quod in priore casu omnes cōmisisse uidentur, quod nisi insolidū peccari non poterit illam stipulationem per te non fieri, quod minus mihi iure agere liceat: sed uideamus ne non idem hic sit, sed magis idem quod in illa stipulatione Titium hæredemq; eius ratum habiturū: nam hac stipulatione & solus tenebit, qui non habuerit ratū, & solus aget à quo fuerit petitū, idq; & Marcello uidet, quamuis ipse dominus pro parte ratū habere non potest, si is qui duplam stipulatus est, decesserit, pluribus hæredib; relictis, unusquisq; ob euictionē suæ partis pro portione sua habebit actionem: idemq; est in stipulatione quoq; fructuaria, & damni infecti, & ex operis noui nunciatione, restitui tamen opus ex operis noui nunciatione pro parte non potest: hæc utilitatis causa ex parte stipulatorū recepta sunt, ipsi aut promissori pro parte neq; restitutio neq; defensio contingere potest.

ANGELI POLITIANI EPISTOLÆ

LIBER DVODECIMVS.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

QUANTO PER me semper, dum uixit, Hermolaus Barbarus dilexerit, quantum que ego illi uicissim tribuerim, notum tibi mihi Pice: qui ita utrumque amabas, ita rursus ab utroque amabar, ut sicut uterque se esse apud te primum, sic tu primum te esse apud utrumque existimares. Adeo que singularis hic inter nos amor alios delectabat, alios rursus perstringebat, ut qui unum uel laudabat e tribus, uel uituperabat, idem sibi cæteros uel laudandos esse, uel uituperaudos arbitretur.

O 4 Edidit

Edidit ille paulo antè quàm diem obijt, opus (ut scis) elegans, & eruditum Pliniana-
 rum castigationum: quo in opere, quantum equidè æstimare possum, iuuit ap-
 primè rem Latinam: siquidem multum ingenio nisus, & studio uetusta diligenter
 exemplaria contulit, & autores utriusq; linguæ penè omnes aduocauit. Liberta-
 te autem usus est omnino aliqua, sed modesta, nec tam in alios, quàm in se quoq;
 ipsum: multa enim posterioribus confutauit, quæ prioribus cōmentarijs defen-
 disse. Ita (quod ego in primis laudo) nihil sibi prius esse fide putauit agenti nego-
 cium posterorum, qui sententiam de nobis sine gratia, sine inuidia laturi sunt.
 Sed in me unum tamen paulo fuit indulgentior: ubi enim occasio laudandi, no-
 minatim me citat: ubi rursus dissidet, rem refellit ipsam, nomini parcat. Et cupie-
 bam defensionē omittere, quoniamq; sunt utriusq; nostrū scripta in manibus, do-
 ctiorum iudicio relinquere. Sed occurrunt interdum scioli quidam, malè inaugu-
 rati literis, qui pro damnato accipiunt, quicquid non protinus defendatur. Quo-
 circa tu mihi nunc adeundus, mi Pice, doctorum omnium doctissime, non quidè
 ut iudex, sed ut arbiter honorarius, qui uidelicet inter amicos disceptantes litem
 dirimas. Defensus à nobis Cicero est, quòd Endelechiam sic exponat, motionem
 quandam continuam & perennem. Placet hoc Hermolao, ueteremq; suam reuo-
 cat sententiam. Censet autem nihilominus Entelechiam scribi & litera oportere,
 quod in hanc uertere d soleant Attici. Tum id autoritate Luciani tuetur, & gram-
 maticorum quorundam ignobilium, qui de Dialectis conscripserunt. Cæterum
 si Luciani uerba ipsa græca perpendas, nihil ibi aliud inuenias, nisi furtum obijci
 & literæ, quòd ea quæ sit Endelechia, uocare malit Entelechian. Quare cum con-
 stet apud omnes uocabulū id ab Aristotele primitus fuisse cōfictum, non dubiū
 est, quin Endelechian, quod prius fuerit, non Entelechian, quod posterius, & au-
 tor ipse protulerit, & autorem Cicero secutus. Apparet autem nasutissimum ho-
 minem Lucianum carpere indoctos iam tum linguæ philosophos, qui dum uo-
 cem contaminant, etiam intellectum non assequerentur: quem tamen Luciani sa-
 lem parum degustantes, quicūq; isti insipidi literatores, ad Attici sermonis discri-
 mina detorserunt. Quod & ipsum tamen Hermolao quoq; non fauet, quando u-
 trumq; in confesso est, & autorem fuisse uocis eius Aristotelem, & in d locum, & li-
 teram successisse. Nec ego tamen, quod ille (ut uideo) putauit, occasione abutor
 deprauati exēplaris. Nemo igitur me magis defendit, q̃ qui sic accusauit. In Te-
 traonibus uerò mecū planè sentit aduersus Erythrotaonas, g tamen insertat, &
 scriptos calamo Plinianos aduocat codices. Ego uerò contrà tam Suetonianos
 profero, q̃ etiam Plinianos, sed uetustos utrosq;, quales in Medicæ quoq; gentis
 bibliotheca patent. Nam tetrax apud Athenæum lib. 9. nihil ad Tetraonas. Illi e-
 nim à Plinio dicuntur absoluta esse nigritia, & quasi coccinis supercilijs, quidāq;
 tamen uulturū colore. Tetracē uerò porphyriōni similē tradit Athenæus, eiusq;
 uolucris admirat *τὸ δ' αὖτις*, quasi picturatum significans, & floridū, quod Hermo-
 laus forma conspicua conuertit. Tum pendere utrinq; ab auribus paleā, sicut gal-
 linaceis ostēdit. Paleam enim interpretari *τὴν λευκάναν* malo, q̃ quod Hermolaus
 cristas. Melos quoq; defendi apud Persiū posse putat, autore in Hymnis Home-
 ro: quasi uerò nō constet hymnos istos, quos etiā uasis esse Homeri quidā dubi-
 tant, plurimis esse locis mendosissimos: quod & Demetrius Chalcocondyles in
 præfatione quadā sua conquerit. Scio autē uersiculum citari quendā malè cōpagi-
 natū de hymno ipso, puto in Mercuriū: quē ob id opinor, Hermolaus ipse nō ci-
 tat, quoniā uidelicet in eo fides uacillabat. An igit cum uniuerlis Græcorū latifund
 dijs unus iste infamis angulus cōferetur? nec quicūq; profuerit, q̃ etiā tum cū locū
 ipsum

ipsum tractabamus, frivolis istis autoritatib. occurrimus: Iam quòd Ascoperam nos inuenisse putat in codicibus antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim scopa est in peruulgatis exemplaribus, ita in uetustis Ascopa. Quod ipse tamē ob id rectum putat, quòd eo sit usus Hieronymus: nec autē animaduertit idem esse utrobique lubricum mendum, nec Græcum tamen probari Ascopa, nec Latinum. Cæterum secunda editione quasi priorem sententiam pertæsus, Græcos quoque allegat autores, apud quos Ascoperam reperisset. Illud etiam quidam pertinere ad nos contendunt, quòd Dionysium nō à Prisciano, sicuti ego prodideram, sed à Rhemnio Fannio conuersum dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec autoritatib. obtinet, & æquo iure utimur omnes in literis, ad noua pariter & uetusta, quæ indicari possunt, exemplaria prouocamus. Illud equidē miror, quòd ut Theodorum Gazam defenderet à nobis in suada reprehensum, cui tamē nec ipse pepercit, mella nescio quæ poetica miscuit, quæ nihil omnino (ut uidetur) ad rem. Denique ista sunt ferè, in quibus aliter quàm nos Hermolaus noster prodidit: cum tamē idem pleraque inuenta nostra nunc edito, nunc suppresso nomine tute-
tur. Declarat hoc illa quæ de Bœotia, de Crambe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis au-
gurio, de Hecale, de Proetidibus, de Causarijs, de Harpocrate, de Ocno, de Priapeis, de Philyra, de Poppyismo, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quæ fabulatus ego cum eo Florentiæ inter cœnam de solstitiali herba, de Elutriato uel-
lere, sed & de Dioscoride domi tuæ sum, retulit in hoc ipso statim libro mei hono-
ris causa. Quanquam ego inibi tamen etiam Dorcada nō recipio. Sed cum mihi pleraque omnia placeant in Hermolai scriptis, tum illud in primis, quod utique sen-
tit, quanta in perplexitate uersetur librorum enarratores, quos & barbaria con-
fundit, & ueritas obscurauit, ut uituperandi non sint, quorum etiam sedulitas retra-
here illa non potest, quæ maioribus nostris (ut Varro inquit) ademūt obliuio fugi-
tiua: digni magis æternis honoribus, qui hæc assequi, tam remota, tamque obliuia
quoquo modo potuerūt: quò minus ferendi, qui uel se, uel alios refelli talibus in
rebus egrè ferunt. Contrà ego profiteor tam magis reprehensoribus debitum, quàm
magis errasse me docuerint. Etenim, ut idem testatur Marcus Varro, non si
non potuero indagare, eo ero tardior, sed uelocior ideo, si qui uero. Non medio-
cres enim tenebræ in sylua, ubi hæc captanda. Tantum illos nec ferre interdum,
nec diffimulare possum, qui de me tacēt, & mea suppilant. Vale mi Pice. In ruscu-
lo Fasulano, sexto Nonas Maias, M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-

LAE SVO S. D.

Vàm uellem te quoque hodie nobiscum Paulus Vrsinus inuissset ad
epulas, uir ut in omni militari gloria celeber, ita nec abhorrens à lite-
ris, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius undecim natus annos, insigni
cum pulchritudine, tum uirtute. Flauī puero crines in terga molliter
fluentes, alacres oculi, facies liberalis, uultus ingenuus, status elegans, decorus
habitus, atque is militaris. Vt ergo discubuimus, canere quædam iussus notata
Musicis accentuunculis carmina simul cum peritis alijs, statim suauissima quadā
uoce sic in aures nostras illap sus, imò uerò in præcordia est, ut me quidem (cæte-
ros nescio) penè extra me rapuerit, certè sensu tacito diuinę prorsus cuiusdam uo-
luptatis affecerit. Pronunciauit heroicum deinde carmē, quod ipsemet nuper in
Petri Medicis nostri laudem cōposuerat. Id ab ipso reuera, nō (quod ego tamē su-
spicabar) ab alio factū, signis euidentissimis, argumētisq; postea cognoui. Rogas
quale carmē: quale ferè nec meū dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis,
nec

nec quasi canentis, sed in qua tamen utrunq; sentire, neutrum discerneres: uariè tamen, prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc cõtenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clata, semper dulcis, gestus non otiosus, non somniculosus, sed nec uultuosus tamen, ac molestus. Roscium prorsus aliquè diceres in scena uersari. Postularunt subitò quidam carmen ut illud in prosam retereret, & oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberabundus cœpit mox dicere, uerecundè quidē, sed tamen admirabiliter. Et fluebant ex ore tenello uerba lectissima, tanto cursu, quantum facile nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & eum pater iusserat ibidem cibum capere statim: non enim solet aliter. Iam secundæ mensæ, cum proponere iubeor, quot & quæ argumenta epistolarum uellim, quas ille simul pluribus dictaret extempore, proposui quinque duntaxat (non enim plura libuit, ne fortè puerum fatigarem, plura tamē ille blandè adhuc deposcebat) sed quæ proposui nata ibidem statim sunt uaria, noua, quædamq; ridicula, sic ut ad ea comparare se prius non potuerit. Collocati quinque igitur per ordinem librarij cum stylis, & pugillaribus, excepturi qd ille dictasset. Consistit in summo puer terram intuens modestè, cogitat aliquantum, mox tamē oculos attollit, imperat ei qui summus confederat, ut iam scribat: ubi pauca dictauit, innuit & secundo, dictat & huic alterum argumentum, pergit ad ceteros deinceps, donec ad infimum: rursus quoq; ad primum reuertitur faciens quod omiserat, fulciens quod pependit: diffidebat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sapius in orbem remeans, epistola uno tempore (quis credat?) quinque absoluit. His actis equos conscendimus, ut concurrētes hastatos, inq; ipsi Petrum Medicem nostrum spectaremus. Ibi res accidit, quæ sicuti me statim maximè turbauit, ita diuinitatem penè quandam postea pueri huius ostendit. Vehemē equo Fabius, quo plurimum delectatur, pulcherrimo illo quidem, sed qui nimium freno repugnet. Hoc persultare campum solet, hoc decurrere, citat, flectit, ut scienter, ita ferociter. Ibat ergo mecum sermonibus captus, ac fabulis inhians literatis, auresq; mihi penitus, animumq; dederat, cum repentè collapsus equus in limite quodam super equitem ruit ipsum resupinus. Clamat puer, quiritatur, ut in extremo periculo: accurrunt undiq; famuli, pro se quisq;, subleuant: quorum unus etiā dum salit incautius, sibi miser crus defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror, obstupescerant. Pater adest, hortatur animo bono sit. Ille ubi patrem uidet (ut generosi spiritus facile indolem cerneret) nullum ultrà clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari pedetentim, cautimq; agerent, ne fortè ipsum grauius, dum consurgere conatur, equus affligeret. Abscisa igitur cingula iacenti equo, subtractusq; ita Fabius, nobis multū pauefactis, incolumis restitutus: quam tamen uexatus nonnihil, atq; ob id in ædibus deinde relictus. Ego uix mei compos, omisso spectaculo, nec mihi ipsi adhuc de salute pueri satis credens, domum sum reuersus, penè attonitus, ac periculi tantī metu quasi præsentis exanimatus. Habes dièi unius historiam de Vrlino Fabio, qui si superstes fuerit, ætatisq; numeros (quod ille sinat Deus) impleuerit, si iam quo gradu cœpit, ad excellentē gloriam perrexerit, auguror euasurū talem, qualis tu solus mi Pice nostro seculo esse uideris: hoc est, ut eum quoq; propter admirabilem uirtutem mortales omnes, tanquam si cœlitus demissus, uenerentur. Vale.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

QUod honoris mei causa tu quoque federis inter auditores meos, non habeo gratiam. Nam si placui, iam retuli: si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO PO-
LITIANO S. D.

NArrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & uno Laurentius Medices egerat, cum aduersus Aristotelem, cuius tu Ethica hoc anno publicè enarras, Platoniorum innixus rationibus disputaret, efficaciter adeo uir ingenio, & multiformi, ut uideat factus ad omnia. In quo illud præcipuè admiror, quod cum sit semper in republica occupatissimus, quasi tamè otiosissimus literarium semper aliquid aut loquitur, aut meditatur. Et quoniam qui Aristotelè dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusque facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro consentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem uenerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quæ nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut quanquam de his fusiùs in ipsa, quam adhuc parturio, Platonis, Aristotelisque concordia sim scripturus, breui tamen ad te cõmentariolo perstringam ea, quæ tunc tibi coram de hac quæstione sum locutus, cum fortè & Dominicus Beniuenius adesset, utriusque nostrum pro sua & doctrina & integritate charissimus. Ego uerò negare tibi quid possum, in re præsertim literaria socio penè dixerim indiuiduo: Liceat autè mihi per te linguæ politionis uindictam uerbis uti quibusdam, nondum fortasse Latij iure donatis, quæ tamen ipsa rerum nouitas, & quædam propè necessitas expressit, nec elegantioris styli lenocinium queras: ut enim Manlius inquit, Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

ARsi penè semper, nimis improbè forsitan, sed arsi tamè semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, uoluptates habuerim, si cum superstite gloria conferrentur: sed quoniam quæ scribebam, uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, extitisti tu Pice, qui, quod ego mihi non poteram, præstiteris, dedicato cõmentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lycium decurrentes, & Academiam reuocas ad uerum caput, & cum philosophia magis una quæ gemina nostram quoque theologiã copulas. Quod igitur iam Glauci gramè requiram uicturus æternum per te, sed & tecum: Narrabit autè quandoque posteritas, fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoque Pice, omnium doctrinarum lux, ut ne librum quidem nuncupare illi pulcherrimū de rebus altissimis dubitauerit. Ago itaque tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO MIRANDV-
LAE SVO S. D.

Elebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen, hastis concurrentium, quo mihi spectaculo carere penè non licebat, certè non libuit. Etenim plerique certatorum de schola nostra prodierant, tu tamen à me solos fieri poetas, aut oratores putas: at ego nō minus facio bellatores. Et uicerunt omnino quos optabam, Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster uterque non discipulus modò, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremque Petrus,

Petrus, alteram Laurentius abstulit, sed insigni tamen populi totius acclamatione, plausuq; multiplici: uidelicet admiratio quædam suffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes alias in toga & foro conspicui, cum militib; exercitatissimis concurrant, & eos in ipsorum (quod dicitur) arena superauerant. Scis autem quàm gratus multitudini sit, & ciuib; Petrus noster, non minus iam sua quàm familiæ gloria, scilicet in quo patris ingenium, patruī uirtus, patruī magni humanitas, auī probitas, proauī prudentia, pietas abauī reuiuiscit: omnium uerò maiorum suorum liberalitas, omniumq; animus. Sed & ipsi Laurentio mirè fauetur, non ob opes modò, & nobilitatem, quanq; ob has etiam: uerum multo magis quoniā cum Petro assiduus est, utpote consanguineus, utpote simul educatus, utpote fidissimus. Itaq; sicuti rem nummariam curat eius uniuersam diligenter, cautè, fideliter, ita diligit ipsum uehemēter, sic tamen ut & colat & imitetur. Est enim Laurentius quoq; doctus admodum lingua utraq; poetarumq; uel ex tempore. Dat & Musicis operam, uires etiam corporis exercet, omniaq; feliciter, unī Petro longè concedens, id quoq; feliciter, ut qui plus ei fauet etiam q̃ sibi. Deniq; cum recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremò nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plausus excitāt, acclamationes eliciunt. Optarem profectò tu quoq; adfuisses nobiscum: quanq; popularia ista uos philosophi magni contemnitis, mihi tamē philosophastro adhuc uenia dabitur credo, si pluris id spectaculum feci, quàm tuum quoq; conuiuium. Tu certè, cuius hodie uocatores sefellī, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus libenter hanc à me accipis epistolam, quàm me accepisses conuiuiō. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

Vm superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticū nostram, cui tu quoq; poemati nōnihil tribuis: & ad eum iam locum deuenissem, quo lunares dies Hesiodū secutus, alios alijs aut inspectionibus, aut operibus tribuebam: dubitare mecum cœpi doctissime Pice, nunquid istiusmodi tam ueteres obseruationes à naturę causis, an à uulgī magis credulitate profectæ sint. Quare quoniā tu nunc librum cū maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisq; argumētis instructum, quibus hæc esse uel propria, uel certè finitima uideri possunt, adeundus præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui uatis legibus, quas iam nostras imitatione fecimus, obtemperandū sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctionibus literis occupato, requirendi, relegendiq; Rustici poetæ onus imponam, breuiter hac epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego uel rationes, uel causas partim de Proclī, cæterorumq; lectione, partim uerò de mea coniectura posse uidear afferre. Summa igitur est Hesiodi partitio, dies ut alios admittat uel ad inspicendum, uel ad efficiendum, rursus ut alios uelut emortuos prætereat. Tres tamen lous appellat, ut primum diem mensis, quartumq; & septimum. Primū puto, quoniā princeps unitas numerorum, principiumq; omne diuinū (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum *μονάς* & *μόχ* dicitur. Quartum uerò quoniā in eo rationes omnes musicæ continentur, quæ de numerorum proportionibus euocant, quarum prius in unitate semina latitabāt, ex quo ueteres eum Pana uocabant. Septimum deniq; quoniā solū hunc numerum producit unitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionem, quæ

quæ uidelicet in unitate, binario quaternarioq; reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio: sed quaternarium nuptijs accommodat, quoniã de binario nascitur, siue cõponas eum, siue ducas in se. Porro binarius fœcundus appellatur: estq; duntaxat inter duos matrimonij copula, quod illa tamen quam diximus harmonia præ cæteris indiget. Sed & denarium constituit quaternarius, modò partes ipsas inter se iunxeris, qui primum litem cludit, ac perfectissimus habetur. Iubet item uates quarto die naues ædificari, fortasse quoniam solidi natura quaternario debetur, sub quo uidelicet tria, superficies, linea, punctum comprehenduntur. Idemq; primus est numerus pariter par. Nec à nauibus construendis abhorret harmonia, sic ut Homerus Harmonidem quendã putetur ob id appellasse. Septenarium tamen etiam sacrum uocat Hesiodus, ut in quo natus Apollo sit, ut ipse ait, atq; ob id arbitror cõstare septenis fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis utilem perhibet. Credo quod à binario ternarioq; nascitur, hoc est, à fœmina, masculinoq;: in eo masculus tamen pollet, ut ex cuius partibus ipse resultat. Itaq; tum maxime castrare agnos iubet, ut planè uidelicet emasculentur, sed & includere septis pecora, quo scilicet perfectus numerus (talis enim senarius, etiam ut suis æqualis partibus) ipsum quasi recenscat numerum. Cauillis etiam, mendacijs, blandimentis, & clancularijs omnino susurris hunc diem dedicat: quoniam lunæ facies ipsa quoq; tunc mentitur, utpote quæ diuidua uidetur, cum tamen ex æquo lumen, umbramq; non habeat. Octauum laudat, ut operibus efficacem, suisq; tamen, & bubus castrandis accommodat. Est enim primus hic cubus, cuius interualla tria sunt: ideoq; Neptuno sacer, cuius insigne tridens, cui maxime uerres, ac tauri cæduntur: quoniam sistere impetum creditur: itaq; contra terramotus etiam colitur, atq; ob id ἀσφαλειος appellatur. Nonum uocat innoxium, pangendis arboribus aptum, gignendisq; liberis. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam radice principium, medium finis que sit: sed & componitur è cubis duobus, hoc est, ex unitate, & octonario: quorū alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi rursus adiiciens unitatem, numeri creat plenissimum, quo limes ipse tandem numerorum primus excurrat, ut meritò tot eum priuilegia genituris incrementisq; præfecerint. Vndecimū messi, tondendisq; lanis: sanè quoniam secundi limitis initium, quo lunæ maxime lumen augetur, idq; lumen ipsius esse uel pabulum, uel indumentum non absurdè dixeris. Huic tamen duodecimus præfertur, ut quod initium præ se agat incrementi maioris: sed & numerus ipse nouenarium cum latere continet, repetitumq; senarium perfectum, sicuti diximus. Est uerò deorum quoq; numerus. Tot enim colligit Ennius geminis uersibus: hoc igitur telæ cõgruit, ut cuius causa tonsura peragitur. Igitur in hoc araneus (ut ipse ait) fila sua net, in hoc & ex acervo formica prædatur. Castrari quoq; mulos eodem præcipit. Mulis enim lunam fabulant inuehi: bos quippe soli sacer, asinus typhoni, qui terrestris deus. Inter hos media luna est utriusq; particeps, hoc est, obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter par: itaq; progressum quasi sistit, quod & domitor facit; & ut mixtus numerus, ita mixtum est animal. Tertiusdecimus conserendis arboribus idoneus, quod (ut ait Plutarchus) insita uis radicibus pleniore iam lumine diffunditur. Idem seminibus iaciendis incommodus, quod iactum semen pluuijs magis adiuuatur, ut computrescat & germinet. Quartusdecimus & ipse sacer dictus, fœminis gignendis, bubusq;, & ouibus, prætereaq; mulis, canibusq; mansuefaciendis laudatur, in quo sit & dolium degustandum. Diues hic luminis uidelicet, ut in quo luna sub occasum solis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo

Ang. Polit.

P suum

suum luna peragit orbem. Perfectio uerò circuli totius in semicirculo, præsertim tamen in luna, cuius à medio sint incrementa utrinque & decrementa, & humidius lumen est, ideo foeminis conuenit. Ita sextusdecimus quoque maribus magis quam foeminis congruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: unde nec habilis plantationi, quod germina non euocet. Nec idem nuptias amat, ut in quo sol à luna procul abest, ut ob id Athenienses lunæ silentio Theogamia celebraret, quasi naturales hæ sint nuptiæ, cum sol ac luna coeant. Decimo septimo cedi arbores tempestiuum, quod decrescere luna incipit, & humor qui cariem faciat, imminuitur. Comportari quoque iubentur in aream fruges: quoniã uenti post plenilunium surgant, quibus à grano palea ipsa, & gluma discernantur. Vnde uiginti pomeridianum tempus duntaxat in transcurso laudatur, quod tunc Atheniensium more ciuitas lustrabatur. Vigentesimo ideo magnus opinor uocatus, quod è tribus portionibus ipse duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros: fortasse quoniã satis ille doctus haberi potest (ut sunt humana) cui plura sint perspecta, quam ignorata. Vigentesimo quartus mane quam uesperis laudatur, fortasse quoniã uesperis iam uigentesimæ quintæ coniungitur: ut enim quartas omnes laudat Hesiodus, ita quintas uituperat. In quibus errare furias, & uindicare periuria testatur. Hunc enim Pythagorei numerum iustitiæ tribuebant. Vetat autem uigentesimo quarto die conficere animum curis. Non quod idem cæteris quoque diebus facere non sit utile, sed quod sacris potissimum diebus retinenda sit animi tranquillitas. Trigentesimo quoque laudatur, in quo sit lunæ coitus, qui ueritatis imago creditur, ut cuius propria sit unitas, sicuti mendacii multiplicitas. Præcipit igitur, ut opera inspiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc est (ut arbitror) quod Latine demensum uocabatur. Tunc enim cessatur ab opere: quod & formicam facere dicunt. Est uerò uulgatum præceptum, quæ sunt usui faciundo operi, præparanda esse cum uacamus. Sed processit epistola longius, & uides quam multa comprehenderim, quam paucis, quæ mihi tamen ipsi uix interdum probantur. Quamobrem te rogo, dicas ad hæc aliquid abstrusum, remotum, & (ut Horatii uerbis utar) insigne, recens, adhuc indictum ore alio, quod potes uel in epistolam (quod comodo tuo fiat) colligere, uel si hoc ratio studiorum tuorum non patitur, in aliquam nostram (sicut soles) longiusculam deambulationem conferre. Mirro etiam ad te Græcum hoc epigramma, quod effutiui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum professione ipsorum rixantem, diutius etiam quam uelim, ruri te remorant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Gi tecum liberius (ita enim soleo) qui quoniam tu culicem muliebri genere, quod contra uirile decuit, usurpaueras in epigrammate, luserim sic extempore Culicis uerbis:

Non sum foemina Scala nec Latinis,

Nec Græcis, ideo placet puella.

Quos tu meos uersiculos alijs eiusdem generis remuneratus es, bellis mehercules, & facetis, sed in syllaba tamen una & altera negligētibus, ut in quibus hoc sit: Congressum petis sic meæ puellæ. Rursusque. Sed tu ni caueris, scio iacebis. Possis tamen in priore, sicuti ueteres illi solebant, cum fluerent adhuc lutulentiores, elidere s litteram: quod hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexametris iam liquidioribus: nisi tu Grammaticis credis, parum doctè putantibus ita legendum esse apud Maronem: Inter se cōisse uiros & decernere ferro. Sed & illa uidentur

uidentur ἄπορα, citare somnū, bonam cutem ferire: sicut ὑπόλοιπον, Palce meas carnes, pro illo, uescere meis potius carnibus. Cæterum, quoniā tu uersiculos ais istos ad imitationem te fecisse Græci cuiusdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate græco tueri causam Culicum. Quod an quibusdam placitum sit, nescio: imò planè scio non placiturum, quia non transmarinum, quamuis ipsi quoque iampridem (sicuti uides) transmarini homines mustent. Vale.

Τὸς λώνωπας ἐραῦ μάλλον πρίπει, ἢ ἐπὶ ἄνδρας
 φύντας τῶν γονίμων ὡς λύνεις ὅτ' ὕδατ' ἔν.
 καὶ μιμη(α)μένους ἀδρσι πότ' ἔν' ὄρωτα
 εἰρεσίᾳ πῶρ' ὕγων, ὅτ' ἔ' μὲν ἀμοπότας,
 πρὲς ἡδμον τ' ἀδοντας ἐγδρσι γυῖα κακὰ, πλανήτων,
 ἀνῶς ἱππῶνα πατῶν ἱεμίνους ὀάρων,
 ἐς λείχῳ ἐμπταίνοντας, ἐς αὐτὸς πολλὰ καμαδὺς
 ἡμφοφάροντας ὅλης ἄψια θηλυτόρης,
 ψάλλοντας χαλῶν τε καὶ ἐκμυξῶντας ὀπωπῆς
 μαρμαρυγὰς, γλώσσης τ' ἄριμα γόυοι μίνους
 ἀρχυπνους, ἰταμὺς, σκωποδρικές, ἄρα τίς ἄνδρῶν
 ὅσα τε λώνωπιες δέγματ' ὄρωτ' ἔχει.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLI-
 TIANO SVO S. D.

Go iam errori illi meo, quo foeminino appellauī culicem genere, gratiam: & quod causam dedit tibi elegantissimo disticho illo hendecasyllabo admonendī mei, & mihi utcunque respondendi. Fateor, uix putauī ut quicquid succederet adeo in exercitato, adeo id carminis genus ignaro: sed ridicula ego non minus forsan ipse ridiculus sum persecutus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLI-
 TIANO S. D.

Imis emunctæ es naris Politiane. Non scribuntur (mihi crede) nostra hęc tibi, qui ad antiquitatem planè accesseris propius. Nos quoque popularibus ista, & qui nostra hac mediocritate elimandi quæ scribimus, contenti sunt. Quid enim istis tuis eruditissimis auribus conuenire potest? Quid iudicium implere tuum quæso? Te tamen uide, ne quādo uel iniuria acrior esse accusator scriptorum alienorum uideare, consuetudine docendi credo, qua Florentinam iuuentutem tot iam instruis annos, reddisque pro uiribus meliorem. In hendecasyllabis in tuum culicem meis, nondum à me editis, quedā carpis festinantius, mea sententia, quàm grauem uirum deceat. Non quòd refugiam, fastidiamque limam tuam, qua nihil accidere talibus in rebus quicquam potest optatius: sed nescio quomodo præcox illa (ut ita dixerim) uilescere sic uidetur seueritas. Mitto uerò alia, quæ legeris postea forsan emendatiora. Illud rigidius à te castigatum est, quàm è re fuerit. Solet amor mutuus, etiam quæ minus firma posita sint, ut quandoque accidit, excusare & munire. Tu contra, quod rectum est (ut mihi quidem uidetur) intorques. Citare certè mouere est, uerbum (ut puto) à cio per frequentiam significandi factum, unde concito est, & incito, & oscito, & excito, et alia huiuscemodi, in quibus est omnibus cōmouendi uis, qua nihil somno est magis contrarium: siquidem otio is ali solet, & quiete, quæ & ipsa somnus est, autore Vergilio, apud quem Venus placidam per membra quietem irrigat. Nō satis uideo, cur citare somnum, non sit cōmouere, & turbare. Adde quòd quantū

Ang. Polit.

P 2 ego

ego nouerim, nemo de somno inducendo sic ut tu interpres esse uis, nunc loquitur. Veruntamen si displicet, uelim mutes, fugare sit pro citare. Fit aliquando difficilis mutatio, si quid dempseris: ut quod quadret reperias, hic nihil negotij fuit. Non placet, pasco meas carnes, nec tam bonam cutem ferire. Non miror, delicatior gustus est tuus, uix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in tuū palatū. Sed paro hæc minus doctis, nō Persio, quē & C. Lucilius nō curat sua legere apud M. Tullium. Volo ego quoq; L. Decimū, qui hæc omnino non cōtemnat. ut rideam, sic cum amicis in istis æstatis feruoribus, cum otium est, non quod posteritas custodiat & miretur, cudo, aut quod dītet informatores hos librorum, quorum tam cupide quidam implorant operam. Græcum epigramma quod ad me misisti, tanta inopia linguæ est Græcæ, uix uerbis interpretor, nedum elegantiam perspicere possim carminis, sed puto tuum est. Vale. Venit nescio quid in mentem de græco epigrammate, postquam hæc scripseram: uereor ne Venerem læseris, & eius filium *ἄφρονη*, ut tu appellas: an ex aqua ortus culex, ut è mari Venus? Nisi Thaletem indicas, uix persuaseris: hyemis tempestatib. potius, aut ueris aquosis magis natura ortum oportuit: feruentioribus magis æstibus nascitur, sæuitq;. An tu Amorem deum ita terrificum numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi quoq; Palinodia opus sit, nec cæcus cantites. Quid age culici est rei cum mulieribus, id est, cum hominibus? Amoris is ludus est, non fœ dissimi insectuli, natiq; in sterquilinijs. Naturam melius imitantur figmenta poetarum. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmen erit? Piscis mihi uidetur Veneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si uolatus, Aquila: sanguinis uerò sugendi Hirudinis palma est. Nam & Vespertiones quoq;, & Noctuæ, & id genus uolantes in tenebris aues, uidēt per noctis umbras, arbitror & quidem culicibus minus obscuriter: magis forsan appositè cæcum induxeris, si Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierū excitatorem, adueras & hic licet, ne Comum tu alterum numen offendas, cuius officiū id esse Græci putant. Neq; culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officiij ministros. Homini tu quoq; ipsi tandem in amando præfers culicem. Ridiculum est, dabunt ueniam. Sed tu uideris melius. Ego sic indocte, sicq; amicè garrus. Iterum uale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Offendit (ut uideo) te nimis, quod in tuis uersiculis de culice quædā parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrem uocas accusatorem scriptorum alienorum: nec grauem satis uirum putas, quod festinantius carpserim, quæ nec dum fuerant edita. Tu negas ista tua scribi mihi, nimis uidelicet emunctæ naris, & cui sit fatuus uel acipenser. Vteris idem uulgata & publica iudicium reiectione, quæ sit apud Luciliū: sed & tentas quædam tueri contra meam sententiam, cum de cæteris taceas: arcesq; deniq; à tuis etiam scriptis ipsam posteritatem, nec uel eis omnino parcis, quicunq; suas uigilias formis istis nouitijs excudunt. Post hæc tandem ludis in epigramma nostrū, quod ad te græcè scripsimus. Pudet igitur (ut uerum fatear) me rescribere ad hæc tam leuia. Sed ut tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te non oportuit amici magis officio, quàm, ut tu parum benignè interpretatus es, accusatioe: scilicet qui secum non ita dixerit (ut est apud Horatium) Cur ego amicum offendam in nugis? quoniam uidelicet sequitur: Hæ nugæ seria ducunt. Nam quod ita superscripsisti literis tuis, Angelo Politiano monitori meo, et patrono: quanq; subesse

subesse stomachus, & ironia quædā uideri potest insueto titulo, tamen ego libenter homo simplex agnosco: propterea quod & monui te sedulo, & cōtra malè sensuros exhibui patrociniū. Quod uerò edita negas, quæ iam publicasti, quodq; ab ijs mereijs, quæ scripta mihi tua manu misisti, mox etiam epistola dicasti, nō queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te ut emēdares admonui, quæ iam periculose uulgaueras. Iam quod in me grauitatem desideras, nō est molestum, uidelicet homo grauior etiam quàm uelles: ut cui sit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed & grauitatem prorsus aspernatur culex iste tuus, qui nobis materiam scribendi præbuit. Nec insipidus mihi tamen fuit acipenser (ut ais) imò rana, & gobio: quos te mihi non acipenserem posuisse, uel illud indicat, quod & tu quædam ex ijs ipsis etiam conuiuator expuisti. De illo autem Citare frustra laboras, quoniam ne si mouere quidem somnum pro illo fugare dixeris, probabitur: sicuti nec autores ipsi fugantur, qui quidem citantur. Nec rursus qui fugatur exercitus, is ideo citatur. Vt autem bona crura, bonam formā puellæ dixerim: sic bonam cutem facile non dixerim, sed nitidam potius, tenerā, beneq; curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendū, pasce meas carnes, quod tamen sine autoribus defendis. Ego certè ne truiualibus quidem literatoribus, ut ita loquant, permiserim: sicuti nec ut hendecasyllabos duodecim, tredecimq; syllabarum faciant, quales in tuis nōnullos reperies. Certè stridaculum tibi, & clangacem, quæ nunquam lecta sunt apud idoneos, ideo concedimus, quoniam Persio te non scribere testaris, & posteritatis negotium non curare. Sed heus tu, quæ tandem inuidia est, ideo quoniam tuas ipse prædamnaueris, nos uigilijs nostris fidere non nihil, ac dare formis propagandas, quæ sic flagitentur, celebrentur, laudentur à doctis, eedemq; rursus (quod fortasse non minus optandum) ab indoctis uituperentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, sed illi nostram potius implorant, dum suum compendium sectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantia perspicere te negas (ut homo es modestus) ob inopiam Græcæ linguæ: sed putare tamen ais esse meum, quod in utrā partem mihi sit accipiendum, non uideo. Nec enim adhuc scio de nostro ingenio quid omnino sentias. Cauillaris tamen, & quasi totum mox uellicas argumentū, uererisq; ne Venerem læserim, ne Cupidinem, quod cum ijs culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis: læserit & Græcos Homerus, quod eos muscis comparauerit. Nec uerò putas ex humore natum culicem, quem Vergilius idem uocat humoris alumnum: cuiusq; gratia conopeum illud Aegyptijs militibus, utpote paludosis exprobratur: nec rursus quod estate magis comparent, ideo nō ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam penitus ebibi credas. Illa certè nimis friuola, sed & nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hirudine congeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia sit & piscis ex aqua: nec ideo non uolat ille, quia uolet altius aquila. Nec ἀφροδίτη aquila, sed araneus uocatur ab Hesiodo. Nec itē abest à suctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirudinis. Nam certè hirudini comparat amorem Theocritus, nec amorē creditur offendere. Deniq; eodem pertinent, quæ tu de noctua, quæ de Como subiecasti. Nos autem non piscem, non aquilam, non hirudinem, non etiam uespertilioes, & noctuas, non illum postremo comestationis deum, sed omnino ipsum tuum culicem tractabamus. Nec item si pastor quidem apud eundem Theocritū, cæcum dixit esse amorem, propterea nos eum quoq; uelut exoculabimus, cuius etiam sunt (ut ait Moschus) ὄμματα δριμύλα καὶ φλογόντα. Iam ne illud quidē absurdum est, ut homini culicem præferamus, quando hoc semel argumentū susce-

Ang. Polit.

P 3 peramus

peramus in amoribus: utpotè qui columbis quoque cedant, lepusculis, gallinacis, cuniculis, passerulis. Nec si sit argumentum poetæ, contrà quàm natura ferat susceptum, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argumento respondeat, quod & culex Vergilianus, & ipsa Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de ijs hæcenus. Non enim satis mihi digna videntur, in quibus opera diutius nostra ponatur, uidelicet ne fiat Elephantus è culice. Tantum illud addidero, nihil me habere obscurum, nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis præsentem capi, qui facile obtrectent absenti. Placet enim mihi illud Homeri:

Ἐχθρὸς γὰρ μοι Λαῖνός τε ὁμῶς αἰδέομαι Πύλῳσι

ὅς χ' ἐτάρου μὲν Λαῖνός τε φίλῳσι, ἄλλο δὲ ἄπειρα. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Ix adducor ut credam hanc postremam, quam ad me misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, morosior est, suspectior est, uanior tandem. Aliquis credo ex tuis discipulis, dum tu in penetralibus istis philosophiæ uersaris, & contemnis ista leuiora, id sibi muneris respondendi mihi desumpsit. Non sapit salem tuum, multa miscet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor, tuo nomine indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est, expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoque si incideris in hendecasyllabos, una plus, altera uel syllaba, meos esse scies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

I tibi reddita est illa ipsa epistola, quam dedi, nō est quod dubites, quin mea sit. Quæ si te tamē nimis læsit, in causa tuæ sunt aures, quas habes profectò nimis teneras. Soletis enim quidā blandiri semper inter uos, & quod dicitur, mutuum scabere: nos è diuerso sicuti uerum libenter audimus, ita faciliè dicimus. Sed & clamas, penè dixerim rabiosius in epistolam meam, quo tamen ego non modò non offendor, sed & propemodum delector, ut qui uideam tui iudicii rem non esse. Nam de epigrammate si quæris quid sentiam, similimū cæteris tuis est, omnino (quod dici uulgò solet) eiusedē farinae. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S. D.

Hesterno die uesperis redditæ fuerūt mihi literæ ex Fesulano tuo: & quòd erat aliquid mihi cum podagra negotij, quæ dextram manum pro arbitrio (ut sæpe solet) cruciabat, nec tum quidem amanuensis alicuius copia erat, differebam in aliquod felicius tempus responsum. Iam cœnaueram, & captabam somnos attentus: prius uerò quàm cum somno uenirem in gratiam, uoluebam (ut sit cum aliquid curæ impendet) cum animo, sic respondendo, sic agam, hoc sic diluam. Illud rectum est, & sapit barbatum magistrum. Sed nihil lædere Politianum potest. Nunc amicus est? num bonus uir? num etiam apprime eruditus? Num ex Mediceo tandē cōmuni gremio, etsi meritis ualde disparibus, fortuna tamen parī, si illa defæuerit? quod dii prius omen in hostes conuertant. Nō sunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius uelim. Nec me precor ex quorundam metiare exemplo, qui uel tantillo dictioli commouentur. Error meus fuit, si fuit illa epistola tua. Id enim satis iam superque est, si tua est. Nesciui rectum uidere: quidam ex amicis, qui etiam ante me lectitarant (nam tu non signatas mittis epistolas) tuam esse enixè asseuerabant. Hoc sic agebam.

Nam

Nam quod uerum & audire & dicere libenter solere uos scribis, ô faustam & felicem sortem. Perrarum est: at præclarum: neque qui id audiat, aut ipse dicat, facile inuenire est, hoc quidem tempore: nam ueritas odium parit, comico prouerbio: & hoc sic. Nam de epigrammatibus meis ut feras tu tuum iudicium, opus non est, neque ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quam curta sint illa quidem didici, & quidam familiares monuerunt: si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, ut mos est meus, simul ut tu lator tuus fieres, qui tanto te superiorē facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penē omnia sint in meis scriptis, te tamen nihil ridere, neque tu *αγλας* es, quod Græci uocant: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos una familia, qui inde cognominantur, quod non rident. Sed arbitror, uos uerū auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblangescere cœpit agitatio, sopore circumeunte. Itaque ea omissa, dormiendo indulgebam & aucupandis & inescandis somnis, quos mihi difficiliores & morbus cum ille plus sauit, efficere solet. Et ecce nocte ferē intempesta cum obdormissem tandem, multa prius cum morosissimo deo colluctatus, uenit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, insanis? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Letale est. Atque illinc ego ad te umbra uenio. Misit me uerō Laurentius Medices ex alto cœlo, ut te sic admonerem, tibi subtimens. Cum hæc dixisset, cum umbra pariter somnus discessit. Mi Politiane uale. Non insaniam profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, sternacior es: milesque, & dux, neque ego resisto. Vale, & me serua amicum, & cultorem tui.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Literas accepi tuas multo blādissimas, in quibus receptui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi studes, quo nihil accidere mihi quidē potuit optatius. Nam quis non tecum malit officijs, humanitate, gratia, quam iniurijs, altercationibus, odioque contendere? Nec ego profecto tam fuisset tuis respondendo literis inciuilis, nisi te uiderim nimis agi iam precipitem, non dico aduersus nos (nam de nobis facile est) sed omnino aduersus eruditos omneis. Itaque putauī beneficium tibi me facturum, si te tibi ipsi tanquam in speculo ostenderem, persuasionemque istam sciētiæ falsissimam de pulmone reuellerem: quæ facit, ut super ætatis nostræ doctos homines etiā ueteres illos contemnas: quos tamen extra aleam tot seculorum consensus diu posuerit. Nō enim credo reputasti fortuna dulci nimis ebrius, tantundē te descēdisse in literis, quantum ascenderis in honoribus: ut compensatione quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aspernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur. Tantum illud breuiter testamur, ut tu fortunam, sic nos te Scala feremus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA ANGELO POLITIANO SVO S.

Modestius, ut mihi uidetur, fecisti tandem, qui obsignatas ad me misisti literas. Puto enim inter alias quoque causas antiquæ huius consuetudinis signandarum literarum modestiam quoque ipsam non in postremis locis sibi uindicasse. Constituerā uerō modū facere scribēdi ad te, quia iratior semper in respondendo fueris. Sed uel Merulam interea potius quam ita modō uel amicitiae uel antiquitatis causam indefensam siuerim. Mouit me uidelicet impudēs, da ueniā, nescio quid appellē pacto, ista disputandi consuetudo. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, asseritis, diluistis per arbitrio. Quis quietus sit

P 4 quis

quis non animo cōmoueatur? Appellant te quidem Herculem, neq; te inuito, quod audio, ut puta qui tibi temporis huius monstra, præsertim quantum ad literas pertinet, superanda susceperis. O ego tardi ingenij, qui quid id rei sit nesciuerim hæcenus perspicere. Nunc sensi, & uideo. Es tu quidem Hercules, uel multo etiam meliore conditiōe, quàm ille Iouis filius Alcides, quem imperij necessitas trahebat in periculum. Ille iussa adibat monstra, tu tibi ea confingis, instruisq; ut superari à te queant. His demis arma, hæc eneruas uiribus prius, quàm aggrediare, etiam quæ nulla sunt: & quæ tu pro ingenio effinxeris, euicta à te trahis in popularem gloriam. Si placet, uolo & ego indere tibi aliquod cognomētum. Volo ut sis mihi Hercules factitius, nomen certè factum ex re, habiturum apud te q̄q; autoritatem. Habeat ille sua nomina, habeat sacra, habeat coelū: nos hic fortuna nostra gloriemur. Quæso te bone uir, quid tibi cū amicitia, quid cum inimicitia, cum ridicularia, ita ut nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita leuis est apud te amicitia, ut uel leuissima etiam quaq; de aura fluctuet? Cōstantior illa multo est, ac firmior: multo uirtus elegantior, quàm quæ hos amicorum ludos pertimescat. Arbitror non tenere te penitus amicitia uim, quam quidem in animo cōstituisse sedes oportuit, & iecisse grauissimas ancoras, ut contra tempestatū omnium uim illæsa, & quietā maneat. Quæ quidem ab amoris consuetudine nomen habet, ut quædā plebeię magis amicitie, & in horas mutabiles, ab hamo esse appellatas dixerim: ut sunt illæ, quæ ob formam, quæ ob auitiā, quæ ob ambitionē, cæteraq; puerua animi desideria conciliantur. His cauendum est ne uacillent. Illa stabiliiora sunt: atq; ut rem facilius intelligas, uelim induas patris alicuius personam, qui unicum habeat filium, atq; eum quidem haudquaquam satis morigerum. Nunquid ex omni erratulo abiiciet? An uincet potius paternus amor: & quoad spes aliqua effulxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitia imitantur. Peruicacior est (ut ita dicam) uera amicitia, uix cū uapulauerit, discesserit. Parum multa scio esse hæc ad amicitie conditionem: sed ipsa se melius tuebitur, quæ testis mihi est, de ea cunctanda tecum, aut minuenda, ne cogitationem quidem ullam in animum incidisse. Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego non sum semper eā admiratus? Profer scripta mea, profer dicta. Nō legisti (ut uideo) Apologū meū de antiquitate, qui faciliè arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Nostrorum piget temporum, pudetq;. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamē laudari quidam, & collocari inter diuina monumenta antiquitatis: non possum. Date quæso ueniam. An ego sum tanti, ut istam beatissimam fortunā uestram uiolem? Neq; ego auidior gloriæ sum, gratius fecerit qui me præterierit, ut ego præteritum esse à uobis diu putaueram. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores uitæ obijcis? Sed teneo in fortuna quid agas. Confingis tibi tuo more monstrum, quem deuincas. Cū honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omnium rerū bonarū, egenus ad remp. uilissimis ortus parentibus, multa cū fide, nullis omnino diuitijs, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Cosmus tamen pater patriæ nostræ me complexus est, recepitq; in familiæ obsequia. Interea Florētinus populus ad prioratū me euexit, deinde ad uexilliferatū: tandēq; & in senatoriū me ordinē equestremq; collocauit, tanto profectō suffragiorū cōsensu, ut nihil esse factum unquā popularius, multi putarent. Extat & illa de me Laurentij Medicis præclarissima uox, qua nusquam collocatum melius fuisse honorem hominī nouo testificatus est. Cū illo nunc tibi de honore meo agenti, cū Florenti no omni populo res habēda est. Hoc ego affirmauerim, me multū fuisse cōsecutū

plura

plura quàm aut putauerim, aut optauerim. Neq̃ habui quod referre, nisi fidei integritatem. Ea in me (uolo esse uanus) semper fuit quàm excellentissima. Atque hoc quoq̃ asseruerim in calce epistolæ, nullum me honorẽ sine honore gessisse. Res publica ipsa, resq̃ à me gestæ in magistratibus, citentur testes uelim. Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua monstra. Nam illud quod scribis, ut reuellerem de pulmone scientiam, ex illo genere est, Herculis indiget uiribus. Scribis in quib. receptui canis, ac multa repetens recõciliare te mihi studes. Sunt & hæc ex eodem genere monstrorum, quæ tu ad uanitatem alis. Quando ego nõ fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra habes? non tuli te tam diu ita infanientem, ita insultantem, sauientemq̃ penè in mortuum? Relege epistolas ad te meas, uidebis uanam esse omnem reconciliationis mentionem. Sed ut uideo, de amicitia, ut suprà dixi, non rectè sentis. Apud me inuiolata est, atq̃ maior multo ijs quæ ita inferri possunt iniurijs. Receptui canis, inquis. ô præclarum duellum. De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandũ uniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent uiam Curiatorum, Oratorumq̃ sepulchra. Culex maior est, quem tu ex aqua ortum inter monstra tua confingis. At Græcus excellentissimus poeta telluris animal appellat γαῖος λυσιπλάνα δειπνέοντα. Putauisti facturum te mihi beneficium, tanquã in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostendisti, qua adeò ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, ut nihil magis ego iam de industria refugiam. Rectius feceris, si tu te aspexeris, quem ista ætatis deformitas non tangit. Multò id tibi erit utilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgauĩ iam mi Politiane, uirus qđ tuæ literæ excitauit. Redij ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam aliam facere posset, ne cogitatũ quidẽ. Velim autem ut ad beneficium conuertas animum. Da mihi hanc ueniam, ut hanc epistolam meam illi tuæ cui respondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quæcunq̃ te causa mouerit, mutaueris consilium meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, ut & mea impressa legatur: quod non feci hactenus, nec putauĩ esse me facturum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE SVO S. D.

Ccepi literas tuas, nescio magis ne uirulẽtas, an ineptas, omnino tamẽ ridiculas, itaq̃ me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondebo, quia nondum constitui (quando ego tibi Hercules sum factitius) quomodo tu mihi sis tractandus, monstrũ furfuraceum. Cogito etiam paulisper mecum, uocandus ne tu solus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, statim scies. Vale ut meritis.

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCALAE S. D.

Herculem factitiũ me uocas in epistola tua, propterea quòd (ut inquis) monstra mihi met fingam, quæ superem. Tum negas iniuriam te mihi unquam fecisse, negas antiquitati derogasse, pigere tamen, ac pudere tuorũ temporũ præfers: multa quoq̃ de tuis honoribus falsò iactas, falsius nõnulla de nostris meritis. Postremò quasi iubes ut exprimi formis; & inseri epistolis epistolã tuam curem. Quare tibi ad singula rescribam, sed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur Herculem, Scala, non epistolis modò, sed & libris editis Marfilij Ficti tanti philosophi, profectò (ut uerum fatear) non molestè fero. Nam si cognomen hoc mihi (quod equidem nõ puto) cõgruit, illius iudicio: si minus, illius amore delector. Auget aut uoluptatẽ, quòd

quòd tu nec hoc iam ferre, nec dissimulare potes. Factitiū uerò cur appelles Herculem nō intellego. Nam nec tale significas, quale natiuo repugnat, nec itē quale fit à sono uocis, ut sunt murmur, & sibilus. Itaq; tutē uideris, quid hic aut senseris, aut expresseris. At ego monstrū uocaui te furfuraceum. Monstrum quidē, quòd ex colluione monstrorum compositus es. Furfuraceum uerò, quòd in pistrini sordibus natus, & quidem pistrino dignissimus. Audes autem negare, factā mihi abs te iniuriam, quam neq; clām tuleris, neq; dissimulaueris, ut qui dux & signifer usquequaq; cōtra me fueris. Possum tibi (si sit opus) impingere atq; inculcare longam illam, quam scis amici quondam tui, nunc uerò mei epistolam, quā frōtis integumentum detrahet, neq; tergiuersari te diutius patietur. Eam tamen adhuc nō ostendo, ne simul domesticæ (quod nollem) tuæ maculæ proferantur. Non enim tam quid te, q̃ quid me dignū sit, respicere debeo. Sed & antiquitati fauere te dicis, in quam penē solenniter sic ubiq; declamitas, ut sit hæc iam notissima fabula, nihil Aristotelem scire, nihil Ciceronem sapere iudicio Scalæ. Nam seculum tibi tuum displicere non miror, cum tu uicissim quoq; tuo seculo displiceas. Displices autē meritissimò, quoniam nihil ei fermè deerat ad summam laudem, si te uel non tulisset, uel certē non extulisset. Etenim tibi maximū semper studiū fuit extirpandi radicitus bonas artes (ut utar L. Iuliano uerbo) subolescentes, sic ut nec ei quidē uiro peperceris, qui uel solus illustrare quodlibet seculū posset: nec instauratori Platonice familiæ, cuius famam publicè per te, perq; tuos ire oppugnatum nō dubitasti. Quorum quamuis hoc loco neuter nominetur, uterq; tamen suo sibi titulo agnoscitur. Reliquos taceo doctos uiros, qui me cū maximè nunc celebrāt, affectantur, adorant, quòd unus extiterim, qui fumos inaneis tuos contemnam, qui publicam seculi causam sustineam, qui nimiam istam insolentiam retundam. Nam de honoribus quidem nihil est quod tibi nimium placeas: uetus enim ludus hic, ut indigni tollantur in altum, uidelicet ut hoc quoq; se posse fortuna declaret, cuius tu solius opus es, quæq; iam tamē (sicuti credo) lōgē alio uultu te respiciet, exactura sortem cum fœnore ac puluisculo. De Cosma quæ iactas, deq; Laurentio Medice, falsa omnia. Certē Laurentius (hunc enim familiariter colui) quoties de te mecum loquebatur, satis indicabat, alienum se iudicium fouere, non suum. Scis autē tu quoq; literas illum sæpe tuas publicè scriptas reiecisse, nobisq; dedisse formandas, quæ prima odij, liuorisq; in me tui causa extitit. Nec me passus lambicum carmē, quod in te scripserā, conserpere: quippe qui diceret esse indignū nimis, ut ita bonū carmē interiret. Illa duo sunt apud te uerissima, q̃ & de tua fide locuturus, uanū te esse uelle profiteris: es autē profectò uanissimus, id est mendacissimus. Et omnium bonarum rerū egenum uenisse te ais ad Rempub. Debueras hoc tamē adijcere, rerū omnium malarū uenisse te diuitem. Stultissimū uerò est, quòd excellentissimū poetam uocas nescio quem istū, qui de culice scripsit, & qui mihi fraterculus esse tui culicis potius, hoc est, ipse quoq; terræ filius uidetur. Quid q̃ epistolam cupis tuam, quippe bellam, propagari formis opera nostra? Sed frustra mi Scala cupis: non enim tam mihi es odiosus, ut tuam prodere insulsiatē uelim, puerisq; te deridendum propinare, lecturis uel hoc ita scriptū in ea epistola, monstrum quem deuincas: sic enim tu monstrum uirilī genere nunc dixisti, quemadmodū prius muliebri culicem, quæ ne in ludo quidem trīuali diceretur impunē. Mitto enim dehonestamēta illa Romanæ linguæ, uexilliferatū, prioratum, mille alia prorsus hausta de uulgi facie: quæ publicari nolim Florentinorum causa, ne tam præclara ciuitas habere Scribam dicatur, qui literas omnino nesciat. I nunc igitur, & nega Politianū tibi esse amicissimum. Vale.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS BARPTOLEMAEO SCA-
LAB SVO S. D.

Ntrum pugnantia scribam, post uidero. Tu certe reprehendis apud nos, ut monstra, quae bonorum defendit autoritas. Inelegans enim tibi uidetur illud, respondeo ad literas: at elegans Quintiliano, qui dixit: ad proposita respondeat. Monstrum putas, quod respondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te scribam. Sed Augustino monstrum hoc non uidetur: qui cum se respondisse dixisset epistolae cuiusdam Paulini, sic adjicit: si tamen respondi, tanquam non respondisse uideatur, qui paria non retulerit. Itaque monstrum erit (ut tu uis) cum quis Taceo dicit, non enim tacebit is, qui sic loquetur. Monstrum quoque illud Terentii: Quere qui tibi respondeat: negat enim se respondere, quae respondet. Tectius etiam tibi uidetur furfuracei nomen, quod tamen ego, si uis, in tuam gratiam retegam. Sed si Latine dictum negaueris, & ego latine dictum probauero. Sapere monstrum uidetur, & illud mecum cogito: sapiet ergo tibi monstrum Terentianum quoque hoc: Cepi egomet mecum inter uias, ita ut sit, ubi quid in animo est molestiae, aliam rem ex alia cogitare. Verum exactiora, inquis, a philosopho expectantur. At nos a philosopho didicimus, loquendum esse ut multi, sentiendum ut pauci. Nec tamen pro philosopho me gero, quauis Aristoteles publice libros enarrem. Nam quod per obscurum dicis illud, uocandus ad partes, non nostra, sed Iuuenalis est culpa, cuius uerba retulimus. Illud stultum, quod in tuis mundanos omnes accipis: hoc usus argumento, quod & tu mundanus es: tanquam si quoniam lactuca hortensis est, diceret quaecumque in horto sunt, esse lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiretur? Plus ipse nimirum uidisti, quam Cicero, qui sic in prima statim ad Lentulum epistola scribit: Amorem tui absentis praesentes tui cognoscunt. Et ad Appium: Velim ita fortuna tulisset, ut quanti omnes ego tuos facio, tanti tu meos facere posses. Sed & inuisius multo, quod fieri non posse credis, ut quod ego nunc nesciam, scire alius a me quandoque possit. Ergo si cras didicero Vergilianos puta uersus, quos hodie nescio, docere ipsos perendie non potero? Vides quod te demonstrent ista non solum literas ullas non habere, sed ne sensum quidem communem. Quare testor me posthac ad haec ita frigida & inania non responsurum: non enim respondendum est (id quod Aristoteles praecipit) his qui sine ratione loquantur. Vale.

Ἀγγελος ὁ πολιτιανὸς ῥαφαήλ τοῦ βυλατοράνη
ἐν πρώτῃ.

Eίπληξεν ἐμὲ ῥαφαήλ, τὰ σὰ γράμματα, καὶ νῦν δὶα, πολλὸν χρόνον ἐπίσθιον αὐτοῖς, ἀδελφῶν ἀγούμενος τὸ, οὕτως ὅζ' ἀποσδοκῆτε με, εἰς ἄκρον ἐληλακέναι τὸν ἀπικισμὸν. πῶς γὰρ ἐχρῶ πιστεύειν ἐμὲ ῥαδίως, ὥς αὐτὸς ὑπάρχης ὁ αὐθόγτης οὕτως ἀπειθὴς ἀπικισμῶν ὑπιστάς, ὅρ' ἐγὼ καὶ πόρυσσι πάντως ἀπειροῖς οἶδα καὶ ἀνέκωσι φίλων ὄντα φωνῶν. ὑπερτεθάρμακα γὰρ, πόθον ὅζ' αἰφνης ἐκπαροίς, τοῦ ἀποδείξω οὕτω χεῖμα. καὶ πῶς οὕτως γὰρ βραχεῖ, διανύσας ἥδη τὸ σάδιον, ὅρ' οὐπω οὐδ' ἐφ' ὑπαλαγῶς ἐσώκαμεν. ἀπιστοὺν γὰρ, ὥς λόγος, τὸ παρὰ δόξω. ἐγὼ μὲν οὐ καὶ πόρ τε παλαιωρημῶν τὸν ἀπαντα βίον ταῖς καμακτηρεῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ὀλίγου δαίμ, ἐγγεγραμῶς τοῖς τῶν ἐλλωικῶν βιβλίων ἀναλιγμοῖς, οὐπω τοῦτο πωκενοφθαλμοῖς, ὅσων σὺ νῦν θυβὺς εἶα, οὐδ' ὅλον εἰδὼν τὸν ἐχολακῶς, καὶ ταῦτα κατὰ μόνας, καὶ ἀδιδόκῃς; τίς γοῦν ἐπὶ μοι, θεῶν τοι, τίς ἀχρημωτὰ τίς ἐδακτὺς ἐδακτὺς ὁ δόξω; ἢ πῶς οὕτως γὰρ ἀκαρῆς, ἐλλω ἡμῖν κατέστης ἐκ ῥωμαίου; ποῖαι δὲ τοι μέλιται; ὅλας τὰς ὑμνητάς ὅς εἰσάξω συμβόλους; ἀεδοῦμαι νῦν τὸν λόγιον, ἀντεπιστέλλω σοι μετὰ τῶν ῥαφαήλ

ῥαφαῆλ, καὶ δὲ μοι γέλωτα ἐφλισκάνων ὁ τίς ἐκλεγετο δὴ δὴ σκελῆς, ὅτι καὶ
 αἱ εἰς ἐλπίων τοῖς δοκιμασίαις, ἀντιπαγκυβότος. ὃ γὰρ μόνον τῷ ἀκρίβειαν ἐκπέλομαι
 ἐλπίας ὑποσπῆς, ἀλλὰ δὲ καὶ ὅτι πολλὰ ῥῆς καὶ τὸν πύθωνα, καὶ ἱερωνιδὸν καταφύγει, ἀλλ'
 ὃ δὲ καὶ καὶ καὶ καὶ ἀπὸ τοῦ μύθου, ἵγμος δὲ γὰ καὶ παντοδραπῆς ὑποβρύχων. καὶ ταῦτα
 μὲν ὡς ποσὺτον. τὸν πίνεκα δὲ τῷ βιβλίῳ, ὃ οἶον τέ σοι, τὸ γὰ νῦν πέμψαι. λέγεται γὰρ ὅτι
 παντα μίγδω καὶ πεφυρμένως. μᾶλλον δὲ σωρηδόν. ἐμφερὰ δὲ ὅμως, καὶ ἡγεθυσανεισ-
 μέλα πώς, ἔς' αὐτὸ ἐλ βιβλιοθήκης οἰκιστοῦ μακάριος ἀπτελεδίῃ. καὶ δὲ καὶ ῥωβόρην, ὃ
 γὰρ σιωπῶναι ἡμοί. ἔχω γὰρ αὐτὸν, ὃν πατρίδος μοίρα. ὑπόνοθρον μὲν, καὶ ὀκνηρῶς ἐχόντα, ὃς
 φῆς, ἀμωμον δὲ ὅμως τὸ πῶτος, καὶ ἀνεπίληπτον. ἐρῶς, καὶ ὃ γὰρ ἐκ φλογερντίας.

PETRVS CRINITVS ALEXANDRO SAR-

TIO S. D.

Crisperam pridem ad te Alexander, tum & illud monueram, ut quos
 collegisti adhuc Politiani labores, pro tua nunc diligētia in bonorum
 usum proferendos curares. Tu enim, quod omnes iam norunt, siue Po-
 litiani manibus hoc debeas, siue debere te putes, hoc totum in te one-
 ris reclinasti, ne quid omnino ab eruditīs desideretur, quod ingenio partum Poli-
 tiani, & industria effectum est: rem profectò & te dignam, & in qua laudem tuo
 nomini haud immeritò amplam concilies: Atq; ut tu quidē Alexander Politiani
 noctibus & uigilijs prospiciendum putasti: ita hercle crediderim & studiosorum
 ingenia plurimum tibi debitura, qui unus sis autor, ne tot, tam uariā, tam multipli-
 ces eruditorum lucubrationes intereant. Ceterum literis me tuis rogas, ut locos
 tibi aliquot recenseam, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat:
 quòd à me credas uel obseruata de ijs quāpiā, uel potius coram ab eo percepta,
 qui cum de literis saepe agebam. Ego uerò Alexander nihil in uotis maius, aut an-
 tiquius habeo, quàm ut suus cuiq; assignetur labor, ac in proprios hæc aliquando
 referantur: alioqui malim ego non uiuere, q̃ per alios cum eorum iniuria uiuere.
 Quo ingratitudinis uitio quidam ex Græcis notati sunt: sicuti ex Latinis Iulius
 Solinus, qui ut parum de Plinio gratus, à doctis incessitur: uel ipse item Macro-
 bius, qui dapibus partim emendicatis, partim suffutatis suas cœnas instruxit. Mi-
 nus autem hi ferendi, qui aliena pro suis non uertunt tantum, sed transcribunt ad
 uerbum. Vtinamq; plebei quidam Grammatici tantundem hac ætate non age-
 rent: qui satis se nunc putant cōspicuos, ac supra cæteros cenferi, si alienis ornatī
 titulis extumescant, reprehendentes ea in primis, quæ anxie ac percupidè cōqui-
 rant: sicut diuitias auari solent, qui dum eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ine-
 ptam horum impudentiam noster meritò Aldus, uelut admotis facibus extimu-
 lat. Dixi aliās tecum quemadmodum Politianus alteram Centuriam absoluerat,
 quod ab eo te propè hortante factum est, qui tantopere suis fauebas laboribus.
 Sed dequeri nunc boni iuuenes possunt, quòd hoc publicū munus quidam pri-
 uati iuris fecerūt: in eorūq; manus deuenerit, qui aut talia nō agnoscāt, aut si agno-
 scant, dissimulent. Nos autem tuo nūc animo satisfecisse uidebimur, si locos tibi
 aliquot ex ea subijciamus: quod à me tamen breuibus absoluetur, ne bonorum
 otio & abutar, & studiosis illudam. Inter cætera igitur, quæ in Centuriam secun-
 dam retulerat, hæc olim mecū Politianus, cum ad Arnī fortè præripia ageremus,
 de Thalamego nauī. Trechedipna ueste, Callimachi ætijs, sed & de poeta Dor-
 senno, de Amabæo uersu, de Caprotinis, de nodo Herculeo. Ceterum ut inge-
 nio fuit parato, memoriaq; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemo-
 rauit. Sed illud in primis scito, quòd quæ in Suetonio Tranquillo, Plinioq; no-
 stris habentur, secus multa exposuit. Iam & locos in iure ciuili multos, prætereaq;
 ex ipsis

ex ipsis philosophiæ gyris quæpiam parum cæteris intellecta adnotauerat. Sed erit satius aliquam uelut notam retexere, ut ex ijs & rerum factura consideretur, ac furta quorundam deprehendi facilius possint, si hæc aliquando qui togati obambulant, pro suis deproment. Hæc igitur Politiani manu inter exchartabula quædam deprehendimus, quæ & noster Fabianus cum legit, iniuriam factam Politiani manibus non ferendam inclamauit. Subijciam autem ut in pagella erant, ad hunc modum: Capita Centuriæ secundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Manfuetiores, Manuprecium, Osiris, Erynnæ, Oculatissimus, Flaccus, umbra, Pausanias: pro Plinio contra reprehensores, castratio, Polyphemus, quadrupes nodus apud Terentium, decussare, Cresphōtes, Tæras apud Statium, sororiantes mamma, Phrynè meretrix. Et hæc Alexander, aliæque permulta à Politiano in secunda Centuria explicata sunt. Sed ego dum singula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quædamque antea cōcipio, uix me comprimo, uix retineo, quin studiosos nunc omnes adhorter, ut milite collecto Fidentinos in istos, & plagiarios impetum faciant. Commodum uerò erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notauit perpauca. De Thalamego igitur naue afferri hæc possunt: quemadmodum apud Suetonium Politiani obseruatione, tum ueterum codicum testimonio, quod nec tu ignoras, sic utique legendum in Iulij Cæsaris uita: Cum Cleopatra Cæsar conuiuia in primam lucem sæpe protraxit, & eadem naue Thalamego penè Aethiopia tenus Aegyptum penetravit. Hæc enim uera & genuina lectio. Ceterum quæ naus Thalamegos, qua forma & habitu fuerit, docent ex Græcis permulti. Ut enim Appianum modò Alexandrinum mittam, Suidas de hoc, & Polux, Athenæus quoque in quinto Dipnosophistōn copiosissime, cuius rei testimonium & Azarolo nostro damus. Aedificauit, inquit Athenæus, Ptolemæus Philopater nauem etiam fluuialem, quæ Thalamegos uocabatur: longitudo eius sestadiū, latitudo quæ esset amplissima triginta cubitis, altitudo ipsa cum suggestu tabernaculi paulo minor quadraginta cubitis: figura eius neque longis nauibus, neque rotundis adsimilis, sed ex utroque mixta. Prosequitur dein partis omnes, & ornatum nauis, quod ego breuitati studens prætereo. Ad Trechedipnam uerstem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine,

Et cæromatico fert niceteria collo.

In hoc autem loco Recydna uulgo legitur, sed Plutarchus in Symposiacis de Trechedipna ueste meminit. Athenæus quoque libro Dipnosophistōn sexto, cum de paralitis loquitur, Alexim Comicum citat, mentionemque de Trechedipna ueste pluribus facit. Quibus adductus credo Politianus, Iuuenalis carmen atque cæteri aliter exponebat. Possent & alia afferri, sed ea parum nunc suppetunt. De ætjjs Callimachi uersiculus est poetæ Martialis: Nec te scire iuuat ætia Callimachi. Quid autem operis hoc titulo à Callimacho editum sit, ex multis elicitur: nec enim contra quenquam dicturi sumus. In epigrammatis igitur Græcis cum locis permultis, tum libro maxime primo:

Καλλιμάχῳ τὸ ὑάδαρμα, τὸ παύγωνιον, ὁ ξύλινος νῆς,
ἀέτιος, ὁ γράψας ἀέτια Καλλιμάχῳ.

Afferuntur & Callimachi Aetia à Stephano de urbibus, & à Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed ut Grammaticos nunc Græcos mittam, illud à me quoque obseruatum, quemadmodum & Probus Valerius de ijs, & Priscianus ad Iulianum, qui uersiculos quoque ex Aetjjs citat. De ijs nonnihil etiam nunc apud Politiani libros in aduersarijs. De Dorfenno poeta dictum à nobis in libris de poetis, quos

Ang. Polit.

Q propediem

propediem edituri sumus: deductus enim is labor propè ad umbilicū, quod alijs ad te literis scripsimus. Porro autē de Fabio Dorfenno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoq; Horatium, & Anneum Senecam mentio est, Epistolam nos Bessarionis adiecimus, ad Theodotum Gazam, in qua de hoc agere. Et id, Alexander, est illud ex quo Politiani Centuriam avidius conquirebam. De amabro uersu, Cresphonte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, ut nisi omnem ego nunc explicem bibliothecam, parum mihi satisfaciam. Quamquam de nodo Herculeo nonnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictū, ex Anneo Seneca, Plinio, Macrobio, Seruio, & alijs. Nam & de Nonis Caprotinis, ut breuiter tecum agam, Varro Terentius, & in Coenis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dissentiunt. Putauit autem Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum uersiculis illis: Porrige & ancillæ, quæ poenas luce pependit,

Lusa maritali Gallica ueste manus.

Iam & illud alijs ad te scripsi, quod apud Iuvenalem de Pytismate sententiā commutauerat, affirmans in Pytismate ludum magis quendam in laconicis frequentē subinnui, cum quis alter alteri aquulam inspuens colluderet, quod in Herone de spiritalibus id esset: unde illa Terentij pytissatio: quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Clemens in Stromatis. De Amystide quoq; Threicia apud Horatium nunc subit: Bassum Threicia uincat Amystide. De hac autem ueste Politianus multa ex Græcis scripserat, non ut plebei quidā agunt literatores, qui coniecturis, non autoribus nituntur. De Amystide enim Athenæus quidē libro Diapnosophiston sexto, q̄ loco Epicharmi etiā Comici uerba citat, sed & libro idem Athenæus 10. Eustathius quoq; in undecima Homeri Rhapsodia. Hæc satis pro tempore Alexander, in quibus nostram nolim eruditionem probes, sed ingenū magis simplicitatē, qui sua uelim autoribus restituta. Alia dein cum inciderit, ad te mittam. His enim septus angustijs, uix otū ad autores respiciendū sum nactus, nedum schedulas omnes, cōmentariāq; propè innumera liceat euoluere. In summa nostrum magis tibi obsequium probari nunc uolo, q̄ ingenium. Vale, & Aludum nostrum saluta. Idibus Martijs,

PETRVS CRINITVS ALEXANDRO SAR-

TIO S. D.

Imis tu mihi, nimis ingenio faues Alexander, qui nostrum hoc studiū tantopere in dies prouehas, ut multi iam probēt. Facis tu autem quā par est humanius, qui nimium quandoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriusculas ista nolim persuasione tua oppleri, ne sic extra omnem hominis sensum uidear, ut quod ceteri de me non sentiant, credam: imò quod tu magis credas, sentiam. Si accedas propius, si me introspicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare, sed nec tamen ita promouisse, ut studiosi nomen transiliat. Satis id mihi, si intra meam me classem retineo, & studiosi gradum tutor. Ignosco tamē & tuæ de me opinioni, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas artis studiosorum ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed ueniam ad epistolam nunc tuam, qua nos iterū mones, ut à promissis me absoluiam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta sunt: ne pars hæc etiā tanti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, ut sum pollicitus. Sed addis ad hæc, ut & capita subtexam ex secunda Politiani Centuria, quorum uix argumenta inueniamus, quod in parte alijs ad te literis fecimus. Futurum enim, inquis, ut ex rerum saltē indicijs, facilius istis plagiarijs

plagiarijs pudor imponatur, si quando talia pro suis edent. Subijciam uerò ex Politiani autographis, quæ multi etiam è charis legerunt. Hæc igitur sunt, de periochis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de seruis orcinis, quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinnabulum, & pædagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum sententiam explicauerat. Ita em ipse Politianus mihi retulit, atq; illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestro seclusa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quòd & uerbum hoc quod est Nouissimum, contra Gellij sententiam apud Tullium obseruat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoq; in eo defendant, quoniam semel id, inquit, apud Ciceronem sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nunquam fiat, ut Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, ut non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excusandos: quoniam proprium uiri sit hallucinari interdum, & incurrere. Tu autem scito id à me uerbum sæpius in M. Tullio obseruatum: reperiens non in libro tantum de Oratore ad Brutum, quod omnes sciunt, sed uel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comædo: quæ tamè oratio rarissima adhuc est inuentu. Sed ad Politianum redeo: is apud Terentium obseruauit argumenta illa, quæ senarijs constant, ac initio fabularum apponunt, haudquæquam esse poetæ Terentij, ut multis ferè persuasum, sed Apollinaris Sulpitij: quod esse uerum neutiquam putamus addubitandum, modò antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitius Apollinaris Gellij præceptor fuit, ab eòq; in Articis lucubratiõibus pro uiro doctissimo laudatus. Verum suo loco de Apollinari à me dictum. In uetustissimo itaq; Terentij codice, literis, ut nostræ Pandectæ, maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumētis: G. S VLPICI A P O L L I N A R I S P E R I O C H A. Cuius rei testis mihi & Petrus Bembus, mira iuuenis & indole & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano uersiculo: Altera Pygmeæ fatum mirabile matris. Facta uerò est de re hac mentio cum locis multis, tum apud ipsum Athenæum libro Dipnosophistõni decimo. De ijs autem locis apud Suetonium, de quibus summa adhuc eruditorum concertatio, paucula quædam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed unum in eis agitur, ut lectorem ferè ad Centuriam alteram releget, quoniam de ijs copiosa illic explicatio: ita nòs in eum demittit locum, ut facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem scio, Alexander, non idem me semper de ijs sensisse, quando & iuniorum sententiæ inter se longè dissentiant: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quæ in Commentarijs uulgationibus extrita sunt. Tantum de Lyde nunc Antimachi ea subiiciemus, quæ haud tibi erunt ingrata. Versiculus est Ouidianus ad uxorem: Nec tantum Clario Lyde est dilecta poetæ. Fuerunt autem qui Clarium poetam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoque non minus absona confinxerint. Cæterum in eo quidem loco de poeta Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc est, Clarius, ubi & Clarij quoque Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi ciuis fuit, sicuti de se ipso in Alexipharmacis. Cõstat autem ab Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen eum scripsisse. De qua re permulta Suidas. Astipulatur & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poetam, inquit Antimachum Lydæ uxoris titulo, quam uehementer amabat, elegiam scripsisse, qua seipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequēs apud Græcos grammaticos mentio ueluti apud ipsos quoq; Apollonij interpretes, Lucilium Tharreum, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc, Alexander, à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, qua meos poetas flagitas: quoniam superioribus nostris

Ang. Polit.

Q 2

scripse-

scripseram hoc me operis ita urgere, ut crescat in dies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amice, qui nostris quoque uigilijs studeas. Mittam mox librum ad te primum, quo antiquiores cōplexi sumus, eos uidelicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilij tempus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam atque etiam salutes. Vale. Cal. Aprilis.

EPIGRAMMA DE ANG. POLITIANO.

Huc huc uiator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus uides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quæque & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata cessi, Parthenopeos reges
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

MICHAEL ACCIARIUS VTIANENSIS ANGELO PÖ-
LITIANO SVO S. D.

Vm tibi togatus iam decennium, & cum lautiore cœna comites suos princeps iam nullus accipiat, nondum te dimitto. Mirum mehercle liberalitatis exemplum, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multo, ex uberrimo isto sinuosi pectoris tui penu nobis apponas. Si Græcum enim scriptorem, si Latinum enarras, quàm acutè sensum exquiris? & prudenter elicis? quàm etiam purè, quàm eleganter eloqueris? Tum demum scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernoscutur, tum extat ingenium, tum uirtutes apparent. Non enim tu modò capis, quid scriptorum omne genus dicat, uerùm (mirabile dictu) quid item dicere uel cogitare debeat, quibus etiam singulis tu situ longiore iam squalentibus, & diuturno propemodum silentio mutis, crudelem uicem miseratus, piè simul, & liberaliter affuisti: atque oraculo certius mentem omnibus rectam, & ne inuiti barbarè loquantur, suam quoque ipsorum linguam reddidisti. Quod si quis temerè, ut est hominum ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmora loquatur, atque adeò Miscellanea ipsa liquidò testatur: cuius planè eruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt, & qui per te ipsi leguntur, omnes tibi uno eodemque munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & foedissimè mutilatis, membra formamque restituiisti: tu quasi peritissimus gubernator scopulos, qui in latina & Græca lingua latebant, loco procul signato studiosæ iuuentuti pariter indicasti. Ergo cum te uel audio, uel lego, non equidem priscis Romanis inuideo: illi suo, nos te nostro Cicerone lætamur. Et ne uidear laudationem aggressus, quoniam pro rerum omnium scientia summa, & uberrima facultate dicendi, unde multi iam doctissimi desierunt, inde cœpisse uideris, iam silebo. Cur enim te laudem, tuas cum laudes nisi tutè consequi dicendo nemo possit? tua culpa scilicet, qui tantum ingenio et doctrina cæteris antecellis, ut sperare auxilium nisi à te ipso non queas. Transeo uersus, syluasque tuas haud certè Statianis absimiles: imò uerò si materiā, si flores, si fructus inspectes, illi syluæ facillè relinquentur, tuæ uerò syluæ iure potius amoenissima uiridaria, pomariaque dicentur. Præterirem quoque Herodianum, sed ecce mihi iratus aurem uellit, qui se ait in Latium te duce honestissimè trahat. Itaque

Itaq; in Romanam ciuitatem omnibus quasi punctis allectum, ut penè patrj sermonis oblitus, melius multo latinè libentiusq; loquatur. Omnia præterea nunc prudens omitto, ne ultra terminum uager: teq; tantum uehemētissimè rogo, post opiparas adeò, splendidasq; dapes, gultum ut iterum acuas, bellaria ponas, id est, epistolas edas, quæ tanquam singularia modo, conuulsaq; membra uelut sine spīritu iacent, in suum deniq; coactæ corpus reuiuiscant: ut academia Florentina teneat tandem quod optat, possitq; te audacter in omni eruditionis genere cū ipsa quoq; antiquitate conferre. Atq; adeò si codices & testimonia uetera literarum incursum barbarorum, uel omnia pereant, pro cūctis unum te habeat, secura quasi nihil amiserit, quem libentissimè legat, imitetur, & colat. Vale.

SCIPIO CARTEROMACHVS ANGELO POLITIANO SVO S. D.

PVdet equidem Politiane, præceptor optime, eam potissimùm expectasse ad te scribēdi occasionem, unde necessitudinis potius quam uoluntatis, aut officij ratio appareret. Nam cum debuerim initio statim, quo huc profectus sum, scribere ad te, ut est amici officiū, ac multo magis discipuli, ego id prætermisi tum, cū poteram honestissimè facere, ut nūc scilicet non spon te (ut uideor) sed coactus efficerem. Verū si cogites, cur id officij, aut qua ratione subterfugerim, inuenies nulla alia de causa id esse factū, quā nimio tui stupore, ac potius reuerētia. Quoties enim mecum ipse cogitabam, ad quem esset scribendum, si ad te scriberem, continuo animus decidebat, omneq; secum auferbat scribendi consilium, ut fatear imbecillitatem meam, quæ siue timiditas est, siue reuerentia, siue utrunq; me certè nunquā ante hunc diem promptum alioqui, cupidumq; semper ad te scribere passa est. Atq; in hoc ego (nisi fallor) non accusandus magis, quā uenia dignus uideor, quod eius utrj iudicium tantopere perhorruerim, qui ob ingenij præstantiam, multiplicem que doctrinatum cognitionem, omnium animos in sui admirationem solus conuerterit. Sed cur nūc demum inquires, *ὅς τε πρὶ ἀνδρῶν ἀσπλῆδης?* Quoniam ut scis, *ὧς πρὸ φασὶν ὁ πρῶτος μὲν*. Cum enim esset aut amici perdenda salus, aut ad te scribendum, turpissimum esse duxi, non periclitari potius in re minima, quā maximam perdere. Cum præsertim si ad te scriberem, & amicum aliquando, & discipulum me gererem: *εἰ δὲ μὴ*, præterquā quod & amicū perderem, & discipuli officio nunquam perfungerer, in te quoque minimum confidere uiderer, à quo tantum me amari scirem, quantum potest à præceptore discipulus. Cur igitur uerear amici salutem tibi commendare? nam si meam ipse diligis, ut profectò diligis, proculdubio et amicissimi nobis nō negliges. Is enim est, de quo ad te scribere instituimus q̄ nemo nobis in hac urbe familiarior, cognitus à teneris annis Romæ, cū eisdē studijs, sub eisdemq; præceptoribus ambo erudiremur. Atque (ut uerum fatear) nihil me hic uel inuitū tam diu retinebat, quā ne ab huius consuetudine distraherer. Quin & cum profectionis nostræ nos statim poenitisset, hac una tamen re huc me uenisse gratulabar: quod amissum iamdiu amicum recuperaram: de quo enim iam decennio nihil rescueram, is nimirum amissus mihi credebatur. Qui & iterum nunc amissus per te denuò recuperandus est, atq; eo honestius, quā prius, quò tunc è nullis infortunijs, sed ex absentia tantum, & quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miserijs & calamitatibus est restituendus. Quid enim homini miserijs est, quā uiuentem ualentemq; (quod dicitur) quotidie mori? Id autem est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est, quia monachum

Ang. Polit.

Q 3 eiusdem

eiufdem ordinis, cuius & ipfe eft, vulnerauit, quo illum uulnere mori contigit, ὃ το φουκλίδης πολλὰς γὰρ πλῆθας αἰκῶν φόρον ἐξέτιλινεν. Cum enim ille in eorum coenobio uerbis in hunc noſtrum aſperioribus, nescio qua de cauſa prorupiſſet, percitus ira noſter, cum primæ animi motiones (ut dicunt) noſtra non ſint in poteſtate, conuiuali cultello, quem ſecum habebat, hominem attigit, non ſe eum interempturum exiſtimans, quando nec uellet. Nam quis eiufmodi gladiolo hominem ſe occiſurum crederet? ἀμφὶ δὲ ἀνθρώπων φρεσὶν (ut Pindarus inquit) ἀμπλακίαι ἀναριθμητοὶ κρύμνυνται. Exceptus namq; iſtus in dextrâ mamillam profundius quàm ſperafſet quiſpiam, pulmonem interius commaculauit. Ex eo paucis ille ſuperſtes diebus deceſſit miſer. Atq; hic noſter continuò captus à ſuis, in carcerem eſt truſus, ut uitam ibi finiat, nec cœlo fruatur amplius, niſi tu auxilio ſis. Qui cùm plurimū gratia & autoritate ualeas apud Medicē Petrū ob incredibiles tuas uirtutes, admirabilemq; ſapientiam, facile (ut puto) impetrabis, ut generalem eius ordinis exoret, quò noſtrum hunc carcere liberet: aut ſi hoc nimum eſt, alio quouis ſupplicio afficiat, alio' ue potius traducat, quàm hic eum ſinat marceſcere. Quod eò etiam libentius extorquebit, quò generalis idipſum cupere, ac uelle dicitur, ſi modò aliqua honeſta ratione id ſe facturum uideat. Nouit quippe quē hominem ſit liberaturus, Græcis & latinis literis adeò eruditum, ut mirum ſit & antea inauditum in eo ordine talem exiſtiſſe uirum: philoſophiæ uerò ſtudijs nulli eius ordinis inferiorem. Nam de integritate ac moribus quid attinet ſcribere, cùm uel hoc ipſo perſuaſum tibi putem, uirum eſſe optimum, quòd ſit tantopere nobis probatus? Deniq; is erat hic, qui & ordinem ſuum illuſtraret, & gloriā illi (ſi uiueret) pareret immortalem. Nomen uiro Ioanni Benedicto Fulginati. Qui ſi per tereuixerit nobis: neq; enim uiuit, ut nunc uiuit, primum, eius patriæ ſuum cōlūmen & ſalutem reddideris: deinde communi literatorum collegio non paruum attuleris & ſolacium & adiumentum: poſtremò & mihi ipſi amicum recuperaris, quo beneficio uitam & illi & mihi ſimul reſtitueris: illi, quia in carcere (ut dixi) uiuere, non eſt uiuere: mihi, qui ſine illo uiuere non me exiſtimem. Et quanq; non unā ſemper, & ubiq; uicturi ſimus, attamen uel hoc ſatis eſt nobis futurum, quòd eum uiuere ſciamus ubi ſit, ne nos angat cottidie memoria ſæuiſſimi carceris. Pluribus apud te mihi opus eſſe non exiſtimo: aut enim cauſa ipſa te perſuadebit, uel quia de optimo uiro, uel quia noſtra: aut ſi hoc nō perſuadeat, nec quēuis noſtra oratio te perſuaſerit. Vale, Patauī, 4. Cal. Maias, M. CCCCXCIII.

SCIPIONIS CARTEROMACHI CARMEN.

Nelidæ ſimiles ſua ſi bis quinq; tuliffet
 Terra uiros, citius Pergama uicta forent.
 Angelus at nobis uiuat precor unus, & omnis
 Barbaries Latio cedit abacta breui.
 Cliniadem geminum nunq; oſtendiſtis Athenæ:
 Lyſandros nec habes Oebali terra duos.
 Angelus & nobis ſic non erit unus, & alter.
 Natura oſtendit quid bene poſſet in hoc,
 Aurificis quondam ditata eſt inſula ſolis
 E pluuiâ guttis tota, uolente Deo:
 Nunc Latium totum pluuiâ perfunditur auro,
 Labitur hic, cum uult Angelus, ipſe Tagus.
 De patria magni certatum eſt ſemper Homeri,
 Vindicet ut tantum hunc urbs ſibi quæq; uirum.

Tu

Tum maioris eris certaminis Angele causa :

Terra etenim, ac cœlum te uolet esse suum.

EIVSDEM GRAECE:

Ἀγγέλι τῷ ἀγαθῷ ὀφείλω μέγα, καὶ ὅτι προδόντος,
 πᾶσι γὰρ ἔπαινον ἔδωκε, ἄγγελε δαύμα βροδὶς,
 καὶ τὸ νῦν ψυχᾶς φῶς, αἰεὶ τὸς τε μαθόντων.
 εἰς μὲν ἀβύσσου θέλτατο, εἰς δὲ σοφός.
 χαῖρε φίλε κεφαλῇ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βίωσιν,
 δεδῶκε μὲν ὑπὲρ τερψιόχο βίου
 ἀβύσσου γὰρ φυλάττει εἰναικα πολλῶν
 ὅσοις δὲ μάστις, καὶ δὲ διδασκαλίας,
 μὴ ποσσὶν δὲ ἀφίλειδ' ἀγαθόν, δέομαι, φθονέοντες.
 εἰς ὅσον καὶ γὰρ πάντες ἀναβλεπομένη.
 ὅν γὰρ ὅν ἀνθρώποις πάντων ἀντάξιός ἐστιν,
 ὑμῶν τὸς τίς γὰρ ἡμῶν ἵσκει γῆρας.
 ἀλλὰ σὺ τ' εὖ σκότα ἀρ' ἡλαττάμεν πάντα διδασκαλίας,
 ὡς θεός ἐκ βροτῶν διασπείσεις πίσω.
 ἀμβροσίῃ δ' ἄρα γινώ, καὶ νικίῃ πρὸς καταπατήν
 ταῦτα γὰρ ἐκ σομάτῳ ἄλλα τε καὶ ἄλλα.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. PHOSPHORO EPI-
 SCOPO SIGNINO S.

Vod tu octonariolos meos probes, amicitia est: quod alij, felicitatis: quod ad eos populi concursus fiat, partim lætor, partim doleo: alterum, ut adeuntes æmulatio exacuat: alterum, quia fore uideo ut multi me rideant, quasi aut cum Plauto certare salibus, & eloquentia uoluerim, aut rem latinam supposititio quodam partu uelut auctario iuuare cogitaue- rim, ceu non multo melius sit, comoedias eius poetæ ambustas & mutilatas cir- cumferri, quàm reconcinnatas interpolatasq; de meo, non secus Hercule, quàm qui statuas antiqui operis sine capite aut pedib. inuentas reficiunt ferruminantq;, nec uident longè minus sic integras placere, quàm truncas. At enim, inquires, Plauti gloria ex comparatione crescet. Id curat scilicet eminentissimus poeta, qui tot seculis in supremo stetit, in comparationem modò ueniat, in ordinem se cogi, & vulgari sentiat. Alioqui stultitiæ proximum est, ut alienæ famæ consulam, meo ipsius nomini officere. Sed si hoc uidebam, cur non temperaui à scribendo? Inge- nium (ut fit) exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) amplius sesquihora impensum est, sed nec edendum id putaui, nec editum uolo, tu me inuito reclamitanteq; subinuolasti. Vitium non est scribere, quæ scripta nō placent, sed emittere: nec fama scribētis agitur in eo quod scribit, sed in eo quod probat: scripsi fateor, non probaui: tu probasti, non scripsisti: tua res agitur, non mea: si fabulam edi uoles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Itaque iam non doleo, mecum bellissimè deciditur. Labor meus est, periculum tuum. Quid si laus aliqua sequatur, utrius futura est? tua qui probaueris, an mea qui condide- rim? Dubium non est, quin mea: uide quem in locum rationes tuas coniecisti:

si laudatur, aliud agis: si damnatur, malè agis: si nec recipitur
 nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie No-

nas Decemb.

Q 4

HERMO-

HERMOLAVS BARBARVS M. L. PHOSPHORO EPISCO-
PO SIGNINO S. P. D.

Locum in Plinio de cometis, ubi legitur: Oscanis autem moribus, &c. ut interpretarer à te rogatus, quia nullam moram dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, ut nihil unquam fecerim inuitior. Eram fortè, cum puer tuus affuit, nō dico impeditus, sed obrutus negotijs. Nihil minus cogitabam, q̃ de Plinio, aut etiam cometa: sed Manlianum erat edictum, nec uitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meum fuit, nō interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Nō probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi uenit in mentem expositio. Dixi signa ingenij eruditionis, esse Geminos & Virginem, aut his similia. Verū id quidem est in se, ut Ptolemæus, & apud nos Manilius & Maternus docent: sed uerba quę sequuntur, ad alium sensum me trahunt, ut lectionem eius loci corruptā arbitrer, atq; ita restituendam putem. Tibiarum specie arti, musicę portendere. Obscenis autem moribus in uerendis partibus signorum, ingenijs & eruditioni, si triquetram figuram, quadratam uel paribus angulis ad aliquos perennium stellarū situs edant. & sanè uetusti codices non edunt, sed edant habent. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS F. PICOLOMINEO, CAR-
DINALI SENENSI S.

Interrogatus Aristoteles, quamobrem argēto indignum quendam & improbum donasset, respondit eam se pecuniam non personę, sed homini credidisse. Si tu quoq; hoc exemplo erga me liberalis esse uoluisti, rectè facis, & grauissimi philosophi cōsiliū autoritate tua redimis ab omni culpa, si natus es eum esse me, cuius te memorem esse uel absentis oporteret, latè falleris. Alioqui nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (ut Bianti placet) facile decipitur: calliditas & inuidia circumscribi se non patitur: hallucinatur & conuiuet bonitas, præsertim tot præsidijs munita, quot in te cernimus. Hęc ad animum tuum donantis. Quod uerò ad munus ipsum attinet, scito saccharreas tuas placentas non modò salutare, & uoluptarias nobis fuisse, uerum etiam eruditionis cuiusdam interpretationis occasionem dedisse, ut uidelicet aut ab inuentore Martios panes appellatos dicamus (nam & Martios pastillos, & Martiatum unguentum in medicina legimus) aut si hoc parum placet, à maza & pane, mazapanes uocatos existimemus. Est aut maza Græcis modò panis offa, quæ aut uinum, aut oleum, aut omnino liquidum acceperit: modò panis genus hordeacei, modò libum, placētā uel, sed sui atq; certi generis, cuius species Athenæus innumeras ferè commemorat. Quia porrò miscella hæc Hetrusca ex amygdalis, saccharo, farina, latice rosaceo preciosissima uidetur, hodie per quendam exochen mazapanis dicitur, ut poeta, qui sit Homerus, aut Vergilius. Hetruscam dixi, non quòd alibi non pinsatur, fingatur uel, sed quòd isthic apud uos egregiè, præcipua in eo gratia, quòd non siccescat, sed diu recens molliq; seruetur, nec periculum est ut hesternā, quasi caseus Xenocratis oboleat. Nos quidem tecum ista uelut cum magno literarum censore lusitamus, personā depone principis, sume grammatici, qui sis in utroq; summus: quod & reges aliquando factitauerunt. Ego aliàs, ut nosti, multa de saccharo cōmentatus sum. Sed dñi boni, quantum interest, ego saccharum scribo, tu donas. Vale.

HERMO-

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR, PATRIARCHA AQUI-
leiensis clarissimo uiro Antonio Caluo, patritio Ve-
neto S. D.

Mantissimis literis tuis, Antoni suauissime, non respōdi, quòd prope-
diem sperabam castigationi Pliniana extremam manum imponere,
sed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullum u-
traque lingua extare autorem, quem ferè non legerim, ut hæc nostra
lucubratio communiri posset, id' que spacio non amplius semestri: quinque millia
in eo librorum errata comperimus, nō pridie, nudius'ue tertius, sed multis re-
tro seculis inolita, & recepta lectoribus. Peruenit quidem res ad umbilicum. Sed
nullus tamen dies est, quo non aliqua fiat accessio. Nunc cum impressoribus agi-
tare coepi lentè, de industria rem differens, ut diutius in fermento sit. Nihil time-
re diligentiam adhibebiturum sumus, qualem in altera editione prætermisam sæpe me-
cum questus es. Erit autem ordo noster talis. Verba Plinij corrupta primo loco
ponimus, per singula cuiusque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda
sunt, adiungimus citatis autoribus, unde id quod uolumus, facile comprobari
possit. Id' que præfationibus summotis omnibus, & sine ulla uerborum pompa:
ne, quod multi faciunt, dum nimis labores suos mirantur, lectorem finis alicuius
auidum oratione ambitiosa detineam. Ita defatigatur animus, antequam pasci-
t' & bonæ alioqui res fastidiuntur, antequam discuntur. Multo autem plus operis
& laboris adij, q̃ putabam, quod omnium rerum quæ in cœlo, & sub cœlo sunt,
gnarum esse oportet, qui Plinium profitetur intelligere, tanto magis castigare. Nihil
me torset equè quàm situs ipse terrarum. In quam maximè partem negligentia
librorum carnificinam exercuit. Optaui quidem sæpenumero, ut optimus uir
adesset Antonius Leonardus noster, cuius consilio adiutus, & autoritate confir-
matus, difficultates & nodos in eo genere inextricabiles non tam multiplici ne-
gotio soluissim. Mille & quingenta, & amplius, in ea tantum parte loca manife-
stissime deprauata, restituiimus: ut totidem uulnera sanasse uideamur, imò uerò
monstra domuisse, minora quidem omnino, sed longè plura quàm Hercules.
Cur enim tecum non iocer, hoc præsertim tempore, quo minuti quidam, & exi-
lis animæ philosophi concedendum mihi putant, ut doleam? Alij festam frontem
parum decere fortuna minus læta prædicant. Alios nostra lædit, urit' que constan-
tia, & hæc natura. Multo plus æstuant qui nocent, quàm quibus nocetur. At ego
nihil unquam expertus in me sum hoc animi, quo me Deus muniuit, robore præ-
stantius, nihil iucundius: ut quemadmodum alias ad te scripsi, non solum feram
modicè, quæ patior, uerumetiam multo sapius fructum & uoluptatem ferendo
sentiam. Nihil queror, nihil quero, nulli sum insensus, accuso neminem: pax, hi-
laritas, & gratiarum actio uigilantem me solantur, dormientem fouent. Non tam
composito sunt animo, non dico qui me persequuntur, sed quos nemo persequi-
tur. Non ignauia est hæc, aut stupor, non item contemptus, aut superbia, sed hu-
manæ sortis expansio, & meditatio interitus. Si magna sunt pro quibus uita dimi-
cat, parui æstimanda sunt, quia breui duratura: sin parua, nosti quod sequitur.
Vale. Decimotertio Calend. Ianuarias, M. C C C X C I. Nunc nunc literas alteras
accepi tuas, quibus respondebo, cum primùm licuerit, quanquam spero
fore, ut hæc satisfaciant parte aliqua. Didymus plurimum
se tibi commendat.

HERMO-

HERMOLAVS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Quam tibi nouum fuit audire factum me de pagano seculi, militem Christi, tam mihi uetus est intelligere Caluum meum ex Hermolai sui honore solidam uoluptatem cepisse. Quicquid hoc est, qualiscumque mihi status obtigit, quacumque fortuna utor, usurus ue sum, Antoni suauissime, tibi, commodisque tuis, perinde ac mihi seruit, ac seruiet. Agnosco pietatem tuam erga me, studium, charitatem, fidem, ita plane cerno, ac sentio, ut nihil possim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit: studium mihi semper fuit, ut gratus erga omnes essem. Hanc uirtutem cooptatus in sortem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecum preces ad deum funde, ut hac dignitas mihi non ad inanem gloriam, quæ mortis est imago, sed ad uitam salutemque proficiat: & ut cum Augustino doceamur terrena calcare, & sitire coelestia. Vale. Romæ, octauo Idus Aprilis, M.CCCCXCI.

HERMOLAVS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Antoni uir præstantissime, bono sis animo, qui me ad sacerdotium dormientem, atque adeo reluctantem uocauit, etiam constantem & fortem esse uoluit: æquiore animo aduersa hæc fero, quam secunda illa, tuli. Deum iustitiæ & innocentie meæ testor, ita sine omni sollicitudine sum, ita liber curis, ut uerear, ne tanta securitas aut temeritatis, aut negligentie argumentum sit maleuolis. Misit mihi dominus auxilium de sancto, & de Sion tuebitur me: illi in curribus, illi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Iterum dicam bono sis animo, surreximus, & erecti sumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus: qui tam multos annos philosophatus sum alijs, credo fore, ut mihi quoque philosophari posse uidear. Dices, fortis es, quia breui speras futurum, ut tempestas ista tranquilletur, & qui modò te oderunt, ament & amplectantur. Nihil hoc cogito, nihil me spes in lætiorem exitum collata subleuat; non est fortis, qui fortis est spe: fortis est qui præsentia mala sentit, & perfert, atque ita perfert, ut etiam si duratura uiderit, contemnat, in futurum nihil respiciat: alioqui si præsentia incòmoda expectatione còmodorum tolerat, compensatio est, non fortitudo: aut si fortitudo, non ingenua certè illa, & absoluta, sed mercenaria planè, atque mutila. Cum spem à fortitudine summoveo, non illam spem intelligo, de qua dicitur: Bonum est sperare in domino: sed illam de qua scribitur: Maledictus homo, qui confidit in homine. Tibi porrò, Antoni suauissime, quantum debeam, quantum semper debere uelim, ex magnitudine, & puritate amoris erga me tui pensa. Literæ tuæ adeo pietatis & charitatis plenæ sunt, ut omnibus quos diligis, & uoluptatem in prosperis, & solatium in aduersis afferre possint. Nicolaum Foscarenum non minus mihi quam tibi amicissimum saluta meo nomine. Vnam mihi aliquando liceat, ut aliquando licuit, urbanissimis & festiuissimis altercationibus uestris interesse. Vale. Romæ, Idibus April. M.CCCCXCI.

HERMOLAVS BARB. ORATOR, PATRIARCHA AQVILEIENSIS,
ANTONIO CALVO PATRICIO VENETO S. D.

Distinuit, & distinet me, quanquam ad umbilicum perducta ferè Pliniana castigatio, quò minus aliquid tibi de rebus, non dico meis, sed communibus, imò tuis planè scriberem. Dolore aliquo, aut mœrore id factum putent alij. Tu, qui me nosti, caue suspiceris. Fortunæ ludum uideo, tempestatis uim intelligo, aculeos detrahentium considero.

Quid

Quid dicatur, quid item dici possit, audio & cogitatione consequor, animaduerso quanta mihi fieret iniuria, nisi fieret à patria, à qua nihil in ciuem crudeliter, & iniuria factum uideri potest. Non ideo dolore careo, quia hæc aut nō percipiam, aut parū sentiā. Cognosco Antoni omnia hæc, & quanti sint æstimō fortasse subtilius, quā ceteri: quia multo sapius in mentem nostra, quā aliena ueniūt: ut cunque, multa sunt, quibus efficitur, ut dolore nō solum frangi, sed tentari me nō sinam: primū conscientia suscepti, non modō sine sordibus, sed sine ulla cupiditatis aut precum suspicione sacerdotij, quā cunctanter imperium admiserim, quæ lucta mentis fuerit, quanta cum pudore prælia, Deum appello, cito, nuncupo cognitorem, testem, iudicem. Quæ innocentia tantum iudicem non horreat: inuicem quis puer, quæ foemina, quod mancipium patrono & assertore tanto formidet? Ego uerō nedum ut dolori latus dem, etiam latari possum, & debeo, cum Fortuna gloriæ (ut inquit ille) carnifex tam parçè grassetur, ut multo plus in patientia sit commodi, quā in ipso eius uulnere dispendij. Vide quantum absum ut exoptulem, aut uices meas conquerar, qui ultro fortunā defendo. In quo nam obsecro, illa mihi leuius obesse potuisset, quā stante Republica, superstitē familia, incolumi re domestica, ualitudine corporis, & animi prosperrima, fuisse in particulam honoris aduentitij? quid honoris dico, non oneris potius? quod sane tantum est, ac tam latè patet, ut qui hoc non uidet, aut dissimulanter uidet, nō possit esse nō tardissimus. Nihil te fortuna incesso, nihil damno. Si magnam fore mihi cladem hinc rebare, falleris: si exercere cogitabas, gaudeo: si fortitudinem experiri fortasse delitescentem uolebas, ago gratias. Nihil est hac uirtute animi præclarius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis & uoluptatis maior opifex. Et cum omnia impotenti fortunæ pareant, sola fortitudo cominus it obuiam, & innehit fortunæ uincula. Sed finge magnū me aliquod & insigne uulnus accepisse, quantum mihi censes extare præsidij, & superesse solatiij ex ijs literulis, quas a puero hāuisti? Quæ mihi sano mente ac corpore tanta posset accidere calamitas, ut studia mea mihi excuteret? quibus seruatis, exceptis que, non potest mihi uita esse non tranquilla, non iucunda, non splendida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse non possum, sine ijs possum quæ literas impediunt, interpellant, submouent. Honores in Republica gessi multos, & magnos, qua fide, qua opinione, qua gratia, non dixerim. Placet quidem impendisse annos penitus duodecim, sed octo Reipub. continuos, totum id tamen tempus literis ferè perijt. Appellabant me quidem illæ, sarcinæ id sibi à me identidem iuebant: ego cōtrā in diem ducere, ac differre, non quidem honorum & magistratuum dulcedine: sed ut patri, fratribus & amicis obsequerer, qui meam operam in Repub. profuturam putabant, ipse nō uidebam. Cum ergo toties cōmonitus professiois, & uoti posthinc minio reuerti nollē, aut non possem, retractsus sum à fuga uī, nec unde ea mihi sit illata uideo, præterq̃ à literis: quæ sibi me iam cornua erigentē & excubantem libertati, uindicare uoluerūt in seruitutē, excogitata ratioe, ut otū non sine dignitate consecutus, à negotijs publicis excluderet. Hæ sunt illæ meæ, quas multi sic appellāt, ærumnæ: hæc illa clades, illa calamitas, qua me pleriq̃ profligatū & cōsternatū putant: hæc illa fortunæ scilicet acerbitas, cui me passim imparē fore amici timēt, inimici prædicāt. O felix calamitas, quæ literas mihi, & me literis, imō ipsum mihi me restituit: o beata clades, quæ meā mihi pacē reddidit: o candida tempestas, quæ mihi securitatem peperit: o dulcis acerbitas, quæ me in sauiissimum portū è lōga iactatioe, ne dicā naufragio reduxit. Si tranquillitas querit, parabūt literæ: si gloria, literæ: si cætera quæ partim suppetūt iam, partim cōtemno, literæ.

Vivens

Viuens experior tam modica in me doctrina, quantū uiri literati sperare possent in morte: si qua nomen nostrum uoluntate Dei funditur, nemo id legationibus, aut magistratibus, quos gessi acceptum refert, sed literis, multo plures Hermolaū quā candidatum me diligunt. Fallūtur quidem fortasse illi, sed ita est. Honores in repub. soli mirantur municipes, literarum decus emulatur orbis. Vale. Quintilianum à te patri restitutum sciebam, quanquam non restituit, qui suum restituit: etenim tua esse uolo mea omnia. Romæ, XI. Cal. Augusti, M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARBARVS PATRIARCHA ANTONIO CALVO SVO S.

Literas tuas, quibus dolorem nostrum ex Zachariæ patris obitu uehementem atq; iustum lenire uoluisti, gratissimas habuimus. Non sibi incicias tibi præsertim Antoni amicorum fidissime, durum id nobis, & perquā triste nuncium fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi aut mihi poterat contingere? Atq; ut alia prætereā, quæ tibi æquæ ac mihi sunt cognita, utrum ei molestius fuisse putas, quod decederet, an quod absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quā non cōmuni & promiscuo, sed ultra q̄ patres solent. Compertum & exploratum habeo, si fuit ei graue mori, non propter se, sed propter me tantum fuisse. Angebat & illud eum, certò scio, quod nesciebat quā æquo animo tantam cladem meam laturus essem: & qui securus ibat ad mortem, erat de meo tantum dolore sollicitus: qui si affuissem, & robur illud nostrum, quo me non uirtus, non doctrina, non usus rerum aliquis, sed solus deus seplis, uidere potuisset, nihil dubito, quin si non alacriter, certe nullo dolore abiturus fuerit è uita. Quanquam ut ex literis tuis, & aliorum intelligo, ea fuit hominis in adeunda morte constantia, ut non dico animi consternati, sed ne mœroris quidem tantilli signa prætulerit, usque adeò semper intrepidus, ut in domum aliquam è domo, non è uita migrare uideretur. Triduum continuum de Deo, de religione, de animorum immortalitate, uel differentes audiret, uel ipse differeret. Sacramenta illa extrema, quæ nemo non reformidat, & quorū ægroti ferè à necessarijs serò & cunctanter interpellari solent, non modò non refugeret, sed prior, & ultrò deposceret. Sensus omnes mentis & corporis, quibus pauci eum mortales uincebant, non solum integros, uerumetiam longè subtiliores, quā prius unquam ad extremū usq; ostenderet: demū ecunculas duas, alteram Christi, alteram uirginis in sinum manu sua compositas, & ad pectus applicitas, arctissimè complexus, deosculatus que halaret animam. Hoc genus non dico mortis, sed gloriosæ mortis, imò uerò salutis, & melioris uitæ, quantas uires habeat ad temperandum dolorem, explicari satis non potest. Accedit quod septuagesimum ingressus annum, quā diu in familia nostra uixit nemo, quod functus omnibus honoribus, quod repub. incolumi, quod liberis honesto loco positus, incredibili desiderio, & amore ciuitatis excessit. Frequentia funeris tanta (ut audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum est, ut fratres tibi meos cōmendem, & quando mecum esse non potes, illos mihi, non modò ut consolator sed uilitate, sed ut pater amore prosequaris. Vale. Romæ, Idib. Decemb. M. CCCCXCII.

HERMOLAUS BARB. PATRIARCHA AQVIL. M. L. PONTIFICI SIGNINO S. D.

Pvtabam Signina tantum uisla, atq; pyra celebrari, sed uideo & Signinis epistolis suum decus esse. Placent mihi tua semper omnia, sed quæ cum pyris proximè scripsisti, mirificè probauimus, adeò ut præ illis pyra, quæ alioqui præstantissima fuere, sorduerint. Interpretationē tuam de Gellio

de Gellio ita planè sequor, ut nihil magis possim. Delector uerò maxime, quòd Plinium à nobis iure laudatum censeas, quòd sunt nonnulli, qui siue quòd libros eius nò intelligunt, siue quòd præposteris imbuti literis, iniquo animo ferant tantum uni uiro tribui, quantum ipsi perspicere, & assequi coniectura non possunt. Ita est, idem que semper fuit: Damnat quisq; quod ignorat. Dolemus ferè in eo quenquam uideri sapientè, in quo ipsi nullo modo sapientes esse possumus. Nec est hoc uulgi modo uitiũ, magna quoq; ingenia plerũq; implicat. Obrepit hæc multis, hæretq; labes aliõ qui honesta specie, quasi quod sentiant, liberè loqui uelint: bene autè sentire, citius quisq; ignarus sit, non potest. Ita fit, ut qui seipsi nòsse debuerant, & suspèdere iudiciũ de aliena professione, petulanter & temerè pronuncient, quodq; sequens est, maxime rideantur, & suggillantur. Huic pesti contraria uirtus est candor, qui bonis & simplicibus ingennis, etiamsi nò summa illa & eminenti doctrina cultis, adesse solet, sua uitia cognoscere, alienas uirtutes extollere, quæ sciunt ipsi parua ducere, quæ alijs saltè non contemnere, uires suas ex alienis laboribus expèdere, non ex suis alienas æstimare: quid suo seculo profecerint, quanti sit, q; sunt, quòd spirant, q; in cœtu uersant hominũ, quantũ opere literis impèderint, quantũ diei, quantũ noctis in iocos, in nihili res absumpserint, quantũ legerint, q; multa nò legerint. Faciunt hoc alba, & (ut Græci dicunt) benenata ingenia: quorũ summa, & certa proprietas est nunq; docere, doceri semper uelle, iudiciũ odisse, amare silentiũ: quibus duobus tota Pythagoricorũ & Academicorum continetur præceptio. Hæc illa est, aut nò magnopere dissimilis, uirtus, humilitatis nomine celebrata Christianis: quæ ut ad salutè æternitatisq; gloriã certissima est uia, sic in omni uita homini, præcipuè literato, necessaria comes est, sine qua nec dociles in inuenièdo, nec prudentes in iudicando futuri sumus. Sed transuersos rapit audacia & superbia. Imperitia sua cuiq; mala est, sed ignorata pestis. Initium sapientiæ (ut Plato scribit) imperitiæ suæ agnitio: neglectũ hoc confidentes, & miseros facit. Euectus sum, non dico inuectus, ultra quàm uolui: sed nunquam satis est arrogantiam incessere: alioqui si nominib. parcas, nulli hominum generi conuicia periculo minore facimus, quòd nunquam de se dictum putant, qui omnia sibi tribuunt. Castigatio Pliniana, quando ita uis, imò iubes, urges, increpitas, exhibit quocunq; alite. Mirum dictu, quantum doctis uiris improbari hæc nostra cupiam, ut mihi, quod alijs quoq; pluribus eueniat, non fuisse isthæc errata, sed parum intellecta, quæ mihi errata uideantur. Nam indocti nostra recipiant, an rejiciant, parum interest: ab ijs enim laudari etiam laudanda, laus non est. Hunc mihi stomachum uel autoritas tua, uel Signina certè pyra faciunt. Vale, sexto Calend. Nouemb. M. CCC CXII.

HERMOLAVS BARBARVS PATRIARCHA AQVILEIENSIS
PICO MIRANDVLAE SVO S. D.

S Aluus sis. Accepi literas tuas, quib. magnopere lætari te scribis, quòd Plinianam castigationem susceperim. lactare me hoc opus Naturalis historiæ nobilissimũ, & sine dubio cœleste, in quo uno barbari & Græci nobis inuidere possunt, minus auidè à ueteribus exceptũ fuisse, serò in manus haberi, parcissimè legi cœptum. Respondeo uerum esse. Ita prædicare soleo, eiusq; rei argumèta duo sunt. Primum, quòd eum paucissimi citant, idq; in leuissimis ferè causis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum malignè laudat, in ordinem quoq; redigit. Macrobius post Q. Fabium miratur quidem eum, sed si legisset, coenas suas fortasse lautiores fecisset, nec aliqua parum uera in secundas, Ang. Polit. R & arbo-

& arborarium suum contulisset. Hieronymum aliquantò plus studiosum eius hominis fuisse conspicio. Nam Seruius Grammaticus uidetur eum non gustare, sed olfacere: imò quasi canis Aegyptius currendo lambere. Alterum indicium, quòd nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico uitij, sed portentis scatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctanter aditus. Sunt libri eodem quo arua facto, si negligentur, sentes alunt, & monstra, quibus tollendis non unus Hercules sit satis. Dixi rem, nunc causam eius accipe. Duo sunt propter quæ ad novos libros concursus fiat, res & uerba: utroque ueteres affluebant, nobis emendicanda sunt turpissime, uel minime: illis Romanæ linguæ decus stabat, nobis concidit. Latinus illis sermo quasi uerna erat, nobis alienus, externus, uenalius. Illis utraq; lingua suppetebant auctores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire non solum facultas, sed uoluptas erat. Vnde isthæc præsidia nobis: unde uiui latitantes: unde auxiliares illæ copiæ: In tanta librorum non iactura, sed naufragio, non clade, sed interitu, non sumus omnino dijs odiosi, quando superstes est Plinius: sustentat ille nos utcumque mutilus, decurtatus, lacer. Nisi extaret, actum esset, tunderemus aquam omnes: si eadem quæ cæteros ademisset nobis eum calamitas, profligata spes omnis esset latinæ rei constituendæ. Nunc eo duce, quanquam semianimi, & exangui uiuimus: & nisi ipse mihi blandior, uidetur in dies proficere, habetur in manibus, celebratur, colitur. Ad eum omnia ferè scripta & dicta relegamus. Censetur indoctus, qui Plinium non legit: indoctior, qui lectum contemnit: indoctissimus, cui non sapit. Debet ætati nostræ plus quam suæ Plinius: sed nos ei magis qui per illum maxime subsistimus. Alij rem latinam iuuerunt, ille ipse nobis est Latium. Tria millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quantum in me fuit, restitui; edenda primo quoque tempore, si amici probauerint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS PAVLO CORTESIO S. P. D.

Periculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quam laboriosius. Sunt enim talia, in quibus diu hæsitauerim: utcumque, tibi nec possum negare, nec debeo, alioqui si tua causa periculum adiero, minus dolebit. Dicam igitur quod sentio. Sturionem Græci modò appellant hyscam, siue hyscam, id nomen porcum significat. De lampreda non constat, ipse tamen lampetras dici crediderim fontanas tincas, & uulgo nominatas lampetras, quasi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore lampyndas uocent eas, sed auctorem nullum habent. De trutta non uideo quid sit, nisi troctam quis uocet. Ita enim piscem nominat Ambrosius in Hexaemero, itemque Aelianus, sed inter marinos. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS IOANNI PICO MIRANDULAE S. D.

TV uerò Pice adeò nihil mihi debes, aut silentij, aut officij alicuius erga te mei nomine, ut mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecari apud me, cum utrumque à nobis apud te prius quacumque mercede redimi debuerit. Hæc ingenij tui bonitas, candor, equitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut uitare, aut partiri certe possis, in mutuo crimine sollicitus es, qui & anticategoria, & causa etiam meliore securus esse poteris: aut reus est uterque, aut non tu. Alioqui iam quod ad te attinet, purgasti. Reliquum est, ut & ipse satisfaciā. Sed quid à me ad te potissimum scribi potest? Inhortabor ut literas amare pergas, in quibus es eminētissimus. Monebo ut uirtuti et bonis moribus dedare, in quibus tantum profecisti, ut difficile cognitu sit, utri

utri philosophiæ parti maiorem operam impenderis, ei quæ spectatiuas, & instrumenta continet, an ei quæ dogmaticen, paræneticenq; complectitur? Omnino summum, & humano capto maius est, quod tu aut genio, aut certè opifici tuo debes, tam tenera ætate consecutus, qd extrema senectute impudentissimum optare. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, Dei sunt: quanq; si aliquid tuum est, hæc maximè tua sunt. Vide quanto minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualutudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quàm nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te horror conuertere, hoc diu, & noctu uolue, quantum nomen ei sis, qui te usque adeò ditauit, ut nec soluendo, nec expunctando sis unquã futurus, quæ possides. Cogita quantum possit, qui te ista posse uoluit: quantum amet, qui te de tam multis millibus sibi legit, qui senes puer ferè uinceret: quibus nondum ephebus, eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ uerteres. Nisi hoc uides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi, & libera uoce prædico, te non tantum esse quantum es. Immensum & infinitum est, quod mihi de te pridem sponendi, & spondeo: sed opinionem præsumptam nec oratio nec prædicatio consequitur. Facio ego ut solent, qui quanto plus aliquem mirantur, & explicare uolunt quod sentiunt, eo minùs id assequuntur quod uolunt: ut quanquã magnum aliquid animo concipiunt, uerba tamè desint, & moliri potius quàm dicere potuisse uideantur. Proinde tu ne hæc ausculta, quæ nunc describo, forasq; promo, sed illa potius intellige, quæ intus de te solus & tacitus loquor, tanto hercle maiora, quanto cogitatio sermone hoc est. Marsilium saluta, & Saluiatum tuum. De Politiiano nihil opus est labores, qui breui (ut audio) tecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucundius accidere. Bibliothecam istam in dies maiorem & ornatiorẽ instrui tam gaudeo, ut nihil supra. Debent Florentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ sue decus non minori cura fouet, q; Rempubicam, cuius administrandæ constituentæq; ius habet. Vale. Mediolani, Cal. Ian. M. CCCCLXXXVII.

HERMOLAUS BARBARVS ROBERTO SAL-
VIATO S. D.

EAlleris Salutate, si quid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quamobrem tibi nondum responderim. Vulgaris hæc, & iactata silẽtj redemptio, sed mehercle tam uera, ut nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide, studio malè meritis esse uidearis. Gratissimè mihi semper literæ tuæ omnes, sed illæ supra modum, in quibus Mirandulani mei nomen atq; mentio: nihil est eo uno mirius in literis, nemo quem laudari, ornari, in coelũ tolli malim, nemo à cuius prædicatione digredi minus possim: in quo sum fortasse, nulli tamen esse uideor, intemperans: tam multa in eo laus, tam nulla finis, ut iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denũciat, illo præsertim opere, quo nihil subtilius, uehementius, acutius? de quo tamen satius est iudicium meum differã tantisper, dum planè totum perlego. Quoniam autẽ rescire cupis quid agam: ecquid aliud possum dicere, quàm studeo? Publica quidem curatio, nonnihil instatæ illi meæ detrahít, imò studijs non instantiæ: insto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi uis maior abstulit, assiduitate sarcio, quãto mihi negotiorum plus accessit, tanto auiditatis & alacritatis plus incussit. Itaq; ferias illas omnes, quas ualitudini priuatus homo dabam, in publica distribuo: ita quod mihi ex una causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo alias ad te scripsisse, aut dixisse tibi,

Ang. Polit.

R 2 qui

qui ex me audierint, instrumentum Aristotelis: ita enim logicen Peripatetici ferè appellant, itemq; libros octo de auscultatione physica, & treis eius rhetoricos in latinum à me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus et nunc à me summa imponitur: parata filia dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi aliò me deus auocet, ab Dioscoridis editione biennio ferè prodibit, absolutus utiq; in logicis, & cum eo cõmentarij, quos in posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissã hãc inibo naturalia, & diuina, itẽ rhetorica, & poetica, partim cõmentationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophi uolumina pro uirili mea instruens. Sunt enim & in problematis, & in animalium historijs nonnulla, quę claritatẽ lucemq; desiderant, ea cursim, & breuis annotamenti lumine præterfluam: paratus nihil præterea nouum aggredi tota uita. Etenim comprimenda mihi est auaritia, imò improbitas hæc ingenij, ne dum restibile ac fertile haberi se uult, idem operosum, & ambiciosum esse uideatur: cottidie uerius experior, quàm dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani, duodecimo Calendas Nouembres, M.CCCCLXXXVIII.

HERMOLAUS BARBARVS IOANNI PICO MIRANDULAE S. D.

HExaemerõn tuum nudius tertius ad nos Saluiati opẽra delatum, ita auidẽ legi, ut prima statim die, nec tota, sine interspiratõe totum hauserim. Tria me in eo mirificè delectant: Primum, quod oratio tua docet, & mouet, id quod & in sacris literis ueteres theologos, & in philosophia etiã naturali Pythagoricos & Platonicos obseruasse constat, recentiorib; in docendo tantum sudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia & impunitate diripiendi, tam castas & innocentes manus habes, ut in hoc scribendi genere te ipsum, non alium sequutus esse uideare: atq; hoc iam nec cum ueteribus, nec cum neotericis commune, sed tibi peculiare, atq; tuum est. In quo quidem (sensum tibi meum aperiam) ita sum affectus, ut quoniam hæc priores illi non dixerunt, quæ tu dixisti, nihil ferè dixisse mihi uideantur. Tertium, quod uideo te non tam Aristotelis, quàm Platonis, & sectarum eius sacris iniatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quàm multa ex Plotino egregia, quàm cursim & eleganter attigeris, ut quicquid ferè quatuor eius & quinquaginta uolumina in sex nouenarios à Porphyrio digesta continent, non plus legisse, quàm edidicisse uidearis. Nec illud præterire possum, q̃ inter nouos & ueteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros potes, utriusq; generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoq; Dauidici poematis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetijs, pridie Nonas Septemb. M.CCCXCIX.

HERMOLAUS BARBARVS IOANNI PICO MIRANDULAE S. D.

Salue humanissime Mirandula. Ego uerò de te tam libẽter ubiq; prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit Plato) iucundius auditur, quàm ueritas, sed etiã quia (ut Palemon inquit) multo est dicere, quàm audire uera iucundius. Accedit quod labore nullo (ut est apud Aeschylum, Menandrum, & Euripidem) sæpe etiã non quæsitã ueritas prodit, inuitissimo etiã plerunq; homini exprimitur, nullis questionibus, sed sua tantũ ui. Hæc est tyrannis illa, quam tu candorem tuum secutus,

humana

humanitatem & bonitatem interpretaris. Et hercule tu tam tantus es, ut qui te non laudat, iudicio & existimationi suae detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis consulunt, suam famam redimunt, qui fauent & cupiunt tuae. Multa sunt in diario tuo nomina, quae tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consilium Prodicum sequuntur, dant ut accipiant, manus manum scabit, ut Epicharmus recinit: quanto sane creditoribus, id est, laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos uelint, non lint, creditores facis tuos. O inauditum genus eris alieni, creditores esse, non esse debitorum. Sed occupatior sum, quam ut tecum diutius lustrare possim. At tu quam solutus es, dii boni, ut quenquam patiare feriantem. Haecenus obsecro me tuleris: longiorem iocum aliquem ut admittas non postulo, oscitantiunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romae, Idibus Augusti, M. CCCCXC.

HERMOLAUS BARB. ORATOR VENETVS, PATRIARCHA
AQUILEIENSIS, IOANNI PICO S. D.

Bene est, bene conuenit, qui multum amas, multum ut mihi pontificatum Aquileiensem congratuleris, multo etiam maiora mihi tribuas, & omneris, quam aut possim optare, si sum cupidissimus: aut promereris, si modestissimus. Scio pietatem tuam erga me, uideo quanti me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo cōpertius. Vtinam aliquando sit, ut mihi tecum uiuere, de natura, de Deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantum secundis meis rebus accessionis factum iri iudicem, si hoc eueniat, nec possum exprimere, nec si possim, hoc utique loco uelim. Obsecro, si me unquam beneuolentia tua dignum existimasti, eodem numero, & loco etiam meliorem, si fieri potest, apud te censear Hermolaus, & sacerdos: ut quem paganum seculi dilexeris, militem Christi factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te & clarissimas uirtutes tuas tam possum non praedicare, non admirari, non tollere, quam tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est, doctis omnibus sum cōtemptui. Tenuit me pridem super te, rebusque tuis * nunc stupor, & ecstasis scientiae. Patienter haec leges, nec exaltatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas: qui noueris haec bona, quae possides, non tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia, & dominica? Ignosce, rapuit & euexit me transuersum ueritatis Aquilo, & charitatis Fauonius. Vale. Romae, pridie Cal. April. M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARB. GEORGIO MERVLAE S. D.

Plato in diuina illa sua institutione de legibus, inter prima commemorat in omni repub. praescribi, cauereque oportere, ne cui liceat, quae composuerit, aut priuatim ostendere, aut in usum publicum edere, antequam ea consueti super id iudices uiderint, nec damnarint. Vtinam hodieque haberetur haec lex, Merula uir doctissime: neque enim tam multi scriberent, neque tam pauci bonas literas discerent. Nunc & copia malorum librorum offundimur, & omissis eminētissimis autoribus, plebeios & minutulos consecretamur. Et quod calamitosissimum est, periti iuxta, imperiti quoque de studiis impune ac promiscue iudicant. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis & monstrosa manauit, philosophos, iureconsultosque non posse eisdem esse, & eloquentes. Quam sententiam quia multis locis tum sanando coram, tum scribendo taxauimus, non dubito quin odia, & offensionem multorum incurrerim, aut, quod tibi frequens prouerbium est, irritauerim crabrones. Sed quando militiae huius sacramentum adiungimus, capitale est decedere praesidio. Equidem statui, modo in me aliquid facultatis sit, non rixando, iurgando uel, sed scribendo interpretandoque probare causam meam uiris doctis: ut ipsa mihi res te-

Ang. Polit.

R 3 stimonium

stimonium afferat, nullam esse omnino materiam, quæ genus illud dicendi presum ac floridum æquè recipiat, atque historiam naturæ. Non eam modò, quæ rationes eius particulares & sensiles cõtinet (nam hoc Plinius Secundus extra omnem controuersiam constituit) sed eam quoque, in qua uniuersales & spectatiue quæruntur. Quod genus in Themistio primus ego attigisse, quod sciam, credo. meum propositum, rogo te Merula, quibuscunq; potes rationibus prouehere. Esto, mihi non defensor adeò, sed adiutor, & censor. Quoniam uerò negari non potest, incidere in philosophia locos, quibus explicandis fingere ac nouare quædam necesse sit: idq; & M. Tullius, & omnes ueteres concedunt, modò id nobis cum præfatione quadam, ceu præstito honore agatur: aut, ut ille ait, modò quæ ita nouis nominibus notamus, latina moneta uideantur percussa: in hoc te æquissimū habere uelim æstimatorem, & iudicem, ut si qua in libris inueneris aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam immodicè ac duriter translata, aut per abusionem aut duculè transposita, aut imitatione aliqua fortiter affirmata, culpam tu nobis hanc totam præstes atque condones. Nec tamen multa te, ut arbitror, offendunt. Decẽ summum, aut circiter uerba opere toto comperies, quæ arrepta de foro dici non possint, atque horum etiamnum aliqua iam latinis auribus trita desumpsimus, aliqua ipsi peperimus. Cætera non abhorrent ab usu uel doctorum. Sed explicare non possum, quàm mihi hæc, quæ scripsi, non satisfaciant. Non quòd melius poterim tum, cum illa scribebam, sed quòd nunc si mihi eadem exigenda stylo essent, infinitum, quàm uideantur mihi posse & commodius & locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obijciat, cum te excusaris, Barbare quid loqueris: Non enim ad id ualere hoc, quod modò dixi, uolo, quo qui perfrixisse se queruntur, sed ut declarem me in illa hæresi constantius peristare, ut putem ferè facilimū esse, philosophiam latinis literis mandari: quandoquidem illa ipsa minus latina, quæ aut quòd in rariore sunt usu, aut quòd priuata, & sua philosophis sunt, quæ sita uenia dicere necesse habuimus, nihilominus arbitramur posse illustrius & elegatius nominari. Alioqui ego ea non proinde signanda esse, recipiendaq; censeo, sed tantisper dum aptiora aut inuenio, aut ab alijs doceor, tanquam precario ijs utemur. Dicauius porrò tibi libros Themistij de ingenio animæ, utranq; ob causam, & ut argumẽto hoc utcunq; scires te à nobis amari, coliq; & ut agnoscens in nobis impetus aliquos, bonæ frugis indices, pro tua bonitate humanitateq; quibuscunq; rebus posses, faueres. Vale. Venetijs, M. CCCCLXXX.

HERMOLAUS BARBARVS PETRO CARAE IVRECONSULTO ET ORATORI FACVNDISSIMO S. D.

Vxit uxorem clarus bello, & pace uir Triuulcius Neapolitanam prænobili familia. Inuitatus sum ad conuiuium, imò ad pontificiam & adipalem cœnam. At ego ad epulas primas satur, spectator potius quàm conuiuia fui. Credo gratū fore uel tibi, uel posteris, si fercula quàm breuissimè descripsero: non ut Macrobius apud nostros, nec ut apud Græcos Athenæus iustis uoluminibus, sed ut occupatus homo, & ad epistolæ mensuram. Primum, aqua manibus data, non ut apud nos stantibus, sed accumbentibus, utique rosacea. Tum illati pugillares ex nucleis pineis, & saccharo pastilli. Item placenta nucleis amygdalis, & saccharo cõfecta, quos uulgò Martios panes uocamus. Secundum fertum, altilis asparagi. Tertium, pulpulæ: ita enim popinæ appellāt, & ieiuscula. Quartum, caro doreadīs tosta. Quintum, capitula iunicum, uitulorum ue, unā cum pellibus elixa. Sextum, capi, gallinarum columbarumq; pulli, bubuleis comitati linguis, & petasonibus, ac sumine, omnibus elixis, addito Lymoniae

moniacæ pultario : sic enim cupediarij Mediolanenses uocant , quam nostri sermiacam. Septimum, hœdus integer tostus, in singulas singuli capidas , cum iure, quod ex amaris cerasis, siue ut quidā malunt appellare, laurocerasis, condimenti uice fungitur. Octauum, turtures, perdices, phasiani, coturnices , turdi, ficedulæ : & omnino plurimi generis auitia, molliter & studiosè tosta. Colymbades oliuæ condimenti loco appositæ. Nonum, gallus gallinaceus, saccharo incoctus, & aspergine rosacea madefactus, singulis conuiuiis singuli patinis argenteis, ut & cætera quoq; uascula. Decimum, porcellus integer tostus, in singula singuli crateria iusculento quodam liquore perfusi. Vndecimum, pauī tosti, pro condimento leucopheon ius, imò ferrugineum ē iocinoribus pistis , & aromate preciosi generis, ad portionem & symmetriam additum, Hispani * appellant. Duodecimum, tortus orbis ex ouo, lacte, saluia, polline, sacchareo, saluiatū uocamus. Tertiumdecimum, struthæa cotonea ex saccharo. Quartumdecimum, carduus, pinea, scolymon, siue cynaram potius appellare conuenit. Quintumdecimum, à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis saccharea. Inducti mox histriones, pantomimi, petauristæ, aretalogi, funambuli, choraulæ, citharœdi. Singulis porrò ferulis præbant faces, atque tubæ : sub facibus inclusa caueis altitia, quadrupedes, auiculæ, omnia uiuētia generis eius uidelicet, cuius ea quæ magistri & structores cocta mensis inferebant: mensæ per atrium abacis singulæ singulis dispositæ, sed & priui priuis ministri. Ante omnia silentium, quale ne Pythagorici quidem seruare potuissent. Vale. Mediolani, Idibus Maijs, M. CCCC LXXVIII.

Ερμόλαος ὁ βαρβάρου ἱερὴν ἐκκαθάρσιν
ἐν πρώτῃ.

Αἱ πολλὰ φιλοῦν, καὶ ὅσα τῶν φιλικῶν ἀρετῶν, ἀξιῶ ἀντιφιλῆσαι πρὸς τοὺς ἀλλοῦς τε καὶ ἀπὸ τῶν ὅσων μεγάλῃ τῇ ἀποδοτῇ. ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν, ὅσον παρ' ὑμῶν ἐπαίνους κατὰ πολλὰ μέγιστος καὶ πλείονος τῶν πρὸς ἀκρόν τῶν ἐπίσταται. ὁμοῦς συγγνώμῃ σὺν τῷ πρῶτον ὑπὸς ἐλπίαν ἀπὸ φιλοῦς ἀρχομένη. ἀπὸς γὰρ τῶν τοῦ φιλοῦς οἰδία οὐ σὺ καθέστηκας. ἀλλ' ἐκείνῳ οὐ φιλοῦς λόγῳ πεδῆς, σὺ γὰρ τ' ἐλαδῆς οὐ τ' ἐγκωμίων νόμους ὑποβάς. καὶ τῶν ποδῶν ἐμοῦ τ' ἀνδρὸς ἐδίξω γνώμην ἐκ ἀληθείας. μέλλου δὲ καὶ παρὲν ἐλευθέρως πᾶσι οὐκ ἄνωγε σὺ. πῶς γὰρ ἀπιστῶν οὐκ ἐδίξω ποιῶντα καὶ ποσῶντα ἐς ἡμᾶς ἄδοντι, καὶ μὴ μελαγχολῶν ἡγεῖσθαι τὸν διανοούμενον ; ἐπὶ οὐκ ἐδίξω φιλοῦς ἀνθρώπων, ἐπὶ οὐκ ἐδίξω ταῖς μαρτυρίαις ποδῶν τῶν ὅσων γὰρ ἐκείνῳ συμβῆς τοῖς ὁρεοῖς καὶ θεῶν ὁνόμενος ὑγίης εὐθύνῃ, τῇ τε ἀλλῇ γνησίου ὅσων, καὶ τῷ φιλοῦς ἐδίξω φειδύμενος, τὰν τῇ ἀναιδῆς καὶ πανταχοῦ σαβῆρος φανήσεται. χεῖρας μὲν οὐκ ἀντιφίλοισι πολλὰς ὀφείλων οἰδία, ὅτι μετὰ τὴν ὑποφθίμιας ἀεὶ μνημονεύωμ ὅσα πλεί. σκοπέτω δ' ὁμοῦς τὸν διανοούμενον ἐκείνο. ἀνθρώποι γὰρ φησιν, οἱ ἀγαθοί, πρόπον πινυμένοι οὐκ ἀνομήτας, ἐὰν ἀνὸς ἄγαν. ἐσὼ. ὁ μὲν δὲ λέγει σὺν ἐπιστῶντι τῷ ὅσων ἐκείνῳ πολλὰ ἐκκώλυσαι καὶ γνωρίζω ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν γνῆναι γνώριμος, χρῆναι δὲ εἶναι τῷ φιλοῦς οἰδία, ὅσων ὅτι γὰρ ἀφῆμ ὑπὸς τῶν ποδῶν, ποῖς ὅσων παρὰ καλῶς ποθενότα τέ μοι ἵσῃσι, σὺν ἐκείνῳ. καὶ τῷ πινυμένῳ ἀμαρτῶν, φασί, ὑπὸ τῶν ὁνόμενος χόρει. ἐμὲ δὲ τῇ τε ἀλλῇ πᾶσι πρὸς φιλοῦς καὶ τῷ πρὸς τὸν ἀντιφίλοισι ὑπὸς ἐκείνῳ, μνησὶ ποτ' ἡμῶν μνησὶ ἐν ὁνόμενος, καὶ ἐδίξω σὺ ποτ' ἐγὼ (ὅσων γὰρ ἴσως ἐκ ἐς μακρὰν θεῶν τὰ δίκαια ποιούντων συμβῆσιν) ὅσων νῦν καὶ φιλοῦς καὶ γὰρ φων, οὕτως ἐν ποῖν τό τε καὶ διωκόμεν ὑπὸς ἀνδρα. ἐκείνῳ ὅσων ἐλπίσαι φιλοπρόμηνος, τῶν τ' ἐπὶ οὐκ ἐκείνῳ, ὡς ἀπὸ βαρβάρου οὐκ ὑποβάς, καὶ τῶν παροιμιῶν, ὅτι ἂν τῇ βαρβάρῳ χεῖρας. ἐξ ὅσων. καὶ τῷ ἐκείνῳ.

R 4

Ερμόλαος

Ἑρμόλαος ὁ Βαρβάρης ἄντωνίῳ πυροπόλῳ ὁδοφόρῳ τῷ ἱατροῦ καὶ
φιλοσόφῳ ἐν πρώτῃ.

ΚΑΙ πολλῶν καὶ πολλῶν ἀκούων ἡμῖν δὲ διξιόντων πρὸς σοῦ, τίς τε γῆναίαν
ἐκείνῳ καὶ πάντῳ φιλοσοφίᾳ σε παύειται πρὶς τε τῷ ἄλλῳ σοφίαν, καὶ διὰ
τῷ πρὸς τὰ μαθήματα, καὶ τῷ φύσει, καὶ τῷ τῶν ἀξιολογώτατον μὲν ὅτι
πρὸς τὴν καὶ τέλος ὡς ἄρα μόνον ἀπάντων ἀνθρώπων εἴς, ὃ γὰρ καὶ ὑπερὶ τοῦ γι-
γνῆσθαι φιλοῦν, καὶ δαλίγει δὲ παρόντα πάντα δέοι φιλοτιμῆσθαι. καὶ οὐδὲν ἄν
δοῦναι πύον ὑπὲρ τῆς οὐτῶς ποίνῃ καὶ μεγάλῳ ὄντι σοῖς πλεονεξίᾳ καὶ κατὰ ἀρε-
τῇ, ἀδυναμίας ἐχόμεναι ἐλπίδας κατ' ἀμφοτέρω, καὶ ὅτι λινδιδύω σοι δατελῶν ποιούτω
ἀνδρὶ ἄγνωστος. καὶ ἐπεὶ τὸ γὰρ ὁραπδύειν ἐξέσι ταῖς πρὸς ἁλῶν ὡς λαῖς, ὅτι γὰρ
δία οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχω τῷ ὄντι γυγνῆσθαι σοι ποτὲ κατ' ὅψιν, ἐσι δὲ ὁμῶς ἡμῖν παρὰ μν-
θ. α. ἐλπίδας ὑπολοῖται ἐλαχίστη μὲν ἐκείνη ὡς ζεὺς καὶ θεοί, μόνον δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπῶν, τὸ
ἐπὶ πάντων σου τῷ ἀρετῇ αἰεὶ. καὶ τὸ γὰρ σιωπῶν πρὸς σε, ἐπὶ μὲν δὲ ὅχλου ὄντος, ἁλ-
λὰ καὶ βουλομένη σοι μάλιστα συμβῆσθαι. καὶ γὰρ μὲν οὐχ οὐτως δύστηνος, οὐχ οὕτως σκευὴς
εἰμι, ὡς τ' ἀγνοῦν ἐλπίδας τῆς φιλίας τὸ ἀνίστηναι, καὶ ὅτι τὸ συμφέρον ἐμοὶ τὸ παρὰ σοῦ, πολ-
λὰ μὲν πρὸς σοὶ ἐστὶν, ἢ οἱ τὸ παρ' ἐμοῦ. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐλπίδας τίμημα ψυχικόν ἐστι μάλ-
λον, ὅτι μὲν οὐκ ἔχει λυσιστελῆς, ὡς ὑμεῖς οἱ φιλοσοφῶντες φατέ, μεγάλου ἂν ἀνδρός εἴη,
καὶ τὸ ἥδος σεμνοῦ καὶ μετρίου, πρὸς δὲ ἐξάσθαι τὸν ἀποῦντας εἰς φιλίαν, μήτε βαρβαρὸς,
μήτε κακὸς τὸν τρόπον ὑποφύγοντας, καὶ ὅπως μὲν οἱ σὺ καλός, καὶ γὰρ ὁ δὲ, ἐπὶ πρὸς ἁλ-
λος, ἀντιφύγοντας οἶμαι τὸν φιλοῦντας. εἰ δὲ μὴ τὸ γὰρ φιλεῖν αἰεὶ καὶ θαυμάζειν, ὅσον σε
φῶς εἶδ' ὅτι οὐκ ἂν ἐμῶν ἀφίλοις. τὸ μὲν γὰρ μεμνηδαιέου καὶ πρὸς τὴν μνήαν ἐφ' ἡμῶν
ὄντι γυγνῆσθαι. ὅπως δὲ χαίρω, καλοῦ μένος ὑπὸ τοῦ εἰς φιλίαν, καὶ ξένος οἱ γυγνῆσθαι, τὸ γὰρ
ὅτι οἱ κατέστηκον. εἰ μὲν οὐδὲ ὅσον ἥδην ὅτι οἱ. πῶς γὰρ οἷός τ' ἢς ἀντέχων ὁφείδω καὶ πάντων
χρηστὸς ἂν εἴην, καὶ τὸν οὕτω πρὸς σε καὶ μὲν οἱ τῷ διωθῆσθαι μὴ πρὸς σε. ἐξῆς. ἀπὸ γὰρ
πρὸς γαμψοῦ ἐκτὸς ἰσαμῶν.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN PHYSICES THE-
mistij præfatio ad Antonium Galateum.

Philoxenum Eryxididis, & Gnathonem Siculum gulæ procures, imò ue-
rò extremos, ac perditos gulones, cupediouoras que infamant literæ,
quod conuiujs adhibiti emungere se in pultarijs soliti essent, ut absti-
nentibus cæteris, soli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi uidentur
peccare qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingressi, uocabulis for-
didis, & ex intima plebei sermonis fece acceptis, foedant, & contaminant om-
nia, ut bonis mentibus, & præclaris ingenijs, aut auerfis, aut perterrefactis, soli
rerum potantur, uoluptentur que citra æmulum. Ita fiet, ut qui paulo modò hu-
manius educati instituti sunt, non reformident hæc adeò, sed fugiant, oderint,
despuant. Contrà, rudissimus quisque, infantissimus que admoliri manus ijs au-
deat. Quod nō contingeret, nisi quod (ut in prouerbio est) balbi balbos intelli-
gunt. Ac sunt quidem nonnulli tam malè affecti, animati, ut putent quæ in phi-
losophia, mathesi, iuris scientia tractantur, Latine dici aut explicari non posse:
non tam propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem (ut Lucretio uidetur)
quàm quod sentiunt humanas literas, quasi negotium facessere, & impedi-
mento esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius, stolidius que
affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & con-
traria atentibus dicuntur. Proinde, uitio uertunt, si qui utrumque aut iunctim
condiscat, aut ab eloquentiæ studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt,
qui

qui plausus modò in celebritatibus captant, qui per urbes uehuntur conspicui, qui unicos se Aristotelis lectores, narratoresq; & credunt & prædicant. Durius fortasse uerbum, quàm ut uel homo minimè iurgiosus, immodestusq; afferat, uel ut abesse ab eo inuidia possit. Sed, fortis fortuna dicendum est. Nihil æquè perniciosum in omni Republica est, quàm ista persuasio: nihil tota uita incommodius, indignius, foedius, quàm peruersio hæc, & deprauatio studiòrum. Addicerem hoc necessarijs rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere, hoc quod uulgò creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosq; nò aliunde habuisse ortum, quàm quòd ex ijs plurimi, dum se totos ponunt in una illa, cui addicti sunt arte, aspernant & deserunt cætera, eloquentiam abdicant, id est, cultum & elegantiam uitæ, historiam negligunt, id est, magistram & ducem bene ac beatè uiuendi, de qua & usus rerum omnium prouenit, & peritia tota Reipublicæ administrandæ constituendæ que paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo sedent, cum in senatu sententiam rogantur, mirum non est, si aliquando præsentibus risum excutiant, si fatua, si delira, si extrema debiterant, si tota eorum non plus incompta, quàm imprudens oratio est. Et hercules nullum hominum genus uisitur tam abhorrens à sensu còmuni, tam distorto & corrupto iudicio, quàm qui aut philosophiam, aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mitramus obsecro hos, qui nò uerbis, sed ferula commonendi essent: nisi quòd senex est psitacus, negligit ferulam. Prius tamen quàm hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum lusciosius exquisitius cernunt uesper, quàm interdiu: ita hi facilius præpòstera & confusa, quàm recta, & explanata percipiunt: & quemadmodum qui miserè degunt (ut inquit Plato) dicunt humanum genus felix ac beatum esse non posse, ita qui diuersum à Musis ingenium obtinent, negant habitare eas posse, in quibus ipsi artibus uersentur. Cæterum hortor te, mi Galatee, ut adulescentibus istis uestris nouitios philosophos cum ueteribus conferas, pensites que, ut quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, labore, dexteritate, prudentia, ut opinionem illam, de qua superius dixi, quæ ferè in hominum mētibus obduruit, aut discutias, aut mollias. Ita enim & illos priuatim, & literatos omnes in còmune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus noster, cuius tanta est uel doctrina, uel autoritas, uel utrunque, ut sperare sit eum (si uires intenderit) talem huic malo futurum, qualis aut Sphingi Oedipus, aut hydræ Hercules fuit. Quòd si quos nactus fueris egregiè pertinaces (sunt enim & in uolucrum, & in terrestrium genere animalia, quæ foetidis gaudeant) ad hos tu ceu aui præpòstera ortos, lustratos, & intemperijs actos, ac planè depositos deploratosq; ne manum quidem admoueas. Nunc restat, ut de meipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim, si infinitos errores, quos isti partim imperitia linguæ, partim Aristotelicæ disciplinæ inscitia prælegunt, & defendunt in scholis, non coarguo. Nec enim hanc prouinciã suscepimus scribendi res phylicas, ut cum illis tanquam in palæstra (ut dicitur) certaremus de laude & gloria: quippe quos uincere nullum negotium sit: sed ut uel nobis ipsis commentaremur hæc, si nullos habituri lectores essemus: uel si quibus idem, qui nobis, stomachus esset, ijs ad bonas literas aliquid opeculæ adderemus. Nec enim spiritus magis magnos in hoc, quàm utiles (ut ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduum pollicemur, sed quædam tamen inuenisse non negamus, quæ aggredientes ad hæc tantisper morari nò inuenta potuerint. Illud tēpus est in calce uti dicamus, nos tibi interpretationē in paraphrasin phylices, pro nostra ueteri ac stabili necessitudine uolētes dicasse

uolētes dicaste : alioqui dicaturam hanc stipulatus à nobis es, cum effēmus istic : oppigneratam tibi fidem reluimus : quanquam præscriptione uti poteramus & fori, & decennij, sed beneficio harum legum renunciant philosophi, quib. in frau de ponitur uel furioso abiurare gladium. Vale. Venetjs, M. C C C L X X X.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN THEMISTII
Peripatetici præfatio ad Sixtum quartum, pontifi-
cem maximum.

Vi tibi studiorum suorū opera nuncupant, Sixte pontifex summe quar te, alij id agunt, ut te utcunq; sibi promereantur, alij ut fructū aliquem sentiant iudicij tui de se, alij ut abs te tantum probētur, alij ob alias cau-
sas. Ego uerò hæc tibi dedico, tum ut meam in te obseruantiam, præfer timq; Zachariæ patris, qui istic ad te pro Venetis agit legatus, agnoscas : tum uel maximè ut te pro fide ea, quæ à me tibi ut principi meo debetur, summa, instituti illius tui præclari, & diuini cōmoneam, quòd protinus quàm creatus pontifex es, flagrantissimè amplexus uideris, adiuuandi prouehendiq; literas, quæ procul-
dubio sine autoritate & diligentia doctissimi principis, aut interituræ penitus ui-
debantur, aut ad pristinam barbariem reditura. Nam & ingenia undique condu xisti, et bibliothecam opulentissimam ære tuo, impensaq; publicasti. Nunc te ob-
secrant, obtestantur que bonæ omnes artes, ne (quæ tuæ maximæ occupationes sunt) negligentiusculè in posterum habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum quibuluis hostibus, quàm cum imperitis, & indiseritis bellum. Intestinū hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum, temporariumq;. In eo libertas, imperitiū, uita sub alea est: in hoc labes animi certa. Per illud desinas uiuere, ut res pessimè cedat: per hoc uiuas omnino, sed uiuas non homo. A barbaris, à feris, à uulgo differimus, quòd literas habemus, illi non habent: ceteris uincimur. Tolle hoc discrimen, deteriores sumus quàm Barbari, quàm fera, quàm uulgus. Hoc tibi (quod cepisti) spectandum identidem, premendumq; assidue propositum est. Nullæ sint cogitationes tuæ tam multæ, tam arduæ, quæ curam tibi hanc aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exerere se, ac reuirescere studia cœperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseueres, necesse est consenescant denuò atque decedant. Igitur Themistium è familia Aristotelis elegantem philosophū, ad te in Latinum sermonem conuerti: ratus non ingratissimam tibi rem me fa-
cturum, si philosophia ea, quæ de natura est, Latinis literis quanta modò legitur in scholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quàm par-
tem istam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themistio, an isthec quoq; pro-
prietatem & lucem Romanæ linguæ reciperent. Oppido quàm laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quòd nihil iuuari ab ijs autoribus potui, qui Aristotelem cōmentati sœdè ac barbarè pridem sunt, quàm quòd ne ab illis q̃q;, qui ætate nostra Latinam eloquentiam professi Græca eius philosophi cōmen-
taria transtulerunt. Horum plerique dum alienam inscitiam insectantur, suam prodidere. Adeò omnia ab ijs peruersè deprauateq; sunt perscripta, ut si quis in-
terpretationes eorum cum illis ueteribus cōferat, quas reprehendunt, uel in ali-
qua Aristophanis libra, aut Critolai appensas examinet, utrè earū uergant, inter-
nosci non possit. Percenserem sigillatim quæcunq; peccassent, nisi plura eorum essent errata, q̃ uerba. Alioqui non incessendū quenquam, laceradū ue studio, sed iuuandi bonas mentes hæc scribimus. Magnam incōparabilemque iacturā iam pri-
dem fecimus pontifex maxime, in Theodoro Gaza, qui uir græcus Latinos om-
nes in

nes in hoc munere scribendi interpretandis que superauit. Is si diutius uixisset, linguam latinam hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis de animalibus Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic unus mihi certare cum uetustate ipsa uisus est, hunc mihi quem colerem, quem imitarer proposui. Ab huius scriptis adiutum me & fateor & prædico. Hunc ego non magno pere incuriosius legi, quam M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, & ceteros, quos in hoc genere cōmentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoque minimus labor noster fuit, quod in ijs libris uertendis non modò non expressimus uerbum è uerbo, quod interpretes indisertos solere Ciceronem inueniri, sed liberè & translatiōibus, & figuris, & tropis usi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitratu nostro, sed sententiam integram dedimus auctori. Tantum uerò abest, ut aliquid prætermiserimus, dissimulauerimus uel, ut illud periculum sit, ne quod eruditioni impense studuimus, addidisse aliqua potius, quam detraxisse, in uisioribus uideri possimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistium, quam certare cum eo uolui. Hæc enim laus, ut ille ait, linguæ latinæ est, ut græcam proprietatem & gratiam in transferendo, aut æques, aut etiam antecellas. Hoc me non dico assecutum fuisse, sed crimē meum cōfiteor. Laboraui planè hoc ambitu. Sed an effecerim quod quærebam, alij iudicent. Ipse certè mea nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humanissime, oratione longa detineor? Finem faciam, si quædam de Themistio dixerō. Is Libanijs sophistæ, & Iuliani Cæsaris temporibus floruit. A quibusdam abbreviator creditus Alexandri ex Aphrodisiade est, sed falsò. Nam & ab eo dissentit haud timide, cum collibuit, & ab ordine ac serie eius uariat. Præterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit. Est autem paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Græcis hoc modo, ut sit, quæ narrationi proportionē respondeat: aut sic, in qua uertimus aliorū scripta, non in alia, quæ humiliora, grandiora uel sint, ut à metaphora differat, sed in paria sensu modò seruato. Quod & Fabius duob. locis sic explicat: Tum mutatis uerbis interpretari, tum paraphrasi audacius uertere, quæ & breuiare quædam, & exornare, saluo modò sensu permittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui cōmodè tractauerint, cuiusque discendo sufficient. Alio item loco: Sed & ipsis, inquit sententijs adficere licet oratorium robur, & omissa supplere, & effusa substringere. Neque ego paraphrasin esse interpretationem tantum uolo, sed circa eosdem sensus certamen, atque æmulationem. Dicitur est à quibusdam Ecphrastes. Est autem Ecphrasis mera puraque enarratio. Quod ergo diximus inter inītia, doctissime pontifex, susceptum abs te patrociniū literarum ne desere: cum dico literas, philosophiam intelligo, quæ coniuncta cum eloquentia sit. In te eruditio summa, & summa fortuna. Facile sperare possumus temporibus tuis futurum, ut recta studia uolente te (nam potes, nec alius potest) ad dignitatem pristinam reuocentur. Vale. Veneris, M. CCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN CASTIGATIONES PLINIANAS
ad Alexandrum sextum pontificem maximum

PRAEFATIO.

Vi lucubrationes suas regibus inscribunt, Alexander sexte, pontifex maxime, ueterē consuetudinē sequunt. Nec interest qua materia, modò non obscœna. Quādo ea literarū dignitas, & quasi prærogatiua semper fuit, ut dicari eas sibi principes & honestum & gloriosum putarent.

Adeoq̃

Adeoq; nullū genus fastiditū est, ut Iulius Pollux ad Cōmodum Cēsare de gram-
matica, Vitruuius ad Augustū de architectura, Oppianus ad Antoninum de pi-
scibus, Diophanes ad Deiotarum regem de agricultura scripserint. Ego uerò Plī-
nianas castigationes, quas legatus Romæ, necdum sacris initiatus inchoaueram,
optimis & doctissimis uiris suadētibus perfectas, emissurus, grauissimè reprehen-
dendus fuisset, nisi eas (qualescunq; forent) nomini & maiestati tuæ consecras-
sem. Futurum enim erat, ut cū alia, tum illud quoq; diceretur: ideo me tibi ea
dicare noluisse, quia nescirem aut quantum semper ingenijs fauisses, aut quo de-
mum animo princeps factus, in bonos & studiosos homines futurus esses. Nico-
laus quintus, à te septimus, cum ei renunciatum esset, quosdā esse Romæ, qui bo-
nos uersus facerent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me non ueniunt, qui
poetis etiam malis pateo? Molestè tulit homo sapiens in urbe sua esse, qui literas
scirent, & nescirentur. Quanto mihi iustius tu succenseas, pontifex maxime, si &
militiæ, & sacerdotij iure tibi secundum Deum maxime deuinctus, autoratusq;
testimonio sapissimè ornatus, patrociniō adiutus, autoritate seruatus, commise-
ro, ut labores mei (quicunq; sit eorū genius) atrati, hoc est, sine auspicio tuo pro-
deant. Iam ipse Plinius, si quemadmodū restitutus ferè creditur, ita redire posset
ab inferis, cui quæso alij salutem & dignitatem suam, quàm tibi commendaturus
esset? Quem simul atq; suscepisses, periculum non esset, uti (quæ tua felicitas &
autoritas est) denuò pessimorum latronum præda fieret. Quinq; millia in eo ferè
uulnera librariorum sanauimus, aut certè quemadmodum sanari possent, osten-
dimus. Dixi librariorum, ne quis aut me parum pudentem esse, aut Pliniū errasse
dubitaret. Fuit & hæc utilitas, quòd in Pomponio quoq; Mela, quem nemo igno-
rat corruptissimum haberi, trecenta ferè loca, totidemq; in alijs autoribus men-
dosa, properè in transitu, atq; aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par
conditio. Prodigiosa quædam, & monstris insignia. Secundæ tribus aliqua, mi-
nusq; fœda. Iam quædam ex confesso falsa, quædam ad electionem libera. Erunt
& quæ tutissimum fuerat omittere, si utilibus ambitiosa prætulissem, aut placere
magis quàm prodesse laborassem. Nuda aliqua, & quæ uelut notare inter agno-
scentes satis habui: aliqua paulo pluribus uerbis explicata. Passim uerò auctores
posuimus (id quidem uerbosum fuit, sed occurrendum erat inuidiæ) paucissimis
exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinem, sed rationem aliquam secuti
sumus. Nec mihi fiducia est, ut (quod Fabius quoq; dixit) ea sola esse cõtendam.
Scio quædam inuenturos adhuc, qui sagacius indagare uoluerint. Vtinamq; sit
tempus unquam, quo nostra hæc & leuia & parum necessaria fuisse uideantur.
Ego uerò tametsi quantum mediocritate ualui, summum in ijs quærendis & ex-
ponendis studium adhibui: quia tamen nec scire omnia profiteor, & conuere
multo sapius, atq; falli proprium est hominis: paratus sum, si in ullo unquā opere,
in hoc præcipue, quod ad bonorum iuuenum aliquam utilitatem componitur,
non pudorem modò adire deprehensus, sed & culpæ satisfacere. Reliquum est,
pontifex summe, ut Plinium, et in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita
tueare, ut omnes intelligant, te non modò religionis, sed etiam studiorum, & bo-
narum artium esse principem. Falleris, si aliū fuisse pōtificem existimas, de quo
sibi omnis ordo, sexus, ætas, uel maiora, uel plura sponderit. Assentari nescio,
etsi sciam, nolim. Ridiculi sunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt, qui ea te
prædicant fecisse, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium pro-
mouisse, auctoritatem sanxisse, innocentissimas manus habuisse, religionis & iu-
stitiæ pertinacè fuisse. Flagitantur & expectantur hæc à te: laudari sine adulatiōe,
priusquam

priusquam fiant, nec possunt, nec pateris. Atque ut hæc ipsa priuatus cumulatissime præstiteris, nescio tamen quo pacto pinguiora quædam, & grandiora desiderantur in principe. Illud citra suspicionem captatæ gratiæ testari licet, cum tu maximo rerum usu, incomparabili prudentia, suprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptissimo ingenio, castissima eruditione polleas, facere non possunt homines præsertim eruditi atque studiosi, quin summa omnia de te sibi, etiam tacente, polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis uberem consecutos se putabunt, si Plinium, sine quo uix potest latina res consistere, in clientelam tuam susceperis, ut opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, sed etiam approbare uidearis. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur in manibus, celebratur, colitur. Persuasissimum est indoctos esse, quibus ille non sapit. Vix tamen dici potest, quantum ornamenti atque præsidij eminentissimo auctori patrocinium tuum afferre posse uideatur. Romæ, octauo Calend. Septemb. M. CCCCXCII.

PRAEFATIO HERMOLAI BARBARI, CVM LIBROS ARISTOTELIS DOMI COEPIT PRÆLEGERE, quas lectiones *ἰσθίνα* uocauit: coepit autem manē sub emersum solis ferē.

Vod propositum meum esset in hac provincia, quam suscepi, adolescentes optimi: quanquam priuatim & seorsum uobis sepe dixi, tamē nunc quoque dicendum uniueris, & in comune puto. Animus est, & professio primū Aristotelis ipsius tum uerba, tum sensum interpretari, deinde quid expositores eius utraque lingua dixerint, referre: sed breuiter, & cum delectu: ita nec onerati, nec inanes abibitis, id quod ego uerso faciunt philosophi ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura prælegunt, Aristoteles ipse negligitur. Quam quidem rationem docendi utrum reprehendam, nec ne, non sum dicturus hoc loco: certē non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud non sequi. Illud sine iniuria cuiusquam modestē dictum arbitror, eos qui philosophiæ præcepta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos & admirabiles dici posse: Peripateticos utique, uel saltē Aristotelicos nec haberi nec appellari posse, nisi quis cōtendat Peripateticæ sectæ placita melius ab alijs quā ab Aristotele ipso tradi. Neque tamē deterreri uolo quenquē, si qui sunt ē uobis, qui præceptores huic instituto nostro cōtrarios audierint, imō gratulari possunt utrumque, & quod perspicaciores futuri sunt, & quod facile iudicabunt, quid intersit inter hoc & illud præcipiēdi genus. Cōtrā dū si qui penitus rudes accessistis, nihil propterea desperandū uobis est, nisi potius gaudendū, quibus cōtigerit incunabula philosophiæ ab ipso protinus Aristotele doceri, & eam statim uia ingredi, quā clarissimi & castissimi quique secutores eius solam nouerunt. Alioqui qui putant hunc aditum patere nemini, qui scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno uersantur errore: quandoquidem tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plancius, nec Chalcidius, nec Boetius ingressi, non Alexander, non Themistius, non Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tamen eminentissimi, & Aristotelis interpretes iuratissimi fuere. Sed reuertor unde sum digressus, credo polliceri uobis posse duas res. Alteram: interpretaturum me uobis intra triennium, uel summum quadriennium, Aristotelis omnia uolumina, hoc est, quicquid ad dialēcticen, quicquid ad philosophiam naturalem, quicquid ad transnaturalem pertinet: item quicquid ad moralem, ad rhetoricen, ad poeticen. Nam de omnibus ijs Aristotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidē legitur, nec ipsa planē legitur uidelicet. Nam ex uoluminibus Aristotelis centum & uiginti quinque,

Ang. Polit.

S aut

aut sex, aut septem tantum leguntur. Alteram, effecturum me pro viribus, ut nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurum, quod assequi non possitis omnes intelligentia. Reliquum est, ut hortor uos non ad hæc studia, uideo enim incitatissimos uos esse, sed ut ad hoc desiderium uestrum ardens & concitatum, afferatis & diligentiam & constantiam. facile cogitamus, ut in auscultatione naturali legitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum, quod humanum ingenium penetrare non possit: sed sine labore, sine uigilijs peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à uulgo separant, & à populo. Cauendum autem uobis inter prima est, non dico, ne per ignauiam desistatis ab incepto, sed ne uicti difficultate uideamini, atque ita in numero eorum esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationum suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorum suorum ingenia probabant. Pythagoras ex insomnijs quæ per quietem uidissent: Plato in conuiuijs atque potu. Aristoteles utroque melius, ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non præsentis adeo, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, ut quorum oculos conuiuere senserit, præcipit et schola tanquam adulteros: quorum uero acies firma contra steterit, educet, & recipiat ut legitimos atque suos. Quamobrem enitendum uobis est, ut huius aquilæ uideamini generosa soboles fuisse, non pulli degeneres & electi. Ceterum tacere nolo unum, quod ego maximum & præcipuum ad studia philosophiæ cõperi: quod equidem qui sequi uolet, nemo est ingenio tam retuso, tam hebeti, qui euadere non possit ad huius apicem doctrinæ. Queritis quid hoc sit? Absoluo breuiter, Voluptatum fuga, id quod uersu quodam Græco præcipitur:

Γαστρός μὴ πρόπια & ὕπνου & φιλοτιμίας.

Quem per iocum nos expressimus paraphrasi:

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda sequenti.

Sed finem dicendi faciam, si addidero ijs quæ dixi, breuem sententiam: Non sum adeo tardus, nec impudens, qui magnitudinem huius professionis meæ ignorem, sed fretus sum non eruditione aliqua mea, sed nonnulla fortasse diligentia, ut quod uel ingenio uel doctrina non possum, labore saltim, & cura perficiam. Propter quæ si sunt et uobis aliqui uel studiosi, uel amantes mei, hanc unam mercedem postulo, ut Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis atque ametis. Atque amari quidem & ipse uelim: sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solum pro me diligite atque amate: amabit autem tunc demum, cum coeperit intelligi. Illud uero persualissimum habetote, nullam uobis maiorem uoluptatem futuram, quam cum ita familiariter habebitis Aristotelem, ut libros eius legere continenter & inoffense ualeatis, expositoribus non consultis. Hæc enim summa profectus est, hic finis librorum, unde factus ille cumulatissimus, & uere beatus capitur, ut cum ipso plane uiuo & presente loqui uideamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum. Dixi.

ORATIO HERMOLAI BARBARI, ZACHARIAE F. LEGATI VENETI, ad Federicum imperatorem, & Maximilianum regem Romanorum, principes inuictissimos.

Postquam literæ tuæ, sacer imperator, iucundissimum reipublice nostræ nuncium attulere, Maximilianum celsitudinis tuæ filium, principem celeberrimum & fortissimum, admirabili populorum & optimatum consensu lectum & salutatum esse regem Romanorum, Senatus & uniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam fecisse, congratulatum utrique nos misit, & in mandatis adiecit, ut magnitudinem gaudij sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modis uobis principes inuictissimi, sed Galliarum, sed Germaniarum, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus, testatissimam & conspicuam faceremus: cum quia nihil tam amplum, tam gloriosum sacratissime maiestati uestre potest contingere, ut cui

quod sibi quoque pro sua in uos obseruantia, fide, beneuolentia commune non putet: tum uero maxime, quia cum Christianum nomen, & Romanum imperium hoc altissimo prouidentia uestrae consilio diuinitus amplificatum sit, hoc tanto, & tam communi bono sic afficitur uniuersa nostra respub. ut sollicita sit admodum, ne latitiam incredibilem sua oratione consequi ualeamus. Quanquam enim, Caesar gloriosissime, ut a te primum incipiam, nihil est ferè, quod uel a natura, uel a uirtute, uel a fortuna sit expectandum, quin cumulatissime consecutus esse uidearis: & iam pridem eas res gesseris artibus pacis & belli, quae nomen tuum aeternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnis antea tuae uitae tuarum maximam cepisti, quod filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis quam sapientia uicisset, regem Romanum te uiuo renunciari permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Caesar egregia cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio neque loci, neque temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, & immortalis memoria digna, ita cum hoc uno tuo facto comparata multo reperiuntur esse minora, quam praese ferunt. Ac gesserunt quidem illi rem Romanam tam praeclare, ut nihil addi poterit. Sed quam diu uixerunt, & utique sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promotus, posteritati quoque consulis, & pluribus in futurum seculis provides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicae salutis retinere uidearis, etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni, prospicere ne possit esse malus imperator. Principem esse malum, quem uitia successoris commendent, & bonum uideri faciant. Nam quotus quisque princeps non bonus sit, ad alterum collatus? Congratulatur ergo tecum sibi, & secum tibi, princeps eminenterissime, non Respub. modo nostra, sed Christianus orbis uniuersus, qui principem eum, quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & sibi habere contigerit. Rara & uisenda felicitas tua, Caesar beatissime, filium genuisse, quem Gallie, quem Germaniae, quem Barbari, quem Romani, quem populus Christianus imperatorem optare, te uiuo, te reluctante, non erubescunt. Dixi te reluctante: nam haec tua, diue Federice, propria laus est, non minus tibi, quam ceteris moderari. Verebaris audio modestissimus & grauissimus imperator, ne si precibus populorum, & principum omnium protinus annuisses, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datum esse iudicaretur: parum tibi uidebatur praestare Caesarem in alios, nisi aduersus teipsum quoque praestitisses, imò qui clementissimus, humanissimus & facilis es in ceteros, id quod ego non famae credo, sed expertus loquor: in te parum aequus & durusculus esse uoluisti. Nihil erat apud te fuga uoluptatum, & continentia, quas uirtutes uno te nullus ante te magis commendauit, nisi & paternum affectum, quo nihil esse constat in homine potentius, nihil tam legitimum, castigasses & compressisses. Nec enim uictum erat in Caesare, liberos suos, qui & ipsi sunt Caesares, protinus quam nascuntur, reges esse cupere: quandoquidem non magis honestum est, regem uocari, quam Caesaris esse filium. Iam patris in filios indulgentia popularis & plausibilis quoque solet esse, nedum ut uel inuidiosa sit, uel probrosa. Nam in Caesare commendabilis semper fuit, in te uero etiam expetitur quasi debita. Nec iam indulgentiae nomen habet, sed iuris & aequitatis. Quis enim est filio tuo uel bello, uel pace clarior? quem res aduersae magis exercuere? Quis prosperis & secundis minus intumuit? quis in utraque fortuna constantior? in labore pertinax? in remissione diligens ac praecinctus? Mitto bellicas uirtutes, quae ut in eo praestabiles & eximia, ita nec temporum sunt omnium, nec locorum. Attingantur pacis artes, quae semper & ubique sunt usus, sapientia, temperantia, placabilitas, innocentia, religio, Ang. Polit. S 2 frugalitas

frugalitas: hæc in iuvene uno tam præclare, tam eminentes esse perhibentur, ut ne in senē quidē imperatore maiora desiderari possē uideant: futuræ prorsus incredibiles, nisi eum ex Austria gēte celebratissima, & filiū tuū esse meminissēmus. Quæ cum ita sint, immortales tibi gratiæ prouinciatim oppidatimq; habentur, & semper habebunt, imperator consultissime, q; pro cōmuni bono uerecundiā & modestiam tuam expugnari passus es. Ergo his te ipsum uicisti Cæsar inuictissime. Primò, cum oblatū filio tuo regnū minimè dissimulāter auersatus & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatē uirtute plus q; heroica, imò diuina quadā mentis, & animi magnitudine superasti. Secundò, cum hanc ipsam uirtutē, qua modò te uicisses, utilitatis publicæ contēplatio peruicit: & impetrauit à Cæsare, qd impetrari non potuisset à patre. Sed iam dudū mihi Cæsar innuit, Maximilianæ Auguste princeps generosissime, ut à se digressus orationē ad te conuertā: obtemperabo lubens, atq; lætus: cum quia laudes tuas pater æquiore animo q; suas audit, tum quia per hunc modū imperio senatus, & desiderio reipub. melius & uberius satisfecero. Ergo maiestatis tuæ nomen apud nos tam celebre semper fuit, ut ad diligendum amandumq; te propensos, etiam ad colendū & obseruandum impulerit. Est hic mos reip. nostræ peruetus, atq; sanctus, perniciosos & improbos tyrannos exitialiter odisse, principibus bonis, & fortibus non solū fauere, sed etiā obsequi, dignitatē eorū & amplitudinē omnib. modis iuuare, tueri, defendere. Aetate porrò nostra nemo de regū & principū numero fuerit, quem collidī tecū & comparari posse iudicemus. Omnino talis & tantus es apud nos, in quo uel plura, uel maiora, q; præ te feras, optare, cōminisci, desiderare pudor sit: ut nemo mirari debeat, si lætitiā immortalē, gaudiū incredibile, uoluptatē incomparabilē, quā te Romano rege declarato, concepimus, dicendo repræsentare nullo modo possumus. Enitent ac prælucent in uno te, sed iuvene, mirū dictu, uirtutes omnes imperatoris, iustitia, liberalitas, animi magnitudo, clemētia, placabilitas, abstinentia uoluptatū omniū: & ut cōplectar uno uerbo multa, q; immaturum æui te cernimus, tam maturū imperij te cognoscimus. Peruidit hāc indolis altitudinē Carolus rex Belgarū, experientissimus belli dux, & acerrimi uir ingenij, qua usq; adeò exarsit, ut nihil prius habere uideret, q; ut unicā sibi filiam uirginē magnæ spei, fœminam lectissimā, haredē multarū gentiū nationumq; futurā, et omnino quā multi reges appeterēt, obseruarēt, ambirēt, tibi unī ferē puero, nec uxorio, nec quærētī despōsare posset. Vnde uigesimo aut ætatis anno, quū princeps ille, cui mox asciscēdus gener eras, ab Leucis & Heluetijs interceptus esset, foci tui regnū à Gallis occupatū ingressus, parua manu sistis, & trucidatis ingentib. hostiū copijs, seruitute liberaisti, uxorē defuncti ducis, & filiā fortunatissimas modò fœminas, tū miserimas & exangues, nec plus mœrore quā metu cōfectas, omni diuina & humana spe destitutas erexisti, subleuasti, redemisti: uitam earum, & dignitatem, & pudicitiam conseruasti. Hoc mater, hoc prouinciæ tanto & tam immortalī beneficio deuinctæ uirginem ope tua recreatam, uirtute tua defensam, tuis armis inimicorum ereptam iniuriæ, desponsatam à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, uidelicet ut eundem generum, atque uirum haberent, quem habebant & assertorem & uindicem. Hactenus rudimenta uirtutis & fortitudinis tuæ diximus. Quid illa, quæ mox egisti? quā famigerata? quā mira? quā uisenda? Nato tibi filio ciuiles ortæ seditiones sunt Morinis autoribus: quorum opera factum est, ut charissimum tibi pignus, nescio quo prætectu custodiendum & asseruandum eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio, princeps gloriosissime, sed fati uis hoc agentis, ut per intestina quoq; bella clarior & celebrior

bnior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcat, sed quos iactat, quos exercet: alioqui clarè nec bello, nec pace duces intelliguntur, quibus omnia prosperè cedunt, sed quibus contingit per labores, per ærumnas, per incòmoda splendescere. Nam ut secundæ res felicem, magnum certe faciunt aduersæ. Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregiū bello ducem fuisse prædicent, quod ei nullius pugnae non secunda fortuna fuerit, quodq; in ipso rerum incremēto nondum uertentem fortunam expertus, ita decesserit. In te uerò, quem certa syderum decreta sceptro patris, & solio destinauerant, quid mirum si aliqui operam dederunt, ut tristiora tibi tempora inciderēt, ne aut uirtus quiete languesceret, aut parum dignus imperio fuisse uidereris, qui omnino futurus esses imperator. Itaq; continuos nouem annos in castris agēs difficilissima quinq; bella profligasti, Gallicum, siue Francicum, Eburonicum, Sicambrium, Batauicum, Morinicum: quod quidem postremum haud facile iudicari potest, utra tibi re gloriosius fuerit, eo'ne quod filium tam diu tibi ademptū auulsumq; recepisti, an eo quod nobilissimas gentes, scientissimos bellicæ rei populos, urbes opulētissimas ad deditiōem & poenitentiam compulisti, id quod nec Carolus socer, nec profocer Philippus excellentissimi duces, hic bello, ille sapientia, consequi potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum, rex clarissime, nō laboro uerborum ambitu, nihil amplifico, nihil alleuo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum & negligenter effusa: plus mirentur, si qui te propius inspicerent, & uirtutes eas intuerentur, quarum præsidijs munitus, tot insignes uictorias, tam multa belli decora consecutus esses: uideretur istud os tam probum, tam facundum, hæc tracta de cœlo species, ista lacertorū & pectoris firmitas, hic totius corporis uigor, hæc animi tempestiuitas, & uolucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quàm ferox in prælio, mitis in cōtubernio, effusus alijs, tibi parcus, in castris non ueste, non mensa præcipuus. Aguntur hyemes cum cætero milite sub pellibus, sudantur æstates æqualiter: Epulæ modico & castrensi cibo contentæ. Iam quis te solertius castris locum capiat? cōmeatus expediat? hostem ludificetur? pugnae tempus eligat? aciem instruat? urbes obsidione cingat? Neq; uerò partes imperatoris, & optimi ducis impleas, militis non impleas. Nullū tibi castrense munus sordet, non stare pro signis, non excubias sorte agere, nō ual lum ferre, nō speculatū egredi, primus inire prælium, postremus excedere, utrūq; iuxta doctus, opere militem, & consilio ducem agere. Nullam tibi uel principalis fortuna, uel maiestas imperij functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blādiris, indulgentissimus ceteris, tibi parum lætus: & omnino nihil gregario plus habes, nisi quod plus laboras: ratus id quod est, non tam honorē, quàm onus esse quod regnas: imperatoris hoc esse munus, ut opes & magnitudinem suam non ad ambitum quempiam priuatum, sed ad salutem & commoda Reipublicæ cōuertat: utiq; non imperium sibi, sed seipsum imperio dedititium faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, sed amicos etiam deligere, nō oblatos istos, & passim obuios, de palestra, de spheristerio, de fritillo, sed quos ad innocentiam, patientiā, continentia, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sapius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicumq; uos sequunt (alioqui tam multi, q̃ sunt, ut Plutarchus inquit, in culina muscæ, quæ cū ipso nidore confluunt & recedūt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis uos ultrò sequi. Itaq; cum ijs qui se tibi aliquando uirtute cōmendauissent, cōsuetudine delectassent, utilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descendis, & Cæsare obliuisceris, ut

Ang. Polit.

S 3 amicū

amicum præstare possis. Neque uerò postremū inter laudes tuas posuerim, quod literas & ingenia (ut audio) tam impensè diligis, quodque bonas artes non foues modò, sed alis atque promoues. Imperatoriū & hoc decus, cum quod in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumē doctrinæ, quod in regibus: unde natū sit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos deorum non alios esse, quod reges: tum uerò maxime, quod præcepta sapientiæ non habentibus modò profunt, sed in alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle, Platonē in Dionē multos instituisse? Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, ut Athenodorum audiret, nec Panætiū Scipio uidere concupisset, nisi tantum in ea re uel ornamenti, uel fructus inesse iudicauissent. Præterea multa prudens, atque conscius, nihil me fugit, quod religiosè, quod innocenter, quod sanctè ineuntem iuentutem tuam exigas: patet omnibus obsequentiorē te patri filiū nec esse, nec fuisse quenquam. Scio quod præclaræ, quod magnificæ cogitationes tuæ sint omnes. Non ignoro quæ pridem uota conceperis, nuncuparisque digna principe Christiano, digna maioribus tuis, digna Cæsare, digna te ipso. Hæ uirtutes tuæ illæ sunt, imperator unice, propter quas ducem suum te bellicosissima terræ Galliæ pars Belgæ non modò non dedignantur aduenam, & Germanū, quibus alioqui sunt infensi, quod proximi, lingua, coelo, moribusque disiuncti: sed appetunt ut indigenam, uenerantur ut principem, diligunt ut parentem. Hæc ingentia tua merita, propter quæ Federicus pater innocentissimus, & grauissimus imperator adduci persuaderique potuit, uti te regem Romanum se uiuo renuntiare pateretur. Ac differebat quidē ille primū, & cunctabatur, simul ut uerecundiam & modestiam suam, quemadmodū prædiximus, ab omni labe suspitionis assereret: simul ut exploraret, assentaretur ne patri, qui pro filio tam enixè laborarent, an consultū saluti suæ uellēt. Sed extemplo patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium uoces fuisse, sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangitur atque languescit. Studia quò plus arcentur, eo magis gliscunt & exardescunt. Quanto nunc, diue Federice, gaudio perfunderis, quod filius tuus te incolumi placere potest imperator? quod iucundum tibi quòd te cōparari filio tuo sentis? Et quoniam controuersa res uidetur, modò uincis, modò uinceris. Cæterum quid prouidentia tua dignius, amplitudini gloriosius, clementiæ, pietati, felicitati conuenientius facere potuisses, quod uti quæ ex utilitate publica fuit ut genuisses, eidem quoque per patrem & decus & nomen imperatoris accresceret? Macste ingenti utroque in remp. merito, etiam si difficilè percipitur, ut inquit ille, pulchrius & honestius fuerit genuisse talē, an cooprasse. Non multo minor tamen uestra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem Romanū mox futurū imperatorem eligere. Nec enim possunt non optimi censerī, qui principes sibi optimos prospiciunt. Proinde cum talis & tantus esset is, quē legistis, ut & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus, scitote uos utrumque cumulatissimè cōsecutos fuisse, & ut gratiæ uobis ab omnibus immortales & incredibiles haberent, & ut nomen uestrum eternitati cōmendatum & consecratum esset. Etenim ut nomine Vitellij, uel Othonis subinde admonemur eorū qui faces illas, atque pestes ad dissipandū & incessendū orbem intulisset: ita hæc optimi principis electio nunquā memoriæ hominū sine uobis recurret, quotiesque posterū uestri res ab illo fortiter gestas incognoscent, toties laudabunt, qui talem imperio præfecerint. Sed redeamus unde nos contemplatio patris, & eorū qui te legerūt, abduxit. Magna per se res erat, omnibus punctis, omnibus suffragijs, & (ut ita dicam) tributim, centuriatimque declaratū esse regem Romanorū: sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim reipub. Christianæ tempora, is habitus imperij, ut non tam speciosum

speciosum fuerit te regem creari, quàm necessarium: nec ad futura modò, sed ad præsentia rerum momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto percensere quàm luxata, quàm conuulsa sint omnia religionis Christianæ membra, omitto bella, quibus imperium hoc distringitur: sit enim piaculū in tam festa præsentium gaudiorū luce misceri tristitia: illud sine periculo uiolatæ publicæ lætitiæ dicetur, hoc quod principes Germani de creando te sibi rege cogitauerunt, non tam consilium fuisse, quàm remediū. Ergo nō ad otīū, non ad remissionem, nō ad quietem (aliōqui tibi debitam post tam multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperium tibi traditur, omninoq; per hoc nō solatiū tibi, sed alijs quæritur: nihil enim aliud cogitasse uideo summos uiros, qui te patri tuo principi nobilissimo, sed annorū pleno, socium addidere, quàm ut ille consilio repub. tu laboribus & operibus adiuuare posses. Quid illud, quàm gloriosum tibi, quàm lætum patri, quàm omnibus in tempore, ut regem decerni tunc demū te contingeret, cum opem tuam non imperium, sed imperator: nec imperator, sed pater expectaturus esse uideretur? Accessit hoc ad cumulum amplitudinis, & fortunæ tuæ, rex præstantissime, ut qui filiū infantem ē penitissimis hostium munimentis eripuisses, apud eundem patris quoq; recreati gloria constaret. Duos omnino legimus cognomento Pios fuisse, nec argumentum ignoratur, unde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, uter euentus hoc nomen tibi conciliauerit, quod pius in parentē, an quod pius in filiū apparueris. Sed iam tempus est, ut uela retraham, neu longius me q̄ uolo, aut q̄ partes legati sunt, laudū uestrarum splendore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrē si nihil est in rebus humanis principe Romano maius & augustius, si talis & tantus est filius tuus Cæsar, ut ab omnib. legi debuerit, & ex omnibus: deniq; si nihil uel nobilius ad gloriā, uel certius ad salutē excogitari poterat, q̄ ut ille rep. difficilimo tēpore capesseret: nemini mirū uideri debet, si quod per initia testatus sum, ad huius magnitudinē lætitiæ nullius hominis facundia, nullius uis ingenij peruenire potest. Sed hæc translatitia sunt, cōmunia sunt omnibus. Illæ peculiæres Veneto causæ, quod neq; gēs est ulla, neq; natio (absit uerbo inuidia) cuius uel plura, uel maiora, & in Christianam repub. cuius uos caput estis, & in Romanū imperium argumenta beneuolentiæ, fidei, pietatis appareant. Non audeam ista profiteri, Cæsar optime, nisi & uera esse constaret, & tu uera libēter audires: alioqui sciebā scelus esse coram te parū certa dicere, nedū falsa. Sunt & illa nobis propria, Maximiliane rex fortissime, quod clarissimū nomen Austriæ familiæ, qua nulla fuit unquam regum imperatorumq; fœcundior, religiosum & uenerabile semper habuimus, q̄ Federico patri tuo principi saluberrimo, quęcunq; res tulerunt, enixē studuimus, quibuscumque eum locis & temporibus singulari significatione uoluntatis & obseruantia prosecuti sumus, quod ipsum te semper à teneris unguiculis inductione quadam animi non occulta impensissime coluimus, autoritati tuæ fauimus, amplitudinē quantū uires fuere defendimus. Iam qui principibus Lusitanæ nobilissimis & fortissimis, unde maternum tibi genus est, qui socero tuo Carolo duci generosissimo, qui Philippo eius patri sapientissimo principi chariores unquam fuere, q̄ Veneti? Tot modis copulati cum sublimitate uestra sumus, tam multiplici nexu uincti, ut qui hæc non uidet, nihil omnino uideat: qui plus desiderat, nihil omnino desideret. Gratulatur ergo prorsus in uobis sibi, & in se uobis senatus, & uniuersa ciuitas nostra, non quantum ceteri fecere, sed quantum nulli: nec quantum dici uel cogitari potest, sed quantum nec dici nec cogitari fas est. Et quoniam ambo uos celeberrimi principes hinc parer,

inde filius, ita mutuò creuistis, ut neq; tu maior, neque tu felicior esse possis: reliquum est, ut Deum optimum maximum conditorem huius, & seruatoremp imperij publica uice compreter & obtester, ut quando rem Romanam principū duorum patris, & filij, huius maturitate senioris, illius uirtute iuuenis florentissimam esse uoluit, beneficio suo faueat, pietatemq; suam, & uoluptatem conseruandi per optimos principes generis humani fanciat, & perpetuam esse iubeat. Postremò, ut illustrissimum ducem nostrum, & inclytam Rempublicā incolumitatis, & gloriæ uestræ cupidissimam, quæ te, Cæsar semper & patrem, & principem Christianæ religionis agnouit, coluit, & suspexit, sacrosanctæ maiestati tuæ, quanta maxima possumus ueneratione, religione, deuotione cōmendemus, opes nostras omneis, atq; uires ad ornamentū & incrementū imperij, dignitatem & amplitudinē sacratissimi nominis uestri, promptas, expositas & dicatas esse doceamus. Dixi.

HERMOLAVS BARBARVS I. CARONDELETO SVPREMO

REGIS ROM. SECRETARIO S.

Rationem à me nudiusquartus habitam ad principes, amplitudini tuæ mitto recognoscendam castigandamq;. Quanquam enim mei moris esset, nihil unquam temerè, nihil non diu conditum atq; pressum emitte-
tere, cum primū tamen desiderari eam à te subodoratus sum, intulī mihi uim, & peruici tandem, ut instituto meo decederem: ratus id quod erat, minus esse malum, adire periculum famæ, quàm moram desiderio tuo facere. Queris unde tanti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Compertum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratum habeo quantum me diligas parum merentem, quantum orationem & actionem meam commendes. Sed heus tu docte uir, obsecro ne mirere, si qua leges in hoc libello, quæ tunc dicta non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc: admonitus ab aulicis extemplò q; limen attingi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quæq; dicerem, patientissimis omnino, sed occupatissimis tamen principibus parcerem. Amputavi subito consilio multa, quanquam quod potest consilium fuisse, si subitum & ea quæ tunc resecuri, modò sunt annexa: utcumq;, ueterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teste, cōstat longè aliter scripsisse, quàm egissent. Exulanti Malsitæ A. Miloni quidam orationem M. Tullij, non quam habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit: tunc ille: Si sic egisses, inquit, Marce Tulli, non esitaret Malsitæ barbatus pisces Milo. Cæterum non dubito, quin nisi te amor fallat, ut audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed æquum te quæso nobis & cognitorē & iudicem præbe, considerans hoc, & æstimans, quòd sesquihoram antè q; principes adiremus, significatū nobis fuerit, nō duas orationes seorsum, ut cogitabamus atq; paraueramus, sed unā duobus iunctim habendā & recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto tēporis immutanda fuit, orationis uniuersæ filū retexui: atq; ut breuī rem cōplectar, & cutis, & facies ipsa prorsus interpolata est. Vale decus nostrū, & me principi nobilissimo, cuius es inter eos qui sunt à secretis, meritò supremus, commendatissimū rogo facias. Utinā aliquando tantī sim, ut res ab illo fortiter & magnificè gestas posteritati cōmendare possim. Tam facturus sum id libenter, q; qui maxime desideret. Ex Brugis, pridie Nonas

Augusti, M. CCCCLXXXVII.

EPISTOLARVM ANGELI POLITIANI FINIS.

ANGELI

ANGELI POLITIANI MISCELLA-

NEORVM CENTVRIÆ PRIMÆ AD LAVRENTIUM MEDICEN PRAEFATIO.

Vt tibi superioribus diebus, Laurenti Medices, nostra hæc Miscellanea inter equitandum recitarem, delectatus arbitror nouitate ipsa rerum, & uarietate non illepida lectionis, hortari coepisti nos, ut unam saltem ex eis Centuriam (nam centenis libri singuli capitibus explicantur) publicarem. Quod nunc utique simul auctoritate tua, qua maior, nobis quidem, nulla in terris est, simul ratione adducti facimus: quoniam nostra ista iam nonnulli uel cum puluisculo conuerrunt, sic ut alijs pridem, sibi que nostrorum titulo laborum nimis placeant. Quanquam scimus inuidia magna fore hos libros, & multum sermonis subituros, ut qui de magni nominis autoribus liberè pronuncient. Sed non id nostrum exemplum. Nam scriptores ferè omnes sic suas tuentur parteis, ut alienas oppugnent, ac laudis occasionem plerunque de aliorum erratis petant: tum sæpe à tenuioribus & gregarijs, ueluti que postremæ notæ, qualis ego, uel Cluuienus, etiam procures illi (ut ita dixerim) & antesignani quidam litterarum suggillantur. Verus est autem dictum: Conscientia mille testes. Scit illa prorsus nihil hic odio datum, nihil stomacho, candidè omnia, & simpliciter, nihil aut insectanter aut maleuolè, nihil oblatrandi studio, nihil ostentandi uoto protulimus, animo que semper ad probandum (si liceret) quàm ad improbandum propensiore fuimus. Neque uidelicet strophis, aut cuniculis, sed libero examine, libera ueritatis fronte rem gessimus. Ac non id quæsiuimus, ut aliquam doctis hominibus ueluti labeculam aspergeremus, sed id cauimus potius, ne sub illorum auctoritate studiosorum fides periclitaretur. Denique in eos potissimum euenus hic ex professo directus, in eos hic aries ex destinato temperatus, qui contra ueri faciem, pro uernaculo quidem sibi, sed imaginario tamen sensu frontem durant: eos acie styli maximè compungimus, qui stylum uertere, hoc est, qui sua errata dispungere non didicerunt. At inordinatam istam, & confusaneam quasi syluam, aut farraginem perhiberi, quia non tractim & continenter, sed saltuatim scribimus, & uellicatim, tantum abest uti doleamus, ut etiam titulum non sanè alium, quàm Miscellaneorum exquisiuerimus, in quæis Græcum tamen Helianum, Latinum sequimur Gellium, quorum utriusque libri uarietate sunt, quàm ordine blandiores. Quanquam me Clementis quidem Alexandrini pontificis, apostolici que uiri commentaria, quæ *συναγῆς*, quasi stragula picta dixeris, inscribebantur, alium profectò nobis titulum, nisi uarietatis istius insinuabant. Etenim de Aristoxeni taceo commentarijs, quos pari ferè titulo citat eo uolumine Porphyrius, quod in Harmonica Ptolemæi composuit. Denique si uarietas ipsa, fastidij expultrix, & lectionis irritatrix in Miscellaneis culpabitur, una opera reprehendi rerum quoque natura poterit, cuius me quidem profiteor tali disparilitate discipulum. Quod si ad omnem se minutiem demittunt, hoc uerò apud Latinos exemplo etiam Cæsaris, Varronis, Messalæ, Ciceronis, Plinij, Quintilianij, aliorum que similium facere licet, quos æmulantibus & errare honestum. Quare quod istos ueluti patricios decuit, etiam me quasi minorum gentium nō dedeceat. Par adeò celebritas nominum, uel Græca inserit, uel ex commodo interpretatur, id que nunc ad sensum, nunc ad uerbum, quod hic utrunque. Iam si cui parum quæpiam enucleata, fortasse etiam nimis dura, obscuraq; uidebuntur, certe

certè is nec ingenio satis uegeto, nec eruditione solida fidelique fuerit. Sicubi barbara quædam, & obsoleta deprehenduntur: ea uerò de industria disperimus, etiã ut barbaris & ineruditis placeremus, & fieret liber corrasa undique gratiola uendibilior. Si qui remotiora dicent hic inueniri uocabula, quæ ut sumpta credantur de medio, ne isti arbitror sententiam suam mutabunt, cum ad usque medium literaturę promouerint. Nec enim desunt, quibus etiam (ut ait M. Tullius) alabastrus unguenti plena putere uideatur. Tum in hoc genus scriptionibus, quę non se populo uenditant, sed paucis modò parantur, usus istiusmodi recondita suppellectilis, præsertim uerecundus, minime improbat a bonis. Nec enim renouare sit probum, quæ iam penè exoluerunt, si modò hæc ipsa non uetustescere adhuc, sed uetescere de integro possint. Si quę interim nonnulla offendunt eloquendi diuerticula, minus fortasse hominibus nota, qui decem tantum Ciceronis paginas, nihil præterea lectitauerit, utique ab hoc ego ad eruditos prouoco: præcipue credo laudaturos, quę ab ipso improbabuntur. Nihil autem forsan intolerabilius, quam ut de te sententiam ferat indoctus, qui tamen sibi ipse doctissimus uideatur. Si quis ubi quid refellitur, multarum uel autoritatum, uel rationum moles desiderat, at uictoriam sciat illic a nobis non uictoriæ quærere satietatem. Si longiuscula capita alia, breuiuscula rursus alia putabuntur, credamus hanc quoque esse legem noui operis, ut æquale habeat nihil, nusquam sibi sit par, semper dissimilitudine claudicet, unamque istam regulam tueatur, ne quid ad regulam, ne quid ad perpëdiculum, libellamque reuocet. Si liberior stylus insolentis existimabitur naturæ, forsan benignior interpreti simplicitati potius tribuet, quæ nec ingenuos dedecet. Sicubi porro consuetudo refragabitur, at ueritas, quæ nugas non facit, aut ueritatis uicaria consuetudo melior patrociniabitur. Nam & sumptum consuetudine dicitur, quod aduersus auctoritatem sit receptum, & error sepe consuetudinis obiectatur a doctis. Tum pulchre sic ait quidam: Consuetudo sine ueritate, uetustas erroris est. Denique si pauca resperimus interim scrupulosa & anxiosa, quodque uerius, subacida, uel ex philosophia, cuius iam pridem sumus candidati, uel ex orbe illo disciplinarum, quæ studio sapientiæ famulantur, at ea stomachum tamen lectoris prædulcibus marcentem recreabunt fortassis, & exacuent. Nam quod hæc omnia grata sui uice conspirent, & quodam uelut antitheto foederentur, penè de calcaria (quod dicitur) in carbonariam decurrimus, & id operam dedimus, ut alternatim deinceps inter se contraria quoque subsequerentur, quæ nos querelæ istiusmodi eximerent. Nec enim deseri apud nos etiam patimur, quæ sint amoena magis, & oblectatoria, ne dixerim illecebrosa, quam uel utilia, uel necessaria: siquidem est (ut ait Varro) aliud homini, aliud humanitati satis: etiamque citra emolumentum speciosa interim petuntur, non hercle minus, quam sine specie compendium. Ergo ut agrestes illos, & hircosos quædam ex his impolita, & rudia delectabunt, exasceataque magis quam dedolata, nec modò limam, sed nec runcinas experta, nec scobinas: ita ediuerso uermiculata interim dictio, & tessellis pluricoloribus uariiegata, delicatiores hos capiet, uollos & pumicatos, ne conflatis utrinque uocibus, & æquabili uel plausu, uel sibilo, aut ad cælum efferar, aut ad humum deijectar. Medijs autem inter hos, & neutro notandis, quasi quidam diuersorum Cinnus (ut ait Cicero) satisfaciet, non uno aliquo excellens, & omnium tamen particeps. Nec enim gustus idem omnibus, sed suum palatum cuique. Tum credo & expuent in conuiuio quidam, pro fastidioso, & uesco, quod mox in culina pro suauis liguriar, & opimo. Nos ista certè non foro, & curiæ, sed cubiculo, & scholæ parauimus, eoque studuimus, nescio an & præstiterimus, ut si quę hic essent, omnino faciles essent, & simplices

plices munditiæ, non operosa & pigmētata lenocinia: color, nitorq; uerus, & ingenuus, nō ascitus & ex arcula, congruens habitus & expeditus, nō onerosus, & laciniosus. Postremò cuiusmodi exeant, quoquomodo hæc accipiant, minime profectò recusamus: sed nec opinor euademus cōmunem illam scribentium sortem, malè audiendi, sit modò ita cordi lectoribus. Quinimò isti aleæ caput obiectamus, neq; patrociniū respicimus, quod ultrò nobis ademimus censura. Decernaturq; potius in nos, traducamur, uexemur, quàm non literarū publica fraus, quarum nobis est honor proprijs utilitatibus antiquior, etiam nostro aliquo, uel famæ, uel otij dispendio redimatur. Nam quò ista quæso studiorum communium professio, si iam uentum ad hæc usq; est, ut quod officium studijs uniuersi debemus, cessare omne tamen suspitione degeneri patiamur? Quo pacto uel durare ultra, uel esse iam poterit honestarum literarum sinceritas, soluta penitus censura, dum sic æquè omnes inuidiam perhorrescimus? Quanquam (quod ad me attinet) utinam labori meo non contemptus potius quàm inuidia debeat. Illud enim propè in uotis est, si modò, quod ait Lilius: Inuidia uelut ignis alta petit. Quin agitedum studiorum cultores optimi, pro se quisq; alacres, gramen hoc inexpugnabile, quo bonæ fruges humanitatis præfocantur, auellite, subnascentesq; sacris stirpibus, quasi perniciosissimas hederas, & omnem earum succum lapsibus erraticis exsorbentes, abrumpite penitus, & detruncate. Non desunt interpolatores ueritatis, ne desint quoq; redintegratores: existat uindex aliquis rogo, & patronus periclitantiū disciplinarum. Nam ego ut unus è medio, quid mihi liberum sit, utiq; experiar. Faciam nec ne operæ precium, post uidero. Quorsum tamen fluxerit, aut quocunq; res ceciderit, æqui boni faciam, plane que malignitatum omnium, & obtreccionum uenena, non deuorabo modò, sed (quo sum sto macho) etiam concoquam: certus ueritatis hunc esse quasi geniū, simul atq; in publicum appareat, ut odiosa inimica que sit uulgo. Conniueant igitur alij licet, & dicere uerum missent, ego unus profectò (quicquid erit) non dissimulabo iudiciū, non supprimam quæ sensero, non indulgebo iam talibus patientiam, sed uel huic libello meo, saltem semiliberè, sic insufurrabo: Vidi, uidi ipse libelle, cotidieq; uideo multa in literis fieri capitalia, compilari subdolè aliena, confingi ad libidinem, quæ cui cōmodum, ascribi etiam idoneis, quæ nec agnoscant, allegari qui non extent autores, citari quinetiam pro uetustis, nulli sibi comparentes codices, compleri libros omneis operosissimis uanitatibus, falsa pro ueris, ascita pro natiuis, nouitia pro uernaculis supponi, pollui, adulterari, oblini, incrustari, distorqueri, confundi, præcipitari, interuerti omnia, nulla fide, nullo nec pudore, nec iudicio, quodq; his omnibus pestilentius; occasione quoq; recentis artificij, quamlibet stolidissimas opiniones in mille uoluminum traduces momēto propagari: postremò (ut semel dicam) etiam nunc multos aurículas habere asini. Dicat hic aliquis: Quid tu autem? Fateor equidem, possum falli, ut humanus, sed neminem profectò sciens fallo, & ut mendacium fortasse dico, sic certè non mentior. Tum egomet mi ignosco: Meuius inquit, imò autem (extra iocū) nec egomet mi ignosco, & si quid indoctius incautiusq; ptulero, refutari à quouis cupio, refutaturus ipse me, si fuero admonitus. Non em̄ sic me peruersè amo, ut errare alios malim, q̄ innotescere q̄ errem. Sed ex eorū sum numero & ipse, qui pficiendo scribūt, et scribendo proficiūt. Ac de isto quidē fors uiderit. Illud uerissimū, si domi cōmentarios istos diptius, atq; in manib. habuisssem, & regustare interim ex intervallo licuisset, lōgè instructiores fuisse eos, locupletiores, adminiculatiores, pdituros. Videlicet hoc illud est præcipuè studiorū genus, qd uigilijs augeat, ut cui

ut cui subinde ceu fluminibus ex decursu, sic accedit ex lectione minutatim quò fiat uberius. Tum incondita nunc quoque pleraque, ineliquata, indiscussa, non rotunda, non tornata adhuc, sed quæ aurem prorsus præterierint, utpote restrictim cogitata, & ex tempore potius quam à cura, quanquam ex abundanti penè styli negotium curat, & elocutionem concinnat, quem cana & ueritas & fides præcipue sollicitat. Enimvero ne putent homines maleferiati nos ista, quæquæ sunt, de sece hausisse, neque grammaticorum transiuisse lineas, Pliniano statim exemplo nomina prætexuimus autorum, sed honestorum, ueterumque duntaxat: unde ius ista sumunt, & à quibus uersuram fecimus: nec autem, quos alij tantum citauerint, ipsorum opera temporibus interciderint, sed quorum nosmetipsi thesauros tractauimus, quorum sumus per literas peregrinati, quanquam & uetustas codicum & nomismatum fides, & in æs, aut in marmore incisæ antiquitates, quæ tu nobis Laurenti suppeditasti, plurimū etiam præter librorum uarietatem, nostris cōmentationibus suffragantur. Vt autem uel exemplo doceremus circulatorū præstigiās & imposturas omneis esse tollendas, refrenandamque adeo quorumpiam lasciuia, quæ iam sicuti cancer latè serpīt, inaniter de præscripto & licenter egrediendi, nusquam aliquando ueteris scripturæ testimonium citauimus, ne quid adscriptitium, ne uel quid usquā superductitiū præualeret, quin sua quodque facie representauerimus, & apposuerimus eas notas, unde exquiri penitus usque à stirpe possit autoritas. Atque ut muneris huius nostri nullæ prorsus appendices desiderentur, etiā capita ipsa rerum, titulis inclusa breuissimis: sed in quæis maior quam pro numero utilitas, concenturiauimus: & ceu breuib. ceris ingentes summas calculatorum more collegimus, quò negligentia delicati lectoris ipsi potissimum subscriberemus. Proinde sicuti sub Aiæis clypeo Teucer Homericus, ita nos utique sub umbra tui nominis latitantes, centuriatim dabimus in barbaros impressionem. Ita editione subinde aliqua, uel æquis, uel iniquis mos geretur. Et quadam pensante uice, sicut illis quod osculentur, ita his abundè supparabimus quod mordeant. Mordebunt autem puto nostra uel rabiosi quidam, quos eleganter Cato uilificatores appellat, isto potissimum litigandi uitio, ueluti morbo laborantes, cerebrosa gens, & irritabilis, qui sine causa, sine discrimine, clausisque (quod aiunt) oculis, quodcumque nomen adlatrant: uel qui rursus aduocatione mercenaria, uenali que sententia, cuiusque semel autorati atque addicti, quasi dediti mancipio sint, eundem tueri pugnaciter pertinaciterque, quo iure, quaque iniuria obstinauerint. Vel iactantuli illi, & nugiendi, pleni tumida, sed & fatua coniectura, qui seque, & sua duntaxat etiam sine rivalibus adamant, sibi fauent, alijs obtreçant. Vel postremo lucifugi quidam ueritatis, & (ut planius dixerim) blatarij literatores, qui defluentibus oculis, uereque nocturnis, non diem tantum sereniores, sed nec umbrā sublustrem satis ferūt. Nam de illis dubitat nemo, quos liuoris tinea comest, quos rubigo subrodit inuidia, qui gloriam alterius, suam poenam, felicitatem alterius, suam carnificinā faciunt, qui profectu contabescunt alieno, quos ægrefcens prosperis maleuolentia, ceu tortor intestinus iugiter excruciat. Sed & censores item pulpitarij (nec autem de doctis bonisque nunc agimus) solent plerumque fodicare nos, & studijs obstrepere istis. Etenim pleni ieiunitatis literas humaniores apud infamiam plebeculam, penè dixerim solenniter, buccis concrepantibus infamant, & crassa rusticitate feroculi, quam solam (quod & Hieronymus ait) pro sanctitate habent: sic in eas, & earum studiosis ampullosos proclamationibus infrendentes inspumantesque defæuiunt, ut facile se declarent etiam Græcos illos improbare, & penè odisse uerè sanctas animas, Basilium, Chrysostomum, Gregorios, etiā

Latinos

Latinos, Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, Hieronymumq; ipsum, & alios id genus nostræ religionis antistites, gentium, linguarumq; omnium disciplinis, uelut opibus Aegyptiorum suffarcinatos. Quo mihi etiam uidetur admirabilior deliciae tuæ Martianus hic Genazanensis, nec in theologia cuiq; secundus, & omnium quos in ecclesia concionantes audiuius, nō prudentissimus modò, sed & facundissimus, cuius neq; suspecta populis ad bonā frugem tendentib. eloquentia, quoniā uitæ incredibili seueritate cōmendatur, nec ē diuerso tristis, aut reformidabilis austeritas, quoniā poetica delectimēta, pulchramq; istam literarū uarietatem, nitorē, delicias non aspernat. Vt igitur lana purpurā bona fide potura, certis prius inficitur medicamentis: ita literis arbitror, doctrinisq; talibus excoli animos (quod ait in Hortensio Cicero) & ad sapientiā excipiendā imbui, pręparariq; decet. Atqui non tamen ob istos pigebit aut exigere stylo, quicquid hoc nostrarum lucubrationū est, aut experiri quid concedatur in illos, qui fraudes in literarum negotio cōcipiant capitales. Nam & ego Philoxeno ignosco, sicuti Cicero idem ad Atticū scribens, redire in carcerem, q̄ mancipare iudiciū preoptanti, maxime si non presenti seculo, sed quasi æternitati: prout etiā dictū à Thucydide, seruire scriptores conuenit. Eoq; libri puto ipsi monumenta uocantur, q̄ ad memoriam magis posteritatis incorruptius iudicaturæ, q̄ ad ineptam præsens temporis gratiolam, spectare debent. Ergo ut q̄ maxime (si licebit) hæc nō extingatur solū, sed etiā opprimat improbitas effusē omnia deprauantiū, nec abeat in exemplum, trita & prostituta frons, atq; oris tanta durtia, iam nūc centurias sequēteis, pro suscepto (arbitror) salutari conatu, neutiq; ad huius primæ gustū repromittimus. Quos enim molli nunc articulo tractamus, quos leui & lento brachio tangimus, fortius dein puto prememus atq; urgebimus, & cōtenti paulisper interim prælusoria, uelitariq; pugna, mox uiribus collectis, toto exercitus robore depræliabimur. Quinetiā (quoniā tunica ppior pallio) uindicabimus audacter, & gnauius à plagiaris ac furunculis interdū nostra, & asseremus liberali causā manum. Nostra uerò nunc accipi tantū uolumus, quæ labore industriaq; ipsi magna principes extudimus, nec expalpari unq; nec extorqueri nobis ea passuri, q̄ diu licebit, nostra, inq; non eiectiona, sed pignora. Nam ut hæc in mediū uice missiliū direptui conculcatuiq; relinquimus: ita illa nobis recipimus & defendimus: hæc exponimus, illa & agnoscimus, & tollimus: sed ita tamen, ut imitari simias nolumus, quæ suos dicuntur foetus, quamlibet deformes, pro formosissimis admirari. Nec erunt, opinor, hæc quoq; nostra, quanq; leuioris operæ studia, seu ludicra uerius, dedecori tibi Laurenti Medices, cui nunc adscribuntur. Adscribuntur aut nō magis adeò, ut me gratū beneficijs tuis approbent, aut reponant gratiā, quòd auxiliariū te, quodq; consiliariū habuerunt, q̄ ut auspiciatò procedant, & ut in ijs tui memoria frequentetur, ex quo liber autoritatē capiens magni celebritate nominis cōmendetur. Tum cui summa studiorum meorū debetur omnis, ab eo quoq; portio ipsa iure incipiet. Et hercle ueluti bellaria sint ista, secundis accepta mēsis. Quoniā rectæ coenæ speciē uicemq; grauiora illa occupant, qualia tibi multa uel Marsilius Ficinus Platonis, uel Aristotelis interpres Argyropylus Byzantius ē philosophiæ penū congesserunt. De isto enim præ cunctis admirando, non Pico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phœnice potius, qui nunc in tua lauru nidificat, tāta mea quidē expectatio est, ut ausim Propertio succinere, Cedite Romani scriptores, cedite Graij. Tu uale, patrone iucundissime, & (quod facis) perge fauere doctis, perge literas excitare, perge à situ recipere rem Latinam, ab interitu Græcam, quò tui memoria nominis ab iniuria prorsus obliuionis asseratur.

Ang. Polit.

T

ANGELI

LATINI GRAMMATICI.

Seruius
Priscianus
Donatus
Acro
Porphyrio
Marcellus
Sex. Pompeius Festus
Iunius Philargyrius
Probus
Gellius
Fulgentius
Pedianus
Persuatis innominatus interpres.

POETAE.

Vergilius
Ovidius
Lucanus
Lucretius
Valerius Flaccus
Statius
Claudianus
Silius Italicus
Seneca tragicus
Plautus
Terentius
Horatius
Persius
Iuuenalis
Propertius
Tibullus
Catullus
Martialis
Ausonius
Prudentius
Martianus
Germanicus Caesar
Licentius.

HISTORICI.

T. Livius
Cornelius Nepos
Cornelius Tacitus
Valerius Maximus
Suetonius
Capitolinus
Eutropius
Ammianus.

ORATORES.

Cicero
Quintilianus
Plinius iunior
Symmachus.

ASTROLOGI.

Iulius Firmicus
Hyginus.

PHILOSOPHI.

Seneca
Cenforinus
Boetius
Apuleius.

AVTORES AMBIGVI TITVLI.

Plinius
Petronius
Solinus
Fauftus
Vibius Sequester
Vitruvius
Frontinus
Varro
Macrobius
Columella
M. Iunius Nypsius.

AVTORES SACRI.

Tertullianus
Cyprianus
Lactantius
Ambrosius
Hilarius
Hieronymus
Gaudentius
Augustinus
Rufinus
Sidonius.

Item ex iure ciuili, pontificioq; de-
libata quæpiam.

GRAECI AVTORES GRAM-
MATICI.

Eustathius
Pollux
Hephestion
Nica
Suida
Maximus
Apollodorus
Doxapater

Lucilius

Lucilius Tarrhaus
 Apolloniꝝ interpretes
 Sophocleus
 Theon
 Zenodotus
 Platonius
 POETAE.
 Homerus
 Hesiodus
 Apollonius
 Nonnus
 Dionysius
 Aeschylus
 Sophocles
 Euripides
 Aristophanes
 Pindarus
 Callimachus
 Theocritus
 Triphylodorus
 Lucilius
 Euenus
 Posidippus
 Gauradas.
 HISTORICI.
 Herodotus
 Thucydides
 Plutarchus
 Herodianus
 Iosephus
 Strabo
 Pausanias
 Dion
 Zosimus
 Xenophon Ephesius
 Diodorus Siculus
 Dionysius Halicarnassensis
 Laertius
 Appianus
 Helianus
 Heliodorus
 Sozomenus.
 RHETORES.
 Aristides
 Lucianus
 Libanius

Aphthonius
 Synesius
 Nicetes
 Nicephorus.
 MATHEMATICI.
 Theon
 Achilles
 Heron
 Cleomedes
 Aristides Quintilianus.
 PHILOSOPHI.
 Plato
 Aristoteles
 Xenophon
 Theophrastus
 Heraclitus
 Porphyrius
 Proclus
 Abammon
 Iamblichus
 Atticus
 Dexippus
 Philo
 Maximus tyrius
 Alexander
 Themistius
 Sextus
 Philoponus
 Simplicius
 Arrianus.
 MEDICI.
 Galenus
 Paulus Aegineta
 Dioscorides.
 AVTORES AMBIGVI. TITVLII.
 Artemidorus
 Iustinianus
 Diogenianus
 Callistratus
 Africanus.
 AVTORES SACRI.
 Paulus
 Eusebius
 Seuerianus
 Basilus
 Theodoritus.

Sūt et alij citati ueteres prudētes, autoritatis incognitę, sicuti Pœmenicō scriptor,
 et Aristophāis, Xenophōtis, Aristide, Euripidis, Callimachi, Sinesiiq; enarratores.
 Sed nec barbari deniq; Hebræi, Chaldeiq; autores in suis q̃q; originib. a symboli.

Ang. Polit.

T 2 CAPITA

CAPITA PRIMAE CENTVRIAE.

Defensus à calumnia Cicero, super enarrata uinoui apud Aristotelem uocabuli, quod sit Endelechia. Caput 1

Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probe scriptum uocabulū, perperam mutatur. Cap. 2

Quibus uerbis Horatius Camelopardalim significauerit, quæq; sit eius animantis facies, quibusq; etiam hominibus censeatur, & quo primum tēpore uisa in Italia. Cap. 3

Quam multa poetarum interpretibus legenda, quodq; satyram Persius de Alcibiade Platonis effinxit. Cap. 4

Quid sit apud Lucretium Durateus equus, quodq; legendum apud Valerium Flaccum, non quidem nox dorica, sed durica, uel duria potius in libro Argonauticon secundo. Cap. 5

Quo intellectu Catullianus passer accipiendus, locusq; etiam apud Martialem indicatus Cap. 6

Pathicos homines Iuvenalem innuere, qui digito scalpant uno caput, idq; de Calui poetæ uersiculis. Cap. 7

Cur errantium syderum uocabula diebus tributa, rationesq; inibi ordinis eorū, scitu relatuq; iucundæ. Cap. 8

Quid in literis Domitio, & quatenus credendum, deq; illius euidenti, pudendoq; errore super uoce Attegiæ. Cap. 9

De Baptis, & Cottyto, de Cottytijs, tum apud Iuvenalem & Horatiū recta indicata lectio, enarratioq;. Cap. 10

Sententia de Claudiano exposita relatu præquam lepidæ fabellæ, tum fabella altera, non insuauior è græco itidem uersa super Venere & rosa. Cap. 11

Quomodo inuēta purpura, simul explicatus Nonni locus, græci poetæ. Cap. 12

Salutis augurium quod sit apud Suetonium. Cap. 13

Naulia quæ sint in Ouidij artibus, atq; inibi de barbaris organorum appellationibus, quib. Græci nostriq; utantur, quodq; etiā Chaldæi, græca interim, nostraq; id genus uocabula non aspernantur. Cap. 14

Qui fuerit autor Sybaritidos, de q; Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq; item cætero Sybaritarum. Cap. 15

De Aristidæ Milesiacis, de quo sit apud Ouidium, deq; Milesiorū delicijs. C. 16

Correctus in tragœdia Senecæ locus, atq; ex græca remotiore fabula declaratus super nemia leone. Cap. 17

Quid sit apud Iuvenalem fraterculus gigantis, quiq; apud altos Terræ filius, ibi demq; de Mani uocabulo. Cap. 18

Super aspiratione citatæ quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma Cap. 19

Emendata apud Suetonium & enarrata uox hæc Ascopera. Cap. 20

Quid sit aut minerval aut minervale munus, ex eoq; sententiæ Iuuenalis & Varronis expositæ. Cap. 21

Cuiusmodi sint uersiculi, in quib. ut ait Martialis, Echo græcula recantet. C. 22

Legendum apud Martialem, Cum compare mulo: quod pleriq; Cum compare gibbo, simul explicata ratio in eo, sensusq; uerior. Cap. 23

Quædam super Hecale anu in memoriā data, deq; poetæ Callimachi, tum ex epigrammatis priapeis expositus locus, & item alter apud Statium, quodq; uitiose legitur de eo in Apuleianis codicibus. Cap. 24

Quam

Quàm multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præposte-
ra, tum quem in ordinem restituendæ. Cap. 25

Versiculi in Fastis e græco super uite & capro, tum parodia quæpiam obscurior
apud Suetonium. Cap. 26

Verba in Ciceronis epistola, ex Enni Medea, de græca Euripidis. Cap. 27

Panici terrores qui uocentur, eo quod locupletissimi citati testes. Cap. 28

Vnde sit apud Ovidium Teuthrantia turba, Thespi uocata filia. Cap. 29

Vocabula inuētu rara, nec tamē singularia, Cucuma, Proseuca, Scruta. Cap. 30

Quid significet illud apud Iuuenalem: Tanquam habeas tria nomina, quodq;
manu emissi, patronorum sibi nomina imponebant, deq; in nomen adoptando ex
testamento. Cap. 31

Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox, quidq; poppyfmos, aut pop-
pysma significant: quodq; mos poppyfsmis adorandi fulgetras. Cap. 32

Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq; ea græcum prouerbium. Cap. 33

Vitiosè quæpiam in epistola Ciceronis, de que uocabulo quod est Sciam-
chia. Cap. 34

Locus in M. Varronis, & item alter in Columellæ libris rei rusticæ, defensio à
uitio, quædamq; super Euhemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita,
& locus apud Statium declaratus Cap. 35

Solutū hic, & enodatū, quod ænigma de Varronis libro citat Gellius. Cap. 36

Lapsum scæde Seruium, super Oaxe fluuio & creta. Cap. 37

Expositum Iuuenalis carmen, contra omnium hætenus sententias, super Laconi-
co & pitylismate Cap. 38

Scirpus exsolutus Aufoni uatis; de Cadmi filiabus, Melone, Sepia, & Cnidij
nodis Cap. 39

Scirpi simile uatis eiusdem epigramma, emaculatum atq; enarratum. Cap. 40

Quod in digestis Iustiniani principis, diem diffusum male, pro eo quod est dif-
fifum legitur, ut & apud Gellium diffundi & definitiones, pro illis, diffindi & diffi-
siones. Atq; inibi de Pandectis Florentinis nonnihil. Cap. 41

Pollices in fauendo premi, sicut in denegando fauorē uerti solitos, ex eoq; sen-
tentia Horatii, Iuuenalis & Prudentij declarata. Cap. 42

Quàm multas habuerint antiqui diphthongos. Cap. 43

Pegaseium nectar legi oportere apud Persium, non melos. Cap. 44

Patroclo iuniorem Achillem, contra quàm aut Aeschylus prodiderit, aut uul-
gò existimetur. Cap. 45

Cacoethes apud Iuuenalem tetrasyllabon, nō cacoethos. Et condita pyxide ly-
de, nō incondita legendum. Simul enarratus apud Martianum locus, haud arbi-
tror indiligenter. Cap. 46

Quæ Plinius super titulis ueterum artificum pendentibus prodiderit, ea de
monimentis etiam ueteribus agnita Romæ, sicuti speciem Vergilianæ Aegi-
dos. Cap. 47

De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro, uentitare in Apel-
lis officinam solito. Cap. 48

Contentio epigrammatum græci Posidippi, & latini Aufonij, super occasionis
imagine, tum pulcherrima ecphrasis græci Callistrati. Cap. 49

Locus in Plinianis exemplaribus emendatus, super nomine Proetidum, atq; in-
bi de ipsarum furore relata historia. Cap. 50

Cur in Ephesiæ Dianæ templo, molles appellati honores à Martiale. Cap. 51

Ang. Polit.

T 3

Quæ

- Quæ sit apud Martialem, Cornibus ara frequens. Cap. 52
- Quod positum nomen Agamemnonis, in M. Tullij Diuinationibus pro Vlyxis est, tum in transcursu locus in epistolis ad Atticum non inelegans, super miniatula cæra correctus & enarratus. Cap. 53
- Ceratinæ qui sint apud Quintilianum. Cap. 54
- Qui sint Crocodilitæ apud eundem. Cap. 55
- Cur gemino cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote, deq; tauris Aethiopicis. Cap. 56
- Quæ sint apud Suetonium Tetraones, correctumq; erratum Plinianis exemplaribus. Cap. 57
- Origo & ritus ludorum secularium, prætereaq; ad id alia, citatumq; eò Sibyllæ oraculum, mox & obiter explicata quædam, rursus que alia refutata non inutiliter. Cap. 58
- Non Vergilium, sed Ouidium uideri Priapei carminis autorem. Tum uersiculum illum qui sit apud Martialem, Ride si sapias, ô puella ride, Nasonis esse proculdubio: sed ex epigrammatis potius, q̃ aut ex artibus, aut ex tragœdia Medea, uideri citatum, mox que nouum quippiam, & mirum de Medea Nasonis adscriptum. Cap. 59
- Agon uerbû, quo Victimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Ouid. C. 60
- Erratû in codicibus Plinianis, super cicuta, uinoq; quodq; mendosè apud Macrobiû Aconitum pro conio. Cap. 61
- Qui sint arietini testiculi, qui digitus medicus apud Tullium. Cap. 62
- Aliter citari à Varrone Terenti uerba, q̃ aut in exemplarib. habeatur, aut Donatus agnouerit. Cap. 63
- Declarati uersus Aufonij & Ouidij super Choliambo aut Scazonte. Cap. 64
- Qui sit habitus in statuis pacificator, deq; eo sentire Statiû in prima Sylu. C. 65
- Locus in Plauti Mostellaria, & item alter in Milite, uindicati à uitio. Cap. 66
- Cornicem uideri apud ueteres concordia symbolum, non ut omnes apud Luuenalem existimant ciconiam. Cap. 67
- Versus ex Callimacho super crinibus reginæ Berenices, atq; inde mendum ex Catulli exemptum uersiculo. Cap. 68
- Oarion synceriter esse apud Catullû, quod Aorion isti legunt, qui bonos uolant libros. Cap. 69
- Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus & pugiones. Cap. 70
- Quæpiam uulgò legi apud Maronem contra regulam, contra que rationem metri. Cap. 71
- De Philyra & lemniscatis coronis. Cap. 72
- Vocabulum quod est Expermata, Catullianis uideri exemplaribus reponendum. Cap. 73
- Historia non illepida super Zeusi pictore & Helena. Cap. 74
- Emendata uox in Ibide, simul explicata sententia neutiquam nota hætenus. Cap. 75
- Non Antilochum ab Hectore, sed aliter uideri legendum, in prima Heroicodum. Cap. 76
- Quo argumento dicendum Vergilius, non Virgilius. Cap. 77
- Additam falsò negationem primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati. Cap. 78
- Cur Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera. Cap. 79
- Fabula

- Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus. C. 80
- De Oenō & Asello, quodq; apud Propertium mendose legitur oratio. Cap. 81
- Quod in Digestis titulo De edendo legatur ad alium, legi ad album conuenire. Cap. 82
- De Harpocrate. Cap. 83
- De Libertinis, qui uocentur Dedititij. Cap. 84
- Cuiusmodi apud Iuuenalem Cereris ludus accipiantur, deq; Cerealiū auctore Memmio. Cap. 85
- De fluctu Decimo, seu Decumano, cuius permulti poetæ meminerūt. Cap. 86
- Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philotheoron corruptum, de in improbe in nomen, quod est Philocteten. Cap. 87
- Vnde illud tractum, Fuimus Troes: quæq; extent in literis super Lacedæmoniorum choro, & cantico. Cap. 88
- Quod Seruius Grammaticus Bucolicos Maronis uersus tam mendose legit, q̄ falsò enarrat. Notataq; ibi & relata quædam super initiandis pueris, superq; dijs aliquot ueterum, maximeq; Genijs & Iunonibus. Cap. 89
- Qui uir Theodorus Gaza, quantumq; tamē lapsus in Aristotelis problemate uerso. Cap. 90
- Quo pacto uir idem græcè transtulerit, quod est apud Ciceronem, Suadae medulla, positiq; Eupolidos uersus de Pericle: tum indicatum quibus deniq; dea Pithò latinis appellationibus censeatur. Cap. 91
- Qui sint apud Liuium causarij. Cap. 92
- Vindicta Iustiniani principis præfatio quæpiam à uitijs, mendis' que aliquot. Cap. 93
- Lepidum Seueriani commentum de lunæ factura, & solis, deq; mensuris diebus, & annis. Cap. 94
- Græcum elegans adagium super Xenijs, Digestorum exemplaribus restitutum. Cap. 95
- Quanta in muribus salacitas, & Aeliani uerborum interpretamentū, atq; inibi locus apud Martialem correctus & enarratus. Cap. 96
- Automaton legendum in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatum: quidq; ea uoce significetur. Cap. 97
- Persii locus, & item Senecæ declarati: deq; manumittendis festuca seruis, & circum actu. Cap. 98
- Cur muri partem discicere, quod ait Suetonius, Hieronicæ soliti. Cap. 99
- Quæ sint apud Maronem silentia lunæ: quæ uel tacita uirgo apud Horatium: superq; ijs Seruiana, & Acroniana refutata sententia. Cap. 100

ANGELI POLITIANI MISCEL.

LANEORVM CENTVRIA PRIMA.

Defensus à calumnia Cicero super enarrata uī noui apud Aristotelem uocabuli, quod est Endelechia.

CAPVT I.

ARGYROPYLVS ille Byzantius, olim præceptor in philosophia noster, cum literarum Latinarum minime incuriosus, tum sapientie Decretorum, disciplinarum que adeo cunctarum, quæ cyclicæ à Martino dicuntur, eruditissimus est habitus. Hic & apud Medicem Cosmum decreto publico patrem patriæ, & dein apud Cosmi filium Petrum, nepotem que adeo Laurentium hunc, deus ubique nostrum, patriæ simul, auitæ que uirtutis heredem, suæ que Reipublicæ columen, insigni fuit & autoritate & gratia, quibus etiam libros dicauit Aristotelis à se uersos in latinum; sed & ipsum uix adhuc quidem puberem Laurentium dialecticis imbuere, ea que philosophiæ parte, qua de moribus præcipitur. Cæterum (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunam Marci Tullij Ciceronis exclamationem, qua Græciam uerborum interdum inopem, quibus se putat abundare, non eloquentius fortasse, quam uerius pronunciauit. Ob id igitur subiratus latinæ copię genitori & principi Græcus magister, etiam dictitare ausus est (quod nunc quoque uix aures patiuntur) ignarum fuisse non philosophiæ modo Ciceronem, sed etiam (si dijs placet) Græcarum literarum. Vix enim dici potest, quam nos aliquando, id est, Latinos homines, in participatum suæ linguæ, doctrinæ que non libenter admittat ista natio. Nos enim quisquillas tenere literarum, se frugem: nos præsegmina, se corpus: nos putamina, se nucleum credit. Sed ut ad Argyropyllum reuertar, oculos ad hunc modum nostri parentis uiuentis, uicturū que suggillantem, utebatur hoc ille uel maximo argumento, quod in primo Tusculanarum quæstionū scribat Cicero, censere Aristotelem quintam esse quandam præter elementa naturam, de qua sit mens, uerbaque denique ipsius ita legantur: Quintum genus adhibet uacans nomine, & sic ipsum animum Endelechian appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem, & perennem. Sed enim nemo est (aiebat) in Aristotelis lectione paulo frequentior, quin sciat Endelechian esse potius Aristoteleum uerbum, nequiquam significans quod Cicero putat, continuatam motionem, & perennem, sed perfectionem potius, aut consummationem quampiam. Nam cum uellet Aristoteles quasi nomenclaturam facere intellectuum suorum, uerba ipse quampiam noua concepit animo, ueluti que dein peperit, in quæ hoc quoque, per quod indicatur forma, species que, cui perfectionem res quæque suam debeat. Quod enim quidque est, ab hac est Endelechia potissimum. Cicero autem non quidem hanc Aristoteleam uocem, sed aliam prorsus ei contiguam finitimamque similitudinis præstigio falsus enarrauit. Endelechôs enim continuatim mobiliter, continuata que mobilitas Endelechismos, unde hanc Aristotelis entelechiam deduci putauit ille: quæ non d literam tamen, sed t potius habeat in syllaba secunda. Iam autores contra Ciceronem stare quamlibet magnos Peripateticos adijciebat. Et ut homo erat omnium (ut tum quidem uidebatur) acerrimus in disputando, atque aurem (quod ait Persius)

sius) mordaci lotus aceto: præterea uerborum quoque nostrorum funditor
 maximus, facile id uel nobis, uel cæteris, tum quidem suis sectatoribus persua-
 serat: ita ut, quod penè dictu quoque nefas, pro concessio inter nos haberetur,
 nec philosophiam scisse Marcum Tulliū, nec literas Græcas. Enimuero re dein
 tota diligentius peruestigata, meas esse partes, & item cuiuscunque Latini pro-
 fessoris existimaui, Ciceronis gloriam, qua uel maximè contra Græcos stamus,
 etiam uice capitis omni contentione defendere: quanquam illam sua non anti-
 quitas modò, sed quædam propè diuinitas extra ictum, supra que iniuriam po-
 suit. Iam primum igitur Argyropyli huius apud me quoque non exigui ponde-
 ris autoritas, alijs autoritatibus, multo' que (arbitror) ualentioribus refellenda
 est, tum ostendendum, ex eo quod obijciatur, augeri Ciceronis præconium, ne
 dum decreseat. Et prodibunt in medium satis (arbitror) quod ad philosophiam
 modò pertinet, idonei Ciceronis laudatores (ut simus interim quàm paucissimis
 contenti) Boetius, Macrobius, & Augustinus. Nam quis Boetio uel in Diale-
 cticis acutior? uel subtilior in Mathematicis? uel in Philosophia locupletior?
 uel in Theologia sublimior? Quem tanti iuniores etiam philosophi longè (ar-
 bitror) omnium perspicacissimi fecerunt, ut Aquinatem Thomam, diuum ho-
 minem, Magnum' que illum Thomæ præceptorem (Deus bone) quos uiros
 habere meruerit enarratores, & ab ipsius sententiâ, ne sit ulla quidem penè iam
 prouocatio. Porro de Macrobio, cui, rogo, magis credendum, quàm laudan-
 ti præcipue Boetio? Denique ipsius Augustini tam altè nisa in omnibus ferme
 disciplinis est autoritas, ut extra omnem sit aleam posita, sic ut ab ea iam ne trans-
 uersum quidem (quod dicitur) unguem recedi, fas habeatur. Etenim tanta in-
 genij constat eum celeritate uiguisse, ut quicquid de arte loquendi & differendi,
 quicquid de dimensionibus figurarum, de Musicis, de numeris præcipitur, eti-
 am sine magna difficultate, nullo hominum tradente, percepit: tanto dein a-
 cumine præstitisse disputandi, ut iure in uno isto potissimum, totius ueritatis ni-
 ti patrociniū uideatur. Consideremus igitur, quid hi singuli saltem de Cice-
 rone senserint, quantum' que ei tribuerint in philosophia, tum credamus auda-
 cter, non cuiusuis esse calumniam conflare homini, qui fuerit à laudatissimis ho-
 minibus tam singulariter laudatus. Boetius itaque non modò sic utitur identi-
 dem Marci Tullij testimonijs, ut ea pro fortissimis & inuiolabilibus obijciat ar-
 gumentis, sed & ipsius Topicorum (qui maximus est honor) suscipere inter-
 pretationem non erubescit. Macrobius autem sic in unius eiusdem libri uel exi-
 gua particula uersatur, ut nec Platonem comparem facere, nec omnibus insigni-
 re eum disciplinarum omnium titulis dubitauerit. Denique Augustinus cum in
 Academicis, quanquam sub alterius persona, nunc suum Ciceronem, nunc sa-
 pientem appellans, tandem ab ipso, inquit, Latina lingua philosophiam & in-
 choatam esse, & perfectam: tum in Confessionibus, ubi neutiquam personatus,
 eos ex professo damnat, qui linguam Ciceronis mirantur, pectus non ita.
 Quinimò quòd affectum mutauerit ipse, quòd ad Deum preces, & uota con-
 uerterit, quòd desideria non eadem quæ prius habuerit, quòd omnis ei ua-
 na spes euiluerit, quòd immortalitatem sapientiæ quæsierit æstu cordis incre-
 dibili: postremò, quòd surgere iam cœperit, ut ad Deum reuerteretur, cuncta
 hæc esse Ciceronis munus fatetur, uni' que illius libro, qui uocaretur Horten-
 sius, omnem suæ salutis occasionem retulit acceptam. Non enim ad acuen-
 dam linguam liber (inquit) ille offerebatur, nec eloquutionem mihi, sed quòd
 loquebatur, persuaferat. Quod isti utinam legissent, qui somnium ægroti
 nobis

nobis Hieronymi uapulantis ad tribunal obiectant, nec illud saltem cogitantes, illum ipsum Hieronymum, quum post repetitam dein statim Ciceronis lectionē periurus à Rufino argueretur, etiā grauissimē conqueri, quod sibi ab illo suamet somnia obijcerentur. Cæterum (ut ad propositum reuertar) uicerit sanè uel Argypylus, uel quiuis alius Ciceromastix. Sed rogo istas prius transcendere audeat autoritatum moles, quas opposuimus. Enimuero de Græcis literis facilior, priorq; sententia. Quis enim tam hispida aure, quis tam inimicus ueritati, qui si pauca modò peneq; etiam tumultuaria græca uerba, sparsim adhuc uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquam se dicat unquam magis aut elegans, aut Atticum tota q; Græcia reperisse: sic ut iure Possidonium, doctissimum illum hominem deterruerit à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totum Isocratis Myrothecion, atq; omneis eius discipulorum arculas, tum nonnihil etiam Aristotelea pigmenta cōsumpsisse. Qua mihi uidetur fiducia, non minus aliquando Græcæ quàm Latinæ linguæ ueluti pomerium protulisse. Sit argumento uel illud (ut uno interim contenti exemplo simus) quod innocentia uocabulum negat habere apud Græcos usitatum nomen, sed habere ait posse tamen ἀβλαβειν. Tum castigat interdum quoq; ceu segnitiam quorundam apud illos uocabulorum, sicuti cum uelle eos ait quidem distinguere, sed parum ualere uerba, quod uel in illis probant, quæ sunt melancholia, & furor: uel item in eo quod πόνου pro labore confusus illi, & dolore pariter accipiunt: tum melius aliquid nos dicere indicat, quàm illos, ut cōuiuium, ut alia, multoq; melius quædam notata esse uerbis Latinis, quàm Græcis, quod & significat multis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiam, quæ maxime habeant familiarem, non dissimulat. nec ullus eorum tamē quamlibet inquirendo se torserit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulum potuit. Iam uerò nōne Apollonius quoq; ille Molo, rhetorum omnium sui temporis celeberrimus, audita semel Græca M. Tullij, sed & extemporalī oratione, defixus diu stetit, ac deniq; ita mirabundus pronunciaſſe dicitur: Ego uerò te quidem Cicero cum laudo, tum admīror, sed me Græcorum fortunæ miseret, tædetq;, quod humanitatis & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reliqua feceramus, ea quoq; per te (quantum intellego) Romanis arrogantur. Enimuero hoc illius iudicium non Latinus, non ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse græco uir ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc sanè modum de scientiæ ipsius, deq; græcæ linguæ peritiā, testatū nobis ueteres reliquerūt. Age uerò nūc Endeletichia quoq; istam pensitemus, seram Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne istic igitur reprehenditur, quod Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandam præter elementa naturā, & sic ipsum animū nouo nomine appellauisse? Quod & Alexander Aphrodisæus Peripateticorum omnium etiam ab Auerroe laudatissimus, in egregiè subtilibus illis naturalium quæstionum libris ostendit, quos à se lectos diuus Hieronymus gloriatur, & Porphyrius in commentario, quod in Aristotelis decem genera per interrogationes edidit & responsiones, & Themistius super hos, in paraphrasi de anima secunda, & Simplicius ubi Aristoteleum paris argumenti uolumen interpretatur, & Quintilianus Aristides in tertio de Musica, & postremò in epistola quadam sua diuus Ambrosius (ut alios interim prætereamus) unanimiter propè significauerunt. Quanquam de hoc utiq; ne in uerbis quidem Aristotelis ipsis ulla dubitatio est. An illud potius culpatur, quod endeletichie uocabulum nec suis literis notauerit, & alium quàm Aristoteles intellectum (sicuti suprā diximus) accommodauerit. Principiò igit quæro ego ab istis, quonam maxime

maximè argumento Entelechiam potius quàm Endelechiam scriptum collegerint ab Aristotele: Tam enim uerbum nouum hoc, quàm illud: nec minus alterò significari animus, quàm altero potest: nec Aristoteles ipse perfectionem potius, quàm motionem illam indicari continuam noua uoce pronunciat. Crediderint ita sanè Porphyrius, Themistius, Simplicius, aut si qui compares: quæ autem tandem inuidia est, etiam aliter quàm posteriores opinatum, si stare ipse sic quoque uerique gradum bene & fortiter potest: Nam sit utra lectio uerior, ea quam Cicero agnoscit, an quæ apud posteros obtinuit, in incerto adhuc est. Etenim libri omnes Aristotelei, qui tam grandi nunc quidem autoritate pollent, interpolati, pleneque multis erroribus olim sunt editi, si fidem Straboni accommodamus, auctori non malo. Siquidè Neleus ipse Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis, Theophrasti non solum auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres, libros utriusque philosophi Scepsin, hoc est, in suam patriam cõportasse uniuersos perhibetur. Hi deinde à posteris ipsius, metuëtibz uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, infossi terræ, negligenterque habiti diu, tandem aliquando ab Apellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie situque (quod necesse fuit) multis exesi, & labefacti locis: quos tamen inconsultius supplere Apellicon ipse librorum, quàm philosophiæ studiosior, et pro arbitrio (quemadmodum quidam putabat) emendare ausus, plurimis temerariis erroribus. Hi tamen adusque Sulla tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescabant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia, carētes, paucos modò quos uocant Exotericos habuerunt, eo que posteriores exquisitis philosophati, quod Aristotelis uolumina (quanquam alicubi contaminata) peruolabant. Quippe Lucius Sulla bibliothecam Apelliconis istam repertā Athenis; Romam primus transtulit, tum Grammaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius, is qui libros etiam Peri hermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiam, nescio quibus, editis inuulgauit. Quocirca nihil est quod iam dubitemus, quin de sinceritate primæua lectionis istius, præsertim tantillo discrimine, uel libera sit in utramque partem suspicio, uel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit præferri, longè priorem, quàm Alexander est: primus ex illa cohorte, quā diximus, Aristotelis enarrator, quem Seueri floruisse temporibus, uel ipsius de fato significat opus, æqualemque prope modum, seu paulò credo maiusculum summis illis Academicis Origene & Plotino. Quid autem prohibet, quò minus Cicero ipse uidere matricem quoque librorum Aristotelis, qui fuerint ipsius ætate publicati: si non incorruptam, certè (sicuti diximus) conscribellatam potuerit: Tum & consultò factum ab homine doctissimo crediderim, ut libero pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus, quæ cū Platoni in Phædro sententia, super animæ motu sempiterno, atque (ut Varro inquit) diò, consentiret: de qua ipse quoque uel in Tusculanis quæstionibus, uel in sexto reip. uolumine, cõmeminerit: quādo & Philoponus in Aristotelis uita, & Simplicius in cõmentarijs de Anima, & in extremo Peri hermenias libro Boetius ipse germanas esse, & cõpares utriusque philosophi sententias asseuerant: etiamque libros septem cõposuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maximè argumentū colligeret, eandem Platonis esse prorsus, & Aristotelis hæresin, quod & Picus hic Miradula meus in quadā suarū disputationū præfatiōe tractauit, & uero uerius esse copiosissimo opere (credo) pulcherrimoque peruincet (nisi me tñ gustus fefellit) quod de Platonis hac ipsa, quā dicimus, & Aristotelis cõcordia, noctes atque dies molit ac cudit.

Ita non

Ita non modò nō errasse in uocabulo isto noster Cicero, sed uel eruditius aliquan-
tò, quàm ceteri, uel ad suam sectam scripsisse accōmodatius intellegetur, ut quod
de clarissimi uiri doctrina tam idonei, q̄ superius ostendimus, autores sponde-
runt, etiā ipsemet, in quo præcipuè diuerticulo calumniam patitur, largissimè cu-
mulatissimeq̄ præstiterit. Nec aut nouum Ciceroni, aut inulitatu, calumniam pati
à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem cōposuit, Sillo-
graphos imitatus maledicos scriptores: qui tamen libri iudicio doctarū aurium
sunt improbat. Sic aduersus generosissimū leonem procul despectis uocibus, e-
tiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probè scriptum
uocabulum perperam mutatur. CAP. II.

Alerius Catullus in Epigrammate quodam sic ait:

Ista cum lingua, si usus ueniat tibi, possis

Culos, & crepidas lingere carpatinas.

Quæsitum uerò à multis, explicatum adhuc à nemine, quæ sint carba-
tinæ crepidæ. Nam utrūq̄ rectè, sed & item carbasinæ dicitur. Quidam aut plani,
& tenebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponunt aut
Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, no-
mina cassa, & nihili uoces. Nos de græco instrumento, quasi de cella proma, non
despicabilis, nec abrogandæ fidei proferemus autoritates, quibus & lectio præ-
struatur incolumis, & interpretamenti nubilum discutiatur. Jam primū igitur lu-
lius ipse Pollux lib. 9. ad Cōmodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calcia-
mentum, sic à Caribus appellatū. Aristoteles uerò in secundo de Animalīū histo-
ria camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu longiore itinere fati-
scent. Sed & quatuor extant græcè nimis q̄ libelli elegantes Pœmenicōn titulo,
quorum in secundo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis introducit.
Et Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomantis inscribitur, orato-
res quospiam è Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq̄ etiam Xenophon
Socraticus Anabaseos tertio: Cum defecissent, inquit, ueteres calcei, carbatinas
habebant ex recētibus corijs bubulis confectas: quem etiam locum, dissimulato
tamen autore, Suidas adducit. Quin interpretis quispiam Xenophontis eiusdem,
carbatinas esse addit barbaricum calciamentum.

Quibus uerbis Horatius Camelopardalim significauerit, quæq̄ sit eius
animantis facies, quibusq̄ etiā nominibus censeat, & quo
primū tēpore uisa in Italia. CAP. III.

Oratius in epistola ad Augustum: Diuersum, inquit, confusa genus
panthera camelo. Nos olim iam publica prælectione dictauimus ul-
de: cum de camelopardali, quæ uulgò Girafa dicitur, sentire. Quam
etiam uocamus pantheram, Græci pardalin. Et hanc à rege dein ipso
Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam Laurentio Medi-
ci uidimus, non tam meo, q̄ ingeniorum omnium, uirtutumq̄ patrono. Tantum
mirati sumus habere ipsam cornicula, quanq̄ mas erat, quoniā de his nihil hæc-
tus in ueteribus memorijs legebamus. Caterū græcus Heliodorus non dilute
scriptor autoritatis, libro Aethiopicōn decimo, in hanc fermè sententiam de ea
meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopum dono datam ab Auxomitarum
legatis fabulatur. Postremò, inquit, accessere etiam Auxomitarum legati, nō ue-
tigales illi quidem, sed amici, & sœdere iuncti, qui beneuolentiā rebus prosperè
gestis indicantes, cum alia & ipsi munera obtulerunt, tum in primis animantem
quampiam

quampiam inusitata specie, naturaq; cuius ad magnitudinem cameli proceritas, color, pellisq; pantheræ, maculis uelut florentibus uariiegata. Postremæ infra alium partes, humi subsidebant, sicuti in leonibus uidemus. Humeri pedesq; priores, atq; item pectus, præter cæterorū membrorū rationem, procera. Tenuis ceruix, & quæ de reliqua corporis mole in olorum collū se tenderet. Camelo caput simile. Maior ipsa penē duplo, q̃ Libyssæ Struthi, subscriptosq; uelut oculos toruē motans conuiebat. Incessus autē longē animantium cæterarū terrestrium, uel aquatiliū dissimilis: neq; enim uicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein sinistra utraq; agitabat, cumq; ijs suspensa proferebat latera, tractu motuq; tam facili, ut eam quod uellet, tenui capistro uertici deuincto, ueluti fortissimo uinculo, magister perduceret. Hæc ut est conspecta animans, omnem continuō multitudinē obstupescit, speciesq; nomen inuenit ex ijs quæ præcipua in corpore, sic ut ex tempore eam populus Camelopardalin appellaret. Hactenus Heliodorus. Dion uerò græcus & ipse autor, in tertio quadragesimoq; Romanæ historiæ libro, de Cæsare narrans, ita fermē scribit: Camelopardalin uerò ipse Romā adduxit, & populo ostendit. Id animal cætera camelus, crura autē inæqualia habet, posteriora prioribus magis breuiā, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendēti simile incipiat, corpusq; reliquū sublime admodū cruribus prioribus sustentatur, sed ceruix in altitudinē penē peculiarem se tollit. Colore ipsa maculoso, ceu panthera: quo fit ut amborū promiscuo uocabulo censeatur. Plinius uerò de camelis tractans, hoc quoq; addit: Harū aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabunt Aethiopes uocant, collo similē equo, pedibus, & cruribus boui, camelo capite, maculis albis, rutilū colorem distinguētib. Vnde appellata Camelopardalis, dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primū uisa Romæ. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q̃ feritate conspicua: quare etiā ouis feræ nomen inuenit. Consimilia fermē huic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethiopibus. Sed & M. Varro in libro de lingua Latīna ad Ciceronē: Camelus, inquit, suo nomine Syriaco in latīnum uenit, ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat figura ut camelus, maculis ut panthera. Risi etiam nuper, quia uerbū ex Varrone dimidiatū pardalis tantum, nescio quis grammaticus in Lexicon retulerat suum, quod per ordinē literarum compositū circumfertur. Centū autem Gordiani principis ludis exhibitas, autore Capitolino, feras oues accepimus.

Quam multa poetarum interpretibus legenda, quodq; satyram Persius de Alcibiade Platonis effinxit. CAP. IIII.

Vi poetarum interpretationē suscipit, eum non solū (quod dicitur) ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis oportet lucubrasse. Nec prospiciendæ autem philosophorū modō familiæ, sed & iureconsultorū, & medicorū item, & dialecticorum, & quicunq; doctrinæ illū orbem faciūt, quæ uocamus Encyclia, sed & philosophorū quoq; omnium. Nec prospiciendæ tantū, uerū introspiciendæ magis, neq; (quod dicitur, ab limine ac uestibulo salutandæ, sed arcessendæ potius in penetralia, & in intimā familiaritatem, si rem iuuare latinam studemus, & inscitiam quotidie inualescentē proficere: alioqui semidocta sedulitas cum magna sui persuasionē detrimento sit, nō usui. Plurima tamen in philosophorū maximē operibus inuenias, quæ sint in poetarum nostrorū libros ascita: quale uidelicet, quod etiam annos abhinc aliquot Persiū publicè poetam enarrātes indicabamus, satyram ipsius quintam, cuius est initium: Rem populi tractas: ad Platonici dialogi, qui primus Alcibiades uocatur, exemplar, uelut delineatam: sic ut non ea solum quæ de iusto atque iniusto, Ang. Polit. V deq;

deq; sui cuiq; notitia Socrates inibi cum Alcibiade agit, delibasse ex eo pudēter, sed locos etiā quospiam, si non magni momenti, certe ueneris tamē plenissimos, & lepōris duxisse indidem Persius intelligatur. Quod genus & illa: Dic hoc magni pupille Pericli: quoniam Socrates quoq; ostendit omnium maximū uisum Alcibiadi, quod ipsi relictus à patre tutor Xanthippi filius Pericles. Sic item: Dīno maches ego sum: ductū ex eo quod apud Platonē sic est, *ὁ δὲ Πλάτωνας λέγει ὅτι δα νομαχης*. Consimiliter quod ait ibidem, Tecum habita: nōne dialogi eiusdē peruidisse uidetur uoluntatē? Siquidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hic aliud Plato, quā litteram Delphicam respexit, monentē, se quisq; ut norit. Quod & Picus Mirandula, noster amor, in Heptaplo sua, quam mox editurus, de septiformi sex dierum geneleos enarratione pulcherrimē tetigit. Hęc igitur inuenisse aliquando, uel inuicem etiam contulisse, nō emolumentum modō studiosis, sed & uoluptatem pepererit minimē uulgarem.

Quid sit apud Lucretiū Durateus equus, quodq; legendū apud Valerium Flaccū non quidem nox dorica, sed durica, uel duria potius, in libro Argonauticon secundo. CAP. V.

Vcretius in primo de rerū natura: Nec cum Durateus Troianis Pergama partu Inflammasset equus nocturno Graiugenarum. Durateum uocauit equum illum Troianum ab Epeo fabricatum peritē simul & eleganter: quæ græca uox & poetica ligneum significat: & sanē durateon uocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odysseæ sic inueniens:

*Αλλ' ἄγε δὴ μεταβῆθι, ὅς τις ἰππος λόσμου ἄεθρον
δυσκατὺς, τὸν ἐπ' αὖτος ἐποίησεν σὺν Ἀλλῶν.*

Et item paulo pōst:

δυσκατὸν μέγαν ἵππον, ὃς ἀπὸ πάντων ἔειπτο.

Vulgusq; eundem nō durateon, sed durion, cōmuniore lingua, sicut etia poeta Aristophanes. At em opici homines dictionē sibi incognitā expungere, proq; illo, quod est, durateus, reponere nugamenta quæpiā, uel dura tuens, uel, dira tenens, occepērūt. Id ne attentare amplius audeant, uisus mihi sum facturus operæ precīū, si de isto quoq; nōnihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicē proximē nobis Argonauticon Valerij Flacci perueterem Taddæus Vgoletus Parmensis Matthiæ Pannoniorū sapiētissimi & inuictiss. regis aulicus, homo literatissimus ostēdit, ē q fluxisse opinor & cæteros, qui sunt in manibus, cuius in secūdo sic est: Manet immotis nox durica fatis: nō ut uulgō legi, dorica. Quæ certō aut uera & emendata lectio, aut (quod suspicor magis) ueræ proxima, ut quod & usus & uocalitas persuadet, nox duria sit apud illum, qua scilicet inclusos utero Danaos equus ille durius, hoc est, idem qui durateus, patefactus ad auras reddiderit. Neq; autem diphthongus impediāt. Quā enim *δύρεος* græcē, tam & *δύρεος*.

Quo intellectu Catullianus passer accipiendus, locusq; etiam apud Martialem indicatus. CAP. VI.

Passer ille Catullianus allegoricōs, ut arbitror, obscoeniorē quempiam celat intellectum, quem salua uerecundia, nequimus enunciare. Quod ut credam, Marcialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi:

Da mihi basia, sed Catulliana:
Quæ si tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

Nimis

Nimis enim foret insubidus poeta (quod nefas credere) si Catulli passerē deniq̃, ac non aliud quidpiam, quod suspicor, magis donaturum se puero post oscula diceret. Hoc quid sit, equidem pro styli pudore suæ cuiusq̃ coniecturæ, de passeris natura salacitate relinquo.

Pathicos homines Iuvenalem innuere, qui digito scalpant uno caput, idq̃ de Calui poetæ uersiculis. CAP. VII.

Vi digito scalpunt uno caput. Sanè mollem uirum ex eo significari apud Iuvenalem in satyra nona nemini dubiū: sed & Pompeiū sic à Clodio notatum Plutarchus indicat in Pompeij uita, ut illud interim omit tam, quod in libello quoq̃ eo notam hanc Pompeij attigit, cui titulus est, Quo pacto fiat, ut inimici quoq̃ prosint. Quin & Ammianus Marcellinus hi storia libro 17. Pompei obtrectatores ait etiam hoc in eo ludibriosum, & irritū obseruasse, quod genuino quodam more caput digito scalpebat. Cæterum non tam mollis ex his uerbis, quam planè pathicus, & draucus aliquis designatur. Quod genus homines in satyra uniuersa Iuuenalis insectatur. Alioqui languidus oppugnator, & lenuncidus, uel potius (ut ita dixerim) ficulneus poeta sit iste, si iam quasi in molles feratur, hætenus in pathicos inuectus. Alludit enim, sicut mihi uidetur, ad Calui poetæ uersiculos in Pompeium, de quibus ita est apud Senecam in libris Oratorum & Rhetorum. Carmina quoq̃, inquit, eius quamuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi: dicit de Pompeio, Digito caput uno scalpit, quo credas hunc sibi uelle uirum. Hucusq̃ Seneca de Caluo. Quare cum poeta Iuuenalis indicare conaretur cōfluere Romam pathicos omnes, hoc est, qui sibi uirum uellent, festiuè id innuit ex particula Calui uersiculorum, tum quidem (ut est uerisimile) notissimorū, per quam consequentia noscitantur. Deq̃ his item supradictis Calui uersiculis sentire Porcium Latronem declamatione quadam apud eundem Senecam arbitror, qui ita dicat: In Cn. Pompeium terra mariq̃ uictorem fuit qui carmen componeret, uno (ut ait) digito caput scalpentem. Fuit aliquis, qui licentia carminis tres auratos currus contēneret. Hæc Porcius Latio. Quoniam autē liber hic Senecæ, quē adducimus, rarissimus adhuc inuentu, propterea quasi nouū dignati sumus hunc locum nostris cōmentationibus, ne quis exposita nimis forsitan, & proculcata, uelutiq̃ in medio iacētia putet retulisse.

Cur errantium siderū uocabula, diebus tributa: rationesq̃ inibi ordinis eorum scitu relatuq̃ iucundæ. CAP. VIII.

Omina ista dierum, de stellarum errantium uocabulis appellata, quam habeāt aut originem, aut rationē, nusquam sanè alibi me legere, quam apud historicum Dionem memini. Cuius ex libro septimo atq̃ trigesimo sic uerba possumus interpretari. Nam quod his septem stellis, qui planetes uocantur, dies assignari receptum est, inuentum quidem putatur Aegyptiorum. Sed in omnes tamen homines haud ita pridem (ut sic dixerim) uulgari coeptum. Cæterum Græci ueteres (quantū equidē sciam) nullo prorsus eam rem pacto cognitam habuerunt. Quoniam uerò cum nationibus alijs, tum Romanis uel maxime sic mos peruulgatus hic est, ut quasi iam patrius uideatur, pauca super ijs edisseram, & quo pacto, quæ ue causa sic ordinētur, exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq̃ sanè haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, qua una uis uniuersa musicæ totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cœli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atq̃ ab orbe illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omīssis duobus sequētibz, quarti

Ang. Polit.

V 2

deniq̃

deniq; dominū nuncupauerit, ac dein duos item alios transiens, septimum adierit, eodemq; modo progrediens, praesides illorum deos subinde in orbē recenserit, atq; ita dies adnumerauerit, deprehendet omnes ratione quadam musica cum coelesti illa distinctione ornatuq; congruere. Ceterum hæc una est, quæ fertur ratio. Altera uerò eiusmodi. Si diei noctisq; horas à prima statim coeperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam soli, quintam Veneri, sextam Mercurio, septimam lunæ tribuas: per eam scilicet orbium feriem, quæ ab Aegyptiis traditur, atq; item denuò facias, donec horas quatuor & uiginti pertranseas, inuenies primam sequentis diei horam soli coherentem. Tum hoc idem in quatuor illis & uiginti horis, eadem qua prius ratione si facias, lunæ primam tertij diei horam conciliabit. Quod si subinde hoc ipsum in cæteris obseruabis, congruentem planè deum sibi dies quælibet asciuerit. Hæc Dion, festiua nimis, & arguta, ni fallor. Sed quoniam uulgò nunc sabbatum, diesq; Dominicus uetus amiserunt nomen, cum ceteri etiam nunc retineant, scire studiosos conuenit, & hunc Saturni, & illum solis appellatum. Nam de solis die (quantū equidem recordor) etiā Sozomenus græcus historicus, etiamq; diuus Hieronymus: de Saturni aut, uel hic ipse Dion libro eodem, uel Frōtinus in Stratagematis, uel item poeta elegiarum Tibullus, uel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudētius in sermonibus cōmeminerunt. Sed & Faustus Mileuitanus Manichæorum propugnator ille maximus ita inquit: Placet suscipere sabbatorum ocium, & Saturniacis manus insertare catenis. Nec illud omiserim, mutata dierum istorum nomina, in quæ nunc à Christianis usurpantur, autore Constantino princeps, sicut in illius græca laudatione meminit Nicephorus.

Quid in literis Domitio, & quatenus credendū, deq; illius euidenti pudendoq; errore super uoce attegias. CAP. IX.

Dirue Maurorum attegias. Hoc Iuuenalis hemistichion de satyra quattadecima, q; aut eruditè, aut fideliter, aut etiā perspicaciter enarret Domitius, age iam (si uacat) inspiciamus. Sed pauca de homine prius, si quis hæc etiam fortasse. Domitius igitur Calderinus Veronensis, qui decē abhinc annos uita functus, uir fuit acris ingenij, multaq; in literis industriæ, latinæ linguæ diligentissimus, græcæ non incuriosus, non proflam condere absurdus, non carmen. Nîmîum sui tamen (quod opera ipsius testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhæserat, etiam contra uerum cōtumax, & refractarius. Tum ob id in scribendo quoq; iactantior, atq; omnium præ se contemptor, omnium q; minima occasiuncula cauillator, & sine discrimine uellicator. Itaq; etiam similitates eum doctissimorum hominum nimio plures exercuerunt, odioq; apud eos neutiquam obscuro laborauit. Autoritatis uulgò tam magnæ fuit, ut Romæ inter professores iuuenis adhuc, primam sibi celebritatem uindicauerit. Cuius tuendæ ac retinendæ gratia, factum cōpluries putamus, ut in suis operibus frontem perfricauerit, & per æqua, per iniqua famam captans, parum ex fide quapiam retulerit, nonnulla etiam male solers, & præstigiōsus, speciem quidem primorem ueri habentia, magno credentium dispendio, sententijs ignorabilibus implicauerit, & puluerē (quod aiunt) oculis offuderit: aut sicubi maior difficultas, nec ab sistens, nec congregiens, spem lectoris eluserit. Ita dum nescire se nihil probare contendit, etiam Parthis aliquoties, & Cretensibus mendacior inuenitur. Cuius exemplū secutis alijs quoq; in omnes iam literarum articulos (ut uerbis utar Varonis) hæc malī gangræna sanguinolēta permeauit, præcidēda deletili styli parte certatim à doctis omnibus, ne ad uitalia usq; deserpat. Sunt autē editi ab eo grammatici

matici cōmentarij aliquot, ut in Martialem Iuvenalemq; poetās, quos & Medicibus meis Laurentio Iulianoq; fratribus dedicauit, à quibus etiā muneribus est amplissimis hōnestatus. Sed & in Statij Syluulās, & in epistolā Sapphūs, in Ibin quoq; Nāsonis edidit quēpiā plena nimirum bonæ frugis, ubi non fucum facit, & lectōris credulitatem ludificatur. Cāterum Georgius Merula, uir planē doctus, ac diligens, longeq; quā Domitius in scribendo cautior, & nunc primū ferē nominis non remulō (quod aiunt) sed uelificationē plena inuēctus, cōmentariorum illius in Martialem permultis editis notis licentiā primū hominis magno ueluti passu gradientem, prorsusq; iam ferocientem compescuit. Nos quoq; dein primā sub flore iuuentū, non quidem ut ipsius libros planē de manibus excuteremus, sed ut somniculosā iuuentutem, uelut in aurem utramq; dormientē expergē faceremus, in ipso iam tum nostrā professionis tyrocinio sic eundem leniter quandoq; quasiq; parcente manū feriebamur: & nunc idem facturos præsumur, ut cūq; res feret, quo fides nobis libertasq; constet. Neque enim patiemur, quatenus uires suppetent, impune illudī credulæ iuuentuti, & simplicia ingenia supplantari. Quoniam autem (ut est apud Plautum) feliciter sapit is, qui periculo alieno sapit, cauebimus ipsi quidem pro uirili, ne quid in hos libros, quod nō defendi queat autoritatibus, referamus. Quid autē ad summam de ipso sentiamus, si uirtū uirtutibus pensamus, & qua parte ingenij maximē stetit æstimemus, uel epigramma testatur nostrū, quod in ripa Benaci lacus, ipso Domitij natali solo, Baccius Vgolitus Florentinus, atq; Angelus Maffeus Verontensis, illius memoriæ studio, nouenniū ferme abhinc, incidendū saxo curauerūt, qd & hic adscribam.

Asta uiator, puluerem uidēs sacrum,
 Quem uorticoli uexat unda Benaci,
 Hoc mutat ipsum saepe Musa Libethron,
 Fontemq; Sisyphi, ac uireta Permessi:
 Quippe hoc Domitius uagāt solo primū,
 Ille, ille doctus, ille quem probē nosti,
 Dictata dantem Romulæ iuuentuti,
 Mira eruentem sensā, de penu uatum.

Abi uiator, fat tuis oculis debes.

Sed nimis multa fortasse de homine, pauca præsertim polliciti: quod eo tamē consilio fecimus, ut offam ueluti quampiam grammaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebulam uidentibus, obijceremus, qui nihil omnino rectum putabunt, nisi quod ipsum deniq; tritum diu, proculcatumq; de suis illis profitentium cōmentariolis excerpserunt. Ad Attegiās autem quod attinet, ipsius hæc Domitij uerba sunt: Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorum Attegiās mapallā significare. Ego potius intelligo, hoc significare Mauritaniam ad extremam partem Lybiæ. Dionysius:

Ad summam Lybien habitant Attegiās undas,
 Alcidae quæ sunt statuæ Maurusia plebes.

Hæc ille, uidens utiq; meliora, deteriora sequēs. Volebamq; sanē ista credere, sed rumor uera negat esse. Dionysium uerò citat autorem Domitius: qui si inquam uocabuli istius mentionem fecisse ullam reperietur, cedam, tollamq; manum iam tum, me' que omnium haberi uanissimum non recusabo. Sed ut omni remota uestigia, rem putemus ipsam, nō sunt Dionysii uersus hi, non sunt, uerū Prisciani potius, quo libello Dionysium poetam de græco interpretatur. Corruptis eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Priscianum fuit, ad Tethyos un
 Ang. Polit. V 3 das

das, priore inducta, interpolataque scriptura, pro eo supposuit Attegiās undas, ne utique (ut arbitror) facturum, si rationem carminis, aut si spacia morasque syllabarum consulisset: cum uocabulum, quod est Attegiās, antepenultima porrecta syllaba, contra ipsius, quem interpretatur, testimonium, tum postrema breui, contra omnium posuerit auctoritatem. Bene quod extat Dionysius, cuius esse grecos illius argumenti hos puto uersus.

Αλλ' ἂν ποὶ πνεύματι μὲν ὑπὲρ γλαχίνα νεύοντα

ἀγχαὶ σὺ λάωμ' μαυροσίδη' ἔθνεα γαίης.

Licet autem euoluas iam totum, uidebis ne minimam quidem suspicionem subesse, Attegiarum apud Dionysium: uidebis alium citari pro alio, expungi ueram scripturam, supponi falsam, rationem syllabarum uel carminis haberi nullam. Et dubitabit aliquis ab ipso iam liberrime dissetire & refutare has nugas, uel si praedicta pridem de hominis ingenio doctrinaque opinio, causam faciat inuidiosiorē? Ceterum Attegiās ipsi uel tabernacula, uel umbracula, uel (si hoc magis placet) mapalia intelligimus, qualia Mauri colunt, qui Numide à Romanis, ut historiae scriptor Herodianus est autor. Vocabulum id Rufinus usurpat in libro Iosephi de bello Iudaico septimo: Cum ad festum, inquit, diem uenisset, quo attegiās in honorem Dei componi ab hominibus mos est. Nam quod latine Rufinus componi attegiās ait, id ipse autor Iosephus σκλωποισιᾶσαι dixerat graece.

De Baptis, & Cotytto, de quo Cotyttis, tum apud Iuuenalem, & Horatium recta indicata lectio, enarratioque. CAP. X.

Ecropiam soliti Baptas lassare cocyton. Hunc Iuuenalis uersum Domitius expositurus, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus fibulam laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras: Baptas esse inquit Cereis sacerdotes, Cocyton Cererem. Nec arbitror hoc unquam dixisset, si quod in homine non pudoris dixerim, sed sensus omnino uestigium fuisset. Nos enim tunc demum credituri, cum quispiam proferetur, quo satis certo autore stetur. Sed est hoc familiare huic (agam enim iam liberius) ut cum nihil explicare possit, implicet, & quicquid obuium sit, arripiat, eoque feratur diffidente conscientia: quod denique ipsum impetus errabundae opinionis impellit. Nos antiquam comediae poetae Eupolidis innui suspicamur, quod ueterum excellens auctoritas persuasit. Etenim de ea sic Platonius grecus autor, ubi de comediarum differentiis agit, ἵσμεν γοῦν ὅτι ἂν πολὺν ὥσπερ διδάσκει τὸς βάπτας ἐκπνιγνύτα ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκείνων, ἐς οὓς καθύκει τὸς βάπτας. Scimus, inquit, Eupolin, quoniam Baptas fabulam docuerit, ab his ipsis in mare summersum, contra quos Baptas emiserat. Lucianus quoque in ea oratione, quae inscribitur, Ad ineruditum multos emptitantem libros, in hanc ferme sententiam: Dic mihi, inquit, etiamne Aeschinis orationem aduersus Timarchum legis? an uero illa omnia scis, & nosti singula? Aristophanem uero & Eupolin subisti? Baptas integram fabulam pellegisti? Tun nihil ex his pertinere ad te putasti? neque ea cum agnosceres erubuisti? Sed & Hephæstion in enchiridio; de acatalectis agens, duos citat uersiculos ex Eupolidis Baptis. Et Suidas unum ex eisdem in uocabulo, quod est Atrypheros. Iam primum igitur constare opinor Baptas comediae fuisse ueterem & mordacem poetae Eupolidis. Quod autem comediae argumentum, quae materia, per ipsa quae nunc extant uestigia, sagaciter indagabitur. Athenienses igitur ea tempestate sacra quaedam, religionesque peregrinas, novosque deos ascuerant, quibus nocturnae peruigilationes essent institutae, magnorum deinde flagitiorum causa, sicuti Romae Bacchanalia. Sed inter sacra cetera, fuisse etiam quae dicerentur Cotyttia. Contra hanc nocturna Cotyttia scripsisse Eupolin Baptas

ptas putamus: sed & alios Comicos, interq̃ eos Aristophanem quoq̃ uidemus, totum hoc genus peruigiliorū & peregrinitatis exagitalle. Sic ut Iuuenalis, quæ Romæ fierent cōtra ritū ceremoniarū, nō dissimilia dicat ijs, quæ Baptæ Athenis in nocturnis Corythijs patrarent. Cicero in Legibus sic ait: Quid aut̃ mihi displiceat in nocturnis, poetæ indicant comici, qua licētia Romæ data, quid nam egisset ille, qui in sacrificiū cogitatam libidinē intulit, quo neq̃ impudētiam quidem oculorū adijci fas fuit. Et mox idem: Atq̃ omnia nocturna (ne nos duriores forte uideamur) in media Græcia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nos uerò deos, & in his colendis nocturnas peruigilationes, sic Aristophanes facetissimus poeta ueteris comœdiæ uexat, ut apud eum Sabadius, & quidā alij dii peregrini iudicati ē ciuitate eijciant̃. Apparet utiq̃ de Ciceronis testimoniō cum Aristophanē, tum Comicōs alios ueteres cōtra nouos deos, contraq̃ nocturnas peruigilationes, aciem styli destrinxisse. Cum uerò ex superiorib. liqueat Baptas fuisse comœdiā, qua turpia & obscœna carperent̃, atq̃ hic de Baptis, deq̃ nocturnis Atheniensiu sacris mentio, quæ nos Coryttia fuisse appellata declarabimus, quis nō intelligat iam Baptas fuisse deniq̃, qua potissimū fabula talia uexarent̃? Strabo aut̃ in lib. de Geographia decimo, Coryttia, Bendidiaq̃ sacra fuisse apud Thracas narrat, ex quib. Orphica sumpserint originē: deamq̃ nominat Cotyn, cuius faciat Aeschylus mentionē. Tum idem paulo pōst Athenienses ait multa ex peregrinis sacris accepisse, ὥς τε καὶ ἐκ αὐτῶν ἀνδρῶν, inquit. Sed & inter cætera, quæ peregrina ab ijs recepta sacra cōmemorat, prima enumerat Thracēsia, quæ suprā ostendimus Coryttia, Bendidiaq̃ appellari. Liqueat igitur Coryttia ab Atheniensibus sacra externa coli solita, liqueat etiā uexata à Comicis. Coniectura aut̃ ducimur, ut cū de Baptis hic mentio, quam scimus fuisse Eupolidis comœdiā, deq̃ sacris Atheniensiu nocturnis, in ea potissimū id genus sacra exagitarent̃. Cæterum deam quæ talibus præesset ritibus, peruigilijsq̃, Cotytto uocatā putamus, à qua etiam recta ratione Coryttiorū est innata appellatio: quæ quoniā dea comœdijs ueterib. defamatissima, ideo Synesius in epistola quadam, cuius principiū est, ὅτι τὸν ὄνομα δὲ λ' & π' πρῶτα εἰσι, ad hunc planē modū narrat: ἐρμῆ μὲν καὶ ἡρακλῆ βίς παλαιστῆρας ἐφόροις εἶδ' ἤν' ἡ μὲν πρῶτα εἰσι. καὶ τῶν δὲ καὶ βίς ἄλλοις ἀθλοῖς λονιστάοις νεοκορεῖ. Quibus uerbis significat̃ eum de quo in epistola agat, non Mercurio congruere, non Herculi, palæstre præsidibus, sed esse Coryttū editimū, ceterorumq̃ apud Atticos despiciatissimorū. Quare Corytto legendū, non coryton, præsertim cum syllabæ repugnet quantitas, quæ ne tum quidē breuis, cum alterū t subtraxeris, ut Domitius præscribit, inscite ille quidē nimis (sit uero uenia) nimis inquā inscite, negligenterq̃, qui non cogitauerit primam nominis syllabā non positū modō, cui duntaxat occurrit, sed natura quoq̃ productā. Quidam tamē deam Cotyn maluerē, q̃ Coryttō, sicuti Strabo suprā, sicuti alibi Synesius idem his uerbis: θαρρῶν ἀφαινεῖ τὸν ἀνδρᾶ ἡμίγυνον αὐτόχρημα θιασώτῃ τ' ἑότυος. Audacter, inquit, pronuncia uirū eum semimarem statim, sodalemq̃ Cotys. Quem exponens locū Suidas, Cotyn deam coli ait turpiū præsidem. Vnde, inquit, sunt Clisthenæ, & Timarchi, & quicuncq̃ lucri gratia formā colunt, ad infandam libidinē, sicut effœminati, & capillū fingentes uniuersi. Sed & alibi credo inuenient, quibus hæc adiuuentur, uiri docti, si doctrinæ studiū adhibuerint. Quin apud Horatiū quoq̃ in Epodis ita legendū existimamus. Inultus ut tu riseris Coryttia: non ut plerique codices Cocytia. Et in uetustissimo libro, qui sit Georgij Antonij Vespuij Florentini, græcē latineq̃ docti hominis, uocabulum id antepenultima syllaba t retinet, nō c, uestigium arbitror unū adhuc integrum ueræ integræq̃ lectionis.

Sententia de Claudiano exposita, relatu perq̃ lepidæ fabellæ: tum fabella altera non insuauior è græco itidem uersa, super Venere & rosa. CAP. XI.

Laudianus in libro de raptu Proserpinæ secundo, de Venere dea rosas purpureas colligente loquens, ita inquit: — Sic fata cruoris Carpit signa fui. Locus sanè uideri obscurus poterat, nisi apud Aphthonium in Progymnasmatibus rhetoricis exposita fabella, sic propemodum: Qui rosæ pulchritudinem demiratur, plagam Veneris consideret. Amabat Adonin dea, Mars ipsam. Quod' que dea foret Adonidi, Veneri Mars erat, deus deam adamabat, deaq̃ hominem sequebatur. Par Cupido, tametsi genus dispar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finem putās amoris, Adonidis necem. Ferit Adonin Mars. Accurrit auxilio Venus, festinans, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedem perforatur, qui uulnere manarat cruor, de se rosam colorauit. Sic rosa, quæ prius candida, quod nunc cernitur, facta. Attigimus ipsi q̃q̃ fabellam hanc in Rustico nostra, uersiculo illo:

Idalio pudibunda sinum rosa sanguine tinguit.

Sed & uniuersum pulcherrimè numeris uernaculis cōplexus, Mecœnas hic æui nostri Laurentius Medices, ut in omni uirtute, sic etiam in poetica eminentissimus. Nonnus aut̃ poeta mirificus lib. 1. & 40. Dionysiacōn Martem ipsum, cū ab eo fuerit Adonis occisus, in aprum semet uertisse fabulatur, ita de Venere scribens: *μῆν' ὅς σ' ἐκ ἄδελφ' ἑλὶ λούσας τὴν πᾶσιν ἀπὸ μάνης, ἐπ' αὖ σὺνός ἀπὸνι μορφῆς ἀπ' ἑλ' ἀφ' ὁδῶν θανάτοφ' ὅρον ἰὸν ἰσθλῶν ζήλομανὲς ἡμελ' ὅν' ἀδῶνι δι' ποταμὸν ὑφαίναν.* Negat his uersibus Nonnus delectatum fuisse apris Venerem, quoniam fore cognouerit ut apri figuram indueret aliquando Mars, ac præ zelotypia necaret Adonin. Rosam uerò esse alioqui gratam Veneri, nec ille tacet lepidissimus epigrammaton uates:

I felix rosa (inquiens) mollibusq̃ fertis

Nostri cinge comas Apollinaris,

Quas tu neçtere candidas, sed olim

Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidio quodam suo (cur autem non surum credamus, quod omnium sit elegantissimum?) sic ait:

Syderis & floris est domina una Venus.

Cæterum Libanius ille quoq̃ sophista græcus, nec ulli Atticistarum secūsus, ita quodam uelut angulo super argumento isto de rosa Veneris, lusitat: Quo, inquit tempore iudicem deabus pastorem fabula dedit, malè habebat lunonē, malè Minervam quoq̃ cestus ille Veneris, in quo amabilitas, in quo etiam Cupido est. Ita uenturas prius in certamen negabant, quàm ubi à se Venus medicamentū foret amolita. Sic enim cingulū illud appellabant. Atqui ne uos quidē, Venus aiebat, lenocinijs uacua. Tu diadema aureum crinibus, tu galeā similiter auream geris uertice. Sed enim fucos istos habere per me uobis liceat, liceat modò per uos ornatum, comptumq̃ mihi aliū asciscere cinguli uice. Sic morem deabus gerens ire ad Scamandrū pergit, lectura flores, quā se pratū sub ripa explicabat herbidum. Simul aquilæ ipsæ blandæ perspicuæq̃ suberant, & ad lauandum illices. Lota sibi dea, statim (qua causa uenerat) ornatum quærebat sibi. Tum nescio qui mirè suauis aspirare odor uisus. Iam lilia, iam uioles legerat dea, cū tamē odor ille magis interim, magisq̃ blandiebatur. Pergit auræ fragrantis uestigia subsequi, uidet rosam, uisamq̃ naribus admouet, & esse hanc suaueolētiae illius matrem cognoscit.

Ibi

Ibi flores aspernata cæteros abijcit humi, tantūq; rosis coronata, tecepit se ad Idā denuò. Nec autē plus Veneri flos, q̃ florī Venus conciliare gratiam uisa. Adeoq; cōfestim Iuno, Minervaq; uictæ, ut ne ipsæ quidem pastoris expectarint calculū, sed accurrentes utraq; sertum crinibus detraxerint, floremq; deosculatæ ipsum, rursus Veneris capiti reposuerint. Hactenus de rosa Libanius, cuius tamen lingua græcanicis pictæ coloribus nitidissimum tectoriū, nescio an ad unguem nostra ista tumultuaria latinitas repræsentauerit.

Quomodo inuenta purpura: simul explicatus Nonni locus, græci poetæ. CAP. XII.

Vo pacto inuenta sit purpura nō alienum fuerit hīc referre, uel ut græci poetæ Nonni locus intelligatur, uel ut fabula præquā lepida, Latinis intacta, noscatur. Est autē apud Pollucem libro de uerbis idoneis ad Cōmodum primo, in hanc sententiam: Tyrī ferunt (inquit) captū amore Hercule nymphæ cuiusdam indigeng, cui nomē Tyro, sequebaturq; eum (inquiunt) canis antiquo more, quo dominum canes usq; etiam ad concionē cōmitabantur. Quare canis hīc Hercules irreptantem scopulis purpuram conspīcatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adijisset, delectata illa insueta tincturā, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmauit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se uestem afferret, etiam canis illius labris splendidiorē. Quocirca inuenta Hercules amante, collectoq; sanguine, munus puellæ detulit, primus (ut Tyrī dictitant) auctor puniceæ infecturæ. Nos igitur in Rustico nostra, propter hoc ipsum deniq; cōcham diximus Herculeam, cum purpuram significarem. Porro autē Nonni poetæ uersiculi super hac ipsa fabula sic in lib. 4. 6. Dionysiacōn inueniuntur.

Καὶ τυρεὺς σκοπιάζει δὲ δούμνια φάρεα κόχλη
 πορφύρεος ἀντιθέοντα θαλάσσης.
 ἄχι λύων ἀλιφγὸς ἐπ' ἀγιάλοισιν ἐρεπτοῦ
 ἤδη μυχὸν χαροπῆσι γῆραςσι θέσκει λυγρὸν
 χιονίας πορφύρεα παρτίδας, ὅδ' ὅθι κόχλου
 χείλεα φοινίφας διόρῳ πυρὶ, ἃ ποτε μέγα
 παιδρὸν ἀλιχάινων ἐρυθραίνε' ἄρος ἀνδρῶν.

Salutis augurium quod sit apud Suetonium. CAP. XIII.

Vetonius Tranquillus in Augusto sic ait: Nonnulla etiam ex antiquis ceremoniis paulatim abolita restituit, ut salutis augurium, &c. Quod autem foret salutis augurium, uideo etiam à doctis aliquot ignorari. Nos eam rem libro septimo trigesimoq; Dionis historiarum, ad hanc sententiam reperimus. Tum uerò etiam salutis augurium, quod appellant, longo interuallo fecerunt. Est autem modus augurij quispīam, ut si Deus permittat, salutem populo poscant, quasi ne salutem quidem à dñs petere fas, ni prius hoc ipsum dii concesserint. Obseruabatur autem dies una quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se contrā pararet, nemo pugnaret. Quocirca in assiduis periculis, maximeq; ciuilibus, ne utiquā fiebat. Nam & arduū in primis, puram rebus his omnibus diem seruare, & perquā absurdum uideri poterat, ultrò seditionib. detrimenta sibi ipsos incredibilia conciliare, cum & uictis ea res futura esset, & item uictorib. perniciofa, mox autē salutē à dñs immortalibus petere. Cæteram tum fieri quidem auguriū eiusmodi potuit. Sed ne id quidē purum processit, quoniā aduersæ quæpiam auēs deuolarūt, unde auguriū captum, aliāq; item signa inauspicata apparuerunt. Idemq; etiā lib. quinquagesimo scribit,

ab Au-

ab Augusto pace terra, mariq; parta, Ianum clusum, neq; non salutis augurium factum, quod antè multis causis fuerat omisſum.

Naulia quæ sint in Ouidij Artibus: atq; inibi de barbaris organorum appellationibus, quibus Græci nostriq; utantur, quodq; etiam Chaldæi græca interim, nostraq; id genus uocabula nō aspernant. CAP. XIII.

Disce etiam duplici genalia naulia palma

Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Aulia diminutivum puto, siue nablā, ab illis quæ uel naula, uel nablā dicimus. Etenim b literas & u, fermè pro eisdem positas inuicem sæpe ueteribus monumentis adnotauimus. Suidas etiam: Nablā organi species. Ait & idem aliò loco: Psalterium, inquit, organum est musicum, quod naula etiam uocatur. Quin & Sophoclis uersum Plutarchus adducit, *ἡ ναυλα λικνυθίσου, ἡ λύρα φίλα*, libro eo quem super e Delphico fecit: sed & Theodoretus in psalmos de eo meminit, & Plutarchus in libris Sympotiacis. Ex quo nos in Nutrice:

— Non quæ duplici geniale resultant

Naula citata manu.

Sunt aut multa organorū barbara nomina, sicuti Strabo narrat lib. 10. inter quæ nablā quoq; numerantur, hoc est, psalteria. Sed & illud obseruauī nuper apud Daniëlem prophetā, ducente me scilicet in recessus illos, & sacra studiorum suorum penetralia Ioanne Pico Mirandula. Græca etiam quæ uideantur, Latina que adeò istiusmodi organorū nomina: quanq; paulo corruptius, à Chaldæis quoq; autoribus usurpari, ut carna pro cornu, cathros pro cithara, fabecca pro sambuca, psalterin pro psalterio, samphonia pro symphonia. Quin Gallus Solomō, ordinarius apud Hebræos enarrator sacrarū literarum, neuel ait esse Hebraicè, quod ibi psalterin, id est psalteriū legatur. Constat aut literis id nomen tribus שָׁנָה ex quo etiam nauel in Esaia legitur, & Amos, & Græca dein figura naulon, à quo diminutū sit naulion hoc Ouidianum. Siquidē nouitæ istę sunt notæ, quibus Hebræi nunc p uocalibus utuntur, ut idē & cōperit, & ostendit Ioannes Picus Mirandula meus, unus omniū prorsus ab omni parte beatissimus, in opere singulari, atq; admirando, quo psalmos à septuaginta uersos, isto notarū præcipuè argumento, docet Hebraicè ueritati respondere. Ne iam insultare ludæus, aut obijcere possit, ea nos in templo singulis canere horis, quæ ne ipsi quidē satis uersa fideliter existimemus. Deniq; genalia cur dixerit Ouidius, facile noris, uerba ipsa legens de Scipionis Africani Aemiliani oratione, contra legem iudicariam Cornelij Gracchi, quæ posita sunt in Macrobij Saturnalibus, eorumq; principiū sic est, Docentur præstigiis inhonestas: cum cinædulis, & sambuca psalterioq; eunt in ludum histrionū, discunt cantare, quæ maiores nostri ingenuis probro ducier uoluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinædos, uirgines, pueriq; ingenui. Sic Scipio. Tum Ambrosius quoq; libro ipso de utilitate seculij tertio, psalteria docet adhiberi conuiujs, ut libidines incitentur. Sed enim in comoedijs quoq; crebra psaltiarum mentio. Porro uocabulū ipsum Hebraicum est: nam græcè psalteriū dicitur, latinè laudatorium, sicuti diuus Hieronymus ait in epistola ad Dardanum, docēs in clypei modum quadrati esse formatum, chordarum decem, quanquam Romanus Emanuel Hebraico commentario in Psalmos, utriculariam putet esse fistulam neuel, uidelicet etymon sequutus, quod ab utre deduci uocabulum illud apud Hebræos uideatur.

Qui

Qui fuerit autor Sybaritidos, de quo Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq; item cætero Sybaritarum. CAP. XV.

Vidius in epistola ad Augustum libro Tristium secundo sic inquit:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Quæritur inter literarum studiosos, qui nam sit is, qui Sybaritida composuerit, quod uel ipsius operis fuerit argumentum. Nos utrumq; apud Lucianum deprehendisse uidemur, in oratione quæ est ad ineruditum, qui multos emptaret libros. In ea scriptum est ad hanc ferè sententiam: Dic mihi hoc quoq; inquit, si Bassus ille sophista uester, aut tibicen Battalus, aut cinædus Hemitheon Sybarita, qui uobis mirificas conscripsit leges, quo pacto insanire oporteat, & uelle & pati, ac facere illa, si horum quispiam nunc leonis pellem circumdatus, clauamq; tenens incedat, quid r' eum ne putes Herculem spectantibus uisum iri? Sed & Philo Hebræus, in uita ipsa Moïsis: Comœdias, inquit, & Sybariticas nequitias componentes. Martialis quoq; lib. 12. epigrammaton de Sybariticis libellis ita:

Qui certant Sybariticis libellis,
Mussenti pathicissimos libellos
Et tinctas sale pruriente chartas,
Instanti lege Ruffe: sed puella
Sit tecum tua, ne Talassionem
Indicas manibus libidinosis,
Et fias sine fœmina maritus.

Hemitheon igitur fuisse uidetur, non ut Domitius ariolatur Sybaris, à quo uel Sybaritis, uel libelli Sybaritici obscœnissimo sint argumento compositi. Notabiles autem sunt in primis luxu & delicijs Sybaritæ, sic ut præcipuos omnium colerent Ionas, atq; Tyrrenos: quoniam alteri Græcorum, alteri barbarorum luxuriosissimi. Ab his etiã fabulæ Sybariticæ, quales ferè apud Aesopum, & prouerbum deductæ, Sybarites per plateam, contra fastuosius ingredientiæ. Atq; hæc quidem de Sybaritis, aliæq; non dissimilia Suidas. Plutarchus autem in conuiuio septem sapientum, morem fuisse scribit Sybaritis, mulieres ab usq; anno priore ad conuiuia uocandi, ut ueste auroq; moliri, exornareq; per ocium se possent. Sed & maximus Tyrius in disertatione tertia de uoluptate, primos enumerat Sybaritas inter eos populos, quos uult mollissimos, deliciosissimosq; uideri: neq; non Sybariticas etiã saltationes commemorat. Quin idem in disertatione alia, cui titulus, Quæ finis sit philosophiæ, ferè in hanc sententiam: Crotoniates, inquit, oleastrum adamat, Spartiates armaturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc ergo Iuuenalis:

Nullum crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo

Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Istros,

Et Sybaris colles.

Astipulat & Strabo, qui Sybaritas omni sua felicitate, propter delicias luxumq; septuaginta solis diebus fuisse narrat à Crotoniatibus exturbatos. Quin dictum qd Plutarchus Sybaritæ ponit in Pelopide negantis mirum facere Spartiatis, qui se in bellis morti obijcerent, ut tantos labores, uictumq; illum, quo utebantur, effugeret. Aristoteles autem Moralium Eudemiorum primo, Smyndiridæ quoq; Sybaritæ comparem Sardanapalo, inter uoluptuarios nominat. Illud urbanum sane, quod Aphricanus tradit in Cestis: sic enim græcè liber ipsius de re militari inscribitur. Etenim Sybaritas eò deliciarum uenisse narrat, ut equos in conuiuia introducerent, ita institutos, ut audito tibicæ cantu, statim se tollerent arreptos, & pedibus ipsis prioribus uice manuum gestus quosdam chironomias, motusq; ederent ad numerum saltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quispiam contumelia affectus transfugit ad Cro-

ad Crotoniatis hostes, paulo antè prælio superatos à Sybaritis: & quod è repub. foret illorum, pollicetur (si fidem modò habeant) sua opera Sybaritarum cunctorum equites in ipsorum uenturos potestatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatis tibicen, conuocat omneis quotquot eiusdem forent in urbe artificij, modulamentumq; ijs indicat, atq; ut uisum tempus, procedere in hostem iubet. Sed enim Sybaritæ fastu præturgidi, quod equitatu superabant, eunt cōtrā, præliumq; conserunt. Hic autē repente dato signo tibicines uniuersi conspirant. Ecce tibi igitur confestim modulamine agnito, cantuq; illò uernaculo, tollunt, eriguntq; semet in pedes equi Sybaritæ, sessoribus excussis, & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent. Ita capti omnes equites, sed humi iacentes, omnes equi, sed tripudia repræsentantes. Tantū de Sybaritis Aphticanus.

De Aristidæ Milesiacis, de quo sit apud Ouidium: de que Milesiorum delicijs. CAP. XVI.

Vidius idem in eadem ad Augustum epistola sic ait:

Vertit Aristiden Cifena, nec obfuit illi

Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, qua'ue libros materia fecerit, magna hæsitatio: nos autem studiosam iuuentutem ad autorem Plutarchū delegamus, cuius in M. Crassi uita, sub hoc propemodū intellectu uerba sunt: Collecto igitur Seleucensiu senatui libros Aristidæ Milesiacōn perq; impudicos ostentauit, nihil in eo mentitus, siquidē reuera fuerant inter Rusti sarcinas reperti. Quod & Surenæ præbuit occasionem probri, cauilliq; aduersus Romanos, cum ne inter bella quidem continere semet à rebus, literisq; huiuscemodi ualerēt. Ita Plutarchus. Est autem Surenas apud Persas magistratus nomē, quasi prætorē dixeris: quod & Zosimus ostendit. Atq; hunc quidē Plutarchi locum transcriptū planē, sicuti alia pleraque in Appiani quoq; historia deprehendes. Lucianus interim in amoribus sub hoc penē sensu, de Aristide: Magnopere, inquit, me narratiuncularum tuarum perq; impudicarum lepida, & dulcis suadela lactauit, ut propemodū te esse Aristidem, meq; sermonibus crederem Milesiacis demulceri. Quocirca etiam Apuleius epigramma ipsum statim, quod in fronte asini sui collocauit, ita exorditur: At ego tibi sermone isto Milesio, uarias fabellas conseram, auresq; tuas beneuolas lepido susurro permulceam. Ex quo Martianus: Nam certē, inquit, mythos, poetice etiā diuersitatis delicias Milesias, & reliqua. Fuere autē Milesii quoq; delicijs, luxuq; notabiles, ex eoq; prouerbiū græcē fertur, οἱ τοὶ τὰ μιλῆσια μὲν γὰρ φιλάδελφαι, hoc est, Domi, non hic Milesia: uidelicet in eos, qui domesticū luxum celebrant, ubi minus probatur. Nam sic Lacedæmone Milesius hospes audiuit, cū delicias patrias extolleret: sicuti est scriptum in Zenodoti prouerbiorū collectaneis. Sed & Maximus Tyrius idem significat, qui Milesios à uestitu molliore uocat θυμωνοτάτους. Ex quo apud Vergiliū in Georgicis:

— Milesia uellera nymphae Carpebant.

Ex quo illud etiam Horatianum:

Alter Milesi textam cane peius, & angui

Vitabit chlamydem.

Sunt autem omnino lones quoq; cæteri præquam delicijs habitū defluentes, quod in ueteribus memorijs passim. Cæterum ne hoc quidem tacitum præteribimus: Veretro solitas uti Milesiacas fœminas è corio: sicuti scriptum etiam apud autorem Suidam, quin item apud eundē legimus à Milesio Cadmo libros compositos quatuor, de soluendis amoribus.

Correctus

Correctus in tragœdia Senecæ locus, atq; ex Græca remotiore fabula
declaratus, super Nemeæo leone. CAP. XVII.

IN tragœdia Senecæ, quæ Hercules furens inscribitur, hic senariolus legitur: Sublimis altas luna concipiat feras. Alias enim codex habet uetustus ex publica Medicæ familiæ bibliôtheca, non altas, ut in uulgarijs exemplaribus. Cuius intellectû loci temerè aliunde q̃ ex Achille desumpseris: quem autorem Iulius quoq; Firmicus in Matheseon libris & citat & laudat. Is igitur in commentarijs Arateis, cum de luna uerba facit, ita scribit ad uerbum: *εἶναι δὲ ἐν αὐτῇ οἰκιστοὺς ἄλλω ποταμῷ τε καὶ ὅσῃ ὕδρ' ἔχῃ, καὶ τὸν λέοντα τὸν νεώτερον ἐκείθ' ἐν πρὸς αὐτὴν μυθολογῶσιν.* Id est: In ea etiam habitari, fluuiosq; esse & cetera, sicut in terra. Quin Nemeæum quoq; illinc cecidisse leonem fabulantur. Ex quo nos in Nutrice:

— Nemeæaq; tesqua

Lunigenam mentita feram.

Quid sit apud Iuuenalem Fraterculus gigantis. Quidq; apud alios,

Terræ filius: ibidemq; de Manij uocabulo. CAP. XVIII.

Vnde sit malim fraterculus esse gigantis.

NErsum poetæ Iuuenalis hunc ex Satyra quarta, quicumq; hætenus interpretati sunt, hærent in salebra, quantum uideo, nec enarrare illi quidem mihi, sed risum captare anilibus fabulamentis, uel derisum potius uidentur. Quippe alij gigantas in simias conuersos, alij post gigantas à Terra simiam productam in deorum contemptum cōminiscuntur: frigidiora his alia, quæ sicut ille Martialis rhetor, Neronianas thermas refrigerarent. Etenim nullo quantum intelligam sensu, nullo (quod sciam) dicitur tradere has nugas autore. Mihi fraterculus gigantis significare hominem uidetur, nullis maioribus ortum, ignoto genere, obscuroq; quoniam cuius ignorabant parentes, eum uulgò appellare ueteres Terræ filium consueuissent. Ex quo Persius:

— Præstò est mihi Manius hæres,

Progenies terræ, quære ex me quis mihi quartus

Sit pater, haud promptè dicam tamen, adde etiam unum,

Vnum etiam, terræ est iam filius.

Vides igitur uel uniuius autoritate Persii, terræ filium dici, cuius nescirentur parentes. Nec adeò putes otiosè Manium illic à Persio nominatum. Ut enim omit-
tam, quæ de Manio scribit Aricino Pompeius, etiam Manij nomē ipsum græcus autor Sozimus Romanæ historiæ libro tertio, non quia natus mane, sicuti ceteri, sed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber compluries à Marcello citatur Manij titulo, etiam nescio quid alicubi de funere attingens, ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicero item in primo epistolarum uolumine ad Atticum: Sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neq; adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio, nescio cui, cōmittere epistolam tantis de rebus non audeo. Sed idem quoq; in epistola ad Trebatium sic ait: Cn. Octavius, an Cn. Corneliū quidem tuus familiaris, summo genere natus, terræ filius: quod in quibusdam codicibus deprauatum, proq; eo suppositum zero filius, cum uerior scriptura maneat adhuc in libro peruetere quondam doctissimi uiri Philēphi, nunc Laurētij Medicis, patroni literarij, simulq; in libro altero de uetere (ut apparet) exscripto, qui nunc in bibliotheca publica Medicæ familiæ. Vides à Cicerone quoq; nihilo secius ignotum prorsus hominem terræ appellari filium. Lactantius etiam diuinarum Institutionum libro primo his utitur uerbis: Minutius Felix in eo libro, qui Octavius

Ang. Polit.

X inscribitur

inscribitur, sic argumentatus est: Saturnum cum fugatus esset à filio, in Italiamque uenisset, Coeli filium dictum, quod soleamus eos, quorum uirtutem miremur, ad quos repentinè aduenerint, de coelo cecidisse dicere: Terræ autè, quod ignotis parentibus natos terræ filios nominemus. Hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in Apologetico, de eodè Saturno sic scribit: Dictus autem terræ & coeli filius, quia ignoti, uel ex inopinato apparentes de coelo superuenisse dicuntur, ut terræ filios uulgi uocat, quorum genus incertum est, Quare cum hoc præoptaret, homo esse obscurus, quæ nobilis luuenalis, quod olim prodigio par erat in nobilitate senectus, utpote sæuiantibus in eam Romanis principibus, malle se ait fraterculum gigantis, hoc est, terræ filium, quod (ut ostendimus) obscurum significat, quæ nobilem, patriciumque. Gigantes enim terra editi. Suauius aut fraterculum quam fratrem, ne uideretur uastitatem illam, molemque gigantei corporis, sed generis duntaxat ignobilitatem concupiscere.

Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma. CAP. XIX.

Vintilianus libro Oratoriarum institutionum primo, de aspiratione agens, ita inquit: Parcissime ea ueteres usi etià in uocalibus, cum ad os ircosque dicebant diu deinde seruatum, ne consonantibus aspiraret, ut in Gracis, & in triumphis. Erupit breui tempore nimius usus, ut chorone chenturiones, prechones adhuc quibusdà inscriptionibus maneat. Qua de re Catulli nobile epigramma est. Hæc ille. Putamus aut epigramma citari hoc potissimum. Chommoda dicebat, si quando comoda uellet

Dicere, & insidias Arrius insidias.

Et tum mirifice sperabat se esse loquutum,

Cum quantum poterat dixerat insidias.

Credo sic mater, sic liber auunculus eius,

Sic maternus auus dixerat, atque auia.

Hoc misso in Syriam requierunt omnibus aures,

Audibant eadem hæc, leniter, & leuiter.

Nec sibi post illa metuebant talia uerba,

Cum subito affertur nuncius horribilis:

Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,

Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est uerò obseruandum, ut etiam in pronunciando, quemadmodum in scribendo uocalibus aspiras. Quod nunc Græci tantum in consonantibus, Latini ne in consonantibus quidem retinuerunt. Contra ueteres Latini etià in loquendo uocalibus aspirabant. Ex quo Cicero in Oratore ad Brutum ita scribit: Quin ego ipse cum scire ita maiores loquutos esse, ut nusquam nisi in uocali aspiratione uterentur, loquebar sic ut pulcros, Cetegos, triumphos, Cartaginè dicerem. Aliquando, idque sero conuicio aurium, cum extorta mihi ueritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruauit. Sic Cicero. Sed & aureolum uidi equidem nuper apud Laurentium Medicen nominis, cum titulo, Triumphus. & item argenteum alterum, cum uulgatiore hoc, Triumphus. Quin Aulus quoque Gellius in 2. Noctium Atticarum testatur ueteres, hanc literam, seu spiritum, plerisque uocalibus uerborum formandis (ut ipse inquit) roborandisque inseruisse, ut sonus eorum esset uiridior, uegetiorque. Sed & Priscianus ait aspirationem uocalibus extrinsecus adscribi, ut minimum sonet, consonantibus autem intrinsecus, ut plurimum. Quare si constare tibi Catulliani epigrammatis leporem uoles aspirationem ipsam suo loco, quantum poteris, pronunciabis. Sed ista

ista uideo tam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuiusdam uideri possint: atqui tamen penè adhuc equidem adulescens, coram literatis aliquot, quos & meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium Florentiæ retuli: qui sic ei statim applausit, ut ingenuè fateretur, se plus eo die ab uno scholastico didicisse, quàm multis antè annis à quopiam professorum. Scit Aurelius Ariminensis (ut alios omittam) qui nunc Patauî degit, præstanti iuuenis & ingenio & literatura, quàm multos abhinc annos, istam de nobis enarrationem Florentiæ tum quidè agitans acceperit, quamquæ sit (ut idem postea Patauî narrabat) noua prorsus, ignotaquæ iam tum uisâ omnib. ad quos de ea. Catullû autem planè uniuersum Veronæ (scit hoc uir liberrimi ingenij Baccius Vgolînus) intra officinam quampiam, quò nos pluuia coegerat, uiris aliquot literatis penè cogentibus, enarrauimus: cum quidè illis adesse etiâ Guarini propinquus, Ioannes Baptista (ni fallor) nomine, simulquæ Dantes quidâ Aligherius, quintus ut aiebat, à Dante Florentino poeta, nequæ non duo, qui tum Veronæ non indocti homines profitebantur, magnaquæ itidem scholasticorû manus, ita pronis auribus nostra illa qualiacunquæ accipiètes, ut identidem clamarèt, demissum cœlitus Angelum sibi (sic enim aiebat) qui poetam cõterraneum interpretaretur. Nequæ ob id istorum tamen cõmemini, quò inuèta mea mihi deniquæ uni, nullo in participatum recepto, tribui postulem (nò enim sic mihi arrogo) sed ne quis forsan alienis laboribus me quasi coruum, aut uulturem relictis ab aquilâ cadaueribus putet uesci.

Emendata apud Suetoniû, & enarrata uox hæc Ascopëra. CAP. XX.

Notiati deprehenduntur Suetoniani codices in Nerone. Nam sic utiquæ in omnibus: alterius collo & scopo deligata, simulquæ titulus: Ego quid potui, sed tu culleum meruisti. Nam nequæ scopa latine dicitur numero singulari: & si maximè dicatur, nihil tamen cõmercij scopis & culleo. Sed enim in uetustis exemplaribus uestigium, ut arbitror, extat incolumis, ueræquæ lectionis, hoc modo: Alterius collo ascopa deligata. Quare si literam penultimam per, scripseris, Ascopëra fiet, quod & esse rectissimum puto: siquidem est Ascopëra saculus pelliceus: compositumquæ nomen græcè est, ex utre & sacco. de quo uocabulo ita scribit Suidas, ἀσκόπῃρα τὸ μακρὺ πλοῦν ἢ τὸ ἀκροπᾶνιον. Marস্যপুৰম significare Suidas Ascoperam docet. Hæc ergo fuit Ascopëra Neronianæ statue collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida. Quod enim culleo parricidæ insuntur, qui fit è corio bouis, eius cullei ueluti instar quoddam representauit, qui deligauit ascoperam. Iuuenalis de parricida & culleo sic:

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo

Clauditur aduersis innoxia simia fati.

Quid sit aut Minerual, aut Mineruale munus: ex eorû sententiæ Iuuenalis & Varronis expositæ. CAP. XXI.

Quisquis adhuc uno partam colit asse Mineruam. Hoc ex decima Iuuenalis poetæ Saryra Domitius ita exponit, ut eius neutiquam uideatur peruidisse intellectum. Mineruam partam, id est, cuius ludis quinquatribus, ut posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdius, aut inconcinnius? an quæso uno asse quispiam assequatur, ut certare de eloquentia publice possit? Cæterum Mineruale munus, quod & Minerual dicitur, innuisse Iuuenalis uideri potest, mercedulam magisterij scilicet à scholasticis dari solitam, potissimumquæ arbitror antè quinquatria, per quos dies pueri uacabant. Vnde Horatius in extrema epistola:

Ac potius puer ut festis quinquatribus olim

Ang. Polit.

X' 2 Exiguo

Exiguo gratoq; fruaris tempore raptim.

Sicuti Saturnalibus, & Calendis item mos habuit. Quare de quinquatribus agens Ovidius in Fastis, ita inquit:

Nec uos turba feri censu fraudata magistri

Spernite, discipulos attrahet illa novos.

De Mineruali hoc munere, etiam diuus Hieronymus ita meminit, in epistolâ scribens Pauli ad Ephesios, quod etiam in Canonicis decretis inuenias. Legant (inquit) episcopi & presbyteri, qui filios suos secularibus erudiunt literis, & faciunt illos comœdias legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiarum sumptibus forsan eruditos, & quod in corbonâ pro peccato uirgo, uel uidua, uel substantiam suam totam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendarũ strenam, & Saturnaliũ sportulam, & Mineruale munus grammaticus, & rhetor aut in sumptus domesticos, aut in templi stipes, aut sordidũ conuertit in lucrũ. Quas autem Saturnaliũ sportulas uocat Hieronymus, has nomine absoluto Saturnalia Tertullianus. Varro quoq; in tertio libro rerum Rusticarũ, sic de Mineruali. Axius: Merula mi, inquit, recipe me discipulũ uillaticæ pastionis. ille: Qui simul ac promiseris Minerual, incipiam (inquit) id est cœnam. Ludit enim Merula hic apud Varronem, quoniam que Axius discipulum se uelle recipi dixerat, ipse sibi Minerual promitti postulat, quasi magistro. Cœnam autem iocosè Minerual appellauit, quia magisterij merces. Ne fortè igitur poetæ sensus hic erit, eum quoque, qui semel præceptori Minerual porrexerit, quod per assem designatur, id est, qui paucis diebus Rhetori aut Grammatico operam dederit, optare totis quinquatribus, quæ festa erant Mineruæ ingeniorum præsidis, non modicum quippiam, sed eloquium & famam Demosthenis, aut Ciceronis.

Cuiusmodi sunt uersiculi, in quibus (ut ait Martialis) Echo Græcula recantet. CAP. XXII.

Artialis in secũdo Epigrammatôn de supinis quibusdã, superuacuisq; carminibus agens, in queis multus labor, minima laus faciendis, hoc quoq; inter cætera scribit:

Nusquam Græcula quod recantat Echo.

Domitius autem Græculam accipit Echo, uocem græcã insertam, quasi se negget Martialis græcis uspiam uerbis uti in suis Epigrammatibus, quod contrã deprehenditur. Aut nos igitur coniectura fallit, aut innuuntur uersiculi quidam, sic facti, ut in extremis responsitationes ex persona ponantur Echũs, sententiam explentes, & morem tuentes illius ultima regerendi. Quales etiam uernaculos ipsi quospiam fecimus, qui nũc à Musicis celebrantur, Henrici modulaminibus commendati, quosq; etiam abhinc annos fermè decem Petro Contareno Veneto patricio non inelegantis ingenij uiro, mirè tum desideranti, nonnullisq; alijs literarum studiosis dedimus. Sed & extant Græci quoq; Gauradæ cuiusdam antiqui poetæ, quos & apponam.

Ἀχὼ Φίλα μοι συγκαταίνεσθ' ἢ
ἐρῶ κορίσκα, ἀδ' ἐμ' ὃ Φιλίῃ.
πρᾶξαι δ' ὃ καὶ ῥὸς καὶ ῥὸν ὃ φέρει.
τὸ τοίνυν αὐτᾷ λείπον ὡς ἐρῶ.
καὶ πῶς ἂν αὐτᾷ, ἡδὲ καὶ τῷ τὸ δῶς.
ἀχὼ τί λοιπὸν; ἢ πόθ' ἔτι τυχεῖν.

τί;
Φιλίῃ.
φέρει.
ἐρῶ.
τὸ δῶς.
τυχεῖν.

Legendum

Legendum apud Martialem, Cum compare mulo, quod pleriq; Cum
compare gibbo: simul explicata ratio in eo, sensusq; ue-
rior. CAP. XXIII.

Artialis Epigrammatôn sexto: Nō aliter ridetur Atlas cum compare
gibbo. Sic enim uulgò legunt omnes, & pro rectissimo exponūt, qui-
cunq; sunt in cultu literarum celebriores. Nos contrā in codicibus ple-
risque ueteribus, minusq; uacillātis autoritatis, & fidei sic inuenimus.
Non aliter ridetur Atlas cum compare mulo. Mulo, inquam, non gibbo. Ne'ue
surdis (quod aiunt) agatur testimonijs, in hac ipsa gentis Medicæ bibliotheca pu-
blica codex habetur uetustissimus, Langobardis literis, quem & Domitius olim
Florentiæ pellegit. Sed & Veronæ mihi pagellas quaspiam antiquissimi item uo-
luminis Bernardinus quidam adulescens, ut tum uisus est haud illiberalis, Domi-
tij propinquus, cōmodauit, cum quidem unā esset mecū Baccius Vgolinus abso-
lutissimi uir ingenij, candidissimiq;. Neq; non Romæ quoq; uolumen item Mar-
tialis, Langobardis characteribus ostendit, legendumq; nobis inuulxit Bernar-
dinus Valla, uir & carminū studio, & iuris scientiā, & generis nobilitate, atq; opī-
bus, prætereaq; humanitate quapiam non uulgari celebrandus. Quin Florentiæ
item præter hos, alium codicem primæ nobilitatis ciuis Pandulfus nobis Oricel-
larius semiueterem dedit utendū, in queis utiq; singulis hanc, quam dicimus scri-
pturam reperiās. Neq; autem diffitear etiam illam superiorem in uno alteroq; nō
planè nouo exemplari uidisse me, sicuti in eo quod Romæ in Palatina bibliotheca,
mediæ antiquitatis, & item in altero tum quidem, quum legebamus Francisci
Saxetti Florentini negotiatoris, nunc autem Taddæi Vgoleti Parmensis, huma-
ni doctiq; uiri, qui regi Pannonum Matthiæ, regij prorsus animi principi libros,
ornamentaq; alia Florētiae nobis ista proderitibus procurabat. Nam in eo, quem
mihi nuper doctus utraq; lingua uir Bernardus Michelotius, ab nescio quo sibi
Perusino commodatū dedit inspiciendū, gibbo scriptum corruptius adnotaui.
Quare quum superiorem illam ueluti cōstantem solidamq; reperiāmus in melio-
ribus scripturam, quærendū uidetur, quid sibi Atlas postulet cum cōpare mulo,
quæ uē causa perinde rideatur uti Maurus elephantō uehens. Porro Atlantem de
luuenalis uerbis, nanū quendam, pumilum uē fuisse temporibus illis, haud igno-
ratur colligimus. Sic enim inquit:

— Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.

Vt ex cōtrario per deridiculū sit Atlas appellatus, qui foret pumila statura, sicuti

— Canibus pigris, scabieq; uetusta

Turpibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit tigris, pardus, leo, si quid adhuc est
Quod fremat in terris uiolentius.

Sed & muli cum pumili, uel mulæ, tum in precio sunt, inq; delicijs habitæ. De
queis in distichis idem Martialis:

His tibi de mulis non est metuenda ruina,

Altius in terra penè sedere soles.

Si quando igitur nanus hic Atlas, mulō cōsimiliter nano, & cōpare sibi utebat,
uerisimile est rideri solitum publicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui uulgo,
quoties concolorem sibi elephantū inscenderat. Vnde inquit idem in primo:

Et molles dare iussa quòd choreas

Nigro belua nūl negat magistro.

Conuenit autem proposito argumentoq; poetæ in eum qui iuuenis, & ualidus,
Ang. Polít. X 3 & pau-

& pauper, lectica identidem tamen à sex, & ipsis iuuenibus ualidis, pauperibusq; gestabatur. Atque ut illi superiores, nihilo ipse secius cunctis deridendi sui dabat occasionem.

Quædam super Hecale anu in memoriâ data: deq; poesi Callimachi: tum ex epigrammatis Priapeis expositus locus, & item alter apud Statiû: quodq; uitiosè legi de eo in Apuleianis codicibus. CAP. XXIII.

Aequalis tibi, q; domum reuertens

Theseus repperit in rogo iacentem.

Erliculi sunt hi de Priapeis epigrammatis, per quos aut ego fallor, aut Hecale anicula demonstrat, à qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus est. Vnde sacrum quoq; Hecalesio per pagos celebre fuit Hecalo loui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenen diminutiua forma uocabant, quoniâ ipsa quoq; adulescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiusmodi excipere diminutiuorum blanditijs consueuisset. Quoniam aut proficiscente ad pugnam Theseo, sacrum loui pro illius reditu uouerat, ac prius q; reuerteretur, ipsa obiit diem, uicem hanc Thesei iussu pro hospitalitate recepit, sicuti Philochorus memoriæ prodidit. Qua de re Plutarchus in Thesei uita cõmeminit. Cæterum de ea iustum poema Callimachus fecit Hecalen nomine, sicuti innuit item uersiculus ex notissimo epigrammate:

Μέλπω δὲ γράος ἐν Φιλοφύῳ τρέπτει.

Multiq; passim reperiuntur autores Hecalen citantes Callimachi. Nam & herbas edules enumerat aliquando Plinius, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat: sicuti Crethmon in lib. 26. Sicuti etiam Sonchon in 22. quâuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: uestigium aut ueræ lectionis manet adhuc in antiquis eis, qui sunt in publica gētis Medicæ bibliotheca. Quin ubi Callimachus in Apollinis ait hymno,

ὁ φθόνος ἀπὸ λαῶνος ἐπ' ἄτακτον λῶπρος ἔπην.

ἢ ἄγαμαι τὴν αἰοιδίην, ὅς ἐστι δὲ πόντος ὀνείδεια.

In eum locum sic interpres propemodum: Per hæc, inquit, illos accusat, qui sic in eum cauillarent, quasi magnū facere poema nō posset. Vnde coactus est Hecalen facere. Verba interpretis ita sunt: *ἐγκαλεῖ δὲ τὸν πόντον τὸς σκώποντες αὐτὸν μὴ διῶναι δαί ποιεῖν αἰ μέγα ποίημα, ὅθεν ἡναγκάσθην ποιεῖν αἰ τὴν ἐκάλω.* Hinc nos in Nutrice; Battides Hecalen sonat, & Marathonía gesta, Cellior assueto.

Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipsa:

Nec fudit uanos anus hospita fletus. Et Suidas Hecalen ait heroida quampiam esse apud Callimachum. Deniq; Apuleius in 1. Metamorphoseos de eadem puto. Si contentus (inquit) lare paruulo Thesei illius cognominis patris tui uirtutes amulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitium tenue. Neq; autem ignoro deprauatam ferè ubiq; esse scripturam, siquidē non Hecales anus, sed Ales anus, præceptis aliquot literis, scriptum plerūq; inuenies, ut in transcurso etiā Apuleianos codices emaculemus, & lectorē ueluti superpondio dimittamus onustum.

Quam multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præpostera, tum quem in ordinem restituendæ. CAP. XXV.

Actus sum Ciceronis epistolarum familiarium uolumen antiquissimum, de quo etiam supra dixi, tum ex eo ipso, alterum descriptum, sicuti quidam putant, Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumentis, quæ nunc omiserim: sed hic posterior, quem dixi

dixi, codex, ita est ab indiligente bibliopola conglutinatus, uti una transposita paginarum decuria, contra quam nota sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publica gentis Medice bibliotheca. De hoc itaque uno quantum conijciam, cuncti plane quotquot extent adhuc epistolarum earundem codices, ceu de fonte capiteque manarunt, inque omnibus præposteris & peruersis lectionis ordo, qui mihi nunc loco restituendus, quasiq; instaurandus. Quare adhibe quæso animum, quicumque liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo Cælij epistola ad Ciceronem, sic incipit: Certè, inquam, absolutus est, me repræsentante, pronunciatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoque genere sententijs. Vide modò, inquis, huc usque ordo nondum interpellatus. Quæ autè statim sequuntur uerba, Literis ostenderis, & cætera diuersa prorsus à superioribus, atque alterius epistolæ inuenias. Pergè porro ab eà ipsa epistola deinceps numerare sequenteis, ad eam quæ sit quarta & uigesima, cuius ita principium: Non me Hercules, nihil unquam enim, quæ cum superiore continuatur, ut legas ita: Certè, inquam absolutus est, me repræsentante, pronunciatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoque genere sententijs. Vide modò, inquis. Non me Hercules: Nihil unquam enim. Atque ita reliqua subtexe, perueneris ad sequentem decimam, cuius hoc initium: Si tu, inquis, Hircium? quam eo usque lege, dum in uerba hæc incidas, Si ullam spem, quæ simul offenderis, totum hoc delebis, Aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Totum hoc, inquam, delebis, aut induces, quoniã aliena planè huic loco. Mox denuò recurre ad ea quæ posita perperam sunt, in illo Cælij, de qua primitus dictum, atque ita continuabis lectionem, Si ullam spem literis ostenderis. ita tractim legens, ad epistolam perueneris tertiam ab hac, & uigesimalam, sic uidelicet incipientem: Duabus eius epistolis respondebo. clausamque hac finit: Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Post eam, quæ statim consequi debet epistola, quæ nunc ab illa undecima, sic ordines: Delectauerunt me tuæ literæ. Comprobat hunc ordinem, quem posuimus, non solum codex uterque, uel ille antiquus, uel hic ex eo statim natus, à quo cæteros quoque omnes bibliopolarum uitio deprauatos liquet, sed intellectus etiam, sensusque ipse luce clarior, sic ut acutius inspicienti quicquid usquam prorsus obscuri est, ambiguique tollatur.

Versiculi e græco super uite & capro: tum parodia quæpiã obscurior
apud Suetonium. XXVI.

Vidius in primo Fastorum:

Sus dederat poenas, exemplo territus horum

Palmite debueras abstinuisse caper.

Quem spectans aliquis dentes in uite prementem,

Talia non tacito dicta dolore dedit:

Rode caper uitem, tamen hinc cum stabis ad aras,

In tua quod spargi cornua possit, erit.

Nimirum hi duo uersiculi de Græci poetæ disticho perquam inclyto, festiuoque facti, quod in primis celebre fertur, & uolitat docta per ora uirum. Nam cum dixisse quempiam illa memorat, ipsum nimirum autorem carminis Euenum digito designauit. Loquitur autem in græcis uersiculis uitis ipsa, sic scilicet:

Καὶ μὲν φάγεις τὴν ῥίζαν, ὅμως ἐν καρποφορίᾳ
δοῖς οὐ μὴν ἀποτίσαι καὶ αἶμα θυομένη.

Vertit hos nimirum quàm potuit ad unguem poeta ingeniosissimus, & sunt tamen in græco nonnulla, quæ noster parum enarratè. Quin si ueris concedendum,

X 4 transma-

transmarinam illam nescio quam Venerem, ne attigit quidem noster. Quod uerbum, linguae potius minus lasciuiantis, quam parum copiosae. Sed quoniam in Graeci huius distichi mentionem incurrimus, afferamus etiam quod apud Suetonium in Domitiano est, ut obiter illi quoque non in obscuro loco, lucem interpretationis inferamus, uelutique auctarium demus merce ipsa ne utique uilius. Verba igitur ita sunt: Ut edicti de excidendis uineis propositi gratiam faceret, non alia magis re compulsi creditur, quam quod sparsi libelli cum his uersibus erant,

Κλῶ με φάγης ὡς σίλαν, ὅμως ἐν καρποφορήσῃ
δοσὲν ὡς ἀρεῖσαι καὶ λαρεὶ θυομένην.

Quod enim supra uitis capro minitabatur, hoc eadem nunc Caesari: pulcherrima hercules parodia: Vel si me, inquit, ad radicem comederis, tantum tamen uini producam, quantum immolando Caesari possit infundi. Mos enim ueteribus uti capitibus stantium sub ictu cultroque uictimarum uinum infunderetur. Sic apud Maronem uidelicet:

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis uacca media inter cornua fundit.

Igitur neci Domitianum Caesarem per hos uersiculos libelli destinabant: quoniam, ut Suetonius idem scribit: Ad summam quondam ubertatem uini, frumenti uero inopiam, existimans nimio uinearum studio negligenter, edixit ne quis in Italia nouellaret, utque in prouincijs uineta succiderent, relicta ubi plurimum dimidia parte, nec exequi rem perseverauit. Meminerint autem studiosi nos in hoc inuento, non uno duntaxat nomine in comune consuluisse, quoniam in plerisque adhuc Suetonii codicibus, etiamque nonnullis ueteribus, non modo graecos hos uersiculos non inuenias, sed ne uestigium quidem, ac ne locum etiam quod se recipiant. Sed eos nos quoniam tenebamus iam pridem, utpote lepidissimos, facile mox de obsoletis mendosisque exemplaribus singulas pensitando, paulatimque nunc agnoscendo, nunc restituendo literas peruestigauimus.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennii Medea, de graeca Euripidi. CAP. XXVII.

Icero in epistola ad Trebatium: Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignouerunt Medea, quae Corinthum arcem altam habebant matronae opulente, optimates, quibus illa manibus gypsatis peruersis, ne sibi uitio illae uerteretur, quod abesset a patria. Nam multi suam rem bene gessere, & publicam, patria procul. Multi, qui domi aetate agerent, propterea sunt improbi. Nemo ex his, quorum edita sit sententia, suspicatus est adhuc, non esse ista plane Ciceronis uerba, sed poetae alicuius magis, cui liceret uti uocibus illiusmodi, figurisque, ceu sunt illa quae Corinthum arcem altam habebant, & matronae opulente optimates, neque saltem hoc uiderunt lambos adhuc in his uersibus extare integros duos, aliorumque quasi discerpta membra ueluti noscitari. Nos haec ex Ennii Medea uerba esse collegimus, non quidem suo prorsus ordine, sed quo commodissimum Ciceroni fuit, allegata. Nam cum de Graeca Euripidi uersam ab Ennio Medeam in Latinum cognouissemus, sententiam protinus horum uerborum de ipsa nimirum Euripidi tragodia, quando illius Ennianae iacturam fecimus, libuit aucupari. Sic igitur in ea fabula cum matronis Corinthiis loquens inducitur Medea, uti persuadeat non sibi uerti uitio oportere, quod absit a patria, quando multi, inquit, honesti etiam procul a patria, multi contra domi fuerunt inglorii. Nam male audiebant peregrinae foeminae: unde illud comicum est, Adeon est demens, ex peregrina. Similiter tacere posse ait Parmeno, Samiam fuisse Thaidis matrem, tunc Athenis uictitatis. Versiculos autem Euripidis ipsos, ex Medae persona, ne quis fortasse desideret, hic adscribemus.

Κορινθιαί

Κορίνθια γυναικες ὅζ' ἦλθον δόμων.
 καὶ μοί τι μέμφεσθ'· οἶδ' αὖ γὰρ πολλὰς βροτῶν
 σμύν' εὐχόμεναι, τὰς μὲν ὁμοῦ τ' ἄπο
 τὰς δ' ἐν θυραίοις, οἱ δ' ἄφ' ἑσυχῆ ποδῶς
 δ' ὑσπλασαν ἐκίσσαντο ἔραθυμίαν.

Quod autem diximus poetam Ennium de græco uertisse tragœdiam Euripidi Medeam, partim de uerbis Ciceronis coniectamus, qui sic ait in primo de bonorum malorumq; finibus. Quis enim tam inimicus penè nomini Romano est, qui Ennii Medeam, aut Antiopam Pacuuij spernat aut reiiciat? Qui se ipsam Euripidi fabulis delectari dicat, Latinas literas oderit? partim etiam quod Ennianæ tragœdiæ principiū multis locis, ut à Quintiliano uolumine quinto, ut à Cicero in libro de Fato, ut item ab alijs autoribus identidem citatur, sed nusquam tamen longiore tractu, quàm in Rhetorico secundo eiusdem Ciceronis ad Herennium. Quod hic ex codicibus uarijs emendatum subscribimus, ut illustretur obscuritas locis aliquot in lingua latina oboriens, quoties unus aut alter de eius tragœdiæ principio uersus allegatur, suppresso autoris nomine, simulq; intellectu sit ipenso. Locus ipse apud Ciceronem sic est: Ne Ennium, inquit, & cæteros poetas imitemur, quibus hoc modo loqui concessum est:

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
 Cæsa accidisset abiegna ad terram trabes,
 Ne' ue inde nauis inchoandæ exordium
 Cœpisset, quæ nunc nominatur nomine
 Argo, qua Argiui uecti, delecti uiri.
 Petebant illam pellem inauratam arietis
 Colchis imperio regis Pelia per dolum.
 Nam nunquam hera errans mea domo efferret pedem
 Medea animo ægro, amore sæuo saucia.

Est autē trabes in uersiculo secundo, singularis numeri, quemadmodum & Priscianus legit lib. septimo. Vetusissimi enim (ut ipse inquit) etiā trabes pro trabē proferebant. Euripidi uerò tragœdiæ principiū si cum Ennianæ conferas, feceris arbitror operæ precium, quod & subnectam.

Εἴτ' ὅφελ' ἀργεὺς μὴ δ' ἡμετέρῃ σκαφῇ
 πλόχων ἐς αἶαν, λυαίνεας συμπληγάδας,
 μηδ' ἐν νῆασι πηλὶς πεισῶν ποτα
 τμηθεῖσθαι πύκνα, μηδ' ἐρεθμῶσαι χόρας
 ἀνδρῶν ἀρίστων, οἱ δὲ πᾶν γυγυλον δίφρος
 πελὶ αὐτὴν ἀλθον. ὃ γὰρ αὖ δ' ἑσποιν' ἐμὴ
 μέλαινα πύργος γῆς ἐπὶ δούσ' ἰωλκίδης,
 ὅρῳ τι θυμὸν ἐκπλαγίσ' ἰκσόντος.

Panici terrores qui uocent, eoq; locupletissimi citati testes. CAP. XXVIII.

IN Ciceronis epistola ad Tyronem, quæ posita in extremo familiarit uolumine sic scriptum est: Et si Atticus noster, qui quondā me cōmoueri πανικοῖς intellexit, idem semper putat, nec uidet quibus præsidij philosophiæ septus sim, hercle quod timidus ipse est, θορυβοποιεῖ. Panica uocantur (ut arbitror) a Græcis repentini quidā terrores, & consternationes, quales utiq; lymphatici metus, usq; adeo irreuocabiles, ut non ratione modò, sed mēte etiam careant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticum lib. quinto. Sic enim inquit, quædam πανικά dici. Facit item Hyginus de Panico terrore

terrore mentionē, quo loco de capricorno his uerbis: Hic enim dicit, cū Iupiter Titanas oppugnaret, primus obiecit hostibus terrorem, qui Panicos dicitur, ut ait Eratosthenes. Quam fabulam & Germanicus innuit in Arateo commentario. Euripides in Medea sic ait:

καὶ τίς γόρ' αἰὲν πῦρ ὅλων δόξα σέπ' ἔ
ἢ πανός ὄργας, ἢ πινός θινὸν μόλ' αἶμα
ἀνολόλυφε.

Panos aut uocat iras Euripides, sicuti est apud antiquissimū ipsius interpretē, τὸ πανικὰ δέμαπα, id est, Panicos terrores, ὅτι τῶ τ' ἀφνιδίων φόβου ἢ παραχρῆν ἀτίαν τοῦ πανὶ ἀναπληροσιν. Quoniā, inquit, repentinorū terrorū & cōsternationū causam deo Pani tribuunt. Et apud Synesiū in lib. de Prouidentia, sic inuenio ferme, καὶ πανικὸὶ θόρυβοι μὲν ἄμδραν τὸ σπᾶν δυνάμει λαμβανον. Et Panici tumultus interdiu exercitum occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent hi deniq; terrores, explicatur. Quin interpretes etiam nescio quis ita uerba hac ipsa Synesij enarrat, ut Panicos appellari terrores dicat, cū repētē in exercitu uiri, equiq; perturbantur, nulla cōparente causa. Solent enim, inquit, foeminæ ui numinis instinctæ, Panos orgia clamorib. concelebrare, quibus utpote repentinis metu audientes afficiantur. Sed & Nicetes Choniates non aspernabilis omnino inter Græcos autor, Panicorū meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua. Theon quoq; Arati poetæ interpretes, militasse ait Pana deum aduersus Titanas, primumq; eum uideri concham illam tortilē & turbinatam, qua pro tuba utuntur, inuenisse, quæ græcè cochlos appellatur, factumq; ipsius opera, uti se armandi socijs interim fieret copia, dum sonitu quocunq; illo, qui Panicos uocatur, in fugam Titanes agebantur. Sed & Nonnus poeta Dionysiacōn 10. furem describens Athamātæ, nunc insano Panos flagello furiatum ait, nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli: uerba ita sunt,

οἱ σπρὺθες ἀδάμας μανιώδῃ πανός ἰμάδλη.

ἃ δὲ δὴ οἱ γόρυ ἀκκῆς.

Et item:

πανιᾶδης λεονίας ὠδισμοῦ δ' ἄπορ' ἰμάδλης.

Quo autem nunc piaculo Valerij Flacci pulcherrimos poetæ uersus taceā super hoc ipso positos in libro Argonauticōn tertio: Dant, inquit, æthere longè
Signa tubæ, uox & medijs emissā tenebris:

Hostis habet portus, soliti rediere Pelasgi,

Rupta quies, deus ancipitem lymphauerat urbem

Migdoniæ Pan iussa ferens sæuissima matris,

Pan nemorum, belliq; potens, quem lucis ab oris

Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes

Setigerum latus, & toruæ coma sibila frontis.

Vox omnes super una tubas, qua conus, & enses,

Qua trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris

Claustra cadunt, talisq; metus non Martia cassis,

Eumenidumq; comæ, non tristis ab æthere Gorgo

Sparferit, aut tantis aciem raptauerit umbris.

Ludus & ille deo, pauidum præsepibus aufert.

Cum pecus, & profugi sternunt dumeta iuueni.

Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam ad terrore incutendum simulachra Panos prætulit:

Hispidus inq; Dei latuit terrore Lycæi.

Sed

Sed & Sozimus historię græcus autor in libro tertio, mōstroso aspectu quempiam apparuisse pellitum dicit, Albanis Romanisq̃ prælium cōmissuris. Etenim deum Pana belligerū fuisse, uel ex argumento Nonni cognoscimus, uel ex Theocriti fistula: nam in ea sunt ista quoq̃ uerba de Pane deo.

Οὐδέ τις πέρας φέρωνας τόμα σέπους.

Eundemq̃ fuisse Atheniensibus auxilio contra Persas cū alibi legimus, tum in ea ipsa, quam diximus fistula, his uerbis:

ὅς σε σὺν ἀνδράσι σῶσεια

ἡκιστοφόνος, τυχίης τ' ἀφείλει.

Vnde sint apud Quidium Teuthrantia turba Thespī uocata filia. CAP. XXIX.

Vidius in epistola Deianiræ ad Herculem:

Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores,

Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notissima quidē fabula, etiamq̃ à Diodoro prodita super Thespī natibus ab Hercule compressis. Cur autem Teuthrantia turba uocentur, hoc tam plerisq̃ incompertum atq̃ ignotum est, ut audeant literatores pro illo Teuthrantia, Thespeia reponere, nimis quā improbē, insciteq̃. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Homeri interpretem, ubi maximē Catalogum enarrat: φησὶ δὲ ὅτι ἱθνηκῶν συγγραφεὺς διηγεῖται ὅτι ἡ θεσπία θεσπιάδης ἦν δὲ πινυς θεσπίας ἦν τὸ ὄνομα, τὸ πανδίωνος. Ex autoritate scilicet cuiuspiam, qui de gentibus conscripserit, Thespiam tradit à Thespiade fuisse conditam: sicut autem nonnulli scribūt, à Thespio Teuthrantis filio, Pandionisq̃ nepote. Quare Teuthrantia turba Thespī uocata filia ab auo Teuthrante. Deniq̃ & Aeschylus in tragœdia Agamemnone Thespiam, urbem Teuthrantis appellauit.

Vocabula inuentu rara, nec tamen singularia, Cucuma, Proseucha, Scruta. CAP. XXX.

Vocabula quæpiam sunt ita rara inuentu, ut si iterum in ea incidamus, ob id fecisse opere precium uideamur, quoniam singularia credebantur, sicuti est cucuma apud Martialem in hoc hemistichio. Cucumam fecit Otacilius. Nam sic in Satyrico legimus Petronij Arbitri: Tū illa carnis etiam paululum delibat, & dum coæquale natalium suorū sinciput in carnariū furca reponit, fracta est putris sella, quæ stature altitudinē adiecerat, anumq̃ pōdere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, igneq̃ conualescentem restinguit, atq̃ totam faciem excitato cinere perfudit. Ex eoq̃ inclinatum diminutiuum cucumion inuenio apud Arrianum in libris de Epicteto, quo maximē capite, πρὸς κυνισμόν, hoc est, de Cynica professione loquitur, atq̃ adeo uerba Arriani ponam: δὲ αὐτὸν κυνισμὸν ἔχειν ὅπως θερμὸν ποίησαι τὸ παιδίον ἐν αὐτῷ λῶσθαι. Habere, inquit, eum cucumion oportet, ubi calfaciet puero, quo ipsum lauet. Cucumion dixit, græca consuetudine, quod nos cucumelam nō inconcinne. Sed & Proseucha tantum apud Iuuenalem inueniri uocabulum pro loco mendicabulorum putatur, cum tamē Cleomedes in secūdo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens, ita propemodum loquatur: Ex his nōnulla ē lupanaribus ascita, quædam simillima his, quæ in Cerealibus à fœminis dictantur: alia uerò ex media proseucha, atq̃ ab his ipsis, qui illuc mendicant desumpta, Iudaica planē, & retriata, longe q̃ etiam reptilibus humilliora. Sed & Scruta dixit Horatius quidem semel in hoc uersiculo:

Villā uendentem tunicato scruta popello.

Dixit

Dixit iterum quantum uideam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo, per hæc uerba: Nunc quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo scruta donabat.

Quid sit illud apud Iuvenalem, Tanquam habeas tria nomina: quodq; manu emissi patronorum sibi nomina imponebant: deq; in nomen adoptando ex testamento. CAP. XXXI.

T ponere foris, si quid tentaueris unquam

Hiscere, tanquam habeas tria nomina.

Sanè Domitius idem (nam cæteros omitto interpretes, cum ipso ut præfractiore congregior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuvenalis Satyra locum enarrauit. Si uelles, inquit, loqui, quasi tu quoq; unus esses ex nobilibus: quasi innuat, quod tantum his, qui nobiles sunt, loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine, & nomine designabatur, C. Iulius Cæsar. Hactenus ad uerbum Domitius. Cæterum tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec uniuersi: sed hi potius arbitror, qui è seruitio manumittebantur. Quocirca sensus q; uel ob id acutior atq; concinnior, ut conuiuator ne liberum quidem putet, ne ue pro libero fari æquum censeat, quem sibi conuiuiam uocauerit. Hoc si non autores haud lubricæ fidei comprobant, uincor nihil esse Domitio pensitatus. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dici mauult, in lib. de Somniorum coniecturis primo, græcè ille quidem, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruum hominem, qui sibi habere tria uirilia uisus. Dein uerò liber factus, eo pacto tria pro uno habuit nomina, duobus assumptis patroni nominibus. Septimius quoq; Florès Tertullianus in libro de Resurrectione sic ad uerbum: Oro te, inquit, si famulum tuum libertate mutaueris, quia eadem caro atq; anima permanebunt, quæ flagellis, & compedibus, & stigmatibus obnoxia retrò fuerant, idcirco ne illas eadem pati oportebit: non opinor. Atqui & uestis albæ nitore, & annuli aurei honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaq; honoratur. Hinc illud, opinor, Persianum: Exit Marcus Dama. Probat morem Cicero quoq; epistolarum ad Atticū uolumine quarto, sic scribens: De Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me & te iunctus Dionysius M. Pomponius. Sed ut obiter hunc quoq; Ciceronis non inobscuro locum interpretemur, nosse oportet etiā morem fuisse, ut hæredes testamento in nomen familiamq; adoptarentur. Sicuti à Cæsare C. Octavius, quemadmodum scribit & Suetonius in Iulio. Quocirca post eam diem semper est ille Cæsar, ut in epistolis quoq; Bruti ad Ciceronem, appellatus. Quemadmodum & Q. Scipio collega in consulatu Pompei: qui cum filius Nasicæ foret, ex testamento in Metelli Pij genus adoptatus, eius etiam nomine uocabatur: sicuti in libro Historiarum 40. scribit Dion. Quare etiam T. Pomponius Atticus hæres relictus à Q. Cæcilio ex do-drante, sicuti scribit Cornelius Nepos in ipsius Attici uita, postea ut est apud Varonem in 2. de Rustica, ex T. Pomponio Attico Q. Cæcilius Atticus est appellatus. Quare Eutychidem manumissum, T. Cæciliū Eutychidē uocauit, uetere prænomine suo: nam T. Pomponius olim dicebatur, nouo nomine, quod haud pridem Q. Cæcilius uocari coeperat. Sic seruus Dionysius, M. Pomponius Dionysius uocatus est, ascito Ciceronis prænomine, Attici nomine. Sed & Milesius Alexander, cui Pölyhistori cognomentum fuit, Cornelius est etiam à Cornelio Lentulo appellatus, à quo uidelicet fuerat manumissus, sicuti quæ Suidæ dicuntur collectanea, testantur.

Restituta

Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox: quidq̃ poppysmos aut poppysma significant, quodq̃ mos poppysmis adorandi fulgetras. CAP. XXXII.

Orrigēdus apud Plinium locus ex libro octauo & uigesimo Naturalis historiae, capite secundo, quo tractatur, an sit in medendo aliqua uis uerborū: subducta enim uox una, qua uetus indicatur consuetudo, uetustiore quoq̃ testimonio cōprobata. Sic aut̃ pleriq̃ codices habent: Fulgetras adorare consensus gentiū est. Sed in uetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medicæ gentis nobili bibliotheca, sic scriptum: Fulgetras adorare poppysmis consensus gentium est. Quam lectionem uel Aristophanes facetissimus poeta confirmat in comœdia, cui σφῆκς inscriptio. Nam apud eum Philocleo quidā senex ita loquitur, ut se dicat poppysstantibus (liceat aut̃ sic uerbo uti) fulguraturum. Tum interpres antiquissimus morem hunc esse ait, uti ad fulgetras popyssetur. Verba Aristophanis hæc sunt: ἡ ἀναστροφὴ ποπυύζειν. Tum interpres hæc: ἡ ἀστροφὴ ποπυύζειν. Quemadmodum ergo apud Iuuenalē Martialemq̃ poetas poppysma legi, & poppysmata, sic apud Pliniū poppysmis à calūrecto, qui sit poppysmus. Est autē factitia de sono uox, id significās, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicās itē, & Suidas. Vtitur uerbo etiam Sophocles, ποπυύζειται ὁ θυγαλῶν τις, sicut & Pollux meminit in septimo Onomasticon. Quin idē quoq̃ in primo listi equū poppysmō docet, hoc ipsum usurpans uocabulū, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdē Naturalis historiae quinto trigesimoq̃ sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonici philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἡ δὲ τῶν ἀναστροφῶν ψόφος, ὡς ὕψι ποπυύσματος.

Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq̃ ea græcum prouerbium. CAP. XXXIII.

Occidit miseros Crambe repetita magistros.

Vnc Iuuenalis uersum Domitius idem Calderinus his uerbis enarrat: Cornelius de declamationibus ita scribit: Declamationes aut ex historijs trahiebantur, sicuti sanè nonnullæ usq̃ adhuc: aut ex ueritate, ac re, si qua fortè recens accidisset. Itaq̃ locorum etiam appellationibus additis proponi solebant, & sic certè collectæ, editæq̃ se habent. Crambe igitur inscriptio est declamationis à loco. Nam Crambe oppidum est in Teuthrania Troadis, ut scribit Plinius, & è proxima regione est Lesbos, in qua Mitylenen occupauerūt tyranni, ut autor est Strabo, Nigessilus, & Megarogilus. Alcæus poeta eos carmine est insectatus, unde aureū plectrū habuisse dicitur, autore Fabio. De tyrannis eiectis, Crambe declamatio semper erat repetēda à magistris. Hæc placet sententia, ut conueniat cum eo, quod dixit:

Cum perimit sauos classis numerosa tyrannos.

Quod alij à Crambo Scytharum rege, cuius meminit Diodorus, Cramben declamationē deducunt, nulla ex parte accommodatum est. Hactenus igitur Domitius, tortuosa prorsus, & tergiuersanti oratione, cuius ex uerbis hæc deniq̃ colligitur confusa necessitate sententia: Cramben declamationem ab oppido Teuthraniae appellari, quod & à locis nomina declamationibus imponantur, et Mitylenen tyranni occupauerint, oppidū in Lesbo, ut id poeta uersiculo illo significet:

Cum perimit sauos classis numerosa tyrannos:

Nos igitur proponerentur nec ne à ueteribus controuersie, locorum appellationibus

Ang. Polit.

Y nibus

nibus additis, non laboramus, quamuis hoc non Cornelius (ut ipse dicit) sed Suetonius Tranquillus scripserit in libello, quē de claris Grammaticis, Rhetoribusq̃ composuit, eumq̃ libellum, nō ut Cornelij, sed ut Suetonij Domitius quoq̃ ipse superius agnoscit, & suo se laqueo (quod dicitur) implicat, exponens (ut quidem sibi uidetur) uersiculum eiusdem Satyræ:

Parte alia solum rus sati pone lacertæ.

Iam uerò Cramben (ut quod nunc instat agamus) esse inscriptionem, id nos plane pernegamus. Quin audacter pronūciamus, neq̃ tale quippiam apud idoneos modò scriptores inueniri: neq̃ si maximè inueniatur, idcirco tamen ad tyrannos eos, qui Mitylenen occupauerint, referendum, cum oppidum Crambe non modò non in Lesbo, sed ne in insula quidem sit ulla. Quare, quod pace sua dixerim, nihil hac Domitij cōmentitia opinione, si quis modò eam diligēter excutiat, dici fingiq̃ potest aut absonum magis, aut inconcinnum, & ridiculū, sic ut sese ipsa, nullo impellente, subuertat. Neq̃ autem causa fuit, cur Mitylenen ad Alcæum cōfugeret, ut classis numerosa tyrannos perimeret, quando inter primas cōtrouersiarum materias, tyrannicidarum præmia numerat Cornelius in eo dialogo, quē de claris edidit oratoribus. Ita sibi omnia tenebrarū & caliginis ingenia Domitius offundit, quoties uelut è nassa pisciculus nequit exsinuari: quodq̃ Aristotelem facere docet Atticus philosophus, non inelegans Platonis propugnator, ut quemadmodū sepia sparso sub oculos ipsos, manūq̃ piscatoris suo sibi succo elabatur, ita ille deprehendi metuens, sententias de industria obscuritatibus infuscet, hoc in hunc hominem potius conueniat, nuncq̃ magis q̃ cum penè tenetur, inuoluentem semet, obnubilantemq̃ ambagibus, & quoddam sicut atramentū perplexitatis interuomētem. Quod aut̃ quidam uir alioqui doctus, & industria sua bene de literis meritis, in commentario nuper edito de Gamba Anathoq̃ affert ex Probō, ut ipse inquit, Iuuenalis interprete, fateor equidē nec scire me qui nam sit hic Probus, nec putare eum esse cuius Gellius, aliq̃ ex ueteribus meminerint. Fides ergo de eo apud autorem sit. Mihi tamen quod uidetur exponam breuiter: nam, ut ait ille nescio qui tragicus, ueritatis simplex oratio est. Græcum igitur hoc, arbitror, prouerbiū Iuuenalis expressit, *ἡς ὀρέμεθ' ὀνείρας*. quo significatur, bis posita Crambe mors esse: Crambe autē brassicæ genus: ut fastidiū uidelicet repetite sapius cōtrouersia denotaret, cum uulgò quoq̃ recalsacta brassica iam in prouerbiū fastidij concesserit. Maluit aut̃ græcum usurpare, q̃ latinū uocabulum poeta: uel quia tritius id Græcis q̃ Latinis prouerbiū, uel sanè quia species etiā quædā brassicæ propriè appellata Crambe, renuoribus, ut est apud Plinium, folijs, & simplicibus dēlissimisq̃, amarior, sed efficacissima. Ipsius uerò græci prouerbij mentionem Suidas facit, poniq̃ etiam in conuiuijs Cramben docet, quod sit ebrietati contraria, quemadmodum in libro de Re rustica testatur Cato.

Vitiosè quæpiam in epistola Ciceronis: de que uocabulo quod est

Sciamachia. CAP. XXXIII.

Vsticum nimis, & illepidum, sordidum que adeò planè uocabulū Ciceronis epistolā occupauit eam, quæ est ad Brutū isto principio: Mirabiliter mi Brute lator: sic enim in ea legimus. Meæ que illæ uehementres contentiones tanq̃ scientia adnihilatæ esse uideantur. Quod quidam tamen hætenus corrigunt, ut dicant tanq̃ si iam adnihilatæ esse uideantur. Consulant quæso eruditi periti que idoneorū uerborum, ueterumq̃ lectionum, consulant suum quisq̃ iudicium sensum que, ac tum demū credere audeant adnihilatas contentiones scriptum fuisse à Cicerone. Nos in codicibus duobus Me-

dicæ

dicæ familiæ, quorum supra quoq; fidem allegamus, mendosè id etiam, sed tamen ut erroris adhuc uestigium non sit abolitum, sic reperimus, Tanq; Sciamachalæ esse uideantur. Quare suspicamur legendum, sciamachię. Sunt enim sciamachiæ nihil sanè aliud, quàm umbratiles pugnæ. Sentit enim Cicerò hoc, utique frigere iam se planè in senatu, non succedentibus Bruto rebus, suasq; illas uehementèis contentiones sciamachias uideri. Vocabulum ipsum perq; est elegans apud Græcos, & magnopere usitatum. Quin Galenus quoq; medicus in libro secundo *ύγιεινών* sic ait: μεταβαίνειν δὲ καὶ εἰς τὰ παχέα χωρὶς δύπονίας καὶ βίας, *ἀρόμοι δ' εἰσὶ τῶν παχέων σκιαμαχίαι*. Inter celeres exercitationes, quæ tamen attentæ uolentæq; non sunt, etiā cursus adnumerat, & sciamachias. Deniq; uel Eustathius in *Odysseæ* commentario *Rhapsodiæ* tertiæ, de uerbo eo sic meminit: *ομοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπὸ σκιᾷ μάχεσθαι, φαῦλον ἀλλοὶ εἰσὶν, ὃ μὲν ποὶ καὶ τὸ σιῶντι βρ σκιαμαχίαν*. Et Marcus Varro satyram unam è suis illis Menippeis sciamachiam inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex antiquis exemplaribus lectio, non ut quidā etiam scribūt, *Criomachia*. Quin paulo etiā supra in epistola eadem Ciceronis, uocabulum alterum, quod est *ὄργανον*, de græca scriptura deprauatum migrāuit in latinā. Nam pro eo quod erat *ὄργανον*, factum iam optanon: neq; autem hoc quoq; ab ullo hæcētus animaduertitur. Quare sic legeris: Planè iam Brute frigeo. Organō enim erat meū senatus. ut quo pro organo Cicerò, proq; instrumento utebatur.

Locus in M. Varronis, & item alter in Columellæ libris *Rei rusticæ* defensus à uitio: quædamq; super Euhemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita: & locus apud Statium declara-

tus. CAP. XXXV.

IN M. Varronis libro primo *Rerum rusticarum* mēdosè legitur illud: Arista, & granum omnibus ferè notum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio esse in *Ephemeridis* uersibus. Nā quod habent etiā, qui putantur emendatissimi codices, in *Ephemeridis* uersibus, hoc ego in uenerandæ uetustatis exemplari è publica gētis Medicæ bibliōtheca sic inuenio: In Euhemeri libris uersis. Neq; autem dubium est, Ennī sacra historiam significari à Varrone de Euhemero in latinum uersam, quam uidelicet & Lactantius identidem, & Eusebius citat, & Augustinus. Verba Lactanti de libro diuinarum institutionum primo sic habent: Antiquus autor Euhemerus, qui fuit è ciuitate Messana, res gestas Iouis, & cæterorum, qui dī putantur, collegit, historiamq; contexuit ex titulis & inscriptionib. sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximeq; in fano Iouis Triphylī, ubi auream columnam positā esse ab ipso Ioue, titulus indicabat. In qua columna gesta perscripsit, ut monimenta essent posteris rerum suarum. Hanc historiam interpretatus est Ennius, & secutus, cuius hæc sunt uerba: Vbi Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut in insulis omnibus, & quæ loca sunt secundum mare omnibus regnaret. Dein Lactantius idem locos Ennī nōnullos, de hac ipsa historia iterum atq; iterum adducit, quos equidem breuitati studēs præteribo. Quin ipsius quoq; Euhemeri uerba Sextus item allegat Empiricus, Pyrrhoniorum maxime uolumine quarto, uocatumq; ait Atheon, sicuti Melium Diagoran, Prodicum Ceum, Theodorum Cyrenaicum, complureisq; alios. Ac de eo quoq; Timon Phliasius (ut arbitror) sic ait:

Ἐν μέρθ' ὁ γράων ἀλαζων ἀδικα βιβλία ψεύγων.

Sed his omissis, illud utiq; acrius inspicendum est apud Columellam quoq; libro 10. capite autem tertio, ubi de apibus agitur, bis Homerum citari pro Euhemero in peruulgatis codicibus, quod & uetustissimus indicat liber de priuata fa-

Ang. Polit.

Y 2

milix

milie Medicæ bibliotheca, literis Langobardis exaratus, & item alter publica eiusdem gentis, quem de uetusto exemplari Nicolaus Nicolus uir doctus & diligens sua manu perscripserit, tum & ratio astipulatur, cui nulla resistunt claustræ: siquidem apud Homerum fabula nulla istiusmodi de apibus reperitur, ac uerissimile est scriptum fuisse ab Euhemero potius, qui Iouis historiam composuerit, cuius apes illæ fuisse nutrices prædicantur. Quod autem apud hunc ipsum (ut arbitror) Euhemerum, de quo supra diximus, scriptum repererat poeta Callimachus in sacra eadem historia, Iouē in Creta uitam consumasse, atq; inibi sepulchrū eius esse in oppido Gnosso, in quo sepulchro eius inscriptū fuerit antiquis literis grecis, *Ζεύς Κρητός*, id est latine, Iupiter Saturni: quod hoc, inquam, poeta doctissimus & scriptum ab illo cognouerit, & pro confesso à Cretensibus habitū, testaturq;, ob id opinor in hymno ipso ad Iouem, Cretenses, inquit, semper mendaces, qui sint Iouis sepulchrum fabricati, cum nunquam ille obierit, perpetuoq; sit. Versus autem hi sunt:

*Κρητες ἀεὶ ψεύσαι, ὅ γὰρ τάφου ὃν ἄνα σείο
 Κρητες ἐπὶ τῷ αὐτῷ. οὐ δ' ἔθλυνες, ἵππ' ἄναι.*

Propterq; hoc ipsum deniq; Statius quoq;, opinor, in primo Thebaidos inquit Mentitaq; manes Creta tuos. Cyprianus etiam martyr homo disertissimus in libro de origine, & generibus idolorum: Antrum Iouis, ait, in Creta mutitur, & sepulchrum eius ostenditur: quanquam parum emendatè scripta uerba hæc in nouis codicibus reperiuntur. Porro Cretenses adeo mendaces habiti semper, ut græco prouerbio, quod est, *πῶς Κρητὰ ληροῖται*, nihil aliud significetur, nisi mendacio uti aduersus mendacem. Sed & Cretensis illius Epimenidis uersiculus hic à Paulo etiam apostolo citatus, atq; ob id etiam sanctificatus est:

Κρητες ἀεὶ ψεύσαι, καὶ θορία, γαστρίσιν ἀγχοί.

Id significat: Cretenses semper mendaces, malæ bestię, uentres pigri. Nam uersiculi prioris hemistichion de Epimenide sumpsit Callimachus. Quocirca eleganter etiam hoc Ouidius in Amoribus:

Cretes erunt testes, nec fingunt omnia Cretes. Et alibi:

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet urbes,

Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

Solutum hic, & enodatum, quod ænigma de Varronis libro citat

Gellius. CAP. XXXV.

Enigma illud ex Varrone, quod Gellius proponit, & inenarratum relinquit, ut legentium coniecturas acuat, equidem soluturum me meo quoq; periculo profiteor. Est autem tale in tribus senarijs:

Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio,

An utrunq; horum, ut quondam audiui dicier,

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Terminum significare uidetur, qui deus concedere Ioui noluit, cum Capitolium exaugurabatur. Ouidius Fast. 2.

Quid noua cum fierent Capitolia? nempe deorum

Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.

Terminus, ut ueteres memorant, inuentus in æde

Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.

- Dubitat ergo hic scirpi autor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrunq; horū: ex utroq; autem, hoc est, ex semel, & bis resultat ter. Quare nō semel minus, non bis minus, sed Terminus fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

Lapsum

Lapsum foedè Seruium super Oaxe fluuiò, & Creta: CAP. XXXVII.

Trapidum Cretæ uenimus Oaxem.

Hoc ex prima Bucolicôn eclogâ sic enarrat ad uerbum Seruius: Rapidum Cretæ, inquit, lutulentū, quod rapit cretam. Creta, alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est Mesopotamiæ, qui uelocitate sua rapiēs albā terram turbulētus efficitur. Hactenus ille. Sed em̄ ego Oaxem Cretæ insulæ fluuium intelligi crediderim potius. nam Vibius quoq; Sequester Oaxem Cretæ fluuium dicit esse, à quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius quoq; Cretam insulam, tellurem Oaxida uocauit in 1. Argonauticôn, his uerbis:

Δαίτυλοι ἰθαῖοι λεηταίης ὅς ποτε νύμφῃ
ἀγγιῶλῃ διτταῖον ἀνὰ πόντον ἀμφοτέρωσι
ῥοπαλὸν γαίης διαφείδῃ ἐβλάστησεν.

Hoc autem postremum ita Varro transtulit, ille arbitror Attacinus alieni operis interpres: Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Neq; uerò non conuenit rationi, ut qui dispersum iri toto orbe suos populares uelit ostendere, de insula quoq; in medio, ueluti mediterraneo mari sita, tum autē & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

Expositum Iuuenalis carmen contra omnium hactenus sententias super

Laconico & Pitylismate. CAP. XXXVIII.

Vi Lacedæmonium pitylismate lubricat orbem. Versus hic ex undecima Satyra Iuuenalis uariè prorsus expositus est hactenus, atq; (ut arbitror) indiliger. Nam Domitius pitysma dicit esse irrorationem è leui sputo, de uerbo pityo. Lacedæmoniū uerò orbem pro anulo accipit: quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorū usus manauit, ut senatores, & equites per anuli mentionē significentur. Porro alter eruditissimus homo, quem tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab eo dissentimus, saltationē putat esse Lacedæmoniam, sed ingenuè tamē fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi tantū apud Pollucem, mentionem factam Lacedæmoniae saltationis. Tertius deniq; uir ipse quoq; doctissimus, trochum intelligit de arbore pinu fabricatum, quod pitys dicatur pinus, unde sit pitysma. Nos è tribus his opinionibus, honorē præfati autorū, nullā penè probamus. Principioq; negamus orbem Lacedæmonium significare anulū posse, quoniam nusquam legatur anuli originem manasse à Lacedæmonijs. Plinius aut, quem Domitius adducit, tantum ferro etiam tum anulo Lacedæmone uti refert. Quod si tollitur non posse Lacedæmoniū orbem pro anulo accipi, sicuti certē tollitur, nihil profectò comimentitia illa irroratio ualebit. Neq; tamen à pityo, quod nunquā uerbū, sed à pityzo magis pitysma deducetur, quod apud Nicam Grammaticū declaratur. Qui uerò saltationē putat esse Lacedæmoniam pitysma, cum de eo nihil inueniat, facile (ut esse ingenuus consuevit) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturū credo, qui trochū putat è pinu factū pitysma esse, cum nec usquam lectū, nec ad rem faciat, & syllabæ ratio pugnet, quoniam pitys habeat priorē correptam syllabam, ut ex primò liquet etiam Theocriti uersiculo. Nos igitur pitylisma legendū credimus, ut inscitia librariorū syllabam de medio dempserit. Quod haud mirū est in tantis tenebris. Pitylisma uerò intelligimus exercitationē, de qua Galenus excellens medicus in secundo ὑγιανῶν libro. Quamuis apud eum sit uerbū potius pitylizin, q̄ nomē pitylisma. Cæterum rectē pitylisma fit inde, etiā usitatissima proportiōe. Neq; adeò incongruum Galeni græca uerba prius adscribere, dein pro capto nostro interpretari. Cæterum igitur exercitationū uaria genera notet, ac de ijs etiā doceat, quæ uelo-

Ang. Polif.

Y 3

ces quidem

ces quidē, sed citra intentionē uolentiamq; sint, inter quas & hæc ipsa sit, de qua nunc agimus, ita scribit ad uerbū: τὸ δὲ πτυλίζαν ἐπιδιδαν ἐπ' ἄκρων τ' ποδῶν βιβν-
 πῶς, ἀνατένας τὸ χεῖρ' ἐνὶ τῷ χεῖρ' αὐτῶν, τὴν μὲν ὀπίσω φέρων, τὴν δὲ πρόσω. μάλιστα δὲ τοί-
 χῳ πρὸς ἑαυτοὺς γυμνάζονται ὅσῳ τὸ γυμνάσιον, ἐν ᾧ καὶ ποτὶ σφάλματι καὶ ἀδύ-
 νησιν γινέται τὸ γυμνάσιον. Est, inquit, pitylizin, uel si mauis pitylissare, cū quispiā
 summis pedib. ingrediēs, manus protēdit, ocyllimeq; mouet, alterā retrorsum scī
 licet, alterā prorsum, quo potissimū gymnasiū genere ad parietes exercenē, ut sic
 bi lapsenē, apprehēso mox pariete faciliē resurgāt, atq; ita exercentiū lapsus fallūt,
 et ipsa sit exercitatio imbecillior. Porro Lacedæmoniū orbē, Laconicū ipsum ac-
 ceperim, ut in quo solerēt ad eū modū exerceri. Dion historiārū tertio quinquā-
 gesimoq; libro, Laconicū in urbe uaporariū, aut sudatoriū (sic em̄ interpretari ui-
 demur posse, quod est apud eū Pyriateriū) ab Agrippa ædificatū tradit. Dein La-
 conicū dicit appellatū, quoniā Lacedæmoni per ea tēpora nudī unctiq; præ cun-
 ctis exercebantur. Laconicum istud & Martialis innuit, ita inueniens:

Ritus si placeant tibi Laconum,
 Contentus potes arido uapore,
 Cruda uirgine, Martiaq; mergi.

Sed & Columella in lib. de Agricultura primo sic: Attonitiq; miramur gestus ef-
 foeminatorū, quod à natura sexū uiris denegatū, muliebri motu mentantur, decē-
 piantq; oculos spectantiū. Mox deinde ut apti ueniamus ad ganeas, cottidianam
 cruditatē Laconicis excoquimus, & exusto sudorē sitim querimus. Iam igitur uel
 ex his Columellæ uerbis cōstare cuius potest, quos iam potissimū poeta signifi-
 cet, nēpe eos dubio procul, qui diē totū in Laconicis istis gymnasiisq; contererēt
 uncti, nudiq;. Quare etiā lubricat, inquit, propter oleum, & unguen, quo defricti
 exercebātur. Seneca etiā libro Epistolarū 7. ad Luciliū nihil aliud prorsus, q̄ La-
 conica insinuat, ita narrans: Quid mihi cum istis calentibus stagnis, quid cum su-
 datorijs, in quā siccus uapor corpora exhausturus includitur, ut omnis sudor per
 laborē exeat? Restat uti nunc, quoniā orbem dixit, etiā doceamus fuisse in orbē
 cōstructa Laconica, quod ex lib. 5. Architecturæ apud Vitruuiū patet, in his uer-
 bis: Laconicōn sudationes, quę sunt cōiungendæ tepidario, æquę q̄ latē fuerint,
 tantam altitudinē habeant ad imam curuaturā hemisphærij, mediumq; lumen in
 hemisphærio relinquatur, ex eoq; clypeum eneum catenis pendeat, per cuius re-
 ductiōes & dimissiones perficietur sudationis temperatura. Ipsumq; ad circum
 fieri oportere uidetur, ut æqualiter à medio flammæ, uaporisq; uis per curuaturæ
 rotundationes peruagetur.

Scirpus exsolutus Aufonij uatis de Cadmi filabus, Melone, Sepia,
 & Cnidij nodis. CAP. XXXIX.

Scirpū quem Theonī Grammatico per dimetros iambos acatalectos
 proponit ingeniosus, & non ineruditus poeta Aufonius, sic nos tenta-
 bimus explicare. Sed ipsos prius uersiculos adscribamus:

Aut adsit interpret tuus,

Aenigmatum qui cognitor
 Fuit meorum, cum tibi
 Cadmi nigellas filias,
 Melonis albam paginam,
 Notasq; furuæ sepia,
 Cnidiosq; nodos prodidit.

Ex his

Ex his aut postremus uersiculus, libris quidē uulgatioribus mendosē legitur, modos habens, uel meos, pro eo quod nos reposuimus nodos. Sic autē inuenio cum in alijs nonnullis, tū in libro Ioannis Boccacij manu perscripto, qui nunc in bibliotheca sancti spiritus Florentina seruator. Ceterum nec ratio metri patitur alterutrum uel modos, uel meos. Quoniā iambum esse non pyrrichiū sede illa secunda oportet. Literas igitur Cadmi Phoenicis munus, & papyrum Niloticam, & atramentum scriptorium, & calamum librarium literatoris eius germanum instrumentum uidetur mihi Ausonius sub hac inuolucra complicasse. Cadmus enim literas primus in Græciam attulit ē Phoenice. Testatur Herodotus in Terpsichore, Phoenicas eos, inquit, qui Cadmo duce uenere in Græciam, literas uernaculas, & patrias, hoc est, Phoenissas ostendisse primitus Græcis, sed fluxu ætatis, aut, cum uoce notę quoque sensim mutata. Primitus ipsi Iones uisi. Quare etiam *φοινικαὶ* sunt appellata. Cadmeas aut se quoque uidisse scribit Herodotus literas in templo Apollinis Isme niji Thebis in Boeotia, calatas in tripodibus quibusdam, de quibus tria citat epigrammata, maxime (ut inquit ipse) Ionicis similes. Quamobrē si ueteres græcæ literarum notæ, non aliæ quā Phoenicū, Latinæ uerò non aliæ fuere, quā Græcorū, sicut & Plinius indicat, citata ipse quoque Delphica (nam illud tabula nouitiū est, & ab in-eruditis additū) manifestū est etiā latinas literas, non alias esse, quā quas à Cadmo didicerimus. Quare ob id eas Cadmi filias uocat Ausonius: quoniāque atramento minusculæ impræmunē, ideo suauiter nigellas. Ob id igitur Zeno sic in Epigrāmate:

Εἰ δὲ πᾶτρα φοινισα τῆς ὁ φθόνος; οὐ καὶ λάδμος
λαῖνος; ὅς οὐ γράπτειν ἔλας ἔχει σελίδα.

Timon quoque Pyrrhonius, ut apud Sextum legimus, libro Pyrrhoniōrum quarto sic scripsit:

Γράμματις τί ἔστιν ἀναστροφὴ ἐπὶ ἀνάγκῃς
ἐνδεῶς διδασκαλίης φοινικικὰ σήματα λάδμος.

Cadmi Phoenicica signa notas literarum uocitans. Omittō quod & Suidas, aut Zopyrion potius *φοινικαὶ* uocatas literas ait. Omittō Plinium, ceterosque permultos, qui dicant eas à Cadmo in Græciam allatas. Nam cum diuersi quæ légerant apud Herodotum passim meminerint, satis ipsi fecisse uidemur, quod ista suæ reddimus auctoritati. Nec enim tam numeranda, sicuti putamus, ueterum testimonia sunt, quā ponderanda. Melonis uerò albam paginam ob id ait, quod papyrus Nilus producit, ex quo paginae fiunt candidæ. Nilus autem à ueteribus Latinis nondum assuetis græcæ linguæ, Melo uocabatur, quemadmodum Pompeius in uocabulo quod est alimento declarat. Quanquam habet plerique codices non Melo, sed Milo, mendosē insciteque: Quare uacillantem (si uidetur) auctoritatē adminiculis Seruij sustentabimus, cuius in primo Aeneidos ita uerba sunt: Sanè Atlas græcum est, sicut Nilus. Nam Ennius dicit Nilum Melonem uocari, Atlantem uerò Telamonem. Sic ille. Denique pro atramento in literarum formas lito sepiam capimus etiam apud Persium:

Nigra quod infusa uanescat sepia lympha.

Scilicet ob eius piscis ingenium, qui liquorem dicatur atrum profunderē, quod fortassis olimque atramentum confieret. Ex quo Martianus: Dehincque nigello puluere, qui ex fauilla confectus, uel sepia putaretur, illato per cannulas eadē resanari. Furum porro nigrum, de quo & furem dici putat Varro. Sed & Horatius ex eo quoque: Furæ (inquit) regna Proserpinæ. Et furuas hostias Diui patri, Valerius Maximus. Sed & ante eum Varro nigras interpretatur: Cnidios dein nodos accipe, quoniam calami probatiores Cnidij, sicuti Plinius ait libro sextodecimo

Historiæ naturalis. Affectavit autem imitationem Persianam, cum dixit nodos, quoniam & ille scripserat:

Inq̃ manus chartæ nodosaq̃ uenit harundo.

Scirpi simile uatis eiusdem epigramma emaculatum, atq̃ enarratum. CAP. XL.

Vem nuper uatis Ausonij scirpum enodauimus, redegit in mentē nobis tetrastichon eiusdem, facilius intellectu fortasse, si quis & emaculatum habeat codicem, & Græcæ literaturæ non sit ignarus, ut cui uel alterutrum desit, non minoris sanè laboris futurum, quàm hoc est ænigma superius. Versus hi sunt:

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter

Nomina si scribas, prima elementa adime:

Vt facias uerbum, quod tu facis Eune magister.

Dicere me Latium non decet opprobrium.

Nēpe de primis singulorū ipsorū nominū literis seriatim inter se coagmētatis græcum dissultat hoc uerbū λεγε, quod est latine lingit, ut eo uerbo (sit aut̃ honor auribus) inguinum liguritor Eunus, aut si quid tale addiuinas, insinuetur.

Quod in digestis Iustiniani principis diem diffusum, malè pro eo, quod est diffusum, legitur, ut & apud Gellium diffundi, & definitiones, pro illis diffindi, & diffisiones: atq̃ inibi de Pandectis Florentinis nōnihil. CAP. XLI.

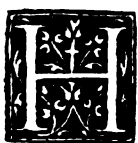
Iffisionis uocabulum, & item quod dici solitū in iudicijs diffindi diem, penè iam sublatū ē medio, atq̃ inscitia quadam improba importunaq̃ bonis artibus exitiosa iam oblitteratum restituere ip si pro uirili conabimur, & renouare diligentia nostra. Vt̃ur ista loquendi figura etiā iureconsultus Vlpianus in lib. 7 4. ad edictū, per hæc sanè uerba, quæ posita lib. 1. Digestorum sunt, sub hoc titulo: Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis, non obtemperauerit. Si quis, inquit, in iudicio se sisti promiserit, & ualitudine, uel tempestate, uel ui fluminis prohibitus, se sistere nō potuit, exceptione adiuuatur. Nec immeritò. Cum enim in tali promissione præsentia opus sit, quæadmodum potuerit se sistere, qui aduersa ualitudine impeditus est: Et ideo etiā lex duodecim tabularū, si iudex, uel alteruter ex litigatoribus morbo sontoico impediat, iubet diem iudicij esse diffusum. Hactenus Vlpianus. Diffusum aut̃ legendum, non diffusum, quod omnes habēt hi fermè libri, qui sunt in manibus. Atquis uolumen ipsum Iustiniani Digestorū, seu Pandectarū, dubio procul archetypum in ipsa curia Florentina à summo magistratu publicè adseruatur, magnaq̃ ueneratōe, quanq̃ rarò id, etiamq̃ ad funalia ostenditur. Est aut̃ liber haud quota spoliolum, prædæq̃ Pisanae portio, sæpe à cōsultis citatus, maioribus characteribus, nullisq̃ interuallis dictionū, nullis item cōpendiarijs notis, quibusdam etiam, saltem in præfatione, uelut ab autore planè, & à cogitante, atq̃ generante potius, q̃ à librario, & exceptore inductis, expunctis ac superscriptis, cum græca epistola, græcoq̃ etiam pulcherrimo hoc epigrammate in prima fronte:

Βιβλιον ἰουστινιανῶς ἀναξ τεχνικὰ τοτὼ δὲ
πῶ ῥα τριβωνιανὸς μεγάλῃ βλάβῃ παμβαστῇ
οἶδ' ὅς ἐστιν ἀρακλῆϊ παναγιολοῦ ἀσπίδα τοῦ βιβλίου
ἡ ὑπὸ μαρμαίρεσιν ἀγῶνιμα τα πάντα βιμίσων, ἢ
ἀνθρώποι δι' ἀσπίδος τε, δορυκλήτε τε λιεύουσιν
δουρῶν τε πίθοντα ὅλα σμάνοντι βίβλῳ.

Cuius

Cuius tamen uoluminis legendi ac uersandi per otium mihi est uni facta copia, Laurentij Medicis opera causaq̃, qui uir suæ reipub. princeps, dum studiosis obsequatur, etiam ad hæc usq̃ officia se demittit. Igitur in Pandectis his, non iam Pisanis, ut quondam, sed Florentinis, in quib. pura sunt uerba: nec ut in cæteris plena maculis & scabie, diffisum reperio, non diffusum. Quod idem apud Aulum quoq̃ Gellium uideo deprauatum, libro qui nunc uulgò tertiusdecimus, cum sit quintusdecimus emendatis codicibus. Nam ubi hæc uerba legimus: Atq̃ in rerum quidem definitionibus, comperendinationibusq̃: hic ego in codice Gelliano, ex bibliotheca publica Medicæ familiæ, quem uir haud indoctus (ut tum ferebant tempora) sed diligens tamen in primis Nicolaus Niculus ex uetustissimo exemplari fideliter pro suo more descripsit, ita inuenio: Atq̃ in rerum quidem diffisionibus, comperendinationibusq̃. Quod si suspicio libera mihi detur, malim credere equidem, in dierum, quam in rerum, ueram habuisse & incolumem scripturam. Quin eodem capite Gellius: Iussi igitur, inquit, diem diffindi. Sic em̃ in eodem codice, quod in his peruulgationibus, Diem diffundi.

Pollices in fauendo præmi, sicut in denegando fauorem uerti solitos: ex eoq̃ sententiæ Horatij, Iuuenalis, & Prudentij declarata. CAP. XLII.

Oratius in primo epistolarum libro:
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroq̃ tuum laudabit pollice ludum.

Vtroq̃ inquit pollice Porphyrio, hoc est, utraq̃ manu, ut sit tropos synecdoche, à parte totū. Sed ne quem forte ueteris scriptoris autoritas infatuēt, ei quoq̃ aurem leuiter peruellemus. Scriptum est igitur apud Plinium libro Naturalis historiæ octauo & uigesimo, in hæc uerba: Pollices cū faueamus, premere etiā prouerbio iubemur. Ex quo Iuuenalis peritissime illud: Et uerso pollice uulgi, Quemlibet occidunt populariter. Ceu si uerso pollice tollatur fauor. Denique etiam Prudentius in heroico aduersus Symmachum, ita cōtra Vestales, quæ muneris gladiatorio intererant, declamauit:

Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectusq̃ iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Nam ut fauere, qui pollicem premerent, ita puto, qui uerterent denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

Quàm multas habuerint antiqui diphthongos. CAP. XLIII.

Diphthongi apud Latinos nō plures quatuor perhibentur, cum septem nos eas saltem inueniamus in antiquis uel marmoribus, uel nomismatis, quorum nobis copiam ingentem Medices Laurentius suppeditat. Nam præter illas uulgatissimas, quæ sunt, æ, œ, au, & eu, est adeò inuenire etiam ai, & ei, & item ou, pro illis æ, i, u, in ueteribus monumentis. Et ai quidem pro æ, nonnulli cum litera i, non e, Græcorum more semper efferebant, ut Quintilianus ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in genitium, uel dative casum incidissent. Vnde etiam Aimilius, pro eo quod sit Aemilius alicubi Romæ in antiquis spectationib. adnotauimus. Omnino aut̃ cum supra testudinē Panthei ascendissemus, fragmentū ibi marmoreum cum eiusmodi scripturæ uestigijs offendimus. Ex quo etiā diæresin uidemus factam in illis, quæ uel apud Vergiliū sunt, aulai, pictai, & quod nunc mendosè legitur, aquai. Porro aut̃ diphthongus ei, frequētius inuenitur, peneq̃ etiā in cōfesso est, quod & nomismata pleraq̃ & marmora

& marmora vetustissima declarant, & argumenta ipsa Plautinarum cōmœdiarum, quæ Captiui, quæ ueritem Menæchmi inscribuntur. Nam si uersutum singulorum primas subinde literas cōnectas, Capteiuvi, & Menæchmei resultabit, ut sit ubique, ei, diphthongus. Præterea furi, nō furi legimus in nomismatē alio, ut primæ syllaba diphthongo prōducatur. Qualis etiā apud Græcos est. Quid autē de eo dicam, quod & Quintilianus indicat, & nos aliquādo obseruauimus, ut uocalem producendam geminatē, cum in aureo nomismatio seelix per e geminū, in æreo autē Galbæ principis uirtus per i duplex reperiatur. Iam illa ἀνυπερ, non ne etiā apud nos in Græcis saltē hominibus, ut in Harpyia, Orithyia, Thyiadeq; reperiit: ut nō iam septem diphthongos, sed decē quoq; habuisse uideri maiores queant.

Pegaseium Nectar legi oportere apud Persium, non melos. CAP. XLIII.

Erasmus in epigrammate, quod proœmij uice fungitur, Coruos poetas (inquit) & poetridas picas, Cantare credas Pegaseius melos.

Nos in uetustissimo cōmentario literis, quas Langobardas uocat, perscripto, quod etiā publicē nostris auditoribus exhibuimus, sic ad uerbū inuenimus, Pegaseium nectar: in alijs melos, ex quo existimamus ueterem synceramq; scripturam nectar habuisse, nouitiam uerō, & mendosam, melos. Sed & Pomponius Lætus Romanæ princeps academiæ, diligentissimus homo antiquitatis, ueterem se habere Persianum codicē multis audientibus affirmauit, huius nostræ lectioni suffragantem. Quod & ratio tamen carminis euicerit. Nam cum oporteat nouissimū choriambi pedem spondeum poni, uel trocheum, melos autē nunquā neque apud Græcos, neq; item apud nostros, nisi breui priore syllaba accipiat, mendum profectō fuerit in uersu, si melos admiseris. Nam quod autumant nonnulli a literam uim producendā habere apud Græcos, quod omnino tacuit autor metrorum singularis Hephæstion, id ego inueniri quidē scio, sed in obscuris duntaxat quibusdam, & ignobilibus schedis, exemplumq; afferri ex Homero, apud quem heloria prima intenta syllaba legamus. Id autem q̄ frivolum, q̄ leue sit, & nugatorium, uel hoc euidentissimē declarat, quod usu iam & autoritate doctissimi cuiusq; receptum est, ut id uocabulum apud Homerum quoq; a duplici notaretur. Ceterū si maximē concesserimus fieri hoc solere, aliquando apud Græcos, non tamen continuō credendum est, illiusmodi usum licentiā Persium græca una appellatione, quam uix semel in tanta scriptorum sylua Græci usurpare ipsi reperiuntur: præsertim cum neq; apud Græcos, quantum equidē obseruauerim, neq; itē apud Latinos aliter q̄ breui priore syllaba melos inueniatur. Nam quantopere hanc solis cōcessam Græcis licentiā fugitarint Latini ueteres, uel Martialis poeta declarat, cum se de nomine ipso Earini tantopere torquet, nec sibi saltē p Earino ἀπινὸν dicere permittit, uulgata apud Græcos licentiā, id est, literā interponēdi, sicut apud Homerum, ἰπ' ἀπινὸν ἀπινισίην. Atq; ideo Martialē ipsum audi:

Dicunt iarinon tamen poetæ,
Sed Græci, quibus est nihil negatum,
Et quos Ares Ares licet sonare:
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano uersiculo tanq̄ verruca deformis recidendum, restituendumq; nectar: quod ratio nobis toto capite, & uetusta pariter autoritas adnuerunt,

Patroclo

Patroclo iuniorem Achillem: contra quod aut Aeschylus prodiderit,
aut uulgo existimetur. CAP. XLV.

Disseminata inter omnes iam pridem, receptaque opinio, Patroclum fuisse
Achille iuniorem, ab eoque uelut adamatum, sicut ferme Hylan ab Her-
cule: tum innuere hunc ipsum Martialis creditur, sic inquitens:
Aeacidae propior leuis amicus erat.

Quare etiam uersiculo cuidam nequissimo ex Hermaphroditi libellis uulgo
quoque applaudebatur. Ceterum Statius in Achilleide parem denique utriusque aeta-
tem praedicat, ita inquitens:

Insequitur magno iam tum connexus amore
Patroclus, tantisque extenditur aemulus actis.
Par studiis, aequique modis, sed robore longè,
Et tamen aequali uisurus Pergama fato.

Plato autem in Symposio longè diuersum contendit. Nam & multo iuniorem
fuisse Achillem declarat, & ipsum potius à Patroclo adamatū, utpote imberbem
adhuc, nec Patroclo ipso modo, sed heroibus etiam cunctis formosorem. Quin
ea causa dii, inquit, illum honoribus egregiis affecerunt, ut ad insulas fortunatas
mitterent, quod amatorem tanti fecerit, ut non pro eo solum mori, sed ei uel im-
mori, quam in patria consensescere praoptauerit. Quin Aeschylum Plato idem
ceu nugacem taxat, quod is quoque Achillem Patrocli fuisse amasium prodide-
rit, testemque utriusque aetatis Homerum citat: cuius si quispiam uerba (nam haec
utique Plato non posuit) sibi indicari postulat, legat in undecima Iliados Rhapso-
dia sub Nestoris persona, quibus cum mandatis Patroclum filium pater Menoe-
tius ad bella dimiserit.

Cacoethes apud Iuvenalem tetrasyllabon, non cacethos. Et condita pyxide
lyde, non incondita legendum. Simul enarratus apud Martianum

locus haud, arbitror, indiligenter. CAP. XLVI.

In septima Iuuenalis poetae satyra sic scriptum:
— Tenet insanabile multos

Scribendi cacethos, & agro in corde senescit.

Vocabulum autem quod est cacethos, neque à Graecis uspiam usur-
patur, neque à Latinis: sed neque ratio carminis admittit. Quare cacoethes legendum
suspiciamus, ut sit quod apud Graecos κακῶν ὄντος. Eo namque uerbo frequentissimo
usitatissimoque mala consuetudo significatur. Quod item in uetusto codice Lan-
gobardis exarato literis reperimus, cuius mihi potestate legendi fecit Franciscus
Gaddius Florentinus summi magistratus à secretis, prudens humanusque uir, nec
literis incultus. Sed & ille uersus ita in eodem:

Turgida nec prodest condita pyxide Lyde.

Quod alibi perperam sic est, In pyxide condita Lyde, ut anum intelligas Lyden,
illiusmodi medicamenta uenditantem, crassam, & (ut inquit Plautus) doliarem.
Quod & Capella fortasse spectans, & facetissime super ebrio Sileno ludens, ita
inquit: Ac dum mouere gressum cupit auocante Lyde. Nam ut si Canthara, uel
Pyrrhiae nomina, uel Baucidos inaudias, continuo suffarcinatas tibi, & uinosas,
& pannucias quasdam de lectione cōfinxeris, ita nomine audito Lydes, mox hanc
Iuuenalis turgidam recordaris, ut mirifice sint inductae ad excutiēdos cachinnos
persona, uino uenas inflatus Silenus, & uentriosa Lyde, quae tituban-
tem, & lapsabundum etiam (si diis placet) auo-
cet ab irrisu.

Quae

Quæ Plinius super titulis ueterum artificum pendentibus prodiderit, ea de monumentis etiã ueteribus agnita Romæ, sicutiq; speciem

Vergilianæ ægidos. CAP. XLVII.

Romæ nuper in atrio Melinæ domus marmoream quandã ueluti basin aspeximus, in qua græcè sic erat: *σελευκος βασιλεως, λυσιππος επιποιε*. Id latine sic ualeat: Seleucus rex, Lysippus faciebat. Erat ibi tum nobiscũ Ioannes Laurentius Venetus, summi pontificis à secretis, homo linguæ utriusq; doctissimus, omniumq; istiusmodi quasi laetitiarum studiosissimus. Is igitur nos submonuit, quod & statim arripuimus, agnouimusq; nõ temerè illic *εποιε* potius q̃ *εποιεσεν*, hoc est, faciebat, quàm fecit. Siquidem, ut ait Plinius in præfatiõe librorum Naturalis historiæ: Summi illi artifices, etiam absoluta opera pendenti titulo inscribere, ut Apelles faciebat, & Polyclitus, tanq̃ inchoata semper arte, & imperfecta, ut contra iudiciorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniam, uelut emendaturò quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare, inquit, plenum uerecundię est illud, quòd omnia opera tanquam nouissima inscribere, & tanq̃ aliquid singulis fato sit ademptum. Tria autẽ, non (ut ille opinatur) amplius absolute tradunt inscripta, Ille fecit, quę suis locis reddit. Quo apparuit summam artis securitatẽ autori placuisse, & ob id magna inuidia fuere omnia ea. Ceterum etiam alibi Romæ simileis inueniri titulos, idem Ioãnes Laurentius Venetus asseuerabat. Vidimus item, quòd etiam his Miscellaneis nostris putauimus inserendũ, marmoreũ quoddam in urbe eadẽ Palladis simulachrum gestans Aegida squamoso draconum corio connectam, sic ut extremũ ipsius ambitum dracunculi item ad limbi aut fimbriæ uicem circumcluderẽt. Erat ibi tum nobiscũ Iulianus Bononiensis, cui nunc ex re cognomen Antiquario factum, simulq; Georgius Italianus Genuensis, homo rerũ abditarũ investigator experientissimus, cum statim Vergilianos uersus recordati, quibus eam dentum palladij clypei cælaturam mirè expressisse poeta incomparabilis uidebatur, ita in octauo Aeneidos libro scribens:

Aegidaq; horrificam turbatæ Palladis arma
Certatim squamis serpentum, auroq; polibant,
Connexosq; anguis, ipsamq; in pectore diuæ
Gorgona defecto uertentem lumina collo.

De Megabyzo scripsisse alios, quòd Plinius de Alexandro, uentitare in Apellis officinam solito. CAP. XLVIII.

Plinius Secundus in uolumine Historiæ naturalis quinto & trigésimo uentitare in Apellis excellentissimi pictoris officinam solitum ait Alexandrũ Macedonẽ, non artificio solũ, sed comitate etiam hominis delectatum. Qui & in officina, inquit, imperitè multa differenti, silẽtium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris, qui colores tererent. Hoc quod de Alexandro Plinius scribit, Plutarchus ad Megabyzum retulit, in eo uolumine, quo disputat, quæ sint adulatoris & amici discrimina. Cuius si uerba latine interpretemur, hæc ferè sunt: Apelles, inquit, pictor assidenti sibi Megabyzo, superq; linea & umbra dicere nonnihil tentanti, uidet, inquit, ut pueri melida (coloris id genus) terentes tacenti nuper tibi animos adhibebant, purpuramq; demirabantur, & aurum. Sed iidem te nunc derident, loqui super ijs, quæ haud didiceris, incipientem. Quin Helianus quoq; in libris Historiæ multifariæ ad Megabyzum & ipse, non ad Alexandrum retulit.

Contentio

Contentio epigrammatum græci Posidippi, & latini Ausonii super Occasionis imagine: tum pulcherrima ecphrasis græci Callistrati. CAP. XLIX.

Ausonii poetæ celebre est epigramma, quo simulachrū describitur Occasionis. Nam sic utiq; deum, quem Græci *ἰσχυρὸς* appellant, interpretatus est. Sed enim longè miror, quid ita Phidiæ tribuerit, quod erat Lysippi. Extat adhuc enim Posidippi græcū comparis argumenti, de quo suum finxerit Ausonius: quanquam in græco Lysippus Sicyonius artifex, in latino Phidia perhibetur. Porro autem summis digitis græcus autor ingredi, latinus insistere dicit rotulæ. Talaria uterq; adnectit, uterq; faciem crine tegit, uterq; occipitium denudat. Nouaculam tamen dextra gerit græcus ille *ἰσχυρὸς*, & Pœnitentia comes iungitur latine Occasioni. Figuræ sunt apud utrunq; Poetam pariles, plus tamen aliquantò arrident græcæ. Nam in istis omnibus (ut ita dixerim) man gonissandis, nescio quo pacto Græci belliores, q̃ Romanī nostri: tum uelut ab antigrapho decidere apographon erat necesse. Sed & Callistrati legimus ecphrasin simulachri eiūdem mirè festiuam, qua cōfirmatur à Lysippo id opus factum, publicè Sicyonijs spectabile. Porro autem ex ære hunc ait esse Deum Callistratus, puerū adhuc primæ pubis, à capite florulentæ ad pedes. Tum formosum eundem, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis gratia, genarumq; adeò, & corporis totius pulchritudine Dionysio maxime similē: quin & insistere pilæ suspenso gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Callistratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitium crinibus liberat. Cætera deniq; scriptoris huius condimenta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; transmarinas ex ipso utique petendas autore arbitror. Fit autem, nescio quo pacto, lasciuiolas ut istas, & electatiunculas, quasi textam Miletī chlamydē, cane peius & angui Romana reformidet grauitas. Illud haudquaquam præterierim, Nicephorum quoq; non inelegantem scriptorem græcum sic ordiri, quam de uirgine Deipara composuit orationē, ut cum super imagine ista nescio Tēporis dixerim, an Occasionis loquar, referat eam ad tēporis illius, qui sit græcè chronos, fugacissimam celeritatem.

Locus in Plinianis exemplarib. emendatus, super nomine Proetidū: atq; inibi de ipsarum furore relata historia. CAP. L.

In quinto & uigesimo Naturalis historiæ libro uerba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in uulgatissimis codicibus reperiuntur. Melampodis fama diuinationis artib. nota est, ab hoc appellatur unum hellebori genus Melampodion. Alioqui pastore eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari pastore illo animaduertente, datoq; lacte earum sanasse parotidas furentes. Cæterum non pastore, sed pasto: non parotidas, sed Proetidas in codice uno uetustissimo, ex nobilissima ista Medice gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Proetidas nō parotidas legendum manifesta fides, eamq; uel indubitatissimam, uerissimamq; esse scripturam, præterquàm quod ratio docet in primis efficax (quid enim sint parotides furentes? aut quid parotidibus aurium uitio, cum ueratro?) tamen & Dioscorides bonus autor apertissime declarat, ita scribens: Veratrum nigrum, id aliq; Melampodium, aliq; ectomum, quidam polyrrhizum appellant. Melampodiū uerò, quoniam ea Melampus quidam pastor Proeti furentes filias purgasse uidetur, atq; curasse. Sic ille. Sed Atheniensis Apollodorus in Bibliotheca (nam ita liber eius appellatur) purgationē Proeti filiarum potius ad uatem Melampoda, q̃ ad pastorem refert, natasq; ait ex Proeto & Sthenobœa filias Lysippen, Iphinoen, & Iphianassam: quæ ubi primūm adoleuerint, uexatæ insania sunt, seu quoniam (ut

Ang. Polit

Z scribit

Scribit Hesiodus) Liberi patris ceremonias non acceperint, siue (quod est apud Acusilaum) quoniam Iunonis contempserint simulachrum. Postea aut quàm furere occeperint, toto Argiuorum agro prius errabundas, dein uerò etiam per Arcadiam Peloponnesumq; uniuersam sui decoris oblitam, locis solis excucurrisse, donec Melampus Amythaone, filiaq; Abantis Idothea natus, uates scilicet, & qui primus medicamentis sanare ac purgationib. inuenerat, curaturū se uirgines spoponderit, si precium sibi pars regni tertia trāscriberetur. Cui cū Proetus minimè assentiret, uidelicet mercede tam immani deterritus, magis magisq; in dies gliscere furorē illū uirginum cœpisse, contagione etiā ad mulieres ceteras demigrante, sic ut uulgò suam quæq; domū relinquerent, filios occiderent, ac per solitudines uagarentur. Quare propagante se etiā atq; etiā calamitate cum daturū Proetus postulata mercedē pacisceretur, iam uerò nō prius curaturū Melampus ait, quàm cum alterū tantum agri fratri quoq; suo Bianti adiudicaretur. Hic uerò metuentē Proetum, ne si præsentem conditionē respueret, plus etiā subinde postularetur, consensisse in eam mercedē. Ac tum demū Melampoda ualentissimum quemq; iuuenem comitē sibi ascuiisse, clamoribusq; eas, atq; enthea quadā (sic enim inquit) chorea Sicyona usq; de montibus cōpulisse. Cæterum in persequendo, maximam natu Iphinoen extinctam, reliquas purgatione usas resipuisse. Tum Melampodi eas, et Bianti Proetum tradidisse, ipsumq; dein filium genuisse Megapenthen. Hactenus fermè Apollodorus. Helianus autē nomina Proetidib. in omnisfaria historia Elegē facit, & Celenen. Sextus porrò Empiricus Pyrrhōniorum quarto, Polyanthum Cyreneum dicere scribit in lib. de Asclepiadarum genitura, Proeti filias ab Aesculapio fuisse insania liberatas, in quam Iunone irata incidissent. Adicit Ouidius purgamina mentis earum Biantē misisse in Clitorium fontē, cuius potus abstemios faciat. Sed enim qui Probus uulgò putatur, haud improbus omnino Maronis enarrator, & ipse testem citat Hesiodū, fabulāq; penē sicut hæc est Apollodori, quanq; breuissimè, perstringit. Hunc aut in eis errorē fuisse mentis animiq; boues ut se crederent, quod Vergilius quoq; in Bucolicis significat, neutiq; uideri fabulosum debet: siquidem Paulus Aegineta medicus græcus auctor in tertio Periodeutico de atra bile, deq; insania ipsa narrans, usu quoq; uenire ait, uti quidā sibi brutæ animātes esse, uocesq; imitari illarū uideantur. Prætereaq; nōnullos arbitrari se uasa esse testacea factos, tū aut ob id metuere, ne cōfringant

Cur in ephesiæ Dianæ templo molles appellati honores à

Martiale. CAP. LI.

Utr molles dixerit honores in Triuiæ templo Martialis, hoc est, in Dianæ Ephesiæ, etiā hæc afferri possunt, scita (ni fallor) & arguta satis, sed quæ tamen interpretes omiserunt. Ac primò quidē de multimammis possumus dictum existimare. Nam ut D. Hieronymus in epistolā Pauli ad Ephesios scribit: Erat Ephesi templum Dianæ, & eiusdē in ipso multimammia, id est, multarū mammarū effigies, qua cultores eius decepti putabant eā omnium uiuentiū nutricem. Possumus item ad pompam referre, de qua Xenophon Ephesius in primo Ephesiācorū libro scribit ad hanc sententiā: Agebatur aut, inquit, solenne ijs locis Dianæ festū, ab urbe ad templū, quæ sunt stadia omnino septem. Celebrare pompam uirgines omnes indigenas oportebat, splendide in primis ornatas. Prætereaq; ephebos, Abrocomi æquales, qui tum annū circiter decimum septimū agebat, & cum Ephebis aderat, uelutiq; primas in ea pompa ferebat. Magna aut uis hominum spectaculo intererat, uel populariū, uel hospitum. Siquidē mos habebat, uti in ea celebritate & sponsi uirginibus, & Ephebis uxores inue-

res inuenirentur. Procebat ergo ordinatim pompa: primò scilicet sacra, faces, canistra, & suffimenta, tum autem equi, canesq; et uenatoria arma, nonnullorum quoq; bellica, sed plerumq; tamén pacalia. Fœminarū se quæq; ueluti ad amatoris oculos composuerat, uirginumq; ordinem ducebat Antia. Sic utiq; Xenophon scribit, non quidē Atheniensis illē, sed alter eo nō insuauior Ephesius, qui paulo pōst etiam ita subdit: Vt igitur peracta pompa, uenire in templū sacrificatum multitudo omnis, atq; ibi ornatus pompæ solutus omnis. Et conuenere eodem uiri fœminæq; ephebi, & uirgines. Non absurdū est autem propter Dianæ quoq; sacerdotē molles honores audire, de quo etiam nōnihil Domitius ex Strabone. Cæterum Heracliti Ephesii summi philosophi, scilicet illius, qui ex obscuritate librorum Scotinos, hoc est, tenebricosus appellabatur, quicq; omnibus humanis actibus illacrymabat, illius, inquā, Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic feruē in Ephesios cauillatur. Quanto Ephesii meliores lupi atq; leones. Nō se intūcem mancipant, nec aquila aquilam emptitat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed neq; canem canis exsecrat, ut uos deæ sacerdotem exsecuistis Megabyzū, metu nē uirgini uir consecratur, et quo pacto impij aduersus naturam, pij sitis aduersus simulachrum. Principio enim id agitis, ut dñs primus imprecetur sacerdos amissa uirilitate. Quin deam quoq; impudicitia uelut insimulatis, metuentes nē illi ministraretur a uiro.

Quæ sit apud Martialem, Cornibus ara frequens. CAP. LII.

IN superiori epigrammate locus est hic alter, neutiq; a Domitio, ne'ue ab alijs, quantum uideam, cognitus:

Diffimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Ammonis templum in Libya accipit, nullo pacto procedit. Nam cum hic magnificentissima orbis terrarū ædificia memorent, quæq; inter miracula referrentur, ut ex eorum comparatione amphitheatri præconium crescat, ridiculum profectò fuerit, de templo hic Ammonis audire, pauperrimo, ut Lucanus ait his uersibus:

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum
Inculti, Garamantes habent, stat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans,
Aut similis nostrò, sed tortis cornibus Ammon.
Nec illic Libycæ posuerunt ditia gentes
Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,
Quamuis Aethiopum populis, Arabumq; beatīs
Gentibus, atq; Indis unus sit Iuppiter Ammon.
Pauper adhuc deus est, nullis uiolata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.

Nec aut ex Plinij, aut ex Maronis dictis colliges templū Ammonis apud Nafamonas insigne uel ædificijs, uel opibus fuisse, si uerba ipsa diligenter utriusque pensitabis. Et quidem mētiō, nisi ara potius Apollinis in Delo accipiēda, quam Ceratinon bomon dicunt, inter septem orbis spectacula, sicuti Plutarchus ait, celebrata, quæ tantum ex dextris cornibus sine glutino ullo, aut uinculo coagmentata cōpacta que sit. Hoc autē Plutarchus in eo scribit opusculo, quo tractat utra prudentiora sint, aquigena an terrigena animalia. De' que ara eadem sic Ouidius in epistola Cydippes ad Acontium meminit hoc uersiculo:

Miror & innumeris structam de cornibus aram.

Ang. Polit.

Z 2

Plutarchus

Plutarchus etiam in Theseo de ara in Delo scribit, non quidem ex dextris, sed ex sinistris tantum cornibus compacta, quem *κοράτωνα βομόν* appellat, nisi mendū sit exemplarium. Laertius quoque Diogenes Ceratinæ aræ, hoc est, e cornibus factæ, mentionem nonnullam facit in Pythagoræ uita. Quin & Callimachus poeta in Apollinis hymno, quadrimum adhuc Apollinem scribit ex cornibus Cynthia dum caprearū, quas soror Diana in uenatu occiderat, aram cōpegisse, fundamenta quoque item, & parietem e solis struxisse cornibus. Ipsius autem sunt hæc uerba:

Τετραίτης τὰ πρῶτα διμέλια φοῖβος ἐπαφί
καλῇ γ' ὀρετυγίῃ, ποδαγίῃ γ' ὀδοδὶ λίμνης,
ἄρπυιαι ἀρπύσσεια καρβέατα σιωχέες ἀγῶν
κυανθιδόλου φορέισκον, ὅσ' ἐπλεκε βομόν ἀπόλων
δέμα πομπὴν κοράσσιον ἐδ' ἐβλιν, πῆφι δὲ βομόν
ἐκ κοράων, κοράας δὲ πῆφι ἐβλιν πύχους.

Ob id ergo, inquit Martialis, dissimulet deum, quasi non iam Dei esse id opus uideri queat, quo alterum longè præstantius, hoc est, amphitheatrū mortali manu factum. Saneque per totum epigramma signatis usus est uerbis argutissimus poeta, qui Memphin silere iubet, quia barbara, nec factari uult Babylona labore affliguo, quoniā ipsa quoque iactatio intellectū laboris habeat. Et negat laudandos ob id honores Triuiæ, quia molles: neque enim mollibus præconia debentur. Negat etiam quæ aere pendeant Mausolea, supra aera ipsum, hoc est, ad astra usque ferri oportere, ut sit hoc epigrammate nihil utique penitentiū.

Quod positum nomen Agamemnonis in M. Tullij Diuinationibus, pro Vlyssis est, tum in transcursu locus in epistolis ad Atticum non inelegans, super miniatula cera correctus, & enarratus. CAP. LIII:

Vluis Gellius in Noctibus illis suis maxime candidis, errorē notat Ciceronis manifestissimū, non magnæ rei, neque errasse eum miratur, sed errorē non esse postea uel ab ipso animaduersum, uel à Tyrone suo. Nam cum Homeri uersus Cicero quospiam uertat in latinū, dicere illos Aiacem scribit apud eum poetā, cum reuera dicant ab Hectore. Facit hæc Auli Gellij libertas, ut ne ipse quidē uerear referre in his libris paululū quiddā cōpar huius eiusdem Ciceronis, peneque illi superiori germanū & geminū, nisi forte (quod audiū crediderim tanto interuallo) mendū fuerit exemplariū. Quamuis etiā in antiquissimo quoque libro non dispariliter scriptū inueniamus, nec sanè lubricus ex literarū uicinitate sit in alterutrū nomen lapsus. Verba sunt Ciceronis in libro Diuinationū secundo: Nam illud mirarer si crederē, quod apud Homerū Calchantem dixisti ex passerum numero belli Troiani annos auguratū, de cuius cōiectura sic apud Homerum, ut nos otiosi uertimus, loquitur Agamemnon: Ferte uiri, & duros animo tōlerate labores, Auguris ut nostri Calchantis fata queamus Scire, ratos ne habeant, an ueros pectoris orsus.

Ac deinceps uersus quibque ceteros Homericos à se cōuertos exponit: Quod igitur hæc Agamemnonē loqui apud Homerū Cicero tradit, si modò ita scriptū Cicero reliquit, hoc ne utiquā uerū probatur, cum apud Homerū ipsum in secunda Iliados Rhapsodia non Agamemnon, sed Vlysses istius sententiæ uersus pronunciet. Neque est quod quisquā aut stomachetur, hæc apud Ciceronē quoque deprehēdi, aut miretur, cū appareat ex ipsius epistolis nonnunquam huiusmodi errata memoriæ fuisse in Ciceronis libro uel ab Attico, uel à Bruto animaduersa, atque curata. Sicut illud in oratiōe Ligariana de L. Cursidio, quod erratum fatetur esse suum.

suum. Sed (ut aiunt) inquit, *μνημονικὸν ἔμμετρον*. Sicuti quod in Oratore arbitror, Eupolim pro Aristophane Cicero posuerat. Dein Atticus Aristophanē pro Eupolide reposuit. Itaq; etiam uereri se Cicero dicit aliquando, ne suæ syntaxis miniata illius cerula pluribus locis notandæ sint. Quod aut incidit, ut de miniata cerula meminerimus, corrigendus obiter, & interpretandus nobis hic ex epistola ad Atticum libro penultimo locus est, in quo ita scriptū perperam inuenitur. His literis scriptis me ad syntaxis dedi, quæ quidē uereor, ne nimia tua pluribus locis notandæ sint, ita sum meteoros, & magnis cogitationibus impeditus. Ego legendum puto, ne miniatula cera tua pluribus locis notandæ sint: ut sit intellectus, ad libros componendos, id enim græcè syntaxis, Ciceronem se dedisse. Sed uerè tamen ne miniatula cera ipsius, ad quem scribit, Attici, quo saepe uteretur emendatore, pluribus locis notandæ sint, quoniam meteoros, hoc est, suspensus animi foret Cicero, & magnis cogitationibus (ut ait) impeditus. Cōsueuerat, opinor, Atticus, si quis parū absolute locus à Cicerone tractaretur, ei loco rubellas ceras affigere, quod nunc quoq; solemus. In codice autem, quem fuisse aiunt Francisci Petrarchæ primitus, certè Colucci Saluiati dein fuit, & post hunc Leonardi Aretini, mox & Donati Acciaïoli, uirorū suæ cuiusq; ætatis eruditissimorū, sic adhuc extat, ne miniata ceruia tua. Quod si penultimæ dictionis penultimam literam paululum à summo produxeris, hoc est, de i, litera, I feceris, omne proculdubio mendum sustuleris. Sed & peruulgaris codicib. sic in extremo rursum uolumine epistolarum adhuc earundem legitur: Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam, ut iam omnis hoc testimonio superior ambiguitas aboleatur.

Ceratinæ quæ sint apud Quintilianum. CAP. LIII.

Ceratinæ quæ sint apud Quintilianum libro primo, non temerè qui tibi explicet inuenias. Qui autem græca uoluerint, latinaq; commentaria, planè intelligent ratiocinationis inexplicabilis esse eam speciem, quæ nescio quas ansas atq; uncus arte dialecticæ perplexitatis inferret. Sic arbitror appellatam à materia ipsa, qua uterentur uerborum, sicuti est apud Senecam libro epistolarum quinto ad Luciliū: Sederem, inquit, ociosus, & eiusmodi quæstiunculas ponens: Quod non perdidisti, habes: Cornua non perdidisti, cornua ergo habes, aliaq; ad exemplum huius acute delirationis concinnata. Sed de hoc item in Atticis Noctibus inuenias. Cerata autem græcè dici cornua quis nesciat? Meminit huius etiam Lucianus in philosophorum Symposio, sicuti de Sorite, atq; Therizonte. Sed & in dialogo item mortuorum, Castoris & Pollucis, ita fermè inquires: Et cornua inter se producunt, & crocodilos faciunt, & eiusmodi perplexa docent interrogare, ut ex cornibus scilicet, hanc quam diximus Ceratinen ratiocinationem, nec ratiocinationem uerius, quàm tendiculam accipias.

Quin etiam in dialogo altero, cui uel somnium, uel Gallus est nomen: Et docēs, inquit, duabus negationibus unam confici asseuerationem, noctemq; non esse, si dies sit. Interdum etiam cornua mihi esse dicebat: aliaq; id genus. Huiusmodi autem dialecticis in percuntando quæstiunculis, quales frequenter ingeniorum acumen excogitat, etiam Milesius Eubulides plurimū usus, sicut à Laertio Diogene in Euclidæ Megarensis uita ponuntur, ut latine conemur interpretari: Mentiens, fallens, electra conuelata, aceralis, & ceratina, uel cornea, & item calua.

Ex quo in hanc sententiā est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laertius: Contumeliosus autem Eubulides Ceratinas interrogans, & mēdacibus, gloriosisq; sermonibus oratores uersans, abijt Demosthenis habens uolubilitatem. Quem etiam locū Suidas citauit. Sed & Zenon ille Cytiens inter caussa cætera

Ang. Polit.

Z 3 dialecti-

dialecticorum Ceratinas item, & Vtidas numerabat, sicuti idem in libro 7. de Vitis philosophorum prodidit Laertius. Quin hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro 4. cum inquit: Perdita nequa unq̃ cornua fronte ferant.

Qui sint crocodilites apud eundem. CAP. LV.

Pud Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro & ipso plerisq̃, ignotoq̃ uocabulo. Cæterū de hoc inuenimus apud Aphthonij græcū oratorem Doxapatrem, quamuis apud eū crocodilites potius, quàm crocodiline, quod & uerius puto.

Verba ipsius ita Latine interpretamur: Serra, inquit, & Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat, ei Crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerū mulier responderet. Negauit illa fore ut redderetur, atq̃ ob id æquum aiebat reddi. Haftenus ille. Moxq̃ idem, Crocodilitem, inquit, hanc propositionem uocant, Crocodili huius gratia, quam etiam *πρίωνα*, id est, Serram uocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus, Vitarum uenditiones: ita fermè Chrysippum loquentem inducens, eiq̃ respondentē quempia, qui se profiteatur emptorem. Cōsidera igitur ita: Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si fortè illum iuxta fluuium errandum Crocodilus inueniat, rapiatq̃, dein redditurum polliceatur, cum uerū dixeris, utrum reddendus ei uideatur, nec ne? Quid eum sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his, ut arbitror, liquet etiam Crocodilitem sicuti supra ceratinen, sophismatos esse parum explicabilis speciem, quo Dialectici ueteres, potissimumq̃ Stoici uterentur. Quod genus eleganter Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Cur gemino cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote, deq̃ tauris Aethiopicis. CAP. LVI.

Martialis epigramma est in spectaculis de Rhinocerote, cuius extremi uersus hi sunt:

Nomeq̃ grauem cornu gemino sic extulit ursum,
lactat ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino, inquit, cornu, forti, & uehemēti. Vergilius: Gemino dentalia dorso. Vel quoniam rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniam solum legi, quorum alterum insigni magnitudine ex naribus extat, alterū supernè erumpit, exiguum, sed ualidissimum. Fatetur sanè Domitius apud unū se Pausaniam legisse, rhinocerotem duo habere cornua. Quid autem Plinium, quid Solinum, quid alios credimus unum rhinoceroti cornu tribuenteis duntaxat? an uidelicet ignorasse omnes, qd̃ solus animaduuerit Pausanias? Quid porro Septimio Florenti Tertulliano respondebimus, Christianorum omnium, quorum quidem latine opera extent, ut antiquissimo, sic ausim dicere in omni penè literatura diligentissimo? qui libro aduersus Praxeam tertio, uerba illa enarrans de uetere instrumēto: Tauri decor eius, Cornua unicornis cornua eius, in eis nationes uentilabit ad summum usq̃ terræ: Non utiq̃, inquit, rhinoceros destinabatur unicornis, nec Minotaurus bicornis. & quæ sequuntur. Cæterū de eo Pausanias in Boeoticis meminit: neq̃ autem omnino rhinocerotas duo habere cornua, nam hoc manifestò refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethiopia, qui rhinocerotes uocentur: *ὅτι σείουσιν ἐπὶ ἄκρα τῆ ῥίνι*, sic enim illius uerba sunt, *ὅτι ἐκαστὸν κούρας καὶ ἀλλοῖον ἐπὶ αὐτὸ τὸ μέγα, ὡς δὲ τὸ κεφάλαιον εἶναι ἀρχὴν κούρας καὶ ὅταν*. Quoniam, inquit, illis in summa nare singulis unicū cornu, tum aliud supra non magnum, uerū in capite

pite, ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut insigni magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse ualidissimum, quod ob id emíniscitur fortasse Domitius, ut his facilius ursus extolleretur. Neq̃ aut̃ de rhinocerote ipso Pausanias, sed, ut diximus, de Aethiopico tauro, qui similitudine quapiam & ipse rhinoceros à quibusdam uocabatur. Quare nos ita putamus exponendum Martialem, ut ursum uidelicet à rhinocerote cornu illo unico elatum, eiectatumq̃ sentiat, grauem gemino cornu, hoc est, grauē tauro futurū, cui sunt cornua gemina, ut cornu sit datiu, non ablatiu casus. Nam cum tauri pilas cornibus ad astra euentilēt, extollere ursum tamen non poterant grauem gemino cornu, proptereaq̃ eum mirabilius quamlibet uno cornu rhinoceros extulit.

Quæ sint apud Suetonium tetraones: correctumq̃ erratum Plinianis exemplaribus. CAP. LVII.

Tetraones in Caligula Suetonii, quæ sint aues, omnino ignoratur. Verba ipsius hæc: Hostiæ erant phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, meleagrides, phasianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur. Cæterum inuentu res erat haud difficilis, nisi Plinianos inemendatissimos haberemus codices. Nam quod apud illum legimus libro x. Historiæ naturalis, ubi de anserib. agit: Decet Erythraonas suus nitor, absolutaq̃ nigritia. Hoc in illo uetustissimo Pliniano exemplari, de Medicæ gētis bibliotheca publica, penē legitur emendatē, uidelicet una tantum cōmutata litera, qualia multa in uetustis omnibus uoluminib. interpolata uocabula. Nam cum ipsa quoque mendosissima plerisq̃ sint locis, uestigia tamen adhuc seruant haud obscura ueræ indagandæ lectionis, quæ de nouis codicibus ab improbis librarijs prorsus oblitterantur. In eo igitur sic est. Decet & traonas, ut si ordinem duarū primarum literarum inter se commutes, tetraonas dissuldet: quare ita apud illum Politiano autore legas: Decet tetraonas suus nitor, absolutaq̃ nigritia. In supercilijs cocei rubor. Alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorū & colorē reddit: nec ulla auis, excepto Struthocamelo, maius corpore implens pondus, in tantum aucta, ut in terra quoq̃ immobilisprehendatur. Gignunt eas alpes, & septentrionalis regio. Hactenus ille de tetraonibus.

Origo & ritus ludorum secularium, prætereaq̃ ad id alia, citatum eo Sibyllæ oraculum: mox & obiter explicata quædam: rursusq̃ alia refutata non inutiliter. CAP. LVIII.

Rit, arbitror, operaprecium, colligere hic etiam secularium ludorum originem, causamq̃ nominis, & item quot annorū interiecto spacio, quotiesq̃ facti, quo ritu, quibusq̃ deis celebrati. Nā & res est ipsa per se cogniti non indigna, cui studium modò sit ullum uetustatis, & ad intelligendos poetarum locos nonnullos ingens attulerit adiumentū. Quum igitur bellum inter se Romani Albaniq̃ gererent, & utraq̃ in procinctu iam staret acies, extitit repentē quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans iubere Ditem patrem, deamq̃ Proserpinā fieri sacrum sibi prius q̃ prælium cōmitteretur. Quo perterrefacti uiso Romani prōtinus aram sub terra ædificarunt, & statim sacrificio facto, pedum uiginti aggere contexerunt, ut esset omnibus, præterquam Romanis ipsis ignorabilis. Sed enim euenit, ut Valesus Valesius, unde nomen & origo Valeriæ familiæ, clarissimus in gente Sabina, & locuples, homo rusticæ uitæ aram hanc, quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante uillam proceris maximè arboribus, quæ statim fulmine ictæ conflagrarunt.

Z 4 Nec

Nec multo post filij duo & filia correpti pestilentiae morbo ad desperationē usque medicorum laborabāt. Cum sese igitur laribus familiaribus aduoluens pater, pro liberorum salute suum, matrisque puerorum capita deuoueret, uox ē nemore, quod tactum de cœlo, statim audita, saluos fore eos spōdens, si Tiberi ad Tarentū peruecti, calfactam Ditis & Proserpinæ foco de fluuiō ipso biberent aquam. Quoniam uerò longissimè abesse Tarentum, scilicet in extrema lapygia, nec proximè eam urbem reperiri Tiberim ullū fluuiū sciebat, spem sibi deterrimam fingeat, etiam inde territus, quod inferarū potissimū uox illa potestātū meminisset. Sed impositos nihilo secius in lintrem filios Hostiam pergēs, mox ad campi Martij regionem deuexit: ibi recreare sitientes, & æstu febricque laborantes, desiderans, qua placidissimè amnis labitur, exponit in ripa ægros, ac dum tumultuariam sibi tegeticulam concinnat, extincto igniculo, admonetur à gubernatore petendum potius Tarentum (nam ita locus in proximo uocabatur) etenim fumū esse illic aspiciere. Tum uerò lætior audito Tarenti nomine Valeſius, deos adorās, & salutem sibi liberorum iamiam propemodum bona fide spondens, agi prorsum iubet, & illuc maximè nauigium appellī. Quò cum peruenisset, haurit aquam festinatò de flumine, fretusque omine tenacius arrepto, fumigans ibidem solū flatu sollicitat in flammam, calfactamque mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autem potui somnus. Vident in quiete illi spongia sibi à nescio quo detergeri morbū, tum præcipi, ut Diti patri, & Proserpinæ, furuæ ibidem maſtarētur hostiæ, trinoctiūque perpetuum choris & carminibus concelebraretur. Surgunt igitur recuperata ualitudine, uisumque illud patri renunciant. Is homo locuples defodi iaciundis altè fundamētis humum iubet. Inuenta igitur sic ara est ea, quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpinæ. Maſtat ille (quod erat iussus) furuas continuò uictimas, & trinoctium sacris frequentat: tot enim numero filios mediā de morte receperat: ex eoque Manius Valerius Tarentinus appellatus, quod à dijs manibus in Tarēto liberū suorum ualitudinem impetrauisset. Ad hunc igitur modum quidam tradiderunt. At enim M. Varro libro de scenicis originibus primo: Cum multa, inquit, portenta fierent, & murus, ac turris, quæ sunt inter portam Collinam & Exquilinā, de cœlo tacta essent, & ideo libros Sibyllinos Quindecimuirī adijissent, renunciauerunt uti Diti patri, & Proserpinæ ludi Tarentini in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiæ furuæ immolarentur. Hactenus de origine. Seculares autem, nō quia fierent anno uel centesimo denique, uel etiam centesimo decimoque nuncupati, quod utrunque sicut assertores habet, ita re ipsa penitus coarguit: sed ob id magis credi potest, quod plerumque semel hominis ætate fierent, ut multa alia, quæ rara sunt, post seculum euenire loquentium consuetudo usurpat. Tarentini autem à loco ipso, qui Tarentus ob id uocatur, aut quod ara ibi Ditis patris (quemadmodum supra diximus) in terra occultaretur, aut quod ripam Tiberis fluuius eo loco tereret, ex quo etiam Rumō dictus à ueteribus, & in sacris Serra nominatus, quod ruminaret, hoc est, exederet, & secaret ripas. Vnde ait Maro: Stringentem ripas, & pinguiā culta secantem.

Caterum de temporū interuallis, quibus isti ludi referrentur, fides in ambiguo est. Siquidem in carmine seculari Horatius undenos decies per annos fieri declarat, quod & cōmentarij Quindecimuirorum, & diui Augusti edicta, & ipsius denique Sibyllæ, quod adhuc extat, oraculum confirmauerint. Contrā uerò centesimum redire post annū, tam Valerius Antias, quàm Titus Liuius, & item M. Varro testati perhibentur. Quod enim legimus apud Herodianum trium spacio ætatum solitos instaurari, uereor ut emendata sit ibi lectio, nostramque ob id ē Græco interpre-

interpretationē cum uenia legendam censeo. Nec autem (si tempora duntimere aut quanta intervalla retrō fuerint, aut quanta esse debeant, omnino colligas. Instituti autem primi seculares ludī post exactos reges à P. Valerio Publicola, qui primus consul fuit, existimantur. Etenim laborantibus pestilentia ciuibus, apud hanc ipsam, quam diximus, aram publicē nūcupatis uotis, atrum bouem Diti p maribus, concolorem pro foemina iuuenam Proserpinæ mactauit, ludosq; & le cisternia trinoctio fecit, & arā terra, sicut antē fuerat, exaggerata occultuit, inscrip-
 pram titulo isto: P. Valerius Publicola frumentarium campum Diti & Proserpi-
 næ consecrauit, & ludos Diti & Proserpinæ Romanorum salutis ergo feci. Secun-
 do & quinquagesimo post Romam conditam factos anno admonitu Sibyllino-
 rum carminum, tradit græcè Zosimus, missis occupata morbo ciuitate lectis ad
 hoc uiros, qui libros cōsulerent: ex quorum responso, denuò regeſta humo apud
 aram hanc ipsam, in extremo campī Martij, de more sacra, & ludī persoluti, resti-
 tutaq; Romanis iterum est incolumitas. Consulem uerò scriptor hic unum dun-
 taxat, exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintium nominauit, cum Cen-
 sorinus M. Valeriū, & Spurium Verginium consules prodat. Idemq; tertios, & i-
 tem quartos consulum temporibus, quos & nominatim citat autoritatibus An-
 tiatis Valerij, T. Liji, Varronis, Pisonis, Gellij, & Hemina comprobat factos, e-
 tiamq; commentarios Quindecimuirū sacris faciundis, in testimoniū asciscit.
 At enim quoniam lubricus in proprijs nominibus, & item in numerorū notis li-
 brariorum lapsus, uitata ista (ni fallor) in Censorini commentario reperies. Cæte-
 rum diuus Augustus abolitōs eos paulatim (sicuti quidam putant) atq; intermis-
 sos instaurauit, magno (ut Lilius ait) apparatu, L. Censorino, & M. Manlio Puel-
 lio consulibus, Attelo autem Capitone circumitum, spaciumq; subijciente, ritum
 uerò sacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Porro sextos, Claudius se consule
 III. & L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reserva-
 tos, quamuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustū
 multo post diligētissimē annorum ratione subducta, in ordinē redegisse. Quare
 uox etiā irrita præconis traditur, inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spe-
 ctauisset quisquā, nec spectaturus esset, cum superessent adhuc qui spectauerant,
 & quidam histrionum producti olim, tum quoq; producerentur. Etenim Stepha-
 nionem, qui primus togatis saltare instituit, utrisq; secularibus ludis, Augusti ui-
 delicet, & Claudij, saltasse accepimus, qui lxxxij. non amplius annos interfuere,
 quamuis & postea ille diu uixerit. Septimos Domitianus, se xliij. & L. Minutio
 Ruffo consulibus, computata ratione temporum ad annum, non quo Claudius
 proximē, sed quo olim Augustus ediderat. Deniq; in nomismatis uarijs apud Lau-
 rentium nostrum Medicem stelographiam quoq; istam uidimus. L V D. SÆC.
 FEC. COS. XIII. Ac de his Papinium sentire in Syluula ad urbis præfectum
 Gallicum, cui titulus Soteria, iam tum nostris auditoribus ostēdebamus, cum uo-
 lumen ipsum scilicet abhinc nouenniū publicē interpretabamur. Verba ita sunt:
 Nec tantum induerint fati noua secula crimen,
 Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius noster, quanquā de Tarenti ara, dijsq; ipsis manibus me-
 minit, nihil omnino tamen super secularibus istis suspicatur. Iam uerò apud Mar-
 tialem, q̄ penē idem suæ literaturæ, ne dixerim ingenij quoq; obliuiscitur: quem
 scilicet & tunc, & cum Fastos anno post enarrabamus, luculentē (ni fallor) coar-
 guimus. Est autē Martialis epigramma de matrona, quæ, puto, binis ludis, Clau-
 dij scilicet, Domitianiq; interfuerat, in eoq; etiam hic uersiculus:

Bis mea

Bis mea Romano spectata est uita Tarento.

Quo loco parū cordatus homo hic trigesimo quoque anno celebrari sacra ad Tarentum dicit consueſſe, quod nec aliquis etiam ſando audiuerit. Quin idem illos ex quarto eiufdem poetæ libro uerſiculos pertractans:

Hic colat ingenti redeuntia ſecula luſtro,

Et quæ Romuleus ſacra Tarentus habet.

Etiam poſterioſiorem diſiungit à priore, & ut in illo ſeculares ludoſ, ita in hoc commentitia iſta tricenaria ſacra putat inſinuari. Factū autem Tarenti huius etiā Varro in Latinae linguæ cōmentario, etiam que uel iterum in Faſtis Ouidius mentionem. Sed redeo unde digreſſus. Centeſimo decimo que poſt Domitiani ludos anno inſtaurauit & eoſ imperator ille Septimius Seuerus, cuius etiam nunc Romæ pulcherrimus ſpectatur triumphalis arcus, cum filiis Antonino & Geta, Chiloſe & Vibone conſulibus. Quos ludos & uidiſſe ſe memorat Herodianus, & Dio ætate ſua factos memorie prodidit. Poſt Seuerū negat inſtauratos Zoſimus, quoniam hic annorum centū & decem penè receptus autoritate ambitus in conſulatum Conſtantini Chriſtiani principis tertium, & Licini, quem dein bello ipſe uicit, incurriſſet. Nos tamen apud Euſebium in Chronicis, & Eutropium in Hiſtoriarum lib. 9. legimus Philippo imperante (quantiſ primus fuiſſe Chriſtianus imperator creditur) milleſimū annum Romanæ urbis ingenti ludorū apparatu, & ſpectaculorū fuiſſe celebratū, beſtiasq; in circo innumerabiles interfectas, & ludos in campo Martio theatrales tribus diebus, ac noctibus populo peruigilante con celebratos: quibus ludis ſecularibus etiā dicitur Philippus iunior, is qui nunquā riſiſſe creditur, patrem Philippū ſeniorē petulantius cachinnantem, uultu auerſato notauifſe. Reſtat uti de ritu carptim pauca perſtringamus. Inſtantibus itaq; ludis tota Italia præcones miſſitabantur conuocatū ad ludos, qui nec ſpectati, nec ſpectandi iterum forent. Tum æſtatis tempore, paucis antequam ſpectacula edebantur diebus, Quindecimuirī ſacris faciundis in Capitolio, & Palatino templo pro ſuggeſtu conſidentes, piæmina diuidebant populo, quæ erant, æda, ſulfur, & bitumen. Nec tamen ad ea ſeruis quoq; accipiendæ ius ullum. Coiſbat autem populus, cum in quæ ſuprà retuliſimus loca, tum præterea in Dianæ templum, quod erat in Auentino, & cui triticū, faba, hordeumq; dari mos. Tum ad inſtar Cereris inſeriorū peruigilia fiebant. Vbi uerò iam aduenit feſtus dies, triduū, trinoctiumq; ſacris intenti in ripa ipſa maxime Tiberis agitabant. Sacrificia uerò Ioui, Iunoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, prætereaq; Parcis, & quas uocant Ilithyas, tum Cereri, & Diui, & Proſerpinae ſuſcipiebantur. Igitur ſecunda primæ noctis hora princeps ipſe tribus aris ad ripam fluminis extructis, totidem agnos, & unā Quindecimuirī immolabant, & ſanguine imbutis aris, caſa uictimarū corpora concremabant. Cōſtructa autē ſcena in theatri more, lumina & ignes accendi, & hymni concini ad hunc uſum tum maxime cōpoſiti, & item ſpectacula edi ſolenniter ſolita, data celebrantibus. hac mercede tritico, faba, hordeo, quæ ſuprà inter uniuerſum populū diuidi oſtēdimus. Mane uerò Capitoliū aſcēdere, ſacra ibi de more agitare, tū in theatrū cōuenire ad ludos in honorē Apollinis & Dianæ faciundōs, conſueuerūt. Sequēti die nobiles matronas, qua hora præcipit ab oraculo, cōuenire in Capitoliū, ſupplicare deo, frequētare lectiſternia, canere hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio deniq; die in tēplo Apollinis Palatini, ter noueni pueri p̄textati, totidēq; uirgines, patrimi omnes, matrimiq; græca, Romanæq; uoce carmina, & Prænas concinebant, quibus imperiū ſuum, et incolumitatē populī diis immortalibus commendabant. Quod ſi quis fortalle queſierit, quod genus tunc aut ludorum fieret,

aut

aut sacrificiorum, sciat & ludos celebrari omnibus theatris, atq; omne genus, & sacrificia templis omnibus cōsueſſe noctu pariter atq; interdiu. Nam de ſceniciis & Circenſib. minimè dubitatur, cum Domitiani ludis hiſtriones interfuiſſe memi-
nerimus, prætereaq; Circenſium die, quo facilius centū miſſus peragerentur, ſin-
gulos à ſeptenis ſpacijs ad quina legerimus correptos. Illud utiq; in Auguſto me-
morabile, qui ludis iſtis iuvenes utriuſq; ſexus prohibuit ullum nocturnum ſpe-
ctaculum frequentare, niſi cum aliquo maiore natu propinquorum. Enimuero
his prout in mentem deſubito uenerunt expoſitis, iam nec ille uatis Auſonij uer-
ſiculus ambiguus relinquetur:

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.

Iam nec obſcura apud Horatiū ratio extiterit, cur Parcas, Iliſthyan, Dianamq;
ex Auentino, cur & puerorū uota, & Quindecimuiros memorauerit, & item Si-
byllinos uerſus, qui nunc quoq; apud eundem Zoſimum uetuiſſimis quidē co-
dicibus citra ulla faſtigia, qualesq; de induſtria ſubiēcimus, inueniuntur,

Ἀλλοπώτων μῆκισ' ὅττι καὶ χρόνος ἀνδρωποῖσι
ζῶης εἰς ἑταρῶν ἐκαστὴν δίκῃ καὶ κλοπῇ οὐδὲν ὄν
μνησθῆναι ῥωμαῖς καὶ ἁμαλὰ ληστῶν καὶ τοῦ
μνησθῆναι τὰ δὲ πάντα, τοῖσι μὲν ἀθανάτοισι
ρεῖν ἐν πεδίῳ πρὶν θυμὸν εἰδὲς ἀπλεῖον ὕδαρ
ὅππῃ σφὸς τὰ βυβλῶν γαῖαν ἐπὶ λήθῃ.
πῆλιν ἱερὺς ἀνδρῶν φάος. σφὸς ὅττι ρεῖν
εἶδ' ἀπ' ἀνδρῶν μοῖραις ἀφ' ἑστέρας τε καὶ αἰγῶν
ἑλάντας, ἐπὶ ταῖς δειλοῦς ἀρετῶν
παῖδ' ὅπως θυεσσὶν ὅππῃ θεοῖς. αὐτὸ δὲ γὰρ
πληθύνει χροῖος σὺν θυροῖσι τοῖς μελαινά
παλαιοῖς ταῦτοι δὲ διὸς πρὶν βωμῶν
θμὰ πῶς ἐπὶ νυκτὶ θεοῖσι γὰρ ἔρανιοισιν
μειλὸς πελεται θυεσσὶν τροπὸς ὡς δὲ καὶ αὐτὸς
ἱερὺν δαμάλις δὲ βοῶν δειμαστέων κρητὲρ
δὲ φάδωνος πρὶν σὺν καὶ φοῖβος ἀπολλῶν
ὅς τε καὶ θελὶς ἐκλήθησκειται ἵνα δὲ δεχθῶ
θυμὰ τὰ ληθιδόης ἀφ' ὅθεν οἱ τε λατρίοις
παλαιῖς θυροῖς ἑστῶσι τε νῦν ἐχρεῖν.
ἀθανάτων. χροῖος δὲ κῆρ καὶ χρόνῳ αὐτῶν ἐχρεῖν
καὶ χροῖος παλαιοῖς ἀφ' ὧν πᾶν χροῖος. ἀλλὰ γοῶν
παντὶ ζῶντι οἱ ἀμειβόμενοι ἐπὶ φυτῶν
αὐτὸ γὰρ ζῶντας δειδομένης θμὰ πῶς ἐκ
γυνεὺς κρητὲς πρὶν βωμῶν ἀοιδίμοις ὁμοῖοι
δαίμονα λισσιώσαν. ἀπ᾽ αἱ δὲ λυμὰ τὰ δεινὰ
ἀνδράσιν πρὶν γυναιξὶ. καλὸς δὲ θυετῶν
παντὸς δὲ οἰκίῳ φάδωνος ὅς τε καὶ αὐτὸς
εἰς θεοῖς θυεσσὶν ἀπὸ χροῖος βιοτρίῳ
δαίμοσι μὲν χροῖος ἱλασμάτα καὶ μακαρίοισιν
ἔρανιοις τὰ δὲ πάντα τε θεοῖς σμῖνα καὶ δὲ
ἔφρα τε θάλαττα καὶ ἀνδράσιν ὁμοῖοις,
σφὸς πορσεύει μνησθῆναι. θμὰ δὲ δεινὰ
νυκτὶ τε πᾶσι τῶν θεοῖς διοπρίων καὶ θεοῖς
πᾶσι πᾶσι ἀγνοῖς, αὐτὸ δὲ γὰρ μὲν χροῖος.

ῥωμαῖς

ταυτα διον φρεσιν θισιν καμινθμλνός αναλ.
 και οι πασθε χθωνι ταλα και παλα λαπνη
 αειν υπο σκυπροιςιν επαιχνοιον ζυγον εφει.

Cur autem non & Latinos eos tentemus reddere, si non eleganter, utpote ex-
 temporales, ex fide tamen, seruato etiam, quantum liceat, incomptæ illius, sed ue-
 nerandæ uetustatis colore nonnullo, aut squalore potius. Igitur ita qui uolet eos

Ast ubi iam humanæ longissima tempora uitæ
 Orbis agens annos referet centumq; decemq;
 Sis Romane memor (licet alta obliuia tentent)
 Sis memor, ut quæ se nimium Tiberina coartat
 Ripa feras dijs in campo solennia sacra,
 Cum nox atra premit terras, tectusq; latet sol,
 Agnæ, caprigenumq; pecus genitalibus Parcís,
 Hostia furua utræq; cadant, tum numina placa
 Læta puerperijs (quod fas fuit) Ilithyias.
 Terra suem ferat, & scropham sibi fertilis atram,
 Sed louis ante aram candenti corpore tauros
 Luce feri: nam lux superis gratissima diuis.
 Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
 Imbuat, atq; itidem Phœbus placetur Apollo,
 Quem uocitant etiam solem, Latoa propago.
 Pæanas pueriq; canant, pueræq; Latinorum
 In templo. Sed enim pueri pueræq; seorsum
 Concelebrando choros, uerum hæc sit patrima proles,
 Matrimaq; at nuptæ genibus Iunonis ad aram
 Oranto inuisæ, diuamq; in uota uocanto.
 Februa quinetiam uir quisq; & foemina: quanq;
 Foemina præcipue, accipito, dehinc ædibus omnes,
 Primitias uitæ placidis placamina diuis
 (Qua fas est) & coelitibus portando beatís.
 Antè domi tamen illa memor tibi habeto reposita,
 Quæ dare mox usû liceat poscente uirisq;
 Foemineoq; gregi: tum digna sedilia diuis,
 Perq; dies iuxta & noctes multesima turba
 Completo, & lepidis miscento seria ludis.
 Quæ tibi, si stabili sint omnia condita mente,
 Cuncta tuo Italiæ tellus, cunctiq; Latini
 Subdent colla iugo, & uictoris sceptrâ timebunt.

Non Vergiliû, sed Ouidium uideri Priapei carminis autorẽ. Tum uersiculû illû,
 qui sit apud Martialẽ, Ride si sapiis, ô puella, ride: Nasonis esse procul dubio, sed
 ex epigrammatis potius, q; aut ex Artibus, aut ex tragœdia Medea uideri
 citatum: moxq; nouum quippiam, & mirum de Medea Na-
 sonis adscriptum. CAP. LIX.

Væ Priapeia uocantur epigrammata, Vergilio pleriq; tribuunt, inter
 quos etiam est (arbitror) Seruius. Cæterum ego in Senecæ libris illis,
 qui iam diu delituerant, nuper in lucem, quanq; non admodû synceri,
 prodire, quibusque Oratorum & Rhetorum sententias, diuisiones,
 colores

colores suasoriarum complectitur (nisi fortè mendosum credamus, quod habetur exemplar unicum) subdititia esse, nec Vergilij, sed Ouidij deprehēdo. Siquidem illius in uolumine secundo uerba ita sunt: Hoc genus sensus memini quendam prætorium dicere, cum declamaret cōtrouersiam de illa, quæ egit cum uiro malæ tractationis, quod uirgo esset, & damnata. Postea petijt sacerdotiū. Nouimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiam si primam uirginibus timidis remiserē noctem, uicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, nō tantum disertissimus homo, sed uenustissimus, qui nullius unquam impunitam stultitiam transire passus est: statim Ouidianum illud,

Dum timer alterius uulnus inepta loci.

Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusq; Seneca. Nouimus autem hunc esse uersiculum in Priapeio epigrammate: cuius principium est,

Obscurè poteram tibi dicere.

Sed & stylus ipse (ni fallor) & prorsus Ouidiana quæpiam in eis uersibus germana lasciuia. Quatenus autem sit huic autoritati fidendum, legentium sit iudiciū.

Nos ut non pro uano scripsimus hoc, ita nec pro confesso. Certè sic Ouidio conuenit etiam in cæteris obceniori, sic Vergilium cōtrā dedecet, à uirginea quoq; uerecundia Partheniam uocatū, titulus istius operis, ut quamlibet iniurato testi, & suspecto pudeat tamen profectò non credere. Sanè illud in confesso, scripsisse epigrammata quoq; alia Nasonem, de quæis uersiculum citat hunc Priscianus:

Lartē ferox cælo Cossus opima tulit.

Et apud eundem ludentem legerat sanè Quintilianus istud:

Cur ego non dicam furia te furiam?

Nec alibi certè crediderim, quàm fuisse in epigrammatis, quem citat hendecasyllabum Phalecium Martialis:

Ride si sapiſ ô puella ride.

Nam quod præceptum respicit aliquod ex artibus Domitius, id utiq; uel auctoritate refutatur Martiani Capellæ, qui uidelicet in Satyra pro uersiculo Nasonis est non pro Martialis agnoscit. Audiui etiam qui crederēt de tragœdia esse Medea, quam Tacitus, quā laudat Quintilianus, & quam fuisse (quod miror) penè Vergilianis consutam uersibus, autor Tertullianus est, & nos in Nutrice significauimus. Sed hoc mihi non fit uerisimile. Quis enim uel in græca uspiam, uel in tragœdia latina phalecios legit? aut quid omnino tragicum sapit hic uersiculus, à tetrica illa grauitate resiliens penitus atq; abhorrens? An uerò nō & Martianus ipse negat propemodū clarè de tragœdia hunc esse, si uerba modò ipsius fideliter recitata, diligenter quoq; expendantur? An non ille Satyram suam, quod austeram, & censoriam, quodq; nimium tragici supercilij, lusus castigauerat, quasi reperiūt, & ad frontem (quod dicitur) exporrigendam inuitans: Peligni, inquit, decæteto iuuenis uersiculo resipisce, & (ni tragicum corrugaris)

Ride si sapiſ ô puella, ride?

Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem caperas tragica seueritudine. Quod significat rugarū tristitia, & squalore asperas. Igitur si de tragœdia sit ipsa uersiculus, quo reuocare uno maxime Saturā suam poeta hic ab austeritate illa tragica molitur, sanè iocus hic (ut arbitror) Frigidus hybernas cana niue cōspuet alpes. Jam si quis de synceritate lectionis istius ambigat, libros uelim Martiani uetustissimos inspiciat è publica Medicæ gentis Florētina bibliotheca: sic

enim profectò fidem nostram, credo, sua diligentia adiuuabit.

Ang. Polit.

a Agon

Agon uerbum, quò uictimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Ouidius. CAP. LX.

Vidius in primo Fastorum:

Nominis esse potest succinctus causa minister,

Hostia coelitibus quo feriente cadat:

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc macandæ uictimæ ritu, deq; item uerbo, quo sacerdotis minister uteretur, apud unum duntaxat Senecam in libro eodem oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperio mentionem per hæc uerba: Deinde cum scholasticorū summo fragore, & tu quisquis es carnifex, cum strictam sustuleris securim, antequam ferias patrem respice. Bellè deridebat hæc Asinius Pollio: Filius, inquit, ceruicem porrigat. Carnifex manum porrigat, deinde respiciat ad patrem, & dicat, Agon? Quod fieri solet uictimis. Sed ioco quoque remoto, aiebat rem uerissimam, non posse carnificem uenire, nisi eo tempore, quo iam exorari pater non posset. Hæc Seneca. Quo colligitur, uerbū quo uictimarius identidē utebatur, Agon fuisse, hoc est, agone. Quare bellè Ouidius:

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Erratū in codicibus Plinianis super cicuta, uinoq; Quodq; mendosè apud Macrobiū, Aconitum pro Conio. CAP. LXI.

Erba ex epistola Androcidis ad Alexandrum Magnum, clari sapientia uiri, uitiōsè posita in Plinianis his codicibus reperiuntur hoc modo:

Vinum potaturus rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti uenenum est homini cicuta, ita & uinū. Leuis profectò sententia, nimisq;

uiolenta, & coacta, addo etiam insipida falsaq; uinum esse homini uenenum, sicuti cicutam. Sed enim in uetustissimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à nobis iam sæpe, sic inuenias: Cicuta homini uenenū est, cicuta uinum. Nam ut hominem cicuta, sic cicuta uirus meri potus extinguit. Ex eoq; persuadere Alexandro nititur Androcides, ut tanquā re potentissima parcius utatur uino, quod ueneni uenenum sit. Vnde non dispari sensu terræ esse sanguinē docuerat. Quocirca de uerbis eius ita Plinius concludit, neq; uiribus corporis utilius aliud, neq; uoluptatibus perniciosus, si modus absit. Consimiliter etiam idem in libro quinto & decimo de cicuta narrans ut homini exitiosa: Remedium est, ait, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excaustoria. Quod idem Dioscorides prodidit. Diuus igitur Ambrosius in libro quem de utilitate ieiunij composuit: Etiam, inquit, maior uis uini, quàm ueneni. Deniq; uenenum uino excluditur, non uinum ueneno. Sed & Plutarchus in Sympotiacis libris eadem ferè, quæ Plinius de cicuta. Tum eum locum, sicutiq; alios permultos, propè ad uerbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius. Quanquam in omnibus, quos quidem hætenus uiderim Macrobianos codices, Aconitū pro cicuta reperitur, sicut in uetustissimo etiam Bernardi Micheloctij bene literati hominis, & amici nobis. Sed enim opinor mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse in eruditum Macrobiū persuaserim, ut quod esset græcè Conion, ipse Aconitum uerterit. Libentius crediderim græco usum uocabulo, sicuti quoq; Ambrosius in Hexæmero conium dixit, quod ex Basiliano parisi argumenti libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubricus autem sanè lapsus

in aconitum, de conio.

Qui

Qui sint Arietini testiculos: qui digitus medicus apud Tullium. CAP. LXII.

Cicero ad Herennium libro tertio de memoriae artificio tractans, ita imaginem quandam instruit. Et reum, inquit, ad lectum eius statuemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco uideo haesitare literatores quospiam etiam haud extremæ sortis, quid sit, quod legimus, medico testiculos arietinos tenentem. Medicus autem unus est digitis quinque uocatur, hoc est, ut arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim super Horatianum illud ex ultimo sermone:

— Qui si quid forte lateret,

Indice monstraret digito. Sic ait: Hoc ideo, quia certis nominibus singuli digiti appellabantur, & sunt hæc nomina: Pollex, index, famosus, medicus, minimus. Quidam uero est Græcis, credo, iunioribus nomina digitorum *ῥωμαῖσι* sic esse scripta, *ἀντίχας, δακτύλος, ἰατρός, δακτυλίωτης, ὀτίτης*. ut si dicas: pollex, index, medicus, anularis, auricularis. Quod equidem non affirmo, nec refello. Tantum notandum, medicum ab eo dictum, qui sit medius, aut famosus, non qui minimo proximus. Apud ipsos autem leguntur hæc nomina: *ἀντίχας, δακτύλος, σφακιός, ὀτίτης, μύωψ*. De testiculis autem arietinis legis in uocabulo Scortes, in Festi compendio sic: Scortes, id est, pelles testium arietinorum, ab eisdem pellibus dicti. Tantum apud Festum. Sed enim Pedianus sportas, sportulas, sportellas, nummum esse ait receptacula, & saccos, sacculos, faccellos, & crumenas, & uelleas, & scortas, & manticas, & marsypia. Ut nihil sit dubium, quin est digito eo, qui sit minimo proximus, suspensas haberi uelit scortas, hoc est, est testibus arietinis pelliceas crumenas.

Aliter citari à Varrone Terentij uerba, quæ aut in exemplaribus habeatur, aut Donatus agnouerit. CAP. LXIII.

Marcus Varro in libris de lingua latina sic ait: Apud Terentium, scortatur, potat, olet unguenta de meo. Scortari est sapius meretriculam ducere. Sic ille, ac deinceps alia in eam sententiam. Cæterum Terentiani omnes ad unum codices, non scorratur habent, ut Varro legit, sed obsonat. Locus autem in Adelphis est: Obsonat, potat, olet unguenta de meo. Quam lectionem etiam Donatus agnoscit. Quid hic igitur dicemus? mendum ne esse in Terentianis omnibus codicibus, an (quod uix credere ausim) memoriola uacillasse Varronem quoque ipsum *πολυγράφον* à Cicerone appellatum, sicuti eundem Ciceronem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiam maximis quibusque ingenij officere incuriam nonnunquam, prodesse usquequaque diligentiam.

Declarati uersus Aufonij, sed & Ouidij super Choliambo, aut Scazonte. CAP. LXIIII.

Aufonij poeta sunt trimetri uersus ita:
Cui subiugabo de molarum ambagibus,
Qui machinali saxa uolunt pondere
Tripedes caballos, terga ruptos uerbere.

Quid hic eum significare opinemur? Nempe, ut arbitror, uersus illos, qui Choliambi, uel Scazontes appellantur, ut si dixeris claudicantes, quales apud Persium in principio, qualis ille item Martialis, ab ipso nominatim citatus:

Apollinarem conueni meum Scazon.

Est enim Scazon trimeter iambicus, senis & ipse constans pedibus, sicut rectus iambicus: hoc uno dispar, ut etiam scribit Hephestion, quod rectus postremam sedem iambo, pyrrhichio uel occupat, in antepenultima cunctos accipit pedes, quorum modo id metrum sit capax, circa syllabarum quantitates indifferens. Sed claud-

Ang. Polit.

a 2

dus hic

du hic iambicus clausulam postulat spondaicam, uel trochaicam prorsus. Penultimum autem pedem, non dissyllabum modò, sed iambum planè, uel spondeum. Quòd uerò ait Hephæstion, spondeum recipi sede quinta choliambi, nunquàm eundem apud Latinos inuenire me cōmemini. ipse uersiculū hunc adducit græcum: *ἔπειτα ἰαμβὸν ἢ σπονδὸν ἄλλαντα ψύχων.*

Et Quintilianus Aristides græcus autor in libro de Musica, super iambico loquens trimetro: Claudum fieri ait, quando in extremo spondeum recipit. Denique Ouidius quoque in priore libro de Amorū remedijs de utroque iambo sic scribit: Liber in aduersos hostes stringatur Iambus,

Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

Sunt autem utrique ad maledicentiam libertatemque facti, truces, & cruenti. Quare ob id stringendos etiam ait Ouidius, in aduersos hostes. Dionysius Halicarnasæus in libro de Interpretatione, uehemens aut acie metrum esse choliambos ait. Idemque mox Hipponactem, cum laceßere conuicijs inimicos uellet, infregisse ait de industria metrum, ac pro recte claudum fecisse, & abnumerū, hoc est, acrimoniae consentaneum, conuicioque. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimoniam, sic (ut ille inquit) dissoluta compositio. Quare caballos utique choliambos eos Ausonius nominat, quorum translationē duxerat ab essedo, & uehiculo, cui caballi adiunguntur: & ut tardos ostenderet, de molarū ambagibus captos dicit, prætereaque terga ruptos uerberare, tum eosdem tripedes uocauit, quia græcè trimetri, quamuis senos habeant pedes: nam bini quique pro singulis uidentur in iambicis capi. Qui machinali saxa uoluant pondere: propterea dixit, uelut molas describeret, quas uersare ipsos indicauerat: uel ut eos uiolentos ferocesque ostenderet allegoricòs, quasi qui lapides ingentes torquēt, & uoluunt in hostem. De trimetro itē utroque sic idem Ausonius alibi græco uersiculo:

ἑλὶ πῶδ' ἢ σκάζοντα καὶ ἢ σκάζοντα τρίμετρον. Quod latinè sic uertas:

Loripedem scazonta, & non scazonta trimetrum.

De scazōtibus eisdem sic in epistola quapiam ex libro quinto apud iuniores Plinium: Proinde aut rumpe moras, aut caue ne eosdem istos libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditijs elicere non potuerunt, conuicio scazontes extorqueant.

Qui sit habitus in statuis pacificator, de quo eo sentire Statium in prima Sylua. CAP. LXV.

Tatius in Syluula prima, quæ in equum maximum scripta est: — Iuuat ora tueri.

Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem. Tum idem: Dextra uetat pugnare.

Quem locum Domitius sic enarrat: Dextra uetat pugnare, hoc est, inermis est in statua, uel ad dextram est templum Pacis, quod nō placet, inquit. Cæterum sicut placet hic sensus: Dextra uetari pugnare, quia sit inermis, aut item quod de templo ipso traditur Pacis, quanquam nec auctori quidem placet suo, feram non molestè scilicet huic sententiam meam non probari. Nam ego notari habitū puto, qui pacificator in statuis diceretur. De quo ita legimus apud Quintilianū: Fit & ille habitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachioque ab aure protenso, manum infesto pollice protendit, qui quidē maximè placet ijs, qui se dicere sublata manu iactant. Hactenus Quintilianus. Extat autem adhuc pacificatore habitu (ni fallor) statua illa Romæ, quæ pro æde Lateranensi inter prima urbis spectacula conuulsitur.

Locus

Locus in Plauti Mustellaria, & item alter in Milite, uindicati
à uitio. CAP. LXVI.

IN Mustellaria Plauti locus est mendosè scriptus plerisq; codicibus, ad hunc sanè modum: Viden' ornamenta in foribus? uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Ille quidem ut conuenit uolui dicere. Sed cum de his neq; sensus eliciatur ullus, & festiuium Plauti dictum uitio librariorum pereat, faciam, ut arbitror, operæ precium, si scripturam incolumem de Plautino codice citato à nobis, iterum reposuero. Est autem prorsus hæc. Viden' coagmenta in foribus? uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem ut conuiuent uolui dicere. Nam quia conuiuere dicuntur, qui dormitant, ut apud Cinnam lectus est uersiculus: Iam grauis ingenti conuiuere pupula somno.

Propterea cū in foribus iuncturas esse minime laxas: id enim coagmenta sunt, Tranio seruus ostēderet, dormire eas ridiculè prius, dein etiam conuiuere ioculariter dicit, ex oculis dormitantium ducta metaphora. Similiter corrigendum puto locū alterum ex Plautino Milite, qui sic uitiosè legitur: Mirus oleo uictitare te tam uili tritico. Quid iam? quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, nō lusciosus. Nam cum nullus hinc elici sensus queat, legendum arbitror sic: Mirus lolio uictitare te: tam uili tritico. Siquidem hoc ubiq; idem apud Plautum, mirus pro mirum est, reperies. Atq; lolio uitari oculos etiam ait Ouidius Fast. primo: Et careant lolij oculos uitantibus agri.

Notat id Fulgentius quoq; non contemnendus Grammaticus. Quare cū Sceledrus seruus lusciosum, uitiatiscq; oculis conseruum Palestionem uelit significare, mirum esse ait, uictitare eum lolio, cum sit ipsum triticum tam uile. Lolio autē uictitare eū, colligere se uel inde affirmat illudens, q; sit lusciosus. Lusciosi porro, seu luscicij, qui uitium hoc habēt oculorū, ut clarius uesperī, q; meridiē cernant.

Cornicem uideri apud ueteres concordiae symbolum, non ut omnes apud Iuuenalem existimant ciconiam. CAP. LXVII.

PRo comperto iam habetur, ciconiam deniq; esse, qua cōcordiæ repræsentaretur apud priscos effigies: atq; ita uersiculum Iuuenalis omnes interpretantur, Quæq; salutato crepitat concordia nido. De eo tamen nullum omnino afferūt testimoniū, quod autoritatis adminiculo sustēteretur. Ego cornicem magis accipio, ductus Heliani græci scriptoris testimonio, qui libro de Animalibus tertio, de hac aui sic propemodū scribit: Cornices, inquit, inter se fidissimæ sunt: & cum societate coierint, maximo se opere diligunt. Neq; id genus animalia uideat quispiam licenter misceri, & temerè. Quin hoc quoq; dicunt, qui res istiusmodi callent, altera extincta, cōparem uiduam degere. Cæterum id quoq; audio, ueteres in nuptiis post hymenæum cornicem inuocare, signumq; id concordiae dare ijs consueisse, qui liberū quærendorum gratia conuenissent. Tum qui sedes auium, & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt unius tantum cornicis obsequiū. Sic ille. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinae Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso cōcordiæ.

Versus ex Callimacho super crinibus reginæ Berenices, atq; inde mendū ex Catulli exemptum uersiculo. CAP. LXVIII.

ELegiam Callimachi de crinib. Berenices inter sidera receptis mira elegantia uertit in latinā linguā, nobilis poeta Catullus, quamuis pleraq; sint in ea corrupta mendosaq; & temerè scripta librariorum inciticia. Sed argumētum ipsius partim apud Hyginium latinū autorem, partim Ang. Polit.

a 3 etiam

etiam apud Theonem, neq; non Achillem quoq; Græcos Arati enarratores inuenias. Græca sanè ipsa Callimachi elegia non extat ad nos quantum compere-
rim, sed etate intercidit. Apud Theonem tamen Arati eiusdem interpretem prin-
cipium illius tale reperio:

ἢ μὴ κόνην ἐβλεψὼν ὅν τινα τὸν βέρβριον
βόρυσχον, ἢ λάνη παῖσιν ἐθαπτο δαίσις.

Prætereaq; in cōmentarijs super Apollonium Rhodium ex Lucilio Tarrheo, Sophocleo ac Theone collectis, ubi de Chalybibus agitur libro secūdo, sic adeo est inuenire: μέμνηται αὐτῶν καὶ Καλλιμάχος χαλύβων ὡς ἀπόλοιτο γῆρας τῆλόθεν ἀντίλοῦ τα λατὸν φντὸν οἱ μὴν ἐφίλων. Ex quo uersiculum sic illum legendum quis dubitet? Iupiter ut Chalybon omne genus pereat. Vt sit Chalybon græcè dictum. Atque hoc inscitè legunt quidam Telorum. Vulgatissimi codices cœlitum retinent contra etiam metri rationem. Sed hanc scio nostram obseruationem iam pridem esse peruulgatam: quam tamen à nobis ortam, uel ille ipse scit, qui uulgauit, libetereq; etiam fatetur uir doctissimus undecunq; Picus.

Oarion synceriter esse apud Catullū, quod Aorion isti legunt, qui bo-
nos uiolant libros. CAP. LXIX.

In elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion legitur, pro eo quod sit Orion. Quam quoniam integram adhuc, inuiolatamq; dictionem nonnulli temerè attentare iam incipiunt, contra hanc sinistram impe-
ratorum audaciam standum mihi est omni (quod aiunt) pede, uel Cal-
limachi eiusdem autoritate, qui sic in hymno in Dianam, etiam nunc extante, ait
ὅδε γὰρ ὄρεος, ὅδε μὲν ὠαρίων ἀγαθὸν γάμον ἐμνέσδυσαν. Sed & Nicander Theriacōn-
libro consimiliter:

βοιωτῶ τδύχεα λατὸν μόρον ὠαρίων. Et Pindarus in Isthmijs:

ὅ γὰρ φύσιν ὠαριωνέαν ἔλαχεν. Et alibi:

ορεῖαν πελεσάδων μὴ τῆλόθεν ὠαρίωνα νῆδα.

Quare putat Eustathius quinto in Odysseam cōmentario ὅτι τὸ ὠαρίων appel-
latum. Non igitur Aorion, sed Oarion uera lectio.

Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus, & pu-
giones. CAP. LXX.

Siquis nomisma Bruti reperiat ipsius cælaturum imagine, prætereaq; pi-
leo, & duobus pugiunculis, ne diutius in explicanda ratione, causaq;
laboret, legat Historiarū Dionis librum 46. Nam ex his, inquit, Bru-
tus significabat ab se & Cassio patriam liberatam. Sed enim pileū ge-
stari ab his solitum, qui libertatem nacti, uulgatius manifestiusq;, quàm ut sit au-
toritatibus confirmandum.

Quæpiam uulgò legi adhuc apud Maronē contra regulam, contraq;
rationem metri. CAP. LXXI.

Pudet referre quàm manifestum, sed nondū tamen à quoquam (quod
sciam) nisi nobis indicibus animaduersum, mendum Vergilianis co-
dicibus inoleuerit libro Aeneid. octauo:
Quod fieri ferro, liquido ue potestur electro.

Cæterū in uolumine illo, quod est in intima Vaticana bibliotheca mirè uetustū,
& grandibus characteribus perscriptū, nō potestur offendas, sed potest uisitatius
uerbū. Quæ etiā uerior esse lectio, uel inde probatur, quod electrū ubiq; in prima
syllaba longa, tam apud Græcos ponitur, q̄ apud nostros. Neq; quicq; interpre-
tes super uerbo potestur alioqui nouo inusitatoq; loquunt. Haud tamē præterit
me uete-

me ueteres hoc quoque protulisse, sicut Pacuuium in Chryse, sicut etiam Lucretium, quemadmodum & poteratur lectum à Nonio Marcello: est in Cæcilianis annalibus. Sed & alter locus itidem uitio consimili laborat, apud eundem poetam:

Sceptra Palatini, sedemque petiuit Euandri.

Cum in uolumine eodem non petiuit trisyllabum, sed petit dissyllabum scriptum inueniatur. Quod & metri uis cogit, alio qui prima syllaba Euandri, contra omnem uel rationem, uel consuetudinem breuis foret. Est uero in utroque uersu spodeus quinta sede. In uerbo autem Petit, syllaba ipsa posterior, uel quia sit in fine, uel quia coaeruerit una ex duabus, iure producta est. Martianus autem Capella syllabam docet ubique esse communem, quæ desinit in t litteram, sicut in illo cernimus Vergilij, Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.

De Philyra, & lemniscatis coronis. CAP. LXXII.

Philyra quid sit, uideo nesciri à plerisque, peruerseque etiam à nonnullis interpretibus accipi. Nam uocabulo eo sic utitur Horat. in 1. Carminum, Displacent nexæ philyra coronæ. Et Ouidius in 5. Fastorum:

Ebrius incinctus philyra conuiuia capillos Saltat.

Quo apparet usum ipsius apud ueteres in coronamentis fuisse percelebrem. Iam primum igitur si conferas, quæ super philyra Theophrastus in tertio de Plantis, quæ uel item Plinius in decimosexto Naturalis hist. narrant, facile nimirum cognoscas eandem apud nos esse tiliam, quæ philyra sit apud Græcos. Ac sic etiam Theodorus Gaza quantumuis homo doctus & diligens interpretatur. Porro autem tunicula etiam quædam ex libro ipso tiliæ arboris, uel ad eius imitamentum facta, quibus aut lemnisci fierent, id est, fasciolarum de coronis pendularum, aut libelli, græco uocabulo peculiariter appellata philyra. Testatur partem ex his eodem libro Plinius his uersibus: Inter corticem & lignum tenues tunicas, multiplici membrana, è quib. uincula tiliæ euocantur, tenuissime earum philyra coronarum lemniscis celebres, antiquorum honore. Rursusque idem libro primo atque xx. de lemniscis & philyris ita meminit: Crassus diues primus argento auroque folia imitatus ludis suis coronas dedit. Accesserunt quoque et lemnisci, quos adijci ipsarum coronarum honos erat propter Hetruscos, quibus iungi nisi aurei, non debebant. Puri diu fuere illi, calare eos primus instituit P. Claudius Pulcher, bracteasque etiam philyrae dedit. Porro lemniscatas coronas, etiam (ni fallor) in nomismatis Lauræntij Medicis identidem uidemus: de quibus his mentio quoque apud Suetonium, sicuti idem à Poppæio Festo lemniscorum uocabulum diligenter exponitur, de quibus lemniscis itidem non nihil Tertullianus quoque in libro de Corona militis: Nicas autem in commentario quem per ordinem litterarum composuit, græcè ille quidem, sed in hunc ferme intellectum philyram interpretatur: Philyra, inquit, planta librum papyro similem habens, ex quo etiam funes complicant. Esse autem ductile philyram lanicij modo, uel netilem potius innuit & Tertullianus idem in libello eo, qui de Pallio inscribitur. Quin Herodianus etiam græcus autor, olim à nobis in latinum conuersus, & Innocentio octauo pontifici maximo dedicatus, libro ipso historiae primo, mentionem libelli facit è philyra tenuissima, utroque uersum replicabili. Sed & Capella Martianus libro de Philologiae nuptijs secundo: Cernerè erat, inquit, qui libri, quantaque uolumina, quot linguarum opera ex ore uirginis defluebant. Alia ex papyro, quæ cedro perlita fuerat, uidebantur. Alij carbasinis uoluminibus implicati libri, ex ouillis multi quoque tergoribus. Rari uero in philyra cortice subnotati. Tunc ista quoque Vlpiani uerba reperias in titulo Digestorum, de legatis & fideicommissis: Librorum appellatione continentur omnia uolumina, siue in charta, siue in membrana sint, siue in qualibet alia materia.

a 4 Sed

Sed & si in philyra, aut tilia, ut nonnulli cōficiunt, aut in alio corio : idem enim erit dicendum. Deniq; etiam Eustathius in cōmentario secūdo Homericæ Odysseæ, facta prius de nauticis rudentibus mentiōe, corticem tilia dicit, quam græcè philyram nominat, plurimam in id genus funium suppeditare materiam. Receptum autem uidetur ex eo uti coria quoq; singula, uel tunicas, aut membranulas etiam materiae disparis à tilia, philyras uocent, aut philuras, y græca in u cōmutata, ueteri & peruulgata Latinorum consuetudine. Sicuti de papyro agens Plinius libro 13. Preparatur ex eo, inquit, chartæ diuisæ acu in prætenues, sed quàm latissimas philuras. Nam illud utiq; ad hæc enarranda neutiq; pertineat, quod idem ait Plinius lib. 14. Philyra cocos & polline nimium salem cibis eximere.

Vocabulum quod est expernata, Catullianis uideri exemplaribus rep-
nendum, CAP. LXXIII.

Vod nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis, ut incertū & uacillans, parumq; adhuc exploratū deridebitur, & exhibilabitur : sed ego mihi de eo dicendum putaui, ne uestigium istud antiquitatis penè iam abolitum, qualecunq; sit, extingueretur. Ostēdit mihi Romæ abhinc quadriennium Manilius Rallus, græcus homo, sed Latinis literis apprimè excultus, fragmentū quoddā Sexti Pompeij Festi (nam ita erat in titulo) sanè q̄ uetustum, sed pleraq; mutilatū, prærosumq; à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidem reliquiæ illæ qualescunq; ex integro ipso uolumine superabant, quod autor Festus composuerat, non ex hoc autem cōpendiario, quod nunc in manibus coactum uiolenter, & decurtatū, scilicet ab ignobili et indocto quodā, nec isto quoq; nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoq; ex eodem fragmēto, Pomponius Latus, uir antiquitatis, & literarum bonarū consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectiōe igitur ea suspicatus utiq; sum, uerbum me Catullianum quasi postliminio in suas sedes reuocaturū. Siquidem ubi exponitur in hoc compendiario uocabulū Suppernatū, quod eos significare ostendit, quibus semina sunt succisa in modum suillarū pernarum, atq; ex Ennio uersus allegatur :

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc utiq; loco uetus codex circunrosam planè habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs literarū malè coherentibus, Catullū quoq; post Ennium adduci, citariq; eum uersiculū, qui nunc mendosè sic legitur:
In fossa Liguri iacet separata securi.

Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temerè, uidebar sanè tum syllabatim quoq; olfactans, etiam pro explorato afferre posse, expernata legendum in eo, non separata, quantum ex paucis illis poteram ueluti minutalibus, aut ramentis colligere, quantumq; etiam uel ex oblitteratis penè iam uestigijs ariolari. Quòd si cui pendere adhuc ueri fides uideat, at pēdeat equidē malo, q̄ aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certè, nec arbitror iniuriā, ponimus firmamentum.

Historia non illepida super Zeusi pīctore, & Helena. CAP. LXXIII.

Eusis ille pīctor Heracleotes apprimè nobilis etiam Helenæ pīnxit imaginē Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in Rhetoricis contra Hermagoram luculentissimè scripsit. Sed quod obiter in Heliani libris omnifariæ historiæ superioribus annis apud Ioannem Laurentiū Venetum, magnæ quidem in pontificia curia autoritatis, nec minoris tamen in literis eruditionis, sed & emunctæ naris hominē Romæ legimus, id nobis neutiq; indignum uisum, quod hic etiam legeretur. Neminem ait spectatum Zeusis

Zeusis admittebat, nisi qui manuprecium dedisset. Ex quo uulgò etiam tunc Helena meretrix uocitata, quoniam quaestuaría.

Emendata uox in lbide, simul explicata sententia ne utiquam nota
hactenus. CAP. LXXV.

Narratit Domitius libellum Nasonis in lbín, prefatus ex Apollodoro se, Lycophrone, Pausania, Strabone, Apollonio, alijsq; Gracis, etiãq; Latinis accepta scribere. Multa in eo cõmentario uana, ridiculãq; con-
fingit, & cõminiscitur ex tempore, cõmodoq; suo, quibus fidem facit, aut se frontem penitus amisisse, aut tam magnum sibi fuisse interuallũ inter fron-
tem & linguam (sicut ait quidam) ut frons comprimere linguam non potuerit. Furor est, adhuc aliquos tam cæcos istius hominis inueniri amatores, ut ad ista nondũ suos qualescunq; oculos adaperiant. Furor est profectò, furor dare oc-
casionem impudentiẽ ceteris fouendo errores etiam alicuius, quoniam fuerit in-
terdum sententiã non pœnitendã. Sed quid istis facias literatõis, non literatu-
ræ magistris, qui nullo magis, q̃ talibus nugis supercilia tollunt, ut cochleæ cor-
nua, quorumq; plumbea prorsus ingenia, q̃ magis excoluntur, tam magis obbru-
tescunt. At enim ne penitus ludamus operam, dissimulatis his, quos sua facit ui-
litas cõtemnendos, exequemur reliqua propositi. Mihi igitur ille unus locus in-
ter ceteros mouere stomachum solet, qui sic mendosẽ nunc legitur:

Vtq; loquax in equo est elisus gutture Agenor,

Sic tibi claudatur pollice uocis iter.

Vbi sic ait Domitius: Agenor lapsu equi inserta ori manu extinctus est. Ita ne
tandẽ uir doctissime? Sed oro te, mi Domiti, græcũ profer, si potes, aut latinum,
modò idoneum, fabulæ istius autorem, nec recusabo iam, quin me, non dixerim
gregales, aut admiratores tui, sed uiri quoq; literati, quibus hic labor exsudat, pro
indoctissimo iam, proq; etiam impudentissimo damnent, & quidem cunctis suf-
fragijs, quoniam à te dissentiam. Mihi sanè recta esse, & emẽdata scriptura uide-
tur, si rationi libera coniectura sit, non Agenor, sed Acerno, ut de Anticlo dictũ
accipiamus. De quo est etiam apud Homerum libro 4. Odyssæ: Nam cum ad
equum illũ Troianũ, trabibus contextũ, grauidumq; militibus impulsu numinis
accessisset Helena, uoces imitari uxorũ cuiusq; occepit, ut inibi delitescentium
desideria euocaret, reficaret memoriã, responsa tentaret elicere. Sed em̃ reliquis
patientia, silentiumq; præstantibus, cum solus Anticlus in respondendi lubrico,
articuloq; iam foret, statim est ab Vlyssẽ præuentus, & manib. impressis suffoca-
tus. Itaq; intercepto, uel interstructo potius indicio periculũ depulsum. Ceterũ
Tryphiodorus q̃q; græcus autor in poemate, quo de Ilío capto scribit, Anticlũ
hunc Ortygidem appellat, uxoremq; eius nominat Laodamiam, ita inquit:

ορτυγίδης δ' ἀνκλος ἐν ἀντὶ τινδναῖτα
ἰππῷ λακρύσαντις φασφίϊσαν ἀχαιῖ.
Ανκλος δ' ὅτι ἐφ' ὀρτυγίδην ἔλαβε λαοδαμίας
μὲν ὁ ἀμοιβάλων ἀνέστη τὸ γῆρας ἀνοίξας,
ἀλλ' ὁ δινοςεὺς κατ' ἰπαλῶ.

Et item alibi sic:

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnis similiter ab Homero uersib. per-
multis explicatur. Sed & nos in Ambra sic attigimus:

Indicijq; metu præclusum pollice fauces

Anticlon Ortygidem. Consimilia uerò istis apud Domitium multa, quæ faciliẽ
arguant, quò fuerit illius processura licentia, præsertim sic inuitata fauoribus im-
peratorũ, nisi morari apud superos adhuc quidem iuuenis desisset.

Non

Non Antilochum ab Hectore, sed aliter uideri legendum in prima Heroïdum. CAP. LXXVI.

In prima Heroïdum Nasonis epistola sic legitur :

Siue quis Antilochum narrabat ab Hectore uictum.

Sed uictū, necatumq; ab Hectore Antilochū profectō neutiquam reperietur. Quare aut Amphimachū crediderim legendū: aut nō ab Hectore, sed Memnone. Cōstat enim ex 13. Homeri Rhapsodia, occisum ab Hectore Amphimachum Cteati filium, qui de Græcis ducibus unus etiam in catalogo numeratur. Constat item interfectū à Memnone filium Nestoris Antilochū. Quamobrē ut in eo quod obtinuerat hætenus mendum, deprehenditur manifestarium, sic his à nobis ita pro tempore suffectis, quæ lector uelim boni consulat; aliqua, ni fallor, gratia si non ueritatis, at certē uerissimilitudinis assentatur.

Quo argumento dicendū Vergilius, non Virgilius. CAP. LXXVII.

Ergilius dicendum ne sit, an Virgilius, ut nunc uulgò loquuntur, hoc est, cum uocali secūda, an cum tertia potius in prima syllaba, uideo adhuc inter eruditos ambigi. Caterū ut ego Vergiliū dicam magis per e, quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis incipit, q; Virgiliū per i, quod uulgò nimis obtinuit, in causā sunt ueterrima aliquot monumenta, nostræ obseruationi patrocinantia, quæ libens equidē subiiciam propter propudiosos nescio quos, & æruginis plenos, odio omni, fastidioq; dignissimos: qui quanq; semper elemētarij sunt, uindicare tamē inter doctos fautores audent sibi censuram literarū. Sic ut istam quoq; qualemq; nostrā uetustatis deprehendendā ac reuocandā (si liceat) diligentia studiumq; non cauillentur modò, sed & ita reprehendant acerbē, quasi flagitiū facere putent, q; his otiiū oblectemus, uel (ut ipsi magis contemptim) quod ob hæc otio nostro inuideamus, dum in reb. adeo friuolis & leuibus operā sumimus, quasiq; tempus, rem pretiosissimā, in superuacua erogamus. Qui tamē si legissent aliquando maximos utros de singulis quoq; literis integra uolumina cōposuisse, ac ne Cæsarē quidē ipsum ueritū in hanc tenuitātē descendere, darēt fortasse mihi ueniā, nō occupatissimo homini, si quādo inter altiora studia, etiā res istiusmodi tractarē, paruas quidē, sed quib. etiā magna iuuent. Neq; enim reprehendi me iure puto, si hæc etiā, sed hæc sola consecrer, ad quæ nō ut ab otio ad studiū, sed ut à studio ad otiiū me refero, & in quæ nō tam feror ex professo, q; casu incido, ceu si littoribus ex cōmodo inambulans, conchas interim colligā securus. Neq; tñ in id ego superciliū subduco, nec inde me cēseri facile paterer, ut qui nō Apinas modò hæc esse & trichas, ut in prouerbiū ludicro est, uerū etiā penē nihil, & noui & fateor. Sed tamen hoc ipsum tam nihil præstat agere, q; longas ad ipsorū fortasse exemplum trahere oscitationes, & grunnire in coeno turpiter, aut quā omnino nihil agere, nē nihil prorsus agendo malē discamus agere. Reddenda igitur testimonia sunt nobis, necubi fides claudicet, ac ne quid nō in expedito sit noscere uolētibus. Inuenies igitur Volsinis mēsam quampiam marmoream, uetustissimis, peneq; exoletis characteribus intra ædem Christianæ uirginis, quæ pro ara est apostoli Petri, ubi VERGILI legitur. Inuenies etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatum in mensa item lapidea, qua uidelicet & ipsa intra ædem Virginis uice utuntur altaris. Idq; nos utrinq; non sine aliquot arbitris etiā de proximo inspeximus. Neq; enim antiquarū duntaxat inspectionum auriti testes, sed & oculati esse concupiuius. Quin in Pandectis quoq; ijs, quæ nunc Florentiæ publicè asseruantur, libro ipso Iustiniani principis archetypo, non aliter q; per e, notatur id nomen. Sicuti etiam in uolumine Maroniano

literis

literis maioribus perarato, qui Romę in intima Vaticana bibliotheca mirę uetus ostenditur. Prętereaq; cōmentarium Tiberij Donati nunc in manib. habet Landinus homo & eloquens, & eruditus, & Florentię iam diu doctor bonarū literarum celebratissimus, cui se pręceptor adulescentię meę rudimēta magnopere debēt, & qui nunc in professiōe quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi fama, nobis adhuc in stadio laboriosissimę decertantib. ita fauet, ut quicquid ipsi laudis acquirimus, quasi suū sibi amplecti atq; agnoscere uideat. Is igitur (ut diximus) cōmentarium Tiberij Donati habet in manibus, & ipsum grandiorib. notatum uetustis characteribus, cuius autoritas, hoc haud dubiū reliquerit. Quod itē in codice diui Aug. de Ciuitate Dei, ex publica Medicę familię bibliotheca, neq; non in Columellę ex priuata eiusdē gentis, literis utroq; Langobardis exarato. Tum in Senecę epistolarū libro peruetere, cuius mihi copiam fecit Nicolaus Micheloctius Laurētij Medicis a secretis, elegātis homo ingenij, multisq; item alijs uenerandis antiquitate uoluminibus, identidē nunc Iacobo Modesto Prateni familiari nostro, & studiorū adiutori, nunc alijs item nostris, utcūq; aut res ferat, aut exigat, ostendimus. In collectaneis aut, quę nuperrimę ad Laurētium Medicem Iucundus misit, uir unus, opinor, titulorū monimentorūq; ueterū supra mortales cęteros nō diligētissimus solū, sed etiā sine cōtrouersia peritissimus, relata quoq; inuenio elogia duo, quę Romę (sicut ille indicat) in marmoribus inueniunt: T. VERGILIUS DONATUS. Et iterū: C. PAPIRIUS CESTVS VERGILIAE OPTIMAE VXORI SVAE BENE MERENTI DE SE. Quamuis aut monimenta ista tanta seculorū uetustate roborata, mihi satis ad pręsidiū sint, attamē res ipsa quoq; astipulatur, & ratio. Nam sicuti a uere dictę uergilię stellę, sic a uergilijs ipsis, uel item a uere potissimū hoc nomē crediderim inclinatū potius hercle, q̃ a uirga, quod quidā nugantur, laurea. Nam id cum apud autorē minus idoneū inueniat, tum refellitur hoc ipso, q̃ multi ante hunc editū poetā, eodē sunt appellati nomine. Quā diu igitur aut nō testimoniū grauius, aut nō ratio ualētior exhibetur, utiq; a uetusta magis cōsuetudine, q̃ a noua inscitia standū est, unde hec sartago loquēdi uenerit in linguas. Etenim magna pars iuniorū caligamus ad ueri conspectū. Quin ut reliqua exequar, Verginius quoq; nomen huic finitimum, non Virginius in marmoreo nuper labro pro æde ipsa diuę Marię Maioris insculptum Romę animaduertimus.

Additam falsō negationem primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati. CAP. LXXVIII.

P Aulus iurisconsultus libro secundo ad edictū ita scribit: Legatus mān data sibi iurisdictione iudicis dandi ius habet. Sed hæc uerba in primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis & legati tractatur, addita perperam negatiōe in plerisq; codicibus inuenias, sic uidelicet legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Ceterum in Pandectis istis Florentinis, quas etiam archetypas opinamur, negatio prorsus est nulla. Quo fit, ut interpret legum Florentinus Accursius, mendosum & ipse natus codicem, penē dixerim miserabiliter se torqueat.

Cur Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera. CAP. LXXIX.

L Ysimachi regis facies in nomismatis cornigera. Causa eius apud Aprianum in Syriacis. Namq; ait ab eo ferum taurū de sacrificio Alexandri Magni uinculis elapsum retentum manibus ambabus, et occisum. Atque ob id inquit, *πρὸς τὴν εὐχὴν τοῦ θεοῦ ἀνδραγαθῶς ὡς ἱερὸν καὶ ἁγίον.* Quod significat, ob id eius statuis deniq; apponi cornua.

Fabula

Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus. CAP. LXXX.

Propertius in libro Elegiarum quarto sic ait:

Magnam Tiresias aspexit Pallada uates,

Fortia dum posita Gorgone membra lauat.

Extat adhuc hymnus Callimachi poetæ, cui titulus, *ἐς Λητορὰν καὶ Πάλλαν*. In quo fabula Tiresiæ multis elegiacis uersibus in hanc fermè sententiã tractatur, fuisse Nympham quampiam Thebis, cui nomen Chariclò, Palladi præ cæteris gratam, matrè Tiresiæ. Sed quũ se Pallas aliquando & Chariclò item in Heliconio Hippocrene nudæ per æstũ lauarent, ac tum casu uenator Tiresias ad eundem fontem sitiens accessisset, Mineruã scilicet imprudens nudam conspiciens, statimq; oculis est captus. Nam ita Saturnijs legibus cautum, inquit, ut qui deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Cui simile quippiam de deorum conspectu etiam Abammon Aegyptius in epistola scribit ad Porphyrium philosophũ, quã tamen existimat Proclus Iamblichi potius esse, q̃ Abammonis: ex quo Vergilius: Transq; caput iace, ne respexeris. Quod & Leucothea Homerica monuit Vlyssẽm. Sed ut illuc, unde abiĩ, redeam: Cũ in hanc Tiresias calamitatem incidisset, mota lacrymis Chariclũs nymphæ Pallas, & uatem eum, & longæuum, & post obitum quoq; prudentem, sapientemq; præstitit, & baculo insuper donauit, quo ueluti duce, uestigijs inoffensis gradereĩ. Quod & nos in Ambra sic attigimus, quum de poeta loqueremur Homero:

— Baculum dat deinde potentem

Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam

Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,

Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus.

Et item sic in Nutrice Tiresiam periphraasticòs insinuauimus:

Quid cui post uisos nudatæ Palladis artus

Cernere nũllicitum?

Quin hinc apud Nonnũ lib. 5. Dionysiacõn, ita exclamãs inducitur Actæon, ut felicem Tiresiam dicat, qui citra mortem tantum amissis oculis Mineruã aspexerit nudã, quæ etiã lumen ademptũ in animũ ipsius trãstulerit. Atq; adeò sic ait:

*Ὀλβιε παρσιῶα, σὺ μὲν ἔδρακας ἐκ τῆς ὀλίδρου
γυμνὴν ἀναινομένης οἰκτιρμον· ἔδιδες δὲ θνητοῖς.
ζῶεις σὼν βλεφάρων ὀλίδρος φάος, ὅμιτθων δὲ
ὀφθαλμοῖν ἀμάρτυμα νόσ μετέδουκ' ἀβλήγ.*

Et paulo pòst:

Hactenus autem super hoc poetæ loco scripseramus, cum nobis Picus noster Mirandula, quasi Cynthius alter in illo ipso, quò iam hæc imprimenda fuerant articulo, aurem uellit, & admonuit, ut elegiam quoq; ipsam Callimachi, quæ uidelicet una extat apud Græcos (quantum equidem sciam) sed & rarissima est inuentu, subiiceremus: & quanquam spacijs exclusi temporis, uertere eam quoq; tamẽ in latinum tentaremus. Ego uerò, qui nec scribere alieno stomacho libenter soleo, nec extemporalitati satis confido, non distuli tamen id onus quoquo modo subire. Quoniã cũ quid à me Picus exigit, nec licet mihi nescire quod nesciã, nec non posse quod nequeam: uel quòd homini me charissimũ sentio, uel quòd plus eum uidere in rebus meis, q̃ me ipsum, mihi persuadeo. Vertimus igitur penè ad uerbum, & quod græcè dicitur *ἡραπίδια*, nò sensu modò, sed numeris etiã, quod est difficilimum, coloribusq; seruatis. Tantumq; nunc admonemus lectorẽ, pauca uideri mihi adhuc mendosa in græcis exemplaribus, quæ non erat pudoris nostri

nostri corrigere, & septimum ipsum à fine uersiculum reliquo uno duntaxat uocabulo exoleuisse, quem nos tamen latinum pro cōiectura suffecimus. Illud item scito est opus, nostrum hoc esse interpretamētum, & à nobis deniq; fluxisse prius q̃ in ullius cōmentarijs ebulliret, quod & Syluæ per se ipsæ, quas citauimus, tot abhinc annos editæ probabunt, quarum uidelicet alterā magno sumus olim conuentu publicè multis excipientibus interpretati. Sic ergo nostri iuris, quod nostri fuit muneris, ne quarta omnino luna (sicuti prouerbiū fertur) nati credamur, ut alijs tantummodo ad Herculis exemplum laboremus. Iam illud quoq; mīror, cur & Domitius, & alij quidam post illum, quocunq; momento, quacunq; occasiōe scribere audeant, hoc aut illud imitatione Callimachi dictum fuisse à Propertio, cum præter hymnos pauculos nihil prorsus extet ad nos poetæ istius, nec autem planè quicquam quod amoris argumenta cōtineat. Sed aures ad Callimachi iam uersiculos subscriptos ueteri more sine ullis accentuunculis arrigamus.

Καλλιμαχος ως λουτρὰ ἐν παλαδίῳ.

ὄσσαι λωτροχοὶ τὰς παλαδῖ' ἐφίτε πᾶσαι,
ἐφίτε. τὰν ἰππῶν ἀφ' ἡφρὺν ἀποσπῶν
τὰν ἰδρῶν ἰαίοντα. καὶ αἱ βῆ' οὐτνε' ὄρω.
ἐσθ' ἐνὶ ὕμῳ φάνθαι, ἐσθ' ἐν πελασγιάδῃ.
ἔποκ' ἀθανάτια μεγαλὴς ἀπηνίψαθ' παχῆς,
πῶν κόνιν ἰππῶν ἐφίλασαι λαγόνων.
πῶσ' οὐκ' εἰς λυθρῶν πεπαλαγμένα πάντα φέρονται
τόλχεα τῶν ἀδικῶν ἐλθ' ἀπο γαργύρων.
ἀλλὰ πολὺ πρᾶπτον υφάρμακός αὐχρῆας ἰππῶν
λυάμνῃ παγῆς ἐκλυσθ' ὠκίαντα,
ἰδρῶ καὶ ῥαδάμιγας, ἐφ' οἷσιν δὲ παρρητὰ
πάντα χαλινόφαγῶν ἀφρον' ἀπο σῶματ' ἔν
ὡ ἰτ' ἀχαιαδῆς. καὶ μεθύρα, μὴδ' ἀλαβαστρῶς
συνεργῶν αἰὼ φθόγον ὑπαφονίῳ.
μεθύρα λωτροχοὶ τὰ παλαδὶ μεθ' ἀλαβαστρῶς
ἔγαν' ἀθανάτια χρίματα μικτὰ Φίλα.
οἴσ' ἐν μὴδ' καποπρον. καὶ λαλὸν ὁμμα το τῶναι,
πῶσ' οὐκ' τὰν ἰδρῶν φρὺξ' ἐδικασθ' ἐν,
πῶσ' ἐς ὅρα χαλκῶν μεγαλὰ θίος, πῶσ' ἐν σιμυτῶς
ἐβλίσθ' ἐν διναν ἐς δαφαινομένην.
πῶσ' ἐν κῦπρις δὲ διαγὰ χαλκῶν ἰοίσα
πολλὰ καὶ τὰν αὐτῶν δὲ μετὰ θεαὶ κομάν.
αἰδ', δὲ ἐφ' ἡκόντ' ἀνδρῶν δὲ διαλῶς.
οἴα πρ' οὐρῶν τ' ἐν λακιδαιμονίῳ
αἰσθ' ἐν, ἐν πρᾶμῳ ἐν τριψατῶ λιτὰ λαβοισθ'
χρίματα τὰς ἰσθῆς ἐκ γονα φυταλίας.
ὡ λωρῆαι, πῶσ' ἐν δὲ ἀνδρῶν πρῶτον, οἴαν
ἢ ῥοδῶν ἢ σιβῶν κοκκὸς ἐχέει χοίαν.
τῶν καὶ νῦν ἀρσῶν τε κομισσάτε μόνον ἰλαίον,
ὡ λῶσας ὡ καὶ χρίται ἡρακλῆος.
οἴσ' ἐν καὶ ἔτ' οἱ παγγυσιον, ὡς ἀπὸ χαίτων
πῶσ' ἐν, λιπρὸν σμαφαμένα πολέμοιο.
ἐφ' ἐν ἀθανάτια πρᾶ τῶν κατὰ θυμῷ ἰλα.
πῶσ' ἐν καὶ μεγαλῶν παιδῶν ἀκισσομένην

Ang. Polit.

b

ωλῶα

[illegible]

Ang. Polit.

b 2 1 44

ωδανα. φέρειται δὲ καὶ αὖτις διόμοιλος αἰσῖς,
 ὡς ἴδους ἀργύρου τὸ παλαιότρον
 δυνάμει ἐδιδάξει τῶν λιχαρισμῶν ἱερῶν.
 ὅς ποτε βελόδον γυγῆς ἐπὶ οἰδανὰν
 δαμον ἐποιμαζόντ' αὖ φygας, τῶν ἱερῶν ἀγκλμα
 ωιχέτ' ἐχωρ. κρείον δ' αἰς ὀρθῷ φηκίαν
 κρείον ὀρθῷ. σὲ δ' αἰ δαίμων ἀπορρωγισίμ' ἐβαπνῶ
 γν' πετρῶν αἰς νῦν πνομα παλαιοπιδίς
 ἐξὶ θ' ἀθανάτ' ἀπὸς ἡολὶ χρυσόπληθ' ἔ
 ἱππῶν καὶ ἱερίων ἀδράν' ἀπαταγῶν
 ἀμδρόν' υἱοφθοροὶ μὴ βαπτίτε. σάμδρον ἄγρ' οἱ
 πινετ' ἀπὸ ἱερῶν μὴ ἀποτῶν ποταμῶν
 ἀμδρόν' ὠδωλαί τας ἱερίων αἰς φυλάσσων
 θ' αἰς ἀμυμῶν ὡς οἰσετ' αὖ δαίμων
 καὶ γὰρ δ' αἰ χρυσὸν τε καὶ ἀνθισμ' ὑδρατὶ μίξας
 θ' αἰ φορδαίωμ' ἵνα χρεῖς ἐφορίων
 τὰ θάνατ' οἱ λείτρωμ' ἀγῶν ἱερίων. ἀλλὰ πειλασγῶ
 φράξω μὲν ἐθελῶν ταν βασιλῆαν ἱερίων
 ὁσπὲν ἱερίων γυμνῶν ταν παλαιοδ' αὖ ταν πολυτῶν
 τῶν γ' ὀρθῷ ἐσθ' αἰται τὸ πᾶν σκαπῶν.
 ποτνὶ ἀθανάτ' αὖ μὲν ἐξιδίμ' ἱερίων δαίμων
 τας δαίμων. μὲν δαίμων δαίμων ἀλλ' ἱερίων.
 παιδὶς, ἀθανάτ' αὖ νυμφῶν μίαν γν' ποταμῶν
 πούλυπ' καὶ πούλ' αὖ πειλασγῶν ταν ἱερίων
 ματῶν τερεισῶν, καὶ ὁποκα χρεῖς ἐγὼ
 ἀλλὰ καὶ ἀρχαίων δὲ τ' ἐπὶ θείων
 αἰς πειλασγῶν αἰς ἀλίστῶν ἱερίων
 ἱππῶν βοιωτῶν ὄργα δαίμων χρεῖς.
 αἰς πειλασγῶν ἵνα οἱ τεθυμῶν ἀλίστῶν
 καὶ βωμῶν ποταμῶν ἱερίων ἐπὶ ἱερίων,
 ποταμῶν αἰ δαίμων μίαν γν' ἐπὶ ἱερίων
 ὁσπὲν αἰ νυμφῶν ὁσπὲν χρεῖς αἰ
 ἀλίστῶν τελεθισκῶν ὁσπὲν χρεῖς αἰ.
 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῶν δαίμων πολλὰ μὲν,
 καὶ πρὸ ἀθανάτ' αὖ κατὰ θυμῶν ὁσπὲν ἱερίων
 δαίμων ποτ' γὰρ πειλασγῶν λυσταίμων πειλασγῶν,
 ἱππῶν ἐπὶ ἱερίων ἐλίκων ἱερίων ἀλίστῶν
 λωντῶν. μίαν γν' αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 ἀμφοτέρω λωντῶν. μίαν γν' αἰ δαίμων αἰ δαίμων
 πολλὰ δ' αἰ δαίμων αἰ δαίμων ὁσπὲν.
 τερεισῶν δ' ἐπὶ μὲν αἰ δαίμων αἰ δαίμων
 ὁσπὲν αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων
 χρεῖς αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 τὸν δ' αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 τας αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 ὡς δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.
 αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων αἰ δαίμων.

ἐπὶ δὲ διαφθογῶ· ἐκώλυσαν γὰρ κνίαι
 γυναῖκα, καὶ φωναν ἐχθρὰ κνίαια.
 ἀνυμφὰ δὲ βόασε, τί μοι τὸν ἑωρὸν ὄρεξας
 ποτνια; βίωται δ' αἰμόνες ἐς ἑλπίαι.
 οἰμᾶται μοι τὸ πῦρ δὲ ἀφ' ἡλίου, τέκνον ἀλᾶς
 ἐδὲς ἀθανάτας σέθεν καὶ λαγόνες
 ἀλλ' ἐκ αἰλίου πάλιν σφίαι· ὦ μὲν δαίμων
 ὦ ὄρεθ', ὦ ἐλίκων ἐκ ἐπὶ μοι ᾗριτε.
 ὦ μὲν γὰρ ἀντ' ὀλίγων ἐπ' ἀφ' αὐτοῦ, ὄρεξας ὀλίπας
 καὶ πῶκας ὦ πολλὰς, φάτια πῦρ δὲ ἔχεις,
 ἀ μὲν ἐπ' ἀμφοτέρωσι φίλον πῶδε πῦρ δὲ λαβῆσαι
 μήτηρ μὲν γόδρων οἶον ἀπὸ δυνιδῶν
 ἀγὰρ βαρὺ ἑλκεύσσεθ' ἀπὸ δὲ ἑλπίσιν ἐπ' αὐτῶν
 καὶ μὴ ἀθανάτα πῶς το δὲ ἑλπίσιν ἐπὶ
 δὲ γυναι μετὰ πάντα· ἐλκεῖ πάλιν ὅσα δὲ ὄρεγας
 αἴπας, ἐγὼ δὲ τοι τέκνον ἐθελᾶ αἰῶν.
 ὦ γὰρ ἀθανάτα γλυκὲρ ὅσον περὶ οἰμᾶται πῦρ δὲ
 ἀρπάζειν. ἱρόνιοι δὲ ὡς ἐλπίσιν νόμοι.
 ὅσκι τὴν ἀθανάτῃν ὅκα μὴ θεὸς ἐλπίσιν
 ἀβήσσει μὲν τοι τὸ πῦρ ἰδὲν μετὰ
 δὲ γυναι τὸ μὲν πάλιν ἀχρεῖτον αὐτὴ γόρῳ
 ὄρεθ', ἐπεὶ μείραν ὡς ἐπ' ὄρεθ' ὡς λινά,
 ἡμῖν δὲ τὸ πῦρ ὡς νῆρ' ἐγναῖο. νῦν δὲ κομίζε
 ὡς δυνήσεται τελευτῶς ὀφειλομένων
 ὅσα μὲν ἀκαθάρτους ὡς ὄρεθ' ἐμπνέει καὶ σφί,
 ὅσα δαίμονες τὸν μόνον θυχόμενοι
 πῦρ δὲ τὸν ἀθάνατον ἀκταῖνα τυφλὸν ἰδὲν,
 καὶ τῶς μεγάλας σὺ δὲ ὄρεθ' ἀρπάζεις
 ἐσσεῖται. ἀλλ' ἐκ αὐτῶν ὅτε δὲ ὄρεθ' αὐτῶν ὄρεθ' ὡς
 ὡς δύνεται ξυλαί τὰ μὲν ἐκ βόλῃαι.
 ὅπποταν ἐκ βόλῃαι πῦρ δὲ ἔχειν τὰ λοιπὰ
 δαίμονος. ἀλλ' αὐτῶν τὸν πῦρ ἀνὰ τὰ ἑωρᾶ
 τῶς καὶ δαίμων ὡς δύνεται, τὰ δὲ ὡς ὡς κατὰ
 λείπεται δὲ ὡς πᾶν τὰς ἐπ' ὄρεθ' ὡς
 ὄρεθ' ὡς ὡς καὶ δύνεται γόρῳ
 ἐφ' ὄρεθ' ὡς αἰῶν πῦρ δὲ ὑποδὲ φαμέναι
 ὡς ἐπ' αὐτῶν τὸν πῦρ δὲ, τὸν δὲ γὰρ ἀλλ' ὡς
 τὸν ὡς ἐφ' ὡς πᾶν τὰς πῦρ δὲ ὡς
 μὲν τὸν ἐπ' αὐτῶν τὸν αἰῶν τὸν ὡς
 ὡς τὸν αἰῶν τὸν αἰῶν τὸν αἰῶν.
 γινώσεται δὲ ὡς τὸν αἰῶν. ὡς τὸν αἰῶν
 κλῖται καὶ πῦρ δὲ ἀγὰρ πῦρ δὲ.
 πολλὰ δὲ βόλῃαι βόλῃαι πολλὰ δὲ κατὰ
 γόρῳ καὶ μεγάλοις ὡς λαβῆσαι κατὰ.
 δύνεται καὶ μέγα βαρὺν, ὡς πῦρ δὲ ἐπ' αὐτῶν
 δύνεται δὲ βόλῃαι τὸν πῦρ δὲ
 καὶ μόνος ἐν τῇ θάμῃ πῦρ δὲ
 φοιτᾷ δὲ μετὰ τὸν πῦρ δὲ ἀγὰρ
 Ang. Polit.

ωδανα. φέρειται δὲ καὶ αὖτις διόμοις ἀσπίς,
 ὡς ἴδους ἀργύρου τὸ παλαιότερον
 δυνάμει ἐδιδάξει τὴν λειλαυσίαν ὁ ἱεὺς.
 ὅς ποτε βελόβη γυγὺς ἐπὶ οἰδανὰς
 δακρυοποιμαζόντα φύγας, τὸν ἱερὸν ἀγαλμα
 ὠχετ' ἐχών. κρείον δ' αἰς ὄφ' ἔφικε πο
 λέον ὄφ'· σὲ δ' ἰδὼν ἀπορρωγισίμ' ἐθαπνέ
 ον πέτραις αἰς νῦν πνομα παλάστιδις
 ἐξιδ' ἀθανάτα πρὸς ἥλι χυσοπληθῆ
 ἱππῶν καὶ ἑκείων ἀδράμνα παταγῶν
 ἑλκόμεν ὑδροφοροὶ μὴ βαπτίζε· σάμφορον ἄγχι
 πίνειτ' ἀπὸ κραναῶν μὲν ἀποτῶν ποταμῶν
 ἑλκόμεν ὠδωλαί τας ἑλκασίαις ἐς φυλακίαν
 θύει ἀμυμονίῳ οἰσετέταν δαίνασθ
 καὶ γὰρ δ' ἡ χυσοπληθὴ καὶ ἀνθισμὺν ὑδατὰ μίξας
 θύει φορβῶν ἵνα χεὶς ἐξ ὀρέων
 τὰ θάνατα τοῦ τῶν ἀγῶν ἑλκόμεν. ἀλλὰ πειλασγῶν
 φραζέμεν ἐκ ἐθελῶν ταν βασιλῶν ἰδίαις
 ὁσκήν ἰδίαις γυμνασάντων παλάστῃ ταν πολιστῶν
 τῶν ὄφ' ἐσθ' ἐπαιτῶν τῶν πᾶν σκαπῶν.
 ποτὶ ἀθανάτα σὺ μὲν ἐξιδίμεισθα δειγῶν
 τας δειρεῖα, μὲν δὲ δεικνύμεν ἄλλ' ἑτέρων.
 παιδὶς, ἀθανάτα νυμφαν μίαν οὐ ποκα θύει
 πολυτι καὶ πῶς δὲ φιλαπῶν ταν ἱππῶν
 ματῶν ταρεῖσας, καὶ ὑποκα χεῖς ἐγγυ
 ἀλλὰ καὶ ἀρχαῶν οὐτ' ἐπὶ θειασίῳ
 ἐπὶ κρῶναις ἐς αἰατῶν ἐλαυνε
 ἱππῶν βοιωτῶν ὄργα δειρὸν χεῖρα.
 ἐπὶ κρῶναις ἵνα οἱ τεθυμένον ἀλσος
 καὶ βοῶν ποταμῶν ἑλκόμεν ἐπὶ κρῶναις,
 πολλαὶς ἀδαιμῶν μίμῃ ἐπὶ βασίλει δειρῶν
 ὁδοῖς νυμφαν ὁδε χεῖρας σπῆ
 ἀδαια τελεθισκῶν ὅτ' ἐκ κῆρτο χεῖρα κλῶ.
 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῶν δειρῶν πολλὰ μὲν,
 καὶ πρὸ ἀθανάτα κατὰ θυμῶν οὐσαν ἱππῶν
 δὲ ποτὲ γὰρ πειλῶν λυοσάμνα πρόνοας,
 ἱππῶν ἐπὶ κραναῶν ἐλκόμεν καλὰ ρεῖαι
 λωντο. μισαμβείνα δὲ χεῖρας ἀσυχία.
 ἀμφοτέρω λωντο. μισαμβείνα δ' ἴσαν ὡρας
 πολλὰ δ' ἀσυχία τῶν κατὰ χεῖρας ὄφ'·
 ταρεῖσας δ' ἐπὶ μὲν ἄμμαι λυσίμ' ἀπὸ γῆρας
 πῶς κἀζῶν ἱερὸν χωρὸν ἀνιστρέφει.
 δειρῶν δ' ἀφ' αὐτῶν τὸ πρῶτον ἐλκόμεν κραναῶν
 χεῖρα ἐκ ἐθελῶν δειρῶν τὰ μὲν δειμίδες.
 τὸν δ' ἐλκόμεν πρὸς ὅμως πῶς σφῆσας ἀθανάτα
 τὸ σέ τοι ὁφθαλμῶν ἐκ τ' ἀποισμῶν,
 ὡς οὐκ ἐλκόμεν χεῖρα πῶς ἀγῶν δαίμων
 ἀμὲν ἔφα. παῖδες δὲ ὁμμάτῃ νύξ' ἐλκόμεν.

ωδανα. φέρειται δὲ καὶ αὖτις διόμοιός τις αἰσῶν,
 ὡς ἴδους ἀργύρου τὸ παλαιότερον
 δύμολος ἐδιδάξευ τὴν λιχναρχίαν ἱερῶν.
 ὅς ποτε βυλδύδην γῆρας ἐπὶ οἰδανὰς
 δαμοῖ ἐποιμαζόντα φύγας, τὸν ἱερὸν ἀγαλμα
 ὠχετὶ ἔχων. κρείον δ' αἰς ὅθ' ἔφηνετο
 κρείον ὅθ'· σὲ δ' ἰδαιμον ἀπορωγέσιν ἔθνη
 ὦν πειτραι αἰς νῦν πνομα παλατιοῖς
 ἐφίβ' ἀθανάτα πρὸς πῆλιν χρυσοπληθῆ
 ἱππῶν καὶ ἑκείων ἀδράλιν παταγῶν
 ἑμῶν υἱοφθοροὶ μὴ βαπτῆτε. σάμφορον ἄγχι
 πινετ' ἀπὸ ἱερῶν μὲν ἀποτῶν ποταμῶν
 ἑμῶν ὠδωλαί τας ἑκαπτοῖς ἐς φυλακῶν
 θῆς ἀμυνῶν ὡς ἴτε ταν δαυαῶ
 καὶ γὰρ δ' ἡ χρυσὴ τε καὶ ἀνθιστὴν ὑδατὰ μίξας
 θῆς φορβαῶν ἰναχὸς ἐξ ὅρων
 τὰ θανάτα τοῖς τῶν ἀγῶν ἑκατόν. ἀλλὰ πηλασγῶν
 φραζέμεν ἐθέλων ταν βασιλεῶν ἰδῶν
 ὅσῃ ἰδῶν γυμναῖαν ταν παλαδ' ἀτὰν πολιστῶν
 τῶν ὅθ' ἐσφάται τὸ πᾶν ἀπομ.
 ποτὶ ἀθανάτα σὺ μὲν ἐφίδ' ἐμίσφα δὲ γὰρ
 τὰς δὲ ῥῶν. μύθος δ' ἐκ ἐμὸς ἀλλ' ἑτέρων.
 παιδῆς, ἀθανάτα νυμφῶν μίαν ὦν ποικιλοῖς
 πούλιν καὶ πόδιν ὅλιν ὅλιν ταν ἑταρῶν
 ματῶν ταῖς ἰσῶν, καὶ ὑποκαχέως ἐγγῶν
 ἀλλὰ καὶ ἀρχαῶν ὅντι ἐπὶ θεῶν
 ἡ πὶ κῶν ἰσῶν ἡ αἰσῶν ταν ἑταρῶν
 ἱππῶν βοιωτῶν ὅρῶν δὲ ὅρῶν.
 ἡ πὶ κῶν ἰσῶν ἡ αἰσῶν ταν ἑταρῶν
 καὶ βωμοὶ ποταμῶν ἑταρῶν ἐπὶ ἑταρῶν,
 πολλὰ καὶ αἰσῶν μὲν ἐπὶ ἑταρῶν διφῶν
 ὅσῃ ὅσῃ νυμφῶν ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ.
 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῶν δὲ ἀνῶν πολλὰ ἑταρῶν,
 καὶ πρὸ ἀθανάτων ἑταρῶν ταν ἑταρῶν
 δὲ ποτε γὰρ πηλῶν λυσαιμῶν πῶν ὅσῃ,
 ὅσῃ ἐπὶ ἑταρῶν ἑταρῶν ἑταρῶν
 λῶν ταν. μὲν ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ.
 ἀμφοτέρω ταν λῶν ταν. μὲν ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 πολλὰ δ' ἀσυχία ταν ὅσῃ ὅσῃ.
 ταῖς ὅσῃ δὲ πὶ μὲν ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 πῶν ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ.
 δὲ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ.
 τῶν δὲ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 πὶ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ
 ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ ὅσῃ

re, qui ultu
eragi repre-
requam talia
obis blandia-

otelis

cūq; hoc erit,
nē suspecta li-
teros (ut uer-
quis durus, &
iudex. Quòd
tinios, & Sicu-
es, græcæ lite-
doctissimum
macti pruden-
um, qualis pu-
tiumq; altissi-
næ reipub. co-
randam men-
ur, uel princi-
q; non admi-
st item Ioan-
uræ opus, à
piet. Qua-
nt, Hermo-
ut arma in-
noua fabri-
nitore, uel
escio utrum
omni uenu-
quoniam me-
icet em tan-
n, pudeat cre-
pparet) ex ani-
endo iam nūc
sancti uiri uer-
lorus igitur Ga-
roblemata uer-
ingenio clarue-
n carmine pan-
deamus, & alios
(ni fallor) insi-
possit. Nā cum
ur atra bile, pri-
nis argumētisq;
us, & filios occi-
tentium ulcerū
c eruptione

ως φαμεντα καταρδύσει, το δ' ἄλλ' ἔτις ἐκ ἐπινοήσῃ
 παλλας. ἐπεὶ μὲν αὖ ζῶντος τοῦ γ' Ὀυγατῶρος
 δὴ κεν ἀθανάτια, πατρώια πάντα φέρει δῖα
 λωτροχοῖ. ματὴρ δὲ τις ἐτυκίει δεινὴ.
 ἀλλὰ δῖος κορυφα, κορυφα δῖος ἐκ ἐπινοή.

Ὀυγατῶρ

ὄρχετ' ἀθανάτια νύξ ἀτρικίς, ἀλλὰ δ' ἐχέτω
 τὰν θεοῦ ὠκυράϊ τωρὸς ὁσάς μιλίται,
 σὺν τεναχοῖα, σὺν τευγμάσι, σὺν τοδολυγαῖς,
 χεῖρ' ἔθια, καὶ δὲν ἀργεὶς ἰναχίτ.
 χεῖρ' ἔθια, καὶ ἐλαοίβη, καὶ ἐς παλιν αὐτὴς ἐλαοσάς
 ἰππύς, καὶ δὴ αὖτε ἐλαφὸν ἀπαντὰ βαῖ.

Iam nostros quoque legito, qui malè collocare bonas horas uolet, attamen cum uenia quæso, & conuiuentibus oculis.

POLITIANI EX CALLIMACHO IN PAL-
 LADIS LAVACRA.

Itē foras agedum, quæcūq; liquentibus undis
 Membra lauaturæ Pallados, ite foras.
 Ipsa uenit, fremitus sacrorum audimus equorum,
 Itē agedum flauæ, ò ite Pelasgiades.
 Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,
 Ilia q̃ absterfit puluere cornipedum.
 Nec tum quando armis multa iam cæde cruentis
 Venit ab iniustis horrida terrigenis:
 Tum quoque equum subducta iugis fumantia colla
 Perfudit largi fontibus Oceani,
 Dum sudor, guttaeque putres, dumque omnis abiret
 Spuma oris circum mansa lupata rigens.
 Itē ò Achivæ, sed non unguenta, aut alabastrōs,
 Audio certè ipsum stridulum ab axe sonum,
 Palladi lotrices non unguenta, aut alabastrōs,
 Nulla etenim diuæ huic unguina mista placent.
 Ferte nec huic speculum, uultu est pulcherrima semper,
 Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio,
 Se uel orichalco, magna hæc dea, uel Simoentis
 Spectauit, quanq̃ uertice perspicuo.
 Nec luno, sed sola Venus, se splendido in ære
 Vidit, eandem iterum disposuitque comam.
 Bis sexaginta spatijs uerum incita cursu,
 Stellæ apud Eurotan ceu Lacedæmonia,
 Perfricuit tantum pingui se diua liquore,
 De baccis, arbor quem sua protulerat.
 O puera emicuit rubor ilico, matutina
 Quem rosa, quem grano punica mala ferunt.
 Ergo marem nunc tantum olei quoque ferte liquorem,
 Quo se ungit Castor, quo Amphitryoniades.
 Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
 Explicet, & pinguem cæsariem dirimat.

Exl

Exi age iam ô Pallas, præstò tibi uirgineus grex,
 Nata magnorum charus Acestoridum.
 O Pallas, quin iam clypeus Diomedis & ipse
 Fertur, ut Argiuum mos uetus obtinuit.
 Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
 Cum in se compositò cerneret interitu
 Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamq;
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
 Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasq; uocant nunc quoq; Pallatidas.
 Exi age, quæ expugnas urbes, cuiq; aurea cordi
 Cassis, equumq; fremor, cum sonitu clypeum.
 Vos hodie undiferæ ne tinguite, uos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluuijs bibite.
 Vos hodie ancillæ ferte urnas ad Phryadeam,
 Aut ad Amymonen progeniem Danaï.
 Namq; auro, & multis permistus floribus undas
 Defluet è latis Inachus ipse iugis,
 Et purum feret huic laticem. caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
 Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
 Ultra iam hoc Argos cernere non poterit.
 Iam ueneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
 Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.
 Vnam olim ô puera Thebis dea Pallas amabat
 Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
 Matrem Tiresiæ, nunquamq; fuere seorsum:
 Sed siue ad ueterum moenia Thespiadum,
 Siue Coroneas, seu tenderet illa Haliarton
 Bœotum uisens uecta iugis populos,
 Siue Coroneas, ubi pulcher odoribus halat
 Lucus, ubi ara ipsi Curalium ad fluuium.
 Sæpe illam curru secum dea uexit eodem,
 Nullaq; nympharum colloquia, aut thyaï
 Grata fuere satis, nisi præforet ipsa Chariclò.
 Verùm & ei multæ debitæ erant lachrymæ,
 Quamuis chara comes magnæ foret usq; Minertæ.
 Nam se olim peplis utraq; depositis
 Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
 Utq; die uacuus mons tacet in medio.
 Dum lauat ergo utraq; & mediæ sunt tempora lucis,
 Dumq; est in toto plurima monte quies,
 Tiresias unus canibus comitantibus ibat
 Per loca sacra, leui flore genas nitidus,
 Immensamq; sitim cupiens releuare, petito
 Fonte, uidet quæ non cernere fas homini.
 Hic irata licet sic illum affata Minerua est,
 Quis te non ullis iam redditurum oculis,
 Ang. Polit.

b 3 O Euerida

O Euerida malus hæc deus in loca duxit :
 Sic ait: at pueri lumina nox pepulit,
 Astinit, obtinuit, dolor illi ut glutine uinxit
 Genua, sonum tenuit uocis inops animus.
 At nymp̃ha exclamans, quid nato, ait, o dea factum est ?
 Nunquid uestra deæ talis amicitia?
 Lumina mi pueri rapuisti, pectora nate
 Vidisti infelix Pallados, iliaq̃.
 At non & solem cernes iterum heu misera, o mons,
 O Helicon rursum non peragrande mihi.
 Magna nimis paruis mutas, qui lumina nati
 Pro ceruis paucis, dorcadibusq̃ habeas.
 Sic puerum ambobus charum complexa lacertis
 Mater flebilium carmen Aedonidon
 Triste gemens iterat. sed enim miserata Minerva
 Tunc sociam uerbis talibus alloquitur :
 Dia, inquit, mulier, uerte hæc, quæ protulit ira,
 Non per me captus luminibus puer est.
 Nam pueris auferre oculos, haud dulce Mineræ,
 Verum Saturni legibus hæc rara sunt,
 Vt quicumq̃ deum aspiciat, nisi iusserit ipse,
 Mercede ingenti scilicet aspiciat.
 Dia igitur mulier fieri hæc infecta nequit res,
 Quippe ita Parcarum fila uoluta manu,
 Editus ut primùm puer est, sed tu accipe contra
 O Euerida quod maneat precium.
 Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,
 Quanta & Aristæus, uotaq̃ suscipient,
 Natus ut impubes Actæon, unicus illis
 Tantum oculis careat: namq̃ erit & Trivia
 Concurfor, sed non cursus, non æmulus illum
 Tela arcus iaciens montibus eripiet,
 Cum diuam (licet inuitus) se fonte lauantem
 Viderit: at fiet, qui modò erat dominus,
 Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans
 Dum genitrix nati colliget ossa sui,
 Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
 Cui mons uel cæcum reddiderit puerum.
 Parce queri mea grata comes: nam plurima contra
 Huic ego te propter præmia contribuiam:
 Esse dabo egregium uatem, quem protinus omnia
 Perpetuo celebret nomine posteritas,
 Cognoscet uolucrum quæ prospera, quæq̃ uolatu
 Irrita, cuius item triste sit augurium.
 Plurima Bæotijs oracula, plurima Cadmo
 Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
 Huic ingens baculum dabo, quod uestigia ducat
 Quæ uelit, huic uitæ tempora longa dabo.

Mons

Mox & honoratus Diti colet infera regna,
 Inter & extinctos unicus hic sapiet.
 Adnuat his Pallas dictis, quodq; adnuat illa
 Perficitur, soli Iuppiter hoc tribuit
 Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre
 Lotrices, mater nulla deam peperit,
 Imò Iouis uertex, uertex Iouis omnia nutu
 Perficit, & natæ prorsus idem licitum est.
 En uerè nunc Pallas adest. Eia ergo puellæ,
 Quis Argos curæ est, ite, deam accipite.
 Cumq; bonis uerbis, & cum prece, cumq; ululatu,
 Salue ó diua, urbem protege, & Inachiam:
 Salue hinc abscedens, iterumq; huc flecte iugales,
 Ac rebus Danaûm sis precor auxilio.

De Ocno, & Afello, quodq; apud Propertium mendosè legi-
 tur orno. CAP. LXXXI.

Pud Propertiû eundē 4. elegiarû libello, ita duo uersiculi legûtur:

Dignior obliquo funem qui torqueat orno,
 Aetern usq; tuam pascat afelle famem.

Diu, fateor, animû meum stimulauerat, ac pupugerat quidâ quasi scrupulus, donec eum codex uetustus euellit, quem mihi Bernardinus Valla celeberrime cōsultus, & primæ homo nobilitatis Romæ abhinc fermè quinquenniû com-
 modauit, ubi nō orno, sed ocno legi, legisq; me statim duobus eruditissimis iu-
 uenibus ostendi, qui me domi cōmodum salutauerāt. Liquet aut̃ insinuari a Pro-
 pertio Socraticæ illius picturæ argumentû, de qua sic Plinius lib. Nat. hist. quinto
 & trigésimo narrat: Et piger, inquit, qui appellatur ocnos spartû torquens, quod
 afellus atrodit. At em piger hic Ocnus (ut uideo) multorû inuitamētis uagus re-
 pentè factus, & desultor, cottidie iam sedes mutat. Quapropter ut certo in siliqua-
 stro conquiescat aliquando, petenda fides est ab eo maximè codice, quem cita-
 uimus, hoc est (ut uerè dixerim) à stirpe, de qua istius cōiecturæ pullulauit occa-
 sio. Sic enim qui uis intelliget, neutiq; me mihi asserere aliena, sed mea duntaxat,
 inq; meis libris nil prius esse fide.

Quòd in Digestis titulo de edendo legatur Ad aliû, legi Ad album
 conuenire. CAP. LXXXII.

N titulo de edendo, qui secundo Digestorum uolumine legitur, uerba
 Vlpiani sunt ita libro quarto ad edictum. Eum quoq; edere Labeo ait,
 qui producat aduersarium suum ad album, & demonstret quid dicta-
 turus est. Sic etenim scriptum in Pandectis ipsis Florentinis. Atqui co-
 dices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad aliû habent. Vnde mul-
 ta uidelicet Accursii hæsitatio. De albo autem pratoris intelliges.

De Harpocrate. CAP. LXXXIII.

Pigramma est Catulli:

Lælius audierat patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.

Hoc ne ipsi accideret, patru perdespuit ipsam

Vxorem, & patrum reddidit Harpocratem.

Quod uoluit fecit: nam quamuis irruet ipsum

Nunc patrum, uerbum non faciet patruus.

b 4

Qualitum

Quæsitum diu quidnam is foret Harpocrates, de quo mentionem & hoc loco faciat Catullus, & item in altero epigrammate, sic inquit:

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,

Cuius sit penitus nota fides animi:

Me unum esse inuenies illorum iure sacratum

Corneli, & factum me esse puta Harpocratem.

Nos tamen & Venetijs, & ite Veronæ (quod diximus) abhinc annos octo ferme de eo studiosis aliquot publice responsitauimus, quorum nunc testor fidem, conscientiamque, sicui forte aliena adscribere, ac non mea potius mihi uideor uindicare. Plutarchus igitur in libro, quem de Iside fecit, & Osiride, Harpocratem scribit ex Iside ipsa natum, et Osiride, qui cum illa iam mortuus rem habuerit, sed natum tamen præmaturo partu, debilitatisque cruribus. Porro editum eundem circa brumæ tempus minus absolutum, & rudem, præflorentibus puta, præuirtibusque terræ foetibus, quocirca etiã lentis primitias illi offerri. Neque tamẽ, inquit, aut imperfectũ esse deum, aut infantem, aut denique legumen aliquod existimandum, sed rudis imperfectique sermonis, minimeque articulati præsidem quendam potius, ac moderatorem. Ex quo etiam digito labra cõprimit, argumẽtum taciturnitatis & silentij. Quin mense eo, quem uocant Mesorem, primitias leguminũ offerentes, ita dicunt: Lingua fortuna, lingua dæmon. Deque Aegyptiacis arboribus Persicam in primis ei sacratam ferunt, quod fructus cordi, frons linguæ persimilis. Hactenus ex Plutarcho de Harpocrate, carptim, uellicatimque, & per interualla. Meminit eiusdem Lucilius quoque poeta in Epigrammate ad Dionysium, monens ut si quem habeat inimicũ, nec Isin ei, nec Harpocratem, aut qui cæcos Deus faciat, iratos precetur, cogniturum quid deus, quid Simo ualeat. Sed & Tertullianus in Apologetico sic ait: Serapidem, & Isidem, & Harpocratem, cum suo cynocephalo capitolio prohibitos inferri, id est, curia deorum pulsos, Piso & Gabinius consules, non utique Christiani, euersis etiam aris eorum abdicauerunt, turpiũ & ociosarum superstitionũ uitia cohibentes: his uerò restitutis, summam maiestatem contulistis. M. autem Varro in libro de Latina lingua ita scribit: Coelũ & terra, hi dei iidem, qui Aegyptij Serapis, & Isis, etsi Harpocrates digito significat ut taceas. De hoc igitur intellexit Ouidius libro Metamorphos. 9.

Sanctaque Bubastis, uariisque coloribus Apis,

Quique premit uocem, digitoque silentia suadet.

Et idem Augustinus libro de Ciuitate Dei undeuigesimo: Et quoniã, inquires, ferẽ in omnib. templis, ubi colebantur Isis & Serapis, erat etiã simulachrũ, quod digito labijs impresso admonere uideretur ut silentiũ fieret: hoc significare idem Varro existimat, ut homines eos fuisse tacerẽt. Hactenus Augustinus. Sed in epistola Abammonis Aegyptij ad Porphyriũ, quã aut in græcam uertisse orationẽ, aut certẽ cõposuisse Platonius Iamblichus existimatur, de deo quodã ueluti secundo fit mentio, cui nomen Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hunc ostendit silentio colũ oportere. Quod idẽ etiã de summi dei cultu prolixẽ Porphyrius *ὁ θεὸς ὁ ὡς ἀποχὺς*. Quin David item propheta psalmum ita quempiam inchoat:

לֵךְ דָּוִד אֵלֶּיךָ יְהוָה הָיָה לְךָ

Lecha dumia theilla elohim bezion.

Id latine significat: Tibi silentium, laus, Deus in Sion. Quod aliter tamen interpretes septuaginta uerterunt, hoc est: Te decet hymnus in Sion. Quare Harpocrate, puto, Aegyptij suis adhibebat sacris, qui silentio colendum ostenderet summum deorum. Plinius quoque de Harpocrate in libro Naturalis historię xxxiij.

hactenus

hactenus meminit. Iam uerò etiam Harpocratem, statuasq; Aegyptiorum numinum, in digitis uiri quoq; portare incipiunt. Vt ergo ad Catullianū Laliū redeamus, scitè ille quidem, ne obſurgaretur à patruo, poſthabita illius, quam comprimebat uxore, ipſum iam cœpit irrumare patrum, eoq; pacto tacere coegit, quoniam loqui fellator non poteſt.

De Libertinis, qui uocentur Dedititi. CAP. LXXXIII.

Inſtitutiones hæ, quę uocantur in iure ciuili, Iuſtiniani principis nomine editæ, ſed à Triboniano tamen, doctisq; alijs uiris compoſitę, etiam græcè ſcriptæ ſub eodem proſus intellectu reperiūtur. Niſi quia ritus quidam, conſuetudinesq; Romanorū ueteres, uberius aliquantò, & latius in græco ipſo, q̃ in latino codice referuntur, ut peregrinis hominibus, atq; à Romanorum more, conſuetudineq; alienis, res tota penitus innotefceret. Sed quod de libertinis ijs, qui dedititi uocabantur, ſtrictius breuiusq; in noſtris inſtitutionibus, non alienū uiſum eſt ex Græci uoluminis ſententia prolixius hic, atq; ob id etiā dilucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manumittebantur, modò maiorem & iuſtam libertatē conſequebantur, & fiebāt ciues Romani, modò minorem, & Latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebant, qui illorum quali ſecta fuerit inuentor, atq; autor. Modò etiam inferiorem, & fiebant ex lege Aelia Sentia dedititi. Nam ſi quiſquam diu ſeruitutem ſeruierat, ſupplicium ex delicto dediffet, ut aut inſcriptus fuiſſet, hoc eſt, ut notas & ſtigmata inuſta fronti accepiſſet, aut in publicū carcerē cōiectus, aut ex delicto uerberatus, & ſe deliquiſſe cōfeſſus fuiſſet, dein gratia inſita à dño manumitteretur, Libertinus dedititi uocabat, ad exemplum uidelicet peregrinorū dedititiōrū. Nam cū aliquādo peregrini quidā Romanorū ueſtigales, elatis animis bellum repētē aduerſus eoſdē ſuſcepiſſent, cum uicti ui, abiectis armis, ſe uictorib. dediffent, hactenus humanè tractati ſunt à Romanis, ut uitam quidē impetrarēt, ſed hac uelut ignominia notarent, ut dedititi deinceps uocati ſint, quia ſe dediffent. Quare etiam libertinorum hoc genus dedititi ſunt ab Aelio Sentio nuncupati, ut qui in admittendo crimine uelut iſdem fuiſſent, eodem quoq; nomine appellarentur.

Cuiuſmodi apud Iuuenalem Cereris ludī accipiuntur: deq; Cerialiū, autore Memmio. CAP. LXXXV.

Vuenalis in Satyra quartadecima ſic ait:

— Ergo omnia Floræ,

Et Cereris licet, & Cybeles aulea relinquant.

Nemo ex ijs poetæ huius interpretibus ſuper ludis Cereris quippiā locutus, non quo nomine appellarentur, non quæ fierent in eis, nō item à quo primus celebrati, nō ubi de his facta mentio. Quæ ſingula tamē à boni doctiq; interpretis officio nō abhorrebant. Quocirca totum id nobis ſarciendum, ne curæ iſtius noſtræ ſcrupuloſitas in paruulis etiam momentis deſideretur. Ludī igitur Cereris, quorum hic eſt memoria, Cerialia dicti, quibus equorum curſus in Circo celebrabantur, primusq; eos C. Memmius Aedilis curulis fecit. Cornelius Tacitus in lib. Hiftoriarū ſextodecimo, de Nerone principe loquens: Tandē, inquit, ſtatuerē Circenſiū ludorū diē, qui Cērerī celebratur, exequi deſtinata, quia Cæſar rarus egreſſu, domoq; aut hortis clauſus ad ludicra Circi uentitabat. Eſt paulo poſt: Vtq; Circenſium Cerialium ludicrū pluribus equitum curſib. celebraretur. Ouid. in 4. Faſt. Circus erit pompa celeberrimus, numeroq; deorum,

Primaq; uentolis palma petetur equis.
Hic Cereris ludī, non eſt opus indice cauſa.

Dion

Dion quoque historia scriptor in libro secundo & quadragesimo narrat, posito fami rerum Cæsare, Aediles tum primū duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed duos illos superiores à Cerere fuisse denominatos: idque ab illo initio scribit ad suam usque ætatem permanere. Idemque etiam Dion libro septimo quadragesimoque, ante deictum Brutū euenisse ait, ut Aediles plebei gladiatorum certamina pro equorum cursibus Cereri exhibuerint. Propterea Laurētius Medices, uir omni laude præcellens, nomismata compluria nobis ostēdit, quæ faciem uiri barbatam & intonsam habebant, cum duplici titulo, Quirinus & C. Memmij. Altrifecus autē Cereris imagunculam draconibus uehentem, cum titulo huiusmodi: Memmius Aed. Curul. Cerialia premitus fecit. Vbi etiam premitus, non primus, cū diphthongo in prima syllaba notatum obseruauimus. Hunc nos putamus autem C. ipsum Memmijum fuisse, qui Prætor cum L. Domitio fuerit, qui Cæsari obiecerit etiam ad cyathum & uinum Nicomedi stetit, cum reliquis exoletis, qui eundē Cæsarem asperrimis orationibus lacerauerit, mox recōciliatus, etiam suffragatorem in petitione consulatus habuerit. De quo sic in epistola ad Atticum Cicero libro quarto: O uirum, o ciuem Memmijum. Cæsaris omnes opes confirmant, cum eo Domitium consulem iunxerunt, qua pactione, epistolæ cōmittere non audeo. Ad eumque puto, uel certē ad filium liber Poetæ Lucretij de Rerū natura scriptus. Siquidem & dignitas hominis, & tempora congruunt, nisi tamen arbitrari malumus filium potius eiusdem C. Memmij, cognominem patri, Aedilem Curulem tum factum à Cæsare.

De fluctu decimo, seu decumano, cuius permulti poetæ meminerunt. CAP. LXXXVI.

Vidij poetæ uersiculi sunt in primo Trist. uolumine:

Qui uenit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes,

Posterior nono est, undecimoque prior.

Decumanū intelligit fluctū, qui fieri maximus dicif: sicuti oua quoque decumana dicunt, quæ maxima. Nam & ouum decimum maius nascitur. Ex hoc scuta quoque decumana, quæ essent amplissima, sunt appellata. Et decumana in castris porta, ab hoste auersa. Sic utique decumanus in agro limes ab Oriente ad Occasum, non mihi propterea uidef dictus, quoniā quasi duocimanus, ut M. Iunius Nypsius opinatur: id enim nimis durū, & coactū, sed quoniā longissimus. Nam cardo ipse iam dimidiatus decumano scilicet anticipatē, cōsiderat. Sed de fluctu decimo, siue decumano, etiā in 11. Metamorph. poeta idem meminit his uerbis: Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ. Et Silius Italicus libro 13.

Non aliter Rhodopes Boreas à uertice præceps

Cum sese immisit, decimoque uolumine pontum

Expulit in terras. Sed & Seneca in Tragœdia Agamemnone:

Hæc onere sidit, illa conuulsum latus

Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticon secundo sic ait:

— Quanta quoties & Palladis arte

In cassum decimæ cecidit tumor arduus undæ. Lucanus quoque in 5. Pharsaliæ:

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus

Inualida cum puppe leuat.

Ut uel hoc ipsum notabile sit, atque insigne, tantopere decimum istum fluctum uelut à conspirante poetarum choro celebrari.

Quod

Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philotheoron, corruptū de in
improbē in nomen quod est Philocteten. CAP. LXXXVII.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initiū: In equo Troiano scis
esse in extremo, Serò sapiunt: ita scriptum ferè cunctis exemplarib. in-
uenitur. Deinde quod in Britannia non minus q̃ Philocteten te præ-
buiſti, planè non reprehendo. Diu me torſerā, maceraueramq̃ elicien-
do sensu de uerbis his, neq̃ procedebat. Quorsum enim de Philoctete hic Cice-
ro? Sed enim postea codicem illū uetustissimū Laurentij Medicis opera sum na-
ctus, quem & superius citauī, minus multò, q̃ cæteri, deformatum, inquinatum,
peruersum, conturbatum. Nam in eo sic erat: Deinde quod in Britannia non mi-
nus philotheorum te præbuiſti, planè non reprehendo. Nam philotheorus is est,
qui spectationū studiosus, qualē se Trebatius in Britannia præbuerat, dum præliū
fugitans otio se asserit in armis medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci & cauilli:

Vnde illud tractū, Fuimus Troes: quæq̃ extēt in literis super Lacedæ-
moniorum choro, & cantico. CAP. LXXXVIII.

FVimus Troes: hic loquendi color tam efficax, de consuetudine chori
illius Lacedæmonij ductus, qualiq̃ in adagiū ascitus. Nam ut est scri-
ptum apud Plutarchū in libello cui sic est titulus: Quo pacto laudare
se quispiā citra inuidiā ualeat: Chorus erat Lacedæmoniorū trifarius,
senum, puerorum, iuuenū. Canebant autē senes ita, ἄμμις ποτ' ἦμεν ἄλκιμοι νιανίαι.
Quo significabant, fuisse quondam se robustos iuuenes. Pueri uerò sic, ἄμμις δὲ
γ' ἐσόμεθα πολλὰ καὶ λαδοῖσιν. Ex quo se futuros longè his meliores profitebant. Iuue-
nū autē cantio hæc, ἄμμις δὲ γ' ἄμην, ἀλλὰ λῆς ἀνγασθῆναι. Indicans ipsos iam id esse,
quod uel illi fuissent, uel hi futuros sperarent, eiusq̃ rei paratos facere periculum.
Quod item scriptū in Diogeniani collectaneis. Consimile prouerbiū de Milesiis
ponit Aristophanes in Comoedia Pluto: πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλῆσιοι. Ve-
iam nō esse eos uiros fortes intelligamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc intelle-
ctu Cicero de coniuratis agens: Vixerunt, inquit, extinctos ea uoce, nescio quo
pacto significatius declarās, minusq̃ multò inuidiosè, q̃ si planè dixisset occisos.

Quod Seruius Grammaticus Bucolicos Maronis uersus tam mēdosè legit,
q̃ falsò enarrat. Notataq̃ ibi, & relata quædā super initiandis pueris,
superq̃ dijs aliquot ueterum, maximeq̃ Genijs & Iuno-
nibus. CAP. LXXXIX.

IN Bucolicis Vergilianis hi duo uersiculi sic leguntur:
Incipe parue puer: cui non risere parentes,
Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili. Quos enarrans Ser-
uius haud inceleber Grammaticus, & ueram lectionē (quod eius pace
dixerim) contaminat, & fabulā sibi ex tempore, cōmodoq̃ suo confingit contra
omnē ueterū autoritatē. Neq̃ enim cui, sed qui legendū, hoc est, non casu datiuo,
singulariq̃ numero, sed plurali nominatiuo: quanquā utrobicq̃ apud ueteres eadē
uox, iisdēq̃ notata literis, sicut in primo Quintiliani de Institutione Oratoria non
oscitans lector inueniet. Ex quo etiamnum uersiculus in septimo Valerij Flacci
Argonauticōn libro: Curaq̃ cui profuga forsan tenet alta carina.
Etiamnum, inquam, iste uersiculus, cui retinet, nō qui, tam scilicet in uetustissimo
codice, de quo reliqui fluxere, q̃ in his quoq̃ peruulgatioribus. Quod autē dici-
mus qui legendum, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figurā esse decla-
rans hic in numero, sic ut plurali singularis subiungatur. Ex illis enim, inquit, qui
non risere, hunc non dignata. Quis autem dubitet, quin de Vergilianæ lectionis
incolumita-

incolumitate Quintiliano credendū sit potius, q̃ Seruio, praesertim qui manum quoq; Vergilij citet aliquando, & Ciceronis? Quocirca manifestum est quod diximus, mendose locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundem ex proposito cōmodoq; finxisse quis non uideat? cum nusquā ob id praecipitatū fuisse Vulcanum legamus, quoniam deformis natus, quoniamq; ei non Iuno arriserit. Etenim poeta Homerus ob id ait, quod matri cōtra Iouem patrem suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secundum Homerum Vulcanus, licet ex Iunone sola fingat Hesiodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerva dicitur. Vnde à πῦρ à Theocrito uocatur in aenigmatio, cui *Βουδς* inscriptio. Quare parētes ad Iouem Iunonemq; uix satis etiam propriē referentur. Sed & illud sanē q̃ frigide Seruius idem, quod neq; admissum ad epulas deorum Vulcanum dicit, neq; diuinos honores meruisse, quem Varro etiam inter selectos deos numerat septimū. Tum ne processerit quidem uel isto pacto, quod molitur Seruius, quando nō ob id ait praecipitatū, quod haud riserit, sed quod ipsi haud arrisum. Viderimus utrum ne ipse mox credibilia suspicer: certē iam Seruius uerissimus reuincitur. Et quidē sic ego legerim, sic enarrauerim: Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, ut sit parentes uocandi casus, hunc qui non risere, neq; deus mensa dignatus, neque dea cubili: hoc est, nec Genius, nec Iuno uitalibus auris dignum putauere hunc, ex illis qui non risere: ut sit figuratē dictū, Quintiliano teste, pro eo quod est, hūc, qui non risit, uel qui ē numero est eorū, qui non risere. Credebatur enim habere quisq; suū deum, suamq; deam, hoc est, suū Genium, suamq; Iunonē uitae praesides. Hos igitur indicauit Maro Catexochen. Mensa enim Genio cōuenit: ut, Funde merū Genio: Iunoni lectus. Quod Iunius quoq; Philargyrius docet, hunc ipsum ita interpretans locū: Pueris, inquit, nobilibus editis, in atrio Iunonis Lucinae lectus ponitur Herculis mensura. Sed & apud Varronem lectū est initiari pueros Educā, Potinā, & Cubā, diuis edēdi, potandi, & cubandi, ubi primum à lacte, & cunis transferuntur. Quam Varronis autoritatē Donatus in Phormionē Terentianam adducens, etiam hunc ipsum citauit Maronis uersiculū, atq; idem Probus quoq; retulit adnotasse. Mensa igitur, & lectus argumenta uitalitatis, quod inijs ipsis adhiberentur. Ceterum habet homo suam sibi ridendi proprietatē. Qui uerō non rideat, ei qui potest esse uita uitalis? ut ait Ennius. Deum uerō, deamq; ad has referre Varronis Educam, Potinā, Cubamq; nequeas, quod hae foeminae omnes, ut Augustinus etiam in libro de Ciuitate dei sexto declarauit. Sed ad Pulum num ratione parī, & Pitumnum coniugales deos, quibus ut ait Varronē scribere Martianus in 2. lib. de Vita patrum: natus si erat uitalis, simul ab obstetrice fuerat sublatu, & in terra stratus ut esse rectus auspicaretur, sternere etiam in edibus lectum consueuerunt. Restat igitur uti quod de Genio & Iunone diximus, autoritatū quoq; tibi cinibus fulciatur. Plinius itaq; Naturalis historiae primo: Cum singuli, inquit, ex semetipsis totidem deos faciant, Genios Iunonesq; adoptādo sibi. Seneca Epistolarū ad Lucilium unde uigesimo: Ita tamen, ait, hoc seponas uolo, ut memineris maiores nostros, qui crediderint, Stoicos fuisse. Singulis em̃ & Genium & Iunonem dederunt. Vnde arbitror Iuuenalis: Et per Iunonem (inquit) domini iurante ministro.

Hoc enim reprehendit Satyricus poeta, quod non per Genium, sed per Iunonem domini minister iuraret, uidelicet more muliebri. Quocirca sic illa apud Petronium Arbitrum Quartilla loquitur: Iunonem meam iratam habeam, si unquā meminerim uirginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeūtibz annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc aetate perueni.

Hinc

Hinc etiam puto natum prouerbiū illud, dicatur ut possit taurum tollere, qui uitulum sustulerit. Caterū si detur modò non iniquam planè à nobis peragi reprehensionem, labascereq; iam commentum istud Seruiantum, quod antequam talia prodebamus, pro indubitato obtinuerat, reliqua in medium (ne nobis blandiamur) libera opinaturis relinquemus.

Qui uir Theodorus Gāza, quantumq; tamen lapsus in Aristotelis problemate uerso. CAP. XC.

Non recuso, quin sub censuram, sub alēamq; ueniat quaecūq; hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in hoc albo duæ mihi maximè suspectæ litterariæ pestes, inscitia, inuidiaq; dum ne quis mihi amufoteros (ut uerbo utar quo Symmachus) dum ne quis opicus, dum ne quis durus, & contumax, & in hominis uerba, quàm in ueri fidē iuratus contingat iudex. Quòd si iudices etiam nuncupandi, non Tarentinos equidem, & Consentinis, & Siculos mea ista legere, sicuti sua quædam Lucilius, sed Latinos homines, græcæ literaturæ non ignaros, nō Iunium Congium uolo, sed Scipionem, sed doctissimum omnium Persium, atq; Rutilium, hoc est, si qui sunt illis compares, magis prudentia, ingenio, doctrinaq; uiri, ad quorum iudicium iure sit elaborandum, qualis puta, si liceat, is ipse est, qui mihi instrumenta studiorum tam multa, otiumq; altissimum suppeditat, auis, atauisq; potens Medices Laurētius, Florentinæ reipub. columen, cuius cum iudicium illud circumspectissimū, & naturalem quandam mentis altitudinem maximæ quæq; in actu rerum uel ciuitates experiuntur, uel principes, tum eundem in literis & humanitatis, ac sapientiæ studijs, ei deniq; non admirantur, qui non penitus ut ipsi, qui nō introrsus inspexerunt. Qualis est item Ioannes Picus hic meus è Mirandulanis principibus absolutissimum naturæ opus, à quo philosophia latinè iam meditans loqui, summū puto fastigiū accipiet. Quales præterea duo illi, sed una deuincti amoris copula, Veneti patricij sunt, Hermolaus Barbarus, barbariæ hostis acerrimus, qui latinæ philosophiæ uelut arma instrumentumq; uerborum sic aut aure diligētissima terget, aut incude noua fabricatur, ut ob ipsius industriam iam nūc penè in isto quidem genere, uel nitore, uel copia uiuamus ex pari cum Græcis. Et Hieronymus Donatus, uir nescio utrum grauior, an doctior, an etiam humanior, certè omni lepore affluens, omni uenustate, cuius tamen ob id uereor, ne leuior cuiquā censura uideatur, quoniam me pulcherrimo carmine, sed & epistola una atq; altera mirè laudauit. Licet em̄ tantum boni de me ipso, qui multū à tolerabili, nedum à perfectō absūm, pudeat credere, magis tamen tanto uiro pudet nō credere, talia de me, sic (ut apparet) ex animo affirmanti, dum nostra hæc qualiacūq; sunt, arriserint: floccipendo iam nūc imagines penitus, umbrasq; laruarum, quib. natura esse dicitur (ut sancti uiri uerbis utar) terrere paruulos, & in angulis garrire tenebrosis. Theodorus igitur Gāza, uir græcus, & ut doctis etiā uidetur eruditissimus, Aristotelis problemata uertit in Latinum. Sed in quo problemate quæritur cur homines, qui ingenio clāruerunt, uel in studijs philosophiæ, uel in repub. administranda, uel in carmine pangendo, uel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse uideamus, & alios ira ut etiam uitij atræ bilis infestarentur, in eo manifestius utique (ni fallor) insigniusq; extitit interpretis erratū, q̄ ut excusari iam dissimulari ue possit. Nā cum illic exempla subiiciat Aristoteles heroum, qui laborasse dicantur atra bile, primumq; de Hercule agat, fuisse illum nimirum tali habitudine, signis argumētisq; colligit istiusmodi, quòd & comitialis morbus facer ab eo sit dictus, & filios occiderit uecors, ut in Senecæ tragœdia tractatur, & anteq; obiret, scatentium ulcerū

Ang. Polit.

c erupione

eruptione laborauerit, unde illa puto, Nessæa tunica uenerit in fabulam: nam hoc quoque uitium atræ bilis est. Ex quo etiam Lyfandro Lacedæmonio proximè ante obitum genus id, inquit, ulcerū emerlit. Theodorus itaque quod ad filios & ad ulcera Herculis attinet, ita denique interpretatur. Puerorū quoque, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulcerū, quæ mortem interdū antecedit. Cum sit ita græcè: καὶ ἡ πόδι αὐτοῦ πῦρ ἀπὸ τῆς ἐκστασεως, καὶ ἡ πῦρ ἐκφανίσεως αὐτοῦ ὅτι τῆς ἐλκῶς ἐκφυσσε γρομῆς. Neque autem dubitem ex usu esse, antequam ipsi locū uertimus, perpendere diligentius, quid sibi illud uelit, ὅτι τῆς, quod ille dissimulat, quæ uel de præpositione, articuloque illo abiuncto sententia elici possit. Et quidē ego sic arbitror legendum, corrigendumque ὅτι οὐτῆς, ut sit ad uerbū sensus: Et in liberos suos pavor, seu maior dicere, mentis excessus, & ante obitū ipsius in Oeta ulcerū eruptio. Quod autem pauorem maluimus, aut mentis excessum uertere, quod ut iste, motionē mentis, quæ græcè sit ecstasis, autorem sequimur in priore, quem psalmorū probat interpretē Pictauiensis Hilarius, in posteriore Hieronymū, qui tamē alicubi solitariū quoque illud excessus, latinè pro illo ecstasis reddidit. Nam pauorem Cicerō quoque metū definit esse mentem loco mouentem. Sed de nomine aliàs. Nunc quod instat. Profert exempla Aristoteles, per quæ manifestū fiat, Hercule quoque atræ bile uexatum, sicuti dein Aiace, Bellerophontem, cæterosque ostendit, ut sensus, ordo, ratio, prætereaque ueritas inexpugnabilis, & uinci nescia, nostræ prorsus interpretationi suffragentur. Quorum enim hic de pueris mente motis in medijs agatur heroibus: aut quæ magis ætas à bile hac atræ, quem furorē dicimus, quam puerilis abest? Quid autem generalē hanc ulcerū ante obitū eruptionem accipit, quod neque uerba significant Aristotelis, & planè illius proposito, uoluntatiq; contrarium? Nempe qui probare nitatur ex argumentis quibuspiam, atque exemplis, non pueros, non quoslibet atræ bile, sed heroas, maximosque uiros inquietari. Quin illud etiam diligentius cogitandū, sacer ne tantū morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Hercules, quod de suo Theodorus adiicit, appelletur. Atqui locū eundem malè uersum à Petro etiam Aponensi, cui cognomentū ex re Conciliatori factū, naturæ rerū, ac medicinæ cōsultissimo: sed, ut tum fuere tempora, parū linguæ utriusque perito homine, minus equidem indigner. Is autem errantem suo semet indicio prodidit, in cōmentario quodam super hæc ipsa problemata composito. In eas enim se coniecerat angustias, ut explicare nil possit, ac stuporem, siue quod ait ipse, congelationem, quæ pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitror) ab Hercule. Quod ego illi tum dederō, cū denominatiōis istius uox quæpiam indidem pronunciabit. Sed enim Theodori causam faciliē iam quicuis impulsam, prostratam, constrictā sciat, etiam si nihil adiiciamus. Quin ipse credo, si reuisceret, & de hoc admoneretur, ne utiquā pro recto defenderet, si plus uero daret quam studio: potius, ut in duodecim scrupis adsolet, quoniam moti semel poeniteret, concedi sibi postularēt, ut calculū reduceret. Nec autem nos hæc de eo notarem, si non plurimi faceremus. Non enim sic demētis dñj sumus, ut incolumi dignitate nostra, uelimus eo abuti contra recentem, nimumque iam triuialium nugamentorū prouentum, contraque ista penè dixerim medicabula, & propudia garulorum, nescio risū ne explodenda magis, an silentio dissimulanda, quod perpetuò ignobiles inter suas ineptias delitescant. Hoc autē duntaxat attulimus, non quidem obstrigilandi, quod dicitur causa, sed admonendi potius studiosos, qui scribēdi onus hoc laboriosissimū pariter, inuidiosissimūque susceperint, ne quid unquā de intentione remittant, neu parcant industria, operaque: ne uel indulgeant sibi, aut oneri cedant. Circumspiciant undique, librent, pensent, exigantque singula, nihilque

nihilq; non olfactent, non excutiant, non examinent, non castigent etiam atque etiam, ac sub incudem saepius reuocent. Consulantq; interim uel minus eruditos, & tenuiorum (ut ita dixerim) uiriculas non aspernentur. Quando ita ferme comparatum est, ut in alienis erratis Lyncei simus, in nostris lippi, cæciq; ac nō uideamus, ut Catullus ait, manticae quod in tergo est. Sed in primis caueant hoc tamē, qui scribūt, ne dum nimis ad uota laudū properāt, cruda adhuc in publicū sua studia propellant. Illud in Theodoro mirari me fateor, quid ita scripserit in præfatiōe librorum de Animalibus Aristotelis, quibus unis præcipuē cōmendatur, adiutū sese à nullo, nec certare adeò cum cæteris interpretibus, quos, inquit, uincere nullum negotium est, cum libros eosdem Georgius Trapezuntius ante ipsum luculentē uerterit, ut uel redditis, quæ apud ueteres inuenerat, uel per se denuò fictis; excogitatisq; uocabulis Latiam prorsus indolem referentibus, uitio factum nostro primus, opinor, iuniorū docuerit, cur ipsi minus multas, quàm Græci rerum appellationes habeamus. Hos igitur si quis libros diligenter legerit, minus profecto Gazam laudabit, penē illius uestigijs insistentē: quin si homo erit ingenuus, credo stomachabitur, sic à Theodoro dissimulatum, per quem maxime profecerat, sic habitum penē contemptui, ludibrioq; cuius potissimū laboribus insidiabatur, nobis uerò etiam fortasse habebit gratiam, quod ista reddere suis autoritatibus contendamus. Nam quantum sibi Georgius in eo placuerit opere, uel illa de præfatione uerba significant, quibus sese libros eos Latinis ait non minus elegantis, emendatosq; dare, quàm apud Græcos habeantur. Sed & hoc ad se trahere Theodorus cōnatur, ut itē quæ de mensib. græcè pdidit, ex huius potissimū, de qua loquimur, interpretationis procœmio sublegūtur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissimæ inter hos Græcos inimicitia, sic ut in grammatico quoq; suo cōmentario Theodorus Georgiū uocet hunc pornoboscon, quod alentem scorta significat, alludens arbitror ad Georgiū ueterem grammaticum, cui cognomen Græci Choeroboscō dixere. Cætera porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi modò non repetundarū sit accusandus, sicut eruditione diligentiaq; non carent, ita sunt, ut mihi quidem uidetur, ad examen quoddam strictius curiosiusq; reuocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia, nec tamē dissimulare, quid in quoq; desideremus: aut inhonoratum transire uolumus, cui ueritas patrocinetur. Vt autem habere stylū quàm maxime ingenuum, paratumq; uolumus, ita quàm minimē accusatorium, quàm minimē licetiosum & noxium. Nec enim tam uasritiam profiteamur, quàm exhibemus industriam. Quid autem nos olim de doctrina æstimauerimus, ingenioque Theodori, græcis aliquot & latinis epigrammatis testati sumus, quorum nunc unum duntaxat, idq; græcum, subiiciemus: si quis tamen hæc quoq; si quis captus amore, leget. Igitur sic est:

Κάπο μίγας ποτ' ἀγὼν γὰρ ζῆθος ὄρειο ἀμφὶ
 μέσας τ' αἰσωνίας ἐδ' ἐλικωνιάσι.
 ταῖς μὲν γὰρ γρηβὺ ταῖς δ' αὖ θρεπῆσαι ὄφελον.
 ἱλκας γὰρ τίει, πόρ' αἰσωνία δ' ἐτραφον.
 ἴσον δ' ἀμφοτέρων σοφίᾳ γλῶσση τ' ἐπέκασεν
 πόρ' δ' ὅτ' αὐτὸς ζῶν, ὅτ' ἄρ' ἐκείνι θανόν
 ἀλλ' ἐκείνι ταλίας μεγαλὰ ὕψι ἱλκας δὲ καὶ δα
 εἴλετο, ὅφρα κλέος φωνῶν ἢ ἀμφοτέραις.

Ang. Polit.

c 2

Quo

Quo pacto uir idem græcè trāstulerit, quod est apud Ciceronē, Suadæ medulla, positiq; Eupolidos uersus de Pericle: tum indicatum, quibus deniq; dea Pithò latinis appellationibus censetur. CAP. XCI.

Libellum Ciceronis aureolū de Senectute Theodorus idem Gaza non incommodè profectò, nec infelicitè uertit in græcam linguam. Sed est in eo quoque (ne quid grauius dixerim) paulò nonnunquam indigentior. Illud interim pro argumento sit, quod ait strictim Cicero Marcū Cethegum ab Ennio Suadæ medullam dictum: uocabulum illud Suadæ medulla, *μελίγειν* Theodorus, quasi tu dixeris dulcisloquium, interpretatur, cum Cicero idem in Bruto locum hunc Ennii, uerbā que sic ampliter exponat. Suadæ medulla, inquit, Pithò quam uocant Græci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegū medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sessitauisse, huius hic medullam nostrū oratorem fuisse dixerit. Hactenus in Bruto Cicero. Quo apparet utiq; nō intellectū à Theodoro locum. Neq; enim *μελίγειν* debuerat, sed *πειθῆς μελόν* interpretari. Neq; id pluribus tamen arguemus, quia uerborū disceptationis res non est arbitro eius, & cognitore Marco Tullio. Quoniam autē M. Tullius etiam Eupolim citat, qui deam scripserit hanc persuadendi sessitauisse in Pericli labris, quam Pitho uocet ipse: Suadā uerò Ennius, agetum (si placet) ipsos ex Eupolidos *Διμους* (id enim comœdiæ nomē) uersiculos subiiciamus, gratum puto futurū studiosis, si ceu spicilegium, racemationemq; faciamus, aut si tabulas ueluti quaspiam ex hoc literarum naufragio collectas, in corpus aliquod restituamus. Sunt autem quos inueniamus hi:

Κράτης οὐτ' ἐγγίετ' ἀνθρώπων λέγων
ὅποτε πῶς ἐλθοι, ὡς πῶς οἱ ἀγαθοὶ δρομαῖς
ἐκαίδεκα ποδῶν ἤρει λέγων ὅς ῥ' ἴππους.
παχὺς λέγων μὲν, πῶς δ' ἐγ' αὐτὸν ἴσ' ἰκχῶ
πειθῶ πρὸς ἐπεκάθειζεν ὡς οἱ χέλιον.
οὐτ' ὡς ἐκάλει, καὶ μόν' ἦν ῥ' ἴππων
τὸ λόντρον ἐγκατέλιπε οἷς ἀκροαμένοις.

Neq; autem istos Eupolidis poeta uersus ex ipsius statim fontibus hausimus, ut cuius opera etate interciderint, sed eorū partem ex interprete quopiam Aristidæ rhetoris accuratissimo, partem ex epistola Plinij iunioris accepimus. Quin Aristides ipse oratione, quæ pro Pericle inscribitur, comici eiusdem testimoniū aduocans, ita loquitur: *μόνος δὲ πειθῶ πρὸς ἐπεκάθειζεν ὡς οἱ χέλιον*. Quam autem uocauit Ennius Suadam, puto eandē Suadelam Horatius: Sed bene, inquit, nummatum decorat Suadela, Venusq;. Neq; enim assentiā Porphyriōni, Veneris id epitheton existimanti. Nam Cicero in lib. de Oratore tertio, cum de Pericle loquatur, Lepōrem maluit nuncupare, quàm Suadam, sic inquis: Cuius in labris ueteres Comici etiam cū illi maledicerēt, quod tum Athenis fieri licebat, lepōrē habitasse dixerunt, tantamq; in eo uim fuisse, ut in eorū mētibus, qui audiuiſſent, quasi aculeos quosdam relinqueret. Cōtrā autē Quintilianus ne enunciare quidem istius deæ latinum ausus nomen, ita in decimo scribit Oratoriarū institutio-
num: Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimoniū est, in hunc transferri iustissimè possit, in labris eius sedisse quandā persuadendi deam. Porrò Marcianus nostris modò Suadam, modò Pitho nuncupat. Nos eandē in poematis Manto, Ambraq; nostris modò Suadam, modò lepōrem, uidelicet Ennium Ciceronemq; secuti.

Qui

Qui sint apud Liviū Causarij. CAP. XCII.

Livius in septimo ab Vrbe condita: Tertius, inquit, exercitus ex causarijs, senioribusq; à T. Quintio scribatur, qui urbi, moenibusq; præsidio sit. Causarij qui sint, nō temere qui tibi explicet inuenias. Sed id ex uerbis tamen Vlpiani iure consulti lib. 6. ad edictū facile colliges. Ea sunt in tertio scripta Digestorū uolumine, quo titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt: Ignominiae causa missum, hoc ideo adiectū est, quoniam multa genera sunt missionū. Est honesta, quæ emeritis stipendijs, uel antè ab Imperatore indulgetur: & causaria, quæ propter ualeitudinem laboribus militiæ soluit. Ex quibus uerbis ratiocinari possumus, causarios propriè dici, milites ualeitudinis causa missos.

Vindicata Iustiniani principis præfatio quæpiam à uitijs, mendisq; aliquot. CAP. XCIII.

Pudet me seculi nonnunq; istius, in quo sum natus, indocti nimis, & arrogantis, uersantem animo identidem quæ monstra rerum uerborūq; libros etiam ipsos legum, quibus regimur, occupauerint. Sicuti quod nuper dubiū ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustiniani, quæ posita est ante Digestorū libros, Theophilo, Dorotheo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleleo, & Cratino uiris illustribus, antecessoribus, & Salaminio uirō disertissimo scripta. Nam cum doceat illic Imperator annū quartū studiosos græcō uocabulo lytas appellatos, & item quinti prolytas, ut in Pandectis extat illis archetypis, cuncta nunc habent exemplaria hircos in priore, coloritas in posteriore loco, nihili uocabula, sed quæ tamē ab Accursio pro maximè idoneis enarrantur. Quin primi anni auditores, non dispondij (quod uulgò) sed dupondij, sicut in archetypis inuenio tam friuolo, ut idē ait, quàm ridiculo cognomine appellabantur. Sed & in eadem epistola (ut in transcursu quoq; ostēdam) desiderantur uerba de sexta Iliados Rhapsodia, cum Glaucum & Diomedem nominat Imperator inter se dissimilia permutantes. Etenim post id uerbū sequi statim debet hic Homeri uersus, si archetypo credimus:

Χρύσαε χαλκῶν καὶ ἀργυροῖ ἑνταβόλων.

Lepidum Seueriani cōmentum de Lunæ factura, & Solis: deq; mensuris diebus, & annis. CAP. XCIII.

Percurramus aliquando ego & Picus hic Mirandula, nunq; satis homo laudatus, subcilijs horis antiquos enarratores instrumenti sacri ueteris, Græcos maximè, Diodorū, Philonem, Aquilam, Origenem, Basilium, Didymū, Isidorū, Apollinarem, Seuerianum, alios id genus complurēis, quorum ille, sicutiq; Latinorū, sentētijs omneis, quàm diligentissimè cum Iudæorū & Chaldæorū interpretum cōferens opinionibus, nihil non euentilat, & pensiculat: unde modò aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli possit impieras. Sed quod apud Seuerianum superioribus diebus autorem luculentū memini nos legere, uisum est haud indignū, quod in hunc acciperetur gregem. Solem factū à Deo primitus; & lunam legifer Hebræus prodit; quarta mox ut orbem inchoauerat diē, qui tamen, quoniam alterum diē, nocti alteram præfecisset, etiam illū in Orientis credi potest, hanc in Occidentis posuisse confinio. Nec autem debuit (quemadmodum quidam hic opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, ut detrimento affecta, ut decerpta, ut gracilescēs, ut discriminata, ut inanis, ut diluta, ut exhausta foret lumine, qualē nunc esse eam uel nascentem, uel intermenstruam, uel senescentē, uel in coitu, uel in ipso quoq;

Ang. Polit.

c 3 deliquit

deliquio uidemus. Quin orbe pleno potius, integroq; circulatâ, nō gibbosa, non prætumida, nō sinuata, non corniculans, non diuidua, nō silens. Etenim ista deim multiformitas temporū erat, & noctium & dierum uelut interuallaris & discrimi natrix futura. Quocirca edito recens, & matutinos ingrediēte carceres sole, luna prorsus ē regione metam finitoris radebat occiduam, munifex tum primū orbis, & in suo quasi dixerim tyrocinio. Sed ut ad Occidētem sol ipse circumactus est, etiam inuicem peruecta luna suo curriculo est ad Orientis collūitium. Sic igitur audientes dicto diei pariter præfuerunt, noctiq;. Cur aut non se tum potius quarta lunæ facies exhibuerit, quota est edita die? quoniam summū, inquit, luna quarta tenere Occidentis limitem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenoq; prorsus ore quintamdecimā pro quarta exhibēs, undecim sibi dies uelut arrogauerat, ac totidem planē diebus luna solem natura præuertitur. Ex quo fit, ut soli etiam iure dies illos xi. luna quasi bona fide restituat. Nam cū sit undetriginta & semissis dierū menstruus lunæ calculus, dissultat hinc annarius duodecim mensū numerus ē dieb. omnino CCC LIII. Quæ summa undecim sibi alios agglutinans, quos à primordio luna sicut auctarium præsumperat, annum constituet hunc solarem CCC & LXV. Tantū Severianus: lepidiore tamē, puto, q̄ ueriores cōmento, quo etiam crescere in immensum possit fabularis illa de Arcadū uetustate superlatio, qui profeleni, quod est antelunares, appellati, si fuerit inconfesso, diebus esse undecim lunam, non tam mundo ipso, q̄ initiali quoq; die maiusculam.

Græcum elegans adagium super xenijs, Digestorum exemplaribus restitutum. CAP. XCV.

Libet in gratiam iureconsultorū restituere græcum quoq; prouerbium, sublatum planē de ipsorū libris, sed integrū adhuc in Archetypo, sicut in epistola quāpiam diuī Seueri, & imperatoris Antonini reperitur, eq̄ citatur ab Ulpiano in primo de Offic. proconsulis: eodemq; titulo ponitur in Digestorū lib. 1. Verba sunt hæc epistolæ: Quæ quoniam elegantissima, & plena bonæ frugis, ediscenda ijs censeo, qui rempub. gesturi. Quantū, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Græcū prouerbiū est, ὅτι πάντα, ὅτι πάντα, ὅτι πάντα, ὅτι πάντα. Nam ualde inhumanū est, à nemine accipere, sed passim uilissimum est, & per omnia auarissimū. Sic illi. Porro græca uerba possis ad hunc interpretari modum: Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Quanta in muribus salacitas, & Aeliani uerborū interpretamentū: atq; inibi locus apud Martialem correctus, & enarratus. CAP. XCVI.

N 7. epigrammatōn uulgatis quidem codicibus ita est apud Martialem: Nam cū me uitam, cū me tua lumina dicis.
Sed enim uetustissimi quique sic habent:
Nam cū me murem, tu cū mea lumina dicis.

Quod tamen à nullo est hætenus animaduersum, aut emendatū. Quæri uerò potest, quo intellectu puella blandiens amatorī murem eum uocet: an eodem, quo etiam passerculū solet: quia mures quoq; perhibentur salacissimi, sicuti scriptum inuenio libro Aeliani duodecimo, de Animalū proprietate, uerbis ad hanc sententiam: Ferunt aut mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducunt Cratinū scilicet in Fugitiuis: Age nunc tibi de sereno aduersus mollitiem muris fulgura bo Xenophontis. Sed enim foeminam quoq; murem narrat ad ueneria esse prærabidam. Rursusq; apud Epicratem in choro, Fabula enim hæc Epicratis est: Postremo subiit me detestabilis lena, deierans per puellam, per Dianam, per Persephattam, esse uitulam, esse uirginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat murinus

murinus. Superiectione eam salacissimam dicere uoluit, cum cauum prorsus murinum uocitauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam: Sed pudet fari, Clamauit adeo statim detestanda lena, ut saepe latere non est. Haec tenus Aelianus, autoritatis etiam magni nominis comicorum succenturiatus.

Automaton legendum in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatum:

quidq; ea uoce significetur. CAP. XC VII.

Locus apud Suetonium in Claudio ita perperam legitur in plerisque uoluminibus: Si aut ornatu, aut pegma, uel quid tale aliud parum cessisset: cum ueri integriq; sic habeant codices: Si automaton, uel pegma. Inspice uel Bononiae librum ex diui Dominici, uel item alteru Florentie ex diui Marci bibliotheca, quam gens Medica publicauit, ueterem utrunq;. Sed & utroq; uetustiorē, quem nunc ipsi domesticu possidemus, ut taceam complureis alios, ne fortassis ambitiosior, & nimius citandis testimonijs deprehēdar, ubiq; hanc nimiru posteriorem scripturam inuenies. Apparet ergo automata appellari solita, quae ita mechanici fabricabantur, ut sua sponte efficere quippiā, uelut ignara causa uiderentur. Qualia nunc aut horologia sunt, aut uersatiles quæpiam machinae, in quibus imagunculas occulta ui cursitantes, ludibundasq; miramur. Quales etiam uel fontes, uel ignes ipsi quodam artificioso temperamento, specieq; noua, certis interuallis aquas, flammās ue iaculantes. Automaton em̄ uelut ultroneu, & spontale possumus latine interpretari. Sic Homerus in 2. Rhapsodia uenisse ad dapem Menelaum dicit automaton, sponte sua significans, nō cuiuspiam uocatu, quasi à semet impulsu. Sicut Eustathius quoq; exponit, qui deinde ait à iunioribus *αὐτόματα* uocari, quæ forte quadam fiant, quasi *μολω*, hoc est temere, *καὶ ὡς ἐτυχη*. Et paulo post idem sic addit propemodum: Talis aut sententia etiā illa mechanicorū nominauit automata. Cæterum philosophus Heron in Pneumaticis, aquā exprimi ait in sublimē automaton: id est, spontalē, de sphaera concava, quam describit: sicūti cornicem quoq; confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas conuertat *αὐτομάτως*. Quin ædiculam quoq; docet cōstruere, cuius accenso igni fores item *αὐτομάτως*, id est, sponte aperiantur, extincto cludantur, ut omnia quo diximus intellectu sint audienda.

Persii locus, & item Senecæ declarati: deq; manumittendis festuca

seruis, & circumactu. CAP. XC VIII.

Persius in Satyra sexta sic ait:
Non in festuca licitor quem iactat ineptus.
Vbi poeta diligentissimus manumissum hominē ex uetere cōsuetudine significauit. Est enim à Plutarcho traditū in libello de ijs qui sero puniuntur à Deo, morē fuisse Romanis, ubi quempiā manumitteret, ut eius corpori tenuem festucā inijcerent. Ex quo illud apud Plautū in Milite: Quid ea ingenua, an festuca facta? serua an libera est? Quoniam aut & circumagebantur, qui libertatem nanciscebantur, fortasse ut ostenderetur licere iam ipsis pro suo arbitrio quorsum uellent moueri, quod & supra dixerat Persius:
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama: & à prætore plerunq; uindicta liberabantur: propterea & iactat inquit, & licitor. Nam licitores seni prætorib. apparebant. Circumagi autē solitos, qui manumitterentur, etiam Seneca docet in octaua primi libri ad Luciliū epistola: Philosophie, inquit, seruās oportet, ut tibi cōtingat uera libertas. Nō differatur in diem: qui se illi subiecit & tradidit, statim circumagitur. Hoc em̄ ipsum philosophiæ seruire, libertas est. Circumagitur, hoc est, manumittitur, liberaturq;.

c 4 Cur

Cur muri partem disicere, quod ait Suetonius, Hieronicae soliti. CAP. XCIX.

Vetoni in Nerone: Reuersus, inquit, e Gracia Neapolin, quod in ea primum artē protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, ut mos Hieronicarum est. Ita ille. Nemini autē est dubium, sacrorum certaminum uictores, Hieronicas appellari. Sed moris istius causam tantum adhuc inuenio apud Plutarchum, libro Symposiacōn 2. In hanc sententiā: Quod autē, inquit, uictoribus curru uehentibus permissum, partē muri diuidere, atq; deicere, hunc sanē habet intellectū, nō magnopere ciuitati muro opus esse, uiros habenti, qui pugnare possint, & uincere.

Quæ sint apud Maronem silentia lunæ, quæ ue tacita uirgo apud Horatiū: superq; ijs Seruiana & Acroniana refutata sententiā. CAP. C.

Ergilius Aeneidos secundo:

— Tacitæ, inquit, per amica silentia lunæ.

Seruius igitur. Sciendū autem est, ait, septima luna captam esse Troiā: cuius simulachrū apud Argos est constitutū. Hinc est quod dicit: Oblati per lunam. Et alibi: Per cæcam noctē tacitæ lunæ: aut more pœtico noctem significat, aut physica ratione dixit. Nam circuli septem sunt, Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Et primus, hoc est Saturni, uehemēter sonat, reliqui secundū ordinem minus. Sicut audiuius in cithara, cuius ultima chorda minus sonat. Hactenus Seruius. Libenter igitur ab eo quæsierim, cur amica luna latere, ac fallere conantibus, aut num lunam quoq; silentem apud M. Catonē, & item apud Pliniū ad eandem referat harmoniam planetarū. Quod autē citharæ ultimam chordam sonare ait minus, hoc ita deniq; procedet, si ultimam nō iam proximā, sed pro summa capiat, quæ græcè hypate uocā, unde grauior excitat sonus. Sicuti ab extrema altera, & tenuissima, quam equidem libētius ultimam dixerim, acuta uox profertur, quæ plus sonare ob id uidetur, quia prorsum tenditur, ut in libro de Musica secundo scribere ait Theophrastū Porphyrius in cōmentarijs illis quos in harmonica Ptolemæi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus auditur, quia circā diffunditur. Quod autē & apud Macrobiū legimus, & itē apud alios, Saturni orbem, cuius conuersio sit concitator, edere acutissimū sonum, minime hoc arbitror à Platone uel in Timæo, uel in Rep. probabitur, qui tardissimū scribit esse Saturni orbem, quanq; hoc fortasse ad longiorem sui cursus ambitum referetur. Sed Aristoteles certē in libro 2. de Cœlo, tardiores ob id ait esse superiores orbem, quod impetu stelliferi octauī orbis, magis retardentur. Ut ergo uel Alexandri, uel Simplicij, uel item iuniorū de eo opinionē prætermittā, si uerā planē Macrobij sententiā uis colligere, ad cursum referas diurnū, qui sine dubio celerissimus in supremis, & cōcitatissimus inuenietur. Sed nos hac ablegata cōmentitia (ut arbitror) Seruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius accipimus Tacitæ lunæ silentia, lunā ipsam, quā uocant silentē, hoc est, minime tum quidem lucentē, ut latere insidiæ magis possent, pulchra nimirū, & eleganti translatione ab auribus ad oculos. Nam sicuti silentio nihil auditur, ita nihil tenebris cernitur. Plinius igitur lib. Nat. hist. 16. Diem, inquit, coitus lunæ ab alijs silētis lunæ, ab alijs interlunij appellari. Tum idē lib. duodeuigesimo: Et hoc, ait, silēte luna seri iubet. M. Catō etiā in lib. de Rust. Nūc stercus euehi luna silēti, nūc item silēte luna ficos, oleas, mala, pyros, inferi. Postremò etiā prata primo uere iubet eadē luna silēte stercoreari. Rīdiculū autē fuerit aut hęc Catoniana Plinianaq; referre ad siderū musicā, aut in uetustissima, usq; receptissima locutiōe desiderare istiusmodi ambages.

Equidem

Equidem lunam hinc silentem, ut dixi, pro minime tum lucente acceperim, quod fuerat tempus Græcis observandum. Neque ita tamen interpretor, ut ad uiuum refecem, atque ipsum denique lunæ coitum plane intelligam, cum nox tota tenebricosa: nam hoc utique refellitur, quoniam poeta mox ait: Oblati per lunam. Nondum igitur luna lucebat, cum illi à Tenedo sub uesperam nauigabant. Sed lucere tum coepit, cum iam urbem occupauerant. Non igitur aut sera fuerit, aut pernox luna, tum nec lunæ quidem omnino coitus, sed tempus arbitror potius, quam diu illa non luceret. Etenim plura sæpe, quam uideatur, uox apud poetas aliqua complectitur. Ob hoc igitur illud in nostra Rustico:

Quidque silens moneat, quidque intermenstrua Phœbe.

Nec absurdè tamen præter epitheti rationem temporariam, lunæ acceperis amica silentia, quoniam in auspicijs quoque silentium uocari Cicero scribit, quod omni uitio caret. Iam apud Acronem quam pulchrè, quam ingeniosum, qui enartans Horatii locum libro Carminum secundo:

— Dum Capitolium

Scandet cum tacita uirgine pontifex.

Tacitam uirginem intellexit, quasi claram sacerdotij nobilitate: & ut hoc ineptis persuadeat, autoritate etià abutitur Maronis, qui dixerit: Tacitæ per amica silentia lunæ. Ceu si tacita luna sit hinc etià pro clara accipienda. Videlicet non & apud Dionysium saltem Romanæ historiæ autorem, & apud Plutarchum, aliosque per multos Acro legerat ignorari prorsus ab omnibus, quibus denique uel sacris, uel simulachris Vestales uirgines tuendis præforèt, ut ob hoc ipsum, quod præstabat, silentiū, Tacita uocetur, Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.

Sed ut hic liber, quantum sic quoque nimis longus, aliqua tamen uelut Coronide cumuletur, & nihil sit omnino inrepercussum, scire lectorem uolumus, posteaquam de magno quasi populo, iam tum anno superiore, Centuriam hanc unam, sicuti nunc est, nisi tantum pauculis subinde (ut sit) interspersis flosculis adornaueramus, et spectandam publice amicis aliquot exhibueramus, emanasse in uulgus fabulam, non satis certo autore: quæ susurris aures istiusmodi compleuerit. Nihil est mirum, si quedam noua & insignia uel antè dictauerit Politianus, uel nunc referre in literas incipiat: Olim iam isthæc omnia diligentissime perscripta à Nicolao Perotto, qui fuerit Sipontinus pontifex, in eo maxime libro, cui titulum fecisset Copiæ cornu. Nam quoniā plurimū autoritate (sic enim quicumque illi aiebāt) apud Urbinatem ducem, cui dicatus is liber, Medices suus Laurentius & gratia ualet, per eum uidelicet operis istius, & quidem archetypi facta est Politiano potestas. Ergo ut hunc semel inuncauit librū, uelut instar quoddam uirgulæ diuinæ, publicam prorsus materiam priuati iuris facit, & ut alter Aesopi gracculus aliena superbit pluma. De his itaque per aliquot iam conciliabula iactatis, euentilatisque rumusculis, cum mihi nescio quid, ut est officiosissimus homo, Robertus noster Saluiatus renuntiasset, non literarum modò, sed literatorum quoque omnium uelut alba linea magnus amator, agnouit statim inuidiæ mores, quæ dum cui nocere molitur, in omnia sese uertit, & ut ille apud Licentium Proteus:

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis.

At enim quod ad ipsius ictus oecalluerā, non sum propterea studiis iratus meis, tantum laboris tali mercede rependētib, nec ipse me damnaui, quod non hanc teterriam pestem desidia magis placassem: nec, ut nonnulli forsitan cupiebāt, concerpserim librū, sed cum potius seposui paululum, & omnia in præsens edendū cura, tantumque sulcis uelut

cis uelut intercisiuis ita librum nonnunquam sicut hortum rigans, pleniorē tamen cogitatum uelut à siliquis ad panes, hoc est, à ludicris ad philosophiæ seriā transtulī. Sic igitur uersare altiora quæpiam animo studia, & operæ grauioris institui, quæ suo & ipsa tempore (si lecta potenter erit res) in publicam utilitatem; quò magis argutatoribus istis oculi doleant, apparebunt. Etenim ego tenera adhuc ætate, sub duobus excellentissimis hominibus, Marsilio Ficino Florentino, cuius longè felicior, quàm Thracensis Orphei cithara uerā (ni fallor) Euridicem, hoc est, amplissimi iudicij Platonici sapiētiā, reuocauit ab inferis, & Argyropilo Byzantio Peripateticorum sui temporis longè clarissimo, dabam quidem philosophiæ utriq; operam, sed non admodū assiduam, uidelicet ad Homeri poetæ blandimenta natura, & ætate procliuor, quem tum latine quoq; miro, ut adulescens, ardore, miro studio uersibus interpretabar. Postea uerò rebus alijs, negotijsq; prementibus, sic ego nonnunq; de philosophiā, quasi de Nilo canes, bibi, fugi, donec reuersus est in hanc urbem maxime Laurentij Medicis cum beneuolentia, tum uirtutis & ingenij similitudine allectus, princeps hic nobilissimus Ioannes Picus Mirandula, uir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis, animiq; dotibus cumulatus, utpote forma penè diuina iuuenis, & eminenti corporis maiestate, perspicacissimo ingenio, memoria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, uberiq; facundia, dubium uerò iudicio mirabilior, an moribus. Iam idem totius philosophiæ consultissimus, etiamq; uaria linguarū literatura, & omnibus honestis artibus supra ueri fidem munitus atq; instructus. Deniq; ut semel complectar, nullo non præconio maior. Is igitur cōtinuò me, cum quo partiri curas dulcissimas, & nugari suauiter interdū solet, & quæ sibi studiōrū propè assiduū comitem (qui summus honor) adlegit: is me institit ad philosophiā, non ut antea somniculosus, sed uegetis, uigilantibusq; oculis explorandā, quasi quodam suæ uocis animare classico. Quocirca talem ego illum, tantumq; uel auctorem nactus, uel ducē, ne utiquā occasione defui, quia occurri potius, & arripui, sic ut assiduò propemodū summorū tractatu auctorū, uelut attrito crebrius silice pauclas saltē ueri scintillas uidear excudisse, tantūq; flammæ rapuisse somitibus, ut in nocte cæca, & illumi iamiam mihi aliquid pfectò fulgoris sublucescat. Sed ecce tibi interim, dum totus in hoc ego, repente Cornu istud in uulgus. Fit cōcursus. Est in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calumnia me liberat. Vidisses continuò nonnullorū uultus lugubre quiddā tacentes, et quod antea nunquā soliti nescio tum quo pacto (sicut ille apud Platonē Trasimachus) erubescerent. Sed isti quidē Cornu, quanq; certè non uacuo, quid inesse tamē uiderim, non est huius temporis iudiciū. Tantū constiterit in præsentiarū non idem spectasse me, quod eius uoluminis auctorē, nec par utriq; destinatumq; præstitutumq; fastigiū. Quod sicubi locos eisdē pro re nata fortē uterq; tractauimus (id autē incidere aliubi fuit necesse) crassior tamen inter nos, q̃ inter Piramū, Thisbenq; paries. Argumento sit interim uel illa Iuuen. Cotytto, quæ tamen apud ipsum Cocytos est, de qua tanq; de paupere regno cū Domitio digladiat: uel ara item Martialis frequens cornibus, uel philyra, uel si quid aliud istiusmodi, quod optes cū meis manipularibus, accēsisq; cōmittere. Quin illud euenit, ut hoc ipso, quo Miscellanea cessabant, interuallo, centū quædam adnotationes doctæ me hercules (quis enim neget?) & laboriosæ ab homine amicissimo nobis, nec huius ignaro propositi, tū pene etiā literato, nō sine beneuola, grataq; nostri mentiōe publicarētur. In quæis unū casu, credo, uel alterū pari fermè atq; apud nos argumēto, complurcula certè germana illorū propemodū, quæ uel cum fastos Nasonis abhinc nouenniū fermè uel

uel postea cū Flacci Satyras interpretabamur, quanta norunt omnes frequentia, publico auditorio dictaueramus. Per sanctē (si sit opus) deierem, tenens aram, cogitasse me statim, si non de meo, certē de communi iure concedere amico penitus, nec aliquid ex eis agnoscere, quorum sibi ille titulum haud, opinor, uindicauisset. Non enim sic fastu turgeo, sic mihi ipse faueo, ut uideri uelim tam docti hominis in aliquo doctor, ne mihi illud in os iaciatur, sus Mineruam. Sed quoniam sic ea se principem demum reperisse narrabat, ut ignorata prorsus (ita, credo, putauit) & inenarrata ad eam diem cæteris asseueraret, coactus fateor sum, quod & ipse pro ea quam profitetur, humanitate facile patietur, simpliciter, ingenuē que professionem meam suspicionibus istis communis ignorantiaē absolueret. Nam sicut haberi iure uel inciuilis possim, uel arrogans, si nō ei quoq, qui tam sit & diligens, & eruditus, domi & ista, & meliora nasci putem (quandoquidem medio posuit Deus omnia campo) sic ē diuerso patrociniū fama deferere non solum dissoluti, sed etiā (ni fallor) in semetipsum penē crudelis uideri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, fausta que precamur, & cupimus, qui nostra post nos aut inuenit, aut certē dixit. Tantum rogamus, ne pigeat in eorum consortium, quæ tantō antē tam multi sub nobis exceperunt, & in quibus pro uirili parte laborauimus, etiam nos sicuti paritariō admittere, ne non amicorum sint (quod ait Euripides) cuncta cōmunia.

MISCELLANEORVM FINIS.

ANGELVS POLITIANVS AN:

DREAE MAGNANIMO SVO S.

EFFLAGITARI scribis istic ab ijs qui libros excudunt formis, Herodianum meum. Meum enim iure appello, quem quasi latinitate donauerim. Tum rogas codicem tibi ipsum tuum remittam aliquando, nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius, quam seuerè castigatū: sic autē, ut nostra errata plura in eo, quam librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certè meo, hoc est, interpretis, plus aliquanto ueniam deberi, quam auctoris. Quoniam meliusculè respondent ferè, quæ scribas, ut sit liber quasi cursus, quam quæ uertas, ubi nihil extra præscriptum. Accedit & illud, quod hoc mihi munus interpretandi quasi leuioris operæ fuit, utpote qui diebus pauculis dictauerim sic deambulans. Itaque tantū abest, ut mihi inde laudem petam, ut etiam abundè pulchrū fore putem, si uitauero grauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis, tum tibi in primis, omnem huius operis defensionem, non remitto solū, sed etiam propè interdico, uosque integros ad alia referuo, quæ possent edentur. Sed quatenus plurimi sunt apud uos, qui mihi etiā plus nimio fauent, unus tamen es tu Andrea Magnanime, cognomēto isto tuo gentilitio dignissime, quem equidē faciam plurimi, cum quod ex bonis ortus, & opibus flores, & honoribus, tum uel maximè, quod ingenio es elegantissimo, moribus suauissimis, gratia quadam (quicquid agis, quicquid loqueris, imò etiam si nihil agis, nihilque loqueris) singulari, ac uultu denique ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaque nihil quatenus metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquam enim malè de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelliget. Vnum tantū est, quod à te nunc contendo, cures pro reliqua in nostris rebus diligentia, ut quam minimū quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur: ut que ne illæ ipsæ quidem adnotatiūculæ omittantur, quas marginibus adscriptimus. Inter eas uerò, etiā locos puto treis, quatuorue ad summū reperiēs, ubi fuit excusatione utendū, corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc uerò facillè procuranda, obeūdaque magis idoneum habere, magisque ex usu tuo neminem possis, quam Alexandrum Sartium ciuem tuū, literatum hominem, nostrique studiosum, tum (quod ego in hac re primū puto) neutiquam in amici negotio dormitantē. Vale. In rusculo Fesulano, Pridie Nonas Maias, Anno salutis, M. CCCCXCIII.

ANGELI POLITIANI AD INNOCENTIVM VIII. PONTIFICEM MAXIMUM, PRAEFATIO

in Herodiani historiam, è Græco in Latinum conuersam.

CVM Romæ abhinc triennium fermè in comitatu essem Florentinae legationis, quæ tibi, sancte pater Innocenti, pontifex maxime, ad supremæ istius dignitatis fastigiū nuper euectio gratulatū aduenerat, memini abs te mihi magna celebritate curam delegari, uertendi in latinam orationem Romanorum principum res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta, nostris intactæ hominibus reperirentur. Quare cum coelestis animi tui iudicio, non plus mihi honoris additum, quam oneris iniunctum animaduertere, ut primū Florentiam sum reuersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quem potissimū ex omni Græcorum copia interpretandū susceperem. Occurrit autē in primis Herodianus excellens rerū scriptor, & qui diu in Palatina

Palatina uersatus aula, affectuq; iam ætatis, historiam de suis temporibus compere aggressus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamē in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq; multo sanè negotio, neque inuita (ut arbitror) Minerva elucubratum est: ea mox tempora inciderūt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualeat in scribendo, omnis propemodum alacritas excuteretur. Postea uerò quàm pro tua prouidentia & pacem Italiæ cupienti reddidisti, & cum patrono meo Laurentio Medice, amplissime quidem fortunæ, sed amplioris ingenij, prudentiæq; uiro, priuatim affinitatem cōtraxisti, cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq; mundo reddita serenitas est: sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut grauati pluuiæ flores, peneq; decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera edere in publicum, & noua procudere iam libet, unde aliqua modò uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel studiosis etiam hominibus utilitas pariat. Cæterum Herodianum hunc nostrum, donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, ueluti præludium aliquod ueri iustiq; laboris læta, rogamus, fronte excipias, summe pontifex: magnam in eo negotiorum personarumq; uarietatem, multam rerū nouitatē deprehensurus, crebraq; in utramq; partem fortunę ceu uacillantis exempla, consiliaq; admirabilia, & consiliorū inopinatos euentus, grauesq; pro tempore sentētiæ, & plenam ubiq; dignitatis, plenam suauitatis orationē, copiosam uidelicet quandam ad instruendos mores suppellectilem, & ceu speculum humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde ea capere atq; haurire documēta queat, per quæ uel publicis, uel priuatis rationibus consulatur. Quæ sanè nostræ fuerunt partes, tentauimus profectò, utinamq; effecerimus, uti omnia ex fide responderent: ne inepta peregrinitas, ne græculæ usq; figuræ, nisi si quæ iam pro receptis habentur, latinam quasi polluerēt castitatem, ut eadem propemodum esset linguæ utriusq; perspicuitas, eademq; munditiæ, idem utrobique sensus, atq; indoles: nulla uocum morositas, nulla anxietas. Tu quando nobis aliquod ceu signum ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandū sustulisti, perge, obsecro, sanctissime pater, perge, inquam, fouere, atq; illustrare bonas artes, quę sese pedibus istis sanctissimis aduoluunt supplices, numen que tuum aduersus rudem inscitiam, tetramq; barbariē implorant: ut à quo pax Italiæ, atq; adeò terrarum orbī restituta est, etiam ab eodem pacis alumna literæ, ab iniuria scilicet, atq; indignitate uindicerentur.

Ang. Polit.

d HERODIANI

HERODIANI HISTORIAE DE IMPERIO POST MARCVM, VEL DE SVIS TEMPORIBUS, Liber primus.

ANGELO POLITIANO INTERPRETE.

VI res antiquas posteris prodiderunt, ueteremque historiae memoriam renouare literis studuerunt, ei magna ex parte, dum famam eruditionis affectant, nomenque suum conantur ab iniuria obliuionis asserere, minus sane multam in ueri peruestigatione, quam in exornanda componendaque oratione industriam posuerunt: rati scilicet, neque si quid in rebus a suo seculo remotissimis falsi proderetur, posse refelli: & se tamen suauitate narrationis amplissimum laboris, ingenijque sui fructum percepturos.

Alij uero priuatis inimicijs, tyrannorumque odio prouecti, aut in laudes principum, ciuitatum, priuatorumque hominum immodicis assentationibus effusi, tenues per se res, atque humiles, scribendi tamen artificio longe supra ueri fidem sustulerunt. Ego uero contra, non quidem acceptam ab alijs, aut incognitam, aut testibus egentem historiam, sed eorum qui legent, sensibus adhuc memoriaeque inhaerentem, summa uel fide, uel diligentia collectam, conscribendam suscepi: sperans haud iniucundam fore posteritati, earum rerum notitiam, quae multae sane atque magnae, haud ita longo tempore acciderunt. Nam si quis ab Augusto principe omnem aetatem complectatur animo, cum scilicet Romanorum potentia ad unius est arbitrium deuoluta, ne annis quidem illis circiter ducentis (tot enim ferme ad Marci tempora numerantur) aut imperiorum tam diuersas successiones reperiet, aut bellorum uel ciuiliu, uel externorum tam uarios casus atque euentus, in tot excitas gentes, tot urbes nostras, barbarasque expugnatas, praeterea terrae motus & pestilentias, uitas quoque principum & tyrannorum adeo nouas, atque inauditas, ut nulla ijs apud ueteres consimilia exempla, aut certe quae paucissima inueniantur: quorum alij diuturnam, alij breuem potentiam obtinuerunt, nonnulli autem uix dum inuito honore, imperatoresque duntaxat appellati, eodem illo, quo susceperant die, imperium amiserunt. Nam cum sexaginta annis plures quam pro tempore principes urbs Roma pertulerit, factum ex eo est, uti multae sane, uariaeque res, atque admiratione dignae exorirentur: quippe etate prouecti principes, utpote rerum negotiorumque periti, diligentius sese, suosque regebant: contra adulescentes molliter atque indulgenter habiti, noua scilicet permulta designabant. Quo factum est, ut dispari aetate atque licentia, disparia quoque studia, moresque sequerentur. Haec quemadmodum gesta sint, temporum ipsorum atque principum seruato ordine, perscribemus.

Imperator Marcus filias quidem suscepit complures, mares autem duos: horum alter natus minor adulescentulus admodum fatus est functus: Verissimo nomen fuit. Alterum uero, Commodum nomine, magna diligentia, curaque pater educauit, accitis undique uiris doctrina claris, maximaque proposita mercede, uti mores pro se quisque filij, ingeniumque excolerent. Filias porro cum adoleuissent, optimis ex ordine senatorio uiris collocauit. Neque enim qui longam generis seriem praferrent, aut qui opes nimias ostentarēt, sed qui morum probitate, atque modestia, uitaeque innocentia praecellerent, eos sibi generos deligendos putabat. Haec enim sola animi bona certa esse, stabiliaque ducebat. Virtutem nullam non magnopere exercuit. Adeo literarum antiquitatis studiosus, ut nemini sit in eo genere Graecorum Romanorumque

manorumq; secundus. Argumenta sunt permulta, quæ ab illo dicta atq; conscripta, ad nos usq; peruenerunt. Adeo uero ciuilem sese, & cōmodum omnib. principem præstabat, ut adeuntū cuius dextram placidè daret, neminemq; à suis custodibus prohiberi aditū pateretur, solusq; Imperatorū sapientiæ studiū non uerbis, aut decretorū scientia, sed grāuitate morū, uitæq; continentia usurpauit. Quo factum est, ut magnū sapientium uirorū prouentum etas illa extulerit. Solēt enim plerunq; homines uitam principis æmulari. Quæcūq; igitur ab illo modestè atq; fortiter domi forisq; sunt gesta, qualemq; porro se aduersus barbaras nationes Septentrioni subiectas, soliq; orienti gesserit, ea sunt multorū doctissimorumq; hominum cōprehensa mōnimentis. Quæ uero post Marci obitū per uniuersam ætatem uisa mihi auditaq; sunt, nonnulla item in experiūdo cognita, utpote in publicis officijs, principalibusq; uersatō, ea nunc conscribenda suscepī.

SEnem iam Marcum, neq; ætate solū, sed laboribus multis, curisq; confectum, sedum in Pannonijs ageret grauissimus repente perculit morbus. Quare cū deploratam planè salutē suam sentiret, anxius uidelicet agebat, ne filius qui tum primam inierat adulescentiam, siue ætatis feruore nimio, siue licentia quadā summa, quam in orbitate esset habiturus, bonis artibus studijsq; relictis, ebrietati sese & crapulæ dederet. Quippe facilè ingenia adulescentiū à recta honestaq; disciplina ad luxū uoluptatesq; delabūtur. Terrebat insuper hominem minime imperitum, multorū memoria principum, qui iuuenēs imperiū suscepissent, ut Dionysii Siciliæ tyranni, cuius tanta fuit intemperantia uictus, ut nouarū uoluptatum inuentores summis afficeret præmijs: ut item eorū, qui Alexandro successerunt. Ita enim contumeliosè uolēterq; dominati sunt, ut illius imperio graue dedecus conciliarint. Si quidem Ptolemæus eō turpitudinis prolapsus est, ut contra Macedonum, atq; adeo Græcorū omnium leges, etiam sororij amoribus implicaretur. Antigonus autē, quò Liberū patrem repræsentaret, pro causā & diademate Macedonico, hederam capiti circumdare, thyrsūq; pro sceptro gestare est solitus. Sollicitabant animū senis recētia quoq; exempla, ut Neronis ipsius, qui ne à maternā quidem cæde abstineret, & se ridiculū populo spectaculum præbuerit. Vt item Domitiani, qui nihil sibi ad extremam crudelitatem reliqui fecerit. Has igitur tyrannidū imagines cum animo uolutans, inter spem metūq; agitabatur. Terrebat præterea illum Germaniæ uicina gens, quam nōdum planè subiecerat, sed partim in societatem adsciuerat, alios armis belloq; edomuerat. Nonnulli etiam ex ijs effugerant, metuq; principis in præsens continebātur. Quare dubitabat, ne despecta mox filij ætate, arma resumerent: quippe barbaris mos, quamlibet leuibus mōmētis aut causis impelli. His igitur curarū fluctibus æstuans, amicos propinquosq; omnes quotquot aderant, conuocari iubet. Qui postquam conuenerunt, cōstituto in eorū conspectu adulescente filio, paululumq; se e grabato subleuans, huiusmodi habuit orationem:

DOlere uos, atq; angī, cū ita me affectū contemplantini, minime mirandū. Quippe humanū est, humanis casibus ingemiscere, multoq; magis misericordiam prouocant, quæ oculis usurpamus. Caterū peculiaris uobiscū nostra ratio est. Nam de mei erga uos animi cōscientia mutuam spero à uobis quasi meo iure beneuolentiam. Nunc autē illud incidit, cū & mihi sit iudiciū faciendū, frustra ne uobis honorem tam diu habuerim, studiumq; omne meum lubens detulerim, & uobis referenda gratia ostendendum, non esse eorum quæ acceperitis, immemores. Videtis filium, quē ipsimet educaſtis, primas nunc adulescentiæ metas ingredientem, quasiq; in salo atq; in fluctu uitæ gubernatoribus indigentem, ne

Ang. Polit.

d 2 rerum

rerum imperitia de recto quasi cursu ablatum, malis artibus impingat. Este igitur uos illi pro me uno multi parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo. Neque enim aut pecuniae uis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri principem possunt, nisi illi ipsi quos regas, animum imperanti beneuolentiamque accommodent. Quippe si demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex bonitate ciuium suorum animis instillant. Neque enim quos seruire necessitas coegit, sed quos obtemperare sua quemque uoluntas adegit, si sunt in agendo patiendoque a suspitione omni assentationeque uacui: nunquamque imperia detrectant, nisi uiolenter contumelioseque sint habiti. Est autem difficile, in maxima licentia moderari sibi, quasi que frenos imponere cupiditatibus. Quod si bene uiuendi autores illi fueritis, & quae nunc coram audit, identidem admonueritis, una opera & ipsum uobis reliquisque omnibus optimum principem reddetis, & memoriam nostram demerebimini, quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere. Talia dicentem Marcum, ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac langore nimio supinus in lectulum relaberetur. Tanta autem quicumque aderant, miseratio inuasit, ut ex his nonnulli pro dolore parum animi compotes clamorem extollerent. Sed ille cum diem unum duntaxat, noctemque superuixisset, fato est functus, sic ut magnum sui desiderium eius aetatis mortalibus, posteris uero etiam uirtutis memoriam reliquerit sempiternam. Postquam uero illius mortem fama uulgauit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebemque adeo omnem luctus occupauit. Neque ulli sane Romanae ditionis mortales fuerunt, qui non eiusmodi nuncium multis lachrymis exceperint, omnesque eum uelut una uoce, alij parentem probum, alij bonum imperatorem, quidam fortissimum ducem, nonnulli etiam continentem moderatumque principem uocitabant. Neque sane quisquam falsus habebatur. Paucis autem post diebus, celebrato iam funere, uisum amicis est, adulescentem adducere ad exercitum, ut & milites alloqueretur, & (qui nouis imperatoribus mos est) pecuniis elargiendis, uelut autoramento quodam illorum sibi animos adiungeret. Edictum itaque omnibus, ut in campum de more adessent frequentes. Cum itaque processisset Commodus, ac rem diuinam fecisset, erectumque ad hoc ipsum medijs castris tribunal conscendisset, paternis amicis, qui multi sane doctissimi que uiri aderant, circumstantibus, ad hunc ferme modum uerba fecit:

Communem mihi esse uobiscum huius moeroris calamitatis, neque uos aliter quam me ipsum affectos esse planissime persuasum habeo. Neque enim ego superstitie parente ipso meo, superiorē me uobis unquam gessi. Nam ille ita nos uniuersos, ut unum alique diligebat, libentiusque me comilitonem quam filium uocitabat. Quippe hanc naturae appellationē, illam uero uirtutis communicationem existimabat. Quin infantem saepe me in ulnis gestans, uobis dabat in manus, quasi que uestrae mandabat fidei. Quapropter minime dubito, quin mihi omnem sitis beneuolentiam exhibituri: cum pro alumno me maiores nati habere debeant, ipsos autem aequales condiscipulos armorum iure appellauerim: si quidem ita nos uniuersos, ut unum alique pater diligebat, omni que uirtutum studio, ac bonis artibus curabat instituendos. Nunc me post illum uobis fortuna principem dedit, non quidem adscititium, quales ante me fuerunt, neque uelut acquisito imperio gloriantē. Quippe unus ego uobis natus educatusque in aula, priuatique intactum cunabulis, statim me ut ex aluo prodieram, imperatoria purpura suscepit, simul que sol hominem me uidit, & principem. Haec cum animis uestris reputantes, iure principem colite, non datum uobis, sed natum. Nam pater quidem iam in coelum euectus, confors est, confessorque deorum.

Nobis

Nobis autem orbis terrarum gubernacula, rerumque humanarum cura incumbit. Quæ quos successus, quantasque habituræ sint vires, in uestra manu est. Si enim belli reliquias fortiter deleueritis, & imperij Romani terminos ad Oceanum usque promoueritis, cum ipsi uobis ingentem gloriam comparabitis, tum communis parentis memorie debitam gratiam referetis. Atque eum quidem exaudire, quæ dicimus, & intueri præsentem, quæ gerimus, credite. Nos autem felicissimos, qui benefactorum nostrorum testem eiusmodi simus habituri. Quæ igitur ad hanc diem fortissimè prosperrimeque gessistis, illius scilicet sapientie gubernationisque tribuuntur. Quæ autem mecum, hoc est, cum iuvene imperatore uestro præclare feceritis, ea sunt uobis ipsis quasi peculiarem, cum fidei, tum uirtutis claritudinem paritura. Quocirca & ætati meæ rebus strenuè gerendis auctoritatem conciliabitis, & barbara gens initio noui principatus repressa, neque in præsens contemptu ætatis nostræ se efferet audacius, & suis nunc edocta periculis, metu deinceps perpetuo coercetur. His dictis pecuniam magna copia elargitus, ut sibi animos militum fidos faceret, in aulam reuersus est. Igitur breue sanè ad tempus, omnia paternis amicis autoribus gerebantur. Qui assiduitate, prudentisque consilio, nullo loco deerant, tantum ei tribuentes laxamenti, quantum satis esse ad tuendam corporis ualitudinem arbitrabantur. Paulatim deinceps irrepserè nonnulli ex aulico famulitio, qui sibi ad corrumpendam iuuenis imperatoris indolem nihil facerent reliqui. Quippe mensarii adulescentes, qui uentre atque obscenæ uoluptatibus felicitatem metuebantur, identidem illi urbis deliciarum admonebant, & nunc quæ illic uisu audituque iucunda forent, commemorabant, nunc rerum omnium copiam atque affluentiam ferebant laudibus. Ad hæc ripas Histri ut omni tempore incômodas uituperabant, quæ neque pomiferos haberent frutices, & perpetuis rigoribus, nubibusque obtinerentur. Nunquam ne imperator, aiebant, concretâ gelu, atque effossam portare aquam desines? Alij calidis fontibus, riuorumque fluentium frigore, auris quæ & cœlo illo fruuntur Italiæ peculiari. Tali scilicet illecebrarum mentione, facile adulescentis animum uoluptatum cupidinibus incenderunt. Itaque statim conuocatis amicis, teneri se patriæ desiderio non dissimulauit: causas tamen tam repentinæ mutationis fateri ueritus, sollicitum se aiebat esse, ne quis opulens ex nobilitate domum occuparet principis: dein collectis uiribus, quasi ex munitissima arce summam sibi rerum uindicaret, posse ex populo satis magnam uim delectorum iuuenum conflari. Talia causante illo, reliquis metu defixis, terramque tacito uultu moestoque intuentibus, surgens Pompeianus, qui & ætate reliquos anteibat, & Commodi fore rem natu maximam in matrimonium habebat: Teneri te, inquit, ô fili & domine, patriæ desiderio minimè mirandum. Quippe eadem nos quoque rerum domesticarum cupido sollicitat, sed ei tamen resistimus, quoniam priores partes agunt, magisque incumbunt nobis, quæ hic expedienda supersunt. Nam illis quidem uel in posterum diutius perfrueris. Roma autem illic est, ubi imperator est. Cæterum bellum relinquere inchoatum, præterquam quod indecorum uidetur, etiam periculosum est. Quippe audaciam barbaris iniicimus: neque enim remeandi cupiditate decessisse nos, sed aufugisse metu percussos arbitrabuntur. Tibi autem quam fuerit pulchrum, deuictis hostibus, atque imperij finibus ad Oceanum usque propagatis, redire in urbem triumphantem, uinctosque & captiuos præteragentes reges satrapasque barbaros, his enim artibus prioribus seculis Romani homines magni atque illustres euaserunt. Nihil est autem quod uereare, nequa illic res tuæ periclitentur. Nam & optimus quisque senator tecum hic est, et exercitus uniuersus tuum coram propugnat imperium. Quin ærarium quoque principalis pecuniæ nobiscum est omne. Ad hæc

Ang. Polit.

d 3

patris

patris tui memoria æternam tibi apud potestates quaslibet fidem atq; beneuolentiam roborauit. Quū ad hunc modū potiora suadens Pompeianus locutus esset, paulū modō in præsens conatus adulescentis repressit, qui reueritus senis dicta, cū nihil haberet, quod saltem honestū specie responderet, cōsiliū dimisit, diligētius affirmans consideraturū. Dein uerō ministris illius magis magisq; instantibus, nihil iam ad amicos retulit, sed datis Romam literis, ac prapōsitis quos uisum esset tuendæ Histri ripæ, & Barbarorum insultibus coercendis, profectiōē continuō edicit. Illi igitur demandata sibi munia obeuntes, haud ita longo tempore multos armis Barbaros subegerunt, quosdam autē ex ijs magnis præmijs in amicitiam sibi adiunxerunt. Quod quidem haud difficile factū fuit, quippe Barbari suapte natura pecuniæ auidi, periculorū despicientes, aut incurfibus populationibusq; uictū parant, aut proposita mercede uenalem pacem habent. Quod intelligens Cōmodus, ut pecunia, qua maximē abundabat, securitatē redimeret, nihil uidelicet petentibus denegabat. Vbi autē dedita profectiōis fama per exercitum est, ingens repentē totis castris motus extitit, nullo non redire Romam cupiente, relictoq; hostili solo, urbanas affectante delicias. Postea uerō q̄ fama ac nuncijs uulgatū est, reuerti in urbem principem, incredibilis uniuersam plebē letitia peruagatur, spem sibi unoquoq; optimam de iuuenis imperatoris præsentiā proponente, credentibusq; uniuersis paternis eum uestigijs perrecturū. Sed ille festinatō iter faciens, & iuuenili quodā ardore omneis in medio urbes curriculum pertransiens, regioq; cultu, lætisq; populorū celebritatibus exceptus, gratus nimis omnibus, atq; optatus adueniebat. Sed ubi Romam appropinquauit, Senatus statim uniuersus, populusq; Romanus magno pro se quisq; anteuertendi studio effusi, laureatiq; ac flores omnifariam, quos dabat anni tempus conferentes, q̄ quisq; ab urbe longissimē poterat, occurrebant uisuri principem ætate atq; nobilitate conspicuū. Quippe amabant illū, & quidem uerissimis affectibus natum apud ipsos, educatumq; tertioq; iam gradu imperiū nobilitatemq; Romanā complectentem. Nam paternū ei genus à primoribus senatorij ordinis, mater autē Faustina, principis uxor, Antonini Pij filia, Hadriani etiā per matrem neptis, seriem ipsam generis ad Traianū proauum referebat. Hoc editus genere Cōmodus est, cui quidem præter ætatis florem, etiā formæ dignitatis suffragabatur cōgruens corporis modus, pulchra uirilisq; facies, tranquillæ faces oculis, atq; micantes, flaua & crispa cæsaries, ut in sole ambulanti uelut igne quodam rutilaret, sic ut euntem quidam scobe aurea putarent conspergi, quidam etiā pro argumento diuinitatis acciperent, ac radios esse illos circa uerticem genituiuos opinarentur. Ad hæc lanugo malis proserpebat, easq; quasi floribus cōuestiebat. Talem igitur imperatorem faustis ominibus acclamationibusq;, & coronarū florumq; sparsionibus exceperunt. Sed postq; urbem ingressus est, Iouisq; primum, dein ceterorum deorū templa consalutauit, gratiasq; senatui uniuerso, & prætorianis militib; egit seruata sibi fidei, in aulam Palatinam se recepit. Pauculis igitur annis nihil nō honoris paternis amicis exhibebat, omnibusq; eos negotijs in consilio habebat. Cura dein totius imperij alijs demandata, Peregrinum Italicum, hominem militaris disciplinæ peritissimū, prætorianis præfecit. Is adulescentis ætate abutens, delicijs illum, ganeisq; corrumpi sinebat, curaq; omni, laboribusq; susceptis, totum planē imperiū administrabat. Erat in homine inexhausta diuitiarū sitis, sic ut nihil quæ acquisierat pendens, nouis semper lucris insatiabilis inhiaret. Hic & paternos Cōmodi amicos calumnijs premere, & locupletissimū quemq;, nobilissimūq; in suspicionem adducere institit, scilicet ut perterrefacto adulescēte, atq; illis sup-

plicio

plício affectis, causam potestatemque ipse haberet in eorum bona & fortunas inuadendi. Cæterum aliquandiu cum patris memoria, tum amicorum reuerentia continuit adulescentem. Dein uelut maligna quædam atque inuida fortuna, rectum adhuc moderatumque illius ingenium subuertit. Nam ita res accidit, Lucilla erat Comodo maxima natus soror, ea prius L. Vero imperatori nupserat, quem cõsortem sibi imperij Marcus asciverat, locata que in matrimonium filia, firmissimo affinitatis uinculo astrinxerat: sed postquam L. fato functus est, manentibus adhuc Lucillæ principatus insignibus, Pompeiano eam pater despondit, nihilo tamen se eius pristinum illi honorem Cõmodus reliquit usurpandum. Nam & sella imperatoria sessitare in theatro, & ignem de more præferri patiebatur. Postea uero quæ Cõmodus uxorem duxit Crispinã, ac necesse fuit principis uxori primo loco cedere, iniquo scilicet hoc animo Lucilla ferens, atque illius honorem in suam contumeliam uertens, cum sciret à uiro suo Pompeiano Cõmodum diligere, minimè ausa est quippiam ad ipsum super occupando imperio referre: Sed animum Quadrati nobilissimi, locupletissimique adulescentis periclitata, cum quo etiam stupri cõsuetudinẽ habere existimabatur, grauissimeque apud eum de accepta iniuria conquesta paulatim adulescentem eo perpulit, ut in semet uniuersumque Senatum perniciosissime consulere. Quippe inter cæteros senatorij ordinis, qui secum in id facinus conspirarent, etiam adulescentem quendam, Quintianum nomine, prompti atque audacis animi sibi adiunxit, persuasitque, uti pugionem in sinu celans, tempus locumque caperet, factoque repente impetu Cõmodum occideret, reliqua se pecunijs largiendis curaturum. Ille in aditu amphitheatri subsistens (quippe obscuro loco facile se occultum sperabat fore) nudato confestim pugione, ac magna uoce proclamans, hunc tibi Senatus mittit: dum loquitur, nudumque ostentat pugionem, comprehensus à militibus, poenas amentie dedit, suoque indicio author à se cauendi fuit, aperto magis quam impleto consilio. Hæc igitur prima, maximaque odij causa adulescenti aduersus Senatum extitit. Ita namque animi uerba illa fauciarant, ut omnes hostium loco haberet, semperque eius memorie uox illa irruentis in se iuuenis inhæreret. Neque uero tantam hanc occasionem Perennius omisit, sed ei persuasit, ut præcipuum quemque succideret, neque eminere quempiam pateretur, quorum ipse in bona impetum faciens, facile omnium eius ætatis hominum locupletissimus euasit. Quæstiones autem Perennio diligenter exercente, soror ipsa Cõmodi, coniurati que omnes, cæteri que præterea quantulacunque suspicionem affecti, supplicio affecti sunt. Igitur Perennius sublati è medio, quos imperator uerebatur, quique illum paterno quodam affectu complectebantur, atque ipse illius tuendæ salutis cura suscepta, nihilque non auctoritatis adeptus, imperium iam ipsum animo inuaserat, persuasitque Cõmodo, ut suos liberos adulescentes adhuc Illyricis præficeret exercitiis, ipse pecunie uim ingentem contrahebat, ut scilicet pratorianos ab ipso amplissimis largitionibus abalienaret. Filijque ite eius clan- culum copias colligebant, eo consilio, ut cum primum Perennius Cõmodum occidisset, ipsi principatum arriperent. Proditæ aut sunt insidie incredibili quodam modo. Ludos Romani Ioui Capitolino faciunt, tanta hominum confluente multitudine, quantã par est cõfluere ad tantæ urbis celebritatẽ. Spectare aut ac præsidere in theatro unã cum sacerdotibus, quos ordo singulis annis postulat, etiã imperator solitus. Cum itaque nobilissimis scenicis operam daret, sedens imperatoria sella Cõmodus pleno spectatoribus theatro, suisque cuique locis ad sedendum pro dignitate attributis, priusquam quicquam diceretur, agereturque in scena, repente quidam philosophi habitu, manu baculum gestans, peramque seminudus

ab humero suspensus curriculo prodit, mediâq; in scena consistens, manûq; silentium impetrans: Nô hoc, inquit, ludorū tempus ô Cōmode, neq; spectaculis, celebritatîq; uacandū. Imminet ceruicibus tuis Perennij gladius, ac nisi caueris, nō quidē impendens, sed iam præsens periculū, perijsti. Nam & ipse hic aduersus te cōpîas pecuniamq; colligit, & nati exercitus Illyricos sollicitant, quos nisi statim præuenias, occidisti. His dictis, siue forte quadā diuinitus huc impellente, siue id auso homine, ut gloriâ sibi ignarus atq; obscurus acquireret, seu quia speraret ingens aliquod præmiū ab Imperatore consecuturū, sanē illū derepentē obstupescerat. Cæteri autē, etsi de nihilo ea dicta suspicabantur, tamen fidem habere dissimulabant. At Perennius cōprehendi hominē iubet, ac pro furioso, & uaniloquo igne comburi. Ita scilicet pœnas dedit intempestiuae libertatis. Cæterum qui se Cōmodi studiosos uideri uolebant, perosi antea quoq; Perenniū, utpote intolerandæ hominē superbiæ contumeliæq;, nactiq; opportunū tempus, calumnijs eū premere aggrediuntur. Sed scilicet ita futurū erat, ut & Cōmodus insidias euitaret, & Perennius unâ cum liberis penderet pœnas. Quippe haud multo pōst milites quidam clām Perennij filio nummos quosdam attulerunt, illius imagine percussos, eosq; ignaro etiam Perennio, quantū erat præfectus, Cōmodo ostenderūt, totoq; insidiarū ordine patefacto, maximis sunt muneribus affecti. Quocirca inficio negotij totius Perennio, ac tū nihil minus expectanti submissi noctu à Cōmodo quidā, caput absciderūt, iussiq; statim ad illius filium pergere, cū nihil ad celeritatē sibi reliqui fecissent, etiam rumores, famamq; eorum, quæ Romæ facta essent, præuenerūt. ij amicas ei literas ab Imperatore reddiderūt, quæ magna proposita spe Romam reuerti iubebant. Ergo & consiliorū et omnis eius paratus, postremò paterni casus ignarus, cū quidā nuntij dictarent, etiam paternis ipsum uerbis acciri, qui ne ipse quidem scribere supersedisset, nisi satis momenti habituras imperatorias literas existimasset, credidit uidelicet adulescens, & quamuis iniquo animo ferret, interpellari sua consilia, tamē paterna fretus potentia, quā esse adhuc incolumem putabat, ad reditū se comparat. Tum deinde ut attigit Italiam, per eos quibus negotiū datum fuerat, occiditur. Hunc illi exitū habuerunt. Post hæc Cōmodus duos constituit præfectos, tutius fore ratus, tantam illam potestatem non uni duntaxat credere, sed dissectam in partes, imbecilliorē eo pacto contra principem reddere. Verū haud longē pōst, aliæ in illum huiuscemodi insidiæ intenduntur. Maternus erat quidam miles, multa ausus nefaria. Is repētē desertis castris, atq; aliquot in societatem cōmilitonibus ascitis, magnam perditorum manū breuī collegerat, uicosq; primò & agros populabatur, magna dein pecuniæ uī collecta, plures quotidie sibi ex facinorosis copulabat, pollicensq; ingentia cuiq; operæpretia, & in prædæ cōmunionem inuitans, eò rem adduxit, ut non iam latronū, sed iustorum hostium haberent auctoritatem. Quippe magnas etiam urbes occupabant, effractisq; per uim carceribus captiuos sine discrimine omnes uinculis eximebant, eosq; sibi impunitate ac beneficijs adiungebant. Igitur Galliam omnem atq; Hispaniam incursum uastabāt, & ut quamq; ex magnis urbibus uī ceperant, incensā direptaq; protinus abibant. Quæ ubi Cōmodus cognouit, rectoribus gentium plenas iræ atq; minarum mittit epistolas, castigans & ignauia exprobrans, simul cōparare aduersus illos exercitū imperans. Quod ubi latrones acceperunt, decedendū sibi ex illis regionibus rati, clām per auia quadā cōpendia, seorsum alij ab alijs, in Italiā peruenerūt, ac iam de regno maioribusq; rebus Maternus cū suis deliberabat. Nā quando hæctenus omnia illi spe ulterius processerant, aut aliquid magnū inuadendū sibi existimabat, aut certē quando in

id disci-

id discriminis inciderat, nō obscure neq; ignauē moriendū. Sed quoniā se nō tantis esse uiribus intelligebat, quantæ ad resistendū Commodo collata acie satis essent: quippe & Romanæ plebis, & pratorianorū militū propensa in Cōmodum uoluntas credebatur, arte sibi consilioq; grassandū statuebat. Quocirca tale quiddā cōminiscitur. Veris initio, solenniq; die, pompam matri deūm Romani celebrāt: In ea quæ apud quemq; sunt diuitiarum præcipua, supellexq; pleraq; imperatoria, materiæ aut artis spectandæ præferri ante deam solent. Passimq; omnibus ludēdi licentia permissa, sic ut personas induant, quas cuiq; libitū, nullamq; nō magistratum quoq; imaginē, prout cuiusq; studiū repræsentent, sic ut non temerē à falsis ueros dinoscas. Putauit hoc Maternus idoneū celandis insidijs tēpus, ratus fore ut si personam stipatoris alicuius indueret, suosq; ad eandē similitudinē armis ornaret, ac se hastatis immiscerēt, sic ut pars esse comitatus imperatorij crederetur, nullo uidelicet præcauente, repente impetu facto Cōmodum obtruncarent. Sed proditus imperatori à socijs quibusdam, qui unā cum ipso uenerant in urbē, indignantibus scilicet, siquidē eum non pro latrone iam, sed pro principe habituri forent, anteq; festus dies adesset, & ipse cōprehensus, ac multatus capite, & qui eiusdem factionis erant, meritis supplicijs affecti. At Cōmodus facta re diuina, gratulatusq; deæ festū agitabat, pompamq; gaudens frequentabat. Sed & populus omnis pro imperatoris salute diem lætabūdus celebrabat. Quæ aut ratio sit, cur huic deæ tantū honorē Romani habeant, non alienū uidetur, quantū ex historia accepimus, cōmemorare, præsertim cū ea res plerisq; Græcorū ignota esse uideatur. Ipsum igitur simulacrū cælitus, ut aiūt, demissum, neq; qua sit materia, nec à quo fabricatū artifice satis constat, neq; planē hominū manibus creditur factum. Hoc igitur decidisse cælitus ferunt in quendam Phrygiæ agrū, cui nomen Pesinunti, à casu eius simulacri factū putant. Ibi enim à principio cōparuisse: licet apud alios comperiam, pugnam illic illum Phryga, Tantalumq; Lydū inter se cōseruisse, siue de uia ortam, siue potius ob raptum Ganymedis. Cumq; diu æquis uiribus decertatum foret, ac permulti utrinq; cecidissent, nomē ex ea clade loco esse impositū. Hic etiam fama fert, Ganymedē ipsum trahentibus in diuersa germani atq; amatoris manibus uita esse orbatū, sublatumq; e medio, pro calamitatis solatio relata ad louem raptorē fabula diuinis fuisse honorib. affectum. In hoc quem diximus Pesinunte, Phryges olim orgia colebant, ad ipsum fluuiū Gallum, à quo etiā euirati deæ sacerdotes cognominantur. Sed ubi res Romana creuit, responso accepto mansurū imperiū, atq; ad summam auctū iri, si Pesinuntiam deam ad se transferrent, missi in Phrygiā legati sunt, petatum deæ simulacrū, quod quidē facile concessum est, consanguineos se dictitantibus, atq; oriundos ab Aenea Phryge. Cū itaq; nauigio deuectū simulacrū ad ipsas Tyberis fauces appulisset, quibus tum Romani uice portuū utebantur, confestim diuina quadā uī nauigiū substitit, neq; ullis Romani populi certatim trahentis moueri uiribus potuit, donec Vestalis sacerdos adesset. Ea cū uirginitatem perpetuò seruandam polluisse falsò argueretur, damnationem metuēs, supplex petiit à populo, ut iudicium de se deæ Pesinuntia committerent, quo impetrato, zonam recinxit, clarē precata, ut si intemeratam se esse, ac uirginem dea sciret, nauim progredi iuberet. Quæ ubi dixit, statim alligatam zonam manu ducta nauis sequi cœpit. Ita sunt pariter Romani manifestam numinis diuinitatē, atq; innocentia uirginis admirati. Sed hæc hæc nus de Pesinuntia dea, prolixius etiam fortasse quàm decuit, haud insuauē tamen sciētiā allatura ijs qui res Romanas minus cognitæ habeant. Cōmodus autem, euitatis Materni insidijs, maiore se custodia muniēbat, rarus prodire in publicū, plerunq;

plerunq; temporis in suburbanis, aut in principalib; prædijs procul ab urbe consumere, abstinere prorsus ab iurisdictione, omniq; actu imperatorio. Per idē tempus accidit, ut ingens Italiam quidem uniuersam pestilentia occuparet: sed in ciuitatem Romanā uehementius tamen sæuiret: utpote quæ & per se populo abundaret, et aduenas toto orbe confluentes exciperet. Quare magna iumentorū atq; hominū strages consecuta. Tum Cōmodus (ita scilicet quidam medicinæ periti persuaserant) Laurentum secessit, quod frigidior ea regio sit, syluisq; è lauru permultis opaca, à quo etiam regioni inditum nomen. Valere enim plurimū aiebant ad aeris euitandam contagionem, cum odores laurorū, tum ipsarū amoenitatem umbrarū. Quocirca in ipsa quoq; urbe de medicorū sententiā, pleriq; unguentis suauissimis nares atq; aures opplebant, suffituq; & odoramētis assiduē utebantur, quod meatus sensuū (ut quidā dicūt) odoribus illis occupati, neq; admittant aera tabificū: & si maximē admiserint, tamen eum maiore quasi ui lōgē superari. Cæterū nihilo secius morbus ingrauescere, hominesq; passim & pecora inter homines agitantia interire. Sed & fames eodem tempore ciuitatē oppresserat hac de causā. Cleander erat quidam Phryx genere, ex ea nota hominū, qui publicē per præconē uæneunt. Hic cum in domū imperatoriā seruitio esset traditus, & cum ipso Cōmodo accreuisset, eò scilicet honoris atq; auctoritatis prouectus est, ut & corporis custodiā, & cubiculi curā, præterea militū præfecturā solus obtineret. Cæterū diuitiæ ac luxus, etiam illū ad imperij spem instigabant. Quocirca grandī coacta pecunia plurimū frumenti coemīt. Id autē occlusum habebat, sperans sibi Rom. pop. atq; exercitus uoluntates adiūcturū, si prius rerum necessariarum penuria laborantes, magnis repēte largitionibus demereretur. Idem gymnasium quoq; maximū exædificauerat, publicatis etiā balneis, ut eo modo populum inescaret. At Romani insensī iam pridem, ac totius causam pestilentia in eum conferentes, simul perosi hominē diuitijs inexplebilem, prius quidem confertim per theatra identidem traducebant. Dein agentē in suburbanis Cōmodo, repēte uniuersi magnis clamoribus concurrerunt, Cleandrū ad necē deposcentes. Cum autē suburbanū omne tumultu cōpleretur, & Cōmodus ipse in alto secessu uoluptatibus indulgeret, inscius quæ gereretur (nam id Cleander cauerat) repēte extra omniū expectatiōnē armati equites principis eruperunt, Cleandri iussu prouētes obuium quemq;, ac uulnerantes. Neq; scilicet populus excipere illorū impetum ualebat inermis armatorum, pedester equitum. Quare fuga facta in urbē reijciuntur, ibiq; permulti, neq; modō, quos ferro milites cōficiebāt, neci dediti, sed quos etiā ipsi pculcauerunt equites, quiq; aut conferta turba, aut equitum incursu cōflictabantur. Igitur ad urbis portas sine ullō impedimento persecuti, magnā populi partē interfecerunt. Qui autē in urbe remanserant, calamitate suorum intellecta, clausis domibus cum in tecta & culmina euasisissent, lapidibus, regulisq; equites desuper incessabant. Itaq; statim conuersa fortuna est, nullo in manib; de certare auso, sed omni multitudine desuper quasi ex tuto dimicante. Quocirca faucij magna pars, cum tolerare iam ulterius nequirēt, terga fugæ mandarunt. Multi itaq; cadebāt crebro telorū iactu, multi equis excutiebantur, inter deuolutos lapides fallēte uestigio lapsantibus. Sed & pedites qui in urbe statioēs habebāt, populo suppetias aduersus inuisos sibi equites raptim tulerūt. Itaq; cū ciuile bellū esset, nemo tamē quæ gereretur, nunciare Cōmodo audebat, metu Cleandri potentia: donec maxima natu soror Fadilla nōmine, accurrens ad Imperatorem, quippe facilis aditus sorori, crinibus solutis proiecta humi, ac planē in lugu brem habitū deformata: Tu quidem, inquit, ô princeps, otīū agitans, & omnium

quæ

quæ gerantur ignarus, extremo in periculo uersaris. Nos autem sanguis tuus pro-
pmodum occidimus. Actum de pop. Romano, actum magna ex parte etiam de exer-
citu est, & quæ ne à Barbaris quidem nos passuros expectabamus, ea nobis dome-
stici faciunt, & in quos maxima contulisti beneficia, eos primos inimicos habes.
Cleander aduersus te populum, & exercitum armauit: quorum alteris inuisus est,
alteris charus, utriusque tamē in armis sunt, eademque inter se patrant, & civili sangui-
ne Romam replent. Sed in nos uidelicet utriusque multitudinis recidet calamitas,
nisi tu quæ primum neci dedideris sceleratissimum famulum, qui tantæ cladis illis iam
fuit, nobis mox futurus est autor. Hæc loquens, uestem scidit, multique item, qui ade-
rant, sumpta de uerbis mulieris audacia, Commodum territabant. Is expauesfactus,
cum iam non ut impediens, sed ut præsens periculum formidaret, acciri ad se Clean-
dri properè iubet, nihil dum certi scientem, sed tamen aliquid suspectantem Im-
peratori renunciatum. Accedentemque ad se imperat comprehendere, & caput eius am-
putatum, contoque præfixum circumferri, uoluptuosum scilicet atque optatum populo
spectaculum præbiturus. Ita id malum sedatum, atque utrinque dimicatio dirempta. Siqui-
dem milites cum occisum uiderent, pro quo decertabant, iram quoque Imperato-
ris formidabant, cui uerba data, nihilque non factum contra illius sententiam compe-
rant. Populus contra satisfactum sibi auctoris supplicio putabat. Sed & liberi Clean-
dri (binos enim uirilis sexus habebat) & quotquot illius amici fuerant, ad unum
omnes contrucidati, tractaque per urbem cadauera, & contumeliosissime habita,
postremo in cloacas abiecta. Hæc finis Cleandri factorum fuit, quasi in uno uelut am-
bitiosius ostentaret natura (ut sic dixerim) humana posse ex infimo loco ad supre-
mum fastigium euehi hominem, atque euectum dein rursus deturbari quamlibet exi-
guo, atque insperato fortunæ momento. Ceterum Commodus tamenli uerebatur, ne
quid fortasse populus etiam contra se noui moliretur, tamen suadentibus amicis in
urbem reuersus est, ac lætis acclamationibus, magnoque comitatu exceptus, in au-
lam principalem se contulit. Enimvero ex illo tot aditis iam periculis, coepit nulli
satis confidere, sed occidere hunc, atque illum, nulli non calumniæ fidem accommodans.
Ad hæc neminem cui uirtus ulla esset, amicum sibi adiungebat, sed à cunctis æquè re-
ctis studiis animum auocauerat. Quippe quæ die nocteque aliæ ex alijs effrenæ cor-
poris uoluptates grauissimo seruitio premebant, neminemque non ab limine uelut
insidiatore submouebat, quemcunque aut probitas, aut disciplina ulla etiam medio-
cris illustraret. Scurræ uero, & qui turpissima quæque representabant, quasi addi-
ctum sibi habebant, aurigando etiam, bestiisque conficiendis supra modum exerce-
batur, ob quæ studia adulatorem eum fortitudinis gloria celebrabant, quare illa mi-
nus decorè tractabat, quæ modesto principi cōueniebat. Extitere ea tempestate e-
tiam quædam in cælo prodigia: stellæ enim per diem perpetuò apparuerunt, quæ-
damque ex his in longum productæ, medio quasi aere suspensæ uidebantur. Præterea
animalia omne genus, minimè suam naturam seruantia, cum figura corporis prodi-
giosa, tum membris haudquaquam congruentibus edebantur. Maximè autem nefas
cum in præsens dolorè attulit, tum in futurum pessimo augurio uniuersos cōterruit.
Nam cum neque imbres ulli, neque nubes, tantumque exiguus terremotus antecessis-
set, seu nocturni casu fulminis, siue igni aliquo in ipso terrarum motu uelut extrito,
totum deimproviso Pacis templum consumptum incendio est, quod unum scili-
cet opus cunctorum tota urbe maximum fuit, atque pulcherrimum. Idem templo-
rum omnium opulentissimum, egregieque munitum, multo que ornatum auro &
argento. Quippe uniuersi ferme suas illuc diuitias, quasi in theatrum congre-
bant, ideoque per noctem debacchatus ignis multos ex opulentis egenos reddidit.
Quapropter

Quapropter cōmunem quidem iacturam publicè omnes, suam autem quisq; priuatim, deplorabāt. Sed ubi templū omne consumptū ignibus est, plurima quoq; & pulcherrima urbis ædificia conflagrarunt. Inter quæ etiam Vēstæ templū, sic ut Palladiū quoq; conspiceretur, quod in primis cōlunt, atq; in arcano habent Romani, Troia (ut perhibent) aduectū, ac tum primū postq; in Italiam deuenit, conspectum ab hominibus. Quippe raptum id Vēstales uirgines mediā sacra uia in aulā Imperatoris transtulerunt. Multæ præterea, pulcherrimæq; urbis partes combustæ, plurimosq; dies peruagatū incendiū, non prius sedatum est, quā repentinis imbris extingueretur. Itaq; totam rem dñs imputabāt eius ætatis mortales, quorū scilicet uoluntate & inchoasse incendium, & desisse arbitrabantur: ac portendi bella, quæ sunt deinceps infecuta; consumpto Pacis templo interpretabantur. Quam deinceps famam rerū euentus cōprobauit. Enimvero plurimis maximisq; incōmoditatibus laborante ciuitate, non iam uti antea multitudo beneuolē Commodum aspicerē, sed referre omnes eius calamitatis causam in illius iniustos actus, & reliqua uitę crimina. Siquidē neq; latebant populū scelera hominis, neq; latere ipse uolebat, sed quæ domi non sine infamia patrabantur, ea etiam in publicū ostentare haud uerebatur, eoq; uecordię petulantięq; processit, ut patrum primò cognomen repudiaret, ac pro Cōmodo Marci filio Herculem se Iouis filium iusserit appellari, depositoq; principū Romanorū cultu leonis pellem substerneret, manuq; clauam gestaret, simul purpureas sibi, atq; auro intextas uestes circumdaret, nō sine omnium irrisione: quippe eodem schemate & sœminatum luxum, & heroum uirtutem repræsentabat. Talem se uidelicet cotidie præstabat. Idemq; mensuræ nomina demutauit, ac pro uetustis appellationibus nouas de suis cognominibus imposuit, quorū ad Herculem pleraq; tanquā scilicet ad fortissimū referebantur. Quin statuas quoq; sibi tota urbe poni iussit, inq; ijs unā pro curiā, quæ arcū contenderet, ut etiam imagines ipsæ terrores atq; minas præse ferrent: quam dein tamen Senatus post illius obitū sustulit, proq; ea libertatis imaginem reposuit. Cōmodus autē cum temperare iam sibi ultra non posset, publicè spectacula edere professus, omneis se sua manu feras occisurū pollicebatur, & cum fortissimis quibusq; iuuenū singulari certamine depugnaturū. Ea cū rumoribus celebrarentur, concurrebant ex Italia omni, ac finitimis gentibus uniuersi ad id spectaculū, quod nec antea oculis usurpauerant, neq; unquā fando audierant. Siquidem ita esse certa manus illius dicebatur, ut quodcumq; destinauerat, iaculo sagittæ ue cōtingeret. Erantq; cum illo assidue Parthorū lectissimi sagittarij, ac Numidæ iaculatores, quos ille tamen omneis longē artificio superabat. Vbi autē spectaculi dies adfuit, pleno amphitheatro exadificatus Cōmodo peridromus fuerat, per quem decurrere in orbem posset, ne cominus cum bestiis pugnas periclitaretur: sed supernē, ac de tuto locō tela iaciendo, iaculandi potius scientiam, quā fortitudinem ostentaret. Ceruos igitur, & damas, item cornigera alia præter tauros, currens pariter ipse atq; insequens impetebat, ac præuēta fuga certissimis ictibus prosternebat. Leones uerò & pantheras, aliaq; id genus nobilissima animalia, currens in orbem supernē iaculis cōfodiebat, sic ut nec telum quicquā secundū, nec uulnus uiderit, nisi letiferū. Nam ut primū se fera cōcitauerat, statim illam uel in fronte, uel in corde sauciabat, nullo præterea usus scopo, neq; ad aliam corporis partem telō destinato, sic ut pariter cum uulnere ipso cōficeretur. Cæterū bestię conquirebantur undiq; ac tum primū uidimus, quæ antea in picturis mirabamur. Quippe ex India, Aethiopia, quæ, itēq; à Meridie, & à Septentrionibus quicquid incognitū prioribus seculis fuerat, confecit ille pariter, atq;

atq; ostendit, nullo nō obstupefacto, tam certa illa manu, tamq; nusquā telis oberantibus. Idem aliquādo sagittas lunatæ cuspidis in Maurusias struthos intorquebat, quæ & pedum celeritate, & alarū quasi uelis ocyssimè ferebantur, sic ut summum contingeret collū, atq; ita capita amputaret, ut exectis ceruicibus (qui telis impetus fuerat) aliquandiu tamen uiuentibus similē cursum continuarent. Quin & pantheram, quæ scilicet eductū quendam in arenam cursu acerrimo cōprehenderat, sic ut iam iam laniatura uideretur, ita opportuno uulnere consecutus est, ut interfecta bellua hominē seruauerit, ac dentiū quoq; acie cuspide ipsa iaculi præueniret. Leones item cauea centū eductos, totidem missilibus uniuersos occidit, ita suo ordine iacentibus corporibus, ut numerari faciliē singula possent, nullo scilicet superuacuo incidente telo. Hactenus igitur quæ gerebantur, quamuis à principe aliena uiderentur, tamen quoniam fortitudinē scientiamq; præ se ferret, popularem quandā gratiam emerebantur. Verū ubi iam nudus ingressus amphitheatrum est, sumptisq; armis numeros gladiatorios implebat, tum uerò triste Rom. pop. spectaculū id uisum, nobilissimū imperatorē post tam multos parētis sui, maiorumq; triumphos, non quidem aduersus beluas arma capere militaria, uel Romanorū imperio congruentia, sed amplissimā dignitatē turpissimo fœdissimōq; cultu cōtaminare. Facile autē dimicans suos cōpares superabat, neq; tamē ultra uulnera procedebat, dante unoquoq; manus, atq; imperatorē potius q̃ gladiatorem agnoscente. Eoq; uesantiæ prouectus est, ut deserere principalem aulā, atq; in ludum gladiatorū migrare institueret, neq; se amplius Herculē appellari patiebat, adoptatō nobilissimi gladiatoris nomine, qui iam uita excessisset: quin simulacro illi Colosseō, quod Romanis uenerabile est, solis effigiem gerens, capite dempto suum imposuit, atq; in basi subscripsit, non quos consueffet imperatorios paternosq; titulos, sed pro Germanico mille gladiatorū uictorē. Cæterum ipsum quoq; desinere aliquando ab sua uecordia, & ciuitatem tyrannide liberari oportebat, idq; anno ineunte, quem diem Romani festum agunt, ad Ianum uetustissimū Italiæ deum referentes, cuius etiam Saturnum ipsum ab Ioue filio pulsum fuisse hospitem prædicant, & quod ibi latuisset, nomen Latio inditum. Quocirca etiā nunc Romani Saturnalia prius, dein uerò initiū anni more suo cōcelebrant. Estq; eius dei biceps imago, ut à quo incipit, & in quē desinit annus. Cum igitur hunc diem festū ciuitas agitaret, in quo Romani inuicem se colunt, salutantq;, & numismata alter alteri, ceteraq; omnifariam munera missitant, summiq; magistratus conspicuam sibi & solennem purpurā induunt, uniuersis diem cōcelebrantibus: statuit Cōmodus, non quidē ex imperatorijs (ut mos erat) ædibus, sed ex ipso gladiatorio ludo prodire in publicū, ac pro eleganti uestitū, purpurāq; imperialia, procedere armatus, deducente gladiatorum agminē in conspectum Romani populi. Quod ubi consilium suum ad Martiam retulit, unam ē suis concubinis, cui scilicet plurimū deferebat, ac propē uxoris eam loco habebat, sic ut præter ignem omnes honores uelut Augustæ tribuerētur: intellecto mulier tam absurdo turpiq; consilio, orare multis lacrymis, supplexq; ad genua accidere: ne aut Romanū imperiū pollui pateretur, aut ipse uitam suam perditis ac deploratis hominibus tam periculosē cōmitteret. Sed cum nihil profecisset, lacrymās discessit. Ille præfectū exercitibus, Latū nomine, & Electū cubiculi custodē ad se accitos, parare iubet in ludo ipso glatorio, quō se dormitū recipiat; ut illinc ad sacrificandū manē procederet, ac se armatū Romano populo ostentaret. Illi multis precibus persuadere tentabant, ne quid indignum principe cōnaretur. Quib. Cōmodus ira percitus faceffere ab se iussis, statim in cubiculū reuersus, ut quemad-

Ang. Polit.

c modum

modum cōsueuerat, meridiaretur, sumpto in manus libello, quales de philyra tenuissimi, atq; in utramq; partē replicabiles fiunt, conscribit in eo quoscunque illa nocte interficere destinauerat. Ex quibus prima erat Martia, mox Letus atq; Electus, post hos ingens eorū numerus, qui plurimū autoritatis in senatu obtinebāt: siquidē senes uniuersos paternos amicos tollere ē medio, ne censura illorū sua interpellarentur flagitia, bonaq; ipsa diuitū dilargiri partim militibus, partim gladiatoribus decreuerat, ut alteri se defenderent, alteri oblectarent. Eum igitur libellum ita conscriptū supra lectulū deposuit, neminem ad se introiturū suspectans. Erat autē pusio quidam, infans adhuc, ex ea nota, qui uestitu cætero nudī, sed auro gemmisq; ornatī, solent delicatissimo cuiq; Romanorū esse oblectamento. Is ita Cōmodo charus erat, ut cum illo saepe etiā cubaret, ac Philocōmodus appellaretur, ipso indicante nomine amorē principis. Hic itaq; puer fortē ludibundus, occupato inter balnea & crapulas Commodō, cubiculum (ut consueuerat) ingressus, sumpto in manus libello, qui cum lusitaret, foras processit, ac forte quadam in Martiam incidit: quæ cū puerū etiā ipsa diligeret, cōplexa prius, atq; de osculata, libellū manu aufert, uerita ne quid ob infantia in scius puer rerū fortasse grauiorū labefaceret. Agnita dein Cōmodi manu, ac legendi cupidine illecta, ubi fūnesta cōtineri, ac se primam peti intellexit, Letumq; & Electū subsequi, tantamq; deinceps reliquorū futuram cædem, hæc secū ingemiscens confusurrabat: Eugē Cōmode, hæccine præmia beneuolentiæ, amorisq; sunt? Ita scilicet de temerui, cum tam multos annos cōtumelias, ebrietatemq; tuam pertuli. Sed nequaquam tibi hæc ita successerint, uiro temulento aduersus sobriam mulierem. His dictis, Electū ad se arcessit, quem etiam ipsa aliquando per se cōuenire, utpote cubiculi custodē solita, & cū eo quoq; stupri habuisse consuetudinē credebatur, traditoq; in manus libello: Vide, inquit, Electe, cuiusmodi sumus hac nocte festū celebraturi. Is eo lecto expauesctus (erat autē Aegyptius genere, audax homo, ac promptus, & irasci facilis) statim signatū libellū per hominē sibi fidū Læto legendum mittit. Qui item exterritus, ad Martiam contendit, simulans de ijs ire se consultatum, quæ ad concinnandū ex iussu principis ludum gladiatorū pertinerent. Hoc igitur usi prætextu, constituunt, aut faciendū sibi q̄ primum, aut patiendum aliquid, nullū moræ locum, nullū procrastinationi esse. Placitū autē est, rem ueneno agi, quod se facile daturam Martia recepit, quippe solita primum illi miscere atq; offerre poculum, ut ab amica porrectum suauius biberetur. Igitur redeunti ex balneis cōmixtum uīno odoratissimo uenenū in calice obtulit. Ille diu lavando, uenandoq; collecta siti ueluti de more propinatū sibi temerē interbibit. Quare statim capitis grauedine occupatus, atq; in soporem prolapsus, cum id ex labore accidisse opinaretur, quieti se tradidit. Electus autē, & Martia recedere omnes confestim, & suam quemq; domū reuerti iubent, ne somni indigum Commodū expregesserent. Id autē aliās quoq; ex ebrietate nimia facere cōsueuerat: nam cū uel balneis, uel epulis operā daret, nullū scilicet habebat præstitutum quieti tempus. Etenim aliæ ex alijs uoluptates, eaq; inter se maximē diuersæ, seruire sibi hominem etiam inuitū quocumq; tempore subigebant. Pauxillū igitur cūm requiesset, ac iam se ad stomachū & aluum ueneni uīs insinuasset, oborta uertigine, uomitus & quidē affatim consecutus est, siue ipso cibo quem largiter antē sumpsisset, multa que meri potione uirus expellente, seu quoniam principibus mos est, antequā cibū capiant, medicamento uti, quo uenena prohibeantur. Cæterum cum multū euomisset, ueriti illi, ne ueneno quoq; omni eiecto colligeret sese, atq; unā omnes cēdi imperaret, persuaserūt magna mercede Narcisso cuidā audaci strenuorū adulescenti

adulescenti, ut ipsum in cubiculo strangularet. Hunc finem uitæ Commodus habuit, tredecim annos post parentis obitum imperio administrato, unus omnium ante se imperatorum nobilissimus, omniumque eius ætatis hominum formosissimus: quod si dicendum de fortitudine quoque est, ne in hoc quidē cuiquam præsertim destinandis ictibus, concessurus. Sed tamen totam uitæ rationem studiis (ut dictum est) foedissimis contaminauit.

LIBER SECVNDVS▷

CCIS O Cōmodo, quemadmodum superiore uolumine demonstraui-
mus, cum celare factū interfectores, & aulicas excubias fallere uellēt,
uili quodam stragulo inuolutum, constrictumque corpusculum, ac duo-
bus exploratæ fidei famulis impositū, ædib. exportandū, uelut aliquid
superuacuum ex cubuli suppellectile curauerunt. Qui aut exportabāt, per medios
euaſere custodes, partim ebrios dormitantesque, ac manu languida tenentes hasti-
lia, partim etiā socordes eorū, quæ ad se parū pertinere arbitrabātur. Ita corpus
principis furtim elatū, ac per noctem uehiculo impositum, in Aristeum miserunt.
Lætus autē, Martiaque quid agendū foret diu deliberato, tandem decernūt, ita de
eius morte rumores serere, quasi repente in apoplexiam incidisset, quod facile de
illo creditū iri existimabant, quem constabat identidē solitū immoderatis epulis
saginari. Sed ante omnia tamen uisum est, aliquem prouectū ætate, ac modestum
hominē deligere ad imperiū, per quem & ipsi incolumes forent, & omnes à seua
immoderataque tyrannide respirarent. Igitur diu consultato, neminē sic idoneum
inueniunt, ut Pertinacem. Erat autē Pertinax genere Italus, domi belli que rebus
gestis clarus, multisque insignis tropæis, quæ aduersum Germanos atque Orienta-
les Barbaros erexerat. Vnusque erat reliquus e grauissimis illis, quos pater Cōmo
amicos reliquisset, cuique plurimum ex omnibus sociis ducibusque detulerat: tu-
tus hactenus, uel grauitatē ipsam uerito, uel ob paupertatē hominis dissimulante
Cōmodo. Siquidē id quoque illius laudibus accedebat, quod cum plurima omnium
administasset, tamen erat omnium pauperrimus. Hunc igitur Pertinacē nocte in-
tempeſta sopitis omnibus, Lætus atque Electus cum paucis eiusdē factionis adesset,
& cum ianuam occlusam offendissent, ianitorē excitauerūt: qui ubi adaperuit, mi-
litesque & Lætū præfectū adesse uidit, perterritus atque expauēfactus, Pertinaci re-
nunciat. Is admitti ilicō iubet, euentura mox inquires, quæ sibi ad eam diem mala
præſagiuerat. Tanta porro fuit animi constantia, ut ne lecto quidē se mouerit, sed
ingressis Læto atque Electo, quamuis ad se occidendū missos crederet, pleno auda-
ciæ uultu, minimeque pallenti: iam pridē, inquit, hunc exitū uitæ singulis etiam no-
ctibus sperabā, qui ex omnibus paternis amicis unus adhuc essem reliquus. Ita-
que demirabar, quo nam tam diu rem differret Commodus. Proinde quid statis,
quin facitis imperata, meque à tristi aliquando, ac perpetua formidine liberatis?
Ad hæc Lætus: Desine, inquit, indigna te, & superiore uita tua fabulari, neque nos
mortē tuam, sed salutē cum nostram, tum Rōmani imperij petitū uenimus. Iacet
enim tyrannus, debitasque luit pœnas, ea passus à nobis, quæ in nos facere molieba-
tur. Quare huc adsumus imperiū tibi tradituri, quē unū ex omni Senatu, uel tem-
perantia uitæ, uel autoritate, uel ætate etiā, & grauitate morū scimus esse præſtan-
tissimū, charumque populo, & uenerabilē, sperantes quod agimus, & optabile illis,
& nobis salubre futurū. Ad hæc Pertinax: Desinite, inquit, senem ludere hominē,
atque ita timiditatis arguere, ut prius decipere, dein occidere studeatis. Atqui, in-

Ang. Polit.

c 2

quit Ele,

quit Electus, quando nobis parū credis, cape libellū hūc (nam manū certē agnoscis Cōmodi) tute lege, cognosces. pculdubio, quantū effugerimus periculī, neq̃ tentamentū aliquod in nostris uerbis, sed uerī fidē deprehendes. Quod ubi Pertinax fecit, iam profectō uiris antea quoq̃ sibi amicissimis credendū ratus, Intellecta omni re, totū se illorū potestati permisit. Placuit igitur primō exercitū adri, ac militū tentari animos, quos tamen Lætus in sententiā suam faciliē se adducturum pollicetur, quippe cuius aliqua, utpote præfecti, futura esset apud illos autoritas. Quocirca omnes quotquot aderant, ad exercitū festinant, cum iam multū noctis processisset, instante Calend. Ianuar. die. Mittūt præterea fidos homines, qui passim rumorē disseminēt, uita defunctū Commodū, Pertinacemq̃ iam imperaturū, cōtendere ad exercitū. Qui ubi rumor euagatus, repentiē populus uniuersus lymphoto similis ebacchari, & discurrere per uias, ac lætabundi omnes renūtiare p se quisq̃ amicis, quibus aut dignitas, aut diuitiæ superabant: namq̃ illis potissimū discriminē impēdebat à Cōmodo. Ibant igitur ad templa, & aras dijs gratulatū, alijs alia uociferātes. Quidā iacēre tyrannū, pars gladiatorē, nōnulli etiā multo his foediora. Quæq̃ hætenus metus represserat, ea nunc licētia ac libertate oborta, impuniē iactabantur. Sed & pleraq̃ pars populī cursu concitato, ad exercitū tendebat, ueritis omnibus, ut satis libēter imperatorem Pertinacem milites acciperent, quippe moderatū principē, nō sanē nimis ex sentētia futurū sperabant militibus: qui scilicet tyrannidi seruire, uimq̃ omnē ac rapinas exercere consueuissent. Itaq̃ uelut ad obsequiū impulsuri, cōfluxere ad castra frequētes. Quō ubi peruentum, ingressi Lætus & Electus unā cum Pertinace sunt, ibi cōuocatis militibus, ad hūc modū Lætus uerba facit: Cōmodus imperator uester apoplexiæ morbo interiit. Causa mortis nemo alius, sed est ipsemet sibi. Nam cum frustra nos optima atq̃ salubria subiiceremus, gerēs ille se quemadmodū omnes nostis, cibo potuq̃ nimio suffocatus est, atq̃ is quidē suo sibi fato extinctus periit. Quippe nō una eademq̃ cunctis hominib. mortis causa, sed aliæ alijs, cunctæq̃ tamē ad eundē tendentes uitæ finē. Verūm pro illo adducimus uobis ipsi, ac Romanus pop. uirū ætate grauiem, uita moderatū, militaris disciplinæ peritissimū, cuius bellicā uirtutē uos quidem ueterani sæpenumero experti, ceteri tot annos urbi præfectū nōn honore solum, sed etiam admiratione dignissimum iudicatis. Igitur fortuna non principem solū uobis dat, sed parentē quoq̃ optimū. Cuius principatus nō uobis modō, qui eum præsentēs tuemini, sed ijs etiā iucundissimus futurus est, qui ripas flumiuorū, ac Romani terminos imperij defensant, uidelicet res eius præclare gestas memoria retinentibus. Neq̃ uerō iam Barbaros nobis precio conciliabimus, sed eorū memores, quæ hoc duce perpeffi sunt, metu potius subigentur. Hæc dicente Læto, minimē iam se cohibuit populus, quin cessante adhuc & dubitabundo milite, Augustū illū declararet, patrēq̃ appellaret, & faustis omnibus acclamationibus psequeretur. Idē etiā milites factitabāt, quanq̃ nō pari alacritate, sed circūfusa undiq̃ inermibus, festūq̃ agitantibus diem, populī turba faciliē illos acclamare, ac Pertinacē uocare Augustū coegit. Mox iurati de more in illius nomē, factaq̃ re diuina, laureati omnes populus atq̃ exercitus psequebantur. Sed postq̃ in aulā imperatoriā per noctē (ut diximus) à milite populoq̃ deductus, magnis curarū motibus æstuabat. Et quamuis animo esse forti cōstantiq̃ uideretur, tamē illum uehementer præsentia territabant, nō de salute sua magnopere sollicitū: quippe aliā grauiora pericula contēpserat, sed repētinē tyrānidis mutationē animo uersantē, nobilitatēq̃ nonnullorū senatorū reputantē, q̃s minimē passuros arbitrabat, post imperatorē generosius. redisse principatū ad hominē priuatē stirpis atq̃ obscuræ

Nam si

Nam si uita ipsius planè temperans ac frugalis audiebat, maximamq; in bellicis negotijs gloriam fuerat adeptus, attamē claritate generis impar habebatur. Igitur postq; diluxit, in curiā se cōtulit, neq; ignem sibi preferri, neq; ulla principatus insignia passus attolli, donec senatus sententiam scitaretur. Sed eum omnes simul atq; uiderūt, letis acclamationib; unanimiter exceperunt, Augustumq; & imperatorem consalutarunt. At ille recusare institit, tanq; rem inuidiosam nomen imperij, excusare senectutē, ueniamq; orare, multos esse dictitans patricios uiros, quibus magis imperiū conueniret. Simul Glabronē manu cōprehensum protrahēs, sessitare imperatoria sella iubebat. Erat enim ille omniū patriciorū nobilissimus, ad Aeneam Veneris & Anchisæ filium seriem generis referens, idemq; iterum cōsul, qui tamē ita tum locutus est: Equidē egomet, quem tu omnium putas dignissimū, cedo tibi imperio, atq; unā mecū Senatus omnis summā tibi potestātē decernimus. Ibi uerò ille uim penē afferētibus, atq; impēsē rogātib; uniuersis, uix tandē dubitabūdu sella imperatoriā cōscēdit, atq; orationē huiuscemodi habuit:

Consensus hic uester, studiumq; eximiū unī mihi plurimū in tanta ista nobilitate deferendi, cū omni adulationis suspiciōe uacet, argumentūq; beneuolentiæ, fidemq; præferat, aliū fortassis audaciorem atq; alacriorē redderet ad ea quæ traderentur suscipienda, sperantem facili se gubernatione usurū, qui tantam in uobis beneuolentiā animaduerneret. Me autē contrā, magna ista scilicet, atque egregia, sicut honoris sensu obstupefaciunt, ita metu quodā, curaq; sollicitant. Si quidē arduū in primis est, magnis acceptis beneficijs, paria referre. Nam in beneficiorū uicissitudine, si magnam gratiā referat, qui paruam debuerit, nō tam facilitas remunerandi expenditur, q̄ in ipso argumentū grati animi cōmendatur. Sed cū prior quispiā eximia in te quædam cōtulerit, tum si illū parū amplē demerearis, nō tam deesse quod reponas, q̄ ipse inops sensuum, ac planē ingratissimus uideare. Cerno igitur iam animo, q̄ mihi arduū sit propositum certamen, ne tanto à uobis accepto honore parū me fortasse dignū exhibeam. Quippe non in sella ipsa fastigiū dignitatis, sed in operibus situm, quæ illam minimē dedecorent. Nam quantū præterita odimus, tantū de futuris bene speramus. Et ut tenax est iniuriarum memoria (quod enim offendit, nunquā obliteratur) sic beneficia in ipso excidunt usu. Si quidē non tam delectat libertas, q̄ seruitus offendit. Neq; habendam quisquā gratiā putat, quod rebus suis pro arbitrio utatur, quippe id sibi debere iure autumat. Qui uerò suis exuitur bonis, nunq; sanē iniuriarū obliuiscitur. Neq; quisquā lucro apponit, quod utilitatē in cōmune pariat. Quæ enim publicè prosunt, parū cuiq; curæ sunt: sin quæ propria cuiusq; sunt, minus ex sententia ceciderint, tum nemo satis secū benignē agi putat. Ad hæc, quicunq; enormibus tyrannorū atq; immensis largitionibus insuerunt, n̄ si frugalius paulo, aut continentius ex pecuniæ inopīa agere instituas, non tam id moderatæ cuidam dispensationi, prudentiq; attribuunt, q̄ auaritiā cōtinuò tibi & sordes exprobrant. Neq; autē cogitant, neminē posse magna cuius dilargiri, qui se à ui atq; à rapinis abstinereat. Qui autē rectē, ac pro cuiusq; dignitate dispensat, nō modò nihil cuiquā iniuste eripit, sed & cæteros frugi esse docet, & parcere parto. Hæc igitur cum animis uestris reputantes, adnitimini uos quoq; mecū patres, cōmunemq; hanc imperij administrationē existimate. Quippe in repub. optimatum, nō autē sub tyrannide uiçturi, cū ipsi optimā habere spem, tum reliquis etiam debetis polliceri. Hæc locutus Pertinax, Senatui animū addidit, uotisq; exceptus, & acclamationibus, habitusq; honorificentissimē, louis, aliorumq; deorū templis consalutatis, sacrificioq; de more factō, in aulam palatinam se contulit. Postea uerò quàm fama uul-

Ang. Polit.

e 3 gaur,

gault, quæ ille uel in Senatu dixisset, uel ad populū scripisset, læti omnes agitare, sperantes seriū se & clementē principē, parentemq; adeo magis q̄ imperatorē habituros. Nam & militib. edixit, ne cui ex populo contumeliā facerēt, ne ue quem uiatorē pulsaret, cunctaq; deniq; ad honesti cultū modestiamq; referebat. Ipse cū aut ingrederet, aut ius diceret, comem scilicet, ac mansuetā indolē ostendebat, & cū Marcū in primis referre uideret, seniores quidē admonitu delectabat, reliquos autē à crudeli contumeliosaq; tyrannide ad modestā uitā, tranquillamq; uindicatos, facile ad se amandū impulerat. Quæ cū fama latius euagaretur, nationes omnes atque exercitus subiectos Romanis aut amicos ad deferendos ei diuinos honores incitauit. Quin Barbari quoq; si qui aut frenos depulerant, aut seditiones moliebant, metu uirtutis, quā prestitisse eum superioribus bellis meminissent, iustitięq; fide, cū neminē ab illo scirent ultro offendi, sed gratiā cuiq; p̄ meritis referri, uimq; abesse & crudelitātē, sponte illi se dediderunt. Legationes præterea undique confluebant, gratulatū Rom. pop. quod Pertinacis imperio gubernarent. Sed quod plerisq; omnib. publicē priuatimq; gratum fuit, modestū mansuetumq; principē pop. Rom. cōtigisse, id uerò urbanæ cohortes imperatorū custodiæ adhibita grauiter molesteq; ferebant. Siquidē à rapinis iniurijsq; ad temperatū uitæ cultū reuocata, ac mitem illam ciuilemq; gubernandi rationē in contumeliā suā ac dedecus accipientes, ut ex qua licentiā libi ademptā intelligerēt, nullo iam pacto rectorē huiusmodi tolerandū statuebant. Igitur principio cōtumaciores se gerere, minusq; dicto audiētes esse. Postremò nondū bimestri imperio expleto, cū quidē ille iam non dubiū suæ probitatis specimen dedisset, uniuersis in optimam spē erectis, inuidit repente mala fors, quę omnia funditus euerit: sic ut egregiū illi conatus uehementer omnib. pfuturi, in medio quasi cursu prolaberentur. Nam primū quidē quicquid in Italia aut alibi gentiū inculti soli, etiamq; sub regibus uacaret, id totū occupantibus & colentib. adiudicauit: decemq; annorū immunitatē, ac perpetuā libertatē agricolis concessit. Imperatorijs autē possessionib. nomen suum inscribi prohibuit, nō esse illas dictitans imperantium proprias, sed cōmunes Romanorū, & publicas: uectigalia quoq; omnia, quæ ad cōtrahendas pecunias tyranni excogitauerāt in fluuiorū ripis, in urbiū portubus, perq; uias & itinera, penitus remisit, atq; in antiquā libertatē reuocauit. Multaq; item ad idem exemplū facturus uidebat. Nam & delatores urbe exegerat, & ubi ubi inuenirentur, puniri imperauerat: cauens ne cui de uanis criminibus periculū conflaret. Ergo in maxima trāquillitate sese, beatissimoq; rerū statu uicturos Senatus, ceteriq; arbitrabant. Siquidē adeo se æquabilē paremque ceteris præstabat, ut filium quoq; iam adulescentē in aulā palatinā nunq; adduxerit, sed intra priuatos parietes continuerit: sic ut in ludū quoq; literariū, atq; gymnasia de more itaret, nihil priuatis ab similib. erudireturq; & omnia perinde ut quiuis ē medio agigaret, neq; ullā aut tyrannicam, aut omnino imperatoriā pompā ostentaret. Cū in hac morū uiteq; modestia ageret, soli scilicet prætoriani milites, præsentē rerū conditionē haud satis æquo animo ferentes, ueterē illam licentiā uiolenter se gerendi raptandiq; omnia affectabant, interq; uina & epulas cōsilia inierunt, Pertinacē ē medio tollēdi, grauem ipsis, atq; onerosum, alterumq; eius loco imponendi rebus Romanis, indulgentem atq; intemperantē, nihilq; deniq; nō licentiæ præbiturū. Igitur confestim haud opinato cunctis otii agitantibus turbidi ac furentes, militari cursu meridie ipso, protentis hastis, nudis gladijs, frequentes ad imperatoris ædes feruntur. Re autē subita insperataq; perterriti cubicularij palatini, pauci plurimis et inermes armatis minime ausi resistere, relicta sua quisq; statioe diuersi alij aliò defugerunt.

Pauci

Paucitamē ex amicissimis nuntiato militū concursu persuadere Pertinaci conabantur, uti fuga sibi cōsuleret, populūq; auxiliū imploraret. Ille aut̄ tametsi utilia in præsens audiebat, tamē indecorū existimans, atq; illiberalē, minimeq; dignū imperatoria maiestate, atq; antea cta uita; fugæ aut latebris salutē debere: occurrere periculo, ac procedere in mediū decreuit, sperans persuasurū quæ uellet, & furentes in præsens animos placaturū. Igitur cubiculo egressus, factusq; irruētibus obuiam, quærere causas institit tam subiti motus, & à fœdissimo illo tumultu abstergere, non attonitus periculo: sed habitū oris grauē moderatūq; retinens, paremq; imperatoriæ dignitatī, ac nihil humile, nihil pauidū aut obnoxiiū, nihil deniq; supplice dignū præ se ferens, ita ad eos uerba fecit: Me quidē, ô milites, inquit, si occiditis, neq; ipsi rem magnā facitis, neq; mihi sanē grauē, hominī uidelicet huius ætatis & gloriæ. Siquidē humanæ uitæ finis certē est aliquis necessarius. Vos aut̄ principis curæ custodiæq; & propulsandis aliunde periculis adhibitos, cadē ipsos facere primos, neq; ciuili tantū, sed imperatorio quoq; sanguine polluerē dexteras, id uerō uidete, ne uel in præsens flagitiosum sit uobis, uel in posterū periculosum. Neq; enim ego ulla uos iniuria affeci. Si enim Cōmodi doletis interitū, nihil p̄fectō nouū fuit mori, qui homo natus fuerat: sin dolo necatū putatis, nō meū sanē id crimē, quippe quem ipsi scitis ab omni etiā suspiciōe procul abesse. Quæ enim tunc acta sunt, uos primi cognita habuistis, ut etiā si quid obortū suspiciōis est, id utiq; alios attigerit. Cæterū ne illo quidem extincto, quicq; uobis defieri patiemur, quod modestē, atq; ex dignitate uestra, nō aut̄ per uim & rapinas cōcupueritis. Ita loquente eo, iam quidā ex his permotum iri uidebant, neq; sanē pauci abire iam cœperant, ueritī sanctimonīā principis, ac senectutē: sed à cæteris facto impetu obtruncat. Qui statim eo perpetrato scelere multitudinē declinātes, indignissimē laturā id facinus, occupant in castra abire, muroq; cōtinent se dispositis, p̄ turribus armatis, qui populū à mœnibus arcerent. Hunc finē Pertinax sortitus est uitæ, morūq; (ut supra diximus) laudādus. Sed ubi cædis illius fama per populū dedita, tumultu scilicet, luctuq; omnia compleri, discurrere uniuersi furentibus similes, neq; certi, quid agerent, quærere ipsos autores, quos neq; inuenire tñ poterāt, neq; ulcisci. Præcipuē uerō Senatus indignē id ferre, cōmunemq; eam calamitatē existimare, desiderans parentē optimū, ac principē indulgentissimū, rursūq; tyrannidem metuens, quā cordi esse militib; intelligebat. Sed cum dies unus, itemq; alter abiisset, plebsq; uniuersa suo quisq; metu quietē ageret, & qui dignitate autoritateq; pollebant, in sua prædia q̄ longissimē poterant, ab urbe secessissent, ne quid in eligēdo successore grauius obijceretur: cognito milites, & quietū esse populū, & existere neminē, qui principē interfectū uindicaret, ipsi qui dem castris se cōtinebant: constituto aut̄ supra murū uocalissimo quoq; edicunt uenale imperiū, traditurosq; se et qui plurimū pecuniæ pollicerēt, tutoq; in aulam deducturos. Id auditū neminem ē Senatu grauitate atq; autoritate præditū, nemī nemq; ē nobilitate, aut ex his deniq; permouit, quicunq; adhuc opulenti superabant tenuēs reliquiæ Cōmodi tyrānidis, neq; ausus quisquā, aut muro succedere, aut turpem contumeliosūq; dominatū pecuniā pacisci. Sed enim Iuliano cuidā cōsulari uiro, qui grandē habere pecuniā credebāt, uespere supra cœnā nuntiāt, inter uinū atq; epulas, militū edictum. Quippe homo alioqui parū uitæ continentis habebatur. Persuadent igitur uxor, atque filia, & parasitorū turba, ut relicta mensa acceleret, & quid agatur intellegat, ac subinde inter eundū adhortātur, occupet proiectū imperium, superaturū largitione omnes, qui tantum diuitiarum possideant. Igitur ubi ad muros accessit, clamare occēpit, daturum quæ uellent:

habere se magnas opes, plenos auri thesauros, atq; argenti. Eodemq; tēpore Sulpitianus & ipse uir consularis, ac præfectus urbi, socerq; Pertinacis imperiū licitabatur. Verū in eo milites suspectā habuerūt Pertinacis propinquitatē, subesse aliquid fraudis suspectantes, quod illius cædes uindicaret. Ergo Iulianū scalis demissis supra muros attollunt, non prius ausi referare portas, quā conueniret de numero dandæ pecuniæ. Ille ingressus in castra primum quidē honores Cōmodi, & statuas quas sustulerat Senatus, instauraturū pollicebatur, concessurūq; ipsis quam quondā sub illo licentiā obtinuissent: præterea, militibus singulis plus multo argenti daturū, q̄ aut petere auderent, aut accepturos expectauerant: neq; in dando moram futurā: nam domi eam pecuniā adseruari. Quibus adducti rebus milites, atq; in tantam spem erecti, Iulianū declarant principē, simul ei Commodi cognomen imponunt. Tū signis sublati, impositisq; illius imaginibus, deducere hominē tendūt. Igitur de more sacrificio in castris peracto, exiit maiore militum comitatu, q̄ cæteri consueuerant, siquidē per uim, contraq; populi uoluntatem, perq; turpitudinē & dedecus, imperiū emercatus, iure impetū multitudinis uerebatur. Sed induti armaturas milites, circumseptiq; undiq; testudine facta, ut etiam si res posceret, dimicaret, receptoq; in mediū imperatore suo, clypeis, hastisq; supra capita elatis, ut tutiores forent, si fortē lapides è tectis mitterentur, deducunt eum in aulā, neq; auso resistere populo, neq; (ut mos est) faustis acclamationibus prosequente, sed diras procul imprecantib; uniuersis, grauiterq; exprobrantibus, quod are sibi imperiū paruisset. Tum primum uidelicet corrupti militū mores, fœdāq; & insatiabilis pecuniæ cupiditas, & contemptus imperatoris maiestatis inoleuit. Nam cū neq; uindex existeret ullus tam crudeliter interfecti principis, neq; promercale factū imperiū, fœdeq; nundinatū quisquam prohibuisset: id uerō initū causāq; militibus fuit, ut etiam in posterū turpissimi contumacissimiq; euaderent, sic ut auaritia in dies, ac principū contemptus, etiā usq; ad sanguinem prouheretur. Enim uero Iulianus imperiū adeptus, delicijs continuò crapulāq; se dedere, circa rempub. indiligens, uitamq; mollissimā, luxūq; circumfluentem traducere. Sed & spem militū fefellerat, neq; implere fidem promissorū potuerat, siquidē nec opes domi quantas iactabat, & publicū erariū sumptibus illis insanis iam pridē à Cōmodo exhaustū. Quare cū milites habebat infensos, tum à populo totius rei conscio facile contēnebatur. Itaq; & prætereuntē maledictis insectabantur, & turpes ambiguasq; uoluptates exprobrabant, sic ut propalā etiam in circo, quo maxima uis hominū confluit, Iulianum incesserent, ac uindicē Romani imperij, præfulemq; summi principatus Nigrū uocitarent, orantes ut q̄ primū adesset, ipsosq; à tantis contumelijs assereret. Is Niger consulatū gesserat, ac tum Syriæ præerat uniuersæ, qui honos ea tempestate multo maximus erat. Quippe etiā Phœnices, omnisq; ad Euphratē regio Nigri suberat imperiō, ipse etatis erat iam ad senectutē spectantis, multisq; & magnis in rebus uersatus, famā obtinuerat mansuetudinis ac dexteritatis, sic ut etiā Pertinacis uitam putaretur æmulari, Quibus maximē rebus populi fauorē adeptus uidebatur. Hūc igitur assidue frequentis populi clamores implorabant, ac præsentē Iulianum cōiutio lacerantes, illum etiā absentē uniuersi principalibus acclamationibus, faustisq; uocibus prosequabantur. Quibus intellectis, Niger putans omnia sibi ex sentētia successura, quod & à militibus negligebatur Iulianus, ut qui fidē minimē impleuerat, & contēnebatur à populo, ut parum dignus empto principatu, spem cepit imperij uindicandi. Ac primò quidē ex ducibus tribunisq; cæterisq; militibus, qui plurimum haberēt autoritatis, diuersos alium alio tempore domum dimittebat, edoc-

ctos rerum

Et nos rerum omnium quæ sibi Roma afferebantur. Id hoc consilio faciebat, ut quæ latissime toto Oriente rumores disseminarentur. Ita enim sibi adiuncturum quæ plurimos existimabat, si non imperium ex insidijs occupaturus, sed opem uocantibus atque implorantibus allaturus uideretur. Proinde uniuersi cōfestim adesse, obsecrare pro se quisque, obtestarique, ut quæ primum rempublicæ capesseret. Est autem Syrorum gens natura leuis, pronaque ad res nouandas. Amabant autem uehementer Nigrum, quod & imperium apud illos humanissime gesserat, & ludis multitudinem ac celebritatibus destituerat. Sunt autem Syri suapte natura huiusmodi oblectamentorum cupidiores, e quibus Antiocheni maximam felicissimamque urbem inhabitantes, totum ferme annum, uel in urbe ipsa, uel in suburbanis ludos & festa concelebrant. Quocirca edendis assidue spectaculis, ac remittendis exhilarandisque otio animis, ita sibi uulgus adiunxerat, ut ab omnibus magnopere coleretur. Quæ cum ita se habere intelligeret, iussis adesse dicta die militibus, reliqua etiam confluente multitudine, ita pro suggestu ad idipsum extructo uerba fecit.

Quam mite ingenium, quantaque in rebus maioribus aggrediendis nostra cautio sit, forsitan ipsi quoque iam pridem cognouistis. Neque ego nunc apud uos processisse uerba facturum, si uel privato consilio, uel incerta spe, aut spem superante cupiditate adducerem. Sed me uocant Romani, & assidue clamantes fatigant, ut eis manum porrigam salutare. Neque patiar tam excellens, tamque gloriosum relictum à maioribus imperium iacere abiectum turpiter. Vt autem citra occasionem aliquam res aggredi tantas, audax sane, temerariumque sit: ita si implorantibus ac rogantibus opem deneges, timiditatis & proditoris crimine labores. Quapropter eo consilio ad uos huc prodij, ut scitarer, quid facto opus esse duceretis, uobis que uterer quasi totius negotij huius consultoribus: quod si ex sententia successerit, communis mihi inde uobiscum erit utilitas. Neque scilicet tenues opes, aut leues sunt, quæ nos sollicitant, sed ipse Romanus populus, cui rerum omnium potestatem superi tribuerunt, ipsum Romanum imperium fluctuans adhuc, neque apud quemque certa sede residens. Sed neque parum tuta inimicus consilia, his implorantis animis, nullo ad prohibendum resistendumque parato. Nam qui illinc ueniunt, ne ipsos quidem milites, unde imperium emptitauerit, satis ei fidos fore affirmant, quoniam promissa non soluerit. Quæ sitigitur uestra mens ostendite. Talia loquentem, continuo exercitus omnis, cæterumque uulgus imperatorem atque Augustum consalutant. Tum amictum purpura reliquaque exornatum aulico paratu, ibidem ex tempore conquisito, præcedente etiam igni, in Antiochiæ primum templa, mox ad suas aedes deduxerunt, quas etiam ceu non iam priuatas omnibus extra insignibus imperatorij adornauerunt. His lætus Niger, cum scilicet & Romanorum animos, & cæterorum studia hominum animaduerneret, iam haud dubie rem omnem sibi esse in uado arbitrabatur. Qui postquam rumor increbuit, statim quaecumque aduersum Europæ continentem nationes incolunt, festinare per se quæque, ut præstò illi essent. Legati undique Antiochiā confluere, uelut ad legitimum principem. Reges quoque & satrapæ trans Euphratem Tygrinque habitantes gratulatum miserunt, suamque operam in omnem euentum pollebantur. Quos ille amplissimis affectos muneribus, gratijsque actis dimittebat, nullis sibi in præsens opus esse auxilijs affirmans, satis munitum imperium, id quæ gesturum se incruentum. Quare tanta spe sublati animis supinius iam negligetiusque agitabat, seque populumque Antiochenum otio delicijsque oblectans, ludosque edens & spectacula. Neque uero aut Romam, quod res maxime postulabat, proficisci studuit, aut Illyricos exercitus, qui scilicet in primis adeundi conciliandique fuerant, ullis de rebus certiores fecit, sperans statim intellecta re, cum Romanis eos pariter, cumque

cumq; Orientis totius exercitibus consensuros. Hæc dum agigaret, leuincertaq; spe subnixus, fama iam per Pannonios, Illyricosq; increbuerat, per que exercitus omnes, qui pro ripis Danubij Rhēniq; excubantes coercendis Barbaris Romanum tuentur imperium. Præerat aut Pannonijs uniuersis (nam unius regebantur imperio) Severus quidā, genere Afer, uehemens homo negotijs gerendis, ac ferrox, uitæq; insuetus duræ & asperæ, promptus excogitandis, acer exequendis rebus. Qui postq; Romanum principatū pendere sublimem, quasiq; direptui expolitum uidit, alterum quidem ut desidem, alterum ut parum efficacem contemptui habuit. Addebant præterea spem somnia quædā, & oracula, cæteraq; futurorum præfagia, tum denique fidem ueri impetrantia, cum sunt euentum sortita. Quorū pleraq; ipse in libris de uita sua conscripsit, ac publicè in tabulis picta dedicauit. Sed quod illi extremū, maximiq; momenti somniū, spem propemodū omnem conciliauit, id ne nobis quidem silentio prætereundū. Quo enim tempore nuntiatum est, Pertinacem ad imperium ascitū, peracto Severus sacrificio, iuratusq; fidem principi, ubi primum domum redijt somno comprehensus, uidet per quietem magnum quendam, ac generosum equum ornatum phaleris imperialibus, qui Pertinacem ipsum per urbem ueheret media sacra uia. Sed ubi ad ipsum fori peruenit ingressum, in quē olim liber populus frequēs cōueniebat, uisus est excussisse Pertinacē equus, atq; abiecisse humi, proximeq; astanti Seuerō tergum substernere, eumq; proferre sublimem tutō in forū mediū, conspicuū uenerabundę multitudini. Manet aut adhuc huius imago somnij eodē ipso in loco ingens ex ære conflata. Ad hunc igitur modū sublati animis Seuerus, ac se diuina prouidentia sollicitari ad imperiū ratus, decreuit animos periclitari militū, quare primum quidē præfectos tribunosq;, & primos militū sibi adiungēs, cumq; ijs de Romano imperio sermones serens, abiectū id esse dictitabat, existente nullo, per quem fortiter, atq; ex dignitate gubernaretur. Inuehens præterea in prætorianas cohortes, quæ sacramentū militare ciuili, imperatorioq; sanguine polluisent, uin dicandam esse aiebat, ac persequendam Pertinacis cædem, minime ignarus excubare adhuc memoriā Pertinacis apud Illyricos exercitus: quoniā sub imperatore Marco multa illius ductu aduersus Germanos tropæa excitauerant, & cum præfectus Illyrico foret, nullū non exemplū uirtutis in prælio ostentauerat, beneuolentiam porro, ac probitatē, ad hæc ciuile moderatumq; imperiū socijs præstiterat. Quocirca memoriā eius principis colentes, tantam in illū editam crudelitatem indignissimè ferebant. Hanc igitur Seuerus occasionē arripiēs, facile eos quò uellet, adducebat, simulans non se quidē imperiū querere, aut summam potestatem affectare, sed ire ultū sanguinē tanti principis. Nam ut eius regionis homines corporib. utuntur præualidis, atq; proceris, & in pugnā cædemq; paratissimis, ita pingui sunt ingenio, quare haud facile sentiūt, si quid āgas dicas ue astutē, ac subdolē. Quocirca cū fidē fecisset Seuerus, cædē se Pertinacis persequi uelle, ita sibi uniuersos cōciliauit, ut imperator diceretur, summāq; ab eis acciperet potestātē. Sed ubi Pannoniorū animos explorauit, statim uicinarū quoq; gentium præstiles, quæcunq; Romano subiacent imperio, magnis illexit præmijs. Erat aut Seuerus unus omniū mortaliū ad amorē simulandū maximè factus, sic ut ne iusiurandum quidē fallere dubitaret, si ita usus posceret, longeq; aliud in lingua promptum, q̃ in animo reconditū gerebat. Igitur Illyrico omni, rectoribusq; puinciarū per literas insinuatus, collectisq; undecunq; militibus, ac suscepto Pertinacis cognomine, quod nō Illyricis modò, sed Romano etiā populo gratissimū fore suspicabatur, conuocatis omnibus in campum, ita pro suggestu locutus dicitur:

Quantum

Quantum uel fidei, uel religionis erga deos, per quos iurati estis, quantumq[ue] honoris imperatoribus exhibeatis, quos adeò ueneramini, facile ostenditis milites: cum tantopere indignamini, cohortes urbanas, pompæ magis q[ua]m uirtutis administras, adeò foedū facinus perpetrasse. Ac mihi quidē in uotis est, nunc primum tantam spem auspicanti (nam profectò scitis, q[ua]m semper audiens dicto principibus fuerim) perducere ad exitū, atq[ue] explicare, quæ uobis cordi sunt: neq[ue] Rōmanum imperiū abiectū pati, quod quidem apud maiores summa semper auctoritate gestū, uenerandum omnib[us] uidebatur. Postea uerò q[ua]m ad Cōmodum recidit, etsi ob illius adulescentiam sæpenumero impegit, attamē omne uitū, cum ipsius principis nobilitate, tum sanctissimi parentis memoria obumbrabatur. Neq[ue] tam errata illius odium q[ua]m misericordiā emerebantur. Quippe non tam ipsi quæ gerebantur, q[ua]m assentatoribus imputabamus, cæterisq[ue] malarum artium consultoribus atq[ue] ministris, donec ad sanctissimū illum senem, cuius adhuc uirtutis & probitatis nostris mentibus memoria residet, delatū fuit imperium. Quem tamē tantū abest ut tolerare illi potuerint, ut cæde etiā nefaria talē uirum ē medio sustulerint. Post hunc autē terræ marisq[ue] imperiū nescio quis turpissimē auctionatus, & populo quemadmodū auditis, inuisus est, & milites ipsos, quibus imposuit, parū fidos habet. Qui tamen si etiā defensuri illū forent, attamen neq[ue] numero uniuersi, neq[ue] uirtute singuli conferendi sunt uobis. Ad hæc bellica uos negotia exercuerunt. Nam & cum Barbaris pedem cōferre, & labores omneis perferre, & algores æstusq[ue] despiciere, & concreta gelu calcare flumina, & potare effossos latices non haustos, & uenatu inuigilare consueuistis. Omnia deniq[ue] ad uirtutē adepti uiatica, sic ut nemini facilē sit, uestris obsistere uiribus. Etenim labōre miles probatur non mollitudine, qua illi exsaturati atq[ue] enutriti, ne uocem quidē uestram, nedum pugnam poterunt sustinere. Quod si cui Syriæ res formidabiles uidentur, is uel ex eo cogitet, q[ua]m imbecillæ sint, quamq[ue] tenui spe nitantur, quod neque adhuc progredi quoquam, neq[ue] de urbe petēda deliberare ausi, sedesq[ue] illas boni consulentes, delicias in diem quæsitæ, lucrū esse ambigua potestatis arbitrantur. Est autē ad ioca & cauilla in primis factū Syrorum genus, tum qui Antiochiam colunt, nō studere Nigro potissimū creduntur. Nam gentes reliquæ, & ciuitates, cum adhuc neminē imperio dignū aspiciant, quicq[ue] sit repub. fortiter moderateq[ue] gesturus, ei scilicet obedire tandē simulant. Quod si ab Illyrico exercitu ducē creatū cognouerint, simulq[ue] nostrū nomen inaudierint, nō obscurū sanē apud ipsos, neq[ue] ignoratū: quippe illic etiā cum imperio præfulmus: neq[ue] me profectò desidiū aut torporis arguerint, neq[ue] uestrū exceptare impetū, aut bellicā uirtutem uolent experiri, præsertim cum & corporū proceritatibus, & armorū exercitationibus, & conferēda manu longē uobis impares habeantur. Quare occupemus q[ua]m primum Romā, larem ipsum imperij, reliqua dein facilē expedituri, cum deorū oraculis, tum armorū, corporumq[ue] uestrorū uiribus confidentes. Hæc locutū Seuerum, faustis acclamationib[us] milites exceperunt, Augustū, Pertinacemq[ue] appellantes, studiumq[ue] in eum propensum, atq[ue] egregiam uoluntatē pollicebantur. At Seuerus nihil procrastinandū ratus, armari q[ua]m expeditissimē iubet, iterq[ue] ad urbē edicit, distributisq[ue] uirib[us] cibarijs, omniq[ue] uiatico, nihil sibi ad celeritatē facit reliqui, nullis interquiescēs locis, ac uix residere tantisper milites passus, donec animia itineris contentiōe respirarēt. Ipse inter primos laborans, uiliq[ue] tabernaculo utēs, cibū potumq[ue] eundē, quem etiā cæteri milites, capiebat. Nihil unq[ua]m imperatoris luxuriæ, nihil deliciarum ostentans, sic ut acceptior indies militibus fieret. Nam cum laborū omniū, non modò particeps, sed princeps etiā, auctorq[ue] foret, adeò

adeo cunctis uenerabilis erat, ut nihil non pro illo cupidissime facturi uiderentur. Postea uero quod emensa Pannonia ipsos Italiae montes insedit, famamque sui praeueniens, prius coram conspectus est, quam aduentare auditum fuerat, magnus scilicet omnes Italiae ciuitates tanto conspecto exercitu metus inuasit. Quippe homines in Italia pridem ab armis belloque remotissimi, agros, pacemque colebant. Etenim quando libera ciuitas egit, atque a Senatu belli duces eligebantur, fute in armis semper Italiae nationes, Graecisque & Barbaris subactis, terrae sibi marisque imperium pepere-
runt. Neque ulla orbis terrarum pars, aut coeli tractus fuit, quod non uires suas Roma-
norum arma protulerint. Postea uero quod Augustus rerum potitus est, & laboris Italiae
ademit, & arma detraxit: milites tantum quosdam certis autoramentis habuit mer-
cenarios, qui Romanum tueretur imperium, tum fluminum magnitudine, atque fossarum,
montibusque asperrimis, desertisque locis atque imperiis circumspectos, imperii limites
communiuit. Quocirca merito omnes, postquam aduentare Severum cum tanto milite
audierunt, inueta re perterriti, cum neque stare contra, neque prohibere auderent,
ibant obusam laureati, portisque eum patentibus excipiebant. Ille tam diu locis sin-
gulis immoratus, quam diu aut sacra faceret, aut populos alloqueretur, Romam
uestigio pergebat. Quae ubi Iuliano nunciata sunt, actum de se prorsus existima-
uit. Nam & exercitus Illyrici potentiam, multitudinemque audiebat, & populo pa-
rum fidebat, cui se cernebat inuisum: neque satis magnam spem in militibus habe-
bat, quos uidelicet fessellisset. Itaque collectas undique pecunias, partim suas, partim
ab amicis acceptas, tum quascunque in templis, aliisque locis publice inuenisset, di-
uidere militibus instituit, ut eo pacto illorum beneuolentiam redimeret. Sed ei tam-
etsi multa magnaque acceperant, nullam tamen habebant gratiam, persolui debitum
sibi, non dari munus aliquod interpretantes. Caterum suadentibus amicis Iuliano, ut
exercitum educeret, atque alpium angustias occuparet (sunt autem alpes altissimi mon-
tes, quales in his regionibus nulli, porrecti ad muri formam, circumdatique Italiae,
quasi ad reliquam regionis eius felicitatem hunc etiam quasi cumulū natura ad-
diderit, ut munitionem haberet inexpugnabilem, pertinentem scilicet a Septen-
trionali, ad id mare, quod ad Meridiem spectat) non ausus tamen ille urbe egredi,
supplicatum militibus mittebat, ut arma caperent, exercebant se, ac fossas ante ur-
bem ducerent, omnemque belli apparatus in ipsa demum urbe expediebat. Siquidem
elephantos quoque, quos ad pompam institutos habebat, insuefacere conabatur
fessorem pati: ratus Illyricos milites, equosque eorum perterritum iri facie magnitudi-
neque beluarum, quales antea nullas aspexissent. Totaque ciuitas armis fabricandis, bel-
licisque instrumentis conficiendis erat intenta. Sed cunctantibus adhuc Iuliani mi-
litibus, ac se comparantibus ad bellum, nunciatur adesse iam Severus. Is multos e mi-
litibus suis sparsim dimiserat, qui clam Romam proficiscerentur. Quare alij alijs
itineribus noctu ingressi urbem, protectis armis habitu paganorum operiebantur.
Iamque intus hostis erat, supino adhuc Iuliano, & quid ageret ignaro. Quae ubi po-
pulus intellexit, cunctis metu perculsis, ac Severi potentiam formidantibus, sentire
iam se cum illo simulabat. Et Iulianum quidem, quod imbellis, Nigrum, quod lentus
atque iners, uituperantes: Severum ipsum iam aduentantem magnopere admiraban-
tur. Enimvero Iulianus haesitabundus, atque inops consilij, conuocato prius Senatu,
litteras ad Severum mittit, quibus foedus pacisceretur, eumque in communionem acci-
peret imperij. Caterum Senatus, etsi illa omnia decernebat, tamen ut eum pau-
tare desperata salute animaduertit, totus iam ad Severum incubuerat. Biduo uero
post, triduo uero, audito Severum iam plane adesse, omnes contempto Iuliano, in
curiam conuenere iussu consulum. Quippe is cura Romana res est, quoties de
imperio

imperio ambigitur. Qui postq̃ frequentes affuerunt, quod factū opus esset, inter se deliberabant, manente adhuc in aula Iuliano, ac fortunam suam miserante, suppliciterq̃ rogante, ut sibi eiurare imperiū liceret, omnemq̃ eam potestatem Severo transferre. Sed ubi intellexit Senatus pauidū Iulianum, perterritos corporis custodes, ipsum p̃tē ab omnibus destitutū: decreta illius necē, Severū imperatorem declarant. Tum legatos ad eum mittunt, partim qui magistratū obtinerēt, partim qui maximā haberent in Senatu auctoritatē, ut omnes illi honores Augustorū deferrent. Occidēdi aut̃ Iuliani datur unū ē tribunū negotiū. Is imbellem miserumq̃ senem, qui sibi ipse tam infelicem exitū propriā pecuniā emisset, desertū iam, destitutūq̃ ab omnibus, inter foedissimas cōplōrationes trucidauit. Quæ ubi Severus audiuit, maiora iam molēs animo, consiliū inijt capiendōrū militum omnium, quicumq̃ Pertinacem interemissent. Datis itaq̃ clam ad tribunos, centurionesq̃ literis hortatur, multa pollicens, persuadeant militibus urbanis, ut sibi dicto audientes sint. Ipse edictū proponit, ut relictis inter castra armis, exeant pacatorum habitu, quales procedere in pompam, aut ludos celebrare consueuissent, iurētq̃ in Severi nomen, ac spem sibi optimā proponentes prestō sint, ut nouū imperatorem comitentur. His creditis, milites suasu quoq̃ tribunorū relictis armis, pompæ habitu laureati processerunt. Sed ubi ad exercitum Severi peruenerunt, nuntiatio iam adesse, iubet in campum conuenire frequentes, quasi salutaturus, ac perbenigne accepturus uniuersos. Enimuerō cum ad tribunal principis accessissent, unanimiter acclamantes, dato repente signo cōprehenduntur. Ita enim preceperat Severus, ut cum stare pendētes eos ab ore principis uidissent, circumirēt uniuersos milites sui more hostium, neminemq̃ uulnerantes, aut pulsantes, tantū orbe facto clausos in medio continerent, pilā duntaxat intendentes, & hastas, ut scilicet metu uulnerum nudi resistere armatis, pauciq̃ plurimis minime auderēt. Quos ubi uelut indagine armorum cōclusos captiuosq̃ habuit, magna uoce, ac turbido spiritu, ita ad eos uerba fecit:

SVperari uos à nobis, uel sapientia, uel uiribus, uel etiā numero, re ipsa uidetis. Capti estis quāu facilimē, ac nullo ferme negotio tenemini. Quid futurū de uobis sit, in meā manu est. Iam scilicet uictimæ hic statis obnoxia nostro imperio. si scelesti uestro debitū queratis supplicium, nunquam sanē inuenietis, sanctissimum illum senem, imperatoremq̃ optimum seruandū, tuendumq̃ uobis, ipsi occidistis: Romanū imperium p̃petua clarum gloria, quod maiores nostri aut uirtutis, aut nobilitatis nomine suscipiebant, hoc uos turpiter foedeq̃ uelut aliquid ex priuatorum instrumēto, quasi sectores uendidistis. Ac ne eum quidem ipsum, quem sic ad imperium produxeratis, seruare saltem, ac defensare ausi, homines timidissimi p̃didistis. Ob hæc igitur crimina, ac facinora uestra, mille uobis debentur mortes, si quis par noxæ supplicium studeat petere. Proinde quid uos equū patissit, sanē uidetis. Ego tamen sanguine abstinebo, neq̃ uestras imitabor manus. Sed quoniā ius fasq̃ negat stipari à uobis iam principem, uiolato iureiurando, ac manibus ciuili et imperatorio sanguine pollutis, proditaq̃ fide custodia, que, animas quidem & corpora uobis nostra largietur humanitas. Porro, militibus meis ita præcipio, recingant uos, ac uestimentis exutos militaribus, nudos que dimittant. Vobis autem sic impero, discedatis q̃ longissimē, edico item, iuroq̃, ac denunciocapite p̃enas daturū, si quis uestrū posthac intra centesimum ab urbe lapidē cōspicietur. His imperatis, ē uestigio milites Illyrici concurrunt, breuesq̃ illōs gladios detrahunt, quos auro argentoq̃ ornatos, in usum pompæ suspensos habebant, tum zonis, uestitūq̃, & cæteris militiæ insignibus per uim ablati, nudos ad

Ang. Polit.

f unum

unum, exautoratosq; dimiserunt. Enimuero illi proditos se uidentes, atq; astu captos, patientiā scilicet præstabant. Nam quid agerent nudi aduersus armatos, pauci aduersus plurimos? Discessere igitur cōplorantes sese, cōcessamq; salutē loco muneris interpretantes, pertasi tamen, ac dolentes, quod inermes egressi, capiendos se turpiter, ignominioseq; obtulerant. Vfus item alio consilio Severus est. Quippe metuens, ne recincti exautoratiq; deploratis rebus, rursus castra repeterent, resumerētq; arma, præmissos alijs itineribus ac semitis electissimos quosq;, & exploratissimos suorū militū, iubet clanculū uacua castra irrumpere, armisq; ipso forum occupatis excludere redeūtes. Hanc igitur poenam Pertinacis interfectores dederunt. Post hæc Severus cum reliquo exercitu instructo armis, Romā petiit, attonitis metuentibusq; pariter primo conspectu Romanis, audaciamq; uirū, ac fortunam repetentibus animo. Quem quidem Senatus populusq; uniuersus laureati exceperunt, primū scilicet ex omnibus hominibus atq; imperatoribus citra sanguinē, atq; adeo citra puluerē tanti effectorem operis. Omnia porro mirabilia in illo, præcipueq; ingenij acumen, laborū tolerātia, rebusq; maximis aggrediendis, bonam sibi spem proponēs audacia. Postea uerō q̄ eum populus faustis acclamationibus suscepit, & Senatus uniuersus ad portas urbis consalutauit, in toto Iouis templo, factaq; re diuina, reliquisq; item sacris ædibus de more consalutatis, nouissimē ad domū imperatoriā se recepit. Postridie uerō curiam inijt, ibiq; placidus orationē habuit plenā optimæ spei, simul omnes publicē priuatimq; benignē complexus, uenisse in urbem aiebat, ut occisum Pertinacem ulcisceretur, daturumq; operam, ut status optimatiū fundamenta se principe iacerentur. Nul- lum nisi iudicio damnatū capite bonis uel multatū iri, non passurū delatores, æmulum se Marci futurū gerendo imperio, neq; solū Pertinacis cognomen, sed mentem quoq; habiturū. In hanc sententiam uerba faciens, fauorem sibi, fidemq; conciliabat. Quidam tamen ē maioribus natu, qui consuetū ipsius haberent ingenij, iam tum clanculū reliquis prædicebant, uel ipse hunc esse hominem, nihil nō astu & arte tractantem, simulatorem dissimulatoremq; idoneū, nihil pensi habentem, dum id efficeret, quod usui sibi aut emolumento crederet fore, quod senio- rum iudiciū haud ita multo post euentus comprobauit. Igitur Severus paucos in urbe dies moratus, dato plebi uberrimo congiario, donatisq; abundē miliubus, & ex ijs robustissimo quoq; in locū exautoratorū delecto ad imperij custodiā, statim ipse in Orientē profectionē parat, cunctāte Nigro adhuc, & supino, atq; Antiochenis delicijs uacante, ratus properandū sibi, ut inexpectatus imparatū opprimeret. Edicto igitur militibus, ut ad iter se accingerent, cōtractisq; undiq; copijs, ac delectu iuniorū tota Italiā habito, simul reliquis Illyrici exercitus, quæ in Thracia remanserant, occurrere iussis, neq; secius ingenti classe coacta, cōpletisq; armato milite totius Italiæ triremibus, ingentis sibi omnis generis copias incredibili celeritate cōparauit. Siquidē haud exiguis uiribus esse opus intelligebat, aduersus nationes partē orbis Europæ oppositā incolentes, quæ scilicet uno ordine omnes Nigri sequebātur auspicia. Ad hunc igitur modū bellum Severus instruebat. Cæterum prouidus homo, ac sobrius, nonnulla suspitione tenebatur de Britannicis exercitibus, maximis uidelicet, pugnacissimisq;, quibus præerat uniuersis Albinus, Senatorij patricijq; generis uir, summis opibus ac delicijs innutritus. Hunc sibi igitur Severus astu ratus adiungendū, ne scilicet diuitijs, genere, exercitibus, fama q; nominis, magnis ad concupiscendū imperium facibus instinctus, summā sibi rerū posceret, Romamq; haud procul à Britannia distantem, se bellis Orientalibus implicito, occuparet. statuit eum specie quadam honoris inescare, leuem

leuem alioqui, & simplicem, tunc uerò etiam iuranti per literas credentem. Quare cum Cæsarem appellans, spem cupiditatemque hominis anticipat, potestate participanda. Mittit item plenas humanitatis literas, obsecrans, ut ipse potissimum curam suscipiat imperij, opus esse uiro aliquo nobili, & ætatis integræ, qualis ille foret, se iam senem, morboque articulari affectum, natos adhuc infantes. Quibus creditis Albinus honorem libenter suscepit, lætus citra pugnam aut discrimen ullum compotem se uoti factum. Cæterum Seuerus quò omnia credibilia forent, ipsædem illis ad Senatum relatis, nummisque imaginē eius percuti iussis, statuisque erectis, simul alijs collatis honoribus, fidem gratiæ suæ fecit. Quæ postquam sapienter ab illo prouisa sunt, nullo iam ex Britannia impendente metu, collectis in unum circa se Illyricis exercitibus, reliquisque rebus ex usu comparatis, copias aduersus Nigrum educere instituit. Igitur quibus locis itinere illo remoratus sit, quæ apud quamque ciuitatē uerba fecerit, quæ signa diuinitus apparuerint, regiones item peragratas, conflictusque, & utrinque caesorum numerum, cum plerique historiæ autores, tum maxime poetæ uersibus suis uberrime sunt executi, materiam totius operis, ipsam denique Seueri uitam deligentes. Mihi autem propositum est septuaginta annorum res, quas habeam cognitissimas sub diuersis principibus gestas, in unum corpus comprehensas, literarum mandare monumentis. Quocirca excellentissima & præcipua quæque rerum à Seuero gestarum, deinceps persequemur, neque ad gratiam uero quippiam affingentes, quod fecisse uidemus, qui illa ætate scriptitarunt, neque tacitum prætereuntes, si quid modò mentione dignum, memoriaque uidebitur.

LIBER TERTIVS

UPERIORE libro Pertinacis interitum, cædemque Iuliani, simul professionem Seueri ad urbem, susceptamque mox aduersus Nigrum expeditionem edocuimus. Enimuero Niger ubi Romam à Seuero occupatam, ipsum à Senatu appellatum imperatorem nihil tale expectans audiuit: præterea omnem Illyricum exercitum contra se pedestres, naualesque copias educi, perturbato uehementer animo, monet prouinciarum præsides, aditus omnes, portusque custodiant, mittitque rogatum auxilia ad Parthorum, Armeniorum, atque Atrenorum reges. Cui quidem Armenius, neutras se partis suscepturum respondit, tantum res suas defensurum Seueri aduentu: Parthus autem satrapis imperaturum per epistolas, uti copias congregarent. Ita enim facere consuevit bellum comparaturus. Siquidem mercenarios milites, atque ordinarios exercitus Parthi nullos habent. Ex Atrenis autem sagittarii auxiliares uenerunt missu regis Barsami, qui tum in eis regionibus imperitabat. Reliquas omnes copias è militibus qui aderant, potissimum confluxit, plurimis etiam è populo, maximeque Antiochenis, cum ætatis leuitate, tum ipsius Nigri studio impulsis, audacius quam prudētius nomina dantibus. Sed & Tauri montis angustias, ac prærupta loca muro ualido Niger, munimentisque obstruebat, ratus montem illum imperuium, magnam Orienti propugnaculum futurum. Siquidem Taurus inter Cappadociam Ciliciamque dorsum erigens nationes discriminat, Orienti ac Septentrionibus subiectas. Idem Byzantium presidio occupauit, urbem Thraciæ maximam felicissimamque, uiribusque & opibus ea tempestate florentem. Quippe in angustissimo Propontidos constituta freto, uectigalia, piscatumque à mari accipit, simul agros possidēs amplissimos, uberrimosque, utroque uelut elemento lucrum facit. Visum igitur Nigro, talem hanc urbem presidij occupare, ut classes nauigiarum per eas angustias transgredi ex Europa in Asiam prohiberentur. Erat enim munita urbs ualido ingentique muro, qui Milesio quadrato lapide constructus

Ang. Polit.

f 2

structus, adeò tenui iunctura fuit, ut nemini cōpositum opus, sed ex uno tantum perpetuoq; lapide uideretur: ac nunc quoq; ruinas ipsas, reliquiasq; cum uideris, mireris utiq; uel eorū artificium, qui primū extruxerūt, uel horū uires, qui deinceps sunt demoliti. Ad hunc igitur modū Niger suas res cōprobat, providentissimo scilicet (ut ipse putabat) tutissimoq; consilio. Cæterum Seuerus quantū maximè poterat, cum suis copijs festinare, nullū desidię quietiq; locū relinquere. Cognito aut præsidijs teneri Byzantium, quod sciebat munitissimam esse urbē, ad Cyzicum se conuertit. Hoc intellecto, dux Asiæ Aemilianus, cui summā Niger totius belli, maximumq; imperiū tradiderat, & ipse Cyzicū proficiscitur, & copias adducit uniuersas, quasq; aut Niger miserat, aut ipse contraxerat. Sed ubi uentū ad manus, aliquot acerrimè editis prælijs, uictoria tandem penes Seuerū stetit, fuso, fugatoq; Nigri exercitu. Itaq; confestim fractū Orientaliū animi, Illyricianis autem spes ingens addita. Neq; defuere, qui crederēt Nigri res initio statim proditas ab Aemiliano: cuius consilio duplicem afferunt causam. Alij Nigro inuidisse, ferentem scilicet haud æquo animo, si quem paulo antè in Syria successorē habuisset, eundem superiorē mox, atq; adeò imperatorem dominumq; esset habiturus. Alij persuasum à liberis patri per epistolas, uitā salutemq; suam cōmendantibus, quos Romæ inuentos Seuerus in custodia habebat: siquidem hoc quoq; usus est providentissimo consilio. Mos fuerat Cōmodo, retinere apud se liberos eorum, qui ad regēdas prouincias cum imperio proficiscerentur, quasi obsides quosdam beneuolentiæ illorum, fideiq;. Igitur Seuerus cū primū est imperator appellatus, superstitē adhuc Iuliano, milite furtim, qui liberos suos ex urbe subducerent, ne in alterius essent potestate. Cæterum ipse cū primū Romam ingressus est, comprehensos omnes ducū liberos, cæterorumq; item quicumq; munus publicum in Oriente Asiaq; tota obirent, atque in custodiam datos secū retinebat, quò per ea quasi pignora Nigri ducibus persuaderetur, ut illū desiderio salutis liberorū proderent, aut certè si in fide permanissent, liberū sibi relinquerent cæde filiorum quos uellet ulcisci. Victi autē ad Cyzicum Nigri milites, q; quisq; maximè poterat, aufugerunt, partim præter Armeniæ montana, quidam per Asiam Galatiamq; superare tantum festinantes, ut scilicet intra munimenta se reciperent. At uerò Seueri exercitus Cyzicenum per agrū in Bithyniam firmissimam regionem cōtendebat. Sed ut Seuerū uicisse fama diuulgauit, repens cōfestim in eis locis seditio, discordiaq; urbes inuasit. Non tam quidem ipsorum imperatorum odio aliquo, aut studio, quàm æmulatione quadam, & contentione, inuidiaq; inter eiussdē gentis homines funestissima. Antiquum id uitium Græcorū, qui dum seditiones agitant, atq; eminentissimum quemq; tollere è medio conantur, totam iam consumpsere Græciam. Cæterum illi quidem inueterati iam, attritiq; inter se captiui prius Macedonū, dein mancipia quoq; Romanorū facti sunt. Ea uerò labes æmulationis atq; inuidiæ florentibus etiamnum ætatis nostrę ciuitatibus incubuit. Igitur in Bithynia statim post res ad Cyzicum gestas, Nicomedenses ad Seuerum defeecerunt, missis legationibus, quæ se exercitū accepturos, omniaq; tradituros pollicerentur. Nicenses contra illorū instigati odio, Nigri partibus studebāt, eiusq; suscipiebant milites, siue qui se ex fuga receperant, siue qui ad tuendam Bithyniā mitterentur. Quocirca ex utrisq; urbibus quasi è castris egressi milites iterū concurrerunt, magnoq; cōmisso prælio, longè superior Seuerus fuit. Inde etiam fuga facta, Nigri milites, qui prælio superfuerant, ad Tauri montis angustias euaserant, clausasq; munitiones tuebantur. At Niger relicto ibi quantum satis fore præsidijs putabat, profectus Antiochiam est, ut exercitus, pecuniamq; que contraheret.

Interea

Interea Seueri exercitus Bithyniam Galatiamq; egressus, cum se mox in Cappadociam quoq; incitasset, oppugnare munitionē incōepit, ibi multis est laboribus conflictatus: quippe arcta asperaq; uia, lapidesq; supernē iacentibus, ac fortissimē dimicantibus, qui summis institerant mōenibus, eoq; facile paucis arcentibus plurimos. Etenim angustissima utiq; uia est, cuius pars altera monte altissimo defenditur, altera per immane præceps defluente montibus aqua redundat, tum ualida munitiōe Nīger obstruxerat, ut scilicet undiq; hostis aditu prohibere. Dum hæc in Cappadocia gerunt, interim seditiones inter se quoq; agitabāt, pari æmulatione odioq; Laodicea quidē in Syria Antiōchenorū odio, Tyrōs autē in Phœnicia Berythijs infensa. Quæ nuntiata Nigri fuga, sublati illius honoribus, Seuerō prosperē acclamarunt. At Nīger audita re, cum quidē Antiōchiā ageret, iure scilicet homo alioqui benigni mansuetiq; ingenij, defectiōe illorū, contumeliāq; irritatus, immittit utrisq; urbibus Mauros iaculatores, quoscunq; secū habuerat, simul partē sagittariorū iussos occidere obuiū quemq; diripere urbes ipsas atque incendere. Sed enim Mauri (ut est genus hominum suapte natura cædis audissimum, nihilq; nō facile audens, ac desperatis simile cōtemptu uidelicet mortis, ac periculorū) Laodicenis deimproviso oppressis, populū ipsum omni genere crudelitatis, urbemq; uastarūt. Inde Tyrū pergentes, direptis omnīū bonis, ac patrata ingenti cæde, totam incenderunt. Quæ dum in Syria gerebant, contrahēte copias Nigro, interea Seueriani milites, munitionē Tauri montis oppugnabant, tristes utique, ac citra spem uictoriæ, quippe ualida inexpugnabilisq; per se, monte quoq; ipso, præcipitiōq; defendebatur. Igitur iam defatigatis, alta aduersariorum securitate, ecce tibi noctu maximē repente ruere imbres, oppleri omnia niuibus, ut sunt difficiles in Cappadocia hyemes, maximeq; ad Taurū montem. Quocirca subitus impetū magno erumpit torrens, cursuq; impedito (quod munitio exitū prohibeat) maior iam uiolentiorq; factus, quando artem superante natura tantū impetū sustinere munitio nō poterat, laxatis paulatim coagmentis, ac fundamentis loco emotis, iter sibi torrens patefecit. Quo animaduerso qui in præsidio erāt, metu ne ab hoste circumuenirent, nullo mox futuro propugnaculo, simul unda resedisset, p̄dita custodiā, cuncti fuga dilabunt. Igitur læti Seueriani, cōfirmatiq; animos, uelut dijs ipsis immortalib. manu ducētib. cognito custodes aufugisse, facile scilicet nullis phibentib. Taurū supergressi, in Ciliciā mox impetū fecerūt. His nuntiatis Nīger, cū quidē ingentē exercitū, sed pugna laborūq; insciū collegisset, magnis itineribus accelerabat, q̄ plurimis eum mortalibus, omniq; ferme Antiōchenorū iuuentute sequentib. ducē, multa scilicet animorū alacritate, cæterū uirtute ac peritiā belli nulla ex parte cum Illyrico milite conferendis. Ita concurrerunt ad Issicum, quem appellant sinū, longē lateq; spatiofissima in planicie, quæ perpetuis subiecta collibus, in theatri speciem litus habet à mari longissime excurrens, quasi quoddā belli stadiū fabricata natura: quā eodē quoq; loco Darium ab Alexandro ferunt maximo, extremoq; illo prælio profligatū captūq; Septentrionalibus etiam tum uiris, Orientis nationes superātibus. Manet adhuc tropæum, & tantæ uictoriæ testimoniū urbs in colle Alexandria, simul æneū ipsius simulacrū, unde loco impositū nomen. Euenit autē, ut Seueri ac Nigri exercituum non congressus modò in eum locū, sed fortunā etiam fortunę similis fuerit. Vtrinq; enim sub uesperā parati ad pugnā consistērāt, curis dein pauoribusq; totam noctē extraxerant insomnē, statimq; cum solis ortu ducib. utrinq; adhortantibus, incredibili alacritate utrinq; se incitarūt, tanq; de omni spe reliqua nouissimo illo cōgressu dimicaturi, disceptāte illic super Romano imperatore fortuna.

Ang. Polit.

f 3 Sed

Sed ubi diu pugnatum acerrimè, tantaq; edita utrinq; strages, ut flumina per eam planiciem decurrentia, maiore aliquanto ui sanguinis, q; aquarū in mare se uoluerent, fusi tandē profligatiq; Orientales, imminentibus à tergo Illyricianis, partim in mare sauci, protrudebant, partim in colles summos fugitantes à persequentibus obtruncabant: cumq; ijs unā uulgu ingens hominū, qui ex urbibus uicinis, agrisq; confluerant, supernè, quasi ex tuto loco praeliū spectaturi. At Niger ualido euectus equo, paucis comitantibus, Antiochiam peruenit, ubi fugiente passim multitudine, magnoq; ubiq; fletu, clamoribusq; natos, fratresq; lugentiū, deploratis & ipse rebus suis fugam capit, occultantiq; dein se in suburbano quodā, & ab equitibus reperto, caput amputatū. Hunc habuit exitū uite Niger, dato cum citionis tarditatisq; supplicio: homo alioqui (ut perhibent) publicè priuatimq; minimè improbus. Sed occiso Nigro, Severus omnes statim illius amicos supplicio affecit, siue qui sponte, siue qui necessitate coacti rebus illius studuissent, militibus tantū qui effugerant, ac trans fluuiū Tygrim metu Severi ad Barbaros abierant, impunitate pposita receptis. Quippe magna uis hominū in ea loca cōcesserat, quo effectū est ut ualidiores deinceps Barbari aduersus Romanos conferenda manu euaserint, gnari antea pugnare tantū arcu ex equis, neq; armatura muniti, neq; hasta, gladio ue satis audaces, leui pendulaq; ueste, plurimumq; inter fugiendum auerli sagittas intendebant. Postea uerò q; Romani aliquot milites, fabriq; nonnulli in eas regiones confugerunt, ibi atq; acturi, non solum armis uti, sed ea quoq; fabricari Barbari didicerunt. Rebus autē Orientis ex sententia gestis atq; ut res poscere uidebat, ordinatis, cupido iam Severū habebat, regem quoq; Atrenorū bello tentandi, ac Parthorū regionem occupadi, quos utroq; in societatem Niger asciuerat. Quibus tandem rebus in aliud tempus reiectis, cogitare institit, quo pacto sibi Romanū imperiū, liberisq; suis bona fide adiudicaret. Nā sublato Nigro, reliquus erat Albinus, quem sibi parū ex sententia, parumq; usui fore arbitrabatur. Vulgato rumore, iam nimis illū importēter, nimisq; moleste nomen Cæsaris usurpare, præterea multos esse e primorib. Senatus, qui ad eum clamdarēt literas, hortantes ad reditū, absente adhuc occupatoq; Severo. Quippe nobilitas omnis Albinū malebat imperatorem, ortum illustri genere, ac bonæ indolis iuuenem. Quibus rebus cognitis Severus, minimè utiq; apertis inimicijs, ac manifesto bello agendū putans, nulla existente causa, quæ saltem specie honesta uideri posset, decreuit eū dolo insidijsq; tentare. Quare tabellarios aliquot ex ijs qui literas imperatorias perferunt, fidissimos sibi homines cum literis mandatisq; ad eum mittit, præmonitos uti redditis publicè epistolis quædam habere se dicerent, quæ apud illū remotis arbitris loquerentur. Quare ut primum seorsum à custodiis nacti eum forent, facto impetu obtruncarēt. Quin uenena quoq; dedit, quibus eum, si possent, per aliquem ab epulis, aut à cyatho aggredērēt. Erat autem illius amicis suspecta Severi fides. Itaq; cauendū identidem admonebant hominem perfidiosum, plenū fraudis & insidiarū. Nam vulgò etiam parum cōstanti fide habebatur, impulsis (ut dictum est) per ipsorum filios Nigri ducibus, ad res illius prodendas, dein postq; eorū opera abusus est, suaq; omnia ex sententia cōposuerat, ipsis liberisq; enecatis. Igitur infidum subdolumq; ingenium, res ipsæ declarabant, obq; id maiore se custodia Albinus circummunierat. Neq; enim temerè quisquā à Severo missus ad illum introducebatur, nisi prius deposito militari gladio, linuq; excusso. Postq; igitur à Severo tabellarij ad eum peruenerunt, redditisq; publicè literis, habere se dixerunt quædam secretius renuntianda, indulgens suspicionibus Albinus cōprehendi ilicò iubet. Dein explorata re, insidijsq; ordine

ordine intellectis, ubi noxios supplicio affecit, iam ipse se, ut aduersus manifestissimum hostem comparabat. Quibus cognitis Seuerus homo iracundo ingenio, non iam celandas sibi inimicitias putauit, sed omni conuocato exercitu, huiusmodi habuit orationem :

Neq̃ leuitatis me quisquam ob antea facta insimulet, neq̃ infidum aut ingrātū putet aduersus eum quem pro amico habuerim. Omnia nos quidē praestitimus, etiā in partem principatus, & quidem stabilissimū recepto. Quod ne geminis quidem fratribus facile quisquam indulerit: quod enim uos mihi uni detulistis, id ego cum illo cōmunicauī. Tantis autē beneficijs nostris pessimam uidelicet gratiā retulit Albinus, contempta uirtute nostra, suęq̃ immemor fidei, ardēsque inexhausta cupiditate id uniuersum periculose praeipiendi, cuius particeps esse citra bellum ac dimicationem ullam potuisset. Neq̃ deos reueretur, per quos toties iuratus, neq̃ uestris parcat laboribus, quos tanta cum gloria uirtuteq̃ pro nobis pertulistis. Quippe successuum uestrorū nec ipse fructu carebat, imō autem si fidem seruasset, maior illi portio contigisset. Vt autē si ipse autor malorum sis, iniustus uideare: ita si non ulciscare acceptas iniurias, ignauus. Nam cū bellum aduersus Nigrū gessimus, non ita sanē speciosas inimicitiarū causas habebamus: nō enim quali raptorem occupati à nobis principatus oderamus, sed positū eum in medio, atq̃ adhuc in disceptatione uersantem: pari uterq̃ ambitu ad se trahebat. Verū Albinus despecto fœdere, ac iureiurando, cū sit nostro munere adeptus quæ tantū legitimis liberis tribuuntur, hostis esse mauult nobis, q̃ familiaris. Vt igitur pridem beneficio affectū, honore, gloriaq̃ cohonestauimus: ita nunc perfidiosum atq̃ imbellem ipsius animū coarguamus armis. Neq̃ enim sustinere ille exercitus poterit exiguus, atq̃ insularis, uires nostras. Nam cū uos propemodum soli, alacritate quadam, & uirtute uestra, tam multis praelijs peruiceritis, totumq̃ uobis Orientem subegeritis, quis dubitet, quin nunc quoq̃ tantarū accessione uirium (quippe hic totus penē Rōmanus exercitus) facile profligaturi paucos sitis, ne sub uiro quidem sobrio, nedum sub fortī duce militantes? Quis enim luxuriam illius ignorat, uitamq̃ hominis subulcorum potius gregibus, quā militum legionibus congruentem? Proinde eamus audacter in illum, qua solemus alacritate animi, atq̃ uirtute, dñs freti autorib. ab eodē impiē peieratis, simul memores excitatorū saepe à nobis tropæorū, quæ scilicet ab ipso despecta sunt. Hæc locuto Seuerō, cōfestim exercitus uniuersus Albinū hostem declarat, exceptoq̃ faustis acclamationibus ipso, nihil non alacritatis & studiū clamoribus ostendentes, magis magisque hominē spe addita succenderūt. Qui amplissimo donatiuo milites profectus, statim uniuersos contra Albinum educit, missis item pariter qui Byzantium expugnarent, clausam adhuc receptis Nigri ducibus. Quæ deinde urbs fame capta, totaq̃ planē diruta, simul theatro, thermisq̃, omniq̃ cultu atque honore detracto, et in uici formā redacta, Perinthijsq̃ adiudicata est, quemadmodum & Antiochia quoq̃ Laodiceis. Tum pecuniæ magnā uim curauit ad reficiendas instaurandasq̃ urbes, quas Nigriani milites deuastauerāt. Ipse iter faciebat sine intermissione, neq̃ festos dies, neq̃ labores ullōs magnopere curans, algoris atq̃ æstus iuxta patiens: saepe etiā per altissimos mōtes hyeme sæua, niuib. cœlo ingruentibus ibat aperto capite, ut milites ad alacritatē patientiamq̃ laborū re ipsa cohortaret. Quocirca nō metu quodā, ac lege, sed æmulatione magis, atq̃ exemplo principis ad perferenda omnia incitabant. Misit etiā qui angustias occuparent Alpiū, atq̃ aditus Italiæ obsiderēt. Enimvero postquā nuntiatum Albino est, nihil cunctari Seuerum, sed adesse iam, supinus hactenus ac delicias agitans,

magno tum metu perculsus, statim è Britannia transmittens, in aduerso Gallie lit-
 tore castra collocauit, literisq; ad uicinarū gentiū præsides missis, pecunias com-
 meatumq; exercitibus iuuandis conrogabat. Qui igitur dicto audientes fuerunt,
 pessimè illud in se consuluerunt, nullo non supplicio dein post bellū affecti. Qui
 uerò imperiū detractauerunt, cum quidē felicius q̄ prudentius id egissent, euase-
 re incolumes, euentu ac fortuna rerū utraq; consilia discernentibus. Sed ubi iam
 in Galliam Seueri copiae peruenerunt, leues quædā primò pugnae, quasiq; uelita-
 res fuerunt, donec postremò apud Lugdunū magnam urbē atq; opulentam, pre-
 lium in manibus fuit. Nam cum se moenib. tenuisset Albinus, exercitus emisit in
 pugnam. Vt uerò ad manus uentū, diu quidē utrinq; decertatū est equis uiribus,
 sic ut ambigua uictoriae fortuna penderet: neq; enim Britannii uel animi magni-
 tudine, uel auditate cædis, Illyricis concesserint. Ita conflictu primo ualētissimo-
 rum exercituū neutram in partē acies inclinabat. Atq; ut nōnulli prodiderūt eius
 ætatis autores, qui non ad gratiā, sed ad fidem loquunt, longē potior fuit Albinū
 acies. Qua in parte Seuerus curabat, sic ut fugerit quoq; & ab equo deciderit, ab-
 iectoq; paludamento delituerit. Sed insequentib. iam uitulantibusq; Britannis,
 ceu planē uictoribus apparuisse extemplo Latū Seueri ducem cum recenti ad-
 huc exercitu. Quippe malē audiūt, quasi euentū pugnae expectauerit, cūctatus de
 industria retento milite, ut sibi met imperiū uindicaret. Siquidē non prius in pu-
 gnam ptulit pedem, quā ubi Seuerus cecidisse nūtiatus. Quam suspiciōnē etiam
 dein euentus approbauit. Quippe rebus omnib. ex sentētia mox cōpositis, atq;
 in maxima securitate agitans Seuerus, cum quidē cæteros belli duces magnis af-
 fecisset præmijs, Latū ipsum tamen (ut par fuit) memor pditionis, morte multa-
 uit. Sed ista quidē pōt fuisse. Tunc aut conspecto (ut diximus) Læto, spes addita
 Seuerianis est, ac sublatus in equū Seuerus, & paludamento purpureo circunda-
 tus. At Albiniani iam se uictores rati, confusis ordinibus, incitante se in eos deim
 prouiso ualida recentiq; hostiū manu, cum paulū primò restitissent, terga demū
 uerterunt. Fusos igitur, fugatosq; eos persecuti Seueriani, magna edita strage, ad
 urbem ipsam peruenerunt. Occisorū utrinq; aut captiuorū numerus, uariē prout
 uisum eius ætatis scriptoribus, proditur. Direpta mox incensaq; Lugdunū, & Al-
 bino caput abscisum, perlatumq; ad Seuerū est. Ita duo maxima excita trophæa ad
 Orientem ac Septemtriones, sic ut nihil sit, quod cum Seueri cōtentionibus aut
 uictorijs conferas, siue copiarū multitudinē, siue nationū motus, siue numerū pu-
 gnarū, siue itinerū longitudinē, celeritatemq; consideres. Nam Cæsaris quidē res
 aduersus Pompeiū, Romano utrinq; milite, magnæ profectō fuerunt, item Augu-
 sti aduersus Antoniū, aut Pompeij liberos, & quæ antea à Sylla Marioq; civili-
 bus, externisq; prælijs gesta sunt. Sed qui unus uir treis imperatores rerū iam po-
 titos sustulerit, qui urbanos exercitus, Romam ipsam ac palatiū obtinentes, astu
 circumuenerit, quiq; unū ē principibus in ipsa palatina aula curauerit occidendū,
 alterumq; iterū in Oriente rursus gubernacula rerū tenentem, appellatūq; à Ro-
 manis imperatorē, tertiu porrò Cæsaris honore atq; autoritate præditū, in pote-
 statē redegerit, haud facile alter inueniet. Hunc finē uitæ habuit Albinus, breui
 sanē lætatus funesto honore. Cæterum Seuerus omnē statim iram atq; atrocitatē
 animi suam, in illius necessarios Romæ effudit, ac primò quidē præmissō in urbē
 capite Albinū abscisso, iussuq; publicē patibulo præfigi, in ima epistola, qua de sua
 uictoria populū edocebat, hoc quoq; ascripsit: ideo se caput illud publicē in pati-
 bulo spectandū misisse, uti exemplū caperent, quid item ipsis patiendū foret. Re-
 bus igitur Britanniae ordinatis, cum totius insulae administrationē bifariā disper-
 tisset.

nisset, itēq; omni Gallia (quemadmodū quidem uidebatur) cōposita ex sentētia supplicioq; de Albini amicis sumpto, siue quos ei sua quemq; uoluntas, siue necessitas adiunxerat, continuò Romam proficiscitur, exercitū secum omnem adducens, quò terribilior uideretur. Confectoq; magna uelocitate itinere, quemadmodum cōsueuerat, infestus adhuc superstitionibus Albini amicis, Romā intrat, occurrente laureato populo, ac magno honore, faustisq; acclamationib. excipiente, Senatuq; uniuerso consalutante. Tamen si plerosq; metus consternauerat, q; sibi haudquaquē parsurū rebantur immitē suapte natura, & sanguinariū, neq; sanē magna causa indigentem ad inferendas iniurias: ceterū tunc probabiles odi rationes habiturum. Postea uerò q; in templū Iouis ingressus est, omniaq; sacrificia de more peregit, reuersus in palatiū, magnoq; cōgiario pop. Rom. uictoriæ nomine profecutus, ac nummos militibus largitus est, simul alia permulta indulxit, quæ nunq; antea acceperāt. Nam & frumenti summā primus adauxit, & aureis anulis uti, & domi habere mulierē permisit. Quæ omnia procul à militari disciplina succinctos eos, paratosq; ad bellū minimē prætitura uidebantur. Primusq; ipse duritiā atq; asperitatē uictus, tolerantiamq; laborū, disciplinamq; omnē, ac ducum reuerentiā subuertit, inhiare pecunijs, & mūditijs colere militib. insuefactis. His ergo optimē p suo iudicio cōstitutis, curiā deinde ingressus, sedensq; imperatoria sella, accusare insit truculenta oratione Albini amicos, prolatis etiā quorundā arcanis epistolis, quas apud illū sepositas deprehendisset, quibusdam aut exprobrans, q; eum splendidioribus munerib. affecissent: alijs q; amici Oriētalibus, alijs q; Albinofuerunt notiores. Eoq; pacto eximiū quemq; ē Senatu, tum ut quisq; in prouincijs genere aut opibus excelleret, omnes sine discrimine supplicio afficiebat, ulciscens (ut quidē prae se ferebat) inimicos, sed re uera subigēte avaritia, qua supra omnes imperatores laborauit. Nam ut animi patientia, atq; in laborib. perseuerantia, simul rei militaris gloria, nemini etiā laudatissimo cōcesserit: ira quæstui suprā q; dici posset, addictus, iniustis cædibus, atq; adeò cuiuimodi ex causa pecuniā colligebat, imperiū metu q; beneuolētia retinēs. Quāq; popularis esse in primis uolebat, edendis omnifariā magnificētissimis spectaculis, centenis etiā sæpenumero occisis beluis, quas omnib. regionibus nostris, Barbarisq; conquirebat. Sed & cōgiaria dedit uberrima, & certamen pposuit, undiq; accitis ludionibus, atq; athleris. Vidimus item sub illo quosdā omnis generis ludos, cunctis editos theatris, simulq; supplicationes, & peruigilia ad formā Cereris initiorum, seculares hi tunc appellabant, celebratos (ut aiunt) decurso triū spatio etatum. si quidem urbe tota atq; Italia præcones itabant conuocatū omnes ad ludos, quos nec uidissent hactenus, nec uisuri postmodò forent. Ita scilicet interuallū præteritæ futuræq; celebritatis, supra omnē esse hominū ætatem significantes. Igitur aliquandiu Romæ moratus, participato filijs imperio, cū se ciuili tantū uictoria, contraq; Romanos exercitus habita, clarū hactenus intelligeret, ex qua etiā triumphum recusauerat, decreuit iterū Barbarorū inclarescere tropæis. Quocirca prætextu uindicadi Barsam̄i Artrenorū regis, qui Nigri partes fouerat, exercitum in Orientem eduxit, iamq; in Armeniam facturus impetū, præuentus à rege Armeniorum est, mittente obsides ultro, & munera, ac suppliciter petente, ut sibi cum illo inire amicitia, foedusq; ferire liceret. Quare Seuerus procedētib. ex sententia rebus, in Armeniam perrexit ad Artrenos. Sed & rex Osrhoenorum Augarus ad eundem transfugit, traditisq; obsidio liberis fidem suam autorauit, sagittariorumq; uim magnam militi auxilio. Ceterum Seuerus regionem interamnam, agrumque Albenorum transgressus, etiam in Arabiam felicem excucurrit.

Illic

Illic enim herbæ proueniunt odoratæ, quæ nos aromata suffimenta quæ habemus. Ibi expugnatis uicis, urbibusque permultis, omnemque agrum depopulatus, in Atrenorum regionem mox ingressus, Atres circumfedit, urbem scilicet altissimo impositam monti, ac maximis ualidissimisque obseptam mœnibus, florentemque ingenti sagittariorum copia. Igitur hanc urbem Seuerianus exercitus, quanta maxima uis poterat, oppugnabat, machinæque omnifariam mœnibus admovebant, nullo oppugnationis genere prætermisso. Contra autem Atreni audacter urbem defensare, sagittasque ac lapides supernè iaciētes, pessimè accipere Seuerianos, etiamque uasa fictilia uolucris quibusdam, uenenatisque bestiolis oppleta deuoluere, quæ cum aut oculis inuolitarerent, aut in apertas corporis partes sensim obreperent, grauiter singulos consauciabant, incideratque in morbos Romanus miles, æstum illud cœli nimio sole præferuidi, parum ferens, sic ut longè plures ob hos casus, quam hostili manu interierint. Proin defatigatis iam, & cōtulis omnibus, præcedere secus obsidione, ac plus iacturæ quam lucris Romano faciente, decreuit exercitum Seuerus, priusquam uniuersus perierat, deportare ex eis locis, tristè uidelicet infecto negotio. Quippe assuetus uincere præliis omnibus, uictum se tunc putabat, quia non uicerat. Sed eum prospera fors & faultrix statim cōsolatur: neque enim planè rebus infectis rediit, sed maiore quam sperauerat successu. Nam impositis nauibus, permultis exercitus uniuersus, nequaquam, scilicet quod intenderat, Romanæ appulsus ripæ, sed undarum impetu, Parthorum ad agrum prouectus, haud procul Ctesiphonte, qua in urbe sedes regis est. Is tunc pacem agitans, ac nihil ad se pertinere Seueri pugnas autumans, quas gereret cum Atrenis, otiosus uidelicet nihil expectabat mali. Cæterum Seueri exercitus, cum ad eas ripas uel fluminis inuectus, moxque in terram esset expositus, omnem ilico depopulari agrum cœpit, abactisque, ut in quaque inciderant, pecoribus ad uescendū, uicisque aliquot incensis, paulatim usque ad Ctesiphontem perrexerunt, qua in ciuitate magnus rex Artabanus cōmorabatur. Igitur imparatos nacti Barbaros, cæsis primò quicumque restitissent, direptaque mox urbe, pueris feminisque in captiuitatē abductis, tantū ipso rege cum paucis equitibus elapso, thesauris illius, ornatumque omni, & supellectile positi, uictores regrediuntur. Ita Seuerus fortuna magis quam consilio Parthicam uictoriā adeptus est. Igitur prosperè succedentibus rebus, literas ad Senatū, populumque Romanū de se magnificas dedit, ac depictas in tabulis pugnas uictoriasque suas exposuit, nihil non honorū decernente Senatu, & super his cognomina imponēte deuictarū gentium. Ipse interea rebus ad Orientē sic gestis, Romā reuertebat, filios iam puberes secū adducens. Confectoque itinere, ac prouincijs, ut cuique uisus foret, ordinatis, Mysorumque & Panoniorū recognitis exercitibus, urbem dein triumphans inuectus est, multis acclamationibus, omniisque ceremonia populo excipiente. Cui quidē ipse festos dies, sacrificiaque & spectacula, ac celebritates indulxit, magnoque dato congiario, & ludos pro uictoria celebravit. Romæ deinde haud paucos moratus annos, ius dicebat frequenter, ciuilibus negotijs & liberis erudiēdis intentus. At illi iam tum adulescentes delicijs uictuque urbano, nimioque spectaculorum aurigationisque, & saltationis studio, bonam indolē corruperant. Interque se fratres dissidebant, puerili primū certamine, edendis coturnicū pugnis, gallinaceorumque conflictibus, ac puerorum colluctationibus exorta discordia. Nam seu quid in scena audirent, siue item spectarent, semper utique diuersis accedebant, nusquam eisdem studente utroque, sed quod alteri charum foret, id alteri statim odiosum, committentibus etiam utrinque ipsos adulatoribus atque ministris, nihilque non ad gratiā suggerentibus, ut ad se quisque pro uirili diuersos retraherent. His cognitis Seuerus reducere in gratiam,

atque

atq; emendare conabat. Tum Bassiano, qui tunc honores imperatorios adeptus, Severus Antoninus, accepto Marci cognomine uocabatur, ac maior natu erat, uxore dedit filiam Plautiani, præfecti cohortibus urbanis. Hic (ut perhibet) Plautianus ab initio ætatis tenui fortuna fuit, seditionisq; & aliorum criminum reus, ac multatus exilio: sed erat Severi municeps, Afer natione, atq; (ut quidam putant) etiam consanguinitate propinquus: ut uerò alij affirmant, flore magis ætatis per stuprū conciliatus. Hunc autem Severus ex parua humiliq; fortuna, ad opes maximas prouexerat, ac damnatorū bonis adiudicatis, longē supra cæteros collocauerat, tantū non imperio quoq; participato. Queis ille opibus licētiaq; abutens, nihil crudelitatis aut uolentia, ut quidq; ageret, omittebat, cunctis etiam atrocior omnium ætatum principibus. Ergo huius filiam Severus uxore filio suo tradidit. Enimvero Antoninus ipse parū latus eo matrimonio, ac necessitate, q̄ uoluntate impulsus, puellam ipsam pariter & puellæ parentē pessimè oderat, sic ut ne thorū quidem, laremq; cum ea cōmunem pateretur, adeoq; auersabatur, ut minaretur quotidie occisurū ipsam patrēq;, simul atq; imperiū solus obtinuisset. Quod cum illa identidē ad patrem referret, simulq; quantopere foret inuisa, patefecisset, magnopere hominē irritauit. Igitur Plautianus senem iam Severū ipsum cernens, ac morbo sæpe laborantem, contra uerò Antoninū ferocem in primis, audacemq; iuuenem, pauidus ob illius minas, decreuit facinus inuadere aliquod, priusquā ipse opprimeret. Suberant præterea multa, quæ hominē ad imperij cupiditatem inflammarent, opes quantas nemo antea priuatus possederat. Militum præterea obedientia, & apud omnes Romanæ ditionis homines maximī honores: ad hæc habitus, quo in publicum prodibat. Siquidē latum clauū perpetuò habebat, atq; in secundis consularibus numerabat. Ensem præterea gestabat, cæteraq; omnia supremæ dignitatis insignia, adeo quacūq; incederet, trux atq; horribilis, ut nō modò nō adiretur à quoquā, sed etiā qui fortuito occurrebant, ab eo uerterent oculos. Quin anteambulones aliquot, quacūq; iter facerēt, denuntiabant, ne quis in proximo cōsistere, ne ue illū contueri auderet, sed auerteret uersi oculos, terramq; despectarent. Quæ cum cognouisset Severus, ne ipse quidem prorsus æqui boni facere, sed molestius iam, grauiusq; ferre, sic ut nonnihil etiā de illius autoritate detraheret, ac persuadere hominī conaret, aliquid iam ē tanta illa insolentia imminueret. Quorū impatiens Plautianus nō dubitauit imperiū ipsum appetere insidijs, quocirca talia quædā machināt. Saturninus erat quidam tribunus, qui Plautianū in primis obseruabat, & cū facerēt idē omnes, unus tamen ille maiore quadā uenerationis specie, magis magisq; hominī obrepserat. Hunc sibi igitur fidissimū fore putans, ac solū deniq; cōmissa tacitē habiturum, & imperata facturū, uocari ad se sub uesperā iubet, remotisq; arbitris. Nunc illud, inquit, est, cum summā imponere manū debeas amorī, obseruatiaq; tuæ, cuius mihi hæcenus dedisti specimē: cumq; ego remunerare te p̄ meritis, ac debitā referre gratiā possim, datur optio tibi, uelis ne ille ipse euadere, quē me nunc esse cernis, atq; huic tantæ potētiæ succedere, an perire statim dato cōtumacis animi supplicio. Neq; tu uel magnitudinē rei pertimueris, uel nomina imperatorū expaueris, intrare in cubiculum ubi somnū capiunt, soli nempe licet, redeūti uice nocturnæ custodiæ clam, nulloq; prohibente, facile quod uolueris, transiges. Nihil est autem, quod hic meum iam expectes imperium. Abi modò in aulam principum, quasi aliqua à me mandata habeas arcana, & grauiā, atque ut uirum fortem decet, senem unū, ac puerū intra suum utrumq; cubiculum obtrunca. Nam cum in partem ueneris periculi, etiam re confecta, in partem maximī honoris succedes.

Hæc

Hæc dicta ut animum tribuni perterruerunt, ita minime consilium excusserunt. Sed ut homo nequiquam mente captus (erat enim genere Syrus, ac sunt ferme ad Orientem mortales acerrimis ingenijs) cognito furore ac uecordia, quantumque ei liceret, minime ignarus, haudquaquam ausus detractare, ne scilicet continuo daret poenas, cum se optata ac lubentia simularet audire, prius adorato illo, tanquam imperatore, iam libellum petebat demandatae sibi caedis. Quippe mos tyrannis, cum aliquem indemnatum occidi iubet, per literas potissimum iniungere, ne deinceps impetratae nullum relinqueretur argumentum. Hic Plautianus caecutiens nimia cupiditate, dat libellum tribuno, atque ad caedem mittens admonet diligenter, ut interfecto utroque principe, priusquam diuulgetur facinus, se iubeat acciri, quod ante in palatio conspiciatur, quam occupatum imperium quisquam audiat. Sub hac pactioe tribunus digreditur, ac de more totam liberè domum principis peruat, cognitoque quod difficile factum foret, duos ab uno homine principes, & quidem diuersis habitantes cubiculis, obtruncari, adit ad Seuerum, & cum ianitoribus agit, ut se ad principem intromittat, afferre se quae ad illius ad salutem pertineant. Illi hæc Seuerò renunciant, qui tribunum continuo subet acciri. Ingressus, uenio inquit, tibi o domine, ut sane putas is, à quo sum missus, ad caedem tui; carnificinamque: ut egomet opto, ac uolo, beneficij autor tibi & salutis. Plautianus imperium captas insidijs, caedem mihi tuam, filijque tui mandauit, neque uerbis modò, sed & literis. Testimonio est hic libellus. Equidem ego recepi facturum, quae imperaret, ne alter scilicet me detrectante, negotium susciperet. Verum ad indicandam rem tibi sum praestò, ne ignarum illius opprimat audacia. Dicenti hæc tribuno, atque ubertim lacrymanti, non continuo tamen fidem Seuerus habebat. Quippe adhuc in pectore multum ex Plautiani amatorio infederat, quin esse id totum negotium compositum ac fabulosum suspectabat, ratus filium suum Plautiano infestum, natamque eius perosum, commentum esse technam huiuscemodì, ac mortiferam calumniam. Quare accitum ad se, grauiter increpare institit, quod in hominem amicum atque domesticum talia machinaretur. Antoninus autem primò quidem deiebat ignarum se totius negotij, dein instanti tribuno, & libellum ostendenti, animum audaciamque addebat ad crimine coarguendum. Sed ille cognito, quod magnum in discrimen uenerat, tum praeterea haud ignarus, quod acceptus Seuerò Plautianus foret, neque non etiam intelligens, si latuissent insidiae, parumque indicium probaretur, exquisitissimum sibi impendere supplicium: & quod nam, inquit, o domini argumentum amplius, quod ue apertius quaeritis indicium? Sinite egrediar regia, perque aliquem fidum mihi hominem significem Plautiano facta esse iam quae imperauerat. Aderit ille statim re credita, uacuum scilicet regiam occupaturus. Ibi uestri muneris fuerit, rem totam deprehendere. Iubete modò in adibus quietem agitari, ne praecognita res omne consilium subuertat. Hæc locutus, fidelissimum sibi hominem deligit, qui Plautianum suis hortetur uerbis, acceleret, atque adsit quam primum, dum uterque princeps iacet, oportere antequam res populo innotescat, intus esse eum, ut scilicet occupata arce, constabilitoque imperio, uelint nolint uniuersi non scilicet principatum adeunti, sed iam planè principi obediāt. His creditis, Plautianus (erat autem iam diei uesper) magnam in spem sublatus, lorica induitur sub ueste tuendi corporis gratia, simul consensu uehiculo, properat in regiam, paucis modò qui aderant deducens, ratisque eum magnis de rebus ab imperatoribus acciri. Ut autem in aulam nullo prohibente ingressus est, ignaris quae agerentur custodibus, occurrens tribunus, composito dolo salutatur imperatorem, dein manu prehensum deducit intra cubiculum, ubi proiecta esse impera-

imperatorū cadauera mentiebatur, iamq̃ aliquot ē corporis sui custodibus Seuerus comparauerat, qui statim ingressō manus iniicerent. At Plautianus cum lōgē alias animo spes agitare, ut ingressus cubiculum est, cernens utrūq̃ illic stantem principem, comprehensumq̃ se teneri sentiens, re tanta perterritus, rogare, supplicare, falsa illa omnia, cōmentum id in se fabulamq̃ excogitatam. Igitur exprobrante hinc Seuerō beneficia, & honores, illinc Plautiano fidei, beneuolentiæq̃ suæ ueteris testimonia repetente, paulatim labascere Seuerus, atq̃ adduci Plautiani uerbis, donec pars lorice per scissum uestimenti apparuit. Quā Antoninus animaduersa, audax iuuenis, & iracundus, ac iam antea hominī infestus: Atqui, inquit, ad hæc certē duo quid respondeas expecto. Venisti ad imperatores sub uesperam minimē accitus, deinde quid sibi, rogo, hæc lorica uult? Quis ad cœnam comestationem ue armatus accedit? Simul hæc dicens iubet tribunū, cæterosq̃ qui aderant, illic eum strictis gladijs obtruncare, ut hostem manifestarium. Nihil illi cunctati, iussa faciunt iuuenis imperatoris, occiduntq̃ hominem, & cadauer in uiam prōiciunt ad uulgi ludibriū. Hunc finem habuit parem uitæ Plautianus, inexhausta homo cupiditatis. Ceterū Seuerus duobus præfectis militariū constitutis, plurimū in suburbanis, aut circum maritimas Campaniæ oras agitabat, ius dicens, & ciuilibus negotijs intentus, cupiensq̃ in primis, ut Romæ sui liberi bonis moribus instituerentur. Nam ludis eos, spectaculisq̃ uehementius studere animaduertat, q̃ principib. conueniebat. Quo fieret, uti studio certaminēq̃ semper in diuersum tendente, etiam animi iuuenum distraheretur, quibusdam quasi admotis contentionum atq̃ inimicitiarū facibus. Maximē tamen Antoninus intolerandus, sublato iam ē medio Plautiano, terribilisq̃ & formidolosus erat omnibus, tum illius natæ, cōiugi scilicet suæ, quib. maximē artibus aut machinis poterat, exitiū intendebat. At Seuerus ipsam pariter cum filiolo, quē pepererat, relegauit in Siciliam, datis opibus quantæ ad uictū atq̃ usum abunde sufficeret. Imitatus in hoc Augustū, qui filios Antonij, posteaq̃ hostis iudicatus est, eodem modo tractauerit. Ipse ad pacē concordiāq̃ reuocare liberos, et reconciliare utrūq̃ alteri coriabat, admonens identidem ueterū fabularū, in quibus plerāq̃ regū calamitates fraternis ortæ seditionibus memorant. Huc adducebat thesauros, templaq̃ pecunijs plena esse, diuitias foris ex uectigalibus accedere posse in tanta opulentia, militem largitione teneri, auctas in quadruplū copias urbanas, tantū sedere exercitū ante urbē, ut nulla externa uis, seu multitudinem ipsam militū, seu corporum magnitudinē, seu pecuniæ abundantia spectes, par inueniri tantis opibus possit. Sed ea in nihilū recasura, ipsis inter se discordantibus, atq̃ intestinum agitantibus bellū. Hæc ille quotidie edisserens, precesq̃ castigationib. admiscēs, reprimere illorum spiritus, ac reducere germanos in gratiam studebat. Ceterū omnia frustra erant. Quippe frenos ore depulerant, proni semper in peius, atq̃ illos adulescentes adhuc in ipso ætatis seruore, atq̃ in summa licentia uoluptatum omnium, irritamentis incitatos, etiam adulatorū ministeria diuersos trahebāt, scilicet qui non modō illorū obsequerent cupidinibus, atq̃ flagitijs, sed noua semper aliqua excogitarent, unde alteri gratū fieret, alter offenderetur. Quorū etiam nonnullos Seuerus ipse in huiuscemodi ministerijs deprehēsos, supplicio affecit. Hanc liberorū suorū uitam, & indecōra in spectaculis studia ferēs grauiter senex imperator, literas à Britannia præfecto accepit, quæ docebant Barbaros illic seditiōes agitare, regionemq̃ omnem incursionibus ac depopulationibus uastare: quare maiore manu ad resistendū, uel etiam principis ipsius præsentia opus esse. Latus ea Seuerus accepit, quippe homo suapte natura gloriæ appetentior, post

Ang. Polit.

g

uictorias

uictorias ad Orientē Septentrionemq̃, & cognomina utrinq̃ parta, etiā tropæa cōtra Britannos excitare aliqua cupiebat. Ad hæc filios quoq̃ abducere ex urbe, ut procul à munditijs urbanis, in castris militari uitæ, ac sobriæ iuuenes insuescerent. Ita expeditionē in Britannia edicit senex iam, & morbo articulari laborans, tanta aut̃ animi uirtute, quanta nemo unq̃ uel iuuenū. Igitur iter ingressus, lectica plurimū uehebat, nulloq̃ cessabat loco. Quare cōfecto itinere, spec̃q̃ omni ac sermone celerius enauigato Oceano, Britannia ingressus est, collectisq̃ militibus, ac maximis cōflatis uiribus, bellū cōparabat. Ceterūm Britannī repentino principis aduentu perculsi, auditoq̃ tantas contra se cōparari copias, legatos ad eum de pace, ac seipsos expurgatū miserūt. At Severus moras de industria nectens, ne uacuo sibi Romā redeundū foret, cupidus uictorię, cognominisq̃ Britannici, legatos quidē re infecta domū dimittit, ipse quæ bello usui foret, magna solertia cōparabat. Sed in primis tamen curæ habuit pontibus occupare paludes, ut stare in tuto milites possent, atq̃ in solido præliari. Siquidē Britanię pleraq̃ loca frequentibus Oceani adluuionibus paludescunt. Per eas igitur paludes Barbari ipsi nant, excursantq̃ ad ilia usq̃ demersi, ac pleraq̃ corporis nudī cōnū contemnunt. Neq̃ enim uestis usum cognouerūt, sed uentrē atq̃ ceruicē ferro incingunt, ornamentū id esse, ac diuitiarū argumentū existimantes, perinde ut aurū ceteri Barbari. Quin ipsa notant corpora pictura uaria, & omniafariam formis animalīū, quocirca ne induunt quidē, uidelicet picturā corporis ne adoperiant. Sunt aut̃ bellicosissima gens, atq̃ audissima cædis, tantū scuto angusto, lanceaq̃ contenti, præterea gladio nudis corporib. dependēte, lorica ac galeæ penitus ignorant usum, impedimentū id esse transgrediēdis paludib. arbitantes, quarū uaporibus æstuq̃ coelū ibi semper caliginosum. Ad hæc Severus nihil nō cōparabat, quod usui Romano militi, qd̃ detrimēto Barbaris impedimētoq̃ foret. Vbi uerō satis ex sententia prōpta sibi esse ac parata omnia intellexit, iuniorē filiū Getā nomine, in parte insulæ Romanis subiecta reliquit, ut iuri dicundo, rebusq̃ ciuilibus administrandis præesset, eiq̃ cōsiliarios ex amicis natu grandibus reliquit, Antonino secū aduersus Barbaros educto. Transgresso igit̃ Romano exercitu amnes, aggeresq̃ eos, qui obiecti Barbaris, Romanorū fines determināt, pugna quēdā tumultuarię fiebant, & excursiōes, uictore ubiq̃ Romano. Ceterūm facilis erat ex fuga receptus Barbaris, quippe inter syluas ac paludes & loca ipsis notissima delitescens. Quæ omnia Romanis aduersa, morā bello addebant. Interea Seuerum iam confectū senio, longior inuasit morbus, sic ut ipse domi residere, atq̃ Antoninum mittere in bellū, ad imperatoris obeūda munia cogere. Ceterū Antoninus haud magnopere de Barbaris sollicitus, exercitū sibi adiungere, & cōfirmare uniuersos tendebat, uti se unū intuerent, soli sibi imperiū uindicās, ac germano identidē obtrectans. Quin lōgior q̃q̃ patris ualetudo, ac mortis mora diuturnior, anxii uide licet adulescentē habebāt: sic ut medicis ministrisq̃ subinde conare persuadere, senē ut ē medio q̃ primū quoquo modo tollerēt. Donec tandē Seuerus morore magis q̃ morbo cōsumptus, uitāq̃ defunctus est, clarissimus omniū imperatorū bellicis operibus. Neq̃ em̃ aut ciuiles quisq̃ aduersus inimicos, aut externas aduersus Barbaros totidē alius uictorias reportauit: annisq̃ duodeuiginti gesto imperio decessit, successorib. liberis, tanta pecuniæ relicta copia, quantā antea nemo, tū ampliore exercitu, q̃ cui obistere ulla uis posset. Igit̃ Antoninus, mortuo Seuerō, summā potestātē nactus, cōfestim uniuersos ab ipso (qd̃ aiunt) lare interficere cepit. Nam & medicos supplicio affecit, q̃ sibi parū obteperauerant, iubēti senis maturare necē, nutriciosq̃ suos iuxta & fratris, q̃ de recōciliandis egissent, ne uno

ne uno quidem reliquo suę crudelitati factio ex eo ordine hominũ, qui in honore aliquo fuerant, quicq̃ ipsius parentem obseruauerāt. Duces porro exercitus magnis muneribus ac promissis adhortabatur, persuaderent militibus, uti se unũ imperatorem declararent, nullasq̃ non machinas aduersus germanum intendebat. Neq̃ id tamẽ persuadere militib. potuit. Quippe memores, utrũq̃ à Seuerio iam inde à pueritia pari honore cultuq̃ educatũ, etiã ipsi parem utriq̃ obedientiã beneuolentiamq̃ exhibebant. Igitur Antoninus cognito parum sibi rem aduersus exercitũ procedere, icto cum Barbaris fœdere, dataq̃ pace, & obsidibus acceptis, decedens illinc, ad matrem iam, germanumq̃ festinat. Congressos reducere in gratiam conata, adnitentibus honestissimis quibusq̃ Seueri amicis et consiliarijs. Igitur Antoninus, cum nemo scilicet non eius libidini refragaretur, ui potius q̃ uoluntate, ad concordia amorisq̃ simulationẽ adducitur. Ita ambo pari honore imperiũ gerentes, soluerunt ex Britannia, Romamq̃ cum patris reliquijs contendeant. Nam corpusculũ ignibus tradito, cinerem ipsum cum odoribus in uasculum alabastrum coniectũ, Romam referebant, ut uidelicet in sacris principum monumentis componeretur. Ipsi exercitum deportantes, uictoresq̃ iam Britannia, in aduersam Galliam emenso Oceano peruenerunt. Quo igitur pacto & diem suum obierit Seuerus, & liberi eius imperium susceperint, in hoc uolumine demonstratum est.

LIBER QVARTVS

Res gestas Seueri principis per annos duodeuiginti superiore libro sumus persecuti. Porro aut ipsius liberi adulescentes iam unã cum matre Romam festinabant, seditiões etiam tum in itinere agitantes. Quippe diuersorij mensaq̃ nunq̃ eisdem utebant, multumq̃ suspicionis in cibo omni, potuq̃, ne alteruter antecapto tempore, ipse clam aut per ministeria ueneno rem gereret. Ob eamq̃ causam etiã iter properantius faciebant, tutius rati uicturos, ubi iam in urbem peruenissent, diuisaq̃ inter se regia, amplis ac spatiosis ædibus, maioribus etiam reliqua urbe, pro suo uterq̃ arbitrio separatim agitarẽt. Postq̃ uerò in urbem peruentũ, populus eos uniuersus laureatus excepit, & Senatus consalutauit. Præbant igitur principes ipsi cum purpura imperatoria, post sequebantur consules, urnam cum Seueri reliquijs gestantes. Qui aut nouos imperatores consalutauerant, progressi deinde, urnam quoq̃ ipsam supplices adorabant. Ita comitati magna pompa, cõposuerunt ipsum in templo, ubi Marci, ac superiorum principũ sacra uisuntur monumenta. Re igitur diuina, ceremonijsq̃ de more concelebratis, uterq̃ in regiam discedunt, partiti inter se domũ, ianuiscq̃ secretioribus obstructis, publicis tantũ atq̃ atrijslibus promiscuẽ utentes. Quin & custodes corporis separatim sibi delegerunt, uix unquã congregientes, nisi pauculum duntaxat, ut in publico à multitudine ipsa conspicerentur. Sed in primis tamen iusta parenti persoluerunt. Mos est enim Romanis, consecrare imperatores, qui superstitibus filijs, uel successoribus moriunt. Quicq̃ eo sunt honore affecti, relati dicunt inter diuos. Est autem tota urbe quasi luctus quidam, festæ celebritati promiscuus. Quippe functũ uita corpus, ritu hominum sumptuoso funere sepeliunt. Sed certam imaginem defuncto q̃ simillimam fingunt, eamq̃ in regia uestibulo proponunt supra eburneũ lectũ maximũ atq̃ sublimem, uestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit. Circa lectũ uerò utrinq̃ magnã partẽ diei sedent, à laua quidem Senatus omnis uestibus atris amictus, à dextra uerò matronæ, quas uirore aut parentum dignitas

Ang. Polit.

g 2 honestat

honestat, harumq; nulla uel aurū gestans, uel ornata monilibus conspicit, sed uestibus albis exilibus induta, moerentiū speciem præbent. Hæc ita per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectū quotidie accedentibus, inspectumq; uelut ægrum deterius se habere pronuntiantibus. Dein ubi iam uisus obijisse diem, lectū humeris attollunt equestris senatorijq; ordinis nobilissimi ac lectissimi iuuenes, perq; uiam sacrā in uetus forū deferunt, ubi magistratus Romani deponere imperium cōsueuerant. Vtrinq; aut gradus quidā sunt ad scalarū similitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorū chorus est e nobilissimis atq; patricijs, altera foeminarū illustrium, hymnos in defunctū, pæanasq; canentium, uerendo ac la mentabili carmine emodulatos. Quibus peractis, tollunt iterū lectum, atq; extra urbem perferunt in Martiū campū, ubi q; latissimè campus patet: suggestus quidam specie quadrangula, laterib. æquis assurgit, nulla præterq; lignorū ingētiū materia cōpactus in tabernaculi formam. Id quidem interius totū est aridis fomitibus oppletum, extrā autem intextis auro stragulis, atq; eboreis signis, uarijsq; picturis exornatum. Infra uerò alterum minusculum quidem positum est, sed forma & ornatu persimile, portis ianuisq; patentibus. Tertiumq; item, & quartum semper superiore contractius, ac deinceps alia, donec ad extremū, quod est omnium breuissimū, perueniatur. Possis eius ædificij formam comparare turribus his quæ portibus imminentes noctu igne prælato, naues in tutas stationes dirigunt. Pharoos uulgò appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus herbasq;, succosq; omneis odoratos conquirunt, atq; aceruati effundunt. Quippe neq; gens est, neq; ciuitas, neq; qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque suprema illa munera principis honori deferant. Vbi uerò ingens aromatu aceruus aggestus est, ac locus omnis expletus, tum circa ædificiū illud adequitant, uniuerlis equestris ordinis certa quadam lege ac recurso, motuq; Pyrrhichio, numeroq; in orbem decurrentibus. Currus item circumaguntur inselli purpuratis rectoribus, qui personas ferant ducum omnium Romanorū, principumq; illustrium. Quæ ubi celebrata sunt, facem capit imperij successor, eamq; tabernaculo admouet. Tum ceteri omnes undiq; ignem subiiciunt, cunctaq; illic fomitibus illis aridis, odoramentisq; referta igni ualido corripuntur. Mox ab extremo minimoq; tabernaculo, tanq; e fastigio quodam, simul cum subiecto igni, aquila dimittitur, quæ in coelū creditur ipsam principis animam deferre. Ac iam ex illo unā cum cæteris numinib. imperator colitur. Ita consecrato parente, reuersi domū iuuenes, discordias quottidie & simultates exercere, insidiari inter se, moliri, parare omnibus modis, atque eo modo uterq; in animo habere, quibus alter dolo caperetur. postremò quacunque uia grassari ad singulare imperiū, ac nihil inuicem prætermittere, dum consortem potestatis expungerent. Sed & mentes animiq; omniū urbanorum, quicūq; honore aliquo, aut dignitate præstarent, diuersi trahebantur, utroq; seorsum literas clanculum missitante, magnisq; pollicitationibus sibi homines adiungente. Maior tandem pars ad Getam spectabat, quod opinio rem nonnullā ostenderet probitatis, moderatumq; se & lenem in congressibus præstaret, studia porro tractabat honestissima. Quippe & disciplinarū laude celebres circa se frequētes habebat, & in palestra, ac reliquis ingenuis exercitationibus uersabat. Placidus præterea in omnes, atq; humanus, fama & gloria quadam optima plurimos ad amicitiam beneuolentiāq; alliciebat. Cōtrā uerò Antoninus cūcta asperius ferociusq; gerebat, atq; ab his rebus, quas suprà diximus, alienus, militaris uitæ ac bellicę uideri amator affectabat. Nihilq; nō iracundē faciens, minitādo quā suadendo, metu

metu & benevolentia sibi amicitias quærebat. Sed cum diu frustra mater discordantibus inter se germanos redigere in gratiam studeret: uisum aliquando amobus est, imperiū inter se diuidere, ne Romæ agitantes, alter alterius essent insidijs opportuni. Quare conuocatis paternis amicis, coram ipsa matre de imperio diuidendo disceptabant, sic uti Europa omnis Antonino, tellus aut aduersa, quæ omnis Asia nuncupatur, Getæ adiudicaret. Ita enim diuina quadā prouidentia, utrūq; continentem Propontidos incurſu diffiniri. Placebat aut, ut Antoninus castra ad Byzantiū haberet, Geta uerò in Chalcedone Bithyniæ urbe, quæ scilicet opposita inter se, utriusq; imperiū tuerent, atq; à transmittendo prohiberent. Tum ut e senatorio ordine quotcunq; ex Europa forent, in urbe ipsa remanerent, reliqui Getam sequerent. Sedes imperij sui Geta destinabat Antiochiā, uel Alexandriam, urbes magnitudine haud longè infra Romam. Tum ex gentibus ad meridiem habentibus Mauros, Numidasq; Antonino concedens, reliquos ad Orientem usq; Geta sibi asciscibat. Hæc dum illi agitarent, reliquis omnib. moesto uultu terram intuentibus, ita Iulia mater locuta est: Terram quidē, & mare, o filij, iam inuenistis quo pacto diuidatis, & continentem utramq; ut dicitis, Pontici discriminant fluctus, matrem uerò quo nam modo diuidetis? quo nam modo infelix ego distribuam inter utrumq; uestrū, aut dissecabor? Me primā igitur occidite, dimidiamq; uterq; apud se partem sepeliat, ut ego quoq; inter uos cum mari terraq; ipsa diuidar. Hæc locuta multis cum lacrymis, eiulatuq; manus amobus iniiciens, cōplexa utrūq;, reconciliare inter se conabatur. Quare coorta miseratione, cūcū discessere improbatō consilio, ipsiq; in ædes suas reuersi. Sed gliscebant in dies odium atq; discordiæ. Nam siue duces ac magistratus aliqui eligerent, uterq; amico suo potissimū suffragabatur, siue ius dicerent, semper diuersa sentiebant, magno illorū periculo cuius res agebatur. Pluris enim studiū suum, q̃ ius aut æquū faciebatur, etiam in ludis ipsis diuersarū semper factionū. Nihil præterea insidiarum omitebant. Cocos identidem, & pincernas conati ad ueneficia impellere: quæ ubi tardius procedebant, q̃ scilicet uterq; magna diligentia curaq; cibū capefferent, postremo impatiēs Antoninus, atq; imperij totius cupidine instigatus, deliberat magnum aliquid uel facere, uel pati, ferrumq; & cædē molitur. Et quando secus processerant latentes insidiæ, necessarium putabat periculo omni, ac spe posthabita, quouis modo inceptū patrare. Quare irrupto fratris cubiculo, nihil eum tale expectantē supra matris pectus multo undantē sanguine sæuus obtruncat. Quo facto exiit statim, ac per totam regiam currens clamat magnū se periculum effugisse, uixq; euasisse incolumem. Simul imperat militibus regiæ custodibus, raperent ilicō se, atq; in castra deducerent, ubi tutius asserueretur, periturum dictitans, si diutius in ædibus morā trahat. Illi pro ueris ea dicta accipientes, simul ignari quæ intus gesta, currentem eum currentes & ipsi comitantur. Fit ingens populī tumultus, raptim agente se sub uesperam principē mediam per urbē. Ut autē castra attigit, ædiculamq; eam intra quā signa ac simulacra exercitus adorantur, procidens humi, gratias agebat, uotis quasi pro salute susceptis. Ea re militibus nūntiata, partim iam lauantibus, partim requiescentibus, statim illuc omnes exterriti feruntur. Ille progressus in mediū, non quidem continuò rem ipsam, prout erat gesta, fatebatur, sed effugisse periculū clamitabat, insidiasq; inimici hominis atq; hostis. Nā ita fratrem appellabat. Vixq; tandem post longū certamen, aduersarios superatos. Quippe utrisq; periclitantibus, se postremo unicum imperatorem fortunæ relictum dono. Talia quædam obliquans, atq; inuoluens, intelligi quæ fecisset, q̃ aut dīri malebat. Tum p̃ salute imperioq; suo singulis militib. Atticarū drachmarum

Ang. Polīt.

g 3

duo

duo millia supra quingentos polliceſ . Prætereaq; annonæ ſupra q̄ ſueti acciperent dimidiū . Iubet item iam tum ex templis , theſaurisq; ſibi ipſos pecuniā ſumere , largiter effuſis uno die , quæcūq; per duodeuiginti annos Severus collegerat atq; recondiderat alienis calamitatibus . At milites tanta pecuniæ magnitudine illeſti , totoq; iam negotio intellecto , uulgata paſſim cæde per eos qui ædib; effugerant , unū illum declarāt imperatorē , Geta hoſte appellato . Igitur ea nocte moratus in templo Antoninus , ac fretus largitionibus , quibus ſibi milites adiunxerat , cōtendit poſtridie in Senatū , toto ſtipante exercitu , ſed armis inſtinctiore , q̄ conſuevit principē deducere . Ingreſſus deinde , ubi rem diuinā fecit , conſcendit ſellā imperatoriam , atq; ad hunc modū uerba facit : Nō me quidē fugit , omnem domeſticorum cædem , ſtatim atq; auribus inciderit , odioſam uideri , nomenq; ipſum ut primum audiatur , afferre grauē calumniā . Quippe infelices miſericordiā , potētes inuidiā ſequit̄ , ac uictus accepiſſe , uictor attuliſſe iniuriā uidet̄ . Cæterum ſi quis uero magis iudicio q̄ ſtudio erga deſunctū aliquo rem ipſam expēdat , cauſamq; eius & conſiliū exquirat , facile ſcilicet inueniet , rectū eſſe & neceſſariū , uindicare magis q̄ accipere iniuriā , quippe ad occiſi calamitatē etiā infamia timiditatis accedit . uictor præterq; quod incolumis eſt , etiā gloriā retulit fortitudinis . ac cætera quidē quæ ſæpe in me cū ueneficijs , tum omni genere inſidiarū intēdit , facile uobis eſt exquirere tormētis . Quippe idcirco adeſſe omnes illius miniſtros imperaui , ut uerū deprehendatis . Sunt aut̄ nonnulli quoq; ex his iam torti , quorum exaudire confeſſionē poſſitis . Poſtremo aut̄ cum ego apud matrē forem , uenit ille in me , quosdam ſecū adducens gladijs accinctos . Sed ego re præcognita , ultus hoſtem ſum . Neq; enim iam aut fratris mentem gerebat , aut fraterna moliebatur . Vlciſci aut̄ illū qui prior inſidietur , ut iuſtū eſt , ita uſu quoq; iam receptū . Quippe ne ipſe quidem urbis huius conditor Romulus germanū pertulit , ſuis tantū operibus illudentem . Taceo Germanicū Neronis , ac Titum Domitiani fratres . Marcus ipſe philoſophiæ ſimulator , ac manſuetudinis , Lucij generi ſui contumeliā non pertulit . Ego uerò uenenis cōparatis in me , gladioq; impendente , ultus hoſtem : quippe hoc illi ſua opera nomen imponebant . Vos aut̄ dijs gratias agite , q̄ alterū uobis principē ſeruauerint , neq; mētes ueſtras in diuerſa partiti , ſed unum tantū ſpectantes imperatorē , uitam ſecuri traducite . Imperiū autem Iupiter ſicut ipſe inter deos ſolus poſſidet , ita etiam uni tantum mortaliū adiudicat . Hæc locutus magna uoce , irarumq; plenus , ac truculento uultu illius amicos intuens , tremētib; pallentib;q; plerisq; in regiā reuertitur . Continuo igitur cœpti occidi domeſtici omnes fratris , atq; amici , quicq; in ædibus habitabant , quas ille incoluerat , miniſtriq; item uniuerſi , ſic ut ne ætati quidē infantū parceretur . Porro ipſa cæda uera plauſtris omnib; per contumeliā impoſita , atq; extra urbem exportata , ac ceruatim aut temerē iniecta rogis cōburebantur . Nec quiſquam ſuperfuit ex ijs qui leuem modò cum Geta notiſſimam habuiſſet . Atletæ etiam , & aurigæ , atq; omniſariam hiſtriones , & quicquid deniq; uel oculis illius , uel auribus iucundū fuerat , paſſim occidebantur . Præterea ſenatoriꝝ ordinis quicunq; aut nobilitate , aut opibus excellerēt , minima quaq; de cauſa , uel planē nulla , quantumlibet leui delatione pro illius amicis interimebantur . Quin & Cōmodi ſororē iam animum , atq; ab omnib; imperatoribus , ut Marci filiā oportuit , magno in honore habitam , morte affecit , cauſatus Getæ necem apud ipſius matrem deſleuiſſe . Et coniugem quondam ſuam Plautiani filiā , quæ fuerat in Siciliā relegata , ac conſobrinum Severo cognomine , filiumq; Pertinacis , & Lucillæ Commodi ſororis : poſtremo quicquid ex cognatione imperatoria , aut in Senatu ex patricia nobilitate ſuper-

erat

erat, planè quasi ab stirpe abscidit. Ducesq; prouinciarū uniuerfos, ac procuratores, ueluti Getæ amicos, neci dedit. Totæq; noctes cædēdis plurifariâ mortalib. impendebant. Sed & uestales uirgines uiuas obruit terræ, quasi temerata uirginitate. Deniq; id quod nunq; aliàs factitatum, cum Circenses spectante eo populus Romanus in aurigam, cui studebat, nescio quid cauillatus esset, ratus sibi contumeliam illatam, repente omnem exercitum facere impetum iussit in populum, ac raptare, & occidere quicumq; in aurigâ dixissent. At milites accepta semel uolandi rapiendiq; potestate, cum discerni à reliquis nequirent qui fuerant proteruius locuti, nullo scilicet in tanta multitudine uerū fatēte, passim ut in quemq; inciderant, aut occidebant, aut omnibus ereptis, quasi salute redempta, uiuos agrè dimittebant. His actis, stimulante malorū facinorū conscientia, uitamq; perosus urbanam, statuit Roma secedere, ut & milites ordinaret, & prouincias inuideret. Igit̃ Italia decedēs, ad ripas Danubiū peruenit, ac partes imperij Romani Septentrioni subiectas. Ibi aut corpus exercebat aurigando, cædendisq; cominus omne genus beluis, aut ius dicebat, rarius id tamen, statimq; sententiā ferens, ac respondens, pauculis duntaxat auditis. Cæterū Germanos illic sibi omnes adiunxit, atq; in amicitiam cōcilauit, sic ut ex his socios bellorū, & custodes corporis ualidissimum quēmq;, & pulcherrimū sibi adsciuerit. Sæpe etiam Romano cultu deposito, uestem Germanicam induebat, atq; in eorū sagulis argento uariëatis conspiciebatur, etiam flauam capiti cæsariē imponens, ad modū Germanicæ tonsuræ. Quibus læti Barbari, mirificè eum diligere, gaudere etiā Romanus miles, quem scilicet ille amplissimis largitionibus prosequēbatur. Ipse nullū nō militiæ munus promptè obire: & siue quid fodiendū foret, primus fodere, siue pons flumini imponendus, aut extruendus agger, siue quod opus manuum faciendum, aut labor subeundus, primus omnia occupare, tenuiq; mensa, ac ligneolis poculis, uasisq; esculentorū contentus esse, panemq; etiam temerè factū comesse. Quippe tritico quantū satis unī foret, sua manu molito, massaq; inde facta, atq; in carbonibus decocta, uesci solitus, omnia deniq; elegantiora aspernari, & uilissimis quibuscq;, ac uel pauperrimo gregarioq; militi facilis uti. Tum cōmilitonem q; principē uocari se malle, ac plerunq; iter facere, perinde atq; ipsi pedibus ambulans, raroq; uehiculum conscendere, aut equū, sibi ipse portare arma, nonnunq; etiam signa militaria longissima, & aureis ornamentis prægrauia, ac ne robustissimis quidē militibus facilia, ipse humeris subire. Ob hæc igitur, aliq; huiuscemodi, ut hominē militarem diligere eum suus exercitus, & ut uirum fortem admirari. Quippe instar miraculi uidebatur tantulæ hominem staturæ, tantis esse laboribus parē. Sed ubi milites apud Danubium ordinauit, atq; in Thraciam Macedonibus continam discessit, continuo Alexander alter euasit. Nam & memoriā regis eius omnibus modis renouauit, statuis imaginibusq; nulla non urbe poni iussis, Romanamq; ipsam, Capitoliūq;, & templa uniuersa referat Alexandri simulacris. Vidimus item imagines nonnullas ridiculè depictas, quæ uno corpore duas facies præferrent, Alexandri atq; Antonini. Ipse prodibat Macedonico habitu, causiam gestans, et crepidas, ac lectissimā iuuenū manū in exercitu Phalangem Macedonicam appellabat, iussis ducibus nomina sibi ducum Alexandri, imponere. Præterea iuuenes Sparta accitos, Laconicam & Pitānitē centuriā uocabat. His igit̃ actis, atq; urbibus, put quamq; potuerat ordinatis, Pergamū adit, Asię ciuitatē, ut Aesculapij curationibus uteretur. Quò postq; peruenit, somnijs q; diu uoluit, caputis, Ilium mox petijt, & cunctis urbis reliquijs collustratis, ad Achillis tumulū pcessit. Eoq; coronis floribusq; magnificè exornato, rursus imitari Achillē cepit.

Sed Patroclum desiderans aliquem, quippiam huiusmodi fecit. Libertorum omnium charissimus Festus, à memoria, dum ad Iliū moratur, uita defunctus est, ueneno (ut quidam aiebāt) extinctus, quo scilicet Patrocli more sepeliretur (ut alij affirmant) morbo interceptus. Huius igitur cadauer efferrī iussit, cōpluribusq; lignis rogam strui. Deīn imposito in medium, mactatisq; omne genus animalibus, subiecit ignem, phialamq; manu tenēs, uinumq; libans, uentos precabatur. Cūq; esset raro capillo, & crinem quæreretur, ut imposeret ignibus, deridiculo erat omnibus: ceterum quos habuit capillos, tamen totondit. Laudabat autē ex omnibus ducibus præcipue Syllam Romanū, & Afrum Annibalem, quibus etiam statuas atq; imagines excitauit. Decedens autē Ilio, Asiaq; omni, et Bithynia, gentibusq; reliquis pertransitis, atq; ubiq; rebus cōpositis, deuenit Antiochiā, ibiq; exceptus honorificentissimē, atq; aliquandiu moratus, Alexandriam contendit, prætexens huic itinēri desiderū uisendæ urbis ab Alexandro constructæ, simul consulendū illorū numinis, quod egregie incolæ uenerantur, ac simulans hæc duo, in primis religionem Dei, & herois memoriā, iubet hecatombas cōparari, ac parentatiōes omne genus. Quod ut primū est Alexandrinæ multitudinī nuntiātū, leuissimæ suapte natura, & omnibus momentis expositæ, studiū beneuolentiæq; principis omnes, quasi animorū impotes accipiebāt. Igitur ad excipiendū illum se comparabant, quanto nunq; antea honore consueuerant. Quippe omnifariam musica instrumenta disposita, ubiq; uariū edebant sonitū. Præterea aromatū ac suffimentorum uapor omne genus additus, cūctos optimis replebat odoribus: tædis præterea & florū sparsionibus honorabant. Sed ubi in urbē iam peruenit, primò quidem templū ingressus est, multisq; uictimis immolatis, ac thure cumulatis altaribus, ad Alexandri monimentū se contulit, paludamentumq; purpureū, & clavis speciosisq; gemmis anulos conspiciuos, balteumq;, & si qua alia gestabat elegantiora, dempta sibi, tum illius imposuit tumulo. Hæc cernentes Alexandrini, læti supra modū, noctibus totis, ac diebus festum celebrabant, ignari quid intra ulceratum pectus imperator occuleret. Hæc enim omnia per simulationē faciebat, ut uniuersam illorū multitudinem contrucidaret. Latentis odiī causa talis erat. Nuntiatum ei fuerat Romæ agentī, uiuo adhuc patre, atq; item pōst extincto, multa in ipsum dicere Alexandrinos. Sunt enim homines suapte natura dicaces, atque ad describendū illudendumq; maximē facti, iactantes in optimū quemq;, & potentissimū dictēria quædā, ut quidē ipsi putant, festiua: ut autē uidentur ijs in quos dicuntur, longē grauissima. Quippe huiuscemodi iocorū, uel maximē illa permouent, quibus delicti ueritas arguitur. Quare cū multa in eum dixissent, ne dissimulata quidem fraterna cæde, matremq; etiam locastam uulgō appellarent, iriderētq; ipsum, quod tantulæ homo staturæ, Alexandrū atq; Achillē maximos ac fortissimos heroas æmularetur: dum ludere se putant, eō impulerunt Antoninū, hominem suapte natura iracundū atq; sanguinariū, ut perniciem illis insidias que moliretur. Igitur celebritate ac festo iam peractō, cū uideret maximā hominū multitudinem ex uicinis regionibus confluisse in urbē, monuit edicto, ut in planiciem quandam iuuentus uniuersa conueniret, uelle affirmans, sicuti Macedonicam Spartanamq; habebat, ita etiam in Alexandri honorem ipsius herois cognomento phalangem constituere. Iubet igitur consistere iuuenes uniuersos, relicto intervallo, ut singulorū ætatem staturamq;, & corporis habitudinem militiæ idoneam consideraret. His creditis iuuenes, ac uerisimili spe ducti, ob insignē honorem paulo antē exhibitū principi, conueniunt frequentes unā cum parētibus atq; germanis lætis gratulātibusq;. At uerō Antoninus singulos inter se distantes circumiens

circumiens, contrectansq; & aliud in alio laudans præteribat: donec illos, neq; id animaduertentes, neq; expectantes uniuersus circumueniret exercitus. Vt uerò coniecturâ fecit, iam esse omnes militū suorū armis inclusos, quasiq; retibus implicitos, ipse statim cum suo præsidio excessit, ac signū militibus dedit. Qui statim facto undiq; impetu, deprehensam in medio inermem iuuentutē, ceterosq; qui aderant, magna cæde contrucidant, atq; è militibus alij cædem tantum faciebant, alij foueis ingentibus cadauera obruebant, aggestaq; desuper humo immanē tumulum excitarunt. Multi etiam in eas foueas semiuui protrahebantur, multi adhuc integri detrudebant. Sed & milites nonnulli simul perierunt. Nam qui reliquias adhuc aliquas spiritus retinebāt, neq; penitus defecti erant uiribus, impliciti prouentibus se militibus, eos quoq; secū trahebant in foueam. Tanta est aut facta cedes, ut riuis cruoris per planiciem decurrentibus, cū fauces ipsæ Nilī ingentes, tum litus omne circa urbem purpurasceret. Sed affectans Parthici cognomē, famamq; deuictæ ad Orientē Barbariæ, quanq; in altissima pace, tale quiddam machinatur. Dat literas ad regem Parthorū Artabanum, simulq; legatos cum muneribus mittit, materiæ & artis conspicuæ. In eis literis fuerat scriptū, uelle se regis filiam ducere in matrimoniū. Principem se esse, & principe natū: quare haud decorum priuati cuiusquā, & tenuis fieri generū, sed reginam ducere potius, filiamq; magni regis. Duo maxima imperia esse, Romanū & Parthicū. Quibus affinitate illa in unū coeuntibus, ac nullo iam discriminante fluuio, unam tantū potentiam factum iri, nullis expugnabilem uiribus. Nam reliquias Barbaras nationes, quæ nunc amborum imperijs subiectæ sunt, facile iugum toleraturas, si proprios gens quæq; & conuentus sit habitura rectores. Esse Romanis pedestrem exercitum, qui hastis, & stataria pugna cæteros antecellat: Parthis uerò equitatū plurimum, peritissimosq; sagittarios. His igitur concurrentibus, & quæ usui ad bellum sunt in unum conspirantibus, facile ipsos sub uno diademate totius orbis terrarum imperium retenturos. Præterea odoramenta, quæ apud illos proueniant, telasq; laudatissimas, contraq; apud Romanos metalla ipsa, & quæcunq; arte aliqua conspicua uiuantur, non iam uix raroq; & clanculū per mercatores importatū iri, sed in una duntaxat terra, unoq; imperio, cōmunemq; fore utrisq; usum rerum omnīū, minimeq; impeditum. His literis Parthus acceptis, primo quidē abnuere, negare Romano conuenire Barbarum matrimonium. Quam enim fore cōcordiam, neque uoce satis congruentibus, & uictu habituq; inter se distantibus. Esse Romæ patricios permultos, quorum sibi ille optare liberos in matrimoniū possit, sicuti itidem apud se Arsacidas. Neq; ullam sanē extare causam, cur alterutrum genus adulteretur. Hæc igitur à principio rescribens, cōditionem aspernabatur. Sed instanti Antonino donisq; & iureiurando fidē studij sui, & charitatis uxoriæ facienti, credidit Barbarus, ac pollicitus daturam filiam, generum iam ipsum appellabat. Cuius rei uulgata mox fama, Barbari scilicet omnes ad Romanum suscipiendum principem se comparabant, spe quadam sempiternæ pacis exultantes. Ceterum Antoninus prohibente nullo, fluuios transgressus, ac iam Parthicam regionem quasi propriam peragrans, sacrificantibus passim uniuersis, supra que coronata altaria odores incendētib; lætum se honore illo Barbarorum magnopere simulabat. Postea uerò quàm magno itinere facto, ad ipsam Artabani regiam appropinquabat, occurrit ei rex in quadam ante urbem planicie, nouum nuptum excepturus, generumq; suum: sed Barbarorum magna multitudo, floribus indigenis coronati, atq; induti uestes auro, diuersisq; coloribus uarias, festum agitant ad tibiarum fistularum que & tympanorum sonitus saltantes numerosē.

Quippe

Quippe huiuscemodi tripudijs supra modum delectantur, præsertim cum se temeto largius inuitarunt. Sed ubi omnis multitudo confluit, ac relictis equis pharetrisq; & arcubus depositis, inter libamina & calices agitabant, collectiq; in unum Barbarorū q̄ plurimi, temerè inordinatiq; constitierant, nihil suspectantes mali, sed pro se quisq; studentes uidere nouum nuptū, tum signo dato Antoninus militibus imperat, impetū cadēq; in Barbaros faciant. Illi re subita perterriti, cadentibus sauciantibusq; Romanis terga obuertunt. Ipse Artabanus à suis stipatoribus raptus, atq; equo impositus, uix egreq; cum paucis fugiens elabatur. Reliqua uerò multitudo Barbarorum passim cadebatur. Quippe neq; equos habebant, quibus maxime utuntur. Descenderant enim ex ijs, pastumq; dimiserāt: neq; ipsi euadere fuga poterant, impediēte cursum fluxa ueste, ad pedes usq; deducta. Porro pharetras & arcus omnino non attulerant. Nam quid illis opus ad nuptias? Ita ingenti cade Barbarorum facta, Antoninus prædaq; & hominibus magna copia captis discedit, resistente nullo, uicisq; & urbibus incensis, data potestate militibus rapiendi, quod quisq; posset aut uellet. Hanc igitur calamitatē haud opinato Barbari acceperunt. Antoninus autem regionem Parthicā penitus ingressus, defessis iam rapiendo cadendoq; militibus, reuertitur in Mesopotamiam, indeq; Senatui populoq; Rom. per literas significat subactum à se Orientem, cunctosq; illius regni mortales in suam ditionem concessisse. At Senatus quanq; totius negotij gnarus (quippe principū res latere nullo pacto possunt) metu tamen atque assentatione cunctos illi honores uictoriæ decernunt. Substitit aut post id Antoninus in Mesopotamia studio aurigandi, ac beluarum uenationibus intentus. Erant præfecti exercituum duo, Audentius & Macrinus: quorum alter senex iam, rerumq; ciuiliū planè rudis, haud tamen imperitus rei militaris habebatur: alter & in foro uersatus, & legū consultissimus. In hunc igitur ut parum militarem, minimeq; fortem uirū, publicè nonnunq; princeps cauillabatur, nec conuiuijs quidē abstinēs. Nam audito illū & uictū usurpare liberaliorē, & aspèrari uilissima abiectionissimaq; cibaria, quibus Antoninus mirabiliter delectabatur, chlamydemq; & uestem cæteram ad urbanū modum gestare, quasi degenerē ipsum, morboq; muliebri laborantem calumniabatur, minitans etiam occisurū. Quorum impatiens Macrinus, uehemēter exacerbatus est. Accidit aut res huiuscemodi. Quippe habitura finem aliquando fuerat Antonini uita. Nam cū suapte natura curiosior esset, non hominū modò res cognoscere studebat, sed deorū dæmonumq; etiam rimari arcana, metuq; semper insidiarū nullis non oraculis incubabat, accitis undique magis, astrologis, haruspicibus, ac nullo planè præterito, qui huiuscemodi fallacias profiteretur. Sed eos quoq; suspectans, ut parū uera loquentes, omniaq; ad assentationem uaticinantes, scribit ad Maternianum quendā, cui rerū suarum omnium curam in urbe crediderat, & quem sibi ex amicis omnibus fidissimū putabat, consciūq; omnium secretorum habuerat, magos undiq; optimos conquirat, atq; euocatis manibus de fine ipsius uitę consulat, & an quisquam imperiō insidietur. At Maternianus nauata principi opera, siue id re uera manes significauerant, siue alioqui Macrinum perosus, rescribit Antonino, Macrinū esse qui insidietur imperiō, eumq; è medio tollendū. Has igitur literas, ut mos est, cū reliquis obsignatas, dat ignaris quid ferrent tabellarijs. Illi consueta usi itineris celeritate, ad Antoninum perueniunt, quo ille potissimū tempore ad aurigandum se parabat, ac iam currū conscendebat. Ita ei reddunt integrū epistolarum fasciculum, in quibus erant etiā literæ quæ ad Macrinū pertinebant. At uerò Antoninus studio iam omni atq; animo ad aurigandum intentus, imperat Macrino, uti ipse literas seorsum

seorsum inspiciant: ac si quid maioris momēti sit, renūtiat: sin minus, ipse de more suū, hoc est, præfecti officiū exequatur: quippe talia identidem iniungere cōsueuerat. Ipse deinde ad suum studiū perrexit. Macrinus seorsum, epistolis omnibus solutis, etiam in eam incidit, quæ ipsi perniciē afferebat. Cognito igitur quantum periculi impenderet, ac gnarus Antonini iracundiæ, truculentiaq; præsertim tam specioso prætextu, subtrahit epistolā illam. Cæterarū uerò (ut solebat) argumēta principī renuntiat. Sed metuēs ne iterū super eiusmodi rebus Maternianus rescriberet, malens facere ipse aliquid, q̄ expectando pati, tale quiddam comminiscitur. Erat Martialis quidā centurio unus ē custodib. corporis Antonini, semper illum affectari solitus, cuius fratrem paucis antē diebus princeps delatū tantū, sed minimē redargutū occiderat, ipsumq; Martialem per contumeliā timidū ac degenerem, & Macrini amicū appellauerat. Hunc uehementer dolentem fratris nece, proprijsq; incitatū contumelijs, gnarus omniū Macrinus ad se uocat, studiosum tampridē sui ac multis obstrictū beneficijs, cui persuadet, ut captato q̄ primū tempore Antoninū obtruncet. Ille, cū promissis adductus, tum proprio odio, uindictæ fraternæ studio incitatus, libenter omnia se facturū pollicet, cū primū occasio euenisset. Euenit autē haud multo post, quippe agens Carris, quæ est Mesopotamiæ urbs, Antoninus deæ Lunę inuilit templū, quod in ea regione distans aliquantū ab urbe, præcipuo honore ab incolis colitur. Eò secum paucos equitū eduxit, relicto exercitu cætero, ut sacrificio facto in urbē reuerteretur. Medio autem itinere uno tantū famulo comitatus, ac reliquis absistere iussis, recessit ad requisita naturæ. Quare auersis omnibus, & quā longissimē recedentibus, honoris ac reuerentiæ causa, Martialis, qui omnes temporū captabat articulos, ut eum solum esse animaduertit, ceu nutu principis ad uidendū aliquid, aut audiendū uocatus, accurrit ilicò, auersumq; & subligacula sibi deducentem pugione traicit, quē celatū manu attulerat, & cū in ipsam iuncturā ferrū incidisset, letali scilicet uulnere deimproviso Antoninus minimē defensus occubuit. Quo facto, Martialis statim equū inscendit, ac fuga euadere conatur. Ceterū Germani equites, quibus & delectabatur Antoninus, & custodibus corporis utebatur, propiores cæteris, primiq; facinus cōspicati, Martialem consecuti missilib. confodiunt. Quod ubi exercitus reliquus cognouit, omnes subito cōcurrerunt, primusq; Macrinus supra cadauer conqueri ac delamētari per simulationē cepit. Grauis ea res, & molesta militibus incidit, cōmilitonem conuictoremq; aliquem amisisse, non principem existimantibus. Neq; de Macrino quippiam illis adhuc suboluerat, putantibus Martialem proprias inimicitias persecutum. Ita in sua quisq; tabernacula discessere. At Macrinus tradito igni corpusculo, reliquias intra urnam coniectas, matri ad sepulturā remisit. Ea tunc Antiochiæ morabatur. Moxq; ob liberorū calamitates, incertum sponte an imperio alicuius, mortem sibi consciuit. Hunc finē habuerunt Antoninus & Iulia mater, cum quidem ad eum quem diximus, modū uixissent, ac sexenniū tantū ille sine parente, germanoq; suo imperauisset. Extincto Antonino, incerti ignariq; quid agerent milites, biduo sine Imperatore fuerunt, quærentes inter se, quem potissimum principem deligerent. Siquidem aduentare magnis copijs Artabanus nunciabatur, pœnas exacturus, & cæsis inter pacem, ac libationes missurus inferias. Igitur principem deligunt, primo quidem Audentium militarem scilicet uirum, præfectumq; non improbum. Sed ille senectutem excusans, abnuuit Imperium. Dein uerò Macrinum, suadentibus potissimum tribunis, quos etiā conscios insidiarū Antonini, ac Macrino participes consilijs fuisse, post illius mortē suspicio extitit, quemadmodū in sequētib; dicemus.

Suscepit

Suscepit autem Macrinus imperium, non tam fide militū fretus, q̄ necessitate impulsus, usuq̄ præsenti. His actis, iam scilicet Artabanus multis copiis ac viribus aderat, equitatum ingentem & sagittariorum multitudinem adducens: præterea cataphractus camelis insidentes, qui prælongis contis præliarentur. Quo cognito Macrinus conuocato exercitu ita loquutus perhibetur.

Dolere uos omnes principis huiusmodi, uel ut uerius loquar, cōmilitonis interitu, minimè mirandum. Sed calamitates casusq̄ humanos modicè ferre, id uerò est prudentium. Cæterum illius memoria uestris æternū præcordijs insidebit, atq̄ ad posteritatem propagabitur, rerum fortiter ac magnificè gestarum, præterea amoris beneuolentiæq̄, & cōmunicatorum uobiscum laborum laudem secum deferens sempiternam. Nunc autem postulat tempus honore habito illius memoriæ, iustisq̄ omnib. persolutis, occurrere imminenti periculo. Videtis Barbarum instantem cum totius Orientis multitudine, ac iustas (ut uidetur) belli causas præferentem: siquidem nos illum priores lacessiuius, uiolato fœdere, atq̄ in altissima pace bellum excitauimus. Nunc omne Romanum imperiū in uirtutem uestram recumbit, & fidem. Neq̄ enim de finibus imperij, aut de fluminibus dimicatio nobis aduersus magnum regem, sed de omnibus fortunis est, cū scilicet consanguineos suos ultum ueniat, quos iniuste à nobis, contraq̄ fœdera occisos arbitratur. Igitur arma capiamus, atq̄ (ut mos Romano est) ordines in prælio seruemus. Quippe in acie Barbarorum incomposita multitudo, ac tumultuaria, ipsa se fortasse impedit. Vester autem ordo atq̄ consensus, pugnandiq̄ peritia, sicuti uobis salutem, ita hostibus perniciem attulerit. Quapropter sic uelim bene sperantes dimicetis, ut Romanos decet, utq̄ hætenus consueistis. Ita enim & Barbaros ipsos fuderitis, & gloriam insignem adepti, fidem Romanis cæterisq̄ omnibus feceritis, non dolo aut fraude ulla, sed uirtute & armis superiorem uictoriā à uobis partam. Quæ postq̄ locutus est, cognita necessitate, milites in ordines se recepere, atq̄ in armis agitabant. Sole autem oriente, conspiciunt Artabanū maximas secum copias adducentem. Ut autem solem Barbari de more propitiarūt, confestim edito ingenti clamore concurrunt in Romanos, ipsq̄ adequitantes sagittas ingerunt. At Romani acie instructa, Maurorumq̄ equitatu per latera disposito, ac receptis per interualla expeditis militibus, quibus facilis esset excursio, fortiter resistentes, impetum Barbarorum sustinebant, qui scilicet & sagittarum multitudine, & prælongis contis, quibus cataphracti ex equis aut camelis depugnabant, pessimè Romanos accipiebant. Contrà Romani quoties pedem conferebant, facile scilicet aduersarios superabant. Postea uerò q̄ ab equitatu & camelitarum multitudine premebantur, fuga simulata tribolos, aliaq̄ machinamenta ferrea acuminata proijciebāt, quæ sub arenis latentia, neq̄ cuiquā conspecta perniciem equitibus & camelorū infessoribus afferebant. Quippe illis calcatis, equi, potissimum uerò cameli, quoniā huic generi mollissimæ sunt ungulæ, succiduae claudicabant, excussis tergo infessoribus. Cæterum Barbari illi, quàm diu equis aut camelis inuehantur, acerrimè scilicet confligunt. Vbi autem uel descendere iam, uel excidere, faciles sunt capti, neq̄ prælium in manibus gerere audent, & si fugiendus aut insequendus sit hostis, crura scilicet fluxa ueste præpediuntur. Vno igitur, alteroq̄ die à mane ad uesperam pugnatū. Nox prælium diremit, reuersiq̄ sunt in castra utriq̄ quasi uictores. Tertia die in planiciem pugnaturi conuenere. Tentante autem Barbaro, utpote qui numero præstabat, circumuenire Romanum, quasiq̄ indagine concludere: contrà, non iam profundiore, sed in frōtem productā constituiebant Romani aciem, ac se circumueniri prohibebant. Tanta autem

autem uirorum iumentorumque multitudo cecidit, ut omnis cōpleretur campus, maximique cadauerū acerui in altum attollerentur, praesertim uero camelorum, quae aliae super alias procubuerunt. Ergo nec liber pugnantibus cursus erat, nec inter se cernendi copia, uelut ingenti quodā, ac uix per uio aggere cadauerū in mediū extructo, quo scilicet prohibente transitū ad reliquos, singuli se in sua castra receperunt. At Macrinus cognito nō alia de causa tam acriter ac pertinaciter pugnare Artabanum, nisi quia se pugnare contra Antoninū arbitrabatur (solent enim Barbari paulo negotio quali fatiscere, ueluti que oneri cedere, si modō primis congressibus parū ex sententia res gesserint. Tunc autē perstabant, preliū integraturū, cum primum cadauera concremassent, ignari perisse, qui has inimicitias cōcitauerat) mittit Parthis legatos cum literis, quae declararent, occidisse imperatorem, ac debitum supplicium luisse, qui foedera & iusiurandū temerauerat, sibi esse à Romanis, quorum ipsum tandem imperium sit, summam rerum traditam. Non placere uero; quae acta forent. Itaque captiuos quicunque superessent, raptaque omnia redditurum. Cupere se illū ex inimico amicum facere, pacemque iureiurando ac libaminibus sancire. Quibus lectis Artabanus, edoctusque à legatis de Antonini cede, satis dedisse supplicij uiolatorem foederis arbitrat, contentusque reddi sibi citra ullū cruorem captiuos, praedamque omnem, foedus cum Macrino ferit, atque in proprias sedes reuertitur. Sed & Romanus imperator, deducto ex Mesopotamia exercitu, Antiochiam profectus est.

LIBER QUINTVS

DE Antonini imperio, caedēque, insidijs, ac successione item superiore libro diximus. Ceterum Macrinus ubi Antiochiam peruenit, literas Senatui populoque Romano misit in hanc sententiam: Cum satis ipsi cognitum habeatis, quod nam fuerit meū iam inde à principio totius uitae institutum, quamque ad benignitatem propensi mores, quae mansuetudo in ea potestate explicata, quae non multū abest à principatu (siquidem ipse quoque imperator fides se praefecti cohortis credit) superuacuum esse arbitror multis uerbis uti apud uos. Nostis enim & ipsi parū me latum fuisse ijs rebus quae ab illo gerebantur, ac saepe uestri causa periclitatū, dum ille nulli non calumniarum fidem habens, uelut effrenus contra uos irrueret. Itaque identidem mihi obtrectare solitus, etiam publice modestiam in me, atque humanitatem uituperabat, segnem, et fluxis moribus uocitaris. Quippe homo assentationibus gaudens, quicunque ipsum ad crudelitatem exacuebant, rabiemque insitam, quasi signo dato prouocabant, & calumniarum iram excitabant, eos sibi denique beneuolos, fidosque in primis amicos arbitrabatur. Mihi autem iam inde à principio nihil lenitate antiquius, modestiaque fuit. Igitur Parthicū bellū longē maximum, & in quo omne Romanū imperium fluctuauerit, ita consecimus, ut nec in acie fortiter dimicando hostibus cesserimus, & regem maximas secū trahentem copias, isto foedere ex inimico amicum reddiderimus. Porro, me principē, liberi, incruentique omnes agitant, magisque optimatum conspiratio haec erit, quam principatus. Neque tamen est quod quisquam indignū imperio censeat, aut crimen putet esse, quod ex equestri ordine ad imperium peruenir. Nam quod obsecro nobilitas ipsa, nisi morum benignitas adsit, & humanitas? Siquidem fortunae munera, etiam parum dignos exornant, animi uirtus propriam cuique gloriam conciliat: & claritas quidē generis diuitiaque, atque id genus reliqua, etsi beatorum propria putantur, minime in ipsis, utpote ab alijs tradita laudantur. Lenitas autē, ac benignitas, etsi ipse quoque admirationi sunt, attamen habent

Ang. Polit.

h quoque

quoque laudem accumulant. Quid enim nobis profuit Commodi nobilitas, aut Antonini paterna successio? Scilicet eiusmodi homines quasi ipsis debitam hereditatem adepti, ueluti proprio patrimonio per contumeliam abutuntur. Qui autem a uobis imperium acceperunt, uelut in perpetuum obstricti etiam referre gratiam pro meritis enituntur. Ad hanc patricia principum nobilitas saepenumero in superbiam uertit, despectis omnibus uelut inferioribus. At qui modestiae experimento ad imperium asciscuntur, quasi partum labore tuentur semper, uerenturque & consulunt, quos consueuerant. Mihi sane decretum est, nihil sine autoritate uestra gerere, ac uos participes consiliariosque habere reipublicae gerendae. Viuetisque pro arbitrio uestro in libertate illa, quam uobis antehac a patricijs imperatoribus erepta, Marcus dein, Pertinaxque restituere conati sunt, ambo ad imperium priuatis cunabulis innutriti: quippe generis initia clara posteris relinquere, ipsum praestat, quod accepta a maioribus foedis moribus contaminare. Hac lecta epistola, conclamatum a Senatu uniuerso, nullique non honores Augustorum Macrino decreti. Neque uero tantopere laetus Senatus Macrini successione fuit, quod uulgo uniuersi gratulabantur extinctum Antoninum. Nam ut quisque autoritate aliqua, aut dignitate praecebat, ita maxime imminem suam ceruicibus depulisse gladium arbitrabatur. Delatores autem & serui omnes, quicumque dominos detulerant, patibulo suffixi, totaque urbs, atque adeo Romanum imperium sceleratis hominibus perpurgatum, partim supplicio affectis, partim exilio multatis. Quod si qui tamen latuerunt, metu quiescentium, etiam ipsi libertatis quandam imaginem praeferebant, anno duntaxat uno, quo Macrinus imperium obtinuit. Quippe hoc tantum peccauit, quod non exercitum ilico dimisit, atque unoquoque domum reuerti iussit, ipse Romam sui cupidam statim non petiit, uocante populo quotidie se, ac Macrinum uociferante. Sed Antiochia morabatur, barbaram nutriendus, & incedens quod solebat lentius, tardissimeque, ac uix aduentibus se respondens, adeoque interdum submissa uoce, ut ne exaudiri quidem posset. Hec enim demum sibi de Marci moribus imitanda proposuerat, cum ad illius reliquam uitam nullo pacto aspiraret. Quippe deliciosius in dies agitas, histrionibusque & saltatoribus intentus, & gubernandi negligens, incedebat cum fibulis, ac balteo auratis gemmatisque. Qui luxus minime Romano gratus exercitui, certe quem Barbaris putant, foeminisque congruentior, quam principi. Talia igitur intuentes, magnopere improbare omnes, uitamque plane hominis aspernari molliorem, quam ut militari uiro conueniret, simul comparare inuicem Antonini uitae exemplum, solertis in primis, ac plane militaris uiri, et Macrini luxuriam. Praeterea grauiter indignari, quod ipsi adhuc in tabernaculis agerent, procul a patria, ac nonnumquam rerum quoque necessariorum indigerent, neque domum dimitterentur etiam pace facta, cum scilicet ille contra molles ac deliciosissime uitam coleret. Igitur excussis uelut habenis quotidie in hominem cauebantur, ac leuissimam quamque occidendi eius occasionem aucupabantur. Sed ita scilicet fato datum fuerat, ut uno duntaxat anno princeps Macrinus in delicijs absumpto, simul cum uita imperium amitteret, exiguum, tenuemque fortuna occasione militibus ostentante, ad ea quae concupierant patrandae. Masia erat quaedam nomine Phoenissa mulier, ab Emesa urbe Phoeniciae, cui soror Iulia fuerat Seueri coniux, ac mater Antonini, ea uiuente sorore multos annos in aula imperatoria uixerat, Seueri & Antonino principibus. Hanc igitur Masiam post sororis obitum, atque Antonini cadem, iusserat Macrinus in patriam cum omnibus bonis reuerti. Abundabat autem grandi pecunia, utpote longissimo tempore inter principalem potestatem nutrita. Reuersa igitur anus, domi agitabat. Erant uero ei filiae duae, quarum natu maior Soanis, minor Mammae uocabatur.

III

Illi filius Bassianus, huic Alexianus, amboq; sub matribus auiaq; educabatur. Et quidē Bassianus annos natus erat circiter quatuordecim, Alexianus autē decimū iam annum attigerat, sacerdotes ambo Solis, quem maximē indigenae colunt, Phoenicum lingua Heleagabalū uocitantes. Templūq; illi maximū constructum habent auro argētoq; plurimo, ac lapidū eleganti magnificentia exornatū. Neq; solū indigenae deum illum uenerant, sed uicini quoq; satrapae, regesq; Barbari, certatim quōtannis splendida offerunt munera. Simulacrū uerō nullum Græco aut Romanō more manifestū ad eius dei similitudinē: sed lapis est maximus, ab imo rotundus, & sensim fastigiatus propemodū ad conī figuram. Niger lapidi color, quem etiā iactant cœlitus decidisse. Eminet in lapide quædā, formæq; nonnullae uisunt, ac Solis imaginem illam esse affirmant, minimē humano artificio fabricatam. Huic igitur deo sacer erat Bassianus, quippe nati maior, ipse potissimum sacerdotioungebat, incedens Barbarico cultu, tunicas indutus intextas auro, ac manuleatas, & ad pedes usq; demissas, cruraq; tora conuelans ab unguibus ad femora, uestibus similiter auro purpuraq; uariis, capite coronam gestans, preciosorū lapidū coloribus florentē. Præterea integer æui, cunctorūq; eius ætatis adulescentiū formosissimus. Quare congruentibus in unū forma corporis, atq; ætatis flore, simul habitu illo mollissimo, facile eum Dionysi pulcherrimis imaginibus assimilabant. Hunc igitur sacra celebrantē, chorūq; circa altaria Barbarū in morem, ad tibias fistulasq; & omnifariā organa instaurantē, curiosius inspectabant, cum mortales alij, tū in primis Romani milites, uel q; genere Imperatorio editū sciebant, uel q; formæ uisibus, omniū in se oculos cōuertebat. Quippe tum uicinus urbi illi exercitus erat, tuēdæ Phoeniciæ præpositus, deductus inde mox, ut in sequentib; exponemus. Cum itaq; quotidie religiōis nomīne milites ad templum itarent, libetē scilicet adulescentē intuebant. Erant autē ex ijs nonnulli Romæ profugi Mæsæ familiares, quibus illa formā pueri admirantibus, incertū mentitā, an uerū professā, filiū utiq; esse ait Antonini, quāuis alterius putaretur. Quippe cum suis natabus adulescentulis adhuc, & formosis, rem habuisse, quo tēpore ipsa in palatio simul cum sorore agitabat. Ea res audita ab illis, ac sensim cōmunicata reliquis cōmilitonibus, per uniuersum deniq; exercitū uulgata est. Porro etiam aceruōs habere nummorū Mēsā dicebat, facileq; omnes militibus elargitura, si modō imperiū suæ soboli restitueret. Pollicētibus autē, se eam cum suis, si noctu clanculū in castra uenisset, patentibus portis excepturos, atq; Antonini filiū imperatorē declaraturos: nihil scilicet recusauit anus, decreta periculū quoduis adire, q; uitā colere priuatā atq; abiectā. Quapropter noctu clanculū urbe egressa, cū liberis nepotibusq; suis, deducēte ipsos profugo tum militū agmine, facile in castra admittit, ibiq; puerū confestim milites uniuersi Antoninū appellatū atq; indutū purpura custodiebant. Tum cōmeatu omni simul cum suis natis, & coniu-gibus, ceterisq; adeo rebus importatis, quas in uicis agrisq; propinquis habebat, ita se intus cōparabant, ut etiā si opus foret, castrorum obsidionē exciperet. Quæ ubi nuntiata Macrino sunt Antiochiæ moranti, dedito per exercitus rumore, re-pertū Antonini filiū, pecunias militibus elargiri Iuliæ sororē, cum omniā quæcūq; diceretur, aut esse ullo modo poterant, pro ueris acciperetur, pendebant animis omnes, atq; eos ad res nouas moliendas, cum propriū Macrini odiū, tum Anto-nini memoriæ quædā quasi cōmiseratio subigebat, sed in primis pecuniarū spes, ut multi iam ex ijs ad nouū Antoninū transfugeret. At Macrinus rem totā quasi puerilē contemnens, consuetamq; obtinens animi alacritatē, domi ipse sedens, unū ē suis ducibus mittit, traditis copijs, quantæ ad rebelles expugnandos uide-

Ang. Polit.

h 2

rentur

rentur suffectura. Vt autē eò peruenit Iulianus (id enim nomen præfecto fuit) ætiam moenibus succedebat, statim inclusi milites, puerū exercitui infesto de turribus, pinnisq; ostentare, uociferari Antonini filiū, sacculos quoq; nummorum plenos, escam scilicet proditiōis attollere. At illi credito Antonini esse filiū (& quoniam sic uideri uolebant) facie quoq; & lineamētis q̄q; similimū existimantes, caput amputant Iuliano, mittūtq; ad Macrinū. Ipsi reſeratis portis, uniuersi in castra accipiunt. Ita scilicet adaucta copiæ, non modò ad excipiendā obsidionē, sed ad conferendā quoq; manū, dimicandumq; instructa acie, satis futura, transfugarū etiā magna uī paulatim quotidie se aggregante. Quibus auditis Macrinus, cum omni exercitu ad castra illa oppugnanda contendit. Antoninus autē militibus oppugnationē haud expectantibus, sed congregi audētibus, copias omnes educit. Concurrerunt autē inter se exercitus uterq;, in Phœnicię Syriæq; finibus, acrius dimicante Antonini milite, cōscientia metuq; pœnæ, si uictus foret, cōtrā autē Macrinī exercitu languidius, remissiusq; præliū capeſſente, multisq; subinde ad Antoninū transfugiētibus. Quo animaduerso Macrinus metu, ne planē omnib. exutus copijs captiuus agere, nihil nō passurus cōtumelię, stante adhuc acie, chlamydem sibi, cæterumq; imperatoriū detrahit ornatū, paucisq; ē fidissimis cōmilitonum comitatus, fugam occupat, detonsaq; barba, ne agnosceretur, itinerario uestimento, capiteq; semper conuelato, noctem diemq; accelerabat, famam quoq; suæ fortunæ præueniens, quippe ingenti studio cōmilitones uehīcula urgebant, quasi Macrinō adhuc rerū potente, magnis de rebus mitterentur. Ille igitur fuga euaserat, quemadmodum diximus. Interea milites utrinq; pugnabant, atq; à Macrinō quidem corporis custodes, ac stipatores, quos prætorianos uocant, fortiter stantes, reliquū omnem exercitū soli sustinebant, uidelicet proceri homines, atq; ex omni numero delecti. Cætera omnis multitudo pro Antoninō præliabatur. Sed ubi diu neq; Macrinū iam ipsum, neq; imperij signa conspīciebant, qui p̄ illō certamen subierant, ignari ubi nam foret, iaceret, an aufugisset, haud satis constitutum habentes, quod sibi capiendū consilium foret, neq; periclitari diutius pro eo decreuerant, qui iam nusquā compareret, & se permittere hostium potestati, quasi dedititios captiuosq; uerebantur. Vt autē à captiuis audiuit Antoninus aufugisse ē prælio Macrinū, mittit statim nuncios, qui doceant frustra illos pro homine pauidissimo ac fugitiuo decertare, ueniamq; & obliuionē omnium iure iurando pollicetur, stipatoresq; iam tum sibi illos adſciscit. Igitur omnes re credita ceſſerūt. At uerò Antoninus mittit illic, qui Macrinū consequant, cū iam plurimū uia præcepisset. Inuentus autē est in Chalcedone Bithyniæ urbe, grauissimē agrotans, ac perpetuo itinere attritus, latitans in suburbano quodā, ubi illi caput abscissum. Dicebatur autē Romam properare, fretus popularibus studijs, sed transgredientē in Europam, angusto Propontidos freto, iamq; Byzantio appropinquantem, uento aduerso usum perhibent, quasi flatu ipso ad supplicium retrudente. Tantū igitur abfuit Macrinus, quo minus persecutores effugerit, sinē uitæ sortitus foedissimū, qui Romam reuertī pōst uoluerit, quod statim à principio facere oportuerat. Offendit autē consilio pariter, atq; fortuna. Ita scilicet occisus est Macrinus cum filio Diadumeno, quē iam Cæsare fecerat. Postea uerò q̄q; exercitus uniuersus Antoninū Imperatorē cōsalutauit, atq; ille summā rerū suscepit, rebus iam in Oriēte, ut quæq; maximē urgebant, ordinatis, ab auiā scilicet atq; amicis (nam ipse adulescēs admodū, ac rerū erat imperitus) haud diu moratus, profectiōnē edicit, festinante in primis Mæsa ad Romanā aulā, cui tam diu inſueuiſſet. Sed ut senatui populoq; Rom. res innotuit, omnes eū nuntiū grauiter accepere.

Sed

Sed parendū necessitati fuit, electo à militibus principe. Ceterū incusantes Ma-
crini negligens ingeniū, fluxosq̃ mores, neminem utiq̃ aliū, sed ipsum sibi fuisse
mali causam dictitabant. At uerò Antoninus è Syria profectus Nicomediæ habi-
tauit, ita postulante anni tempore. Statim igitur debacchari supra modum cœpit,
cultumq̃ patrij numinis, cui dicatus fuerat, celebrare superuacuis saltationib. ue-
stitum usurpans luxuriosum, purpura intextum, atq̃ auro monilibusq̃ & armillis
redimitus, coronas etiam sustinens ad tiaræ modum, auro lapillisq̃ preciosis insi-
gnitas. Forma habitus inter Phœnissam stolam, ac Medorum amictum. Nam Ro-
manam uestem, aut Græcanicam planè aspernabatur, è lana (ut ipse aiebat) hoc
est, è re uilissima cōfectam. Neq̃ nisi sericas telas dignabatur, procedens identi-
dem ad tibias, & tympana, uelut orgia numinis concelebraret. Hæc cernens Mæ-
sa, ac ferens iniquo animo, supplex illi persuadere conabat, ut Romanum assume-
ret cultum, ne urbem mox, curiamq̃ ingrediens peregrino illo, Barbaricoq̃ ha-
bitu, spectantium oculos perstringeret, insolentes eiuscemodī munditiarū, ac re-
putantes mulierculis, q̃ uiris congruentiores. Sed ille uerbis aniculæ cōtemptis,
nec cuiquā præterea credendum putans (quippe neminem circa se, nisi moribus
consimilem, suisq̃ obsecundantē uitis habebat) cum retinendū sibi quemcunq̃
illum cultū animo obstinasset, decreuit absens periculum facere, quò nam animo
Senatus populusq̃ Romanus laturi forent. Quare imaginem propriā maximis li-
niamentis, qua ipse obire sacerdotis munia uidebatur, simulq̃ figurā numinis, cu-
ius sacerdotiū gerebat, depictā in tabula præmisit Romā, iussis qui eam ferrent
in media curia loco edito supra Victoriæ caput collocare, ut cum Senatus habe-
retur, tura unusquisq̃ adoleret, merumq̃ libaret. Edixit item, ut omnes Romani
magistratus, quiq̃ publicè sacra facerēt, ante alios deos, quorum meminisse inter
sacrificandū solent, deum Heleagabalū nuncuparent. Quapropter ut in urbem
peruenit, nihil scilicet nouū Romani uiderunt, insueti iam picturæ. Diuiso igitur
congiario in populū (ut mos est imperiū suscipientibus) spectacula omnifariam
edebat magnificentissima, templumq̃ item maximū pulcherrimumq̃ deo erexit,
plurimasq̃ circa templum aras, ad quas quotidie manè taurorum hecatombas, &
ouiū magnā multitudinē immolabat. Coaceruatiscq̃ supra aras omne genus odo-
ribus, etiā ueterrimi cuiusq̃ optimiq̃ uini plurimas amphoras profundeabat, sic ut
riui passim uini, sanguinisq̃ promiscuè defluerent. Chorosq̃ circū aras agitabat
nullis nō organis consonantibus, unaq̃ mulieribus Phœnissis cursitantibus in or-
bem, cymbalaq̃ inter manus habentibus, aut tympana, omni circūstante Senatu,
atq̃ equestri ordine ad theatri formā. Extā porrò uictimarum atq̃ aromata intra
lances aureas, capitibus imposita gestabant, non quidē famuli aliqui, aut humiles
personæ, sed præfecti exercitibus, & quicūq̃ maximas dignitates obtinebant, in-
duti tunicas talares, ac manuleatas, unamq̃ in medio purpurā ferentes : sed & lin-
teis calceamentis utebant, quemadmodū uates in eis regionibus consueuerunt.
Porrò ingentem se honorē tribuere putabat, quibus eiuscemodī sacrificia partici-
paret. Sed quamuis instaurare choros, & sacra facere perpetuò uideretur, pluri-
mos tamen ex illustribus uiris, atq̃ opulentis interfecit, delatos sibi, quòd parum
læti illiusmodi uita, etiam in ipsum quandoq̃ cauillarentur. Duxit præterea uxo-
rem illustrissimam, Romanā foeminam, quam etiam Augustam appellauit, cumq̃
ea tamen paulo post diuortium fecit, ademptiscq̃ honoribus, priuatam colere ui-
tam iussit. Post illam uerò captum se amore simulans, ut aliquid uirile saltē facere
uideretur, Vestalem sacerdotem, quam leges castam esse, & uirginem perpetuò
uolunt, abreptam è templo pro uxore habuit. Ita mœstū tanto flagitio ac piaculo

Ang. Polit.

h 3

Senatum

Senatum per epistolam consolatus, humanū esse id peccatum, captum se illius amore. Ceterum sacerdoti congruere sacerdotis nuptias, ob idq; etiam augustiores futuras. Sed eam quoq; paulo post dimisit, tertia uxore ducta, quæ referre suū genus ad Cōmodum dicebat. Neq; uerò humana tantū matrimonia ludebat, sed etiam deo suo querebat uxorem. Itaq; Palladis simulacrū, quod occultū Romani, neminiq; uidendū colunt, in cubiculū suum transtulit, immotumq; ad eam diem, ex quo Ilīo auctū fuerat, præterq; quum templū conflagrauit, ipse emouit sedibus, eamq; deam sui dei coniugē in aulā imperatoriā adduxit. Dein cordi esse negans deo belligeram uxore, atq; armatam, simulacrū Vraniæ iussit afferri. Quod scilicet Carthaginēsis, omniq; Africę uenerabile, positū fuisse à Phœnissā Didone credit, quo tempore antiquā Carthaginem dissecto corio ædificauit. Hanc Afri Vraniam uocant, Phœnices Astroarchen, lunā esse affirmantes. Congruere igitur aiebat Antoninus matrimoniū Solis & Lunæ. Itaq; & simulacrū afferri iussit, & auri quicquid in templo erat, pecuniamq; deo suo dotis nomine dari præcepit. Quod ubi allatum est, ac prope Heleagabalū constitutū, iussit urbe tota, Italiq; festos dies, celebresq;, & lætitiæ plenos, publicē priuatimq; quasi dñs nubentibus agitari. Fecit & in suburbano templū maximū, ac magnificentissimū, in qd anno uertente deū suum adulta iam ætate deducebat, ludisq; curulibus, & scenicis, epulisq; & peruigilijs populū à se oblectari arbitrabat. Ipsum porro dei simulacrū impositū uehiculo, quod esset auro, preciosisq; lapidibus exornatū, deducebat ex urbe in suburbanū, trahētib; equis seiugibus, emaculato caridore, ac magnitudine præcellentibus, auroq; multo, & phalerarum uarietate conspiciendis. Neq; enim quisquā mortaliū eum inscenderat currum, sed circumstabant omnes quasi aurigantem deū. Antoninus autē retrorsus currens, ac simulacrū ipsum aspectans, currū antecedebat, frenos manib; retinens, totūq; iter ita retrorsum currēs, ac deū semper aspectans confecit. Ac ne caderet labereturq;, ignarus quò tenderet, aurosam subtrauerant arenā, militesq; eum utrinq; retentabāt, quò tutius retrocederet, discurrete etiā cum facibus utrinq; populo, & coronas, floresq; iacente, tum deorū omniū simulacra, & quicquid conspiciū in templis, principatusq; insignia, & pretiosissima supellex, equites item, & exercitus uniuersus pompam illiusmodi comitabant. Vbi autē deduxerat, atq; in templo constituerat, sacris iam celebratibusq; peractis, maximas altissimasq; turres ad idipsum extructas conscendebat. Inde scilicet in plebē missilia sparsurus, aurea uidelicet argenteaq; pocula, uestesq;, & lintea omne genus: bestias præterea cicures omnes, exceptis subus, quibus ipse (ut mos est Phœnicibus) abstinebat. Multi igitur inter rapiendū perire, partim inuicē proculcati, partim militū contis transfixi, sic ut ea celebras calamitatē q; plurimis attulerit. Ipse identidē aurigans, aut saltans conspiciabatur: quippe ne latere quidē sua patiebat flagitia, procedens etiā in publicū pictis oculis, genisq; purpurissatis, faciēq; suapte natura formosam indecoris coloribus inficiens. Quod animaduertens Mæsa, ac suspectans militū indignationē, metuensq;, ne si illi quid accidisset, ipsa rursus in priuatā uitā relaberet, persuadet leui alioqui stolidoq; adulescenti, ut sibi consobrinū suū, nepotemq; ipse ex altera filiarū Mammæa prognatū adoptaret. Ita ad gratiā locuta, oportere iam ipsum sacerdoti religioniq; numinis uacantē bacchari, ac deū celebrare orgia, sufficiendū autē alterū, qui res curaret humanas, quicq; illi principatū uacū ab omni molestia curaq; præstaret. Neq; tñ peregrinū aliquē, aut alienū hominē requirendū, sed cōsobrino potissimū id honoris tribuendū. Is erat Alexianus, qui tum nuncupabat Alexāder, auito ipso nomine in Macedonis regis nomē cōmutato.

Nam

Nam eum tegē fama per se celebrem, etiā magnopere coluerat Antoninus Seueri filius, quem fuisse amborū parentē persuadere anus conabatur, iactato filiarū incesto, quō illi magis magisq; a militib. diligerent. Quare Cæsar declaratus Alexander, cōsulq; factus cū Antonino est, Senatu scilicet per ridiculū decernēte, quod ille uoluerat, hoc est uideri ipsum patrē, qui natus annos foret circiter quatuordecim: Alexandrū uerō filium, qui tum duodecimū attigisset. Postea igitur q̄ Alexander Cæsar est appellatus, uolebat eum statim Antoninus suis illis institutis imbuere, ut scilicet choros agitans, saltansq; & sacerdotij particeps, uestitu eodem, atq; artibus uteretur, quem tamen mater Mammæa ab omni illa fœditate uindictabat, summis clam doctoribus omniū disciplinarum, modestiamq; edocens, ac palæstra, uirilibusq; gymnasiis insuefaciens, Græcisq; eum pariter & Latinis literis instituens. Quibus rebus magnopere Antoninus indignabatur, iamq; adoptionis imperijq; participati pœnitebat. Quapropter omnes illius doctores aula exegit, quosdamq; illustriores partim morte, partim exilio affecit, ridiculas allegans causas, quōd filiū ipsius corrumpere, neq; agitare eum choros, atq; ebacchari sinerent, sed ad modestiam cōponerent, & uirilia officia edocerent. Eoq; uecordiæ prouectus est, ut omnes scenicos artifices, ac theatricos ad maximas imperij dignitates promoueret. Quippe exercitiis saltatorē quendā præfecit, qui olim iuuenis publicè in theatro operas dederat. Aliū item ē scena iuventuti, alium Senatui, aliū etiam equestri ordini præposuit. Aurigis item, & comœdis, mimorūq; histrionibus, maxima imperij munia demandabat. Seruisq; suis, aut libertis (ut quisq; turpitudine reliquos anteibat) procuraciones tradebat prouinciariū. Ita rebus omnibus, quæ grauia olim, honestaq; censebant, per omnem contumeliā ac temulentiam debacchantibus, cū ceteri omnes, tum in primis Romani milites indignabant, contemnebantq; eum, utpote uultū componentem elegantius, q̄ fœminam probam deceret. Insuper aureis monilibus, mollissimoq; uestitu haudquaquam uiriliter ornatū, saltantemq; in conspectu omniū. Quare propensiores animos in Alexandrum habebant, spemq; meliorem in puero modeste & continenter educato, seruabantq; eum diligenter omnes ab insidijs Antonini. Mater autem Mammæa neq; poculentū aliquid, neq; esculentū gustare puerū sinebat, quod ab illo mitteretur. Cocis aut & pincernis utebatur puer non quidem imperatorij, aut cōmunibus, sed quos mater tantū delegerat, ac spectatæ fidei futuros arbitrabatur. Dabat item pecunias furtim mater, quas ille inter milites clanculū diuideret, ut eorū beneuolentiā etiam pecuniæ pignore (hanc enim illi potissimū spectant) haberet autoratam. Quæ intelligens Antoninus, nihil non insidiarum Alexandro matriq; intendebat. Quas tamen omnes arcebat, prohibebatq; cōmunis auia Mæsa, mulier alioqui acerrima, multosq; annos in aula cum sorore sua Iulia Seueri cōiuge cōmorata. Nihil itaq; eam latebat, quod Antoninus moliretur, homo suapte natura futilis, qui omnia quæ placerent, propalā loqueretur atq; ageret. Postea uerō quā insidiæ parum procedebant, detrahare puero Cæsaris honorem decreuit. Itaque neq; salutari, neq; iam foras procedere patiebatur. Milites autem magnopere illum requirebant indignantes, si quidem imperiū quoq; adimeretur. Sed Antoninus famam uulgauit, quasi iam obisset Alexander, ut scilicet periclitaretur, quō nam id animo laturi milites forent. At illi nusquā comparente puero, præterea animis rumore illo exulceratis indignabundi, neq; solitam custodiā miserunt Antonino, & inclusi castris uidere Alexandrū uelle in ipso templo dictitabāt. Eo metu ictus Antoninus Alexandro secū in uehiculo imperatorio confidente, quod erat auro multo, gemmisq; exornatum, contendit in castra.

Cæterum portis reſeratis accepere utruſq; milites, atq; in templū caſtrorum deduxerunt, ſalutantes ſupra modū, & lætis clamoribus proſequentes Alexandrū, ſpreto propemodum Antonino. Quæ ille ægrè ferens, cum in templo caſtrorum pernoctaſſet, iratus militibus, notatos qui Alexandro acclamauerant, quaſi ſeditionis & tumultus autoribus, arripi omnes ad ſupplicium imperauit. Quod illi ægreferentes, atq; Antoninum iam antea quoq; perofi, cum tollere è medio principem ſœdiſſimum optarent, ſuisq; commilitonibus ferre ſuppeticas, rati hoc eſſe tempus, ipſum ſtatim Antoninū, matremq; Soanidem, quæ fortè illic aderat, interfecerunt, cumq; eis ſeruos miniſtrosq; omnes ſclerum, quicunq; tum in ea caſtra conuenerant. Cæterum Antonini & Soanidis cadauera trahenda per contumeliā plebi tradiderunt, quæ diu per totam urbem raptata ac dilaniata, poſtremò in cloacas abiecta ſunt, ut inde ſcilicet in Tyberim deferrentur. Sic Antoninus ſexennium imperio occupato, uitæq; ut diximus acta, ſimul cum matre occiſus eſt. Milites autem Alexandrum imperatorem conſalutatum in aulam palatinam deduxerunt, aduleſcentulum admodum, atque adhuc auia præceptis obtemperantem.

LIBER SEXTVS

QUEM igitur habuerit finem uitæ maior Antoninus, in ſuperioribus demonſtratum eſt. Alexander autē poſt illum nomen inſigniaq; gerebat imperij. Cæterum negotiorum adminiſtratio, ac principatus gubernacula, mulieribus incumbabant, omnia transferre ad modēſtiam grauitatem que conantibus. Quippe iam primū ſedecim ordinis Senatorij uiros ætatis grauitate, uitæq; ſanctimonia præcellentes, aſſeſſores principis, & conſiliarios delegerunt, nihilq; aut dicebatur, aut agebatur, niſi illorum accedente ſuffragio. Grata igitur populo, militibusq; ac Senatui: præterea forma principatus erat ex contumeliōſiſſima tyrannide ad optimatum gubernationem redacta. Igitur primò deorum ſimulacra, quæ ille proprijs ſedibus extulerat, ſuis quæque templis, delubris, fanisq; reſtituerūt. Dein quos ille temerè, aut uitiorum nomine ad honores dignitatesq; extulerat, ſubmotos inde ad priſtinam uitam omnes, artificiumq; redegerunt. Res autem cunctas, atq; adminiſtrationes, ciuiles quidem, & forenſes, inſignibus doctrina uiris, legumq; peritiſſimis, militares autem claris bellica uirtute hominibus cōmmendabant. Cumq; diu ad hunc modum regeretur imperium, Maſa iam extremæ ſenectutis diem ſuum obiit, honores adepta imperatorios, atq; (ut mos Romanis eſt) inter diuſ relata: at Mammea cernens iam ſolam ſe filio reliquam, præſſe ad eundem modum, moderariq; ſtudebat. Cumq; aduleſcentem ſummam habere iam cerneret autoritatē, metu ne uiuida ætas in ſumma poteſtate licentiæq; rerum, in cognata aliqua impingeret uitia, undiq; aulam ſeruabat, neq; adiri à quoquam aduleſcentem patiebatur, cuius uita moresq; improbarentur, ne ſcilicet bona indoles corrumperetur, prouocantibus appetitum eius iam uigentem aſſentatoribus in extremas libidines. Perſuaſerat autē, ut actibus incubaret meliore diei parte, idq; faceret q̄ ſæpiſſimè, ne quod ſpacium ſuper'eſſet uacandi malis artibus, occupato rebus prioribus, ac neceſſarijs imperanti. Cæterum ſuapte natura ſuberat Alexandro mite manſuetumq; ingenium, propenſum que ad humanitatem, quod ipſum ætas etiam conſequens declarauit. Quippe annis quatuordecim anæmaton, hoc eſt, citra ſanguinem geſſit imperiū ne uno quidem occiſo. Licet enim permulti maximis criminibus impegerint, tamen ab illorū cæde ſemper abſtinuit, quod utiq; non facile à quoquam omnium imperato-

imperatorum, qui quid Marco successerint, factum observatumque inuenies. Neminem quisquam, illo imperante, commemorare potest, cui mors indemnato sit illata. Matrem uero etiam incusabat, eique grauiter succensebat, quod esset pecuniae auidior, & opum cumularum studiosior uidebatur. Etenim cum simularet ideo se thesauros congerere Mammaeae, ut suppeditare Alexandro posset, quod is facile abundanterque suis largiretur militibus, proprios domi thesauros extruebat. Quae res imperatori notam infamiae attulit, quod illo scilicet inuito atque indignabundo etiam mulier auida per fraudem bona quorundam, atque hereditates suppilabat. Dedit item filio in matrimonium puellam patricij generis, quam etiam marito charam, gratamque in primis, eadem paulo post aula per omnem contumeliam exegit. Et cum ipsa tantum uocari Augusta uellet, eamque appellationem puellae inuideret, eò contumeliarum prouecta est, ut puellae pater, quamuis magnae apud Alexandrum generum autoritatis, impatiens Mammaeae iniuriarum, quas ipsi nataeque inferbat, confugerit in castra, gratiam se habere Alexandro dictitans habitum sibi honoris. Caeterum Mammaeam accusans, nihil non contumeliae inferentem. Quare indignata mulier, interfici eum quidem iussit, puellam uero adibus imperatoris exactam, in Africam relegauit. Haec autem omnia fiebant inuito coactoque Alexandro, quippe illi mater supra modum imperitabat, ac dicto audientem semper habebat, ut hoc tantum reprehendi in Alexandro possit, quod mansuetudine nimia, & reuerentia maiore quam oportuit, etiam contra animi sui sententiam matri obsequeretur. Igitur cum ad hunc modum tredecim annos (quod quidem ad se attineret) sine querela cuiusquam imperium gubernasset, ecce tibi haud opinato literae e Syria Mesopotamiaque redditae a ducibus, in quibus scriptum esset, Artaxarxem Persarum regem Parthis iam deuictis, atque Artabano, qui rex Magnus primus appellatus est, duplicique diademate utebatur, non solum Orientis regno, sed uita quoque expulso, subigere uicinos Barbaros, ac sibi uestigiales facere: neque iam intra fluuium Tygrim tenere se, sed superatis ripis, ac Romani finibus imperij, excurrere per Mesopotamiam, Syriaeque minitari, omnemque Europae oppositam continentem, quae mari Aegaeo fretoque Propontidos terminatur, atque Asiae nomen habet, ceu ueterem Persarum possessionem sibi uindicare, quod iam inde a Cyro, qui primus imperium a Medis in Persas transtulit, ad Darium usque extremum Persarum regem, cui regnum Alexander abstulerit, cuncta olim Ionia Cariaque tenus a Persarum satrapis gubernarentur. Quare sui muneris esse, curare nunc, ut uetus atque integrum imperium Persis restitueretur. Quibus intellectis Alexander, atque haud mediocriter re subita inopinataeque perturbatus, quippe in altissima pace educatus a puero, atque urbanis delicijs innutritus, conuocato prius amicorum consilio, decreuit legatos cum literis mittere, qui spem Barbari, conatusque inhiberent. Igitur literae in hanc sententiam compositae: Oportere illum suis finibus contentum, nihil rerum nouarum moliri, neque sublatum uana spe ingens excitare bellum. Debere unumquemque suis fortunis acquiescere. Non perinde sibi pugnam processuram aduersus Romanos, ut aduersus uicinos, et eiusdem corporis Barbaros. Admonebat praeterea uictoriarum, quas contra eos Augustus ac Traianus, Luciusque, item & Seuerus adepti fuissent. Huiusmodi literis Alexander persuasurum se Barbaro, metu scilicet perterrito, pacem quietemque arbitrabatur. Quibus ille contemptis, remque armis potius quam uerbis gerendam ratus, tum uero ferocissimus ingruere, decursaque ac perequitate Mesopotamia omni, praedas agere, atque oppugnare Romanorum castra imposita fluminum ripis, quae scilicet imperij limites tuerentur. Cumque homo esset natura gloriosus, ac sublimes animos

mos gereret, successu rerū inopinato subacturū se omnia uidelicet existimabat. Neq̃ enim parua erant, quæ illius animū ad maius concupiscendum regnum inflammabant. Primus namq̃ ipse Parthis bellū inferre ausus, Persarū recepit imperium. Siquidē post Darium illum, cui regnū Macedo Alexander abstulerat, per multis sanē annis Macedones ipsi, quiq̃ Alexandro successerunt, diuisas inter se Orientis Asiaq̃ totius regiones gubernarunt. Sed ortis inter ipsos discordijs, ac frequentibus bellis attrito Macedonū robore, primus Arsaces Parthus persuasisse earum regionum Barbaris memoratur, ut à Macedonibus deficerent, impositoq̃ sibi diademate Parthorum Barbarorumq̃ uicinorū consensu & ipse regnū tenuit, & posteris reliquit ad Artabanū usq̃ regem: quo interfecto Artaxares, regnoq̃ Persis restituto, uicinaq̃ Barbaria per uim subacta, facile iam Romanam quoq̃ potentiā laceſcebat. Quæ ubi Alexandro Romæ agētī nūtiata sunt, minimē iam ferendam putans insolentiam Barbari, uocantibus illuc se ducibus, ægrè scilicet, tandemq̃, contraq̃ animi sui sententiam ad expeditionem se comparat. Igitur in Italia prouincijsq̃ reliquis delectus habebantur cunctorum, qui uel habitudine corporis, uel ætatis uigore, idonei fore ad pugnam uiderētur, motusq̃ ingens omnibus Romani imperij regionibus extitit delectibus habendis, qui tantæ Barbarorum multitudinī pares forent. At uerò Alexander, urbanis omnibus militibus conuocatis in campū, consensuq̃ tribunali, in hanc sententiam uerba fecit:

CVperem, cōmilitones, eiuscemodi habere orationem apud uos, quæ & dicenti mihi, ut consueuerat, ornamentū, & uobis audientibus lætitiā conciliaret. Nam cum multos annos pacem agitauerimus, si quid noui nūc audieritis, fortasse quasi præter spem acciderit, expauescetis. Decet autē uiros fortes, atq̃ moderatos optima quidem optare, sed ferre quæcunq̃ incidant. Vt enim quæ cū uoluptate agimus dulcia, ita quæ cum uirtute, gloriosa sunt. Atq̃ ut is qui prior la cessit, ipse sibi iniurius uidetur, ita qui propulſat iniuriā, cōfidentior ex cōscientia fit, atq̃ ex iustitia spem bonam mutuatur. Artaxares uir Persa, posteaq̃ Artabanum dominū suum interfecit, atq̃ ad Persas imperiū tranſtulit, etiam nostra arma laceſcere despeſta maiestate Romana, etiam incursare, ac ualtare nostras prouincias aggreditur. Huic ego per literas à principio studui persuadere, ut inexplabilem illam uecordiam omitteret, ne ue aliena concupisceret. At ille barbara insolentia prouectus, neq̃ se continere suis sedibus iam uult, & nos ad pugnā prouocat. Ne cunctemur igitur, ne ue prælium detrectemus, sed quicumq̃ seniores hic adestis, admonete q̃ primū illū tropæorū, quæ plurima aduersus Barbaros Severo, atq̃ Antonino parēte meo ducib. excitastis. Quibus autē ætas integra est, laudē hanc in primis, ac gloriā cōcupiscite, ut intelligant omnes scire uos non solū pacem mansuetē ac reuerēter colere, uerum etiā cum res postulat, fortissimē præliari. Quippe Barbari ut cedentibus detrectantibusq̃ acriter instant, ita repugnantibus minimē resistunt. Neq̃ enim illis collata acies spem uictoriæ pollicet, sed excursibus fugaq̃ utentes, lucrari se demū putant, quæ scilicet rapuerunt. At nos cum omnia cōposita ordinataq̃ habeamus, tum illos uincere ac p̃fligare semper didicimus. Talia quædam locutū Alexandrū alacri uociferatione milites exceperunt, ac se promptissimos ad bellandū ostenderunt. Ille diuiso largiter stipendio, iubet ad iter accingi, mox ad eam fermē sententiam locutus in Senatu, diem discessui præstituit. Quæ ubi aduenit, sacris de more peractis, deducēte senatu, populoq̃ uniuerso, Roma proficiscit, respectās identidē, ac lacrymans. Sed neq̃ populariū quisq̃ fuit, qui siccis oculis aspexerit abeuntē. Quippe omnē multitudinē sui cupidā habebat, educatus ab ipsis, imperioq̃ tam multos annos modestissime administrato

administrato. Cæterū festinato itinere, cū Illyricas etiā gētes exercitusq; lustrasset, magnis inde quoq; uirib. collectis, Antiochiā contendit. In ea ciuitate quæ belli usus postularet, diligenter comparabat, exercēdis etiā militibus, ac cæteris bellicis muneribus pertractandis intentus. Visum igitur illi est, legationem iterum mittere ad Persarum regem, quæ de pace amicitiaq; cū illo ageret. Nam cū ipse iam afforet, minime desperabat, aut persuasurū quæ uellet, aut certè perterrefacturum. Enimvero Barbarus Romanos oratores re infecta domū remisit. Ipse quadringentos ē suis, proceritate insignes, uestituq; eleganti auroq; exornatos, equis atq; arcubus conspicuos, legatos ad Alexandrum mittit, perterritum iri Romanos putans aspectu illo, cultuq; Persarum. Legationis eius hæc erat sententia: Iubere magnum regem Artaxarem Romanos, eorumq; principem Syria omni, Asiaq; quæcūq; ex aduerso Europæ sita est, decedere, sinere Persas Ioniam Cariaq; tenuis dominari, omnibusq; ijs regionibus, quas mare Aegæum, Pontusq; determinat. Hæc afferentes legatos quadraginta cōprehendi Alexāder iubet, omniq; adempto cultu in Phrygiā relegat, uicis agrisq; concessis, quos colerent, cōtentus hoc supplicio interdicti in patriam reditus, quippe occidere nefariū facinus, minimeq; uirile arbitrabatur, neq; in acie captos, & sui regis mandata executos. His ad hunc modū peractis, cōparante iam se, ut fluuios transgrederetur, Alexandro, ac Romanorū exercitū in Barbarorū agros deduceret, defecerunt ab illo milites nonnulli ex Aegypto acciti, neq; non in Syria quoq; res nouas contra imperium moliti alij, sed uniuersi tamen oppressi statim, supplicioq; affecti sunt. Quosdam etiā exercitus in regiones alias transtulit Alexander, ut inde Barbarorū incursiones facilius arcerent. Quibus ordinatis rebus, magnoq; iam coacto exercitu, cū primū se haud imparē fore aduersariorū copijs credidit, de amicorum sententia milites trifariā distribuit. Sic ut unam partē iuberet, spectantem ad Septentriones, facere iter per Armeniā, quæ regio amica Romanis uidebat, atq; illinc Medorū fines incursare. Alterā item ad Septentrionē, per Barbarorū agros contendere, ubi confluentes Tigris & Euphrates, densissimis paludibus excipi, atq; ob id eorū latere egressus dicunt. Tertiā porro exercitus partem, ipse adducturum se aduersus Barbaros mediū iam itinere pollicebatur. Ita enim putabat diuersis itineribus imparatos eos, ac sic nec opinantes oppressurū, Persarumq; copias semper ingruentibus Romanis occurrantes, distractum iri, atq; imbecilliores futuras, minusq; ordinatè prælium suscepturas. Neq; enim mercenario milite utuntur Barbari, quemadmodū Romani consueuerunt, neq; statiuis castris exercitus habent, qui bellorū actibus exerceantur, sed omnis multitudo uirorū, nonnunquā autē mulierū quoq;, regis congregantur imperio, quæ mox bello peracto, suas protinus in sedes dimittitur, ea demum præmia belli referēs, quæ cuique ex rapina superfuerint. Arcubus autē, & equis nō in prælio tantū more Romanorum utūtur, sed à pueritia usq; enutriunt unā, uenatu inuigilātes, pharetratiq; semper, ac nunq; ex equis desilientes, siue bellū gerant, siue feras conficiant. Sed hoc Alexandri consiliū, & si longè optimū prima specte uidebatur, statim tamē fortuna destituit: liquidē exercitus contendere per Armeniam iussus, uix agreq; superatis eius regionis asperrimis præruptissimisq; montibus, quanquam æstas tolerabilius iter faciebat, impetu in Mediā factō, uicos concremauit, prædamq; abegit. At rex Persarū intellecta re, confestim q̄ maximis potuit copijs, auxilio adfuit. Cæterū arcere illinc Romanos minime poterat. Quippe aspera regio pedibus quidē stabilem gressum, facilemq; transitū præbebat. At Barbarorū equitatus montium asperitate, & cursū difficiliorem, & iter habebat impeditius.

Nuntiatum

Nuntiatum dein regi est, exercitum alterum Romanorū, Parthorū in agros, quā ad Orientem spectant, impetum fecisse. Quare metuens, ne Parthis facile superatis, mox in Persiam grassaretur, relictis copijs quantæ ad tuendam Mediam satias fore uidebantur, ipse cum toto exercitu ad Orientis partes accelerabat. Cæterum exercitus Romanus, comparente ac repugnante nullo, negligētius iter faciebat, ratus Alexandrum cum tertia parte copiarū, quæ maximæ ualentissimæq; foret, in mediōs incurrisse Barbaros. Itaq; resistantibus illis, atq; ob id exercitum retentantibus, minimè sibi properandum putabat, ut qui se tatos crederent, præstituto antea loco, in quem pariter uniuersi cum præda abacta, captiuisq; omnibus conuenirent. Sed eos Alexander fefellit: neq; enim aut ipse uenit, aut exercitum adduxit, incertum, metu ne proprio, ne ipse imperium tuendo uita periclitaretur, an quia mater retinuerit, muliebri pauore, & charitate filij nimia. Siquidem omnes illius generosos spiritus retundebat, suadens alios potius periculis exponeret, q̃ ipse in acie consisteret. Quæ res exercitum Romanum fines Barbarorum ingressum, planè prodidit. Etenim Persarum rex omnibus copijs occurrens, imparatis, minimeq; expectantibus, quasiq; intra retia uidiq; concludens, omnem Romanorum exercitum profligauit. Quippe pauci plurimis resistere haud poterāt, semperq; nudas corporis partes armis aduersus impetum sagittarū protegebāt, satis præclare agi secum existimātes, si nulla edita pugna integri recessissent. Sed cum aliquandiu conferim clypeis sese quasi muro circumsepsissent, atq; omnes undiq; uelut urbs aliqua oppugnarentur, consauciarenturq;, tandem ubi diu fortiter resisterant, occisione occiderunt. Ingens hæc calamitas, & qualis nulla facile memoratur, Romanis incidit, amisso ingenti exercitu, uel fide, uel robore cuiuslibet antiquorum exercituum cōferendo. Persam uerò maiorum spe rerum impleuit tantarum successus rerum. Quæ ubi nuntiata Alexandro sunt, grauissimè tūc egrotanti, siue ex mœrore animi, siue insolentia coeli, cum ipse tulit molestissimè, tum exercitus omnis grauiter imperatori succensebat. Quippe ipsius mendacio minimè signis seruatis, proditos ab eo suos milites dictabant. Cæterum Alexander morbi coeliqu; illius astuosi impatiens, laborante pariter omni exercitu, maximeq; Illyricianis, qui humido hibernoq; coelo insueti, largiusq; cibum capientes, letaliter ægotabant, redire Antiochiam cōstituit, accitis etiam eò militibus, qui montium tamen, atq; hyemis asperitate attriti, paucissimis tantum reliquis, perierant. Copias autem quas secum Alexander habebat, Antiochiam reduxit, multis inde quoq; amissis. Quare magnum exercitui mœrorem, magnum Alexandro dedecus ea res attulit, cum scilicet omnib. locis fortuna illius consilium fefellerit. Siquidem plurimi è triplici illo exercitu (ita namq; distribuebat) desiderati sunt diuersis calamitatibus, morbo, ferro, frigore. Vt uerò Antiochiam peruenit Alexander, facile & ipse conualuit, spiritu illo coeli, & aquarū abundantia, post æstuosos Mesopotamiæ calores resectus, & milites uniuersos recreauit, consolatus etiam mœstitiam illorum pecunijs elargiendis. Id enim solum ualere ad conciliandos militum animos arbitrabatur. Copias autem instaurabat, comparabatq; de integro, quasi iterum in Persas exercitum deducturus, si molesti esse pergerent, neq; ab iniuria desisterēt. Sed & rex Persarum dimisisse milites suam quemq; domum nuntiabatur. Nam quamuis bello superiores fuisse Barbari uiderentur, tamen prælijs crebris in Media Parthiaq; gestis pars ceciderant, alij attriti & sauci superfuerant. Neq; em̃ segniter Romani deuicti, sed ipsi quoq; interdum exitiosi hostibus, nullaq; adeò re magis perierunt, q̃ quoniā pauciores deprehensi. Nam cum ferè par utrinq; numerus cecidisset, reliquæ illæ Barbarorum non quidem

fuisse

fuisse uiribus superiores, sed numero uidebantur. Cuius rei argumentum est, quòd triennio mox aut quadriennio Barbari nequaquam arma resumpserunt. Quibus intellectis Alexander Antiochiæ cōmorabatur, hilariorque iam, & liberior, laxatis bellorū curis, urbis eius delicijs indulgebat. Enimvero putante illo tum quieturos Persas, aut sanè multū spatij moræque intercessurū, priusquam exercitū de integro cogerent, haud facile, cum semel dissipatus est, in unū coeuntem, utpote incertū atque inordinatū, uulgusque potius quam exercitum, tantumque cōmeatum habentem, quantum sibi unusquisque ad præsentem usum domo attulisset, præterea ægrè filios uxoresque, & sedes proprias relinquentem, statim nuncij literæque ab Illyricis procuratoribus adfuerunt, qui eum uehementer perturbarent, curamque animo maiorem iniicerent. Quippe significabant Germanos Rhenū Danubiūque transgressos, Romanos in fines hostiliter intrasse, oppugnareque iam exercitus ripis insidentes, perque urbes & uicos magnis copijs excurrere. Quapropter haud leuiter Illyricas nationes conterminas, uicinasque Italiæ periclitari. Opus esse igitur ipsius præsentia, totoque quantū secū exercitū haberet. Hæc & formidinem Alexandro, & Illyricis militibus molestiam attulerunt: quippe duplici se calamitate usos intelligebant, quòd & ipsi malè accepti in acie aduersus Persas fuerant, & suos domesticos à Germanis audiebant: Quare indignabantur, atque Alexandro succensebant, tanquā res in Oriente prius, uel metu, uel negligentia prodidisset, nunc autem rebus ad Septentrionē uocantibus, metu cunctaretur. Erant autē Alexander iam, atque amici illius etiam de ipsa Italia solliciti. Neque enim par periculū à Persis atque à Germanis impēdebat. Nam qui sub Orientem habitant magno terrarū marisque interuallo discreti, Italiæ uix nomē audiunt. At Illyricæ gentes angustæ uidelicet, neque multū agri Romanis subiecti possidentes, solæ discrimen faciunt inter Italiā atque Germaniam. Edicit itaque profectiōnē ingratam, atque ægreferens, sed urgēte tamen necessitate. Relictis autē copijs, quantas fore satis tuendis Romanis ripis arbitrabatur, castrisque & castellis diligentius cōmunitis, ac presidio firmatis, ipse aduersus Germanos cum reliqua omni multitudine approperebat. Confectoque celeriter itinere, constitit ad Rheni ripas, atque ibi res ad bellū necessarias comparabat. Pontemque primò iunctis inter se nauigijs fecit in Rheno flumine, ut per eum exercitus transgredetur. Quippe hi maximi fluminū sub Septentrione feruntur, Rhenus ac Danubius, quorū alter Germanos, alter Pannonios præterfluit. Atque estate quidē nauigabiles, altissimo latissimoque alueo, per hyemē dein cōcreti gelu camporū in morē perequitantur. Est autē adeo eius aluei solida glacies, ut nō equorum ungulis tantū, pedibusque uirorū subsistat: sed qui hausturi inde sunt, non tam urnas, aut uasa alia secū afferant, quam secures, ac dolabras, ut cælā inde aquam sine uase ullo ueluti lapidem asportent. Hæc igitur illorū amnium natura est. Alexander autē Mauros cōplureis, ac uim ingentem sagittariorū, quos secum ex Oriente adduxerat, partim ex agro Osrhoenorū, partim è Parthiā transfugas, pecuniā ue illectos, aduersus Germanos instruebat: Quippe huiuscemodī milites maxime Germanos infestant: cum & Mauri longius iacula intorqueant, sintque faciles ad incursum recursusque, utpote leues atque expediti, & sagittarij nuda Germanorum capita, prægrandiaque illa corpora facile eminus ueluti signum aliquod cōtingant. Nonnunquam uerò etiam collata acie res gerebatur, ex qua Germani persæpe haud impares Romanis abibant. Cum in his Alexander uersaretur, decreuit tamē oratores ad illos de pace mittere, qui pollicerentur omnia illis principem Romanum quorū foret opus, præbiturū, pecuniasque daturū magna copia. Sūt enim Germani pecuniæ in primis auidi, nunquamque nō auro pacē Romanis cauponantur. Quare

Ang. Polit.

i Alexander

Alexander pacē foederatq; potius ab illis emercari q̄ periclitari bello tēdebat. Ceterum miles Romanus iniquo animo ferebat, frustra se tempus terere, nulla occasione fortiter quicq; animoseq; gerendi, intento aurigationibus (ut aiebat) ac delicijs Alexandro, cum cōtrā oporteret uindicare potius Germanos, poenasq; ab ijs exigere audaciā. Erat autē in exercitū Maximinus ē quodā Thraciā, & quidem intīmā uico, semibarbarus homo, & qui à pueritiā opilio fuisset, dein uigēte aetate ob corporis proceritatē, uiresq; ingentes, equo stipēdiā fecerat, postremoq; fortuna quasi manu ducēte, ac preuia, cum per omnes militiē gradus ascendisset, etiam ad exercitū prouinciarūq; prapositiones euaserat. Hunc igitur Maximinū, ob eam quam suprà diximus rei militaris peritiā, tyronibus uniuersis Alexander praefererat, quos ad militiē munera exerceret, atq; ad bellandū idoneos redderet. Qui cum in eo negotio nihil sibi ad omnē diligentiam reliqui faceret, maximā scilicet à cuncto exercitu gratiā inibat, non solū quā gerēda forent assidue edocens, sed ipse etiā primus obiens quā usus posceret, ut nō discipulos tantū, sed amulos etiā atq; imitatores haberet suā uirtutis, quos etiā muneribus, omniq; genere honorū sibi adiungebat. Quapropter adulescentes, quorū bona pars ex Pannonia erat, læti uirtute Maximini, uulgō obtrectabant Alexandro, quod sub matris auctoritate adhuc esset, nihilq; nō ex arbitrio consilioq; illius administraret, bellumq; segniter & timidē gereret, ferētes identidē sermonibus inter se quantū detrimētū cunctatiōe illius in Oriente accepissent, nihilq; adhuc fortiter ac uiriliter gestum aduersus Germanos. Quare & suapte natura proni ad res nouandas, & tam longum principatū grauati, minus iam lucrosū omni ambitione pridē consumptatū sperantes alterū mox principē, adepto praepter expectationē imperio, plus ali quantū utilitatis, honorūq; ipsis, ac studiū delaturū, decreuere Alexandrū obtruncare, ac Maximinū uocare Augustū, cōmilitonem uidelicet, & cōtubernalē, praetereaq; rei militaris peritiā maximē praesenti bello idoneū. Cum igitur frequentes in campū conuenissent, uenienti de more ad exercendos tyrones Maximino, dubium, ignaro, an re prius cōposita, purpurā circumdant, imperatorēq; saluant. Ille primō reniti, & abijcere purpuram. Vt autē nudos intentari gladios à militibus uidit, occisuros nisi cederet minitantibus, futurū q; praesens periculū preoptans, honorē scilicet recepit, fortunamq; illā saepe (ut aiebat) oraculis ac somnijs premonstratam, testatus milites prius, inuitū, retreçantemq; se cogi, sed illorū tamen obsequi uoluntati. Quamobrē quā ipsis placuerint, re fanciant, sublatiisq; armis etiā prauento rumore, Alexandrū iam rei totius ignarū opprimant: ut milites illius, ac stipatores re subita perterriti, aut spōte cum reliquis cōsentiant, aut certē dum imparati sunt, nihilq; eiusmodi expectant, etiā ingratis subigantur. Postea uerò q; beneuolentiā omniū atq; alacritatē prouocauit, duplicata scilicet annona, ingentiq; promisso donatiuo, poenisq; omnibus, ignominijsq; remissis, cōfestim ad Alexandri tabernaculū, quod haud procul abesset, uniuersos educit. Hīs ille nuntiatis, uehementer rei nouitate perturbatus atq; exterritus, prosilīt ē tabernaculo uelano similis, lacrymansq; & tremēs, nunc Maximinū perfidū ingratiūq; uocare, enumeratis quacūq; in illū beneficia contulisset, nunc tyrones accusare, qui neglecto sacramēto, adeo proteruiter id facinus auderēt: postremo autē polliceri daturū se quā uellent, emendaturumq; si qua desiderarent. Sed milites qui eum tuebantur, faustis in praesens acclamationibus profecuti, defensuros eum cunctis uiribus affirmabant. Nocte autē exacta, cum iam lucefceret, nuntiantibus quibusdā adesse Maximinū, pulueremq; haud procul excitatū uideri, ac uoces magnae multitudinis exaudiri: rursus in planiciē egressus Alexander, conuocare milites, rogare

gare ut se defenderēt, tuerenturq; eum quē ipsi educauissent, quoq; iam quatuordecim annos imperante, sine ulla querela uixissent. Cōmotis miseratione omnibus arma capere, ac resistere hostib; imperabat. At milites etsi omnia principi pollicebantur, paulatim tamen aliq; aliō dilabebātur. Quidā etiam pręfectum prętorij atq; Alexandri familiares ad suppliciū deposcebāt, ortam ab illis defectionem causantes. Alij matrē ipsius accusabant auaram fœminā; & quę pecunijs congerendis, ob sordes nimias, parsimoniamq; erga milites, inuisum cūctis Alexandrū reddiderit. Igitur aliquandiu hæc inter se diuersi dictitantes, stabant adhuc tamē. Ut uerō exercitus Maximini in conspectū uenit, atq; hortari cōmilitiones cepit, ut mulierē sordidam, et pusillū adulescentē etiamnū sub matris seruitio statim desererent, seq; uiro forti prōboq; aggregarent, cōmilitonē ipsorū, atq; in armis semper, bellicisq; muneribus uersato, confestim uniuersi ab Alexandro descuerunt, atq; unanimiter imperatorem Maximinū consalutauerunt. At ille tremens atque exanimatus in tabernaculū reuertitur, matrīq; implicitus, & (ut aiunt) conquerēs atq; incusans, quod ob illam talia pateretur, expectabat interfectore. Maximinus aut postq; eum exercitus uniuersus Augustū appellauit, tribuno, & cēturionibus aliquot negotiū dat Alexandri, matrīq; unā, & quicūq; uim contrafacerēt occidendorū. Qui facto impetu in tabernaculū, statim ipsum cū matre amicisq; & honoratissimo quoq; obtruncant, exceptis qui paulo antē fuga sibi, ac latebris consulissent. Quos tamē uniuersos haud multo post cōprehensos Maximinus ipse morte affecit. Hunc finē habuit uitę Alexander, unā cum matre, cum annos quatuordecim, sine ulla subiectorum querelā, atq; adeo sine sanguine imperasset. Siquidē a cædibus & crudelitāte abhorrens, neminē nisi iudicio damnatū perire patiebatur, ad humanitatē uidelicet ac beneuolentiam propensus. Quapropter nisi filium mater auara ac sordida infamasset, nihil planē desiderari in illius gubernatione imperij potuisset.

LIBER SEPTIMVS▷

VALĒM se gesserit Alexander quatuordecim annorū imperio, superiore uolumine exposuimus. Interea Maximinus rerū potitus, mutata uehementer rerū conditiōe, asperē ferociterq; adepta potestate utebatur, sic ut ex molli mansuetōq; imperio ad tyrannidis crudelitātē uertere omnia contenderet. Nam cū se inuisum hominibus cognosceret, quod primus ex infimo loco ad eam fortunā peruenisset, præterea moribus perinde ut genere Barbarus, patriōq; instituto cædis auarissimus, ad id, potissimū dabat operā, ut imperiū sibi sæuitia constabiliret: scilicet metuens ne Senatus reliquisq; omnibus Romanæ ditionis hominibus contemptibilior fieret, dum nō tam in eo pręsens fortunā q; nataliū obscuritas spectatur. Quippe iam id tritū uulgatūq; apud omnes opilionem fuisse in Thraciæ montibus, dein corporis uastitate, ac robore inter eius regionis tenuissimos milites adscitū, quasiq; manu ductū à fortuna ad Romanū imperiū. Quare omnes confestim amicos consiliariosq; Alexandri à Senatu lectos sustulit ē medio, partimq; Romā dimisit, partim administrationē rerū causatus officio priuauit. Id eo consilio fecit, ut solus esset in exercitu, neminemq; prope se haberet ex conscientia nobilitatis potiōrē, sed uelut ex arce quādā citra ullius reuerentiā, tyrannidis operibus uacare posset. Omniaq; Alexandri ministēria, quibus ille per tot annos usus fuerat, ex aula eiecit, plurimīs etiā interfectis, q; insidias uidelicet suspectaret, quando omnes illius interitū mœstos esse intelligebat. Cæterū magis magisq; crudelitātē irritauit cōiurationis cuiusdā in se delatio;

Ang. Polit.

i 2 conspi-

conspiratis in unū centurionib. permultis, omniq; senatū Romano. Magnus erat quidam nomine, uir patricius & consularis, qui delatus imperatori est, quasi manum contra ipsum cōpararet, ac militibus persuaderet, ut ad se imperiū transferrent. Consiliū autē huiusmodi fuisse putatur. Pontē construxerat Maximinus supra flumen, quā aduersus Germanos transiret: ut enim primū summā rerum suscepit, statim bellica facinora affectauit. Siquidē ob immanem corporis staturā, & militare robur, ac peritiā pugnandi, adscitus ad imperiū, re ipsa famā confirmare, atq; opinionē militū tendebat, ut metū illū atq; cunctationē Alexandri in preliis capeffendis iure improbatam fuisse coargueret. Quare nihil sibi ad exercendos milites reliqui faciebat, & cum ipse in armis assiduus erat, tum exercitū uehementer adhortabatur. Sed tum constructo (ut diximus) ponte, transire in Germaniā statuerat. Ceterū Magnus haud sanē paucis militibus, sed qui uirtute ceteros anteirent, atq; ijs potissimū, quibus custodia pontis, curaq; fuerat demandata, persuasisse dicebat, ut simul ac Maximinus in alteram ripam peruasisset, ponte abscisso, redituq; intercluso Barbaris eum proderent. Siquidē tanta erat amnis illius profunditas ac latitudo, ut irremeabilis fore uideretur, nullis præsertim nauigijs in aduersa ripa. Talia scilicet sermonibus ferebant, incertū uero, an cōposita fraude: neq; em̄ facilis sententia, parū explorata re, citraq; iudiciū, aut defensionē ullā, correptis interfectisq; omnibus quoscūq; suspicio attigerat. sed & militū Osrhoenorū defectio nōnulla oborta est. Nā cū magnopere indoluissent Alexandri nece, ac forte fortuna in quendā ex illius amicis, cui nomen Quarcino fuit, paulo antē à castris à Maximino dimissum incidissent, correptū atq; retractantem, neq; tale quippiā cogitantē ducē sibi delegerunt, purpurāq; eum, prælatoq; igni, funestis scilicet honoribus condecoratū, nihilq; minus optantem, ad imperiū protulerunt. Qui tamen haud diu pōst in tabernaculo dormiens, à cōtubernali quodam suo, & (ut credebāt) amico per insidias occidit. Macedonī nomen fuit, qui & antea Osrhoanis præfuerat, & nunc primus eisdē autor fuerat deficiēdi à Maximino. Cumq; nulla subesset odij aut inimicitiarū causa, tamē eum occidit, quē ipse met corripuerat, atq; ad suscipiendū imperiū perpulerat. Sed enim magnopere tunc gratū se Maximino facturū putans, abscisum Quarcino caput dono obtulit. Verū Maximinus quamuis eo facinore lætus, gaudēsque præreptū sibi hostē, tamen illū haud modica sperantē, putantemq; sibi insignē gratiā relatū iri, extremo supplicio affecit, ceu defectionis auctorē, interfectoremq; eius cui facinus inuito persuaserat, atq; infidū hominī quem antea pro amicissimo habuisset. Huiusmodi igitur causā magis magisque animū exasperabāt Maximini, atq; ad sæuitiā exacuebant, etiā antea sua sponte crudelissimū. Ceterū aspectu quoq; erat horrendus, uasto atq; immani corpore, ut nemo illi uel exercitatissimorū Græcorum, uel pugnacissimorū Barbarorū cōferri possit. His ita dispositis rebus, collecto exercitu omni, ac ponte intrepidē pertransito, bellū Germanis intulit. Secuti illum magna uis mortaliū, ac penē omnes Barbarorū coplā ad hanc Maurisii iaculatores, sagittarijque plurimi. Præterea Osrhoeni, & Armenij, quorū hi Romanis subiecti, illi in amicitia fuerant, societatemq; adsciti: tum si qui ex Parthis aut pecunia conducti, aut transfugæ, aut item capti bello Romanis seruebant. Hæc autē multitudo coacta ab Alexandro prius, aucta dein atq; exercitata à Maximino fuerat. Ceterū iaculatores sagittarijque gerendo aduersus Germanos bello magnopere idonei uidētur, siquidē expediti hostē opprimūt incautū, facileq; rursus in tutū se recipiunt. At uerō Maximinus ingressus agrum, diu nemine qui resisteret inuento (quippe omnes abcesserant Barbari) regionē illorum depopulabatur, maturis segetibus

segetibus, uicosq; omnes incendendos, diripiendosq; militibus tradebat. Sunt autē urbes ædificiaq; illa maximē incendijs obnoxia. Rara apud Germanos structura ē lapide, ac lateribus coctilibus, densisq; potius syluis, quorū confixis coagmentatisq; lignis, quædā quasi tabernacula ædificant. Igitur Maximinus in eam regionē grassatus, populatis segetibus, omniq; pecorē captiuo militib. permissio, nullos adhuc hostes inuenerat. Siquidē campestres regiōes, locaq; ab arboribus pura deseruerant, atq; intra syluas & paludes delituerant, ut inde præliarētur, atq; eruptionē in hostē facerent. Etenim densitas illa arborū, sagittis iaculisq; hostium allatura impedimentū, & paludū altitudo periculosa Romanis locorū ignaris, ipsis autē facilis expeditaq; forē uidebat, non ignaris quæ usquā peruia, quæ inuia, & genuū tenus quotidie per illas discursantibus. Sunt autē Germani peritissimi natandi, ut qui tantummodo in fluminibus lauentur. In huiuscemodi igitur locis, pugna inita, ubi etiā imperator ipse Romanus fortissimē præliū inchoauit. Nā cum ad ingentē quandam, uastamq; paludē uentū esset, intra quam Germani fuga se receperant, uerentibus Romanis eodē hostes insequi, primus Maximinus equo paludē ingressus, cum quidē etiā supra aliuū equus uoragine hauriretur, magna ui repugnantes Barbaros cōtrucidauit. Quare exercitus reliquus pudore instinctus, ne prodere pugnantē pro se imperatorē uideretur, ausus et ipse est paludem ingredi, multiq; utrinq; ceciderunt, ita tamen, ut nullus penē Barbarorū fuerit reliquus, dimicante insigniter Romano principe. Quare & stagnū cadaueribus oppletū, & palus sanguine confusa, pedestris prælii nauale faciem præferebat. Hanc igitur pugnā, suaq; ipsius fortia facinora, non solū per literas Senatui populoque Rom. significauit, sed etiam depictā maximis imaginib. ante curiam publicauit, ut nō tam audire quæ gesta forent, q̃ etiā subscere oculis Romani possent. Eam tabulam deinde unā cum reliquis illius honoribus Senatus sustulit. Fuere itē alia prælia, quibus omnib. ipse manu pugnā capeffens, ac fortissimē dimicans explens descebat. Multisq; captiuis, atq; ingenti abacta præda, instantē hyeme, in Pannoniam reuersus est, intraq; urbem Sirmiū, quæ maxima omniū eius regionis habetur, in hybernīs agens, ad uernam sese expeditionē comparabat, identidem militans, id quod etiam præstiturus uidebatur, excisurū, subacturumq; Oceano tenus omnes Germaniæ Barbaras natiōes. Talis utiq; fuit in bellicis negotijs, maximā rebus gestis claritudinē adepturus, nisi grauior multo suis, ac truciore, q̃ ipsis fuisset hostibus. Quō em̃ Barbaros interemptos, si longē plures in ipsa urbe Roma, subiectisq; nationibus cades edebantur? Quid prædā aut captiuos abactos præderat, si suis fortunis Romanæ ditionis mortales quotidie dispoliabantur? Quippe omnis nō modō libertas, sed instigatio quoq; delatorib. permissa, ut circumuenire quos uellent, renouareq; etiā (si ita usus posceret) usq; à progenitoribus ignota, atq; indeprehensa ad eam diem crimina liceret. Neq; sanē delicti allicuius quispiā arcessebatur, quin idem continuō reus perageretur, ac censu, fortunisque omnibus expelleretur. Itaq; quotidie cerneret, qui pridem opulentissimi fuissent, eos nunc emendicare stipem. Tanta uidelicet tyrannidis auaritia incessebat, assiduas erga militem largitiones obtendentis. Erant præterea illius aures omnibus calumnijs patulæ, sic ut nullius uel ætatis uel dignitatis rationē haberet. Igitur complures exercitibus aut prouincijs præpositos, consulares, triumphalesq; uiros, leuissima tenuissimaq; calumniā attractos, corripere de improviso iubebat, ac sine ullis ministerijs solos uehiculis impositos die noctuq; iter facere ab Oriente aut Occidente, si ita cecidisset, itemq; à Meridie in Pannoniam usq; in qua tunc ipse morabatur. Dein spoliatos omniq; ignominia affectos exilio uel morte puniebat.

Ang. Polit.

i 3

niebat

niebat. Quàm diu igitur unus aut alter talia patiebantur, neque ea calamitas extra ipsorum familiam egrediebatur, non sanè magnopere populorum gentiumque interesse uidebatur. Siquidem beatorum diuitumque res aduersè, non solum à plebe negliguntur, sed eis nonnulli etiam prauo malignoque ingenio, ob inuidiam scilicet potentiorum atque felicium delectantur. Postquam autem Maximinus plurimas illustrium uirorum familias ad egestatem redegit, leuiores iam illa, ac minora ducens, quàm ut ipsius cupiditati satisfacerent, animum ad publicas opes transtulit. Igitur quaecumque pecuniæ ciuiles, aut ad publicam annonam repositæ, aut in plebem diuidenda supererant, tum quæ theatris ac celebritatibus seruiebant, uniuersas sibi adiudicauit. Ad hæc templorum omnium donaria, statuarumque deorum, heroumque honores, tum quicquid publici operis, aut ciuilis ornamenti, aut materiæ denique fuit nummis idoneæ conficiendis, omnia pariter ignibus conflagabantur. Quæ res in primis animos multitudinis exulcerauit, quasique luctum publicum effecit: cum contra pugnam atque arma quasi oppugnationi esse urbs obnoxia uideretur, sic ut quidam è populo contra resistere, templaque ausi tueri, etiam cadere ante aras deorum immortalium, quàm spectare patriæ spolia præoptauerint. Hinc itaque potissimum per urbes atque nationes popularium animi intumuerant, ac nec milites quoque satis æquo animo ferebant, exprobrantibus inuidiose consanguineis, atque domesticis, & ipsorum culpa talia patrare Maximinum dictitantibus. Huiuscemodi igitur causæ minime profecto leues ad odium ac defectionem populos proritabant. Cæterum uotis tantummodo agebant, læsa implorantes numina, nullo scilicet audente profiteri se uindicæ, donec exacto imperii triennio, exigua leuique occasione (ut sunt lubricæ tyrannorum res) primò arma sumpserunt, rebellaueruntque Afri tali causa. Procurator erat quidam Carthagini, cui nihil ad extremam uel asperitatem uel fauoriam deerat. Is damnandis iudicio hominibus, exigendisque pecunijs fauorem principis aucupabatur. Siquidem Maximinus, quos sibi factos cognoscebat, eos potissimum diligere consueuerat. Quicumque igitur fisci rem curabant, si modo uiri probi forent (quod perrarò eueniebat) aut procuratore exciderant, aut præsentis periculo conterriti, gnarique illius auaritiæ, quamuis inuiti cæteros imitabantur. Quapropter Africa procurator, cum pleraque alia uiolenter faciebat, tum ab adulescentibus quibusdam nobilibus atque opulentis damnatione circumuentis, statim exigere pecunias intenderat, patrimonioque illos & uitis bonis exuere. Quibus rebus exacerbati adulescentes, pecuniam quidem se daturos pollicentur, petito trium dierum spacio, conspirantesque interim in unum, quicumque graue aliquid uel passi fuerant, uel passuros metuebant, iubent nocte ex agris iuuentutem cum fustibus ac securibus adesse. Illi dominorum imperia exequentes, uenere ante lucem uniuersi in urbem, celantes sub uestibus arma, quæ cuique tumultuaria se obtulerant. Magna uerò uis mortalium confluxere, siquidem foecundissima hominum Africa, plurimos tunc etiam agrorum cultores habebat. Ut autem dies iam illuxit, iubent adulescentes ponere sequi seruorum suorum gregem, tanquam si è reliqua essent populi multitudine, neque tamen arma proferre prius, aut uim facere, quæ ubi aliquos aut è militibus, aut è populo uiderint irruere contra se, atque ire ultum facinus, quod gesturi mox essent. Ipsi reconditis intra sinum pugionibus, adeunt procuratorem tanquam cum eo de persoluendis pecunijs acturi, continuoque nihil tale suspicantem neci dedunt. Ibi exertantibus gladios illius militibus, atque ire ultum uolentibus, repente agrestes cum fustibus ac securibus occurrunt, fortiterque pro dominis pugnantes, facile omnes in fugam uerterunt. Ad hunc modum negotio succedente, iuuenes desperatis semel rebus, unam sibi reliquam salutem fore arbitrat

bitrati, si patratum nuper facinus maiore aliquo facinore cumlarent, statuunt in cōmunionem periculi rectorem prouincię assumere, ac populos ad defectionem sollicitare, quod optari iam pridem ab uniuersis cognouerāt, Maximini odio, sed metu prohiberi. Igitur cum omni multitudine nocte intempesta domum proconsulis petunt. Is Gordianus fuit proconsulatum sortitus eum, cum annū ageret circiter octogesima, multarumq; antē prouinciarum fuerat rector, atq; in maximis spectatus negotijs. Quocirca facile susceptum iri ab illo imperium existimabant, quasi fastigium aliquod superiorum dignitatum, Senatuiq; & pop. Rom. gratum futurum principem, qui praterq; quod erat illustri ortus genere, etiam per honores plurimos, quasi per gradus quosdā ad imperij culmen ascendisset. Euenit autem, ut quo die hæc agebantur, domi Gordianus resideret, dilatis laboribus, omniq; actu rerum suspenso. Igitur adulescentes cum gladijs magna stipante multitudine, proturbatis ianitoribus, impetum in ædes faciunt, eumq; supra grabatum requiescentem offendunt, circumfusiq; senem purpura induunt, atq; Augustalibus honoribus consalutant. Ille re subita exterritus, insidiasq; & dolum in se cōpositum ratus, deijcit humi se ex grabato, obsecrans parceret seni, a quo nihil iniuriarum acceperant, fidemq; principi et beneuolentiam seruarent. Instantibus autem illis, ac nudos manu gladios tenentibus, cum partim metu, partim ignorantia, haudquaquam sciret Gordianus, quid sibi ea res uellet, quæq; subite fortunæ causa foret, unus ē numero adulescentium, qui & nobilitate & facundia ceteros anteiret, reliquis tacere, & paulisper quiescere iussis, dextra capulum tenēs, in hanc sententiam uerba fecit:

EDuobus periculis, quorū alterū præsens manifestūq;, alterū futurū forsitan, dubijq; euentus, eligendū tibi hodie alterutrū est, ut aut nos, teq; unā serues, et spē meliorē, qua omnes freti sumus, amplectaris, aut iamiam nostris manib. intereas. Quod si potiora malueris, multa ad spē bonā uaticata sunt. Quippe inuisum omnibus Maximinū, pestemq; illam crudelissimæ tyrānidis tolles, uitāq; antehac præclare tibi actam, illustri gloria cumulabis, maximosq; a Senatu P. Q. R. honores ac sempiternam laudē nancisceris. Sin uerō abnueris, ac nobiscū conspirare pernegaueris, iamiam te hīc obtruncabimus, atq; ipsi quoq; (si oportuerit) occiso tibi immoriemur. Maius nanq; facinus ausi sumus, q̃ ut salui esse citra desperationem possimus. Iacet em̃ tyrānidis minister, luitq; pœnas crudelitatis, nostris nūc nuper manibus interemptus. Quapropter si cōsenseris nobiscū, atq; in partē periculorū acceperis, cum ipse honorē imperij cōsequeris, tū quod nos facinus perpetrāuimus, laude q̃ supplicio dignū reputabitur. Dum hæc loquit̃ adulescens, impatiens moræ cætera multitudo, cum quidē eodem iam ciuitas uniuersa re uulgata concurrisset, Gordianum unanimes Augustū appellant. Ille quamuis recusaret, ac senectutē obtenderet, tamen suapte natura gloriæ auidior, haud ægrē tandem honorē suscepit, malens futurū dein, q̃ præsens iam periculum subire, simul ætate iam exacta minimē recusandū putabat, quin (si ita res posceret) etiā imperatorij honorib. immoreref. Igitur statim tumultuari omnis Africa, sublatiq; Maximini honoribus ciuitates plerāq; imagines Gordiani ac statuas ponere. Sed eū quoq; a se cognominarunt Africanū: nam qui ad Meridiē Libyes habitant, Afri Romana uoce nuncupantur. At Gordianus aliquot dies Thystri commoratus, qua in urbe hæc acta fuerant, nomen imperatoris iam, cultumq; gerens, Carthaginem proficiscitur, ut in ciuitate maxima celeberrimaq; omnia quasi Romę agitant. Siquidē urbs illa uel opibus, uel populī frequētia, uel magnitudine tantū Romæ concedens, cum Alexandri urbe Aegyptiaca de secūda palma cōtendit.

Sequebatur aut ipsam principalis pompa omnis, militesque quicumque aderant, iuvenesque urbani procera statura, ad eorum similitudinem, qui Romae imperatorem comitantur, uirga item laureata, quo insigni principes à privatis dignoscuntur. Praetereaque ignis de more praeferebatur, ut speciem fortunamque exiguum sane ad tempus Romanae civitatis Carthago repraesentaret. Ceterum Gordianus literas compluris, ad primum quemque Romam missitabat, atque ad proceres Senatus, quorum erant ei permulti amici, ac necessarii. Scripsit item publice ad Senatum P. Q. R. significans Afrorum erga se consensum, simulque accusans Maximini crudelitatem, quam esse omnibus magnopere inuisam sentiebat. Ipse omnem praese mansuetudinem ferebat. Nam et delatores omnes exilio affecit, & ipsi qui parum iusto iudicio damnati fuerant, iterum defendendi sui potestate indulxit, quin exules quoque in patriam restituebat, ac militibus plura se quam quicquam antea largiturum, populoque ingens daturum congiarium pollicebatur. Idem praefectum quoque praetorium Vitalianum, ferum, crudelemque hominem, charissimum deuotissimumque Maximino, in ipsa urbe curauit interimendum. Siquidem suspectans, ne ille suis inceptis fortiter resistendo, ceteros quoque metu deterritos à se auerteret, mittit provinciae quaestorem, adulescentem audacissimum, corpore validum, atque aetate florentem, promptumque ad omne periculum pro se suscipiendum, traditis centurionibus, ac militibus nonnullis, cui etiam literas dedit obsignatas duplicibus tabellis, per quas arcana occultaque negotia significare imperatores consueuerunt. Iubet itaque illos intrare urbem ante lucem, ac dum adhuc in actibus occupatus esset Vitalianus, accedere ad eum intra cellulam, ubi res secretas atque arcanas ad salutem principis pertinentes scrutari, atque inquirere consueuerat, habere se ad eum literas arcanas à Maximino dicentes, ac uelle etiam, remotis arbitris, de rebus ad securitatem imperatoris spectantibus, cum illo colloqui, ac mandata principis exponere. Dein signis agnoscendis occupatum pugionibus, quos in sinu occultos haberet, de improviso confoderent. Quae scilicet omnia ex sententia successerunt. Etenim ante lucem quo tempore prodire illi mos fuerat, inveniunt hominem penes solum, paucis tantum circumstantibus, quippe alij nondum uenerant, alij salutato abierant, priusquam discesserent. Igitur uacante illo, ac paucis duntaxat ante cellulam inuentis, ubi quae supra diximus, nuntiauerunt, facile scilicet intromissi sunt, porrectisque epistolis, contemplante eum signa diligentius, prolatis pugionibus confodiunt, nudosque eos manibus praese tenentes profiliunt, omnibus loco cedentibus. Nam id Maximini factum imperio putabant. Quando idem saepenumero etiam in eos facere consueuerat, qui antea ipsi charissimi uidebantur. Dein uadentes media sacra uia, proponunt epistolam Gordiani ad populum, literasque item ab illo consulibus ipsis, ceterisque reddunt, uulgata etiam fama interfecti Maximini. Quod ubi auditum est, statim uniuersus populus discurrere undique, furcibus similis. Nam etsi ubique uulgus semper ad res novas leuissimum, tamen Romana plebs in primis quae ex magna uariatione etiam peregrinorum multitudine constat, longe ceteris mobilior est. Igitur statuam atque imagines Maximini, ceterique honores statim conuulsi, clausumque antea formidine odium, licentia iam & potestate adepta, nullo prohibente effundebant. Quare senatus quoque frequens, etsi de Maximino certi nihil habebat, ex praesenti fortuna rem coniectans, abolitis illius honoribus, Gordianum filiumque ipsius Augustos declarauerunt, statimque delatores atque accusatores uniuersi aut effugerant, aut ab ipsis quos offenderant, occidebantur. Procuratores autem, & qui ius in illius crudelitatis ministerium dicebant, tracti à plebe sunt, abiectique in cloacas. Multi ite infantes occisi. Nam & creditorem suum quisque & aduersarium in foribus causis, & ut quemque aliquis leuissima de causa oderat, impetu in domum facto, bonisque direptis trucidabant. Ita

Ita sub specie libertatis, pacisq; prætextu, ciuiliſ belli facinora edebantur: quin præfectū quoq; urbi Sabinū, prohibere talia conantē fuisse capiti illiſo maſtauerunt. Hæc igitur populus agitabat. Enimvero Sēnatus quando iam ſemel periculum ſubierat metu Maximini nihil ſibi ad ſolicitandas ad defectionē prouincias reliqui faciebat. Quocirca legationes undiq; ad rectores prouinciārum mittebantur, electis ē Senatorio equeſtriq; ordine clariffimis hominibus, cū literis quibus Sēnatus populiq; Rom. mens exponebatur, qui pcuratores ipſos hortaretur, uti cōmunē patriā capeſſerēt, curiamq; Romanā tuerētur, perſuaderētq; nationibus, ut in fide pop. Rom. perſeuerarēt, cuius propriū antiquitus imperiū foret, ueterimumq; cū illis amicitia ius à maioribus inſtitutū. Quocirca pleriq; legatis benignè exceptis, populos ad defectionē perpulerūt, quod ſcilicet prouincias ad eō incredibile apud omnes odio Maximinus laborabat. Igitur omnib. quicūq; apud ipſos magiſtratū gerentes, cum Maximino ſentiebāt, repente ad unū occiſis, ipſi uniuerſi ad Romanos defeſerūt, pauci tamē inuēti, qui legatos ad ſe miſſos interficerēt, aut ad ipſum mitterēt, adhibitis cuſtodibus, qui deinde omnes exquisitiſſimis à Maximino ſupplicijs affecti ſunt. Hæc mens Romanæ ciuitatis, hic animus fuit: Quæ poſtquā Maximino nuntiata ſunt, quanq; triſtis ac ſolicitata, tamē illa ſe contemnere ſimulabat, ac primo quidē alteroq; die domi quietus, ad amicos de eo negotio retulit. Cæterum exercitus omnis, cunctiq; eius regiōis mortales, eſſi rem omnē intellexerant, intumuerantq; animis, audacia rerū tantarū, ac nouitate, tamē pro ſe quiſq; tacebant, ac ſe ignorare omnia ſimulabant. Quippe tantus erat Maximini metus, ut nihil illū planē lateret, omniūq; nō ſolū uerba, ſed nutus q; ſpeciemq; oris obſeruaret: Tertiū uerō die cōuocatis in campū ante urbē militibus ſuis Maximinus, tribunal inſcendit, atq; ex libello orationē ab amicis cōpoſitam, in hanc ſententiā recitauit. Scio me uobis incredibilia nouaq; dicturū, ſed (ut ego exiſtimo) nō tam admiratione q; riſu digna. Arma uobis ueſtraq; uirtuti nō Germani inferūt ſæpe deuicti, nō Sarmatæ, qui de pace nobis quotidie ſupplicant. Perſæ itē, qui olim Meſopotamiā peruagabantur, nūc ſuas intra ſedes quieſcere, boni cōſulunt, cū gloria in armis ueſtra, tum rerū à me geſtarum periculo edocti, quæ iam tum illis innotuerunt, cū tuendi ripas exercitui præſuimus. Verum (ne quid magis ridiculū dixerim) Carthaginienſes inſaniunt, atq; ſene inſeliciſſimo, & extremo iam ætatis delirante, dubium ſuaſu an coactu, quaſi aliqua in pompa ludunt principatū. Quo enim freti exercitu, cū apud eos procōſulis miniſterio liſtores ſatiſfaciant? Quibus porro uſuri armis, ubi præter lanceas exiguas ad ſeras excipiēdas, nihil ſit telorū, proq; bellicis exercitationibus chori tantū diſtaq; procacia, & numeri quidā uſurpentur? Neq; uerō uos perterrefecerint, quæ facta in urbe nuntiantur, nempe Vitalianus per dolū fraudēq; occiſus eſt. Quam autē leue inſtabileq; ſit Romani pop. ingeniū, q; prompta clamorū tenus audacia, notiſſimū ſcilicet uobis eſt. Si duos modò, tres ue armatos cōſpexerint, trudeſtes alter alterū, & proculcantes, ac ſuū quiſq; periculū fugitantes, publicū neglectū habēt. Quod ſi quis uobis etiā quæ acta in Senatu ſunt, renuntiāuit, nō eſt proſectio q; miremini noſtrā illis continentia duriorē uideri, atq; ob id morū congruentiam uitamq; illius luxurioſam nobis anteferri. Quippe apud illos fortiſſima quæque, ac grauiffima pro aſperrimis, diſſoluta atq; ebacchantia pro mitibus uoluptuarijsq; habentur. Quocirca noſtrum quidem imperium, quoniam induſtrium atq; moderatum reformidant, Gordiani delectantur nomine, cuius inſamia uitæ minime uos præterit. Igitur aduerſus hos atq; huiuſcemodi homines bellum uobis eſt milites, ſi tamen id bellum appellandum. Nam ut mihi quidem, atq; adeo cæteris

cæteris omnibus uidet, nō prius Italiam attigerimus, q̄ illorū maxima pars ramos supplices, liberosq̄ suos præferentes, nostris se pedibus aduoluent, aut formidine degeneri fugam facient, ut mihi liberū sit, bona illorū uobis contribuere, quib. in perpetuū perfruatini. Hæc cū dixisset, ac multa in ciuitatē Senatumq̄ uniuersum interpellatim probra iecisset, manuūq̄ gestibus minabundus, truciq̄ uultu, nutuq̄ oris quasi præsentibus irascens, protectionē in Italiam edicit. Diuisoq̄ inter milites ingenti stipendio, uno tantū die interiecto facere iter incepit, magnū secū exercitū, atq̄ uniuersas adducens Romanas copias. Sequebat̄ eundē etiam Germanorū haudquaq̄ negligendus numerus, quos uel armis subegerat, uel in amicitia societatemq̄ adsciuerat. Præterea machinæ & bellica instrumenta, quæq̄ alia aduersus Barbaros cōparauerat. Cæterū tardius iter faciebat, ob uehicula, resq̄ alias usui necessarias, quæ undiq̄ importabant. Nam cū repentinum id illi iter obuenisset, non cuiusquā prouidentia, ut consueuerat, sed tumultuario ac festinato ministerio, quæ erant militibus necessaria colligebant. Igitur præmittere Pannoniorū cohortes decreuit, quibus fretus maximē erat, quæq̄ primæ imperatorem cōsalutauerant, atq̄ ultro etiā pro illius salute omne periculū deposcebāt. Iis igitur imperauit, ut cæteras copias præcederent, ac regiones occuparēt Italię. Dum in itinere Maximinus est, res interea Carthagini præter spem magnopere successerunt. Erat enim Capellianus quidā senatorij ordinis uir, procurator Mauritanie Romanis subiectæ, quæ ab ipsis Numidia appellat̄. Ea gens munita exercitibus fuerat, a quibus Barbarorū incursus ac populationes coercerent. Quare haud contemnendā militū manū circa se habebat. Cum hoc igitur Capelliano ueteres Gordiano simulates, ex forensi quadā disceptatione intercesserant, quocirca nomen adeptus imperatoris, successorē illi misit, atq̄ abscedere prouincia imperauit. Ille ea re indignatus, ac principi suo deuotus, a quo magistratū quoq̄ eū accepisset, omni coactio exercitū, cū quidē fidem tueri, ac iusiurandū persuasisset, Carthaginē contendit, maximas ualētissimasq̄ copias secū adducens, uirosq̄ cū ætate florentes, tum omni armorū genere instructos, peritosq̄ rei militaris, atq̄ ex consuetudine præliorū aduersus Barbaros magnopere ad pugnandū paratos. Ut uerō nuntiatū Gordiano est, aduentare ad urbē Capellianū, & ipse affectus est extrema formidine, & perterriti Carthaginienſes uniuersi, qui scilicet in turba potius q̄ in exercitus aliquo ordine, collocata uictorię spe, cuncti pariter urbe effundunt̄ obuiam Capelliano. Cæterū senex Gordianus (ut quidā perhibent) simul atq̄ ille Carthaginem attigit, desperatis rebus, q̄ Maximino uires ingentes, nullas in Africa copias esse uidebat, laqueo se suspendit. Sed occultata illius nece, filiū sibi ducē multitudo elegit. Ita uentū ad manus est. Erāt aut̄ numero quidē plures Carthaginienſes, sed inordinati, ac rerū bellicarū imperiti, quippe in altissima pace educati, festisq̄ & delicijs emolliti, nudiq̄ armis, omni que bellico instrumento. Nam domo quisq̄ pugionē, aut securē, aut uenabulū, aut item præuistas sudes, ut quisq̄ poterat acuminatas, ad tuendū corpus extulerāt. Cōtrā, Numidæ iaculatores optimi, atq̄ equitandi peritissimi, sic ut equos etiā infrenos uirga tantū curretes moderent̄. Quocirca facile Carthaginienſiū plebs in fugā uersa. Siquidē haud ferentes illorū impetū, omnes abiectis armis confertim effugerunt, trūdētesq̄ inter se, & proculcātes, multo sanē plures ipsi inuicē affligebant, q̄ cadebant̄ ab hostibus. Hic & Gordiani filius cecidit, & quicūq̄ eum secuti, sic ut præ multitudine intersectorū, neq̄ discerni ad sepulturā funera potuerint, neq̄ adulescētis Gordiani cadauer inueniret. Eteim ex tāta copia fugientū, pauci dūtaxat urbē ingressi, cōiectiq̄ in latebras euaserant, cæteri ad portas conferti, ac pro se quisq̄

se quisque intrare primi urbem festinabundi, ab iaculatoribus Numidis, cæterisque armatis militibus contrucidabant, maximo foeminarum puerorumque eiulatu, quorum ante oculos charissima pignora occidebant. Sunt qui perhibeant, ut primum Gordiano, qui propter senium domi se continuerat, nuntiatum sit Capellianum iam in urbem peruenisse, deplorata salute intra cubiculum se quasi dormitum recepisse, colloque zone inserto, qua præcinctus fuerat, sibi mortem consciuisse. Hec finis Gordiani fuit, felicitis antea acta uita, atque in quadam principatus imagine extincti. Sed enim Capellianus Carthaginem ingressus, præcipuum quemque ex his qui e pugna superauerant, neci dedit, ac neque a templis despoliandis, neque a publicis priuatisque pecunijs diripiendis abstinuit, aditisque urbibus reliquis, quæcumque honores Maximini sustulissent, in his præstantissimum quæque morte, cæteros supplicio afficiebat: agros aut, uicosque concremandos militibus tradebat, prætexto quidem ulciscendi Maximinum. Cæterum clanculum militum sibi animos concilians, ut sicubi res a Maximino turbassent, ipse ad occupandum principatum beneuolis militibus uteretur. Ita se uidelicet res in Africa habebat. Postea uero quam Romæ audita senis Gordiani mors est, ingens perturbatio Senatum populumque Romanum, ingensque terror inuasit, extincto, in quem unum spes omnes suas collocauerant. Neque enim illos præteribat, nemini iam parsurum Maximinum, cum sponte alienum ab ipsis, atque hostili animo, tum iustis etiam causis, & professio quasi odio succensentem. Itaque frequentes in unum conuenere, ac de toto negotio deliberantes, quando semel in periculum uenerant, bellum comparare decreuerunt, duobus electis imperatoribus, qui Rempublicam pari potestate administrarent, ne rursus principatus autoritas in tyrannidem prouheretur. Conueniunt igitur non quidem in curiam, quod antea consueuerant, sed in templum Capitolini Iouis, quod in arce summa præcipue uenerationis Romani habent, ibi clausis foribus soli quasi teste & cōfessore, atque adeo rerum omnium inspectore deo, selectis, qui ætate ac dignitate cæteros antecederent, de quibus suffragia ferrentur, duo ex omni numero, Maximus atque Albinus plurimis suffragantibus imperatores creati. Horum Maximus cum sæpe exercitibus præfuerat, tum præfectura urbi egregie gesta maximam ingenij prouidentiamque, præterea uitæ continentis opinionem uulgo de se præbuerat. Albinus aut patricij generis homo, cōsulatu iterum gesto, multisque prouincijs sine ulla querela administratis, morum simplicior habebat. Ita creati principes, Augustique appellati, ac Senatusconsulto omnibus imperatoribus honoribus affecti sunt. Dum hæc aguntur in Capitolio, interea pop. Rom. incertum subiicientibus Gordiani amicis, ac necessarijs, an tantum rumoribus exciti, facto ad portas concursu, uiam qua itur in Capitolium, totam conferta multitudine occupauerant, lapidesque & fustes ingredientes, rebus in Capitolio actis aduersabantur, ac Maximum imprimis recusantes, seueriore quam ut eum lenis multitudo facile pateretur. Quapropter eo maxime offendeantur, clamantes identidem, ac minitantes utrumque se confestim occisuros. Nam ipsi ex Gordiani genere principem sibi deposcebant, ut in familia, nomineque eo nomen imperatorum remaneret. Albinus aut, ac Maximus equestris ordinis iuuentute, atque urbanis militibus cum gladijs undique stipati, egredi Capitolio conabantur, sed lapidibus ac fustibus coerciti, donec subiiciente nescio quo, ad hunc modum populo imposuerunt. Erat puer quidam infans adhuc ex Gordiani filia natus, nomen aui referens. Hunc igitur submissis quibusdam afferri ad se iusserunt. Qui cum domi eum ludibundum offendissent, impositum in humeros per mediam ferebant multitudinem, plebi ostentantes, ac nepotulum Gordiani dictitantes, uocantesque eum nominatim, quoad in Capitolium pertulerunt, populo

populo subinde acclamante, & conspergente puerum frondibus. Cum itaq; Senatus Cæsarem illū declarasset, quando adhuc per ætatem rempub. gerere nō poterat, & iræ multitudinis resederant, passi uidelicet sunt in aulam palatinam senes imperatores cōmigrare. Sed incidit per eos dies ciuitati Rom. funesta calamitas, orta de nimia duorum senatorū audacia. Nam cū Senatus haberetur de publicis negotijs, duo ex militibus Maximini, quos in castris reliquerat, emeritæ iam ætatis, ad fores curiæ accesserunt, exploratū quæ gererentur, inermes uidelicet, tantumq; subarmalibus, & sagis induti. Constiterant aut̃ pariter cum reliqua multitudine, sed cæteris ante fores præstolantibus, duo, tres' ue ad summā curiosiores audiendī, curiam ingressi, sic ut ultra aram quoq; Victoriæ penetrarēt. Hic Senator quidam depolito nuper consulatu, Gallicanus nomine, ac genere Carthaginienlis, alterq; item prætorius Mecœnas, nihil tale expectātes milites, manusq; adhuc sub sagulis habentes, repentē adactis in corda pugionibus interficiunt. Etenim omnis Senatus ob recentem seditionē, tumultumq; superiorē, alij propalām, pars clanculū gladios gerebant, quibus suam quisq; salutem ab inimicorum insidijs tueretur. Ita cæsi milites, quod se deimproviso defendere haud quiuerant, prostrati ante altaria facebant. Quo uiso cæteri confestim expauesacti cōmilitonum interitu, simul populi concursum formidantes, quod erant inermes, fugam arripere. Cæterum Gallicanus raptim se curia in mediā multitudinē prorapiens, gladiumq; & manū stillantem sanguine ostentans, ad persequendos occidēdosq; Senatus populiq; Romani hostes, amicos sociosq; Maximini uulgus adhortabatur. Quibus rebus inducta plebs, Gallicanū faustis excipit acclamationibus, militesq; lapidibus incessit, quatenus licuit persecuta. Cæterum cum se illi in castra recepissent, paucis tantummodo uulneratis, clausis portis, armisq; arreptis, castrorum mœnia defensabant. Verum Gallicanus (quando semel tantū facinus ausus fuerat) bellum protinus ciuile, atq; omnibus perniciosum suscitauit. Quippe iussis effringi publicis armamentarijs, in quibus pompæ magis instrumenta, q̃ belli asseruabantur, unde sibi quisq; munimentū corporis accommodaret, apertisq; item gladiatorū ludis, atq; unoquoq; proprijs armis ornato, præterea cunctis, quęcūq; intra domos aut officinas essent, hastis, gladijs ac securib. direptis, cū quicquid occurrerat, furor in arma conuerteret, statim omnes conferti, conglobatiq; ad castra contenderunt, ac uelut urbem aliquam expugnaturi, murū ipsum portasq; circumfuderunt. Ceterum milites, utpote pugnandi peritissimi, pinnis sese murorū, clypeisq; protegentes, sagittarū iactu crebrō ac prælongis contis multitudinem repellebant. Postremō cū iam defatigato populo, faucijsq; magna ex parte gladiatoribus, atq; in uesperam uergente die, regredi in urbē decreuissent, cōspicati milites securitatē abeuntium (quippe minimē aufuros putabant Romani, adeo paucos aduersus tantam multitudinē, castris eruptionē facere) cōfestim uniuersi sese portis patētibus in uulgus illud hominū concitauere. Ibi gladiatores ad unū cæsi, magnaq; pars populi collisa. Quo facto, cū haud procul castris recessissent, rursus sese intra munimēta receperunt. Hinc igitur maior Senatui populoq; Romano indignatio oborta: quare dūces ex Italia omni probatissimū quemq; delegerunt, iuuentutemq; omnē collectam in unū, subitarijs armis, ac tumultuarijs adornarunt. Horum potissimam partē secum Maximus eduxit, ut aduersus Maximinum præliaretur, reliqui ad urbis custodiam tutelamq; relictī. Interea quotidie ad muros castrorū dimicabatur, sed profectu nullo, defensantibus superne militibus, ictamq; & fauciam multitudinē fœdē repellētibus. At Balbinus domi se continens, populo per edictū supplicabat, ut in gratiam cum militib. rediret, quibus

etiam

etiam omnium quæ patrauerāt, obliuionem atq; impunitatem pollicebatur. Sed neutris id persuasum, gliscente in dies malo, ac populo indignante, q̃ tanta multitudo tam paucis contemptui foret, contrā militibus egerimē ferentibus, ea se à Romanis passos, quæ uix unquam à Barbaris expectassent. Postremò quādo opugnatio parum procedebat, uisum ducibus interuerrere omneis riuos, qui in castra peruenirent, ut milites aquarum penuria, sitiq; conficerent. Igitur abscondendo obstruendoq; cunctos ē castris aquarum riuos auertebant. Sed enim intellecto periculo milites, ac rebus desperatis, erumpunt uniuersi patentib; portis, congressiq; multitudinem fugientem in urbem usq; persequuntur. Sed ubi iam statario illo certamine, plebs inferior intra domos se receperat, ac regularū, lapidumq; & testarum sacribus desuper urgere cœperat milites, haud ausi illi ignota ædificia subire, clausis etiam domibus, & tabernis, ignem ianuis ac ligneis ædificiorū proiecturis, quales in urbe plurimæ sunt illic admouerunt. Quo factū est, ut partim crebritate insularū, partim lignea materia bona pars urbis conflagrauerit, multiq; ex opulentis pauperes facti, maximis atq; egregijs amissis posselliōibus, uel prouentu uberrimis, uel splendore ipso, & uarietate pretiosis. Neq; uerò pauci extincti mortales, quod ianuis igne occupatis, proripere se domo copia nō fuerat: bonaq; diuitum direpta penitus, immiscente se militibus studio rapiendī facinorossimo quoq; & tenui plebecula. Sed adeò peruagatum longē lateq; incendium est, ut plus multo cōsumpserit, q̃ quantum spacij maxima quæq; urbs ædificijs occupet. Dum hæc Romæ geruntur, interea Maximinus confecto itinere Italiā attigerat, ac sacrificato ad aras, quæ in finib; ipsis erectæ sunt, pergit iter facere, iussis arma tenere, atq; instructa acie progredi militibus. Sed cum & Africæ defectionem, & Romæ bellum ciuile, prætereaq; res à Maximino gestas, iterq; eius hætenus conscripserimus, reliqua deinceps explicabuntur.

LIBER OCTAVVS▷

VAE post interitum Gordiani gesserit Maximinus, iterq; eius in Italiā, prætereaq; Africæ defectionem, & in urbe ipsa populi ac militum seditiones, superiore uolumine recēsumus. Enimuerò Maximinus postquā ad Italiæ fines peruenit, præmissis exploratoribus, qui specularentur, an ullæ in alpium conuallibus, & densissimis syluis insidiæ delitescerent, ipse in planum deductis militibus, iubet armatorū acies quadrato agmine incedere, ut ab ijs q̃ plurimum campi occuparetur, cunctisq; in mediū coactis impedimentis, ipse cum suis stipatoribus ueluti subsidio sequebatur, alis utrinq; discurrentibus cataphractorū equitum, Maurisq; iaculatoribus, sagittarijsq; ex Oriente, & equitatu Germanorū, quos auxiliares ascieuerat, quosq; etiam præcipuē opponere hostibus consueuerat, ut primos uidelicet imperus exciperent, feroces audacesq; initio pugnae uiri, simul ut (si in discrimen ueniretur) uilis potissimum Barbaria illa periclitaretur. Sed ubi totam planiciem seruatis ordinibus transmiserūt, ad Italiæ urbem peruentum est, quæ Ema à cultoribus uocatur. Ea sita est in extrema planicie ad alpium radices, ubi speculatores atq; exploratores exercitus, narrant Maximino, uacuam relictam urbem, aufugisse omnes incolas, templorum etiam ac domorum ianuis incendio cōsumptis, atq; omnibus quæ uel in urbe uel in agris fuerant exportatis, aut igni corruptis, nihil aut iumentis aut hominib; alimentorum relictum. Quæ res grata in primis Maximino fuit, quod idem ceteros quoq; populos suo quemque metu facturos arbitrabatur, contrā milites indigne

Ang. Polit.

k tulerunt

tulerunt, quòd initio statim fame laborarent. Cumq; noctem exegissent, partim intra patentes, còmunescq; omnibus domos, partim in planicie ipsa, statim sole oriente, ad alpes accesserunt. Hi sunt longissimi quidam montes, uice murorum Italiae circumdati, adeò in altum editi, ut etiam superare nubes uideantur, ita' que in longum porrecti, ut uniuersam Italiam comprehendant, leua ad Tyrrhenum pelagus, dextra ad Ionium usq; pertingentes, densis ubiq; nemoribus infessi, atq; angustissimis callibus, & rupium prærupta altitudine, scopulorumq; asperitate uix peruij, nonnullis tamen quasi semitis magno ueterum Italorum labore manu factis. Quapropter ingens transiturum illac exercitum formido tenebat, sperantem summa iuga teneri iam ab hoste, nullosq; non obstructos exitus ad se prohibendos. Neq; is metus de nihilo erat, locorum naturam contemplantibus. Postea uerò quàm sine ullo impedimento, superatis alpibus in castra descenderant, leti scilicet omnes instauratis animis uitulabantur, nihilq; non sibi ex sententia cessurum Maximinus arbitrabatur, ne locorum quidem difficultati fidentibus Italis, intra quos latitare ipsi, & saluti suæ consulere, prætereaq; insidiari hostibus, ac locis superne imminentibus pugnam capeßere potuissent. Sed ubi planiciem attigerunt, nuntiant exploratores maximam Italiae urbem Aquileiam portas occlusisse, Pannoniarum acies quæ præiuerant, acriter murum oppugnasse. Ceterum tentata res, saepe omnes incassum conatus euasisse. Itaq; iam defatigatos recedere, lapidibus scilicet, & hastis, magnaq; sagittarum ui desuper ingruentibus. At Maximinus iratus Pannonijs, quasi parum impigrè præliatis, ipse cum exercitu reliquo accelerabat, sperans nullo negotio se illius urbis potiturum. Sed Aquileia prius quoque (ut erat ingens urbis eius magnitudo) populo abundabat, & uelut Italiae quoddam emporium ad mare sita, qualicq; terminus Illyriae, copiam rerum è continenti per terram fluuiosq; conuectam nauigantib. suggerebat, & ab ipso mari res ad usum eorum, qui continentem colunt, necessarias uidelicet superioribus terris propter hyemis asperitatem minus feracibus, maximè tamen uinum, cuius in ipsa regione maximus prouentus est, uicinis gentibus ne uitem quidem habentibus, affatim suppeditabat. Ex quo factum uti super ciuium ingentem numerum, etiam magna uis hospitem ac mercatorum eam urbem frequetaret. Enimuerò tunc etiam aucta multitudo confluentibus illuc ex agris quicunq; oppidulis, uicisq; circa relictis, fidebant urbis magnitudini, ac uetustis mœnibus dirutis quidem antea magna ex parte. Quippe in tanta Romanorum potentia, neque murorum, neque armorum Italiae ciuitates indigebant, pacem altissimam agentes, atque in participatum Reipublicæ adscitæ. Sed tunc urgente uidelicet necessitate, renouatis instauratis' que mœnibus, præterea turribus ac propugnaculis excitatis, tota' que urbe ad eum modum communita, clausis' que portis, noctem diem' que uniuersi pro muro stantes, hostem fortissimè propulsabant. Duces erant summa potestate duo consulares uiri lecti à Senatu, Crispinus ac Menephilus. Hi maxima diligentia procurauerant, uti necessaria quæque in urbem importarentur, sic ut diuturnior quoque sustineri oppugnatio potuerit. Erat item in urbe magna aquarum abundantia, partim ex puteis sanè frequentibus, partim è fluuio muros præterfluente, ac pariter fossæ obiectus, & aquarum præbente copiam. His ita intra urbem comparatis, ut primum defendi muros diligenter, clausas' que portas Maximinus audiuit, decreuit mittere legatorum specie, qui illos alloquerentur, ac si possent, referari sibi portas persuaderent. Habebat autem in exercitu tribunum quemdam Aquileiæ ciuem, cuius nati atque uxor, præterea familia omnis in urbe erant conclusi. Quare eum, Centuriones' que nonnullos quasi oratores mittit,

sperans

sperans facile illius autoritatē municipales secuturos : qui ubi muro appropinquarunt, in hanc sententiam uerba faciunt : lubete cōmunem imperatōrē pacem depositis armis colere, seq̃ amicum pro hoste accipere, sacrisq̃ faciundis uacare, q̃ cædibus, miserari patriam paulo pōst (si obstinati perstiterint) ruituram, licere ipsi (si uelint) una opera sibi quemq̃, & saluti patriæ cōsulere : quippe obliuionem ueniamq̃ omnium quæ fecerint, optimum principem polliceri, quando nihil ipsorum, sed omnia forent aliena culpa contracta. Talia quædam sub muro legati magna uoce pronuntiabant, sic ut facile exaudiri, si non planè ab omnibus, certè ab ea multitudine possent, quæcumq̃ supra muros turresq̃ constiterat. Etenim taciti omnes legatorum dictis aures dederant. Quare metuens Crispinus, ne pollicitationibus illis, quæ uulgi inconstantia est, ad mutandum pace bellū, referandasq̃ hosti portas impellerentur, discursans ipse per muros rogare, obtestariq̃ singulos, uti audacter manerent, fortiterq̃ resisterent, neq̃ fidem proderet, Senatui debitam, populoq̃ Rom. ne ue titulum seruata ac propugnata Italia totius aspernarentur, neu promissis crederent periuri, fraudulentiq̃ tyranni, ne ue item benigna oratione inescati ruerent in manifestam perniciem, sed confiderent belli fortunæ, ita plerumq̃ dubiæ, atq̃ ancipiti, ut magnus interim numerus à paucissimis & qui potentiores creduntur, ab ijs qui imbecilliores habeantur, uicti superatiq̃ sint, ne ue uiuq̃ expauescerent exercitus illius magnitudinem. Nam qui pro altero dimicant, cum suæ uictoriæ felicitatem ad alios uideant migraturā, minus profectò acriter decertant : quippe qui intelligant se quidem in periculi participatū admitti, cæterū extremos uictoriæ fructus ad alium peruenturos. Qui autem pro patria pugnant, præterquàm quòd spe meliore esse debent (neq̃ enim aliena occupare, sed tueri sua contendunt) etiam animo sunt maiore, ut quos nō alienum imperium, sed sua quemq̃ necessitas adigat, quoniam scilicet uictoriæ fructus ipsis potissimum debeantur. Talia quædam nunc singulis, nunc uniuerlis ingerens Crispinus, homo suapte natura uenerabilis, ac Romana facundia pollens, præterea gratus omnibus, miti modestoq̃ imperio persuasit multitudinē, ut in officio fideque permanerent, iussitq̃ legatos rebus infectis ad Maximinum reuerti. Dicebatur autem Crispinus ad bellum sic audacter sustinendum, etiam aruspiciū responso, qui læta exta nuntiarent, animatus : etenim magnopere fidem huiuscemodi signis habere Itali consueuerunt. Cæterum nonnulla quoq̃ oracula ferebantur, patris cuiusdam numinis, uictoriā promittētia : Belem uocant indigenæ, magna q̃ eum religione colunt, Apollinem interpretantes, cuius etiam speciem pro urbe ipsa pugnantem, quidam è militibus Maximini uisam sibi in cœlo affirmabant. Quod utrum sic esse nonnulli putauerint, an id commentum placuerit, ad leuandam infamiam tanti exercitus, qui bello impar foret aduersus minorē multo numerum oppidanorum, ut scilicet uicti potius à dijs, quàm ab hominibus uiderentur, haud sanè satis exploratum habeo. Cæterum nouitas euentus cuncta credibilia facit. Postea uerò quàm infecto negotio legati reuerterunt, ira & furore instinctus Maximinus, magis magisq̃ accelerabat. Ut autem ad fluuium peruenit, qui ad lapidem duodecimū præcul est ab urbe, inuenit ipsum maxima aluei profunditate, ac latitudine defluentem. Etenim anni tempore solutæ uicinorū montium niues, quas longa hyems durauerat, maximum torrentem effecerant : sic ut nullo pacto transire exercitus posset. Nam pontem, quod opus magnum atque pulcherrimum ueteres imperatores lapide quadrato construxerant, pylis uelut quibusdam paruis sensim crescentibus, ruperant ac resoluerant Aquileienses. Ita cum neq̃ ponte neq̃ nauigijs (quippe nulla suppeditabant) transire exercitus pos-

Ang. Polit.

k 2 see

set, substitit incertus consilij. Sed enim Germani aliquot ignari, quam rapido abruptoque impetu Italiae flumina deferantur, ratioque sensim influere campos, quemadmodum apud ipsos consueverunt (unde etiam quia minimū se concitant, perfacile congelascunt) ausi seque & equos natandi peritos alueo credere, ut fluminis ablatis perierunt. Igitur cum biduum aut triduum in tentorijs fuisset Maximinus, ducta circum exercitum fossa, ne qui de improviso in castra ruerent, stabat in sua ripa deliberabundus, quo nam tandem pacto fluvium ponte iungeret. Sed magna lignorum ac nauigiorum penuria, quibus inter se iunctis pontem fabricaretur, nuntiarum quidam esse fabris, esse permultas in agris illis desertis inanes cupas forma rotunda, quibus uidelicet incolae quondam ad uinum importandum utebantur, ea cum essent ad nauium similitudinem concava, deuincta mox inter sese scapharum more, innataura uidebantur. Etenim ire pessum uinculis inter se constricta, ac uiminibus desuper iniectis, & puluere multo saburrata non poterant. Quod ubi factum est, facile milites in ulteriorem ripam transgressi, suburbanis aedificijs, quae deserta inuenerunt, igne correptis, uites arboresque exciderunt; omnemque eius regionis ornatum foedauerunt. Siquidem arborum comparibus ordinibus, ac uitibus inter se iunctis, & in sublime euectis, ad festae celebritatis speciem, quasi coronis quibusdam redimita omnis regio uidebatur, quibus radicitus excisis, exercitus ad ipsos urbis muros contendebat. Sed omnibus defatigatis, non fuit imperatoris consilium, urbem ipsam statim inuadere. Sed extra teli iactum constituto milite, diuisoque in centurias & cuneos, ac partibus muri totius unicuique attributis, uno tantum die ad requiescendum indulto, statim deinde oppugnare urbem aggreditur. Igitur machinamentis omnifariam admotis, cum genus oppugnationis nullum pratermitteretur, plurima scilicet, ac propemodum quotidiana certamina edebantur. Etenim circumdatis uelut indagine quadam muris, magnaque ut atque alacritate pugnam capeffente milite, resistebant audacter Aquileienses, clausisque templis & domibus, uniuersi cum liberis & coniugibus urbem desuper e turribus ac propugnaculis defensabant. Neque erat ulla tam inutilis aetas, quae pugnare pro patria recusaret. Ceterum suburbana omnia, & quicquid extra urbem aedificiorum fuerat demolitus Maximinus, lignis materiaque omni ad machinas abutebatur, quibus muri saltim aliquam partem demoliretur, qua immissus exercitus diriperet urbem, ac dirueret, totamque eam uastam mox, desertamque relinqueret. Neque enim decorum sibi, aut honorificum fore iter Romanam arbitrabatur, nisi urbem deleuisset, quae prima in Italia obstitisset. Quocirca multa pollicentes atque ostentantes ipse cum filio, quem Caesarē fecerat, obsequitabantur militibus, eosque ad pugnandum acriter adhortabantur. Enimvero Aquileienses saxa desuper iaciebant, sulphurque bitumine ac pice mixtum dolijs, quorum manubria longiora immittebant, atque ut primum exercitus muris successerat, ignibus iniectis dispergebant unanimiter imbrum ritu. Quamobrem pax illa cum ceteris, quae supra diximus, partes nudas corporis subiens, undique diffundebatur, sic ut miles loricas, armaque cetera ferro excandescere, corijsque ac lignis ardentibus, contrahentibusque se raptim abiceret. Itaque cernere erat milites arma sibi ipsos detrahentes, quae spoliorem speciem abiecta humi, commento magis artis quam ut pugnantium praeferebant. Ex quo factum est, ut plerisque militibus aut oculi extinguerentur, aut summæ oris partes, manusque item, & si qua praeterea nuda in corpore patebant, ignibus labeficerentur. Sed & machinis quae muro admovebantur, desuper tardas iniiciebant, pice ac resina oblitae, quarum extremitas mucronem ueluti sagittae haberet, quae cum accensae deferebantur, infixae inhaerentesque machinis, facile scilicet illas concremabant. Sed primis sane diebus par utrinque librata fuit pugnae fortuna. Dein mora iniecta,

minus

minus minusque iam alacer Maximini erat exercitus, sed quia spe falsus, tristiorque in dies: nam quos ne unum quidem diem sperauerant suum laturos impetum, eos non modo non cedentes, sed resistentes etiam audacissime animaduvertebant. Contra Aquileienses magis magisque in dies uirium atque animorum implebantur, & assiduitate pugnandi peritiam pariter audaciamque consecuti, sic despiciebant milites, ut etiam iocarentur in eos, & cauillarentur, nihilque non contumelie obeunt. Minus uiros Maximino exprobrarent, tum in ipsum iuxta filiumque nulla non iaceret probra. Quibus irritatus, ac furens, cum effundere in hostes iram non liceret, plurimos ex suis ducibus, quasi parum strenue atque acriter urbem oppugnarent, extremo supplicio affecit. Quo factum, ut infestiores sibi atque iratorem militem reddiderit, & contemptibilior fieret aduersariis. Euenit praeterea, ut Aquileienses comineu rebusque ceteris abundarent: quoniam magna diligentia quaecumque ad homines aut equos sustentandos desiderantur, in urbem fuerant comportata. Contra exercitus omnium rerum egenus, excisis feracibus arboribus, agroque omni perualtato, partim sub tumultuariis tentoriis agitabant, partim sub aperto coelo tolerabant solem atque imbres. Siquidem nihil alimentum, uel ipsis, uel iumentis importabatur, obsessis omnibus Italiae itineribus Romanorum diligentia, murisque & portis excitatis. Et enim uiros consulares cum lectissimis ac spectatissimis hominibus ex Italia tota miserat Senatus, qui littora portusque tutarentur, neque cuiquam potestatem facerent nauigandi, sic ut inaudita incognitaque forent Maximino, quaecumque Romae agitantur. Quin uiae quoque omnes, & calles, ne quis transiret, diligentissime seruabantur. Ita eueniebat, ut exercitus qui urbem obsidebat, ipse inuicem obsideretur. Nam neque Aquileiam capere, neque Romam proficisci poterat, nauigiorum ac uehiculorum penuria, quae omnia prius occupata & conclusa fuerant. Rumores quoque suspicionibus in maius augebantur, esse uniuersum in armis Romanum populum, consensisse Italiam, gentesque omnes Illyricas, Barbarasque quascumque aut Oriens, aut Meridies uidet, ad exercitum contrahendum, coniuratas in Maximini odium. Quare desperantes milites, omnium rerum penuria laborabant, uixque aquae satis habebant, quam etiam pollutam sanguine, & caedibus de flumine hauriebant. Nam & Aquileienses cadauera suorum, quae humari non poterant, in flumina praecipitabant, & qui ferro morboque in exercitu perierant, itidem alueo demergebantur. Inter quos etiam qui inopia ciborum confecti, uix adhuc spiritum retentabant. Cum igitur ad hunc modum moestus atque inops exercitus esset, repente dum sub tentorio quiescit Maximinus uacuo die a pugna, cum plerique aut in tabernacula, aut in suis quisque stationes concessissent, uisum est militibus istis, quorum ad urbem Romanam sub monte Albano castra erant, atque in his liberi eorum, coniugesque relictæ, neci dedere Maximinum, ut aliquando a diuturna & inexplicabili obsidione requiescerent, neque Italiae bellum inferrent in tyranni gratiam, damnati omnibus, & inuisi. Quocirca occupata audacia, sub mediis ferme diem ad illius tentorium contendunt, conspirantibus una corporis custodibus. Ibique postquam de signis militariis illius imagines detraxerunt, prodeuntem mox tentorio, cum filio, ut ad eos loquerentur, continuo obruncant, unaque praefectum praetorio, & quoscumque charissimos ille habuerat. Proiectaque ad ludibrium cadauera, canibus dein, uolucrisque lanianda reliquerunt, missis tantum Romam imperatorum capitibus. Hunc habuit finem Maximinus cum filio. Ita male gesti imperii dedere ambo supplicium. Ceterum exercitus habebat nece audita principum. Neque enim perinde omnibus grata, praesertimque Pannoniis, Thracibusque Barbaris, qui scilicet imperium tradiderant. Sed quando infectum fieri iam nequibat, ferebant, quanquam

Ang. Polit. k 3 inuiti

inuiri, & se gaudere cum cæteris simulabant. Quare depositis armis, pacatorum habitu, ad Aquileiæ muros accesserunt, nuntiataque cæde Maximini, petebat uti sibi portæ aperirentur amicis iam, qui pridie hostes fuissent. Enim uero Aquileienses duces haud passi, proponunt Maximi, & Albini, ac Gordiani Cæsaris imagines, coronis & lauro redimitas. Quibus ipsi acclamantes etiam hortabantur exercitum, ut agnoscerent salutarentque, & lætis exciperent uocibus, quos Senatus populusque Romanus imperatores elegisset. Nam Gordianos illos superiores, cum dijs agere æuam. Sed & forum rerum uenaliū supra muros exposuerunt, magna ciborum uinique copia, prætereaque uestium & calceorum, rerumque adeo omnium, quas præbere hominibus posset ciuitas beata & florens. Igitur magis magisque ea res exercitum obstupescit, cogitantem fuisse illis abunde omnia, etiam ad longiorem obsidionem suffectura, contraque se magna egestate omnium, prius aliquanto perituros, quam urbe omnibus circumfluente copijs potirentur. Ita manente sub muris exercitu, & quæ cuique usui forent, inde sumentibus colloquentibusque inter se, pacis erant amicitie que uelut habitus manente adhuc obsidionis specie, cum scilicet clausa mœnia Romanus circumfideret exercitus. Dum hæc ad Aquileiam geruntur, interea equites, qui Maximini caput Romam ferebant, magno studio accelerantes, patentibus ubique portis, ac laureata popularium frequentia excepti, stagnis paludibusque inter Altinum ac Rauennam enauigatis, Maximum in urbe Rauenna inuenerunt, delectos ex urbe & Italia contrahentem milites, ac Germanorum auxiliares, qui beneuolentiæ nomine publicè à popularibus missi fuerant, quibus olim Maximus cum imperio diligentissime præfuerat. Ergo paranti copias aduersus Maximinum repente occurrunt equites capita ferentes principum, uictoriamque nuntiantes, & rerum prosperos successus, consensumque exercitus et populi, ad eosdem colendos principes, quos Senatus elegisset. His igitur præter spem nuntiatis, statim ad aras sacrificatum discurritur, uictoriam canentibus uniuersis, quam citra pulueris iactum sibi pepererant. Enim uero Maximus peracto sacrificio, Romam dimittit equites, ut rem gestam populo narrent, & capita illa perferant. Qui postquam peruenire in urbem, atque infixam contis hostilia capita omnibus conspicienda prætulerunt, nemo utique uerbis ullis consequi posset festum, lætitiāque eius diei. Nulla quippe fuit ætas, quæ non ad aras & templa festinaret, nemo qui domi se contineret, sed ibant ceu lymphati gratantes inulcem, atque in circum ueluti futura concione frequentes concurrebant. Ipseque Albinus hecatombas immolabat, nullique non magistratus, nulli non è Senatorio ordine lætabundi supra quam dici posset, agitabant, quasi securim cervicibus immittentem excussissent. Igitur nuntij legati que per omnes prouincias laureati dimittebantur. Dumque ad hunc modum tanta Romanum populum lætitia tenebat, interea Maximus Rauenna profectus Aquileiam peruenit, transmissis paludibus, in quas fluuius Eridanus, ac uicina exundat stagna, sic ut per ora septem in mare præcipitentur. Itaque indigenæ patria lingua paludem illam septem maria appellant. Statim igitur Aquileienses Maximum reſeratis portis excepere, nullaque non Italiæ ciuitates legatos mittebant principes uiros candidatos, ac laureatos, & deorum patriorum simulacra aureasque coronas, si quæ in donarijs fuerant, cõportantes: qui fausta omnia Maximo acclamarent, & frondibus eum conspergerent. Quin exercitus etiam qui Aquileiam circumſederat, pacato habitu prodibat laureatus, non tam uero concordieque affectu uniuersorum, quam ficta beneuolentiâ, & honore temporario ad præſentem fortunam principis accommodato. Plerisque tamen indignantibus ac dolentibus clanculū, quem ipsi elegerant cecidiſſe, rerū potiri

potiri quem Senatus creauerat. Enimvero Maximus uno alteroque die sacrificijs absumpto, tertio dein exercitum omnem in planiciem conuocauit, atque ex tribunali ad hunc modum uerba fecit:

Quam fuerit ex usu uobis poenitentia, & reconciliata cum Romanis gratia, re ipsa didicistis, pacem uidelicet pro bello agentes, seruato etiam militari iureiurando, quod est unum Romani principatus mysterium sanctissimum. Quare debetis etiam deinceps huiusmodi commodis frui, fidem populo seruantes, senatuique Rom. & nobis imperatoribus, quos a nobilitate & rebus gestis, longaque serie generis, quasi per gradus quosdam prouectos, pari iudicio S. P. Q. R. elegerunt. Neque enim unius tantum hominis peculiaris possessio principatus est, sed communis antiquitas totius Rom. pop. Si quidem in illa urbe sita est imperij fortuna, nobis autem dispensatio tantum, atque administratio principatus una uobiscum demandata est. Qui si ordinem quem decet, ac modestiam retinebitis, si debitum principibus honorem ac reuerentiam exhibebitis, cum ipsi beatam uitam bonisque omnibus affluentem adipiscemini, tum nationes ac ciuitates uniuersae pacem colentes in officio permanebunt. Viuetis autem cuncti ex animi uestri sententia domusque quisque, neque in externis regionibus conflictabimini. Ut autem Barbarae gentes pacem quietemque tueantur, nobiscum erit hic labor. Nam cum duo sint imperatores, facilius urbanae res administrabuntur, atque externae, praestò scilicet futuro alterutro, quocumque usus uocauerit. Neque uerò suspicemini rerum superiorum memoriam ullam superfore, aut in nobis (quippe nihil non iussi fecistis) aut in Rom. pop. nationibusque alijs, quaecumque ob acceptas iniurias desciderunt. Sit omnium obliuio, sit foedus constantis amicitiae, fidesque beneuolentiae, ac moderationis sempiternae. Haec locutus Maximus, ac pecunias magna copia pollicitus, paucos Aquileiae comoratus dies, Romam reuertere constituit. Igitur dimisso exercitu reliquo in provincias, castraque propria, Romam reuertitur ipse, cum stipatoribus ijs, quibus imperatorum custodia incumberebat, quique delecti ab Albino fuerant, neque non auxiliaribus Germanis, quorum potissimum fidei confidebat, utpote quibus olim nondum adepto imperio cum potestate praefuerat. Ingrediens urbem, etiam Albino occurrit, Gordianum Caesarem secum adducens. Senatus autem populusque uniuersus laetis acclamationibus ueluti triumphantes exceperunt. Post id autem, cum publice priuatimque magna modestia & grauitate imperium gubernaretur, omnesque omnia bona dicerent, laetareturque populus, & gloriaretur patricijs imperioque dignis principibus, militum tamen ulcerosi animi populares illas acclamationes haud aequis auribus accipiebant, ipsamque illam nobilitatem grauabant, indignè ferentes, datos sibi à Senatu principes. Angebant praeterea eos Germani, quos in urbe secum Maximus retinuerat. Nam futuros uindices sperabant, si quid ipsi malus ausu forent, etiamque insidias suspectabant, ne forte ab illis per fraudem exarmarentur, memores Seueri principis, qui etiam Pertinacis interfectores exautorauerat. Cum itaque ludii Capitolini celebrarent, deditis festo ac spectaculis omnium mentibus, repente dissimulatum diu sensum milites indicarunt. Namque ira instincti, ac uesano quodam motu unanimiter ad regiam concurrentes, senes principes ad necem deposcebant. Fortè accidit, ut ne ipsi quidem inter se satis congruerent. Sed (ut est regnandi inexhausta auiditas, atque incommunicabilis natura potestatis) uterque ad se summam imperij trahebat. Etenim Albino claritudo natalium, atque iterum gestus Consulatus, Maximo autem praefectura urbi, & quod rerum peritus habebatur, animos faciebant: utrunque tamen patricia nobilitas, & quantum satis esset, illustre genus, ad summum imperium stimulabant. Quae res in primis ambos perdidit.

k 4 Nam

Nam audito Maximus uenisse ad se occidendum milites qui prætoriani appellantur, arcessere statim Germanos auxiliares statuerat, qui scilicet in urbe ipsa erant, ac posse resistere prætorianis uidebantur. At Albinus dolum contra se compositumque aliquam suspectans fraudem, quod studere Maximo Germanos cognouerant, prohibuit acciri illos, negans ad prohibendos repellendosque prætorianos conuocari, sed id agi, ut summa rerum solus Maximus potiat. Ac dum inter se ad hunc modum disceptant, ecce tibi unanimiter milites impetu in aulam facto, turbatis ianuarum custodibus, senem corripiunt utrumque, laceratisque uestibus quas gerebant, uisioribus sane, utpote domi se continentium, nudos ipsos ex aula abstrahunt, ac per omnem ignominiam contumeliamque cadentes, irridentesque senatorios imperatores, barbamque & supercilia uellentes, neque ulli parcentes corporis totius ludibrio, per mediam urbem ad castra deducebant, ne occidere quidem illos in regia decreti, sed lento mortis genere prius excarnificare, quo dolore diutius perpererentur. Sed ubi Germanos re deinde cognita, raptis armis in auxilium concurrere nuntiatum prætorianis est, statim illos nullo non ludibrio prius affectos contrucidant. Relictisque in ipsa uia cadaueribus, tollentes in alium manibus Gordianum Cæsarem, quando aliud nihil occurrit, imperatorem consalutabant. Idem tamen ad populum uociferantes, iacere ipsorum manu, quos populus ab initio recusauerat. Electumque Gordianum, Gordiani nepotem, quem ipse Rom. pop. ad imperium copulisset. Hunc igitur secum deducetes coire in castra, clausisque portis quieti agitabant. At Germani ubi occisos proiectosque audierunt, quorum causa properauerant, cum nollent irritum bellum pro uiris uita defunctis suscipere, in sua diuersoria reuertuntur. Hunc finem uitæ habuerunt, indignum uidelicet, ac nefarium, sancti & uenerabiles senes, claritudine generis, atque egregijs meritis ad imperij fastigium prouecti. Cæterum Gordianus cum annorum esset ferme tredecim, princeps ab uniuersis declaratus, Romanum suscepit imperium.

HERODIANI FINIS.

ANGELUS

ANGELI POLITIANI AD LAV=

RENTIVM MEDICEM EPISTOLA.

AENEAS Lapithā eum qui cū centauris pugnaverit, Laurenti Medici, adeo uulneribus inuiolabilem, telisq; imperuium fuisse scribit Pindarus, ut cū in eum centauri ingentem quandam syluarū molem facto unanimiter impetu congestissent, recto (ut idē inquit) pede terram sciderit. At uerò Epictetus hic noster, ea non à Vulcano, ut Achilles atq; Aeneas, sed à natura ipsa, ac ratione arma accepit, quæ nō modò se à telis & ferro, sed à metu quoq; & dolore, ceterisq; animi perturbationibus tutum inuiolabilemq; præstiterint. Bellum quidem hic uir non cum centauris, ut ille, sed cum fortuna, cumq; opinione acerrimum gessit. Quas ita ambas fudit atque fugauit, ut eas ex uniuersa quoq; hominum uita exterminauerit. Qui cum & feruus esset, & claudus, & Homericō Iro pauperior, haud tamen dubitauit, dñs sese amicum notissimo apud Græcos disticho asseuerare. Legerat enim apud Platonem in eo dialogo, qui Alcibiades primus, aut de natura hominis inscribitur: Eum proprie uerē quē hominem esse, cuius omnis in rationali animo substantia existeret. Quapropter quicquid extra hunc hominem foret, id ad se minime pertinere arbitratus est, neq; id uerbis tantum, aut libris, sed uita quoq; ipsa præ se tulit. Ita enim sese ab externorum cura auocauit, ut Romæ eius domus, ne ianuam quidem ullam habuerit. Quippe in qua præter uilissimum cubile nihil omnino esset. Huius de uita ac moribus ingens uolumen, quod tamen olim culpa temporum interijt, Arrianus uir clarissimus cōscripsit, eq; eius libris, quasi florem quendam, qui hunc Platonicum, hoc est, uerum hominem in libertatē uendicaret, excerpfit, atq; in uolumen redegit: quem quia librum ad manum semper habere oporteat, Enchiridion, quo nomine militaris pugiunculus significatur, inscripsit. Sermo autem in eo omnino efficax est, atq; energiæ plenus, & in quo mira sit ad permouendum uis. Suos enim quiuis affectus in eo agnoscit: adq; eos emendandos, ceu quodam aculeo excitatur. Omnia uerò ordinem inter sese mirū habent, omnibusq; ueluti lineis, quamuis in plura id opus capita sit distinctū, ad excitandum rationalem animum, quasi ad ipsum centrum cōtendunt: ut is, & suæ dignitatis curam habeat, & proprijs actionibus secundum naturam utatur. Stylus autē qualem res postularēt, concisus est, dilucidus, quicq; omnem respuat ornatum, Pythagoreorumq; præceptis, quas illi Diathecas uocant, quā similimus. Hoc ego opus cū Latinum facere aggrederer, ut indulti à te nobis huius tam suauis otij rationem aliquam redderē, in duo omnino mendosissima exemplaria incidi, pluribusq; locis magna ex parte mutilata. Quapropter cum & cætera quęcumq; usq; exemplaria extarent, non dissimilia his esse audirē, permisi mihi, ut sicubi aliqua capita aut deessent, aut dimidiata superforent, ea ego de Simplicij uerbis, qui id opus interpretatus est, maxima (quantū in me esset) fide supplerem. Quod si non uerba ad unguem (id nullo modo fieri poterat) at sensum certē ipsum purum sincerumq; Latinum à nobis redditū arbitror. Quod ne quempiam fortasse perturbet, quemadmodū Aristarchus Homeri uersus, quos ipse non probaret, ita nos singula ipsa capita, quæ nostris quidē uerbis explicentur, obelo, hoc est, uerū iugulauimus. Suffurare igitur Laurenti tuis occupationibus otiolū aliquod, si potes, quod libelli huius lectioni impertias. Id enim disciplinæ genus in eo est, quod si rectē perpendas, non cuiq; magis aliorum q̃ ingentis fortunæ uiris conueniat. Sed quod in toto hoc libello pluribus explicatur, id omne Epictetus duobus his uerbis

uerbis, quæ etiam frequentissimè usurpabat, comprehendere est solitus: Sustine & abstine. Patriam hic uir Hieropolim Phrygiæ urbem habuit, Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari seruus. Atq; ad Marci usq; Antonini tēpora peruenit. Domitiano autē imperante, eius dominatu offensus, Roma Hieropolim migravit: ratus uerum esse, quod est apud Tragicum: Patriam esse cuiusq;, ubi quis rectè ageret. Tanta uerò apud omnes homines eius uitæ admiratio extitit, ut Lucianus Syrus Epicteti lucernam fictilem, tribus drachmarum millibus ob eius auctoritatem uenisse tradat. Nos ad te nūc nō lucernā Epicteti, sed eius imaginē animi, quæ multo plus lucis habeat, Laurēti mittimus. Nam cū uniuersam tuæ pulcherrimæ bibliothecæ supellectilem, quam tutè nobis tuendam concessisti, nuperrimè scrutarer, hoc unum meritò opusculum, quasi ex horto flosculum, quod tibi offerrem, delibauī. Hic enim unus est liber, nisi me opinio fallit, qui & naturæ isti tuæ ad magna quædam semper atq; ardua excitata, & his tam duris temporibus, quibus te undique fortuna exercendum accepit, maximè omnium conueniat. Vale.

EPICTETI STOICI ENCHIRIDION.

DION, AB ANGELO POLITIANO E
Græco uersum.

Quæ in nobis sint, quæ ue non, qualia ue quæq;
sint. CAPVT I.

ORVM quæ sunt, partim in nobis est, partim nō est. In nobis est opinio, conatus, appetitus, declinatio, & uno dicam uerbo quæcunq; nostra sunt opera. Nō sunt in nobis corpus, possessio, gloria, principatus, & uno uerbo, quæcunq; nostra opera non sunt. Quæ igitur in nobis sunt, natura sunt libera, nec quæ prohiberi impediri ue possint. Quæ in nobis non sunt, ea imbecilla, serua, & quæ prohiberi possint, atque aliena.

Quid ex eorum quæ nostra, quæq; aliena sint, ignoratione notitiaq; eueniat. CAP. II.

SI quæ natura sunt libera, serua putabis, & aliena quæ sunt propria, impedieris, dolebis, turbaberis, inculabis deos atq; homines. Si uerò quod tuum est, id solum tuum esse putabis, & alienum, quod re uera est alienum, nemo te coget unquam, nemo prohibebit, neminem culpabis, neminem accusabis, inuitus nihil ages, nemo te lædet, inimicum non habebis.

Quòd aliena omittenda, nostra curanda, quodq; utraq; assequi non est. CAP. III.

SI ergo talia expetis, memento non oportere modicè cōmotum ea attingere, sed partim omnino dimittere, partim in præsentia reiicere, ac primò tui ipsius curam agere. Si autem & hæc ipsa uelis, regnare scilicet, diues esse, & domesticos dirigere, fortasse neq; hæc ipsa consequeris, quia priora quoq; expetis. Illa uerò nullo modo consequeris, quæ sola homini felicitatem pariunt.

Quo nos pacto in aspera quauis imaginatione gerere oporteat. CAP. IIII.

CONTINVO igitur in quauis aspera imaginatione discere cōsiderare, imaginationem esse illam, neq; id omnino esse, quod uidetur. Deinde scrutare id, & examina

mina his regulis quas habes. Primaque hac, & maxime, utrum circa ea sit, quæ sunt in nobis, an quæ non sunt. Quod si circa aliquod eorum sit, quæ in nobis non sunt, promptum hoc esto, Nihil ad me.

Quomodo tractanda sunt, quæ in nobis sunt. CAP. V.

MEMENTO appetitus promissionem esse, ut consequaris quod appetis: declinationis autem promissionem, ut in id non incidas quod declines. Qui ergo appetitus promissione excidit, infortunatus est: qui autem in id quod declinat incidit, male est fortunatus. Si ergo sola declines, quæ præter eorum naturam sunt, quæ in te sunt, nunquam in id incidēs, quod declinabis. Morbum autem si declines, aut mortem, aut paupertatem, male fortunatus eris. Aufer igitur declinationem ab omnibus quæ non sunt in nobis, eamque transfer in ea quæ præter eorum naturam sunt, quæ in nobis sunt. Appetitum uero penitus in præsentia aufer. Si enim appetis, quæ in nobis non sunt, ab aliquo eorum excidas, necesse est: quantum uero eorum quæ sunt in nobis, appetere expediat, nondum tibi constat. Solo animi conatu, aut auocatione utere leuiter, & cum supputatione, & remissione.

Quomodo tractanda quæ in nobis non sunt. CAP. VI.

IN unoquoque eorum quæ aut delectant, aut utilitatem præbent, aut diliguntur, memento considerare, quale id quidque est, incipiens à minimis. Si ollam diligis, dic, ollam diligo. Ea enim fracta, non perturbaberis. Si filium tuum amas, aut uxorem, dic te hominem diligere: mortuo enim non perturbaberis.

Quomodo præparari in actionibus oporteat, ut perturbatione uacemus, ac primo per meditationem. CAP. VII.

CV M rem quampiam aggressurus es, redige tibi in memoriam, qualis nam ea res sit. Si lotum abis, præpone tibi quæcunque in balneo fiunt, irroranteis, inquietos, conuitiantes, furantes, atque ita tutius rem aggredieris: si autem continuo dicēs, lauare uolo, propositumque meum, quod secundum naturam est, seruare, & in quacunque re similiter, non peccabis. Hoc enim pacto si quid inter lauandum impedimenti accadat, in promptu hoc tibi erit, Non hoc uolebam solum, sed & meum propositum, quod est secundum naturam, seruare. Non seruabo autem, si moleste feram, quæ fiunt.

De perturbatione declinanda, per eorum naturæ considerationem, quæ nos perturbant. CAP. VIII.

PERTURBANT homines non res ipsæ, sed rerum opiniones, ut mors nihil terribile. Alioqui & Socrati uisa foret, sed quia opinio de morte terribilis, ideo illa terribilis. Igitur cum aut impediamur, aut perturbemur, aut doleamus, nunquam alium accusamus, sed nos ipsos, hoc est, opiniones nostras.

Ratio superioris præcepti, triplicisque hominum gradus assignatio. CAP. IX.

INERVDITI est, alios culpæ, cum quid male agat. Eius qui iam coepit erudiri, seipsum. Eruditi neque alium, neque seipsum.

Quomodo tractanda, quæ de externis uidentur eligenda. CAP. X.

OB nullam alienam excellentiam te efferas, si equus superbiens dicat, pulcherrimum, ferendum esset. Tu uero cum dicis superbiens, pulchrum habeo equum, memento te ob pulchrum equum superbire. Quid ergo est tuum, præter usum imaginationum? Ergo cum in usu opinionum secundum naturam te habebis, tum uero superbiās: ob aliquod enim tuum bonum superbiēs.

Quem

Quæ nobis ex externis concedantur, quoq; ijs pacto sit utendum
per similitudinem. CAP. XI.

QVEMADMODVM in nauigatione, ubi in portum est uentū, si ex eas aquatū, incidit ut cochleas in itinere, aut bulbulos colligas, animū tamē ad nauigium intentum habere conuenit, & sæpe respicere, an gubernator uocet, & si uocet, omnia illa abijcere, ne uinctus eò conijciarīs instar pecudum. Sic in uita, si pro bulbullo aut cochleola uxorcula nobis, aut filiulus præbeatur, nihil sit prohibendum: si autem gubernator uocet, currē ad nauigium relinquens hæc neq; respiciens: si autem sis senex, nunquā procul à nauigio discede, ne fortē uocatus desis, inq; id uinctus conijciarīs. Qui enim uolens non sequitur, necessitate hoc patietur.

Quo pacto sine perturbatione & noxia externis acquiescere
possimus. CAP. XII.

NE uelis quæ fiunt, fieri ut uelis: sed uelis, quæ fiunt, ut sūt, & prospereris. Morbus corporis est impedimentū: propositi uerò minime, nisi ipsum uelit. Claudicatio cruris impedimentum est, propositi uerò minime. Atq; hoc in quocūq; incidentium considera: inueniesq; id alterius esse impedimentū, non tuum.

Quod impossibilia nō sunt, quæ præcipiunt, quando uires animo aduersus omnia insunt. CAP. XIII.

IN quocūq; incidentium memento tecum ipse querere, quam tu uim habeas ad eius usum. Si malum habeas, uim bonam inuenies, ut ad uoluptates continentiam. Si labor offeratur, inuenies robur: si conuitium, patientiam. Atq; hoc pacto assuetus ab imaginationibus non perturbaberis.

Quales præbere nos oporteat, cum externa amittamus. CAP. XIII.

NON QVAM in re quapiam dicas, perdidisti hoc, sed reddidisti. Puer obiit, redditus est. Ager ereptus, non ne & hic redditus est? Sed malus est uir qui abstulit. quid ad te per quem repetierit, qui dedit? Quousq; aut tibi præbeatur, uelut alienorum curam habe, ut hospitij uiatores.

Responsio ad obiecta, quæ de superiori præcepto emergūt, ac regula quæ talibus ærumnis exerceamur. CAP. XV.

SI proficere uis, dimitte has considerationes: Si rem meam neglexero, nutrimentis carebo. Nisi puerum puniam, malus erit. Præstat enim fame obire sine dolore & metu, q̃ in affluentia uiuere cum perturbatione. Præstat & puerū malum esse, q̃ te infelicem dominari. Igitur à minimis incipias oportet, effusum est oleū, ablatum uinum. Considera tantū abs te emi quietem, securitatemq; animi. Gratis autem nihil acquiritur. Si autem uoces puerū, cogita posse illum non audire, aut audientem nihil eorum agere, quæ uelis: Sed non tantū est, ut propter eum tute perturberis.

Contra uulgi de nobis existimationem. XVI.

SI proficere uis, ne moleste feras, si propter ea quæ extrinsecus sunt, demēs aut stultus uidearis.

Aduersus inanem gloriam. CAP. XVII.

NE uelis rei cuiusquam gnarus uideri. Et si quibus esse aliquis uideare, ne crede tibi ipsi. Scis enim non facile esse, & propositum tuum secundum naturam seruare, & ijs qui sint extrinsecus placere: sed necesse est, ut qui alterum curet, alterum negligat.

Quibus studendum sit, quibus non sit. XVIII.

SI uelis liberos uxoremq; tuam, & amicos uiuere, stultus es. Quæ enim in te nō sunt, uis in te esse: & quæ aliena, tua. Atq; ita si puerū peccare nō uis, stultus es.

Via

Vis enim ut uitium non sit uitium. Si autem uelis appetens aliquid, eo non excidere, hoc potes, hoc igitur exercere potes.

Quæ nos seruos faciant, quæ ueliberos. CAP. XIX.

DOMINVS cuiusq; est is, qui, quæ ille uult, aut nō uult, potest aut dare, aut auferre: qui autem liber esse uelit, neq; uelit quicquam, neq; fugiat eorum quæ sunt in alijs. Alioqui ut seruiat necesse est.

Regula electionis præsentium, præteritorū & futurorū per similitudinem. CAP. XX.

MEMENTO oportere te in conuiuio uersari. In quo si fercula ad te perueniūt, extenta manu modeste carpe. Si transit, qui fert, ne eum detine: si nondum peruenit, ne procul appetitum extende, sed expecta dum ad te ueniat: sic erga filios, sic erga uxorem, sic erga principatus, sic erga diuitias. Erisq; aliquando dignus deorum conuiuio. Si uerò quæ apposita fuerint, non capies, sed contemnes, tunc uerò non modò deorum conuiuia, sed collega eris. Id enim cum facerent Diogenes & Heraclitus, atq; his similes, meritò & diuini erant, & uocabantur.

Quo pacto imaginationi moderandū circa ea quæ fugienda uidentur. CAP. XXI.

CVM flentem uideas in luctu, quia eius filius, aut perægrè absit, aut obierit, aut bona dilapidauerit, caue ne te imaginatio corripiat, tanquam in malis sit ille, cum sit in externis. Sed statim in promptu habeto: Non hunc casus hic torquet, quia alium non torquet, sed opinio: quantum igitur ad sermonem pertinet, uersare audacter cum illò, quinimò & si inciderit, simul geme. Caue tamen, ne & intrinsecus gemas.

Quid ad nos attineat, quid uel supra nos sit aptissima similitudine. CAP. XXII.

MEMENTO actorem te esse fabulæ, quamcunq; is uelit qui docet: si breuem, brevis: si longam, longæ. Si medicum agere te uelit, & tunc ingeniosè age: si claudum, si principem, si priuatum: ad te enim pertinet, datam tibi personam bene agere: eligere ad alium.

Quo pacto & in diuersorum expectatione imaginationi moderandum sit. CAP. XXIII.

SI coruus aduersum crocitauit, ne te imaginatio corripiat, sed statim tecū ipse diiudica, & dic, nihil mihi hæc significant, sed uel corpori meo, uel gloriolæ, uel natis, uel uxori. Mihi uerò omnia prospera significant, si uoluerò: quicquid enim horum incidat, in me est, ut ex ijs utilitatem capiam.

Causa superioris sensus, & quasi conclusio. CAP. XXIII.

INVICTVS esse poteris, si in nullum certamen descendes, quòd ut uincas, in te non est.

Quæ uia ad libertatem expeditissima sit. CAP. XXV.

VIDE ne quenquam quem tu aut honore, aut potentia, aut fama præstantem uideas, beatum dicas, ab imaginatione uidelicet correptus. Nam si substantia boni in ijs est quæ sunt in nobis, ibi neq; inuidia, neq; æmulatio locum habet. Tu autem non imperator aut consul esse uis, sed liber. Vna aut uia ad hoc est, contemptus eorum quæ in nobis non sunt.

Solutio eorum quæ superioribus obstare uidentur. CAP. XXVI.

MEMENTO, non qui cōuitiatur, aut uerberat, iniuriam facere, sed opinionem de hoc, uelut iniuriam facere. Cum te igitur quis irriter, tua te opinione scito irritari. Quamobrè à principio enitere, ne te imaginatio corripiat: si enim semel per Ang. Polit. I aliquod

aliquod tempus eam continebis, facilius tui ipsius compos eris. Mors & exilium, & omnia quæ terribilia uidentur, ante oculos tibi continuo sunt: maxime uerò omnium mors, neque quicquam unquam humile cogitabis, neque quicquam cupies nimis.

Secunda pars, qua eum qui iam profecerit, instituit: eaque primò dissoluit, quæ philosophari incipientibus occurrunt. CAP. XXVII.

SI philosophiam cupis, prepara te continuo, ut irridearis, ut subsannaris à multis, ut dicant, Repente nobis philosophus emerit. Et: Vnde nobis hoc supercilium? Tu uerò supercilium quidem ne habe: quæ uerò tibi optima uidentur, ita retine, tanquam sis à Deo in hac acie collocatus. Quòd si persistes in iisdem, & quæ te prius deridebant, iisdem postea admirabuntur. Si uerò ijs terga dederis, dupla irrisione afficeris.

Quòd à seipso ad externos conuersio philosophi statum destruit. CAP. XXVIII.

SI quando euenerit, ut ad ea quæ extrà sunt, te conuertas, uelisque cuiquam placere, scito te de statu decidisse. Satis igitur tibi in omnibus sit, philosophum te esse. Si autem uideri etiam uis, tibi ipsi uideare, & satis erit.

Solutio emergentium in eius animo cogitationum qui philosophiam aggrediatur. CAP. XXIX.

HABE te cogitationes ne crucient, honore carebo, neque usquam ullus ero. Si enim carere honore in malis est (ut certè est) non potest in malo esse propter aliud, non magis quam in turpi. Nunquid igitur tuum opus est, principatu potiri, conuiuio accipi? minime. Quomodo igitur hoc est, honore carere? quomodo uerò, neque usquam ullus eris, quem in ijs solis esse oportet, quæ sunt in re, in quibus tibi ipsi maxime esse licet. Sed amicis prodesse non potero. Quid tu ais prodesse? non habebunt abs te argentum, neque eos ciues Romanos facies. Quis tibi ergo dixit, esse hæc in nobis, & non aliena opera? Quis autem potest dare alteri, quod ipse non habet? Posside igitur, inquit, ut & nos habeamus. Si possum possidere seruans memet uerecundum, fidum, & magnanimum, ostende uiam, & possidebo. Si uerò æquum ducitis, mea me bona perdere, ut uos, quæ bona non sunt, acquiratis, uos ipsi uidete, quæ iniqui sitis, quamque ingrati. Quòd si fidum uerecundumque amicum argento preponitis, in hoc uos mihi opitulamini, neque ea me agere equè ducite, quibus hoc perdam. Sed patria, quantum in me erit, adiumento carebit. Rursus quod tu hoc ais adiumentum? Porticus non habebit per te, neque balneas. Quid tum? neque enim calceos habet per cerdonem, neque arma per fabrum. Satis est autem, si suum quisque opus expleat. Quòd si ei quempiam alium compares, ciuem fidum, & uerecundum, nihilne ei prodes? utique: neque tu igitur inutilis illi eris. Quo igitur ordine in ciuitate ero? Quo poteris: seruans simul te fidum, & uerecundum. Quòd si dum illi prodesse uelis, hæc perdas, quem tu illi usum afferes, qui imprudens infidusque euaseris?

Continuatio eorum solutionis, quæ philosophari incipientem impediunt. CAP. XXX.

PRAEPOSITVS tibi est quispiam in conuiuio, aut in salutatione, aut in consilio. Si hæc bona sunt, gaudere te oportet: quia his potitus sit ille: si mala, ne æger fer: quia tibi non acciderunt. Memento autem, non posse te hæc solummodo facientem paria cum cæteris consequi in ijs quæ in nobis non sunt. Quomodo ergo paria habere potest, alicuius fores non frequentans cum eo qui frequentat, non deducens cum deducente, non laudans cum laudante. Iustus igitur eris, atque inexplibilis

explebilis, si ijs nequaquam relictis, quibus illa emuntur, ea gratis uolueris. Sed quanti emuntur lactucæ: obolo, si ita contingat. Vt igitur cum quis obolū præbens accipiat lactucas, tu non præbens, non accipias, haud minus habere te censes eo qui accipit. Vt enim ille habet lactucas, sic tu obolū non dedisti. Eodem modo hic euenit. Non uocaris ad cuiusquam conuiuium. Non enim quanti conuiuium emitur dedisti. Laude id uendit, ministerio uendit. Da igitur, si tibi conducit, quanti emitur: quod si & illa amittere nō uis, & hæc accipere, inexplebilis es, & stolidus. nihil igitur habes pro cœnâ: nempe habes, quod nō laudas, quem nō uis: quod nō ea persers, quæ ad eius limen perferuntur.

Quæ sunt cōmunia etiam ex naturæ uoluntate. CAP. XXXI.

VOLUNTAS naturæ perpendi ex his potest, in quibus alteri ab alteris nō differimus, uelut cū alienus puer fregerit poculum, in promptu statim est, esse id ex ijs quæ fiunt. Scito igitur, cum tuum fuerit fractum, talem te esse oportere, qualis fueris, cum alienum frangeretur. Idem ad maiora quoq; transfer. Alienus obiit filius, aut uxor, nemo est qui non dicat humanū id esse. Sed cum suis cuiusq; obiit, statim, hei mihi, & me miserum. Oportebat autē meminisse, quid nobis acciderat, cum de alijs idem audimus.

Mali naturam in mundo nō esse. CAP. XXXII.

QVEMADMODVM non ideo sagittarij signum figitur, ut non attingatur: sic neq; mali natura in mundo fit.

Quam putanda sit animi perturbatio, quid ue agendum, ne in eam incidamus. CAP. XXXIII.

SI quis tuum corpus imperium habenti traderet, agrē ferres: quod autem tu tuam mentem cuius tradis, ut cum tibi cōuitia dicuntur, perturbetur illa, & confundatur, non ne te pudet? Quicquid igitur aggressurus es, eius initium primò, tum quid deinceps sequatur considera, atq; ita rem aggrediare. Id si non feceris, nunquam ipsam promptè aggredieris, nihil eorū cogitans, quæ futura sunt. Postmodū uerò cum quædam apparebunt turpia, pudore afficeris.

Efficax considerandi exemplū, quod quaq; in re, quam simus aggressuri, accidere possit. CAP. XXXIII.

VIS Olympiā uincere: & ego per deos. Magnificum enim est, sed considera & initia et consequentia, atq; ita rem aggredere. Oportet bene sese instituere, necessarijs uesci, abstinere condimentis, exerceri ad necessitatem, ad præscriptā horam, in æstu, in frigore, frigidam non bibere, non uinum. Si ita ferat res, totū te denique præfecto ipsi ceu medico tradere, tum in certamen prodire. Et interdū manum uulnerari, talum distorqueri, multam aphen deglutire, interdum uerò & flagellari, postq; hæc omnia superari. His animaduersis, si adhuc uis, abi certatū: sin minus, instar puerorum deges, qui nunc palæstritæ ludunt, nunc gladiatores, nūc tuba canunt, mox tragœdū agunt: ita & tu nunc athleta, nunc gladiator, nūc orator, tunc philosophus. Toto uerò animo nihil, sed uelut simius, quicquid cernis, imitaris, aliusq; ex alio tibi placet. Non enim cum animaduersiōe rem aggressus es, neque circumspiciens: sed temerè, & per frigidam cupiditatem. Sic nonnulli cum philosophum intuentur, aut cum a quopiam audiunt: Bene Socrates dicit, & qui potest dicere ut ille: uolunt & ipsi statim philosophari. Homo considera primò quæ nam, aut qualis sit ea res, quam aggredieris. Deinde naturam tuā consule, utrū id tolerare possis. Vis esse luctator, aut pentathluts? aspice brachia tua, aspice lumbos, aspice femora. Aliud enim alijs aptum rebus natura parēs largita est. An te censes huiusmodi rebus studentem eodem modo uesci posse, eodem

Ang. Polit.

1 2 modo

modo potū fumere, eodē modo irasci, eodē modo mœrere. Vigilare oportet, laborare, sedere à proprijs bonis, à pueris contemni, derideri ab omnibus. Vniuersis in rebus minus autoritatis habere, in honore, in magistratu, in iudicio, in cæteris omnibus. Hæc inquam, omnia cōsidera, & utrum pro his indolentiam, libertatem, quietē malis animaduerte: quod nī malis, caue ea aggrediaris, ne instar puerorum modò philosophus, modò publicanus, paulo pōst rhetor, postremò Cæsaris procurator fias. Hæc inuicem nequaquam conueniunt. Illud oportet, hominē esse te uel bonum, uel malum, aut ad interiora te uertas, necesse est, aut ad exteriora, uel philosophi locum teneas, uel idiotæ.

Quòd officia à natura dicuntur, quodq; ut sese quisq; aduersus quempiā habeat, considerant, tum de officijs erga homines. CAP. XXXV.

OFFICIA habitibus pensantur. Pater appellatur, curandus est, cedendū ei in omnibus, ferendus cū aut obiurgat aut uerberat. Sed malus pater est. At natura te nō bono patri, sed patri conciliauit. Frater iniurius est, uide quo tu loco sis, non quid ille faciat. Propositū tibi est, ut secundū naturam tu facias. Nemo enim te lædit, nisi uolentem: Tum læsus eris, cū te lædi opinaberis. Sic ergo à ciue ad ciuem, à uicino ad uicinum, ad imperatorem ab imperatore officiū inuenies, si considerare habitus assuesces.

Officia aduersus deos. CAP. XXXVI.

PIETATIS erga deos id maximum esse scito, ut de ipsis bene sentias, putesq; & eos esse, beneq; ac rectē gubernare. Tum ut ita te cōpares, parēre eis, atq; omnibus cedere, quæ fiant, neq; inuitum sequi, quasi omnia ex optimo consilio efficiantur. Hoc em̄ pacto neq; deos unq; culpabis, neq; incusabis, quasi neglectus. Id uerò aliter efficere non potes, nisi ab his te auoces, quæ in nobis non sunt: inq; ijs tantum quæ sunt in nobis, bonum ac malum ponas. Quòd si eorū aliquid bonum esse, aut malum opinēris, necesse est, ut cū ea non consequaris, quæ uelis, aut in ea incidas, quæ nolis, cōqueraris aut oderis eius rei causam. Omne ad hoc animal natum est, ut quæ noxia uidentur, eorumq; causas fugiant, atq; ab his auertantur. Vtilia uerò, & eorum causas quarant atq; admirentur. Non potest igitur, qui se lædi putat, eo quod lædere uidetur, gaudere, unde & ipsa læsione gaudere impossibile est. Vnde & patri filius conuiatiatur, cū his quæ bona uidentur, filiū non impartit. Et Polynicem atq; Eteoclem hoc inter se discordare cōpulit, quòd tyrannidem bonum esse putabāt, propter hoc agricola conuiatiatur dñs, propter hoc nauta, propter hoc mercator, propter hoc ipsum, quib. aut uxores, aut liberi interiere. Vbi enim utilitas, ibi pietas. Quamobrem qui ea curat appetere atque euitare quæ oportet, is eo tempore etiam pietatem curat. Libare autem & sacrificare secundū patrios mores, unumquemq; decet purē absq; lasciuiā, absq; negligentia, non parcē, non supra facultatem.

Qualem se ad diuinationē adhibere, de quibus uatem consulere, quomodo diuinationibus uti oporteat. In quo simul & officiū erga deos

& erga nos ipsos existit. CAP. XXXVII.

CVM ad diuinationem accedis, memento ignorare te, quid sit euenturum, atq; ideo uatem adire, ut ex eo id audias. Quale aut, quicquid sit, si philosophus es, nō ignoras. Si enim ex ijs est, quæ in nobis non sunt, necessarium profectò est, neq; bonum id esse, neq; malum. Tolle igitur abs te cum uatem adis, appetitum ac declinationem. Aliter enim tremens uatem adibis. Sed cū noris, quicquid euenturum sit, susq; deq; esse, & nihil ad te, licebit quodcūq; id sit, eo bene uti, neq; te quisquā prohibebit. Fidens igitur deos tanquā consultos adi. Mox ubi quid tibi consulue-

consuluerint; memento quos in consilium acceperis, quibusq; sit obaudire, nisi parueris. De his autem (ut & Socrates dicitur) consulendus est uates, quorum omnis consideratio relationem ad exitum habet. Cuius cognoscendi occasio, neq; ex ratione nobis, neq; ex arte aliqua sit prebita. Quamobrem cum tantum periculi tandum tibi fuerit, cum amico, aut cum patria, ne consule an periclitaturus sis. Nam si tibi uates dixerit aduersa apparuisse exta, manifestum est, aut mortem significari, aut corporis impedimentum, aut exilium. Sed dicitur ratio, teq; confirmabit, ut cum amico et patria pericliteris. Maximo igitur uati, hoc est, ipsi Pythio intende, qui eum de templo expulit, qui amico opem non tulerit.

Officia erga nos ipsos, ac de ijs primò, quæ ad morum constantiam faciunt, quæ ue eam impediunt, & de sermone in primis, ac si-

lentio. CAP. XXXVII.

STATVE tibi ipsi formulam quandam, ac regulam, quam deinceps serues, & cum tecum ipse es, & cum in homines incidis. Silentium sit plurimum. Loquere necessaria & paucis & raro, aut quandoq; eum te ad aliquid dicendum tempus uocat, dic quidem, sed non de quauis re: non de gladiatorum pugna, non de cursu equorum, non de athletis, non de epulis uel poculis singulatim: maxime uerò omnium non de hominibus uituperans, aut laudans, aut cum cæteris iudicans. Si igitur possis, demuta eorum sermones, qui tecum sint, in id quod deceat. Quod si inter extraneos te deprehensum uideas, tace.

De risu. CAP. XXXIX.

RISVS neq; multus sit, neq; ob multa, neq; solutus.

De iureiurando. CAP. XL.

IUSIVRANDVM refuge, si possis: sin minus, cum licet.

Aduersus cupiditatem, ac primò de conuiujs. CAP. XLI.

CONVIVIA cum extraneis ac uulgaribus respue. Quod si quando tempus incidat, intentum habe animum, ne in uulgarem statum defluas. Scias enim necessarium esse, qui cum inquinato conflictetur, & ipsum inquinari.

De eorum quæ ad corpus pertineant usu. CAP. XLII.

QVOD ad corpus attinet, ad purum usq; usum sume, uelut cibum, potum, uestem, domum. Quod aut ad gulam aut delicias pertinet, penitus circumscribe.

De re uenerea. CAP. XLIII.

CIRCA rem ueneream, quantum in nobis sit, ante nuptias pure agendum est. Quod si cogimur, quæ tamē sunt legitima assumenda. Ne sis tamē molestus utentibus, neq; redargutor, ne ue sapius obijce te non uti.

Aduersus iracundiam, & quales nos erga detractores præbeamus. CAP. XLIII.

SI quis ad te deferat, ille de te malè dicit: ne excusa quæ dicantur, sed responde: Ignorat ille & alia, quæ mihi adsunt mala. Alio qui non sola hæc diceret.

De spectaculorum cupiditate. CAP. XLV.

AD theatra sæpe accedere necessarium non est. Quod si quando tempus incidat, caue ne cuiquā magis studere uidearis, q̃ tibi. uelis quæ fiunt, ita fieri, ut fiunt: eum tantummodo uincere, qui uictor fuit. Status autē ne sit grauis, sed constans cum quadam latitia. Egressus spectaculo, multa de ijs quæ facta sint, ne disputa: quando ad te corrigendū non faciūt, neq; de omnibus sermonibus qui dicti sint.

De auscultationum cupiditate. CAP. XLVI.

AD recitantes ne accede, neq; his uel raro interlis: quod si interlis, grauitatem constantiamq; ita serua, ut molestia uaces.

Ang. Polit.

1 3 De

De congressu cum potentioribus. CAP. XLVII.

CONGRESSVRVS cum aliquo, & eorum præsertim, qui potentiores uident, præpone tibi, quid in hoc fecisset Socrates, aut Zeno, neque dubitabis, quo te pacto gerere oporteat.

Quomodo preparare nos debeamus, potentiores adi-
turi. CAP. XLVIII.

CVM aditurus quempiam eorum es, qui magna possunt, præpone tibi ipsi, fore ut non admittaris intro ad eum, ut excludaris, ut tibi fores non pateant, ut te ille negligat. Tum cogita, an cum his eum audire expediat: ubi adieris, fer quæ fiunt. Neque tu tecum dicas unquam, Talia non merebar. Vulgare enim est, quæ extrinsecus sunt calumniari.

De congressibus cum plurimis. CAP. XLIX.

IN congressibus absit, ut de tuis aut operibus, aut periculis nimium atque immodice memineris. Non enim quemadmodum tibi de tuis periculis meminisse, ita & alijs, quæ tibi acciderint, audire est iucundum. Absit etiam, ut risum moueas: est enim res uulgaris, & nescio quo modo ducit ad utilitatem, & hæc una uenerationem, qua te prosequantur qui adsint, remittere potest. Nonnunquam uero & in sermonis obscenitatem trahit: quod si quando incidat, tum si res & tempus fert, obscenitate utentem increpa: sin minus, at saltem taciturnitate & rubore ostende, eum te sermonem ferre iniquo animo.

Quomodo resistendum uoluptati. CAP. L.

CVM uoluptatis cuiuspiam imaginationem capis, quemadmodum in ceteris seruata te ipsum, ne ab ea corripiaris: sed excipiat te res ipsa, atque aliquod tute spacium cape. Tum utrumque tempus animo uoluta, & qua uoluptate potieris, & qua iam positus poenitentia afficeris: teque ipsum tute increpa. eis uero oppone, quantopere si abstinueris, gaudebis: teque ipsum tute laudabis. Quod si res postulare uidetur, ut rem aggrediaris, caue ne suis te blandimentis atque illecebris superet. Tum oppone, quod melius sit, huius certaminis uictoriam tibi ipsi conscire.

Agendum bonum propter seipsum reliquis neglectis, ac primo de iustitia. CAP. LI.

CVM iudicaris faciendam tibi rem, idque facias, ne da operam, quo minus te facientem alij uideant, etiam si aliud quippiam ea de re multi sint opinaturi. Si enim non recte facis, ipsum opus fugiendum est: si recte, ne metue increpaturos non recte. Ut enim hoc, aut dies, aut nox est, aduersus disiumctum magnam habet dignitatem, aduersus autem coniugatum indignitatem: sic & maiorem partem eligere magnam erga corpus dignitatem habet. Ad seruandam autem quam in conuiuio communionem oportet, indignitatem habet. Si quando igitur cum aliquo conuiuaris, memeto ne ad eorum quæ apposita sunt, dignitatem aduersus corpus aspicias. Sed aduersus quoque animum, qualem decet conuiuiam, te serua.

Quod non bonum simpliciter, sed quod nobis faciat eligendum. CAP. LII.

SI personam induisti supra tuas uires, neque eam sustines, & quod implere potueras, omisisti.

Quomodo animum uel ab irrationalibus affectibus, uel à suo peruerso iudicio seruemus. CAP. LIII.

INTER deambulandum, quemadmodum caues, ne clauum calces, aut pedem distorqueas: ita caue, ne quod in teipso dominatur, offendas, & hoc si in quauis re seruemus, tutius illam aggrediemur.

De

De eorum quæ ad corpus pertinent, possessione. CAP. LIIII.

MODVS possessionis unicuique corpus est, uelut pes calcei. Si in hoc ergo consistas, modum seruabis: si excedas, in præceptis feraris necesse est: uelut in calceo, si supra pedem extendas, fit aureus calceus, deinde purpureus, deinde punctabundus. Nullus enim terminus est, ubi modum semel excefferis.

De officio & cura uxorum. CAP. LV.

MVLIERES statim à decimo quarto anno dominæ uocant. His enim uiri ob concubitum blandiuntur. Virorum ergo culpa sibi deinceps nimis placent. Monendæ igitur sunt, fore ut apud nos in honore sint, nihil ob aliud, nisi si modestæ sint, & uirum reuereantur.

Degeneris signum, de quo nimio corporis cultu. CAP. LVI.

DEGENERIS signum est, insistere iis quæ corporis sunt, ut plurimo exercitio, plurimo corporis cultui. Sed & consensus cuiusdam superuacanei signum est. Quibus enim gaudemus, cum iisdem consentimus. Oportet igitur nimiam corporis curam uelut ab re esse arbitrari. Maxime uero curam eius habere, quod ipso utitur corpore.

Præceptum ad patientiam ac mansuetudinem. CAP. LVII.

CVM quisquam tibi male facit, aut dicit, memento illum suum se officium facere arbitrantem, aut dicere. Esse igitur non potest, ut is, quod tibi uidetur, sequatur, sed quod sibi ipsi. Quod si male sibi uidetur, ipse læditur, qui & deceptus est. Verum enim coniugatum, si quisquam falsum arbitretur, non coniugatum ipsum læditur, sed qui decipitur. Si ab his igitur mouearis, mitem te aduersus conuictantem præbebis. Loquere igitur sic in quauis re, ipsi est uisum.

Quod res omnes partim alteræ alteris consentiunt, partim dissident. CAP. LVIII.

OMNIS res duas habet ansas: alteram quæ ferri possit, alteram quæ non possit. Frater si iniurius sit, ne eum inde capias, quod scilicet est iniurius. Hæc enim eius ansa est, quæ ferri non possit. Sed inde magis, quod frater est, quod tecum educatus: atque ita inde eum capias, unde ferri possit.

De sermonum congruentia. CAP. LIX.

HI sermones non conueniunt: Ego sum ditior te, ego igitur melior sum. Ego sapientior te, ego igitur melior te. Hi autem magis congruunt: Ego te ditior sum, mea igitur possessio quæ tua melior est. Ego te sapientior, mea igitur oratio quàm tua melior: tu uero neque possessio es, neque oratio.

De iudicio rerum exacto. CAP. LX.

LAVATUR quis citò, ne dicas male eum lauari, sed citò. Bibit quis multum uini, ne dicas male, sed multum. Nisi enim eius consilium scias, unde scis an male? Sic enim accidet, ut aliorum apprehensiuas imaginationes accipiamus, alijs autem assentiamus.

Aduersus gloriam atque ostentationem: & primò circa scientiam. CAP. LXI.

NVLLO modo te ipsum dixeris philosophum, neque multum loquere inter eruditos de speculationibus, sed fac aliquid ex ipsis speculationibus. Veluti in conuiuiis ne dic, quo pacto oporteat comesse: sed comede, ut oportet. Memento enim & Socratem undecumque abstulisse ostentationem. Quod si de aliqua speculatione sermo inter eruditos incidat, tace ut plurimum. Magnum enim periculum est, euomere quæ non concoxeris. Et cum quis dixerit te nihil scire, idque te non remordeat. Tu scito initium esse operis. Nam & oues non herbam euomentes, pastoribus

1 4 ostendunt

ostendunt quantum comederint, sed cibum intus concoquentes, uellera extrā feruntur, & lac. Et tu igitur, ne speculationes ineruditis ostenta: sed ex his concoctis opera.

Aduersus sobrietatis tolerantiaq; ostentationem. CAP. LXII.

CVM attenuato sis corpufculo, ne tibi ob id place. Neq; si aquā bibas ex qua uis occasione, dic aquam bibo: sed cogita, quā sint medici abstinētiore nobis, quāq; tolerantiores. Tum q; alia non habeamus bona, quā alij habent. Quod si exerceri uelis ad laborem ac patientiam, tecum ipse hoc fac, neq; ab externis uideri uelis, ut qui uim patientes a potētoribus, quo populum conuocent, statuas incendunt, & se uim pati clamant. Ostentator enim totus extrā uergit, & patiētiæ atq; abstinētiæ bona destruit, cum eorū finem statuit esse multorum opinionem.

Descriptio triplicis habitus ineruditi, philosophi, & proficientis. CAP. LXIII.

INERUDITI status & formula est, nunquam à se ipso expectare utilitatē, aut nocumētum, sed ab externis. Philosophi status est, & formula, omnem utilitatem ac nocumentum à seipso expectare. Signum proficientis hoc est, neminem uituperat, neminem laudat, de nemine queritur, neminem accusat, nihil de seipso dicit, ceu si sit aliquis, aut aliquid sciāt. Cum in re quāpiam aut impeditur, aut prohibetur, seipsum accusat. Et si quis ipsum laudet, uidet laudantē ipse secum: et si uituperet, non se expurgat. Degit autem instar ualētudinarij, cauens aliquid eorum quā sunt in se, cōmouere, priusquā ad soliditatem perueniat. Appetitum omnē à seipso sustulit. Declinationem uerò in ea tantum quā sunt contra naturam, eorum uidelicet, quā sunt in nobis, transulit. Conatu ad omnia remisse utitur. An stultus, an rudis dicatur, minime curat: utq; uno explicem uerbo, quasi aduersarium seipsum obseruat, & quasi insidiatorem.

Quod uerba propter opera. CAP. LXIII.

CVM quis ideo gloriatur, quod Chrysippi sentētiās interpretatur, dicat ipse secum: Nisi oportet Chrysippus scripsisset, nequaquā haberem unde gloriarer. Sed scripsit Chrysippus, nō ut quis eum interpretaretur, sed ut secundum se operaretur. Si ergo scriptis utar, tum eorum bonum fuero consecutus: si autem interpretantem admirer, aut etiam ipse interpretari possim, grammaticum nō philosophū admirer, aut agam. Quid autem prodest, medicamenta quādam inuenisse descripta, eaq; intelligere, atq; alijs tradere, ipsummet agrotantem minime eis uti?

Quod in his perseverandum. CAP. LXV.

IN proposito perseverandum uelut in lege est. Persta igitur, uelut si hęc transcendas, impius sis futurus. Quod si quis de te dixerit, ne cura. id enim tuū nō est.

Quod supersedendum non est, sed q; primum ad hęc incumbendum. CAP. LXVI.

QVO te usq; differs, ut iam te aliquando dignum his quā optima sunt, putes, neq; usquam transgredi hęc statuas: quod si diem de die termino adijcias, non proficis, sed deficis. Iam nunc igitur assuesce, ut tanquam perfectus uiuas, omnibusq; quā accidunt, rectē utaris. Et quacūq; in re arbitrare propositum tibi certamen, neq; ullum diem negligas: quō enim die non proficis, deficis. Hoc igitur pacto Socrates uirorum omnium sapientissimus euasit: quod si ipse nondum es Socrates, at uiuere debes, ut qui Socrates esse uelis.

Tres loci in philosophia, eorumq; inter se ordo. CAP. LXVII.

PRIMVS ac maxime necessarius locus est in philosophia, qui ad usum speculationū pertinet, uelut est nō mentiri. Secundus qui ad demonstratiōes, uelut est, cum

cum mentiri non oporteat. Tertius, qui ad eas confirmandas & prospiciendas spectat. Hoc est, quo pacto, et unde demonstrare id possimus uerum esse, aut falsum. Igitur tertius quidem locus necessarius est ob secundum. Secundus ob primum maxime omnium necessarius, & in quo quiescere oporteat, primus est. Nos uero contra facimus. Tertio enim loco immoramur, in quo eo omne nostrum studium coterimus.

Tres antiquorum sententiae in promptu habende, quarum prima Cleanthis, Euripidis secunda, tertia Platonis est. CAP. LXVIII.

SEMPER haec in promptu habenda: Primum: Si renitar, malus ero, gemensque ac plorans sequar. Secundum: Necessitas omnia sursum uersus ad diuinam causam ducit uolentia, & inuita. Eam qui laetus sequitur, is uere est sapiens. Sed & tertium, o Criton (si ita diis placet) ita fiat. Me uero Anytus, & Melitus interimere quidem possunt, laedere autem non possunt.

ANGELI POLITIANI PRO EPI-

CTETO STOICO AD BARTHOLOMAEVM

Scalam epistola.

ANGELVS POLITIANVS BARTHOLOMAEO
SCALAE SALVTEM.

V quidem, mi Scala, non contentus & strenui militis, & fortissimi Imperatoris officio defungi, etiam tyrunculos tuos (quae tua in omni re diligentia est) ocio situque languescere non sinis: sed uel de tabernaculi umbraculis, ad campi puluerem, ad sudorem, ad palum uocas: quippe qui omneis militareis numeros ad te unum pertinere iure intelligas. Putabam equidem factum a me satis, quod Epictetum essem de graeco interpretatus: tu me ad eum quoque tuendum, quasi tuba nunc, classicoque excitas. Igitur quod Horatius inquit, libenter hoc & omne militabitur bellum in tuae spei gratia. Arcem tu quidem ipsam, uereque totius urbis caput oppugnans, qui primum Epicteti caput quasi totius circuli, aut globi potius, quae perfectissima figura sit, punctum aboleas. Tria autem sunt, quae obijcis, sed quae uel maxime a praecipienda ratione abhorreant, quod obscura, quod supra hominis uires, quod falsa preceperit. Obscura, ut cum negas explicatum ab eo, quae nam tandem nostra sint opera. Supra hominis uires, ut cum nos naturae imperio gemere asseueras. Id quod plus posse pollereque affirmas, quam ullam hominis facultatem. Falsa, ut cum corpus contra Epicteti sententiam, in nobis esse contendis, quando ex animo, ut ais, constemus, & corpore. Ea mihi nunc, quando id tibi placet, refellenda, dicendaque nonnulla: non quidem ut te doceam: id enim esset, quod graece dicitur, sus Mineruam: neque ut me legitimum Epicteti propugnatorum contra te putem. Non enim uel ego tanto me dignor honore, uel Epicteto tam faueo, quam te illi fauere certo scio, sed ut impositam a te nobis personam, quantum in nobis sit, sustineamus. Proferam tamen in primis nonnulla in medium, & quasi semina iacta, e quibus quemadmodum fabulae terribigenas uiros Thebis aut Colchis satyrum dentium enatos dicunt: ita omnes Epicteti nostri pugnacissimae instructissimaeque copiae exoriantur. Sed ut Homerus irruentem in Graecorum castra Hectori Salaminium Aiacem, ita nos tibi Atheniensem Platonem obijciemus. Is igitur Plato in eo libro qui de hominis natura inscribitur, Socratem cum Alcibiade illo, cui Pulchro cognomen fuerit, disputantem inducit, quo in libro nihil esse aliud hominem quem dicimus, probat, nisi rationis partem animam. Nam ut cerdo, inquit, subula: ita homo ad agendum manu utitur.

Hoc

Hoc sumpto, & secundum assumit. Aliud autem est, inquit, quod re utitur *quapies*, atq; ea res qua utitur. Nam illa instrumentum est. Tum inducit, homo uero *is est*, qui suoapte corpore quasi instrumento utitur. Corpore autē ipso quasi instrumento, uel in artificijs, uel in actionibus reliquis, nihil omnino aliud utitur, q̄ rationis particeps animus. Mox & aliud sibi ex his uindicat, quod corpore utatur, idē & corpori dominari. Tum diuidit ad hunc modum: Necesse est hominem aut animum esse, aut corpus, aut utrumq; simul. Si uerò homo quidem corpori, sibi uerò ipsi corpus nō dominetur, minimē ipsum corpus homo est. At neq; utrumq; simul. Si enim qui corpori dominetur homo est, corpusq; ipsum minimē dominatur, haud profectò utrumq; simul est, quod dominatur. Præter hæc, si suoapte corpus natura immobile est, animus uerò *is est* qui moueat: nos autē re ipsa in artibus uidemus, artificem esse qui moueat, instrumenta quę moueantur: nihil est dubiū, quin corpus instrumenti uicem aduersus animum habeat. Ipse igitur homo est, quiq; hominis curę studet, animum curat: qui uerò aut pecuniam, aut eiusmodi alia curat, is non modò hominem non curat, sed ne hominis quidem instrumentum. Iam ergo uel Platonis autoritate, quæ tanta quidem est, ut quasi illa Vergilij fama caput inter nubila condant, uel ferreis illis suis atq; adamantinis rationibus, cōstare nimis rum arbitror, non esse in nobis corpus. Ut iam mendacij crimine, si uidetur, Epictetum absoluas. Sed pergamus. Triplex apud Platonem uirtutū est gradus. Sūt enim supremæ omnium, quas uocant exemplares, qualis in sapiente requirimus, in Deo statuimus. quæ sequuntur, purgati animi dicuntur: qualis in eo esse philosopho uolumus, qui se ab omni corporis labe contagioneq; auocarit. Vnde & in Protagora Plato idem, cuius mihi dulcissimum in ore uersatur nomen, emoriendum ei esse dicit, qui sit philosophus euasurus. Tertium est uirtutum genus, quas purgatorias uocant: qualis in cōtinente esse statuimus, negamus in temperante. Has sibi uirtutes is iure uindicet, qui rationis participem animum uerē hominem esse sibi persuaferit, quiq; neq; corpus anime esse partem iudicet, neq; ad hominē perficiendum concurrere ipsum arbitretur, sed eo quasi instrumento utendū animum induxerit. Nam qui aut paria, aut superiora corpori tribuat, eum non magis esse hominem putandum est, quā bruta illa, quæ uocemus animantia, quæ natura, ut egregie Salustius inquit, prona ac uentri obedientia finxit. Animi ergo (ut idem inquit) imperio, corporis seruitio magis utimur: ut quo uno à beluis differamus, quōq; uno substantia hominis constet, id nobis liberum seruemus. Corpore autem ipso nō quidē ut parte aliqua animo adiuncta, sed ut instrumento utamur. Hunc Epictetus hominem instituendum accepit. Neq; enim ille sapiens his preceptis indigebat, qui se iam pridem in libertatem uindicauit, Quiq; metus omneis, & inexorabile fatum Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis auari.

Neq; cum eo sibi esse negotium putat, qui à sua tantopere natura degenerauit, ut sit in brutorum numerum referendus. Hunc si hominem accipias, iam, ut arbitror, quæ sint hominis opera non ignores. Qui autem dixerat conatum, quā & appetitionē dicere possis, cum græcè sit *horme*: item appetitū opinionē ac declinationē in nobis esse: is proculdubio cū statim subiiciat, & quæcūq; nostra opera sunt, ea nostra esse definit, quæ ex ijs quæ sint in nobis, deducantur. Vtrum uerò corporis animi ne sint, qui à nostris affectus, seu perturbationes, pathe à Græcia uocentur: maior profectò est quæstio, quā quæ hoc tempore explicanda sit. Pertinere tamen ad animum eos omneis affectus, nemo ferè est, quin fateatur: sed ita pertinere, quemadmodum prospera aduersaq; ualetudo ad corpus. Neq; em̄ minus

minus hi animo quam illa corpori uel prosint, uel officiant. Quicquid igitur hi peccant affectus, quicquid agunt, nostrum est opus. Ut igitur in corpore temperamentum illud habitudinis, quam symmetriam uocant, bonam corpori ualitudinem præstat: excessus uero defectusque auferunt: item profectio & in affectibus accidit. Effrenati enim illi, & uolenti, miserum hominem: moderati uero, & compositi felicem constituunt. Sed cum sit animus id quod & Plato idem diuine scribit, uelut auriga quidam, & rector: is si & stimulis parcat, & loris fortius utatur, facile ad calcem secundo cursu perueniat. Si uero aut lora nimis remittat, aut acrius quam par est, stimulis citet: is ceu Phaeton, aut Bellerophon aliquis præceps ferat necesse est. Hac igitur ratione miseri, felices ne euadamus, in nobis est. Quæ uero nostra sint opera, facile colligas, cum quæ ad nos pertineant ratiocineris. Quicquid ergo toto præcipit libro, in nobis est: stultè enim quod non foret præcepisset. Obscurus igitur, aut perplexus noster Epictetus: quo neque planius quicquam, neque enucleatius, neque etiã lucidius, ne optare quidam ausis. Ut in eum nedum tui isti lyncei oculi, sed uel hebetissimi quique inspicere possint. At sunt, inquis, ardua nimis, supraque hominis uires, quæ præcepit. Quid nam id tandem? si filiũ, si uxorem amas, dic te hominem amare: mortuo enim non perturbaberis. Vtrum ne igitur quod præcipit, an quod pollicetur, ut difficile factu reprehendas? Si quod præcipit, iam tu quæ in comuni uita quotidie, quæ in foro, quæ in triuijs iacent, factu difficilia putes. Quis enim non aliquando, quæ sint euentura cogitat? At Terentianus ille seruulus: O inquit, De mea isthuc est sapere, non quod ante pedes modò est uidere, sed etiã illa quæ futura sint prospicere. Et ut scenæ immoremur, audi senem apud eundem: Incertum est quid agam, quia præter spem, atque incredibile hoc mihi obtigit: ita sum irritatus, animũ ut nequeam ad cogitandum instituere. Quamobrem omnes cum secundæ res sunt maxime, tum maxime meditari secũ oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant, pericula, damna, exilia. peregre ueniens, semper cogites, aut filij peccatũ, aut uxoris mortẽ, aut morbum filia, communia esse hæc, fieri posse, ut nequid animo sit nouum. Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro. Quam uero & illud Vergilianum graue est:

Nescia mens hominum fati, sortisque futura:

Et seruare modum rebus sublata secundis. Vides ut hæc non sunt obruta, ut passim exposita: uides quæ uterque poeta hanc euentorum anticipationem ad cœlum tollat, quod ei contrarium sit, ad manes deprimat. Sed ne in re manifesta minime necessarijs argumentis ambitiosius utar, pergam quò tendis: neque enim tam quod præceperit, reprehendi à te intelligo, quæ quod ille deinde nimis magnifice pollicetur: non uidelicet perturbatũ iri nos (si hæc præmeditata nobis fuerint) liberorum aut uxoris morte: huic tu præcepto naturæ augustũ nomen, quod maximum (ut Physici dicunt) ad omne affectus momentũ habeat, quasi Aiæcis illũ clypeũ obiectas: naturæ enim inquis imperio gemimus. An uero hic noster lacrymas arceat: qui etiã præcipiat, ut uel in alienis lucibus, si opus sit, cõferamus gemitus, pariterque fleamus. Neque tamen sibi luuenalis (cuius id dictũ est) cõcedi à nobis postulet: Cogi nos in liberorum funere ad lacrymas, naturæ imperio. Naturæ enim nemo resistit, cui qui aduersaret, is gigantũ more, quod dicitur, cum dijs bellũ gerat. Multos autem legimus in charissimorum sibi pignorum obitu, lacrymis fletuque abstinuisse, ut Atheniensem illum Solonem, ut Censorium Catonem, qui ambo sapientes & fuerint, & sint habiti. Non sunt quidam hæc factu facilia, non supra hominis tamen sunt uires. Si das in uno hoc, aut altero, dabis profectio & in multis, utarque eo demonstrationis genere, quam inductionem Dialectici uocent, quæ plurima apud Platonem philoso-

philosophorum principem Socrates utitur: ut necesse sit, cum quidem in uno aut altero homine actu id extitisse concesseris, idem in uniuersa quoque specie, uirtute saltem facultateque inesse non diffiteare. Vides igitur ut Stoico huic nostro sua ratio constet: uides ut dilucide, ut expresse loquatur: uel quod per uniuersum librum, quæ sint nostra opera, disseminat: ex his enim solis præcepta ducit: uel quod affectus illos animi enumerarit, à quibus, quasi fontibus nostra omnia opera deducantur: tum quantopere ad eius uestigandum sensum Platonis illa sagaciter comprehensa disputatio faciat. Vides ut non est in nobis corpus. Quanto uero, dii boni, propugnatores, quibus se rationibus tuetur? ut si falsa locutum peruiacius contenderimus, ipsam in nos Platoniam maiestatem, omnemque academiam concitemus. Tantum uero abest, ut magis ardua sint eius præcepta, quam quæ natura hominis efficere possit, ut etiam indulgentissimus uideatur Epictetus noster, qui ne ea quidem sibi præcipienda permiserit, quorum non modò uirtus, aut facultas, sed actus quoque exempla passim extiterint. Cetera quæ in tua epistola sis machinatus, nullo negotio si hæc dederis demolieris. Cur enim ut aridam succoque carentem diuisionem illam uexes, qua ille paucissimis uerbis scienter circumspiceque omnia quæ sunt, suas in partes distribuit, non intelligo. Nam & quod tute non is incias, nihil eorum quæ sunt, eam diuisionem effugiat, & secunda diuisione minime indiget, cum utraque pars uniformis super sit, ut iam si diuidere iterum tentes, comminas potius, aut dilaceres, quam distribuas. Non ergo aridum hoc est, sed uerè corpus solidum, & succi plenum: neque enim quicquam ei diuisioni superest, neque deest, nulla inest nugacitas, uerbis utitur proprijs comprehensione aptissima, nihil ut excogitari circumspicius possit. At dixerit fortasse hic aliquis, cur autem non à principio Epictetus iste ostendit, qualis nam is homo foret, quem insituendum acciperet? Ostendit ille id quidem, sed paucis. Quid enim non ille hoc ostenderit, qui uel corpus ipsum, aliaque id genus negarit esse in nobis? At id planius oportuit, & pluribus: at non in abdito hoc erat, sed in promptuario ad manum uolenti id sumere, ac præstò erat. Quid enim Platone ipso illustrius? Potuit tamen (inquit) Platonis illa argumenta in pauca conferre. Potuit, sed non tam decuit: præcepta enim hoc libello tradit, & quasi leges promulgat, non contentionibus pugnat. Suus cuique professioni finitus est terminus: ultra si progrediare, ex iure manu confertum in iudiciū sis uocandus. Vides, ut Mathematici demonstrationum suarum principia non probent, sed earum patrocinium ei, quem primū philosophū dicimus, commendent. Ad eum enim illa pertinent, quæ uniuersalia nuncupantur. Punctū, inquit Euclides, id est, cuius pars nulla est, negato id, obmutescet Mathematicus, sed adest periclitanti philosophus. quid ille tandem? Quod rem, inquit, quampiā finit, id eo quod à se finitur, uno interuallo minus est. Extorserit id, iam perget. Tria corpus interualla habet. Id à superficie clauditur, cui duo tantum adsint, longitudo & latitudo: profunditatem enim minime illa quidem nata est, ea uidelicet una à corpore deficit. Superficies autem, quæ duo interualla habeat, linea terminatur, cui unum tantum interuallū adsit, quæ longitudo sit: linea postremo à puncto finitur: quod omni proculdubio carebit interuallo: quoniam id uerissimum est, quod dictum sit, omnem terminū uno interuallo ab eo quod terminetur deficere. Ergo & Epictetus hunc ita libellum orditur, ut quod à Platone probatum sit, pro concessio accipiat, eoque eo omnem præceptorum seriem intertextat. Igitur ut apud Homerum Aiæcis se clypeo Teucer defendit, ita & Stoicus hic noster sub Platonis rationibus, quasi sub clypeo audacter pugnat. Non ergo limites, quibus se circumscriperat, transgredi decreuit, ne (quod aiunt) extra chorum saltare

fastare cogeretur. Hæc quæ pro Epictetò dicerem in præsentia succurrerunt, ea quæ plura nimium fuisse intelligo, quàm epistolæ ratio postularet. Non plura tamen, neque pluribus (ut arbitror) explicata, quàm oportuerit. Quæ si accipis, mi Scala, coeant iam in fœdera dextræ: sin respuis, agè iam, qualem oppugnatore præbueris, talem te Epictetò propugnatore præsta. Atqui eum quidem & fuisse magnū uirum omnes tradunt, & mihi centies repetitus perpetuò placet. Verendum tamen est, ne meus mihi labor, tanquam scitus filiolus subbladiatur, idque uel auctori ipsi apud me gratiam conciliet: tibi uerò, quòd me ad hanc ueluti pugnam pro-uocaris, gratiam habeo: pertinet enim, id quod & Aristoteles ait, ad ingenij profectum, contentiosa disceptatio. Vt iam diuinè Homerus pugna ipsam, quòd homines reddat illustres, *λυδὸν δ' αὖτε* uocet, nec minus egregie noster ignobile otij dixerit. Quare ut me sæpe uel irrites, etiam atque etiam te rogo. Est enim, mi Scala, reluctandum his temporum turbinationibus, literarum & philosophiæ studiis, ut iam nos ipsos nobis, quantum liceat, asseramus. Tua uerò opera, quam tu quidem liberalissimè, ut soles, pollicere, non minus fidenter, cum usus uenerit, utar, atque ad hanc diem sum usus. Vale. Calendis Sextilibus, M. C C C LXXIX. Fesulis.

ALEXANDRI APHRODISEI SVPER

NONNULLIS PHYSICIS DVBITATIONIBVS, SOLV-
tionum liber, ab Angelo Politiano in Lati-
num conuersus.

PROBLEMA TVM alia suapte natura credibilia sunt, & nota, omnisque ambiguitatis & quæstionis expertia. Quis enim, quæso, mentis compos dubitet, cur uolatilib. pennas natura sit elargita? Quis enim prudens dixerit fomenti gratia, quasi uestimentis primò circumdata, tum ob speciem, quemadmodum gressibus quoque animantibus dati sunt uilli, serpentibus cortices, squammæ aquatilibus, aut testæ, uelut ijs, quæ testacea nuncupant. Cur præterea alijs quidem cornua, alijs autem aculeos, alijs acutos ungueis, aut rostra, aut eiusmodi quippiam tribuerit? hæc enim omnia uelut agnatis quibusdam hastilibus, quòd sese ipsa ab iniuria tuerentur, armauit. Cumque omnes natura fructus, omniaque semina, tum ad generandū, tum ad genus excipiendū fabricata foret, corticibus ea, aut corporibus quibusdam mollibus, aut lignum, aut cutem imitantibus comuniuit, & quasi intra scriniolum occuluit, ut rigoris, aut caloris, aut animantium quorundam iniuriam deuitarēt. In plerisque autem, ne ipsum quidem inuolucrum reliquit inutile, sed idoneum cibatu parauit. Plantas uerò ipsas frōdibus, cortice, cæterisque similibus, pinnarum uillorumque uicem conuestiuit, ut quas præuiderat immodico frigore, aut æstu offendi posse, & labefactari: quin & earum quasdam, etiam spinis quasi spiculis armauit, quibus animantium iniuriam propulsarent: florumque uarietate, partim ad speciem atque ornatum coronauit, partim uti uicè præconum instantem fructuum paritūdinem præmōstrarent. Igitur qui nota hæc dilucidaque sibi postulant explicari, sunt proculdubio mente capti: qui autem ambigunt, an sit igni insitus calor, si tangendi non habent sensum: qui dubitant, utrum natura ac prouida ratio consulat ijs rebus quæ oriuntur & occidunt, quique ordinem, motum, positum, ductum, colores cæteraque his similia non credunt, supplicio digni sunt. Hæc itaque suapte natura nota sunt. Alia rursus inexplicabilia, penitus soli cognita deo, scilicet illorum essentię auctori. Nam & artifex, qui sit opus

m aliquod

Ang. Polit.

aliquod solertius machinatus, omneis illius actū tenet causas. Qui uerò eius operis sit imperitus, causas quoque ipsas penitus ignorat. Inexplicabiles autem quaestiones huiusmodi sunt: Cur quibus alæ, aut plantæ, aut latera titillant, rident? Cur uero nonnullis, cum marmora atterunt aut secantur, cum stridet ferrū, aut limatur, ipso confestim auditu dentes obtorpescunt? Cur dentium stuporē, qui ē frigidis pomis proueniat, portulaca tamen, quæ & ipsa frigida est, sanat? Neque sunt contrariorum contraria medicamenta, sed similia. Aut cur magnetis lapis ferrū tantum attrahit, de quo eius scobe uiuificatur: succinum uerò tantum folia arida, ac festucas aggregat, eisque agglutinatur? Et leo solū gallinacē pauet. Villaris autem gallina edito ouo, festucis unde quaque corpus purificat. Coturnices Veratro, quod toxicū hominī, uescuntur. Sturni cicuta. Ascamonia flauam bilem trahit. Colocyntha uerò, & Agricum, & albū Veratrū, Epholbionque, & Coccus Cnidius pituitam. Nigrū autem Veratrū, & Epithymū nigram bilem. Quibusdā uerò sedatur uenter ijs quæ per purgant, contra uerò ijs quæ sedant per purgatur. Tum alio alius cibatu magis delectatur, eumque facilius concoquit. Quis autem ignorat, marinā torpedinē, uel per ipsam lineam torporē in corpus adigere? Mulū autem si manu contineatur, contra torpedinē ualere? Infinita denique huiusmodi enumerare possim, quæ sola experientia cognoscuntur. Quapropter & à medicis proprietates arcanæ appellantur. Quod enim de horum proprietate assertur, arcanū propemodū est ad causam afferendam. Prauè enim quidā solutiones horum proponunt quæ plurimas, quæ inutiles penitus, improbabilisque sunt. Dicunt enim purgatoria, quæ calidissima sunt, humores trahere, quod proculdubio falsum est. Oporteret enim, quodcumque esset calidum, idem & purgatoriū esse. Nunc autem piper, cum sit calidū, non trahit, sed concoquit, solidatque. Eodemque modo & mastiche & aloë. Dicimus itaque non reciprocarī sermonē. Nam si quocumque alius ducatur, id habitū quidem calidū, uim autem trahendi habet: nō continuo tamen, quicquid est calidū, uim quoque habet ducendæ alui. Dicunt autem & struthocamelū ferrū concoquere, nō proprietate quidem aliqua, sed caliditate, quod profecto absurdū. Leo namque, qui hoc animalū calidior est, ferrū tamen nō concoquit. Neque uerò apud medicos tantum proprietates quædā sunt: sed apud philosophos itē, ac grammaticos: ut ea quæ pathe, hoc est, affectus appellant, uerbis adnotata: quocirca de ijs duntaxat querendū, quæ mediū quendā locū obtinent, neque ad cognoscendū ancipitia sunt, & sub explanationem cadere possunt. Quæ enim falsa dicunt, ea sunt omnibus nota: quæ ueritatem præ se ferunt, horum nota sunt alia, & conspicua, alia obscura, & inexplicabilia, partim uerò medię cuiusdā sunt nature, quorum nunc expositionē aggredimur. Omne autem problema, aut ex habitu ipso soluendū, aut ex coagmentatione, aut ex actione, aut ē consensu erga aliquod simile, aut ē colore, aut per sensus deceptionem, aut per nominis anticipatū, aut quæ eius rei uires magis minus uel agant, aut quæ durius quidque rarius uel sit, aut maius, aut minus, aut à tēpore, & ætate, & consuetudine, aut essentia ratione, aut ex accidenti, aut similitū rerū conditione, qualia, quæ in problematis dicunt. Inuenies igitur, si has tibi preponas formulas, quacumque de re ambigatur, uocare in disputationē possis. Quoniā uerò haud ijs tantummodo acquiescendū est, quæ ad uniuersum ferunt, sed tanquam manu ducendus, qui egreditur: age, iam solutiones ipsas aggrediamur.

Cur Homerus homines à canitie temporum *πολιχρο πάφης* appellauit? Quoniam plurimum inde canī incipiunt, quia priora capitis humiditatis, pituitatisque plus habent, quam posteriora.

Cur tantum priora capitis caluescunt? Quia mollia, laxa que sunt. Cum igitur

igitur capillus ob naturalem siccitatem careat alimento, facile ijs partibus defluit: haud enim facile hæret, uelut in occipitio, quippe quod & siccus sit, & conspissatius.

III

Caluitium autem à siccitate ortum habet: hinc fit, ut qui crispo sunt capillo, & siccus caput habeant, citius caluescant, serius canescant, siccitate cōsumente excrementa pituitatis. Sunt & uigiles præter cæteros: Somnus enim ex humiditate oritur. Argumento sunt infantes humidi, pariter somniculosi atq; excrementosi. Et humidi affectus, & ebriosi, qui crebrius lauantur. Minus quoq; excernunt per meatus: ut per nares, per os, per oculos. Qui uerò molliore sunt capillo, ut quibus est humidum caput, eis contra euenit: rarius enim, aut nunquam caluescunt. Sed & uitio generis, caluitiū accidit, ut & podagra, & alij quidam affectus cognatiōe generis excipiuntur. Citius autem canescunt, somnolentiq; sunt, atq; excrementosi: cani autem alibi: imitantur enim pituitæ colorē, unde ipsi ortū habent. Sunt interdū propemodū aureoli, cum uitellina bilis pituitæ sit immixta.

IIII

Cur senes excrementosi, & uigiles? Excrementosi quidem sunt, quoniā ætate frigidiores imbecillioresq; cum sint, minus concoquunt, multaq; per meatus excrementa contrahunt. Cum uerò solidis ipsis corporibus sicci sint, uigiles quoq; ob id ipsum sunt. Infantes enim & foraminum contextu, & solidis ipsis corporibus humidi sunt.

V

Cur pueri, & qui humidi natura sunt, & excrementosi, canos tamē minimè producant? Quoniā humidi calidiq; sunt. Pituita autē humida est, ac sinciput quoq; habent quasi cuteum, & rarum, quo superflua excernantur. Id ætate durefcit, fitque osseum, ac densescit. Vnde & futuras ei natura postmodum tribuit, per quas superuacui uapores efflarentur. Solutio ex habitu & coagmentatione corporis.

VI

Cur foeminae ac spadones ocyus canescunt? Foeminae quidem, quod & natura sunt frigida, & minus exercentur, pluraque ob id excrementa contrahunt, ac tum præcipue, cum earum iam menses quiesuerint. Spadones uerò, quod semen iam non edunt, sed excrementū, quo semen gigni debuit, per uniuersum corpus una cum sanguine diffundunt. Id autem pituitatis naturā habet.

VII

Sed cur pilis carent? Foeminae quidem, quia frigidae sunt, densosq; habent corporis meatus. Frigus enim condensat, hinc fit, ut quæ pili erumpant, uia nulla sit. Spadones autem, quia & humidi sunt, & supra modum excrementosi: hac enim ratione fit, ne locis humidioribus herbae pullulent: neq; item siccis & lapidosis, ut quæ caluitium imitentur.

VIII

Cur spadonibus ut plurimū pedes distorquentur? Quoniā ob eam, de qua diximus, superuacaneam humiditatē partes corporis uuidas mollesq; habent, atq; ob id imbecilles: quapropter cum totius corporis onus crura nō ferant, torquentur, ut si pondus harundini injicias, flectatur. Nam quod durū siccumq; est, idem & ualidum est, & actioni renititur: quod autem humidum ac molle, id actioni resistere nequit: est enim imbecillum. Argumento sunt & ligna, & coria, & uimina, atq; item homines. Balneis enim & poculis debilitantur, uictus norma modice desiccantur, ualidioresq; ad agendum euadūt. Quo efficitur, ut spadones muliebres quodammodo sint, atq; imbecilli, similiterq; uinolenti, ut quibus pituitatis plurimum insit. Nam cum frigidi sint, contrarium inducere affectant. Vinum autem suapte natura calidū est. Aethiopes uerò utpote naturæ siccioris capillo sunt crispo, macilentī, musculosi, ualidi ad opus.

IX

Sed cur uoce acuta sunt? Rursus enim humiditatis copia implens asperam ar-

Ang. Polit.

m 2

teriam

eriam, eam coarctat, hinc spiritus per angustum means, uocis acuitatem efficit per latum, ut in uiris granditatem. Argumento esse possunt, foramina tibiæ. Abundare autem illos humiditate manifestum est, quod leues sunt, quodq; ijs in muliebrem modum mammae increscunt, palpebrasq; habent turgidiores, suntq; tenui capillo, & incano.

Cur nonnulli spadones rem teneream modo aliquo affectant, atq; interdum amant? Quia multis circa pubertatem execti testes, contracti ue fuerant, suntq; ueluti imperfecti spadones, quidam uerò calidiori sunt iecore, ac seminalia uasa magna habent. Imaginantur itaq; usum, quod uerò cupiunt, minime peragunt. Verenda enim ipsa marcent. Nam qui ea inflat spiritus, perpetuò defecit. Is à semine ortus per seminales meatus, ijs de partibus ferebatur, quæ circa lumbos sunt. At in pueris seminales meatus occæcati.

XI

Quare cum tres humores simplices, uniformesq; sint, non tamen tres uniformes ægritudines, simplices que progenerant, sed plures? Duplices enim in uno quoq; accidunt, perpetuæ scilicet, & intercisæ. quia non ex ipsis tantum humoribus morborum differentia proueniunt, sed & à locis. Calidus enim & tenuis humor, acutam, breuem, atq; ardentem gignit febrim: frigidus autem, & crassus obtusam & longam. Sic & lignorum quæ quidem sunt calida & aridissima, ueluti tædæ, & lauri ingentem excitant flammam, citiusq; exuruntur: uiridia uerò, & humida, humilem & fumidum ignem edunt, seriusq; exuruntur. Rursus si locus quidē ipse spatiosus sit, atq; amplius, citius ac maxime accendit humorem: quoniam cum simul sit coaceruatus, unā omnis penitus putrefactus accenditur. Si uerò tenuis sit, & angustus, cum uniuersum minime capiat humorem, sed particulatim: quia non simul omnis sit, putrescat, febrim quidem exilem excitabit, sed quæ diutius ardeat. Admisce igitur humoris naturam, ac locum, omnemq; earū febrium differentiam inuenies, quæ ex humorum putrefactione proueniant. Si enim in magnis conceptaculis, ut in uenis puta, & in arterijs flaua bilis putrescat, cum calida sit, ardētissimam, acutam, & breuem accendet febrim, qualis est, qui ardor appellatur. At si in paruis uenis & arterijs, quæ circa cutem sunt, putrescat pituita frigida, languidam & diuturnam efficiet febrim, ut quam quotidianam dicunt. Præterea extrema quoq; ipsa permutantur. Quod si in paruis conceptaculis flaua putruerit bilis, febrim faciet, minorem breuemq; sed longiorem tamē aliquanto, quam est ardor, aut tertianam, aut simpliciter acutam. At si in magnis conceptaculis pituita putruerit, breuiorem aliquanto faciet, quam est quotidiana: similiter & nigra bilis, si in magnis putrescat uenis, quoniam uno tempore uniuersa quodammodo exurit, breuem faciet febrim per quartos: si autem in paruis, diuturniorem quartanam. Concurrent enim frigidus humor, & crassus, & alterationi minime idoneus atque angustus locus, qui uniuersam simul bilem exuri consumi que non finit.

XII

Cur nonnullis, ubi pudore afficiuntur, sudant alæ? Quia maxime raris sunt meatibus. Natura autem auocans ab eo sese, quod sit honore aut reuerentia dignum, modicè unā cum sanguine maximas in uenas arteriasq; fugit, eaq; repletæ destillant. At gaudentibus id euenit, quoniam remittitur, rarescitq; corpus, maxime uerò alæ.

XIII

Cur timentes pallent? Quoniam natura nostra, ea que uis, cui corpus est curæ, nihil ab externis pati uult. Atque ut nos intra domos confugimus, ita & ipsa securitatis satagens, in corporis intima, quoad eius fieri potest, se conijcit. Atqui & sanguinem, quem pro cibo uehiculo que habet, cum scilicet, qui optimus sit, secum

fit, secum trahit. Is autem est sanguis; qui roseo cutem purpureo' que colore inficit.

XIIII

Sed cur ijdem tremunt? Quoniam animalis uirtus cōsensu naturæ neruos destituit, quos prius seruabat: ij uerò corporis partes tremoris expertes ferunt: hinc fit, ut & uenter ijs soluatur, & mingant deimproviso. Nam qui musculi excrementorū meatus obstruunt, nūc imbecilles facti, superuacanea remittunt.

XV

Cur quos pudet, rubent? Quia natura sua sponte conscientia quadā quod honore sit dignū reuerita, quasi nobilis puella, modicè sese in corporis intima contrahit. Mouetur autem unā secum sanguis, ac funditur: unde etiam cutis sanguinis colore inficitur. Alij sanguinē à natura obtendi, quasi uelamen dicūt. Quemadmodum & nos à natura uelut admoniti, manū faciei prætendimus.

XVI

Cur nonnulli metu extincti? Quoniam fugiens supra modū naturalis uirtus, seque in corpus intimum unā cum sanguine recipiēs, insitum uiuificumq; calorem eum qui propter cor gignitur, confestim suffocat atq; extinguit, quare & corruptionem inducit: hac enim ipsa ratione & oleum, cum plurimū ac subito in lucernæ flammam inditur, eam extinguit: habet autem sanguis, qui est in corde, proportionem ad lucernæ flammam. Quosdam & immodicus dolor ratione eadem exanimauit. Resoluitur enim insiti caloris internus motus, ut operculo obiectus ignis extinguitur.

XVII

Cur multi uinolentia exanimati? Quia rursum uini copia naturalē uiuificamq; uirtutē caliditate suffocat. Præcipuè uerò hoc ijs accidit, qui insitum calorem exiguum atq; imbecillum possident. Quod enim & plurimum est, & ualidum, reniti magis potest, spatioq; temporis copiam coquit: quemadmodū & flammæ copia maiorem quoq; olei infusionem tolerat.

XVIII

Cur senes tremunt? Quia rursum naturalium uirtutum nerui, ac particularum musculi, cum sufficientē motiuam uirtutem minimè capiant, haudquaquam pariter ad tolerandum corporis onus annituntur. Fit autem tremor, quoniam corporis pōdus particulam deorsum trahit. Animalis autem uirtus sursum: hoc cum & fiat successione, & continenter tremorē ciet: hinc etiam cernui ingrediūtur, atq; ad humum uergunt, quorsum eos natura detrudit: hinc & bacillorum adminiculo pro tigillis sustentantur, obq; hanc ipsam uirtutum imbecillitatem stercus deimproviso, urinamq; deijciunt.

XIX

Cur piper & sinapi, integra si deuores, uentrē minimè excalfaciunt: si trita, excalfaciunt? Quia quæ uirtute tantum, non autem & actu suas habent qualitates, aliquo extrinsecus indigent adiumento, ut uirtutem in actum producant. Ipsa igitur tritura attenuata, atq; in intimū corpus per meatus penetrantia, tum à sua insita caliditate commota, agunt hoc pacto. Eademq; ratio est & cæterarum qualitatum. Sunt autem ex ijs, quæ per qualitatem agunt, nonnulla quæ actu ipso qualitatem habēt, ut aqua potabilis, ptisana, lac: humida enim, & frigida sunt, neq; ullo extrinsecus indigent ministerio ad refrigerandum atq; humectandum: sed statim propriè agunt. Similiter & sal, & terra, & eiusmodi: sicca enim sunt natura, & uirtute, & aspectu, & actu. Mare em̄, & salugo, & uiua aqua humida sunt & imaginatione, & aspectu: sicca autē & uirtute, & actu: lini uerò semen, & panis, sicca imaginatione & aspectu, humida uerò sunt uirtute & actu.

XX

Cur nonnulli noctu nihil uident, die uident? Quoniam uidendi spiritū crassiorē habēt: neq; qui aera pertransire usq; ad uisibile possit: noctu uerò crassescit, quoniam solis absentia refrigeratur, uel (ut alij dicunt) quoniam interdiu à tenui calidoq; aere attenuatur, noctu uerò densatur. In fele autem, & hyana, & noctua

Ang. Polit.

m 3

contrā

contrà accidit. Interdiu enim nihil cernunt, noctu exactè cernunt: habet enim uidentis uirtutem tenuissimā, maximeq; perspicuam: quæ cum noctu modicè crassescat, suscipiendo obiectui idonea fit: interdiu autem, atq; in claro lumine uehementer attenuata resoluitur atque dispergitur: unde & leones, qui eiusmodi ferè sunt, per solem ingredi nequeunt. Et ignem interdiu cernentes fugiūt. Est & eorum uidere pupulam uehemēter splendidam, habentq; humida oculorum maxime perspicua.

XXI

Cur repentinum uehemensq; gaudium nonnunquam exanimat? Quia uitalis uirtus, & insitus calor, cum immodicè extrinsecus fertur, egeritur atq; resoluitur, unde & sudant, & rubent, quoniā sanguis adest. Insitus enim calor, atq; ipse ignis tum caliditate, tum quòd loco suo demigrat, sursum uersus mouetur. Rursum uerò pabuli appetitu deorsum: utrolibet autem horum motuum pereunte, ipse cor rumpitur.

XXII

Cur dolentes, & amantes, & irascentes suspirant admodum, & frequenter? Quoniam dolentium anima ad ipsam doloris causam conuersa est, cupientiū ad id quod cupiunt, irascentium ad id quod iram ipsi concitat. Igitur intēta anima ad id quod mouet, negligit, & quodammodo obliuiscitur, motiua pectoris musculis uirtutē præbere. Cor itaque ipsum, neq; pectoris dilatatione aerem accipiens, ideoq; neq; per flatum atq; refrigeratum, neq; item contractione excernens singulifica excrementa, quæ de sanguinis exustione gignūtur, dum suffocationem metuit, animam cogit, atq; admonet, ut quàm plurimū musculis motum præbeat, maioremq; inspirationem atq; expirationem efficiat, ut maiorē quoq; uim frigidi aeris accipiat, maioremq; uim excrementorū effutiat, ut quod exigua crebraq; respirationes facturæ fuerant, idem maior una efficiat. Vnde & Græcū nomen suspirio ex angustia pectoris prisca dederunt. Suspirant autem diutius, & frequenter, quoniam in id semper quo mouetur, conuersa est. Natura autem cogit eam, ut aliquādo plus motiua uirtutis musculis pectoris per cor immittat: qd autem in pectore respiratio, idem in corpore perspiratio est, quæ per arterias fit. Similis autem est inspirationi dilatatio. Expirationi autem cōtractio: sub pulsus uerò nomine dilatatio contractioq; comprehenditur.

XXIII

Cur isiciū difficile concoquitur? Quoniam leuitate sua humido pabulo intra aluū innatat, idq; per mediam, neq; sese ad eius corpus applicat, qua applicatione concoctio fit. Tum circa gulam redundat, cuius officium appetitus est, non coctio: extra uerò corpus, si in aquā indatur, innatat: neq; demergitur: quia dum carnes interuntur, leuem cōcipit spiritum, corpus in altum expuit, humidisq; innare cogit, hinc & lentus est, quoniam spiritus est particeps.

XXIII

Cur antequam balneum ingrediamur, calidum mingimus, cum diutius in balneo superledimus, frigidum? Fit hoc: nimirum quasi ad alterius cuiuspiam comparisonem. Emissa enim urina tepidæ qualitatis est, ac modicè calida. Extra igitur balneum, quoniam frigidum est corpus nostrū, quæ urina emissæ est, uelut ad corporis comparisonem, calida est. In calido autem, quoniam multo magis corpus q; urina calefit, frigida urina uidetur, quamuis aliquo modo calida sit, uerumq; id esse, uel ex eo apparet. Ei enim qui balneum ingreditur, ut calfiat, si calidum solū ingreditur, quæ calida est aqua, admodū feruida uidetur: si aut iam excafactus ingreditur, non itidem ei feruida uidetur.

XXV

Cur loca maritima fodientes, dulcem aquam inuenimus? Nimirum quoniam in mari, quæ tenuior sit aqua, dulcis est, quæ crassior salia, tenuis igitur aqua per terræ meatus influens, in ipsa occulitur terra, quam deinde fodientes inuenimus.

Dulcia

Dulcis est autem, quoniam per brumam in aera attollitur. Crassa uerò aqua exicata emundataq; fit sal. At in littoribus, quæ meatus laxioreis habeant, falsa inuenitur aqua. Excolat enim eò etiam crassior maris aqua. XXVI

Cur putealis aqua per brumam calida, per æstatem frigida est? Quoniã quidq; semper contrarium ut inimicum fugit. Frigidum uerò, & contrariũ calido esse, & ipsum corrumpere manifestò apparet. Igitur quoniam calor per æstatem aera occuparit, fugit frigus in intimam terram, atq; ob id aquam frigefacit. Per brumã uerò, quoniam frigus in aere plus pollet, rursus calor in intimum defugit, aquamq; excalfacit. Contraria enim eodem in loco ac tẽpore simul manere, contra naturã legem est. XXVII

Cur breui statura homines proceris ut plurimum sunt prudentiores? Quoniã constipata atq; cõpacta illis est anima in uniuerso corpore. Proceris uerò, in longitudinẽ distenta resoluitur: quapropter Homerus Vlyssẽm breuem ac prudentem, Aiacem uerò procerũ ac stolidiorem describit. XXVIII

Cur minus prudentes, cũ ingrediuntur, sese ueluti suspendunt? Quia ut inualidus gubernator haud in rectũ nauim agit, ita marcidior anima corpus. XXIX

Cur stolidorum q; plurimi, prudentes gignunt liberos, ac robustos? Quia stolidiores in coitu uoluptati magnopere succubentes, animam habent corpori magnopere immerfam. Quo efficitur, ut eorũ semen quã plurimã uirtutis, tum rationalis, tum naturalis particeps, prudentiores, qui nascantur, efficiat. Prudentioribus autem, atq; ijs præsertim, qui sint eruditi, secus omnino accidit. Prudentiã enim uis aliquid eorum semper, uel in re ipsa uenerea reputans quẽ sint extrinsecus necessaria, ideoq; suspensior, efficit ut quod semen defluit, quã plurima careat naturali uirtute. Hinc soluendum, cur stolidi atq; ineruditi liberos gignant corpore robustos, eruditi contra imbecillos. XXX

Cur ferarum stercus haud ita malè olet? Quia siccior, minimeq; superuacaneò utuntur nutrimento, maximeq; exercentur: quin & dorcadum, & aliorum quorundam animalium stercus, uelut aromatum quodammodo imitatur odorem. Hominis igitur stercus pessimè omnium olet, quòd ij & uario & humido uescuntur nutrimento. Idq; etiam supra satiem, & intempestiue, & cũ minime indigẽt, tum minus exercentur, minusq; q; cætera animantia caloris habent: quare cũ neq; planè concoquatur, neq; ob copiam perfletur, sed ueluti commarceat, mali est odoris. XXXI

Cur sinapi, cæteraq; id genus acria cuti imposita ulcerant, deglutita uerò, aluũ iam non ulcerant? Quia prius demutant ea, & concoquuntur, quã agant. Præterea resoluitur acredo nimia corporis humiditate. Item cũ supra cutẽ ponuntur, temporis ad agendum plus habent, quoniam ea conspissatior est. Estq; præterea imbecilla. At quod intimum est, & laxioreis meatus habeat, & ualidius est. XXXII

Cur qui dolent, quiq; gaudent ridentes lacrymant? Qui quidem dolent, meatuum qui sunt in oculis, spissitudine eorũ exprimunt humiditatẽ: qui aut gaudent, raritate meatuũ humidum effundũt. Quibusdam uerò in oculis, ijs qui angustioribus meatus habent, in neutro lacryma exprimitur. XXXIII

Cur hordacea farina, cũ sit frigida, resoluit pituitates? Siquidem omne frigidum condensat, ac resolutionem impedit. Equidem puto, non quia refrigeret, ideo resolvere, sed quia efficiat, uim efficiendi, atque humores diuidendi possidet. Sunt quæ plurimæ eiusmodi species sibiipsis contraria agentes, non illæ quidem primã ratione, & sese ipsis, ac præcipue, sed secunda, & ex accidenti: ut apium,

m 4 quod

quod quidem est calidum, febrim diminuit. Non quæ id quidem calidum est: simile enim similia auget, sed quæ ex uenis eijcit morbiferos humores, uimq; pro-uocandæ urinæ. Itemq; iris & hyssopus lateris morbo, quæ pleuritis dicitur, con-ferunt: quamuis enim calida sint, tamen eos humores incidunt, qui pituitatem in-tra eam membrânulam gignunt, qua costæ subcinguntur. Et aqua calida circum-fusa rigorem soluit, qui tetanus dicitur, quicq; ex lentis frigidisq; humoribus gene-ratur. Soluit autem non propriè, sed ex accidētī per medium aliquod, hoc est, per insidentem caliditatem. Si igitur sua sponte nullius mediij interuentu agant, pro-priè dicuntur, primaq; ratione agere: sin mediij agant interuentu, non autem sese ipsis, ex accidenti tum agere, perq; secundam rationē dicuntur. XXXIIII

Cur mingentibus accidit, ut & flatum edant? Quoniam cum uesica urinæ ple-na est, turget, premitq; & coarctat directū intestinum. Dum itaq; exinanitur, in-cluso intestinis spiritui, exeundi occasionē præbet, quidā uerò consensum quen-dam harū inter se particularū esse ad deiectionē arbitrantur. XXXV

Cur qui oscitantem uideant, & ipsi oscitant? Quia natura animantium, maxi-mè que ratione carentium, similitudinum quendam sensum, item que affectuum habet. Atque ita fit, ut meiente asello, ceteri item meiant, cum sint urina re-pleri. XXXVI

Cur lippus sanum lippitudine afficit: sanus uerò lippum haudquaquam sani-tate afficit? Quia oculi humecti sunt, & molles, atq; affectibus expoliti. Tū quia sanitas, ex habitudine modica, uitium ex immodica accidit. Quod igitur modicū est, facilius ab immodico mutatur, ac uertitur, quàm contrā. Ergo & lippitudo, quæ immodica quædam habitudo est, faciliè sanitatem, utpote modicam, demu-tat. Fit autē mutatio naturalī corporū inter se consensu. XXXVII

Cur numisma, & pomum in aqua maiora quàm sint, uideri solent? Quia affusa ijs aqua, concolor fit, aspectumq; decipit, quasi maiora sint. Tali enim ratione & sol & luna, & quæ erraticæ stellæ dicunt, cum iuxta ortus aut occasus limitē spe-ctantur, ampliori corpore uidentur: Sua enim qualitate circumfusum sibi aerem afficiunt. XXXVIII

Cur triangula procul cernentibus, rotūda putantur? Quia cum aspectus pro-cul angulos uidere nequeat, utpote acutos, eos ignorat, quibus ob aspectus dece-ptionem subductis, rotunda putantur. Idem in remo accidit, qui sub aqua perfra-ctus apparet. XXXIX

Cur ligno procul uapulante, ictum continuo uidemus, sonum serius exaudi-mus, quamuis unā cum ictu & sonus fiat? Quoniam uisum subtiliorem auditu, a-cutioremq; habemus. Ictum igitur uisus, utpote acutior, anticipat: auditus autem ut qui crassior est, sonum tardius consequitur. Hac ipsa ratioe soluendū est, quod in nubium inter se cōflictu brumæ tempore, ubi ictus oritur eius, quem tonitruū dicimus, eiusq; ignitio, quam fulgetrā uocamus, ut in ijs quæ pyrecbola, hoc est, igniuoma dicuntur, prius fulgetram cernimus, atq; ita postmodū tonitrus exau-dimus, licet conflictu ipso prior tonitrus, posterior fulgetra, aut unā saltem ambo oriantur. Et hic igitur uisus, utpote subtilior, auditum præuertitur, atq; ita fulge-tram prius uidemus. Tum & auditus tonitruū sentit, ut qui crassior, atq; ad conse-quendum tardior est. XL

Cur fit, ut cum nuda facie, reliquo amictō corpore simus, in maximo tamen fri-gore reliquū quidem corporis rigeamus, faciem minimè? Consuetudine: assue-uit enim facies aeri tolerando, maximè uerò nos cōsuetudo aduersus omneis af-fectus communit. XLI

Cur

Cur flaua bilis, quæ per uniuersum uitæ tempus ea tunica, quæ bilis uesica dicitur, continetur, cuiusq; corpus maximè affectibus expositum est, minimè ipsam corrodit: at si uel ad exiguum temporis in dentem, cuius est corpus ad patiendum minimè aptum, ingruerit, statim eum exesum reddit? Quoniam ita est à natura institutum, ut eo tantum in corpore inhabitet, ideoq; minimè ipsum lædit: Magnum enim remedium contra dolorè naturæ nomen est. Milleq; alia possim tibi exëpla afferre. Decem in matrice menses infans permanet, nullū ponderis sensum prægnanti præbens. Spiritus autem leuis in eam incidens, dolorem continuo acutū citat, qui & tensionem, & intolerabile efficit pondus. Aspera arteria unius est spiritus receptaculum. In eam si mica, aut potiuncula deerret, suffocationem, aut uehementem efficit tussim. Id nisi natura ipsa præfinisset, haudquaquam fieri uel ad minimum posset.

XLII

Cur nonnulli cum balneum sitientes intrant, absq; siti exeunt: nonnullis uerò contra accidit: Sicciores quidem balneo uescunt, statimq; sedant: sitis enim siccitate prouenit, præsertim si non penitus à siccitate resoluantur. At qui uuidiores sunt, minimèq; sitibundi, si diutius immorentur, sub calido præsertim aere, atque intra aridam contignationem, resoluta per sudores humiditate, sitibundi efficiuntur.

XLIII

Cur radícula comest, alij foetidū eructant, alij minimè? Quorū quidem alius ac stomachus superuacaneis malisq; humoribus, ipsq; ad pituitatem uergentibus, minimè exuberat, eorum purus est ructus: at quibus exuberat, foetidus. Radícula enim calida est, humorumq; crassitudinē incidit, atq; attenuat. Ex humoribus autem spiritus excitat, eosq; per ructū effutit. Sic & coenū quiescens, nihil olet, motum uerò, & conturbatum, grauem halitum efflat. Qui uerò radiculam ipsam grauis naturæ, ac foetidæ qualitatis esse autumant, quoniam ea cum extra corpus sit, diutiusq; seruetur, grauiter oleat, proculdubio falluntur: omnes enim qui ea uescerentur, grauem ructū edere oporteret.

XLIIII

Cur in maximis rigoribus digiti ac summa corporis nigrescunt & decidunt? Quoniam extremū frigus abigit, atq; retrudit insitum calorem sub intimum corpus, atq; ita summa corporis liuescunt quidē primò, tum nigrescunt, & quodammodo cadauerantur. Decidunt autem, quoniam natura reliquo intenta corpori agglutinat sibi quod sanum inest, quod uerò iam perijt, dimittit à sese, atq; extrudit. Summa autem præcipuè afficiuntur, quod neq; admodum carnosæ & minus calidæ sunt. Nam & stirpium eæ præcipuè foliorum defluuium bruma patiuntur, quæ minus calidæ naturæ sunt, atq; ob id imbecilliores atq; rariores. Qui uerò dicunt, statim à principio insitū calorem, à frigore, quasi ab aduersario fugientem, in intimum corpus peruadere, tum sese colligentem, & quasi instaurantem, ceu resumptis uiribus, in eas rursus particulas, magna repente copia, auxilio accurrere, atq; ita, uel quia repente, uel quia maxima caloris ui eodē remigrarit, summa corporis exurere, quia in ipsis residens magis congregetur, ij proculdubio falsum autumant.

XLV

Cur qui summa corporis rigentia, igni admouent ut calfaciant, uehementè dolent? Repentina uidelicet qualitatis mutatione. Plurimum enim frigus, in plurimum calorem demutant: quicquid enim immodicè repenteq; fit, mala uidelicet habitudine, id naturæ cruciatum affert: quicquid autem bonæ habitudine, & modo, & secundum naturā repente immutatur, id naturā magnopere delectat: consistit autem maximè in habitudinis modo humanū corpus, multoq; magis quam cæterorum animantium.

XLVI

Cur

Cur qui piper aut magnum panem comederunt, singultiant? Est uero proportio, & cum ijs quæ extrinsecus aut ingrauant, aut dolorem incutiunt. Piper enim, flauaq; bilis proportionem cum spinis habent: pituita autem, & panis, cum grauissimo lapide. Qui aluū minimè excrementosam, sensibilem, calidamq; sunt nacti, ij ocyslimè piperis acrimonia mordicantur, stomachū excitant, ad id quod dolent, excernendum ac persequendum, atq; ita quem singultum dicimus effutit: qui uerò frigidiorē nacti sunt stomachū, maioremq; in eo pituitatis uim habet, minusq; sentiunt, ij tardius singultiant. Idemq; ijs accidit, qui magnū repente panem deuorant. Panis enim copia ac magnitudine degrauantur. Neq; enim suas parteis cessare natura patitur, ubi quidquā absit, quod se lædat. Piper igitur qualitate acrid id efficit secundum proportionē pungentis intrinsecus bilis. Panis autem quantitate ponderis, uelut & pituitæ copia, intrinsecus degrauans, singultū efficit.

XLVII

Cur qui in unguibus affectus existunt, uehementer cruciant? Quoniam nerui qui per digitos tenduntur, peculiaribus excrementis, ungues gignunt: quemadmodum & dentes in gingiuis fiunt. Cum itaque sensibilis neruorum uirtus in extrema progreditur, inq; ijs collecta, ueluti in conuallem profluens aqua congregatur, atq; etiam copiosior existit, proculdubio quò magis affectum sentit, magis etiam cruciatur.

XLVIII

Cur deuorato repente magno pane, singultientibus, retentio spiritus, singultū resoluit? Quoniam stomachus adiacet asperæ arteriæ. Ea uero stomachū premens, atq; in angustū adurgens, id agit, ut & qui in eo cibus constipatus sit, exprimatur in uentrem, atq; ita exoneratus, singultum sistat.

XLIX

Cur deuorato pane singultientes, ubi quid triste audiunt, nō singultiant? Quoniam in id animam intendunt, quod tristitiam afferat: quo efficitur, ut mouendo pectori, minus sit intenta. Rursum igitur, cum non erumpat spiritus, uerū copiosior cogat, singultū sistit, ut & antè didicimus.

L

Cur imagines propè quidem, planos colores, procul autem stantibus, partim concavos, partim deuexos ostendunt? Quoniam uidendi uis in longo intervallo extenditur atq; resoluitur: quò fit, ut intima colorū exactè planeq; non cernat: sed candidos quidem colores deuexos, nigros autem concavos uideat. Candidū enim, cum sese splendido admouit, extrinsecus splendescit. Nigrum uerò utpote tenebrosū, intrinsecus. Artium uerò aliæ materiā transformant: ut cum statuarius æneum equū, aut bouem, aut aliud eiusmodi animal fundens, aut cudens hominem fingit, aut aliud quippiam, mutata scilicet de specie in specie materiā æris. Aliæ additione agūt, ut ceræ, aut luti fictor: aliæ demptione, ut qui sculpēdo animal fabricantur: aliæ coagmēntatione, & insertionē, & glutinatione, ut in domo, ut in nauigio ædificando, in tela, in fabrilī opere: aliæ habitudinis alterationē fiunt, & per profundum quodammodo: quemadmodū natura è semine animatū procreat: aliæ habitudinis simul alteratione & adiectione corporis, quemadmodum natura particulas enutriendo auget: aliæ uerò mixtione colorū, & corporum adiectione, ut pictura.

LI

Cur si frigida aqua neruis inimica, calida amica non est, imò uerò & ipsa inimica? Si enim tale quippiam noxiū, contrariū porro utile est. Contraria enim in idipsum eodem modo agere nequeunt. Prima igitur ratione, ac per se calidū, quæ est calidū, infestum neruis simpliciter non est, sed qua calidum & humidū est: quæ autem neruos habent laesos, eorum nerui, quia plurimū sensus habent, multæ intensionis, multæ quæ adstrictionis indigent. Sunt enim suapte natura sicci.

Humiditas

Humiditas autem, utpote contraria, emollit, remittitq; ipsos, ac putrefacit. Calidū uerò ipsum suapte natura minime noxium esse patet. Calidi enim olei utilis haustus, quia astrictionis uim continet.

Cur, si poma nocent, quoniam frigida sunt, atq; humida, aqua tamen quæ eiusdem sit habitudinis, minime nocet? Quia subtilior est aqua pomis, citius que excernitur: quo fit, ut non adeò lædat: imò uerò, corporis particulas modicè intendit.

Cur quæ difficilem habent concoctionē, crassoq; sunt humore, multo facilius concoquuntur, ut bubulæ carnes, quàm quæ & faciliori sunt coctione, & minus crasso humore, ut saxatiles pisces? Quidam id consuetudini tribuunt: nōnulli habitum quendam naturalem atq; arcanum, neq; explicabilem in causa esse putant. Quidam uerò immodica alui caliditate, quæ cōcoctibilia sint, q̄ par est, utpote mutabilia, summa incendiū uel concremari dicunt, atq; corrumpi. Quæ autem concoctioni minime idonea sint, utpote difficiliora mutatu, cum non admodum mutantur, concoqui tantū. Sic enim & paleæ, ut quæ suscipiēdis affectibus aptiores sunt, plurimo igni in cinerem abeunt. At quernis lignis non item accidit, ut quæ rite comburantur.

Cur dolentium superficies pallefcit? Quia natura (ut diximus) ad intrinsecū corpus unā cum sanguine penetrat. Sanguis autem is est, qui ipsam calfacere superficiem, ac rarefacere sit solitus.

Cur in Aegypto, quæ calidissima est regio, frigidū uinū gignitur? Eadē ratiōe. Rursus enim ad uitū radices defugit frigus, easq; frigefacit: sunt enim uites multo q̄ ceteræ stirpes suscipiendis affectibus aptiores.

Cur calida aqua puteo indita, frigidissimā reddit aquam? Quoniam quod in puteo frigus est, calidæ repugnat: cumq; eam frigoris abundantia superet, calorem ipsam omni copia persequitur. Atq; ita multa cū frigiditate percalfacientē aquam influit, eamq; hoc pacto admodum refrigerat.

Cur ubi exiguum animal in oculos inuolat, statim altero clauso oculo extrudit? Quia uidendi spiritus iam per oclusum oculum exire non potest, ut iam didicimus, sed collectus in sese, magnaq; in apertum oculum copia intendens, implet ipsum, & tumefacit, & quasi extrinsecus promit, atque ita pellitur extruditur que infectum.

Cur colaphis icti ignē cernunt? Quia uidendi spiritus ictu attenuatus magnopere ignescit, atq; in aera egressus talis cernitur, qualis iam euasit. Idem euenit, cū duos simul lapides, aut cū ferrū ferro atteras. Interceptus enim aer magnopere attenuatur, atq; ignis fit. Idem quoq; in nubibus accidit.

Cur non omnium attritu lapidum ignis excuditur? Quia pleriq; cedentes nimium sunt, nimiumq; leues, & laxi meatibus. Neq; enim pariter percussus aer attenuatur: quippe qui neq; uehementer ob leuitatem percutitur, & fugit, receditq; intra meatus. Nō ergo pariter totus percutitur atq; ignescit. Idem & lignorū euenit attritu. At uerò à sole atq; aqua ignis creatur: quoniam infracti ad utrumq; solis radij uelut etiam in speculis euenit, magis ignescunt, rursus que ad supera reflectuntur.

Cur prurientes feruida gaudent? Quoniam pituita, cuius crassitudine ac frigiditate pruritus oritur, cutis sensum obtundit.

Cur idem balneis gaudent? Quia calor pituitam fundit, eam que ungues resoluunt.

Cur magis humeri pruriunt? Quoniam anticis partibus frigidiores sunt. ideoq;

ideoq; plus habent pituitæ: quo fit, ut senes qui frigidiores sunt, pruritu magis afficiantur. LXIII

Cur facilior scalarum descensus, quàm ascensus est? Quoniam in descensu, corporis pondus deorsum uersus suapte ui fertur, & quodammodo descendentem adiuuat: in ascensu uerò laborat uis, corporis pondus sursum uersus attollens. Sic enim & lapis facilius deorsum quàm sursum fertur. Quod enim graue est, deorsum fertur. LXIII

Cur infantes, ut primùm eduntur, flent? Quia sensus eorum atq; natura uelut peregrinatur. Nam è calido molliq; ipsius matricis corpore in aërâ frigidû exeunt. Fortasse tamen & à lumine exterrantur. Non (ut quidam aiunt) quòd anima coelestium regionum extorris, terrenum corpus inhabitet, atque ideo flere infantes cogantur. LXV

Cur apes, & formicæ, & muscæ, omniaq; insecta oleo pereunt? Quia respiracula angusta habent. Oleum uerò utpote lentû, eorum respiracula obstruit, atq; ob id pereunt. Idem & serpentib. ex ijs cõttingit, quæ malî odoris sunt. LXVI

Cur flantes calida refrigeramus, frigida calfacimus? Quoniam respiratio calida fit, exiens autem spiritus eorum qualitatem resoluit: calida uerò refrigeramus, quòd eorû calidam qualitatem mouemus ac resoluiamus. LXVII

Cur, quæ carnes noctu sub plenilunio fuerint, putrescunt? Quoniam tunc aër calidus ab eo atq; humidus fit, quæ habitudo ad putrefaciendû maxime facit, unde efficitur, ut si modicus sit calor, atq; humor, concoctio fiat: si immodicus, extinctio: si calor præualuerit, exustio. Luna quoq; quatuor naçta habitus uidetur: media enim humida & calida quodammodo est: plena calida quodammodo, & sicca: quò tempore desinit, sicca & frigida. Cum luminis omnino est expers, frigida est, & sicca: est enim & solis expers radiorum qui tunc calidi sunt. LXVIII

Cur dolore affecti pallent? Quia rursus natura eius, quod sese angit reminiscens, paulatim ad intima defugit, unâ cum sanguine eo, qui cutem depingat: minus tamen in ijs, q̃ in metuentibus euenit. LXIX

Cur gaudentes rubent? Quia natura spõte sua delectanti sese occurrit, qui extrinsecus sit, ut nos amico liberisq; solemus. Eam uerò & sanguis affectat: is qui (ut supra diximus) cutem suo colore roseam reddit. Pallor aut à cõttrario accidit. LXX

Cur in sopore nocturno, cum subito oculos aperimus, lucem uidemus? Quia uidendi spiritus collectus inter dormiendû, atq; adauctus, repentinus plurimûq; per tenebras erumpit: cumq; ipse sit lucidus, instar luminis cernit. LXXI

Cur uerentes oculos deiciunt? Quia animi speculum sunt oculi. Nam & animi affectus per oculos cernimus, ut dolorem, iram, pudorem. Quoniam uerò nō sustinet animus contra id, quod sit honore dignum, intueri conscientia quadam, ideo aliquandiu oculorum musculos demitti cogit, id que uelut sese operiens efficit. LXXII

Cur auris omne humidum tolerat, excepta aqua? Quoniam cum frigida sit, ad audiendi neruû continuò fertur. Frigidû uerò omne neruis insensum. LXXIII

Cur anteq; uehemens excitetur uentus, quædam uelut stellæ excurrêtes eum præmonstrant, aut quasi fulgetræ, maximeq; per sudum? Nimirum quia cœperat quidam prius moueri: nobis autem, qui & crassa, & duri sensus corpora naçti sumus, nondû manifestus apparet. Supernum igitur aërâ, utpote magis tenuem, magisq; ætherium perflans, in ignem conuertit, atq; ita eius parteis scintillanteis uidemus. uehementior autem deinceps uirtus crassiorẽ hunc aërâ, qui sit circa terram, mouet, atq; ita sentitur. LXXIII

Cur

Cur qui uentus angusta loca inflat uehementior est, quàm qui laxa? Quia colligens sese unum in locum intenditur in seipso, fitq; maior, increfcitq;, & uehementior euadit. In locis autem latoribus explicatur atq; dispergit, fitq; languidior, imbecilliorq;: hoc idem in calore accidit, in qualitatibus & in aquis. LXXV

Cur aliqui longinqua, quamlibet magna minimè uidentes: propinqua tamè, quamlibet minutissima cernunt, quos & myopas, hoc est, luscinos uocant, quia conuiuentes uideant? Equidem arbitror, uidendi spiritum tenuem his esse, ac purum: qui cum procul abeat, resoluatur, neq; obiecta attingere possit: uix autem propinqua cernit propter tenuitatem ac puritatem. Sunt & qui minutissima procul cernunt, ut senes quidam. Hi igitur contrà, qui uidendi spiritum crassum, eundemq; multum nacti sunt, necesse habent, ut is per longiusculam quodammodo uiam moueatur, eoq; pacto attenuetur, atq; ad uisibilia suscipienda idoneus fiat. Sic ergo duo inter se opposita soluantur. LXXVI

Cur præter omnia animantia, soli canes post coitum uinciuntur? Quia angustos habet meatus collium matricis: coles autem in re uenerea inflatur, neq; statim exit. Tum quia semen glutinosum est: utraq; enim ijs, nimia siccitate accidunt. Siccum enim cogit, coartatq; particulas, atq; humida condensat. LXXVII

Cur soli canes per æstatem rabie laborant? Propter siccae habitudinis præceptionem. natura enim sicci sunt, magis in æstibus: Excalfactæ igitur eorum humiditates atq; exiccatæ inflammantur, tum uniuersa eorum habitudo, eoq; pacto infaniunt uelut phrenetici: unde & eorum salua ueneni est instar, atq; siccissima. Inflammari autè constat, uel frequenti anhelitu, uel igneis oculis, uel oris hiatu, quæ ad protrahendum aëra apertum semper habent, uel quod eorum cauda ob siccitatem incuruat atq; matrescit, rabidi uerò fiunt præcipuè qui siccissimi sunt. Sunt & qui caniculæ sidus influxu quodam suo rabiem ijs afferre dicant. LXXVIII

Cur qui repente atq; inuiti execantur, minus cruciantur, q̃ qui per electionem execantur? Quoniam qui deimproviso, iij aliò conuersum habent animum, sensusq; omnes inæqualiter susipientem. At qui per electionem, iij cum sciant, quid passuri sint, animū semper in ipsum, quod inciditur corpus, intentū habent: quare cum sensum æqualiter suscipiant, magis in ipsa sectione cruciantur. Solutio questionis à consensu qua magis. LXXIX

Cur qui onera baiulant, cantantes ambulant, eodemq;, qui trahunt? Quia modulatione rationalis anima oblectatur: quo fit, ut in eam conuersa, minus ipsum sensum suscipiat: unde efficitur, ut non tantopere onus ipsum sentiat. Hac ratione solue, cur in funeribus tibie ac tympana adhibentur, cur ad dolentes, aut lugentes, aut ægrotantes mos obtinuit, ut hominum conueniat multitudo, diuersosq; inserant sermones: uergens enim ad uerba animus calamitates minus sentit, quapropter & scenica oblectamēta, uariaq; eius genera ab antiquis excogitata sunt, ut animi distraherentur. LXXX

Cur Aethiopes febricitantes ut plurimum extinguuntur, & lippiētes ulcerantur? Calidissimi sunt, atq; siccissimi, & quasi elementorum quædam ijs resolutio accidit, & quod humidi exigui ijs inest, consumptum atq; corruptū efficit, ut & cætera elementa resoluantur. Fugit enim calor cibi penuria. Exurgit frigus caloris absentia. Regnat & siccitas humiditatis interitu. Atq; ob id ipsum cadauera frigida siccaq; sunt: unde & diuinus Homerus haud ignarus duo quidem elementa effugere, utpote tenuia & leuissima, duo uerò in extinctis corporibus permanere ait:

Sed uos o cuncti tellus fiat, & unda.

Ang. Polit.

n Siccita-

Siccitatem ille nimirum, ac frigiditatem intelligit. Vicerantur autem in lippitudinibus eorum oculi, quoniam sanguis ex inflammatione fit biliosus, multaque acredine oculos per fluctum corrodit.

LXXXI

Cur in conuiujs contra rationem poculis utantur. Incipientes enim exiguis, expleti magnis poculis bibunt. Videtur id proculdubio ridiculum, sed neque prater rationem tamen fit. Ut enim frequentius ad mensam possint perpetuoque bibere, incipiunt quidem à paruis poculis, desinunt autem in maioribus. Parua enim pocula non tam queunt exatiare, quam abundantior potus. Si igitur à maioribus incipiant, frequenter id facere, ut in ijs delicijs assolet, non possunt. Natura praterea ipsa immensis illis capacissimisque poculis, ueluti re quapiam peregrina turbatur, seque ab ijs auertit. Paruis autem paulatim assuescens, copiam quoque ipsam postmodum feret.

LXXXII

Cur, qui aqua intercute laborant, cum pleni aqua sint, sitiunt semper? Quoniam & ipsum eis humidum, salsum fit, quippe quod minimè permeet, sed putrescat, atque os alui exsiccet. Quin & febriculas tenues habent. Prater hæc autem, quanto uenter tumidior fit, tanto reliquum corpus, cum minimè sua ratione nutriatur, siccius euadit, unde etiam macrescit. Plurimum enim nutrimentum in aquam abit, ipsumque adauget morbum.

LXXXIII

Cur in conuiujs priusquam cibum capiamus, ac repleamur, angustè accumbimus: post repletionem uero, atque ante conuiuii finem laxamur, neque iam urgemur? Quoniam cum à principio uehementem ciborum appetitum accumbentes habeant, in ea quæ intus, hoc est, in mensa sunt, concurrunt simul uniuersi, atque repente: post cibi uero satietatem, alius deorsum uergit, alius in obliquum, alius item modo quouis alio sedet, neque supra modum in ea quæ intus sunt, uergunt: atque hoc pacto, ubi expleti cibo sumus, relaxamur. Prater hoc autem & quia omnes à principio, cum comedunt, in pectus atque in latitudinem corporis cubant, euenit, ut angustè accumbamus.

LXXXIIII

Cur quocunque loco pilos habemus, cani gignuntur praterque in axillis? Quia is locus calidus est, arterijs enim scatet, & uenis. Tum rarus, atque ob id pituitatis excrementa perpetuo excernens: hinc fit, ut perpetuo sudet.

LXXXV

Cur si pituita frigida est, & crassa, & læta, similiterque nigra bilis, frigida & crassa, sed multo quam pituita minor, quartana tamen diuturnior est, quam cotidiana? Quia pituita tametsi frigida, copiosior est, humida tamen est: humidum uero facillimè alteratur atque immutatur. Nigra uero bilis, frigida & sicca, quò efficitur, ut difficilimè alteretur aut immutetur. Decipiunt itaque ipsa similitudine frigiditatis & bilis redundantia, reliquam uero contrariam qualitatem occultant. Prater hæc pituita magis naturæ consentanea est, quam nigra. Vnde & cum quis sanus fame extinguit, natura pituitam ipsam in nutrimentum uertit. In febris igitur quotidiana, quicquid utilis pituitæ offendit, id omne in nutrimentum consumit. Quod autem inutile est, putrescens febrim accendit.

LXXXVI

Quare cum quatuor sint humores, qui interdum putrescunt, tres tantum febres, non autem quatuor existunt? Quia sanguis secundum naturam est, & nutrimentum corporis. Is exuberans repletionem tantum facit: corruptus autem, non iam sanguis remanet. Mutatur enim ex calfactus in flauam bilem. Reliqui igitur humores exundantes quidem morbos pariunt, maximeque circa cutem, ut serpentia ulcera, & cancos, duplexque genus uiriliginis, albos uidelicet, & leucas: putrefacti autem, febres.

LXXXVII

Cur si in duobus aduersis parietibus geminae sint e regione fenestra, quas uehementior

mentior perflet uentus, altera tantum clausa, iam per alteram non intrat uehementis ille, & plurimus uetus, qui spiret, uelut utraq; aperta accidebat? Quia aer qui mouetur, hoc est uentus, corpus est: altera igitur clausa, qui per alteram intrarat aer, locum domus replet. Cumq; corpus sit, non iam reliquum aera, qui corpus quoq; sit, ingredi sinit. At si fenestra referetur, qui locum occuparat, exitum nactus, locum ingrediendi & alteri dat: idemq; rursus per obiectam fenestram erumpens, alium altera ingredi sinit. Idq; continenter fit: clausa uero aduersa fenestra, non iam id amplius accidit.

LXXXVIII

Cur amantium extremæ partes, modò frigidae sunt, modò calidae? Quoniam ubi dolore affecti sunt erga amicam, eaq; se desperant potituros, insitus calor una cum natura in intima penetrat: quo fit, ut extremæ partes frigescent, obq; id ipsum & pallent, & tristes euadunt. Contra uero cum aut bona spe ab amica sunt affecti, aut cum uehementer irascuntur, tum innatus calor ad cutem uergit una cum natura, fiuntq; calidiores & rubicundiores. Obq; hanc ipsam causam pictores amorem nunc tristem pingunt & quiescentem, nunc uolantem & ridentem. Puerum uero mutabile: quia cupido uehemens quidem est, non tamen diuturna & perpetua. Dispositio enim perpetua est, ut in legitimis amicis, aut in patre erga filium, aut in uxore erga uirum: amor autem non perpetuus est, ut plurimum enim circa ignotos accidit. Dispositio quoq; modica stabilisq; est: amor autem uehemens, & infanti similis. Faciem uero habere fingunt, atq; esse pinnatum: quia amanti animi suspensi tolluntur, suntq; mutabiles, ceu uolucres. Tum cordi insitus calor semper ijs exardescit, incessabili uidelicet uehementiq; cura erga id, quod cupiunt. Tenet autem dextra gladium, sinistra autem pharetram, & quam plurimas sagittas, quoniam à principio quidem ex uno oculorum radio amor oritur, una enim & uidit & cupijt: ut uero primò cupijt, perpetuos emittit amas radios in id quod à se cupitur. Is autem radius sagittæ similitudinem habet, quod eum amans in corpus iaculatur. Sunt uero intra pharetram sagittæ: quoniam occultos emittant radios, qui amant: ut autem uentus ignem, sic consuetudo amorem accendit. Non enim propriè ex ipsa amor oritur: si enim hoc esset, pculdubio oporteret ex consuetudine semper amorè gigni. Amoris autem ortus repentinus est. Est uero nudus, quia absq; medio desiderium id, manifestoq; euenit. Neq; enim per alterum quippiam amat quisquam, sed neq; clam, neq; quam ignorat. Quapropter & statuarij honoris gratia nudos interdum deos, regesq; effingunt, ut qui indicare uelint, ad apertum illud uirtutis eorum, ac mentis extra omne clancularium uitium existere. Non est autem unus amor, sed plures: seu quia diuersi rerum sunt amores: aliter enim atq; aliter amant, quemadmodum & diuinus Plato ait, amorem multorum capitū belluam esse, quia sub multos (ut idem ait) amores idem cadit: matrem uero habet Venerem, hoc est, cupiditatem: Veneris enim simulacro cupiditatem effingunt. Fertur item amor Erynnin furiam amasse, uidelicet quia multi iniquè amarunt, impijsq; sunt cupiditatibus affecti, quemadmodum & à me ipso in secundo Allegoriarum libro ostensum est, quem in confictas de dijs historias composui.

LXXXIX

Cur in pestilentia alij pereunt, alij minimè? Hoc nimirum ex habitudinis convenientia accidit. Nam si quis malis humoribus plent corpus sit nactus, ei profecto inspirans is aer, qui sit putredinis effector, & quod exiguum utilis humoris insit, facile corrumpit: quo fit, ut corrupto ijs humore uniuerso, & insanabiles affectus, & quam plurimi exoriantur, eoq; pacto occidant: quod si neq; multa quis habeat excrementa, & bonis absudet humoribus, is aut nihil, aut parum omnino à Ang. Polit.

n 2

pestilen-

pestilenti aere offenditur. Attrahi uerò ab ea quā diximus conuenientia, id quòd agendi sit causa, uel externae materies ostendunt: quercus enim haudquaquā affectibus idoneae, neque eiusmodi sunt, quae facile ignem comprehendant: multo autem magis idoneae arundines sunt, magisque igni excipiendo expositae, sed & stuppamultò his magis. At si quis madidam capiat stuppam, uiridesque arundines, quercum uerò aridissimā eligat, uel eam sulphure spargat, quod minimè idoneum erat comprehendendis ignibus, id maxime idoneum reddiderit, si igni admoueat. Hoc item exemplo, & quaestionē aliam soluere potes, qua ratione eueniat, ut lassitudo diurnam potius febrem gignat, quam aut eam, quae ex putredine fit, aut eam quae habitualis dicitur. Dicimus enim euenire id ex dispositionis praeeptione. Habebat enim naturales spiritus, humoresque minimè superuacuos. Solida uerò omnia siccissima sunt, & causa in ea incurrit. Et cur solis ardor alijs somnum excitat, alijs non item? Quoniam cui multa in capite pituita inerat, ea effusa caput humescit, atque inde sopitur. Qui autem sicco sit capite, cum magis id, magisque exsicceatur, per uigiliam afficitur.

XC

Cur sol nigrum quidem hominem, linum uerò candidum reddit, ceramque emollit, limum durat? Propter dispositionem rursus patientis materiae. Humores enim omnes excepta pituita, cum sunt praeter modum excoacti circa ipsam cutem nigri apparent: linum uerò aut nitro, aut salugine infectum, cum sol eius sordes abluat, albescit. Rursum uerò, cum ex eadem cera humiditatem eliciat, quae in eius intimo sit, euenit, ut emolliat. At uerò in limo, omnem sol humiditatem, quae & plurima sit, & in ipsa superficie redundet, depascitur, atque ita eum desiccet, durumque efficit. Si ergo circa id quod patitur, & agens uertitur, magno nobis usui esse potest. Si enim pietate animam armemus, corpus ciborum modestia exornemus: uita autem non possidente, sed his contenta, quae sunt uictui opportuna, nosmetipsos stabiliamus, tum omnes uitae molestias, quoad fieri possit, euitabimus. Neque nos a genti malo idoneos prebeamus, ut id quod patitur, agat quicquam, si quis uidelicet est aut daemon, aut stella, aut alia quaequam extrinsecus causa.

XCI

Cur icterici difficile deieciunt, & defectio his alba est? Quia flaua bilis toto eorum corpore diffusa est, quod et oculi indicant, & cutis color, neque ad intestina iam confluit, ut prima naturae lex exigit, atque ita stercus non colorat: neque sua acredine defectiuam intestinorum uirtutem irritat ad euacuandum stercus: propterque id ipsum medicina, quae ut artes ceterae naturam imitatur, ubi in aegritudinis periculo corpus uersatur, aegrotanti uirtuti auxiliatrix adest. Nam quia stercus deieciunt, bile irritante, atque eius expulsionem intestina prouocante & musculos, ipsum uerò stercus molle lubricumque est, ob lentos illos humores, qui in intestinis sunt, etiam adiacent: merito etiam clyster pro bile mel habet, quod eieciendi uim habet: item nitrum, quod & uim habet eieciendi, & intestina ac musculos ad expulsionem citat: hydregum uerò, hoc est, oleum aqua dilutum, ad humectandum emolliendumque stercus, quod sit a febre desiccatum. Scire autem oportet, nunc sua sponte naturam ac sine medici ope agere, ut in aegritudinum iudicijs, ut in concoctionibus. Est enim tunc medicus uelut spectator quidam, & arbiter, & iudex duorum aduersariorum, morbi, & naturae. Nunc uerò per solum agit medicum, ut in articulorum fractionibus, inque articulorum iniectione. Nunc uerò per medicum simul agit et naturam, ut in sordidis concauisque ulceribus. Medicus enim sordibus ulcus perpurgat, his quae ad eiusmodi purgationem pertinent: tum caecis illis meatibus relaxationem praebet: refecat enim quicquid his est pro operculo, ut sic dixerim, eosque obstruit, ut purum sanguinem acquirant. Natura uerò per ulceris meatus

purum

purum sanguinem suggerit, qui à nutrimentis sit creatus, eumq; ad carnis generationem transfert. Is rursus à desiccantibus uenenis condensatus, idonea caro fit.

XCII

Cur si qui febris continua laborarunt, post iudicii tempus, quam crisin uocant, nigerrimam aliquandiu cutem habuerunt? Quoniam ex flaua bili continua accidit, quæ in ipso aggritudinis rigore perusta in nigram demutata est. Atq; ita in ea quam diximus crili, à natura ipsa ad cutem repulsa tinxit ipsam: quemadmodum etiam in utiliginibus alba quoq; est cutis. Eius autem humoris crassitudine difficile est eiusmodi color resoluitur.

XCIII

Cur nigra bilis ad mammam, aut ad crus accedens corrosionem operatur: in his uerò qui melancholici uocantur, cum in ipsum confluat cerebrum, id tamen non agit? Quia in mamma quidem multæ magnæq; insunt uenæ, propter lactis generationem, atq; ob id bilis copia eò confluit. Similiter & in crus multa bilis deducitur, quippe quæ ad inferna feratur. At uerò in cerebrum, tum quia supernè est, tum quia minutas habet uenulas, exigua quædam bilis ascendit, quæq; pungendi tantum, non autem corrodingi uim habeat. Frigidum præterea, atq; humidum est, quo efficitur, ut modo aliquo nigre bilis habitudini aduersetur, ipsamq; emolliat: quæ igitur propriè nigra bilis est, ea corrodingem in mamma cancrum gignit: in crure uerò chironiam ulcus, & quod nomades à depascendo uocant: in cerebro autem ferinam melancholiam. Quæ uerò non propriè nigra bilis sit, sed melancholicus humor, & feculentus, fluctionem tantum, & tumorem, qui cancrum imitetur, sed minimè corrodat, placidamq; melancholiam gignit.

XCIII

Cur in ijs qui intestinorum difficultatibus laborant, papyrus cõglobant, eaq; in animum iniecta profunt? Quia concurrentibus musculis sedis, humectata papyrus musculos sua relaxatiõ excitat. Idemq; in hypophoris agit, quæ in ulceribus concurrunt. Relaxatis igitur musculis, stercus uelut destitutũ densatur.

XCIV

Cur quæ uasa à Græcis baucalia dicuntur, cum aqua replentur, sonum quendã sibi proprium edunt, à quo & nomen uasis est factũ, uelut alia sunt apud Græcos nomina sonorum factitia: ut in aqua phlæsbos, & in aluo borborygmos, & cætera? Quia cū uas eiusmodi inane est aquæ, aere impletur, corpore uidelicet tenuissimo. Cum ergo inditur repẽtè in ipsum aqua, sua grauitate aerem persequitur, utpote tenuem, atq; excludit: simul enim manere in baucalio, quoadusq; repleatur, nequeunt. Est enim à philosophis demonstratum, non posse duo corpora eundem locum tenere eodem tempore. Cum ergo aer repẽtè sursum per angustias extruditur, sonus necessariò exoritur, neq; is unus, sed plures. Quædam enim ueluti pugna inter ambos incidit. Aqua em̃ deorsum aerẽ premit, aer uerò sursum aqua: hoc cum successiõ fiat, accidit, ut frequẽter sonus fiat.

XCV

Cur in uasis, quæ à Græcis harpagia, quasi raptoria dicuntur, digitus eorũ orĩ iniectus non sinit aquam fundo effluere, eleuatus autem sinit? Quia cum ex ore digitus eleuatur, aer ingrediens trudit aquam deorsum, quò suapte natura fertur, atq; ita per foramina fundi exit: propter hoc ipsum omnia mechanica instrumẽta per aerem & aquam conficiuntur, ut oronomia, clepsydra, uocumq; imagines, quæ de statuis resultant, atq; alia ijs similia.

XCVI

Cur & uinum & aqua alieno tempore febricitantibus data, phreniten efficiũt, hoc est, duo inter se contraria: frigida enim est aqua, calidum uerò uinum? Dico igitur uinum ipsum cum suapte natura sursum feratur, exurere cerebrũ, unà cum febris perturbatur: itaq; uehemẽter à principio animæ instrumentũ ætherius quodammodo spiritus est, uimq; ipsam prudentiæ idẽ agere compellit. Inde uerò

Ang. Polit.

n 3 hoc

hoc patet, multi quippe etiam sani plurimo perpetuoque meri potu utentes, mentis impotes fiunt: aqua uero ipsa uelut obstruens corporis meatus, per quos uidelicet resoluntur ipsi spiritus, qui a putrefactis humoribus oriuntur, eosque crassiores reddens, id agit, ut plus ob id ipsum putredinis febrisque resultet: saepe uero & aqua ab immodica febre deuicta, eius pabulum fit. Quemadmodum in furnis usu uenire uidemus: qui enim ignem accendere uolunt, exigua quadam aquula ignem irrorant.

XCVIII

Cur mulieres acuta sunt uoce, itemque & spadones, & pueri? Quia humiditatis abundantia, arteria eis in amplum minime protenditur. Caliditatis enim officium est, meatus in amplum relaxare: ut ergo angusta tibia acutum edit sonum, sic & aspera arteria. Dicunt autem nonnulli, mulieres acuta esse uoce, quia conferat in paritudine clamare ad pariendi facultatem, quod proculdubio falsum est.

XCIX

Cur infantes aestate siderantur? Quod uulgus aestu laborare eos dicit. Febricitant enim tenui quadam profundaque febricula, ipsi quoque oculi excauantur, fiuntque uigiles, & imbecilles. Nonnulli uero & fluxu uentris laborant. Quia infantes passibiles sunt, magnamque uim pituitae in capite habent, ut dictum est. Igitur in estibus pituita supra modum excoacta ac putrefacta febrim accendit, unde & cartilagine cerebri ignescunt, atque ob id uigiles sunt. Ignitio autem per arterias ad cor descendens, & uiuificum spiritum reddens ignitum, febrim sine putredine accendit. Cum uero ex febre multa bilis procreetur, evenit ea ratione, quam superius explicauimus, ut bile aluum, atque intestina mordicante uentris resultet fluxus. Esse autem eius causam, radicemque affectus in cerebro patet, quoniam capiti refrigerantia admoventur, eaque utpote ignitionem extinguunt profunt. Laborant tamen hoc ipso etiam adulti, quibus scilicet in capite pituita, aut exiguum flauae bilis coaceruatum sit, & putrescat: per ipsam igitur inspirationem, perque ignitum quodammodo aerem spiritus ignescunt.

C

Cur rotunda ulcera difficile curantur? Quia ex bile acri, quaeque uim corrodedi habeat, oriuntur. Nam quia guttatim confluat, & corrodat, rotundum ulcus facit, propterque id ipsum exurendo, desiccandoque idonea reddunt medicamenta. Atque hoc quidem pacto medici. Naturales autem & philosophi evenire id dicunt, quia nullum sit principium, unde uomica incipiat. In circulo enim neque principium, neque finem accipere est, atque ob id dicunt, cum eius figurae ulcera, ferro a medicis incidantur, in figuram aliam demutari.

CI

Cur aliquem ad locum uel necessario proficiscentes, cum tamen eo peruenierimus, ulterius aliquando progrediamur? Quia animum saepe in rem quampiam habemus intentum, eoque inclinatum, & conuersum, neque penitus sensibus imminet, ut quae ipsi propria sint, cognoscat. Velut igitur locum uidentes, non uident: neque praesto is est, qui sensibilia iudicet.

CII

Cur mel omnibus dulce, ictericis tamen gustantibus amarum uidetur? Quia bilem amaram habent, quae per totum corpus, perque ipsam linguam redundet. Mel igitur cum comedunt, fit ut quiescens humor commoueatur. Gustus deinde ipse, cum iam bilis amaritudinem sensit, imaginationem parit, ut mel amarum putetur.

CIII

Cur uehementer irascentibus oculi ignei fiunt? Quia ira feruor est eius sanguinis, qui sit circa cor, calidique spiritus: hic igitur utpote subtilior supernè fertur, perque oculos, qui perspicui sunt, transparet, habentque uapores sanguineos ascendentes. Vnde & facies rubra ipsi apparet: huius rei non ignarus Homerus inquit: Instar erant ardentis lumina flammæ.

CIIII

Cur

Cur infusa serpentib. aqua eos expellit? Quia natura frigidi sunt, & sicci, & neruosi, & exigui sanguinis, fugiuntq; immodicam frigiditatem. Esse autem illos huiusmodi habitudine, uel hinc colligitur. Latebras enim hyeme quærunt, terræq; intima utpotè calidiora. Occidente autem sole, ut plurimum: rursus aerem ut frigidum fugiunt: rursusq; æstate, quoniam terræ intima frigida sunt, inde fugiunt, inq; locos calidos demigrant. CV

Cur ouū si affetur, rumpitur, si in aqua bulliat minimè? Quia cum igni eius humiditas appropinquat immodicè calfit, & exurit, pluresq; ob id spiritus gignit qui cum ob loci angustiam exitū quærant, rupto putamine diffugiunt. Idē quoq; agunt in dolijs, & in fictilibus, cum mustum efferuet. Multa præterea flamma ouī putamē affatiōe dirumpit. Id quod & fictilibus uasis supra modū adustis accidit. Vnde naturaliter uulgō ouū cum asilandū est, aqua præmadidant: aqua em̄ calida suapte mollitiē humiditates paulatim effundit, ac per raritudines resoluit. CVI

Cur in coitus uoluptate homines quodammodo oculis cōnuent, atq; huic aliquid simile & in cæteris sensibus patiuntur? Quia deuicti ab affectu uoluptatis, magis eam quodammodo cōnuentibus oculis comprehendunt. Nō enim eleuantur, ipsumq; extrinsecus animum unā cum sensibus ad æra protrahunt, quod efficiatur, ut corporeos illos affectus minus sentiat. CVII

Cur nonnulla licet uniformia medicamēta, uim tamen contrariā habēt, quemadmodum experientia ipsa indicat: mastiche enim efficit, resoluit & intendit: acetum autē & calfacit & refrigerat? Quia insunt ijs indiuidua, minimāq; corpuscula per interpositionem, non confusionem, ut arena humectata cōglobatur, unūq; corpus effici uidetur. Re uera autem multa sunt minutissima in arena corpuscula. Quod si hoc uerum est, haud est absurdum in alijs, alijsq; mastiches particulis contrarias uirtutes & qualitates occultari, neq; inter se confundi, quia natura eis tantum corporibus legem illam inseruerit. CVIII

Cur cum pedis digitū offendimus, inguen tumescit? Quia semper natura quæ ad corpus pertineant, prouidēs, solet accurrere uelut auxilio ijs partibus, quæ dolore laborent: quoniam uerò utilissimū omnium humorū, & nutrientem, & cognatū, ipsum uidelicet sanguinem pro uehiculo habet, necessarium est, ut cum ea ad pedis digitum unā cum sanguine descendat, impleantur eæ uenæ, quæ maximè in inguine sunt, eaq; partes quæ circum uasā ipsa sint, atq; adenes à Græcis appellantur, quippe quæ rotunda sint corpora. Immodica igitur constipatio, inflammationem eleuationemq; efficit, appellaturq; id inguen, ex ipso loco denominationem mutuatum. CIX

Cur natura auib. neq; uesicam urinæ receptaculum, neq; renes elargita est? Quia mult. indigebant humiditate, ut oriri pinne, atq; increfcere possent. Eamq; ipsa uolandi exercitatione consumunt. Neq; omnino quidē mingunt. Cum uerò bibunt, stercus immodicè humidum deijciunt. CX

Cur pueris in urinæ uesica calculi gignuntur, sensibus uerò intra renes? Quia angustos in renibus meatus pueri habent: terrenus uerò humor, & crassus uiolētiā angustiarum ab urina extruditur, tum è renibus ipsis, tum ex conceptaculis, quæ lunæ formā habent, in ipsam urinæ uesicam. Ea cum latos habeat meatus, exeundi locum urinæ præbet: humori uerò ipsi, unde calculi gignuntur, insidēdi, suoq; more cōspissandi. At uerò in senibus contrā euenit: laxos enim renū meatus habent: quo fit ut in urina exire, & terrenus humor insidere congelariq; possit. Color autem calculi humorem quoq; ostendit, à quo ortum habeat: solutio ex compositione, situq; membrorum. CXI

n. 4 Cur

Cur si caliditate calculus congelascit: calidi enim sunt pueri, similiq; ratione fit in senibus: neq; enim tanta concedenda frigiditas, quanta in glacie niueq; sit: extremo enim frigore renes demorerentur: non contrarijs tamen ad frigiditatis solutione, uerum similibus utimur, hoc est calidis, ut petroselino, feniculo, & eiusce modi: Dico igitur accidere, ut exustione torrefactioneq; nimia calculus in arenulas exateratur, quemadmodum in testis, in fictilibusq; uasis, cum supra modum torrefacta fuerint, arenae proueniunt. Fitq; hoc pacto, ut exigui lapilli una cum arenulis facile inter meiendum effluant. Euenit quoq; nonnunquam, ut frigida epota, facile calculus extrudatur, renibus uidelicet protentis ipsum fluxu nimio per excernendi uirtutem deijcientibus. Euenitq; praeter hoc, ut immodicus renum ardor, cuius causa calculi congelascunt, a frigida extinguatur. CXII

Cur in renibus, inq; urinae uesica ulcerum difficilis curatio? Quia urina cum sit acris, exulcerat cicatricem, quam opportuna medicamenta obducunt. Magis autem in uesica insanabilia sunt, quod intra eam permanet urina. In renibus autem defluit. CXIII

Cur in solijs calida aqua commota, calidior nobis, nostrumq; fere adures corpus uidetur? Quia descendentibus nobis appellens aqua & ipsa patitur, hoc est, cum nostrum ipsa excafaciat corpus, & ipsa a nobis quodammodo refrigeratur. Didicimus enim, quaecumq; in generatione corruptioneq; agant, ea quoque ipsa proculdubio pati. Quoniam igitur aliquo refrigerata pacto, non iam similiter excafacit, manifestum est, assuesse iam nos, neq; ipsam iam caliditate sentire, quemadmodum a principio: quoniam immodica eius caliditas a nobis diminuat: si ergo calidam mouentes, eamq; quae cuti adhaeserat transmittamus, aliaq; calida aqua sincerior accedat, nondum uidelicet aut agens, aut a cute ipsa patiens, suamq; caliditatem immodicam seruans, merito nobis calida exurensq; uidetur, quatenus & ipsa agens patiatur, suamq; remittat caliditatem, quemadmodum illa prior. Atq; hoc per successionem fieri potest: quam diu enim calidam mouemus, tam diu semper ad nos accedens, re uera ipsa calida uidetur: propterq; id uulgus naturali motu cum uult in solio corpus magis excaferi, mouet continenter aquam, quoad uult. CXIII

Qua ratione, si quicquid mouetur, sese ipso calidius fit, maximeq; in calido aere, & loco: aer tamen cum uerberatur, atq; mouetur, frigidior nobis tactu uidetur, idq; uult maxime per aestatem, quo tempore solis calor multo ardentior est? Hoc uidetur contrarium superiori esse. Calida enim aqua calidior nobis sollicitata uidebatur. Hoc autem loco frigidior calidus uidetur aer, cum & mouetur, & sollicitatur. Dico igitur usu hoc euenire, ut quod in re quapiam plus est, aut qualitate, aut uirtute, uincat quidem id, & uertat, quod minus est. Modice uero & ipsum, quod fortius est, contra patiat. Calida igitur aqua, cum calida uehementer est, calefcenti adhaerens corpori, & ipsa contra refrigeratur, neq; iam eandem qualitatem seruat. Quinos igitur circumdat aer, aestate modica, cum sit calidus ad aquae calidae similitudinem, ingruens in corpora, a nobis ardentibus, ob calidum anni tempus calfit quodammodo, atque ipse nos contra cafacit. Quod & lineae agunt uestes: quae cum frigide prius essent, mox a nobis cafactae, nos ipsos postmodo cafaciunt. Cum igitur aerem sollicitamus, transmittitur e corpore, qui a nobis praecalfactus aer fuerat, alter autem nondum excafactus accedit, qui nobis frigidus uidetur: idq; per successionem fit. CXV

Cur, quae in pupula oculi ulcera fiunt, cum exoleuere, alba uidentur: quae uero extra pupulam in nigro oculi, non item? Quia per solam pupulam uidendi spiritus exit, qui &

qui & perspicuus est, & lucidus. In albedinibus igitur ijs, quæ leuconata dicunt, cum cicatrix meatus conspisset, eius tunice, quæ cornea specie est, non iam uidentur spiritus exit; quo fit, ut magna deinceps copia contractus cicatricem illustret, eamque calidam ostendat: quoniam uero ex uisus condensatione spiritus non exit, evenit ut non uideant.

CXVI

Cur paleæ & calidam aquam, & frigidam niuem, hoc est, aduersas inter se qualitates conseruant? Quia palearum natura manifesta qualitate caret, unde & à nonnullis ἀπορία apœa, hoc est, qualitatis expertes appellantur. Cum igitur facile suapte natura confundi commisceri possint, ocyssime quibus adhæserint, conferunt, eorumque ipsæ confusionem suscipiunt. Collato enim sibi calido calfiunt, idque ipsæ contra recalfaciunt, atque conseruant, similiterque frigefactæ à niue, eamque ipsæ refrigerantes, frigiditatem eius conseruant, quemadmodum & cera, & oleum, quæ facile confundi possunt: suntque item qualitatis expertia, conferunt eorum qualitatem, quæ cum ipsis admisceantur, quippe quæ & eorum fusionem accipiant.

CXVII

Cur bruma per sudum clariora uidentur sidera? Quia & à uentis, & ab imbris, uel qui nos circumdet aer, uel qui altior sit, motu ipso extenuatus, & quodammodo expurgatus puriorum sidereorum corporum conceptionem, multo que faciliorem, ulterioremque progressum uisui præbet: quod & in puris perspicuisque fluuiorum aquis manifestò apparet. Multo enim puriora clariora que uidentur, quæ in ijs corpora insunt. At in crassis & cœnosis, aut nullo modo, aut confusa transparent.

CXVIII

Cur sæpe inter meiendum horremus? Quia acris bilis defluens, atque urinae uelicam mordicans uniuersum quoque irritat corpus, atque excitat ad eius particulæ consensum, ut deijciendi uim modicè offerat, atque ita qui horror dicitur, effici solet, hoc uero pueris maximè accidit. Multo enim plura ob nimiam saturitatem excrementa sunt facti.

CXIX

Cur noctu dolores magis intenduntur? Quia anima secum ipsa otiosa non iam aut uisui, aut auditui, aut alijs huiusmodi sensibus intendit, neque quicquam agit, neque ad externas actiones prouocatur: quò efficitur, ut multo plus corporearum perturbationum, tangendi sensu suscipiant: pauca etenim per noctem animales operationes existunt, quales sunt respiratio & cogitatio. Animam uero cum ad externa per suas operationes protrahatur, corporeas perturbationes minus experiri manifestò apparet, quando in luctibus, in aduersis uoletudinibus, inque cæteris huiusmodi accidentibus, amicorum congressiones, ac narratiunculæ eorum qui sint affecti, perturbationes alleuant atque solantur. Animaduerte autem, naturam quidem in suis operationibus minus interdum agere, ut in ciborum concoctionibus, in humorum permutationibus, in sanguinis euocatione, in pullulandi, nutriendi, conerescendi similitudinibus, aliorumque his similibus operationibus. Animam uero magis agere in suis actionibus, ut in quinque sensibus, in motibus particularum corporis, in imaginatione, in cogitatione & memoria: contra uero noctu: magis enim agit natura, minus anima.

CXX

Cur uitrum per brumam, cum quid uehementius calidum iniicitur, disrumpi solet? Quia plurima frigiditate ex circumeunte aere, toto suo corpore affectum est. Cum igitur repente calidam, non præcalfactum uitro indimus, tum caliditas contrariam sibi frigiditatem proculdubio persequitur, illa autem una cum spiritu ipso repente fugiens, contractionem eorum corporum efficit, quæ intra uitrum sunt. Dan dum enim est, inesse & in uitro exiguos meatus, qui subtiliorem aera contineant, quos tamen oculis sensuque non assequimur, natura tamen ipsa, reque uera inesse non diffiteamur.

difficemus. Alij uerò dicūt, quod uehementer sit frigidum, id arefacere atq; exasperare uitri corpus, unde efficiatur, ut quæ subtilior in eo pars sit, siue is humor, siue aer sit, extrudatur, & uelut ignescat, unde etiam contractioni corruptioniq; idoneum euadat, quemadmodum & aridissima ligna. Sic enim & Hippocrates aiebat, uenas à frigido rumpi. Quod igit̃ uehementer est calidū, id eiusmodi uitri corpus inueniens, multo id magis arefaciēs, ruptionēq; eius efficit perfractionē. Si ergo præmolitum fuerit, tum modicè præcalfactum, nequaquā læderetur: quemadmodū & athletæ, cū sunt luctaturi, oleo à magistris, quos pædotribas uocāt, præmoliuntur. Et qui uocem exercent, ut respirationis partes emolliant, pæanīfant. Etenim cūm frigiditas in patenteis illos meatus incidit, facili unā cum spiritu profugit, & uitri mollitudo caliditati cedens, haud facili perfractionem subit. Esse autem in uitro meatus, uel ē uasis testaceis patet. In quā si aquam indas, atq; os pice linas, exudet tamen humor. Videre est autem & fumum de uitri corpore per brumam erumpentem, cū in ipsum aquam infuderis. Et uitrum contractum, extrinsecus que applicitum ei liquori, qui sit intus, qualitatem suam præbere.

CXXI

Cur pueri, maximeq; infantes, haud ita facili luxantur ut uiri? Quia ex mollitudine corporis solo terræ cedentes, resoluunt eius tensionem ac duritiem, ut ulterius agere non possit: uitri igitur cum duro sint corpore, quod aut terræ duritati, aut lapidi resistunt, intentionem percussioneis adaugent, lapidemq; ipsum cogūt in sese, utpote durioreis, agere. Hac eadem ratione & spongia cedens nō frangit̃, uitrum uerò, aut testa, aut quod aliud eiusmodi durum corpus casu confringitur. Hinc progrediens ē similitudine, dicere possis: Cur uenti motus uehementior, quercum quidem deijcit, arundinem nō deijcit? Quoniam quercus, utpote dura robustaq; & ingens uento resistens, eius uim intendit: arundo uerò, ut quæ mollis lenisq; sit, & exigua, cū uenti flatibus huc atq; illuc cedat, eius uim resoluit. Eodemq; pacto luctator aduersario renitens, uim eius adauget. Cedens uerò aliquando, cum que eo se unā circumagens huc atque illuc citius eius tensionem soluit.

CXXII

Cur infantes nutricis canticū audientes uagitum sistunt, mox uerò etiam dormiunt? Quia substantia musicæ, quemadmodum & scientiæ, artesq; ceteræ animo sit insita, quemadmodum & igni calor est insitus: quomodo & Plato ait, Reminisci animū nostrū scientias, non discere. Audiens igitur animus huiusmodi canticum, qua quidem reminiscitur, quiescere infantes cogit, qua uerò oblectat, in somnum allicit. Nam cū labe corporis minimè sit infectus, scientias quali perspicuas habet: coinquatus uerò in corpore, in illarum immodicam obliuionem delabitur.

CXXIII

Cur nutrices cū somnū infantibus alliciunt, eos mouent? Vt humores moti fusi, cerebrū moueant. Idem tolerare tamen nō possunt adulti.

CXXIIII

Cur nonnulli ebrij gemina uident? Quia oculorum musculi plus minus uerepleti, atq; eo ipso languidi, oculos alterū sursum, alterū deorsum torquent: quo sit ut oculorū radij eodē pariter non tendant, sed in diuersa loca atq; corpora. Atq; ita alteruter oculorū priuato cernendi utens officio, duplicē efficiat uisum. Id esse uerū uel inde apparet: qui enim digito alterū oculum terunt, sensimq; sursum trahunt, gemina uidere coguntur.

CXXV

Cur qui natura strabones sunt, gemina non cernunt? Quia oculorū peruersionem non illi quidem sursum deorsum ue, sed dextrorsum sinistrorsumq; habent: qui cū eum positum fortis sint, qui in rectam lineam moueatur, duos radios in

idē

Idem corpus concurrentes habēt: qui & unum colorem qualitatemq; ad oculos referunt, quam & ei suscipiant.

CXXVI

Cur pubescentes pueri hircuunt circa annū quartumdecimū? Quia tunc, quę per humana corpora natura meat, plurimā ac repentinā ætatis mutationē efficit. Cuius rei fidem operatio facit. Videre est enim fœminarū quidē augeri mammas propter lactis collectionē, tum ea loca quę circa coxā sunt, intra quę permanere fœtus possit. Virorū uerò pectus, atq; humeros, quib; imposita grauiā corpora sustineantur, testiculos præterea, intra quos & gigni, & permanere semen possit. Membrū quoq; genitale, ut exire semen facilius possit. Vniuersum præterea dilatatur corpus. Quod & morborū mutatiōes indicant, & quę solutiōes circa annū quartumdecimū fiunt, et uocis asperitas, quę branchus, hoc est, raucitas appellat, sumpta uidelicet tralatione ex hircorū uoce in eum modū clamantiū. Nam cū aspera arteria à principio dilatetur, accidit, ut quā magis, quā minus dilatef, sitq; intus eius corporis superficies, uelut inæqualis usq; ad ipsum guttur. Spiritus itaq; per parteis illas exiens, ac ueluti offendens propter uia inæqualitatē, uocē quoq; inæqualē efficit, & asperā, & quodammodo raucam. Idem et ijs accidit, quibus in asperam arteriam destillationes defluunt. Fit enim, defluente humiditate, ut leuis intrinsecus membrana inæqualitate repleta, inæqualē spiritus exitū efficiat. Talem uerò scito esse hircorū asperam arteriā, ac guttur, humiditatis uidelicet abundantia. Itemq; eorū qui plurimo olei potu utantur. Atqui illi quidē frequentibus, intēsisq; clamoribus, atq; arteriæ asperitate, uocē quoq; inæqualē habere putant. Gruibus uerò, atq; ijs omnibus uolucris quibus aspera uox sit, arteriæ à natura totæ asperæ datæ sunt. Post uerò pubertatis annum hircuere pueri desinunt, quia aspera arteria tota, planeq; dilatatur, ac naturalē æqualitatē accipit.

CXXVII

Cur epotū oleum ciet uomitū, maximeq; flauæ bilis? Quia cū leue sit, quodq; ad supera feratur, nutrimenta ad stomachum prouocat, eaq; eleuat atq; suspendit. Atq; ita ingrauat stomachus electiuā uirtutē ad uomitū citat. Atq; in primis flauam bilem, quippe & leuis, & subtiliū sit partium, atq; ita facilius sursum feratur. Ferri uerò oleū sursum, re ipsa patet. Cū enim humido cuiuspiam admiscetur, superiorem in locum excurrit.

CXXVIII

Cur solū oleum minimē humidis admiscetur? Quia cū lentū sit, atq; in semet ipso constipatū, secari in parteis indiuiduas, atq; eo pacto reliquis humidis admisceri nō potest: quamobrē neq; cū in humū funditur, citò eam subit.

CXXIX

Cur oleum quidē, atq; aqua frigore constringitur: uinū uerò, acetū, & garus minimē? Quia cū oleum qualitatē sit expers, confusioq; idoneū, citò friget, atq; ita uehementē, ut extrema quoq; frigiditate frigeat. Aqua uerò sua sponte frigida, facile cū semetipsa frigidior sit, congelascit. Garus autem utpote subtilium partium, & calidus haud citò friget. Eodemq; modo & uinū. At acetum utpote subtilissimarū partium congelationem non tolerat.

CXXX

Cur contraria qualitatibus idem efficiunt? à frigido enim pariter atq; à calido humidum constringitur: nix enim & ius frigiditate congelascunt: cataplasmata uerò, & uesicæ calculi caliditate. Fit quidem id, sed diuersa actione: calidū enim depascitur, consumitq; humiditatis copiam. Frigidum uerò densitate nimia obturans, sordidam humiditatē exprimit, quemadmodū & spongia manu pressa, quā intra meatus aquam habet, abijcit.

CXXXI

Cur sæpe horror cessauit, cū quid formidolosum incidit, ut fragor quem is audierit qui laborat, ut cū repentina aqua deijcitur? Quoniam sepe numero humoribus tēpore digestis atq; attenuatis, naturalis omnis calor uehementē simul ac repentē

acrepentē à cute in corporis intima fugiens, morbificum humorem consumens resolvit. Idem & theriaca facit, eorūq; quā plurima, quæ calida siccaq; sunt specie, cum post concoctionem sumuntur. CXXXII

Cur qui se circūagunt, neq; id agere tamen consuerunt, ut plurimū decidere solent? Quia animale spiritum qui sit in cerebro cōturbari cogunt, eumq; humiditatibus unā cōvolui. Is deinde cum minus idoneus ad animale uim suscipiendam, sensitivam uidelicet, atq; motivam efficiatur, non sinit actionem in musculos nervosq; permeare. Quò fit ut corporis pondus, ut quod neq; uehatur, neq; sustentetur ab anima, feratur ad terram ad quam uergit, propterq; id ipsum, & tenebras uident: quoniam uidendi spiritus conturbatus sit, neq; pariter atq; sensus reliqui operetur. At his, qui sensim circumagi consuerunt, rarò id accidit. Facit enim consuetudo, ne quasi peregrinæ inter se sint anima, atq; natura, sed tempore quodammodo concilientur: quod enim paulatim continenterq; fit, sensum latet, atq; ubi plurimū euasit, iam non ut peregrinum in ea incidit, quæ cum suscipere consuerunt. CXXXIII

Cur uitrea specula ualde splendēt? Quoniam albo plumbo intrinsecus linuntur, cuius natura lucida est, quæ cum uitro, quod & ipsum splendū est, admisceatur, multo magis lucet, suosq; radios per uitri meatus transmittēs, duplicat quod in superficie atq; extra uitri corpus est, atq; inde magnopere fit lucidū. CXXXIII

Cur in speculis, inq; perspicuis aquis, nos ipsos uidemus? Quoniam qualitas aspectus ad splendida corpora migrans ex reflexiōe rursus per oculorum radios, ad sui ipsius spectāculum remigrat. Migrare autem qualitates à facie, neq; esse id absurdum, & nō ostendunt, qui iuxta arbores manēt, quòd uiridi aspectu esse consuerunt. Viridis enim qualitas uiridium foliorum ad ipsam faciem demigrat. Similiter & in aquam fluentem migrans, eam quoq; uiridem ostendit. CXXXV

Cur puræ speluncæ, & altissima loca, atq; pura, uocis imaginem gignunt ac remittunt? Quia & hæc quoq; loca ex reflexione ictum remittentia, soni imaginē edunt. Verberat enim uox aerem, aer uerò locum, qui quò magis uerberatur, eò magis uerberat, eoq; uehementiorem uocis efficit sonum: humida uerò loca, & ueluti molliora, ictui cedentia, eumq; resoluentia, imaginem minimē edunt: pro qualitate autem, & quantitate ictus, ac uocis, redditur qualitas, quantitasq; eius imaginis, quæ Echo appellatur: hanc prauē nonnulli deam quandam esse fabulantur, alij Pana dicūt eius amore captum, quod proculdubio falsum est. Vir em̄ quidam sapiens fuit, qui primus & cupijt & peruestigauit eius causam uocis intelligere: atq; ut qui amant, neq; potiuntur, iniquo animo ferunt: eodem & ille pacto, dum eius solutionem causæ inuenit, ægrē habebat. Quemadmodum & Endymion, qui primus lunæ cursum inuenit, uigilans noctes, eiusq; cursum animaduertens, & motum inquirens, interdū dormiebat. Fabulatur igitur amatum esse à luna, eamq; ad ipsum dormientem accessisse, quia sui ipsius causæ solutionē philosopho quasi tradidit: quin & pastorem fuisse tradūt, quòd in desertis puris atq; altis locis eius motum suspiciebat. Et ei compactam fistulam tribuunt, quòd loca edita ut plurimū perflantur, uel quòd figurarum consonantiam inquirebat. Similiterq; Prometheus, cum sapiens esset, sidereaq; aquilæ causam peruestigaret, naturamq; eius, ac situm: cumq; discendi cupiditate ueluti exederetur, tum demū quieuit, cum ei Hercules dubitationē omnem sua sapientia soluit. CXXXVI

Cur aqua stans, quæ in superficie, non autem in profundo terræ sit, lapide per eam iacto, multos circulos efficit? Quia iactus eius intensiōe à quauis sui corporis parte procul aquam lapis persequitur, atq; ita circulus fit, quousque uidelicet pertinet

pertinet iactus descensio. Quòd si immodica sit intensio, & circulus maior fit: descendens autem usq; ad terram lapidis, ipsamq; deinceps aquam corpore trahens, multos meritò circulos efficit. Primò enim superficiè aquæ mouens diducitur: tum per ipsam perpetuò descendens ad profundum, rursus diuidens aquam, & alium efficit circulum: atq; hoc per successionem fit, donec lapis constiterit, ac requiescit. Quoniam uerò lapidis intensio eo descendente paulatim remittitur, necesse est posteriorem quemq; circulum priori contractiorem esse: quoniam & à lapide similiter scitu ipso aqua diuiditur.

CXXXVII

Cur risum multi è liene oriri putant, asserentes nò similiter risu uideri affectos, quibus lien irascitur, ut quibus in regno sit, imò uerò illos magnopere tristes esse? Equidem ex accidenti arbitror, non propriè risus causam in liene consistere: nam si ualeat, trahit ex secore fecosum omnem & melancholicum humorem: quo fit, ut cum purus defecatusq; sanguis cum per uniuersum corpus, tū in cerebrū permeet, naturā simul, animamq; oblectet, atq; instar uini eas exhilaret, & in tranquillitatem ducat, atq; ita risus ab ea moueatur.

CXXXVIII

Cur mulæ non pariunt? Quia è diuersa animantium specie constant. tum differentium qualitate & naturā seminum immixtio, aliud quiddam gignens, præter id quod est prius, & eorum quæ genuerit, naturā abolet. Quemadmodū & canididī nigriq; admixtio extremorū colorem abolens, colorem alium, qui est fuscus generat, qui nihil extremorū omnino est. Generatrix igitur qualitas abolita est, & formarum aptitudo.

CXXXIX

Cur qui natura surdi, iidem & muti? Quoniam quæ non audierunt, dicere exprimereq; non possunt. Quidam uerò medicorum dicunt, unam esse neruorum coniugationem, quæ ad linguam, quæq; ad aureis pertineat: quo fit, ut affectuum quoq; consensus ipsi accidat: qui autem ex accidenti sunt muti, surdi omnino non sunt: localis enim oritur neruorum passio.

CXL

Cur qui ieiuni diutius fuere, sumpto mox cibo rigent? Quia cibi sumendi interuallo, bile redūdant, atq; ita acidum humorem coaceruant. Post cibum igitur particulæ illæ corporis refotæ, bilem ab se in cutem abigunt, atq; ita rigor oritur, bile uidelicet particulas ipsas mordicātē, atq; ad se persequendū excitātē.

CXLI

Cur sues sursum spectantes silent, cum balulantur? Quia supra cætera bruta ad humum semper uergunt: foetore enim delectantur, eumq; requirunt. Ergo in repentina illa aspectus mutatione, ueluti peregrinæ sunt, atq; hospites, plurimoq; lumine attonitæ silentium perferunt. Quidam dicunt asperā arteriam quæ angustō meatu sit, resupina ipsa figura coire.

CXLI

Cur sues fimo delectantur? Medicorum quidem sententiā, eo naturaliter delectantur: habent enim maximum iecur, in quo & cupiditas inest. Aristoteles autē rostri amplitudinem in causa esse putat: habet enim resoluentem sese olfactum, & cum foetore ueluti confligentem.

CXLI

Cur conualescentibus ulceribus, & pituitate cessante, pruritus oriuntur? Quia sanata & consolidata pars, reliquias persequitur humoris, qui contra naturam inest, quiq; ulcus effecerat: atque ita per cutem exiens, seseq; resoluens, pruritum efficit.

CXLI

Cur qui affectus alterum tantum oculum infestant, grauiorē diuturniorēq; sunt? Duabus causis: Quoniam fluctio ad unum tantum oculum coaceruatur: quicquid enim in plura diducitur, fit seipso imbecillius, minusq; agit, quoq; id magis fit, eò inefficacius euadit. Vel quia cum sese sanus oculus in suis actionibus mouet, & agrotum oculum roties moueri cogit. Scimus autem, maximum cy-

Ang. Polit.

o

tusuis

iufus agrotæ partis medicamentum in quiete ipsa confistere.

CXLV

Cur homo magis frequentiusq; & uehemētius quàm bruta sternuit? Quia copiosiori, magisq; uario alimento potuq; idq; ultra satiet utitur; quod cum minime concoquat, ut par est, multum congregat spiritum ob multam humiditatem: is ergo utpote subtilis ad cerebrum ascendens, cogit frequenter ad excretionem excitari, sternutamentumq; efficit. Sonus igitur fit, quia per narium angustias uehementis spiritus meat: ut per sedem uentris crepitus, per stomachū ructus, per guttur uox, per aures sonitus, similiterq; per intestina immurmuratio illa, quæ borborismos appellatur.

CXLVI

Cur mortuorum capilli unguesq; ad tenues aliquod augentur? Quia marcente carne, quæ partes circa eorum radices occuluntur, nunc apparent, atque decipiunt, imaginationemq; afferunt, quasi creuerint. Alij re uera dicunt augeri, quia hæc ab excrementis ortum habere soleant. Cadauera autem in excrementa quàm plurima à principio, propter accedentem putredinem resoluuntur, hæc autem & per meatus, et per corporis extrema, unà cum corpore ipso exeuntia supradictorum ortum adaugent.

CXLVII

Cur in digitis manuū potius q̃ in pedibus uiliginū species ex, quas leucas uocant, oriuntur, puerisq; magis quàm perfectis? Quia ortum ex pituita excremento habent. Pituita autem pueri utpote edaces ac pigriores, magis abundant. Pedum uerò ungues, motu deambulationeq; magis exercentur, excrementaq; resoluunt.

CXLVIII

Cur pili in pedibus haud citò canescunt? Eadem ratione: pedes enim frequēti intensaq; ambulatione, quod in se decurrerit pituitatis excrementum resoluunt: id autem canos gignit. Pubes autem & ipsa serò canescit, quia calida natura est, atq; in coitu pituitam resoluit.

CXLIX

Cur quàm plurima animantia caudas motant, cum notos agnoscunt: leo uerò etiam latus uerberat, cum irascitur, eodemq; modo taurus? Quia tergi medullam ad caudam usq; pertinentem habent, quæ in se motuam animalemq; uim continet. Anima igitur quod sibi notum est agnoscens, ueluti manu aliqua, ut in hominibus euenit, caudam motare cogit, quæ manifestò ostendat eius intra se uim occultam inesse, quæ quod oportet, agnoscat. In leonum uerò, ac taurorum excandescencia consentit natura animæ, eamq; uehemētius moueri cogit: quemadmodum & homines manus ipsi suas, aliam uel corporis partem sæpe irati uerberant. Cum enim nequeat anima quod se lædat ulcisci, statim alio sibi modo solatiū excogitat, suumq; affectum ictu percussioneq; curat.

CL

Cur si exusta & sicca hordea ulceribus equorum imponantur, non iam albus citatricibus pilus, sed reliquo concolor innascitur? Quia efficiendi uim habent, absterguntq; & resoluunt insidens pituitatis excrementū, atq; inutilem omnem operationem, quæ propter ulceris cruditatem, propterq; eius partis imbecillitatem coacta fuerit.

CLI

Cur in hominū ulcerib. pilus haudquaq; innascitur? Quia hominū cutis spissa est, argumentū pilorū tenuitas ac mollities. Cū uerò cicatrix cute ipsa sit conspicuatiore, meatus occæcat. Equis autem, quod ad cōparationem pertineat, rarior est, argumentū crassior pilus. Quapropter minime hīs meatus totus in cicatricem occluditur. Subsidentia uerò, & congregata excrementa, cum per tenues illos meatus, qui supersunt, erumpant, concresecunt, & pilum gignunt.

CLII

Cur quos diſſas momorderit, sitiq; sint intolerabili affecti, eis epota theriaca, quæ sicca calidaq; est, sitim sedat, non autem magis incendit? Dico igitur, non qualitatis

qualitatis ratione sitim sedare, sed mutuo quodam cōsensu, ac ratione naturali. Id est huiusmodi antidotus, quæ plurimīs ex herbis componitur, quæ cōsensum aliquem cū singulis corporis partibus habeant: uelut dictamū proprietatem quandam aduersus cor habet, ipsumq; confirmat, & seruat: eupatoriū uerò cum iecore, scolopendrium cum liene, petroselinum cum uentris orificio, hyssopus uerò cum septo, & cum pulmone, heleniū uerò cum renibus, ruta cum collo, gentiana cum cerebro, seseli autem cum uesica urinæ. Vnumquodq; igitur horum mellis dulcedine allecctum trahit, quod sibi proprium ad tutelam est. Inter quæ omnia sunt & uiperarum immixtæ carnes, quæ naturalem quendam mutuum affectum habent, quā antipathian dicunt, aduersus quoduis uehenosum animal, corruptibilemq; uirtutem. In singulas igitur parteis distributa, affectum illū, qui corruptionem minetur, agere non sinunt. Repugnant enim ceu legitimi quidam milites, qui pro sua ipsorum patria arma ceperint.

PETRVS CRINITVS IOANNI FRANCISCO PICO MIRAN-
DVLANO PRINCIPI S. D.

HActenus in eo fui, Mirādule princeps, ut Politiani Problemata ex Alexandro Aphrodiseo putauerim supprimenda potius, quàm in uulgus emittenda. Neq; id adeò, quod opinatus sim unquam haud ita parum in illis Politiano elaboratum. Sciebam quidem, qualiscunq; sit his demum genius, ob id Latinis tradita, ut legi: composita, ut probari possent: quanq; enim legent hæc quidem, ut litigent, multi magis ut improbent. Quibus & plerunq; consentiunt improbi, probi non idem. Verùm cum id opus à Theodoro Gaza primū, quod tum in Pontificis bibliotheca, tū alibi uisitur: deinde à Georgio Valla diu post sit interpretatum, ueritus sum, ut dignum satis operapretii uideri posset, si tuis quasi auspicijs in lucem conspectumq; promeretur. Sed uentū ad id est, ut omnem in hoc ego lapidem, ueluti in causa mos olim coniecturali, amoueam, id & ueterū adeò exemplis, & Ioannis Maynardi suasu. Hic enim, quæ est in philosophiæ sacris, uel auctoritate, uel religione, fecit, ut bonis me iuuenibus consultum iri putem, si labor hic quoq; Politiani uelut ex asse rependatur: quin & studiosorum ingenia ex collatione multiplici, uariacq; interpretatione certius in his quiddam, & , ut dicebat Hieronymus, exculcius assequuntur. Iam uerò in expedito, & ad manum sit, hoc æquè ab antiquioribus factitatū cognosse. Siquidem Arati Phænomena M. olim Cicero ciuib; suis latina exhibuit: secuti mox eum, ut alios mittā, Germanicus princeps, ac Sextus ipse Ruffus, quib; hic idem labor excubuit, & in gratiam Latini sermonis exsudauit. Sed & Platonis quoq; libri aliquot, tam à Lucio dicuntur Apuleio, qui Milesiam lussit fabulā, quàm à Boetio mox Seuerino in latinū conuersi, pari ferme labore & conatu, dissimili tamen stylo & oratiōe. Essent & aliorum permulta exempla, sed ita contemno in his auctoritatis ambitum, ut uideri quandoq; malim à causa destitutus. Multò futurū potius, princeps optime, ut ad quæstiones accedamus. Theodorus igitur Gaza, uir (ut doctis uisum) doctissimus, & ut homo Græcus, iudicio summo, nullo pacto credebat Problemata ipsa Alexandro illi Aphrodiseo adscribenda, qui Aristotelis opinionum mirificus fuerit speculator. Quippe & stylus ipse non idem, ac sensus quoq; cum de animis præcipuè agitur, haud ita consonant. Nos uerò ut id sci mus receptum plerisq; hætenus pro Alexandri opere, ita posthac id ipsum liberum uolumus opinaturis. Ceterum quod ad Politiani pertinet interpretationem, tantum pro tēpore illud admonuerim, Politianū ipsum, si paulo plus in humanis

Ang. Polit.

o 2

egisset

egisset, multa fuisse uel his additurum, uel inducturum: omnino pleniora essent: hæc omnia, decoctioraq. Iam nec illud humanissime princeps omiserim, quod oracula quoque ex Hippocrate, cum Claudij Galeni commentarijs (ita enim αἰσθησιμὸς appellabat) Latini homines legerent. Nam & pars ad huc aliqua extat, ac plurimum in ea re laboris, & uigiliarum, quod is olim mihi referebat, exhausta. Sed hunc laborem quidam e chartis supplerunt. Parum moror, si & illud in calce. Plutarchi Cheronensis amatorias adiecimus narrationes ad Pandulfum Collenucium, qui adeo Politianum suspexit, adeo eruditionem eius obseruauit, ut nostrum quoque studium (quid hoc enim negemus?) propemodum, ut alumnū se agnoscere profiteatur. Vale, Cal. Aprilis, M. CCCCXCVII. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS PANDVLFQ COLLENVICIO PISAV-
RENSI IVRECONSULTO S. D. P.

Emini te, cum Alexandri Aphrodisei problemata, quæ nos e græco nuperrimè sumus interpretati, lectitares, eius nouitate fabulæ delectatū, quæ Erinnyn furiam à Cupidine amatam confingeret: quoniam peterse quidam nimiū (ut ipse inquit) impieq. amarint. Quare cum quædam Plutarchi amatoriarum narratiunculæ in manus incidissent, quæ id ipsum perspicue declararent, eas tuo nomine subcisiuis horis latinas feci. Quæ enim tibi negarem, quod tam amanter, tam ingenuè peteres, ut tibi aliquid e græco breue egregiumq. transferrem, quod amoris nostri monumentū ac pignus extaret? Quare (ut Catullus ait) habe tibi hoc, quicquid est libelli, atq. hoc nūc quidem, alia cum licebit. Tu uale, & principis tui uirtute benignitateq. frui, nos concessio nobis à Laurentio Medice Fesulano otio, uel his temporibus fruimur: neq. enim uir ille aureus passus est, ut musis nostris, quæ in suo gremio creuerint, aut uestra ista classica, aut pestilentia fragor obstreperet. Fesulis Nonis Sextil. M. CCCCLXXVIII.

PLUTARCHI CHERONEI AMATORIAE NARRATIONES. ANGELO POLITIANO interprete.

IN ALIARTO Boeotia urbe puella quædā fuit forma præcellēs, Aristoclea nomine, Theophanis cuiusdam filia. Hanc duo amabant iuuenes, Strato Orchomenius, & Callisthenes Aliartius. Ditiore erat Strato, multoq. magis puellæ amore incensus. Namq. eam fortè fortuna in Lebadia uiderat, cū sese illa in Herryina fonte cōmodum perlueret: erat enim loui regi sacram cistam latura. Incertus quid ageret Theophanes (metuebat enim Stratonem, ut qui & opibus & genere omnibus fermè Boeotijs anteciret) eius optionis Trophonium consultare cogitabat. At Strato, cū à uirginis domesticis, magis ad sese illam quàm ad ad Callisthenem uergere persuaderetur, operam enixè dabat, ut puellæ ipsi coniugis optio daretur: ut uerò Theophanes palam omnes natam interrogauit, eaq. Callisthenem maluit, continuo apparuit iniquissimo Stratonem animo tulisse. Post biduū igitur Theophanem Callisthenemq. adiit, affirmans uelle se amicitia aduersus eos inita seruare, tamen si nuptias deus sibi aliquis inuiderit: laudant illi, eumq. ad nuptiarū epulas uocant. Magnam uerò is sociorum ac ministrorum instruit manum, eosque omnes inter ipsam turbam alium alibi dispersos, ac uelut latentes

latentes esse iubet, donec puella de more ad fontem, qui Cnisoessa uocatur, descenderet, ut uidelicet nympharum sacris, quae Protelea uocent, operaretur. Tum facto impetu, qui in insidijs erant dispositi puellam corripiunt. Ibi eam Strato ad se trahere, Callisthenes contra (ut decuit) retrahere ad se: idem & utriusque socij, pro se quisque obnixè agere, donec puella inter repugnantium manus dilacerata exanimataque est. Callisthenes igitur continuo ex omnium sese oculis abstulit. Neque postea compertum cuiquam, interemerit ne se, an profugus Boeotia exularit. Strato autem in omnium conspectu supra ipsam uirginem ferro se iugulauit.

Cum Phidon quidam Peloponnesiorum principatum insidiaretur, Argiuamque urbem, quae sua patria esset, reliquis omnibus imperitare uellet, dolū primò Corinthijs intendit: misit enim qui ab eis mille adulescentes, cum ætatis uigore, tum fortitudine præstantes peterent. Mittuntur igitur, Dexandro duce. Cum itaque in animo haberet Phidon, insidiari ijs, ut Corinthum imbecilliores efficeret, eaque suo arbitrio uteretur (id enim unum totius Peloponnesi ueluti propugnaculum esse intelligebat) rem omnem cum socijs quibusdam comunicat. Inter eos & Abron quidam fuit Dexandri hospes, is ei insidias aperit: quo effectum est, ut ante insidiarum tempus Corinthum omnes incolumes discesserint. Vestigabat Phidon eius arcani proditorem, omni in id conatu incumbens. Metuens uero Abron, una cum coniuge ac domesticis Corinthum migravit, atque in Melisso, qui uicus est agri Corinthij, habitauit. Ibi & filium suscepit, cui à loco nomen Melisso fuit. Huius autem Melissi filius fuit Actæon, forma pariter atque modestia inter æquales excellens. Eum quam plurimi amarunt, sed omnium ardētissime Archias ex Heraclidarum genere, qui cum diuitijs, tum potentia Corinthijs omnibus antebat. Is cum persuadere adulescenti frustra tentasset, ad uim animū adiecit. Profectus igitur comessabundus ad Melissi aedes, amicorum ac domesticorum magna stipatus caterua, puerum abducere tentabat. Renitente igitur patre, unaque secum & uicinis qui concurrerant, miserum illū ad se retrahentibus, in repugnantium manibus Actæon discerptus est. Ita domū quisque digressi. At Melissus pueri cadaver in forū illatum, miserabiliter ostentare. Simul supplicium de sceleris autoribus efflagitare. Miserebatur quidem omnes senem, præterea tamen agebant nihil. Cum itaque re infecta domum redisset, obseruato celebritatis Isthmiacæ tempore, cōscenso Neptuni templo, Bacchiadas implorabat, patrisque sui Abronis beneficia commemorabat, inuocatisque dijs, præcipit se de templo iecit. Haud multo post, æstus quidem ingens, ac pestilentia urbem inuadit. Consultum igitur de ciuitatis salute oraculum respondit, Neptuni illam esse iram, non quieturam donec Actæonis mortem uindictarint. His Archias auditis (namque is oraculo intererat) Corinthum quidem minimè rediit, sed in Siciliam naui peruectus, Syracusas cōdidit, cumque ibi duas filias suscepisset, à Telepho, cuius florem ætatis decerpserat, quique in Siciliam secum nauigarat, per insidias est interemptus.

Vir pauper, Scedafus nomine, habitabat in Leuctris, qui est Thespïensis agri exiguus pagus: huic filiae duæ fuerunt, Hippo & Miletia, siue (ut quidam aiunt) Theano & Euexippa. Erat autem Scedafus uir probus, atque aduersus hospites perhumanus, tametsi ille haudquaquam multa possidebat. Cum ad eum igitur duo Spartani adulescentes accessissent, perlibenter accepti sunt. Exarserunt illi uirginum amore, quoque minus quid auderent, Scedasi probitate prohibebantur. Perrexerunt igitur in Pythonem, quo uidelicet iter instituerant, consultoque (ut res tulit) deo, domum regrediebantur, factoque per Boeotiam itinere, in Scedasi rursus domū se recipiunt. Is forte fortuna peregrè aberat, sed eius filiae eos de more accipiunt: qui

Ang. Polit.

o 3 cum

cum puellas incustoditas offendissent, uim in eas faciunt: quas cum supra modum excepta contumelia sese misere afflictae uideret, ambas interficiunt, iactisq; in puteum cadaueribus, abeunt. Reuersus Scedasus, puellas quidem nusquam uidet, omnia uero, quae relicta a se forent, salua offendit, incertusq; diutius rerum omnium perstitit, donec admurmurante catella, & nunc ad se cursitante, nunc ad puteum frequentius redeunte, coniecit id quod erat, atq; ita filiarum corpora extraxit. Cum uero ei uicini dicerent, uidisse se, qui eius domum pridie eius diei ingrederentur, Lacedaemonios illos, qui & superioribus diebus apud eum ipsum diuertissent, transactum ab iisdem facinus proculdubio intellexit. Nam & superioribus diebus saepe ipsas puellas laudabant, quicq; eas despiciaturos essent, beatissimos predicabant. Lacedaemonem itaq; proficisci statuit, remq; omnem ad Ephoros deferre. Sed cum ad Argiuorum peruenisset agrum, noctu praeuetus in diuersorio resistit. Ibi & senem alium offendit Orei ciuem, quod in Estigatide agro oppidum est. Quae cum & gementem, & Lacedaemonios diris agentem uideret, interrogauit: Ecquod nam is malo a Lacedaemoniis esset affectus. Narrauit ille subditum se esse Spartanorum ditioni, missum uero Oreum, qui magistratu fungeret Aristodemum, omni prorsus crudelitate atq; iniquitate usum esse. Nam cum (inquit) filium meum amaret, neq; precando quicquam pollicitandoq; efficeret, ad uim conuersus, eum de palaestra rapere aggressus est: prohibente uero id palaestrae magistro, ac nonnullis adulescentibus opem ferentibus, statim quidem Aristodemus digressus est: postridie autem instructa triemi adulescentem rapit, atq; in ulterius littus traectum uiolare nititur, fortiusq; reluctantem gladio iugulat. Tum in Oreum regressus conuiuium celebrat. Ego uero interim facinus indignum audio, natiq; corpus humi mando. Tum Spartam contendo, remq; omnem ad Ephoros defero, cuius illi rationem prorsus nullam habuerunt. His Scedasus auditis, uehementer perturbatur. Nam et sui rationem nullam habitum iri existimabat: ita uicissim hospiti suam calamitatem narrat. Cohortatur ille, ne ad Ephoros accedat, sed in Boeotiam redeat, liberisq; suis tumultum condat. Minime id tamen Scedaso persuadet. Pergit igitur Spartam, atq; Ephoros conuenit. neglectus ab his, reges adit. Mox populares singulos ambiens, suam calamitatem conquerit. Quae cum omnia frustra cecidissent, tum uero Scedasus mediam per urbem currere, manus ad solem tendere, tum ferire humum, furias inuocare, postq; haec omnia sibi mortem consciuit. Haud multo igitur post poenas Lacedaemonij dederunt. Nam cum uniuersae Graeciae imperitarent, omneisq; urbes praesidijs firmassent: Thebanus Epaminundas, quotquot suae urbis praesidium teneret, ad unum trucidauit. Insurgentibus uero in bellum Lacedaemoniis, occurrunt Thebani ad Leuctra, loci uidelicet auspiciu captantes. Nam & antea ipso loco libertatem recuperarant, quo uidelicet tempore Amphictyon a Stheneleo in exilium pulsus, in Thebanorum urbem confugit: qui cum Chalcidenses uectigales fecisset, tributum imunes Thebanos reddidit: quippe qui Chalcodontem Euboeensium regem interfecerit. Fusi igitur, caesiq; ad unum Lacedaemonij omnes ad ipsum natatum Scedasi monumentum. Ferunt autem priusquam in pugnam prodiretur, Pelopidae unus ex Thebani exercitus militibus, signis quibusdam, quae aduersa putarent, exterrito Scedasum in somnijs uisum, qui bono esse animo iuberet: uenire enim Leuctra Lacedaemonios, supplicium sibi suisq; natabus persoluturos: simulq; iuberet, ne ante in pugnam prodirent, quam equi candidum pullum, qui paratus afforet, ad uirginum sepulchrum immolarent. Pelopidam uero, militantibus adhuc in Tegea Lacedaemoniis, misisse in Leuctra dicunt, qui de eo sepulchro inquireret, neq; omni ab indigenis comperita, optima imbutum spe, eduxisse exercitum, atq; ita uictoriam reportasse.

Phocus

Phocus Bœotius quidem genere erat, utpote à Glifante: unicam hic filiam habuit, forma atq; modestia præcellentē. Triginta illam Bœotiorū primarij adulescentes uxore sibi quisq; postulabant. Phocus uerò alias ex alijs nūptiarū moras necebat, metuens uidelicet, ne qua uis inferretur: postremò rogantibus illis, Pythium dixit eius se optionis consulturū. Id auditū ægerrimè tulerunt, Phocumq; ipsum facto impetu interemerunt. In ipso aut tumultu fugitans puella, per agros errabat, sequebant uerò adulescentes. Sed cum ea in agricolas incidisset, qui triticum in area coaceruarent, salutē per eos consecuta est: occuluerunt enim ipsam agricolæ in tritico, atq; ita à persequentibus transmissa est. Quæ cum euasisset, celebritate, quæ Bœotijs omnibus cōmunis foret, obseruata, Coroneam profecta, ad Itoniæ Mineræ aram supplex consedit. Ibi procorū iniquitatē narrans, nomē simul cuiusq; ac patriā edocebat. Miserabant itaq; Bœotij puellā, atq; adulescentibus succensebant. Ei uerò, cum hæc audissent, in Orchomenū confugiūt, à quibus repulsi, ad Hippotas abierunt, qui uicus prope Heliconē inter Thebas & Coroneam situs erat. Ab his igitur suscepti sunt. Post hæc mittunt Thebani, qui Phoci interfectores sibi dedi postulent. Quod ubi minimè impetrant, bellū eis Thebani unā cum cæteris Bœotijs inferūt. Eius belli imperator Phœdus fuit, qui tum princeps Thebanorū erat. Expugnato igitur uico munitissimo, quiq; intra ipsum erant, ad extremā sitim redactis, cōprehensos Phoci interfectores cōburunt, indigenas uerò ipsos in seruitutē abducunt, dirutisq; mœnibus, ac domibus, agrum Thebani inter se, Coroneiq; diuiserunt. Fectur uerò nocte ipsa, quæ Hippotarum captiuitatē præcesserit, uocem sæpius ex Helicone auditam, quæ diceret, adsum: procos aut triginta uocem illam, ut quæ Phoci esset, agnouisse. Qua uerò die ad bellū prodierunt, monumentū senis, quod in Glifante foret, croco fluxisse tradit. Phœdo aut Thebanorū principi atq; imperatori à pugna redeunti nuntiatum, filiam sibi natam, quam ille, accepto auspicio, Nicostratam appellauerit.

Alcippus genere quidē Lacedæmonius erat, ducta uerò Damocrita uxore, binos ex ea fœminæ sexus liberos suscepit. Is cum & optimè ciuitati consuleret, & ea ageret, quæ esse è repub. intelligeret, inuidiam in se eorum concitauit, qui aduersas ei partes in repub. fouerēt, à quibus falsis sermonib. persuasi Ephori, uelle Alcippum leges dissoluere, exilio uirū mulctarunt. Exiuit ille quidē Sparta. Damocrita uerò uxor, quæ se uiro comitem unā cum filiabus præbere uellet, prohibita est. Quin & eius bona publicarunt, ne dos uirginibus superesset. Sed cum nonnulli puellas sibi ob paternam uirtutē uxores postularent, senatuscōsulto ab inimicis prohibiti sunt uxores illas accipere, quippe qui de ipsarum matre uotum dicerent auditum, ut sibi q; ocysime liberi ex natabus orirentur, qui patrem uindicarent. Cum igitur undecunq; Damocrita impugnare, communem quandam totius populi celebritatem obseruauit, ad quam mos erat, ut unā cum uirginibus, domesticisq; omnibus atq; infantibus mulieres conuenirent: quæ uerò ex nobilitate essent, seorsum ipsæ à cæteris, in magno quodā androne pernoctabāt. Ibi illa gladio sub uestē accincta, comites secum filias educit, noctuq; in templum proficiscitur, obseruatoq; tempore, quo omnes mysterio interforēt, cum occlusæ fores essent, magnam lignorum uim ad eas constipauit, quippe quæ ad manum, præstoq; forent, ad sacrorum usum conuecta. Tum ignem immisit: accurrētib; autem auxilio uiris, filias ipsa suas, tum sese ipsam Damocrita gladio interfecit: quapropter cum minimè haberent, in quos iram effunderent, extra fines Damocritæ natarumq; corpora proijciunt. Quamobrem irato deo ingens ille traditur Lacedæmone terræ motus extitisse.

MAGNI ATHANASII IN PSAL-

MOS OPVSCVLVM, ANGELO POLI-

tiano interprete.

MNIS quidē scriptura diuina magistra est uirtutis, & uera fides: sed liber Psalmorum habet etiam quodammodo imaginem status animarū. Vt enim qui adit regem, prius ipse habitū uerbaq; cōponit, ne fortē imperitus habeat: sic diuinus hic liber curren-tes ad uirtutē, & eos qui uitam saluatoris in corpore cognoscere gestiunt, admonet prius per lectionem motionū omniū, quibus anima afficitur, deinde de uarijs format instruitq; sermonibus. Potest igitur unusquisq; in Psalmis motū statumq; animæ suæ deprehendere, atq; ita figuram quisq; disciplinamq; suam quibusq; uerbis placere deo possit. Et quibus uerbis sese corrigere ualeat, & deo agere gratias, ne si præterq; fas est dicat, incidat in impietatē. nō solū em̄ de operibus, sed de omni otioso uerbo reddēda apud iudicē ratio est.

Si igitur beatū aliquem dicere uelis, habes quomodo, & quamobrē, & quem dicas, in Psalmis. I. Beatus uir qui non abiit. xxxi. Beati quorum remissæ sunt. xl. Beatus qui intelligit super egenum. lli. Beatus uir qui timet dominum. & cxxvii. Beati omnes qui timeant dominum:

Si conqueri Iudæorum contra saluatorem insidias, habes i i. Quare fremuerunt gentes.

Si te tui persequuntur, & multi insurgunt aduersum te, lli. psalmum dicas: Domine quid multiplicati sunt.

Si autem ad hunc modum tribulatus inuocasti dominum, & quoniam exaudiuit, agere uis gratias, canito llii. Cum inuocarem. & cxliii. Dilexi, quoniam exaudiet dominus.

Si uides insidias tibi à malignantibus fieri, & auribus percipi cupis orationem tuam, canito psal. v. Verba mea auribus percipe.

Si minas Dei sentis, & inde territum te uides, dicere potes psalmum vi. Domine ne in furore tuo. & xxxvii. Domine, ne in furore, & c. Quoniam sagittæ æ, & c.

Si autem consiliū ineunt aliqui contra te, quemadmodū Achitophel contra David, & hoc aliquis tibi nuntiet, cane vii. Domine deus meus in te speraui. Et confide in eo qui te liberabit.

Cernens autē gratiam saluatoris circumquaq; diffusam, & restitutū saluti genus humanum, si alloqui dominū uis, cane viii. Domine dominus noster, quam admirabile est nomen tuum.

Si rursus canere uis pro torcularibus, deo gratias agens, habes viii. Domine dominus noster, & lxxx. Exultate deo saluari nostro.

Si coerceri inimicū uis, & creaturam saluari non confidens in teipso, sed in dei filio, dic ix. psal. Confitebor tibi domine in toto corde meo.

Si quis te metu afficere uelit, tu confidens in domino cane x. In domino confido, quomodo, & c.

Si multorū superbiam & malitiam uides abūdare, ita ut nihil sit inter homines sanctū, confuge tu ad dominū, & dic xi. psalmū: Saluum me fac domine.

Si diutius perseuerant aduersariorum insidiæ, ne teipsum negligas, quasi tui dominus sit oblitus, sed inuoca dominum canens xxvi psalmum: Dominus illuminatio mea, & c.

Si quos

Si quos audis blasphemantes contra providentiam, ne sis tu quidem particeps eorum impietatis, sed ad deum cōfugiens, dic **XIII**. Dixit insipiens in corde suo, non est deus. Corrupti sunt. & **LII**. Dixit insipiens, &c.

Si scire vis qualis est regni cōlorum ciuis, cane **XIII**. Domine quis habitat in tabernaculo tuo.

Si tibi oratione opus est, propter resistentes tibi, & circumdantes animā tuam, cane **XVI**. Exaudi domine iustitiam meam. & **LXXXV**. Inclina domine aurem tuam. & **LXXXVIII**. Misericordias domini in æternum cantabo. & **CX**. Domine clamaui ad te, exaudi me.

Si scire vis quo pacto Moyses orabat, habes **LXXXIX**. Domine refugium factus es nobis.

Si euasisti ab inimicis, & liberatus es à persequentibus te, cane tu quoq; **XVII**. Diligam te domine fortitudo mea, &c.

Si miraris ordinem rerum creatarū, & diuine providentiæ gratiā, cane **XVIII**. Cœli enarrant gloriā dei, &c. Et **XXVII**. Ad te domine clamabo, &c.

Si tribulatos uides, consolare eos, & pro eis orans dic uerba psalmi **XIX**. Exaudiat te dominus in die tribulationis, &c.

Si te custodiri à domino uides, & prosperè agere gaudens cane psalmū **XXI**. Dominus regit me, &c.

Si cōtra te irruunt inimici, eleua animam ad deū, & dic **XXIII**. Ad te domine speraui animam meam, &c. & frustra eos iniquè agentes uidebis.

Si perseverauerint inimici, & sanguinolētis manibus abstrahere, uel occidere te quærūt, ne des homini iudicium. Suspecta enim sunt humana omnia. Sed deū iudicem postulans: ipse enim solus iudex est: dic **XXV**. Iudica me domine, quoniam ego, &c. **XXXIII**. Iudica domine nocētes me. & **CXLII**. Iudica me deus, & discerne causam meam.

Si autem sœuius insent, & multitudo instar castrorum sint inimici, despiciētes quasi ne unctus quidem sis, nihil formidans cane **XXVI**. Omnes gentes plaudite manibus, &c.

Si rursus impudentes sint, qui insidiant, minime illos curans, cane ad dominū, quæ sunt in psal. **XXVII**. Magnus dominus, & laudabilis nimis.

Si scire vis quomodo gratias acturus accedere ad deū debes, intelligibiliter intelliges, cane **XXVIII**. Audite hæc omnes gentes, &c.

Deinde renouans domū tuam, & animam, quæ dominū suscepit, & sensibilem domū, in qua corporaliter habitas, age gratias, & dic **XXIX**. Deus deorū dominus locutus est. & **CXXVI**. Nisi dominus ædificauerit, &c.

Si te odiū haberi propter ueritatem ab amicis & propinquis uides, ne remitte studiū, ne ue aduersantes extimesce, sed futura cogitās, cane **XXX**. In te domine speraui, non confundar in æternum.

Si baptizatos uides à corruptibili generatione liberatos, diuinam benignitatē admirans, cane **XXXI**. Beati quorum remissæ sunt iniquitates.

Si canere uis inter multos iustos uiros, & rectè uiuētes colligēs, cane **XXXII**. Exultate iusti in domino, rectos decet collaudatio.

Si incidisti in hostes, & eos prudenter euitasti, atq; insidias effugisti, & ob id agere uis gratias, conuoca mites homines, & cum eis cane psal. **XXXIII**. Benedicam dominum in omni tempore.

Si uides iniquos in malum certare, ne putes secundū naturam esse in illis peccatum, quemadmodum hæretici quidam, sed dic **XXXV**. psal. Dixit iniustus, ut delin-

ut delinquat in semetipso, nō est timor dei ante oculos eius, & uidebis quod ipsi met peccandi causa sunt.

Si malos iniqua agentes cernis, & contra paruos superbiētes, & admonere uis aliquos, ne istos attendant, aut æmulentur, quoniam cito extinguentur, dic & tibi & alijs xxxvi. Noli æmulari in malignantibus, &c.

Si statuisti habere tui curam, & uides insidiantē aduersariū: maximē enim contra tales excitatur, ac uis temet in eum parare, cane xxxviii. psal. Dixi custodiam uias meas, &c.

Si multos uides pauperes & mēdicos, ac misereri uis, potes & eos qui iam sunt miseri, probare, & alios ut idem agant hortari, dicēs xl. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, &c.

Si desiderium habes erga deū, inimicos audis exprobrantes, ne perturberis, sed intelligens immortalem fructum, qui ex hoc desiderio nascitur, consolare animā tuam spe erga deum, & hac releuans mitigansq; uitæ dolores, dic xli. psalmum: Quemadmodum desiderat ceruus ad, &c.

Si recordari frequēter uis beneficia dei, quæ patribus fecit, & in exiru de Aegypto, & in deserto, & quomodo deus quidem bonus, ipsi aut ingratī, habes xlii. Deus auribus nostris audiuit. item lxxvii. Attendite popule meus, &c. lxxxviii. Misericordias domini in æternum cantabo, &c. ci. Domine exaudi orationem meam, & clamor, &c. cv. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum, &c. cvi. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicāt qui cxiii. In exitu Israel de Aegypto, &c.

Si confugiens ad deum euasisti, quæ aduersus te dicta sunt, & gratias agere uis deo, & narrare eius erga te benignitatem, habes xlvi. Deus noster refugium & uirtus.

Si peccasti, & conuersus poenitentia afficeris, & uis misericordiā cōsequi, habes confessionis uerba in psalmo l. Miserere mei deus secundū magnam misericordiam tuam, &c.

Si calumniam passus es apud malū regem, & diabolū uides gloriantem, secede & dic quæ sunt in li. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate.

Si qui te persequuntur & calumniantur, prodere uolētes, sicut Pharisei Iesum, & alienigenæ Dauid, ne tædio marcescas, sed confidens in domino, cane liii. Deus in nomine tuo saluum me fac. & lv. Miserere mei deus, quoniam concitauit me homo.

Si autem concurrat persecutio, & non cognoscens in speluncam ingrediatur, in qua tu absconderis, ne metue: habes enim in hac necessitate utilia, cum ad consolandum, tum ad memoriā rei colendam uerba in lvi. psalmo: Miserere mei deus, miserere mei, quoniā in te confidit anima mea. & cxli. psalmo: Voce mea ad dominum clamaui.

Si obseruari domum qui insidiatur iusserit, ut effugeris, age gratias deo, & in tabulis animæ tuæ rem incidens, dic lviii. Eripe me de inimicis meis deus meus.

Si exprobrent inimici, qui tribulant te, & loquacius detrahant, qui amici esse uidentur, & in exercitatione tua labores aliquantulum, potes inuocare tu quoq; deum, dicens quæ sunt in liii. psalmo: Cum inuocarem, exaudisti me deus iustitiæ meæ.

Contra hypocritas, & in facie gloriantes, dic ad eorum conuersionem lvi. psalmū: Si uerē utiq; iustitiam loquimini, rectē iudicate filij hominum.

Si asperē

Si asperè irruant in te, & capere animam tuam uelint, oppone illis subiectionem tuam ad deum, & bono animo sis: quò enim magis insauiunt illi, eò magis domino subijcientur: dic autem psalmum L X I. Non ne deo subiecta erat anima mea? &c.

Si persecutionem fugiēs in desertum concesseris, ne metuas quasi solus ibi sis, sed habens deum, & ad ipsum diluculo surgens, cane L X II. Deus deus meus ad te de luce uigilo.

Si perterrefaciant inimici, nec struere insidias desinant, et omnia inquirant aduersum te, etiam si pluri sint, ne cesseris. Sagittæ enim paruulorum erunt horum plagæ, si cecineris L X III. Exaudi deus orationem meam, cum deprecor. & L X V II. Exurgat deus, & dissipetur inimici eius, & fugiant, qui odiunt eum à facie eius. L X IX. Deus in adiutorium meum intende, domine, &c. Et L X X. In te domine speraui, non confundar in æternum.

Si canere deum uis, habes L X I I I. Te decet deus hymnus in Sion, &c.

Si quos imbuas resurrectionis mysterio, habes L X X I X. Qui regis Israel, intende, &c.

Si misericordiã à deo petis, cane psalmũ L X V I. Deus misereatur nostri, & benedicat nobis.

Si uideas impios in pace prosperari, ne scandalizeris, ut commouearis, dic tu quoq; L X X I I. Quàm bonus Israel deus, his qui recto sunt corde.

Si irascitur populo deus, habes uerba quibus hunc consoles, in L X X I I I. Vt quid deus retulisti, &c.

Si confessione tibi est opus, cane L X X. In te domine speraui, &c. L X X I I I I. Confitebuntur tibi deus, &c. X C I. Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo, &c. C I I I I. Confitemini domino, & inuocate nomen eius. C V. Confitemini domino quoniam bonus, &c. C V I I. Paratũ cor meum deus, &c. C X. Confitebor tibi domine in toto corde meo. C X I I. Confitemini domino quoniam bonus. C X X X V. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius. & C X X X V I I. Confitebor tibi domine in toto corde meo, quoniam audisti uerba oris mei.

Si uituperare gentilem uis, & hereticos, ut apud quos dei cognitio non est, potes intelligendo canere, & dicere quæ sunt in psal. L X X X V. Inclina domine aurem tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper sum ego.

Si occupauerint inimici effugia tua, & magnopere tribuleris, quanquam perturberis, ne despera, sed ora, & si clamans exauditus fueris, age Deo gratias, dicens quæ sunt in psalmo L X X V I. Voce mea ad dominum clamaui, uoce mea ad deum, &c.

Si perseuerantes inimici irruerint, & polluerint domum dei, ac sanctos occiderint, & eorum corpora uolatilibus cœli proiecerint, ne metuas illorum crudelitatem, sed cõpatiens patienbus, dic psal. L X X V I I I. Deus uenerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.

Si canere uis domino in celebritate conuocatis dei seruis, cane L X X X. Exultate deo adiutori nostro, iubilate Deo iacob, & X C I I I I. Venite exultemus domino, iubilemus deo salutaris nostro.

Si rursus inimici congregentur undiq; & minentur domui Dei, conspiratiões contra pietatem, ne te multitudo & potentia illorum perturbet, habes uelut anchorã spei uerba quæ sunt in L X X X I I. Deus quis similis erit tibi? ne taceas, neq; compescaris deus.

Si uides

Si uides domum dei & æterna eius tabernacula, & desiderium habes ad illa sicut habebat apostolus, dic & tu LXXIII. Quàm dilecta tabernacula tua, &c.

Si cessauerit ira, & soluta captiuitas fuerit, habes quibus gratias deo agas LXXIII. Benedixisti domine terram tuam, auertisti captiuitatem iacob. & CXV. Credidi propter quod locutus sum, &c.

Si discordiam catholicæ ecclesiæ aduersus schismata cognoscere uis, & illos conuerrere, potes dicere quæ sunt in psal. LXXXVI. Fundamenta eius in montibus sanctis.

Si exhortari teipsum uis, & alios ad religionem, ac persuadere, quod spes in deum non confundit, sed intrepidam reddit animam, lauda deum, dicens quæ sunt in psal. XC. Qui habitat in adiutorio altissimi, &c.

Si canere uis sabbato, habes XCI. Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo altissime.

Si gratias agere uis dominico die, habes XIII. Dixit insipiens in corde suo, non est deus, &c.

Si canere uis in secunda sabbati, habes quæ sunt in XCIII. Venite exultemus domino, &c.

Si canere uis parasceue, habes laudationem in XCII. Dominus regnauit decorem indutus est, &c. Tunc enim domus ædificata est, quamuis circumire conati sunt hostes. Atque ideo triumphale carmen canendum est ipsi deo.

Si captiuitas fuerit, ac uastata domus, rursusque ædificata, cane quæ sunt in XCV. Cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra.

Si uexata terra fuerit ab hostibus, & deinde quiescat, regnante domino, habes quem canas XCVI. Dominus regnauit, exultet terra.

Si uis quarta sabbati canere, habes XCIII. Deus ultionum dominus, deus ultionum liberè egit. Tunc enim traditus ulcisci mortem cepit, & de ea triumphare: cum igitur Euangelium legens uideris iudeos consilium ineuntes aduersus dominum, & ipsum audacter stare pro nobis aduersus diabolum, cane quæ sunt in XCIII. ut dictum est.

Si uides providentiam domini in omnia, & dominiū ipsius, & uis imbuere aliquos ipsius fide & obedientia, cum persuaseris prius, ut confiteant, cane XCVIII. Iubilare deo omnis terra.

Si potestatem iudicandi in eo cognoscis, & quod misericordiæ iudicium admittens iudicat deus, atque accedere ad ipsum uis, habes ad hoc uerba C. psal. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine.

Si propter imbecillitatem naturæ nostræ assidue uis uitæ malis aliquando, ceu medicus, tædio afficeris, & consolari te uis, habes psal. CI. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te ueniat.

Et quoniā conuenit semper & in omnibus agere deo gratiam, quando ipsi benedicere uis, habes quo tuam animam adhorteris CII. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius, &c. & CIII. Benedic anima mea dominum, domine deus meus magnificatus es uehementer.

Si laudare uis deum, & scire quomodo ob aliquod oportet laudare, & quæ uerba dicere laudans debet, habes CXII. Laudate pueri dominum, laudate nomen domini, &c. CXVI. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. CXLV. Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita mea, psallam deo meo quæ diu fuero. CXXXII. Ecce quæ bonum, &c. CXLVI. Laudate dominum, quoniam bonus est psal. CXLVII. Lauda Hierusalem dominum, lauda deum tuum.

tuum Sion. CXLVIII. Laudate dominum de cœlis, &c. CXLIX. Cantate domino canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. CL. Laudate dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius.

Si habes fidem, quemadmodum dominus dixit, & credis in his quæ orans loqueris, dic CXV. Credidi propter quod locutus sum.

Si te ascendentem sentis actionibus sicut dicas his obliuiscor autem qui præcedunt contendo, habes in unoquoque processu, quæ dicas quindecim graduû Canticâ.

Si captiuitatus es alienis cogitationibus, & sensisti te abduci, & poenituit, desine deinceps, & manens ubi te peccantē deprehendisti sede, ac luge tu quoq; quemadmodum fecit populus, dicens quæ sunt in CXXXVI. Super flumina Babylo- nis illic sedimus, &c.

Si tentationes putas esse tui probationē, age post tentationes gratias deo, dicēs CXXXVIII. Domine probasti me, & cognouisti me.

Si teneris rursus ab inimicis, & liberari uis, dic CXXXIX. Eripe me domine ab homine malo, à uiro iniquo eripe me.

Si orare uis, & deprecari, dic V. Verba mea auribus percipe. CXL. Domine clamaui ad te, exaudi me. CXLI. Voce mea ad dominum clamaui, uoce mea dominum deprecatus sum. CXLII. Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam. CXLV. Lauda anima mea dominum, &c.

Si inimicus tyrānus insurrexit aduersus populū, tu quoq; sicut David Goliath, ne timeas, sed unā cum David crede, & canens dic CXLIII. Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prælium.

Si bonitatem dei & in te, & in omnes recolis, & benedicere deo uis, dic uerba quæ David dixit in LXXXIII. Benedixisti domine terram tuam, &c.

Si cantare uis domino, habes quid dicas XCIV. Cantate domino canticum nouum, &c. XCVII. Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit.

Si paruus fortē in aliquo usu fratribus antepōneris, ne extollaris contra ipsos, sed dans gloriam deo, psalle tu quoq; CLI. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate, qui proprius dei es. alias CL. Laudate dominum in sanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius.

Si canere uis obedientiam habentem alleluia, habes CIIII. Confitemini domino, & inuocate nomen eius. CV. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur potentiam domini. CVI. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicant nunc qui, & CX. Confitebor tibi domine in toto corde meo. CXI. Beatus uir qui timet dominum, in mandatis eius uolet nimis. CXII. Laudate pueri dominum, &c. CXIII. In exitu Israel de Aegypto, &c. CXIII. Dilexi quoniam exaudiet dominus. CXV. Credidi, propter quod locutus sum. CXVI. Laudate dominum omnes gentes. CXVII. Confitemini domino quoniam bonus, &c. Dicat nunc Israel. CXVIII. Beati immaculati. CXXXIII. Laudate nomen Domini. CXLV. Lauda anima mea dominum, &c. CXLVI. Laudate dominum, quoniam bonus est psalmus. CXLVII. Lauda Hierusalem dominum. CXLVIII. Laudate dominum de cœlis. CXLIX. Cantate domino canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. & CL. Laudate dominum in sanctis eius, &c.

Si seorsum uis canere de saluatore, habes de eo in quouis psalmo. Præcipue uero habes XLIII. Ad te domine leuaui animam meam. CX. Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, &c. indicantes ipsius ex patre legitimam genera-

Ang. Polii.

p tionem

tionem, & corporalem eius præsentiam. x. autem, scilicet, In domino confido. & LXVIII. scilicet, Saluū me fac deus. prædicentes de diuina cruce, & quantū pro nobis insidiarū suscepit, & q̄ multa passus est. & II. Quare fremuerunt gentes. & CVIII. Beati immaculati: significantes Iudæorū insidias, & malignitatem, & Iudæ Schariotti prōditionem. Item x x. Domine in uirtute tua. x L I x. Deus deorum dominus locutus est. & LXXI. ostendentes regnum eius, & iudicandi potestatem, & eius præsentiam in carne. x. autem, Conserua me domine, quoniā speraui in te, & c. indicat eius in carne resurrectionē gloriosam. x x I I I I. Domini est terra & plenitudo eius. & LXXVI. Omnes gentes plaudite manibus, & c. nūntiant eius in cœlum ascensum. x C I I. Dominus regnauit. x C V. Cantate domino canticum nouum, cantate, & c. x C V I I. Cantate domino canticum nouū, quia mirabilia fecit. x C V I I I. Dominus regnauit, irascantur populi: si leges, speculari poteris, quæ dominus nobis beneficia per passionem contulit.

Talis est stylus & character Psalmorū, ad hominum utilitatem.

ANGELI POLITIANI AD MAGNA-

NIMVM LAURENTIVM MEDICEM, PETRI F. IN

Platonis Charmidem, è Græco à se in Latinum conuersum, Præfatio.

V. M. sæpe mecum animo reputarem, magnanime Laurenti Medices, & tanq̄ ex alta quadam specula humanæ huius uitæ conditionem intuerer, illud in primis cū admirabile mihi, tum miseratione dignissimū uisum est, quod cum omnes homines pari quidē studio ad felicitatē ipsam tanq̄ ad portū aliquem tutissimā uiam affectent, adeo tamē pauci tanta præsertim, tam multorum inuestigatione existerent, qui ad eam adipiscendam recto uirtutis itinere ingrederentur. Sed cū & natura quidem ipsa ad felicitatis indagatiōē quosdā quasi igniculos nostris mentibus inseruerit, & (quod in Protagora Plato ait) neminem omnium non inuitum peccare sapiētes arbitrentur, illud mihi profectō maximē extare uisum est, omnem malorum omniū causam, quæ quidem humano generi plurima sanē atq̄ acerbissima incubuerint, quibusq̄ uniuersa uita nostra uelut turbulentissimis tempestatibus hinc atq̄ illinc perpetuō iactetur, non tam nostra nobis uoluntate, q̄ illius inueniendæ difficultate emanasse. Hinc itaq̄ effectum est, ut quæ homines singuli per se ipsi nacti sint, ea quidem mordicus teneant: alienis uerō, atq̄ ad se minimē pertinentibus, dies noctesq̄ pro se quisq̄ anxie inhient, multoq̄, q̄ quorum ipsi potiti sint priora ea, ac potiora esse arbitrentur. Atq̄ illi quidem nauibus, ut est apud Flaccum, atq̄ quadrigis bene uiuere petētes, & tanquam inter omnis generis margaritas, preciosam unam, de qua diuina sapiētia locuta est, in tenebris peruestigantes, cū neq̄ pondere, neq̄ tactu, neq̄ item magnitudine eam à cæteris discernere ualeant, concursant temerē, & rixantur inter se, atq̄ infidis quibusdā imaginibus allekti, dum id quod indagatur, habere se ambigunt, neq̄ omittere quas legerint, neq̄ à quærendi labore, obstinatis iam animis desistere audent. Nempe uerō hoc illud est, quod Homerus ille noster diuinæ sapientiæ quasi quidam Oceanus, herbam quam moly uocat, quaq̄ Vlysses à Ioue per Mercuriū accepta, quasi quodam antidoto contra Circes ueneficia usus sit, nigra quidē radice ipsam, flore autē lacti q̄ similimo, uirisq̄ mortalibus inuētū difficilissimam esse dicit. Quapropter cū tantis simus ignorantie tenebris prepe-

dicti

diti, tantisq; idcirco laboribus ac periculis exerceamur, non minus profectò nobis, q̃ Homérico illi Diomedì & uulnere & sudore in conferta hostiũ acie laboranti, sapientissimæ Palladis, hoc est, sanctissimæ philosophiæ auxiliũ implorandum est, quæ & ipsa nobis omnẽ illam, quæ nostris nunc oculis obducta mortales hebetat uisus, atq; humida circum caligat, nubem eripiat, ut (quod diuinẽ idẽ Homerus cecinit) sit nobis lumine promptũ Purgata iam in luce hominem spectare, deumq;. Nisi enim philosophiã ipsam totius uitæ ducẽ, & uirtutis, ut ille inquit, indagatricẽ atq; expultricẽ uitiorũ assequamur, quæ immortalis dei munere e cœlo in terras ad regendũ gubernandumq; hominẽ demissa est, nunq; profectò nobis uel pura in luce resurgere, uel preciosam illam margaritam nostro (ut aiunt) Marte eruere, uel ab humana huius uitæ illecebris, quæ nos Circæi poculi instar in feras bestiasq; conuertunt, ullo pacto euadere licebit. Verumenimvero ut nò ex omni ligno, ueteri prouerbio, Mercurius fingitur: ita profectò nò cuiusuis naturæ est intima philosophiæ adyta penetrare. Qui enim animo angustò sordidoq; essent, rerumq; humiliũ cupiditatibus mancipato, eos Plato in eo quem de Rep. inscripsit libro, à sacrosanctæ philosophiæ limine, ceu profanos quosdam, atq; ad eam capessendã minimẽ idoneos, nò iniuria ablegauit. Haud enim quaquã fieri posse arbitratus est, ut quem animũ sordida illa rerũ ignobiliũ cura occupauerit, eo ipso humanarũ diuinarumq; rerũ scientia cõprehenderetur. Est etiam Platonis eiusdẽ in Phœdone uera illa, & tibi Laurenti certẽ non inaudita uox, par omnino esse, ut qui ad sapientiẽ studiũ se conferant, prius quidẽ emoriantur, animumq; ipsum ab omni corporis sensu contagioneq; auertant, & quasi in suũ ius, suamq; libertatẽ uindicent. Quod cum ita habeat, nihil profectò minus sapientiẽ studio cõsentaneũ esse potest, q̃ cibi potionisq; ac scœdioris etiã corporis uoluptatis, uestis præterea, & calceorũ, aliorumq; huiuscemodi nimia appetitio, & cura, quæ ipsius tantũ corporis cultui, usuiq; nulla animi participatione subministrẽt. Quamobrem cum ad philosophiã ingredientibus prima nobis censorio quasi supercilio temperantia occurrat, eademq; diligenti examine multũ ac diu pensitatos ad rẽcondita usq; sapientiæ arcana comitet, nemini profectò obscurũ uideri potest, ingens omnino quiddã, atq; eximiũ, maiusq; multo, q̃ quantũ faciliẽ prestare homines possint, suscipere, ac profiteri eos qui se philosophi nomine, maximeq; Platonici censere nò erubescant. Itaq; cum cõplures id temporis garrulos, nugaces, putidulos, ineptos, eosdem leues, pusillos, inuidos, gloriosos, avaritiæ, luxuriæq; iuxta addictos, animaduertẽtẽ, qui hoc sanctissimũ philosophi nomen illotis (ut ita dicã) manibus harpyiarũ mœre attrectare et cõtaminare nefas nò purẽt, atq; in ipsum academiæ sacrariũ refractis iam pudoris ac reuerentiæ claustris, quasi canes in templũ temerẽ impudenterq; irrumpant, opẽrepreciũ facturũ me existimaui, si quem ego uel ab ipsis inferis tantæ temeritatis uindicem excitare, qui aut interdito cum leuiculis hisce abiectissimisq; homunculis cõtenderet, aut ex iure manu confertũ uocaret, quòd in alienas (ut inquit Cicero) possessiones tam temerẽ irruissent. Atq; ego quidẽ cum ad eum qui hoc prouinciæ susciperet perquirendũ toto animo & cogitatione conuerterer, in ipsum peropportunẽ incidi Platonẽ, philosophorũ omniũ sine controuersia parentẽ ac deum, totiusq; sapientiæ quasi quoddã (ut aiunt) terrestre oraculũ. Qui cũ per diu sanẽ (ut uidebat) latinẽ sciẽdi auidissimus fuisset, libenter equidẽ ego hanc ab eo gratiã, quam uidebam uelle, iniui, eumq; pauculis admodũ diebus, quos apud me sit diuersatus, latinũ sermonem edocui. Quem quidẽ ille (quæ sua est docilitas) ita sanẽ auidẽ celeriterq; arripuit, ut ad litẽ iam ipsam philosophorũ simijs intendẽdam omni studio accingi

Ang. Polit.

p 2 uidere.

uideretur. Quapropter cum te unum, magnanime Laurenti Medices, id quod uideri aliquando ille per te impense cupiebat, ex uniuersa hominum multitudine existere intelligat, qui & temp. sapienter geras, & philosophiam omnium bonarum artium parentem longo iam tempore exulante, quasi postliminio in patriam reuoces, nihil profecto antiquius habuit, quam ut euestigio incredibili quodam animi ardore, maximaque alacritate uisum te, salutatumque, tuaque uirtuti, quoad eius fieri posset, gratulatum accurreret. Te unum sibi tam iusta in causa iudicem, praecipue nuncuparet. Te cum ut cum optimo academiae patrono, acceptas identidem a simiolis istis iniurias contumeliasque libenter exposculetur. Tecum de hac ipsa, quam saepe dicimus, temperantia acutissime disputaret, & quid de ea ipse sentiret, subtiliter prosequeretur. Quam quidem ille ab ipso statim disputationis exordio, quasi quandam in delubri uestibulo aeditam collocat. Haud enim omnino quenquam penitissimis illis philosophiae mysteriis initiandum censet, qui non ipsam prius temperantiam sit consecutus. Neque uero id iniuria. Ut enim agricola, cum iam stirpibus sentibusque agrum bene omnem purgarit, tum demum sementem ipsam aggreditur: ita profecto homines debent, cum iam omnem rerum sordidarum cupiditatem atque intemperantiam ex animis porro eiecerint, ceterosque huiusmodi affectus ferro atque igni, uariaque disciplinarum machinatione persecuti fuerint, tum demum purgatis iam animis, uere sapientiae semina excipere oportet, ut nulla pullulantium cupiditatum quasi spinarum commixtione suffocata, ad ipsam beatitudinis frugem mature perueniant. Atque hoc est scilicet, cur prisca illi theologi, Homerus, Orpheus, Hesiodus, Pythagoras ite, & hic ipse de quo agimus, Plato, alijque quam plurimi musarum, ueraque sapientiae antistites, multiplicem illam totius philosophiae cognitionem per quaedam fabularum atque aenigmatum inuolucra, integumentaque tradiderint, & quasi sepibus quibusdam cancellisque obstruxerint, ne religiosa quodammodo Eleusiniarum dearum mysteria profanarentur, & quasi suis (quod dici solet) margaritae obicerentur. Verissimum enim est, quod Pythagoricus Lysis in epistola ad Hipparchum scribit. Qui corruptis obscenisque moribus, speculationes sermonesque diuinos immisceat, nihil omnino secus agere, quam si coenoso puteo purissimam infundat aquam, quae & coenum conturbet, & suam ipsius contamine puritatem. Quod cum ita sit, magnanime Laurenti, dignum profecto te, tuaque uirtute ac sapientia feceris, si diuinum hunc philosophum animi uirtutisque magistrum, tecum, id est, cum homine temperatissimo de temperantia disputaturum, praestanti illa tui uultus hilaritate, atque eximia quadam, qua tu insigniter excellis, humanitate comiter benigneque excipies. Et quicquid tibi uel familiae cura, uel amicorum negotia, uel respublicae tribuet otij, id omne ad illius praecpta celebranda, tecumque recolenda potissimum conferes. Si enim coelestis huius musae cantibus, aures mentemque adhibueris, nunquam profecto insidiosa illa nostri Homeri Sirenulae (quas tamen ipse ab ineunte iam aetate a tua non modo familiaritate, sed etiam congressu in hunc usque diem cana iam tum prudentia, adultaque uirtute prohibuisti) nunquam illae te blandissimis noxiorum carminum irritamentis, illecebrisque seducant. Sed ut Platonem tandem ipsum latine tecum de temperantia disputantem, atque hunc rabularum leuissimum gregem, qui sacrosanctum Platonici philosophi nomen tam profane sibi, tamque impudenter arrogat polluta religionis reum agentem, eosque tua quidem potissimum sententia, omnibus uero deinceps suffragijs damnatos pronuntiantem audias: age iam, patrone mi dulcissime, uacuas philosopho aures, intentumque animum, quantum in te est, paulisper accommoda: cuius tamen singula uerba Angelum Politianum tuum semel tibi, iterumque commendant. *Ὁ τὸν ἄνθρωπον.*

PLATONIS

PLATONIS CHARMIDES DE TEM
PERANTIA, AB ANGELO POLITIANO IN LA-
tinum è Græco conuersus.

S O C R A T E S.

VE N I equidē nudiustertius ex Potidæa ab exercitu, tum (ut qui peregrē diutius abfuissem) libenter me ad cōsuetos amicorum conuentus contuli, atq; in Taurei palæstram, eam quæ ex aduersum templo Basilicę sita sit ingressus, magnum ibi hominum numerum offendi, quorū ego alios ne noram quidem, plurimī autem ipsorum noti mihi aderant: ut uerò me de improviso ingredientem conspexerunt, statim omnes eminus aliunde alius me salutare. Chærophon uerò infanienti similis ē medijs exiliens currere ad me, apprehensā quē manu, O mi, inquit, Socrates, & quomodo nobis ē pugna saluus aduenis? (Haud enim ita prius q̃ nos illinc proficisceremur, bellum in Potidæa gestum erat, cuius belli rumor apud eos quidem, qui illic adessent, q̃ nuperrimē increbuerat.) Hic ego ut tute, inquam, cernis. Atqui huc, inquit, nuntiatum est, cū ipsum omnino bellum atrocissimum fuisse, tum in eo illustrium q̃ plurimos cecidisse. Et uerò, inquam, ritē ad uos perlata sunt. Tum ille: An tu, inquit, pugna interfuisti? Interfui. Huc ergo agedū, ait, sedensq; nobis singula enarrato. Neq; enim dum omnia liquidō intelleximus. Et cum dicto sessum me adducens, secus Critiam Calēschri filium constituit. Vt uerò consedi, tum ipsum Critiam, tum alios salutauī, simulq; ijs enarraui, quæ me de exercitu, diuersi pro se quisq; diuersa interrogarent. Vt autem super ijs satis cuiq; factum uisum est, ego item ex eis uicissim percunctari occēpi, tum quo nunc pacto philosophiæ studia in ciuitate uigerent, tum uerò ex adolescentibus essent ne aliqui aut sapientiæ, aut pulchritudinis, aut utriusq; pariter gloria excellentes. Hoc loco ad ostium Critias intuens, cū gregem adolescentulorum intrō ad nos euntium, interq; se altercantium, simulq; aliam turbā à tergo subsequenter conspicaretur, de formosis quidem, ô Socrates, confestim (ut opinor) certior fies, inquit. Qui enim huc ad nos pergunt, tū præuij sunt eius, tum amantes, qui unus omnium (ut nunc quidem est) adolescentium, habeatur pulcherrimus. Atqui & ipsum quocq; aspicio, iam proximē ad nos accedentem. Quis uerò, inquam ego, aut cuius tandem est? Nosti sanē & tu, inquit (tamen si ille nondū adolescentiam inierat, cū tū à nobis profectus es) Charmidem Glauconis auunculi nostri filiū, meumq; sobrinum. Noui equidem, per Iouem inquam. Neq; enim malus uel tunc erat, cū adhuc puer esset. Nunc uerò (ut arbitror) facile iam in adolescentiam peruenerit. Statim, inquit, scies, & quantus ille, & qualis euaserit. Hæc dum loquitur, cōmodū Charmides ingreditur: Et mihi quidē, ô socie, nihil pensi. Quod enim ad formosos attinet, facile equidem albā sum regula carpentarij. Omnes enim ferē, qui ea ætate sint, formosi mihi uidētur. Enim uero cū ille mihi tūc uel corporis amplitudine, uel forma admirabilis est uisus, tum ceteri unā omnes eius amore correpti uidebantur, adeō exterriti tumultuantesq; fuere, ut primū ille in palæstram concesserat. Complures præterea, & alij amantes à tergo subsequebātur. Quod uerò ad uiros attineret, minimē equidem admiratione dignum ducebam. Ego autem uel ipsos quidem ad pueros animum adueri, ut nemo ex ijs unus alium quempiam intueret, ne is omnino quidem, qui inter eos esset minimus: sed illū omnes unū tanq; dei statuam contemplabantur.

Ang. Polit.

P 3

Tum

Tum me cōpellans Chærephon: Quid tibi uerò, inquit, uideſ adoleſcens, ô Socrates, numnā uultū honeſto? Nihil inq̃ ſupra. At uerò (inquit) ſi ſeſe nūc exuerit, neſſe iam tibi uel deformi eſſe uultu uidebit̃, ita omni prſus reliqua corporis facie pulcherrimus eſt. Atqui iſs quidem iſſis, quæ à Chærephōte dicta eſſent, & reliqua conſentiebant. Et ego, ô Hercules inquam, ut mihi uirū in expugnabilem deſcribitis, ſi modò unū ad hæc acceſſerit, idq̃ paululū quiddam. Quid nam? inquit Critias. Si animū ad uirtutem haud ineptū habeat. Sanè uerò par eſt, ô Critia, cuiſmodi eſſe ipſum, quando quidem ueſtra ex familia duxit originē. At uerò, inquit ille, & hoc quoq̃ ipſo q̃ pulcherrimus, quamq̃ optimus eſt. Cur uerò inquā, nō hoc ipſum primò eum exuimus, idemq̃ prius q̃ corporis ſpeciē contemplamur. Omnino enim (quæ ſua ætas eſt) diſputationis iam ſatagit. Et ualde, inquit Critias, ſiquidē ille, & philoſophus ſanè eſt, & ut alijs, ipſiq̃ ſibi uideſ, adeo poeticus. Hoc uerò inq̃ boni, ô amice Critia, ex alto uobis principio ab ipſa iam Solonis cognatione emanauit. Sed cur non tandem mihi indicas adoleſcentem, atq̃ huc ad nos accerſi iubes? Neq̃ enim arbitror, q̃ iunior ſit, turpe illi erit nobiſcum diſſerere, cū tute hic adſis, quem ille tutorem cōſobrinumq̃ ſit naſtus. At pulchrè, inquit, dicis. Eum iam accerſamus: & cum dicto ad ſeruū, qui ſubſequebatur: Eia, inquit, puer Charmidem accerſe, eiq̃ nuntia, uelle me ipſum medico inſpectandū præbere, qui eum de imbecillitate cōſulam, qui mihi manè aiebat laborare ſeſe. Et ad me cōuerſus Critias: Hodie, inquit, cū bene manè exurgeret, capitis grauedine nonnihil afflictiſſe queſtus eſt. Sed quid te tandem prohibet, quo minus aſſimulare poſſis, aliquod capitis habere pharmacū? Nihil ſanè inquam. Veniat modò. Atqui iam, inquit, aderit, id quod eſt factū. Venit enim, riſumq̃ mirificū concitauit. Vnus em̃ quiſq̃ noſtrū, qui inibi conſideremus, dum adoleſcenti locū cedit, proximū detrudere obtinē, quo ille apud ſe potiſſimū ſederet, uſque dum eorū qui in extremo acquieſſent, alterū quidem in pedes cōſurgere perpulimus: alterū uerò obliquum deturbauimus. Ille uerò cū ad nos perrexiffet, inter me & Critiam mediū cōſedit. Hic uerò iam, ô amice, hæſitare ego, & mea omnis illa audacia exciſa eſſe prorſus, quam ego præ me à principio tuleram, quali cū illo eſſem perq̃ facilè diſputaturus. Vt uerò Critias, cum me ipſum inquit eſſe, qui id tenerem pharmacū, atq̃ ille inſpexit me oculis quiddam præ illis ferens, ô q̃ ineuitabile, ſimulq̃ ſe ad me interrogandum parauit, omneſq̃ qui in palæſtra adeſſent, eodem conſtuentes corona nos undiq̃ circumuenerunt, tūc ego iam ô genereſe, & quæ ſub ueſtimento eſſent inſpexi, & urebar, & iam non amplius mei ipſius eram, & ſapiētem Cydīam in amatorijs iudicabam, qui de formoſo puero alij præcipiens cū loquitur: Caue, inquit, ne cū aduerſus leonē inuſus uenerit, partem illi eripiat carniſſū. Ipſe enim mihi uidebatur ab huiuſmodi pecude expugnatus eſſe. Querenti uerò illi, an ipſum capitis pharmacū tenerem, uix id quodammodo reſpondi tenere me. Quid igitur, inquit, eſt? Et ego ſolum quoddam, & cantatio ſupra pharmacum, quam qui canat, eoq̃ utatur, incolumis porrò euadat necelle eſt. Cantationem uerò

Reliquum ſumma diligētia quaſitum, habere nequiuimus.

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAELE-

CTIO IN PRIORA ARISTOTELIS ANALYTICA.

L A M I A:

ABVLARI paulisper lubet, sed ex re, ut Flaccus ait. Nam fabellæ, etiam quæ aniles putantur, non rudimentum modò, sed & instrumentũ quandoq; philosophiæ sunt. Audistis ne unquam Lamia nomen? Mihi quidẽ etiam puerulo auia narrabat, esse aliquas in solitudinibus Lamias, quæ plorantes glutirent pueros. Maxima tunc mihi formido Lamia erat, maximũ terriculum. Vicinus quoq; adhuc Fesulano rusculo meo lucẽs fonticulus est: ita enim nomen habet, secreta in umbra delitescens, ubi sedem esse nunc quoq; Lamiarũ narrant mulierculæ, quæcũq; aquatum uentitant. Lamiam igitur hanc Plutarchus ille Cheroneus, nescio doctior, an grauior, habere ait oculos exemptiles, hoc est, quos sibi eximat, detrahataq; cũ libuit, rursusq; cũ libuit, resumat, atq; affigat: quemadmodũ senes ocularia specilla solent, quibus hebescenti per ætatem uisui opitulatur. Nam & cũ quid inspicere auent, insertant quasi forfici nasum. Et cũ satis inspicarunt, recondũt in theca. Quidam uerò etiam dentibus utuntur æquẽ exemptilibus, quos nocte non aliter reponunt, quàm togam: sicuti uxorculæ quoque uestræ comam suam illam dependulam & cincinnos. Sed enim Lamia hæc, quoties domo egreditur, oculos sibi suos affigit, uagaturq; per fora, per plateas, per quadriuiã, per angiportus, per delubra, per thermas, per ganeas, per conciliabula omnia: circũspectatq; singula, scrutatur, indagat, nihil tam bene obtexeris, ut eam lateat. Miluinos esse credas oculos ei, aut etiam emissicios, sicuti Plautinæ aniculæ: nulla eos præterit, quamlibet indiuidua minuties: nulla eos euadit, quamlibet remotissima latebra. Domũ uerò ut reuenit, in ipso statim limine demit illos sibi oculos, abijcitq; in loculos. Ita semper domi cæca, semper foris oculata. Quæras forsità, domi quid agitet. Sessitat, lanã faciens, atq; interim cantillat. Vidistis ne, obsecro, unq; Lamias istas uiri Florētini, quæ se & sua nesciũt, alios & aliena speculatur? Negatis? Atqui tamẽ sunt in urbibus frequẽtis, etiamq; in uestra: uerũ personatæ incedũt, homines credas, Lamia sunt. Harũ igitur aliquot prætereuntẽ fortẽ conspicatæ me, substiterũt, & quasi noscitarẽt, inspexere curiosius, ueluti emptores solẽt, mox ita inter se detortis nutibus cõsufurrarũt. Politianus est, ipsissimus est, nugator ille scilicet, qui sic repẽtẽ philosophus prodijt. Et cũ dicto auolarũt, quasi uespæ dimisso baculo. Sed q; repẽtẽ me dixerũt prodijisse philosophũ, nescio equidẽ, utrum ne illis hoc totũ displiceat, philosophum esse, quod ego profectò non sum: an quod ego uideti uelim philosophus, cũ longẽ absim tamen à philosopho. Videamus ergo primũ, quod nam hoc sit animal, quod homines philosophũ uocant, tum spero faciliẽ intelligetis, non esse me philosophũ: neq; hoc dico tamen, q; id uos credã credere, sed ne quis fortasse aliquãdò credat: nõ quia me nominis istius pudeat, si modò ei possim re ipsa satisfacere, sed q; alienis titulis libẽter abstineo: Ne si fortẽ suas repẽtitum uenerit olim
Grege auium plumas, moueat cornicula risum.

De hoc igit primũ, mox etiã de eo agemus, utrum ne esse philosophũ turpe ac malum sit: quod ubi docuerimus non esse, tum de nobis ipsis nonnihil, deq; nostra hac professione loquemur. Audiui equidẽ Samiũ fuisse olim quendã iuuen-

tutis magistrum, candidatum semper, & capillatum, femore etiam aureo conspicuum, natum sapius, ac renatum. Nomen illi erat, Ipse. Sic discipuli certe uocabant sui. Sed eos discipulos, ut ad se quemque receperat, statim prorsus elinguabat. Præcepta uero ipsius si audieritis, risu, scio, diffluetis. Dicam tamen nihilò secius. Ignem, aiebat, gladio ne fodicato, stateram ne trāsilito, cerebrū ne comedito, cor etiam ne comedito, supra sextarium ne sedeto, maluam transferto, sed eam ne comedito: aduersus solem ne loquitor, usam regiam ne declinato, per semitas ingreditor: cum lecto surges, stragula complicato, uestigiumque corporis confundito, anulum ne gestato, ollæ quoque uestigium turbato in cinere, hirundines intra domum ne admittito, contra solem ne meñto, speculum ne spectato ad lucernā, dextrum pedem priorem calciato, sinistrum priorem lauato, unguis criniumque tuorum præsegmina ne commingito, sed in ea despuito. Hic idem faba quoque sic semper abstinuit, ut ludæus porco. Si quem autem aliquando gallum gallinaceū candidula pluma et pinnis inuenisset, eum uero protinus in germani fratris diligebat loco. Ni cachinnos metuam, qui iam clanculum puto ebulliūt, habeo aliud quoque quod narrem: sed narrabo tamen: uos, ut libet, ridetote. Bestias docebat, tam feras, quam cicures. Et sanè ur̄sa Daunia quædam fuisse memoratur magnitudine horribili, feritate formidabili, pestis acerba bouum atque hominum. Hanc ad se hic uir, si modò ipse erat uir, blandè uocauit, manu permulsi, domi habuit aliquādiu, pane aluit, & pomis, mox dimisit, adiurās, ne quod animal post id attingeret. Illa uero in montes suos, & syluas abiit mitis, nec animantium deinde obfuit cuiquam. Vultis ne etiam de boue audire? Bouem Tarenti in agro quodam pascuo forte cōspicatus uiridem adhuc fabaciā segetem morfu truncantem: rogauit bubulcum, moneret bouem suum, ne illam depasceret. Huic bubulcus illudens: Atqui, inquit, bouatim loqui nescio, tute si scis, potius moneto. Non cunctatus ipse, accessit propius, et in aurem boui illi diutulè locutus, impetrauit, non modò ut in præsens, sed ut etiam in perpetuū pabulo fabacio abstineret. Itaque bos ille Tarenti deinde molliter consenuit, in lunonis fano sacer habitus, cibisque hominū uesci solitus, quos illi obuia turba offerebat. Hic igitur ipse, tam portentosa sapiētia professor ac uenditator, interrogatus olim à Leōte Phliasiorum tyranno quid hominis esset, philosophum se esse respondit. Iterū rogatus, quid sibi illud uellet inauditum antea nomen: etenim sibi ipse tunc extempore confinxerat. Vitam aut hominum perinde esse ut mercatum, qui maximo ludorum apparatu totius Græciæ celebritate habeatur. Multos enim eò cōfluere mortales, alios alia causa. Quosdam enim ut mercimonia sua uenditent, & friuola; qui tētoriola etiam passim, & umbracula quasi laqueos & retia tendunt pecuniolæ: quosdam rursus ut sese ostentent, ac suas exhibeant dotes. Ibi ergo pariter uisuntur, & qui discum procul expellit, & qui pondus robustè attollit, & qui spacij plurimū transilit, & qui lucta plurimos deijcit, & qui cursu longissimè præuolat. Ibi & funerepus periclitatur, & petaurista iactatur, & sacularius præstigiatur, & uenenarius inflatur, & diuinaculus hallucinatur, & aretalogus nugatur, & circulator illudit, & gladiator eludit, & orator blanditur, & poeta mētitur. Postremò alios liberalius institutos, coire ad ludos eos aiebat, ut loca uiseret, ut ignotos homines, artesque & ingenia, & nobilissimorum opera artificum contemplerentur. Ita igitur & in hanc uitam diuersis homines studiis conuenire: quorum alios pecuniæ desiderio, deliciarūque teneri: alios principatus & imperij cupidine sollicitari, alios gloriæ stimulis agitari, alios uoluptatum blanditijs titillari. Sed inter omnes præcellere tamen eos, & esse quàm honestissimos, qui rerum pulcherrimarū speculatione cōtendi sint: cælumque

cœlumq; hoc spectent, solemq; & lunā, & siderū choros: solem, qui sit ipse fons luminis: lunam, quę inde lucem hauriat, tam uaria, tam inconstans: sidera, quorū uagent alia, hæreant alia in uestigio semper, omniāq; nihilominus rapiantur: qui tamen ordo pulchritudinē habeat ex illius participatu, quod intellegibile primū sit, quodq; ipse numerorū rationumq; naturam interpretabatur: quæ per uniuersum decurrens et cōmeans arcano quodā uel ornatu, uel ordine cuncta deuinct. Quotcunq; igitur pulchra, diuina, sinceraq; primò, hoc est, in fonte ipso sint, eundemq; tenorem peragentia, horū esse sciētiam quandā, quæ sophia nominatur, id nomen latinè sapientia est, eiusq; sophiæ studiosum, uocatū modò esse à se philosophū. Olim autē apud seculum priscū, sapientes appellari consueuerant, etiam qui sellularias quasdā callebant artes. Vnde uates Homerus fabrum quoq; lignarium sapientem uocat. Sed extitit Atheniensis quidam senex, altis eminens humeris (ut aiunt) quem etiam putant homines Apolline satum. Hic sapiētis esse negauit eas arteis, quæ plerūq; uitæ inseruiant, siue illæ necessariae, siue utiles, siue elegantes, siue ludicræ, siue auxiliares sint. Propriā autē philosophi esse supellectilem dixit, numerorum scientiā, quos, inquit, à natura hominis si remoueris, etiam ratio perpetuò perierit. Numeros autē ille nō corporeos accipiebat, sed ortum ipsum, potestatemq; paris & imparis, quatenus rerum naturæ consentiant. Post hoc etiā deorum atq; animantium genituræ, quæ Theogonia Zoogoniaq; uocentur, & item siderum cognitioni uacaturum dicebat, lunæq; circuitum, quo menses includātur, quo plenilunia fiant, ac solis anfractus indagaturum, brumas & solstitia peragentes, uicissitudinesq; dierum & noctium, cōmutationesq; temporum quadripartitas: ad hæc stellarum quinq; uagantium errores, minime unq; errantes, earumq; cursus, prægressiones, stationes, tum fixa certis locis astra, quæ mira quadam tamen celeritate, cum cœlo ipso in aduersum rotentur & rapiant. Huic accedere aiebat oportere eam, quæ ridiculo nomine Geometria uocetur, in qua numerorū similitudo conspicitur, à planis ad solida progrediens, ubi ratæ cernuntur rationes, ex quibus tota sonorum scientia conflatur. Illam tamen in primis necessariā esse artem, qua uerum à falso dignoscitur, qua mendacium refutatur, sicuti è diuerso esse occupatissimā uanitatem, quæ artificium hoc nō sequitur, sed simulat, uerumq; colorem fuco mentitur. Vt autem peruenire ad intellectum naturæ eius tandē philosophus possit, quæ semper est, quæq; sub corruptione generationeq; nō fluitat, hanc ei quam diximus, terendam esse aiebat uiam, disciplinasq; has difficiles an faciles omnino perdiscendas, aut certè deum fortunamq; inuocandam. Sed enim talem hunc philosophum nasci etiam affirmabat oportere idem senex è matrimonio sacro, hoc est, ex optimis parētibus. Non em̃ ex omni ligno (sicuti dicūt) Mercurius fit. Vt autē rami & surculi prauī, tortuosiq; natura, minime unq; redigi ad rigore suum queunt, quamuis manu tractentur, & emolliant, sed ad naturalē illā statim prauitatē recurrunt: sic ij, qui parum nati honeste, parum educati ingenuè sunt, continuò ad humum spectant: hoc est, uilissima quædā ministeria adamant, nec in sublime animos attollunt, nec recti unquā, nec liberi sunt. Si autē Elei Pisei' ue, apud quos Olympia celebrari solita, neminē se nudare ad certamen illud patiebantur, nisi qui parentes, & stirpem generis docere posset labe omni carere: nec tamen ibi animorum, sed corporum certamen agebat, nec præmium aliud petebatur, q̃ corona ex oleastro: cur nō idem quoq; (aiebat hic senex) in uirtutis certamine obseruetur? Porro hunc & ipsum ueritatis indagandæ studiosum esse, & habere quā plurimos eiisdē studiī socios, adiutoresq; uelle, scilicet qui norit, euenire idem in philosophia, quod in uenatu.

Si quis

Si quis enim feram solus uestiget, is eam uel nunquā, uel agrē deprehendet. Qui uenatores aduocet alios, facile ad ipsum cubile perueniet. Et in hac igitur ueritatis quasi uenatione loca abrupta confragosaque sunt plurima, arboribus clausa circum, atque horrentibus umbris, quæ lustrare solus nequeas. Sed quemadmodum gentilitiæ quædam familiarū notæ feruntur, ut Seleucidarum ancora, Pelopidarum eboreus humerus, Aenobarbarū rutila barba: sic philosophi omnes habere hoc in primis, uelut insigne debent: ut sint mendacij osiores, ueritatis amatores: quanquam aliquod mendacium quoque philosopho congruit: ut cum se ipse, & sua extenuat. Quali Socrates ironia fertur eleganti usus aduersus inflatos sophistas: ut qui ab homine refellerentur, imperitum agente, facilius intelligerent, quam omnino nihil ipsi scirent. At uero si qui etiam sibi illa impudenter affingunt, unde absunt longissimè, molesti ubique sunt, sed in his præcipuè studijs. Enim uero pecuniarum quoque abesse amor debet: nec ultra quærèdum, quam quatenus otium suppedietur philosophiæ. Non enim uir bonus mihi erit unquam, qui uelut oculos honesti ad auri splendorē summiserit, quiq; depactione turpi fidem suam prodiderit, et integritatem. Nam sicuti aurum igni, ita aurum etiam homines explorantur. Sed nec arca cuiusque curiosius, & scrupulosius, ut illæ, quas diximus, lamiæ, rimabitur: nec scire uolet secreta domus, atque inde timeri. Etenim sapientem iudicabit Aesopū, qui unumquemque hominū duas gestare ait manticas, seu uocare peras malum, anticam scilicet, & posticam, hoc est, alteram in pectus, alteram in tergum propendulam, plenamque utramque uitij: sed anticam alienis, posticam cuiusque suis. Inde homines uidelicet sua uitia non cernere, aliena cernere. Atque utinam obuenterentur aliquando hæ manticae, ut sua quisque intueri uitia posset, aliena non posset. Talem nobis igitur ueri ac legitimi philosophi adumbravit imaginē senex ille Atheniensis, qui toto uertice, ac toto etiā pectore supra ceteros fuit, eumque semper quandiu uiueret, mortem cōmentari aiebat: solumque tamen in hac quoque uita felicem esse, & beatū. Ceterum inueniri omnino tales. quam paucissimos, & penè albis esse coruis rariores. Nūc si me talem uel dicam, uel etiam opiner esse, qualem modò philosophū descripsi, stultior Corœbo sim. Nā & disciplinas illas uix attingi, quæ philosopho cōpenint: & ab ijs, quos dixi, moribus ac uirtutibus absum longissimè. Sed fingite esse me talem, num ob id quæso culpandus: an uana, an mala ars philosophiæ. Ita certè uisam sciō nonnullis olim, præsertimque potentioribus. Agrippina illa Augusta Neronem filiū dicitur ob id à philosophiæ studio reuocasse, quod inutilis esset imperantibus. Domitianus urbe philosophos, atque Italiā pepulit: nulum ob crimen, nisi quod philosophi erant. Athenienses cicutā Socratē, parentem propè ipsum philosophiæ sustulerūt. Fortunatissima olim ciuitas Antiochia maledictis infectata & cauellis est Romanū principem Iulianū, nihil ob aliud, nisi quod erat philosophus, ac barbā (qui mos erat ueterum philosophantiū) nutriebat. Quid quod & libros omnes comburere philosophorū tyrannus olim Barbarus destinauerat: Et fecisset, nisi eum Algazeles pio quodam cōmento, sed parum tamen specioso reuocasset ab incepto. Verum de his non miror. Scelēsti enim moribus, & facinorosi, luxuriaque & delicijs corrupti, supercilium ferre nō poterant philosophiæ. Magis illud miror, toties eam à doctis quoque, & alioqui bonis fuisse exagitam: & quidē, quod indignemur, secundo populo, hoc est, magno successu, magna exagitantium laude. Nam & Romanus Hortensius homo eloquentissimus, atque idē nobilissimus, cum philosophiā uituperasset, meruit, ut eius nomine librū Cicero inscriberet, & illustriorē eū traderet posteritati. Et Dion ille Prusieus, qui prior tulit oris aurei cognomentū, nulla in oratiōe, cum quidē plurimas ediderit, eloquen-

eloquentior habetur, quàm in ea, quæ contra philosophos est. Et Aristophanes antiquæ author comœdiæ, nulla in fabula tantum ueneris aut uirium creditur ex-
 eruisse, quantum in illa, cui titulum fecit Nubes, in qua lepidissimè philosophum
 So cratem descripsit, saltum pulicis metientem. Sed & Aristides ex ea oratione,
 quam aduersus Platonem pro quatuor Atheniensium proceribus scripsit, multo
 illustrior mihi, & celebrior uidetur factus, quàm è cæteris omnibus quas compo-
 suit plurimas: cū tamen sit illa expers artificij, nec ulli rhetorices formæ satis con-
 gruat. Veruntamen arcana quadam pulchritudine floret, & gratia, nominibusq;
 ipsis, & uerbis, mirum, quantum delectat. Quid ille autem Phliasius Timon, qui
 Sillos amarulentum composuit opus: Non ne magnum sibi & ipse nomen ex ir-
 risu philosophorum comparauit? Cæterum non continuò malum uideri debet,
 quod est à quibusdam reprehensum. Nam & dulcis sapor omnium creditur præ-
 stantissimus, qui tamen aliquibus, etiam que bene ualentibus parum gratus.
 Sermunculi isti hominum uidelicet, ac rumusculi, similes umbræ sunt. Vt au-
 tem crescente umbra, uel decresciente, corpus tamen ipsum, cuius illa est umbra,
 neq; crescit, neq; decrescit: ita nec melior fit quisquā, dum uulgò laudatur, nec itē
 peior, dum uituperat. Quòd si philosophandū non est, secundū animi uirtutē ui-
 uendum non est. At sicut animo uiuimus, ita animi uirtute bene uiuimus. Quem-
 admodum sicuti oculis uidemus, ita oculorū uirtute bene uidemus. Qui bene ui-
 uere non uult, is ne philosophetur. Qui turpiter uiuere uult, is philosophiā ne se-
 ctetur. Veniunt ecce in mentem Pythagorei Architæ dicta quædam prorsus au-
 rea, de libro eius, qui de Sapientia inscribitur, selecta: quæ nisi molestum est, Latī-
 nē ad uerbum referam. Sic inquit: Sapientia in rebus omnibus humanis excellit,
 ut in sensibus uisus, in anima mens, in sideribus sol: uisus enim longissimè rēdit,
 plurimasq; rerū formas amplectitur: & mens quasi regina, quodcunq; opus est,
 ratione excogitationeq; perficit, ac uisus quidam, uisq; est rerum præclarissimarū:
 & sol ipse oculus est, atq; animus naturæ totius, per quem scilicet omnia cernun-
 tur, gignuntur, nutriuntur, augētur, fouentur. Homo uerò animantium omnium
 longe sapiētissimus, uim quippe habet illam, qua speculari omnia possit, ac scien-
 tiam prudētiamq; ex omnibus elicere, ut in quo deus ille maximus rationē quasi
 uniuersam impresserit, ac signauerit, ubi rerum species omnium distinguerentur,
 significationes que nominum forēt, & uerborum, sic ut loca etiam certa uocum
 sonis assignata sint. Hactenus Architas. Mihi autem uidetur & illud, qui philo-
 sophari nolit, etiam felix esse nolle. Nam si tunc felices sumus, cū bona adsunt
 nobis plurima, sed adsunt ita, ut & prosint: nec prosint autem, nisi utamur: be-
 ne autem ut utamur, scientia una facit, scientiam autem philosophia uel affectat,
 uel possidet: profectò ut felices efficiamur, philosophandum est. An quæso no-
 stra curabimus, hoc est, corpus, & opes: nos ipsos, hoc est animum, postha-
 bebimus? Vt autem medicina corpus, ita animum curat philosophia. Sed cū
 tres animi nostri seu partēs, seu uires, ratio, ira, cupiditas sint, prior illa diuina,
 posteriores quasi brutæ: num quæso ipsam quidem cupiditatem, id est, belluam
 multorum caputū, præterea que iram, ceu furem leonem, molliter educa-
 bimus, quasiq; corroborabimus: rationem autem, quæ propriè homo est, fame
 confici, & esse imbecillam semimortuam que patiemur? Vt scilicet huc atque
 illuc à monstris geminis, uelut ille in fabulis Hippolytus raptetur, & membra-
 tum quasi discerpatur, ac dilanietur? Quòd si uitam refugimus solitariam, ci-
 uilem uerò sequimur, & urbanam, non ne intelligimus, artes esse in ciuitate,
 quæ uitæ commoda suppeditent? Esse alias item, quæ illarum utantur opera?
 rursus

rursus alias quæ famulentur, alias quæ imperitent & inq̃ his utpote nobilioribus, etiam bonum ipsum, præcipuè reperiri? Sed quæ sola iudiciū teneat rectū, quæq̃ ratione ipsa utatur, atq̃ uniuersum bonum contempletur, ea certè uel uti, uel impetrare omnibus suapte natura potest. Talis autem, præter philosophiā, nulla omnino est. Cur igitur pudeat philosophari? At, inquires, difficilis nimium philosophiæ cognitio est. Imò uerò, si uestigijs indagetur, nulla penè ars ingenua cognitu facillior. Sæpè enim quæ priora sunt, notiora posterioribus. Et quorū natura melior, eorum quodq̃ facillior intellectus, q̃ quorum deterior. Sit huius argumentum facilitatis & illud, quod ad maximum incrementum breui peruenit philosophia, nulla etiam propolita mercede. Et quotusquisq̃ est ingeniosorum, cui non otium sit in uotis, ut philosophari liceat? Hoc autem profectò non fieret, si philosophari labor, ac non potius uoluptas esset. Quid quod exercere id studium semper, meditariq̃ possumus, ut quod nullis extrinsecus indigeat instrumentis, ut cui nullus incongruens sit locus: ubi enim fueris, præstò erit ueritas. Sed ut non difficilima perceptu philosophia est, ita nec obuia cuiq̃ tamen, & exposita. Vigilantibus enim se, non dormientibus ingerit. Nō autē ita ridiculi sumus, ut uilissimæ æruginis gratia, etiam trans Herculis columnas, etiam ad Indos nauigemus. Philosophiam uerò ut adipiscamur, ne per hyemem quidem uigilias saltē pauculas toleramus. Sed quod uoluptatem diximus esse in philosophia maximam, quod facilius intelligere possitis, fingite aliquem uobis cūctis affluentem delicijs, qui nihil omnino sapiat, qui prudentia penitus uacet, an quisquam uiuere huius uitæ uolet? Equidem non puto: sicuti nec semper ebrius, nec semper esse puer, nec dormire semper, ad morem Endymionis, eligat quispiam. Quanquam enim aliqua etiam in somnis gaudia sunt, falsa illa tamen, adumbrata, imaginaria, non uera, nō solida, non expressa sunt gaudia. Cur autem & mortem propè omnes expauescimus? Quoniam puto cuiq̃ terribile, quod ignoratur, ut quod obscurū, quod tenebrosū est: sicuti contra amabile, quod intelligit, ut quod apertū, quod illustre est. Inde etiam arbitror sit, ut parentes nostros potissimum ueneremur, quorum uidelicet beneficio factum sit, ut hunc solem, & stellas, atq̃ hanc publicam lucem intueamur. Quin rebus etiam delectamur potissimum, quas consuetas habemus, eosq̃ maxime diligimus, quibus cum diutius uersati sumus, ac uulgò amicos etiam notos appellamus. Si igitur quæ nota sunt, delectat, cur etiam nosse ipsum ac sapere delectet? At id maxime propriū philosophiæ est: aut igitur nihil agendum in hac uitā, nihil expetendum est, aut in solā philosophia, tanquam in portu requiescendum. Subijciamus quæso, oculis hominum uitam. Quid ea est omnis, præter inanem umbram: uel, ut significantius ait Pindarus, umbræ somnium? Homo bulla est, antiquū inquit prouerbiū. Nam quantum uiribus ab elephāto, quantum celeritate uincimur à lepusculo? Gloria hæc autem fastosa, quæ nos plerūq̃ agit præcipites, ut nihil aliud est, q̃ meræ nugæ? Vt nihil aliud q̃ nebula? Procul enim si spectes, magnum quiddam esse putes: ubi propinques, etianescit. Forma porro & dignitas corporis pulchra ob id nobis, & honesta, quod hebeti sumus obtutu. Nam si lyncei essemus, ac penetrare oculis in corpora, & introspicere possemus, etiam formosissimum quemq̃ nauseabūdī aspiceremus, adeò nobis multa uisu tetra, & fœda, prorsus quæ deformia occurrerent. Quid obscenas commemorem uoluptates, quibus poenitentia semper comes. Age uerò quid in rebus nostris omnibus uel solidum, uel diuturnum? Nam ut stare aliquid, aut durare nonnunquam putemus, imbecillitas nostra facit, atq̃ æui breuitas, ita quod ueteres opinati quidam sunt, animas nostras in corpora, tanquam in carcerem coniectas

coniectas, magnorum scelerum poenas luere, quanq̃ non omnino uerum, tamen etiam nec absurdum planè uideri pòtèst. Nam cum sit anima iuncta agglutinataq̃ corpori, ac per omneis artus, omneisq̃ sensuū quasi meatus extēta, & explicata, non alio mihi uidetur supplicio affecta, q̃ quod Mezentius ille Vergilianus miseris ciues suos afficiebat. Itā enim de eo canit poëta noster:

Mortua quinetiam iungebat corpora uiuis,
Componens manibusq̃ manus, atq̃ oribus ora,
Tormenti genus, & fanie, taboq̃ fluenti,
Complexu in misero, longa sic mortē necabat.

Nihil igitur in rebus humanis studio curaq̃ dignū, præter illam, quam pulchrè uocat Horatius diuinæ particulā auræ, quæ facit ut in hoc cæco rerum turbine, tamen uita hominū tutò gubernetur. Deus enim est animus nobis, deus profectò, siue hoc Euripides primus dicere ausus, siue Hermetimus, siue Anaxagoras. At nulla, inquis, proposita est merces philosophantibus: ego uerò ne desidero quidem mercedem, quoties ipsum quod agitur, sibi est merces. Ergo si comœdia in theatro agetur, aut tragœdia, si gladiatores in foro cōmittentur, omnis eò statim populus cōfluemus spectatū, nulla illēcti mercede: naturam uerò ipsam rerū pulcherrimam spectare gratis non poterimus. At nihil agit philosophia, tantū contemplationi uacat. Eito, modum tamen cuiusq̃ præscribit officio: sic autem & uisus in corpore, quanq̃ ipse opus nullū peragit, dum tamē aut indicat unūquodq̃, aut iudicat, ita opifices adiuuat, ut non plus manibus debere illi se, quam oculis suis sentiant. At est philosophus homo rudis & secors, & qui ne uiam quidē sciat ipsam, qua itur in forū, nesciat ubi aut Senatus habeatur, aut populus coeat, aut lites dirimantur: leges, decreta, edicta ciuitatis ignoret: studia candidatorū, conciliabula, conuiuia, comessationes, ne somniet quidem, quid alicubi agatur, quid cui bene cesserit, aut malè, cui sint uxorię, cui paternę maculæ, cui suę, magis profectò ignoret, q̃ quantus numerus Libyssæ arenæ Laërciferis iacet Cyrenis. Adde quod nec uicinum quidem suum cognoscit, nec scit utrū sit albus, an ater, utrū sit homo an belua. Sed nec illa ipsa cernit interdū, quæ sunt ante pedes. Itaq̃ irritus ab ancilla Thressa Milesius Thales dicitur, quod nocturnis intētus sideribus, in puteum deciderat. Stulte enim (inquit illa) o Thales cœlū uidere studes, qui nō uideris quod erat ante pedes. Ergo si hominem hunc adducas in curiam, aut ad prætorem, aut item in concionem, iubeasq̃ de ijs dicere, quæ tractentur, quæq̃ ante oculos interq̃ manus sint, hælitet, titubet, stupeat, caliget, quasi uolucris sit implicita uisco, quasi ad solem uespertilio, risumq̃ de se præbeat non unī Thressæ ancillulæ, sed lasciuis ipsis pueris abacum cōscribellantibus, ita ut ab eis uix barbarā quodq̃ illam suam defendat baculo. Quod si quis eundem cōuitio feriat, tacet, mutus est, nihil habet omnino quod respōdeat. Etenim aliorum nescit errata, nec in cuiusquam uitia inquisiuit. Tum si quis laudat sese præmodū, atq̃ effert, auscultante ipso: si quis regem, tyrannum uel aliquem beatū prædicat: si quis generis claritudinē repetit à tritauo, desipere hos omneis putat, & effusius ridet, nescio utrum quia nimis insolēs, an quia delirus. Talis profectò est, inquis, præclarus iste tuus philosophus, nō minus credo à te sine causa, q̃ sine fine laudatus. Quid ad hæc dicam? Quid respondebo? Equidem cuncta esse fateor ueriora ueris. Nescit forū philosophus, nescit lites, nescit curiam, nescit hominū conuenti-cula, nescit flagitia: partim aliena putat hæc à se, partim minuta nimis, & pusilla: quocirca despicit, ac turbæ hominū sordidæ relinquit, ut quib. idoneus esse possit etiā quilibet e populo. Themistocles ille dux magnus, cum cæfas à se in litore

Ang. Polit.

q Barbaro-

Barbarorum copias inspectaret, monilia fortè quædam, & armillas aureas iacentes conspicatus, præteriens ipse, comiti cuidam suo monstrauit, & tolle, inquit, illa tibi: non enim tu es Themistocles: ita ergo & istis abstinet philosophus, ut uilibus, ut parū se dignis. Adeoq; interdū nescit ea, ut etiam nescire se nesciat. Peregrinatur enim semper illius animus, & multa leuatus aura, quasi ille Dirceus Horatii Cygnus, tendit in altos nubiū tractus, ac cœli, terræq; mensor, & naturæ conscius, dum totum longè & latè circūspicit orbem, effugiunt curas inferiora suas. An uerò ille, aliud regem putabit, q̃ subulcum, aut opilionem, aut bubsequam? Sed eo peiore conditione, quo peioribus imperat. Peiores enim bestiis, etiamq; immanibus, imperiti sunt homines. Itaq; nihil ille aliud mœnia ciuitatum, quàm septa aliqua putabit, & caueas, quibus efferi illi greges includantur. An ei magna esse uidebuntur agri mille iugera, cui terra ipsa puncti instar uidetur? An is non eum deridebit, qui se generosissimum putet, quod auos quinque fortè, aut sex nobiles numeret, & diuites: cum sciat in stemmate cuiusuis, & serie generis propè innumeros inueniri, & seruos, & barbaros, & mēdicos. Nec esse regem quenq;, qui non è seruis natus: nec item seruum, cui nō origo sint reges. Omnia enim ista quæ distant, longa ætas miscuit. Sed imaginem uolo uobis elegantissimam referre, Iamblichi illius Platonici, quem ueteris Græciæ consensus uocare diuinissimū solet. Finge, inquit, tibi spaciosam quampiam speluncam, recedentem q̃ maximè introrsus, cuius excelsæ ad lumen pateant fauces: in eius autem speluncæ penetrabilibus fac esse homines, qui ab ipsa usq; infantia illic sederint, habiti semper in uinculis, atq; his ita adstricti, ut neq; ad fauces illas conuertere se, neq; cōmouere quoquā, sed nec intueri quicquam ualeant, nisi quod è regiōe sit: à tergo autem, supraq; eos procul maximus quispiam luceat ignis, interq; ignē ipsum, & quos diximus uinctos uia sit, quasi sublimis, & altè pensilis, iuxtaq; uiam paries. Tum per eam uiam gradientur plurimi, uasa instrumentaq; alia manibus gestantes, & animalium effigies, uel lapideas, uel ligneas, uel materia quauis alia: quæ tamen gestamina omnia, dum transferuntur, extent supra eum, quem diximus parietē: qui autem homines illa baiulent, alij quidem taceant, ut sit, alij inter se colloquantur: deniq; sit scena ista omnis, quasi cum præstigiatores interiecto uelo, supra id uelum minutas quasdam nobis ostendant imagunculas, quasiq; pupas, ridiculè loquaces, ac gesticulatrices, rixantes inter se, cōcursantesq; per ludicrum. Quid autem sibi, inquires, uult imago hæc tam exquisita, tamq; absona? Dicā. Credamus nunc eos homines, quos dixi, immobiles, & adstrictos uinculis, esse haud absimiles nobis. Quid igitur hic uidebunt? Se quidem cerre ipsos non uidebunt. Sed nec inter se uincti uinctos, nec item gestamina illa: nam & sunt ipsi in tenebris, & respectare nequeunt. Puto autem uidebunt umbras eas tantum, quas ille ignis, quem diximus, in aduersam speluncæ frontem iaculetur. Quod si colloqui etiam illos inter se contingeret, credo umbras ipsas ueras planè esse res dicerent. Ceterum si uocis etiam imago illa ludibunda, quæ græcè Echo dicitur, colloquētibus ijs qui prætereant, in ipsa illa antri fronte resonet ac resultet: an cēses alium loqui putaturos, quàm ipsam illam umbram, quæ transeat? Equidem non arbitror. Imò uerò opinor nihil omnino esse uerum suspicatuuros, præter umbras. Sed agendum, soluamus nunc eos, & eximamus uinculis, atq; à tanta (si possumus) insipientia uindicemus. Quid eueniet? Credo ubi cuiquam ipsorum manicas, atq; arcu uincula leuari iusseris, ubi surgere ocyus, ac respicere, & ingredi, & spectare lucē cogeris: angetur primò, & radijs oculos perstringet: nec aspicere illa poterit, quorum imagines hætenus aspexerat. Quod si quis hunc hominem sic alloquatur:

Heus tu

Heus tu, nugas antehac uidisti, res ipsas nunc uides. Præterea si res ei ostendens ipsas, interroget, quid unaquæque illarum sit: non ne hunc tu putas hæsitabundum diu, & ancipitem, ueriora fuisse illa tamen pertinaciter crediturum, quæ prius cernebat, quæ quæ nunc ostendantur? Quid si quis eundem cogat egredi aliquando ad puram lucem, non ne oculos ei credimus dolituros? Non ne auersurum radios coniecturumque se in pedes, quantum queat, ut ad simulacra illa sua reuertatur quæ primum, quis dubitet? Age, si quis per ardua illum & accliuia ui protrahat ad lumen, non ne indignabit homo, & reluctabitur? Moxque sub auras planè euectus, torquebit aciem prorsus, ut ille Herculis Cerberus: nec ferre diem, nec illa intueri, quæ dicant bona poterit, nisi paulatim quidam assueuerit. Ergo umbras primum cernet, dein solis in aqua simulacrum, tum corpora ipsa fulgoris immunia, post hæc autem etiam in cælum tollet oculos, ac noctu primum suspiciet lunam & stellas, mox etiam interdum ad ipsum solem dirigere audebit obtutum: cogitabitque secum, scilicet hunc esse, qui tempora distinguat, quicque anni uices peragat. Hunc eorum quoque esse autorem, quæ ipse antea in antro illo tetro spectare erat solitus. Cedo quid hic uoluit animo? quid faciet? quoties carcerem cæcum, quoties uincula, quoties uerè umbratilem sapientiam recordabitur? Equidem puto gratias dijsaget magnas, ingentes, quod inde se emerferit tandem: dolebitque uicem sociorum, quos in tantis reliquerit malis. Quod si etiam in spelunca laudari, præmiisque affici, & honoribus consueuissent, quicumque simulacra illa acutius uiderent, aut qui facilius meminissent, quæ priora ex his, quæ posteriora, quæ ue simul excurrissent, aut item qui quasi addiuinarent, quæ proximè subitura his forent, an euenturum putamus unquam, ut honores illos, ut laudes, ut præmia noster iste concupisceret, aut his denique inuideret, qui consecuti illa fuissent? Non puto, quin potius credo, ultra Sauromatas fugere ei liberet, & glaciale Oceanum, quæ uel regnare inter istos. Verum redeat iam hic idem, quasi postliminio ad illam ipsam sedem, inamoenam, & cæcam, non ne ipse iam cæcutiet, à sole profectus in tenebras? non ne si certamen fortè ibi ponatur, quis omnium acutissimè umbras easdem cernat, superabitur hic noster, & erit omnibus deridiculo? Sic ut uno ore uincti illi clament cæcum reuertisse in speluncam socium, periculosumque esse iter foras: tum si qui soluere iterum aliquem ex ipsis tētent, atque ad lucem producere, resistat ille scilicet quisquis fuerit, manibus ac pedibus, & trahentium sese, etiam si possit, in oculos inuolet unguibus. Interpretarer sanè imaginis huius sensum, nisi apud uos loquerer, Florentini, magno homines ingenio, magna solertia. Nunc illud tantum admonebo: uinctos in tenebris homines, nullos esse alios, quam uulgos, & ineruditos: liberum autem illum, clara in luce, & exemptum uinculis, hunc esse ipsum philosophum, de quo iamdiu loquimur. Atque utinam is ego essem. Nō enim tam metuo inuidiam, crimenque nominis huius, ut esse philosophus nolim, si liceat. Sed audire iterum uideor Lamias illas, ita mihi ad hæc tam multa, tamque altè repetita, breuiter & aculeatè respondentes: Frustra, Politiane, laboras, ut auditoribus his probes ac declares, philosophum te non esse. Nihil est quod metuas, nemo tam stultus, ut hoc de te credat: nec autem ipsæ, cum te repente prodixisset philosophum dicebamus (quod te, ut uidemus, uerbum nimis urit) hoc uidelicet sentiebamus, esse te philosophum: nec ita imperitæ aut præposteræ sumus, ut philosophiam tibi obiectaremus pro crimine: sed illud indignabamur, facere te, ne grauiore utamur uerbo, subarrogāter, qui triennio iam philosophum te profitearis, ac nunquam scilicet ante id tempus operam philosophiæ dederis. Ob id enim nugatorem quoque te diximus, quod illa diu iam doceas, quæ nescias, quæ non didiceris.

Ang. Polit.

q 2

Audio

Audio equidem nūc uerò, & intelligo, quid dicatis, quid sentiat, bonæ Lamia: Sed uicissim uos quoque audite me parumper, si uacat. Ego me Aristotelis profiteor interpretem: quod idoneum, non attinet dicere: sed certe interpretem profiteor, philosophum non profiteor. Nec enim si regis quoque essem interpres, regem me esse ob id putarē, nec apud nos Donatus puta, & Seruius, apud Græcos Aristarchus, & Zenodotus continuo se poetas profitentur, quoniam quidē poetas interpretentur. An non Philoponus ille Ammonij discipulus, Simplicijque condiscipulus, idoneus Aristotelis est interpres? At eum nemo philosophū uocat, omnes grammaticum. Quid? non grammaticus etiam Cōus ille Xenocritus, & Rhodij duo, Aristocles atque Aristas, & Alexandrinī itē duo, Antigonus ac Didymus, & omnium celeberrimus idem ille Aristarchus? Qui tamē omnes (ut Erotianus est auctor) Hippocratis interpretati sunt libros: sicuti alij quoque, quos Galenus enumerat: nec eos tamen quisquam medicos esse ob id putat. Grammaticorum enim sunt hæ partes, ut omne scriptorum genus poetas, historicos, oratores, philosophos, medicos, iureconsultos excutiant atque enarrent. Nostra ætas parum perita rerum ueterum, nimis breui gyro grammaticum sepsit: at apud antiquos olim tantū auctoritatis hic ordo habuit, ut censores essent, & iudices scriptorum omnium soli grammatici, quos ob id etiam Criticos uocabant: sic ut non uersus modò (ita enim Quintilianus ait) censoria quadam uirgula notare, sed libros etiam, qui falsò uiderentur inscripti, tanquam subdititios submouere familia permiserint sibi. Quin auctores etiam, quos uellent, aut in ordinem redigerent, aut omnino eximerent numero. Nec enim aliud grammaticus græcè, quam latinè literatus. Nos autem nomen hoc in ludū triviale detrulimus, tanquam in pistrinum. Itaque iurè cōqueri nunc literati possent, & animo angī, quo nomine Antigenides ille tibicenangebatur. Ferebat Antigenides parum æquo animo, quod monumentarij cœraulæ, tibicines dicerentur: indignari literati possunt, quod grammatici nunc appellentur etiam, qui prima doceant elementa. Cæterum apud Græcos hoc genus, non grammatici, sed grammatistæ: non literati apud Latinos, sed literatores uocabantur. Verum aliàs de grammaticis. Nunc ad me redeo: non scilicet philosophi nomen occupo, ut caducum: non arrogo, ut alienum, propterea quod philosophos enarro. Rogo uos, adeon esse me insolentem putatis, aut stolidum, ut si quis iurisconsultum me salutet, aut medicum, non me ab eo derideri prorsus credam? Cōmentarios tamen iamdiu (quod sine arrogātia dictum uideri uelim) simul in ius ipsum ciuile, simul in medicinæ autores parturio, & quidem multis uigilijs, nec aliud inde mihi nomē postulo, quam grammatici. Hanc mihi rogo appellationem nemo inuideat, quam semidocti quoque aspernantur, ceu uilem nimis, & sordidam. Euge, inquiunt Lamia, concedimus ut uocere grammaticus, non tamen ut & philosophus. Quomodo enim tu philosophus? qui nec magistros habueris, nec id genus unquam libros attigeris, nisi si fungino esse genere philosophos credis, ut una eos pluuia statim procreet, aut terrigenis illis similes, quos poetas de glebis protinus & sulcis cum clypeo producant, & galea. Num fortè illud dices, te tibi ipsum fuisse magistrum? sicuti de se aiebat Epicurus: aut noctu inspiratā tibi diuinitus philosophiā, sicuti Aesopo fertur? Vrgent me nimis ea Lamia, itaque non iam cum illis agam: sed uobiscum, quos mihi fore arbitror æquiores. Nec autem allegabo nūc uobis familiaritates, quæ mihi semper cum doctissimis fuere philosophis: non etiam extructa mihi ad tectum usque loculamenta ueterum cōmentariorum, præfertimque græcorum, qui omnium mihi doctores præstantissimi uideri solent. Sed ita uobiscum paciscar: Si nullus in nostris aut scriptis aut sermonibus odor est philosophiæ, nemo audisse

audisse me philosophos, aut eorum attigisse libros arbitretur: sin plurima sint in eis quæ sectam redoleant aliquam: tunc me, si non peperisse ipsum talia, saltē didicisse credite à doctoribus. Quòd si uituperantur ij qui multa spondeant, anteq̃ præstent, cur ego uicissim non lauder, qui prius hoc præstiterim, quantulumcūq̃ est, q̃ omnino unq̃ sponponderim? Oues, inquit Stoicus Epictetus, in pascua dimissæ, minimè apud pastorem suum gloriantur uespere, multo se pastas gramine, sed lac ei affatim, uellusq̃ præbent: Ita nec quisquā prædicare ipse debet, quantū didicerit, sed quod didicerit afferre in mediū. Quod ego proculdubio & fecisse hæcenus, & facturum deinceps uideor, approbātibus Musis, quarū sacra fero ingenti perculsus amore. Quare quoniam libros Aristotelis de Moribus iampridē proximè aut Porphyrii quinq̃ uoces, & Aristotelis eiusdem Prædicamenta, cum sex illis Gilberti Poretani principijs: libellumq̃ qui dicitur Perihermenias: tum uelut extra ordinem sophísticos elenchos intactum ab alijs opus, & penè inenodabile, sum publicè interpretatus: uocant ecce me nunc eundem ad se resolutoria duo uolumina, quæ Priora uocantur. In quibus omnis rectè ratiocinandi regula continetur. Qui quanquā libri spinosiores alicubi sunt, & multis rerum uerborumq̃ difficultatibus inuoluti, tamē ob id eos etiā libentiùs, alacriùs, animosius aggreddior, quòd ferè in omnibus gymnasijs à nostræ ætatis philosophis, nō quia parum utiles, sed quia nimis scrupulosi, prætereuntur. Quis mihi igitur iure succenseat, si laborem hunc interpretandi difficilima quæq̃ sumpsero, nomen uerò alijs reliquero? Me enim uel grammaticum uocatote, uel si hoc magis placet, philosophastrum, uel ne hoc ipsum quidem. Cæterum uolo ut hic iam noster sermo simplex, ut uidetis, & humi repens, quemadmodum à fabella cœpit, ita desinat in fabellam. Siquidem, ut Aristoteles ait, etiam philosophus natura philomythos, id est, fabulæ studiosus est. Fabula enim admiratione cōstat, admiratio philosophos peperit. Sed audite iam fabellam: Aues olim propè uniuersæ noctuam adierunt, rogaruntq̃ eam, ne posthac in ædium cauis nidificaret, sed in arborum potius ramis, atq̃ inter frondes: ibi enim uernari suauius. Quin eidem quercū modò enatam pusillā, tenellamq̃ ostendebant, in qua scilicet molliter (ut aiebant) & sidere ipsa aliquando noctua, & suum sibi construere nidum posset. At illa facturam se negauit. Quin inuicem consiliū dedit ijs, ne arbusculæ illi se crederent: laturam enim quandoq̃ esse uiscum, pestem scilicet auium. Cōtempsero illæ (ut sunt leue genus, & uolaticum) sapientis unius noctuæ consiliū. Iam quercus adoleuerat, iam patula, iam frondosa erat: Ecce tibi aues illæ omnes gregatim ramis inuolitant, lasciuunt, subsultant, colludunt, cantillant. Interea quercus ea uiscum protulerat, atq̃ id homines animaduenterant. Implicitę ergo repente ibi omnes pariter miselle, ac frustra eas sera pœnitentia subiit, quòd salubre illud consiliū spre uisissent. Atq̃ hoc esse aiunt, cur nūc aues omnes, ubiubi noctuā uiderint, frequētes eam quasi salutant, deducūt, sectantur, circumsidunt, circumuolitant. Etenim consilij illius memores, admirantur eam nunc ut sapientem: stipantq̃ densa caterua, ut uidelicet ab ea sapere aliquādo discant. Sed opinor frustra, imò uerò etiam interdū cum magno ipsarū malo. Nam ueteres illæ noctuæ re uera sapientes erant, nunc multæ noctuæ sunt, quæ noctuarū quidē plumas habent, & oculos, & rostrum, sapientiam uerò non habent. Dixi.

Ang. Polit.

9 3

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAELE-

CTIO, CUI TITVLVS PANEPISTEMON.

VI libros aliquos enarrare Aristotelis ingrediuntur, consue-
uere à principio statim philosophiam ipsam uelut in mem-
bra partiri, quod & Themistium facere uidemus, & Simpli-
cium, & Ammonium, & alios itē Peripateticos ueteres. Mihi
uerò nunc Aristotelis eiusdem libros de Moribus interpre-
tanti cōsiliū est, ita diuisionē istiusmodi aggredi, ut quoad
eius fieri possit, non disciplinæ modò, & artes uel liberales,
quæ dicuntur uel machinales, sed etiam sordidæ illæ, ac sellula-
ria, quibus tamen uita indiget, intra huius ambitum distributionis colligant. Imit-
abor igitur sectiones illas medicorū, quas Anatomæ uocant. Imitabor & tabu-
lariorū calculos. Nam & diuidam singula propè minutatim, & in summam sum-
marum redigā, quò possit unumquodq; uel facilius percipi, uel fidelius retineri.
Nec autē me fallit, q̄ sit operis ardui, q̄ nec ab ullo tentatum hætenus, q̄ deniq;
obtrektoribus opportunū, quod polliceor. Sed ita homo sum. Sordent usitata
istæ, & exculcata nimis, nec alienis demum uestigijs insistere didici, quoniam in
magnis etiam uoluntas ipsa laude sua nō caret, & uilissimos hominum Plato exi-
stimat imitatores, meritoq; ob id à uate Horatio seruū pecus appellati sunt. Ob-
trektorū uerò nulla prorsus habenda ratio: qui si nunc desit occasio, facile ta-
men inueniēt alteram. Illud obsecro, ne quenquam perturbet, quod ipsis artium
uocabulis, etiamq; græcis utar interdum, siquidem pleraq; sic exposita reperim-
tur, ut latine nondum loqui didicerint: sed & multa diuersis artibus, disciplinisq;
cōmunia semel explicata, mox quasi digito notari, nutuq; significari sat erit. Nūc
adeste animis, quæso, & auribus omnes, ac fauete dicenti: magnam (ni fallor) &
ex perspicua breuiq; rerum tantarum distinctiōe utilitatem, & ex erudita quadā,
nouaq; uocum diuersarum uarietate uoluptatē percepturi. Nec pompam tamen
hic orationis, aut uerborum phaleras expectetis, & pictæ tectoria linguæ. Nam
quod eleganter Manilius inquit astronomus,
Ornari res ipsa negat contenta doceri.

Tria sunt igitur inter homines genera doctrinarum: Inspiratum, inuentū, mix-
tum. In primo genere Theologia nostra, in secundo mater artium Philosophia, in
tertio Diuinitas sita est.

Theologia deū speculatur, ut in eò cūcta sunt, ut ab eo proficiunt, ut ad eun-
dem redeunt, ut in eodem cōquiescunt. Huius instrumentū duplex est, uetus atq;
nouum. Quod utrunq; in legales, historicos, morales, propheticosq; libros diui-
ditur, quos Canonicos appellamus.

Philosophia spectatiua est, actualis, rationalis. Sed spectatiua pars, aut res con-
siderat materiæ prorsus simplicitas, aut à materia penitus abiunctas, aut medias
quasdam re coniunctas, intellectu distrahitas, easq; uel substantias, uel acciden-
tia: rursus hæc, aut qua multitudo sunt, aut qua magnitudo. Multitudo, ut absolu-
ta, ut relata. Magnitudo, ut amēs, ut mobilis. Ex hoc igit spectatiui generis quali-
stemmate naturalis, & prima philosophia, tum quæ de anima pertractat, & mathē-
maticæ quatuor, seu doctrinales, Arithmetica, Musica, Geometria, & Sphærica
cum suis illis quasi pedissequis, Calculatoria, Geodesia, Canonica, Astrologia,
Optica & Mechanica nascuntur.

Actualis pars mores expendit, sed aut singulorum, aut familiæ, aut ciuitatis.
Vnde

Vnde quasi trigeminus partus moralem, dispensatiuam, ciuilem que protulit.

Rationalis, aut indicat, aut narrat, aut demonstrat, aut suadet, aut oblectat. Vnde Grammatica, Historia, Dialectica, Rhetorica, & Poetica emerferunt.

Naturalis aut circa ea uersatur, quæ cōmuniter insunt rebus, aut circa ea quæ uidentur inesse, nec insunt. Inesse uidentur nec insunt, inane & infinitum. Insunt autem uel principia, uel quæ principijs adnexa, uel quæ de principijs exorta. Principia sunt aut causæ, aut concausæ. Causæ aut efficientes, aut finales. Concausæ uel formales, uel materiales. Causis tamen exemplariam Plato, concausis officialem adiunxit. Principijs adnexa, motus, locus, tempus, & continuum. De principijs orta, simplicia & cōposita. Simplicia, uel sempiterna, ut cœlū: uel corruptilia, ut elementa. Composita uel imperfecta, uel perfecta. Imperfecta, quæ gignuntur in sublimi. Rursus perfecta, uel inanima, ut metalla: uel animata, quæ aut uegetabilia, aut sensibilia, aut horum media. Vegetabilia, ut plantæ, quæ aut herbæ, aut frutices, aut arbores. Sensibilia, ut animalia, quæ uel rationalia, ut homo: uel ratione carentia, ut bruta. Media sunt, quæ Græci zoophyta uocant.

Naturalis aut philosophiæ quasi alumna medicina est, quam Theophilus græcus autor in theoricen practicenq; diuidit: theoricenq; rursus in naturę causarum signorumq; rationes, hoc est, physiologicon, ætiologicon, simioticon. Item physiologicon in elemēta, humores, cōplexus, particulas, potestates, officia. Sic ætiologicon in causas præuertentes, præuias, continentes, quæ procatarectica, proegumena, synectica uocat. Simioticon rursus in præsentium discerniculū, futurorum præsagium, præteritorum memoriā. Practicen denuo salubriū dicit esse, & eorū quæ curam desiderēt, alterumq; hygiñon, alterū therapeuticon appellat. Quod quoniam in uictu, medicamentis, manuq; sit, nūc diæteticon, nunc pharmaceuticon, nunc chirurgicon. Quod aut uictu curat, id aut senectutē gubernat, & geroconicon, aut defectos reficit, & analepticon, aut noxam præcauet, & prophylacticon appellatur. Medicos autē ueterinarij sequuntur, quos hippiatros Græci uocant, hisdem quibus medici uestigijs ingredientiētes, quamuis alij quidā morbi sint in iumentis. Etenim coriginosi farciminosiq; fiunt equi. Malleo, pulmunculo, exungulatione, cæterisq; similibus laborant: quod genus hominem rarenter attingit.

Prima philosophia deū, mentesq; corpore seiunctas, ac multiplicia doctrinarū omniū principia, quæ uocamus axiomata, sed naturæ uestigijs indagat.

Animæ uis triplex, quæ uegetat, quæ sentit, quæ ratione utitur. Prima in alēdo, agendo, gignendo continetur. Altera in sensibus quinq; sensu cōmuni, phantasia, memoriā. Tertia in intellectu: qui actu dicitur, appellaturq; mēs, & eo qui potestate. Cuius partes opinio, & dianœa, quæ nescio an rectē cogitationis uocabulo exprimatur. Expetitio uerò in ratione uoluntas, in sensibus aut iracundia est, aut libido. Nemescius autē sic in lib. de Homine: Vis, inquit, animæ triplex est: animalis, uitalis, naturalis. Primi generis mens, phantasia, ratio cinatio, memoriā, cogitatio. Tum opinio, sensusq; particulares, & quicunq; motus ab electione profisciscuntur. Secundū genus in respiratione cōtinetur, & pulsibus. Tertium uerò in gignendo, nutriendo, augendo, cōtinendo, transmutando, excernendo. Fit & illa diuisio de partibus corporis, ut in cerebro ratio, ira in corde, cupiditas collocetur in iecore, quod uirtutibus est, & uitij cōmune seminarium.

Arithmetica numerum tractat, aut seorsum quemq; spectans, aut ad aliū referens. Qui seorsum spectatur, par est, & impar. Par aut pariter par, aut pariter impar, aut impariter par. Itemq; aut superfluous, aut deminutus, aut perfectus. Impar aut primus, & compositus: aut secundus, & compositus: aut per se secundus,

& compositus ad aliū. Primus & incompositus, ad aliū relatus aut æqualis, aut inæqualis. Hic aut maior, aut minor. Et maior aut simplex, aut cōpositus. Simplex aut multiplex, aut superparticularis, aut superpatiens. Compositus aut multiplex superparticularis, aut multiplex superpatiens. Minor maiori subiugalis æquē diuiditur: illiusq; numeri prologi dicuntur, huius hypologi, quasi duces & comites. De multiplicibus, duplæ triplæ. De superparticularibus, sesquialtere, sesquitergē. De superpartientibus, superbipartientes, supertripartientes, & deinceps oriuntur: ac rara eadem ratio in cōpositis. Rursum qui per se cernitur continens numerus, linearis, planus, solidus, pyramis etiamq; curta, quadrantalia, asseres, laterculi, cunei, parallepiedi, gradati, altera parte longiores & orbiculatæ.

Musica naturalis est, & artificialis. Naturalis, humana & mūdāna. Humana tribus animi partibus, intellectu, sensibus, habitu. Tres efficit & rationes, diápason, diápena, diatessaron. Prima enim (ut Ptolemæus inquit) septē continet illa, mentem, imaginationem, memoriam, cogitationem, opinionem, rationem, sciētiam: quo numero consonantia constat, quæ uocatur ex omnibus. Secunda quatuor uisum, auditum, olfactum, tactum (nam in eo gustatus est) æquas numero partes quinarie partibus. Tertia rursum tres: augmentum, fastigium, decrementum, cui quaternaria respondet. Item si partes animæ feceris rationis, iræ, cupiditatisq; sedes. In prima septem sunt, acumen, ingenium, solertia, consilium, sapiētia, prudentia, experientia. In altera quatuor, æquanimitas, impauiditas, fortitudo, tolerantia. In tertia tres, temperantia, continentia, uerecundia: quibus triplex eadem symphonia conflatur. Omnium autē inter se concordia, iustitia nominatur. Item trinis generibus spectatiuæ partis, & actiuæ, tria illa congruunt: enharmoniū naturalī moraliq; diatonicum diuino & civili, chromaticum Mathematico & œconomico. Productionum uerò mutationes uitæ morumq; conuersionibus respondent.

Mundana musica cernitur in eo quod cœlestiū motus, sicuti phthongus. Diastemate constat; circularesq; ambitus harmonicorum systematum referunt apocatastasis, quas, autore Materno, interpretari redintegrationes possumus, tū siderum aspectus, qui Trigono, Tetragono, Dodecatemorio. Dimensione fiunt Diatessaron, Diápena. Tonum Diápason faciunt. Motusq; ad Orientē uel Occidentem grauissimis: in cœli uerò meditullio comparatur acutissimis. Altitudines Chromaticen gignunt, Enharmonion, Diatonion. Latitudines Tropos. Lunæ facies Tetrachordorum referunt iugationes. Quæ omnia diligentissimē profectitur Ptolemæus.

Artificialis, aut Harmonica, aut Rhythmica, aut Metrica est. Harmonicæ partes septem: soni, spatia, systemata, genera, toni, mutationes, modulatio. Sonorum potestates infinitæ, sed & quæ traditæ sunt omittentur: quoniam uitamus insolentiam peregrinarum uocum. Sunt autem soni aut statarij, aut uagi. Statarij aut grauius crebri, aut mediocriter, aut acutè, aut non crebri. Vagi aut quasi subprincipales, aut quasi extenti. Rursus aut Symphoni, aut Diaphoni, aut Homophoni. Quorum differentiæ quinque. Prima in acumine & grauitate, secunda in spatio, tertia in systemate, quarta in uocis regione, quinta in indole illa, uel sensu, quod græcè uocatur *ἦθος*. Spatiōrū minimū apotome, dein Diáschisma, tum Schisma, supra Diésis modulandi principiū, mox hemitonium, tonus, ditonum. Sunt autem spatia maiora, minora, symphona, diaphona, enharmonia, colorata, diatonica, effata, ineffabilia. Rursus incōposita, ut diésis, quæ diu ex usu recessit. Cōposita, ut diatessaron: & composita & incomposita, ut hemitonium, tonus. Item paria, imparia, rara, densa.

Systemata

Systemata, quæ ueteres indolis initia uocitabant, partim differentias habent easdem, quas & spacia, partim diuersas. Nam sunt continua, transcendentia, simplicia, non simplicia, coniuncta, disiuncta, communia, tetrachorda, pentachorda, octachorda.

Genera tria sunt: Harmonia, Chroma, Diatonon.

Toni apud Aristoxenum xiiij. Hypodorius, & Hypophrygi duo, & Hypolydi duo, Dorius, Phrygi duo, Lydi duo, Mixolydi duo, Hypermixolydius unus, his iuniores duos Hyperæolium adiungunt, & Hyperlydium.

Comutationes quatuor fiunt modis: Genere, Systemate, Tono, Modulatione. Modulatio triplex: assumptio, mixtio, usus. Cuius tres illæ partes, petia, phoce, agoge. Quæ & ipsa triplex, recta, reuertens, circulans.

Modulationis tropi tres genere, Dithyrambicus, Tragicus, Nomicus. Specie plures, ut amatorij, quorum proprij sunt Epithalami, Comici, Encomiastici. Differentia modulationis genere, Tono, Tropo, Indole: quæ triplex, contracta, laxa, media.

Rhythmus, qui latine dicitur numerus, Arsin habet, & Thesis, hoc est, leuationem, ac positionem, quibus uidelicet plauditur, oriturque de numeris connumeratis, dinumeratis, complicatis, ac sesquatis. Discernitur uisu, ut in saltatione: auditu, ut in cantu: tactu, ut in uenis. Etenim medicorum doctissimus Herophilus motus omnes illos, & pulsus humani corporis in muscos digessisse numeros narratur. Sunt uero numeri omnes, aut iudiciales, aut progressores, aut occurrentes, aut recordabiles, aut sonantes, uel si mauis corporales, ut illi etiam signentur, qui sunt in saltatione, & in certo motu uisibiles: partes autem Rhythmicæ huius de qua nunc agitur, quinque sunt, tempora prima, pedum genera, agoge, mutationes, Rhythmopœia.

Metrica ab elementis & syllabis ad pedes pergit. Etenim pedes syllabis constant, hoc est, articulatis quibusdam sonorum motibus. Syllabæ temporibus tenduntur. Pedum uero dissyllabi quatuor, trissyllabi octo, tetrasyllabi sedecim, qui complicati adusque senas syllabas coniugationes faciunt metricas. Metra primigenia, quæ minimè nunc à uersibus distinguimus, nouem ferunt: Dactylicum, Anapesticum, Iambicum, Trochaicum, Coriambicum, Antipasticum. Ionica duo, & Pœonicum. Inque his Acatalecta, Catalectica, Brachycatalecta, Hypercatalecta, Dimetra, Trimetra, Tetrametra, Pentametra, Hexametra: paribus alia pedum temporibus, alia superantibus, alia integris, alia deminutis, alia synecphonica. Composita metra, aut similib. duplatis constant, aut dissimilibus, quæ dicuntur Asynarteta: sunt & quæ uocant Apemphæronta. Poema, aut uersib. unius generis, aut diuersorum complexu constant, duorum, scilicet, trium, plurium: qui liber, aut obnoxius, isque bifarius, aut trifarius, ut sunt Epodica omnia. Sed ut in Rhythmis libera perpetuitate coniunctio porrigitur: sic in metris ab aliquo certo fine reuocatur: at in uersibus in duo membra quadam lege sibimet congruentia tribuitur.

Geometria à puncto, quæ nota impartibilis est, lineas peruidet rectas, circulares, flexuosas, iacentes, perpendiculares, alternas, determinas, angulosque iustos, angustos, latos, summitates, circulos, semicirculos, & qui limites fasciati uocantur. Trilateras, quadrilateras, multilaterasque figuras. Inque his æquilateras, æquicrurias gradatas, reclangulas, acutiangulas, obtusiangulas: & quæ parte altera longiores sunt, & Rhombos, & Rhomboidis, & Menfulas. In solidis Pyramidas, Prismata, Conos, Cylindros, Cubos, Sphæras, etiamque illa quæ uocant Octaedra, Dodecaedra, Icosaedra.

Astrono-

Astronomia, quæ dicitur & sphaerica, cœli conuersionem suspicit, ortus, oblitus, motusq; siderum, axes, polos, cardines, hemisphaeria, circulos, septentrionalem, solstitialem, æquinoctialem, brumalem, australem, signiferum, lacteum, meridianum finitorem, coluros, signa' que uel duodecim, uel cum suis gestaminibus quinq; & triginta. Quæ quibus orientibus, aut occidentibus oriantur, occidunt, quæ transuersa, quæ recta, quæ uel austrina, uel septentrionalia, quæ stellæ matutina, quæ uespertina, quæ occiduales, quæ absconsæ, quæ recurrentes, quæ stationaria, quæ sit Epicyclorum, quæ latitudinum, quæ uel altitudinum ratio, quæ cui syncentra, uel eccentrica, quæ facies, quæ magnitudines, qui lunæ ad solem schematismi, ut intermenstrua, edita, noua, corniculans, diuidua, prætumida, plenaq; sit toties repetita uice: quæ forma terræ, quæ mundi inclinatio, quæ umbrarū uarietas, quæ temporum, quæ dierum ratio, quot climata & zonæ, qui uocentur antœci, qui perœci, quiq; antipodes, unde etiam agricolæ, gubernatores, medici, phisici, uentos, imbres, æstus, pestilentiam, terræmotusq; prænoscent.

Calculatoria seu logistice figuris utitur numerorum nouem, quas Pythagorici excogitarunt: quorum inuentum est etiam diagramma, quod mensam Pythagoream etiam uocitabant, unde abaci origo est, in qua digiti & articuli cōpositi, atq; incompositi cum suis collocantur limitibus. Hæc sex generibus continetur, elementorum expositione, cōpositione, ablatione, multiplicatione, partitione, quadrati lateris inuentione. Ordo autem sic in numeris est, ut post singulares deceni, centeni, milleni, myriades, decenæ myriades, centenæ myriades, millenæ myriades, myriadū myriades ueniant. Signantur autem manu sinistra ad centenos usq; dextra centeni milleniq; usq; ad myriadas, nec ultra.

Geodesia uerò, quæ etiam à Pappo geomoria uocatur, et ipsa in sensilibus uertitur: contineturq; generibus, recto, plano, solido, pedatura ipsa, porrecto, constricto, quadrato pede: figureq; omnes angulares, circularesq; quantum colligant in area spaci, quæ circuli circumductio sit, quæ sphaeræ deprehenditur, quanta etiam Strabî montis superficies. Notatur quæ plana summitas, quæ liquis, quæ sit enormis. Climata etiam cernuntur, scopuli, flexus, anguli, rigores, lineæq; omnes rectæ, alternæ, basis, uertices, crura, diagoni, perpêdiculares. Hypotinusæ, diametri, & perimetri. Tū mensuræ illæ, miliaria, stadia, actusq; uel minimi, uel quadrati, uel duplicati, decempedæ, seu perticæ, radij, passus, gradus, cubiti, pedes, semipedes, palmi, uncia, digiti, semiuncia seu stateres, quadrantes, drachmæ, scripuli, oboli, semioboli, siliquæ, seu ceratia, puncta, minuta. Momēta suis quæq; notis gaudentia, uocabula etiam terminis uaria imponebantur, ut excultellatis lateribus, Arcifinium, Spatula cursoria, Gammatus, Centusiatus, & alia. Sic & limites intercisiui, Decumani, Subruncini, Scutellati, Vstrinales, permultiq; similes, et agri ipsi Dextrati, Normales, Fenestrati, Citrati, Subcisiui, Tessellati, prætereaq; diuersi nominantur.

Canonicæ aut rationes harmoniarum considerat apparentes regularū segmentis excogitatis, atq; aures (ut ait Plato) præferens intellectui. Rationes enim Symphoniarum nunc monochordo canone deprehendit, nunc tetrachordorum generibus diuisis, quæ neruorū nominibus undeiginti censent, qualia multa Prolemæus exponit in his libris, quorū titulus est, *πρὸς τὴν ἀρμονικὴν θεωρίαν*. Hæc uerò in organis est percussionalibus, tensilibus, inflatilibus.

Astrologiæ partes gnomonice, quæ solariorum discriminatis umbris horas uero denotat, à Vitruuio diligenter exposita, tum quæ uocatur Meteoroscopice, sublimitatū differentias, & interualla siderū deprehendens, Præterea Dioptrice, quæ solis

quæ solis & lunæ, & aliorū siderum intercapedines colligit, & ordines. Huc astro labij pertinet inuētio, quam Ptolemæo Synesius tribuit. Cuius partes uagina ipsa tympana continens, in quæ æquinoctialis tropiciq; describuntur circi, quiq; alternis horis sunt Anaphorici, tum supra tympana, quæ uocatur Aranea, designatur, in qua zodiacus, & clara quædam sidera cernuntur, ut per noctē quota sit hora, quotumq; temporis momentum reperiamus.

Pleriq; tamē astrologiam uocant ipsam, quæ propriè genethliologia uocatur: cuiusq; professores à ueteribus Chaldæi, Mathematici, Genethliaciq; uocantur: quæ licet utroq; iure, ciuili pontificioq; damnetur, impugnetur ab Augustino, rideatur à Basilio, tamen quia multos habet etiam nunc amatores, iure in cæterarum consortium reciperetur. Diuidunt igitur zodiacum circum in signa duodecim, singulaq; mox in partes tricenæ, quas in minuta rursus sexagena. Signorumq; alia masculina faciūt, alia foemina, quædam bicorpora, quædam tropica, nonnulla item solida. Notant & quatuor illa centra, quæ nos cardines, Horoscopus, Mesuranema, Occasus, Hypogeu, quæq; singulis præcedunt Apoclimata, succedunt Epanaphoræ. Sic domicilia duodecim faciunt, quorū torpida tria, reliqua nomen habētia boni maliq; genij, dei, deæq; mortis, & utriusq; fortunæ. Post hæc Arietem capiti, Taurum ceruici, Geminos humeris, cordi Cancrum, pectori Leonem, Virginem uentri, Libram renibus, & uertebis, Scorpionē genitalibus, Sagittarium femoribus, Capricornum geniculis, Aquariū tibijs, Pisces pedibus: sed & alios alijs regionibus, populisq; præficiūt. Inter errantes autem, soli lunæq; dant primatū, Saturnum soli congruere, Iouem, Mercuriūq; dicunt, quos & diu nos appellant. Domos autem singulas soli lunæq; binas cæteris assignant: aliasq; præterea denotant, quibus singuli tristentur, & gaudeant: fines decanosq; peruident, tum qui cui sint utriusq; satellites, Trigonici ne, an Tetragonici, an Hexagonici, an directus inter quosq; sit aspectus, stellarumq; cæterarū diathema genituræq; dominum, præsertim qui dicitur Oecodespotes, & reliquorū configurationes, quæ ἀστρομοι uocantur, unde etiam de uita, & morte, de moribus, fortunaq; non singulorum modò, sed ciuitatum gentium que pronunciant, ausi etiam Chronocratora, quem dicunt, ausi mundi geniturā prodere Apotelesmatum uestigijs.

Optice generis est nomen, & partis. Pars ipsa causam uisibilium deprehendit, quæ per interuallum falsa creduntur, ut cum lineæ alternæ concurrere inter se uidentur, & intercipi quadratorū anguli. Pars altera Catoptice, quæ circa ἀνακλάσεις, hoc est, reflexiones uersatur. Tertia Scenographice, indicans, quo pacto nec abnumera, nec deformia fingamus in imaginibus, quæ cernuntur, interuallorum scilicet, & altitudinum causa. Sed quæ generis locum tenet, ea lineis utitur uisus & angulis. Ita radiorum proiectiones inquirt per unum, pluraq; perspicua super figuras corporum diuersas: item umbras, & lucis figurationes, & quæ directæ uisioni, quæ reflexæ faciant imposturam speculis adhibitis, speculorumq; omnium affectiones Planorum, Globosorum, Columnarum, Turbinalium, Cauorū, Conuexorum, quæ uisibus, quæ rebus accidunt, etiam cum per medium perspicui alterius cernimus, ut sub aqua, post uitrū. Postremò quomodo uis ipsa oculis insita mediij cuiusdam diuersitatibus adficiatur, ut in lride contingit, & omnino triplicē uidendi rationem pertractat, directam, reflexam, refractam.

Mechanica sequitur, cuius (ut Heron, Pappusq; declarant) altera pars rationalis est, quæ numerorum, mensurarum, siderum, naturæ que rationibus perficitur: altera chirurgice, cui uel maxime artes illæ æraria, ædificatoria, materiaria, picturaq;

picturaq; adminiculantur. Huius autem partes manganaria, per quā pondera im-
 mania minima ui tollūt in altum: mechanopoetice, quæ facile aquas antijs ex-
 trahit: organopoetice, quæ bellis accommoda instrumenta fabricatur, arietes, te-
 studines, turres ambulatorias, helepōlis, sambucas, exōstras, tollenones, & quæ-
 cunq; græco uocabulo poliōrcētica uocantur, tormentorumq; uaria genera, quæ
 libris Athenæi, Bitonis, Heronis, Pappi, Philonis, Apollodoriq; continentur, ut
 Latinos omiserim. Mox & quæ thāumaturgice. Cuius exempla sunt hydraulica
 organa, quæq; per se uentorum flatu resonant, & quod uas dicæometron uoca-
 bant, & quod uoces auium uariarum exprimit. Et quod indidem merum, mox di-
 lutum uinum, mox aquam calidam, mox frigidam, copiosam tenuemq; uicissim
 fundit. Et siphones extinguendis incendijs, & medicinabiles cucurbitulæ sine
 ignis ministerio cutē prehendentes, & pilæ sponte saltantes, & lucerna suas ipsa
 producens stuppas, & animal quod à structōre dum secatur in mensa, bibit inte-
 rim, crepituq; suo quodam & uoce sitientis representat imaginem. Milleq; alia id
 genus, quæ breuitatis studio præterimus. Hæc igitur ut in capita quædam conse-
 rat, aut ponderibus utitur, & spiritū, quorum præponderatio mouet, æquilibriū
 sistit, sicuti etiam Timeus definit, aut neruis & funiculis animatos quasi tractus ac
 motus imitatur, ac circa illa quæ subnātent aquis, aut item circa aquarum uertitur
 horologia: quorum quidem generum primum docet in Pneumaticis Heron, al-
 terum idem in automatis & zygijs, quartū rursus in hydrijs, tertiū uerò in Och-
 menis Archimedes. Est in eadem mechanicæ serie, quæ centrobatica pars dicit,
 ex qua reliquæ pendere dicunt, & scheropœia, qualis illa Archimedeā Claudia-
 ni laudata uersibus. Suppeditat eadem architecturæ quoq; scansorias, tractiles,
 & spiritales machinas.

Moralis, pars ciuilitatis est, in qua de bonis agitur diuersis. Quorum numero
 etiam uirtus est seu rationalis animæ sit, seu rationi obtēperantis. Tractantur igi-
 tur affectus, & potestates, & habitus animi, & in his excessus, defectus, mediocri-
 tates, arbitrium, electio, appetitus, eiusq; partes, cupiditas, furor, uoluntas. Hinc
 & uirtutes, fortitudo, æquanimitas, cōtinentia, temperantia, liberalitas, magnitu-
 do animi, magnificētia, honestas, grauitas, urbanitas, ueritas, iustitia, scientia etiā,
 prudentia, intelligentia, æstimatio, solertia, sagacitas, comitas, heroica uirtus, uo-
 luptas, prosperitas, amicitia, beneuolentia, cōcordia, amorq; sui. Parsq; illa tracta-
 tur, per quam quisq; sibi satis est, aliq; deinceps ad felicitatem pertinentia.

Dispensatiua triplex: domini, mariti, patris: ea querit, seruat, adornat, utitur. Re-
 giq; est satrapica, ciuilis, idiotica.

Ciuilis triplex: regnū, optimates, respublica. Cuius excessus totidem, tyrannis,
 oligarchia, democratia. Diuiditur à Platone trifariam, quemadmodum & anima:
 nam rationi congruere philosophos, iræ milites, cupiditati uoluit artifices. E phi-
 losophis principes, magistratus, sacerdotes, senatores, iudices legūtur, qui leges
 uel ferant, uel exerceant. Itaq; locus hic est, in quo ius ciuile nō quidē in titulos,
 quod longum foret nimis, sed in summa genera partiamur. Ius igitur ciuile Ro-
 manorum tametsi uoluminibus quoq; alijs continetur, tamen Pandectis ipsis in
 suas partes distributis, utpote omnia genera complectētibus, plena digestio re-
 sultabit. Septem igitur in his articuli sunt, quorum primus ea continet, quæ græ-
 cè τὰ πρῶτα uocantur: secundus iudicia, tertius res, quartus hypothecas, quintus
 testamenta, quæq; testamentis accedunt. In sexto tituli continentur bonorū pos-
 sessionis uarij, neq; non operis noui nuntiationes, damniq; infecti, & pro ædifi-
 cijs dirutis, & eorum insidijs, & de aqua pluuiā arcenda, de publicanis, donatio-
 nibus

nibus, manumissionibus, liberaliſq; cauſa: tum de dominiſ, & poſſeſſionis acquiſitione, deq; iſs, qui iudicati, uel in iure confeſſi ſunt. De bonorum detentionibus, & ne quid in fraudem creditoris fiat: Interdicta, exceptiones, temporum prolixitates, & actiones. Vltimus ſtipulationes, fideiſſiones, acceptilationes, & titulos illos ad municipales, de decurionibus, & muneribus, de publicis operibus, numdinis, pollicitationibus, cognitionibus; cenſibus; uerborum ſignificatione, iuris'que regulis.

Pontificium ius quaſi ſuccenturum ciuiliſ eſt, & ad eius exemplum, quatenus ratio patitur, diuidendum.

Res militaris, uiris & armis conſtat. Viri, dux & milites, & qui militum cauſa. In duce ſcientia, peritia, autoritas, fortuna requiritur. In milite robur & diſciplina. Hi uel equites, uel pedites diuerſis in acie nōminibus diſtincti. militū cauſa fabri, tubicines, liticines, lixæ, calones. Armā quib; oppugnamur, aut defendimur, eaſq; de quibus in Mechanica diximus, inter quæ etiā naualia continentur, in quo genere Liburnæ claſſes, & luſoriæ ſunt. Huc aut tyronū delectus, & exercitatio, poſitio caſtrorum, & munitio, inſtructio aciei, quæ Tactica Græci uocant, qualis eſt Orthia, Epagoge, & Cœlembos, & phalanges uariæ, ac Diphalangia, Amphistomi, Antistomi, Peristomi, Omœostomi, Eterostomi, inflexæ, incuruæ, ouatæ, lunatæ, laterculi, roſtra, & alia id genus, oppugnatio, ppugnatio. Poſtremo Stragemata ipſa, qualia Frontinus exequitur.

Reſtāt artiſces uarij, qui ſic inter ſe permixti ſunt, ut ſinguli ſingulis generibus ſubijci nequeant. Itaq; prius de hiſ artibus breuiter dicemus, quæ ſunt a ſcriptoribus celebratæ, quales agricultura, paſtio, uenatio, architectura, graphice, coquinaria, theatricæ nōnullæ, cæteras uelut aceruatim poſtea numeraturi.

Agriculturæ principia, aqua, terra, animal, ſol. Finis, utilitas, & uoluptas. Partes, fundi cognitio, quæ in eo ſunt opus, quæ faciendā, quō tempore. In primo forma, genus, quantitas, tutela. Forma naturalis, aut artiſcioſa. Naturalis campeſtris, colina, montana. Artiſcioſa ad ſpeciem fructumq; : Genus terræ, macrum, pingue, mediocre. Quantitas à iugo ad centuriā, & ſaltum. Tutela naturalis, agreſtis, militaris, fabrilis. Secunda pars homines & inſtrumenta reliqua habet. Homines, ſerui aut liberi. Reliquum inſtrumentum ſemiuocale, & mutum. Tertia pars, quæ præparanda, & ubi quæq; faciendā. Quarta circuitus ſolis annuos, & curſus lunæ menſtruos habet.

Paſtio aut ruralis, aut uillatica. Prior in minore & maiore pecore uertit, & quod propter ea parat. Minora pecora, ouis, capra, ſus. Maiora, boues, aſini, equi. Tertium genus, muli, canes, paſtores. Poſterior auaria, leporaria, & piſcinas habet. In auarijs, aut quæ terra ſunt contentæ, ut pauones, turdi, columbæ, turtures, gallinæ. Aut quæ uocantur amphibia, ut anſeres, anates. In leporarijs duplex genus: In altero apri, capræ, lepores. In altero apes, cōchleæ, glires. Piſcina dulcis aquæ piſces habet, aut marinæ.

Venationis laudes & præcepta Xenophōn græcè ſcribit, & Oppianus. Apud hos qualis eſſe uenator, quibus uti retibus, laqueis, telis, armis, inſtrumētis, canibus, quoq; pacto, quo tempore, contraq; quas ſeras debeat, oſtenditur.

Architectura rationem continet & fabricam. Cōſtat aut ordinatione & diſpoſitione. Cuius partes Chorographia, Orthographia, Scenographia, Eurythmia, Symmetria, decor, diſtributio. Hæc publicorū aut priuatorū ædificiorum, deſenſionis, religionis, opportunitatis cauſa. In queis omnibus habēda ratio firmitatis, utilitatis, uenustatis.

Ang. Polit.

f Graphice

Graphice pictoribus, statuarijs celtoribus, sculptoribus, fictoribus, encausticisq; cōmunis est, sic artibus conferens, autore Nicomacho, quemadmodum philosophiā conferunt mathematica. Hæc symmetriam dimensione colligit, & finitiōe. Dimensio perficitur hexempeda, & normis, hexempeda pedibus, pedes uncio-
lis, unciolæ minutis. Norma aut stans, aut basis. Finitio colligitur organo, cuius partes horizon, radius perpendiculum sunt. Ex his autem singulorum membro-
rum relationes ad totam corporis proceritatem, atq; alterius ad alterum inter se
proportiones cernuntur, quales sint, quo conveniant, quo differant. His adiicit
pictura colores, & umbras, quib. oculos, capillū, uultus, lumina, tractusq; regio-
num repræsentet, in affectibus exprimendis animiq; sensibus laudatior.

Coquinariæ capita Græca referam, qualia ponit Apitius. Ea sunt epimeles, ar-
toptus, cepurica, pandecter, ospriōn, trophetes, polyteles, tetrapus, thalassa, ha-
lieus, hanc Plato adulatricem medicinæ appellat.

Theatrica scenicos, gladiatores, gymnicos, agitadores habet. Scenici ut hypo-
critæ, comædi, mimi, tragædi, thymelici, saltatores, chironomi. Specieq; saltatio-
nis primæ, cordax, sicinnis, emmelia: in quo genere etiam pyrrhicarij. In thyme-
licis aut citharædi, citharistæ, tibicines. Adjice si placet & choragos: & si qui sunt
theatrici operarij.

Gladiatores ut retiarij, secutoresq; qui mirmillones, thraces, samnites, hoplo-
machi, numerarij, aridarij, probactones, dimachæri, orbelæ. Tum equestres effe-
darij, & ut quidam adjiciunt, uelites, laquearij. His etiam adiunge lanistas ipsos, a
quibus erudirentur. Et item ludarios uenatores, & bestiarios.

Gymnici stadiodromi, dolichodromi, diaulodromi, pugiles, palæstritæ, acro-
chiristæ, sciamachi, xustici, pancratiastæ, qui saltu, qui disco, qui pentathlo, quicq;
iaculo nobiles, trans finem scammatis expedito;

Agitadores ut ruffati, albat, prasini, ueneti, quibus aurati, purpurei, luteiq; ad-
iecti. Tum desultores, & qui Troiam luderent. Et inter aurigas bigarij, trigarij,
quadrigarij, seiugarij.

Restant artes aliæ confertim dicendæ, solaq; cōtentæ nomē clatura: quarū pars
uictui seruiunt. In his aucupes sunt, hamioṭe, piscatoresq; alij, urinatores, aquarij,
cetarij, macellarij, cupedinarij, salsamētarij, lanij, fartores, condimentarij, obsona-
tores, uinarij, pistores, pistrinarij, siliginarij, sitonæ, dardanarij, lupinarij, caupōes,
tabernarij, hospites, stabularij, popinarij, popinarūq; institores, biberarij, botula-
rij, crustularij. Sed & structores, & lactarij, & pomarij, & herbarij, & seplasiarij, &
medicamētarij omnes, omnisq; deniq; forēsis turba. Quod genus & olitores fici-
toresq; sunt. Post hos & ipsi corporis agētes curā, tōsores; balneatores, pilicrepi,
alipili, mediastini, mangones, alipte, seu pēdotribæ, ciniflones, arcularij propole,
pigmentarij, coronarij, cosmetæ, funerarij, libitinarij, designatores, præficæ.

In tertio quasi genere numerentur ἀρχεργιστῆς illi, quales fabri sunt omnes, ti-
gnarij, cementarij, materiarij, ærarij, ferrarij. Tum plaustrarij carpentarijq; & ue-
hicularij, sed & pegmarij, automatarij, tū aurifices, inauratores, bractearij, mone-
tales, argentarij, uascularij, musuarij, gemmarij, dolearij, figuli, tecto-
res, imbricarij, carbonarij, calcarij, laterarij, fornacarijq; cæteri, lapidarij, lapidicæ, ferrarij, tor-
natores, loricarij, telorumq; artifices, & claustrorū. Postremò etiam fribolarij om-
nes, uitrearij, sulfuratarij.

His adjice lanarios, sericarios, linteones, braccarios, fullōes, textores, infectores,
lanificas, lanipēdias, carminatores, pannicularios, sagarios, pelliōes, interpollato-
res, sarcinatores, patagiarios, flāmearios, uiolarios, manulearios, molochinarios,
semiso-

femizonarios, limbularios, plumarios, polymitarios, phrygiões, & qui netum aurum intexunt, & netrices, & item funicularios, reticularios, caligarios, cerdones, sutores, que omnes, calceolarios, crepidarios, solearios, ueteramentarios, & item zonarios.

Deniq; his notarios, pragmaticos, scriniarios, exceptores, ab actis, à memoria, à libellis, subadiuuas, calculatores, commentarienses, ab epistolis scribas, librarios, bibliopolas, chartularios, capfarios, nomenclatores.

Præterea nautas, gubernatotes, remiges, epibatas, pausarios, proretas, neulcos, helcarios, uectores, nauicularios, ratiarios. Adhæc stratores, tabellarios, cursores, cisiarios, muliones, agafones, proxenetas, uictimarios, mansuefactarios, infitiores omnes. Itē præcones, coactores, uenaliçarios, foricarios. Nam quid ego nummularios cōmemorem, arcarios, mercatores, negotiatoresq; alios? Quid & illos nugatorios artifices, petauristas, circulatores, funtambulos, neurobatas, tichobatas, faccularios, pilarios. Sed iam uideo de fece haurimus. Itaque mox paulo meliora.

Sequitur grammaticæ, quæ uel methodice, uel historice, uel mixta est. Methodice in loquendo & scribendo est. Historice in legendo & enarrando. Cōmunis in iudicio. Grāmatices infantia, Grammatistice à Græcis, à Varrone literatio uocatur. Hic literę syllabęq; cum suis uel fastigijs, uel longitudinibus. Hic orationis partes, & proportio, & inæqualitas. Et uitia duo, rusticitas & stribiliço, & orthographia, & item pedes, metaplasmi, tropi, schemata, glossmata, nota, suspensio, distinctio, clausula, uocis elatio, depressio, flexus, concitatio, mora, posituraq; tractantur, & qui legendi, qui reijciendi, quid in quocq; probandum, qui cuiq; præponendi, quæ sit in his œconomia, quod uē decorum. Præterea Rhetorum progymnasmata quidam grammaticis attribuerunt.

Historia uel fabularis, uel ad fidem. Fabularis aut uoluptatis, ut in argumentis comitorū, aut adhortatiōis gratia. Hæc aut argumentū habet ex ficto, ut in Aesopis fabulis: aut ex ueri soliditate, quæ aut per turpia contexitur, ut in quibusdam poeticis figmentis: aut pio tegitur uelamine, quod solum genus philosophi ueteres admiserūt. Ad fidem historia de locis est, ut Geographia: uel de temporibus, ut Chronice: uel de natura, ut animalium, plantarum: uel de gestis rebus, ut annales, historiæq; ceteræ. Quarum elementa sunt personæ, causæ, locus, tempus, modus, instrumentum, materia, res. Stylus in historia fusus, & continuus, non periodicus, nisi cum prosopopœias adsciscit in concionibus.

Dialecticam primus latinitate donauit M. Varro, quæ sex normis utitur. Etenim de loquendo, de eloquendo, de proloquendo, de proloquiorum summa, de iudicando, de his quæ dicenda sunt quærit. In loquendo sunt illa: genus, species, differentia, proprium, accidens, definitio, totum, pars, diuisio, partitio: tum nomina illa quæ sunt æquiuoca, uniuoca, pluriuoca, uerba, quæ sua, quæ uē aliena rebus. Ad hæc substantia, qualitas, quātitas, ad aliquid, facere, pati, situs, quādo, ubi, habere. Tum opposita quoties dicuntur, quoties illa simul, prius, motus. In eloquendo autem illa, quid nomen, quid uerbum, quid ex his iunctum. Quæ subiectiua sententiæ pars, quæ declaratiua, qui modus utriusq;, quatenus nomē accipitur, aut uerbum, quatenus perfecta sententia proloquium sit. In proloquendo autem, quæ differentia proloquiorū, quantitate, qualitate, quid uniuersale, quid particulare, quid indefinitū, quæ sint aientia, quæ negantia, quā uim habeant singula, quemadmodū inter se affectæ sint, uniuersales, particulares, dedicatiuæ, abdicatiuæ, deq; ipsæ congruæ, incōgruæ, suppare, alterutra. In summa proloquiorū, Ang. Polit. r 2 quid

quid sumptum, quid flatio, quid ratiocinatio, quid conclusio, quæ prædicativa ratiocinatio, quæ conditionalis, & quid intersit, quot & quæ formulæ prædicatiui conditionalisq; generis, quot in quaq; formula modi sint, utrū idē ordo sit, & eiusdem ordinis quæ ratio. Post in conditionibus, quot primi necessarij q; sint modi, quis ordo, quo differāt. In iudicando refellendi regulæ sunt, quibus cauilla & captiuncula discernuntur. Reliqua pars in locis est, qua uel maxime oratores utuntur. Et in diuisionibus item, & in finitionibus ars ingens.

Rhetoricæ materia duplex: Vbi, & unde fiat oratio. Prior in questionem diuiditur, & causam. In ea partes officij cōsiderantur, & orationis. Officij sunt illæ, inuentio, dispositio, elocutio, memoria, & pronūciatio. Inueniuntur quæstionis genera, naturæ, causarum, & ductus, tum illa quibus fiat fides. Quæstiones quæ principales, quæ ue incidentes. In principalibus an sit, quid sit, quale sit. Vnde status fiunt illi rationales, coniectura, finis, qualitas. Mox & legales: ē quibus alijq; propagantur, & iudicatio emergit. Causarū genera demonstratiuū, deliberatiuū, iudiciale. Rursus honestū, admirabile, humile, anceps, obscurū. Natura, simplex, multiplex. Ductus ex consilio nascens, simplex, subtilis, figuratus, obliquus, mixtus. Fides conciliando fit, docēdo, permouēdo. Conciliamus in principijs, docemus in narratiōe, permouemus in epilogis. Cōciliamus ex persona & re. Persona, uel auditoris, uel rei, uel oratoris, uel aduersarij. Re uerò honesta & utili. Docemus argumētis artificialibus, aut inartificialibus. Priora uel insunt negotio, uel negotium attingunt. Insunt à toto, parte, nota. Attingunt à cōiugatis, genere, forma, simili, differenti, cōtrario, coniunctis, antecedētibus, cōsequentibus, repugnantibus, causis, effectis, cōparatione maiorū, minorū, parium. Inartificialibus uerò scriptura, autoritate, necessitate. Commouemus miseratione, odio, inuidia, metu, spe, ira, & similibus. Dispositio naturalis est, ordinē tenēs, & artificialis pro ratiōe causæ permutans. Elocutio fundamentū habet, & fastigiū. Fundamentū latine & placide dicere. Fastigiū copiose & ornatē. Cuius ratio duplex, in singulis & copulatis uerbis. Singula propria, & tralata. Tralata, inopiæ decorisq; gratia. Copulata, constructione, cōclusionē, figuris ita coagmentata, perfecta, uenusta, quæ rursus uel cōtinuata, & fusa, qualis in historia, uel periodica, quæ rursus uel membris cæsisq; constat, & ambitu, uel monocolos est. Memoria uerò naturalis & artificialis est. Hæc partitione constat, & locis, & imaginibus. Pronūciatio autem uoce, uultu, gestu, cultu, & habitu oris continetur.

Orationis partes, exordiū, narratio, propositio, argumentatio, peroratio. Exordium attentum, docilem, beneuolū præstat auditorem. Narratio aut historia, aut fabula, aut argumentum, aut iudicialis assertio: cuius elementa, personæ, causa, locus, tempus, materia, res. Esse autem dilucida, uerisimilis, breuisq; debet. Et est aut ipsius causæ, aut incidens, aut cōtinua, aut partilis: & narramus augentes, attenuantes, prætereuntes, docentes, mōnentes, gratiam uel inuidiam comparantes, & item digredientes. Propositio aut nostra est, aut aduersarij, aut communis, aut principalij, aut incidentium, aut simplex, aut coniuncta. Rursus, aut simplex, aut per inductionem. Postremò uel nuda, uel rationi subiecta, uel summam, uel partibus. Argumentatio aut confirmat, aut reprehendit. Peroratio enumeratione constat, indignatione, miseratione.

De poetica breuius dicendū, quod & sapius hoc ipso loco de ea perorauimus, & in Nutricijs eidē satisfecimus, & multa cum superiorib. disciplinis habet communia. Prima species illius est quæ metro heroico, fabula allegorica, historia uetusta, & suo quodā dicendi genere utit. Altera eorū, qui uersificatores appellantur, cum

tum lyrici, tragici, comici, satyrici, suis & ipsi partibus distincti, mox elegiaci, & utriusque satyræ scriptores, & iambici, bucolici, asmatographi, epithalamiographi, monodi, epigrammatum, que autores: tum illa obscuriora poematum genera, ithyphallicum, manerus, borimus, lytierfes. Et item qualis centaurus ille Chæremonis, quæ communi uocabulo poemata dicuntur. Triplex autem genus, dramaticon, exegeticon, mixtum. Characteribus autem constant, longo, breui, medio, florido. Quippe finitimus oratori poeta est (ut Cicero inquit) sicut numeris adstrictior, ita uerbis licentior.

Reliqua diuination est, quæ prophetia quoque dicitur à nostris. Hæc (ut ait sacer Chrysostomus) aut spiritalis, aut naturalis, aut artificiosa, aut popularis, aut damnata est, & profana. Spiritalis ecstasi, uoce, parabola, afflatu, uisione. Visioque ipsa triplex: oculis, imaginatione, mente. Naturalis, brutorum, furentium, dormientium. Bruta enim sicut hirundines, formicæ, grues, alcedones, erinacii, aduentantem presentunt hyemem. Furor est autem (sicuti Plato ait) quadruplex: uatum, poetarum, bacchorum, amantium. Visa dormientium, aut insomniū sunt, aut somnium. Insomnio phantasma occurrit, quod uisum Cicero appellat, & Epialtes, qui latine incubus dicitur. Somnio, uisio & oraculum, quæ Græcè *ὄραμα* & *χαμαιτισμός* dicuntur. Insomnium diuinatione caret. Ex cura animi, corporis, & fortunæ. Somnia uel theorematica, uel allegorica sunt. Hæc autem uel propria, uel aliena, uel communia, uel publica, uel mundana: quorum coniectura fit, natura, lege, consuetudine, arte, nominibus, definitione. Qui uero somnia interpretantur, coniectores dicuntur à nostris. Extantque libri adhuc Daldiani Artemidori, Onirocriticon. Artificiosa est, qua medici, qua consiliarii, qua gubernatores utuntur. Nam & medici morborum principia, momenta, finesque præsciscunt: & consiliarii, quid expediat in posterum coniectant: & gubernatores uentorum tempestatumque præuident uarietates. Popularis dicitur, quæ uulgò nota, sicut hyemem, dein uer, cæterasque deinceps temporum periodos futuras. Extrema illa est, quæ malo adscribitur dæmoni, quo genere Pythiæ Dodonidesque sunt, & item diuinaculi cæteri: ut homoplatoscopi, ut etiam qui exta pecudum, qui uolatus, qui cantus auium, qui monstra, qui tonitrus, qui fulgura, qui sidera, qui sortes, qui symbola, omina, auspicia, qui sternutamenta, qui mustellarum, qui murium uel stridores, uel occurfus, quique aures tintinnantes, oculos salientes, foliorum crepitacula, pomorum semina in sublime iactata, bacilla, cortices, nomina, imagines, phialas, specula, & mille id genus alia obseruabant. Tū illa quoque pars damnata in primis, quæ uel malos genios consulit, uel deos euocat manes, cuique magicæ nomen fecimus, ut quam Pythones, ut quam profitebantur engastrimythoe, ut item necyomantia, sternomantia, alectromantia, pyromantia, alphetomantia, aleuromantia, crithomantia, aromantia, hydromantia, geomantia, altragalomantia, tyromantia, gyromantia. Sed & chiromantia, & item coseinomantia, multaque id genus alia uana prorsus, & ridicula, quæ que iam merito silentij nos admonent. Dixi.

Ang. Polit.

r 3

QYOD

QVOD IRA IN PVERIS OPTIMAE SAEPE INDOLIS EST ARGVMENTVM.

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO ME-
DICI SALVTEM.

V M poeta Accius Tarenti fortè apud Pacuuiū grandī iam etate & morbo corporis diutino affectum, multo ipse iunior diuertisset, eiq; tragœdiam suam, cui Atreus nomē est, desideranti lectitasset: dixisse Pacuuium ferunt, canorū quidem illud scriptorū, ac poetici spiritus magnificentiam laudare se, duriora tamē illa, pauloq; acerbiora sibi uideri: atq; Accium id quidē ita se habere respondisse, neq; se tamen pœnitere, quippe qui meliora se deinceps scripturum speraret. Ingenia enim humana propē uti poma esse, quæ si duriuscula, ac gustatus acerba gignantur, tempestiuē tamen maturescūt, fiuntq; mitia, & iucunda: sin uerò statim mollia atq; uisida, præcociusq; similia enascantur, prius multò q̃ maturefiant, uiera fiant, & putria. Itaq; ingenio tanq; pomis relinquendū esse, quod ipsa die atq; etate mitificetur. Quorsum nam isthuc? inquis. Quoniā pleraq; profectò Laurenti Medices, humano ingenio similia existunt: quæ cum speciem uitiosæ deprauatæq; naturæ præ se ferant, futuræ tamen uirtutis indicia, optimeq; indolis specimē à sapientibus iudicentur: quale forsā & hoc ipsum sit, quod tu nuper in filiolo, nostroq; discipulo iram, quæ quidē ex increpatione, acceptaq; ignominia proueniret, minimē improbandam esse præ me tuleram. Cuius quoniā iudicij nostri rationem requisisti, non alienum certè fuerit, paucis ea de re in præsentia disputare. Neq; uerò iram hoc tempore laudare propositū sit nobis: quamuis & illam Peripatetici non inutiliter à natura nobis adhibitam putent, utpote quarum quibusdam (ut aiunt) calcaribus fortitudinem incitet, tum uerò à nonnullis id quod etiam Aristoteles inquit, in ipsius fortitudinis partem referatur. Sed cum ex omni uitiorū genere, id certè minimū sit habendū, quod à rationis orbita q̃ minimē aberret: ira autē, si quidem Aristoteli credere oportet, uel ipsam quodammodo audiat rationē, eiusq; quantū in ipsa est, uestigijs insistat, omnium meritò uitiorum minimū esse illam credi par est. Quoniam uerò, ut est apud Flaccū, uitij nemo sine nascit, atq; optimus ille est, qui minimis urgetur, iram profectò in puero haud omnino detestabilē esse, fatendū est. Contrà uerò affectio illa animi, quæ ira omnino uacet, quamq; ἀσπυγία Græci uocant, haud mihi secus in puero, q̃ in equo adolescente tarditas, uituperanda uidetur: quippe quæ infirma adhuc, imbecillaq; etate cum à ratione proficisci nequeat, à stupore certè, atq; animi hebetudine proficiscatur necesse est. Nam in quæis permulta & frigida bilis est atra (ut Aristoteles in Problematis ait) ij stolidi sunt, attoniti, ignaui: in quæis permulta & calida ij perciti, ingeniosi, acres, propensi ad omnem excandescētiā. Calorem phisici longè magis q̃ frigus naturæ consentaneū putant. Cuius profectò argumentū cum alijs permultis, tum uerò ex anni temporibus perspicuē intelligitur. Cum enim soluitur acris hyems, grata uice ueris, & fauorū, mox pulcherrima illa mundi, naturæq; ornamenta reuiuiscunt, syluæ frondibus uestiuntur, campi floribus omnifariam, herbisq; distinguuntur, è quibus & odorum incredibilis suauitas afflatur. Hinc auicularū blandissimis concentibus aer iam serenior demulcetur, hinc lymphæ riuis obstrepunt manantibus, omnia oculis arrident, omnia auribus subblandiūtur, prata, arua, colles, syluæ, cōualles, ferarum & cicurum omne genus

genus, ipsum præterea cœlum, ipsa (ut ita dicam) rerum natura, ad pulcherrimū, atq; admirandū sui spectaculum, aures, oculos, mentesq; cōuocant: omnia pubescunt, ac lasciuunt, omnia deniq; ludus habet: uenit æstas ut calidior multo, ita & frugum seminumq; omnium prouentu uberior. Hanc insequitur autumnus calcatis sordidus uuis, qui fortunatum illud Amaltheæ cornu, fructuum, pomorūq; copia scaturiens, diuiti manu gestat. Quæ tandem omnia extinguit mox glacialis hyems, canos hirsuta capillos. Sed redeo unde digressus sum: qui illam inquā affectuum omnium uacationem, & quam Græci ἀπάθεια uocant, tantopere extollunt, n̄ mihi non hominis, sed trunci certē, aut lapidis, quæ nulla omnino sit, uitam fabricati uidentur. An uerò ego eum mihi amplæ, atq; optimæ spei puerū deligam, qui præcipientem somniculosus obaudiat, cui sit auris iugiter uellicanda, qui excutiendus manu sit, cui iurgia, cui uerbera, cui faces sint admouendæ? Inspiciendum in primis Laurenti est, ut est apud poetam:

Et quis cuiq; dolor, uicto quæ gloria palmæ. Qui enim recenti adhuc ætate, ita esset affectus, ut neq; is laude, neq; ignominia moueretur, nihil ab eo quicq; egregium sperandum fore Lacedæmonij iudicabant. At uerò Quintilianus magistrorum ille excellentissimus, eum sibi puerum dari postulat, qui uictus ploret, uictor insultet: neq; eum in puero lusus offendit, quippe qui non secus atq; hæc ipsa, de qua agimus ira, uegeti cuiusdam animi, erectæq; naturæ sit argumentū. Quapropter & apud ueteres illos philosophantes, ut est apud Plutarchū, in prouerbij iam locū concesserat, quod dici solet, iram nō habere, qui mentē non habeant. Hinc illud fortasse est, qd cum ex oris habitu, morū quoq; aspectus Aristoteles iudicat: Quibus, inquit, frons lata est, stupidi: quibus rotunda, iracundi sunt. Manifestum uidelicet argumentū, naturā quoq; ipsam uel ex oris lineamentis nos admonitos uelle, nihil tam maximè à stupore differre, q̄ iracundiā. At uerò cum duo diuersi inter se affectus, ab uno quasi capite, & fonte emanantes, diuersa quoq; appellatione cōprehendantur, alter quidē qui ut primos impetus remissiores habet, ita diuturnior multo, permanentiorq; est, radicesq; altius in animos agit: alter uerò acrior quidē primò, & cōcitator, sed suo sibi tēpore placabilior: priorē illū quem Græci nunc μῆνις, nunc ὀργή, nostri uerò rancorē puto, appellent, illiberalis contumacisq; naturæ signū esse sapientes arbitrant̄. Tendit enim ad odiū, ad ultionē, ad iniuriā, ad contumeliā. Neq; uerò is recta ulciscēdi uia grassat̄, sed dolo sapius atq; insidijs niritur. Vbi maximè deserbuit, tū maximè est implacabilis. Si deprecere, exulcerat̄: si supplices, recrudescit: occasiōes nocendi obseruat, & rēpora, serpit cotidie latius, augescit in dies. Quodq; Homericus ille Achilles instar Plutonis portarū habebat inuisum, aliud in pectore clausum, aliud in lingua promptum habet: Altera (ut inquit Plautus) manu fert lapidē, panē ostentat altera: hic in mulierculis, hic in uulpecula, hic in ijs qui abiecto sunt animo, præ cæteris uiget. Hunc diuinē Homerus noster in rege regum Agamemnone adnotauit. Eiq; deinceps recta quasi analogia plurimorū turpiumq; uitiorū ac facinorū perpetua stigmata inurit. Hoc nihil tetrius, nihil uirtuti & bonitati infensius, nihil humano ingenio perniciosius est. At uerò ille alter incitator primò, feruidiorq; mox tñ placabilior motus animi, qui à Græcis θυμὸς, à nostris uerò excandescētia appellatur: in ijs plerunq; eminere uidet̄, qui ingenuo sunt animo, & liberali, ijdēq; & misericordes, & placabiles præ cæteris sunt, qui ad excandescētiā propensiores.

Neque uerò n̄ uel in medio irascendi furore à rationis imperio penitus abhorrent: uidentur enim (quod præclare Aristoteles inquit) audire illam quidem, obaudire tamen, ministrorū præclerum more, qui antequam totū quod imperatur

audierint, excurrant præ studio, ac deinceps in agendo aberrant, similesque sunt canibus, qui audito tantum strepitu, prius quam illi an ueniat amicus, considerant, uenientibus omnibus sine discrimine allatrant.

Hic ille est impetus, qui (ut Homerus ait) bellatorum animis robur inijcit: hunc tubæ, hunc cornua, hunc classica, hunc militaris illa inuicē adhortatio, & clamor, hunc imperatoris excitant conciones, hunc ut cætera non accesserint unica ueritas & laudat, & præcipit. Irascimini, inquit, & nolite peccare: sol non occidat super iram uestram: hinc & illa ab Hesiodo laudata cōtentio orta est, quæ & ad uirtutem, & ad decus capeffendum calcar eximium habet: omnem hæc ipsa ex animo mollitiæ, languorē, hebetudinemque omnē exterminat. Hæc infirmos sopitosque animos erigit, & maiores ad rem gerendā facit. Quid tu illam in egregiæ indolis puero cōiitijs ignominiaque affecto, iram præter gloriæ & uirtutis studiū interpretare? Non incusseras puero uerbera, non minis perterrefeceras, uerbis tamen lacrymas excussisti. Quid plorat Petrus meus? quid queritur? nempe id ipsum ferme, quod & Myrmidones illi generosissimi Achillis cōmilitones, quod eius quā animo agitabant, bellicæ laudis gloriā non assequerentur. Erubuit, inquit Comicus, salua res est. An tu hanc puerilem iracundiā, non eandem esse & pudorem putas? Similima sunt ista Laurenti, eosdem si recte æstimentur, pariunt effectus. Pedisse quæ sunt, & comites uirtutis. Talem mihi Homerus Achillem effingit, talem se mihi ostentat pius ille Aeneas, cum immortalitatis splendorisque stimulis accensus:

Terribilis sæuam nullo discrimine pugnam
Suscitat, irarumque omnes effundit habenas.

Talis & Acheloum Ouidianus Hercules:

— Iamdudum lumine toruo

Spectat, & accensæ non fortiter imperat iræ.

Talem denique & Vergilianus ille generosus equuleus futuræ uirtutis indolem præ se fert:

— Tum si qua sonum procul arma dedere,

Stare loco nescit, micat auribus, & tremat artus:

Collectumque premens uoluit sub naribus ignem.

Quod si cui fortè naturæ rationis ignaro, nimis hæc iræ laudatio absurda esse uideatur: cætera uolentes concesserimus, nunquam mihi certè hoc extorquebitur, iram in puero ingenuæ, erectæ, liberalisque naturæ esse argumentū. Accedēt anni, literæ, disciplina: omnia fient in dies mitiora, ad maturitatem suo tempore antequam marcescat, natura huiusmodi perueniet. At non laudas in ætate iam cōstanti iracundiā. Esto, sit etiam flagitiosa, ac detestanda. Et gladius certè idem, si carnificis manu gestetur, detestabilis uideatur: si ad latus militis, aut imperatoris sit, uirtutis egregiique facinoris imaginem præ se ferat.

Pullulant sæpe generoso in animo, uitia uirtutibus admixta, non secus atque uberis solo, cui nondum manus agricolæ accesserit, rubi innaſcuntur, & sentes. Neque tamen qui agricoltationis studio insudant, uberem illam fœcundi soli speciem probant:

Quamuis semihominis uesano gramine fœtur

Mandragoræ pariat flores, mœstamque cicutam:

Nec manibus mitis ferulas, nec cruribus æquæ

Terga rubi spinisque ferat paliuron acutis.

Quapropter ut boni agricolæ, nihilominus noxias illas frugibus plantas, herbasque

basq; conuellerē atq; extirpare solent, quòd fecundi soli ingenīū ex illis animad-
uerterint: ita profectò parētes ac magistros nihilo magis teneris adhuc uitīs in-
dulgere oportet, quòd ea optimā ingenūq; naturā documēta prābuerint. Prin-
cipiīs obstandum, & quā eminent, retundenda sunt. Tarquiniūq; instar papauerū
summa capita uirga demetenda, semperq; ualentioribus resistendum est. Neq; ta-
men interim à naturā bene institutā ratione, alienum esse putandum: siquidē red-
dere qui uoces iam scit puer, & pede certo signat humū, gestit paribus colludere,
& iram colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas. Vale.

ANGELI POLITIANI ORATIO

IN EXPOSITIONE HOMERI.

ICTVRVS de Homero uate, doctrinarum omnium, atq; in-
geniorū autore, & principe, & dicturus in cœtu hominū, uel
græcè, uel latine doctissimorum: sentio nullam eloquentiam
nec optari, nec cōcipi posse, quā uel auiditatem animi nostri
expleat, uel rei magnitudini respondeat, uel acerrimo deniq;
iudicio uestro, atq; eruditissimis auribus satisfaciat. Nam &
ego is sum, qui ab ineunte adolescentia, ita huius eminentissi-
mi poetæ studio, ardoreq; flagrauerim, ut nō modò eum totū legendo olfecerim,
peneq; contriuerim, sed iuuenili quodā, ac propè temerario ausu, uertere etiam in
latinū tentauerim: & is de quo mihi agendū hōc tempore est, tantis abūdat, tamq;
egregijs laudibus, ut cū sit semper à laudatissimis quibsq; certatim laudatus, ad-
huc tamen, penē etiā illaudatus uideatur: & uos hi estis Fl. V. quorum in ciuitate
græca omnis eruditio, iam pridē in ipsa Græcia extincta, sic reuixerit atq; efflorue-
rit, ut & uestri iam homines græcam publicè literaturā profiteant, & primā nobi-
litis pueri, id quod mille retrò annis in Italia cōtingit nunc, ita sincere Attico ser-
mone, ita facile expediteq; loquant, ut non deletæ iam Athene, atq; à Barbaris oc-
cupatæ, sed ipsæ sua sponte cum proprio auulsæ solo, cumq; omni (ut sic dixerim)
sua supellectile, in Florentinā urbem immigrasse, eiq; se totas, penitusq; infudisse
uideant. Quæ ego singula cōtemplans, quasiq; oneris cuiusdā, quod mihi neces-
sariò subeundū sit, molem uasitatemq; oculis præmetiens, ita perturbor animo,
atq; expauesco, ut neq; mihi ingenium, neq; consiliū suppetat, & in ipsis penē fau-
cibus, constricta metu uox, nostrāq; cursus orationis obstupescat. Et cum noua
quædam atq; inusitata eloquendi uis, copiaq; ad hunc celebrandū poetam requi-
ratur, utpote de quo nihil dici par est, quod de alio dici potuisse scriptore uideat,
nobis tamen hoc tempore, etiam illam ipsam quantulamcunq; dicendi facultatē
defore sentimus, quam superioribus annis reliquis exornandis scriptoribus adhi-
bebamus. Quid nā igitur agemus? Tacebimus ne penitus, quasiq; oneri succum-
bemus? An ueteres potius agricolas imitabimur: atq; ut illi Cereri spicā, Baccho
racemū, sua cuiq; deo munera offerebant, ita nos quantulamcūq; hanc dicendi fa-
cultatem, in parentis eloquentiæ præconiū, conferemus? Quòd si (ut Propertius
inquit) deficient uires, audacia certè laus erit: In magnis & uoluisse sat est. Vos au-
tem humanissimi uiri oratos uelim, ut nouitatē quandam insolētiāq; orationis
nostræ, æqui boniq; cōsuletis, neq; mihi fraudi adscribatis, si aut Græca latinis, ita
exigente ratione, crebrius inseruero, aut in ijs quæ suppetent præ nimia rerum cō-
pia, non tam dicendo exornandis, quàm percensendo enumerandis fuero occu-
patus. Primum igitur de auctore, tum de opere ipso carptim breuiterq; dicemus,
planumq;

planumq̃ (ut arbitror) faciemus, neq̃ ullum unq̃ extitisse ingentium Homericō maius, neq̃ opus aliquod extare humanū, quod sit Homericę poesi anteferendū. Consueuere igitur, qui hominis laudationem cuiuspiam aggrediuntur, ab ipsa statim origine, hoc est, a patria parentibusq̃ ordiri, inq̃ ijs exornandis, attollendisq̃ liberis ingenij uelut habenis, apertisq̃ eloquentiæ campis expatiari. Homero autem uati hæc est propria, peculiarisq̃ tribuenda laus, quod neq̃ ipse de patria sua quidq̃ prodidit, & plerq̃ illum nobilissimæ ciuitates, suum quæq̃ fuisse alumnū contendunt. Nam & Rhodij, & Thessali, & Ietæ, & Chij, & Salaminij item, & Colophonij asserunt sibi, & Argiui, Milesii, Smyrnæi, Cymæiq̃ contra uindicant, reperuntq̃ eundē ad se quasi Liciniā, & Mutia lege Athenienses. Ita in medio positus literarū princeps, ceu Atalanta illa, aut Hippodamia à tot, tamq̃ egregijs ciuitatibus, quasi à generosissimis procis certatim expetitur. De parentibus quoq̃ Homeri non admodū liquet, cum Herodotus atq̃ Ephorus diuersa inter se prodiderint. Aristoteles autem etiam unum ē genijs illis, quos Græci *Δαιμόνας* uocent, ex eorum scilicet numero, qui uersari inter Musas putarentur, patrē Homero tribuere non dubitauerit. Quod etsi minus credibile uideri potest, nō sine admiratione tamen diuini coelestisq̃ ingenij, uel creditū ab antiquitate, uel confictū philosophus grauissimus trāsmittit in posteros. Similia penē ijs sunt & quæ in epigrammate hoc scribit Antipater:

Οἱ μὲν σὺν Κολοφῶνι πῶλ' ἠέξαν Ὀμηροί,
οἱ δὲ Καλὸν σμύρναν, οἱ δ' ἦν ἔπεισι χίον.
οἱ δ' ἰοῦ, οἱ δ' ἔβασαν ἐὺκλαρον σαλαμῖνα,
οἱ δὲ νῦν τὰν λαπιθαῶν ματῶρα θεσσαλίαν.
ἄλλοι δ' ἄλλο μέλαθρον ἀνίαχον, εἰ δὲ με φοῖβε
χρὴ λῆσαι πινυτὰν ἀμφαδίαν μανθουσίαν,
πατρά βι τελέθει μέγας ὕρανος, ἐκ δὲ γυναικός,
ὅθνα τὰς, ματρὸς δ' ἐπλεοκαλλίπας.

Adeò uidelicet sese supra hominis conditionem uates hic eminentissimus atque incomparabilis attollit, adeoq̃ nihil mortale sonat, ut meritò illi & patria cœlum ipsum, & mater esse Calliope uideri possit. Atq̃ hæc ego de Homeri patria parentibusq̃ eo cōsilio attigi, ut intelligeretis, quanta in illo uiro altitudo animi, rerūq̃ humanarum despicientia fuerit, qui in tot uersuum millibus nullam de patria unquam, parentibusq̃ suis fecerit mentionem: imò uerò, ne nomen quidem suum aut titulo addiderit, aut carminibus inseruerit: sed ut fatidici uates, qui Græco nomine prophetae appellantur, diuina illa sua quasi responsa, atq̃ oracula, tanquam ex arcanis quibusdam, sacrisq̃ deorum adytis emugiuert, ut planē appareret, nō eum sibimet illa, sed omni generi hominum, omniq̃ posteritati elaborasse. Admirandus profectò uir (quem tamen etiam supra uirum crediderim) quem nulla sollicitarit ambitio, nulla honoris cupido prouexerit, nullum glorię studium inflammauerit, omnia uirtutis causa, honestiq̃ patrauerit, neq̃ sese extrā quæsiuerit: Ipsa est enim uirtus (ut poeta quidam inquit) sibimet pulcherrima merces. Idem & pecunię possessionem, diuitiasq̃ pro nihilo habuit: quarum uehementius studiū, præcepsq̃ cupido diuina omnia atq̃ humana permiscuit: ita duas capitaleis humani generis pesteis, duo teterrima monstra, auaritiā atq̃ ambitionem deuicit penitus, atq̃ prostrauit. Quid dicam, quanta quamq̃ inexplebili discendi cupiditate flagrauerit, qui ab ineunte adolescentia etiam luminibus captus, rerumq̃ omnium egenus, ut qui sibi in diem uictum carminibus quæritaret, etiam peregrinationis inconmoda subiit, ut mores hominum multorum, multarumq̃ ciuitatum consuetu-

eōsuetudines perscrutare, eaq; multiplici rerū peritiā, doctior lōgē Indies, sapien-
 tiorq; euaderet. Quo effectū est, ut in Homeri poesi uirtutū omniū, uitiōrūq; exē-
 pla, omniū semina disciplinarū, omniū rerū humanarū simulacra effigiesq; intuea-
 mur, ipsaq; illa nobis expressa, exproptaq; ante oculos cōstituerit, q̄ ipsemet pfe-
 ctō nūq̄ suis oculis usurpauerat. Neq; uerō nō et illud in poeta hoc cōlestis pla-
 nē immortalisq; naturę lumē effulget, q; pulcherrima illa carmina, q̄ iurē ætas om-
 nis mirata est, illaborata ipsi, atq; extēporanea fluebāt, uiuōq; (ut ita dixerim) gur-
 gite exundabāt, cū ē diuerso Mantuanū poetā paucissimos die cōposuisse uersus
 autor sit Varus. Extātq; adhuc nō pauca canēte illo excepta poemata, q̄ putā q̄q;
 bene maleq; acceptus fuerat, cōtinuō in eū subito quodā, repētinoq; instinctu, &
 ferēte (ut aiūt) flatu, pferet ant, ut facile intelligant, nō quasi sub incudē uenisse hu-
 manę fabricę, sed diuino quodā impulsu instinctuq;, uelut ē cortina atq; adyto, sa-
 cris esse excussa p̄cordijs, ut iam dubitandū nullo pacto sit, quin uerē de illo De-
 mocritus naturę rerū cōscius predicauerit: *δημος φύσεως λαχὼν θεὰ ζῶσθις ἐπιὼν νό-
 σμον ἐκκλίναντ' ἀπανθίσιν*. Sed iā de opere ipso, q̄ pars fuit altera nostrę oratiōis de-
 stinata, hoc est, de HomERICA poesi, seruato rerū quantū in nobis fuerit ordine, dis-
 seramus. Duplex est Homeri poesis, Ilias atq; Odyssea. Nā Batrachomyomachia,
 Margitē, Phocaida, minorēq; Iliada, itēq; Cecropas, *ὑπὸ κικλίδας*, aliāq; huiuscemo-
 di lusus potius q̄ iusta opera de industria omitemus. Porro in Iliade uirtutē corpo-
 ris, in Odyssea fortitudinē nobis animi rēsentat: utraq; heroico descripta est car-
 mine, qd esse metrorū omniū cōstat absolutissimū, linguisq; ex omnib. quas *ἑλ-
 λῆς* Gręci uocāt, cōflata est, sic ut unaqueq; Gręcię gēs sua apud illū idiomata de-
 prehēdat. Neq; tñ cōmunia respuit uerba, sed ita callida uti, artificiosa q; iūctura,
 ut sublimitatē in cōpositiōe maiestatēq; retineāt. Nā quid de motibus figurisq; lo-
 quar, partim ad perspicuitatē, partim ad oratiōis ornatū accōmodatis, de quib. nū-
 hil est sanē à posteriorib. preceptū, qd nō ille in operib. suis tātō antē cōsummaue-
 rit: q̄ exequerer diligēter, nisi tā angustis forē tēporis spatijs limitibusq; coercitus.
 Agē uerō, cū styli tria sint gēna, sublime, tenue & mediū: quib. in singulis Thucydi-
 des, Lysias ac Demosthenes laudant, nōne omniū apud Homerū exempla repe-
 rias: ut sublimis quidem illud: *ὣς ἐπὼν σωάγην νεφέλας, ἐπάραφε δὲ πόντον,*
χερσὶ Ἰτρίαιναν ἑλὼν, πᾶσας δ' ὀρεθύνην ἀέλλας πάντοίω ἀνέμων, σὺν δ' ὀννεφείεσσι κέλευθε
γαῖαν ὁμᾶν ἢ πόντον, ὀρώρε δ' ἄρ' ἀνὸς νύξ. Contrā tenuis:
ὣς ἐπὼν, ὃ παιδὸς ὀρέξατο φαιδιμος ἐκτῶρ ἄψ δ' ὃ παῖς πῶς κόλπον ἐύζωνοιο τιβίωης
ἐκλινθὶ ἀχῶν, πατρός φίλσ' ὄψιν ἀτυχθεῖς. τὰρ θῆσας χαλκόν τε, ἰδὲ λόφοι πῖο χαίτην.
 Mediū postremo illud: *αὐτὰρ ὃ γυμνώθη ῥακίῳ πολυμητις ὀδυσσεύς,*
ἄλτο δ' ἐπὶ μέγαν ἐδὼν ἑχῶν βίον, καὶ φάρ' ἰρὼν ἰὼν ἐμπλάην. ταχέας δ' ἐκχέοντ' οἰσῶς.
αὐτ' ἔπειτα ποδῶν, μετὰ δ' ἄρ' ἰμνῶν ἄρ' ἰμνῶν ἐπ' ἔργον. Neq; itē apud eundē, floridū elocutio-
 nis genus desiderabis, ubi scilicet & pulchritudo splēdeat, & gratia, quæ perinde
 atq; ipsi flores animo arrideat, quasiq; illū uoluptate permulceat: plena quippe his
 ornamētis tota sunt Homeri uolumina: & de stylo quidē haftenus. Est apud illū
 q̄q; historica narratio, ita omnib. absoluta numeris, ut personas, & causas, & locū,
 & tēpus, & instrumēta, & factū ipsum, modūq; respiciat, quorū exēpla apponere
 nimis fortasse fuerit operosum. Narrat simpliciter nonnunq;, nōnunq; similitudi-
 nes, cōparatiōes, imaginesq; admiscet ex omni rerū natura decerptas. Sape itē ce-
 lerī quadā, & cōcitata uti narratiōe, ut illo loco: *ἑστὶ πάρος κλος, νέκυνος δὲ δὴν ἀμφὶ*
μάχοντ' γυμνὸς ἀτὰρ τὰ γ' ἰδὺν χεῖ' ἐχέουρ βαίολος ἐκτῶρ. Quid dicā de philosophia,
 in qua nulla est fermē nobilior posterorū sentētia, aut opinio celebrata, cuius nō
 in poeta Homero originem agnoscamus. Nam ut à rerū naturę principijs ordia-
 mur, Thales Milesius omniū rerū initii aque attribuit, Homerū uidelicet secutus
 ita scribentem: *ὠκεανὸς θ' ὦσαν ῥήϊσις πάντεσσι τέτυκτ'.*

Xenophanes aquam terramq; in principijs recensuit, & ipse Homeri exemplo cuius haec uerba sunt:

ἄλ' ἡμῖς μὲν πάντες ὕδαρ καὶ γαῖα γένεθι.

Qui elementa quatuor maluerunt, suumq; singulis locum assignauerunt, & illi poësin excussisse Homericam uideri possunt: haec enim ab illo hauseris, siue cum de catena aurea meminit, siue cum Ioui sororem coniugemq; Iunonem dedit, siue cum eandem suspensam à marito fabulatus est, siue cum apud illū ita Neptunus loquitur:

πρῆς γὰρ τε κρόνον εἰμὲν ἀδελφοί, εἰς τεκεῖ ῥέθ.

Ζεὺς καὶ ἐγὼ βίτα βεῖ δ' αἰδώς ὀφροισιν ἀνάσσω. Et mox:

τεχνάεσθ' ὅλ' πάντα διέδασαι. ἔκασθ' δ' ἔμμορε τιμῆς.

Nam quod Olympi mentionem fecit, purissimam cœli naturam intellexit, hoc est, eam quæ à nobilissimis deinde philosophis quinta siue natura, siue (ut Plautino utamur uerbo) essentia sit appellata. Discordiam porro illam, concordiamq; Empedoclis, ita noster hic uates Iunone loquente insinuauit:

εἰμι γὰρ ὀφιομένη πολυφόρος πάρατα γαίης,

ἠκιστὸν τε διδρυ γένεσιν, καὶ μετὰ τῶν θεῶν

ἔσθ' εἰμ' ὀφιομένη καὶ σφ' ἀκρεῖτα νέκεια λύνω.

Mundum esse unum duntaxat, eumq; terminis circumscriptū ex eo significat Homerus, quod & numero singulari κόσμον dicit; & γαίης πάρατα (inquit) sicut alio quoq; loco ἀκροτάτη κορυφή (ait) πολυδαρὰ δὲ ὑλύμπιοι. Solem ipsum ferri in orbem, sub terrisq; iter facere, uel ibi demonstrat:

ὦ θεῖοι, εἴ γὰρ τ' ἰδμεν, ὅπῃ Ζεὺς, εἴ δ' ὅπῃ ἡὲς,

εἴ δ' ὅπῃ ἥλιος φαεινὸς ἔσθ' ὑπὸ γαῖαν

εἴ δ' ὅπῃ ἀνέται.

Formam illius & magnitudinem in his annuit:

λαμπρὸς δ' αὖ ἥλιος ὤς.

Itemq;:

ἥμος δ' ἥλιος μέσσην ὀρανὸν ἀμφιβέβηκε.

Virtutem autem in his:

ἥλιος δ' ὅς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπικρύβας.

Eundem suo moueri arbitrio, ut excellentissimis philosophorū uisum est, tunc maximè significat, cum ad hunc modum inducit minitantem:

δύσσομαι εἰς αἰδοῖο, καὶ σὺ νικῶσι φαεινὸν.

Et cum sic illum Iupiter adhortatur:

ἥλι' ἥττω μὲν σὺ μετ' ἀθανάτοισι φαεινὸν,

καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ὕψι Ζεῦδαρον ἄρταν.

Sed nec stellarum inscius fuerit, qui illa praesertim scripserit:

πληιάδας δ' ὕαδ' αὖς τε πότε σφ' ὄνος ὠρίωνος.

Quiq; urfam circa polum se ait uertere, neq; finitorem circulū attingere, & qui tardè occidere Bootem dicat: qui cum rectus deferatur unus quatuor signa occidens comitetur. Nec terramotus illum causæ latebāt, qui Neptunū γαίον χονατq; ὄνοσιχθονα appellauerit. Quoniam uerò in cluſis terræ flatibus fiunt illæ conſtratis uentis, quæ græcè νλωιμίαι uocitantur, tum caligo quædam, solisq; uelut obscuratio contingit, hæc quoq; an cognita Homerus habuerit, consideremus. quātis Neptunus terram, Achille in prælium exeunte, pridieq; eius diei quis cœli habitus fuerit, ita declarauit:

Ζεὺς δ' ὡν νύκτ' ὀλοήνταν ὕβας κρατὸρ ὕσμιν.

Et mox: εἴ τί κε φαίης

εἴ τί ποτ' ἥλιον σόον ἔμμελλας, εἴ τί σελήνην.

ἥτοι γὰρ λατίζοντο.

Et Alax

Et Aíax ad hunc modum precatur :

Ζῆνι πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥύσαι ἱπὸ πόρος ὕπαις ἀχαιῶν
πίεσον δ' αἰθέρω, δῖος δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.

Post motum uerò terræ uenti spirant uehementius, unde inquit Iuno:

αὐτὰρ ἐγὼ ζιφύροισι, καὶ ἀργεῖσσι νότοιο
οἶσμαι ἐφ' ἀλόθην χαλεπὴν ὀρεγυσσά θύελλαν.

Postridie autem iris uentos ad Patrocli conuocat rogum:

οἱ δ' ἔριοντο πνοιῇ ὑπὸ λυγυρῇ νιφείᾳ λεονίωντις ὀπιθόν.

Scit & deficere solem interiectu lunæ. Nam cum rediturum Vlysssem superius dixisset:

τὸ μὲν φθίνοντο μῶος, τὸ δ' ἰσμενὸν δό.

Quod quidem tempus est ipsum lunæ coeuntis, dein reuerso iam illo, ita augur quidam procos alloquitur:

ἀσπασί, τί κακὸν πόσι πάχεται, νυκτὶ μὲν ὕμνων
ἀλύαται κεφαλαί τε, πρόσσωπά τε, νόρβι τε γῶνα,
ἀσπασί δ' ἐπὶ πλῆον πρόσθυρον, πλῆν δ' ἐκὼν αὐλά.
ἄρχμενίωμ, ὄφριος δ' ὑπὸ ζέφωμ, αἰλῖος δ' ἐ
ἄραν δ' ἐξ ἀπόλωλε, κακὰ δ' ὑπὸ δειδραμὸν ἀχλὺς.

Gnarus idem unde gignantur uenti:

ἀνέμων (inquit) μὲν αἶνι ἀνόντων.

Ordinem quoq; eorum tenet, qui ita dicat:

σὺν δ' εὐρὸς τε νότος τ' ἐπίσσει, ζέφυρος τε δυτικῆς,
καὶ βορέης αἰθέρη γρότης μέγα κύμα κυλίνδων.

Pluuias de humidis fieri uaporibus, in his docet carminibus:

ἤν δ' ὑψόθεν πηγὴ ἑρπασε,

αἶματι μυδιαλίας ἐφ' αἰθέρος.

Et rursum:

παιμαθίσσας δ' ὑπὸ δας κατέχουσιν ὄραζε. Prædixerat enim:

ἤν μὲν αἶμα κυλαίνον ἐν ῥέθορ ἀμφὶ σκαμνοῦ θοῦ

ἰσχυρίσας ὄφριος ἀρῆς, ψυχὰς δ' αἰδύς δ' ἐκατὰ λθον.

Tonitruū, fulgurumq; & fulminis, sibi potissimum causa innuitur:

ἀσπασί δ' ἐμὶ γ' ἐκίπτε. Et cum inquit:

ζῆνι δ' ἄμυνδης βρόντης, ἐμὲ βαλε νηὶ κέρωνόν.

Videamus autem & quid de his senserit. Ac primū quidem ῥέα ζῶντις appel-
lat ipsos, de quibus & illa scribit:

ἔγχε σῖτον ἑδυσ', ἔπινον δ' αἰθοπα οἶνον

τῶν κ' ἀναήμενις εἰσι καὶ ἀθανάτοισι καλίσσονται.

Corpora autem ijs circundat, quòd eorum sæpe ministerio poësis indigebat, haud alia tamen q̃ humana, utpote quæ sola sint scientiæ rationisq; capacia: formam tamen eis, staturamq; eiusmodi attribuit, ut simulacrorum primus uideatur maiestatem excogitasse. Itaq; Phidiam quoq; ferunt interrogatum, unde illam Iouis Olympici augustam formam, tantoq; nō imparem numini acceperisset, ex illis respondisse Homeri uatis carminibus:

ἢ καὶ κυανέσιν ἐπ' ὀφρύσι γούσε κρονίων

ἄμβροσται δ' ἀγαχᾶται ἐπὶ ὀφρύσιν ἀνὰ κούρην

πρῶτος ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὀλυμπον.

Esse tamen rerum omnium autorem unū, & uera probat persuadetq; ratio, & ita Homericis uerbis clamat Aristoteles:

ὅς τις πάντων ἑστὶ, ὅς βασιλεύς.

Ang. Polit.

Quapro-

Quapropter & Iupiter ab ipso Homero πατήρ vocatur, ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Neque hinc illa abhorrent:

ὁ πατήρ ἡμῖν τῶν κρονίδης ὕπαρτε κρονίων. Similiter & illa:
 ὅσοι ἐγὼ πρὶ τ' αἰμὶ θεῶν, πρὶ τ' αἰμὶ ἀνθρώπων. Et quæ Minerva effatur:
 εἴνυ καὶ ἡμῶς ἰδμεν ὅτι ὄφνος ἐκ ὤλεσόν.

Esse uerò intelligibilem deum, ita poetice innuit:
 εὐρε δ' ἀφύοπα κρονίδην ἄτορ ἡμῶν ἄλλα. Et rursum:
 ἀλλ' ἥτοι μὲν ἐγὼ μέλει πτοχὶ ἐλύμπιοι
 ἡμῶς γὰρ ὄρωρ φρεσὶν τῶν τοι.

Scit idem deū esse mentem omnium scientem, omniaq; gubernantē, itaq; ait:
 ἀλλὰ ζῆς πρότερος γέγονε καὶ πλεονα ἔδει.

Scit eum semper intelligere, unde illa: γὰρ αὐτ' ἄλλ' ὄφει.

Multa dicunt à philosophis de prouidentia: sed omnium ferme autor Homerus, apud quem semper dii pro hominibus excubant, unde illud ex Iouis persona:
 μελλομαι μοι ὀλύνμενοι πρ. Item illud:
 πῶς αὖ ἐπέτ' ὀδυσεὺς ἐγὼ θέοιο λαδοίμην.

Sed quoniam propriū diuinæ prouidentie est, ut quàm iustissimè inter se mor-
 tales agant, ideo ille:

ὅ γὰρ χετλια ὄργα θεοὶ μάκαρες Φιλίππων,
 ἀλλὰ δίκην τίσει καὶ αἵσιμα ὄγ' ἀνθρώπων.

Ex quo illud Stoicorum nascitur dogma, mundum hunc ciuitatem esse quan-
 dam, quæ iustè gubernetur, sitq; dijs hominibusq; cōmunis. Audiamus & quid
 de fato sentiat:

μοῖραν δ' ἔπεινα φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν
 ἔλαττον ἔδ' ἐμὲν ἐδλόν, ἐπὶ τὰ πρῶτα γήθητα

Necq; omnia tamen fato attribuit, sed & uoluntati uacuum relinquit locū, nec il-
 lud excludit, quod nos coactum dicere latine possumus, ἀναγκασμένον Græci vo-
 cant, id est, cum quispiam agens quæ uult, in ea ipsa inciderit quæ non uult, ut cum
 stragem heroum in Iliade, iræ Achillis imputans: subdit tamen paulo post, δὲ δ' αὖ
 ἐπ' αἰὲς βελά. & in Odyssea, sua ipsorū culpa socios ait Vlyssis periisse. Multa etiā
 quæ fato impendeant, prouidentia euitari, Homericum dogma est:

γῶτα δ' καὶ δόσωρος ὑπὲρ μόρον ἔλειτ' ὀδυσεὺς
 αἰμὲν ὤφρ' ἐσι θῆκε θεὰ γλαυκῶπις ἄδλυν
 ἀμφοτέρωσι δ' ἡρόσιμ' ἐπ' ἐσσυμένους λαβεῖν ἵππους
 εἰ ἔχιστο σφαχῶν, ἄως μέγα λῦμα πρὸς ἄλθον.

Animam Pythagoras primus esse immortalē affirmauit, eiq; Plato etiā alas at-
 tribuit, sed prior hoc uiderat Homerus, qui & ait:

ψυχὴ δ' ἐκ βέβαιον πταμένη αἰδίδε δὲ βιβέκε.

Necq; esse aliud hominē, nisi ipsam animā arbitratur. Itaq; ait:

ἀλθι δ' ὤφ' ψυχὴν θηβαίῳ ταρσιόκω,
 χρύσειον σκῆπτρον ἔχων.

Corpus aut animæ carcerem, itaq; uiuentis δέμας appellat, sicut mortui σῶμα.
 Illa aut Pythagoræ in alia corpora animarū immigratio, non aliunde q̃ ab Home-
 ro est, apud quem & equi loquunt, & homines in bestias demutantur. Porro ani-
 mam Stoici spiritū esse dicunt congenitū, & sensibilem euaporationem ē corpo-
 ris humiditatibus accensam, secuti haud dubiè poetam nostrum, qui ita dicat:
 εἰσὸν αὐτὴν γὰρ εἴθεσι μένει. Atq; alibi:
 ψυχὴ δ' ἐπ' ἡρόνδ' ἢ τε λαπνός.

Plato

Plato Aristotelesq; animam quidem esse ipsam incorpoream dixerunt, catentum semper circa corpus esse, eoq; tanq; uehiculo uti: quare etiam cum à corpore separetur, impressam tamē corpori formam suam, quasiq; uestigiū relinquere. Idipsum quoq; significat Homerus, qui nō aliter q; animā uacūū corpus, hoc est, cadauer ipsum σάμα appellet. Agamus & de animæ partibus. Sanē Plato rationē in capite, iram in pectore, cupiditatē subter præcordia collocauit. Audi ergo Homerum, hæc ipsa ad unguem declarantem:

ἔως ὁ πῶτ' ἔρμαινε ἡτ' φρενὰς ἢ τ' θυμόν. Item:

τίτλαθι δὴ κραδίη, καὶ λύντορόν ἄλλο ποτ' ἔτλης. Et rursum:

ἔλασ' μὲ γὰρ πρὶν πῶς ἴκηι λακκοῦρός. Præterea alibi:

γαστέρα δ' ὅπως ἀκηνύεται μεμαῖαν.

Affectiones quoq; eas, quæ πάθς dicunt à Græcis, omneis Homerus circa corpus ipsum constituit, ut iram:

κραδίη δὲ οἱ γῆδον ὑλακῆς. Dolorem:

τίο μὲ χρεῖς ὁδυρόμενος καὶ ἀχδύων σὺν ἑστιάει κραδίην. Metum:

κραδίη δὲ μοι ἐξω σθεσίων ἐκθρόσκη.

προμείδ' ἔσθ' οὐ φαίδιμα γῆα. Audaciam postremo, ut:

κραδίη ἀλλήλοισιν πολεμίζειν ἢ δὲ μάχεσθαι.

Inde illud est, quod Stoicorum opinio principatū cordi potissimum tribuit. q; bene autem Homerus etiam causas explicat affectionum, iram quippe ex animi mœrore oriri, efferuescente circa cor, uel sanguine, uel sanguineo certē spiritu, ad hunc significat modum:

ἀχδύμενος μένος ἢ μέγα φρενὲς ἀμφὶ μέλαιναε.

πυμπλαυτ' ὅσος δὲ οἱ πυρὶ λαμπρῶντι ἰκλήην.

Rursum metuentum cōfundi spiritus, atq; refrigescere, ex quo humores, tremores, palloresq; in corporibus existant, ita idem significat:

χλωροί, inquit, ὑπὸ δαίμονος, καὶ χλωρόν θείος ἔρε.

ἔσθ' οὐ φαίδιμα γῆα. Et rursum:

ὡς φάτο σὺν δὲ γρόνον νόος χύτ', δαίδη δ' αἰνῶς,

ἔσθ' αὖ δὲ τρίχες ἔσαν ὅτι γναμπδοῖσι μέλεσσι.

Non improbari affectionem illam, quæ græco nomine uocetur Nemesis, cum uidelicet ægrè ferimus, si quem indignè prosperiorē fortuna utentem cernimus: neq; item cōtrariam huic misericordiā, uel ex hoc liquidò manifestat, quod Ioui utramq; attribuit, ut:

ζεύς γάρ μοι νιμυσσάθ' ὅτ' ἀμείνωνι φωτὶ μάχωμαι.

Item miserantem fecit eundē, cum ab Achille Hectoris cadauer circa patrios muros raptaretur. Absolutam porro uirtutem accedere ad deos, sicut absolutum uitium ad belluas, etiam ante Aristotelem mōstrauit Homerus. Qui summa preditos uirtute, uocare identidē θεοειδῆς solet, ac δὲ μῆτιν ἀτάλαντον usurpat dicere: his autem cōtrarios, bestiis plerūq; & pecoribus cōparat. uacationem sanē illam ab omni animi perturbatione, cui summam Stoici uirtutis auctoritatem tribuunt, nō aliunde, q; à nostro sumptam uel ex eo patet, quod perturbatiōes sæpe castigat, quasiq; tollit, ac radicitus extirpat, ut mœrorem atq; luctum:

τίπτε δὲ δ' ἀκρυσσάει παρόηλθ' ἢν τε λέρη. Et alibi:

ἀλλ' αὖ γὰρ τ' μὴν λαπαδάπτειν ὅς κε θάνησι

νηλεῆς θυμόν ἔχοντας. Et rursum:

ὡς ἔειπ' ἐκ τε θεῶν ἔκ τε ἀνθρώπων ἀπόλοιθ'

μάστι φόβον δ' ἀγρόδ' ἐπεί σ' δὲ σε πεισέμεν οἶον.

Metum porro sic:

Ang. Polit.

§. 2

Peripat.

Peripatetici à Stoicis diffidentes, laudant affectionū potiùs mediocritatē, Homero & ipsi autore, cuius & illa sunt:

πρῶτος μὲν φόμος αἰνὸς ὑπὸ λυθὲ γῆα ἱκασον,
ἐκδοὶ τ' αὖτ' αὖθ' θυμὸς ὅτι σάβησι πάπασον.

Eadem & in gaudio distinctio. Nam Vlysses quidem, Cyclope decepto, de se sic ait: ἐμὸν δ' ἐγέλασε Κύλιν κῆρ. Proci autem deturbato Iro:

χῆρας ἀναρχόμενοι γέλω' ἐκθανον.

Virtutem satis esse ipsam ad felicitatem Stoici opinantur. Homerus uirum sapientissimum labores omneis, doloresq; subeuntem, omnemq; uoluptatē uirtutis gratia facit aspernantem. Bona sic distinguūt Peripatetici, ut prima esse animi, secunda corporis dicant, tertia quā uocemus externa: hæc quoq; à præclarissimo poeta sepe in bonis recensentur, dariq; hominibus dicuntur à superis, quos ob id etiam uocant *δοτῆρας ἐάων*. Idem non satis esse per se uirtutem sine bonis cæteris, uel tunc manifestò indicat, cum duos inducit heroas summa uirtute: sed diuersa fortuna, Nestorē atq; Vlyssē: quorum qui minus prosperē agat *δύσλωρ* uocare identidem non dubitat. Nullum esse uirtutis fructum citra usum ipsum uel Patroclus declarat, ita Achillem increpans:

ἀναρίστη τις σὺ δ' ἄλκι' ὀνήσει παρ' ἑίγονός περ

αἶκε μὴ ἀργείοισιν ἀλκίᾳ λαιγὸν ἀμύνης. Et Achilles ita conquerens:

ἀλλ' ἤματι περ' ἀνυσίμ' ἐτάσσοιμ' ἄχθος ἀργύρης,

ποῖος ἐώρ' οἶος οὐ τις ἀχαιῶν χαλκοχιτῶνων.

Amicos dñs esse bonos uiros eodem autore Stoici dicunt: ita enim scribit de Vlyssē: χαῖρε δ' ἀθηναῖα πεπνυμένος ἀνδρὶ δικάει.

Doceri uirtutē posse idem affirmat, sumptisq; à natura principijs, cultu per duci ad summum, Homerus:

ποῖος γὰρ παῖός δ' ἔσ' ἐπὶ πνυμνία βάζεις. Et ex Phœnicis persona:

τῶν καὶ με πεθεῖσθαι διδασκέμεναι τὰ δ' ἐπ' ἅπαντα,

μύθων τε ῥητῶν ἔμεναι περὶ τῶν τε δόγων.

Est & Arithmetica apud Pythagorā magno in honore, multumq; ille uir numeris trib uir, duoq; rerum principia prodidit: unitatē atq; binarium: priori bona, posteriori mala subijciens. Viderat hoc ipsum multo antè Homerus, apud quem scilicet *ἑννάων* atq; *δύων* in boni maliq; intellectu legimus. Eodemq; pertinet & illa: *ἐκ ἀγαθῶν πολυκαιρανίης εἰς καίρανος ἔσω*.

Et cum in bello atq; in consilio uituperatur, *τὸ δίχα βάζεις*, planeq; semper impari numero tribuit plurimū. Nam & mundum ipsum in quinque diuidit parteis, & imparia dñs offert cœlestibus. Nestor enim tauros Neptuno nouies nouem maculat, Tireliasq; Vlyssi precipit, ut agnum, taurū, uerremq; imolet. Contra Achilles in Patrocli rogum canes, equos, uirosq; nō nisi pari conijcit numero. Ternarij uerò, quinarij, septenarijque numeri sæpissimè meminit, sæpius quoque nouenarij, ut: *τῶν δ' ἑννέα πάντες ἄνθρωποι*. Et, *ἑννέωροι γὰρ πόλις*. Et,

ἑννέα πῆλεις ἔσαν εὖρος, ἀπὲρ μῆκος τ' ἐγχεῖσθαι ἑννέοργχοι. Et,

ἑννῆμαρ μὲν ἄνδ' ἑξατὸν ὄχιθ' ἔκλειλα θεοῖο. Et,

ἑννῆμαρ ξείνοισιν. Et, *ἑννέα βῶς ἰδρύσει*. Est enim hic numerus à primo impari

quadratus, & impariter par, utpote in treis ternarios diuisus, quorum unusquisq; in treis unitates distribuitur. Sed & computandi insinuat occasiones, ut qui ait in Catalogo: *τῶν μὲν πεντήκοντα νῆες ἴον, ὃν δ' ἐκάστω*

πᾶροι βοιωτῶν ἐκάτωρ ἔσσι βαῖνον. Et rursum:

πεντήκοντ' ἔσαν ἄνδρες. Vt ex hoc argumento ratiocinemur, ad centum uiginti

hominum

hominum millia fuisse eos, qui in expeditionē Troianā profecti sunt. De Troia-
nis rursum:

χίλι ἄρ' ὃν πιδίῃ πυρὰ λαίητο, πᾶρ δὲ ἐκαστῷ
πρὸς τῷ ἴσαν ἄνδρες.

Ex quo colligimus, quinquaginta fuisse Trojanorum millia, demptis auxilijs. Musicē quoq; magno in precio Pythagoras habet, quam & Homerus pluribus locis maxime cōmendat, ut cum de Sirenibus agit, & cum eam nō conuiuijs mo-
dō, & genialibus festis, sed etiam operibus adhibet, praelijsq; & funeribus, utpote animi motus, atq; affectiones aut comprimenter, aut excitantem. Neq; eum la-
tet uocum differētia, sed ætatibus sexuq; grauem acutāq; discernit. Idem quippe in his usu uenit, quod in neruis crassioribus tenuioribusq; uidemus, ut ex tardo celeriq; motu graueis perinde atq; acutos edant sonos. Sed & Terpandrum scri-
bit Plutarchus Homeri uatis imitatore fuisse in musicis. Deniq; & taciturnita-
tem illam quam uocat ἡμιθυμία, Homeri exemplo Pythagoras ipse sanxit. Sunt enim apud illum

καί π' ἐπ' οὐ πρὸς ἑκατὸν, ὅτ' ἄρ' ἔκ' ἑκατὸν ἄμενον. Item:
πρὸς μὲν ἑκατὸν τ' ὅσ' ἔκ' ἑκατὸν ὄρνιθες ὄν,
οἳ δ' ἄρ' ἴσαν σὺν μὲν πνέοντες ἀχαιοί.

Ex Homero quoq; Democritus simulacra illa sua desumpsit:

ὡς πᾶρ ὃ εἶδ' ὅλον τόδ' ἄφ' ὑρόποδ' ἀπόλων.

Ex Homeri Epicurus adductus uerbis, ut uoluptati primas detulerit, quod V-
lyssē audierat ad gratiam Alcinoi loquētem; summū uoluptati locum tribuere. In Homero Aristippus uitæ sectæq; suæ inuenit exemplum, ut apud quem nunc in delicijs agit Vlysses, nunc omnibus ludibrio despectusq; est, nunc item splen-
dido uestitu, nunc futili quodā laceroq; centunculo amicitur. Sceptica quoq; illa atq; Pyrrhonia hæresis, quæ definat nihil, ex Homero scilicet, ut Timō Philiassius scripsit, emahauit: ut qui de eisdem rebus uariē uarijs locis sententiā ferat. lau-
dantur a uetustate sapientum uirorum dicta nōnulla, quæ ἀρεθίσματα græcè ap-
pellamus, sed ea quoq; decerpta ex Homero sunt, ut illud ἴππευ, quo monemur deum sequi, ex illo sumptum apparet:

δοκεῖ θεοῖς ὡς πᾶσι πάσαι μάλα δ' ἐκλυον αὐτῷ. Et illud:

μηδ' ὃν ἄγαν, inde est nimirum:

ἀλλ' ὃν ἄλλ' οὐκ ἐμὲν ὅσ' ἔφοχα μὲν Ὀδυσσεύς,
ἔφοχα δ' ἐχθαίρεται, ἀμείνω δ' αἰσιμα πάντα. Vel ex eo magis:
τυδείδης, μὲν ἄρ' ἐμὲν μάλ' αἶνει, μὲν πνέει.

Et item quod ē cœlo descendit, γῆθεν σαυτῶν; ut se uidelicet quisq; norit ab He-
ctore tractum manifestò uidemus, qui cum irruat in cæteros:

ἄνακτος τὰ μὲν ἀλίσσιν ἐμὲν ἑλὼν τελαμῶνιδας.

Et fideiussioni noxam astare ex illo sumptum:

ὁ δὲ λαίητο, λαλῶν γε, καὶ ἑγγύαι, ἐγγυαδοῦται.

Et illud Pythagoræ, Amicus est alter ego, ex hoc: ἴσον ἐμὲν κεφαλῇ.

Sententiæ quoq; illæ quas uocāt γνώμας, plurimæ sunt à maximis poetis ex Ho-
mero delibata. illius quippe (ut Manlius poeta inquit) Ex ore profundo,
Omnis posteritas latices in carmina duxit,
Amnemq; in tenuis ausa est diducere riuos,
Vnius sæcūda bonis. Sed hæc singulatim persequi, nimis fortasse erit laborio-
sum. In ciuili autem facultate, quam ῥηθεικὴν Græci uocant, quantum excelluerit
poeta hic, non alio magisq; Quintilianī testimonio declaratum uelim, cuius in

Ang. Polit.

8 3 decimo

decimo Oratoriarii institut. hæc uerba sunt : Igitur ut Aratus à Ioue incipiendam putat, nos ita ritè coepturi ab Homero uidemur : hic enim quæadmodum ex Oceano dicit ipse amnium uim fontumque cursus initium capere, omnibus eloquentiæ partibus initium & ortum dedit : hunc nemo in magnis rebus sublimitate, in paruis proprietate superauit : idem lætus ac depressus, iucundus & grauis, cum copia, tum breuitate mirabilis, nec poetica modo, sed oratoria uirtute eminentissimus. Namque ut de laudibus, exhortationibus, consolationibusque taceam, nonne uel unus liber quo missa ad Achillem legatio continetur, uel in primo inter duces illa contentio, uel dictæ in secundo sententiæ, omneis litum ac consiliorum explicant artes? Affectus quidem uel illos mites, uel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non sua in potestate hunc autorem habuisse fateatur. Agere uero, nonne utriusque operis ingressu in paucissimis uersibus legem procemiorum non dico seruauit, sed constituit? Nam & beneuolum auditorem inuocatione dearum, quas præsidere uatibus creditum est, & intentum proposita rerum magnitudine, & docile summa celeriter comprehensa facit. Narrare uero quis breuius, quam qui mortem nuntiat Patrocli? Quis significantius potest, quam qui Curetum Aetolorumque prælium exponit? Iam similitudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum, & argumenta, ceteraque quæ probandi ac refutandi sunt, ita multa, ut etiam qui de artibus scripserunt, plurima earum testimonia ab hoc poeta petant. Nam & epilogus quidem quis unquam poterit illis rogantis Achillem Priami precibus æquari? Quid in uerbis, sententijs, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenij modum excessit? ut magni sit uiri, uirtutes eius non æmulatione (quod fieri non potest) sed intellectu sequi. Verum hic omnes sine dubio, & in omni genere eloquentiæ procul à se reliquit. Hæc de Homero Quintilianus. Dion autem Chrysostomus de his agens, qui sint ad eloquentiam imitandi, in hanc ferme sententiam super hoc autore loquitur. Homerus & primus, & medius, & ultimus tantum omnibus uel pueris, uel uiris, uel senibus de suo præbet, quantum quisque accipere potis est. Legem uero ac disciplinam, idem haudquaquam ignorasse uideri potest, apud quem ita de sceptro loquitur Achilles:

νῦν αὐτὲ μιν ὕμεις ἀχαιῶν

ἢ πελαγαίαις φορέϊσι δ' ἡκαπύλοι, εἴ τί τις μιν

ἦτορ δ' ἰός ἐρύναται.

Sed & Lycurgus qui Lacedæmone durissimas tulit leges, non aliunde quam ab Homero dicitur exempla sumpsisse: & Solon Atheniensium lator legum, quæ scilicet ad Romanos deinde propagatæ sunt, non minus extulisse in lucem putatur Homerum, quam Pisistratus ille tyrannus, qui dissipatum dispersumque eum, unum in corpus colligendum congregandumque curauerit. Plato quoque philosophorum deus, Iouis illud cum Minoe colloquium, de quo narrat Homerus, nihil nisi legum disciplinam interpretatur. parendum quoque legibus, uel eo loco persuadet Homerus:

ὦ φίλοι, μή τις ποτὶ πείμπαν ἀνὴρ ἀθέμιτος αἶψ'

ἔλθ' ὅγε σὺν δῶρα θεῶν ἔχων, ὅττι δ' ἰδὼν.

Quin idem ciuilem, militarem, agricolaremque uitam in Achillis clypeo explicauit, multaque bonis moribus à posteritate recepta apud illum deprehēderis, quale illud est, ut in bene institutis ciuitatibus prius magnis de rebus ad senatum referatur, quam in concionem populus conuocetur. Ait enim:

Βαλὺν δὲ πρῶτον μεγαθύμου ἱζὶ γρόνθῳ.

Quale itè ut potioribus dicto audientes simus, utque dignioribus assurgamus, quorum alterius in Vlyssæ populū castigante, alterius in Iouis consilio extat exemplū.

Similia

Similia sunt & illa, ut qui maiores nati sunt, priores loquantur, unde à se Diomedes culpam rectè deprecatur. Vtq; ignoscantur, quæ imprudenter quisquã commiserit: itaq; citharædus ita se expurgat Vlyssi:

ὅς ἐγώ εἰμι ἐκὼν ἐς σὸν δόμον, ὅδε χεῖρ' ἔχω πολλόμυλον.

Vis & rerumpub. status diuersos apud Homerum? Atqui hos quoq; inueneris. Regis quasi simulacrū uel uno expressit uersiculo:

ἀμφότερον, βασιλὸς τ' ἀγαθός, ἐκείνός τ' ἀχμῆς. Quem etiam omniū Homeri carminum uideri sibi pulcherrimū magnus aiebat Alexander. Mores autē quales esse regis oporteat, ibi docet:

λαῶν δ' οἷσιν ἀνασσι πατέρ' ὅς ἀπὸς ἦεν
ὅτ' ἐπὶ πᾶσι φέρεται ἐξ αἵματος, ὅτ' ἐπὶ πᾶσι
ὅν δ' ἄλλω κτ' ὅς δ' ἄλλω βασιλεύει.

Ex quo Dion Chrysostomus in libro quem de regno secundū componit, totā regis imaginē ex Homericis duntaxat uersibus, idq; Alexandri eiusdem Magni iudicio repræsentauit. Sed & optimates quinq; Boeotōrū enumeratis ducibus, tredecimq; Phæacū non ignorat: neq; item populū, qui in Achillis clypeo æquod iure uiuentem finxerit ciuitatem. Contra Tyrannū illo exprimit locū:

ὅς ἐστιν βασιλεὺς βοιωτῶν δολέμονα πάντων
ἀσπὶς ἀπὸ φέρεται ἐξ αἵματος, ὅτ' ἐπὶ πᾶσι

Paucorū uerò, & confusæ multitudinis imaginem in Prociis Troianisq; depinxit. Deorū cultum ubiq; insinuat. Parētum autem in Telemachi persona, quibus etiam deberi alimenta à filiis uel uno significat uerbo, cum inquit,

ὅδε πᾶσι θρεῖται φίλοις ἀπὸ δαίμων.

Fratrū beneuolentiæ in Agamemnone & Menelao, amicorū in Achille & Patroclo, uxoris uiriq; in Vlysse & Penelopē proponit exemplum, amorem patriæ hoc uersu cōmendat: eis οἰωνός τις ἀνέμιος, ἀνέμιος δὲν ἐκάνος.

Ciuium inter se in his uerbis: ἀφράτωρ, ἀθίμιος, ἀνέμιος δὲν ἐκάνος. In mentientes ita inuehitur:

ὅς ἐστιν γὰρ μοι κείνος ὁμῶς ἀπὸ πύλων
ὅς ἐστιν γὰρ μοι κείνος ὁμῶς ἀπὸ πύλων.

Neq; uxoribus credenda arcana, neq; eis quicquā sine uiri auctoritate conandum, in illis deniq; declarat:

ἀρ' ἐμὴ δὲ πάντας ἐμὲς ὀδύνην μὲν εἰδέναι. Item:

μή πως μοι μετέπειτα χολώσεται, ἀλλ' ὅτι περ

οἰκῶμαι πῶς δὲ καὶ βαδύβροτος ἀκίανος. Et mādata domesticis dant, qui in bellum proficiscuntur, ut Hector atq; Vlysses, & tutores orbis filiis apud Homerū præficiuntur, & mediocres non improbantur luctus, sicut nimij castigant. Exequiarum quoq; & funerū, & sepulcrorū, præcipueq; eorū quæ uocētur πολυάνδρια, ritus, cōsuetudinēq; ludis quoq; & certaminibus additis, uel ab ipso excogitata possis existimare. Rem uerò bellicā, in qua maxime occupatus est, omnib. ipsius partibus toto opere dispargit. Nam & concurrunt apud illū armatæ acies, & moenia oppugnant, & nauali interim prælio res geritur, & in ripa fluminis agmen dirigitur, & singularia ineuntur certamina. Et disciplina est ducibus, præmittere equites, submittere pedites, singulosq; uiros singulis cohortibus præficere: cumq; & fossa, & uallo castra cōmuniantur, in medijs eis regis collocantur tabernacula, cum in extremis fortissimi uiri Achilles atq; Ajax tentoria habeant. Nec doli defuerint militares, neq; ad oppetendā pro laude mortē pulcherrima adhortamēta, neq; itē præmia fortibus, sicut nec desertorib. supplicia. Est & uulnerū discrimen:

atq; ut in pectore laudantur, ita vituperantur in tergo. Sunt & præcepta maxime utilia, ut quæ neglectis spolijs instandum protinus hostibus fugientibus iubent. nulliusq; non ætatis prætò sunt exempla. Quid autẽ de medicina dixero, quam nisi maximi faceret, nunq; illa profectò scripsisset:

ἡθρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλὰν ἀντ' ἑαυτοῦ ἀλλων.

Qui etiam scientiam esse illam significat in his:

ἑκαστὸς δὲ ἑκάστος ὡς ἀμυνεὶ ποδὶ πάντων.

Scientiam autem salubrium insalubriumq; cum dicat:

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐδιδάκει, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Neq; ulla medicinz pars est, cuius non hic autor aliquando meminerit, ut eius quæ in contemplatione occupata sit eo loco:

ποικίλος θυγάτηρ ἔχει φάρμακα κακὰ καὶ καλὰ.

Cuius cum alterum membrum in signis, alterum in causis contemplandis uersetur, de priore in pestilentia ab Achille intellecta, de posteriore in his innuis uersibus:

ὅ γὰρ σὶ πρὶν ἐδιδασκ' ἀέθροπα οἶνον.

τὴν κ' ἀναιμόνεις αἰσὶ καὶ ἀθανάτοις καλὸν ποτ.

Cumq; ea medicinz pars, quæ in actione cõsistit, aut uictui moderetur, aut manum uulneribus exulcerationibusq; admoueat, aut potionibus curet, nullam ex his omnino singularis uates prætermittit. Nouit enim acutarum discrimen, lentarumq; ægritudinum:

τίς νύ σε κ' ἐδάμασσε πανηγύγιος θανάτοιο

ἢ δολιχὰ νόσος, ἢ ἄρτεμις ἰοχίαιρα

οἷς ἀγανοῖς βελίεσσι ἐποιχιδὸς κατέπιφον.

Sed & tenuitatẽ uictus multis locis cõmendat, & uini usum non ignorat. Nam ut ingurgitanti maxime noxium esse, ita modicẽ a defatigato sumptu uiribus docet conferre. Atq; ut suaue uinũ lætitiæ genioq; dedicauit, ita temetum, quod dicitur uehemẽs, & capiti noxium, Cyclopi obtulit. at Pramnium illud uinũ, quod stypticæ maxime naturæ esse dicitur, etiam uulnerato Machaon indulxit. Exercitationes autem sic probat, ut ne procis aut quidem Phæacibus adimat: & lassitudini somnum remedio esse in Vlysse naufrago significat: a quo item resoluimem brorum compages non ignorat. unde illud:

εὐθεὶ δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθον δὲ οἱ ἄψια πάντα.

Periculosa esse quæ supra modũ fiant, multo etiam ante Hippocratem admonuit Homerus: magnum esse ad ualitudinem momentũ, in aeris habitu, atq; natura, in describendis probauit Elysiis: quæ sit refrigerandi uis, in respirante, quasiq; reuiuiscente monstrauit Sarpedone. Quantũ calida fomenta fatigatis prosint, in eodem naufrago Vlysse: quantũ autem lauacra ei, in Vlysse Diomedeq; uigilia confectis declarauit. Agẽ uerò, q; artificiose apud Homerũ saucium Menelaũ curat Machaon. Primum uulnere sagittam eximit, tum diligentissime plagam inspicit, exprimit dein sanguinem, postremo arida inspergit medicamenta. Sicut Patroclus radicem in Eurypili uulnus amarã indidit, haud ignarus, maxime ad excandũ ualere amara medicamenta. Sed & laboranti post curationem diutule assedit, ut eius animũ scilicet lepidis fabulamentis a cruciatu seuocaret. Potionum etiam uel quæ prosint, uel quæ obsint, illa sint exempla, cũ Helene erat et infans:

ὅ γ' ἐδιδάκει καὶ ὑμῖν πάντας ὁλοῖσιν.

Est & diuinationis a ueteribus habita ratio, cuius altera pars, quemadmodum placet

placet Stoicis, artificio cōstat, ut aruspicina, auguria, omina & symbola. Altera artificium est, ut ea quæ somnijs, quæq; diuinis furoribus continetur. Omnium profectò (si quælieris) apud hunc nostrum inueneris mentionem. Nam & Vlysses inquit : *φύμλω τίς μοι φαίνει ἑγερομύθων ἀνθρώπων ὄνδον, ἐκδδον δὲ διὸς τῶας ἄλλο φάνη μοι.*

Adeo ut ne sternutamenti quidem præsagium desideraris, sicut nec hominis, qui diuinam ipse uocem exaudierit, ut haudquaquam miremur, Socratem quoque, ut testatur Plato, genio quodam subiiciēte, fabulari. Adde huc, quod ne Homerus quidem ipse negari potest, futurorum præsciū, qui tanto antè mansurum apud Aeneadas perpetuo canat imperium :

νῦν δὲ διὰ ἀνείαο βίη τρώεσσι ἀνώγει.

καὶ παίδων παῖδες ποίκην μετόπισθε γήυνοντα.

Quod quidem etiam antè nos animaduersum à Silio Italico est, qui ita de Homero scribit :

Atque hæc cuncta prius quam cerneret, ordine terris

Prodidit, & uelstram tulit usque ad sidera Troiam.

Idem & tragœdiæ summus habetur autor, cum nihil profectò uideri aliud Homeri poemata possint, nisi actus quidam & dramata, demptis modò scelerum exemplis, quæ fortasse immoderatus posteriores persequuntur. Comœdiam quoque ab eodem ipso putant emanasse : quod diuerticula quædam in grauissimo opere inueniantur ad risum hilaritatemque excogitata, ut claudicans pincerna deorum, & uanus ille ac deformis Therites, Irusque luctans cum Vlysse, & Mars cum Venere à Vulcano irretitus : sed nec amatorios aut affectus aut sermones in eo requireres, quamuis pudori legentis maxime parcat : ex ea quippe nota est & illud,

ὃ νῦν μετὶ τῶας καὶ εὐκνήμιδας ἀχαιῶς

ποικίλ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάχυν

Sunt nihilominus & epigrammatum exempla apud ipsum, sicut :

ἀνδρὸς μὲν πόλις σῆμα πάλαι κατὰ τεθνηῶτος

ὅν ποτ' ἀειδύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἴκτωρ. Item :

ἐκδρος ἦδ' ἐ γυνὴ δὲ ἀειδύεσκε μάχεσθαι

τῶας ἰπποδάμων ὅτε ἱλίου ἀμφεμάχοντο.

Quid si eundem picturæ quoque magistrum autoremque uocemus, num opinor mentiemur? cum præsertim sapientis dictum feratur, poesin esse loquentem picturam, sicut è contrario pictura ipsa muta poesis uocatur. Quod si cui fortasse aut absurdum uidetur, aut magnificum nimis, legat obsecro uel illam in Achillis clypeo cælaturam, uel si hoc grauatur, locū certè hunc de Euryclea anu, Vlysses ex cicatrice agnoscente, diligenter consideret, cuius equidē imaginē, statumque & habitū non tam accipere auribus, quam ipsis planè oculis uideor usurpare :

τὴν γρηῶς χεῖρεσι κατὰ πρῶτες λαβῶσα

γνώσ' ὕψιμα σάμλιν, πόδας δὲ πῶς ἐκεῖ φέρεσθαι

ἅψ' ἴδ' ἐτῶας ἐκλίδ' ὅδ' ὕψι χθονὸς ἐφεχὺς ὕδωρ.

τὴν δ' ἅμα χάσμα καὶ ἄλγος ἔλε φρεσίν, τῶ δ' οἱ ὄσσε

διακρυόειν πλῆδον. θαλρὴ δ' οἱ ἔχει φωνή :

ἅψ' αὖ μιν δὲ γρηῶς, ὁδυσσῆα πῶς ἐκείνην

ἢ μάλ' ὁδυσσῆος ἐσσι φίλον τέκνον, ὅστις ὅ γ' ἔγωγε

πρὶν ἐγνων, πρὶν πάντα ἀνακτ' ἐμὸν ἀμφαφασσάσθαι.

ἢ καὶ πρὶν ἐλθέσθαι ἐσδρακὼν ὀφθαλμοῖσι

πεφραδέσθαι ἐθέλουσα. Et quæ deinceps sequuntur.

Sed

Sed ne in immensum protuehamur oratione, probemusq; aliquando uobis, quod à principio nos facturos, pmiseramus, summū esse uel Homeri ingenio, uel operi tribuendū locum, agetū Plinij Secundi grauissimi doctissimiq; uiri, in hac re testimoniū adducamus. Ingeniorū (inquit) glorię quis possit agere delectū per tot disciplinarū genera, & tantam rerū operūq; uarietate: nisi forte Homero uate Græco nullū felicius extitisse cōuenit, siue operis fortuna, siue materia æstimetur. Itaq; Alexander Magnus (etenim insignibūs iudicijs optimè citraq; inuidiā tam superba cēsura peragetur) inter spolia Darij Persarū regis unguentorū scrinio capto, qđ auro gemmisq; ac margaritis preciosum, uarios eius usus amicis demonstrantibus, quando tædebat unguenti bellatorē, & militiā sordidū: Imò Hercule, inquit, librorum Homeri custodiā detur, ut preciosissimū humani animi opus, qđ maxime diuiti opere seruetur: hoc scilicet Alexandri de Homero iudiciū fuit, cuius etiā poësin utramq; nō solum expeditionū comitem suarū, sed capiti quoq; subiectā dormiens plerūq; dicitur habuisse, eiq; adeò studiosè incubuisse, ut totam planè ad uerbū edidicerit, eumq; poetam nunc summū uirtutis præconē, nūc poetam appellare regiū consuevit, cuius quidē carmina, non ut aliorū ad citharā, sed ad rubanī potius canēda dictitabāt, tum malle se Thersiten Homeri esse, qđ Choërii Achillem aiebat, Achillemq; ipsum fortunatū predicabat, qui laudū suarum præconē Homerū inuenisset. Ptolemæus aut Philadelphus rex illè studiorū laude celeberrimus, tantus Homeri propugnator fuit, ut Zoilum illum cognomento Homeromastiga, quod Homeri se castigatōrē profiteri foret ausus, delusum prius aliquandiu, extremo tandem supplicio excruciatū necauerit. Nec Scipionem crediderim Africanum tantū illum uirū non Homero plurimū tribuisse, cū in euocadis manibus apud Siliū quærat à Sibylla, quæ nam sit illa umbra, quam tanta heroum admirantiū manus comitetur: cū cum Sibylla Homeri esse animam respondisset: tum Scipio talem Romanis poetam contingere oprat, felicem & ipse Achillē uocans, qui tanti uatis carmine sit celebratus. Sed ipsum obsecro Siliū, si uidetur, canentem audiamus:

Atq; hic Elysio tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis, castè cui uitta ligabat
Purpurea effusos per colla nitentia crinēis,
Dic, ait, hic quī nam uirgo, cui luce refulget
Præcipua frons sacra uiro, multaq; sequuntur
Mirantes animæ, & læto clamore frequentant:
Qui uultus, quem si Stygia non esset in umbra
Dixissem facile esse deum. non falleris, inquit,
Docta comes Triuix, meruit deus esse uideri,
Et fuit in tanto nō paruum pectore numen.
Carminē complexus terram, mare, sidera, mænēis,
Et cantu Musas, & Phœbum æquauit honore,
Atq; hæc cuncta prius qđ cerneret ordine terris
Prodidit, ac uestram tulit usq; ad sidera Troiam.
Scipio perlustrans oculis lætantibus umbram:
Si nunc fata darent, ut Romula facta per orbem
Hic caneret uates, quanto maiora futuros,
Facta eadem intrarent hoc inquit teste nepotes.
Felix Aeacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi, creuit tua carminē uirtus.

Nec

Nec ullus ferè unquam fuit insignium philosophorū, qui non poesa huic impense operam dederit. Nam Socrates ille philosophorum parēs, ita se ei totū addixit, ut esse Homeri discipulus à Dione Chrysostomo dicatur, licet antè ipsum poeta hic aliquot seculis ætatibusq; floruerit. Archesilaus autē nunquā aut lecto surgebat, aut cubitū discedebat, quin quasi solenniter ex Homero aliquid lectita-
ret, ad amasium pullumq; suum ire se disētans. Anaxagoras porro etiam Metro-
dorum ad hunc legendum adhortabatur, ut de ipsius carminibus naturæ rerū eliceret disciplinam: testari identidem solitus Homericam poesin circa iustitiam maxime, uirtutemq; consistere. Aristoteles ipse multa in Homerum cōmentatus dicitur, neq; quidquam habere antiquius uidetur, quā ut eius autoris uersus, suis de philosophia libris interserat, idemq; tradit, Empedoclem Agrigentinum, sum-
mum illum uirum in primis Homericum fuisse: Pyrrhonem quoq; Scepticæ hæ-
reseos autorem, magnopere Homero deditum scribunt, sic ut eum suprà quā dici posset, admiraretur, eiusq; semper carmina haberet in ore. Nam Aristarchum
Cratetēq; Criticos illos, itemq; philosophos grauissimos, Zenonem atq; Hera-
clidem compositis in Homeri uel laudem, uel enarrationem uoluminibus, maxi-
mam sibi aiunt gloriam comparasse. Nam de Platone ipso quid dicam nescio, qui
cū huius autoris poesin inter prima admiretur, eumq; uelut rerū omnium ima-
gines concipientem, omneisq; effingentem uoces, fluuiorum, uentorum, atq; un-
darum, augusta maiestate sublimem, plenumq; omnis gratiæ atq; lepōris, neget
ullo pacto sine diuino afflatu, Musarumq; & Apollinis instinctu, talem tantumq;
eualisse: eundem tamen ciuitate illa sua, non quidē expulit, aut eiecit, sed unguen-
tis delibutum, coronatumq; uelleribus honorificentissimē dimisit: quod (inquit)
parum digna de superis, parū læta de inferis fabulatus est. Qua in re iure ne culpe-
tur uates optimus, maiore profectō otio dijudicandum existimo. Neq; enim te-
merè ausim duobus mihi amicissimis hominibus, grauissimo utroq; atq; sanctis-
simo inter se accusantibus, damnare alterutrū. Ceterum Platoni ipsi, omnino mul-
tus in ore Homerus est, quem scilicet etiam magistrum uitæ appellare non dubi-
tat, sicut nec eos prædicare fortunatos, qui usquequaq; in eius pertractandis poe-
matis uersentur. Neq; em̄ si nocere moribus, Homeri libros antiquitas iudica-
set, in illorum potissimum lectione pueros exercuisset. Nec iurisperiti nostri,
sapientissimi homines, aut illius carmina scriptis suis, quamuis græca latinis im-
miscerent, aut eum (quod faciunt) omnī parentē uirtutū nuncuparent. Nec de-
nique theologorū ille omnīū fortasse & grauissimus, sed certē (ut mihi uidetur)
eloquentissimus Basilius, cui Magno cognomentū fecerunt, tam audacter, quo-
dam in libro fateretur: totam Homeri poesin laudem esse uirtutis. Nam quid Bar-
bariam illam extremam, Boristhenitas, Indosq; cōmemorem, quorum alteri ma-
gnam impendere Homero operā dicunt soliti. Alteri uerò etiā patria lingua eum
habere conuersum perhibentur. Et cū stellarū quarundam spectaculo Indi ca-
reant, quæ in nostro orbe uisuntur, Priami tamen calamitates, Hecubæq; & An-
dromaches lamenta, tum Hectoris atq; Achillis fortissima facta ipsi nobiscū pa-
riter contemplantur. Qua quidē in re etiam mihi Orphei citharā, Sirenumq; can-
tus uidetur superasse. Neq; enim est maius, saxa & syluas, & immanes ferarū gre-
ges, dulci modulamēto mulcere, q̄ Barbaros homines, linguæ rerumq; nostrarū
imperitos, sine ullis natiui sermonis illecebris, materiæ tamen grauitate, sensuūq;
uarietate, & pondere quasi delinitos captosq; attrahere. Quæ cū ita sint, quid no-
bis agendum est, eruditissimi uiri? An erimus Barbaris quoq; ipsis duriores, atq;
immaniores, ut hoc cœlestē opus, in quo tot uirorum lumina, studiū omne suum
atq;

atque industriam posuerūt, ipsi in camoenarum gremio enutriti, iacere neglectum in situ atque in tenebris patiamur? Tantosque illos omnium doctrinarum, sapientiaeque thesauros, tot illa tamque expressa uirtutum simulacra atque exempla, tam multa denique ad bene beateque uiuendum adminicula, adhortamentaque caecis (ut aiunt) oculis, aut surdis auribus pertransibimus? quin agite mecum alacres, Musis bene iuuantibus, regemque disciplinarum omnium uirtutumque parentem, comuni fortunae iniuria perculsum atque prostratum, attollite certatim ab humo, atque erigite, ut hoc tam magno quasi duce recepto, & conseruato, periclitanti iam pridem pulcherrimae Graecorum linguae, signum ad bene sperandum aliquod, qualique uexillum ostendamus, ut quae in patrio solo deplorata penitus, atque extincta iacet, apud Italos certe, atque adeo in hac pulcherrima ciuitate, uestra Fl. uiri opera reuiuifcat. Dixi.

ANGELI POLITIANI ORATIO SUPER FABIO QUINTILIANO, ET STATII SYLVIS.

ANTEQUAM ea dicere exordiar, iuuenes, quae suscepti à nobis operis propria esse uidentur, rationem uobis totius consilij mei paucis explicabo. Non enim sum nescius, fore aliquos, quibus meum non satis iudicium probetur, quod ex tanto optimorum probatissimorumque numero uoluminum Statij potissimum Syluas, Quintilianique Oratorias institutiones enarrandas susceperim: quorum alteras ne poetae quidem ipsi satis editione dignas existimatas; alteras autem, etsi maxime accuratae, eruditissimaeque uideri possunt, Ciceronis tamen eodem in genere scriptis non fuisse anteferendas. Ad haec neque satis à nobis nostrum fieri officium iudicent, qui hac ingenij tenuitate, hac doctrinae paupertate, hac tam exigua, atque adeo nulla dicendi exercitatione cum simus, nouas tamen, qualisque intactas uias ingrediamur, ueteres tritasque relinquamus. Neque autem discendum consulere utilitati, qui eius maxime seculi scriptores praelegamus, quo iam Romanae nobilitas eloquentiae, & quaedam quasi ingenuitas degenerauerat, multoque nos profecto fuisse rectius facturos, si Vergilium, Ciceronemque ipsos latinae facundiae principes exponere essemus aggressi. His itaque cogitationibus, rumoribusque hominum non malorum fortasse, nostri uero etiam amantium, paucis occurrendum esse existimo. Quod igitur ad Statium attinet, ut non hos satis esse absolutos libros paulisper dederimus, nihilo tamen secius, cur eos praelegendos susceperimus, egregie nobis ratio constiterit. Quid enim prohibet, uel ideo adolescentibus non statim summos illos, sed hos, si ita placet, inferioris, qualisque secundae notae autores ediscendos praebere, ut imitari illos facilius possint. Nam quemadmodum nouellis uiribus humiliora primo adminicula, atque pedamenta agricolae adiungunt, quibus se gradatim clauiculis illis suis, qualisque manibus attollentes, in summa tandem iuga euadant: ita nec statim ad ipsos, sicuti primi ordinis scriptores uocandi adolescentes, sed humilioribus istis, qui tamen haud abiecti humi, iacentesque sint, quasi paulatim inuitandi subleuandique uidentur. Ita neque qui aurigari discunt, ualentissimas statim, ac praeferoce ad curram quadrigas adhibent, nec qui nauali erudiuntur praelio, non in portu prius, tranquilloque mari aliquandiu exercetur, neque non multo facilius, multoque libentius adolescentuli in scholis doctiores condiscipulos

pulos, & magistros ipsos imitantur: non enim cuiquam temerè euadere ad summa licuerit, nisi proxima quæq; antea, nisi quæ paratissima amplectatur. Adde huc, quòd qui primos illos uobis explicatum ierint, abundè semper habuistis: at eos, qui se demittere nō recusarint, nullius uobis, quantum uideam, ad hanc usq; diem copia extitit, ut uel hoc ipso nomine magna illis habēda sit gratia, qui dum uestris consulant utilitatibus, quid de se quisq; opinetur, haud in magnò ponunt discrimine. Quantq; in hoc quidem, de quo agimus Statio, longè mihi ab ijs quæ dicta sunt, aliena mens fuerit. Vt enim non ierim inficias, posse aliquid in tanta Latinorū supellectile inueniri, quod his libellis uel argumēti pondere, uel mole ipsa rerū, uel oratiōis perpetuitate facile antecellat: Ita illud meo quasi iure posse uideor obtinere, eiusmodi esse hos libellos, quibus uel granditate heroica, uel argumentorum multiplicitate, uel dicendi uario artificio, uel locorum, fabularum, historiarū, consuetudinūq; notitia, uel doctrinā adeò quadam remota, literisq; abstrusioribus, nihil ex omni Latinorum poetarum copia antetuleris. Atq; id ita euenire usu necesse fuit, quòd cum singula ipsæ, quæ Syluæ inscribuntur, singula à se inuicem disiuncta argumenta continerent, earumq; fines, haud ita multos intra uersus includerentur, nihil profectò sibi reliqui facere ad industriā, circumspectionemq; poeta debuit, cum & tantæ rerū, de quibus ageretur, uarietati respondendum uideret, & haud longo in opere somnum obrepere sibi nefas existimaret. Itaq; ut omnem faciliè culpam præstari ab eo intelligas, nihil in illis non sagacissimè inuentum, non prudentissimè dispositū est, nullus non tentatus locus, atq; excussus, unde aliqua modò uoluptas eliceretur. Elocutionis autē ornamenta atq; lumina tot tantaq; exposuit: ita sententijs popularis, uerbis nitidus, figuris iucundus, tralationibus magnificus, ut omnia illi facta compositaq; ad pompam, omnia ad celebritatem comparata uideantur: tantūq; abfuit, quo minus tam multiplici materiæ omnibus locis suffecerit, ut eam quoq; quasi Phidias aliquis, aut Apelles insigni operis artificio superauerit. Itaq; ut in Thebaide atq; Achilleide secundum sibi inter eius ordinis poetarum suo quasi iure locum uindicaret, ita in his Syluarum poematis, in quibus citra æmulum floruerit, tam sese ipse, ut meum est iudicium, post se reliquit, & eundem Vergilius Maro in superioribus antecesserat. Atq; huic nostræ de his libellis sententiæ, cum omnes docti uiri, si qui modò illos attigerunt, facile suffragabuntur, tum uos (ut spero) ipsi cum totos penitusq; inspexeritis, sine ulla controuersia assentiamini. Quòd si quis nunc fortè à me ita quærat: Cur igitur, si tam nihil in his Syluis desiderandum arbitraris, ipse illas tamen suas autor, uix quæ in publicum ederentur dignas existimauit? Hunc ego contrà sic rogabo: Cur autē tandem ediderit, si minus probabat? neq; enim tam quid quisq; cogitarit, & quid tandem senserit, quid decreuerit, quid deniq; effecerit perpendendum est. Itaq; dum se diu multumq; dubitasse ait, an eos libellos de integro collectos emitteret, facile ad id uiam sternit, quò sibi perueniendum destinauerat, ut tumultuariè scilicet esse illos, subito que calore effusos persuaderet: quamlibet enim multis neq; fucosis ornamentis abundarent, minimè tamen hominī de omni sua existimatione sollicito, uel hæc ipsa celeritatis cōmendatio fuerat negligenda, quippe cui & indulgētia liberior, & uenia procliuior, & admiratio maior deberetur. Neq; non tamen & maximè emēdatos esse uel inde colligimus, quòd non temerè ipsos, neq; inconsultò, sed post longam demum consultationem, quasiq; subducta prorsus ratiōe edendos censuerit. At uidebat, inquires, ipse profectò nonnihil in his de expolitione desideratum firi. Itaq; quasi suæ conscius imbecillæ causæ, uelut petita ultrò uenia sese præmunijt. hoc si nos maximè

Ang. Polit.

t

concesse-

concefferimus, nihilo tamen fecius posse hos esse uel quàm emēdatissimos per-
uicerimus. Ita enim plerique ingenio sumus, non tam quid operis effecerimus, quā
quantū nobis opera steterit ponderamus. Quapropter saepe euenit, siue id moro-
sitate quadam ingenij, siue iudicij nimia seueritate, atq; adeò tristissima censura,
ut nihil interim absolutū putemus, nisi in quo uehementissimè laboratū sit. Con-
trà uerò saepe usu uenit, ut scripta nostra nimia cura uel peiora fiant: neq; tam lima
poliantur, quàm exterantur. Atq; hoc nimirum excellentissimus pictor Apelles
significabat, cum à se una in re Protogenem superari diceret, quòd ipse manū de
tabula sciret tollere. Hinc contrà statuarius Callimachus Cacizotechnos meruit
appellari, quòd semper & ipse calumniaretur, neq; diligentie finem haberet. Itaq;
cū emendata eius essent opera, gratiam tamen ipsi omnem diligentia abstulerat.
Hoc ipsum & Suetonius in Tiberio indicat, quem morositate ait stylū obscurare
solitum. Nocet enim profectò saepe nimia diligentia. Et ut cultus concessus atq;
magnificus addit auctoritatē, ita accersitus ille, atq; fucatus, bonam ipsam uirtutē
lenocinio contaminat. Quòd si quis tamen pertinacius illud obtinere uelit, imita-
tione indignas esse has Papinij Syluas, quas penè ipse autor improbauerit, idem
pari ratione & Vergilij Aeneidem, ne lectione quidem dignam, atq; igni etiam
concremandam iudicare possit: quàm summi homo elegantissimiq; iudicij eius
autor Vergilius Maro flammis abolendā cauerit testamento. Nos tamen & Ae-
neidem in primis legimus, & Græcis illam præcipuè, Homeroq; opponimus: &
Statij Syluas egregium atq; in eo genere unicū opus, quodq; autori suo felicis-
simè omnium successerit, non solū publicè enarrandas, sed ediscendas etiam, &
oratoribus æquè poetisq; imitandas, exprimēdasq; censemus. Ac de Statio qui-
dem hætenus. Quintilianum uerò non nos quidē illum Ciceroni prætulerimus,
sed has certè eius Oratorias institutiones Rhetoricis Ciceronis libris pleniores
uberioresq; esse existimamus: nempe quæ ab ipsa quasi infantia, atq; ipsis incuna-
bulis instituendum oratorem susceperint, summamq; eius eloquentie manum im-
posuerint. Itaq; ne ipse quidem Cicero satis, quæ de arte oratoria scripserit, pro-
basse omnia uidetur. Nam & Rhetoricos libellos in ipsi qui de oratore sint, haud
usquēquaq; sequitur, & rudes inchoatosq; adolescenti sibi excidisse è manibus
affirmat, & ab his ipsis de oratore in alio ad Brutum libro identidē desciscit, neq;
in hoc quoq; quem extremū absoluerit, ulla de arte præcepta possit, sed oratorem
quasi ipsum informat, & quod dicendi sit optimū genus decernit. Ergo ut philo-
sophi nostri nō, cum in primis Aristotelem sequantur, statim illum Platoni ante-
ponunt: ita nos quòd Quintilianum, & Ciceronem interpretari maluimus, non
quidem Ciceronis sacrosanctam illam gloriā detractauimus, sed ad Ciceronem
festinantibus uobis egregiè consulimus. Hæc igitur & de Quintiliano nostra ra-
tio fuerit. Sed neq; inusitatas uias indagamus, cum ueterum libros autorū in ma-
nus sumpserimus: qui tamen si minus in usum consuetudinēq; hominū aliquot
iam antè seculis uenerunt, non tam ipsorum culpa, quàm fortunæ ac temporum
iniuria effectum est: quid enim nunc attinet superiorum calamitatem temporum
memoria repeteret? quod sine summo dolore facere uix pte possumus, quibus in-
signes illi, atq; immortalitate dignissimi scriptores, partim à Barbaris celsi, sædeq;
laniati sunt, partim ab his ipsis ad nostrorū usq; parentū memoriā, uelut in carce-
rem coniecti, atq; in cōpedibus habiti, uix tandem aliquando, sicut erant simila-
ceri, atq; trunci, multumq; à seipsis immutati, suam hanc in patriam reuerterunt.
Perquam igitur inhumanū facinus à nobis fieret, si de nobis, deq; maioribus no-
stris optimè meritos, insignis hos uiros dudum deposita capitis diminutione,
iure

ture postliminij ciuitatem repetentes, non uel quàm lubentissimè agnoscamus, atq; in ipsam, quæ his maximè debet Latinitatem, suam in Rempub. suum in ordinem, atq; adeò intra priuatos parietes nostros, intra nostrum sinum benignè admiserimus. Quod quidem si me nunc primū autore adipiscuntur, cur mihi tandē id uitio uertatur, aut cur non summa potius gratia ab omnibus habeatur, quòd quasi mea priuata pecunia publicum omnium æs alienum dissoluere non dubitarem? Postremò ne illud quidem magnifecerim, quòd horum scriptorum seculo corrupta iam fuisse eloquentia obijciatur: nam si rectius inspexerimus, non tam corruptam atq; deprauatam illam, quàm dicendi mutatum genus intelligemus. Neq; autē statim deterius dixerimus, quod diuersum sit: maior certè cultus in secundis est, crebrior uoluptas, multæ sententiæ, multi flores, nulli sensus tardi, nulla iners structura, omninoq; non tantum sani, quàm & fortes sunt omnes, & læti, & alacres, & pleni sanguinis atq; coloris. Quapropter, ut plurima summis illis, si ne ulla controuersia tribuerimus, ita priora in his aliqua, multoq; potiora existere iure contenderimus. Itaq; cum maximum sit uitium, unum tandem aliquem, solumq; imitari uelle, haud ab re profectò facimus, si non minus hos nobis, quàm illos præponimus, si quæ ad nostrum usum faciunt, undiq; elicimus, atque (ut est apud Lucretium)

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta.

Atq; hoc profectò est, quod cum diu Marcus Cicerò Atticis illis limatis, & emunctis oratoribus operam dedisset, post illa tamen, & Rhodijs, & Asiaticis oratoribus aures commodauit. Quorum lentis illi quidem, atq; remissi, ij uerò inflati, uani, atq; iactantes, utriq; uerò minores Atticis, quasiq; ab ijs degenerantes existimarentur. Itaq; egregie nobilis pictor, qui cum interrogaretur, quonam in primis magistro profecisset, illo, inquit, populum intuens, & rectè id quidē. Nam cum nihil in natura hominum sit, ab omni parte beatum, plurimum bona ante oculos ponenda, ut aliud ex alio hæreat, & quod cuiq; conueniat aptandū est. Quare hoc idem & uobis persuasum uelim ingenui iuuenes, ut non ijs tantum, quæ à nobis explicentur cōtenti, alios item bonos autores pertractetis, & cum uos doctioribus, mibiq; longè antefereudis dedideritis; mea tamen hæc, quæ sedulò in mediū afferuntur, boni consulatis. Tales igitur nostri consilij causæ extiterunt, in quò tamen capiēdo magis plerisq; uestrū, quibus ita cordi esse intellexerim, q̃ aut meo animo, aut priuatæ persuasioni sum obsecutus. Nunc ad rem nostrā aggreddiamur. Nos quidem cum poetam legere institueremus, ante omnia, quod ad ipsam poeticen pertineret, ea, quæ maxima in nobis fuerit diligentia, enucleauimus. Idem hoc tempore de arte oratoria facere supersedebimus, cum quia nihil ferè est, quod quidem ad Rhetoricam ipsam requiratur, quin ab hoc, quo de agitur Quintiliano, uel præclarissimè explicatum sit: tum quòd si qua nobis præterea succurrant, ea suum aliud in tempus, suumq; alium in locū aptius reseruamus. Quapropter ijs, quæ maximè huius operis propria sunt, contenti, intentionē primum, mox utilitatem horum exponemus librorū, tum pauca de autore prosecuti, ipsam, quæ princeps nobis occurrat epistola, paucis interpretabimur. Est autē Quintiliano propositum, oratorem eum instituere, qualem fuisse neminem, memoriæ sit proditum, qui & moribus perfectus, & omni scientia, omniq; dicendi facultate sit absolutus: quapropter qui tantæ moli sit destinatus, eum recens natum, quasi de matris gremio suum in sinum continuo accipit, nihilq; sibi reliqui facit, quod quidem ad educandū, erudiendum, informandumq; illū pertinere in-

Ang. Polit.

t 2

telligat

telligat, nuncq̃ à se antè dimissurus, quàm cùm uiuendi, sciendi, dicendiq̃ omnibus numeris perfectum atq̃ absolutum, planeq̃ oratorem summū, singularemq̃ reddiderit. Atq̃ ad hunc unum terminum omnes nō suas modò, sed omnium, ut quiq̃ probatissimi fuerunt ueterum scriptorū sententias, omniāq̃ praecepta quasi sagittas in scopum rectissimè collineat. Ac de intentione haecenus. Vtilitas autē tanta in his uoluminibus existit, quantam uix fortasse in unis alteris' ue ex omni Græcorū Latinorumq̃ copia inueneritis. Nam ut quod caput est, ipsam tantummodo, qua de hic in primis agitur, Rhetoricen inspiciamus: Quid est quæso præstabilius, q̃ in eo te unum uel maximè præstare hominibus, in quo homines ipsi cæteris animalibus antecellant? Quid admirabilius, q̃ te in maxima hominum multitudine dicentem, ita in hominū pectora mentesq̃ irrumpere, ut & uoluntates impellas, quò uelis, atq̃ unde uelis retrahas, & affectus omneis, uel hos mitiores, uel concitatiores illos emodereris, & in hominum deniq̃ animis uolentibus cupientibusq̃ domineris? Quid uerò præclarius, q̃ præstanteis uirtute uiros, eorumq̃ egregie res gestas exornare, atq̃ extollere dicendo? Contraq̃ improbos perniciososq̃ homines orandi uiribus fundere, ac profligare, ipsorumq̃ turpia facta uituperando prosternere, atq̃ proculcare? Quid aut tam utile, tamq̃ fructuosum est, q̃ quæ tuæ Reipub. charissimisq̃ tibi hominibus utilia conducibiliaq̃ inueneris, posse illa dicendo persuadere, eosq̃ ipsos à malis, inutilibusq̃ rationibus abstertere? Quid aut tam est necessarium, q̃ loricae semper eloquentiæ, telumq̃ tenere, quo & propugnare te ipse, & incessere aduersariū, & circumuentā à pessimis hominibus tuam innocentiam tueri possis? Quid aut tam munificum, tamq̃ bene institutis consentaneum, q̃ calamitosos consolari, subleuare afflictos, auxiliari supplicibus, amicitias clientelasq̃ beneficio sibi adiungere atq̃ retinere? Age uerò ut nuncq̃ forū, nunquā rostra, nunquā subsellia, nunquā conciones ineamus, quid tandem est in hoc ocio, atque in hac priuata uita iucundius? quid dulcius? quid humanitati accommodatius? quàm eo sermonis genere uti, qui sententijs refertus, uerbis ornatus, facetijs, urbanitateq̃ expolitus, nihil rude, nihil ineptū habeat, atq̃ agreste: in q̃ omnia comitate, omnia grauitate & suauitate condita sint? Hæc igitur una res & dispersos primū homines in una moenia cōgregauit, & diffidentes inter se conciliauit, & legibus, moribusq̃, omniq̃ deniq̃ humano cultu, citiliq̃ coniunxit. Quapropter etiam deinceps in omnibus bene constitutis, beneq̃ moratis ciuitatibus, una omnium semper eloquentia effloruit, summumq̃ est fastigium cōsecuta. Quid ego nunc iam inde usq̃ ab heroicis temporibus posita facundia summa præmia, maximos oratoribus honores habitos, maxima cōmoda, publicis rebus per homines eloquentissimos importata cōmemorem? Quæ si iam singula non dicam exornare dicendo, sed percensere coner enumerando, Ante diem clauso componet uesper Olympo. Itaq̃ ut quod sentio, complectar breui: Nulla unquam profectò uitæ pars, nullum tempus est, nulla fortuna, nullæ ætates, nullæ deniq̃ nationes, in quibus non cùm maximas dignitates, summosq̃ honoris gradus facultas oratoria cōsecuta sit, tum nō suis modò, sed priuatorū quoq̃ & plurimorum, atq̃ adeò uniuersæ ciuitatis rationibus plurimū contulerit. Ad hanc igitur talem, tam præclaram, tam egregiam possessionem Quintilianus hic noster expedita quadam, quasiq̃ militari uia uos perducet iuuenes, in quam citato gradu agite dum uniuersi ingredimini, ut & decori uestro, & amicorū ustrū, & huius florentissimæ reipub. emolumento consulatis. Hæc de utilitate. nunc de Quintilianī uita paucis absoluam. Marcus Fabius Quintilianus ex Hispaniæ oppido Calagurie, maximè propter obsessum in eo Sertorium insigni, Nerone imperante

perante à Galba, qui & ipse deinde imperator fuit, Romam adolescens admodū perductus est: patre autem quantum colligimus cum erudito uiro, tum in Reip. sue administratione honestissime uersato uisus est. Ipse cum in ea tempora incidisset, quibus & Anneus Seneca, & Iulius Africanus, & Vibius Crispus, & Tracallus, & Afer Domitius, aliaq; Romanum forum præclarissima ingenia illustrarent: Domitium in primis senem iam colendum sibi adsectandumq; proposuit, hominem cum omnium eius ætatis oratorum eminentissimum, tum præcipua quadam facetiarum atq; urbanitatis laude memorandum, neq; illius solū actiones, uerū & domesticos sermones diligentissime omnes obseruauit. Amavit etiam familiarissime æqualem suum Iulium Secundum, miræ facundia, miræq; gratia uirū: cui tamen properata mors iniuriā fecit, magnum tamē sic quoq; inter laudata ingenia sibi locū uindicat. Cum uerò & probatissimis moribus, & summa ingenij ui, & acerrimo studio Quintilianus esset, prima statim iuuenta celebrare forū, atq; in summis patronorum numerari occēpit, ad eamq; uirtutis & ingenij cōmendationem repente peruenit, ut non solum maximæ quæq; ad illum causæ deferrentur, sed & notarij, qui eius dicentis uerba exciperent, uulgò à studiosis hominib. conducerentur. Quoties uerò cum alijs agebat, omnium non solum cōcessū, sed & consensu ferè ab ipso ponendæ causæ initium erigebatur. Primam uerò actionem iuuenili quadam cupiditate gloriæ ductus, eam emisit, quæ Neuij Arpiniani causam cōtinebat, in qua quesitū fuerat, præcipitata ne esset ab illo uxor, an se ipsa sua sponte iecisset. Inter cæteras aut, quas egit causas Quintilianus, duæ in primis insignes habentur. Altera, quam pro regina Berenice apud eam dixit: altera, quæ ream tuebatur, quæ subiecisse dicebatur mariti testamentum, & chirographū marito expirante, hæredibus dedisse, quod uerum fuerat: nam quia per leges institui uxor non poterat hæres, id fuerat actum, ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommissum peruenirent: & caput quidem quæri facile erat, si hoc diceret palam, sed per se deperibat hæreditas. Ita ergo figuratè causam egit, ut iudices illud intelligerent factum, delatores autem non possent apprehendere, ut dictum, id quæ cum maxima Quintiliani laude utrumque contigit. Verum præter ingenium, quod in illo fuit eminentissimum, tantam etiam uim concipiendarum imaginum quas phantasias uocant, habuisse accepimus, ut frequenter ita motus sit, ut nō solum lacrymæ illum, sed & pallor, & uerò similis dolor deprehenderent. Sed cum diu iam in foro tanto successu, tantaq; gloria uersatus foret, ut inde non ingenteis modò opes, sed & Romanam ciuitatē, omniāq; nobilitatis iura consecutus esset, & iam maximus (ut Iuuenalis inquit) orator haberetur, honestissimum sibi agendi causas finem statuens, dum adhuc desideraretur, receptui cecinit, suamq; mox operam uir proculdubio hominum causa natus, ad præcipiēdi munus transferre coactus est. Quo loco adnotandū uobis est primum omnium, Quintilianum Romæ publicum iuuentutis gymnasium, & ex fisco eximium stipendium accepisse, multiq; ex eius ludo, quasi ex equo Troiano literarum procures extiterunt, inter quos & Plinius ille iunior fuit, qui etiam in epistolis Quintilianum præceptorem suum libentissime agnoscit, & Iuuenalem item fuisse (ut quidam arbitrantur) maxime uerisimile est, qui de illo his uerbis honorificè mentionem facit:

— Vnde igitur tot

Quintilianus habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi: felix, & pulcher, & acer,
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus,
Appositam nigræ lunæ subtextit alutæ

Ang. Polit.

i 3

Felix

Felix, orator quocq; maximus, & iaculator.

Et si perfrixit, cantat bene.

Erat aut in eo præter cætera adeò exprompta fidelisq; memoria, ut quæ extempore aliquando dixisset, ad uerbū etiam repetita redderet, cuius rei sapissimè periculū fecit, si quando interuentus aliquorū qui hunc honorē mererentur, iterare declamationis partem coegisset. Postq; uerò in erudiēdis iuuenibus uiginti annos tanta sua gloria, tantaq; iuuentutis Romanæ utilitate posuit, ut ab ingeniosissimo Latinorū epigrammatū poeta, & uagæ iuuentutis moderator, & Romanæ togæ gloria uerè meruerit appellari: etiam hunc laborem deprecatus, studijs aliquādo suis quietem impetrauit: atq; ut non solum ætatis suæ hominibus, sed & posteris quoq; consuleret, totum illud otium ad hos de Oratoria institutione libros componendos transtulit: quorū cū tertium iam in manibus uolumen haberet, Domitianus Augustus curam illi sororis suæ nepotū delegauit. Vxorē prætorij uirū filiam, omnes quæ in foeminam cadunt laudes (ut ipse inquit) supergressam, cū nondū ætatis undeuigesimū expleffet annum, duos enīxam filios amisit. Quorū alterum quintum iam annum egressum miræ gratiæ, iucunditatis, ingenijq; puerum defleuit extinctū: alter aut sui nomen parentis referēs, iamq; ætatis decimū egressus annū, omnibus etiā, quas uix illa capiat ætas, corporis animiq; laudib; cummulatus, & cōsulari nuper adoptiōe ad omniū spes bonorū prius admotus, atq; auunculo prætori gener destinatus, & omniū spe sacris eloquentiæ candidatus, cū octo mensium ualeitudinem perpeffus esset, infelici parenti hos ipsos etiā in pueri usum elucubrantī libros, alterū orbitatis uulnus inflixit, atq; hunc suum casum in horū librorū sexto uir pius, sed omnium suorū superstes miserabiliter lamentatur. Hos autem qui nunc in manibus nostris libri uersantur Victori Marcello cū summa sibi amicitia cōiuncto, tum eximio studiorum amore flagrantē dicauit: de quibus id quod de Carthagine Sallustius ait, silere satius puto, quàm pauca dicere. Ferebantur aut & alij duo sub Quintiliani nomine libri Rhetoricę, neq; editi, ut ipse inquit, à se, neq; in hoc comparati. Nam alterum sermonem perbiduum habitum, pueri quibus id præstabatur, exceperant: alterum pluribus sanè diebus, quantū notando consequi potuerunt, interceptum, bini iuuenes temerario editionis honore uulgauerant. Hos deinde composuit, in quibus eadē sunt aliqua, multa mutata, plurima adiecta. Fuit enim in homine ut in nullo unquā ingenuus quidam animus. Itaq; omnia in his libris sedulò præcipit, & omisso interdum speciosiore styli genere ad utilitatē se discentiū summittit, omniaq; in ijs quę secutus ipse est, quæ partim præceptis, partim ratione cognouerit usurpata, sine ulla dissimulatiōe promit. Sed neq; ueterem, prorsusq; uulgatam opīonē suam damnare ipse in his libris est ueritus, neq; in tanta re homō candidissimus cōsciū esse sibi dissimulati in ulla parte iudicij sui sustinuit. Præter hos autem, & unum librum de causis corruptæ eloquentiæ, & alterum item, qui nunc quoq; extat Declamationum composuit: miro autem candore ueterum ingenia, uirtutesq; omnium iudicauit. Senecam tantū damnare, inuisumq; habere est creditus, quod accidisse sibi ipse scribit, dum corruptum, & omnibus uitij deprauiatum dicēdi genus reuocare ad seueriora iudicia contendit. Nam cū solus ferè Seneca in manibus adolescentium foret, nō quidem ipsum omnino conabatur excutere, sed potioribus præferre non sinebat. Hactenus mihi de Quintiliano comperta sunt: nunc ad epistolam ipsam, si uidetur, exponendam aggrediamur.

ANGELI

ANGELI POLITIANI PRAEFA-

TIO IN SVETONII EXPOSITIONEM.

INTER omne scriptorum genus, quibus Græcæ uel Romanæ literæ floruerunt, ij mihi haud dubiè de humanis rebus egregiè meriti uidentur esse, per quos aut excellentiū populorū aut summorum principum, aut omnino illustrium uirorū res gestæ fidelibus historiæ monumentis cōmendatæ sunt. Posuere enim in medio nobis uitam, mores, factaq; illorum: consilia item, atque euentus rerum, in quæ omnis posteritas, tanq; in exemplar inspiceret, unde ea capere atq; haurire documenta posset, per quæ uel publicis, uel priuatis rationibus consuleretur. Nam & iuniores ex historia multiplici quadam exemplorū copia ad uitam redduntur instructiores, & maioribus natu uiris multo plus inde peritiæ suppedatur, quàm quantum longissima hominis ætas afferre potuerit. Itaq; L. Lucillum scribit Cicero, cum esset Roma ad bellū Mithridaticum profectus, rei militaris omnino rudis, tantam tamen inter nauigandum, qua percunctandis peritioribus, qua rebus gestis legendis operam posuisse, ut cum in Asiam planè dux factus peruenisset, tantus in omni genere belli extiterit, ut maximī illius regis confessione atque iudicio, omnibus quorumcunq; seculorum imperatoribus anteferreretur. Alexander autem Seuerus Romanus princeps, quoties sibi deliberandū de negotio bellico foret, peritos historiæ homines in primis consulebat, neq; id iniuria: si enim sapientiam, quod ait Afranius, usus quidem genuit, mater aut peperit memoria, qui nam tandè sapientiores uel esse, uel haberi debent, q; ei, qui non etatis unius, atq; urbis, sed omnis æui, omniumq; nationum facta atq; mores animo & memoria comprehenderunt. Zenobia quoq; illa, quæ post Odenatum maritum imperatoria occupauit insignia, diuq; Romanis principibus insultauit, non solū græcè latinam historiæ perdidicerat, uerū Alexandrinā etiam, atq; Orientalē breue ipsamet in compendium redegerat. Quo min⁹ mirandū sit, nō uirtutem modō, & consiliū, scientiam præterea gerendi imperij, sed autoritatē quoq; ei tantam superuisse, ut se non Arabes unq; regnante & fœmina & Barbara, nō Saraceni, nō Armenij cōmouerent, ut suspicari quidem possimus, tale illi quiddā mulieri contigisse, quale de hominis rustici uxore fertur in fabulis. Agricola, inquiunt, deformi facie metuens, ne sibi consimiles liberi gignerentur, hoc remedium commentus est: domi imagines egregiè formosas collocauit. In eas aspiceret uxorē quā minime conuiuentibus oculis assidue iussit. Ita de se quā pulcherrimam sobolē propagauit. Eodem hæc uidelicet pacto fœmina insignis, magnam uirorū excellentium similitudinem contraxerat, quorum sibi exempla ad imitandum proposuerat, quorum assidue facta & mores in historia ipsa quasi in tabula aliqua, aut speculo contemplabatur. Rectè enim etiam Cicero temporum testem, lucem ueritatis, uitæ memoriæ, nunciam uetustatis appellat historiæ. Ea est una, cuius ope aduersus omnem fortunę temeritatē, quasi Vulcanij armis muniti sumus, atq; armati, ea hoc quoq; nobis præstat, ut quod ad rerum cognitionē attinet, superioribus etiam uixisse ætatibus uideamur. Neq; non tamen & illud historiæ ingens est meritum, quod & bonos laudando extollit, & improbos uituperando detestatur: sola denique & custos est fidissima temporum, & ipsa à temporibus quasi mutuo referentibus gratiam custoditur. Negant sanè philosophi quidam appetendam

gloriam esse, eamq; rectius à uirtute, uelut minimè necessariā negligi autumant. Virtus enim, inquit, ipsa sibi est precium, ipsa est per sese nullis extrinsecus illecebris expetenda. Atq; hæc illi cum scribunt, suum tamen eis libris nomen inscribunt. Idq; uel maximè tum captant, unde exterrere alios entuntur. Nemo est enim tam cornea fibra (ut ait Persius) quin dulcedine aliqua laudis titilletur, nemo tam penitus frontem uel prostituit, uel amisit, quin metu infamiae aliquo uellicetur. Quocirca rectè illa apud Prodicum Chisum Virtus, quemadmodū quidem Xenophon Socraticus meminit, ijs ad se Herculem illecebris contradicente uoluptate conatur attrahere, ut inter prima decus ei honorēq; polliceatur: Per me, inquit, iuuenes seniorum laudibus gaudent: seniores ipsi iuuenum honoribus lætantur. lucundè præteritā meminerunt, suauiter in præsentibus agūt. Per me dijs amici, chari amicis, patriæ honorabiles sunt: ubi autem uita excesserunt, non obscuri, non inglorij iacent, sed perpetua memoria celebres uigent. Eadem quoq; apud Silium Virtus ait:

Mecum honor, & laudes, & læto gloria uultu,
Et decus, & niueis uictoria concolor alis.
Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.

Neq; enim existimandum est, aut hunc ipsum Hercule, cuius egregia toto orbe terrarū facinora celebrantur, aut heroas ceteros tanta illa fuisse pericula subituros, tanta adituros certamina, si suarum memoriā rerū iuxta secum intermoriguram putassent. Pulchrè itaque Valerius Flaccus de suo agens Iasone, ad hunc modum exclamat:

— Tu sola animos, mentemq; peruris
Gloria, te uiridem uidet immunemq; senectæ
Phasidis in ripis stantem, iuuenesq; uocantem.

Ego uerò etiā conditas à primordio urbeis, etiā posita ciuitatibus iura, etiā multa in usum hominū inuēta, atq; excogitata sola gloriæ cupiditate crediderim: quā nisi esse ciuibus necessariā ueteres rerumpub. gubernatores existimassent, nunq; tanta eius fomenta, tot coronas, trophæa, palmas, tot arcus illos, magnificosq; triumphos proposuissent. Itaq; uidere est nostris his calamitosissimis temporibus etiā cū uirtutis fructu, uirtutē propè ipsam intercidisse: nam quis eam, quæso, amplectatur, ut Iuuenalis inquit, Præmia si tollas: Præmium aut quodnam est honestius ueræ uirtutis, q̃ ipsa gloriā: quæ ut in reliquis monumētis tēporariū aliquod habere diuersoriū pōtēst, ita in excellentiū historicorū libris perpetuū sibi domicilium fabricata est. Nam oratorē quidē facile, ut omnia extollentē in maius, auerferis: historia si quid uel gratiæ, uel offensæ dederit, suū iam nomen nō retinebit. Quamobrē ut certior uetiorq; in ore muliebri, ingenuus & natiuus color, q̃ uel cerussa, uel purpurisso illitæ buccæ: ita historiæ sincerū testimoniū fucosis oratorum præconijs diuturnius. Quod scilicet & Cicero ipse intelligēs, bellè agit cum Luceio, sui ut rumores monumētis illius cōmendentur. Et Plinius iunior, homo ætate sua inter primos eloquens habitus, optat Cornelij Taciti inseri historijs, q̃ immortaleis futuras eas auguraret. Sed neq; orator quisquā, uel mediocris sine exemplorū uarietate unq; fuerit, quod sine ipsis (ut ait Cicero) nihil rectè doceat, neq; historiæ munus implere alius nisi eloquentissimus poterit. Itaq; & Plinius idem dies noctesq; cogitare se scribit, qua se quoq; possit tollere humo: id autem solam propè historiā polliceri, beatosq; putat, quibus deorum munere datū est, aut facere scribēda, aut scribere legenda, beatissimos, quibus utrunq;. Atq; utinā Ciceroni quoq; ipsi parere aliquando historiā licuisset, quā tunc præcipuè egregium

egregium illud ingenium parturiebat, cum scelere inimicorum caruit rebus humanis: talem iam illam, quantum auguror, haberemus, qualem adhuc ne suspicari quidem possumus. Nam si in orationibus illis suis, ubi omnia ad præscriptum dicerentur, ita sunt quædã breues insertæ narrationes per omnes ductæ sensus atque affectus, ut non dici res illæ, sed planè geri, atque esse oculis subiectæ uideantur, quanto uberiora tandè, amplioraq; omnia in liberrimo illo historiarum campo, quasi in Olympiaco curriculo apparuissent, cum forensi asperitate carens oratio, fuso atque æquabili suo quodam tractu deferretur, cum crebrioribus uti & sensibus, & aculeis, liberioribusq; uerbis, figuris remotioribus, & ad poeticam sublimitatem q̃ proximè accedētibus liceret: cumq; omne argumentum magis ad memoriam posteritatis, famamq; ingenij, quàm ad præsens iudicium, ad exponendã rem gestam, quàm ad fidem faciendam componeretur. Et quoniam dicèdo prouecti sumus, ut de stylo etiam ipso historico meminerimus, non alienum fortasse uideri poterat, reliqua etiã, quæ essent in hoc opere obseruanda, quæq; item fugienda præcipere: quo utendū principio, qui tenor rebus, qui modus accommodandus: quæ subticenda, quibus immorandum, quæ carptim tantummodo perstringendã: quo pacto fieri fides, quoq; modo uacare omni suspitione autor possit, quæ sint omnino in temporum ordine, locorum descriptione, causis, consilijs, euentibus, rebus ipsis gestis explicandis, obseruanda: quid spectare in primis autorem, à quibus auocare animū, quantum utilitati seruire, quantum indulgere uoluptati oporteat: uerum hæc, aliæq; in præsentiarum breuitatis studio, spacijsq; (ut Vergilius ait) exclusus iniquis, prætereo, atque alijs post cōmemoranda relinquo. Iam nec poeticen quidem, si ad gloriam spectes, ulla ex parte cum historia contuleris: quippe cui aut omnino fides abrogetur, aut tum deniq; habeatur, cum sese maximè ad historiarum imitationem cōformet: & is haberi summus poetarum debet, qui quàm faciliè, quorū uelit auditoribus faciat fidem. Quapropter & Musæ quoq; ipsæ apud Hesiodum in libro eo qui de deorum generatione inscribitur, ad hunc ferè modum de se prædicant: nam uersiculos ipsos, etsi fortasse incondire, ad unguem tamen latine exprimere conabor,

Scimus falsa quidem narrare simillima ueris!

Scimus item, quoties libitū est, & uera profari.

Sed & legumlatores, quiq; ciuitatibus iura instituant, nisi historiam planè tenuerint, mendosè suum officiū faciunt necesse est. Ut enim pictor quidam interrogatus, quoniam potissimū magistro profecisset, populū digito demonstrans, illo, inquit: sic is qui leges ferat, in ipsos hominum cœtus diligentissimè inspicere, tanquam in exemplar debet, ut ex singulorū moribus, quæ ad cōmunem omnium utilitatem pertineant, eliceat: eaq; in unum contracta, & emendata, tum deniq; in medium proferat, atque promulget. Ac neq; ipsas quidem quamlibet sacrosanctas leges, quod mihi pace omnium dixisse liceat, neq; ipsas inq; leges utiliores esse hominum generi, q̃ monumenta historiarum temerè cōcesserim. Nam cum sit finis idem legumlatori positus, & historico, cumq; eundem quasi in scopum uterque aspiciat, uidelicet, ut quàm optimis moribus inter se homines agant, tanto tamen esse rerum gestarum conditoris præstabilius officiū uidetur, quàm legiferi, quanto doceri hominem, quàm puniri atque torqueri præstat. Ad hæc philosophia q̃ ipsa, neq; de moribus agere, neq; de domesticarum publicarumque administratione rerum, sine exemplorum multiplici copia, uarietateq; satis possit. Id si cuiquam incredibilius uideatur, maximorum clarissimorumq; de ea re philosophorum libros, atque in primis Aristotelis in manus sumat. In quibus nullum ferè

aut

aut praeceptum, aut documentum inueniet, quod non ex ipsa historia, tanquam e capite uenaeque perenni, & fonte aliquo uberrimo emanauerit. Rerum uero naturam quo pacto tractabit is qui ipsam naturae historiam non calleat? Negent fortasse id argutuli quidam nostrae aetatis philosophi, ut qui nec Plinii singulare opus de eo negotio comprobent: idcirco uidelicet quia est elegantissime scriptum: nec Aristotelis historiam de animalibus euoluant, quia latine iam & ipsa Theodoro Gaza interprete coepit loqui: non mihi similes esse uidentur seruis, qui dominorum hereditate facti repente diuites, neque quo pacto induenda sit herilis uestis, neque omnino ipsius tenere ordinem norunt. Sed saepe apro, aut lepore, turdoque forte, aut ficedula in mensa positus, ipsi tamen ius aliquod fatuum, aut pulmentum, & sordidissima quaeque cibaria magna ingluuie deuorant. Atque ut praegnantem mulierculam, cum circa tertium ferè à conceptu mensem morbo eo laborant, quem Graeci medicinae autores *λίη*, id latine píca est, appellauerunt: utiles quidem, consuetosque cibos aspernantur, cretam uerò, & extinctos carbones, aut rudera aliqua auidius comedunt: quòd multa uidelicet in stomacho excrementa male concocta habeant: Ita non nostri bene quidem palliati philosophi, cum sint & ipsi corruptissima illa sua disciplina imbuti, elegantibus quidem, beneque sententibus scriptores, utpote sui dissimilimos iure fastidiunt: inquinatissimum autem quemque autorem maxime quasi blandum filiolum amplectuntur. Libuit mihi aliquando excutere scrupulosius commentaria in Aristotelem nonnulla, quae isti inter prima adamant, ipsis etiam Getis barbariora: deus bone, quae monstra in illis, quae portenta deprehendi? quam aut omnino nihil sentiunt, aut contra eum ipsum, quem interpretantur, ridicule sentiunt? Contuli & graecum Aristotelem cum Teutonico, hoc est, eloquentissimum cum infantissimo, & elingui:

Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo. Vidi eum, uidi, & uidisse potuit, non conuersum e graeco, sed plane peruersum, sic ut ne minimum quidem alterius uestigium in altero appareret: nihilo tamen secius, quae est hominibus duritiae oris, arrogare sibi uenerandum philosophi nomen haud erubescunt. Sed quorsum ego haec? cum sint uel isti in primis, quibus insana in gymnasiis sint posita praemia, ut tanta mercede latini homines nihil sapere discant etiam à Barbaris, cum iaceant, proh dedecus, & neglectui habeant bonae, hoc est, Romanae literae, & quae exerere caput, atque extollere paululum oculos superiore saeculo coepissent, neminem iam reliquum, aut sanè quam paucos habent, qui subleuare eas, qui erigere prostratas conetur. Quae quidem laus propria esse uestrae huius Reipub. debuit Florentini, ut qua in ciuitate nuper ea sunt renatae literae, in eadem etiam alerentur adoluerentque, pristinumque uigorem aliquando, atque antiquam uirtutem recuperarent. Sed redeo unde digressus sum, ne ipsa quidem philosophia inque sine historiae adminiculo suum cursum tenebit unquam, non magis quam sine uelis nauis, atque remigio: utque ualentius efficaciusque docendi genus per exempla, quam per praecepta esse nemo non fateatur, ita prolixius humanum genus historia quam philosophia demeretur. Ac philosophiam quidem multi ceu prorsus inutilem, & neque imperantibus, neque rempub. administrantibus accommodatam reprehenderunt, multi etiam grauis infectati uerbis inceserunt, nonnulli autem, inter quos Cicero, propugnarunt. Historiam nemo agit ream, nemo defendit, nullius quippe patrociniū, quae sit innocentissima, desiderat, nullis peti maledictis potuit, quae praeclarissime de uniuerso hominum genere sit merita. Agè uerò, quid dicam de artibus ceteris? quarum partim ad felicitatem nihil pertinet: partim (ut inquit ille) plus aloes quam mellis habet, neque tantos usus hominibus, quanta affert detrimenta: quaedam etiam docent

docent; nō tam quo pacto exigere uerū possis, atq; fundare, q̄ quomodo proster-
nere ac demoliri. Historia & felicitatē participat nobis, & citra ullum nocumen-
tum prodest homīni, & ueritatē ipsam uelis equisq; (quod aiunt) inter prima pro-
sequitur. Quapropter ut in pauca conferam, uerē hoc mihi uideor esse dicturus,
nullius aut facultatis aut disciplinæ tantam utilitatē, quanta historiæ existere: nam
cū perpetua stigmata inurat improbis, cū sempiterna gloria afficiat bonos, il-
los à malis artibus metu dedecoris absterreat, hos ad præclara facinora spe laudis
adhortetur, magna merito ex parte præstantissima quæq; excellentiū uirorū ope-
ra, dicta, factaq; ipsi accepta referentur historiæ. Sed quoniam de ea uniuersa satis
(ni fallor) pro tempore locuti sumus, pauca etiam de illustriū uitarū scriptoribus
persequamur, qui mihi quidē tanto eos antecellere uidentur, qui multifariā illam
homīnū, locorū, temporūq; diuersorū, quasi syluam in mediū exponūt, quanto
& diligētius singula quæq; exprimere, & facilius imitari, atq; effingere, q̄ uniuersa
quis possit. Itaq; nūq; ego, aut Plutarchū minus hominibus, q̄ Herodotū, aut
Suetoniū, q̄ Sallustiū fatear cōtulisse. Vt em̄ Sertorianus robustissimus miles to-
tam semel equi caudam manu cōprehensam auellere nō potuit, quam deinde ta-
men lixa imbecillus, setas scilicet ipsas singulatim carpens, paulo negotio depila-
uit: ita imitari congesta in unū uaria exempla difficile sit omnibus: separata autē,
atque digesta facile cuius liceat. Autoris præterea mens cogitata illa sua rectius
quali sagittas collineabit, si sensum totū, atq; animū unū ad argumentū atq; perso-
nam, unamq; quasi ad metam direxerit, q̄ si eodē tempore diuersas in parteis cir-
cumegerit. Neq; autē maior continentibus illis scriptis uoluptas inest, cū nihil
æque historiæ lectorē afficiat, q̄ uarietas ipsa rerū, in qua ancipites insint hominū
casus, inexpectatq; euentus: itaq; etiam quoquo modo scripta (ut Plinius inquit)
delectat: quod sunt natura homines curiosi, & qui nuda etiam rerū cognitiōe ca-
pian̄ earū, quæ haud minus hoc scribēdi genere, q̄ perpetuis historiis exprimun-
tur. Cetera uerò ad ingenij modō ostentationē pertinētia, neq; si adsint, asperner,
neq; si absint, magnopere desiderem. Vt enim Nicostrato illi ab Hercule oriun-
do, maximo quidē athletæ, sed turpissima facie homīni, nemo idcirco Milesiū illi
Alcēum, luctatorē & ipsum in stadio præposuerit, quod esset adulescens formo-
sissimus: neq; em̄ de forma illic agitur, sed de uirtute: ita nec historia, si qua ei ex-
trinsecus ornāmēta, uelut equo phalaræ adiungant: nudæ huic atq; sobriæ, suasq;
tantū parteis exequenti anteferetur. Vt neq; citharodū sanus quisquā optimum
esse cum affirmauerit, qui q̄ pulcherrimam purpurā sit indutus, sed cui & in fidi-
bus & in cantu numerorum & modulationis ratio constiterit. Ad illa mihi pro se
quisq; aduertat animū, quantum domestica in ijs interioraq; exempla, magis q̄ in
superioribus repræsententur: quæ mihi haud dubio multo esse conducibiliora,
utilioraq; uident, q̄ eorū quæ in foro, quæ in bello, quæ in luce, atq; oculis deniq;
hominū gerantur. Altera enim persæpe & simulata, & temporaria: altera propria
semper & perpetua esse solent. Nemo enim, quod in prouerbio est, diutius perso-
nam ferre potest. Atq; hæc singula ita Suetonius hic noster persecutus in sua hi-
storia est, ut præter explicandi scientiā, qua mirifica est usus, etiam diligentiam no-
bis, fidemq; & libertatē suam planē probauerit. Nulla in his libris suspicio est gra-
tiæ, nulla similitudinis, nihil studio dictū, nihil suppressum metu, rebus ipsis data om-
nia, ueritati in primis seruitum est, ut planē appareat ad perpetuam magis posses-
sionem (ut Thucydides ait) q̄ ad intuitum hoc opus, pugnamq; præsentem com-
paratum esse. Nam qui aut fœdis assentationibus, aut malignis obtrectatiuiculis,
suprà quàm res ipsa postulet, quasi seruire historiā cogunt, ij mihi haud minus
eam

tam dehonestare videntur, atque ij qui Herculem ipsum depingant Lydia Omphale in muliebri, & crocina tunica famulantem, sedentemq; cum lana & colu inter ancillulas, cum interim domina leonis induta spoliū, clauam illius manu sustineat, ac supplicantis herois caput sandaliō committiget. Quamobrem laudandus in primis Macedo Alexander, qui Aristobulo historiam de suis rebus gestis sibi inter nauigandum recitanti, ubi homo adulator multa supra ueritatem affinxerat, ereptum manibus librum in Hydaspem fluuium demersit. Et tu, inquires, o Aristobule, eodem fueras pacto precipitandus, qui isto modo solus pro me depugnas, quiq; uel iaculo ipso interficias elephantos: & iure id quidem: res enim ab alijs accipere scriptorem decet, ipsum domo prudentia eloquentiamq; afferre. Nam ut Phidias, Praxiteles, Alcamenes, alijq; insignes statuarij, non ipsi aurum, argentum, ebur, reliquam materiam conficiebant, sed ab Eleis puta, Argiuis, Atheniensibus acceptam perpolibant, descabant, componebant, coagmentabant, formabant, auroq; inspergebant: itaq; se praclare artificio suo satis fecisse existimabant: sic eum profecto, qui sit res gestas posteritati comendaturus, redigere quasi in quadram quae facta sint, atq; in ordinē oportet, eaq; q; maxime aperte euidenterq; disponere: sic ut qui audiat, non tam excipere sibi auribus, q; usurpare oculis uideatur. Atq; hanc in primis captare historicus laudē debet, ut libertate usus maxima in scribendo, ut neq; assentioni quasi obnoxius, neque obtrectioni quasi offensus, sed fidei seruasse, atq; incorruptae ueritati existimetur: ne quid in eo seruire, ne' ue quid malignius deprehendatur, sic ut nec ullis conditionibus sollicitatus, neq; mercedula cuiquam autoratus, sed sui homo iuris, rectus atq; intrepidus neutra in partem praponderet. Neq; enim debet huius operis conditor, inaneis illos praesentium rumusculos statim quasi manuprecium aucupari, sed solidum posteritatis expectare iudicium. Id quod fecisse Cnidium quendam architectum dicunt, qui fabricatus regi maximam illam pulcherrimamq; in Pharo Aegypti turrem, unde uidelicet nautis nocturna lumina ostenderentur, suum quidem nomen in muri ipsius lapide clam incidit, calcem deinde superinducens, nomen inscripsit regis, fore id quod accidit auguratus, ut haud multo post literae illae cum lorica sua defluerent, atq; insculptum saxo appareret. Sostratus Dexiphanis Cnidius dijs salutaribus ob nauigantes. Non igitur seculi tantum sui leuissimum captabat applausum, sed sibi in longum tempus, dum turris illa stare, prospiciebat. Quod idem est in historia aspiciendum: praestare autem historico perennem laudem ueritas in primis poterit. Sunt enim posterij rerum scriptarum acerrimi iudices, & qui a falsis aequē discernant uera, atq; aurum purum facile peritus argentarius ab adulterino dignoscat. Quocirca tantum abest ut hic noster quicquam uel metu, uel studio adductus, rebus ipsis detraxerit, ut Neruae etiam, Traiani, Adriani quae suae aetatis Imperatorum uitas tacere preoptauerit, q; aut periculosē de uentibus male sentire, aut extollendo potentiores, parum uideri liber. Sed neq; aut obscenitatis apud hunc quisquā, aut crudelitatis exempla reformidet: siquidem & Lacedaemonij (ut est apud Plutarchū) soliti etiam sunt per festos dies bene potos seruos, atq; ex eo parum sui copotes, quos illi *εἰλωτες* uocabant, ostendere inter conuiuia, atq; illo pacto docere adulescentes, quantum in se mali ebrietas contineret: & Thebanus Hismenias bonos iuxta, malosq; tibicines discipulis ostendens, hoc modo, aiebat, canere oportet, illo non oportet: uidelicet collatae uitij uirtutes magis aliquanto, q; si seorsum inspexeris, dilucescunt. Fuere autem ex Romanis omnibus imperatoribus nimis q; pauci probabiles, ut non ridiculē a scurra quodā mimico dictū sit, in uno anulo bonos omnes principes perscribi posse

posse, atq; depingi. Cuius quidem rei multæ in promptu causæ sunt, licentia in primis, quæ (ut Comicus inquit) deteriores sumus: rerum deinde affluentia, quæ parens contumeliæ esse solet. Itaq; feris tauris fasciculos è scæno antiqui pastores alligabāt cornibus, insinuantes (ut mihi quidē uideť) nulla adeò ab re alia nimia illā ferociam, quàm ab saturitate provenire. Vnde in proverbiū quoq; adducta res est, ut cū cauendū à quoquam significare uelimus, illū dicamus scœnū in cornu gerere. Post hæc amici aulici, satellites, improbi, factiosi, detestabiles, in quoduis facinus conspirantes, ut uerè ab Homulio quodam dictum Traiano imperatori fuit, meliorē esse rempub. & propè tutiorem, in qua princeps malus esset, q̃ eam in qua sint amici principis mali: unus quippe à multis faciliè corrigiť, multi ab uno superari nulla ratione possunt. Adhæc ignoratio rerū omnium: pleriq; enim aut rapuerunt priusquàm mererentur, imperiū rem inuidiosissimam, aut ad ipsum tempestate quadam quasi ad scopulum impeggerunt, aut impositū sibi illud onus, priusquàm uires consuluiſſent, subierunt. Quapropter ut homines equitandi parum periti, faciliè ab equo sternace excutiuntur: ita sunt à principali solio nullo ferè negotio deturbati, ut à priuato adhuc Diocletiano uerè uideatur dictū, nihil esse difficilius, q̃ bene imperare. Sed de his hætenus. Nunc quæ de Suetonio ipso comperta habeamus, haud multa illa quidem, sed multo conquisita labore, paucis perstringamus. C. Suetonio Tranquillo pater fuit Suetonius Lenis, Othonis Augusticlauius, & qui bello ad Bebriacum iuterfuerit tertiæ decimæ legionis tribunus. Ipse Tranquillus Adriani principis epistolarum magister aliquandiu fuit, cui tamen successor à principe deinde est datus, quod se apud uxorem Sabinam intussu eius familiariter egerat, q̃ reuerentia domus aulicę postulareť. Hunc nonnulli inter grammaticos recensent, ac declamatorem fuisse perhibent: egisse eundem etiam causas, de epistola quadam Plinij colligimus. Cuius tamen in recensioribus libris mendosa est inscriptio, non Suetonio Tranquillo, sed Septitio Claro, qui præfectus prætorij apud Adrianum fuit. Nostræ lectioni uetustissimorum codicum fides adstipulabitur. Familiare ei Suetonio fuit, amare breuitatem: idē à Flauio Vopiseo emendatissimus & candidissimus scriptor appellatur. Libertas illa, qua malorum principum uitia persecutus est, etiam cuidam post eum magno fletisse dicitur. Nam scelestissimus imperator Commodus, eum qui Tranquilli librum, uitam Caligulæ cōtinentem legerat, feris obijci iussit: quod eundem diem natalis ipse habuerat, quem & Caligula. Historia duodecim Cæsarum à Iulio in Domitianum usq; descendens, octo in uolumina tantum distribuēda est. Scripsit item permulta alia, ut de Græcorum lusibus librum unum, de Romanorum certaminibus & spectaculis duos, de anno Romano unum, de signis quæ reperirentur unum, ad hæc de Repub. Ciceronis contra Didymum grammaticū, de uestiti genere, atq; nominibus: de ominosis uerbis, & unde quæq; fuerint appellata: de Roma ipsa, eiusq; institutis, & moribus libros annales: primum etiam stemma seriemq; illustriū Romanorū, de quo scilicet uolumine & diuus Hieronymus meminerit, de officiorum institutione, de prætoribus, cuius ex quarto octauoq; libro, nonnulla uerba & Priscianus adducit. Et scriptor alius de poetis, idemq; de triumphis agens, Tranquillum utrobique allegat autorem. Scripsit etiam de uitis corporalibus, ut meminit Seruius in Bucolicis. Extat præterea, sed mutilum atq; dimidiatum, quod ei quoq; adscribitur, opusculum de claris grammaticis, & rhetoribus. Atq; hæc ferè sunt, quæ de autore hoc ex diuersis uel Græcis, uel Latinis scriptoribus primi nos (quod arroganter tamē dictum uideri nolim) sed certè primi nos (absit inuidia) collegimus, primi quantū uideo in mediū extulimus. Nam

Ang. Polit.

u de his

de his omnibus apud Domitium quoque ipsum Aristarchum alterum, ut isti uolunt esse, mirum silentium est: qui tamen sinisteriora quædam de Suetonii moribus confectatur, Marij nescio cuius testimonium citans. Nos enim adulescentes ipsum meminimus audire Domitiū, cum diceret habere se peculiarem Marij Rustici librum, quem ceteris incognitū secum de Gallia attulisset, qui tamen codex, ne extincto quidem illo, unquam comparuit. Atq; ego quidem studio incogniti mihi scriptoris, incensus, etiam ad ipsius Domitij parētes Benaci lacus accolas accessi, omnemq; eius librorum supellectilem scrutatus, Marium certē hunc Rusticum inueni nusquam. Itaq; neq; obfirmabo temerē, quæ ille scribat, neq; ut eommentitia refellam: quia neutram mihi in partem satis constat. Vos qui rem, qui hominē nostis, de eo pro arbitrio iudicatis. scripsere, præter quos ipse adducit Suetonius, Augustorū temporū historiam, qui quidem extent græcē, Dion atq; Herodianus, cuius in Alexādro & Maximino improbatur fides, pauca Phutarchus, nonnulla Procopius. Latini Cornelius Tacitus, Suetonij æqualis, cuius ne libri lectorum incuria deperirent, iussit imperator Tacitus in omnibus bibliothecis collocari, denosq; annis singulis publicitus describi. Præter hūc Aelius Spartianus, Iulius Capitolinus, Lampridius, Trebellius, Vopiscus, Marcellinus, ac sicui etiā addendū uidentur, Orosius, Eutropius, Paulus: reliqui æuo interciderunt. Græci quidem Dexippus, quo etiam duce uicti ab Atheniensibus sunt Gothi, item Callicrates, Linus Græcorum longē doctissimus scriptor: alij etiam nonnulli, quos iussu Cōstantini principis, Tatius Cyrillus ē Græco in Latinum conuertit. Latini Plinius, Iunius Cordus, loquacior paulo, & minutissima quæq; scrupulosius cōsecutus. Philippus itē patris Alexādri libertus, & qui Alexādri quoq; ipsius itinera conscripsit Acholius. Præter hos Marius Maximus, Aelius Sabinus, Fabius Marcellinus, Theoclius, Asclepiodorus, Astyanax, Cornelius Capitolinus, Gargilius Martialis, Suetonius Optatianus, qui Taciti imp. uitam scripsit: ipse quoq; imperator Seuerus uitas bonorū principum uersibus comprehendit. Et is qui nulla fide historiam contexuerit, Gallus Antipater. Hæc hæctenus. Reliqua, si uidetur, altera cōmentatione transigemus. Dixi.

PRO ORATORIBVS SENENSIVM

AD ALEXANDRVM VI. PONT. MAX.

ITSI Christiana omnis Respub. electione Romani Pont. quemcunq; eum tandem esse cōtigerit, gaudere semper iure, ac latari debet: quoniā sine pastore grex domini periclitatur, tamen hoc tempus est, beate Pont. in quo profectō redundantem lætitiā suā cohibere homines nequeūt, quod is tu nobis Pontifex maximus contigisti, cuius & prudentiā & uirtutem diu Romana Respublica ecclesiāq; maximis arduisq; in rebus experta admirataq; semper est. Verū Senēsi ciuitati, hoc est, Reipublicę nostræ ad cōmunem hanc omnium Christianorum propriæ quoq; & peculiare accedunt lætitiæ causæ, sic ut penē sedibus commouere se ipsa, & sua quadam uoce gratulatum uenire ad te, tuisq; se aduoluere sanctissimis pedibus uelle, ac gestire uideatur. Sed quoniam hoc facere eam natura non finit, nos ad te ciues suos, beate Pont. publicæ gratulationis oratores misit, qui scilicet in hoc celeberrimo gratissimoq; nobis munere uicem totius ciuitatis implemus. Gratulamur igitur tibi, Alexander Sexte, Romane Pontifex, quod ad rerum humanarum fastigium subuectus, imō ad diuinitatem ipsam

ipsam planè sublatus, omnia præter deum minora inferioraq; te uideas: sic ut reges etiam ipsi & principes adorare submissi uestigia tua, & puluerem pedum tuorum lingere non modò non dedignentur, sed loco etiam præclari muneris concupiscant. Gratulamur & Christiano gregi, cui tu uidelicet is pastor diuina providentia datus es, ut illum facile tutum securumq; præstiturus, & à furum insidijs, & à luporum incurfibus uideare. Gratulamur quoq; nobis ipsis, hoc est, Senesi ciuitati, priuatis quibusdam gratulandi causis, quas proximè suo loco còmodius attingemus. Post hoc autem obedientiam tibi humilem, ac deorum obsequium uero Christi in terris uicario, quanta maxima possumus ueneratione exhibemus: paratosq; semper fore pollicemur etiam uitam ipsam, & sanguinem, ubi opus sit, pro incolumitate & dignitate sanctitatis tuæ, Romanæq; ecclesiæ profundere. Tum idem & sentimus, & clarè profiteamur hoc obedientiæ officium non ad gratiam illam, sed ex debito tibi esse offerendum: sic ut à quoquam mortalium sine summo scelere, sine grauissimo periculo prætermitti neq; possit, neq; debeat. Nam si rerum natura ordine quodam miro, & pulcherrima uarietate distincta est, sic ut à summo ad imum per medios quosdam gradus, diuinitatis imago refulgeat: quanto hic ordo magis, atq; hæc uarietas nexa inter se, apta & cògruens in ecclesia ipsa conspici atq; eminere debet, quæ prorsus naturam transuolat, omniq; impetu, conatuq; suo tēdit ad gratiam? An uerò triumphans illa in cœlis ecclesia, ordine miro fulgebit angelorū, quorū alijs alijs præfecti subiecti uel sint: hæc uerò militans ecclesia ad illius exemplar in terris instituta, incondita erit, & carēbit ordine? Et quò pacto igitur terribilis erit, ut castrorum acies ordinata? Aut quomodo omnino acies, nisi in ea ad unum quasi imperatorem diuersi quidam ordines alijs alijs gradatim, uel parentes, uel imperantes redigantur? Siquidem unitatis ipsius, quæ maximè in ecclesia quæritur, congruentior causa est unus q̃ multi: quocirca ille etiam rerum naturæ sagacissimus interpret Aristoteles, ubi diutius optimā præstantissimamq; regēdæ ac gubernandæ uniuersitatis rationē quæsierat, sic Homericis tandē uerbis exclamauit: Rex unicus esto. Rex aut, & princeps noster haud dubiè Christus est: cuius in terris locum uertex apostolorū Simō obtinuit, etiam Petrus ob id appellatus, quòd super eum dominus, quasi super petram ecclesiam suam fuerat ædificaturus. Huic & clauēs cœlestis terreniq; regni, & potestatem Christus illam immensam tradidit, ut quòd ligaret in terris, aut solueret, ligatū solutūq; etiam foret in cœlo. Hic est cui cœlum ascensurus mandauit, ut oues pascēret suas: quò uerbo uicarium successoremq; eum sibi & instituit & cōsecrauit. Hic est etiam, quem uenire ad se super mare ipsum relicta nauicula iussit: quia nō nauem, hoc est, ecclesiam unam, sicuti alijs suam quisq;, sed mare, hoc est, seculum ipsum susciperet gubernandum. Hic est etiam, cui dixit uni ut se sequeretur. Hic idem unus linteum illud è cœlo demissum uidit, quadrupedibus omne genus, serpentibus, uolatilibusq; refertum, ac surgere, occidere, manducare inde iussus est. Vnde etiā meritò de illo mater decantat Ecclesia: Tu es pastor omniū, princeps apostolorum, tibi tradidit deus omnia regna mundi. Vt igitur hæc omnia in pauca conferantur, & ordinem habere militans ecclesia debuit, & is ordo ad unum quasi caput fuerat referendus, & totius ecclesiæ caput ac fundamentū Petrus est apostolus. Sed quando ecclesiam suam Christus ita instituit, ut non protinus euanesceret, sed ad cōsummationem seculi usq; perduraret, dubitandū non est, quin potestas illa tanta in ipsius quoq; Petri successionem, quasiq; posteritatē descenderet. Oportuit enim (ut Paulus inquit) tam diu hanc durare potestatem, q̃ diu ecclesia ipsa ædificatiōe indigeret: ædificatione autem ad usq; finē seculi indiget,

Ang. Polit.

u 2

in quo

in quo electorum numerus cōplebitur. Iurè igitur pro patribus tuis nati sunt tibi filij, canimus in ecclesia: Constituet eos principes super omnem terram. Neque enim fas erat, ut ordo ille apostolicus à sapientissimo Iesu Christo institutus in sui statim primordio deficeret. Sed quis, rogo, uerus Petri successor? An alius quàm Romanus pōtifex? Non enim episcopi sedes est, in qua primò, sed in qua postremo federit. Petrus autem Hierosolymis Antiochia' que relictis, Romam iubente domino: Romam, hoc est, in locum pascuæ suæ properabat, ibi ad extremum uel que uitæ spiritū, pastoris functurus officio. Quod si Petrus loco domini semper, si Romanus pontifex Petri successor, & Christi uicarius in terris est, profectò iurè diuino caput omnes tibi sancte pater, & genua inclinamus, omnesq; tibi tanquā ipsi domino Iesu Christo obtemperamus, tantamq; tuam, beate Pont. esse potestatem fatemur, ut iudicia quoq; tua firma immobilisq; permaneant, quasi deus ipse per te iudicet. Nec autem potestas ista conferri homini ab homine tanta potuit, sed ille solus contulit, qui Romanam ecclesiam solus fundauit, et supra petram fidei mox crescentis erexit, quiq; beato Petro aeternæ uitæ clauigero, terreni simul & cœlestis imperij iura commisit. Quapropter apostolicæ sedis iura priuilegiaq; sic altè radices, atque ita in solidum egerunt, ut transferri commoueriq; non possint: trahere fortasse tentabit quispiam, sed eas non uiribus ullis rumpere, nec durò poterit conuellere ferro. Si autem in ueteri lege tantus pontifici honos diuino imperio habebatur, ut qui iussa illius detrectaret, extremo supplicio afficeretur: quid nobis faciendum Christianis nomē illius gerentibus est, qui sic uicarijs suis locutus est: Qui uos audit, & me audit: qui uos spernit, & me spernit. læsæ profectò diuinæ maiestatis crimē incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi istius apostolicæ obedire contemnit. Verum sit alijs communis hæc & publica, nobis autem, hoc est, Senensi ciuitati, priuatæ quoque sunt, & propriæ huius præstandi officij causæ: nam & Romana semper ita nos ecclesia protexit, ut illi uni libertatem, dignitatem incolumitatemq; nostram debeamus. Et tuus ille secundum carnem patruus, in pontificatu autem prædecessor sanctæ immortalisq; memoriæ, Callistus eius nominis tertius, toto eam sui pōtificatus corpore, atq; omnibus ecclesiæ Romanæ uiribus, auxiliante etiam diuinæ uirtutis principe Francisco Sfortia, ab Iacobi Picinini incursum impressioneq; defendit. Idemq; Aeneam Piccolomneum, nostræ ciuitatis hominum doctrina & nobilitate præstantissimum, præulem tunc Senensem, in amplissimum fratrum suorum Cardinalium collegium cooptauit: qui quidem post eius obitum statim successor eidem in pontificatu electus, & pius uerè nobis, & secundus fuit: quippe qui Rempublicam nostram penè ab interitu ad uitā reuocauit, uiribus firmavit, autoritate munijt, dignitate auxit, opibus honestauit, ut ne plura quidem, aut maiora optare à superis nostra ciuitas auderet, quàm quot in eam pius ille pōtifex, quantaq; contulit. Enimvero si referri omnia ad suas causas debet, sicuti certè debent, profectò q; uiuimus, quòd libertatem nostram tuemur, quòd dignitate, gloria, diuitijs aucti Senenses, decoratiq; sumus, nulli post deum, neq; magis, neq; prius quàm patruo illi tuo adorandæ nobis memoriæ Callisto acceptum ferimus. A quo uidelicet tanquam à fonte quodam perenni, tanta illa in nos, tamq; affluens omnium rerum felicitas redundauerit. Nec uerò ingratus, aut immemor accepti à Callisto beneficij Pius fuit, sed expeditionem, quam ille aduersus immanissimum Turcæ gentis tyrannum susceperat, obitu interpellatam, statim ut ipse ad pontificatum adscitus est, ita nauiter continuauit, ut in ipso molimine apparatusq; rerum uitam efflauerit, nihil sibi neq; ad salutem certius, neq; ad laudem maius existimans, quàm si sanctissimi illius

illius sapientissimiq; pontificis, promotoris, decessoris que sui uestigijs institisset. Cæterum illis forsitan importuna mors tantum illud decus ob idipsum inuidit, ut hæc ad te laus integra, illibata, indeflorataq; descenderet. Nam & sapientia singularis, cuius tam multa experimēta, tot annis sacri princeps senatus dedisti, & præstans animi magnitudo, quæ mortales crederis omnes antecellere, & ætas ipsa pariter auctoritati retinendæ, laboribusq; ferendis idonea, & uigor iste tuus oculorum ac uultus, plenaq; dignitatis, plena maiestatis facies, ac totius corporis uuida quædam uis, & solidum robur: tum istud ipsum Alexandri nomen omnibus Orientis populis formidabile, quod tibi credo non frustra, sed diuinitus adoptasti, magna quædã de te nobis, rara, ardua, singularia, incredibilia, inaudita pollicentur. Non enim dubitatur, quin receptura retenturaq; ius, maiestatemq; suam Romana ecclesia sit, quin uirtuti & bonis artib. honos, te pontifice, sit habendus, ac uiri docti, disciplinisq; omne genus, ingenijsq; florentes, præmia laborum sint, uigiliarumq; laturi: quin principes omnes Christiani arma quibus inter se nunc impie fauiunt, contra Maumeticam potius rabiem impulsu auctoritateq; tua conuersuri sint. Tibi enim, tibi laus hæc uerè Alexandro debetur, non magno, sed maximo: non regi, sed pontifici. Tunc enim uerè tu pastor, cum belluas teterrimas, tot annos Christianorum, hoc est, tui gregis cruore, & cadibus pastas, totiq; Italiæ, atq; adeò sedi isti tuæ sanctissimæ rabidis faucibus inhiantes, baculo isto diuinæ potestatis repelles, abiges, contundes. Quod ut fortiter aggredi constanterq; non dubites, en ipsa tua te patria pulcherrima illa Hispania nunc maxime adhortat: quæ quasi rebus tuis præludens, regem reginamq; suos diuinis honoribus efferēdos, alacri studio in bellum secuta, maximis quidē laboribus & periculis, sed maiore profectò laude gloriaq; Barbariam illam truculentā & foedam nostris toties claudibus triumphante, Europæ tandem finibus exturbauit. Sed quid ego hæc apud te summe pōtifex, quasi uerò aut mæx partes sint tui adhortandi, ac non potius adorandi, aut tu stimulis indigeas ullis, incitandusq; cuiquam sis, qui tua sponte nihil unquam nisi arduum, nisi excelsum, nisi singulare uel cogitas uel moliris. Quare finem dicendi faciam, si prius Rempub. nostram deditissimam deuotissimamq; tibi sancte pater cunctis animi & cordis uiribus suppliciter commendauero, quæ non minus Alexandro Sexto pontifice maximo exultat, quàm olim Alexandro tertio ciui suo, Romano item pontifice exultauit, illò qui Federici imperatoris ueniam petētis ceruicem pede calcauit. Nam neq; dubitamus, quin tuti semper sub umbra alarum tuarum Senenses futuri simus, sicuti sub aliorum pontificum præsidio fuimus hætenus, & beneficia commodaq; nec pauciora abs te, nec minora prorsus expectamus, quàm olim à patruo illo tuo sanctissimo pontifice acceperimus. Reliquum est, ut deum optimum maximumq; precemur, ut felix faustumq; tibi sit semper, quicquid agas, quicquid cogites, utq; in ista sublimi cathedra sedens atq; imperans, annos Petri procul excedas, quo uidelicet oues tuæ uocem agnoscētes tuā, tutæ undiq; sub tanto pastore, & saturg diutina securitate perfruantur. Dixi.

Ang. Polit.

u 3

PRO

PRO ORATORIBVS FLORENTI.

NORVM AD ALFONSVM SICILIAE REGEM.

V D I T O Ferdinandi sapientissimi regis obitu Florentina ciuitas, inuicte Alfonse rex, non minus consternata est, quam si ipsa quoque tecum parente indulgentissimo esset orbata. Nullum enim ab eo nostra Respublica uel studium, uel officium desiderabat, quod praestare unquam pius genitor etiam charissimis liberis consueuisset, ut qui eam toties & consilio iuuerit, & opibus defenderit, & autoritate muniuerit. Itaque in communi quasi luctu nos ad te ciues suos uenire iussit, ut tecum gemitus, lamenta suam uicem conferremus: cui postquam muneri satisfecissemus, tum colligere nos ea tecum pariter mandauit, quibus communis dolor si non penitus tolleretur, at certe minueretur. Multa autem sese nobis offerunt, quae nimium luctum quasi suo iure castigent. Sed illa in primis, quod perpetuo quodam tenore felicitatis est usus, dum uixit Ferdinandus, quod exitum habuit facilem, non annis melioribus fraudatus, non fastidia tristioris senectutis expertus, quod superstitum sibi gloriam reliquit: sic ut iustitiae, sapientiae, constantiaeque fama, quae propriae regiae sunt uirtutes, nemini etiam ueterum concesserit. Adhuc regnum tibi tradidit, hoc est, cui maxime debuit, cui maxime uoluit, opulentum, tranquillum, pacatum, uiris armisque florens. Tibi, inquam, regnum hoc tradidit, Alfonso rex maximo nato filio, tot rebus, tot bellis exercitato, quem toties uictorem, complexus est, toties triumphantem persecutus, cuique uiuens adhuc regni totius habenas domi forisque tradiderat, cuiusque uigilantia fretus, in utram uellet aurem (quod dicitur) ociosus dormiebat. Quos autem tibi fratres genuit? Quam consentientes? quam etiam semper unanimes? Quem uero etiam nepotem uidit ex te natum, sibique cognominem regiae uere indolis iuuenem? iam castris regendis idoneum, miris excellentem uirtutibus, expressissimam quandam (ut uere omnes dicunt) imaginem uultus animique tui. Mitto necessitudines alias, amicos, socios, adiumenta, praesidia, stabilimenta que regni tanta: mitto popularium studia, quae prius etiam per se prompta, tua tamen quoque liberalitas euocauit. Haec igitur atque alia, quae breuitatis studio praetereo, cum tot tantaque sint, ut neque plura, neque ampliora optare homines prudentes audeant a superis, ingrati profecto simus, si non ratiocinemur, quae reliqui summa fiat, ac saltem bona ipsa cum malis compensemus. Reliquum est, rex magnanime Alfonso, ut Reipublicae nostrae nomine, quae tibi dedissima est, omnia polliceamur, demusque fidem, nuncque Florentinos tuos ulla in re, quaecumque fors ceciderit, defuturos. Dixi.

PRO ORATORIBVS FLORENTI.

NORVM, AD ALFONSVM SICILIAE REGEM.

V A N T A nos affici laetitia credis, quanto esse gaudio perfusos, inuicte Alfonse rex, cum tanta omnium alacritate, studioque populorum tenere te pacatissimum regnum, moderarique uidemus? quod inaudita quadam uirtute tuus ille diuinissimus avus peperit, quod incredibili sapientia providentissimus pater gubernauit. Etenim si uotis optandus rex fuisset, non alium profecto, quicumque rebus Italis fauent, a superis poposcissent, quam eum principem, qui

qui ductu imperio, que suo dissentientem Italiam pacauisset, idem quæ feras illas, & sanguinarias Turcorum nationes, tot contentionibus, tot prælijs, tanto labore, tanto etiam periculo à nostris iugulis, à nostris ceruicibus, à templis, ab altaribus depulisset: qui denique res aduersas fortiter, secundas moderate ferre, utramque fortunam expertus didicisset. Atque hæ bellicæ quidem laudes, quemadmodum tuæ sunt, Alfonse rex, propriæ scilicet & peculiæ, ita illæ pacis artes certatim sibi te uindicant, fides, iustitia, grauitas, altitudo animi, moderatio, constantia, tum liberalitas, indulgentia, clementia, comitas, affabilitas, humanitas, quæ maiestatem pariter & gratiam conciliant. Et cum mortales omnes ad te amandum colendum, que alliciant, regij tamen diadematis fulgori nihil officiant. Iam quantum ingenio, quantum consilio ualeas, quis ignorat? Memoria certè rerum uerborum, que tanta tua esse dicitur, ut penè prodigio similis habeatur. Literæ autem tam multæ, tam que elegantes, ut illustrare etiam professores ipsos, atque hoc unum semper agentes, abundè queant. Itaque si nunc Socraticus ille Xenophon reuiuiscat, minimè dubitandum, quin Cyro illo præterito, te sibi unum deligat Alfonse, cuius ad exemplar imaginem perfecti regis atque omnibus absoluti numeris effingat. Merito igitur gratulantur tibi omnes quicunque Rempublicam Italorum saluam cupiunt. Sed in communi lætitia uehementius tamen Florentina ciuitas exultat, sic ut uix capere animis inexplabilem lætitiā possit. Quæ tam multis ultro citroque meritis atque officijs diu iam se tibi rebus, que tuis inenodabili uinculo copulauit. Ipsa medijsfidius tecta urbis & mœnia nobis huc proficiscentibus gestiebant, & quod rerum natura non patitur, reuelli penè à solo urbs, & cupere ipsa nobiscum ire ad te gratulatum uidebatur: quod quoniam non potuit, nos tamen potissimum ciues suos publice misit, ut isto nobis gratissimo munere defungeremur, quos etiam priuatim tibi maioribus, que tuis & esse & fuisse deditissimos intelligebat. Gratulamur igitur tibi, rex inclyte, publico patriæ nomine, gratulaturi (si locus ferret) etiam priuato, tibi & tuis diem illum quo regno patrio atque auito inauguratus es, auspiciatissimum esse uolumus, ac deum optimū maximum precamur, ut prosperis initijs rerum tuarum perpetuum diu felicitatis tenorē, ac postremò secundissimos exitus accommodet. Dixi.

PRO PRAETORE FLORENTINO

AD DOMINOS INEUNTES SVMMVM

MAGISTRATVM.

IAVDANDA hæc in primis cōsuetudo à maioribus uestris tradita, magnifici potentesque domini, ut apud uos urbanus prætor summum ineuntes magistratum, de iustitia uerba faciat. Quo uidelicet una opera et uos officij uestri admoneat, & ipse sui reminiscatur. Nam qui iustitiam colit, eum necesse est & uirtutes etiā ceterę comitent. Omnium quippe nutritrix et mater iustitia: quæ si in animis uersetur, sapientia: si in corporibus, bona ualetudo: si in domo, concordia: si in ciuitate, pax: si denique in mundo, prouidentia nominatur. Hanc qui habeant, hi nec metu perturbantur, nec pudore confunduntur, nec solitudine carpuntur, nec angoribus exeruciantur:

u 4 sed

sed ipsi sibi constant, & quæ sincerâ uoluptas est, tranquillo animo semper & quieto perfruuntur. Itaque gens Indorum, qui Pedaliij uocantur, nihil à dñs aliud in sacrificijs, quàm iustitiam poscebant: Quia unâ impetrata, omnia se adeptos arbitrabantur. Sed cum tueri iustitiam mortales omnes debeant, tum uestrum in primis hoc munus excelsi potentèsq; domini, quorum qui primus est, ipso se nomine iustitiæ ferre uexillū profitetur, ut qui deinceps eum sequimini, nihil aliud omnino aut esse, aut dici, quàm eiusdem iustitiæ milites fortissimi, ac propugnatores acerrimi debeatis. Nihil igitur uerbis aut meis opus est uobis, aut cuiusquam: si locum gradumq; & ordinem istum cognoueritis, in quo uos senatus populusque Florentinus collocauit. Quocirca finem dicendi faciam, si prius illud Epicteti Stoici dictū uestris auribus ingessero: neminē rectē alijs ius dicere, nisi qui iudex prius ipse in semet fuerit. In Fesulano Rusculo. M. CCCCXCIH.

ANGELI POLITIANI PRAE- LECTIO IN PERSIVM.

ES OPI illius Phrygis notissimi fabulatoris, atq; in numero sapientium uirorum meritò habitū, lepidissimus inter primos apologus celebratur: in quo tradit, homines duas manticas habere, unam ante pectus, alterā à scapulis, tergoq; propendentē. Sed in priorē, inquit, aliena uitia immittimus, ideo & uidemus facile: in posteriorem nostrā, quæ abscondimus, & uidere negligimus. est enim cuiq; à natura sua ingenitus institusq; cæcus amor sui, quem Græci uno uocabulo *Φιλανθρωπία* uocitarunt, atq; ei quidem uitio facile omnes (ut inquit Plato) ueniam damus, cum interim nulla humano generi pestis capitalior incubuerit, ut quæ neminem sui ipsius iudicem esse integrum aut incorruptū patiatur: quippe amatorem cæcum (ut Horatius inquit) animæ turpia uitia decipiunt, aut etiam ipsa hæc delectant. Quocirca danda præcipue opera est, non tam, ut quæ proxima nobis cognataq; sunt, quàm quæ suapte natura honesta ac laudabilia uidentur, consecremur, simusq; sui quisq; acerrimi censores: ne dum nosmet nobis ignoscimus, atq; assentamur, ueritatem deferamus, quæ (ut idem inquit Plato) dñs pariter & hominibus, omnium fons est & origo bonorum. Rectē itaq; in Apollinis Pythij foribus, illa è cælo delapsa sententia inscripta fuit, *γνῶθι σεαυτόν*: qua scilicet præciperetur se quisque uti nosset, hoc est, ut manticam illam quæ sit in tergo, reuocata quandoq; ad pectus inspiceremus, tam uarium profectò, tam quæ multiplicem malorum omnium thesaurum, tantam morborum uitiorumq; omnium cōspiciam offensuri, ut sit quasi aduersus leonem, hydram, gorgonas, harpyiasq; non quidē Hercules, Perseus, aut Aquilonis filij, sed ipsa omnino Pallas, hoc est, philosophia cœlitus aduocanda, ut in hæc tam tetra, dira, horribiliāq; monstra, ipsa Iouis rapidū iaculetur nubibus ignem, ipsa nostris medeatur affectibus, spargatq; salubres Ambrosiæ succos, & odoriferam panaceam. Cæterum medicinæ hanc opem pleriq; ideo haud imploramus, quòd tam graui animi morbo laboramus, ut ne agrotare quidem nosmet intelligamus, similes illis, qui torpentia atq; obstita pefacta mēbra, uel ob idipsum sana esse arbitrant, quòd præmortua sint, sensusq; omnis, dolorisq; expertia. Quapropter ut medici sæpe eiusmodi corporis partib. ferrum adhibent, aut cauteriū, quo scilicet uires ipsarum, uel consopitæ excitent, uel

vel fugata reuocentur: ita nos profectò his potissimū hominibus, nostros curandos animos tradere debemus, qui labem pestemq; illorum omnem, cūctaq; perturbationum semina, ceu ferro & flammis radicitus extirpāt: quales scilicet ei potissimum poetæ censentur, qui aut Romanam hanc satyram, aut Atheniensem illam ueterem comœdiam scriptitarunt. Itaq; Socratem dicere solitum ferūt, oportere unumquēq; etiam de industria eiusmodi sese scriptoribus offerre. Nam si nostra, inquit, uitia exprobrabunt, corrigemus: si aliena, nihil ad nos: quòd si hoc durius cuipiam uideatur, at certè sumere ex alijs licebit exemplū nobis, quod ex usu fiet, atq; in hos potissimū scriptores, tanq; in speculū diligenter inspicere, qui soli normam uitæ rectam, prauamq; ceu digito indicantes, quæq; sequenda forēt, quæq; euitāda uicissim, illa prius cera, mox hæc carbone notarint, ut cū nos ipsi nouerimus, hoc est, animi temperantes (ut Plato in Charmide exponit) euaserimus, in ipsa demum philosophiæ adyta atq; penetralia accipiamur. Verissimum quippe est, quod Pythagoricus Lysis in epistola ad Hipparchum scribit, qui corruptis obscœnisq; morib. speculationes sermonesq; diuinos immisceat, nihil omnino secus agere, quàm si cœnoso puteo liquidissimam infundat aquam, quæ & cœnum conturbet, & suam ipsius contaminet puritatem. Quapropter bene ueteres primam quandam philosophiam poeticen esse aiebāt, ab eaq; potissimum sapientiæ auspicabantur initia: quippe cuius præceptis atq; exemplis, sensuū labes omnes, maculæq; abstergerentur. Vnde etiam Athenienses festis Liberī patris, quæ Dionysia illi, nostri Bacchanalia seu Liberalia uocitarūt, cū poesis aliā generā, tum in primis ueteres comœdias, in quæ uitia hominum taxarentur, adhibuerunt, quòd hunc præcipuè deum purgandis præesse sensibus opinabantur. Legendi itaq; poetæ quidem omnes, pertractandiq; sunt: sed ei tamen inter primos, per quos, ut est apud Martialem: Agnoscat mores uita, legatq; suos.

Nunc quæ sit origo satyræ, breuiter colligamus. Mos fuit antiquis Atheniensibus, adhuc quidem per pagos disparis, atque agriculturæ operam dantibus, ut cū soluti ab opere rustico essent, genioq; indulgerēt, quædam inter se iocularia conuitia per ludicrum funderent, qui mos deinde in pompam quoque, & ludos deorū uocatus est, ita ut superstantes plaustris saltarent, pariter & in obuiū quæq; scōmata iacerent: dein extēporanea quoq; poemata effutirent: quare adhuc Græci cū quenq; grauius conuitiatum prouerbio significant, εἰς ἀμαξὶν eum dicunt, hoc est, è plaustris esse locutum. Hos deinde poetæ imitati, partim antiquam comœdiam iocis atq; amaritudine refertam, partim satyricam fabulam excogitarūt, argumentis dictisq; iocularibus compositam, in qua non reges modò, atque heroes: sed satyri etiam inducerētur ludendi causa, iocandiq; simul ut spectator inter res tragicas, seriasq; satyrarū iocis, & lusibus delectaretur, de qua Horatius:

Carmine qui tragico uilem certauit ob hircum:

Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper

In columi grauitate iocum tentauit eodem:

Illecebris erat, & grata nouitate morandus

Spectator, functusq; sacris, & potius, & exlex.

Erant aut̃ tragicis, comicis, satyricisq; poetis cōmūnia quædam: nam quadratū habebant chorū, præmijq; loco hircum, aut mustū accipiebant, eorumq; dramata in proscenio recitabantur. Caterū comœdia risum cōtinebat, & scommata: tragœdia luctus, atq; lamenta: satyra hilaritatem lacrimis admiscebat, atq; ab eiulatu in lætitiā desinebat. Chorus item tam satyræ q; tragœdiæ sexdecim personis constabat, cū essent in comœdia quatuor atq; uiginti.

Scena

Scena praeterea satyrica, ut autor est Vitruvius, arboribus, speluncis, montibus, reliquisque agrestibus rebus, in topiarij speciem deformatis ornabatur: Qui Cratino eius inventionem attribunt, imperiti ueterum lectionis deprehenduntur, quando Aeschylus etiam, qui aliquanto prior quam Cratinus aetate fuit, primae a philosopho Menedemo, sicut Acheus secundae deferebantur. Scripsit & Pratinas quidam, & Lycophron, & Demetrius Tarficus, & Xenocrates, & Philiastus Timon, & alij apud Graecos permulti. Sed & Romanis gentilis fuit, atque uernacula iocularis, & satyrica mordacitas, quod cum Fescensini indicant uersus, qui rudes atque incompositi nuptialibus sacris iaciebantur alternis, cuius rei exemplum etiam apud Catullum habemus, tum licentiora illa carmina, quae in triumphantes uulgo canebantur a militibus, qualia scilicet illa sunt apud Suetonium: Ecce Caesar nunc triumphat, qui subegit Gallias: Nicomedes non triumphat, qui subegit Caesarem. Item: Urbani seruate uxores, moechum caluum adducimus. Vnde Martialis:

Consueuere iocos uestri quoque ferre triumphum,

Materiam dictis nec pudet esse ducem.

Factum deinde, ut cum Romani, quemadmodum apud Livium est, pestilentia laborarent, inter alia coelestis irae placamina scenici quoque ludii instituerentur. Ac primo quidem sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones acciti ex Hetruria ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Thufco dabant. Imitari deinde eos iuuentus simul inconditis inter se iocularia fundentes uersibus coepere. Paulatim deinde processit artificium, coepereque iam histriones non iam sicut antea Fescenino similem, in compositum ac rudem uersum alternis iacere, sed impletas modis satyras descripto iam ad tibicinem cantu, motuque congruenti peragere, quibus hinc & satyristarum interueniebant chori, Silenique tunicis uillosis, ac florum uarietate amicti: satyri autem perizomata, & hircorum pelles induti, qui etiam uituli marini pilum erectiore pro caesare habentes, qui grauiores quoque motus ludicra gesticulatione imitantes, falsa quoque dicacitate risum prouocabant. Post hoc Livius Andronicus primus a satyris est ausus argumento fabulam serere, iamque ad legem fabularum ab risu & ioco res auocabatur, & ludus paulatim in artem uertebatur. Itaque iuuentus histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta uersibus iactare coepit, a quo Exodia emanarunt, quae conferta dein fabellis potissimum Atellanis sunt. Vnde Iuuenalis:

Urbicus exodio risum mouet Atellanae,

Gestibus Autonoes.

Atellanas autem ab Osci acceptas iuuentus tenuit, nec ab histrionibus polluta passa est: eo instituto mansit, ut actores Atellanarum nec tribu mouerentur, & stipendia tanquam expertes artis ludicra facerent. Differunt autem Satyrica & Atellana, quod in illa aut satyrorum personae, ut satyrus canus, satyrus imberbis, satyrus barbatus, aut si quae sunt ridiculae similes satyris inducebantur, ut Autolicus etiam Buris, ut Sileni omnes quidem, sed is quoque inter alios, qui *παίπρος* a Graecis, hoc est, auus appellabatur, cuius facies torua, atque aspectus truculentior quam ceterorum, ac ferino similis affingebatur. In Atellana autem obscenae erant personae, ut moechus. Haec in ciuitate Oseorum Atella primum agi coepta, a quo esse putant Obscenum uocabulum denominatum: atque hoc uidelicet Cicero in epistola ad Marium significat. Non enim te puto, inquit, Graecos aut Oseos ludos desiderasse, praesertim cum Oseos ludos uel in senatu nostro spectare possis. Ita in urbe scilicet Atellanarum licentia immigrauit, ita a Latinis satyra quoque fabula recepta est. Sed cum nominatim homines a principio carperentur, ludusque & libertas in licentiam & contume-

contumeliā uerteretur, cumq; honestæ etiam personæ foedius notarentur, lata Romæ lex est, ut si quis malum carmen in quenquam scripsisset, eius rei ius iudiciumq; esset. Ita metu poenę Scenici poetæ a maledicendo destiterunt. Quæ de re ad hunc modum scribit Horatius:

Agricolæ præsci fortes, paruoq; beati,
 Condita post frumenta leuantes tempore festo
 Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem
 Cum socijs operum pueris, & coniuge fida
 Tellurem porco, Siluanum lacte piabant,
 Floribus, & uino genium memorem breuis æui.
 Fescenina per hunc inducta licentia morem,
 Versibus alternis opprobria rustica fudit:
 Libertasq; recurrentes accepta per annos
 Lulit amabiliter, donec iam sæuus apertam
 In rabiem cœpit uerti iocus, & per honestas
 Ire domos, impune minax. doluere cruento
 Dente laceffiti, fuit intactis quoq; cura
 Conditione super cōmuni: quin etiam lex,
 Poenæq; dicta, malo quæ nollet carmine quenq;
 Describi: uertere modum formidine fustis,
 Ad benedicendum delectandumq; redacti.

Sed extitit deinde Scipionis ac Lælij ætate acerrimi poeta ingenij, miræque eruditionis atque urbanitatis Lucilius ex Arunca urbe, homo haud quidem tenui celsu, libertate autem tanta, ut cum primus ipse nouissimam hanc satyram excogitasset, non modò summates uiros, Lupum Albutium, Q. Metellum, præterea Scæuolam, permultosque item nominatim sciderit, sed uniuersum quoq; populum Romanū probrosis carminibus lacerauerit, ac ne mortuis quidem poetis, Euripidi, Ennio, Accio, Pacuuiō, cæterisque item illustribus pepercerit: sed scripta uniuscuiusque singulari acerbitate obrectauerit: itaque dictus est primus condidisse styli nasum, quod naso uidelicet, & fanna irrisio atque uituperatio significetur: quem tamen fluere lutulentum dicit Horatius, & esse aliquid quod tollere possis, tamen insignem gloriam multorum iudicio reportauit: adeo etiam à nonnullis probatus, ut non Horatio tantum, & Persio, sed planè omnibus poetis anteferretur. Ab hoc igitur uetus illa dicacitas, quam fuisse Græcis Latinisq; uernaculam supra ostendimus, translata in satyram est, quæ sic arbitror dicta ab antiquæ illius fabulæ argumento, quod in hac quoque ridiculæ res, pudendæq; dicuntur, quæ uelut à satyris proferuntur, & fiunt. Sunt autem Satyri Liberi patris comites, corniculis insigniti, atque capripedes: qui treis præcipuas saltationum species, quæ in theatris usurparentur, cordaca, sicinum atque emmelian inuenerunt, singulas ab inuentorum nominibus appellatas. Vnde Ouidius:

Quid non & Satyri saltatibus apta iuuentus Fecere? Et Catullus: Cum thiaso inquit, satyrorū. Atqui & Siculus Diodorus satyros in Aethiopia Dionysio scribit oblatos, comas umbilico tenus habentes. Et diuus Hieronymus talem quandam ab eremita Antonio uisum affirmat: qui ipse ex eorum numero se esse affirmauerit, quos uano, inquit, errore delusa gentilitas, faunos satyrosq; appellet. Feruntur & in subsolarijs Indorum montibus Catardulorum regiōe satyri esse pernicissimum animal, tam quadrupedes, quàm recti currētes, humana effigie, qui propter uelocitatē nisi senes aut egri, non capiuntur. Ab his igitur satyrica fabula primum

primū apud Græcos appellata, ab eaq̃ satyra altera antiquior, q̃ hæc de qua agimus, quæ uario poematum genere constaret, qualem scripsisse Ennius diuerso carminū numero, Pacuuiusq̃ dicuntur: quales & M. Varro Romanorū eruditissimus composuit, quas alij Cynicas, ipse Menippeas appellauit, ut quæ inscribit: Nescis quid uesper uehat. & de officio mariti, & testamentū, & illæ quæ Græcos habēt titulos, ut *πρὸς ἑλισμάδην, ὅρος λύρας, γάμος διδασκαλος, ὑδροκύων, ἱπποκύων* aliaq̃ permultæ. Quas omneis uir ille doctissimus iucunditate quadam atq̃ hilaritate conspersit, multaq̃ ex intima philosophia admiscuit, multa dialēcticè dixit: omninoq̃ autem uarium & elegans (ut Cicero affirmat) omni ferè numero poema composuit, Menippū imitatus Cynicum philosophū, qui fuisse Phoenix dicitur, seruus Batonis Pontici, librosq̃ multo risu referuisse, ut quos inscripsit Testamenta, ut compositas epistolas ex deorum persona ad Physicos, Mathematicos, Grammaticos, ut Epicuri foetus, ut imagines, aliaq̃ huiusmodi, quæ tamen nonnulli Dionysio & Zopyro Colophonij adscripserūt. Atq̃ hic ille est Menippus, cuius personā Lucianus Syrus suis quoq̃ dialogis identidem inseruit. Hinc itaq̃ satyra quoq̃ hæc nouissima uerisimilius appellata uideri potest, q̃ aut à lance, quæ referta uarijs primitijs sacris inferretur, aut à genere farciminis multis reb. referto, cuius Varro in Plautinis quæstionib. meminerit: aut à lege satyra, de qua Lucilius & Sallustius faciunt mentionem. Tentauit aut̃ post Luciliū genus hoc scribendi Varro Citarinus, sed successu caruit. Hunc insecutus Horatius est maximè tersus ac purus, mireq̃ in deridendo uaser. Dein Persius hic noster, quem suscepimus enarrandū, multū & ueræ gloriæ, quamuis uno libro meruit, ut affirmat Quintilianus. Hic aut̃ non Ligur, ut quidam somniant, sed Hetruscus, Volaterrisq̃ natus, Neronis ætate floruit, magistro usus Cornuto, annumq̃ undetrigesimū agēs, excessit è uita. Nam quæ præterea de illius uita ex antiquis aliquot incertæ ac friuolæ autoritatis cōmentarijs circumferuntur, ea neq̃ adducere in mediū, neque aut affirmare, aut refellere in animo est. Hoc ipsum deinde pelagus & Iuuenalis ingressus, uelisq̃ usus maioribus, longiusq̃ aliquanto q̃ ceteri progressus à portu est. Hac igitur quadriga Romana inuecta satyra ad ignotam Græcis hominibus palmam decucurrit. Characterē uero sunt Satyri eodem fermè, quo ueteres Comici. Summa illis inæqualitas, modò exiles, ac tenues, modò exultantes, & uelut ampullosi, nunc stricti & castigati, nunc uagi atq̃ effusi, plerūq̃ aut̃ obscuri, operosi, implicati, cultuq̃ quodam florentes acquisito atq̃ affectato. Idiotismū præcipuè adamant, rem quæ inter oratorias ac poeticas uirtutes rarò procedit, magnoq̃ indiget temperamento, nuda sunt uerba illis, propria, significantia, energix plena, non græca tamen, non alioqui peregrina, nō trita, non obscœna & scurrilia reformidant. Multa asperè, multa seuerè, multa blandè, multa item ambigūè dicunt, & subdolè. Toti urbanitate, & salibus, toti scatent sensiculis, atq̃ acuminibus: nunc omnia oblinūt felle, nunc aceto conspergunt, nūc iocis & lasciuia condiunt, nūc mundi, nitidi, candidi, nunc horridi, agrestes, squallidi, nunc leniculi, improbi, petulantes: nunc uehementes, incitati, minaces. Reprehendunt acriter, insultant impotenter, uasfrè cauillantur, astutè obrepunt, effluunt lubricè, tergiuersantur, illudunt, dissimulant, ardent, uersant, suspendunt, ferunt, pungunt, prouocant, titillant, stomachantur, attonant ceu fulmine omnia, & concutiunt. Ac de satyra quidē hæc tenus.

ANGELI

ANGELI POLITIANI

DIALECTICA.

V O D facere nauium gubernatores solent, ut maria, portus, littora, insulas intra unam paginam colligāt, unde quantum peractū, quantumq; super sit itineris ratiocinētur: idem mihi nunc arbitror faciendum libris his enarrandis, quibus argumentandi uerissima praecepta comprehenduntur. Nam cum proximo biennio prater Porphyrii cōmunes quinq; uoces, etiam Aristotelis ipsius decem summa rerum genera, hoc est (ut quidam inquit) decem naturae uerba, librumq; de elocutione singularē, prioresq; duos qui resolutoriū dicuntur: & extra ordinem de cauillorum praestigijs unum publicē interpretati simus, supersint duo posteriores, cum quibus hōc anno luctabimur: & de argumentorum sedibus octo, quib. tota disputandi ratio continetur, facturus operae precium uideor, si praelectione duntaxat unica rerum capita ipsa, quas aut haecenus enarraui, aut ad enarrandum deinceps accingor, breui quadam uelut enumeratione sub oculos cōstituero. Nam & quae necdum tractauimus, facilius ita cognoscuntur: & quae iam perdidicimus, fidelius continebuntur. Prius igitur q̄ in Aristotelis adyta reciperemur, excepti à Porphyrio sumus uelut ab edituo, qui uoces nobis cōmunes illas insufurratit, genus, speciē, differentiā, propriū atq; accidēs: genus illud esse docēs, quod de pluribus etiā specie: speciē, quae de pluribus tantū numero differētibus diceret: sic tñ ut interroganti quid est utrūq; respōdeamus, summa esse genera decem, quae semper despiciant: infimas autē species multas quidē, sed numerabiles, quae tantū suspiciant, quae media sint, & alterutra summis atq; infimis interiecta, defungi utroq; munere, semperq; sursum colligi, deorsum dissipari, dici de inferioribus: q̄ supra sint retrorsus nō dici. De nullis indiuidua, id est, quorū proprietates in uno altero nō concurrant: quae quoniam comprehendī numero nequeunt, nullum cū philosopho habere cōmercium. Differentiam de specie quoq; discrepantibus praedicari, suggeri eam tamen quarenti quale quid est. Genera his diuidi, species compleri, subire formae uicem, sicuti materiae subeat genus: atq; ad eorum substantiam conducere, quae sub genere eodem sunt. Proprium quod uocatur, speciei competere uni, toti & perpetuo. Aduenire accidens, & abire: sed illo incolumi, quod subiicitur. Nam & inesse eidem posse, & non inesse: quumq; nec genus, nec species, nec differentiā, nec propriū sit, alio tamen usquequaq; fulciri. Nam quae cōmuniā cunctis, quae quibusdam, quae nōnullis propria, quae singulis, facile his cognitis tutemet indagabis. Ecce autem magnus ille Peripateticorum princeps prima nobis rerū genera proponit, quae praedicamenta dicimus, sed aequiuoca prius esse docet, quibus idem nomen, ratio non eadem: nam si ratio quoq; sit eadem, dici uniuoca, sicuti etiam denominatiua, quae ab origine ipsa, qua producantur, solō differant casu. Dici quēdam iunctim, quēdam separatim. Dici aliqua de subiecto, quae in subiecto nō sint. Esse aliqua in subiecto, quae de subiecto non dicantur. Competere utroq; alijs, competere alijs neutrum. Diuersas esse diuersorum generū species, quae deinceps in serie nō sint: nam in serie si fuerint, non esse interdum diuersas. Quae separatim dicantur, substantiam, quantū, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati uocant. Substantiam primā decernit, quae de subiecto nō dicatur, secundam quae dicatur: quae de subiecto dicantur, ea nomen illi & rationem: quae in subiecto sunt, nūq; rationem, saepe nec nomen com

Ang. Polit.

x

municare

municare. Cætera uel de primis dici, uel in primis esse substantijs: ergo his sublati omnia tolli. De secundis magis esse eam substantiam, quæ primæ uicinior. Atque ut prima se habeat ad reliqua, sic species ad genus. Nec magis unam speciem substantiam esse, quæ alteram: de ijs loquor, quæ tantum species, non & genera: sicut nec unam aliquam primam magis altera esse substantiam, atque ut prima se in dicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum, & genera. Commune utriusque substantiæ id esse, ut in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quæ rationem de prima dici, quod idem tamen & differentijs cõpetat, quæ in subiecto quoque sint, sed ut partes. Atque ab utrisque, hoc est, & substantijs & differentijs, dici uniuocè omnia: sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundam qualem quid potius, hoc est, non quale penitus, sed quatenus ad substantiam pertineat. Nihil his esse contrariū, sed nec quanto ipsi, certo præsertim: quodque substantia sit, id illam nec magis esse, nec minus: propriū tamen illius esse, ut eadē numero contraria suscipiat, nequaquam mutationis expers, ne quæstionē uel oratio moueat, uel opinio. Quantum uerò esse aut discretū, aut continuum: rursus, aut habere partium inter se positū, aut non habere. Discretum, quod nullo cõmuni termino iungatur, ut numerus, ut oratio. Continuum, quod huic diuersum, ut linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positu constare lineam, superficiem, solidum, non cõstare numerū, tempus, orationē, quādo in his ordo sit potius, quicquid præterea quantum dicatur horum similitudine dici, nihil huic esse contrariū, nec enim obstare magnum & paruum. Nam & esse ad aliquid, & uacare contrario, nisi si quis de loco ambigat, nec autem recipere magis, aut minus, proprium tamē quanti esse, quod æquale uocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidē putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicantur, uel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus, quantum nec omnia reciproca esse, nec uno tamen casu. Ut autē reciproca negentur quædam, reddentiū fieri uitio, quare interdum fingenda uocabula: nec ad accidens tamen, sed referendū esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur, ubi sublati etiam cæteris recurrere: nam ex ijs plerumque simul esse. Nullas re uera substantias esse ad aliquid, si rectè uoces ad aliquid, hoc est, quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat: quare altero ad liquidum cognito, protinus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales in habitu & dispositione consistere, quarum sola discrimen diuturnitas faciat. Item in naturali quadam facultate, & facultatis eius uacuitate, in affectiuis qualitatibus, quas & affectiões quidam uocent, quæ uel sensus afficiunt, uel ex affectionibus oriuntur. At si maneant, affectiue qualitates: si protinus abeant, affectiones potius nominentur, cum ab his quales non dicimur. Postremò in forma cuiusque & figura, quibus denum tamen & rarum non adnumeres, ut quæ magis positu contineantur, denominationes hinc produci, nisi si uocabula desint: interdum uerò ne tum quidem, cum præstò sunt. Cæterum contraria non qualitatibus modò, sed & qualibus esse: nec omnibus tamen, ac si alterum quale sit ex contrarijs, esse item & alterum, magisque suscipere, & minus, nec ubique tamen. Qualitatis esse proprium, simile ac dissimile: & cum singularia in qualitatibus sint, unde quales appellamur, genera ipsa interdum ad aliquid esse, nec absurdum tamen, ut duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in unum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur: facere enim & pati contrarijs offeruntur, quæ magis etiam, minus que suscipiant. Iacere ipsum denominatur positionibus tantum quatuor, alia prorsus ut manifesta dissimulantur. Oppositis immoratur Aristoteles, quæ sint, aut ad aliquid, aut contraria, aut quale habitus & priuatio, aut quale dedicatio, abdicatio.

Plurimum

Plurimum uerò inuicem differant: nam ad aliquid ipsum quod sunt oppositorum dici, aut quo alio pacto: contraria non item, sed hoc ipsum contraria: quæ si eiusmodi sint, ut necesse alterum sit esse, medio carere, alioqui non carere, sed medijs esse aliquibus nomē, aliquibus fieri, si extrema negaris. Priuationē circa idem suapte natura uersari, & habitū: nec enim alibi esse priuationem, quā ubi naturaliter habitus: aliudque priuationem & habitum, quā quod priuatū fuisse, aut habere habitū dicitur: quanquā utrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationē, abdicationem, aliud quodcunque his subest. Oppositionis tamen eundem modū. Non easdem esse priuationis, habitusque oppositiones, quæ ad aliquid sint: quoniā illæ nec alterius dicuntur, quod sunt, nec retrò aguntur: non item eadem quæ contrariorum. Nam nec necesse illa alterum inesse, ut contrarijs quibusdam, & inesse omnibus aliquando, quod nunquā his euenit contrarijs, quæ medio uacent. Addit & illud non posse regredi ad habitū priuationem. Denique abesse à dedicatione abdicationemque, quibus ueri falsique necessitas insit, necessitas illa inquā, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid, quanquā alter id in contrarijs, sed iunctim prolatis apparet. Porro si contraria circa idem genus uersari, quin potius aut esse in eodem genere, aut in generibus contrarijs, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uocabulū prius aut tempore dici, aut cum retrò si agas, esse alterum non probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Vocabulū simul uel tempore, uel natura, sed citra causam, uel quoniam sub eodem genere sectione eadem contra partiaris. Sex esse motus species, generationem, corruptionē, incrementū, decrementum, uariationē, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationem, decremento incrementū, loci mutationi mutationē alteram in contrarium locum, uariationi uel nihil, uel qualitatis pausam, uel qualitatis in contrarium mutationem. Quin illud habere, nunc ut ad habitū dispositionemque referri, nunc ut ad quantum, nunc ut ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc ut ad partem, nunc ut ad id quod in uase, nunc ut ad possessionem, nunc ad exemplū illud quo uxor uirū, uir habere uxorem dicatur. Atque hæcenus in prædicamentis. Sed age librum quoque Peri hermenias inspiciamus, in quo iam uerba necestuntur. Quæcunque igitur uocibus insunt notæ, illorum sunt, quæ animo, sicuti uocum notæ ipsa quæ scribimus. Sed nec uoces, nec literæ tamen eadem cunctis cum sint in animo omnibus eadem quorum sunt hæc similitudines. Conceptiones & in animo sunt ueri expertes, & falsi, quibus nomina & uerba respondent: nam uerum falsumque diuisionis est, & compositionis utrobique. Nomen dico uocem significatui habilem, exposito sine tempore, cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obstitit, indefinitū uocabitur nomē, sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & uerbi finitio, modò tempore non fraudetur, quod est eorum signū, quæ de altero dicuntur, à quo itidem indefinitū uerbum, casusque uerbi discrepant. Hæc autem seorsum quidem significant, sed non uerū tamē, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quæ uox est significatui habilis, cuius etiam seorsum partes ipsæ significant: nec omnis tamē oratio uerū falsumque recipit, sed enuntiatiua duntaxat, quæ affirmatio primū, uel negatio est, etiam que prius quā copula uinciatur: uerbum autem sibi enuntiatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur: estque una interdum enuntiatio in uocabulis pluribus, est & in uno multiplex. Sensus enim potius sibi respicitur, sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam, quid enuntiat. Nullaque omnino est affirmatio, cui non aliqua aduersetur negatio, quod totū contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta æquiocatione, & cauillamentis cæteris. Fit autem ut uniuersalia nomina, sit

Ang. Polit.

x 2 ut &

ut & singularia committantur: sed uniuersalia, nunc uniuersalia nota nunc particu-
lari, nunc prorsus nulla proferantur: ubi nota non est, nihil repugnat: ubi uniuersa-
les, contraria nascunt, quæ simul uera nunq̃ sunt, cum uera illa esse possint, quæ
his opponuntur. At cum ab angulis mutuò respiciunt, contradictio fit, cuius pars
altera uera semper, aut falsa: quod in singularibus quoq̃ deprehenditur, etiã qua-
uis nota carentibus. Idem tamẽ quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem con-
uenit, cui fuerat dedicatum. non enim affirmationis cuiusquã plures singulis ne-
gationes, ueraq̃ semper alterutra, nisi cum futurum tempus singularia præsertim
respiciunt, ne fateri illud absurdũ cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrũ simul
nunquam omnino non uerum distinctum, quippe uerissimum semper. Ex nomi-
ne autem, & uerbo, uel ex indefinitis, nunc utroq̃, nunc altero affirmationes pri-
mæ constant, & negationes: quæ sic tamen porriguntur, ut uerbum Est, tertium
quiddam sit, ac prædicato adnumeretur, aut uerbũ certẽ aliud adsit, quod in hoc
ipsum deniq̃ resoluator. Hic uerò enuntiationum geminatur numerus, tum ubi
quæ diximus, indefinita ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum
mutat. Nam uerba ipsa, & nomina, quamuis loco priore cedant, minimẽ intelle-
ctum uariant, alioqui negationes plures affirmationis erunt unius. Verũ nec
una dialectici interrogatio, quæ uel unum quærit de pluribus, uel de uno plura:
quare nec una responsione excipitur. Nam cum sint duo interdum separatim ue-
ra, falsa eadem si iungas, deprehenduntur: quæcunque autem ex accidenti, uel
de uno eodemq̃, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri unum possunt, nec
item, si quod ipsum dicitur, inerat illi iam, de quo dicitur. Quibus autem prædi-
cationibus repugnantia nihil adhærescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur,
quæ uidelicet à se ipsis, non ex accidenti prædicantur, & purẽ uerum profertur,
& quadantenus. Nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Cæterum
per modos etiã contradictio uariatur, qui uicem prædicati obtinent, sicuti sub-
iecti quod reliquum. Necessarij dehinc illa, & possibilis, & contingentis atq̃ im-
possibilis multa & uaria, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamẽ im-
possibilis æquiocationem caueas, necessariũ propterea quod actu sit, in capite
constituas. Nam disceptationem prætereo sex illis argumentationibus confectã,
qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quàm duę inter se affirma-
tiones: quoniam eam pleriq̃ Aristotelis esse negant. Quare per priores iam reso-
lutorios decurramus. Præcepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ip-
sam priorib. libris ratiocinationem, quoniam cõmunior, edocet propositionem
finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse
ait, uel particularem, uel indefinitam, tum aliud demonstratiuam propositionem,
atq̃ aliud dialecticam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alte-
ram, hæc ipsius contradictionis interrogationem, si quæras illius optionem quod
uerisimile uideatur si respondeas. Terminũ quo propositio resoluator. Sed eum
uel subijci, uel prædicari, uel affirmari, uel negari: in qua oratione quæpiã statuan-
tur, unde aliud necessariò efficiatur, propterea quod illa sint. eam propriẽ ratioci-
nationẽ dici: quæ si necessaria protinus appareat esse perfectam: sin ad id uno aut
pluribus indigeat, quæ necessaria quidẽ terminis fiant, licet ex propositionibus
nõ sumant, imperfectam: q̃ si nihil accipere de subiecto possis, de quo non alterũ
dicat esse illud in altero toto, diciq̃ alterũ de omni, sed & de nullo eadẽ ratio est.
Retrò agi ppositiones incolumi sensũ, siue absolutæ, siue necessariæ sint, quoties
uel uniuersales negent, uel particulares affirmet: ad affirmantis uerò uniuersales
recurrere eiusdẽ tantũ ordinis particulares: nam quæ particulares neget, minimẽ
esse

esse retrogradas, nisi cum propria contingunt, ubi *particulatim* magis, *q̃* in uniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima dūtaxat ē figuris tribus deprehenditur, quoties in toto medio sit ultimus terminus in primo uel toto, uel nullo sit medius, sed in medio ultimus, affirmans ubiq̃, nec in uniuersum modò, sed & per parteis: ita modi quatuor emergunt omnibus problematis idonei: mediū uerò illud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterum medio quoq̃ loco recipitur: extrema, cum quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterum. In figura secunda mediū illud est, quod de utroq̃ dicitur: extrema, de quibus mediū, sed maius quod propius ipsum: minus, quod longius: nec in medio mediū, sed in capite: nec perfecta ibi ratiocinatio. siue autem bis uniuersale, siue semel sit, hoc est, in maiore tantū propositione, negare alterā cōuenit: unde modi existūt quatuor, reiectis ceteris: quorū duo priores ad primā secundū, tertius ad tertium retrò acta propositione altera, sed non utralibet reuocantur: quartus impossibili perficitur, nec unq̃ quod colligitur, asseuerat. At quoties eidem uel utrūq̃ omne, uel maius nullū minus omne, uel maius aliquod minus omne: uel item contrā, uel maius nō omne minus omne, uel maius nullū minus aliquod, figura hæc postrema, modi q̃ sex imperfecti *particulatim* colligentes. Primus, tertius, quartus ad primā tertium, secundus ac sextus ad eiusdem quartū propositione altera cessim redeunte perducendi. Nam quintus impossibili se perficit, hic medium postremo quasi gradu subsidit, ac de illo tam maius q̃ longius abest, quā etiam minus extremū prædicatur, quod adhærescit. Reliqua omnia coniugata reiicito, nisi si maior ait, minor negat, sed utraq̃ in uniuersum, Nam si ambæ in figura prima retrò eunt, in secūda minor, in tertia maior, ritē quidem, sed non quod uoles, ratio cinabere. Absolutis necessaria congruunt, licet hic expositiōe perficiatur quē illic impossibili. Quod si necessaria misceas absolutis, necessarium colliges, quoties maior necessaria fuerit: at in secūda, quoties uniuersalis necessariò denegat, in tertia uerò, quoties in affirmatibus utrisq̃ uniuersalibus, utrauis necessaria proponatur, aut si altera neget, ipsa quæ neget: aut si particularis altera sit ipsa quæ particularis non sit. sed & contingens hoc loco excutitur, quod necessarium non sit: at si esse tamen concedatur, nihil impossibile consequatur, quare omneis propositiones recurrere, quę figuram habeant in contrapositionis affirmantem. Sed contingens modò in his uersari, quæ sæpius usu ueniant, necessitate repulsa, modò in ijs, quæ susq̃ deq̃ se habeant. Conuerſi oppositas utrobq̃ propositiones, sed illic quod suapte natura sit, ad illud quod necessariò nō sit. Hic autē, quod susq̃ deq̃ uocamus, à quo demonstratio excluditur. Vtrūq̃ igitur contingentibus semper in figura prima contingenter colliges, ubi iugationes quas dixeris obtinueris. sed & cum neget utraq̃, cum neget & minor tantum (quod licet) ad affirmandum compellas, contingenter efficiēs quod uoles. Ita si contingentibus absoluta permisceas, maiorq̃ contingens, minor absoluta sit, & cōtingenter colligas, & perfecte. Nam minor contingens non imperfectē modò, sed improprie contingens efficiet. Hic illud tractatur, si necesse est hoc esse, cum illud est, & cum possibile hoc est, necessariò & illud fore possibile, quod ab hoc emanat, posito falso, quod impossibile non sit, etiam quod inde sit, non esse impossibile, sed falsum. Quod si maius interuallum contingat, & uniuersale sit, minus absolutum ponas, & particulare: colliges quidem, modò particulare affirmet: sin autem particulari contingat, imperfectē concludes: ac si neget, conuersione: sin uerò affirmet, impossibili perficitur. Necessarium uerò contingentem perinde se miscet, ut absolutum. tantum illud uariat: quod ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit conclusio: necessaria

Ang. Polit.

κ 3

uerò

uerò quæ negat, & contingens colligit, & quod non absolute sit. Porro in secunda nihil euenit ex contingentibus, quo loco illud acerrimè tuetur Aristoteles uniuersalem contingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget contingens, affirmet absoluta, nimirum colligi ait, quemadmodum & si neget utraq; sed transmutanda contingens. Lex eadem & necessario, fitq; conclusio semper late accepti contingentis, quoties uniuersalis necessario perneget. In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos ritè adiungent. Nam uel sibi ipsæ constant, uel conuertendo restituantur. Verum si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum contingeret & quod efficitur. Quod si necessaria & contingens committantur, ubi termini afferunt, contingit, quod efficitur. At si tantum necessaria propositio affirmet, contingeret ut non sit. sin uerò neget, non modò ut non sit contingeret, sed & prorsus non erit. Et quoniam ex impossibili argumentatio, pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniã robur ipsius ratiocinando tutamur. Deniq; illud quoq; facilius expugnari, quæ rarius colliguntur, ægrius defendi, sed & expugnare se inuicem quæ particularia, quæq; uniuersalia sunt, defendi ab uniuersalibus tantummodo particularia, prorsusq; esse facilius oppugnare, quàm tueri. Agamus et de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dici. Constat oportet, quid sit de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium, quid sequatur, quid uel præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid fiat, quæ propria, quæ accidentia, quæ opinione, quæ uerò: sumendum quod rem, non quod hanc rem sequatur, sed adijcienda particularis nota, ne fallat indefinitum. Idem sumendum quod præit, non quod sequitur: sumptis quibus comprehenditur subiectum; superuacuo sumpseris, quæ in uniuersum sequantur: sume autem quæ speciem propriè consequantur, quæq; sint ut plurimum: nec autem, quæ succedunt omnibus. Sume quæ cõmuniora, sed & medium inspicere, siue demonstras, siue colligis impossibili, uenari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quib. aut affirmes, aut neges. Nōnihil sibi & diuisio colligit, ea est imbecilla ratiocinatio, sed nōscenda omnium disciplinarum principia, ut ubiquaq; ratiocineris. Ut autem resoluas propositiones captandæ, uidendumq; utra in toto, utra in parte: sciendū quod defuit, reiiciendum quod inane sit. Nec esse statim ratiocinationē credendum, quod necessariū sit. Propositiones ad terminos redigendæ. Nam figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo, notæ addendæ, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperam expositis, spectandus & habitus, & quod ex habitu. Non semper terminis imponenda nomina. Termini sic statuendi, ut primi nominum situs, propositiones casibus uariandæ. Quod duplicatur, iuxta maiorem ponendū. Variandi termini, cum quid in plenū colligis, & aliquatenus. Nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterū capiendū pro altero, dummodo idem ualeant. Ceterum pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimen articuli, notæq; uniuersalis peruidendū, nec extimescendū continuo, si quid ex terminis efficiatur: sic nos illis utimur, ut Geometria literis, ut sensibus discipulus. Resoluendū quidq; ad ratiocinationē suam, non ad aliam pariter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio sumenda. Ad hypotheticas, quod resoluamus non est, ex alijs figuris redigere ad alias licuerit. Nō est hoc, & est nō hoc, diuersum significant, quare illud uidendū, ne in contradictionibus offendas. In secundo Priorū libro quædam quasi adulterina tractant, quæ ueritatem plerumq; ementiuntur, quocirca dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus. Ex ueris falsa; nam contra uideri, q̄ esse potius: præsertim si nō prorsus

proposita falsa maior. Id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationē recurrentibus terminis, uersa in propositionē conclusionē, sed recurrente cōclusionē, manere alteram propositionē, cum tollatur altera. Posita cōclusionis contradīctiōne, atq; altera adsumpta propositionē, tolli alteram impossibili, quod eisdem peragi terminis quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentibus quoq; ratiocinationem cludi. Iam illa, quid principij petitio, quid non ex hoc sequens, quod falsae rationis discerniculū, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur, nec falsō conuictos credamus, recursusq; illi etiam alterni extremorū, ac mediū, tū inductio, exemplū, auocatio, obiectio, signū, uerisimile, cōmentum, signorūq; in physiognomico problemate exercitatio, reliquum sibi huius uoluminis adsciunt. Itaq; ad posteriora transeamus. Iusta hic demonstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi femina, ut iam quod discimus, nō in plenum, sed quadantenus sciamus. Prænoscimus aut esse aliquid, aut hoc significare, sed & utrūq; quædāq; prius & posterius, quædam simul intelligimus. Rite quid ex causa scimus, & demonstratione. Ducit ea ex ueris primis, medio carētib; prioribus, causis necessarijs. Prioribus naturæ potius q̃ nobis. Principijs credendum potius q̃ conclusionibus. Prædicatū dici per se de subiecto debet, priusq; de omni, per se nunc accipe uel essentia, uel proprio, sed & uniuersaliter. Uniuersale hic intellige, quod & de omni, & per se, & qua ipsum est, nec in alio prius. Nec ideas demonstraueris. Caue aut, ne demonstrasse uniuersale falsō te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, cū de indiuiduo agimus solitario. Cū uacat nomine illud quod specie dissidentia deuincit. Cū discrimen inter uniuersale nō cernimus, & quod de omni. Nec ueritas modō, sed & necessitas exigitur: eaq; non conclusionū modō, sed & principiorū: nō modō esse indicans, sed & cur sit: nō modō ex necessarijs, sed & e suis, hoc est, ex ijs, quæ uel unius, uel cognati generis, tū ex uniuersalibus: nec em̃ corruptibiliū. Nec aut scientia ulla sua tuetur principia, sed ad unam rediguntur omnes, quæ sapientia uocatur. Quæq; primas & easdem maxime causas considerat, subiectū statuimus esse. Propriū quærimus, quid significet. Axiomatis utrūq; debemus. Quorū interdū uti utimur potius. Sed & quædam sunt axiomata, quæ scientijs congruunt omnibus. Duæ scientiam facultates constituunt, sapientia & dialectica. Nunc eadē scientia & esse aliquid scimus, & cur sit, nunc diuersis. Causa mutuo, & signa interdū recurrunt. Altera alteri scientia subest. Prima demonstrationi figura debetur, aut rem sic ignoramus, ut esse nesciamus, aut ut aliter esse putemus, quæ dispositionis inscitia uocatur. Fit aut uel ubi præstō est mediū, uel ubi desit, utrobique aut aut notiōe simplici, aut adulterina ratiocinatiōe. Debellanda contrarijs potius, q̃ contradicitorijs minus ueræ propositiones. Si sensus defuerint, etiam demonstratio deerit: nam illorū ope inducimus, atq; abstrahimus. Nosce quod ex accidēti dicitur, uariē dici. Cæterum accidens quoq; de accidēt. Sed & de accidenti eodem rursus substantia, quasi præter naturam prædicatur, nec subiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præstat uniuersale, affirmatio negationi, iusta demonstratio illi, quæ fit ex impossibili. Potior illa & prior facultas, quæ causam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uniuersale uertitur, quæ superior, quæ simpliciora habet principia. Nam quarum diuersa principia sunt, hæ diuersæ scientiæ: res eadem uarijs demonstratur medijs, nulla fortuiti scientia, nihil sensibile demonstratur, demonstrationis origo in sensibus diuersarum scientiarum, nec eadem propria principia, nec cōmunia. Etiam utra opinio, & subiecto differt a scientia, & æstimationis modo. Nec eiusdem omnino rei opinio & scientia. Solers ille, qui mediū quasi deimproviso corripit.

Ergo in libro secundo demonstrationis medium excutitur, quoniamq; formalis causa medium potissimum demonstrationis est, ea porro definitio de definitione agit. Sed & de cæteris causis, siue quæ factionem, siue quæ materiã, siue quæ finem spectent. Quærentur & illa, num finitionis demonstratio, num finitionis finitio, quib. finitio cõpetat, atq; unde abhorreat. Aguntur & quæstiões, an est, quod est: ea uerò simplices, ac prior magis eadem: an illi illud competat, & cur competat, ea composita, magis tamen posterior. Cõueniunt illæ terminis, hæ propositionibus. Cuius demonstratio est, non eius omnino definitio. Nec idẽ omnino definitione scitur, & demonstratione. Constituit definitio quid est, ipsam demonstrationem accipit: demonstratio prædicata, rerum naturas definitio exhibet. Neq; diuisione finitio, neq; suppositiõe demonstratur, utrobq; principium petitur: eadem nec inductione probatur, nec sensibus. Definitio quidem ratio dicitur eius quod est, quod tamen aut nominis est, aut naturæ. Ratio autem una loco tantum differens à demonstratione. Diuersæ causæ mediij locum subeunt, diuersæ inquam & tempore, Quarum uel ordo, uel recursus inspiciendus, quoq; pacto finitionis finitio sit, aut non sit. Communiora definitionis accipienda, non tamen & definitorum genere, quæ definitum iuncta simul exequunt. Individuarum partium definitiones, generum quoq; definitionibus indagandis adhibentur, ubi eorum spectatur ordo, quæ sumuntur: illud cauetur, ne quid utile prætereatur. Ipsum quoq; quod definitur, arte quærit, ne res aut nomen inuicẽ perturbet, ubi duplex inspicitur subiectorum series. Nihil idem causa eiusdem ex pluribus, nec idem conclusionis, & rei. Postremò semen carentis medio propositionis in animo habemus, quando uniuersale illud, quod unum præter multa sit, sensibus, imaginatione, memoria, intellectu, formisq; & notis quibusdam paritur. Principium scientiæ intellectus, hoc est, cognitio principiorum scibilis rei. Nunc & topica percurramus. Differere hic in quouis negotio docemur. Tractaturq; dialectica potissimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigiosa. Quoniã in ea non tam probabilia sunt, q̃ uidentur. Confert exercitationi, congressibus philosophiæ. Propositio igitur omnis, uel problema, quod à propositione modo tantũ differt circa genus, definitionem, propriũ, atq; accidens, & quidem in prædicamentis omnibus uersantur. Cernitur & idem, & alterum quod utrumq; genere, specie, numero: quatuor dialectici instrumenta, acceptio propositionũ, distinctio intellectũ, inuentio differentiarum, cõsideratio similitudinis. Propositiones accipimus; ex omnium, ex uulgi, è sapientium opinionibus, uel moralibus, uel naturalibus, uel rationalibus. Distinguuntur intellectus inspectis oppositis, specie ne an uocabulo differant, item casibus, generibus, finitionibus, comparisonibus, discriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur, similitudo ijs indagatur, quæ diuersorum sunt aut eorundem generũ. Horũ qualibet usus habet in disputando proprios. In lib. 2. loci tractantur absoluti accidentis siue refellendũ, siue sit asserendũ: loci aut sunt hi ferè. Non est accidens interdũ, quod ut accidens enuntiat. Subiectũ seorsum capitur ab accidenti, seorsumq; definit. Transfertur problema ad uniuersalẽ propositionem, quæritur quid ipsi obijciat. Decernitur, quibus appellatiõibus multitudinẽ sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda equiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda lux, generis inspicienda cõtraria: sed & propositi generis species, utendũ definitione, cõsequentiã, tẽpore: reuocandũ problema illuc, ubi argumentatiões circũfluant, uestiganda quæ sequunt. Inspiciendũ quo affirmatio ac negatio differat. Eruenda etymologia, pẽfanda quæ cui necessario, quæ secus cõpetant. Cõplectenda omnino multiuoca, cõtrariorũ cõnexio, & opposita quælibet, & cõserta

& conferta, & cōfertis obuia, & generationes corruptionesq̃, & propositionum consequentia: præterea quod magis, quod minus, quod æquè sit, & appositio: & quod aliquatenus, & quando, & ubi. Tertius comparationum locos habet accidentibus adscriptos, considerans, utrū diuturnius, stabilius, optabilius potioribus, uel seipso, uel ex accidenti. Præterea utrum simpliciter optabilis, & suapte natura, utrum præstantioris naturæ, uel bonum, uel proprium, utrū honoratius, ac prius, utrum finis, utrum fini propinquius, utrum ad finem præstantiorem, utrum possibile. Finium proportionem cogitas, & à quibus præstantur fines, utrum pulchrius, honestius, laudabilius. Præstabilioris origo, ubi plura sint bona, ubi uoluptas, ubi opportunitas, ubi frequentior tempestiuitas, utrius corruptio peior, generatio melior, utrum bono uicinius, aut similis, sed & meliori, utrum illustrius, utrum magis proprium, utrū in genere meliore, utrum magis ex abundantia, utrū rarius, utrum sine altero eligibilis, utrum negetur minus, utro amissio qui doleat minus reprehendatur, utrum sua ui stet, utrum aut bonum, aut meliorem reddat, cui ad sit, utro bonum præstantius efficiatur. Huc loci etiam pleriq̃ absoluti accidentis faciunt. Tū illi, quod ex duobus optabilis tertio, ipsum quoq̃ altero optabilis, ut cuius excessus, excessu alterius, ut quod seipso potius optabile, ut quod cui adijcitur, optabilis facit, ut quod maiori additum, totum mox ipsum reddit optabilis, q̃ quod minori, ut quod sui merito non gloriæ causa optabilis, ut qd utroq̃, ut cui notiōes cōpetant omnes optabiles: quodq̃ propter optabilia meliora sit. Cui nihil admixtū quod fugias. Sume in uniuersales magis locos, quos & ad particulares trāsferre possis, siue determinatos, siue determinatiōis expertes; quæ uarijs defendunt ac refellunt modis, & ad usq̃ indiuidua perducunt. In quarto genus agit, ubi cognata inspicis omnia, an sit, de quo nō dicat. De quo ut accedens, an possit & nō inesse, an sit in eadē diuisione, genus & species, an capiat eius partē genus, quod sit in genere: an pposita species alicui uerē cōpetat, cui genus ipsum nō cōpetat: an quod positū sit in genere, nullius speciei sit particeps: an sit genere anplius, an ex æquo species dicatur, & genus: an specie quippiam differat, cuius aut non sit illud, aut non uideatur genus, an aliud eiusdem sit generis, quod nec contineat genus, nec contineatur: an superiora omnia genera de specie dicantur, qua quid est: an genus uel ipsum, uel superius speciei sit particeps: an si species, ut quid etiam genus, imō uerō genera, ut quid prædicentur: an ratiōes generum speciei congruant, aut omnino his, quæ partem speciei capiunt. An in genere posita differentia sit, an & species, an in specie differentia, an in differentia genus: an dictum genus, ut differentia: an ut data species est, nulla de his differentia dicat, quæ sunt generis: an prius natura species, an abesse possit aut genus, aut differentia: an quod in genere situm particeps alicuius aut sit, aut esse possit, quod generi sit contrariū, an species alicuius particeps, quod competere his possit, quæ sub genere sunt, an sint æquiuoca species, & genus: an esse aliqua nequeat propositi generis species, an dictum translatione genus, an aliquid speciei contrarium, an in contrario contrarium, an quod generi contrariū, nullo sit in genere, sed ipsum sit genus: an genus & species alicui contraria sint, cum sit alterius tantū medium: uel si utriusq̃, tamē alterius dissimile: an mediū quoq̃ in eodē genere, an alicui contrariū genus, species nulli, an mediū aliqd in proposito genere, an aliquid generi contrariū, an in casib. & serie, & æqualiter se habētibus, & generatiōibus, generatibus, corrumpentibus ex æquo sequat, an priuatio speciei opponat, an & generis sui sit negatio, an ad aliquid, an nō ad idē dicatur, ut species, & ut genus: uel ut genus, & quæ sub genere: an itidem genus & species dicatur in casibus: an quæ

an quæ similiter ad aliquid dicuntur, non similiter recurrant: an non ad æqualia genus dicatur & species: an contrapositi contrapositū genus: an quæ ad aliquid, partim necessariò, partim secus: an in actu habitus, aut contrà, an habitus in cōsequenti, sed potestate: an temerè quod sequitur, acceptum ut genus, an utrumq; in eodem aliquo: an quadantenus species generis particeps, an totū in parte sumptū, an in potestate aut possibili, an quod in duobus generibus, aut pluribus, in altero positum: an genus ut differentia expositum, uel contrà: an affectio, uel in affecto, uel pro affecto capiatur: an in subiecta specie redditū genus, an è cōtrarijs, quod melius, aut quod æquè bonum, deteriore in genere ponatur. Specta & magis & minus siue sit, siue appareat. Et an de quo genus dicit, non sit inter species. Distingue à genere differentiam. Nam & amplius est, & qua quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide. Quinto uolumine proprium libratur. Inspice, an improprie proprium, an minus notum, an æquiuocū ibi nomen, an & subiectum, an & idem, an quid ibi omnibus competat, an plura eiusdē propria, nec distincta, an id cuius proprium, an quod tantum semper comitatur: an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquā proprii genus. Vide illud quoq; cuius proprium traditur, an nomen ibi genusq; dissideant, an subiectū proprium ei traditū, quod in subiecto: an quod in proprii participatu, an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem qua sunt, eadem nō idem sit proprium, aut non idem semper eorundem specie, an pro illo nūc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ similium sunt partium, & opposita qualibet, & quæ de quibus prædicentur, quæ subiiciantur, quæ distinguantur. Sed & casus etiā in contrapositionis. Et quæ similiter se habeant, & quæ itidē. Sed & ideam magisq; & minus, & quod uel proprium, & quod superlatiōe. In sexto definitionis aguntur loci: cuius negotij quinque partes. Sed hæc duo prius exquirimus: An obscura elocutio: an plus dictum quā oporteat. In priore: An translatio adhibita, an uerba insolita, an inde cōtrarij parū nota ratio, an nō continuo cognita definitio. In posteriore: An planè omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat, an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competat omnibus, an dictum idem sæpius, an uniuersali additum particulare. Vtrū autem impleta sit definitio, inde colligis, si uideas, an nō ex prioribus ac notioribus, an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non quæ oportet, definitum respiciat, an transiliatur genus, an omittantur differentia generis, an differentia desit, quæ contrà diuidatur, aut ex uero non sit genere, an genus negatione diuidatur, an genus, an etiā species, ut differentia reddantur, an differentia hoc aliquid significet, an ex accidenti definitio competat, an differentia, uel species, uel quæ sub specie dicantur de genere, an rursus de differentia, uel genus, uel species, uel quæ sub specie, an nō differentia specie prior, & an alterius quoq; generis, an quod in aliquo est, an etiā affectio pro differentia, an illius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid differentia, an aliò ipsum, quā quò debeat referat, an nō primi definitio cum de pluribus agatur, an affectio, uel dispositio, uel definitum quid aliud quod dicitur, nō suscipiat, an tempore aliquo dissentiat, an alio pacto magis conueniat, an res ipsa magis quā definitio, an nō ambo pariter crescant, an magis quod re, quā quod ratione, an utriq; alterum pariter competat, alterum nō competat, an utrobique definitio duobus competat, an si loco nominū sumantur orationes alicubi dissentiant, an non finem respiciat, generatio sit, an actus, an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente, uel contrà, an eorum quæ sunt ad aliquid, eodē referuntur, & genus, & species, an in reliquis oppositis

ordo

ordo teneatur, an similes cōgruant casus, an ideæ congruant, an una ratio æquiuocorū posita, an & impliciti, an & cōpositi, an transumptio adhibita, an uariatus intellectus uariatīs nominibus, an transumptio nō differētiæ, sed generis, an est cuius ratio traditur, nō est id quod sub ratione, an indistinctū, quò illud referēdum, quod est ad aliquid: an definita nō res, sed bene habens, aut perfecta res, an quod sui causa eligendū sit, alterius eligendū causa dicatur: an nō ipsum, sed quod ex ipso definiatur. Quæ scitē singula discernes, ut totum & partes, ut magis & minus, ut melius & peius, ut inuocationē, ut præteritū compositionis modū, ut quod dicimus hoc post illud, ut quot modis alterū cum altero dicatur, ut an totū uocetur aliquorū compositio, & an altero contrariū quippiam definiatur. Declaranda interdū & definitio, interdū & melior excogitanda. Habes in septimo de eodē & altero, casus hic & series, & cōtradictio, & efficientia, & destruentia perpenduntur. An cui alterū idem & alterum. Sed & accidentia eorum, & quibus accidant. An idem prædicationis genus, an genus alteriusutrius, nō idem: an non eadem alteriusutrius differētiæ, an alterū magis admittatur, alterū respuatur. Sed & accessio, & decessio, & an ex suppositione aliquid cōpetat, an subiectū alicubi à prædicato discordet, an ipsdē dicendis alius modus, an esse alterū sine altero nequeat. Obijciat affirmans, rarò à disputantibus definitionē ratiocinādo colligi. Nam tradere exactam, disciplinā esse alterius: sunt enim affirmantiū & negantiū non ipsdē loci. difficiliusq; defenditur, q̄ oppugnat definitio. Octauo qui ultimus est, artes ipsæ disceptantiū traduntur, uel interrogantiū, uel respondentīū: locos inueni, temet rogita, cum altero congregere: locorū inuentio philosophi, duo reliqua dialectici. Propositiones extra necessarias quatuor: aut enim sunt inductionis gratia, ut uniuersale concedatur: aut ad pompam sermonis, aut ad cōclusionis latebras, aut ad explicandū quod obscurum. Necessaria nō statim proponēda, sed recedēdum procul, nisi cum sunt manifestissima. Inducēda ex particularib. uniuersalia, ex notis ignota. Latebis secundæ ratiocinationis ope, & si posterius conclusiones interrogabis, & cōgeres: nec perpetuò, sed interpellatim rogabis: atq; aliorum tendes, q̄ quò sis euasurus, aut similitudinibus ages: ac tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnificare uideberis, cui plurimū fidas, propones aliquid ut exemplū: nec aut quod obtinere uis, sed unde id sequatur: & si posterius interrogabis, qd obtinere uis, prius: sed mutanda tamen ratio, si contumax homo sit, aut acer cum quo disputas: dilatandus interdū sermo: & quæ nihil ad rem faciant, insertanda. Magnificam præstabit disputantis orationē uel inductio, uel diuisio: perspicuam uerò exempla & imagines. Ratiocinandū contra dialecticos, sed inducere uniuersalia nō semper licet: aliter obijciendū, si unū proponas: aliter, si duo. Ex impossibili nō magnopere argumentandū. Cauendū & illud, ne parum dialecticas propositiones afferamus. Nec idem rogandum sæpius, tenēda prorsus, quæ difficile oppugnētur, quæ facile defendātur, ut prima, ut primis proxima, ut quæ sunt aut incertæ definitionis, aut improprie. Respondentis officiū est, nec ubi labascit: sed alia ratio, si cōgruat opinioni propositio, alia si abhorreat, alia si mediū teneat, alia simpliciter, alia si uel sibi, uel ei quē tuetur, cōgruat. Videndumq; illud, an ad rem faciat, quod quæritur. Si quid obscure quærat, postulandū audacter, ut explane tur. Si æquiuocū, cum ex cōmodo, aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud aliò spectantem concessisse. Si manifestū sit quod quæritur, respōdetō est, nō est. Aliter tamē particularibus, aliter uniuersalibus occurrendū. Nunq̄ absurda positio tuenda. Interpellanda conclusio, quod procedet, si illud sustuleris, unde deducitur, si interrogāti obieceris, si ad

si ad interroganda dixeris, si diem (quod est nouissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modò, sed & falsa: nec ex ueris modò, sed & ex falsis colligendū: dialecticè potius agendum, quàm litigatorie. Nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinque modis, ubi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiā adijcitur, unde rursus aufertur, ubi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In uniuersum cauēda ratiocinationis uitia. Principij contrariorūq; petitio, meditandum sæpe, quid interroganti, quid respondentī prosit, opus tamē ingenio maximo, noscendæ rationes primarum maximè quæstionū, definitiones & plurimæ & nobilissimæ, & primæ tenendæ memoria, pernoscentia illa potissimum, de quibus frequentius disputatur. Consuescendum ut ex una ratione plures efficiamus. Propositiones à ratiocinantibus accipiendæ potius, ab inducentibus exempla proponendi obijciendiq; capienda exercitatio: cum hominibus indoctis non magnopere disputandū, habenda quasi arma semper in promptu aduersus problemata quælibet rationum illarum, quæ non facile deimproviso excogitantur. Peregrinus topica, leuissimè nunc elēchos attingamus. Hi nō tam præstant ut simus, q̃ ut docti uideamur. Aspiciendi tamen non nihil, ne faciliè à sophistis confutemur. Quorum hi sunt in disputando fines, ut refellant, ut mentiri cogant, ut absurda loqui, & barbara, & nugatoria, loci eorū in uerbis, aut extra uerba. In uerbis æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto. extra uerba autem, quod ex accidenti, quod purè & aliquatenus, tū confutationis inscitia, & quod ex consequētī, nec non principij acceptio, & positio non causæ tanq; causæ, & multarum interrogationū in unam collisio, quos explicare longissimum, & fortasse quoniam plerunq; ad topica referuntur, superuacuum. Hactenus Aristotelis ars omnis, uel ratiocinandi, uel peculiariter demonstrandi, uel differendi, uel postremò cauillandi. Quam qui penitus inspexerit, edidicerit, exercuerit, & secū quod opus est, argumentando colliget ac demonstrabit, & cum alio disputans faciliè quod uolet, aut impugnabit, aut tuebitur. Dixi.

ANGELI POLITIANI PRAE- LECTIO DE DIALECTICA.

DIALECTICA nobis in manibus, nō illa quidem, quæ ars una omnium artium maxima dicitur, eademq; purissima philosophiæ pars est, quæq; se supra disciplinas omnes explicat, omnibus uires accommodat, omnibus fastigiū imponit. Illa enim (si Plotino credimus Platonisq; summo) præstat, ut ratione quadam de quouis dicere possimus, quod sit, quò differat ab alio, in quo conueniat, aut ubi quidq; sit, an sit quod est, quot sint quæ sunt, quot rursus quæ non sunt, alia scilicet ab ijs quæ sunt. Hæc & de bono disputat, & de eo quod bonum nō est, omniaq; pertractat, quæq; sub bono sunt, quæq; sub eo, quod contrarium bono. Quærit item, quid sempiternum, quid rursus tale non sit, sic tamen, ut opitionem reiiciat, scientiam tantum admittat, erroremq; tollat omnem, quem sensibilia concilient, supraq; id statuatur nos, quod sit intelligibile, prorsusq; mendacium repudiens, in illo qui dicitur ueritatis campo animum pascit, utaturq; Platonis diuisione, nunc species distinguens, nūc indagans, quid unumquodq; sit, nūc prima intuens genera, quæq; de his fiant, quasi quodam mentis digito implicans, donec omne intelligibilem transmittat

transmittat spatium, rursusq; eodem recurat, unde ab initio profecta fuerat, telam quidem Penelopes exemplo modò texens, modò retexens: ubi uerò quiescit, nihil iam quærit ultra, sed in se ipsa cōsistens, etiam, quæq; logica disciplina uocatur, inter propositiones ratiocinationesq; suas, interq; regulas & theoremata agitantem. Nec enim ipsa illa talibus, tamq; minutis uacat, sicut neq; literis, sed ueritate perspecta, atq; animi cognitis motibus, & hæc ipsa planè peruidet, sed materiam sordēs reformidans, uoluntate in eis logicam sinit. Quæ tamen quoniam similitudine quaptam dialecticam repræsentat, nata inde cōtentio inter philosophos est, philosophiæ ne pars, an instrumentum dialectica sit, an (quod Boëtius existimauit) utrunq;. Verum Platonica ista remota nimis, nimisq; etiam fortassis ardua quibusdam uideri poterit. Itaq; operæ præcium, credo, faciemus, si institutam orationem quasi de fastigio deducamus in planum, hoc est, si ad ea quæ sunt instituti operis propria, descendamus. Prius tamen quàm longius progrediar, respondendum mihi tacitis quorundam cogitationibus uideo: qui quoniam ante hoc tempus partem hanc philosophiæ nunquam attigerim, quærent ex me fortassis, quò tandem magistro usus, dialecticæ me doctorem profiteri audeam. Quibus ego tamen minime ad Epicuri exemplum respondebo: ille enim, ut audio, seipsum tantum sibi in omni disciplina magistrum fuisse iactabat, atq; *αὐτομάτῃς*, hoc est à seipso doctus & esse & haberi uolebat. Ego si de me idem dixerò, profectò mentiar. Doctores enim habui numero plurimos, doctrina eminentissimos, auctoritate celeberrimos. Pictor autem nescio quis interrogatus, quis ei magister artis contigisset, digito populum monstrauit, inde se uidelicet symmetrie, luminum, colorum, linearumq; rationem, inde sensus omnes, uenustatem, elegantiam, argutias, aliæq; id genus hausisse significans. Et ego igitur, si ex me quæritis, qui mihi præceptores in Peripateticorum fuerint scholis, strues uobis monstrare librarías potero, ubi Theophrastos, Alexandros, Themistios, Hammonios, Simplicios, Philoponos, aliosque præterea ex Aristotelis familia numerabitis, quorum nunc in locum (si dijs placet) Burleus, Erueus, Occan, Tisberus, Antisberus, Strodusq; succedunt. Et quidem ego adulescens doctoribus quibusdam, nec ips quidem obscuris philosophiæ dialecticæq; operam dabam, quorum alij græcarum nostrarumq; iuxta ignari literarum, ita omnem Aristotelis librorum puritatem dira quadam morositate illuue fœdabant, ut risum mihi aliquando, interdum etiam stomachum mouerent. Pauci rursus, qui Græca tenebant, quanquam noua quædã nonnullis inaudita, admirabiliaq; proferre uidebantur, nihil tamen omnino afferebant, quod non ego aliquantò antea deprehendissem in ipsi commentarijs, quorum mihi iam tum copia fuit, huius beneficio Laurentij Medicis, cuius totum muneris hoc est, quod scio, quod profiteor. Quocirca cum ne ipsi quidẽ quicquam, nisi (quod dicitur) ex commentario saperent, libenter ego quoq; ad illos adiunxi me duces, quorum trita uestigijs ad usq; lares philosophiæ semita patebat. Sed cum ad ipsam quoq; dominam affectarem uiam, nequaquã postrema fuit cura, etiam eius mihi ancillas & pedissequas conciliandi, quæ liberales à nostris artes appellantur. Earum igitur me scitis ad hanc usq; diem familiaritate intima esse usum, quoniam non inutiles esse audieram, præsertim si præpararent ingenium, non detinerent. Nam si philosophiam non docent, ipsæ mox tamen percipiendæ locum parant, si non perducunt, at certè expediunt: quapropter minime equidem negauerim, harum quoq; beneficio factum, ut ipsis aliquando domine mensis accubuerim, de cuius uidelicet cratera uobis in præsentia propino. Nec tamẽ hæc prima nostra sunt rudimenta iuuenes: nam & in palæstram quandoque disputationis, non sine laude

Ang. Polit.

y descen-

descendimus, & philosophiæ libros nonnullos uel publice uobis (quod scitis) uel priuatim studiosis aliquot hominibus enarrauimus. Denique quid uerbis opus est? spectemur agendo: ut enim oues, quod Stoicus inquit Epictetus, in pascua dimissæ, nequaquā illæ quidem apud pastorem gloriantur, plurimo se pastas gramine, sed lac ei potius, uellus' que præbent: ita philosophus minimè quidem prædicare ipse debet, quantum in studijs defudauerit, sed ipsam suæ doctrinæ frugem proferre in mediū, quod & nobis erit, opinor, faciendū. Quare ades auribus, atque animis Florētina iuuentus, ac ueræ philosophiæ primordia, nō iam de lutosis Barbarorū lacubus, sed de Græcorū Latinorumque nitidis fontibus hauri mecū. Curæ autē nobis erit, ne quid huc afferat, quod nō uel ratione tueri, uel autoritate possimus. Nec uerō aut uerbositate nimia, aut perplexitate orationis, aut quaestionum molibus uestræ mentis acies retundetur. Etenim perspicua breuitas, atque expeditus erit nostræ orationis cursus. Dubitationes autem nec omnes, nec ubique aut interponemus, aut omittemus, sic ut uestra quā comodissimè exerceantur ingenia, non fatigentur. Dixi.

ANGELVS POLITIANVS ANTO.

NIOTTO GENTILI, TT. SANCTAE ANASTASIAE presbytero Cardinali Auriensi s.

ARVV M quidem tuo nomini libellū dedico, sed (ut spero) nec inanem rerum, nec inopem. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera. Titulū Nutricia diximus. Quæ figura & Staius Soteria. Plenior hic enim mihi uisus, & argumentō coherentior, quā qui olim placuerat, Nutrix. Tu uerō electus potissimū, in cuius appareat nomine, non quō rem tantillam tantæ uirtuti fortunæ que conuenire arbitrer, aut hoc esse denique putem, quod tuis erga me meritis debeatur: uerū cū prodire nollet hic in publicum liber sine patrociniō, tuū præcipuè sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atque honestior. Quare suscipe quæso, quicquid hoc est mei foetus, qua me quoque ipsum soles humanitate. Deinceps autem plura melioraque forsitan accipies, modò hunc primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo, quantum tua mihi apud Innocentium pontificem maximum suffragata sit autoritas, cui quidem et ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili parte, scribendo saltem, beneque & sentiendo & eloquendo refertur. Vale.

ANGELVS

531

ANGELI POLITIANI SYLVA, CVI

TITVLVS NVTRICIA.

ARGVMENTVM DE POETICA ET POETIS.

TAT uetus, & nullo lex interitura sub æuo
 Diuorum, atq; hominum concors: incidit in auro
 Scilicet hanc natura parens, dictasse feruntur
 Fatorum consulta Themis, solersq; futuri,
 Nondum Caucaſea pendens de rupe Prometheus,
 Quæ gratos blandæ officio nutricis alumnos

Esse iubet, longumq; pia mercede laborem
 Pensat, & emeritis cumulat compendia curis.
 Hinc Italos Phrygio signauit nomine portus
 Caietæ memor Aeneas: hinc urbe Quirini
 Annua cinctutos nudabant festa Lupercos.
 Hinc pater aſtrigero Dodonidas intulit axi
 Bacchus Agenoreo factururus cornua taurò.
 Hinc iubar Olenium ratibus pelagoq; pauendum
 Exoritur, siquidem Cretæa fertur in Ida
 Capra louem puerum fidis aluisse papillis.
 Aſt ego, cui ſacrum pleno dedit ubere neſtar,
 Non olidî coniunx hirci, non raua ſub antris
 Bellua, non petulans nymphe, non barbara mater,
 Sed dea Pieridum conſors, & conſcia magnæ
 Pallados, humanas anguſta poetica mentes
 Siderei rapiens ſecum in penetralia cœli:
 Quas rogo, quas referam grates, quæ præmia tantæ
 Altrici ſoluiſſe queam, nec fulminis autor,
 Nec thyrfi ſceptriq; potens: quò nam improba ducis
 Mens auidum? quò me pietas temeraria cogis
 Attonitum? quî nam hic animo trepidante tumultus?
 Fallor: an ipſa aptum dominæ præcordia munus
 Parturiunt ultro, uocemq; & uerba canoro
 Concipiunt ſenſim numero, inſibataq; fundunt
 Carmina, nunq; ullis parcarum obnoxia penſis?
 Sic eat. En agedum quâ ſe furor incitat ardens,
 Quâ mens, quâ pietas, quâ ducunt uota ſequamur.
 Intulerat terris nuper, mundoq; recenti
 Cura dei ſanctum hoc animal, quod in æthera ferret
 Sublimes oculos, quod mentis acumine totum
 Naturæ luſtraret opus, cauſasq; latenteis
 Eliceret rerum, & ſummum deprnderet æui
 Artificem, nutu terras, maria, aſtra regentem,
 Quod fretum ratione animi ſubſterneret uni
 Cuncta ſibi, ac uindex pecudum, domitorq; ferarum
 Poſſet ab ignauo ſenium defendere mundo.
 Ne uento ſquallere ſitu ſua regna, neq; agram
 Ang. Polit.

Y 2

Segnitiæ

Segnitie pateretur iners languescere uitam.
 Sed longum tamen obscuris immerfa tenebris
 Gens rudis, atq; inculta uirum, sine more, sine ulla
 Lege, propagabant æuū, passimq; ferino
 Degebant homines ritu, uisq; insita cordi
 Mole obfessa graui, nondū ullos prompserat usus.
 Nil animo, duris agitabant cuncta lacertis.
 Nondum religio miseris (si credere fas est)
 Non pietas, non officium, nec fœdera discors
 Norat amicitia uulgus, discernere nulli
 Promptum erat ambiguo susceptam semine prolem.
 Non thorū insterni genio, non crimina plecti
 Iudicio, nulla in medium consulta referri.
 Non quæri cōmune bonum, sua cōmoda quisq;
 Metiri, sibi quicq; ualere, & uiuere sueti.
 Et nunc ceu prorsus morientem uespere sero
 Ignari fleuere diem, nunc luce renata
 Gaudebant ceu sole alio, uariosq; recursus
 Astrorum, uariam Phœben, sublustis in umbra
 Noctis, & alternas in se redeuntibus annis
 Attoniti stupuere uices. insignia longum
 Spectabant cœli, pulchroq; a lumine mundi
 Pendebant causerum inopes, rationis egentes;
 Donec ab ætherio genitor pertæsus Olympo
 Socordes animos, longo marcentia somno
 Pectora, te nostræ diuina poetica menti
 Aurigam, dominamq; dedit. tu flectere habenas
 Colla reluctantum, tu lentis addere calcar,
 Tu formare rudes, tu prima extundere duro
 Abstrusam cordi scintillam, prima fouere
 Ausa Prometheæ cœlestia semina flammæ.
 Nam simul ac pulchro moderatrix unica rerum
 Suffulta eloquio dulcem sapientia cantum
 Protulit, & refugas tantum sonus attingit aures,
 Concurrere ferum uulgus, numerosq;, modosq;
 Vocis & arcanas mirati in carmine leges
 Densi humeris, arrecti animis immota tenebant
 Ora cateruatim, donec didicere, quid usus
 Discrepet à recto, qui fons, aut limes honesti
 Qui' ue fide cultus, quid ius æquabile, quid mos,
 Quid poscat decor, & ratio, quæ cōmoda uitæ
 Concilient inter se homines, quæ fœdera rebus,
 Quantum inconsultas ultra solertia uitres
 Emineat, quæ dein pietas præstanda parenti,
 Aut patriæ, quantum iuncti sibi sanguinis ordo
 Vindicet, alternum quæ copula seruet amorem.
 Quod gerat imperium fractura Cupidinis arcus,
 Atq; iras domitura truces, uis prouida ueri,

Vis animæ, celsa quæ sic speculatur ab arcæ,
 Ut uel in altrigeti semet præcordia mundi
 Insinuet, magniq; irrumpat claustra tonantis.
 Agnorant se quisq; feri, pudibundaq; longum
 Ora, oculos, taciti inter se, immoti q; tenebant.
 Mox cunctos pariter morum, uitæq; prioris
 Pertæsum: ritusq; ausi damnare ferarum,
 Protinus exeruere hominem. tum barbara primum
 Lingua novos subiit cultus, arcanaq; senfa
 Mandauere notis, multa q; tuenda uirum ui
 Mœnia succinctus populis descripsit arator.
 Tum licitum, uetitumq; inter discrimina ferre,
 Et pretium laudi, & noxæ meditantia pœnam
 Vindicibus cœptum tabulis incidere iura.
 Mox & dictus Hymen, & desultoria certis
 Legibus est adstricta Venus, sic pignora quisq;
 Affectusq; habuere suos, belli q; togæq;
 Innumeras cōmenti artes, etiam æthera curis
 Substrauere auidis, etiam famulantibus altum
 Inseruere apicem stellis, animoq; rotatos
 Percurrere globos mundi, & sacra templa per orbem
 Plurima lustrato posuerunt deniq; cœlo.
 Sic species terris, uitæ sua forma, suusq;
 Dijs honor, ipsa sibi tandem sic reddita mens est.
 An uerò ille ferox, ille implacatus, & audax
 Viribus, ille graui prosternens cuncta lacerto,
 Trux uitæ, præceps animæ, submitteret æquo
 Colla iugo, aut duris pareret sponse lupatis,
 Ni prius indocilem sensum facundia uictrix
 Vimq; reluctantem irarum, flatusq; rebelles
 Carmine mollisset blando, pronisq; sequentem
 Auribus, ad pulchri speciem duxisset honesti
 Quippe etiam stantes dulci leo carmine captus
 Submittit ceruice iubas, roseamq; dracones
 Erecti tendunt cristam, & sua sibila ponunt.
 Ille quoq; umbrarum custos, ille horror Auerni
 Cerberus, audita Getici testudine uatis,
 Latratum posuit triplicem, tria sustulit hiscens
 Ora, nouo stupidus cantu, qui flexerat atram
 Tisiphonen, sæuo lacrymas conciuerat Orco.
 Ipsum fama louem, cum iam Cyclopea magna
 Tela manu quatit insurgens, tonitruq; coruscat
 Horrifono, & cæcis miscet caua nubila flammis:
 Ut tamen increpuit neruis, & pectine pulcher
 Delius, alternumq; piæ cecinere sorores,
 Placari, totumq; sua diffundere myndum
 Lætitia, & subito cœlum instaurare sereno.
 Nunc agè, qui tanto facer hic furor incitet œstro
 Ang. Polit.

Corda uirum, quàm multiplices ferat Enthea partus
 Mens alta, cognata polo, qui præmia doctæ
 Frontis Apollineas ausi sibi nectere lauros,
 Inclyta perpetuis mandarunt nomina seclis,
 Expediam, faueat pulchro nunc musa labori.
 Musa quies hominum, diuùmque æterna uoluptas.
 Iuppiter (ut perhibent) liquidi per & ignea mundi
 Tempora, per & stellis radiantibus æthera fixum,
 Aurarumque animas, sola terræ, & cærulea ponti
 Dissitus, errantes citharæ uice temperat orbis,
 Ac rapidum imparibus cursum rotat interuallis.
 Quem rara pars tamen, & cettum confine diremit.
 Hinc nostro maior captu sonus exit, acutas
 Compensans grauib. septem in discrimina uoces,
 Stellantesque globos, sua quæque innoxia Siren
 Possidet, ambrosio mulcens pia numina cantu.
 Nec tamen in nullis hominum simulacra refulgent
 Mentibus, arcanam cœli testantia musam,
 Permixturemque Iouem. nam ceu tralucet imago
 Sideris in speculum, ceu puro condita uitro
 Solis inardescit radio uis limpida fontis,
 Sic nitidos uatum defæcatosque sonori
 Informant, flammantque animos modulamina cœli.
 Is rapit euantem feruor, fluctuque furoris
 Mens prior it pessum, tum clausus inæstuat alto
 Corde deus, toto lymphatos pectore sensus
 Exstimulans, sociumque hominem indignatus, ad imas
 Cunctantem absterret latebras, uacua ipse potitus
 Sede, per obsessos semet tandem egerit artus,
 Inque suos humana ciet præcordia cantus.
 Non illos cygnæa Mele, non Dædala chordis
 Apta fides, non quæ duplici geniale resultant
 Naula citata manu, non uincat dulcior ille
 Flatus inæquales digitis pulsantibus implens
 Compresso de folle tubas, pius æmula contra
 Iubila cui referunt chorus, alternisque lacessunt.
 Agnoscas properè numen, suspirat anhelò
 Grandior ore sonus, quantusque impleuerit antrum
 Phœbados, aut rupem Euboicam, nec Martius illum
 Terrificum clangens rauca canor æris obumbret,
 Nec tonitrus louis, aut petulantibus incita flabris
 Ossæo pinera iugo, Nil ueruentis
 Exfurdans uicina fragor, mirantur & ipsi
 Sæpe (quis hoc credat?) quæ nuper cumque receptio
 Numine, legitimi cecinere oracula uates,
 Caligatque animus uisis, nec uindice lingua
 Defendunt sua dicta sibi, postquam ille quieuit
 Spiritus, & pressi tacuit sacer impetus oris.

Ipsaque

Ipsaꝑ Niliacis longum mandata papyris
 Carmina Phœbæos uideas afflare furores,
 Et cœli spirare fidem, quin sancta legentem
 Concutiunt parili turbam contagia motu,
 Deꝑ alijs alios, idem proseminat ardor
 Pectoris instinctu uates: ceu ferreus olim
 Anulus arcana quem ui Magnesia cautes
 Suitulerit, longam nexu pendente catenam
 Implicat, & cæcis inter se conferit hamis.
 Inde sacros Musarum amnes, Heliconia Tempē
 Multifoni celebrant numeroso gutture cyni,
 Prima tamen dubias fuderunt carmina sortes.
 Quippe etiam ante Iouem sagis instincta resoluit
 Ora sonis Nereus, Nereus quem prisca marinum
 Dictat fama senem, tuꝑ ò consûlte Prometheus,
 Qui tenuem liquidis ignem furatus ab astris
 Mirantem frustra Satyrum, captumꝑ decoro
 Lumine, ne flammæ daret oscula blanda, monebas:
 Mox quoꝑ Phocaico uerum mugiuuit ab antro
 Alma Themis, qua rupe pares utrinꝑ uolatus
 Armigeræ posuere Iouis, tum Iuppiter ipse
 Fatidico mouit cantu Dodonida quercum;
 Præsciaꝑ in Libycis concussit cornua lucis,
 Moxꝑ Lycaonias Pan carmine terruit umbras.
 Carmen Apollinei tripodes, laurusꝑ locuta,
 Quæꝑ coronatum sonuere Philesia Branchum;
 Pastorem Branchum, tribuit cui gratus amorum
 Sortilegas uoces admissus ad oscula Pæan.
 Et sua per carmen ducibus responsa Latinis
 Noctiuagus cecinit calcato uellere Faunus.
 Vos quoꝑ per carmen triplices oracula Parcæ
 Vestra datis, quin & ueteres prompsere Sibyllæ
 Carmen, Amalthea, & fati Marpesia diues,
 Herophîleꝑ Idæa genus, prædoctaꝑ Sabbe,
 Demoꝑ, Phygoꝑ, & uerignara Phaennis,
 Et Carmenta parens, & Manto, & Pythia longos
 Phemonoe commenta pedes, & filia Glauci
 Deiphobe, nimium uiuax, & Marcia fratrum
 Nomina, lymphatusꝑ Bacis, subterꝑ triones
 Natus Hyperboreos Ollen, inꝑ Athide terra
 Clarus honore Lichas, Dodoniadesꝑ columbæ:
 Nam quid ego innumeras uariantem Prothea formas,
 Sed dubio risus uultu, lachrymasꝑ perosum?
 Quid' ue loquar te Glauce senex: plenumꝑ parente
 Idmona, fulminei prostratum dentibus apri?
 Ampycidemꝑ pium, Libycis quem fudit arenis
 Vipera fatifero fauces accensa ueneno.
 Quid te, cui uolucrum linguæ patuere Melampus?

Quid, cui post uisos nudatae Pallados artus
 Cernere nil licitum? quid quem impia prodidit uxor,
 Hosticaque hausit humus? quique alto in melle necatum
 Restituit luci, quo nuper uixerat anguis
 Gramine Minoum Dictæo carcere Glaucum,
 Aut qui mille rates peritura ad Pergama duxit
 Thestoriden, aut qui magica fera murmura lingua
 Ingeminans, liquido deduxit ab æthere fulmen
 In caput ipse suum, propugnarique bidental
 Iussit, Achæmeniam seruantia busta tiaram?
 An memorem Solymos prælustria nomina uates:
 Psallentemque deo regem, qui turbine funde
 Icta Philistæo secuit puer ora giganti.
 Teque Palæstini laqueantem culmina templi
 Mentis, opumque potens Solomon, nec odora tacentem
 Oscula sollicito languentis amore puellæ?
 Pars hymnos fudere deo. sic maximus ille
 Nondum clara sacris radiatus tempora Moses
 Ignibus, ut rubras sicco pede transiit undas,
 Demerso insignem cecinit Pharaone triumphum.
 Tuque puer modo dicte mihi Iessæ uicissim
 Dulcia terribili mutans psalteria bello,
 Voce deum placas, ut quos Babylone rebeli
 Lambit in horrifonis non noxia flamma caminis:
 Quosque alios ueteris gens seruantissima ritus,
 Retorsum Iudæa legit: sed enim æthera magnum,
 Custodesque alijs genios (ita iusserat error
 Publicus) innumerosque lares, functosque sepulcris
 Mille deos, uariisque animatum partibus orbem,
 Heu frustra coluere prius, ueniamque rogantes,
 Qualiacunque suo placabant numina cantu.
 Mox chaos & teneri prima incunabula mundi,
 Et diuini genus, atque hominum, & Titania secla
 Non humili dixere tuba, quoque edita partu
 Gramina, frondiferumque nemus, gentesque ferarum,
 Quid ue parens natura agitet, quos ue aurea ducant
 Astra choros, ut se fraternis Delia flammis
 Induat, & radijs eadem mox depleat haustis.
 Quæ cœlo portenta uolent, quem ue ille tumultum
 Misceat, aut quantis uarietur ab ignibus aer,
 Quo saliat quassante solum, qui torqueat error
 Oceani refluas undas, molemque natantem.
 Inde sacrosanctas modulati carmine leges,
 Multifonum fecere Nomon, nec uulnera tantum
 Sæua, sed & cæcos vincebant carmine morbos
 Sacrifici quondam nec dijs ignara poetæ
 Nomina. Quin magicas arcano murmure linguas
 In uarios duxere modos: nec fabula mendax

Parthasio

Parthasio lapides mouisse Amphiona plectro,
 Orpheos atq; lyram curua de ualle secutas
 In caput isse retrò liquido pede fluminis undas,
 Cumq; suis spelæa feris, cum rupibus ipsis
 Dulcia Pierias properasse ad carmina fagos.
 Quæq; auis applauso libraret in aere pinnas,
 Penè intercepto uix se tenuisse uolatu.
 Illius argutis etiam patuere querelis
 Tartara, terrificis illum uillosa colubris
 Tergemini stupuere canis latrantia monstra.
 Tum primum & lacrymas inuita per ora cadentes
 Eumenidum, Stygij coniunx mirata tyranni
 Indulxit uati Eurydicen, sed muneris usum
 Perdidit, heu duræ nimia inclementia legis.
 At iuuenem postq; Thressarum iniuria matrum
 Frustra suaue melos, frustra pia uerba mouentem,
 Disperlit totis lacerum furialiter agris,
 Cum lyra diuulsum caput à ceruice cruenta
 Heu medium ueheret resonans lugubre per Hebrum,
 Reliquias animæ iam deficientis amatam
 Mouit in Eurydicen, tamen illam frigidus unam
 Spiritus, illam unam moriens quoq; lingua uocabat.
 Lesboum stupuit uulgus, cum flere natantes
 Sponte fides, atq; os domini uectare cruentum
 Vidit, & heu lassis uelut aspirare querelis.
 Improbis hanc stultè chelyn affectare Neanthus
 Ausus, Apollinea pendentem substulit æde.
 Quem tamen indocto ferientem pollice chordas
 Vindice discerpit rictu nocturna canum uis,
 Illa recepta polo, ceu quondam saxa nemusq;
 Sic nunc stelliferis agit aurea cornibus astra.
 Quin & Pellæi quondam præsaga triumphi
 Delicuit sudore sacro Libethris imago.
 Tantus honor Getico fuit & post funera uati.
 At tu, qui merito dulcem cratera magistro
 Obtuleras, uolucris penetrans in secula fama,
 Cantando trahis elysios Musæ minores.
 Contrà autē indocilem nimis execratur alumnum,
 Immemoremq; Linus uocat, ingratumq; laborum
 Amphitryoniaden, qui quondam triste perosus
 Doctoris magni imperium, ueneranda rebelli
 Contudit ora lyra, & clamantem plurima frustra,
 Tendentemq; manus, obtestantemq; peremit,
 Heu non ista piæ meritum sibi præmia linguae.
 Iam Methymnæum uatem delphine reuectum,
 Iam Tamyram cantu doctas anteire sorores
 Fretum, mox citharæ damnatum, & luminis orbem
 Quis nescit? princeps idem (ni uana uetustas)

Ad

Ad faciles uenerem illicitam conuertit ephēbos,
 Insignemq; sacro tulerat certamine palmam
 Tertius: hoc etenim Cīrhaeus honore Phīlammon
 Claruit antē pater: sed Cres prāuenerat ambos
 Chrysothemis: nam Demodoci uiuacior æuo
 Fama Meletæis gaudet iuuenescere chartis,
 Et tua Neritias inuito pectine mensas
 Qui celebras, etenim ut stellas fugere undiq; cœlo,
 Aurea cū radios Hyperionis exeruit fax,
 Certimus, & tenuem uelut euanescere lunam:
 Sic ueterum illustres flagranti obscurat honores
 Lampade Mēonides: unum quem diā canentem
 Facta uirūm, & sœuas æquantem pectine pugnas,
 Obstupuit, prorsusq; parē confessus Apollo est.
 Proximus huic autem, uel (ni ueneranda senectus
 Obstiterit) fortasse prior, canit arma uirūmq;
 Vergilius, cui rure sacro, cui gramine pastor
 Ascræus, Sīculusq; simul cessere uolentes:
 Quem non tabifico mordax attingere liuor
 Dente queat, liuor tandem & sandalion ausus
 Carpere, cū dominam asseruit sua forma Dionem.
 Excipiunt gemini procul hos, longeq; sequuntur
 Qui septem Cadmæa uocent ad mœnia reges.
 Hunc Phœbea Claros, Cumæa Neapolis illum
 Protulit, hic elegis etiam tua funera Lyde
 Flet pius, herois ille audax uersibus effert
 Magnanimum quoq; Peliden, hic deniq; magni
 Instar habet populi pendentem ad uerba Platonem,
 Ille etiam syluis partum sibi prædicat aurum.
 Ecce alij primo tentatum remige pontum,
 Palladiamq; ratem, tabulasq; dedere loquaces.
 Quorum Threicio personam primus ab Orpheo
 Acepit genitus Miscelli gente salubri:
 Alter Alexandri Nilotidas abnegat arces
 Exosus natale solum, tumidamq; Colosso
 Solis, & irriguam pluuiæ Rhodon expetit auro.
 Huius in Ausonio uestigia puluere Varro
 Ponē legit linguæ hāud opulens, ut bārbara Narbo
 Vt quem paruus Atax Latīæ transcripserat urbi.
 Atq; idem imparibus proprios exponit amores,
 Leucadiamq; suam numeris, succedere magno
 Aruncæ quondam frustra conatus alumno,
 Nam te Flacce sinu sulcantem cæcula pleno
 Heu iuuenem cursu excussit mors sēua, priusquā
 Aesonides Pagasas, patriamq; reuectus Iolcon.
 At tibi Dædaleos monitus Heliconie uates
 Qui sequeris, neq; uentosis in nubibus alas
 Expandis, neq; serpis humi, sed præpete lapsu

Ceu

Ceu medium confine teris, quo carmine dignas
 Addiderim tandem, quo'ue ore aut pectore laudes
 Scilicet huic patrijs pecudes in uallibus olim
 Seruant, cunctæ sese indulgere uidendas
 Aonides, laurumq; uiro, uocemq; dedere,
 Qua superum caneret stirpem, præceptaq; morum,
 Descriptosq; dies operum, clypeumq; tremendi
 Herculis, & ueteres diuum genus Heroïnas.
 Ergo & Chalcidico uatum certamine quondam
 Rettulit auritum tripoda, & (si uera minores
 Audimus) cantu magnum quoq; uicit Homerum.
 Moxq; dolo extinctum, mersumq; ad littora tristis
 Delphinum uexere chorus, nec defuit index
 Turba canum, medioq; darent qui corpora fontum
 Mersa mari, & meritam placarent mortibus umbram.
 Ossaq; fatali tellus Minyæa sepulcro
 Nunc habet, annosæ conspectu inuenta uolucris,
 Nec quæ magnanimum nodosæ robore clauæ
 Instruit Alciden, nullum nomenq; decusq;
 Conciliat sterili Pisandria musa Camiro.
 Nec qui bis senos iterum memorare labores
 Audet, & à primo uatum figmenta priorum.
 Vsq; chaos repetit, non saltem laudibus æquet
 Ascræum, Clariumq; senes, neq; Chalcis alumnum
 Euphoriona tacet, uario qui personat ore
 Mopsopiam, neq; Tyrtæi Lacedæmona cantu
 Victricem se ferre pudet, licet impare gressu
 Tenderet: adde nouis mutantem corpora formis
 Parthenium, pictiq; notantem lumina mundi
 (Namq; hoc præcipue se carmine iactat) Aratum,
 Cui cor ab intonsi fax ore accensa Philini
 Vrebat miserum, quem terra Cilissa recepit,
 Et portentoso celebrem dedit esse sepulcro.
 Nec te quem Colophon tulerit Nicandre, tacebo
 Præonijs celebrem studijs, qui nigra uenena
 Prodis, & emissas serpentum fauce saluas,
 Tum medicam subiungis opem, prædicere finem
 Morborum, & tacitas gnarus deprendere causas:
 Atq; idem pia rura sonas, dulcissima miscens
 Austerio figmenta operi. sed lustra ferarum
 Scrutatur, captat uolucres, prolemq; natantum,
 Mox dat habere pio gratissimus Antonino
 Oppianus, docti prædiues honore laboris.
 Pingit & exiguis totum Dionysius orbem
 Terrarum in tabulis: sed non & prælia Bacchi
 Nonnus in exigua potuit contexere tela.
 Battia des Hecalen sonat, & Marathoniam gesta
 Cellior assueto, causasq; ætate latentes

Prodit

Prodit, & undeno molles pede cantat amores,
 Et nunc ingratum tenebrosus deuouet Ibin.
 Nunc superos celebrat, nunc tristibus ardet iambis,
 Nunc humili premitur socco, nunc ille cothurno
 Altior assurgit, centumq; poemata pangens
 Dissipat in uarios Heliconia flumina riuos:
 Sed Tyberim dominum rerum, mundi q; potentem
 Ambigitur, rigui ne tener Sulmonis alumnus
 Nobiliter magis, an uero tibi Roma pudori
 Sit potius, Getica sic semipultus arena,
 Proh dolor, exul, inops, nimium quia forsitan amico
 Lumine Casarea spectauerit ora puellæ.
 Ille nouas primo facies transformat ab euo:
 Ille cupidineas uersu canit impare flammæ:
 Inuoluitq; nouum dubijs ambagibus Ibin:
 Vel dat amatricum dictatas ore tabellas:
 Vel miser exilium cyncro gutture deflet:
 Temporaq; & causas Romani digerit anni,
 Vel memorat pisces, & adhuc ignara Latinis
 Nomina, uel celo labentia computat astra,
 Et replet astrictas diuerso epigrammate chartas,
 Consultum quoq; Syrma trahit, suspendit & unca
 Nare malos (quorum hunc omnia plena) poetas,
 Indulgens tamen usq; sibi: nam præditus acri
 Nimirum ingenio, faciem putat esse decoram
 Carminis, inspersus maculet quam deniq; nauus.
 Iam senior triplici uates qui corde superbit
 Mæonides Italis (ni fallunt uisa) secundus
 Bella horrenda tonat, Romanorumq; triumphos,
 Intq; uicem nexos per carmina digerit annos,
 Arte rudis, sed mente potens, parcissimus oris,
 Pauper opum, fidens animi, morumq; probatus,
 Contentusq; suo, nec bello ignatus, & armis.
 Quem Rudijs ortum rigidi quæstura Catonis
 Ad septem geminas iuuenem deduxerat arces.
 Mox comes armorum Fului, qui sanguine partas
 Scilicet haud dubitat Latijs sacrare camœnis
 Extrinjas, dedit Aetolis hostilia campis
 Corpora multa neci, longè gratissimus idem
 Scipio magnè tibi, & Calabris uicinus in hortis
 Virtute emeritis, cuius gentile sepulcrum
 Mox tenuit, nullo patiens sua funera fletu
 Produci, latusq; uirum uolitare per ora.
 Præterea tragico boat ampullosus hiatu.
 Comica lasciuo prœscenia laxat iambos.
 Exponit Satyros, Latioq; Euhemeron infert.
 Et modò reprensi deflorans carmina Næui,
 Carmina, quæ quondam Fauni, uatesq; canebant:

Mox

Mox gemet ipse suo natus in littore conchas
 Præcultum purgare fimo, & sibi ferre Maronem.
 Sed quanquā in primis docto Verona Catullo
 Gaudet, uulnificos elegis qui miscet iambos,
 Et sub adoptiuum redigit te Clodia nomen:
 Parturit & fortem forti quoque carmine Achillem,
 Atque urbis proceres multo sale defricat audax,
 Cæsareæque notas, & inurit stigmata fronti:
 Nonnihil Aemilium tamen hæc quoque iactat alumnum
 Textentem tenui Macrum subtegmina filo:
 Dum uolucres numeris, dum gramina pingit & angues.
 Nec qui philtia bibit, nimioque insanus amore,
 Mox ferro incubuit, sic mentem amiserat omnem,
 Ut non sublimi caneret Lucretius ore
 Arcanas mundi causas, elementaque rerum
 Doctus, & Arpino tamen exploratus ab ungui.
 Scilicet & ueteres naturam pandere Graij
 Carmine tentarunt celebri, ceu maximus ille
 Aërissonas pedibus qui quondam inductus Amyclas
 Infiluit Siculi rapidum cratera camini:
 Et cui de uocum tenebris cognomina flenti
 Addita, quosque alios studio sapientia dulci
 Implicuit, cecinitque diu memoranda uetustas.
 Emicat Hesperio trifidum ceu fulmen ab orbe,
 Qui uix puber adhuc, rudibusque tenerrimus annis
 Harmonios iterat currus, auroque repensum
 Hectora, tartareasque domos, dirumque Neronem.
 Orpheaque & merita peragit præconia Pollæ.
 Lasciuuitque iocis, ac torrens uoce soluta
 Dulichias æquare niues, & fulmina tendit,
 Quanta pericleo lepor intorquebat ab ore:
 Mox tonat ardenti Pharsalica prælia cantu,
 Aegyptique nefas, primo uix flore genarum
 Conspicuis, toruo quem protinus ore secundum
 Respexit, captae uix ausus fidere palmæ
 Vergilius, sed iniqua bonis Rhamnusia tantis
 Heu decus hoc orbi inuidit, ne uindice ferro
 Affereret miseras incesto à principe terras:
 Tu felix tamen, ô iuuenis (nam conscia poenam
 Corda leuant) felix inquam, licet ille cruentum
 Rugiat, & truncas desiccet sanguine uenas
 Fronte minax, diraque instinctus uerbere matris,
 Maeste animo, non te ô uates Parnasside lauru
 Nequicque deus, & cithara dignatus honora est.
 Post hunc Sidoniæ damnat periuria gentis
 Emeritosque foro, musis tandem adserit annos
 Sillius, Ausonio qui quondam fulgidus ostro
 Expulit horribilem, uitaque aulaque tyrannum.

Ang. Polit.

z Ipse .

Ipse obiit plenusq; æui, natoq; superstes
 Aspera congenito fixus uestigia clauo.
 An taceam Bassum grauido tua dona ferentem
 Vespasiane sinu? & fantem Sicula arma Seuerum?
 Aut te Sidonias repetentem Pontice Thebas?
 Aut Pelusiaci missum de plebe Canopi
 Pulchra suum quem nunc Florentia iactat alumnum,
 Gaudentem Stygio dominam iunxisse marito,
 Magnanimiq; uagos ducis ostentare labores?
 Aut te Niliaca relegendem sidera cura
 Bis uates Manli, & Babyloniam signa sequentem?
 Quosq; sibi æquiuos puro uocalior ore,
 Nequa laboranti incumbant obliquia famæ,
 Naso refert, queruli tangens confinia Ponti:
 Et qui Smyrnæis poterat contendere plectris
 Valgius, ut tersi memorat pia musa Tibulli?
 Musa sibi primos quæ iure adsciscat honores
 Imparibus numeris, ni blanda Propertius ora
 Soluat, & ambiguam faciat certamine palmam.
 Plania materiam teneri dar, & Hostia cantus
 Nomine supposito, ceu Galli mimæ Cithæris
 Personam falsæ lasciua Lycoridos adfert
 In scenam, & docto clausam se iactat amanti,
 Dum miser ipse suo fodiat præcordia ferro.
 At non exigui tenuis quoq; pagina Calui
 Dissimulat pulchram, sed acerbo funere raptam
 Quintiliam, nec Cous ad hæc non sacra Philetæ,
 Quanc; est æger, adest: quanc; uestigia lento
 Fulta grauat plumbo, nec qui sine amore, iocisq;
 Iucundum nil esse putat, quid rustica dicam
 Iubila pastorum syluis meditata sub altis?
 Ut patrias Moschus non inficietur auenas:
 Externasq; Bion, ut opaca Tityron umbra
 Prouocet Ausonio Calpurni fistula cantus?
 Aërios procul in tractus, & nubila supra
 Pindarus it Diræus olor, cui nectare blandæ
 Os tenerum libastis apes, dum fessa leuaret
 Membra quiete puer mollem spirantia somnum.
 Sed Tanagra suo mox iure poetria risit,
 Irrita qui toto sereret figmenta canistro.
 Tum certare auso palmam intercepit opimam
 Aeolijs prælata modis, atq; illice forma.
 Ille Agatoclea subnissus uoce coronas
 Dixit Olympiacas, & qua uictoribus Isthmos
 Fronde comam, Delphiq; tegant, Nemeæq; Tesqua
 Lunigeram mentita feram, tum numina diuum
 Virtutesq;, uirosq; undanti pectore torrens
 Prouexit, sparsitq; pios ad funera queitus.
 Frugibus hunc, libisq; uirum Cithæus ab ara

Phœbus

Phoebus, & accubitu mensæ dignatus honore est:
 Panæq; pastores solis uidere sub antris
 Pindarico tacitas mulcentem carmine sylvas.
 Inde senem pueri gremio ceruice reposita
 Infusum, & dulci laxantem corda sopore,
 Protinus ad maneis, & odoro germine pictum
 Elysium tacita rapuit Proserpina dextra.
 Quinetiam hostiles longo post tempore flammæ,
 Quæ septemgeminas populabant undiq; Thebas,
 Expauere domum tanti tamen urere uatis,
 Et sua posteritas medios quoq; tuta per enses
 Sensit inexhausta cinerem iuuenescere fama.
 Non ego te longo præsignis Anacreonæ uo
 Transierim bicolore caput redimite racemo:
 Cui citharæ cordi, cui nigri pocula Bacchi
 Semper, & ancipiti stimulans Amathusia cura:
 Nam modò Threiciæ crinem miraris ephēbi,
 Nunc Samium celebras (iubet Adrastea) Bathyllum.
 Nunc teneram Eurypylum, tenerumq; Megisthea laudas:
 Tandem acino passæ cadis interceptus ab iuæ.
 Ipse Lyci nigros oculos, nigrumq; capillum,
 Quamq; uides digito natiuam inolescere gemmam,
 Exactosq; canis pugnax Alcææ tyrannos,
 Aeolium docto pertentans barbyton auro,
 Arma sed Attææ tua fles suspensa Minervæ.
 Sustinet heroi ualida testudine pondus
 Carminis, & damnans Helenen, laudansq; uicissim
 Amittit, recipitq; oculos tuos Imera ciuis
 Stesichorus, quem trux Phalaris ueneratus & hostem est:
 Cuius & in labris sedit puerilibus olim
 Daulias, & uestrum musæ cantauit alumnum.
 Sed uocat ad lacrymas Cei pia Nania uatis,
 Vnum Mnemosyne quondam, præq; omnibus unum
 Quem coluit, sæuæ quem subtraxere ruinæ
 Ledaï iuuenes, uacuam cui tristis ad arcam
 Gratia flet laniata comas, nudata lacertos:
 Quiq; sui uindex fuit & post fata sepulcri.
 Ipsi etiam patria pressi breuitate Lacones
 Ascitum largo tamen ore Alcmana recensent:
 Quem tulit auriferos ostentans Lydia fontes:
 Nunc gemit heu tinea artus, & tabe peresum:
 At te cui numeros dictat dea Suada canoros
 Ibyce, quiq; marem tantum meditaris amorem
 Nec superi, nec auis pygmea reliquit inultum,
 Et nunc Rheginis tua sedibus ossa quiescunt.
 Nec uulgare canit dulcis ab Iulide Siren
 Bacchylides: sed enim lyricis iam nona poetis
 Aeolis accedit Sappho, quæ flumina propter
 Ang. Polit.

Pierias legit ungue rofas, unde implicet audax
 Serta Cupido sibi, niueam quæ pectine blando
 Cyrinnem, Megaramque simul, cumque Atthide pulchram
 Cantat Anaëtorien, & crinigeram Telefippen.
 Et te conspicuum recidiuo flore iuuentæ
 Miratur reuocatque Phaon, seu munera uectæ
 Puppe tua Veneris, seu sic facit herba potentem:
 Sed tandem Ambracias temeraria saltat in undas.
 Quæ toties Gorgo, toties incesserat atrox
 Famosam Andromeden, patriaque libidine turpem.
 Non illi Praxilla suos, prædoctaque Nossis
 Contulerint, Myrtisque modos, non dulcis Agacles
 Non Anyte, non quæ uersus Erinna trecentos
 Castalio ceu melle rigat, non candida Myro,
 Nec Telefilla ferox, non quæ canit Aegida sæuæ
 Pallados effusum crinem uittata Corinna.
 Illam etiam decimo cunctæ acceperere sedili
 Pierides, sertumque nouem de floribus auro
 Contextum nitidis lætæ imposuere capillis.
 Hinc Venusina fauos dulci iucunda susurro
 Carpsit apes, sed acu ferit irritata cruento.
 Hæc eadem rigidis Auruncæ in uepribus errans,
 Quas Persi manus, & bilem succensus Aquinas
 Mox legere sibi: neque enim his metuendus iambo
 Certet Echidnæo, licet a crem effusus in iram
 Ore Lycambiadas rabioso occiderit ambas
 Archilochus, medio licet illum in Marte peremptum
 Vindicet, & nigro sit Pythia dura Calondæ.
 Nec ferus Hipponax, atro qui felle cruentus
 Bupalon & stratum morfu laniauit Athenin.
 Nec Batiæ, spinisque Bibaculus asper acutis.
 Multi Bacche tuo proculcauere cothurno
 Fortunas regum ambiguas, & sceptræ tyrannis
 Extorsere feris, totumque tremore, metuque
 Horribiles, totum luctu oppleuere theatrum.
 Pluraque Palladiæ quondam impendistis Athenæ,
 Dum scena Oedipoden, pauidumque agitat Orestem,
 Atreæque, & medica percussum Telephon hasta,
 Oenidæque facem, furisque Alcæonæna pulsum,
 Quosque alios olidum cantor produxit ob hircum,
 Quam cum barbarico Marathonis sanguine tellus
 Incaluit, multoque obstructæ funere Xerxen
 Thermopylæ tarda refugum uidere carina.
 Autorem perhibent Thespian, quem iusta Solonis
 Cura cothurnatis iussit descendere plaustis.
 Tres porro insignem sibi defendere coronam,
 Aeschylus aeris casu testudinis ictus,
 Quemque senem meritis rapuerunt gaudia palmæ.

Quemque

Quemq; tegit rabidis lacerum pia Pella molossis.
 Inuasere locum plias septena secundum.
 Quippe alios, quos nec centum sit dicere linguis,
 Fortunæ nunc quemq; suæ famæq; relinquam,
 Ni Latium Varius tamen obiectare Thyesten
 Ambiat, atq; suum iactet mihi Corduba uatem.
 Cuius ad Herculeum tremefacta orchestra furorē est.
 Ecce & grandiloquo semet quoq; suggerit ore
 Accius, & magna conturbat uoce canentem
 Pacuius, nitidumq; ostentat musa Secundum.
 Adde & mordaci quatientes pulpita risu
 Eupolin, in medium quem mendax fabula pontum
 Cliniadæ manibus puppi deturbat ab alta.
 Quiq; leues nebulas Attæ effuderat urbi
 Salsus Aristophanes, compotoremq; Cratinum.
 Adde novos etiam soccos, exempla; morum,
 Et uariæ specimen uitæ. iam grata Menandro
 Posteritas, ipsoq; uolente Philemone palmam
 Restituit, longe sequitur quem plurima turba
 Haud nostro referenda sono, sed pagina docti
 Reddit Athenæi tamen, insinuatq; futuris.
 Claudicat hinc Latium, uixq; ipsam attingimus umbram
 Cecropiæ laudis. grauitas Romana repugnat
 Scilicet: & quamuis ueterum sit multus in ore
 Cæcilius, quamuis iucundi scripta Terenti
 Scipio dissimulet, quamuis Plautina camœnis
 Lingua opicis placeat, scenam tamen ipsa suorum
 Aeneadum fugit alma Venus, tantumq; rogatis
 Interdum Afrani grato se indulget honore.
 Hos tamen, atq; alios Volcatius ordine sistit
 Sedigitus. mimos sed enim scripsere proteruos,
 Implicitusq; Sophron, risuq; Philistio tandem
 Perditus, hinc Laberi lasciuia, multa; Publi
 Claruit Ausonio sententia dicta theatro.
 Pars quoq; Sotadicos ceu prostituere cinædos:
 Pars tenues sparsere sales epigrammate multo,
 Sed Latio celebres, quem milit Iberia Marcum,
 Romuleumq; suis exornans fascibus annum
 Ausonius. mitto Hortensi, doctiq; Catonis,
 Qui solus legit quondam, fecitq; poetas.
 Mitto & Cornifici lusus, Ticideq; Perillam,
 Et Cinnam obscurum, teq; ore proteruior Anser:
 Pammetron hic cecinit, Sillos dedit ille licentes.
 Ille Menippeæ ioca miscellanea peræ
 Inferlit, Satyros alius nudauit agrestes:
 Et patuere nouæ per mille poemata curæ.
 Quas ego, si Pylia duplicentur tempora uitæ
 Iam mihi, si cunctas nostra in præcordia uoces

Ang. Polit.

z 3

Fama

Fama ferat, rigidoq; sonent hæc pectora ferro,
 Non amplecti ausim numero, non ore profari
 Eualeam, tantæ ue situm indagare senectæ.
 Nec tamen aligerum fraudarim hoc munere Dantem
 Per Styga, per stellas, mediq; per ardua montis
 Pulchra Beatricis sub uirginis ora uolantem.
 Quiq; Cupidineum repetit Pettarcha triumphum:
 Et qui bis quinis centum argumenta diebus
 Pingit, & obscuri qui semina monstrat amoris:
 Vnde tibi immensæ ueniunt præconia laudis
 Ingenijs, opibusq; potens Florentia mater.
 Tu uerò æternam per per aui uestigia Cosmi,
 Perq; patris (quis enim pietate insignior illo?)
 Ad famam eluctans, cuius securus ad umbram
 Fulmina bellorum ridens procul aspicit Arnus,
 Mætoniæ caput, ô Laurens, quem plena senatu
 Curia, quemq; graui populus stupet ore loquentem,
 Si fas est, tua nunc humili patere oia cantu,
 Secessusq; sacros auidas me ferre sub auras.
 Namq; importunas mulcentem pectine curas
 Umbrosæ recolo te quondam uallis in antrum
 Monticolam traxisse deam, uidi ipse corollas
 Nexantem, numerosq; tuos prona aure bibentem:
 Viderunt focij pariter, seu grata Dianæ
 Nympha fuit, quanquam nullæ sonuere pharetræ:
 Seu soror Aonidum, & nostræ tunc hospita syluæ.
 Illa tibi, lauruq; tua, semperq; recenti
 Flore comam cingens, pulchrum inspirauit amorem.
 Mox & Apollineis audentem opponere neruis
 Pana leues calamos nemoris sub rupe Pheræ,
 Carmine dum celebras, eadem tibi uirgo uocanti
 Astirit, & sanctos nec opina afflauit honores.
 Ergo & nocticanum per te Galatea Corinthum
 Iam non dura uidet: nam quis flagrantia nescit
 Vota, Cupidineoq; ardentes igne querelas?
 Seu tibi Phœbeis audax concurrere flammis
 Claro stella di, seu lutea flore sequaci
 Infelix Clytie, seu mentem semper oberrans
 Forma subit dominæ, seu pulchræ gaudia mortis,
 Atq; plium tacto iurantem pectore amorem,
 Atq; oculos canis, atq; manus, niueisq; capillos
 Infusos humeris, & uerba, & lene sonantis
 Murmur aquæ, uiolæq; comas, blandumq; soporem,
 Lætæq; quàm dulcis suspiciâ fundat amaror.
 Quantum addat formæ pietas, quàm sæpe decenter
 Palleat, utq; tuum foueat cor pectore nymphæ.
 Non uacat argutosq; sales, Satyræq; bibaces
 Descriptos memorare senes, non carmina festis

Excerptenda

Excipienda choris, querulas'ue animantia chordas.
 Idem etiam tacitæ referens pastoria uita
 Otia, & urbanos thyrsos extimulante labores,
 Mox fugis in cœlum, non ceu per lubrica nîsus
 Extremamq; boni gaudes contingere metam.
 Quodq; alij studiumq; uocant, durumq; laborem,
 Hic tibi ludus erit, festus ciuilibus actis
 Huc is emeritas acuens ad carmina uires.
 Felix ingenio, felix cui pectore tantas
 Instaurare uices, cui fas tam magna capaci
 Alternare animo, & uarias ita necere curas.
 Quod ni blanda meum lactant præsagia sensum,
 Ni pietas, ni longus amor, ni uana magistros
 Aura suo nimios iubet indulgere fauores
 Quemq; operi, ni me tacita experientia fallit,
 Ibit in exemplum natus, mea maxima cura,
 Ibit in acta patris, sese tanta indole dignum
 Præstabit: lustris nondum tribus ecce peractis
 Iam tamen in Latium Graiæ monimenta senectæ
 Euocat, & dulci detornat carmina plectro,
 Meq; per Aoniæ sequitur compendia syluæ,
 Ereptans auidè montem, iamq; instat anhelos.
 It iam penè prior, sic, ô sic pergat, & ipsum
 Me superet maiore gradu, longeq; relinquat
 Protinus, & dulci potius plaudatur alumno,
 Bisq; mei uictore illo celebrentur honores.

Aboluta est in Fesulano v i i i. Idus Octobris,
 M. CCCCLXXXVI.

ANGELVS POLITIANVS IA-

COBO SALVIATO SVO S. D.

EN Rusticum tibi. id illi scilicet ab argumento inditum nomen. tuo co-
 actu prodit in uulgum, tibi est uni quicquid acciderit imputaturus.
 Iam ne sentis, q; tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua
 enim fides in eo, meus honos agitur: cuius quidem, etsi semper cura
 apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen eum tueri nunc, uel ob
 id ipsum impensius debes, q; es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego
 cliens alumnusq; sum, unus ex omni Florétina iuuentute gener ascitus. Profer igitur
 in tali patrocinio auctoritatem omnem atq; gratiam, quam uidelicet tibi & uiri
 excellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas
 conciliant. Vale, meq; ut facis, ama.

Æ 4 ANGELI

ANGELI POLITIANI SYLVA,

CVI TITVLVS RVSTICVS.

In poetæ Hesiodi, Vergilijque Georgicôn enarratione pronunciata.

Vris opes saturi, gnauoque agitanda colono
Munera, & omniferæ sacrum telluris honorem
Ludere septena gestit mea fistula canna.
Fistula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascreum repetere, inquit, arundine carmen.

Pan ades, & curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,
Dum gemit erepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recinunt dictata palumbes.
Hic resonat blando tibi pinus amata susurro:
Hic uaga coniferis insibilat aura cupressis:
Hic scatebris salit, & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit unda lapillos:
Hic tua uicinis ludit lasciua sub umbris
Iamdudum nostri captatrix carminis Echo.
Felix ille animi, diuisque similimus ipsis,
Quem non mendaci resplendens gloria fuco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia uitæ,
Urbe procul, uoti exiguus, sortemque benignus
Ipse suam fouet, ac modico contentus aceruo,
Non spes corde auidas, non curam pascit inanem,
Securus quò sceptrum cadant, cui dira minentur
Astra, & sanguinei subar exitiale cometæ.
Non illum fragilis fauor, indocilisque potenti
Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris
Casuro imponit solio, nec ducit hiantem
Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omneis
Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
Carpitur occultè: non opportunus iniqui
Iudicio uulgi, aut celsa conspectus in arce
Degeneri patet inuidiæ: non ipse uicissim
Obliquo liuore macet, foetusque ueneno
Aestuat, atque aliena oculis bona limat acutis.
Rure agit in uacuo, spatiisque indulget aperti
Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos
Euadens cursu in monteis. hinc scilicet omnes
Gratæ epulæ, nudis Acheloum in pocula palmis
Aduocat, excussaque cibos dant brachia syluæ,
Et fessa in duro renouantur membra cubili.

Maiores

Maior quippe venit comitata labore uoluptas,
 Nec satias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
 Ergo neq; imbrifero pallens Autumnus hiatu,
 Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
 Saeva'ue Rhiphaea labefactant frigora brumae.
 Quippe hyemem excipere, & uentos, coeliq; ruinam
 Suetum, atq; octipedem nec opaco uertice cancrum,
 Et loue sub gelido nocturnos carpere somnos,
 Et pede concretas nudo calcare pruinas.
 Et perferre sitim, & ieiunia soluere glande,
 Et lassare feras cursu, & superare natatu
 Torrentem, & uolucris fossam transmittere saltu:
 Et quercum annosam ferro obturbare bipenni.
 Tum praedam extorquere lupo, fasci q; maligno
 Subiecisse humeros, & iniqui pondera rastro
 Praedura tractare manu, & domitore lacerto
 Sub iuga cornigeri colla oblustantia tauri
 Ducere, & iratis concurrere cominus uris.
 Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
 Pectore uis habitat, fortesq; animosa tuentur
 Membra tori & crudo tendunt se robore nerui.
 Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
 Quod si bella uocent, quis ad aspera promptior arma?
 Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
 Acrior, aut fortem mucrone haurire cruorem?
 Aut torquere sudem, aut neruo exturbare sagittam?
 Aut praepilatis aciem perumpere contis?
 Quis certet duro agricola? seu ducere uallum,
 Seu sit opus celso praecingier aggere castra,
 Seu fronte aduersa tormentum figere aenum,
 Quod tonitruo horrifico magnas sternentia turres
 Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu:
 Seu uigil insomnem peragat custodia noctem:
 Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
 Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
 Scilicet his Babylon dextris, Nabathaeq; regna
 Creuerunt: hic Mopsopio delectus ab aruo
 Miles, Achamenium Marathonis in aequore Persen
 Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
 Imposuit mundo, & rerum tractauit habenas.
 Nunc age, quae studia agricolis industria solers
 Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
 Protinus extremo cum iam Boreas autumnus
 Incubuit terris, primo cum frigore tacta
 Labuntur frondes, maternaq; brachia linquunt,
 Nec cariem caesa formidant robora syluae:
 Ecce sagax tacitam uenientis rusticus anni
 Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum

Dedolet

Dedolet, unde iuga & curuum fabricetur aratrum.
 Nec mora, quin ueteris truncata cacumina phagi,
 Chaoniaeque cadant quercus, nudataque ramos
 Vlmus, & audaci laurus sonet icta securi.
 † Quarum quaeque nouam fumo explorata calenti
 Vertitur in faciem, diuersaque munia tractant.
 Continuo auditus gruis inter nubila clangor
 Agricolam citat, & crista spectabilis alta
 Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
 Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
 Terga rudi centone fouet, capitique galerum
 Induitur, crudusque operit uestigia pero:
 Hinc saturos iungens loris ad aratra iuuenkos
 Incepit stimulo, & cantu minuente laborem
 Prælongis ferrata terit dentalia sulcis,
 Aclatè elicibus collectos exprimit imbres:
 Ieiunamque fimo tellurem, & rudere pascit.
 Tum plenum farris laeua seruante canistrum
 Semina dispensat parca cerealia dextra:
 Quae ne iacta auidæ populentur grana uolucres,
 Et prædam sublime ferant, ita ponè minutus
 Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo.
 At cum se Eois iam uespertinus ab undis
 Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
 Terra comis, rutilosque interuiret herba colores,
 Daulias & Getici tandem secura mariti
 Ales adest, plausuque larem, cantuque salutat.
 Rursum inuadit opus, stiuæque innixus, aduncò
 Ponè nigrescentes proscindit dente nouales:
 Quas rapidi soles urant, gelidæque pruinae.
 Mox ubi iam sapiens coepit frondescere morus,
 Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Quae pariat pomum, sed serica pensa ministret.
 Ille aliam atque aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaque infodit aruo,
 Nec pictas lugubre fabas, nec pabula parcat
 Veruaculo mandare putri, glebasque bicorni
 Persequitur ferro, & secat insuperabile gramem.
 Et montem cædit scrobibus, forti que bidente
 Terga soli frangit, Baccheaque semina rectum
 Explicat in quincuncem, & disserit ordine longo.
 Atque iterum, atque iterum terra capita ima frequentat,
 Et ramos tondet falce, atque impune fluentem
 Compescit uitem fingens, & robore fulcit
 Deciduum, charaque hærentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaque propagat.
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscisam rapit, atque aliò traducit alendam.

Quid

Quid dicam? externis cū se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaq; segmina duri
 Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
 Namq; oculis oculos, non blandi tempora ueris
 Iungere, sed medijs gaudet feruoribus æstas,
 Aestas congestos Cereris tritura maniplos,
 Aestas absconsum siliqua excussura legumen,
 Aestas, qua grandes expectant hōrea menses,
 Dum coaceruatas euentilet area fruges.
 Tum sola pulueri pinguescunt arida campi,
 Soluunturq; putres glebæ, ac peritura lupini
 Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
 Eliciuntur aquæ, præcepsq; recumbit agro fons.
 Pōst ubi iam medio uestigia librat in axe
 Ensiser Orion, croceoq; insignis amictu
 Aspicit Arcturum, pulsa pallantias umbra
 Sentibus horrentis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamq; metit lentis de uitibus uuam
 Vinitor, & fœtos rubicundo nectare fructus.
 Quos coniux, quos uirgo comes, par uertice matri
 Aut cista expōtant, aut rasilibus calathiscis.
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas, quin frugiferos curuantia ramos
 Poma sinu, baccasq; ferunt, ficumq; nuceq;
 Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea fœtus
 Exuitur, tum myrta legunt, glandemq; caducam,
 Glaucaq; Palladiæ distringunt brachia syluæ.
 Nocte autem ad lychnos aut iunco textit acuto
 Fiscellam, aut crates uirgis, aut uimine qualos
 Rusticus, infunditq; faces, & robora ualli,
 Dolia quassa nouat, ferramentisq; repellit
 Scabriciem, tritaq; docet splendescere cote:
 Nam quid delicias memorem? quamq; alta labori
 Otia succedant? iam primū oblecta pruinis
 Cū iuga floriferi regelauerit aura Fauoni,
 Suaue serenato rident uaga sidera cœlo.
 Suaue ciet tardos per sudum luna iuuenços,
 Ipsa quoq; ætherij melius nitet orbita fratris,
 Terq; quaterq; manu madidantes nectare crines
 Exprimit, & glebas fœcundis roribus implet,
 Vecta Medusæo Titonia præpete coniux.
 Alma nouum tellus uultu nitidissima germen
 Fundit, & omnigenis ornat sua tempora gemmis.
 Idalio pudibunda sinus rosa sanguine tingit,
 Nigraq; non uno uiola est contenta colore,
 Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantumi.
 Vt sunt orta, cadunt, niue candidiora ligustra.
 Nec longū durant calathos imitata parentis.

Lilia

Lilia, sed longum stant purpurei Amaranthi.
 Hic Salaminia scribunt sua nomina flores,
 Hic gratum Cereri, plenumq; sopore papauer
 Oscitat, hic inhlat sibi met Narcissus, at illic
 Corycios alit aura crocos, notumq; theatris
 Aera per tenerum flatu dispergit odorem.
 Nec iam flammeolæ confluunt lumina caltæ.
 Nec melilotos abest. Tyrium seges illa ruborem
 Induit, hic uiuo cespes se iactat in auro,
 Hæ niueos, hæ cyaneos superare lapillos
 Contendunt herbæ, uernantq; micantia late
 Gramina, per tumulos, perq; umbriferas conualles,
 Perq; amnis taciti ripas, atq; omnia rident,
 Omnia luxuriant, & amica luce coruscant.
 Parturiunt stipulæ frugem, & genitalibus auris
 Peruia, turgescunt lactentibus hordea culmis.
 Palmes agit rupto lacrymanteis cortice gemmas,
 Seq; rudes primis monstrant in uitibus uua.
 Dulce uirent teneræ modò nata cacumina syluæ,
 Succrescuntq; piæ pullorum examina matri.
 Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
 Arbor, & ascitis natiuas inserit umbras.
 Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt
 Horæ, quæ cœli portas atq; atria seruant.
 Quas loue plena Themis, nitido pulcherrima partu
 Edidit, Irenæq; Diceq; & mixta parenti
 Eunomie, carpuntq; recenteis pollice foetus.
 Quas inter Stygio remeans Proserpina regno,
 Comptior ad matrem properat, comes alma sorori
 It Venus, & Venerem parui comitantur amores,
 Floraq; lasciuo parat oscula grata marito.
 In medijs resoluta comas, nudata papillas
 Ludit, & alternò terram pede Grata pulsât.
 Vda choros agit Nais, decurrit Oreas
 Monte suo, relinquunt faciles iuga celsa Napææ.
 Nèc latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
 Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
 Nec querulæ cessant tenerum tinnire uolucres.
 Fluctibus Alcynoe, densa philomela sub umbra,
 Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo.
 Lene susurrat apïs, plenoq; saporibus alueo
 Candida multiforæ solidat fundamina ceræ.
 Colludunt per prata greges, atq; omne beato
 Flagrat amore nemus, iuuenem lasciuia maritum
 Fert equa, fert tergo salientem bucula taurum,
 Setigeræq; subant matres, decertat amator
 Fronte aries, auidos olidum pecus accipit hircos.
 Spectant innisi baculis, gaudentq; magistri.

Inde

Inde ubi pręgnantes partu Lucina recenti
 Soluit, ut exæquet numero fœtura parentes,
 Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa præmentem,
 Fert sobolem gremio, sed ouem, gracilem'ue capellam
 Enifas humero subit, atq; in stramine molli
 Componit sensim pastor, stabuloq; recondit.
 Mox ut conualuere, rubos hæc rupibus altis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico,
 Aut dulcis gelido delibant amne liquores,
 Vt sua conclusis ne desint pocula natis.
 Vtq; fluat plenis diues mulsura papillis,
 Subrumi expectant hœdiqu; agniqu; petulci:
 Cornigerasq; uocant tremulo clamore parenteis.
 Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus
 Exporrecta solo, & grunntu allectat amico
 Fellantes, turpiq; luto se immunda uolutat:
 Radices eadem calloso auidissima rostro
 Eruit, & bulbum, aut madida se pulte saginæ:
 Flet uitulum mœsta absentem mugitibus altis
 Mater, & immensam raucis miseranda querelis
 Syluam implet, boat omne nemus, uallesq; lacusq;.
 Illa nigros latè lucos, saltusq; peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuulsis
 Tabescens desiderio, non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparfa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatq; uolucris
 Aequora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; amnem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntq; decoræ
 Fronte comæ, uibrant aures, atq; orbe nigranti
 Pręgrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales, quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patescunt
 Pectora, consurguntq; humeri, & iam sessile tergum est:
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos.
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem.
 Fundunt se lætæ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, & luxuriantia crebræ
 Velant colla iubæ, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura ferox, celsum ingrediens, fremituq; superbit.
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, o quanta beatum

Ang. Polit.

A a

Quam

Quàm tenet hunc tranquilla quies: ut pectore toto
 Lætitiâ, totaq; fouet bona gaudia mente:
 Nempe odi, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacansq; metu, spe liber, & insons
 Natiuo cultu, & gaza prædiues agresti,
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, & alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.
 Si non Tænareis illi stant fulta columnis
 Robora, cælaturq; altè laquearia subter
 Rider ebur, postem' ue silex Asaroticus ornat,
 Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula, multiplici florent radiantia gemma.
 Aut bis in Herculeâ Milesia uellera concha
 Versantur, tenuiq; satur lanugine bombyx
 Luteolos folleis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spiranteis referens uultus, quæ Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quæ stamina Memphis,
 Quæ Tyros, & Babylon radio pinxere sonanti.
 At iacet in molli proiectus cespitemembra,
 Quæ cauus exesum pumex testudinat antrum:
 Quæ ue susurranti crinem dat aquatica uento
 Arbor, & aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui casâ frondea nisa tigillo,
 Quam metuant intrare pavor, curæq; sequaces,
 Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit inabruptoq; fouet sua corpora somno,
 Sylvarum, & pecoris dominus. stant sedula circum
 Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
 Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
 Hausta manu, dat ager Cererem: non caseus, aut lac,
 Lucorum' ue dapes absunt, stat rupibus ilex
 Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
 Illi sunt animo rupes, frondosaq; tesqua
 Et specus, & gelidi fontes, & rosida Tempe,
 Vallesq;, Zephyriq;, & carmina densa uolucrum,
 Et Nymphæ, & Fauni, & capripedes Satyrisci,
 Panq; rubens, & fronte cupressifera Sylvanus,
 Sileniq; senes, subdiualesq; Ithyphalli,
 Et montana Pales, & quo pastore Pheræi
 Gaudebant campi, & crinem resoluta Mimallon.
 Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampineamq; manu tenera quatit Euius hastam,
 Semper amor, semper cantus, & fistula cordi est,
 Semper odorati, Venerisq; stipendia flores,
 Vitarumq; altrix urbi malè nota uoluptas.

Talibus

Talibus in studiis pastor molle exigit æuum.
 Post ubi raucisonæ pinna uibrante cicadæ
 Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
 Paulisper tum cessat opus, saxiq; sub umbra
 Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Defunt uina cadō, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum uitulæ, placidusq; sonora
 Lapsus aquæ, crinemq; auræ, frontemq; laceffunt.
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
 Flammigero parua stellantes clune uolucres.
 Ecce autem dulces labris pater ingerit uvas
 Autumnus, crebreq; elisus uerbere plantę,
 It per præla latex, pueriq; examine denso
 Exultant lasciuia cohors, circumq; supraq;
 Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
 Sugit multa lacu crepitantibus hausta labellis.
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguumq; mero sordet mentumq;, sinusq;:
 Ebriaq; incertis titubant uestigia plantis.
 Postq; acris successit hyems, & pendula tectis
 Diriguit glacies, larga strue tollitur altę,
 Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
 Vnā omnes, iuuenesq; probi, materq; seuera
 Coniuge cum duro, & pueris, & uirgine grandi,
 Conuigilantq; hilares, & primæ tempora noctis
 Decerpunt, molli curas abigente Lyæo.
 Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
 Lascium sonat inflato, tum carmina cantant,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
 Tympana supplodunt baculo, & caua cymbala pulsant,
 Et lati saltant, & tundunt æribus æra,
 Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
 Conclamantq; altum unanimes, tolluntq; cachiinnos.
 Porro autem, quanta est differtæ copia uillæ,
 Quamq; penu diues? neq; enim uel frugibus ornīs
 Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto.
 Testaq; Palladijs iam non uacat ulla trapetis.
 Terga suis pendent fumoso sordida tigno,
 Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
 Non uuæ arentes, non pruna, & carica defunt.
 Sorbaq; cum cerasis, duroq; putamine clausa
 Persica nux, regumq; altas imitata coronas
 Mespila, cumq; pyris miserorum munus amantum
 Iam laxum in rugas malum, decoctaq; ahenis
 Defruta, & omphacini liquor, & lacrymosa sinapis,
 Et meditata nouos Sicyonia bacca sapores.
 Tum sapa, melq; recens, edulcati lupini,

Ang. Polit.

Aa 2

Et prunæ

Et prunæ increpitans balanus, contextaq; cannis,
 Fuscina lacte madens, & durati sale fungi.
 Annonam facilem uicinus suggerit hortus,
 Murmur apricantes niuea dant turre columbi,
 Expandunt alas, & amicam blanda rogantes
 Oscula, circumeunt insertantq; oribus ora:
 Iam uicibus nido incubitant, genitrixq; paterq;
 Iamq; oua excudunt, natisq; implumibus escam
 Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent.
 Adde gregem cortis, cristatarumq; uolucrum
 Induperatores, laterum qui sidera pulsu
 Explaudunt, uigiliq; citant Titana canore:
 Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
 Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras.
 Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
 Insesto, aduersumq; affligunt pectore pectus.
 Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
 Insultans uicto, pauidum pede calcit iniquo.
 Ille silet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
 Ferre gemit. comes it merito plebs cætera regi:
 Formoso regi, cui uertice purpurat alto
 Fastigatus apex, dulciq; errore coruscæ
 Splendescunt ceruice iubæ, perq; aurea colla,
 Perq; humeros it pulcher honos. palea ampla decenter
 Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
 Barbarum in morem: stat adunca cuspide rostrum,
 Exiguum spacij rostrum, flagrantq; tremendum
 Ravi oculi, niueasq; caput latè explicat aureis.
 Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo
 Vix distante sedet, durus uestigia mucro
 Armatur, in immensum pinnaq; hirti lacerti
 Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo
 Falcata ad cælum tolluntur acumina caudæ.
 Ipse salax totam foecundo semine gentem
 Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungui,
 Rimaturq; cibos, nunc edita nubila uisu
 Explorat cauto, non illum squamea tutò
 Aggreditur serpens. non raptor ab æthere miluus.
 Vocibus interea crebrum singultat acutis
 Parturiens coniux. quæ scilicet oua subinde
 Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernam
 Consulit, & lunæ crescentis tempora seruans,
 Ut primùm gallina glocit numero impare subdit:
 Versatisq; diu, solers auscultat, an intus
 Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
 Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet.
 Parte alia bisero plumosam corpore messem
 Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna

Anser

Anser auet, stagnumq; super pede remigat udo
 Depictæ ceruicis anas, prolemq; natatum
 Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur altè.
 Erigit explicitæ gemmata uolumina caudæ
 Ambitiosus amans: at ficu, & polline gliscit
 Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus.
 Insidit mutilo turtur, seseq; faginans
 Rauca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.
 Flet uiduus perdix, queritur peregrina cothurnix
 Inclusi caueis. hic cæca cuniculus antra
 Excavat, hic septo prægnans lepus errat in amplo,
 Capreolicq; hinulicq; & aduncis dentibus apri.
 Hic stertunt glîres, hic fœmina fœtat echinus.
 Dædala somniferos peragunt examina bombos,
 Plenaq; captiuos seruant uiuaria pisces.
 Scilicet his opibus placidè sua corpora curant,
 Dulciaq; inter se læti tellure magistra
 Officia exercent, ut quæ neq; ferre recuset
 Imperium, neq; non grandi mercede rependat,
 Si qua laborifero debentur farra colono.
 Ille autem & uolucris petit ardua sidera mente,
 Scrutaturq; sagax, quæ sit sententia diuûm.
 Quid quæq; emergens, latitans' ue, oriens' ue, cadens' ue
 Stella paret, quid quadruplici celer afferat annus
 Cardine, quæ fulcis, quæ sint stata tempora messi,
 Quidq; pecus uehat Olenium, qua grandine collis
 Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
 Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione delphin,
 Aut Pleas, Arcturusq; senex, Hyadesq; puellæ:
 Vnde bibant herbæ diuini pocula lactis:
 Cur rubigo satis, uredoq; uiribus obsit:
 Quid nebulas abigat, tempestatesq; repellat:
 Quod uento ingenium, quæ nubes causa serenet:
 Quidq; silens moneat, quidq; intermenstrua Phœbe,
 Vel cùm plena meat, uel cùm decrescere rursus
 Incipit. ille etiam numeros, legesq; dierum
 Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet
 In qua nascentem excepit bona Delia fratrem.
 Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera lucet
 Iniungant operum, quocirca aut uellera lanæ
 Demetit, aut grauidò maturas mergite aristas:
 Aut telam locat uxorî: nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casses.
 Quæ sequitur bona uirgultis, inimica serendis
 Frugibus. ergo cauet, quod obest, quodq; expedit urget:
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obstet,
 Aspiret' ue dies, quota pinguem emasculat hœdum,
 Septaq; circumdet pecori, quota iungat amanteis
 Ang. Polit.

Et clandestinos iubeat miscere fufurros:
 Qua ponat canis hirritum, malefuadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua triftis oberret Erynnis
 Nocte magis. fecat ille suo fibi tempore lignum,
 Dolia deguftat, fubigit iuga ferre iuuenicum.
 De flabris quoq; de pluuiâ dulciq; fereno,
 Aut lunæ occafus, aut idem confultat ortus.
 Tractat opus, fi pura micet: fin atra recedat,
 Aut quinto directa die, aut medio orbe retufa,
 Nec gracili cornu, aut triplici fit culta corona,
 Tecta fubit metuens hyemes. fi rubra corufcet,
 Tum uerò expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo Boream cornu, quo Cynthia prouocet Austrum.
 Confultat & Phœbi flammâs, an grandinis augur
 Palleat, an radijs monftret difcordibus imbrem.
 An præ fe exoriens nubeis agat, an niger orbem
 Circulus extremum claudens, quâ rumpitur, acres
 Carceris Aeoli j moneat confurgere flatus.
 Adnotat & cœli faciem, num ftella fereno
 Aethere lapfa cadat, rapidi prænuntia Cauri.
 Confcia num fubita femet caligine obumbrent
 Aftra, trahantq; hyemem, gemino Thaumantias arcu
 Quid ferat, aut curto cùm uix fecat aera gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præfepe oculis, nunc Bacchi fpectat afellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; eft obuerrus ad Arcton.
 Fulgores, tonitrus, infperfaq; uellera cœlo,
 Brumalemq; diem, & totum femel afpicit annum.
 Necnon & nautis ruiturum in carbafâ nimbum
 Augurat, undifonum fi fors mare furrigit Aegon,
 Canaq; conſpergit fale fâxa & littora frangit.
 Tunc & triftifico reboant montana fragore,
 Et repetunt ficcum mergi, atq; ex æquore clamant.
 Ipfa uolans fublimè auras, æthramq; lacellit
 Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lafciaua lacus alis præstringit hirundo,
 Et fummas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
 Fulca gradu cornix lento metitur arenas,
 Aut fluuium capite, & madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui pluuiam increpat ufq; morantem.
 Clangunt Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis
 Nubila conſcribunt, incertus in æquore delphin
 Diffilat aquas, latrant corui, uocemq; reſorbent.
 Progerit oua cauis patiens formica laborum.
 Blanda canis terram pedibus ſcabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, ſefeq; ſaburrat,
 Atq; hæret ripæ, denſum occinit improbulus mus,
 Straminaq; exculcat. quin centipedes ſcolopendræ

Paricubus

Parletibus reptant, aures pigra motat asella.
 Dependent bullæ lychno, litiensq; cruoris
 Musca redit, summosq; proboscide mordicat artus.
 Nec longè à tectis apìs ingeniosa recedit.
 Prunæq; concretusq; ima cinis hæret in olla:
 Carboq; pellucet: neq; non prænuntiat Euros
 Pluma natans, folium'ue errans, pappiq; uolantes:
 Flammaq; cum flectit, cum sese elidit, & ipsi
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis, & imbres,
 Cum temerè excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subfultim incutiunt inter se, & cornibus herent:
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægreq; reuellunt:
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina cœli,
 Olfactantq; auras, & succos naribus udos
 Crebra trahunt, dextrumq; latus consternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero
 Mugitu ingenti redeunt, caulasq; fatigant.
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupo exululat, cumq; improbus idem
 Nec metuens hominum propius consistit, & offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuitq; auctoribus astris
 Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset,
 Et rerum euentus sensu præfagit acuto.
 Hanc o cœlicolæ magni concedite uitam.
 Sic mihi delicias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes. hac improba sunt
 Vota tenus, nunq; certè, nunq; illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talia Fesuleo lentus meditabar in antro
 Rure suburbano Medicum, quàm mons sacer urbem
 Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arnæ.
 Quàm bonus hospitium felix, placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora musis:
 Qui si certa magis permiserit otia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim
 O mea blanda alitrix non aspernabere carmen,
 Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum,
 Docta q; me triplici recinet sacundia lingua.

Aa 4 ANGELI

Et clandestinos iubeat miscere susurros:
 Qua ponat canis hirsutum, maleuadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erynnis
 Nocte magis, secatur ille suo sibi tempore lignum,
 Dolia degustat, subigit iuga ferre iuuentum.
 De flabris quoq; de pluuiâ dulciq; sereno,
 Aut lunæ occasus, aut idem consulit ortus.
 Tractat opus, si pura micet: sin atra recedat,
 Aut quinto directâ die, aut medio orbe retusa,
 Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
 Tecta subit metuens hyemes, si rubra coruscet,
 Tum uerò expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo Boream cornu, quo Cynthia prouocet Austrum.
 Consulit & Phœbi flammâs, an grandinis augur
 Palleat, an radijs monstret discordibus imbrem.
 An præ se exorîens nubeis agat, an niger orbem
 Circulus extremum claudens, quâ rumpitur, acres
 Carceris Aeolijs moneat consurgere flatus.
 Adnotat & cœli faciem, num stella sereno
 Aethere lapsa cadat, rapidi prænuntia Cauri.
 Conscia num subita semet caligine obumbrent
 Astra, trahantq; hyemem, gemino Thaumasias arcu
 Quid ferat, aut curto cum uix secatur aera gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat asellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obuersus ad Arcton.
 Fulgores, tonitrus, insperatq; uellera cœlo,
 Brumalemq; diem, & totum semel aspicit annum.
 Necnon & nautis ruiturum in carbasa nimbum
 Augurat, undisonum si fors mare surrigit Aegon,
 Canaq; conspergit sale saxa & littora frangit.
 Tunc & tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atq; ex æquore clamant.
 Ipsa uolans sublimè auras, æthramq; lacessit
 Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lasciua lacus alis præstringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur arenas,
 Aut fluuium capite, & madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis
 Nubila conscribunt, incertus in æquore delphin
 Diffolat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent.
 Progerit oua cauis patiens formica laborum.
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, seseq; saburrat,
 Atq; hæret ripæ, densum occinit improbulus mus,
 Straminaq; exculcat. quin centipedes scolopendræ

Paricubus

Parletibus reptant, aures pigra motat afella.
 Dependent bullæ lychno, litiensq; cruoris
 Musca redit, summosq; proboscide mordicat artus.
 Nec longè à tectis apis ingeniosa recedit.
 Prunaq; concretusq; ima cinis hæret in olla:
 Carboq; pellucet: neq; non prænuntiat Euros
 Pluma natans, folium ue errans, pappiq; uolantes:
 Flammaq; cum flectit, cum sese elidit, & ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis, & imbres,
 Cum temerè excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subsultim incutiunt inter se, & cornibus herent:
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægreq; reuellunt:
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina cœli,
 Olfactantq; auras, & succos naribus udos
 Crebra trahunt, dextrumq; latus consternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero
 Mugitu ingenti redeunt, caulasq; fatigant.
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupo extululat, cumq; improbus idem
 Nec metuens hominum propius consistit, & offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuitq; auctoribus astris
 Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset,
 Et rerum euentus sensu prælagit acuto.
 Hanc o cœlicolæ magni concedite uirant.
 Sic mihi delicias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes. hac improba sumto
 Vota tenus, nunq; certè, nunq; illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talia Fesuleo lentus meditabar in antro
 Rure suburbano Medicum, quàm mons sacer urbem
 Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arni.
 Quàm bonus hospitium felix, placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora musis:
 Qui si certa magis permiserit otia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim
 O mea blanda altrix non aspernabere carmen,
 Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum,
 Docta q; me triplici recinet facundia lingua.

ANGELVS POLITIANVS LAV-

RENTIO MEDICI, PETRI FRANCISCI F. S. D.

OGIS tu quidem me Laurenti carmen edere incōditum, inemenda-
tum, & quod in publico semel pronuntiātū, nimis fuisse impudens,
uisum sit. Satis profectō fuerat, uixisse unū diem, quod tam foret im-
perfectū animal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocentur ephe-
mera, cōnumerari. Namq; ego id ad præsentem duntaxat celebritatē, quasi Ado-
nidos hortū, cōcinnaueram. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscribimus)
nō tam uitam cupis, q̃p̃ dedecus: ferreus sim, si tibi quid denegem, tam nobili ado-
lescenti, tam probo, tam mei amanti, tanto denique eam rem studio efflagitanti.
Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desiderio nostro aliquādo sub-
ueni, & quæ tibi musæ amatoria carmina uernaculè suggerent, ne patere, quæso,
à nobis expectari diutius. Vale. Florētiae 4. Nonas Nouēb. M. CCCCLXXXII.

ANGELI POLITIANI IN SYLVAM,

CVI TITVLVS MANTO, PRAEFATIO.

TABAT adhuc rudibus Pagaseo in littore remis
Quæ ratis undosum prima cucurrit iter:
Dum tamen extremis hærent succincta ceruchis
Linteæ, dum nautas flamina nulla uocant,
Conueniunt Minyæ gemini Chironis ad antrum,
Quæ fugit obliquo garrula lympha pede,
Quæq; ingens platanus genialibus excubat umbris,
Explicat hic faciles rustica mensa dapes.
Crescit fronde torus, uernant in flore capilli,
Sed uirot Herculeis populus alba comis.
Dat puer Aeacides niuea carchesia dextra,
Sed suus Alcidae pocula miscet Hylas.
Finis erat dapibus, citharam pius excitat Orpheus,
Et mouet ad doctas uerba canora manus.
Conticuere uiri, tenuere silentia uenti,
Vosq; retrò cursum mox tenuistis aquæ.
Iam uolucres fessis pendere sub æthera pinnis,
Iamq; truces uideas ora tenere feras.
Decurrunt scopulis auritæ ad carmina quercus.
Nudaq; Pelias culmina motat apex.
Et iam materno permulserat omnia cantu,
Cum tacuit, querulam deposuitq; fidem.
Occupat hanc audax, digitosq; affringit Achilles,
Indoctumq; rudi personat ore puer.
Materiam quæris? laudabat carmina blandi
Hospitis, & tantæ murmura magna lyra.
Riserunt Minyæ: sed enim tibi dicitur Orpheus,
Hæc pueri pietas grata fuisse nimis.
Me quoq; nunc magni nomen celebrare Maronis
(Si qua fides uero est) gaudet & ipse Maro.

ANGELI

ANGELI POLITIANI SYLVA

CVI TITVLVS MANTO.

In Bucolicon Vergilij pronuntiata.

ST dea quæ uacuo sublimis in aere pendens
 It nimbo succincta latus, sed candida pallam,
 Sed radiata comam, ac stridentibus insonat alis.
 Hæc spes immodicas premit, hæc infesta superbis
 Imminet, huic celsas hominum contundere mentes,

Successusq; datum, & nimios turbare paratus.
 Quam ueteres Nemesin genitam de Nocte silenti
 Oceano dixere patri. stant sidera fronti,
 Frena manu pateramq; gerit, semperq; uerendum
 Ridet, & insanis obstat contraria cœptis,
 Improba uota domans, ac summis ima reuoluens
 Miscet, & alterna nostros uice temperat actus,
 Atq; huc atq; illuc uentorum turbine fertur.
 Viderat hæc domitis tumidam te Græcia Persis,
 Signa quoq; Eoum uicticia ferre sub orbem.
 Viderat & cantu Aonio, eloquijsq; superbam
 Ire altum, magnumq; loqui, cœloq; supinum
 Infertare caput, nec dijs te ferre minorem.
 Mox fastus exosa graueis, ceruicæ coegit
 Ferre iugum, & Latijs superatam subdidit armis.
 Nec fandi permansit honos: tu namq; potenti
 Protinus ore tonans, ardentis fulmine linguæ
 Cuncta quatis Cicero, Pylia non mella senectæ,
 Nec iam Dulichias audet conferre procellas,
 Sponte tibi uirides transcribens Græcia palmas.
 Se tamen Aoniæ solatur fronde coronæ.
 Deerat adhuc Latio uatum decus, horrida quanq;
 Bella, tubasq; rudi cantauerat Ennius arte.
 Editus ecce Maro, quo non felicior alter,
 Seu syluas, seu rura canit, siue arma, uirumq;
 Namq; Syracosius cum uix assurgat auenis,
 Hesiodum premit, & magno contendit Homero.
 Ergo age quis centum mihi nunc in carmina linguas,
 Immensumq; loqui, uocemq; effundere ahenam,
 Quis mihi det Siculas Latio clangore sorores
 Post Geticam superare chelyn? dum te optime uatum
 Imbellis pietas audaci promere cantu
 Audet, Atlanteasq; humeris fulcire columnas.
 Vnde ego tantarum repetam primordia laudum?
 Aut qua fine sequar? facit ingens copia rerum
 Incertum. sic frondifera lignator in Ida
 Stat dubius, uastæ quæ primum robora syluæ
 Vulneret. hinc patulam procero stipite phagum,

Hic

Hic uidet annosam sua pandere brachia quercum,
 Illic succinctas caput exertare cupressos,
 Metiturq; oculis Phrygiae nemora alta parentis.
 Te nascentē Maro Parnassi ē culmine summo
 Affuit Aoniās inter festina sorores
 Calliope, blandisq; exceptum sustulit ulnis,
 Permulsitq; manu quatiens, terq; oscula iunxit.
 Omnia tēr cecinit, ter lauro tempora cinxit.
 Mox aliae dant quaeq; tuis munuscula cunis:
 Certatim dant plectra, lyram, pellemq; pedumq;
 Dant & multiforam modulanda ad carmina loton,
 Et decrescēti compactas ordine auenas.
 Dant Pandionias uolucres, ter murmure placant
 Liuentis oculos, ter frontem baccare tangunt.
 Venit & Elysio uenturi praescia Manto,
 Manto quae iuuenem fluvio conceperat Ocnus,
 Ocnus, qui matris dederat tibi Mantua nomen,
 Venit & horrentes quatiens trittamq; comasq;
 Sanguineatq; rotans aciem, sic ora resoluit
 Plena deo, & ueras excussit pectore uoces.
 Dicebam memini, memini tibi Mantua quondam:
 Surge bonis aures fundata, & fulmine lauo:
 Surge, paremq; aetris contendere educere molem,
 Pyramidum supra sumptus, pro quanta manet te
 Gloria, q; longum senibus celebrare seclis.
 Nascetur, uideo, supera tibi missus ab arce
 Sidereus uates, alti cui numinis haustum
 Mens coelo cognata ferat, quem grande sonantem
 Non Linus Inachides tantum, atq; Oeagrius Orpheus,
 Aut mea qui Tyrio construxit micenia plectro,
 Sed uos o Musae, sed tu mireris Apollo.
 Et nunc ecce puer tranquillae ad lumina lucis
 Ille diu promissus adest, uitamq; salutans
 Has teneris iam nunc mulcet uagantibus auras.
 Euge beate puer sanguis meus, horreat ortus
 Gratia tota tuos, laurumq; habitura secundam,
 Aspera Arethusa suis metuant & Smyrna coronis.
 Incipe adhuc gracili connectere carmina filo.
 Incipe magne puer, nec uota intexere diris
 Impia, nec Culici gemitum praestare merenti,
 Nec te Lampadum pudeat luisse Ithyphallum,
 Blandaq; lasciuus epigrammata pingere chartis:
 Acmonidas refer, & Brontem, Volcaniaq; antra,
 Igniuomosq; apices montis, raucoq; trementem
 Murmure Trinacriam, quoties per nubila flammis
 Eruat, tentatq; latus uersare Typhoeus.
 Dic Scyllam subitis miseram, quae se induit alis,
 Scyllam quae nimio flagrans Minois amore,

Ab potuit

Ah potuit rigido genitorem inuadere ferro
 Crudelis, potuit cano spoliare capillo
 Crudelis, sed quis duro contendat amor?
 Crudelis, sed culpa tua est, tua culpa Cupido:
 Atq; hæc prima noui fuerint elementa poetæ.
 Hæc fuerint timidæ præludia prima iuuentæ.
 Iam uatem, iam Roma uocas, iam sæua recessit
 Paupertas, præstatq; pijs grata otia Musis
 Tusculus eques, nosco hunc, atavis qui regibus ortus,
 Discinctum iuuenem, cerno & te maxime princeps,
 Purpureos inter proceres, sanctumq; Senatum
 Pendentem stare ad numeros atq; ora tenentem.
 Tu tamen ô miseræ nimium uicina Cremonæ
 Quid fles amissum, quid fles mea Mantua campum,
 Pascensem niueos herbooso flumine cynnos?
 Non ne uides ingrata tuis quæ præmia damnis
 Accumulent superi, & solatia quanta rependant?
 Ipsa en Roma tuo sese quoq; iactat alumno.
 Iamq; phalantei resonant pineta Galei
 Tityre te uacuo meditantem murmur in antro,
 Iamq; tuam dociles recinunt Amaryllida syluæ:
 Nigraq; dum raucum tremulis euibrat ab alis
 Carmen & epoto canit ebria rore cicada,
 Montibus ah solis formosum iactat Alexini
 Vocalis Corydon, & Alexin reddit imago.
 Ecce autem imparibus dum sibila flectit auenis
 Impubis pastor, faciles dum ludit amores,
 Aureolo petit hunc malo, lasciuq; currit
 Ad salices Nymphe furtiuo prodita risu.
 Sed maiora uocant, nunc, ô nunc omnis abesto
 Impius, & casti, linguisq; animisq; fauento.
 Stelligero deus ille, deus se fundit ab axe
 Aeterni mens certa patris, quiq; omnia nutu
 Torquet, Idumææ se uirginis inserit aluo
 Aurea sparsurus rediuiuo secula mundo.
 Tu tamen ante alios felix mea uera propago,
 Cui licitum in syluis, inter coryleta iacenti
 Rimari quid fata parent, quid pulchra minentur
 Sidera, quiq; mihi diuini pectoris hæres,
 Enthea Cumæis incingas tempora uittis.
 Verum agè iam gelidosq; tegant umbracula fonteis,
 Et folijs cumuletur humus, densiq; manipulis
 Inspirent flores, uacuoq; incisa sepulcro
 Candida formosum testetur littera Daphnin,
 Daphnin ad astra uocet tenero caua fistula cantu.
 Ebrius interea nostri nutritor lacchi
 Silenus molli dormit resupinus in antro,
 Ebrius, & nimio uenas tumefactus alumno.

Securum

Securum pueri audaces, atq; improba Nais
 Inuadunt furtim, deq; ipsis uincla coronis,
 Quæ senis è mutilo modò uertice defluxerunt,
 Inijciunt alacres, promissaq; carmina poscunt:
 Carmina cum syluis totos mulcentia monteis.
 Iamq; tuis Minci glauca sub arundine ripis
 Vincitur alterno Corydonis carmine Thyrsis.
 Iam repetit querulam Damonis tibia Musam:
 Damonis Musam scopuli, pinusq; loquuntur.
 Sed quid sò tam dulce tibi est Galatea sub undis,
 Quam formosa uocet nequicquam ad littora Cyclops?
 Infelix Cyclops: sed enim infelicior illo
 Gallus amat, queriturq; suam procul esse Lycorin:
 Gallus quem rigidaæ fleuere in montibus orni,
 Cuius amorem omnes nequeunt mutare labores:
 Gallus, quem frustra uerbis solatus Apollo est.
 Hæc sat erit simas inter cecinisse capellas
 Pastorem, tu uicttricem fer Mantua palmam.
 Ecce lacertosi quærunt noua turba coloni
 Quò segetes ueniant campo, quo sidere tellus
 Vertatur, quod sit facilis, quod tempus aratri.
 Egredere ô syluis iuuenis, curruq; leuatus
 Triptolemi Latios fœcunda messibus agros.
 Nec coelebs iam palmes agat, sed reptet ad ulmum
 Ebrius, at dulci rubeat noua nupta marito,
 Et pater autumnus medio confurgat ab aruo
 Pomiferum uiridi caput altè umbratus amictu,
 Atq; Acheloe tuū teneat graue dextera cornu,
 Stetq; catenatas suadens nudare palæstras.
 Palladis ampla arborum bicoloribus horrida baccis,
 Frondibus & uetstis longum discriminet annum,
 Iam lætos inter saltus, frondosaq; tesqua.
 Hinc uitululus primo cui frons protuberet auo,
 Mugitu tenero matrem uocet, inde per herbas
 Candida lasciuo discurrat bucula saltu.
 At quibus assurgunt pleno iam cornua gyro,
 Inter se aduerso decertent pectore amantes,
 Dum rudis exultim florentis in æquore campi
 Ludit equus, uolucresq; fuga præuerrere uentos,
 Aut tranare amneis, aut cursu euincere montem
 Gestit, Olympiacæ rapturus dona coronæ.
 Lanigerumq; pecus primo propellat Eoo
 De stabulis pastor, dum pratibus rosida lucent
 Gramina, dum teretes per flexa cacumina guttæ
 Colludunt, ipsæ hærentes uix rupibus altis
 Aspera Cinyphiaz carpant dumeta capellæ.
 Tum glomerata cauo fundant se examina saxo,
 Halantemq; rosam, & tenerorum germina florum

Taurigenæ

Taurigenæ populentur apes, plenoq; recurrant
 Poplite: iam lentum teneat fundamina gluten.
 Iam portas, arcemq; & propugnacula condant,
 Ceraq; nectareas ducat sexangula cellas:
 Aut natos, aut mella legant, fucosq; repellant
 Turpe pecus, iamq; accinctæ civilibus armis
 Expediantq; manus rostris, & spicula uibrent,
 Nocturnoq; sonent mussantia castra susurro.
 At tu quæ tellus, æstuq; geluq; laboras,
 Cui sacer hybernôs Helicon intercipit ortus,
 Ne cessa acceptam nostræ submittere laurum,
 Nec iam supremi certent de sanguine uatis
 Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamis, Chios, Argos, Athenæ.
 Quippe Bianoream manet hæc uictoria gentem.
 Namq; meus timido qui rura, & pascua uersu
 Hactenus excoluit, stimulis tandem acribus actus,
 Dediscetq; metum, ualidasq; in pectora uires
 Contrahet, attonitoq; canet fera pectine bella.
 Qualis adhuc breuibus quæ uix bene fidere pinnis
 Cœpit auis, matrem primò, nidosq; loquaces
 Circumit, & crebrum patula super arbore sidit:
 Colligit inde animos sensim, & uicina uolatu
 Stagna legit, terrasq; capit, captasq; relinquit,
 Lasciuitq; fuga: tandem & sublimia tranat
 Nubila, & iratis audens se credere uentis,
 In spacia excurrit, iustisq; eremigat alis.
 Ac primùm Siculis magnum producet ab oris
 Laomedontiaden, undisq; & turbine sæuo
 Auferet in Libyen, quem Dido ignara futuri
 (Sic placitum superis) animoq; domoq; receptet.
 Reginaq; hospes diri commenta Sinonís,
 Mendaces Graios, uanæ periuria gentis,
 Et populata malis Neptunia Pergama flammis,
 Se quoq; iactatum referet terraq; mariq;.
 Illa auidis bibit ignem oculis, noctemq; diemq;
 Nutriet infelix uesân timeret amore.
 Venatu tandem in medio Saturnia nimbum
 Pronuba diffundet, soloq; Hymenæus in antro
 Affuerit, nullasq; faces mœstum afferet omen.
 Fulgoresq; dabit nymphis ululantibus æther.
 Ipse Iouis monitu Æneas rursus ire per undas
 Cogetur uento, rursus Itala quærere regna,
 Surgentem Ausoniæ solio impositurus Iulum.
 At Phœnissa rogum sæuo furiata dolore
 Incendet moritura, trucesq; in uota uocabit
 Eumenidas, mox & Phrygium, proh tristia dona,
 Ah niueum per pectus agat miserabilis ensem.
 Discolor interea taurino combibet ore
 Ang. Polit.

Bb

Iris

Iris aquas, iterumq; antris effundet apertis
 Hippotades hyemem, & rapidis ruet æquora uentis:
 Zancleas iterum fessi eiicientur ad oras
 Troes, & hospitio fidi accipientur Acestæ.
 Hic patris ad tumulum solenneis ordine pompas
 Dux feret, ac meritos celebrabit littore ludos.
 Tum pelagus relegens amisso præside puppis
 Vix tandem Euboica lacrymans potietur arena.
 Atq; ubi fata deum uiuacis ab ore Sibyllæ
 Hauserit, infernas etiam descendet ad umbras,
 O pietas, manesq; petet per Auerna paternos,
 Romanosq; suos Lethæi ad fluminis undam
 Conferet, & magnos gaudens cognoscet iulos,
 Paciferumq; ducem, fuluo cui pulchra metallo
 Secla fluent, cui pressa graui pede bella iacebunt.
 His lætus porta ad socios euadet eburna
 Dux Anchisiades, Thuscumq; enabit ad amnem.
 Necdum parta quies, restant bella aspera, restant,
 Et crassus multo stagnabit funere Tybris.
 At tibi Castalijs renouentur pectora lymphis
 Chare nepos, nunc nunc ingenti est ore sonandum
 Grande opus à tergo. quis enim alto euincere cantu,
 Clamoresq; uirum, atq; hinnitus speret equorum.
 Tu tamen euinces, licitum tibi maxime uatum
 Arma, acies, furias, Martem ipsum æquare canendo.
 Iamq; uolans superas Aleto impunè per auras
 Tartareum canit, & resides stridentibus hydris
 Instimulat, dux ipsa manu Saturnia sæua
 Claustra quatit belli, postesq; irata refringit.
 Iam Latiae coiere manus, domat aspera duris
 Ora lupis sonipes, facilesq; in puluere gyros
 Flectit eques, ipsæ alpino de uertice syluæ
 Præcipitant, auidæ Phrygios haurire cruores.
 Iam rastris pondus rigidum diffingit in ensem
 Cædis amor, uersiq; abeunt in pila ligones,
 Attritusq; caua mutatur casside uomis.
 Iamq; aurem horrissono rumpunt fera classica bombo,
 Armorumq; minax perstringit lumina fulgor.
 Dumq; alacres secum in Martem Cythereius heros
 Arcadas, & missum auspicio Pallanta sinistro
 Audacem puerum, melioraq; fata sequutos
 Tyrrhenos rapit, & tantis accingitur ausis.
 Ecce furens Rutulus, sæuoq; instinctus amore
 Nequicquam in Phrygiam iaculatus lampada classem
 Miratur subitas pelago consurgere nymphas.
 Nec minus irrumpit castris, altamq; cruentus
 Dat stragem, fluuiosq; euadit lætus amico.
 Vltor adest, sociosq; exponens littore tuto

Auspicium

Auspicium belli, maternis fulgurat armis
 Dardanides, totasq; in pugnam exsulcat iras.
 O qui sudor equis, qui se alto in puluere reges
 Turpabunt, quanto exsurget rubra sanguine tellus.
 Nec tuus hasta deus, nec te tua dextera forti
 Mezenti leto eripiet, uisq; effera mentis,
 Sed consors nato accedes tumuliq; necisq;.
 At tu quò nimio spoliolum, & laudis amore
 Inconsulta ruis? quin sæuas bellica uirgo
 Insidias prius, & uenientem respicis hastam.
 Tuq; miser pone ó rapti mala gaudia baltei,
 Et cæsi exuuias pueri, inuidiamq; deorum
 Turne caue. dabis heu pœnas, dabis improbe, & istam
 Euandro debes animam, atq; ultricibus umbris.
 Sic tandem Iliacas properans pensare ruinas
 Ad Teucros fessis reuolat uictoria pinnis.
 Grande tamen uobis leti solamen honesti
 Magnanimi heroes nati felicibus astris
 Afferet Aonius iuuenis, cui dia canenti
 Facta uirum totis pariter præconia linguis
 Soluet fama loquax, cui dulci semper ab ore
 Rosida mella fluent, cuiusq; Acheloia Siren
 Gestiet innocuo diuina poemata cantu
 Flectere, cui blandis insidet Suada labellis,
 Cui decus omne suum cedit stupefacta uetustas.
 Ipsa illi quem uix ducibus largiris honorem
 Sponte feret, totoq; assurges Roma theatro.
 Hæc ubi ueridico fudit de pectore Manto,
 Composuit uultu, teneroq; arrisit alumno,
 Osculaq; ore legens sacrum inspirauit amorem,
 Afflauitq; animum, tenuesq; recessit in auras.
 Plausuerunt hilares ad tanta oracula musæ.
 Plausuerunt nymphae, quiq; alto è uertice montis
 Affuerat, capripes concussit cornua Faunus.
 Et triplices carmen scripsere adamante sorores.
 Vos agè nunc alacres certatim Echrusca iuuentus
 Aonijs operata sacris accurrite mecum
 Dædala perpetui uisum monumenta poetæ,
 Qualia nec castæ peplis intexta Mineræ
 Solenni ueteres lustrò explicuistis Athenæ:
 Picta rubro quoties animantur prælia cocco.
 Nec uetus immensum fuerint quæ sparsa per orbem
 Gloria, septena celebrat spectacula fama.
 Nam neq; belligeris Babylon pulsata quadrigis
 Mœnia, nec liquido pomaria pendula cœlo
 Conferat, aut dextris constructa altaria Delos
 Cornibus, aut uasti molem Rhodos aurea Phœbi.
 Non Cares Mausole, tui cælamina busti,

Ang. Polit.

Bb 2 Phidiacum

Phidiacum non Elis ebur, non ipsa superbas
 Pyramidas iacetet lasciui lingua Canobi.
 Namq; hæc aut ualido Neptuni quassa tridenti:
 Aut telo Sumane tuo traxere ruinam:
 Aut trucibus nimbis, aut iræ obnoxia Cauri:
 Aut tacitis lenti perierunt dentibus æui.
 / Armanet æternum, & seros excurrit in annos
 Vatis opus, dumq; in tacito uaga sidera mundo
 Fulgebunt, dum sol nigris orietur ab Indis,
 Præuia luciferis aderit dum curribus Eos,
 Dum uer tristis hyems, autumnum proteret æstas,
 Dumq; fluet spirans, refluatq; reciproca Tethys,
 Dum mixta alternas capient elementa figuras,
 Semper erit magni decus immortale Maronis,
 Semper inexhaustis ibunt hæc flumina uenis,
 Semper ab his docti ducentur fontibus haustus,
 Semper odoratos fundent hæc gramina flores,
 Vnde piæ libetis apes, unde inclyta necat
 Serta comis triplici iuuenalis gratia dextra.
 // Et quis io iuuenes tanti miracula lustrans
 Eloqui, non se immensos terræq; marisq;
 Prospectare putet tractus. hîc ubere largo
 Luxuriant segetes, hîc mollia gramina rondet
 Armentum, hîc lentis amicitur uitibus ulmus,
 Illinc muscoso tollunt se robora trunco,
 Hinc maria ampla patent, bîbulis hoc squallet arenis
 Littus, ab his gelidi decurrunt montibus amnes,
 Huc vastæ incumbunt rupes, hinc scrupea pandunt
 Antra sinus, illinc ualles cubuere reductæ.
 Et discors pulchrum facies ut temperat orbem,
 Sic uarios sese in uultus facundia diues
 Induit, & uasto nunc torrens impete fertur
 Fluminis in morem, sicco nunc aret in alueo,
 Nunc sese laxat, nunc exspatiata coercet,
 Nunc inculta decet, nunc blandis plena renidet
 Floribus, interdum pulchrè simul omnia miscet.
 O uatum preciosa quies, ô gaudia solis
 Nota pijs, dulcis furor, incorrupta uoluptas,
 Ambrosiæq; deûm mensæ. quis talia cernens
 Regibus inuideat? mollem sibi prorsus habeto
 Vestem, aurum, gemmas, tantum hinc procul esto malignum
 Vulgus, adhæc nulli perrumpant sacra profani.

ANGELVS

ANGELVS POLITIANVS LAV=

RENTIO TORNABONO SVO S. D.

EBET VR hæc sylua tibi, uel argumento, uel titulo: nam & Homeri studiosus es, quasiq; noster consecratus, & propinquus Laurenti Medicis summi, præcellentisq; uiri: qui scilicet Ambram ipsam Caianam, prædium (ut ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ciuiliū laborum. Tibi ergo poemation hoc, qualecunque est, nuncupamus, ut sit amoris nostri monumentum, sit incitamentum tibi ad studia literarum, præsertimq; Græcarum. in quibus tamen in tantū processisti, ut uideare ad summum breui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Florētia, pridie Nonas Nouembres. M.CCCCLXXXV.

ANGELI POLITIANI SYLVA

CVI TITVLVS AMBRA.

In poetæ Homeri enarratione pronuntiata.

PICEA si Cereris templo suspensa corona
Donum erat agricolæ quondam, si uinitor uuam
Seposuit Bromio, quoties prædiuite cornu
Copia se fudit, placidam si lacte recenti
Pastores sparsere Palem, spumantia postq;
Complerant olidam supra caput ubera mulctram,
Primitias & quisq; sui fert muneris autor,
Cur ego non uocem hanc, aut si quid spiritus olim
Concipit egregium, si quid mens ardua conscit
Rarum insigne sibi, si quo se murmure iactat
Lingua potens, cur non totum in præconia soluam
Mæonidæ magni, cuius de gurgite uluo
Combibit arcanos uatum omnis turba furores.
Vtq; laboriferi ferrum lapis Herculis altè
Erigit, & longos chalybum procul implicat orbes,
Vimq; suam aspirat cunctis, ira prorsus ab uno
Impetus ille sacer uatum dependet Homero.
Ille Iouis mensæ accumbens, dat pocula nobis
Iliaca porrecta manu, quæ triste repellant
Annorum senium, uitamq; in secula propagent.
Ille deum uultus, ille ardua semina laudum
Ostentat populis, ac mentis præpete nisu
Peruolitat chaos immensum, cælum, æquora, terras,
Vimq; omnem exsinuat rerum, uocesq; refundit,
Quas fera, quas uolucris, quas uenti, atq; ætheris ignes,
Quas maria, atq; amnes, quas dijq; hominesq; loquantur.
Quin nudam uirtutem ipsam complexus honores
Fastidit uanos, & ineptæ præmia famæ
Despicit exemptus uulgo, ac iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.
Vos agè nunc tanti precor incunabula uatis
Ang. Polit.

Bb 3 Diuinosq;

Diuinoscq; ortus Clio dictate canenti.
 Muneris hoc uestri, longis liquidem oblita seclis
 Fama tacet, centumq; deæ premit ora uetustas.
 Iuerat Aethiopum solitas inuisere mensas
 Oceanumq; senem, & foecundæ Tethyos antra
 Iuppiter, Aetnaeq; manum exarmauerat igni
 Contentus sceptris. frontem tranquilla serenat
 Maestas, sanctoq; nitet pax aurea uultu,
 Nimbi, hyemes, tonitrusq; procul, regem omne deorum
 Concilium facie, cultuq; insigne sequuntur.
 Bistonijs Mars instat equis, tu iungis olores
 Phœbe Therapnaeos, Getica Mars fulgurat hasta,
 Contendis tu Phœbe fides, arcusq; retendis,
 Lyncas agit Bromius, pauos Saturnia pictos,
 Tardos luna boues, annosas Delia ceruas,
 Grypas Hyperboreos Nemesis, Cytherea columbas,
 Fert pedibus pinnas puer Arcas, crine galerum,
 Et chelyn incuruam, atq; incuruam sustinet harpen,
 Paciferaq; duos uirga discriminat angues:
 Goryton puer Idalius calamosq; facemq;
 Alcides clauam, & Nemegei uellera monstri,
 Tartaream Pallas galeam, & Phorcynida gestat,
 Concordes gemino radiantur Castores alro.
 Clauiger in semet redeuntem computat annum
 Iam dextra deus. at Saturnum lanca compes
 Mulcibero iubet ire parem, nec dextra Prometheu
 Non tua Caucaesæ meminit ferrata catenæ.
 Arma deos sua quemq; decent. nec segnius alti
 Numina conueniunt pelagi, rex ipse bifformes
 Arduus urget equos, saeuoq; tridente minatur
 Euroq; Borea; & uultu temperat Austros,
 Solus equo Zephyrus tremulis persultat in undis.
 Ipse sinu facilem molli fouet Amphitriten.
 Ludunt Nereidum simplex chorus. illa sororem
 Prouocat, & blando certat superare natatu,
 Hæc iunctum Delphina regit, premit illa leonem,
 Trux uehit hanc aries, olido sedet illa iuuenco,
 Insultant aliæ monstris, quæ plurima uastus
 Subluit Oceanus, scopulis horrentia Cete
 Ballænam, Pistrimq; & Physetera marinos
 (Sî qua fides uero est) efflantem ad sidera fluctus.
 Quasdam & semiferi dorso Tritones amico
 Excipiunt, bifidaq; ligant curuamine caudæ,
 Et nunc tortilibus permulcent æquora conchis,
 Dulcia nunc flexis ceruicibus oscula captant.
 It Phorcus pater, it glaucus, longamq; per undas
 Canitiem trahit, & nymphis luctantibus instat.
 Inousq; puer, glauca cum matre, repullas

Nunc

Nunc subter laiciuit aquas, nunc improbus extat
 Pubetenus, conchasq; & rubra corallia uellit.
 Tu quoq; non dubio frontem laxare seueram
 Tandem ausus risu Proteu. uerum una peremptum
 Plorat adhuc natum Thetis, & crudelia diuū
 Numina, crudeles Parcas miseranda laceffit,
 Ac precibus mixtas obliquans sæua querelas,
 Exitijq; reum citat, & conuitia fundit.
 Tum uix passa thoro primos accumbere diuū
 Procurrit turbata comas, & pectore nudo,
 Sic dolor ille monet, læuaq; amplexa uerendi
 Genua louis, dextraq; attentans supplice barbam
 Talibus affata est: O qui stellantia nutu
 Regna quatis, uiden' ut magna de gente dearum
 Sola ego perpetuo (quid enim mea uulnera cælem?)
 Tabescam luctu, uestrasq; infesta profanem
 Has epulas? quod nam ob meritum pater optime? certe
 Non ego uincla tibi, scis ó, scis ipse parabam
 Magne fator, non Corycio tua tela sub antro
 Seruabat Thetis anguipedi iurata Typhæo.
 Nec nunc mortalis thalamos, humilemq; maritum
 Conquerimur: fuerint Parcarum uellera iustis
 Inuidæ connubijs, liceat timuisse tonanti.
 Quanc; ô (sed taceo) cur autem summe deorum,
 Cur meus Aeacides Latoia tela cruenrat
 Te minor? an' ne etiam sobolem damnauimus ipsæ;
 Aut faciem Titani tuam? sed uertite quæso,
 Me quoq; iamdudum in silicem, nec marmora solum
 Tristibus æternū lacrymis Sipyleia manent.
 Hos certè ingrato cineri, mutisq; sepulcris,
 Quando aliud quid sit, genitrix persoluat honores:
 Si neq; perpetuæ saltem illum munere laudis
 Dignaris pater, & Lethen parua accolet umbra.
 Talia uerba refert, genibusq; affixa tonantis
 Hæret in exhaustum lacrymans, sparsisq; capillis.
 Iamq; deos omnes dictis, & imagine mœsta
 Flexerat, inuidiam sensit, uultusq; retorsit
 Ad Venerem Phœbus. tum diuam pauca moratus
 Subleuat omnipotens, uerbisq; ita mulcet amicis:
 Ne crede æterno incisas adamante reuelli
 Posse deū leges, stant omne immota per æuum
 Quæ triplices neuere colus, nec funera nati
 Flet Thetis una sui. cōmunes desine casus
 Adnumerare tibi, ac totam hanc circumspice turbam:
 Scilicet inuenies consortes undiq; luctus,
 Me quoq; in his: siquidem transegit Opuntia cuspis
 Ductorem Lyciæ, & moribundum in puluere meruit.
 Nec tu digna tamen, fateor (ni fata repugnent)

Quæ tam sæua gemas, quæ mortales Hymenæos
 Nerei pertuleris, nec solus Apollinis arcus
 Pignora diuarum Phrygijs tamen obruit aruis.
 Est etiam cui Memnoniam Pallantias urnam
 Imputet, atq; adeò tristes ut pectore curas
 Excutias, animumq; leues, reddetur Achilli
 Ingens tantorum precium (mihi crede) laborum:
 Nam neq; Cerbereos rictus, nec Erynnidas atris
 Anguib; implicitas, inamœnaq; tartara passus
 Elysiū tenet, hic magna uenerabilis umbra
 Mutatis pulchram auspicijs sibi Colchida iunget
 Solis & Oceani uoluenti progener æuo.
 Utq; Rhodos Solem, Venerem Paphos, atq; Cythera,
 Iunonemq; Samos, Cereremq; Typhoias Aetne,
 Me mea Creta colit, sic nato candida Leuce,
 Leuce, quæ Scythicis procul insula personat undis,
 Templā tuo ponet, nautis hic ille sub alto
 Fata canet luco uenturæ nuntia sortis.
 Adde, quod & pulchro tradetur pulchra marito
 Tyndaris Aeacidæ stellis fulgentibus ardens:
 Meq; dabit socerum, thalamis en sternuit istis
 Pulcher Hymen, grataq; uices sortita uoluptas
 Iam nunc diuiduos iuueni despondet amores.
 Utq; tuos artus nunc dulci Gratia nodo,
 Nunc Paphie roseis necit Vulcane lacertis:
 Sic illum formosa Helene, formosa Cytaïs
 Auferet alternum, & lentus festa otia ducet.
 Famaq; (ne dubita) centeno gutture uestros
 Indefessa canet, coeloq; æquabit honores.
 Audiet hos, & quem torrenti flammeus astro
 Carcinus æstiferis latè dispescit arenis:
 Et quos Herculeæ summorunt orbe columnæ,
 Atq; hominum primi Blemyæ, quosq; altior axis
 Cogit Hyperboreos subter durare triones.
 Nulla uirū gens, nulla dies, nusquam ulla tacebit
 Posteritas, nulla teget inuida nube uetustas.
 Quippe deū sancta nascetur origine uates,
 Qui lucem æternam factis immanibus addat,
 Qui regum fera bella tonet, grandiq; tremendas
 Obruat ore tubas, cuius uocalia Siren
 Pectora, & Aonidum miretur prima sororum.
 Ille tuum Theti Peliden uenientibus annis
 Dedet honoratum, serisq; nepotibus unum
 Thessalus exemplum uirtutis habebitur heros.
 Quondam etiam nostro iuuenis de sanguine cretus
 Dux bello inuictus, Gangen domiturus, & Indos,
 Atq; Semiramias fracturus cuspide turres,
 Felicem tanto præcone uocabit Achillem:

Et dubi-

Et dubitabis adhuc obductæ nubila frontis,
 Atq; importunas Euris mandare querelas?
 Quin audes laxare animum, uultusq; priores
 Induis, & lætis hilarem te cœtibus inters?
 Dixerat, illa oculis iamdudum absterferat imbrem
 Lata omnem ætherio grates agit inde tonanti,
 Instauroq; comas, cultusq; habitusq; decoros
 Accipit. hic diuam glaucarum tota sororum
 Circumfusa cohors studio excolit, ipsa sibi obstat
 Sedulitas. pars multifidi discrimine dentis
 Cæsariem comit, molli pars colligit auro
 Effusam, pars fingit acu, crinemq; lapillis
 Spargit Hydaspæis, hæ baccas auribus addunt,
 Restituuntq; sinus, illa aurea cingula donat,
 Donat Erythræis hæc plena monilia conchis.
 Lætantur Nereusq; pater, grandæuag; Doris.
 Continuò redit ille decor, suffusaq; pulchris
 Fax radiat tranquilla genis. procul exulat omnis
 Tristitia, insuetam tentant noua gaudia mentem.
 Haud aliter uerno cum pulsa rosaria nimbo
 Frondentis rutilum uirgæ spoliatur honorem,
 Defluit expirans dominæ cruor, ictaq; lapsis
 Commoritur solijs halantum gratia florum.
 Ast ubi mox clarum iubar aureus exeruit sol,
 Augescunt recidiua nouis tum germina truncis,
 Lætãq; natiuas ostentat purpura gemmas.
 Iamq; implere fidem diuinæ cœperat oris
 Aeacides thalamo, & templis, & honoribus auctus:
 Cum partum ingentem memor extulit Ilithyia.
 Hermæo prætenta sinu fuit inclyta quondam
 Vrbs toti prælata Asiæ, Bœbeius illam
 Coniugis extinctæ monimentum nobile Theseus
 Esse dedit Smyrnes, arcemq; in monte locauit
 Prospectantem undas semel, & sua tecta tuentem,
 Quo flet mœsta silex Niobe, Niobesq; sepulcrum.
 Hic placido fluit amne Meles, auditq; sub altis
 Ipse tacens antris meditantes carmina cycnos.
 Hæc uatem eximium tellus, ita sancta uetustas
 Credidit, hæc illum dias in luminis oras
 Prima tulit. pater Aonijs deus incola luci
 Ductare assuetus thiasos, sacrisq; sororum
 Respondere choris, & par contendere Phœbo.
 Furtiuo pulchram implerat Crithëida fœtu:
 Inde capax nato ingenium, largusq; uerendæ
 Scilicet haustus aquæ, primo (si credimus) ille
 Vagitu horrifoni sternebat murmura ponti,
 Pacabat uentos, mollibat corda ferarum.
 Ipsa etiam lacrymas Sipyleia fundere cautes

Definit

Destitit audito, reptabat maximus infans
 Fluminis in ripa, reptantem mollibus ulnis
 Nais areniuagum rapiebat sæpe sub amnem
 Ostensura patri, & rursus exponebat in ulua
 Flore breues cinctum, aut apio rorante capillos.
 Vosq; Etheocleæ (ni mendax fama) sorores
 Misistis lectas Horarum à fonte corollas,
 Flauaq; uirgineam puero immulisse papillam
 Dicitur Actæo ceu quondam Pallas Erechtheo.
 Ipse ut iam certo uestigia ponere nifu,
 Utq; datum uaria uoces effingere lingua,
 Gaudebat calamos Hybleis iungere ceris,
 Dilectos Bromio calamos. gaudebat & uncam
 Ore inflare pio, ac digitis percurrere loton.
 Grande tamen calami reboant, grande unca remugit
 Tibia, sæpe illum uicina Faunus in umbra
 Demirans, aureis tacitus tendebat acutas,
 Et subito puerum Satyri cinxere theatro.
 Cum Satyrisq; feræ, sed quæ nil triste minentur,
 Cumq; feris syluæ, sed quæ alta cacumina motent,
 Multifidæq; sacris adnutent legibus auræ.
 Ipsi quinetiam riguo Pactolus, & Hermus
 Certatim affluxere auro, iussosq; tacere
 Ripa ab utraq; suos Mæander misit olores:
 Mæander sibimet refluus sæpe obuius undis:
 Mæander sub humum pudibundo flumine labens;
 Quod puerum ignarus Carpon, dum ludit in unda,
 Delicias nati, mox natum merferat alueo
 Infelix genitor: sed uenti id crimen amantis.
 Verum ubi primæuæ dubio se flore iuuentæ
 Induit, ac plenis adoleuit fortior annis,
 Carmen amat, carmen, prò maxima numina uatum,
 Carmen Apollineo tantum modulabile plectro,
 Carmen Caucafeas silices, cauteq; Sicanam
 Quod trahat, & rigidi leges infringat Auerni,
 Exarmetq; Iouis minitantem fulmine dextram.
 Iamq; insana sacrum uis, insertusq; medullis
 Exstimulat uatem Aeacides, iam parturit altum
 Mens opus, & magnis animosa accingitur ausis.
 Ille tamen quæ nam ora sui, qui uultus Achilli,
 Quis ue oculi, quantus maternis fulguret armis,
 Scire auet, ah nimius uoti, uiolentaq; fundens
 Murmura, terribilem tumulo ciet improbus umbram.
 Continuò Sigæus apex concussus in æquor
 Procumbit, raucumq; gemit Rheteia contra
 Littora, & effusis tremit ardua fontibus Ide,
 Semiustumq; cauo Xanthus crinem abdidit antro.
 Ecce tuens toruum, nec uati impunè uidendus

Phubius

Phthius honoratis heros adstabat in armis:
 Qualis Peliaca Teucros obtriuerat hasta
 Priamiden uersa à Danaïs dum quæreret ira
 Vltor, & heu fluuijs miseros, campisq; fugaret:
 Flammeus ignescit thorax, auroq; minatur
 Terrifico radiatus apex, in nubila surgit
 Fraxinus, & longa rursus Hectora uulnerat umbra:
 Ipse ardens clypeo ostentat terramq; fretumq;
 Atq; indefessum Solem, Solisq; sororem
 Iam plenam & tacito uoluentia sidera mundo.
 Ergo his defixus uates, dum singula uisu
 Explorat miser incauto, dum lumina figit,
 Lumina nox pepulit, tum uerò exterritus hæsit:
 Voxq; repressa metu, & gelidos tremor impulit artus.
 At iuuenem facer Aonium miseratus Achilles,
 Quandoquidem Saturne tuas inflectere leges,
 Haud licitum cuiquam, clypeo excipit, oraq; iungens
 Inspuit augurium, baculum dat deinde potentem
 Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam
 Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,
 Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus.
 Nec deest ipse sibi, quin sacro instincta furore
 Ora mouet, tantiq; parat solatia damni.
 Aeaciden tamen, Aeaciden cœlo æquat, & astris,
 Aeaciden famæ leuat arduus alite curru,
 Vnum Dardanidis, unum componit Achiuis
 Aeaciden, unum antè omneis miratur, amatq;
 Ac primùm irarum causas, trepidiq; tumultus
 Expedit, utq; luem neglecta induxerit ægris
 Relligio populis, ut regem irritet amantem
 Thestorides, ut acerba fremens, uix temperet ipso
 Ense puer Thetidis, uix magni sanguine Atridæ
 Abstineat, diuæ admonitu, quæ iurgia contra
 Dux ferat incensus dictis, quo uulnera Nestor
 Melle riget, quantum amisso dux frendeat alter
 Munere, quos nato genitrix exoret honores,
 Quid doleat Iuno, cœlo quid portet ab alto
 Insidiosa quies, quæ rex obliquet inertis
 Tentamenta fugæ, faciat Laertius heros
 Quantum operæ precium, cum dulcibus aspera miscet.
 Cum uaga clamoræ reprimat conuicia linguæ,
 Cum suadet durent castris, præfagaq; monstrat
 Fata deûm, memorat platanum, infantesq; uolucres
 Cum matre absumptas, uersumq; in saxa draconem.
 Quo Pylius fremat ore senex, ut pacta, fidemq;
 Deploret, dextrasq; datas, ut fulmina narret
 Missa polo, ac pretium ostendet uictoribus urbem.
 Quæ facies Danaûm, cum sese in munia Martis

Accingunt

Accingunt, quantum dux ore, & pectore, & armis
 Emineat, tum Pieridas sua numina rursum
 Consulit, Hectoreasq; Agamemnoniasq; phalangas
 Enumerans, ipsos ictu mox foedere amanti
 Committit, uictumq; rapit Phryga nubibus atris,
 Victorem Attriden necopino uulnerat arcu.
 Tum pugnam instaurans toto dat funera campo
 Haud dubitans alta Tydiden strage cruentum
 Dardanio, Lycioq; duci, totidemq; repente
 Obiectare deis, Glauci post munere pulchro
 Insignem auratis ostentaturus in armis.
 Quid nunc Sidonio tentatam Pallada peplo,
 Quid memorem lacrymas Thebææ coniugis, & te
 Parue puer cristas, & cassidis æra timentem?
 Teq; heros longè gradientem, & torua tuentem,
 Quassantemq; procul metuendam cuspidis umbram,
 Atq; ausum corde impauido, solum Hectora contra
 Stare diu? quid te populorum fata duorum
 Lancibus æquantem imparibus, rex magne deorum
 Aut miseros tonitru Danaos, & lampade seua
 Terrentem? quid te uallo, castrisq; minantem
 Priamida armipotens? his rursum adiungitur ardens
 Heu precibus nihil, & donis inflexus Achilles,
 Exceptusq; Dolon, & somno proditus heros
 Othrysius, tacitaq; auersi nocte iugales,
 Qui superent candore nives, qui cursibus æquent
 Flamina, mox ipsi ferro, telisq; repulsi
 Ductores Danaum, clypeoq; interritus Aïax
 Tutari sociam classem, Iliacumq; paratus
 Ductorem, & ferrum, & flammam exceptare, louemq;
 Quem casto tamen Idalio, coniunxq;, sororq;
 Implicat, & somni facies mentita uolucrum,
 Dum pater æquoreus fessis aspirat Achiuis.
 Nec mora, Pelias cum longè horrendus in armis
 Emicat, & nubem belli defensat Achiuis
 Actorides, ac sanguineo Sarpedona campo
 Obruit, heu magni prolem Iouis, inde secundis
 Elatus rerum, Balium, Xanthumq; iugales,
 Quos Zephyro peperit geminos Harpyia Podarge:
 Et te captiuo funalem Pedasæ collo
 Igneus extimulat, Scææq; in limine portæ
 Concidit, ah tanti nimium securus amici.
 Nam quid Panthoiden foedantem sanguine crineis
 Illos, prò dolor, argentoq; auroq; micanteis:
 Quid primos querar heroum pro corpore functo
 Certatim obnitos inter se haud cedere certos,
 Atq; animam exanimum funus super exhalantes?
 Ecce suum tandem cantor Smyrnæus Achillem

Sulcitat

Suscitāt, ardentem clypeo, atq; Hyperionis orbem
 Orbe laceſſentem pulchro, & cœleſtibus armis,
 Ingentiq; manu Centaurica tela tenentem,
 Atq; immortalis adigentem in prælia bigas.
 Hic uerò obuerſis uictoria remigat alis,
 Dum rapit inferias, dum curribus ille, uirisq;
 Atq; armis, & equis minitantem infeſtior implet
 Xanthon, & arſuras anguſtat cædibus undas.
 Vix ego nunc ſi mille ſonent mea pectora linguis,
 Voxq; adamante rigens, atq; indefeſſus anhelet
 Spiritus inſuſum totos præana per artus,
 Bella deūm narrem, terram ipſam immane gementem,
 Clangentemq; polum, Martemq; in iugera ſeptem,
 Porrectum multoq; comas in puluere merſum,
 Aegidaq; horrificam, protectamq; Aegide pectus
 Pallada, nil magni metuentem fulmina patris,
 Imbellemq; deum Venerem. & te Phœbe tridenti
 Summittentem arcus, & te Latonia uirgo
 Iam pauidam, ac uacua linquentem caſtra pharetra.
 Nec ſi Caſtalios ipſis à fontibus amnes,
 Hauriat os auidum, nec ſi Pirenida lympham,
 Pimplæosq; bibat latices, æquare canendo
 Hectora ſanguineum, uiolentumq; auſit Achillem.
 Hectora pro patria charisq; penatibus unum
 Stantem animis contrà. qualis draco paſtus amarus
 Per brumam ſuccos, uenientem expectat iniquus
 Paſtorem, & tumido furiaſus felle cruentum
 Spectat, hians immane, cauq; aduoluitur ingens.
 Aeaciden autem cædem, & crudele ferentem
 Exitium. qualis ualſti canis Orionis
 Per noctem exercet radios, ſæuumq; minatur.
 Iamq; illum ante oculos amborum, ante ora parentum
 Raptatum Hæmonio circum ſua mœnia curru,
 Iam funus Patrocle tuum, Priamumq; ſuperbos
 Porrectum ante pedes, atq; auro ſupplice uictum,
 Dixerat inuictum iuuenem, lamentaq; ſæua
 Iliadum, mœſtosq; rogos, cineremq; ſepultum:
 Cùm ſubitò in ſomnis Ithaci experientis imago
 Viſa uiro, ſic ampla humeros, ſic pectora fundens,
 Sed letale gerens uulnus: namq; inſcia nati
 Dexterâ quaſitum per cærulea ualſta parentem
 Protinus æquorea uiroſo trigonos icſtu
 Perculerat, ſiue ira deūm, ſeu fata iubebant.
 Atq; ait: ó magnæ qui princeps debita laudi
 Præmia perſoluis, qui lenta obliuia ſeculis
 Excutis, & ſeros famam producis in annos,
 An ne tot exhaustos nobis terraq; mariq;
 Lethæo merſos fluuiio patiere labores?

Ang. Polit.

Cc

Nec

Nec sua reddetur uirtuti gloria merces:
 Namq; licet uirtus semet contenta quiescat,
 Sola tamen iustos uirtus adsciscit honores,
 Solaq; se merito laudum fulgore coronat.
 Quinetiam ignaris præferre nepotibus optat
 Prima facem, ac monstrare uiam, quæ tendat in altum
 Culmen, & e celso scandenti porgere dextram.
 Quem neq; posteritas, neq; tangit fama superstes:
 Nempe alijs exempla, sibi uitam, inuidet amens.
 Ergo sub Iliacis tractantem prælia muris
 Graius Achilleis populus donauerit armis:
 Tu uerò emenso quæ gessi plurima ponto,
 Quæq; tuli, nullo uates dignabere cantu,
 Quem solum uocat iste labor, cui pectore pleno
 Defluit illa mea felix opulentia linguæ.
 Incipe, namq; adero, & præsens tua cœpta iuuabo.
 Hæc ait, & pariter somnusq; Ithacusq; recessit.
 Ille nouo rursus musarum percitus œstro
 Concinit abiegnæ Danaos compagibus alui
 Occultos, & equi molem, fraudemq; Sinonís,
 Indicijq; metu præclusum pollice fauces,
 Anticlón Ortygiden, populataq; Pergamia flammis,
 Disiectasq; rates, patriumq; à Pallade missum
 Fulmen, Oilidenq; ignes, & sulfura fixo
 Pectore proflantem, teq; importunè Caphareu,
 Nec faciles Ciconas, fortunatosq; ciborum
 Lotophagos, uinoq; grauem Cyclopa pet antrum
 Exporrectum ingens, humanaq; frustra uomentem
 Mixta mero, inq; bouis constrictos tergore uentos,
 Et Lamium Antiphaten, & uirgam, & pocula Circes,
 Cimmerionq; domos, Euerridenq; locutum
 Vera senem, fusoq; allectos sanguine maneis,
 Et maris illecebras, uocemq; impunè canoræ
 Virginis auditam, Scyllamq; auidamq; Charybdin,
 Lampetienq; patri uiolata armenta querentem,
 Immerfosq; undis focios, ipsumq; natantem
 Littus ad Ogygies, & Atlantidos antra Calypsus,
 Neptunumq; iterum uentosq; undasq; cientem,
 Leucotheamq; piam, Cercyræosq; recessus
 Hospitio faciles, subitumq; in gurgite montem,
 Assertumq; larem tandem, ultricesq; sagittas.
 Ergo tegunt geminæ uictricia tempora laurus
 Vatis Apollinei, geminis ergo arduus alís
 Fugit humo, celsumq; altis caput intulit astris,
 Par superis, ipsiq; Ioui, quò nulla rebellis
 Spicula liuor agat, quò nulla aspiret iniquæ
 Tempestas foeda inuidiæ. sic eminet extrà
 Liber, & innocuus, toto sic ille sereno

Perfruitur

Perfruitur gaudens, magni ceu purus Olympi
 Supra imbres uertex, & rauca tonitrua surgit,
 Despectatq; procul uentorum praelia tutus.
 Quo nunc diuitias animosi carminis ore
 Exequar? haud illi plena se conferat urna
 Hermus, & aurata radians Pactolus arena,
 Et Tagus, & Durius, latebris quodq; eruit audax
 Dalmata, quodq; procul Bessus rimatur, & Astur,
 Fusile Callaica quodq; in fornace liquefcit,
 Decolor in toto quodq; inuenit Indus Hydaspes,
 Quemq; Rhodos fuluis hausit de nubibus imbrem,
 Quodq; manu dea caeca tenet praediuite cornu.
 Utq; parens rerum fontes, & flumina magnae
 Suggest Oceanus terrae, sic omnis ab istis
 Docta per ora uirum decurrit gratia chartis.
 Hinc fusa innumeris felix opulentia seclis
 Ditauit mentes, tacitoq; infloruit aeuo:
 Omnia ab his, & in his sunt omnia, siue beati
 Te decor eloqui, seu rerum pondera tangunt.
 Nam quae tam uarium Memphitis stamen arundo
 Separat, aut quae sic Babylonos texta potentis
 Sollicita pinguntur acu, quae tanta colorum
 Gloria, cum pinnis Zephyri rorantibus adsunt:
 Quantus honos uocum, q; multis diues abundat
 Floribus, & claris augetur lingua figuris?
 Siue libet tenui uersum deducere filo,
 Seu medium confine tenet, seu robore toto
 Fortior assurgit: seu uena paupere fertur
 Aridius, celeri seu se breuis incitat alueo,
 Gurgite seu pleno, densisq; opulentior undat
 Vorticibus, siue humentes lato ubere ripas
 Dædala germinibus uariat, maiore nec unquam
 Sermo potens meminit se maiestate loquentem.
 Quod si facta uirum uicturis condere chartis,
 Flectere si mauis orando, & fingere mentes,
 Hunc optato ducem: non causas doctius alter,
 Personamq;, locumq;, modosq;, & tempus, & arma,
 Remq; ipsam expediat, dum nunc iactantior exit,
 Nunc contorta ruit, nunc se facundia profert
 Simplicior, uaria nunc floret imagine rerum.
 Dulcius eloquium nulli, nec apertior unquam
 Vis fandi fuit, aut quae mentibus acrior instet.
 Indole quemq; sua pingit, sua cuiq; decenter
 Attribuit uerba, & mores, unumq; tenorem
 Semper amat, meminitq; sui, scit & unde moueri,
 Et quo sit prodire tenus, fusumq; gubernat
 Arte opus, & medijs prima ac postrema reuincit.
 Nunc teneras uocat ad lacrymas, nunc igneus iram
 Ang. Polit.

Cc 2

Suscitat

Suscitāt, interdum retrahit, probat, arguit, urget.
 Nunc noua suspendunt auidas miracula mentes,
 Foeta bonis, ipsum utiliter celantia uerum.
 Quicquid honorato sapiens canit ore uetustas,
 Doctaque multijugæ post hunc diuortia sectæ,
 Hinc haustum, siue infantis cunabula secli,
 Seu conspirantes pugnaci foedere causas,
 Discordemque fidem, & genitalia semina rerum,
 Seu potius mundi fines, diuumque rotatas
 Contemplere domos, atque obluctantia cœlo
 Sidera, quæ magnum uis tanta Hyperionis orbem
 Torqueat, exhaustam reparet quo fonte sororem
 Ausam fraternis mediam se opponere flammis,
 Et subitis uiolare diem, lucemque tenebris.
 Conscia factorum cum mens animauerit astra,
 Vnde tremat tellus, trifida ne impulsæ laboret
 Cuspide Neptuni, cæcis an terga cauernis
 Subdat atrox Boreas, nostrum erupturus in orbem.
 Ventorum nunc ille uices, nunc fulminis ortus
 Monstrat, & elisis crepitantes nubibus auras:
 Curque ruunt imbres, subitus cur lumina fulgor
 Sic ferit, ut medium credas discindere cœlum.
 Esse deum, mentem immensam, rerumque potentem,
 Cunctaque complexum, stabili qui lege gubernet
 Naturam, mundi que uices, qui fata solutis
 Subiuguet arbitris, qui temperet omnia solus.
 Esse animos lethi exortes, sed corpore claudi
 Ceu tumulto, quos in uarias tamen ire figuras,
 Hoc dictante docet tacitæ dux ille cohortis,
 Antè ortus memor usque sui, sibi que ipse superstes.
 Quin & præcelsa rationem sistit in arce
 Ceu dominam, tristes in pectore concitat iras,
 Viscera degeneri damnata cupidine passus.
 Nec tacet, unde æger cruciat dolor, unde rebellem
 It furor in rabiem, cur pallent ora timentum,
 Genua tremunt, stant corda gelu, stant uertice crines.
 Quæ summi sit meta boni, quæ ue orbita rectum
 Signet iter, quò se confundat deuius error,
 Quot uirtus fluat in riuos, quo cardine honestum
 Vertatur, rebus quantum Fortuna caducis
 Præsit, ut humanos toleret mens cruda tumultus.
 Quæ ciues mensura premat, quo robore leges
 Firmentur, plus consilio res crescat, an armis
 Publica. quas belli tentet dux callidus artes:
 Quàm uocum sit amica fides, & magna gregandis
 Religio numeris, quantis prælagia signis
 Consultes: quantum succos rimata salubres
 Ardua Præoniæ ualeat solertia dextre.

Hinc

Hinc & magniloquis uoces creuere cōthurnis:
 Hinc lasciua datos riserunt compita foccos.
 Hinc hausisse iocos teneri creduntur amores,
 Quicq̃ astricta breui claudunt epigrammata nodo:
 Quin & Apellæos digitis animare colores
 Monstrat, Olympiaco quin is dedit ora tonanti.
 Nec faber ille negat, dum nigris mota laborant
 Cuncta supercilijs, immortalesq̃ sequuntur
 Astra iubas, sancta dum maiestate tremendum
 Excipiunt, magnoq̃ assurgunt numina patri.
 Heroumq̃ idem facies, & celsa potentum
 Ora deūm, uarijsq̃ horrenda animalia formis,
 Diuerfasq̃ urbes, positusq̃, habitusq̃ locorum
 Innumeros, sensusq̃ animorum, carmine pulchro
 Naturamq̃ omnem illa ipsa mirante figurat.
 Huic aras, huic templa dedit ueneranda uetustas.
 Hunc ære, hunc saxo, fuluoq̃ colebat in auro:
 Hunc unum autorem teneris præfecerat annis,
 Rectoremq̃ uagæ, moderatoremq̃ iuuentæ:
 Hunc etiam leges uitæ agnouere magistrum:
 Omnis ab hoc doctas sapientia fonte papyros
 Irrigat: hunc proprias olim Gænetica tellus
 Transtulit in uoces: huius natalia septem
 Quæq̃ sibi rapiunt studijs pugnacibus urbes:
 Hunc & Sithoni patientem iura flagelli
 Afferuit patrio uindex Ptolemæus ab amne:
 Hunc quoq̃ captiuo gemmatum clausit in auro
 Rex Macedum, medijs hunc consultabat in armis:
 Hoc inuitabat somnos, hinc crastina bella
 Concipere, huic partos suetus iactare triumphos.
 Et nos ergo illi grata pietate dicamus
 Hanc de Pierio contextam flore coronam,
 Quam mihi Caianas inter pulcherrima nymphas
 Ambra dedit patriæ lectam de gramine ripæ:
 Ambra mei Laurentis amor, quam corniger Vmbro
 Vmbro senex genuit domino gratissimus Arno:
 Vmbro suo tandem non erupturus ab aluè.
 Quem super æternum staturæ culmina uillæ
 Erigis, haudquaq̃ muris cessura Cyclopum,
 Maçe opibus, maçe ingenio, mea gloria Laurens:
 Gloria musarum Laurens, montesq̃ propinquos
 Perfodis, & longo suspensos excipis arcu,
 Prægelidas ducturus aquas, quæ prata supinum
 Lata uidet Podium riguis uberrima lymphis,
 Aggere tuta nouo, piscosisq̃ undiq̃ septa
 Limitibus, per quæ multo seruante molosso
 Plena Tarentinis succrescunt ubera uaccis.
 Atq̃ aliud nigris missum (quis credat?) ab Indis
 Ang. Polit.

Cc 3 Ruminat

Ruminat ignotas armentum discolor herbas:
 At vituli tepidis clausi foenilibus intus
 Expectant tota sugendas nocte parentes.
 Interea magnis lac densum bullit ahenis.
 Brachiaq; exertus senior, tunicataq; pubes
 Comprimit: et longa siccandum ponit in umbra.
 Utq; pia pascuntur oues, ita vastus obeso
 Corpore sus Calaber cauea stat clausus olenti.
 Atq; aliam ex alia poscit grunnitibus escam.
 Celtiber ecce sibi latebrosa cuniculus antra
 Perforat, innumerus net ferica uellera bombyx.
 Ad uaga floriferos errant dispersa per hortos,
 Multiforumq; replent operosa examina suber:
 Et genus omne auium captiuis instrepit alis.
 Dumq; Antenorei uolucris cristata Timaui
 Parturit, & custos Capitoli gramina tondet,
 Multa lacu se mersat anas, subitaq; volantes
 Nube diem fuscant Veneris tutela columbae.

ANGELI POLITIANI ELEGIA, SIVE EPICEDION.

In Albieræ Albitiæ immaturum exitum, ad Sismundum
 Stupham eius sponsum.

L T merito, quis enim tantum perferre dolorem?
 Aut quis iam miseris temperet à lacrymis?
 Sed tamen heu frustra crudelia sidera damnas
 Sismunde, & frustra numina surda uocas.
 Proh dolor, ah quantos rapta pro coniuge fletus
 Ingeminas, quanto perluis imbre genas,
 Sollicitasq; fratres pios, miserumq; parentem,
 Inq; tuo tota est uulnere nigra domus.
 Nigra domus tota est, flent moesti ad limina ciues;
 Flent socij lacrymis & tua damna prijs.
 Ipse ego qui dudum reges magno ore canebam,
 Dardanaq; Argolica Pergama rapta manu.
 Heu nil dulce sonans taceo iam bella, tubasq;
 Et refero ad nigros carmina moesta rogos:
 Ac tecum infaustus uates consortia luctus
 En repeto, & querulam pectine planigo lyram.
 Nec Sismunde tuos gemitus, ægrumq; dolorem
 Arceo, sunt lacrymis funera digna prijs.
 Maius habes uulnus secreto in pectore, q; quo
 Te deceat madidas non habuisse genas.
 Nam poteras dudum nulli inuidisse deorum,
 Dum subiit uelis aura secunda tuis.
 Nunc ubi dira suum uertit Fortuna tenorem,
 Vxor abest, animæ portio magna tuæ.

Vxor

Vxor abest, heu heu, sed qualem nulla tulerunt.
 Secula, sed qualem tempora nulla ferent.
 Vni, quicquid habet, dederat natura decoris,
 Vni etiam dederat gratia quicquid habet.
 Candor erat dulci suffusus sanguine, qualem
 Alba ferunt rubris lilia mixta rosis.
 Vt nitidum læti radiabāt sidus ocelli,
 Sæpe amor accensas rettulit inde faces.
 Soluerat effusos quoties sine lege capillos,
 Infesta est trepidis uisa Diana feris:
 Siue iterum adductos fuluum collegit in aurum,
 Compta Cytheriaco est pectine uisa Venus.
 Vsq; illam parui furtim componere amores
 Sunt soliti & facili Gratia blanda manu:
 Atq; honor & teneri iam cana Modestia uultus,
 Et decor, & probitas, purpureusq; pudor,
 Casta fides, risusq; hilaris, moresq; pudici,
 Incessusq; decens, nudaq; simplicitas.
 Quæ cuncta in cineres fati grauis intulit hora,
 Mors cuncta immitti carpsit acerba manu.
 Occidis Albiere prima fraudata iuuenta,
 Exigeres uitæ cum tria lustra tuæ.
 Occidis amborum correpta ante ora parentum,
 Occidis ante tui limina mœsta uiri.
 Ah dolor, i nunc & rebus confide secundis,
 Quas Fortuna leui fertq; refertq; manu.
 Tolle animum & uicto molire ex hoste triumphos,
 Laurigerum morti subiungere caput.
 Erige Tanareis radiantia tecta columnis,
 Parca tamen rapida te trahet inde manu.
 Ingenuo, formæ, ualidæ confide iuuentæ,
 Albiere ecce graui morte soluta iacet.
 Tu mihi nunc tanti fuerit quæ causa doloris,
 At tonito uati mœsta Thalia refer.
 Annua pelliti referentem sacra Ioannis:
 Extulerat roseo Cynthius ore diem,
 Cum celebres linquens Sirenum nomine muros,
 Herculeumq; petens regia nata torum.
 Candida Syllanæ uestigia protinus urbi
 Intulerat longæ fessâ labore uia.
 Pro se quisq; igitur pueri, iuuenesq; senesq;
 Matresq; & teneræ splendida turba nurus
 Illius aduentum celebrant, atq; unicus urbis
 Est uultus, festo murmure cuncta fremunt.
 Est uia, Panthagiam Syllani nomine dicunt,
 Omnibus hic superis templa dicata micant.
 Hic domus æthereas perrumpens Lentia nubes,
 Prouehit ad rutilos culmina celsa polos.

Quam propè ridentes submitunt prata colores,
 Pictaq; florifero germine uernat humus.
 Hic dum cornipedes primi sub carceris oras
 Tyrrenæ expectant signa canora tubæ,
 Regia nata leues gaudet celebrare choreas,
 Iamq; nurus certa brachia lege mouent.
 Emicat ante alias uultu pulcherrima nymphas
 Albiera, & tremulum spargit ab ore iubar.
 Aura quatit fusos in candida terga capillos,
 Irradiant dulci lumina nigra facē.
 Tamq; suas uincit comites, quàm Lucifer ore
 Purpureo rutilans astra minora premit.
 Attoniti Albieram spectant iuuenesq; senesq;
 Ferreus est quem non forma, pudor ue mouet.
 Mentibus Albieram latis, plausuq; secundo,
 Albieram nutu, lumine, uoce probant.
 Vertit in hanc toruos Rhamnusia luminis orbes,
 Exiguoq; mouet murmura parua sono.
 Tum miseræ letale fauens, oculisq; nitorem
 Adijcit, & solito cellius ora leuat.
 Tantaq; perturbans extemplo gaudia, tristē,
 Qua pereat uirgo, quærit acerba uiam.
 Hic Febrim æthereas carpentem prospicit auras,
 Exerere Icarius dum parat ora Canis.
 Illam Erebo, Nocteq; satam comitantur euntem
 Luctusq;, & tenebris Mors adoperta caput.
 Et Gemitus grauis, & Gemitu commixta Querela,
 Singultusq; frequens, Anxietasq; ferox:
 Et Tremor, & Macies, pauidoq; Infania uultu,
 Semper & ardenti pectore anhele Sitis:
 Horridus atq; Rigor, trepidæq; Insomnia mentis,
 Inconstansq; Rubor, terrificusq; Pauor.
 Marmariciq; trahunt dominæ iuga curua leones,
 Ignea queis rabido murmure corda fremunt.
 Vertice diua feras ardenti attollit echidnas,
 Quæ saniem Stygio semper ab ore uomunt.
 Sanguinei flagrant oculi, caua tempora frigent,
 Colla madens sudor, pectora pallor obit.
 Atq; animi interpres liuenti lingua ueneno
 Manat, & atra quatit feruidus ora uapor:
 Spiritus unde grauis tetrum deuoluit odorem,
 Letifera strident guttura plena face.
 Sputa cadunt rictu croceo contacta colore,
 Perpetuo naris laxa fluore madet.
 Nulla quies, nulliq; premunt membra arida somni,
 Faucibus in fallis tussis acerba sonat.
 Risus abest, rari squallent rubigine dentes,
 Sordida lunato prominet ungue manus.

Dextra

Dextera fumiferam præfulgens lampada quassat,
 Sithoniasq; gerit frigida læua niues.
 Olli templa olim posuit Romana propago:
 Abstiniuit sæuas nec tamen inde manus.
 Sacra illam Actiaco tenuere palatia Phœbo,
 Quicq; olim uicus nomine Longus erat.
 Area quinetiam diræ templa ardua febris
 Ostendit, Marij quæ monumenta tenet.
 Hoc ubi crudelis uidit Rhamnusia monstrum,
 Exacuit sæuo lurida corda sono.
 Aspicias hanc, inquit, uirgo fata nocte puellam,
 Cuius & hinc radijs ora serena micant.
 Quæ gaudet fati, sortisq; ignara futura;
 Quam digito atq; oculis densa caterua notat.
 Hanc niue tu gelida, rapidis hanc infice flammis.
 Sic opus est, uires sentiat illa tuas.
 Dixerat, & pariter gressumq; auertit, & ora:
 Non oculos poterat iam tolerare truces.
 Continuò ardentes stimulis citat illa leones,
 Sapius & ducto uersat in orbe facem.
 Interea humentem noctis uariantia pallam
 Hesperus in rutilo sparserat astra polo.
 Albiera in patrios iam candida membra penates
 Intulerat, molli constiteratq; toro:
 Iam tenero placidum spirabat pectore somnum,
 Venit ad obstrusos cum dea sæua lares.
 Quò dea? quò tendis? non te lacrymabilis ætas,
 Non te forma mouet? non pudor? aut probitas?
 Non ne mouent lacrymæq; uiri? lacrymæq; parentum?
 Mortalem potes ah perdere sæua deam?
 Limina contigerat, tremuerunt limina, pallor
 Infecit postes, & patuere fores.
 Virgineum petit illa torum, pauidæq; puellæ
 Pectore ab obsceno talia dicta refert:
 Quæ placidam carpis secura mente quietem,
 Et fati & sortis nescia uirgo tuæ:
 Nondum sæua meæ sensisti uulnera dextræ,
 Quæ tibi ego, & mecum quæ tibi fata parant.
 Stat uacua tua Parca colo moritura puella,
 Ne gеме, cum dulce est uiuere, dulce mori est.
 Sic ait, æstiferamq; excussit lampada, & acres
 Virginis iniecit dura sub ossa faces.
 Tum letale gelu inuergens, guttasq; ueneni,
 Inserta heu uenis effugit inde nece.
 Excitat illa graui geminos clamore parentes,
 Aduocat absentem nuntia fama uirum.
 Vicinæ extemplò matres, trepidæq; puellæ
 Conueniunt, teneras imbre rigante genas.

Iam

iam fera uirgineas populatur flamma medullas,
 iam gelida torpent horrida membra niue.
 Liquitur infelix, non ars operosa medentum,
 Non facta à misero coniuge uota iuuant,
 Liquitur, & quanq̃ diræ uestigia mortis
 Cernit, & extremum sentit adesse diem:
 Cordè tamen gemitum premit, & spem fronte serenat,
 Tristitiamq̃ acie dissimulante tegit.
 Scilicet augeret trepidi ne dura mariti
 Lamenta, & curas anxietate graues.
 Iam decima infaustam referebat lampade lucem
 Cynthus, & picea texerat ora face,
 Cum miseræ extremus iam presserat error ocellos,
 Fugerat heu uultus, fugerat ore color.
 Aspicit illa tamen dulcem moritura maritum,
 Illum acie solum deficiente notat.
 Illius aspectu morientia lumina pascit,
 Mens illum è mediâ morte reuersa uidet.
 Quis tibi nunc Sisymunde dolor, cum uirginis artus
 Aspiceres anima iam fugiente mori?
 Non tamen illa tui, non illa oblita parentum
 Te uocat, & tales fundit ab ore sonos:
 Pars animæ Sisymunde meæ, si coniugis in te
 Quicquam iuris habent ultima uerba tuæ,
 Parce precor lacrymis, uixi, cursumq̃ peregi,
 Iam procul à uobis me mea fata uocant.
 Immatura quidem morior, sed pura sub umbras
 Discedam & nullis sordida de maculis.
 Discedam uirgo, facibus nec uicta maritis
 Cessi, coniugij nil nisi nomen habes.
 Est mihi dulce mori, uitamq̃ impendere famæ.
 Edita mortali conditione fui.
 At nisi nunc morerer fueram moritura subinde,
 Est mihi dulce etiam te superante mori.
 Nil mihi iam poterant anni conferre seniles,
 Vita breuis longi temporis instar habet.
 Mi dederat teneri leges natura pudoris,
 Mi dederat mores cum probitate pios,
 Nil mutari in me cuperes, nisi tristia fata:
 Humanæ uici conditionis opus.
 Vidi ego te summi defunctum mutare honoris,
 Vidi omnem festa pace nitere domum.
 Et nisi me gemini possunt nil flere parentes.
 Parce igitur manes sollicitare pios.
 Parce precor, lacrymis coniux: sic lætus in auras
 Euadet tenues spiritus inde meus.
 Mœsta sed amborum nimis ah nimis ora parentum
 Solare, heu nostro torpet in ore sonus.

Hec

Heu rapior, tu uiue mihi, tibi mortua uiuam,
 Caligant oculi iam mihi morte graues.
 Iamq; uale ô coniux, chariq; ualete parentes.
 Heu procul hinc nigra condita nocte feror:
 Sic ait, & dulcem moriens complexa maritum
 Labitur, inq; illo corpus inane iacet:
 Corpus inane iacet chara ceruice recumbens
 Coniugis, heu fati tristitia iura grauis.
 Hoc licuit uobis, ô ferrea pectora Parca.
 Credo ego iam diuûm numina posse mori.
 Quis nunc quis gemitus miserorum & uerba parentum
 Nesciat in tantis heu repetita malis?
 Ora rigat lacrymis frater, rumpitq; capillos
 Mœsta soror, teneras & secat ungue genas.
 Non secus Hecoreo Troiana in funere matres
 Fleuerunt scissis publica fata comis.
 Implentur clamore lares, clamore resultant
 Atria, luctifonis fletibus aula fremit.
 Heu quid agas coniux? quæ uocem in uerba relaxes?
 Quo fletu incuses tristitia fata miser?
 Non lacrymas miserandus habes, non uerba dolentum;
 Attonitus pigro torpet in ore sonus.
 Extinctæ ingeminas tantum misera oscula, & arcet
 Impedis amplexu frigida membra tuo:
 Dilectosq; premis uultus, premis ora, nec ullum
 Inuenit inclusus pectore luctus iter.
 Quoq; magismersum premis alto in corde dolorem,
 Hoc magis ille furit, æstuat atq; magis.
 Sic magis inclusus furit intra obstacula torrens,
 Quæ si dimoueas, lenior inde fluet.
 Quin etiam inuisæ rupisses uincula uitæ,
 Coniugis ut manes prosequerere pios.
 Sed prohibent fratres, & blandi cura parentis,
 Sed prohibent socij pectora fida tui.
 Iam uirgo effertur nigro composta feretro,
 Defectas humili fronde reuincta comas.
 Heu ubi nunc blandi risus, ubi dulcia uerba,
 Quæ poterant ferri frangere duritiem.
 Lumina sidereas, ubi nunc torquentia flammæ,
 Heu ubi puniceis æmulâ labra rosis?
 Proh superi, quid non homini breuis eripit hora?
 Ah miseri, somnus, & leuis umbra sumus.
 Non tamen aut niueos pallor mutauerat artus,
 Aut gelido macies federat ore grauis:
 Sed formosa leuem mors est imitata soporem,
 Is nitidos uultus, oraq; languor habet.
 Virginea sic lecta manu candentia languent
 Liliaq; & niueis texta corona rosis.

Hic

Hic ceu nulla prius fuerint lamenta, nouatur
 Luctus, & indignis imbribus ora madent.
 Praecedit iam pompa frequens, iam moesta sacerdos
 Verba canit, sacris turribus aera sonant.
 Funerea ciues pullati ueste sequuntur,
 Et spargunt moestas ore madente genas.
 Densaque plebs uidui deplorant fata mariti,
 Atque illum digito, luminibusque notat.
 O quantum impexi crines, oculique, genaeque
 Noctis habent? quantus nubilat ora dolor?
 Quid nunc exequias celebres, opulentaque dicam
 Munera? quid donis templa referta pijs?
 Omnis ceratis radiat funalibus ara:
 Omnis odoratis ignibus ara calet:
 Aeternamque canunt requiem, lucemque uerendi
 Sacricolae, & lymphis corpus inane rigant.
 Et tandem gelidos operosi marmoris artus
 Includit tumulus, & breue carmen habet.
 Hoc iacet Albierae pulchrum sub marmore corpus.
 Nulla quidem tantum marmora laudis habent.
 Exornat tumulum corpus, sed spiritus astra.
 O quanta accessit gloria, lausque Polo.

AD LAURENT. MEDICEM.

Cum referam attonito Medices tibi carmina plectro,
 Ingeniumque tibi seruiat omne meum,
 Quod tegor attrita ridet plebecula ueste,
 Tegmina quod pedibus sint recutita meis,
 Quod digitos caligae disrupto carcere nudos,
 Permittunt coelo liberiore frui,
 Intima bombicum uacua est quod stamine uestis,
 Sectaque de caesa uincula fallit oue,
 Ridet, & ignauum sic me putat esse poetam,
 Nec placuisse animo carmina nostra tuo.
 Tu contra effusas toto sic pectore laudes
 Ingeris, ut libris sit data palma meis.
 Hoc tibi si credi cupis, & cohibere popellum,
 Laurenti uestes iam mihi mitte tuas.

AD EUNDEM GRATIARVM ACTIO.

Dum cupio ingentes numeris tibi soluere grates
 Laurenti, aetatis gloria prima tuae,
 Excita iam dudum longo mihi murmure tandem
 Astitit arguta Calliopaea lyra:
 Astitit, inque meo preciosas corpore uestes
 Ut uidit, pauidum retulit inde pedem:
 Nec potuit culti faciem dea nosse poetae,
 Corporaque in Tyrio conspicienda sinu.
 Si minus ergo tibi meritas ago carmine grates,
 Frustrata est calamus diua uocata meum.

Mox

Mox tibi sublato modulabor pectine uersus,
Cultibus assuerit cū mea mūsā nouis.

IN ARIDAM POPVLVM, QVAE REPENTE
ante domum Laurentij reuirit.

Quod rediuiua nouas diffundit uertice frondes
Quæ medicam surgit populus ante domum,
Cui quondam Ogygio fierent cū sacra Lyæo,
Admouit rapidas ebria turba faces.
Quid mirum? Herculeis nam cū Laurentius armis
Æmulus, Ausonios temperet arte lares,
Ipse suas iuueni Tyrinthius explicat umbras,
Implicitet ut meritum lecta corona caput.
Sic quoniam dextro modulatur Apolline carmen,
Ante suas Lauri circumiere comas.
Nunc igitur duplici crines lambente corona,
Se bello ostendet, seq̃ ualere toga.

DE CANE HEBRO AD LAVRENTIUM Medicem.

Quod canis Hesperio Medices tibi missus ab Hebro
Terribiles uasto strangulat ore feras:
Ast hominem puido metuit contingere rictu,
Nil mirum, domino conuenit ille suo:
Sic tua nam fontes Laurenti pœna coercet,
Sic referunt abs te præmia digna pij.

AD FONTIVM M. CCCCLXIX.
ætatis suæ anno XIII.

Dulce mihi quondam studium fuit, inuida sed me
Paupertas laceros terruit uncta sinus.
Nunc igitur quoniam uates fit fabula uulgi,
Esse reor satius cedere temporibus.

CAROLO MARSPINO.

Carle quid obstruas sapientum quærere mentes,
Quid properas tetricos consuluisse senes?
Te decet exactos mordaci claudere uersus
Pumice, delicias & celebrare tuas.
Vt cantata nouo se carmine iactet amica,
Subijciatq̃ leues nuda Thalia iocos.
Par est nequitia iuuenes gaudere proterua,
Hanc Venus ætatem uendicat ipsa sibi.
Si sapias ergo graues procul ò procul exige chartas.
Non facit ætati mūsā seuera tuæ.
Vince Philetæos molli cum carmine lusus,
Inuideat teneris Græcia docta modis.
Sic tibi purpurea geminus cum matre Cupido
Imponet merita myrtea ferta comæ.
Æternamq̃ feres super aurea sidera famam,
Quæ tibi post cineres sola superstes erit.

Ang. Polit.

Dd AD

AD PONTICVM M. CCCCLXXII.

Pontice uis nostro cumulum superaddere amorī,
 Inq̃ dies fieri semper amabilior?
 Vis mihi uel tenera iucundior esse puella,
 Vis mihi uel geminis charior esse oculis?
 Mitte leues numeros, calamo nec parce iocoso,
 Mitte tuæ testes carmina nequitiae.
 Si facies, charo fies mihi charior auro,
 Et nitido Phœbi sidere fulgidior.
 At si non facies, uilī mihi uilior alga,
 Atq; asini fies stercore sordidior.

IN PAVLVM M. CCCCLXXII.

Quæ tu condideras damnaui carmina nuper,
 Nec tua damnaui carmina Paule tamen.
 Autor eras, fat̃or: sed cū sunt edita Paule,
 Autoris non sunt carmina, sed populi.

ANTONIO BENIVENIO MEDICO

Elegia: M. CCCCLXXII.

Vt sonipes geminas attollit Martius aures,
 Cū raucae belli signa dedere tubæ:
 Sic mihi languenti surgunt in pectore uires,
 Ingenij laudas cum monumenta mei.
 Et meritō, neq; enim tanto sub iudice tutus
 Pertimeo uulgi scommara uana rudis.
 Nam quoniam Stygiam facile est tibi pellerem mortem:
 Quam facile inuidiæ frangere colla potes?
 Felix cui liceat fati peruertere legem,
 Quem propter cymba ster leuiore Charon.
 Sramina qui ualeas inuita nec̃tere Parca,
 Atq; animas uacua restituisse colo.
 Felix grata domus Lycio Beniuenia Phœbo,
 Cui sua concessit munera cuncta Deus.
 Nanq; Coronidem tibi cedere iussit Apollo,
 Iussit & Æmonium cedere Phylliriden.
 Ast alius simili frater uirtute recenset,
 Quæ medicam surgens herba ministret opem.
 Tertius Aonijs satur ille Hieronymus undis
 Ad querulam docto barbiton ore canit.
 Bissenos alius modò cum transcenderit annos,
 Pectore iam canos uincit & ore senes.
 Cederet huic Thamiras docti certamine cantus,
 Cederet aurata Calliopea lyra.
 Argumenta etiam logicis miranda figuris
 Implicat, & magnum uersat Aristotelem.
 Dñj tibi dent Pyliam longe superare senectam
 Antoni, Euboicos & iuperare dies.
 Dñj tibi dent geminos longum superesse parentes:
 Dñj seruent fratres pignora chara tuos.

Tu

Tu modò præcipiti quæ nuper carmina penna
Scripsimus, ingenij munera parua mei,
Excipe, meq; tuum memori sub mente reconde,
Mutuaq; alternus pectora seruet amor.

AD XYSTVM CARDINALEM.

Quòd dubia incerto uariantur nubila Phœbo,
Dum petis Hetruscos maxime Xyste lares.
Quid mirare? tuæ sol ipse umbracula fronti
Obijcit, & radios temperat ipse suos.
Sic te Xyste uidet, sic te non lædit, & uno
Tempore, sic geminum perficit officium.
Iure igitur parent homines, cui sidera parent.
Spes hominum prima es, primaq; cura deum.

AD EVNDEM.

Tenderet Hetruscam nuper cùm Xystus in urbem,
Aurea quæ magni signa leonis habet,
Viderat assiduis pallentes solibus herbas,
Et caua limoso flumina sicca sinu.
Viderat & querulis poscentem uocibus imbres,
Effusas populum congreginare preces.
Ergo salutiferos suspendit in æthere nimbos,
Dum pergit Lydas Xystus adire domos.
Inde ubi iam latus mediæ sese intulit urbi,
Obtulit & Tuscis ora serena pijs.
Ardua laxato discussit nubila cœlo,
Et liquido arentem nectare pauit humum.
An quisquam neget esse deum te Xyste, tenentem
Imperium terris, imperiumq; polo?

AD EVNDEM.

Verba dedi Xysto, decet hæc dare dona poetam,
Æra decet Xystum reddere, uerba refert.
Verùm habet ille alios, qui dent sibi uerba, fatemur,
Æra tamen qui nunc det mihi, nullus adest.

AD EVNDEM PROPTER ALIQVOS
poetas detractores.

Credebam demens Xystum mihi uerba dedisse,
Fallebar, uates nam mihi uerba dabant.
Nil queror, insanis mos est dare uerba poetis:
Dij faciant ne sis Xyste poeta mihi.

AD EVNDEM.

Dicenti te Xyste deum si dona dedisses,
Quæ petijt, iam te diceret esse louem.

IN PICTVRAM PVELLAE QVÆ IN
delicijs Laurentio Med. est.

Ne dubita, picta est quam cernis uirgo, sed acres
Hisce oculis flammæ ei aculatur amor.
Hisce oculis uocem dedit ars, linguæq; negauit,
Heu fuge, sed nulla est iam fuga, uulnus habes.

Ang. Polit.

Dd 2

AD

AD FRANCISCVM SALVIATVM.

Quam peto si dederis, dulcis Saluiate salutem,
 O quàm conuenient nomina tanta tibi.
 Parua peto, dare magna soles, da parua petenti,
 Parua tamen nescis si dare, magna dato.
 Parua tibi, sed magna mihi sunt ista, rogamus,
 De nobis Xysto hæc dicere uerba uelis.
 Est iuuenis, te Xyste colit, ueneratur, amatq;
 Spes sibi tu prima es, primaq; cura tibi.
 Nec malus est uates, nec pessima carmina condit,
 Sed nullo hic uates est tamen ære grauis.
 Hoc satis est, diuo mandamus cætera Xysto,
 Sat bene perspiciet, quid tua uerba petant.

DE DOMITIO ET MARSILIO.

Audit Marsilius missam, missam facis illam
 Tu Domiti, magis est relligiosus uter?
 Quis dubitet? tantò es relligiosior illo,
 Quantò audire minus est bona, quàm facere.

IN PAMPHILVM.

Mittis uina mihi, mihi Pamphile uina supersunt
 Vis mage quod placeat mittere, mitte sitim.

IN CORYDONEM.

Sum puer exclamas Corydon, subigisq; fateris
 In te reclamation sed tua barba, uir es.

IN MABILIVM.

Innumera tibi sunt Mabili in carmine menda,
 Atq; ubi sint quæris, per mare quæris aquam.

DE ANTONIO TVSCO EXTEMPO-
rali poeta, ad Fabianum.

Tusculus ab Othrylio Fabiane Antonius Orpheo
 Hoc differt, homines hic trahit, ille feras.

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Antè erat informis Laurens tua patria truncus,
 Nunc habet ecce suum te tribuente caput.
 Namq; tuis nimia est frænata licentia nuper
 Legibus, hoc patriæ quis neget esse caput?
 Cæca fuit quondam tua dicta Fluentia, sed nunc
 Cuncta oculos illi te tribuente uidet.
 Ocia namq; pijs statuisti dulcia musis,
 Quas patriæ ueros dixeris esse oculos.
 Consilium dic esse aures, quo consulis illi:
 Quod fugit insidias te duce, nare ualet.
 Cum dederit largas illi tua dextera fruges,
 Os habet, hoc totum patria corpus alit.
 Impensis ductuq; tuo Volaterra repulsa
 Accepit leges, hæc sua dextra fuit.
 Penè puer læuamq; manum, clypeumq; dedisti,
 Cum tuta à misera seditione fuit.

Præmia

Præmia certa manent iustos, rata poena nocentes:
 Hiscæ urbem pedibus comprobat ire Solon.
 Præterea auratos posito squalore capillos
 Compfit, & aurata candida ueste nitet.
 Hoc decuseducti templorum ad sidera sumptus,
 Hoc Medicæ præstant ardua tecta domus.
 Sic patriam gignis Laurens, educis, & ornas,
 Patria sic uero te uocat ore patrem.

IN EVNDEM.

Cui tua gesta licet breuibus comprehendere Laurens,
 Ille breui cælum claudet & astra manu.

IN PHILIPPVM FRATREM

pictorem.

Conditus hîc ego sum picturæ fama Philippus,
 Nulli ignota meæ est gratia mira manus.
 Artifices potui digitis animare colores,
 Sperataq; animos fallere uoce diu.
 Ipsa meis stupuit natura expressa figuris,
 Meq; suis facta est artibus esse parem.
 Marmoreo tumulo Medices Laurentius hîc me
 Condidit, antè humili puluere tectus eram.

AD LAURENTIVM EXTEMPORA-
neum Epigramma.

O ego quàm cupio reducis contingere dextram
 Laurenti, & læto dicere lætus aue:
 Maxima sed densum capiunt uix patria uulgus,
 Tota salutantum uocibus aula fremit.
 Vndiq; purpurei Medicem pia turba senatus
 Stat circum, cunctis cellior ipse patet.
 Quid faciam? accedam? nequeo, uetat inuida turba:
 Alloquar? at pauido torpet in ore sonus.
 Aspiciam? licet hoc, toto nam uertice supra est.
 Non omne officium turba molesta negas.
 Aspice sublimi quem uertice fundit honorem,
 Sidereo quantum spargit ab ore iubar.
 Quæ reducis facies, lætis quàm lætus amicis
 Respondet nutu, lumine, uoce, manu.
 Nil agimus, cupio solitam de more salutem
 Dicere, & officium persoluisse meum.
 Ite mei uersus, Mediciq; hæc dicite nostro,
 Angelus hoc mittit Politianus, aue.

AD EVNDEM.

Inuideo Pisis Laurenti, nec tamen odi,
 Ne mihi displiceat, quæ tibi terra placet.
 IN EVNDEM CVM RVRI QVERNA CORO-
 na frontē redimitum uiderem, ex tempore.
 Quàm bene glandifera cingis tua tempora quercu,
 Qui ciuem seruas non modò, sed populum.
 Ang. Polit. Dd 3 IN

IN EVNDEM VOTVM.

Det tibi Nestoreos Laurenti Iuppiter annos:
Nestoreum quoniam pectus, & ora dedit.

IN LAURENTIVM MEDICEM

Cum commissa sibi tellus male fida negasset
Semina, & agricolæ falleret herba fidem:
Protinus optatas patriæ tua dextera fruges
Obtulit, & celerem iussit abire famem.
Nec mora, Piseis commutas sedibus urbem
Seruatam, & nimio tempore lentus abes.
Heu quid agis: patriæ Laurens te redde gementi:
Non facta est donis lætior illa tuis.
Mœsta dolet, malletq; famem perferre priorem,
Quàm desiderium patria ferre tui.

IN LAURENTIVM IVLIVM QVE PETRI
filios, fratres p̃ssimos.

Nec tanta Oebalios tenuit concordia fratres,
Nec tanto Attridas fœdere iunxit amor.
Implicuit quanto Medicum duo pectora nexu
Mitis amor, concors gratia, pura fides.
Vnum uelle animis, unum est quoq; nolle duobus,
Corq; sibi alterna dant, capiuntq; manu.
Esse quid hoc dicam Iuli, & tu maxime Laurens,
An ne duos una mente calere putem?

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Num tibi littorea collectum Anthedone gramen
Diuinum extemplò pectus & ora dedit?
Nil mortale sapis Laurens, sed pectore cœlum,
Sed cœlum lingua, mente, animoq; refers.
Cum referas cœlum, cœlum tibi præmia fiet:
Tu citò parta tamen præmia serò pete.

IN EVNDEM.

Quicquid habet natura, tibi, & fortuna dederunt.
Sed tamen hæc superas munera consilio.
Nam sunt illa quidem paucis communia tecum,
Maxima consilij gloria tota tua est.
Consilio quid agis, cupiunt imitariæ omnes.
Laurenti rerum maxime, nemo potest.

IN MARSILIVM.

Mores, ingenium, musas, sapiamq; supremam
Vis uno dicam nomine, Marsilius.

IN LAURENTIVM MEDICEM.

Nescio quos mediæ cœli de sede petitos
Luminibus radios suspicor esse tuis:
Nam quoties oculos in me convertis amicos,
Complector cunctas pectore lætities.
Tunc faciles subeunt musæ, tunc ipse uidetur
Purus Apollinei sideris esse nitor.

At quoties oculos à me deflectis amicos,
 Complector nullas pectore delicias.
 Non faciles subeunt musæ, non ipse uidetur.
 Purus Apollinei sideris esse nitor.
 Cur ergo auertis Laurenti lumina, redde,
 Redde meis quæso lumina luminibus.
 Latitias mihi redde meas, redde inuide musas,
 Quas tua mi rapiunt lumina, sed propera.

AD EVNDEM.

O ego si possem laqueo subducere collum,
 Et pedicis uinctos explicuisse pedes:
 Haud equidem dubitem uolucres superare canendo,
 Quas aluit campis unda Caystra suis.
 At nunc Phœbeos inter uelut anser olores,
 Agrestem rauco gutture fundo sonum.
 Sed facile expediar Medices, siamq; canorus,
 Si modò tu dicas, Politiane ueni.

IN EVNDEM.

Celsa triumphatis Medices Florentia Pisis
 Inuidet, ut dominam se putet ipsa, redi.

IN GADDIVM.

Delicias tibi Roma suas, Florentia Gaddi
 Datq; suas. ò quàm deliciosus homo es.

IN LIBELLVM ELEGIARVM

Naldi poetæ.

Dum celebrat Medicem Naldus, dum laudat amicam,
 Et pariter gemino raptus amore canit.
 Tam lepidum unanimes illi ornauere libellum,
 Phœbus, amor, Pallas, gratia, musa, fides.

IN AEDES PVBLICAS OCTO VIRO-
rum Florentiæ.

Si qua fides. scelerum procul ò procul ite ministri,
 Hic uos iustitiæ poena seuera manet.

IN EASDEM.

Hos etiam cœlo præfert Astræa penates,
 Non illi in toto est gratior orbe domus.

IN ALBIERAM SISMVNDI STVPHAB-
sponsam, fato immaturo ereptam.

Viuebam, fato sum rapta Albiera, coniux
 Sismundus uitam reddidit en iterum:
 Nam faciem, & claram cælato marmore formam,
 Ingenium, & mores carmine restituit.

IN EANDEM.

Viua tibi fueram coniux Albiera semper
 Chara quidem, nunc sum mortua chara magis.

IN EANDEM.

Debebam uiuens tibi, sed mage rapta uoluptas
 Illa fuit, uerùm hæc proxima religio est.

Dd 4

(N

IN EANDEM.

Morte una geminam sum nacta Albiera uitam,
 Fama etenim terras, spiritus astra colit.
 Fama olim, nunquam sed spiritus occidet, hæc mi
 Vita quidem semper uiuet, at illa diu.

IN EANDEM.

Mortalis fueram dum uixi Albiera coniux
 Sismunde, at nunc sum, mortua, facta dea.

IN EANDEM.

Quòd tibi uir tenera sum rapta Albiera iuuenta,
 Ne geme, cum dulce est uiuere, dulce mori est.

IN EANDEM.

Quid quereris genitor? uiuit tua filia cœlo
 Albiera: an' ne deam progenuisse doles?

IN DEMETRIVM CRETENSEM, ET DIO-
 nysium Parauisinum, Græcorum uolu-
 minum impressores.

Qui colis Aonidas, Graios quoq; uolue libellos:
 Namq; illas genuit Græcia, non Latium.

En Parauisinus quanta hos Dionysius arte
 Imprimat, en quanto cernitis ingenio.

Te quoq; Demetri ponto circumfusa Crete
 Tanti operis nobis edidit artificem.

Turce quid insultas? tu Græca uolumina perdis,
 Hi pariunt, hydræ nunc age colla secca.

IN PVELLAM MORIENTEM.

Quærenti Venerem diu negasti:
 Sed dum mi toties pudet negare,
 Tandem occasio iusta pernegandi
 Inuenta est, moreris, uafra es, sagaxq;.

EIDEM BERNARDO BEMBO VENETO ORA-
 tori, uiro undecunq; elegantissimo.

Vt miseros quondam nautas Acheloia Siren
 In pœnam traxit carmine blandifono:

Sic Bernarde tuo quemuis succendis amore,
 Seu quid mente agitas, seu geris, aut loqueris.

Si causam Veneti tutaris Bembe senatus,
 Mox Pitho in labris stat ueneranda tuis.

Seria si tractas, credam tractare Minervam:
 Si ioca, dat puros gratia nuda sales:

Carmina seu cantas, tibi Musæ in pectore cantant,
 Siue taces, tacito ridet in ore lepôs:

Si graderis, placido non dura modestia uultu
 Est comes, & dulcis cum grauitate modus.

Blandus honos uestem furtim componit, ouansq;
 Te circum plena ludit amor pharetra.

Fronte decor, sedet ore fides, in pectore candor,
 Inq; tuis omnes sunt oculis Veneres.

Sic

Sic nos deuincis, nec uinctos Bembe relaxas,
Sic te quisquis adit, mox tua philtrea bibit.
Frustra ad te florem Cylleni ferret Vlysses,
Sed pro te optasset linquere uel patriam:

IN PANAETIVM.

Tantus amor tuus est in me, tamq; omne Panæti
Exemplum ueteris uincis amicitia:
Ut tibi collatus iuuenis Phocæus Orestem
Oderit, & spernat Thesea Pirithous:
Sicanium Piladen credatur fallere Damon,
Vixq; bonum frænis Castora frater amet.
Non tu unam pro me mortem, sed mille subires,
Pro me Sisyphium non fugeres lapidem.
Nunc solum hoc tanto refero mercedis amorì,
Quòd me abs te solo uictum in amore puto.

IN IOVINIANVM CRASSVM

Menopoliten.

Non rara Atthææ quòd amem te gloria linguæ
Causa est, non Latia copia, non Solymæ:
Non acre ingenium, non lingua disertâ, nec oris
Gratia, nec uersus uena benigna tui:
Sed quòd inest rarus tibi Crasse in pectore candor:
Quem nisi amem, rabida tygride natus ero.
Nec te ut ansem causa est, hæc me abs te cogit amari.
Crede mihi, precium est solus amoris amor.

IN SIMONETTAM.

Dum pulchra effertur nigro Simonetta pheretro,
Blandus & exanimi spirat in ore lepos,
Nactus amor tempus quo non sibi turba caueret,
Iecit ab occlusis mille faces oculis.
Mille animos cæpit uiuentis imagine risus,
Ac morti insultans: est mea, dixit, adhuc.
Est mea, dixit, adhuc: nondum totam eripis illam:
Illa uel exanimis militat ecce mihi.
Dixit, & ingemuit. neq; enim satis apta triumphis
Illa puer uidit tempora, sed lachrymis.

IN EANDEM.

Cùm Simonetta decens mediâ iam morte labaret,
Mors illi quidam iam prope, dixit, adest.
Sustulit illa graues oculos, nec territa dixit:
Hanc animam nobis qui dedit accipiat.
Hactenus & tacuit. repete hic æuum omne uetustas.
Nil par huic animo, quòd referatur, habes.

IN EANDEM.

Hic Simonetta iacet, iacet hic simul omnis amorum
Turba, iacent omnes deliciae & uenere:

IN

IN SIMONETTAM IVLII EST SENTENTIA à me uersibus inclusa.

Aspice ut exiguo capiatur marmore, quicquid
Mortali possit à superis tribui.

Hic Simonetta facit, cuius mortalia cuncta
Concipere immensum non poterant animum,
Quam neq; mors potuit uisa exterrere, deumq;
Mox petijt, cui se nympa dedit moriens.

IN ARCHEANASSAM, PLATONIS EPIGRAMMA è Græco uersum.

Archeanassa mihi meretrix Colophonía nunc est,
Cuius & in rugis insidet acer amor.

Ah miseri à prima tetigit quos illa iuuenta
Igne suo: medij uos rapuere rogi.

SAPPHVS EPITAPHION IN TIMADEM è Græco uersum.

Timades hic pulvis, quæ dulces ante Hymenæos
Excepta est nigro Persephones thalamo.

Illius heu fato cunctæ de uertice amatam
Æquales ferro subsecuere comam.

ANTIPATRI IN HOMERVM è Græco uersum.

Troiam canens Homere flammis erutam,
Urbes graui liuore stantes concutis.

AD GALEOTTVM PRINCIPEM FAVENTINVM.

Cur promissa tibi tuus poeta
Nondum præstiterit, rogas: poeta est.

IN PTOLOMAEI GEOGRAPHIAM E GRAECO

Si cœlum è terra spectes, cœlum omne uidebis:

Si terram è cœlo, penitus tibi terra patebit.

Nunc terram penitus cernis, cœlum esse putato.

IN HERCVLEM ET ANTAEVM E GRAECO.

Incaluere animis dura certare palæstra

Neptuni quondam filius atq; Iouis.

Nec certamen erant operoso ex ære lebetes,

Sed quod uel uitam, uel ferat interitum.

Occidit Antæus, Ioue natum uincere fas est:

Estq; magistra pales Græcia, non Libya.

IN NIOBEN LAPIDEM.

Hoc est sepulchrum intus cadauer non habens,

Hoc est cadauer & sepulchrum non habens,

Sed est idem cadauer & sepulchrum sibi.

IN MABILIVM NOVATVM IN SVBREM.

Quòd uestes oleo geris perunctas,

Muccò & puluere sordidas Mabilis:

Quòd lardum madido fluit capillo,

Pleno fursuribusq; uermibusq;

Et cadaueribus pedunculoꝝ:

Quòd

Quòd fuligine scatet atra barba,
 Quam rodunt tineæ, pulxq; saltans:
 Quòd muccosa tibi fēges pilorum
 Extat naribus usq; pulypolis,
 Qua septem lepores queant latere:
 Quòd gingiuaq; buxeiq; dentes
 Sordent Ploxonio, ac putente in ala
 Educas olidæ marem capellæ:
 Quodq; unguis sanie rubet cruenta
 Sæpe ut lucifugam putem esse blactam,
 Cœnæ relliquiasq; pridianæ,
 Incrementa manus habent uoracis:
 His te ex omnibus esse quis poetam;
 Vatem, fatidicum neget Mabilis:
 Tales Cæcilius fuisse credo,
 Plautos, Pacuuiosq; Neuiosq;
 Aut si quis Curium boues sequentem,
 Traxit uersibus ulmeum in theatrum.
 Cœli numina quòd negas, deumq;
 Lucreti fuit hoc, & Euripidis.
 Pædicas, fuit hoc Maronianum.
 Pædicauit Anacreon Bathyllum.
 Insanis, Colophonius poeta es.
 Iam iam phthiriasi scaturiente
 Semelus cadis, & foraminatis
 Membris, hoc Pherecidæ habes tragœdi.
 De cunctis male dicis, hoc poeta es.
 Es mendax, leuis, insolens, ineptus,
 Insulsus, petulans, & his poeta es.
 Quid multis moror? es poeta totus,
 Possum hoc indicijs probare centum.
 Quo uulgius negat esse te poetam,
 Id quiddam est minimum, neq; adnotandum,
 Quòd uexas miseras subide chartas
 Plenis uersibus inficetiarum.

IN EVNDEM MABILIVM OBIICIENTEM AN
 gelo Politiano, quòd neq; curtum carmen; neq; longum
 sciat componere, in quo responso Mabilium ludit, quòd
 curtum et longum improprie usurparit, simulq; obijcit q
 antepenultima producta posuerit Mabilis.
 Quòd me scire negas uel curtum scribere carmen,
 Vel longum, fateor, solus utrunq; facis.
 Nil breue, nil medium est, longum est, curtum ue Mabilis
 Quicquid habes, quicquid aut geris, aut loqueris.
 Proximus à primo tibi pes est tempore curtus,
 Quando expediuit inseris hexametro.
 Altera curta tibi solea est, curtumq; Mabilis
 Subligar, erumpunt hinc digiti, hinc ueretrum.

Siquis

IN SIMONETTAM IVLII EST SENTENTIA à me uersibus inclusa.

Aspice ut exiguo capiatur marmore, quicquid
Mortali possit à superis tribui.

Hic Simonetta facit, cuius mortalia cuncta
Concipere immensum non poterant animum,
Quam neq; mors potuit uisa exterrere, deumq;
Mox petijt, cui se nymphea dedit moriens.

IN ARCHEANASSAM, PLATONIS EPIGRAMMA è Græco uersum.

Archeanassa mihi meretrix Colophonía nunc est,
Cuius & in rugis insidet acer amor.

Ah miseri à prima tetigit quos illa iuuenta
Igne suo: medijs uos rapuere rogi.

SAPPHVS EPITAPHION IN TIMADEM è Græco uersum.

Timades hic pulvis, quæ dulces ante Hymenæoa
Excepta est nigro Persephones thalamo.

Illius heu fato cunctæ de uertice amata
Æquales ferro subsecuere comam.

ANTIPATRI IN HOMERVM è Græco uersum.

Troiam canens Homere flammis erutam,
Vrbes graui liuore stantes concutis.

AD GALEOTTVM PRINCIPEM FAVENTINVM.

Cur promissa tibi tuus poeta
Nondum præstiterit, rogas: poeta est.

IN PTOLOMAEI GEOGRAPHIAM È GRAECO

Si cœlum è terra spectes, cœlum omne uidebis:

Si terram è cœlo, penitus tibi terra patebit.

Nunc terram penitus cernis, cœlum esse putato.

IN HERCVLEM ET ANTAEVM È GRAECO.

Incaluere animis dura certare palæstra

Neptuni quondam filius atq; Iouis.

Nec certamen erant operoso ex ære lebetes,

Sed quod uel uitam, uel ferat interitum.

Occidit Antæus, Ioue natum uincere fas est:

Estq; magistra pales Græcia, non Libya.

IN NIOBEN LAPIDEM.

Hoc est sepulchrum intus cadauer non habens,

Hoc est cadauer & sepulchrum non habens,

Sed est idem cadauer & sepulchrum sibi.

IN MABILIVM NOVATVM INSVBEREM.

Quod uestes oleo geris perunctas,

Mucco & puluere sordidas Mabilis:

Quod lardum madido fluit capillo,

Pleno fursuribusq; uermibusq;

Et cadaueribus pedunculorumq;

Si quis fortè tuas studeat componere laudes,
 Vno longus erit hic quoq; uersiculo.
 At si quis scribat, quot habent tua carmina mendas,
 Conficiet curtas hic uel hic Iliadas.
 Quæ semper fellat, dicit periuria semper,
 Longa tibi lingua est, hac citò curtus eris.
 Quod uacat, est longum caput, atq; enorme Mabili
 ludice uel cerebro si quod inest, rogita.
 Verùm alia est alijs sententia, nanq; phrenesis
 Conqueritur capitis de breuitate tui.
 Qui cerebro tenus id lacerant, curtum esse fatentur,
 Tu quoq; mox curto curtus eris capite.
 Quanquam id carnifices nondum statuere, sed ingens
 De te certamen est gladio, & crucibus.
 Hoc est quod uultur, quod coruus gestit, & escam
 Te fore uterq; sibi præuidet augurio.
 Hoc spurci mores, impura hoc uita meretur,
 Obscenoq; animus corpore sordidior.
 Quid moror his? nam si prolixum singula narrans
 In te ego nunc librum scripsero, curtus erit.

IN MABILIVM MINITANTEM NOVVM SE
 fulgur uerosq; tonitrus missurum.

Quòd fulgur mihi te nouum Mabili
 Missurum, & tonitrus minere ueros,
 Nil est: nouimus hos neq; esse fictos,
 Nam ueros tuus esse odor probauit.

IN EVNDEM MABILIVM.

Si iam carmina nostra te Mabili
 Vrgent ad laqueum miser, crucemq;
 Ne, quæso, propera mori, tuum ne
 Fraudes carnificem suo lucello.
 Nanq; est percupidus tui, ac libenter
 Is tantum tibi dempsit laboris.
 Quid? nostin' hominem? negas? at idem est
 Aurem qui secuit tibi sinistram.

IN MABILII INERTEM MA-
 ledicentiam.

Ore tibi pauci, sed nulli in carmine dentes
 Cum sint, atq; illi sint putridi & ueteres:
 Allatras, ut cum nequeas mordre Mabili,
 Latratu ostendas te tamen esse canem.

IN MABILIVM QVOD PERTVRBA-
 tus respondeat.

Iratus nimium nobis, sed iure, Mabili,
 Vrgeris nostris iam, puto, carminibus.
 Ipse iocor tecum ridens, sed iure, Mabili,
 Quis non rideret carmina, quæso, tuæ?

IN

IN MABILIVM RESPONSVM.

Quòd nasum mihi, quòd reflexa colla
 Demens obijcis, esse utrumq; nostrum
 Assertor ueniam uel ipse: nam me
 Nil nasutius est, sagaciusq;
 In te dum liceat uibrare nasum.
 Nam quis te rogo sic inelegantem,
 Infusum, illepidum uidens, ineptum,
 Versus scribere prorsus infacetos;
 Non centum cupiat sibi esse nasos:
 Centum rhinocerotas, atq; barros,
 Ronchos, auriculas, ciconiasq;
 Cum splene & petulantibus cachinnis:
 Condas te in putidum licet lupanar,
 Mergas te in medijs licet cloacis,
 Non cedas olida licet latrina,
 Quoquò diffugias pauens Mabilì,
 Nostrum non poteris latère nasum.
 Prendam te miser, utq; trux molossus
 Frangam dentibus imbecille tergum.
 Sed nasus superest tibi Mabilì,
 Curtus, dimidiatus, osseusq;
 In quo pulypus exurit, uel ipse
 Quo cimex posuit sibi cubile,
 Quo tutas pulices habent latebras,
 Qui iam peruius est ad usq; frontem,
 In quo nidificare uespa possit,
 Qui neutro patet indecens hiatu
 Clausus sentibus hic quibus: sed ille
 Plenus cassibus est araneorum.
 Sed quid te cruciat, reflexa colla
 Si interdum gero: num parum uidetur
 Si pronos statuis tuos cinædos?
 Si pronum statuunt miser Mabilì
 Mox te carnificis manus, uelut nunc
 Pronum te statuunt mutoniati?
 Atqui tu resupina colla demens
 Posthac desine iam mihi exprobrare.
 Nam qui pronus obambulas popinas,
 Spurcatum caput erigas libenter,
 Si pondus sinat herniæ Mabilì.

IAMBICVM TRIMETRON DE DOMO

nuper à Mabilio empta in desertissimo urbis
 loco, qui ad Caballū dicitur.

Hæres relictus à parente sordido,
 Ille impudicus, temulentus, aleo,
 Spurcus, lutosus, pedecofus, hispidus,
 Pannofus, unctus, horridus, caprimulgus,
 Ang. Polit.

Ee

Edax

Edax, ineptus, insolens Mabilius,
 Vno expatrauit patrimonium die
 Gula helluante, cunnilingis osculis,
 Vorace culo, & exfututa mentula.
 Mox cum super uix quindecim nummi forent,
 Rebus cauendi iam suis tempus ratus,
 Emit lacertis & colubris hospitam
 Domum, rigentem senticetis & rubis,
 Familiarem uulturi & bubonibus.
 In qua solebat turba mendicantium
 Longis coactos esuritionibus
 Mandare terræ turgidi uentris cibos.
 Qua contumaces Aeolus uentos solet
 Punire clausos: qua recuset Tantalus
 Siticulosam ditis horridi Styga
 Mutare, & Aetnæ centiceps gigas onus.
 Nec uendere illam, nec locare, si uelit,
 Donare nec Mabilius cuiquam potest.
 Mutare dominum domus hæc nescit suum.
 Quantumlibet Mabilius sit prodigus,
 Profundat ore, pene, podice, & manu,
 Quam nunc sit, esse non potest pauper magis,
 Fecit lucrum ingens, hanc emens Mabilius.

IN VIOLAS A' VENERE MBA
dono acceptas.

Molles o uiolæ Veneris munuscula nostræ,
 Dulce quibus tanti pignus amoris inest.
 Quæ uos quæ genuit tellus? quo nectare odoras
 Sparserunt Zephyri, mollis & aura comas?
 Vos'ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
 Vos'ne sub Idalio pauit Amor nemore?
 His ego crediderim citharas ornare corollis
 Permessi in roseo margine Pieridas.
 Hoc flore ambrosios incingitur flora capillos,
 Hoc tegit indociles Gratia blanda sinus:
 Hæc Aurora suæ nectit redimicula fronti,
 Cum roseum uerno pandit ab axe diem:
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmæ,
 Floribus his pictum possidet Aura nemus:
 His distincta pîj ludunt per gramina manes,
 Hos foetus uernæ Chloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
 Dextera, quæ miserum me mihi subripuit.
 Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet amor.
 Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.

Aspice

Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris; quæ late spirat odorem?
 En uiolæ in uobis ille remansit odor.
 O fortunatæ uiolæ, mea uita, meumque
 Delicium; ô animi portus & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ grata oscula carpam,
 Vos auida tangam terque quaterque manu.
 Vos lacrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
 Perque linum uiui fluminis instar eunt.
 Combibite has lacrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Sæuus amor nostris exprimit ex oculis:
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstus,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris
 O uiolæ, ô nostri grata quies animi.
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser à domina.
 Dumque Cupidineæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lacrymæ, & gemitus.

ODE DICOLOS AD ALEXANDRVM CVRTE-
 sium adolefcẽtem bene literatum, qui ut Politianum uide-
 ret, Florentiam petierat, cum ille se cõmodum in
 Cafasolanum contulisset.

Nil me iam patula iuuat
 Seu lethiferum lumine Syrium
 Deuitare sub ilice,
 Exceptum torulo gramineo caput
 Bullantem prope riuulum.
 Iam sordet tremulo murmure palpitans,
 Illabens aqua calculis.
 Lorigis Dauliados garrula questibus,
 Iam sordent auararia.
 Nil blandum est oculis, nil placet auribus.
 Odî rura, nemusque,
 Et uallem, & Zephyros, & gelidos specus.
 O qui mœnibus inferat
 Iam me, ô qui medio sistat in atrio
 Urbani cupidum laris
 Curtesi, ô placido qui locet in sinu.
 Cur mi non teneros datur
 Totis uersiculos imbibere auribus
 Coram dulciter asperos?
 Cur dextræ cupidam iungere dexteram?
 Tu me dulcis amicule,
 Ang. Polit.

Ecce 2 Tu

Tu uisum propera. ó sœua necessitas.
 O cur frangere compedes,
 Detrectare mihi cur iuga non licet?
 Sed quid fundere iam iuuat
 Nequicq̃ ad superos tot querimonias?
 Sors cuiq̃ est sua, cœlitus
 Dependens homini, quin etiam Iouem
 Urget dura necessitas.

Quod Parcæ annuerint, haud reuocabile est.

IN POSTE CVBICVLI SVI.

Blanda quies habitat, duri procul este labores.

IN CVBICVLO PRO IVL. SALVIATO.

Pectoris interpres, genij domus, hospita curis,
 Celula sum domini conscia delicijs.
 Hic faciet te Iunô patrem, Cytherea maritum,
 Libertas regem, semideumq̃ sopor.

E GRAECO THEOCRITI, VERSVM PER
 Angelum Politianum.

Pulchra quidem nobis haud primis pulchra uidentur.

EX EODEM VERSVM.

Et uanis in basiolis iucunda uoluptas.

EX HESIDO VERSVM.

Ipsa dies nunc est genitrix, nunc sœua nouerca.

EX EODEM VERSVM.

Consilio perit ipse suo consultor iniquus.

IN LEGES, EXTEMPORALE.

Inuentum Attæ dicuntur iura Draconis.

Vera est fama nimis, nil nisi uirus habent.

IN THEODORVM GAZAM.

Heu sacrum caput occubuit Theodorus, & hora

Vna obiere omnes reliquæ generis.

Nec tamen hoc querimur, nimis est potuisse uideri,

Non erat hic nostro tempore dignus honos.

Hoc dolet heu, q̃ neutra patri est nunc lingua superstes,

Quæ mittat iustas manibus inferias.

IN EVNDEM.

Cum terram hinc nosset Theodorus, & æra, & undas:

Iam restant, inquit, sidera, terra uale.

IN SOMNOS.

O mihi quanta datis fallaces gaudia somni:

Inuideo Endymion Latmiæ saxa tibi.

Iam si nil sopor est gelidæ nisi mortis imago,

Omnia mors superat gaudia, uita uale.

BASSO.

Basile licet ueterum monimenta reuoluat auorum,

Vix quem fama tibi conferat inueniet.

Omnia nam tibi sunt, fuerant quæ singula priscis,

Fecisset triplex qualia uix Erius.

Tu

Tu mittis Lydos æterna in secula fastos,
 Tu conferre audes cum Cicerone manum.
 Tu breuib. claudis lasciua epigrammata chartis,
 Et tener exiguos ludis amans Elegos.
 Idem & Pindaricos gaudes recludere fontes,
 Vt Venusina tibi barbitos astupeat.
 Ecce Syracusias tentas inflare cicutas,
 Non iam hic in syluis Tityrus unus erit.
 Iam chaos antiquum, primamq; euoluere molem
 Incipis, & grandi protinus ore tonas.
 Iam Maro te torua respectat fronte, secundum
 Iam pauet, & sceptris gloria prisca suis.
 Vtq; intret biferi si uirgo rosaria Pæsti,
 Quam primo carpat, uix sciat illa rosam:
 Sic tot fama tuæ cernens miracula laudis,
 Palmam cui primum deferat, in dubio est.

E I D E M.

Carmina cum Basso deberem, carmina misi,
 Rettulit ille meis carmina carminibus.
 Qualia sub densis uolucris nec Daulias umbris,
 Eridani in ripis nec canit albus olor.
 Sic sua cum Lycio donasset ahenea Glauco,
 Aurea Tydides rettulit arma domum.

I N A R G V M.

Quid tibi uis gelidos seruans uigil Arge liquores,
 Quid nitidum ad fontem ferre gradum prohibes?
 Obscœnos hinc pelle sues, armenta, ferasq;.
 Non peto membra istis fontibus abluere.
 Non lymphas turbare paro, da tingere fauces:
 Exiguo liceat rore leuare sitim.
 Hostibus hoc Langia dedit, potumq; uetantes
 Ruricolæ in nigro gurgite nunc salunt.
 Quicquid adest æstas: quicquid sitis ipse: uolensq;
 Supplicio infelix Tantaleo frueris?
 Ista quidem diues, sed non est uena perennis,
 Iam custoditas perbibet æstus aquas.
 Quod serues nil postmodo erit, quid inepte moraris?
 Vnda perit, bibe tu, uel sine, quæso bibam.

I N M A B I L I V M E P I T A P H I O N.

Flecte uiator iter: fœtet nam putre Mabilî
 Hac fouea corpus, conditur atq; animus.

I N L A L A G E N.

Lætior ut ceruus protracto naribus angui
 Exiit annofo cornua cum senio:
 Aurea Callaicis ut nuper dempta caminis
 Lamna percussio dulcius igne tremat.
 Pulchrior Eois ut Phosphorus emicat undis,
 Phosphorus Idaliæ fax adamata deæ:
 Ang. Polit.

Ec 3 Sic

Sic mea frigidulo nuper languore soluta
 Purpureo Lalage fulgurat ore magis.
 Aspice sidereis ut blandum arridet ocellis,
 Vtq̃ sub his geminam lampada quassat amor.
 Aureoli ut ludunt per lactea colla capilli,
 Quantus in explicita fronte superbit honos.
 Quam non mortalem se fert? quæ hæc ora manusq̃?
 O superi: an' ne Iouis dignior ulla toro?
 Nunc lacrymæ, nunc ipsa iuuant suspiria: sed tu
 Quam mage formosa es, tam mage mitis ades.
 Omnibus antè alijs, nunc te quoq̃ pulchrior ipsa es,
 Deq̃ auida uolucer febre triumphat amor.
 Sed tu ne posthac per tanta pericula formam
 Quæsieris, metam contigit illa suam.
 Pulchrior esse nequis, uel si pòtes, æquius est te
 Iam Lalage nostris parcere luminibus.
 Vix te, uix talem ferimus: quòd si auxeris illam;
 Fiam ego, qui nunc sum nil nisi flamma, cinis.
 AD LAURENTIUM PRO SACERDOTIO ACCE-
 pto in templo diui Pauli, cùm adhuc sub iu-
 dice lis esset.

Gratatur Laurens uenienti nuper in urbem
 Quantum hominum tota uiuit in urbe mihi.
 Vtq̃ omneis taceam, studium quos copulat, aut tu,
 Quosq̃ uetus nobis uinxit amicitia.
 Caupo, auceps, lanius, pisttor, cocus, institor urgent,
 Hinc me ungit tactu fartor, at inde cocus.
 Hic me ueste trahit, hinc basior, inde salutor,
 Occurro his uultu, lumine, uoce, manu.
 Gratamur, Paulum quòd habes, uox omnibus hæc est:
 Non habeo Paulum dico. quid ergo? nihil.

IN FLORAM.

Plectron habet citharæ mea Flora, & plectron amoris:
 Hoc mentem plectro percùtit, hoc citharam.
 Ah miserum, sed cui dura est, si quem aspicit illa,
 Alter is Anchises, alter Adonis erit.

IN INUIDVM.

Carpit libellos inuidus meos quidam,
 Gibber, pusillus, crispulus, macer, blæsus,
 Meos libellos, meq̃ (si libet) carpat,
 Et calcet, & cõmingat, hæc feram cuncta:
 Dum nec libellos inuidus meos iste
 Gibber, pusillus, crispulus, macer, blæsus,
 Nec me ausit unquam basiare. cur? fellat.

IN EQVVM LAURENTII

Medicis.

Et uolucrem, & Zephyros cursu præuertitur ipsos,
 Quem tibi misit equum Barbara Laure Nomas.

Cessit

Cesserit huic pauidas submittens Pegasus alas;
Iamq; deo parens Cyllarus Oebalide.
Hunc aut carceribus, aut meta cernere in ipsa
Laure licet, medio non licet in stadio.

DOMITII EPITAPHION.

Hunc Domiti siccis tumulum quætransit ocellis,
Vel Phœbo ignarus, uel malè gratus homo est:
Intulit hic uatum cæcis pia lumina chartis,
Obstrusum ad musas hic patefecit iter.
Hunc Verona tulit docti patria illa Catulli,
Huic letum atq; urnam Roma dedit iuueni.

DONATI AZAIOLI.

Donatus nomen, patria est Florentia, gens mi
Azaïola domus, clarus eram eloquio.
Francorum ad regem patriæ dum orator abirem:
In ducis Anguigeri mœnibus occubui.
Sic uitam impendi patriæ, quæ me inde relatum
Inter maiorum nunc cineres sepelit.

CAMPANI.

Ille ego laurigeros cui cinxit & infula crines
Campanus, Romæ delictum, hîc iaceo.
Mi ioca dictarunt Charites, nigro sale Momus,
Mercurius niueo, tinxit utroq; Venus.
Mi ioca, mi risus, placuit mihi, uterq; Cupido,
Si me fles, procul hinc, quæso, uiator abi.

ANGELVS POLITIANVS LAV=

RENTIO MEDICI PATRONO SVO S.

Va ode Gentilem nostrum nuper sum consolatus, eandẽ quoq; ad te
mittendam statui. Vîsa est enim mihi res, quæ nõ minus ad te quàm ad
eum, atq; ad me ipsum pertineret. Omnia collegi, quæ cõmunem hunc
nostrũ dolorem, etsi minus tollere, leuare proculdubio aliqua ex parte
possint. Tu cùm tot uideas tuæ saluti tam diligenter inuigilare, potes admone-
ri, quàm tibi necesse sit, magni te ipsum facere: neque tuam, hoc est, publicam
totius (ita me Deus amet) Italiæ salutem neglectam pati. Lege, & uale.

AD GENTILEM EPISCOPVM,
Ode dicolos.

Gentiles animi maxima pars mei
Communi nimum sorte quid angeris?
Quid curis animum lugubribus teris,
Et me discrucias simul?
Passi digna quidem perpetuo sumus
Luctu, qui medijs (heu miseri) sacris
Illum, illum iuuenem uidimus, ô nefas,
Stratum sacrilega manu.

Ee 4 At sunt

At sunt attonito quæ dare pectori
 Solamen valeant plurima: nam super
 Est, qui uel gremio creuerit in tuo
 Laurens Hetruriæ caput.
 Laurens quem patriæ coelicolûm pater
 Tutum terrifica Gorgone præstitit.
 Quem Thuscus pariter, quem Venetus leo
 Seruant, & draco peruigil.
 Illi bellipotens excubat Hércules,
 Illi fatiferis militat arcubus,
 Illi mittit equos Francia Martios,
 Félix Francia regibus.
 Circumstant populus murmure dissono.
 Circumstant iuuenem purpurei patres.
 Causa uincimus & robore militum.
 Hac stat Iuppiter, hac fauet.
 Quare ô, cum misera quid tibi Nænia,
 Si nil proficimus: quin potius grauis
 Absterfisse bono lætitiæ die
 Audes nubila pectoris.
 Nam cum iam gelidos umbra reliquerit
 Artus, non dolor hanc perpetuus retrò,
 Mordaces ue trahunt sollicitudines,
 Mentis curæq; peruicax.

IN AMICAM.

Allicis, expellis, sequeris, fugis, es pia, & es trux:
 Me uis, me non uis, me crucias, & amas.
 Promittis, promissa negas, spem mi eripis, et das:
 Iam iam ego uel sortem Tantale malo tuam.
 Durum ferre sitim circum salientibus undis,
 Durius in medio nectare ferre sitim.

IN DOMITIVM SCAZON.

Asta uiator, puluerem uides sacrum,
 Quem uerticosi turbat unda Benaci.
 Hoc mutat ipsum saepe musa Libethron,
 Fontemq; Sisyphi, ac uireta Permessi,
 Quippe hoc Domitius uagijt solo primum,
 Ille ille doctus, ille quem probe nosti
 Dictata dantem Romulæ iuuentuti,
 Mira eruentem sensa de penu uatum.
 Abi uiator, sat tuis oculis debes.

AD FRANCISCVM DISTICHON.

Scriptis in inuidiam quidam Franciscæ poeta,
 Tam bene, tam doctè, nullus ut inuideat.

IN AMOREM ARANTEM, EX
 GRÆCO MOSCHI.

Peram humeris habilem, posito nunc induit arcu,
 Et posita baculum lampade sumpsit Amor.

Subq;

Subq̃ iugum missos stimulo citat ecce iuuenos
 Improbus, & cultæ semina mandat humo,
 Suspiciensq̃ polos, imple, inquit, Iuppiter arua,
 Ne cogam Europæ te iuga ferre bouem.

INNOCENTIO PONT: MAX:

Si quod arcanis Helicon sub umbris
 Carmen intactum fidibus priorum
 Parturit, saxis iterum audiendum
 Arboribusq̃,
 Quale nec triplex Achelois ausa est
 Cautibus uirgo residens marinis,
 Nec puer Phœbi Ciconum remoto

Dicere in antro:

Illud attritas repetita chordas
 Barbitos docto moduletur arcu,
 Dulcis interpres animi, piæq̃
 Conscia mentis.

Namq̃ te rerum caput Innocenti
 Turpe uulgato cecinisse plectro est,
 Cuius aurata triplices refulgent
 Fronte coronæ.

Roma cui paret, dominusq̃ Tybris,
 Qui uicem summi geris hic tonantis,
 Qui potes magnum referare, & idem
 Claudere cœlum.

Blanda cui uultu grauitas sereno
 Ridet, inuisos abigitq̃ fastus,
 Mitis, & celli radios potestas
 Temperat oris.

Sponte sublatos uerecunda fasces
 Deprimit uirtus, apicata tristi
 Nube maiestas caret, & decoro est
 Splendida cultu.

Ergo formosam redit in iuuuentam,
 Seq̃ iam latus parat ad triumphos
 Roma, septenos hilarata colles
 Præside tanto.

Vrbsq̃ quæ Phryxi speculatur undas,
 Exuet sæuas properè catenas,
 Ac suas nobis opulenta palmas
 Mittet Idume.

Quippe concordēs animos, manusq̃
 Deuouent reges tibi, seq̃ ad arma
 Concitat, Turci sitiens cruoris
 Vesper & Arctos.

Scilicet tales meditatus annos
 Iuppiter fello comes it parenti,
 Quò tibi felix simul atq̃ faustum
 Proroget æuum.

IN

IN FONTEM VNGARI REGIS.
 Vsq; Fluentina uectum est hoc marmor ab urbe,
 Matthiæ ut regi largior unda fluat.

IN EVNDEM.

Tusca manus, Tuscum marmor, rex Vngarus autor,
 Aureus hoc Ister surgere fonte uelit.

IN CICCHAM SENENSEM:

Mnemosyne audito Senensis carmine Cicchæ,
 Quando, inquit, decima est nata puella mihi?

IN FONTEM LAURENTII MEDICIS
 Ambram.

Vt furtiua suo furtim daret oscula lauro,
 Ipsa sibi occultas repperit Ambra uias.

IN EVNDEM.

Traxit amatrices hæc usq; ad limina nymphas,
 Dum iactat laurum sæpius Ambra suum.

AD LAURENTIVM MEDICEM IUNIOREM
 epistola penè extemporanea.

Quæ petis omnifera Laurenti dulcis ab Ambra
 Carmina, præposita mitto salute tibi.

Ille domi uestræ tenero nutritus ab ungui:

Sed tuus ante omnis Politianus amor.

Si quid agam quæris: ualeo, rurisq; benigni

Secessu gaudens ocia lenta tero.

Et modò pascentes speculor de colle iuuenicas,

Nunc repeto ductus profluentis aquæ:

Iactaq; magnificæ miror fundamina uillæ,

Sæpe fruor studio, uersiculisq; meis:

Aut ego florentem moneo, ne cesset, alumnum,

Ardua Pieridum per iuga ferre gradus:

Aut uarias cantu procul alliciente uolucres

Captamus, uiridi tectus uterq; casa:

Te tamen absentem mea mens, oculiq; requirunt,

Et desiderio torqueor usq; tui.

Nam puerû iuuenis (potes hoc meminisse) colebam,

Qui nunc te iuuenem uir quoq; factus amo.

Indolis istius iam tum præfagia uidi,

Scilicet & uatem uera monebat auis.

Viderat hæc eadem, pueri cognomine gaudens,

Publica res uno quo stabilita manet:

Cum sibi te comitem lugubria patris habentem,

Seu pede ducebat, siue iter esset equo:

Exemploq; sui studium probitatis alebat,

Ne labes annos tangeret ulla rudes.

Ergo à se factis fruitur quoq; moribus autor,

Iudicioq; sibi iam placet ipse suo.

Quare aut pontificem magnis de rebus adire,

Atq; galeritos te iubet ille patres.

Aut

Aut sua dat Gallo regi mandata referre,
 Imponitq; humeris pondera tanta tuis.
 Nam tibi nec grauitas, nec amica gratia frontis,
 Nec deest proceri uerticis altus honor:
 Ingeniumq; capax, & par ciuilibus actis,
 Quæq; animi largas lingua ministret opes.
 Iudice cum facias & Apolline carmina primus,
 Prima fauore tamen nostra Thalia tuo est.
 Utq; lygustra nouo superas candore, niuemq;
 Præfers carminibus carmina nostra tuis.
 Ne'ue meæ pereant cura est tua maxima nugæ,
 Cogis & inuito me patre ferre diem.
 Ne'ue nihil scribam, blandè noua carmina poscis,
 Officioq; foues qualiacunq; pio.
 Et nunc quæ magnum longè testentur amorem,
 Scripta repentino fusa calore damus:
 Non ut ab his nostrum censerì debeat orsis
 Ingenium summa deficiente manu:
 Sed tamen ut studium uatis tibi constet amici,
 Lapsa putes animo nec tua dicta meo.
 En tibi quam flagitabas elegiam, penè illam quidem extemporaneam, siquidem
 manè dum se rei diuinæ sacerdos parat inchoatam, absolui dein post meridiem
 dum rediēs carrucæ adequito. Quod etiam unum, stylus quoq; ipse satis superq;
 probabit. Vale dulce decus meum.

ODE. M.CCCCLXXXII.

Iam cornu grauidus præcipitem parat
 Afflatus subitis frigoribus fugam
 Autumnus pater, & deciduas sinu
 Frondes excipit arborum.
 Cantant emeritis Bacche laboribus
 Te nunc agricolæ, sed malè sobrios
 Ventosæ querulo murmure tibîæ
 Saltatu subigunt frui.
 Nos anni rediens orbita sub iugum
 Musarum reuocat dulce ferentibus,
 Porrectisq; monent sidera noctibus
 Carpamus uolucrum diem.
 I mecum docilis turba biuerticis
 Parnassi rapidis per iuga passibus,
 Expers quò senij nos uocat, & rogi
 Consors gloria coelitum.
 Nam me seu comitem, seu iuuenes ducem
 Malitis, uenio: nec labor auferet
 Quærentem tetricæ difficili gradu
 Virtutis penetralia.

IN QVENDAM.

Hunc quem uidetis ire fastoso gradu
 Seruis tumentem publicis,

Vel

Vel hinniente per forum uehi capax
 Equo, quod omnes despuant:
 Turbam superbo præterit fastidio
 Qui ciuium stomachantium,
 Grauiq; cunctos ora torquentes retrò
 Despectat insolentia:
 Intraq; tutum moenibus pomerium
 Agros patentes possidet,
 Villamq; diues publico peculio
 Infans urbanam struit,
 Vbi ocietur inter obscœnas lupas,
 Ne turpiora dixerim:
 Vbi ampla pergræcetur inter pocula,
 Senex podagra rancidus.
 Hunc uos putatis stirpe forsan inclyta,
 Virtutis aut insignibus
 Ad hoc uolasse protinus fastigium.
 Falsum putatis hospites.
 Molas hic inter natus est aquaticas,
 Gratus sodalis muribus.
 Nigris sodalem muribus
 Fortuna ludens fursuris plenum tulit
 Ad usq; supremos gradus,
 Monstrare gaudens, arroget quantum sibi
 Mortalis impudentia.
 Ergo iste tantis arduus suffragiis
 Nunc immemor natalium,
 Ut quemq; longo stemmate clarum uidet,
 Aut dote rara nobilem,
 Tristi ueneno spargit, & rodit statim
 Rubiginosis dentibus.
 Non ipse se, fortuna non ipsum capit
 Aura fauoris ebrium:
 Sic culmen altum lubrico premens pede,
 Ventisq; turbidis patens,
 Casurus usq; nutat, & iam iam cadet,
 Sed non gradatim scilicet.

IN INVIDVM CARMEN.

Quisquis es obscuro uatem qui dente laceffis
 Maiorem tristi degener inuidia,
 Usq; late, lucemq; paue, blactarius autor,
 Liuidior Græcis, barbariorq; tuis.
 Quosq; fames opicis ad nos emisit Athenis,
 Hos audi, gens est auribus apta Midæ.

DE ANGELI PVELLA.

Puella delicatior
 Lepusculo & cuniculo,
 Cæaq; tela mollior,
 Anserculiq; plumula.

Puella

Puella qua lasciuior
 Nec uernus est passerculus;
 Nec uirginis blandè sinu
 Sciurus usq; lusitans:
 Puella longè dulcior
 Quàm mel sit Hyblæ, aut saccharum;
 Ceulac coactum candida;
 Vel lilium, uel prima nix:
 Puella cuius non comas
 Lyæus æquaret puer;
 Non pastor ille Amphrysus
 Amore mercenarius;
 Comas decenter pendulas;
 Vtroq; frontis margine;
 Nodis decenter aureis
 Nexas, decenter pinnulis
 Ludentium Cupidinum
 Subuentilantibus uagas;
 Quas mille crispant anuli,
 Quas ros, odorq; myrrheus
 Commendat, atq; recreat:
 Puella cuius duplices
 Sub fronte amica fulgurant
 Amoris arcani faces;
 Quas contueri non queo,
 Nec stare contra, uel procul,
 Quin occuper flamma graui
 Miser miser, quæ mollibus
 Furtim medullis adsilit:
 Non non ocellus hospites
 Ille est, & ille, sed faces,
 Faces Amoris igneæ:
 Quas læta suscitât Venus:
 Quas blanda pascit Gratia.
 Quid narium dulcem modum,
 Vel quid genarum leuium
 Dicam rosam cum lilio?
 Labella quid corallijs
 Rubore prenitentia,
 Tam saepe, tam longum mihi
 Mordente pressa basio?
 Quid margaritas dentium
 Præcandidorum proloquar?
 Linguamq; perplexabilem,
 Vtcunq; iuncto anhelitu,
 Amantiamantem copulans
 Festinat ad calcem Venus,
 Cum suaue olentem spiritum
 Ang. Polit.

Ff . Semiulca

Semiulca fugunt oscula,
Lenocinante gaudio
Subinde murmurantia,
Mentum' ue quid tornatiles
Gulamq; teretem, & lacteam,
Et quæ lacertis millies,
Ut arbor hedera incingitur,
Incincta cervix est meis.
Nam quæ tibi mamillulæ
Stant floridæ, & protuberant
Sororiantes primulum,
Ceu mala punica arduæ
Quas ore toto presseram,
Manuq; contrectaueram,
Quem non amore allexerint?
Cui non asilum immiserint?
Quem non furore incenderint?
O qui lacerti, quæ manus?
Quos luno, quas Aurora habet:
O quale pectus, & latus,
O uenter, ô crus, ô femur,
O qui Thetim decent pedes:
Pedes choreis nobiles,
Saltatibus mirabiles,
Statu, gradu spectabiles.
O uerba iucundissima,
Tam nequiter ludentia,
Arguta, plena aculeis,
Decore, suauitudine,
Dicacitate, gratia.
O carminum dulces notæ,
Quas ore pulchra melleo
Fundis, lyraeq; succinis:
Ut non Thalia blandius,
Non ipse Apollo doctius
Feras canendo mulceant.
Fluenta uertant in caput,
Et saxa cum syluis trahant,
O cuncta falsa, & dulcia,
Festiuæ, læta, & mollia,
Referta amœnitatibus,
Amoribus lubentia,
Proteruitate, lusibus,
Risu, ioco, leporibus.
O quicquid est pulchrum & decet
Puella sola continens.
O præpotens cultu nimis,
Nimisq; non culta placens,

Quis

Quis te deus mihi inuidet?
 Quæ te mihi fors eripit?
 Quò te repente prouipis?
 Quò, quò fugis bellissima,
 Rifu serenans æthera,
 Heu mea uoluptas, mel meum;
 Meum puella corculum,
 Mihiq; longè charior
 Auro, lapillis, purpura:
 Ac nec lapillis charior,
 Auroq; solū, & purpura,
 Sed spiritui mi charior,
 Sed charior mi sanguine.
 Memento tu tamen, precor,
 Memento formosissima
 Amoris, atq; compedum,
 Quas à tenellis unguibus,
 Mecum tibi circundedit,
 Heu lacrymis amantium heu
 Suspirijs ridens Venus.

DE SEIPSO SEMPER AMANTE.

Sex ego cū plena perago trieteride lustra,
 Nec placet in speculo iam mea forma mihi:
 Nec responsurum spes improba fingit amorem,
 Blanditijsq; leuem suspicor esse fidem:
 Cū tamen hæc ita sint, capior miser illice uultu.
 Et nunq; à dura compede soluor amans.
 Iam iam militiæ nostræ contenta iuuentæ
 Desinat, aut ceston cōmodet alma Venus.

DE ALCONE ET SERPENTE.

Vidit ut implicitum puero pater anxius anguem,
 Intendit dubia cornua flexa manu:
 Inq; feræ fauces calamum sic torlit, ut audax
 Terruerit natum nō minus angue senex.
 Sed nunq; pius errat amor: puer hoste perempto
 Saluus erat, stupuit morte dirempta salus.
 Victor ab hac pharetram quercu suspendit, & arcum
 Fortunæ, atq; artis, quæ monumenta suæ.

IN PVELLAM.

Nix ipsa es uirgo, & niue ludis, lude, sed antè
 Quàm pereat candor, fac rigor ut pereat.

AD FVRES.

Ite aliò fures, nulla hic occasio lucri:
 Nam fida est custos addita pauperies.

AD HIRVNDINEM NIDIFICANTEM SVB
MEDÆ STATUA.

Medæ statua est miscella hirundo,
 Ang. Post.

Ff 2 Sub

Sub qua nidificas, tuos ne credas
Huic natos rogo, quæ suos necauit.
DE LECTVLO MERETRICIO
è Lucretio.

Vnius effugi torum,
Vt omnium fierem torus.

DE LAVRO SECVRI CAESA.
Cum Mars Daphne se miscuit,
Apollo tunc ubi fuit?

DISTICHON.
Spem simul & Nemesis posita dicat Eunus in ara,
Scilicet ut speres omnia nil habeas.

IN OLEAM VITIBVS
implicatam.

Quid me implicatis palmites
Plantam Mineræ, non Bromi?
Procul racemos tollite,
Ne uirgo dicar ebria.

EPITAPHIVM.
Stirpe fui, forma, natoq;, opibusq;, uiroq;
Felix, ingenio, moribus, atq; animo:
Sed cum alter partus iam nuptæ ageretur, & annus,
Heu nondum nata cum sobole interij.
Tristius ut caderem, tantum mihi Parca bonorum
Ostendit potius, perfida, q; tribuit.

IOANNAE ALBIERAE VXORI INCOMPARABILI,
Laurentius Tornabonus
pos. B. M.

IN FONTE BAPTISMATIS
Florentiæ.

Quicquid ab antiqua manauit origine morbi,
Purgabunt istæ (si modò credis) aquæ.

IN MICHAELEM VERINVM.
Verinus Michael florentibus occidit annis,
Moribus ambiguum maior, an ingenio.
Disticha composuit docto miranda parenti,
Quæ claudunt gyro grandia sensa breui.
Sola Venus poterat lento succurrere morbo,
Ne se pollueret, maluit ille mori.
Sic iacet, heu patri dolor, & decus, unde iuuētus
Exemplum, uates materiam capiant.

IN DAPHNEN.
Complexus uirides frondosæ uirginis artus,
Sic quoq; mutata, dixit Apollo, fruar.
Vtq; nouas gustu baccas tentauit, eandem
Hei mihi seruat, ait, nunc quoq; amaritiem.

PRAEFATIO IN MENAECHMOS.
Heus heus tacete sultis uos, ego ut loquar,

Nam

Nam nostra cōducta est huc lingua, uestri oculi.
 Vos spectare decet, nos loqui & fabulam agere,
 Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
 Atq; exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus.
 Spectabimurq; nos taciti, aut ridebimus.
 Aut si actio frigebit, dormitabimus.
 Comœdiam Menæchmos acturi sumus
 Lepidam, & iocofam, & elegantē, ut nihil supra:
 Sed mendosa alicubi tamen culpa temporum
 Ingerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
 Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum.
 Quæ si minus placebunt aatribus, expuite,
 Aut deuorate ceu soletis catapotia:
 Romanus est hic sermo, Romani sales,
 Nihil inuenustum, aut ineptum, aut Græculum,
 Quale solent nugari molitores cæteri,
 Quorum nec ullis uersibus comœdiæ,
 Nec argumento constant perplexabili,
 Nec quicq; habent comœdiæ præter titulos,
 Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
 Rebus agundis, ac nec personis indoles,
 Tantumq; si quid furtiuum est in eis, placet:
 Quippe alienis insidiantur laboribus.
 Facient profectò maiora operæprecia nunc
 Longè adulescentes isti, siquidem insueuerint
 Puro sermoni Romę urbis uernaculo,
 Quàm si magistris freti trivialisibus,
 Linguas tenellas polluant stribliginē.
 Siquidem ita traditum est à laudatis uiris:
 Latine uellent etiam si Musæ loqui,
 Nullis usuras nisi Plautinis uocibus.
 Quod si qui clamitent, nos facere histrionicam:
 Atq; id reprehendant, minimè diffitebimur,
 Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
 Etenim formitendo comœdo ueteres dabant
 Pueros ingenuos, actionem ut discerent.
 Sed qui nos damnant, histriones sunt maxumī,
 Nam curiosi simulant, uiuunt bacchanalia.
 Hi sunt præcipuè quidam clamosi, leues,
 Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
 Superciliosum, incuruicervicum pecus.
 Qui quod ab alijs habitu & cultu dissentiunt,
 Tristesq; uultu uendunt sanctimónias,
 Censuram sibi quandā & tyrannidem occupant:
 Pavidamq; plebem territant minacijs.
 Sed iam ualete spectatores, & gregi
 Fauete nostro, uobis quod uorat bene.

Recitata Florentiæ.

Ang. Polit.

Ff 3 IN

IN ANVM.

Huc, huc iam bi. arripite mi iam mordicus
 Anum hanc furenti percitam libidine,
 Tentiginosam, catulientem, spurcidam,
 Grauedinosam, uietam, olentem, rancidam,
 Cadauerosam, fronte rugosa, coma
 Cana, atq; rara, depilatis palpebris,
 Glabro supercilio, labellis defluentibus,
 Oculis rubentibus, genis lacrymantibus,
 Edentulamq; (ni duo nigri & sordidi
 Dentes supersint) auriculis exanguibus
 Flaccisq; mucro naribus stillantibus,
 Rictu saliuam undante, tetro anhelitu,
 Mammis senecta putridis, prægrandibus,
 Araneosis, deciduis, inanibus:
 Laxoq; uentre, dissipato & fissili:
 Cunno ulceroso, uerminante podice,
 Natibusq; macris, aridis, & ossibus:
 Vtroq; sicco crure, utroq; brachio,
 Talo, genuq; utroq; procul extantibus,
 Calcaneoq; pernionibus graui:
 Vt nil sit aspernabilius, nil tetrius
 Monstrosiusq; aut nauseabundum magis.
 Quam pistor olim, caupo, calo, baiulus,
 Et institores, & lanius, & carnifex,
 Et muliones permolebant, & coci,
 Ceu prostitutam & sellariam meram.
 Nunc nemo iam uult uisere, nemo colloqui:
 Fastidit unusquisq; & habet ludibrio
 Anum subante perditam pruriginem:
 Sed audet impudens tamen, audet impudens,
 Procax, proterua: nec iam anus, sed mortua:
 Vt cunq; prurit (prurit autem iugiter)
 Se postulare, ut comprimam, sibi ut arrigam:
 Quasi ipse uerres, quasi asinus sim, uel canis.
 Abi hinc, abi anus in maximam malam crucem:
 Abi scelestæ, obscœna, siue uera anus,
 Seu tericulum es, seu larua bustuaria.
 Nam si optio mi detur, ædepol magis
 Scrofam futuam q; te, uel asinam, uel canem.

 ANGELI POLITIANI IN DIVAM
 uirginem hymnus.

O uirgo prudentissima
 Quam cœlo missus Gabriel
 Supremi regis nuntius
 Plenam testatur gratia.
 Cuius deuota humilitas

Gemmis

Gemmis ornata fulgidis
Fidentis conscientia
Amore deum rapuit.
Te sponsam factor omnium
Te matrem dei filius
Te uocat habitaculum
Suum beatus spiritus.
Per te de tetro carcere
Antiqui patres exeunt:
Per te nobis astringeræ
Panduntur aulae limina.
Tu stellis comam cingeris,
Tu lunam premis pedibus,
Te sole amictam candido
Chori stupent angelici.
Tu stella maris diceris,
Quæ nobis inter scopulos,
Inter obscuros turbines
Portum salutis indicas.
Audi uirgo puerpera
Et sola mater integra,
Audi precantes quæsumus
Tuos Maria seruulos.
Repelle mentis tenebras,
Dirumpe cordis glaciem,
Nos sub tuum præsidium
Confugientes protege.
Da nobis in proposito
Sancto perseverantiam,
Ne noster aduersarius
In te sperantes superet:
Sed & cunctis fidelibus,
Qui tuum templum uisitant,
Berna mater dexteram
Da coelestis auxilij. Amen.

ALIUS HYMNVS EIVSDEM.

Ecce ancilla domini,
Quam pater ipse omnipotens
Elegit ante secula
Quietum tabernaculum.
Ecce cui sacras nuptias
Fortis indixit angelus:
Ecce quam sanctus spiritus
Alto repleuit numine.
Ecce uirgo concipiens
Intacta dei genitrix,
Ecce Iesseæ uirgula,
De qua flos pulcher emicat.

Ff 4

Huc

Huc huc omnes accurrite
 Emanuelem uisere,
 Quem iacentem præsepio
 Bos adorant & asinus.
 Cuius natali iubilant
 Celsi regis exercitus,
 Et magnum nocte gaudium
 Adnuntiant pastoribus.
 Videte stellam præfaram
 Sanctis Eois regibus,
 Qui itagienti domino
 Aurum, myrrham, thus offerunt.
 Heu iam tenellum sanguinem
 Fundit ex lege ueteri,
 Dum Symeonis gremio,
 Desideratus incubat.
 Videte matrem uirginem.
 Herodis metu pauidam,
 Latentem cum filiolo
 Aegypti regionibus.
 Cernite mox sollicitam,
 Cum puer templo disputat:
 Cernite rursus hilarem,
 Dum sacras replet hydrias.
 Spectate miserabilem,
 De cruce nati pendulam,
 Comendatam discipulo,
 Cor sauo fixam gladio.
 Videte tandem radijs
 Magna uincens sidera,
 Vidantem plena gratia,
 Splendentem clara gloria.
 Regina coeli maxima,
 Sanctissima, pulcherrima,
 Sustenta tuos seruulos,
 Defende tuum populum. Amen.

HERODIANVS LATINITATE A' PO-
 litiano donatus, in laudem traductoris sui
 canit hendecasyllabum.

Qui me transposuit Politianus,
 Verbis omnia reddidit latinis,
 Pulchro sensa reuestiens nitore:
 Mirum, transtulit Atticos lepôres
 Contextu, numeroq; blandiori.
 Romanus (iuuat hoc) recens amictus
 Concinna speciem ferens ab arte,
 Nobis conciliat patientiori

Gentes

Gentes quæ Latium sonant in orbe,
 Vt posthac mihi latius uagari,
 In plures liceat manus uenire.
 Felix historiarum fides renata,
 Felix exoriente luce tanta
 Olim publica res Latina surget.
 Iam debes studiosa turba plausus.
 Laudis munere gratiam referto.
 Aeger desinat utiles malignis
 Liuior carpere dentibus labores.

EPITAPHION IOCTI PICTORIS.

Ille ego sum, per quem pictura extincta reuixit,
 Cui quæ recta manus, tam fuit & facilis.
 Naturæ deerat, nostræ quod defuit arti,
 Plus licuit nulli pingere, nec melius.
 Miraris turrem egregio sacro are sonantem,
 Hæc quoque de modulo creuit ad astra meo.
 Denique sum loctus, quid opus fuit illa referre?
 Hoc nomen longi carminis instar erat.

OB. AN. M.CCCXXXVI. CIVES POS.
 B. M. M. CCCCXC. FLORENTIAE IN
 TEMPLO DIVAE REPARATAE.

MONODIA IN LAVRENTIVM MEDICEM, intonata per Arrighum Isaac.

Quis dabit capiti meo
 Aquam? quis oculis meis
 Fontem lacrymarum dabit?
 Vt nocte fleam,
 Vt luce fleam.
 Sic turtur uiduus solet,
 Sic cygnus moriens solet,
 Sic luscinia conqueri.
 Heu miser, miser,
 O dolor, dolor.
 Laurus impetu fulminis,
 Illa illa iacet subito,
 Laurus omnium celebris
 Musarum choris,
 Nympharum choris.
 Sub cuius patula coma
 Et Phœbi lyra blandius,
 Et uox dulcius insonat.
 Nunc muta omnia,
 Nunc surda omnia,
 Quis dabit capiti meo
 Aquam? quis oculis meis
 Fontem lacrymarum dabit?

Vt

Vt nocte fleam,
 Vt luce fleam.
 Sic turtur iuuens solet,
 Sic cygnus moriens solet,
 Sic luscinia conqueri.
 Heu miser, miser,
 O dolor, dolor.

AMOR FUGITIVVS E GRAECO
 Moschi.

Cum Venus intento natum clamore uocaret,
 Si quisquam in triuijs erantem uidit Amorem:
 Hic fugitiuus, ait, meus est: pretium feret index
 Bassolum Veneris: quod si ad me duxeris illum,
 Non simplex dabo bassolum, plus hospes habebis.
 Insignis puer est, at totam agnosce figuram:
 Corpore non niueus, uerum ignem imitatur, ocelli
 Acres, flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
 Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea: sed cum
 Ira inflammatur, tum mens illi effera, fallax,
 Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.
 Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
 Exiguaq; manus: procul autem spicula torquet,
 Torquet in umbriferumq; Acheronta, & regna silentia.
 Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq;
 More citans pennas, nunc hos, nunc aduolat illos,
 Sape uiri pressans praecordia, saepe puellae.
 Arcum habet exiguum, super arcu imposita sagitta est.
 Parua sagitta quidem, sed coelum fertur ad usq;
 Parua pharetra olli dependet & aurea tergo:
 Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
 Me quoq; saepe ferit matrem, sunt omnia saeva,
 Omnia, seq; ipsum multo quoq; sauius angit.
 Paruula, fax olli, sed & ipsum Hyperiona uincit.
 Verbere, si prendes age, ne miserare puellum.
 Si flentem aspicias, ne mox fallare caueto:
 Sin arridebit, magis attrahe, & oscula si fors
 Ferre uolet fugito, sunt noxia & oscula, in ipsis
 Suntq; uenena labris, si fors ita dixerit, heu tu
 Accipe, nempe tibi cuncta haec mea largior arma:
 Ne quicquam attigeris, fallacia munera Amoris.
 Omnia namq; igni sunt infecta illius arma.

IN LAVDEM CARDINALIS
 Mantuani.

O meos longum modulata lusus,
 Quos amor primam docuit iuventam,
 Flecte nunc mecum numeros, nouumq;
 Dic lyra carmen.

Non

Non quod hirsutos agat huc leones,
Sed quod & frontem domini serenet,
Et leuet curas, penitusq; doctas
Mulceat aures.

Vindicat nostros sibi iure cantus
Qui colit uates, citharamq; princeps;
Ille cui sacro rutilus refulget
Crine galerus.

Ille cui flagrans triplici corona
Cinget auratam diadema frontem,
Fallor: an uati bonus hæc canenti
Dictat Apollo?

Phœbe quæ dictas, rata fac, precamur;
Dignus est nostræ dominus Thalææ,
Cui celer uersa fluat Hermus uni
Aureus urna.

Cui tuas mittat Cytherea conchas
Conscius sibi Phaethontis Indus,
Ipsa cui diues properet beatum
Copia cornu.

Quippe non gazam pauidus repostam
Seruat Aëto similis draconi,
Sed uigil famam secat, ac perenni
Imminet æuo.

Ipsa Phœbeæ uacat aula turbæ
Dulcior blandis Heliconis umbris,
Et uocans doctos, patet ampla toto
Ianua poste.

Sic refert magnæ titulis superbum
Stemma Gongazæ recidua uirtus,
Gaudet & fastos superare auitos
Aemulus hæres.

Scilicet stirpem generosa succo
Poma cōmendant, timidumq; nuncq;
Vulturem fœto Iouis acer ales
Extudit ouo.

Curre iam toto uiolentus amne
O sacris Minci celebrate Musis,
Ecce Mecœnas tibi nunc, Maroq;
Contigit uni.

Iamq; uicinas tibi subdat undas
Vel Padus multo resonans olore,
Quamlibet flentes animosus alnos
Astraq; iacet.

Candidas ergo uolucres notarat
Mantuam condens Tiberinus Ocnus,
Nempe quem parca docuit benignæ
Conscia mater.

ZENOBIVS

ZENOBIVS ACCIAIOLVS STVDIO: SIS OMNIBVS FELICITATEM.

ANGELI Politiani græca epigrammata, sicut in Archetypo uolumine scripta erant, publicanda curauī. non quod ea censerem iudicio auctoris ad æternitatem probata, sed ut bonis adulescētibus ad certam spem profectus extarent: cūm Politianū uiderent, in hoc quoque genere scriptionis, in quo Latini paulū modō mussitantes gloriari solemus, eō tamen studio ac diligentia processisse, ut horū permulta penē puer conscripserit. Quēdam uerō inambulantē etiam, aut coenanti ueluti repentino calore fusa ipsi sciamus. In quēis tamen ipsis (ut mihi quidem uidetur) eiusmodi multa sunt, quorum si facilitatem ac copiam reputaris, magni quidem ingenij Politianum, sed & multæ lectionis fuisse ostēdant, planeque indicent, quantū uir ille operæ precium facere potuerit, si perficere quæ cogitabat per importunum obitum licuisset. Ut quod effecit, laude dignissimus, quod non potuit, uenia ac commiseratione censendus sit. Florentiæ Calend. Decemb. M. CCCCXCV.

M. CCCCLXXI. ætatis meæ anno XVII.

IN INUIDVM QVENDAM.

Ω Φίλε χαῖρε λίγας, ὅτι σὸν ποτὶ δῶμα καθάκω,
αὐτὰρ ἐμὲ ἐκ ἐλαθρὸν ῥῆμα χειζόμενον.
ὅδ' ἐθέλων φθονόρος χαίρων ἐμὲ, ὅτι Φιλῆς με.
καὶ γὰρ σημαίνει ὅσον τὸ χαῖρε δ' ὄνομα,
ἔστιν σωζέσθαι χαίρων, ἔστιν δ' ἀπ' ἀλλοτρίου.
ποὶ γὰρ ἐγὼ γὰρ λίγας σοὶ Φίλε χαῖρε μάλα.

IN CORYDONEM.

Sum puer exclamas Corydon, subigisq; fateri:
In te reclamat, sed tua barba, uir es.

Græcè.

Εἰμι λίγας παῖς ὦ κορύδων, δ' εἰ ὅσον λίγαν με,
ἀνὴρ δ' ἐγώ, καὶ σὸν τὸ γένος ἐσθλόν.

M. CCCCLXXII. anno ætatis XVIII.

Εἰς χέρολον βεβήκα.

Σὺ γ' ἐτι παιδαριῶν ἑρῶτάφους πόριδ' ἔσθ' ἀπόλλων
ἑρμηνείας δαφνέας πλεγμασὶ χυσομένο.
καὶ σ' ἐχρησμολόγη γλυκερῶν κοσμήτορ ἀοιδῶν,
μέλλονθ' ἰπποπόροφον ἐς κλέος ἀργός ἄγειν.
νῦν δέ μ' ἐς ἀθανάτους ἐπαύρων θυμός ἀνώγει
ὅσον βάρος χαρόντα μάστιγι πλεθρόμενον.

AD PAMPHILVM.

Mittis uina mihi, mihi Pamphile uina supersunt:
Vis mage quod placeat mittere, mitte sitim.

Græcè.

Οἶνον μοι πέμπεις, τὸ δ' ἐγὼ εἶμι πᾶλλον
λῆς γὰρ χαρίζεσθαι, πέμψ' ἅμα δ' ἴδαν ἐμοί.

M. CCCCLXXII. XVIII anno. AD IOANNEM

Baptistam Bonifignium.

Ἡδὲ βίβρα πᾶσι χαμῶν, πᾶρα δ' ἄσπετος ὄμβρος,
ἐχρητόμοι τ' ἐφυγον, μετὰ δὲ πᾶσι πόσις.

σὺ μόνος ἀνέστης πύλας καὶ ἔρτα φῦλλα
 ποσσὶ πρᾶς ἀπτελοῖς. σὺ μόνος ἀντρα νύμφη
 νῦν μὲν ἄρ' ἐπὶ τῶντα λαγῶν, νῦν δ' ἄγριον αἶγας
 ὡς τὰ λίν' ἐμβαλλῶν ἐκχαρῶδοντι λιναί.
 εὐμόδας τ' ἰοφόρος θέλγων πολυδιδυρῶν ὕλη.
 γλώττης τ' ἐπὶ λύρας ἀμβρόσιον ἄσμα χεῖρας.
 δίδυρο Φίλος, μὴ φέδωκε Φίλος, ὃ χέζοι κερῶ
 πικρὰ ἀνδύκε Φίλω, δὲ καὶ ἀμβρόσιον.

M. CCCCLXXII. AD EVNDEM.

Εἰς σοφίαν πρᾶκλεις.

Νῦν γὰρ νότος πύει μελανόπιδρος ἄσπετον ὄμβρον
 ἄδῃ καὶ νιφιδίαις θρηξέας βορέας σιναάγει
 φρυγῶν καὶ πελιδνῶν ἐμαράνθην φῦλλ' ὕδρι γαίης,
 χαίμα δὲ κερτομέον ἔρσι κέρει κόμας.
 πένικτοι ἀκαρποὶ ἱασσὶν ἀειθελεῖς πρὶ ἔδσαι,
 ὑψίκομοι τ' ἐλαττα καὶ δανώτοιο φυτόν.
 ἀλλὰ καὶ ὡς δ' ὀφνητε καὶ ποικίλου ὄρνος ἐλαίας
 φύλλων καὶ κερπιδῶν χεῖρσι βειδοσιώθ.
 πάντα γὰρ ἄλλα χρόνου κρατῶσι κατ' ἐλυσιν ὀδόντες
 ἀφθαρτος δ' ἡμῖν δὲ μόνον σοφία.

XVIIII. ætatis anno. AD

EVNDEM.

ὦ πόποι ὅσον ἐγὼ γὰρ σὲ μέζονα καὶ πεπασμαῖ
 πλῆρις δι' ἐμοσὼν τὸ σῶμα καὶ χεῖρ' ἔν.
 καὶ σοὶ ἄρ' αὐτομάτως ἐροτάφους πῶδ' ἐδραμε δ' ὀφνη
 βειδομλὴν πετάλοις ἀνθια λονκὰ χεῖρ.
 ἀλλὰ πρὶ ἐνέσω τὰ σὰ ἔχνηα μαεόμηνος πρ
 κύματα, γλῶ, αὔρας, νηί, ποδὶ, πιδρύγι,
 αἰγὴν ἐγὼ πῶτι σὲ γλυκῶν βειδομλῆος οἰστῶ
 ὡς βδέε ὕλοφωγοὶ γῶδα καὶ γῶδα θέω.
 φινὰ μὲν ἐγκλίνων ὕδρι γλῶ, τὰ δ' ἔατ' ἀέρων,
 ὅμμασι παπταίνων, πλαζομλῆος δὲ ποσὶ.
 γένεατ' ἐπὶ καμίστῳ, ποὶ γῶν ἀλαόμ σι δ' ὀφνη
 ποὶ δ' ἔτω φέδωκε τὸν Φελιδόντα Φίλος,
 ἀνδρὶ ἄτρωκε Φίλος δινοφδρὴ τ' ἠὲς ἀνατέλλει
 πικροὶ δ' οἱ χαδόντες, πᾶς δ' ὁ βίος θάνατος.
 χωρὶς δ' αὐ κένων ἔσθ' ἀθανάτος γε θελοίμι
 ἐμμελῆαι, ἔσθ' αὐτῶν κοίρανος ἀθανάτῳ.

XVIIII. anno ætatis. AD

EVNDEM.

Ὅσον μὲν χεῖρσιν ὑφ' ἀλκυνόνων ὅπ' ἡ καλῇ
 παύται ποντοπόροι μαλακῶν πλόον ἀγγελισσῶν.
 ὅσον δ' ἐχθιστῶν βασιλεὺς πόλιν ἐξαλαπάξας
 ὅσον τις χαλεπῶν φούξας νότον, ὅσον ὄρασης
 πρὶ θνητοῖο Φίλος γλυκῶν λείχας ἐσθ' ἀναβαίνων,
 ὅσον ὕδρι σῶθις Φιν ἀγῶνεται ἡμέτερον κερ
 σόν τε πρόσωπον ἰδόν, καὶ σὺ ὕδρι μῦθον ἀκῶν.
 ὦ λονκὰ λίδας τε καὶ ἄσματος ἄξιον ἡμᾶρ,

Ang. Polit.

Gg

ἡμᾶρ

ἄμα μνήμης ἄξιον ἐς πόλιν λυκάεωντας.
 ὦ μίλιτ' ὦ γλυκίον Φίλι ὦ χαρίεσσα πρόβ' ὦ
 χαῖρ' αἰεὶ ὦ σοὶ ζῆνός ὅλβια πάντα πρῆφοι.
 τῆρα γὰρ δ' ἐπὶ πάλῳ ὡδὶ σάβισ' ὦμ' ὄρωτα.

XVIII. ætatis anno. πῶσ' οὐχὰ πῶς
 τὸν διόν.

ὦ πάτερ ἐμέτ' ὦ χρυσόθερον ἀβιερναίων
 ὦ πάντ' ἢ βασιλὺς διὸς ἄφθιτε ἀβίρει πάν
 πάντα ἰδὼν καὶ πάντα λινῶν, καὶ πάντα κατέχων
 πρὸς ἐντόφός τε χθόνος πάντ' ἢ ἀρχὰς τε τέλ' ὦ τε.
 παμμακάρεω δ' ἀπιδὼν καὶ ὕρασιωρ σέλας ἄστρον.
 σὺ πάτερ ἡλίου τε μέγαν λαμπρὸν τε σελῶν
 πηγὰς καὶ ποταμούς, καὶ γλῶ, ὦ πόντον ἔτ' οὐρανόν
 πάντα ζωγονῶν σὺ πάντα πνύμαζι πληρῶν.
 ὕρασιωρ χθόνιοι τε ὦ οἱ ὑπὸ γῆρας καμόντες
 πάντες ὑποχθόνιοι σὺ ἐκτελείεσσι ἐφειτμένω.
 νῦν δ' ἂν λιπύσκω σὲ τὴν κτίσις, ὅτ' ἔα χαμόδυνας
 ἄβλιτ' ὠκύμορος διὸ γένιος ἀνθρωπίσκητ'
 ἀλγῶν ὦν ἡμᾶς τὸν ὦ δ' ἀκρυα χόδων.
 εἰ δ' ἄγε μοι λίπομαι πάτερ ἄφθιτε ἰλατ' ἰατ'
 καὶ ἐμὲ δὲν δὴ κῶσμεν θελξινόσιο ὄρωτα
 δαίμον' ὦ δ' ἀπάτας καὶ ἀτάδελογ' ὕβριν ἔλαυνε.
 δαδὺ δ' ἡμᾶν κραδίω σὺ πνύματος ἀπώτ' ὄμβρε.

XVIII. anno. AD IOVIANVM
 Monopoliten.

Τὶ σάχνας δ' ἄμπερι, τὴν λύματα δὲν ἔβλεψε με
 πρῶτ' ὦ πόντ' ὦ νυκτελίας τε βότρω;
 σὺ μόνος ἐκ γλώττης γλυκὸν μέλι, σὺ μόνος αὐθιῶν
 ἄμβροσίω σμάτ' ὦ ἐκ λιγυροῦ χίτας.
 τὴν μὲν ὦ σκόπιλοι, ὦ ἔρια μᾶκρ' ἰφίποντα,
 ὡς πόντα θρῆικας ἄμβροτον ἄσμα λύρας.
 εἰ δ' ἐμοὶ ὠκυπέτης ἐριένιος ὄνομα δᾶκον,
 ὦς ὡδὲ ρωμαίους θεῶν ὄμνηρον ἄγαν.
 σὺ δ' ἄρ' ἔχας μεγάλην διὸς ὄνομα παμβασιλῆος,
 ὦς σ' ἀνακτῆρα πᾶσι ἐμῶναι γν' ὦ Φίλι.
 σὸν γὰρ νεκρῶσι γάλακτος λαμόν' ἐπλήρω
 γένεια δὲ θύγατρες μνημοσύνης καὶ διός.
 αὐτόμαχος δὲ τὴν πῶς πῶς πῶς ἀμφὶ ἔβλεπον
 λιστός τε λιβάων ἀνθία πολλὰ χέων.
 ὦ μάκαρ, ἀθανάτοισι βροτῶν, ὦ Φίλι ταπὲν πάντ' ἢ,
 χρυσόκομον δ' ὀρέσων ὅλβι' ἐπερίδωκ,
 ὦ χαῖρ' ἰσὺν κεφαλῇ λιγύφωτος αἰετ'
 τῆρα δ' ἡμᾶς τὸν ὦ δὲν ὄρωτα Φίλιος.

XIX. ætatis anno. AD IOANNEM ARGY
 ropulum, Doricē.

Ὅσον δὲ ψάμων ἑλαφὸς κρᾶνα μελανύδρε
 ἔσθιται, ὅσον δὲ θόριος μίση, θυσιῇ ἔλσας

ἴσον

ὅσοι γὰρ μάστιγι, ὅσοι καλοῖσι μέλισσα,
 ὅσοι δὲ γένεω τέτιγθαι, ὅσοι δ' ἄλολυγῶν
 ὅσοι δ' ἄλαλιά τε χελιδονίς εἶμι πρῶτα,
 πόσοι νῦν πάντων μεσάων δύφραυθον ὅπασι.
 ἢ ἅμεις δ' ὅν πρῶτοις ὅτε τὸν ἀγγέλλει νόσος
 τὰς ἰφῆας λιφαλάς, σοφίας πρόμῃ ἀργυρόπελε.
 καὶ δ' ὅτω βόρειο χρυσόπῃδον πόντα λέρως
 φινία φαντὶ ποδῶν, ὡδ' ἐρπύνας ἀπέλαυνον,
 ὡς τὸ γὰρ πάντες νῦν σοφίας μαίετορες ὅσοι
 ἀθανάτω πελόμεθ' ὁμοθυμαδὸν ὥσπερ ποδῶν
 ὅσοι νόσος βλεφάρων ἐχλὺν λίγας τ' ἀρβύλας.
 νῦν γὰρ φθὺν χέτλιοι λοφῆσι πλανώμεθ' ἀταρπῶν
 καὶ οἷον τε τυφλῶς εὐρεῖν ὄνκαμπ' αἰμαῖ
 ὁρῶντο βίοιο, ὡς ἐν παλῦτα βαρὰ δροῦ
 ἀνδρομέας ἀνοίξας πολύφλοισβον τε λυδιδμόν
 εἰ μὴ χεῖρα λαβὼν σύ γ' αὖ νῦν πᾶσι δαίμοσι
 πνεύσας ἀτρεκέων ὑποθημοσυνάων ἄψας.
 ἀλλὰ τίς ὁ ἀνδρῶν γένος, τίς δ' ἄρ' ἐχ' ὑπακῶς.
 πάντες κρινᾷ κρινὸν ὅπ' ἡλθίζοις αἰὼν
 γνῶναι, οἷα βρέφη ποδ' ἰὸν λυζῶντα πηλῶν.
 πάντ' αὖ δ' αὖ πῶς αὖτὸς ἐπ' ἡλπίδι τάχομαι, ὡς τις
 πηλακίους λιβάς σέλας ἀλίῳ ἀνίκα φεύγει.
 ἢ μὲν ἔλδον καὶ λιδάκος καὶ ἄσματος ἔσαι
 τῶν δ' ὅσ' ἅμα ἐμοὶ πάντ' ἄξιον, ὅππότε κόντι
 ἔψ' ἀρνεσθῶντα φίλον ὁράοιμι πρόσπυγ.

XIX. ætatis annō. AD
 EVNDEM.

Ἀλλ' ὅν ἀθανάτοισι φατίζεται πότνια ἡβᾶ
 νικτᾶν χρυσέοις οἰνοχοῶν δέπασιν,
 σοὶ δ' ἄρ' ὅν ἀνθρώποισι θεὸς πόρην ἀργυρόπελε
 χρυσέῳ ἐκ σύματος πῶμα χεῖρ σφίαις.
 ὅσοι βίον μὲν ἀγέρας ἀθανάτοισι φυλάττει,
 τὸν δ' ἄρ' ἑλκὸς θνατῶν ἐφελᾷς θανάδου.

XXI. ætatis annō. Εἰς διόλωρον
 τὸν γαζῆ.

Καὶ πότμος ποτ' ἀγῶν γαζῆ θεοδώροιο ἀμφὶ
 μέσας τ' αὐσονίας, ἢ δ' ἐλικωνιάσι.
 ταῖς μὲν γὰρ ἡμεῖς, ταῖς δ' αὖ θρεπῆσαι ὀφείλον.
 ἢ καὶ γὰρ τεκί τὸν γ', αὐσονίῃ δ' ἐτραφῶν.
 ἴσον δ' ἀμφοτέρων σφίσι, γλώτῃ τ' ἐκκαῖο.
 τὸν δ' ὅτ' αὐτὸς ζῶν, ὅτ' ἄρ' ἐκείνι θανὼν,
 ἀλλὰ καὶ παλίας μεγάλης ὡδ' ἡλῶσι καὶ δαί
 εἰλῶ, ὅφρα κλῖος ξυδὸν ἢ ἀμφοτέρως.

μονόσυχον εἰς τῶν σελλῶν.

Νυκτῶν δ' ἀπὸ τῶν εἰς ἡμᾶς πῶς περ σελλῶν.

Ang. Polit.

Gg 2 Εἰς

Εἰς διόδωρον τὸν γὰρ.

Ελὰς μὲν θεόδωρε σὲ μάλλον ἐλαῦσι θανόντα,
 τύρκιον ἢ ὀτέμιον θ' ἀλάπαφι γῆρ'.
 καὶ γὰρ εἰ τὸ σπῆσθον ποδ' ὁ βάρβαρ' εἴλε τύραννος.
 νῦν δὲ κλέος γλώττης ἐλὶψαδ' μοῖρ' ὀλοή.
 ἀλλὰ νῦν καὶ ῥώμης ὑπὸ πρίν πολέμῳ διεδάμασαι
 πρῶτον δ' αὖ γλώττης πῶμα τόδ' οἱ σωίειν.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Τῆνο τὸ καλλιόπας ἰδὼν σόμα ἠνίδε σιγᾶ,
 τὸ κλέος ἐλλώων φού ποκα, νῦν δὲ γόος.
 ἀδυνεπὴς διόδωρ', ὅς γ' ἱραδίη ἔχει πάντα
 τ' ἔνεκα καὶ πάντῃ καὶ ταῖς ἱραδίης.
 τῷ δὲ καὶ γ' ὁ σόμα πρίν γ' ἔμφορα πάντα δῖα θη,
 ἔμφοροι νῦν κύντος πᾶσι δ' αὖ σματῶν.
 ἀλλὰ τίνα ἱραδίαν; τί φάμιν σόμα; τῷ δὲ θανόντ'
 πᾶν σόμα φού βύνετα πᾶσ' ἀπρὸ ἱραδία.

Εἰς ἀσημάτειον μέτρον φαλαίκιον.

Ἐξ ὧν διόδωρ' ὑπὸνδρ' ἔβη
 βῆ, καὶ ὡς γὰρ χελιδόνος νεοσσὸς
 ματὸς χορσὶ βρεφυλῆς θανόντας
 ἀπῆλως λίπν' ὥσ' ὑπὲρ καλίας
 ματ' δ' ἔμ' μάσκεα τῷ δὲ πωσδοκῶντας.
 ὦ ἀσημάτειε πάντες ἀβλοῖοι γὰρ
 νῦν γυνόμεθα, σὺ δὲ πρῶτος ἐλθὼν
 πανῶσιμ' ὧς ἐδ' ἡμῖν
 δὲ, σὺ νῦν μόνος εἰ γλυκὺς πηλῶος.

Εἰς κορνέλιον ἰαμβικός.

Οὐκ ἐμὰ λήγας ἐμὲν ὄρε σὺ γράφω ἔπη
 κορνέλι' ἀλλ' ὅμως ἀοιδὸν ἐμὲ καλεῖς.
 σὺ γὰρ βόας τὴν φύσει ἱρασφόρος
 λίξας, ὅμως δὲ βόας καλίστης αὐτὸς βόας.
 ἴσθ' δ' ἔτυχε λίξας ἐπ' αὖ μέτρον ἔπω γράφας.
 ἔτω βραδύπτης ὄνος ἐλάφης ὄντας ταχέας
 ἀρνεῖται, ἔπως ὁ λαγῶος θρασυὶν λύκῳ.

Εἰς αὐτὸν ἀπὸ δαίμωνος.

Φύγετε πόριδ' αὖθις θοράποντες ἀρῶν,
 πᾶς ἐλκωνιᾶδων ἦλθε πόλινδε χόρ'.
 εἰ δὲ τις αὖ κένος θαλάμους ἐδ' ὀματ' ὀδυνᾶ,
 χαλκιοκονδύλου εἴθιε ναετᾶς.

Πόρι τ' αὐτῷ.

Σφρῶν' ἐφυγὼν λιγυρὸν ποτὶ ρυθμὸν ὀδυσοδύς
 ὦ ἀσημάτειε σὺ δ' ἔκ' αὖ ἔπος γὰρ φύγῃ.
 καὶ γὰρ ἐγὼ γλυκὺς οἶο πότῃ δόρπετ' ἐχέτιζον
 χθὲς τὸν ὑπὸ' αἰκῶν' ἄσμ' ἐπιον καὶ φάγον.

Δίσιχον πῶς πάλιν καὶ ξύσε ἀρ-

χιόριον.

Ἀρχιφύς ἀγαθὸς παῖς ποδ' ἢ, ἀλλὰ κακὸς φῶς.
 νῦν δ' ἀγαθὸς ξύσε φῶς, κακὸς ἀρχιφύς.

Εἰς

Εἰς παῦλον τὸν ἀστρονόμον.
 Ἐλὼ μὲν ποσὶ πρῶτον δ' ἔρανον ἀστρονόμῳ
 παῦλος, ὃ θνητὸς ἐδ' ἄμα καὶ θάνατος.
 ὦ θεοί, ὦ μοῖραι μὲν κλέπτειτε, καὶ δότ' ἐπαυρεῖν
 τῷ μὲν ὑπὸ χθονὶ, τῷ δ' ἄμ' ἐπερανίστε.
 Εὐρωπικὸν δωρεσί.
 Διτῆς ἔως ἀνιάμι, δλοῖμ' ὑπὸ τὰ κομαι παίδων
 ἴδονται χαροποιῖν, ἴδω' ἐπαφροδιτοῖν.
 Δραμὴν δ' ὁ μὲν γ' ἵταμός θ' ὅδε πρὸ θνήσκοντος ὄψιν
 ἄμφω ὄρωτες ὁμῶς εἰσπνέοντες μαλακῶς,
 τῷ δ' ἐκ τῶν φανθὰ σέινται ἅπλακαίς.
 τὰ πλεῖς ὅδε ὁμοίω, ἀμειλιχίω δὲ δ' ὁμοίω.
 νικᾷ δ' ὅτ' ἄλλ' ὅδε καὶ χεῖρσι.
 ἄμφω δ' ἔχουσιν ὑποτελεῖν κύνει. τὴν δ' ἀρ' σύμμι
 βέλδον ποτὶ τὸν ταῦνδε φέροισι φλόγα.

Ομήρου ὑποκειμένης.

Ἀλλὰ μὲν ῥα ὅπως τε λιγυφθόγγος τε αἰοδὸς,
 οὗ δ' αὖ ῥητορικῶς ὄρα τὸν λαμδνα δρεῖ ποντα.
 οὗ δ' ἄρ' ἄμ' ἐρῶν ἡμεροτρόφον ἐπὶ π' ἀείδειν
 ἡσυχίῳ ἀγορῶν τε, μόνον δὲ με φείδεις ἀπόλλων
 ἡρῶν πολέμου τε καὶ φύλοπιν αἰνῶ.
 M. CCCC LXX X. Ζαμπέτρω ἀρξίβαθρον
 πλάτων.

Χάριεν πλάττω βάλαι ποτὶ φαντὶ πλάτων
 φθῶς μοτοπία πλάττω μίλιτι.
 εὐσιχρὸς δ' ἡσυχῶν σμάτεσιν ἀγδῶν,
 δαγματὰ μελιχίης ἀμφοτέρω χεῖρι.
 ἀλλὰ οἱ ἔπεινα γ' ὄρνις ἐλῶν, ὅτι μελίσας
 πάθομαι, ἀλλ' αὐτὰς ζάμπερι περὶ δας.
 ἀν' αὖ δὲ λωβίο καὶ αὐτὸς γόνοσται ὁ δλοῦς,
 εἰ ὅγε τοῖς ἔλω, οἷος ὁ σῶος λόγος.

M. CCCC LXX XI. Εὐρωπικὸν ποτὶ τῷ
 χρυσόκωμον.

Βλέψον μ' ἔρανον τὸν ἐμὸν παῖδ' ἀγκὰς ἔχοντα,
 καὶ μὴ ζῶν φθονέει, ἔστιν ἐγὼ φθονέω.
 εὐρῶν ζῶν εὐρῶν γανυμήδεια, τὸν δ' ἀρ' αἰσθρόν
 χρυσόκωμον μοι ἄφδ' ἢ μίλιτ' ὅδε γλυκίω.
 ὁ δὲ οὗ ὅδε ἐγὼ καὶ τερπικῆς, ἢ ἐφίλασα
 ἢ ἐπὶ καὶ φιλίῳ σὸν σῶμα πᾶσι χαλῶ.
 ὦ σῶμα, ὦ κόμα, ὦ μεδίαμα, ὦ φάσ' ὅσσοι
 ὦ θεοί, ἢ ῥά σ' ἔχω πᾶσι φιλίῳ ἢ ῥά σ' ἔχω.
 ἢ ῥά σ' ἔχω τὸν ἐμὸν, τὸν ὄρω πλάττω, ὅσα μογῆσαι,
 ὅσα παθῶν, ὅσα δρῶν ὅδε τ' ὅπαθλον ἔχω.
 θυμὸς πὶ νῦν θορυβεῖς ὡς καὶ πρὶν, ὅπως ἔτ' ἐστὶ
 λίνδων, ὅπως ἔτι χρῆσι κραδίη βομέει.
 καὶ γὰρ ὅδε κρῶν ἡμᾶς πόνος καὶ πεφρονῆσας,
 ληφθεὶς ἀγκάλης ἀνιὸς ἐμᾶς δέσινται.

Ang. Polit.

Gg 3 τὸν

ἤθρονηκαί, γλώτῃσι ἐπ' ἀμφοτέρωσι κομῶσαν,
 ἔφορον ὅν τε χοροῖς, ἔφορον ὅν τε λύρῃ.
 ὥς ποδὶ σφραγισμένη τ' ἐν χερσὶ τοσὶ θ' ἀμίλλα,
 τῇ καὶ τῇ τάυτ' ἀντιμεθελκομένης.
 εὐρεῖ, ὅδ' ὀφειλῶ. καὶ γὰρ μόλις εἰς ἑταυτὸν
 οἰσθύνει φλογόρως ἐστὶν ἀπαξ ἰδέσθαι.

ALEXANDRAE SCALAE RESPONSVM.

Οὐδὲν ἄρ' ἰὼ ἄνοιο πρὶν ἔμφορον ἄνδρός ἄμενον,
 ἔκπεσθαι αἶνον, ἔμοιγ' οἷον ἄρει κλέει.
 πολλοὶ δεισιόλοι παῦροι δὲ τε μάντιες εἰσι,
 εὐρεῖ, ἄρ' οὐχ εὐρεῖ, ὅδ' ὄναρ ἠντίασας.
 φῆ γὰρ δ' εὐθεὶς ἀοιδὸς ἄγει θεὸς ἐς τὸν ὁμοῖον,
 ὅδ' ἐμ' ἀλεξάνδρην σὺ δ' ἀνομοιότοτον.
 ὥς σύ γ' ὅποι' ἀδανύει, ἐκ ῥόφου ἐς μέσον ἦραρ
 καὐθις ἐπ' ἀντολίῳ ἀετὰ ῥέεθρα χέει.
 φωνῆς δ' ὅν πλείους σὺν τοι κλέει, ἢ ἐρ' ἐλαστῆ
 ἐλάδῃ, ῥωμαϊκῇ, ἐβραϊκῇ, λυδίῃ.
 ἄστρα, φύσις δ' ἀειθμοί, ποιήματα, λυγροί, ἰατροί,
 ἀλκείδῃ καλεῖται σ' ἀντιμεθελκομένη.
 τὰ μὰ δὲ πρὸ θνητῆς ἀσπίδος, παύγια φασὶ
 Βόκχους ἐξέποι, ἄνθεια καὶ δροσὺς ὥς.
 τοὶ γὰρ μὲν ἐλέφαντες ἑταυτὰ βόμβον ἀείρω,
 αἰλουρον παλάς, καὶ σύ γ' ἰσοδρφρονέεις.

Εἰς ἀλεξάνδρην τὴν ποιήτριαν.

Τί πῃ μοι ὁ χορὸν ἰὸν πέμπεις; ἢ οὐχ ἄλλος ὁ χορὸς
 ξάνδρα, τῷ καὶ ἅπαν ἄμα πέπωκεν ὄρω.

Εἰς τὴν αὐτὴν.

Καρπὸν ἔμοι ποθέοντι, σὺ δ' ἄνθεια φῦλλα τε μόνον
 δωρῇ, σμαινέσθ' ὅτῃ μάτῳ πονέω.

Εἰς τὴν αὐτὴν.

φῦλλα διδῶς δρᾶοντι καὶ ἄνθεια ἦρ' ἀπὸ χέως.
 αὐτὸ ἐπαγγέλλῃ σὺς ἐκ ἡλικίας.

Aedem Reparata inambulans, amicis stipatus,
 hæc composui extempore.

Ἐχὲ σιμωνίδειω οἶκῳ δύο λάρνακες ὄνδον,
 τὴν μὲν τοι μιθεῖς, τὴν δ' ἐτόραν χερσὶ τῇ.
 ἰὼ δ' ἢ μὲν χερσὶν ἔχεις, πλὴν δ' ἢ γ' ἐπίμιδος.
 σὺ γὰρ δὴ πάντῃ ξεῖνι λαβὼς δρᾶνον.

Αὐτοχέδιοι ἐσθλὰ.

Ἡμ ποτέ τις πολίτης ἀγαθὸς καλῶς ὅν ἀβλῶαις,
 οὐ σὺ κόβορον ἐφης ἀπικεῖ ξεινοφῶν.
 ὅπως ἀεισένοι καὶ αὐτῷ ἐφάρμοσε δ' ἡμῶ
 τῶν καὶ εἰς θάνατον πρὸ δόδ' ὑπὸ λριτίῃ.

M. CCCCXIII. Αὐτοχέδιοι ὅν τῷ
 ποδὶ πατεῖν.

Μὴ λύνε μ' ἐροπότη, τὰ γὰρ δύσδιμα χεῖλα ἔτρω
 εὐθεὶς Φιλέω τὰ σά γ' ἀπρὸς φομαί.

Εἰς ὄργανα.

Οὐκ αἶσας δονώκαμ μίλθ' ἄπειθον, ἄρά γε τῶναις
τῶν ὅπερ τις κύκνων μυθεῖς ὄψεσθαι.

Προβιπτικόν.

Οὐνείω δαλίκευ ἄε φυγίαν δοκίεσαν
εἰ δροῖται ἀπὸ δ' αἰς ἄγγελι, τῶν δρομόρων.

Απόκεισιν.

Τένω καὶ δροῖται, πότε γὰρ ὁ μάλλον ὀλιδίᾳ,
ὁ πρὸς ἱλῶν δλοκίω ἱκίλος ἐγγέλνῃ.

Προβιπτικόν.

Οὐτως ὁ τρωῶν ἀμοιβὰς δ' ἔστι μαχαίρας,
φῆ λὸγ' ἀρχαίων ἔστι μολκρ' ἀκόντα.

Εἰς ἄγγελον τὸν πρὸς βύθρον.

Οσορ ἱμοὶ φίλος δὲν ὁ ἄγγελος ἔνι τὸ δαγμα,
αὐτὸν παλὸν πατίαν εἶναι ἱμοῖο θέλει.

Allusio ad antiquum Græcum epigramma.

Εκ πρὸς γόντα μολκρ' τὸν ἱόν πᾶσι ὡς ὄψον
ἀπὸ πᾶσι μολκρ' φασγάνῳ ἀντίσπον.
καὶ κλάνε τὸν δύσανον δὲν ἱπριφον, δὲν τέκον αὐτῶν
ταῦτα δ' ἐκρτόμεν λὸξ' ὑπὸ δροκίμῳ,
εἰ ποῖον σ' ἐδ' ἔκον ἐκ αὐτῶν τέκον. ἔξῃ λακάντας
ὡς πᾶσι ἐκ ἐδ' ἔκον ὡς λακίλαιμόνι.

Alludit ad Græcum epigramma.

Τυφλὸς, ἄπας τ' ἔτῳ ἀλλοίῳ βροῦπον τῶν.
τυφλὸς ὁ δροῖται, νωποφορεῖται δ' ἄπας.

Εἰς αὐτὸν τέσσαρας ἀγῶνας.

Ζῶνός ἐλύμπα νικῶντες φέρων ἀγρίε λαίαν,
μῆλα δ' ἀπόλωνται πυνδίκος κρῶν ἀγῶν.
ἰδιμιακῶν δὲ πῖτω πόρῳ ἰνῶος μελικρῶντας,
σὺ δὲ σέλιν' ἐτίθεις ἀρχίμορ' ὅν νιμίει.

GERMANICI EPIGRAMMA.

Thrax puer astricto glacie dum ludit in Hebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumq; imæ partes rapido traherentur ab amne,
Abscidit tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater dum cōderet urna:
Hoc peperit flammis, cætera, dixit, aquis.

POLITIANI EPIGRAMMA.

Πᾶσι ἐβρεῖ ἐπὶ βροσκι πιπρόντι τυτθὸς ἀθύρων,
λερσελῆς δ' ἐκ γὰρ μαρμαρῶν δαπιδῶν.
χ' ὁ μὲν ὀλιθαίνων πῖσιν εἰς βυθόν, ἀλλ' ἀδιδάντω
λερσὸς ἐκρῶν δροῖται ὁ δροκίμῳ παλῶν.
σκιῶς ἄρ' ὅν δὲ μυχὸν ῥοδὸς παλῶς ἔσπασεν ὀλῶν,
ἐπὶ πυρὶ δ' ἂν μαρμαρῶν ἐδλοκίω κῶρῳ.

ἔπει

ἔπει δ' ὠδισσάχευσα, τί δ' ὅς μοι ἔστιν ἔτι περ;
ἄρ' ὅς σε χροίσι βρωμα γήμοις δουρῖν.

Antiquum contra illud graecum.

Ἀμφοτέρους ἀδικεῖς, καὶ πλεῖστα, ὅ φησὶν ὄντα,
τὸν μὲν ἐπ' ἐσθρόων τοι δ' ἀπληρομένῳ.

POLITIANI GRAECVM

epigramma.

Οὐδὲ τὸν ἀδικῶ, τὸ γὰρ ἄπνοον ἔκ' ἐτι λούσας
ἥλιον, ἔμπης γ' αὖ πλεῖστα καὶ δέ μείλει.

M. CCCCXCIII. ALLVSIO AD GRAECVM
epigramma.

Γαυδί λάρχαινα σάκος πολέμου σέοντι διδύχα,
πῶς, ἔφη, ἢ σὺν τοῖς δ' ἢ ὠδὶ τοῖς δ' ἐνέει.

Γαβρόκλα ὑποκρίτης.

Μὰ μὲ μοι δ' ὠδὶ δισσῖ. τὸ γὰρ τοι ἐσθρόων ἐκείνῳ
αὐτίκα, ὅτ' ἐσθ' αὖ, μὴ ὅτι καὶ φορέειν.

Εἰς βαρῖνον τὸν καμνητῆρα γραμ-
ματικῷ.

Ἐλάδ' ἰδίοις πεπλανημένῳ γ' λαβυρίνθοις
ἔμινον ἀλλὰ βίβλον πρὸς τοῖς διαδιδάσκουσιν,
ἔχ' ἑλάνω, ἰταλὸς δὲ γραφῖν. ἔπει γ' αὖ δαῦμα,
ἔπει γ' αὖ τὴν γραμμὴν ἀνελπιστολογίαν.

Εἰς ἀλεξάνδρην τὴν ποιήτριαν.

Ἀν' μὴ δ' ἐσθ' αὖ, ἀν' μὴ δ' ἐξέσις ἀκρίαν.
ἄρ' ὅς σε γραφῆς τὸν ὄψον ἀκρίαν;

Εἰς τὸν πῖτον μισανθελίαν.

Καὶ τὸν ἀστρολόγους ὠδὶ μοι ἀπολέχαι,
ὅτ' ἡ σοφὸς πίκτα μοι φρονέεισ' ὁδὸς.
καὶ γὰρ ὁ γ' ἀδικεῖς τὸν δ' αὖ τὸν λῆρον ἐλέγχων
μυθάζει γ' ἂν γὰρ διερὸν ἐκείνῳ πόλεως.
πῶς περ σὺ καὶ τὸν τοῖς; ὅς ἐπ' οἰκνῶ ἀγύρταίς
αὐτῶν τὴν σὺν ὕψι καὶ γὰρ ὁδὸς.

Εἰς ἀλεξάνδρην τὴν ποιήτριαν.

Δίξο τὸν ὅς δ' ἀμαλὶ κτῆνα τὸν τριχοτάκτιν.
ὅς δὲ τὸν ἐκ ἀρκῆς τὸν γὰρ τριχὸν τὸν ἐμοί.

Εἰς τὸ ὄργανον.

Χάλασον δυνάμει ὁδὸν εἶχον, ἀλλὰ τίς αὖ τοῖς
τεχνῶντα ἐρύθει τὸν πολυδερὲν ἐλάσθον;
οὗτος ὁ τοῖς πλαγκτῶν ἐν τρωχὶ δακτύλῳ παλμοῖς
διδύμων βομβῆς τ' ἀμφοτέρων σελίδας.
ἀλλὰ πολυαυδῶν πόδων οἱ πόδες ἐσμὸς ἀγῆν,
ἐκ ἀθροῦς ἀσκήσας διχαστῆρας ὁ πῖτον;

Versus hos ponē scripsi in libro Ducis Urbina-
tis, cum mihi cōmodatum remitterem.

Ἡδὲ βίβλος τίν' ὅς; νέος πνός. ὅς καλὸς ὄψιν,
σάμα δὲ ῥωμαλῖ. καὶ γὰρ τέχνη τε βίβλος τε

ἀδελφῶν

ἄδλδύων πάντας μετὰ πρὶ πρὶ καὶ ἰδίοισιν
 ἰπποσυνῶν καὶ ὀπλοισι μέγ' ἔφοχον, ἐκ ἀμειλῶν δὲ
 εὐδὲ βίβλων, σοφίῳ ἀσκήσιν διδύμασιν γλώτῃ
 προῦτον, ἐλδύθειον, γλυκύν, ἐκ ἀπὸ σῶγος, εὐφρων.
 ἐπὶ τὴν χλῶ, βέλτερος, ἀρκέ τὰ δὲ, τὴν γοῖδων
 ἔπας ἀνικητοῖς πατρὸς γόνου, ἡ γμονῆα
 εὐρίον μεγέλοιο, διότις ἡ ἀλίγκιον ἀνδρα.

Εἰς τὸν πῖνον.

Πολλὰ καὶ τοξοὺς φλεχθεὶς θ' ὑπὸ πῖνος βρώτων
 ἐκ ἐβλη πτότῳ, πάντα δ' ἀφείλεθ' ὅπλα
 πῖνα, βέλθ, φάρμακας, καὶ νηέας τὰ δὲ πάντα
 ἡφον ὅμῃ σπῶρον λαμπάσι ληϊδίοις.
 σὺν δ' αὐτῷ μάρτυρας ἀμυνῶν χάρις δὲ αὖθις
 ταῖς νδυρῶν μεσση δ' ἐμβαλε πυρεταῖς.
 καὶ πυρὶ φλέγει τὸ πῦρ. τί δ' ὦ ἀφρονδὺς ἀντὶ βρώτης
 τὸν πῖνον μὲσθ' εἰς πτότῳ πρὸ μου.

Κύπρις ἀναδυομένη.

Κύπρις ἀπειθέας ὄργου χάρος ὡς ἴδον, ἔσαν
 λαρόν θαμβάλεθ' τὰν ἀναδυομένην.
 τὰς ἀπὸ πρὸς νηέας, ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ αἰσῶς
 τὰν ὅττι μίγδων ἐλαχρὸν ἡ δὲ γέλως.
 καὶ τὰ μὲν ῥαδάμιγας ἐλβερεκῶς καραύς
 διεξίτρεθ' ἐλβερε, καὶ κελαρυζὼν ἀφρός.
 ἡ δ' ἀπὸ τὰς νοτίδ' οἱ τίς ἐμοὶ φόβος, ἀδὲ γε λαοὶ
 ἔσκειπεν τὰν ἄβαν, τὰν ἔδ' ὑποβρύχιον.
 καὶ γὰρ ἔως λαγόνων ὑφαλος πέλι, καὶ ἔως ἐπὶ φεῖ
 μαρὸς ἀπὸ ὧν ὁμφανε μασθὸν ἔλθον.
 εἰ ποῖαν πόλιν ἀπὸς ἐχὲ δισμῖθ' ἐκ ἀπὸ δὴ αὖ
 εὐδ' ἀφαισεῖας ἡβελ' ἀλυνκῶ πείθας.

Εἰς ἀφροδίτῳ ὁ πλίσινδύλῳ.

Εἰς τί σάκ' ἡρατῆς παφία, λόγχαν τε πινάσας,
 καὶ θώρακ' ὀνείδους, καὶ ὥρων ἀμφίφαλον,
 μέμνασ' ὅττι εὐδὲ δίδεται πολέμῳ ὄργα
 τὰ πρυφῶν, δὲ πρὸς δ' ἰμδρόντα γάμον,
 ἀλλ' ἐκὲς δὲ αὖθις θωρήσομαι. ὅπλα δ' ἀπὸ
 ὅν δὴ οὐκ ὡς κ' ἀπὸς ἐκλελάθειτο μάχας.
 ὅν γὰρ ἐμοὶ μῶνα εὐδὲ δὴ καὶ, καὶ λύνειν δὴ οὐκ
 εὐδ' ἐμῶν θαλάμῳ ἐσσεῖ ἀπαιλόστωθ'.

LATINVM EPIGRAMMA PVLICIS AN-
 tiqui poetæ, Græcum feci, id tale est.

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
 Quid pareret, fertur consuluisse deos.
 Mas est, Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq̃ neutrum.
 Cumq̃ forem natus, Hermaphroditus eram.
 Quærenti lethum dea sic ait: Occidet armis,
 Mars cruce, Phœbus aquis, fors rata quæq̃ fuit.

Arbor

Arbor obumbrat aquas: ascendo, decidit ensis;
 Quem tuleram, casu lābor & ipse super.
 Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tulicq̃
 Foemina, uir, neutrum, flumina, tela, cruces.

GRAECVM POLITIANI, IN QVO VT
 de tertia pœna de Hermaphrodito nar-
 ratur. M. CCCCXCIII.

Εγκυθ' ὅσα γυνὴ τέκεος ποδὶ φοῖβον, ἀρῆα,
 ἄρῳ, αὖτ' ἄμα τρεῖς ἐφόρεινε θεῶς.
 κ' ὅσῃνα φοῖβος, ἀρῆς θῆλυ φάτο, κ' ὅτ' ἐπὶ ποδὶ δὲ
 ἄρῃ, πάνθ' ὕγιως. ἀνδρὸς γυνὴ γὰρ ἔφν.
 εἰρομένης δὲ μόρον, μόρ' οἱ φίφ' ἔχραυν ἄρῃ,
 σαυρὸς ἀρῆς, φοῖβος κύματα, πάντ' ἀπέβη.
 εἰς ἄνδρ' ἐφασκε, τί σε δ' οἱ φίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
 ἄρῃ, εἰς ποταμὸν κύμβαχος, ἐκ δὲ ποδὶ δὲ,
 ἄρῃ ἀπ' ἀκριμόνων. θάνε γὰρ θῆλυς τε, καὶ ἄρ' ἔλῳ
 κ' ὅτ' ἐπὶ ποδὶ, σαυρῷ, κύμασι, καὶ φίφ'.

M. CCCCXCIII. Εἰς αὖτ' ἐκὼν ὥπας.

Τὸς ἐκὼν ὥπας δρῶν μάλλον πρέπει, κ' ἔπ' ἀνδρῶς
 φῶντας τῷ γυνίμῳ ὡς κύπρις ἐφ' ὕδατ' ἔλῳ.
 καὶ μιμνησμένης ἀδριπτότης δρῶντα
 εἰρεσίαις π' ὀρύγων, τῷ τ' ἐμὴν ἀμοπότας
 καὶ ἐκὼν τ' ἀδρῶντας ἐγδρῶσι γυνῆαι καὶ πλανήτῳ,
 ἀνδρὸς ὕπνα πατῶν ἐμὴν δὲ ὀάρων.
 ἐς λείχους ἐμπ' ἰκίοντας, ἐπ' αὐτῷ πολλὰ κ' ἡμαρ
 καμφοφύωντας ὅλης ἄψια θηλυτῶν.
 ἀγρύπνους, ἰταμὸς, σκοδ' ὀρῆας, ἀρῶν τις ἀνδρῶν
 ὅσα γ' ἐκὼν ὥπας δαίγματος δρῶντας ἔχει.

FINIS EPIGRAMMATVM.

ANGEI

ANGELI POLITIANI DE PACTIA-
NA IN LAURENTIVM ET IVLIANVM FRATRES, VNI-
uersamq; Medicam gentem coniuratione, Historia
siue Commentarius.

Pactianam coniurationem paucis describere instituo: nam id in primis memorabile facinus tempestate mea accidit, parumq; ab fuit, quin Florentinā omnem Remp. penitus euerteret. Cum igitur esset eius urbis status, ut omnes boni à Laurentio & Iuliano fratribus, reliquaq; Medicum familia starent, Pactiorum una gens, ac Saluatorum nonnulli, coepere presentibus rebus clam primò, mox etiam palam aduersari: inuidebant enim Medicæ familie, eiusq; summam nostra in rep. auctoritatem & priuatum decus, quantum in eis esset, obtrebant. Erat Pactiorum familia ciuibus plebiq; iuxta inuisa, nam præterquam quod amarissimi essent omnes, neq; eorum contumax atq; insolens ingeniū satis equo animo tolerari poterat: eius familiæ princeps Iacobus Pactius, equestris ordinis uir, diem noctemq; aleæ uacare, sicubi male iactus caderet, deos atq; homines diris agere, nonnunquam & alueolum tesserarum, aut quod aliud irato offerretur, temere in proximū quemq; iaculari. ipse pallidus atq; exanguis, caput iactare semper, & quod leuitatis maximū foret argumentum, nunq; ore, nunq; oculis, nunq; manibus consistere. Duo in homine ingentia uitia, eaq; quod mirum esset, maxime inter se contraria eminebant, multa auaritia, multa perdendi patrimonij uoluptas: domum paternā magnifice extructam à fundamentis diruit, nouam de integro ædificare aggressus est. sæpè ille mercenarias operas conducere, neq; tamen integrum soluere, pauperculos homines miserè sibi uix manuum labore uictum quærentes defraudare, & corruptam suillam pro mercede apponere solitus. quare omnibus erat inuisus, neq; is, neq; eius maiores gratiosi populo unquam fuerant. Erat præterea sine legitima prole: quapropter à suis necessarijs, quippe qui hominis hereditatem captarent, præter ceteros colebatur: incuria in homine maxima, maximaq; rei familiaris negligentia. cum que hi essent hominis mores, facile rem fracturus uidebatur, quod ipsi homini ad maturandum facinus calcar maximum, faces que subdidit: non enim sperabat homo insolens & ambitiosus, decoctoris ignominiam æquo animo ferre posse. studebat itaque uno incendio sese, suam que omnem patriam concremare. Franciscus autem Saluiatus, homo repente fortunatus, quippe qui Pisenum haud multò antea Archiepiscopatum esset adeptus, uix ipse sese, suamq; fortunam capiens, coeperat supra quàm dici potest, secundis rebus inolescere, omniaq; sibi de sese suaq; fortuna polliceri. Is Franciscus homo fuit (id quod dii atq; homines sciunt) omnis diuini atq; humani furis ignarus & contemptor, omnibus flagitijs & facinoribus coopertus, luxuria perditus, & lenocinijs infamis: aleæ & ipse studiosus, maximus præterea adulator, multæ leuitatis ac uanitatis. idem audax, promptus, callidus, & impudens. quibus artibus (adeò nihil fortunā puduit) & Archiepiscopatum est adeptus, & cælum iam ipsum uotis captabat. Hic unā cum Francisco Pactio, quod propter insitam animo uanitatem, ingenteis spes sibi proposuerat, consiliū Laurentij ac Iuliani necandi, occupandæq; Reip. multò antea Romæ dicitur agitaſſe: tandem in suburbana Iacobi Pactij uilla, quod Montughium dicitur, unā omnis factio in facinus consurant: eius coniurationis formulam Saluiatus ipse præscribit. Principes

pes coniurationis post Saluiatum, Iacobus & Franciscus Pactij. Franciscus ipse ex Antonio Iacobi fratre erat natus: qui cum contumacis homo ingenij esset, magnos sibi spiritus, magnam arrogantiam sumpserat, mirifice indignari, praeferrī sibi Medicam familiam, semper Laurentio; semper Iuliano obrectare, eosque passim traducere, nulli maledicto parcere, nullis contumelijs, nihil pensi habere, dum illis, quantum in se esset, iniuriam faceret: Romae plurimum ad nummariam Pactiorum mensam atatem agere: nam Florentiae nihili suam esse auctoritatem sentiebat, propter eam quam sibi Medices germani pietate & bonis moribus uendi carant. Erat autem & ipse, quod Pactijs omnibus peculiare fuit, supra quam dici potest, ad excandescentiam procliuus, statura fuit breui, gracili corpusculo, colore subliuido, candida coma; cuius & in cultu nimium ferebatur occupatus. Is uero eius corporis uultus, que habitus hi gestus erant, ut facile intelligeres, hominis incredibilem insolentiam, quam tamen ipse, primis maxime congressibus magnopere obtegere conabatur, neque id satis ex sententia succedebat. Sanguinarius praeterea homo erat, & qui dum rem quamcumque is animo uolueret, expeditum iret, nullo honestatis, nullo religionis, nullo famae aut nominis respectu detineretur. Iacobus deinde Saluiatus, homo ad captandos hominum animos maxime factus, semper ijs arridere, modis omnibus laute omnes accipere, scortis & comessationibus intentus agere: mercaturae tamen & studiosus & gnarus ferebatur. In his erat & Iacobus tertius, Poggij illius eloquentissimi utri filius: hic & ob angustiam rei familiaris, aequum alienum, quod grande conflauerat, & ob ingenitam quandam sibi uanitatem, rerum nouarum cupidus erat: eius praecipua in maledicendo uirtus, in qua uel patrem maledicentissimum hominem referebat: semper ille aut principes insectari passim, aut in mores hominum sine ullo discrimine inuehi, aut cuiusque docti scripta laceffere, nemini parcere: ipse ex multa historiarum memoria, magnaque loquendi copia, mirifice superbus esse, eas omnibus circulis coronisque uel ad satietatem audientium ingerere. Patrimonium quod ipsi amplum ex hereditate paterna obuenerat, totum paucis annis profuderat: quare & egestate coactus, Pactijs Saluiatoque se totum addiderat: erat enim, quod semper fuit, cuiusque emptori uenialis: Fuit in his & quartus Iacobus, archiepiscopi frater, omnino uir obscurus & sordidus. Bernardus praeterea Bandinus, perditus homo, audax, impauidus, quem & ipsum dilapidata res familiaris, in omne flagitium praecipitem ageret: septem enim fuere ciues, qui facinus susciperent. Additi his, Ioannes Baptista, ex oppido Montescocco, & Hieronymi comitis familia: Antonius Volaterranus, quem uel patrium odium, uel facilis quaedam hominis, levisque ad obsequendum natura in facinus sollicitabant. Stephanus praeterea sacerdos, Iacobi Pactij scriba, homo impudicus, & male audiens omni crimine, qui & in Iacobi domo haud satis honeste uersari ferebatur: eius enim unicam filiam, adulterio conceptam, literas docebat. Coniurationis huius & Renatum & Guilhelmu[m] Pactios non ignaros fuisse compertum est: Guilhelmus ipse Blancam, Laurentij Medicis sororem in matrimonium duxerat, eoque ea amplam iam sobolem susceperat: quare a duobus, quod dicitur, sellis sedere putabatur. Hic eius, quem saepe diximus, Francisci maior natus erat germanus. Renatus autem ex Petro, equestris ordinis uiro, Iacobi atque Antonij fratre genitus, Guilhelmi & Francisci patruelis. Erat hic homo haud incallidus, maximus odij atque irae dissimulatio, animi uero maximus: neque tamen audax, sed qui rem maturius, quamcumque is animo agitasset, expeditum iret. Tenax idem, & pecuniae auidus: quapropter & multitudini minime charus. Cliens praeterea Guilhelmi Neapolio Francellus, non ultimas partes in eo negotio assum-

Ang. Polit.

H h pferat.

pserat. Interfuere ei facinori & nonnulli obscuriores, partim ex archiepiscopi, partim ex familia Pactiorum. Hos inter & Brigliernus quidam, homo extremæ conditionis, & Nannes notarius Pisanus, uir scelestus & factiosus. sed qui ex peregrinis primas partes susceperat, is erat, quem diximus, Ioannes Baptista, Hieronymi familiaris. hic rem totum biennium iam antè agitatum, in quintum Calend. Maias, anni à Christiana salute octauæ & septuagesimi, supra mille & quadringentos, inq; ipsum Dominicum ante Ascensionem diem reiecerat. erat is magni uir ingenij, consilij, & sagacis animi, ad obeundas res maximè dexter, neq; uerò in ijs non saepe exercitatus: magnam in eo fidem Saluiatus, magnam coniurati omnes habuerant. Res ipsa iam postulat, uti coniurationis consilium explicemus. Medicum familia cum plerisque in rebus splendida semper magnificentissimaq; est, tum uel maximè in claris hospitibus accipiendis: nemo unquam uir clarus Florentiam aut Florentinum agrum petijt, in quem non illa domus hoc magnificentiae genere usa sit. Cum igitur in suburbano illo Iacobi rure (ubi supra coniurationem factam ostendimus) Raphael fortè Cardinalis, ex Hieronymi Comitis sorore natus, haud multo antea diuertisset, hanc tanti facinoris ansam coniurati occupant, nuntiant Cardinalis nomine geminis fratribus, uti se Fæfulis, quæ ipsorum suburbana uilla est, accipiant: eo Laurentius atq; egomet cum puero Petro, Laurentij filio, accedimus. Iulianus quòd ualeitudine impediretur, domi restitit, id quod rem in ipsum, quem diximus diem, distulit. Iterum familiaris homini nuntiant, cupere Cardinalem & Florentiæ cõuiuium accipi: urbana domus ornamenta, uestem, aulea, gemmas, argentum, pretiosam omnem supellectilem inspicere. Nullum optimi iuuenes dolam suspicantes, domum parant, ornamenta depromunt, uestem explicant, argentum, signa, toreumata in propatulo collocant, producunt gemmas in promptuarium, magnificentissimè conuiuium apparatus. Ecce tibi, ante tempus, coniuratorum manus scitantur, ubi Laurentius: ubi Iulianus: dicunt in templo diuæ Reparatae esse ambos. eò contendunt, Cardinalis in iuggestum chori de more subducitur: dumq; Eucharistiæ mysteria celebrantur, archiepiscopus cum Iacobo Poggio, et duobus Iacobis Saluiatis, alijsq; nonnullis comitibus in curiam cõtendit, uti dominos Florentinos arce deturbet, ipse curiam occupet, reliqui in templo ad facinus obeundũ remanent. Destinatus ad Laurẽtij eadem Ioannes Baptista negotiũ detraharat, Antonius Volaterranus Stephanusq; susceperant, reliqui in Iulianum tendebant. ibi primũ peracta sacerdotis communicatiõ, signo dato, Bernardus Bandinus, Franciscus Pactius, alijsq; ex coniuratis orbe facto, Iulianum circumdant. princeps Bandinus ense perpectus adacto, iuuenem transuerberat. is aliquot passus fugitare, illi inse qui, iuuenis deficiente spiritu, terræ cõcidit, iacentẽ Franciscus repetito saepe ictu, pugione traiecit, ita pium iuuenem neci dedunt. qui Iulianum sequebatur famulus, terrore exanimatus, in latebras se turpiter coniecerat. Interim & Laurentium delecti sicarij inuadũt, ac primò quidem Antonius manum sinistro eius humero iniicit, ictum in iugulum destinat. ille imperterritus humeralem amictum exiit, leuòq; aduoluit brachio, simul gladium uagina liberat, uno tamẽ ictu petitur: nam dum sese expedit, uulnus in collo accipit: mox se homo acer & animosus, stricto gladiolo, ad siccarios uertere, circumspectare se cautè, & tueri: illi exterriti fugam capiunt. neq; uerò segnis in eo tuendo Andreæ & Laurentij Caualcantis (quibus ille pedissequis utebatur) opera fuit. Caualcantes brachium uulneratur, Andreas integer superat. Videre erat tumultuantem populum, uiros mulieresque, sacerdotes, pueros fugitantes passim quò pedes uocarent, omnia fremitu plena & gemitu

& gemitu, nihil exaudiri tamen expressæ uocis. fuere & qui crederent templum corruere. Qui Iulianum trucidarat, Bernardus Bandinus, nō contentus suis partibus, ad Laurentium contendit: ille se commodum cum paucis in sacrarium coniecerat. Bandinus obiter Franciscum uirum prudentem, & mercaturis Medicæ familiæ præfectum, ense per stomachum adactō, uno uulnere peremit. eius cadaver spirans adhuc, idem in sacrarium quō se Laurentius receperat, inuectū est. Tum ego, qui eodem me contuleram, aliq̃ nonnulli, fores quæ alienæ sunt, occludimus. ita periculū quod à Bandino ingrueret, propulsauimus. dum fores seruamus, trepidare intus aliq̃, de Laurentij uulnere solliciti esse. Ibi Antonius Rodolphus Iacobi filius, egregius adolescens, Laurentij uulnus exfugere. ipse nullam suæ salutis rationem ducere, sed rogitare continenter, ecquid Iulianus ualeat? In tetrum uerò & indignabundus minari, queriq̃, quod à quibus minimè æquum fuerat, sua uita peteretur. Continuo iuuenum globus, qui Medicæ domui fidē essent, ad sacrarij fores cum telis constipantur, clamant unanimes, amicos sese, & necessarios, exeat, exeat Laurentius antequam aduersa factio robur capiat. Nos trepidi intus ambigere, hostes an amici forent: rogitare tamen, an incolumis Iulianus? Ipsi ad ea nihil respondere. Tum Sigismundus Stupha, egregius iuuenis, & qui Laurentio iam inde à puero, mirō amore, mirā pietate esset cōiunctus, scalas ascendit, speculamq̃ qua in templum despiceret, ubi & organa essent musica, festinans petit. facinus continuo ex Iuliani caduere, quod prostratum uiderat, intelligit. qui pro foribus astabant, uidet esse amicos, iubet aperiri. Illi frequentes Laurentium in armatorum globum accipiunt, domum per dispendia, ne in Iuliani cadaver incideret, perducant. Ego rectā domum perrexi, Iulianumq̃ multis confectum uulneribus, multo cruore foedatum, miserabiliter iacentem offendi. ibi titubans, & præ doloris magnitudine uix satis animi compos, à quibusdam amicis subleuatus, domum que sum deductus. omnia ibi armatorum plena erāt, omnia fauentium clamoribus personabant, strepitu & uocibus tectum omne resultabat. uideres pueros, senes, iuuenes, sacros ac prophanos uiros arma capere, domum Medicam quasi publicam omnium salutem defensare. Interim Pisanus præsul, Cæsarem Petrutium, uexilliferum, quod alunt, Iustitiæ, remotis arbitris, in colloquium uocat, eo consilio, ut hominem trucidet, uelle se, ait, nonnulla pontificis referre nomine. Quidam ex Perusinis proscriptis, qui hominem facinoris conscij, in curiam comitabantur, in publici cubiculum scribæ se cōiiciunt, uti locum idoneum teneant. fores concludunt cubiculi, neque eas, ubi res postulat, aperire queunt. ita neque sibi, neq̃ suis auxilio esse. At Cæsar, ubi titubantem Saluiatum contemplatur, dolum suspicatus, lictores ad arma coricitat. Saluiatus metu perturbatus, e cubiculo se proripit. Ille in Iacobū Poggij filium incidit, eumq̃, ut est homo ingentis animi, capillo correptum, humi deturbat, custodibusq̃ seruandum mandat. Mox ad summam turtim cum dominorum manu festinus euadit: ibi, quantum in se est, correpto e culina uerū (nam id ei telum metus atque ira obtulerant) fores tuetur, suam atque publicam salutem acriter defensat: idem aliq̃ pro se quisq̃ uiriliter agunt. Crebræ in Flōrentina curia sunt ianuæ. eæ à lictoribus occlusæ capita coniuratorum separant. ita illi in multos diducti riuulos impetum perdunt. interea omnis intus curia fremere, pauci ex ciuibz eō conuenire. Iacobus autem Pactus, ubi spem Laurentij necandi se fefellisse intellexit, haud ignarus, quantum sceleris in se admisisset, utraque palma suam ipse faciem ceciderat. mox dum se domum e templo corripere, ad terram præ angustia collapsus est: tandem ubi rem in angusto esse uidet, fortunam tentare aggressus, cum

Ang. Polit.

Hh 2 paucis

paucis & necessarijs rectà in forum contendit, populum ad arma conuocat, nihil succedere illi, uerùm omnes hominem scelestum, & tum præformidine uix sonus uocis qui exaudiretur erumpentem, contemptui habere, facinus que detestari. ubi nihil in populo auxilij uidet, trepidare, animoq; destitui. qui in summam curiæ arcem receperant se, saxa ingentia, telaq; in Iacobum iaculantur, homo pauitans, domum se refert. Eodem & Franciscus, acceptis in eo tumultu grauib; uulneribus, repente confugerat. Interim Laurentiani curiam recipiunt: Perusini effracto ostio trucidantur, tum in reliquos sauitum. Iacobum Poggium è fenestris suspendunt. Cardinalem comprehensum, magno praesidio in curiam subducunt, ægreq; hominem à populi impetu tuentur. qui eum affectari consueuerant, plerique à plebe occisi, omnia direpta, cadauera ipsa foedè lacerata. Iam ante Laurentij fores caput humanum lanceæ præfixum, iam humeri partem attulerant: nihil tamen undique magis exaudiri, quàm populi uoces. Pîlas, Pîlas (id enim Medicæ familiæ insigne est) clamitantis. At Iacobus Pactius fuga sibi consulit: portam quæ ad Crucis dicitur, cum armatorum manu petit: inde erumpit. interim ad Medicum ædes, miro studio, miro fauore populus confluere, proditores ad supplicium flagitare, nulli maledictio, nullis minis parcere, dum ad poenam sceleratos rapi cogerent. ibi Iacobi Pactij domus à direptione defensa. Petrus Franciscus nudus ac saucius à Petri Corsini globo ad laqueum capitur penè semiuiuus. non enim facile aut prouum erat, furenti populo temperare. Mox & Pisanus præsul ex eadem qua & Franciscus Pactius fenestra pendebat: supra ipsum exanimum corpus suspendit. Cum deijceretur, id quod mirum quidè omnibus uisum iri arbitror, nemini tamen ignotum eo tempore extiterit, siue id casus aliquis, siue rabies dederit, ipsum illud Francisci cadauer dentibus inuadit, alteramq; eius mamillam uel cū laqueo suffocatus est, apertis furialiter oculis mordicus tenebat. Post hunc & duo Iacobi ex Saluatorum familia laqueo guttur franguntur. Memini me tum uenire in forum: nam domi quæ iam res erat, ibiq; multa cadauera foedè lacerata passim uidere proiecta, multa in ea populi ludibria, multæ detestationes: erat enim Medici domus multis causis populo grata. Tum Iuliani eadem detestari omnes, indignum facinus clamitare, iuuenem egregium, delicias Florentinæ iuuentutis, per scelus, per dolum ac prodicionem, à quibus minimè oportuit interemptum, familiam impotentem ac sacrilegam, dijs hominibusque infestam, tantum facinus perpetrasse. Stimulabat plebem & memoria recēs eius uirtutis. nam cum paucis ante annis equestre illud cataphractorum equitum certamē celebraretur, mira uirtus Iuliani extiterat, palmamq; & spolia domum reportauerat: quæ res magnopere uulgi animos conciliat. Ad hæc & facinoris indignitas accedebat: neq; enim quicquam tam scelestè dici aut excogitari poterat, quod huius atrocitatem sceleris adæquaret. Fremebant omnes, iuuenem pium, innocentem, in templo, inter aras & sacra crudeliter trucidatum, uiolatum hospitium, uiolata sacra, pollutum humano sanguine templum: ipsum autem Laurentium, in quem unum Florentina omnis Respublica recumberet, ipsum illum Laurentium, in quo spes omnes opesque populi sitæ forent, ferro petiit. Id uerò indignissimum clamitabant. Iam ex omnibus municipijs, ut quæque urbi uiciniora essent, magna uis armatorum in forum, in triuia, in Medicam præcipuè domum confluere, ostendere pro se quisque suum studium, ciues cateruatim cum liberis & clientibus polliceri suam operam, suas uires atq; opes. Omnes ex uno Laurentio publicam & priuatam pendere ipsorum salutem dicunt. Videre erat, continuos aliquot dies undique in domum Laurentianam arma conuehi, importari carnes & panes, quæq;

quæq; essent uictui opportuna. Ipse Laurentius non uulnere, non metu, non dolore, quem ex fratris nece maximum ceperat, impediri, quo minus rebus suis prospiceret: prehensare ciues omnes, gratiam se singulis habere, ipsis omnibus suam dicere salutem referre acceptam, populo sese de ipsius salute anxio, nōnunquam è fenestris ostentare. ibi acclamare omnis populus, manus ad cœlum attollere, gratulari eius saluti, exultare gaudio. ipse rebus omnibus intentus agere, neque animo, neq; consilio destitui. Dum hæc aguntur, nuntiatum Ioannem Franciscum Tollentinaten, fori Liuij præfectum, cum delecta equitū manu, in nostrū agrum ex ipsis fori Liuij finibus irrupisse: idem mox & Tiphernatem fecisse Laurentium, qua parte Senensium fines Florētinum distinant agrum, multorum nuncijs literisq; admonemur: tum utrunq; à nostris pulsum, domum suam recepisse se. nocte atra, uigiliæ per urbem dispositæ, domus Laurētiana diligenter custodita, stationes armatorum in quadruuijs, in foro, tota urbe. Postridie eius diei Ioannes Bentiuolus Bononiensis eques, suæq; princeps Reipublicæ, uir multis officijs familiæ Medicum cōiunctissimus, in Mugellanum cum aliquot equitum turmis, multisque peditum cohortibus auxilio uenerat. iamq; tota urbs peditibus expleri cœpta, sed ueriti Octouiri, ne quid milites prædæ auidi tumultuarentur, delectis qui custodiæ urbis præessent, reliquos ut primū in urbem uenerāt, suam quemq; domum, aut sicubi usum fore decernerent, regredi iubent. Renatus interim Pactius, qui pridie eius diei, quo facinus gestum est, in uillam Mugellanam se receperat, ibiq; milites cogebat, cum duobus fratribus, Ioanne & Nicolao captus ducitur. Guilhelmi ac Francisci frater Ioannes Pactius, in horto quodam suæ domui contiguo deprehenditur. qui Iacobum sequuti sunt ab omnibus iam destitutū, in Castaneto uico comprehendunt. qui primus hominem affectus est, is fuit Alexander quidam agricola, annos plurimum uiginti natus, ipse homini manum iniicit. At Iacobus septem prolati aureis, obsecrare rusticū incipit, uti se neci dedat: neq; uerò id homini persuadet. ut uerò magis hoc magisq; precibus cōtendit, à fratre Alexandri scipione uerberatur. tum intellexit homo pauidus, uerum esse quod dicitur, Ducūt uolentem fata, nolentem trahunt. Ibi Florentiam cum præsidio Octouirorum ne plebi laharetur, in curiam perlatus, expressa nullo tormento totius facinoris confessione, paucis post horis laqueo penas luit. Hic homo iam leto uicinus, haudquaquam sui illius rabidi furiosi q; ingenij obliuiscitur: Manes suos aduerso dæmoni dedere se clamat. Post eum & de Renato supplicium sumptum, reliqui fratres in uincula cōiecti, eorum minimus natus, Galeotus impubes adhuc, muliebri stola amictus, fugam trepidus moliebat: ibi agnitus, in eundem carcerē cōiicitur. Eodemq; haud multo post, & Andream Pactium Renati fratrem, ex fuga retractū, obtrudunt. Bandinus fugiens in Tiphernatem incidit, à quo in aciem receptus, Senas peruasit. Neapoleo à Petro Vesputio equite adiutus, fuga sibi consuluit. Aliquot post dies & de Ioanne Baptista supplicium sumptum. Qui Laurentium percusserat Antonius Volaterranus, & Stephanus, in Florentina abbazia aliquot dies latuere: id ubi rescitū, continuo gregatim eò populus cōuolat, uixq; ab ipsis monachis, quod religiōe prohibiti non eos indicassent, manū abstinet, arreptos siccarios fœdè lacerat. ibi demum mutilato naso, truncis auribus, multis colaphis contusi, ad laqueū post confessionem sceleris rapiunt. Præmia deinde publicè his decreta, ac per præconem denuntiata, qui Bandinum & Neapolionem aut occiderēt, aut uiuentes agerent captiuos. Guilhelmus Pactius, qui affinitate fretus in Laurentianam domū confugerat, unā cum liberis eius uigilissimum trans quintum ab urbe lapidem proscri-

Ang. Polit.

Hh 3 bitur

bitur. ubi rescitū est à Petro Vespurio Neapolionē adiutū, continuò & ipsum capiunt: hic iam tamen à pueritiā bona paterna dilapidauerat: quare & hereditatis iure parētis testamēto mox cecidit. domi erat illi summa inopia, foris grande aë alienū: quamobrē & præsenti repub. offendebar, & rerū nouarum cupiēs erat. Atq; is ut primū Iuliani cades transacta, coëpit, ut erant hominis subita ac repentina consilia, Paetiorum facinus uerbis attollere. Mox ut omnem populum, omnes ciues uidit à Laurentio stare, confestim se ad diripiendam Paetiorum domū corripuit, naetusq; prædam inhiantes milites, parum abfuit, nisi Petrus Corsinus egregius iuuenis eius ferociæ occurrisset, quin ciuitatem omnem, sacra, prophana omnia in summum periculum adduceret: adeò homo præceps & furiosus, populum militesq; omnes ad prædam animauerat. demū & ipse in carcerem coniectus, & Marcus filius ad quintum ab urbe lapidem proscriptus. Multę præterea insecutæ cades, atq; omnes conscij partim cæsi, partim in uinculis habitī aut proscripti sunt. Romæ ubi nuntiatum est, maximus dolor, multæ undiq; legationes, mira omnium de Laurentij incolumitate exultatio. Funus Iuliano magnificè ductum, & iusta manibus in diui Laurentij templo perfoluta: pleraq; iuuentus uestē mutauit, ipse unde uiginti uulneribus transossus erat: annis uixerat quinq; & uiginti. Paucis pōst diebus cū iuges pluuię essent insecutę, repentē ex omnib. agris magna uis hominum in urbem confluit, noxas esse clamant, Iacobi Paetij cadauer in sacro conditum: ideo tam diu perpluisse, quòd hominem tam scelestum, & qui ne in morte quidem, religionis ullam, aut Dei rationē habuerit, contra ius fasq; in templo cōdiderint. officere id, quæ rusticorū uetus est superstitio, lactentibus adhuc frumentis. Idem & populus omnis, ut in tali re assolet, passim dictitare. tum ad ipsum sepulchri locum conueniunt frequentes, erutum cadauer in pomerio defodiunt. Postridie eius diei, id quod monstri simile uisum est, puerorum ingens multitudo, uelut quibusdam furiarum arcanis facibus accensa, conditum rursus cadauer effodiunt, prohibentem nescio quem, parum abfuit, quin lapidib. necarent. eum quo fuerat suffocatus laqueo apprehendunt, multisq; conuitijs ac ludibrijs per omnes urbis uicos passim raptant. Hic alij per ridiculum præeuntes, decedere uia; obuios iubere, quòd se equitem insignem dicerent adducere: alij baculis stimulisq; increpitantes monere hominem, ne præstolantibus se in foro ciuib. esset in mora. Mox ad suas educum aedes, ostium capite pulsare subigūt, simul exclamant & quis intus sit? ecquis redeuntem magno comitatu dominum excipiat? In forum uenire prohibiti, ad Arnī fluuiū contendunt, eoq; cadauer abijciunt. Id cum supernataret, magna uis rusticorum conuitia fundentes subsequēbantur. Vnde & quidam nō irridiculè dixisse fertur, Fuisse illi omnia exsententia successura, si quem extinctus habuit populi comitatum, & uiuens habuisset. Ex hac tanta rerum commutatiōe saepe ego de humanæ fortunæ instabilitate sum admonitus, maxime que admiratus incredibilem omnium de Iuliani interitu dolorem: cuius quæ forma corporis, quæ ue habitus, quæ mores fuerunt, paucis perstringam. Statura fuit procera, quadrato corpore, magno & prominenti pectore, teretibus & musculosis brachijs, ualidis articulis, compresso aluo, amplis femoribus, suris aliquanto plenioribus, uegetis oculis, acri uisu, subnigro colore, multa coma, capillo nigro & promisso, atque in occiput à fronte reiecto. Equitandi iaculandiq; gnarus, saltu & palæstra excellens, uenatu mirum in modum delectari solitus. Magni animi, & maximæ constantiæ, religionis & bonorum morum cultor. Picturam maxime amplectebatur, & Musicam, atque omne munditiarum genus. Ingenio erat ad Poësin non inepto. Scripsit nonnulla He-
trusca

crusca carmina, mirè grata, & sententiarum plena. Amatoria carmina libens le-
gitabat, & facundus erat, & prudens, minimè tamen promptus. Idem & ur-
banitatum mirus amator, & ipse non inurbanus. Mendaces magnopere oderat,
& iniuriarum memores. Tum cultu corporis mediocris, mirè uerò & elegans &
lautus: obsequij erat multi, multæ humanitatis, miræ in fratrem obseruantia, ma-
gni roboris & uirtutis. Hæc illa, atque alia, charum populo, charum suis, dum ui-
xit, reddebant. Hæc eadem nobis omnibus luctuosam egregij iuuenis, atque
acerbissimam memoriâ relinquant. Deum tamen optimum maximumq; ne
prohibeat precamur, Hunc saltem euerso iuuenem succurrere seclo.

IN SALVIATVM.

Quid tam furca doles, laqueus cum gestiat? Heu heu
Saluiatum eripuit celsa fenestra meum.

IN EVNDEM.

Saluiatus mitra sceleratus honore superbît,
Et quenq; cœlo credimus esse Deum?
Scilicet hæc scelera, hoc artes meruere nephandæ?
At laqueo en pender. Estis, Io, superi.

IN EVNDEM.

Et laqueum & gestans rutilum Fortuna galeum,
Vtrum, inquit, matris, accipe Saluiate.
Respondit: Sat mitra caput decet. Ipsa quid inde
Conueniat collo, tu quoq; Cæca uides.

Hh 4

LATINA

LATINA INTERPRETATIO EO- RVM QVAE GRAECÆ HABENTVR IN ANGELI POLI- tiani operibus, aut ex authoribus citata, aut ab ipso conscripta.

Agina secunda. πᾶ μὲν τοῖν ἄ, &c.) Cōmūnia quīdem nouē, noua ue-
rò communīter.

Pag. 3. νύμφαι, &c.) Nymphæ gratijs similes,
Fæsula & Coronis, bene coronataq; Cleia,
Phœboq; suauis, & Eudore habens longum peplum,

Nymphæ quas Hyadas uocant genera hominum.

Pag. 4. ὦ Ζεῦ, &c.) O Iupiter plue calamitates.

Pag. 5. χέλεια χρυσάων.) ærea aureis. ὡς χέλεια τοῖς ἐλασπὲς ἡλικισμοῖ.) Verna-
culi Græcis atticismi.

Pag. 6. πολλάκι, &c.) Sæpe sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus,

Non tolerauit ultrà, omnia uerò abstulit arma,

Arcus, sagittas, phæretas, & congregans hæc sanè omnia,

Accendit simul acervum flammis edacibus.

Ipsos uerò corripuens debiles manulas ligauit

Funiculis, in medium uerò iniecit ignem:

Et igne combussit ignem. Quid uerò o insipientes ipsum amores

Ad Picum Musarum uolastis principem?

Pag. 7. συμφορὰ δαμονδρ.) Consiliarij

Pag. 11. ὅς δ' ἐμὶ τ', &c.) Post hos autem q; primū, deinde Genetæi Iouis arcem

Flectentes, acti sunt præter Tibarenida terram:

Vbi postq; utiq; sustulerunt ex uiris filios uxores,

Ipsi quidem suspirant, lectis decumbentes,

Capita reuincti: illæ autem rursus nutriunt epulis

Viros, & lauacra partualia his laboriose ministrant.

ἄγχι δ', &c.) Propè uerò habitant affluentes agnis Tibarenī.

Iouis hospitalis Genetæam super arcem.

ἐπιπτοδ', &c.) Sequebatur autem Eurytionq; & robustus Eribotes

Filij hic quidem Theleontis, ille uerò Iri Actoridæ

Nempe hic quidem Theleontis inclytus Eribotes:

Iri autem Eurytion, simul & tertius erat Oileus.

Pag. 12. ἀντιστρέφειν.) Retorquere.

Pag. 14. περικλίσς.) Ventricosos. πατρὶκλον, &c.) Patrocli desiderans utilita-
tem & robur bonum.

Pag. 17. ἔιδι πρὸ ἰάτης.) Præmittit in orcum.

Pag. 18. τὴν ἀπ' ἀρότρων.) Vulnus ab aratro

Pag. 23. ἑλωπονίαν.) Charum laborem. θαυμαστόν.) Admirandum. Πιλλῶν
κῆς παιδείας χάριν.) Græcanicæ doctrinæ gratia. ὅδε γλυκύτροπον, ἢ πᾶν ἀδύνατον.)
Nihil dulcius, q; omnia scire. πᾶν ἐπ', &c.) Totus in ueritate effigiatus ex Ioue
ramus. ἤμυσσῶν, &c.) Musarum spirante & uegeto ore.

Pag. 24. χρύσεια χαλκείων.) Aurea æreis. ἐκ τῶν μβοια ἑννεαβοίων.) Centū bobus
taxata, scilicet Glauci Lycij: nouem bobus taxatis, scilicet armis Diomedis. Ho-
merus Iliad. 2. ἑνθυσιασμένον.) Afflationē diuini numinis, aut diuinæ substantiæ.

ἐκ τῶν δαμωνδρ.) Decantare, νυμφόλαττον.) Lymphatū. διθυραμβικόν τροπον.) furiosius.

Pag.

Pag. 25. αὐτῶς τῷ, &c.) Ad ipsam mensuram, & melius. *πολιπλάττω.*) Cuius-
lissimum. εἰς πᾶν, &c.) In unum cogens conuersatio.

τὰς μοι πᾶς, &c.) Quo mihi tota sit plena domus: neq; enim somnus,
Neq; uer derepentē dulcius, neq; apibus
Flores, quantum mihi musæ Politiani gratæ.

Pag. 26. πῶς ψυχῆς, &c.) De anima, & quid sit, & quæ eius essentia.

Pag. 27. ἀλλ' ὁμοῦς, &c.) Veruntamen (melior enim miserantibus inuidia) ne
dimittite honesta, & rege iusto temone.

Pag. 30. τὰ διδασκὰ ἀντιπληροῦν.) Mutuam officij uicem rependere, cico-
narium instar.

Pag. 34. καπνῶ σόματι.) Anhelante ore.

Pag. 36. κοινὰ γὰρ τὰ τῷ φίλῳ.) Cōmunia enim amicorum.

Pag. 60. ἀπὸ τῆς οὐρᾶς.) à cauda.

αἰσχρὸν τὸ τ' εἶναι.) Turpe hoc est.

Pag. 66. εἰς ἀφροδίτην, &c.) In Venerem emergentem.

Venerem Apelleæ opus, manus, ut uidi, steri

Diu attonitus, Venerem, inquam, Anadyomenan.

Nunc uirginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor

Ipsam faciem sortitus est, & risus.

Et manu quidem guttas salo perfusi capitis

Dextra stringebat, & strepitabat spuma.

Erat uerò utiq; humoris quidam mihi horror. at sinistra quidem

Tegebat pubem adhuc demersam.

Etenim laterum tenus in mari erat, & quidam adhuc horror

Marris ex partus doloribus acerbum uber habebat.

Si talem olim Mars habuisset uinctus, non exui

Ne Vulcanias quidem uoluisset pedicas.

Pag. 67. εἰς ἀφροδίτην ἀπλομενίῳ, &c.) In Venerem armatam.

Ad quid scutum tenes Paphia, hastam uerò quatis:

Et lorica induita es, & galeam cristatam

Memento quòd non tibi data sunt bellica opera

Delicata, curam uerò habes dulcium nuptiarum.

At non ad pugnam armor, arma autem Martis

Induor, ut Mars obliuiscatur.

In enim me sola & arma, & Venerem nactus,

Nunq; à meis cubilibus secubabit.

εἰς λακωνίαν, &c.) In Lacœnam.

Effugientem prælium filium suum ut cognouit

Spartana mater ense occurrit.

Et interfecit miserum, quem nutrierat, quem pepererat ipsa.

Huiusmodi autem conuictis infectata est toruē intuens:

Si talem te putassem, non peperissem, peri Lacœnæ

Vt filius, nolens ut Lacedæmonius.

εἰς τὸ ὄργανον, &c.) In organum.

Æreum fistularum conspicio ordinem: sed quis in ipso

Efficit occulte multifonum strepitum?

Is qui citis uicissim motos digitos motibus

Verfat, tremulasq; utrinq; agitat tabellas.

Sed

Sed disperforum unde ipsum tantum agmen flatuum?

Non uides folles geminos retrorsum.

Εἰς πῦλιν.) In puerum.

Puer Hebro insiluit concreto paruulus ludens,

Glaciei uerò fractum est marmoreum solum.

Et sic quidem labens cecidit in profundum, ast inmadefactum

Capitis abstidit collum testacea glacies.

Corpus utiq; abditum fluctuū traxit præceps uorago,

Igni autem mater solum dedit caput.

Dixit uerò ingemiscens, Quid infelix filium peperit?

Vtiq; ut elementorum cibus fieret duorum.

Pag. 68. μὴ γένοιτο.) Ne fiat, absit.

Pag. 69. Πλειάδων, &c.) Pleiadibus ab Atlante genitis exorientibus. ἄνδρα μοι, &c.) Virum mihi dic Musa perq; exercitatum, qui ualde multa. πλὴν ἀναδύω, &c.) Anadyomenen & ut Lacedæmonius. ὄμφακος μαστός;) acerbū uber.

ἐπὶ κεφαλῇ, &c.) Quoniam caput & genua Syrius desiccet.

Pag. 71. πολυγραφεύς.) Qui plura scripsit.

Pag. 77. βιβλίου, &c.) Libros & editos & nō editos. (θεσπεσίαν.) Viuam uocem. ἐγκυκλοπαιδείας.) Cyclica doctrinæ.

Pag. 78. ἐμὲ καὶ, &c.) Cupio & fumum exilientem nosse.

Pag. 90. εἰ σαυτὸν γινώσκεις.) Si teipsum cognoscis.

Pag. 91. ψευδόμενος.) Fallacem.

Pag. 99. ἢ μὴν ἂν, &c.) Hæc quidem per pergulas frequentat uastans uiam.

Pag. 120. πολλοὶ μαθηταί, &c.) Multi discipuli meliores præceptoribus. ἀπέλθου.) Saluere iubeo.

Pag. 123. τὸν ἐν δαίσει λόγον.) In affectu orationē. τὸν ἐν πεφύργῃ.) In eloquentia, siue in enuntiatione.

Pag. 126. ἄλλὰ μὲν, &c.) Alia enim Leucon, alia Leuconis filius.

Pag. 127. θαλάσσαν ἀγαθὴν.) Mare bonorum.

Pag. 130. ὑπογυῖός τε.) Iumento indigentē. ἀδύνατον.) impossibilem. αἰεὶ παλὸν καίναν.) Aethiopem dealbare. ὁ μὲν γὰρ, &c.) Ipsa oratio admiranda, qui autem dicit, non credendus.

Pag. 131. ἄνθρωπος, &c.) Homo hominī deus, aut dæmonī. αὐτὸς δέ, &c.) Iste funis nihil attraxit. χερσὶ δέ, &c.) Terrestris cum sis, ne queras mare: & cum non sis Syrus, ne Syrtis: et nouos amicos parans optime, ueterum ne obliuiscaris. ὁ γὰρ ἔχω, &c.) Nam qui multum piperis habet, admiscet uel holeribus.

Pag. 163. βιβλίου, &c.) Librum Iustinianus imperator construxit hunc, Quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori.

Qualiter quis Herculi uarium scutum fabricatus,

In quo splendent imagines omnes legum.

Homines uerò, Asiaq; captiuæq; Libya,

Europaq; confidunt totius imperatori mundi.

Pag. 168. μόνόκερος μόχθος.) Vnicornis uitulus.

Pag. 169. ἀσφαλῆς.) Firmus.

Pag. 171. ἔκρυα.) Impropria. ὑποσολοιζόμενον.) Subsolœcum, & uerè solœcum, subabsurdum.

ὅς τις κύνων παῖς, &c.) Culices amare magis decet, q̃ uiros

Productos fertilibus ut Venus ex aquis.

Etimi-

Et imitatos altiuolum Amorem

Remigio alarum, ut sint sanguinis potores
Comum cantantes fuscitorem mulierū uagum

Grauitè somno captarū cupidos mulierum,
Adlectum inuolantes, ad ipsas sæpe mammas,

Et contrectantes totius membra foeminae

Tangentes labraq; & exuentes faciei
Splendores, linguamq; paulatim gustantes,

Vigiles, impudentes, tenebris uidentes: nunquis uirorum

Quanta sanè culices signa amoris habet?

Pag. 172. ἀφ' οὐρανῶν.) In aere uolantem.

Pag. 173. ἀφ' οὐρανῶν.) In aere uolans. ὄμματά.) Oculi acres & flammantes.

Pag. 274. ἐχθρὸς γὰρ, &c.) Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ:
Qui aliud quidē celat in praeordiis, aliud uerò dicit.

Pag. 175. ἐγέλαιος.) à risu alienus.

Pag. 177. γαῖης κνώδ' ἀλλὰ διπρόνυα.) Terræ bestias binis alis præditas.

Pag. 179. Ἀγγέλως δ', &c.) Angelus Politianus Raphaeli Volaterrano S. In admirationē tuē literē Raphael me adduxerūt, & nimirū diu suspensum, dubiūq; tenuerūt, fieri scilicet me nulla ratione posse existimantē, ut ex insperato ad summū Atticismū ita sis prouectus. Quī enim mihi facile credendū fuit, ex tua ipsius officina adeo exactā epistolā, Atticōq; refertā exiisse, quē ipse superiore anno græcē norim linguē penitus expertē? Supra modū igitur sum admiratus, undē nam inuentu rem ita difficilē subito cōpereris, quibulq; modis tantillo tēporis momēto ipsum percurreris stadiū, quem nondū ne in carceribus quidē cōspeximus. Incredibile sanè, ut ita dicā, paradoxū. Quinimō quāq; ego grauissimis uigilijs totam ætatē insudauī, ac propemodū uoluendis græcarū literarū libris cōsenuī, nō protinus tantū mihi pfecisse uideor, quantū tu ipse modō annū neq; solidū in studio uersatus: idq; per solitudinē, & citra omnē præceptoris operā. Quis igit, quæso, deorū compendiarīā tibi, breuissimāq; uiam indicauit: aut qua ratioe factū est, ut ita repente nobis ex Romano Græcus euaseris? Quæ nam uerò apes cūctos istis labellis fauos hymettios expresserūt? Vereor, ita Mercurius me amet, ad te Raphael interim rescribere, ac mihi uideor ridiculus fore, antea & præceptor uocitatus, & Græcorū eminētissimo cuiq; seculi nostrī collatus. Neq; em̄ solū accuratā tuæ epistolæ diligentīā amplector: quando quidē & multo ueluti agmine præcipitatus effluīs, torrentisq; in morē defereris, à Gratīs tñ, ne digito quidē transuerso discedēs, quin potius uarijs ubiq; & illecebrosis oblectamētis perpetuò scaturiens. Sed de his hactenus. Librorū indicē in præsentiā quidē ad te mittere nō licet. Miscellanea enim, ac cōfusa iacent omnia, asservantur tñ utcūq; recōdita, quoad suprema bibliothecæ manus imposita fuerit. Nihil est præterea q; Robertū mihi cōmendes: eum namq; habeo uel filij loco, pigellū tamen, & remissiorē, quem admodum tu ais, ceterum moribus inculpatis, & omni prorsus crimine alienis. Vale, Florentiæ octauo Idus Maij.

Pag. 181. καλλιμαχῶ.) Callimachus piaculū, ludicrū, ligneū cōmentum,
Autor, qui scripsit ætia Callimachi.

Pag. 185. εἰς τὸ πνί, &c.) In hoc certamen uenisti. Φιλία, &c.) Amicitia excusationem non admittit. εἰ δὲ μὴ.) Si uerò nō.

Pag. 186. τὸ το φωνκλίδι, &c.) Iuxta illud Phocylidis: Sæpe enim percutiens inuitus necem perfecisti. ἀμφὶ δ', &c.) Circa autē hominū mentes errores innumerī pendent.

Pag.

Pag. 187. Ἀγγελεῖ ᾄδ', &c.) Angele bonorū utilitas magna, & ualde bona,
 Omnibus incredibilis existens Angele admiratio mortalibus.

Atq; iuuenum lumen, solq; discēntium.

Vnus equidem Minervæ amicissimus, unus uerò sapiens.

Salue charum caput, & ut in longè uiuās,

Thebani quidē super Tiresiæ uitam.

Immortales hunc quidem seruate causā multorum,

Sophiæ uerò maxime, & doctrinæ.

Ne tantum uerò auferte bonum, quæso, inuidentes.

In hunc etenim omnes suspicimus.

Existens enim in hominibus, omnibus par alijs.

Vestri quispiam igitur dignus est esse generis.

Sed tu in tenebris, utiq; iacentia omnia doce

Vt Deus ex cœlo magno labens.

Ambrosia uerò utiq; terram & nectare asperge.

Hæc enim ex ore, aliâq; pulchra fluunt.

Pag. 199. Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος ἰσχυρῶς, &c.) Hermolaus Barbarus Iustino Decadio S. Et quod mirifice amas, & ob uim ipsius amicitia, cui in amore uicissim respondeatur, dignissimus es, quā id præsertim tute ingenti studio efflagites. ego primū à uobis quidem me plus æquo laudari certò scio. Ignoscendum tamen tibi falsa scribere nunc primū aggredienti. Huiusmodi enim rerum authorē exploratum habeo te haudquaq; extitisse; sed illum cuius uerbis facillè adductus imprudens laudandi leges præuaricatus es, & minimè ueram de me sententiā acceptā præteristi, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere oportuit, hominī talia tantaq; de nobis decantanti, & non insanire potius ipsum narrantem autumare? Augusti mentem excusserunt amici, excusserūt inquam. Testabitur de his ὁ præclare, intercedēte etiam iureiurando nihil ueri, quum uir alioqui generosus sit, & mendacijs abstinens, hoc uno impudens, & rimosus ubiq; & uanus uidebitur. Veruntamen gratias ei permultas habeo, quòd de me cū laude & benedicētia nunquam non meminerit: perpendeat tamen Euripideum illum: Quum enim laudantur, inquit, boni, nescio quomodo laudantes odio prosequuntur, si plus satis laudent. Eito. Quòd autem dicis, quando per multam locorum intercapedinem non tibi licet nec me cognoscere, nec à me cognosci, iterum uidelicet ad nos literas scribere uelle: scribe quæso, charissime mihi Iustine, creberrimas: & uenti, qd dici solet, impos, remos arripe. Cæterū cū reliqua omni sedulitate, animiq; alacritate, tum uerò rescribendi cura & diligentia nunq; abs te comperiar superari. Quòd si coram tueri aliquando nobis datū fuerit, quòd dñs forsan bene iurantibus breui succedet, quemadmodū nunc & amore, & literis, sic tum quoq; pro uirili beneficijs prosequi non desinam: utrumq; simul arguere contendens, tum cognomen, quòd Barbarus non sim, tum parcemiam, quòd etiam in Barbaro gratia. Vale, quinta decima Iulij.

Pag. 200. Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος ἀντιπύλον πυροπύλον, &c.) Hermolaus Barbarus Antonio Pyropylo medico philosophoq; clarissimo S. Et ex multis, & sæpe audire nobis licet, referentibus generosum illud tuum, et philosopho dignissimū institutum, amoremq; non tam in cæteras disciplinas, q̃ mathematicas, & physicam, & huius partem dignitate præcellentem medicinam: deniq; quòd unus omnium hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicum, & coram cōpellare nullus non certatim enī debeat, & huic pulcherrimo certamini cætera omnia posthabere

habere, nullumq; laborem hoc præstantiorem existimare, quādo multis & ingen-
tibus uirtutibus sic anteis, & emines, duplici mœrore, & quidē summo cōfictor,
& quod in periculum adducor, ne tibi tanto uiro perpetuō sim ignotus, & quod
id quidē mutuis curare epistolis licet. Quippe tua olim cōsuetudine utendi spes
me omnis destituit. Est tamē nobis medela doloris reliqua, minima quidē illa, dū
boni: unica uerō, & alioqui gratissima, in tuas cōtinuō laudes ire, & sepissime ad
te literas dare, modō id tibi molestū nō sit futurū. At recte & tibi maxime deside-
ranti forsan præstabit. Nec ego quidē tam hebeti sum ingenio, & rudi, ut huiusce
amicitiæ me lateat inæqualitas, quodq; emolumentum mihi abs te maius q̃ tibi à
me sit obuenturū. Verumenim uerō quādo amicitia operē preciiu animorū ma-
gis est, nec utilitatis modo uenit metiendū, ut uos philosophi asseritis, magni uiri
fuerit, & morib. præditi grauissimis, ac modestissimis, amicorū in albū admittere
ultrō sese ingerentes, qui neq; barbari sint, neq; improbi. Deniq; cum sis ipse ho-
nestus, & probus, si quisquā alius, tui studiosos puto redamabis: sin secus, tui cer-
te amorē admirationemq; certō scio te nobis nequaquā adempturū. Nam tui me-
minisse, memoriāq; colere nōstri est arbitrij. Quod autē me abs te in amicitiam
ascitū, & hospitē tibi factū esse lætābundus exultem, id in te sitū est. At si iam non
in te est, quomodo poteris, quū uir sis optimus, & sapientia singularis, reluctari,
& hominem ita tibi affectum & addictum non admittere? Vale, Venetijs octa-
uo Idus Ianuarij.

Pag. 205. εὐθύνα.) Matutina.

Pag. 230. ὦ Κλίε, &c.) O amice Clinia & Dinomaches fili.

Αἰ γι, &c.) Verū age, iam progredere, & equi structuram cane
Lignei quem Epeus fabrefecit cum Minerva.

δυσάπειρος, &c.) Ligneū magnū equū, ubi cōsidebant omnes præstantissimi.

Pag. 234. ἀλλ' ἄνω, &c.) Sed summam quidem ad extremitatem habitant
Prope columnas Maurusidis gentes terræ.

Pag. 235. ὥς ἐ καμῶν δούλοισιν.) Ita ut etiam comœdijs sint decantata. ὁ δ' τὸν
μα δούλος, καὶ τῶν παίδων.) Et nōmine seruus, & instituto.

Pag. 236. μόνω δὲ ὄνδρ, &c.) Solum aut aprorū noluit conspiciere oblectamen-
tum, utpote uates, quoniam apri sub imagine Mars dentiu letale uirus proijciens
præ zelotypia infānia paraturus erat necem Adonidi.

Pag. 237. καὶ τυχεύς, &c.) Et Tyriæ spectā infectas uestes concha.
Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris littoribus mandens,
Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,
Niueas rubefacit maxillas intra concham,
Labra purpuriflans roranti igne, quō olim solo
Amœna purpuratorum rubesiebāt uestis regum.

Pag. 239. ὁ ναῦλα, &c.) Non nauia luctibus, non lyra grata.

Pag. 243. ἀσκοπιῖρα, &c.) Ascopera marsupium uel sacculus.

Pag. 244. ἀχὼ Κλίε, &c.) Echo chara mihi allona aliquid:

Amo puellam, illa uerō me non amat.

Faciendi uerō tempus occasionem non patitur.

Tu igitur ipsi dic quod amo.

Et fidem ipsi pecuniariam tu da.

Echo quid reliquum? an uoto potiri?

Pag. 246. μελω δὲ, &c.) Modulor uerō anus hospita mores.

Ang. Polit.

li

ὁ φθόνος

quid?
amat.
patitur.
amo.
tu da.
potiri.

ἰφθίμῳ, &c.) Inuidia Apollinis in aures clandestina dixit,
Non admiror illum cantorem, qui neq; quanta pontus canit.

ἐγκαλῆσαι, &c.) Accusat per hoc inuidos cauillantes, in eum nō posse condere
magnum poema, unde est coactus condere Hecalen.

Pag. 247. ἑλῶ μιν, &c.) Et si me comederis ad radicē, tñ adhuc fructū pducam,
Quantum inspergi tibi hirce immolato. (supple, satis)

Pag. 248. ἑλῶ μιν, &c.) Et si me comederis ad radicē, tamē fructum producam,
Quantum infundi Cæsari immolato. (supple, sufficit)

Pag. 249. κείνῃαι, &c.) Corinthiæ foeminae egressæ sunt domos:
Ne mihi quippiam crimini uertatis: noui enim multos mortalium
Honestos factos, illos quidem ab oculis,
Hos uerò in extremis, sed homines ab otioso pede
Infamiam sibi contraxerunt, & ignauiam.

ἄτ' ὄφελ', &c.) Utinam Argus non peruolasset nauigium
Colchorum in terram, Cyaneas Symplegades,
Neq; in syluis Pelij cecidisset unquam
Secta picea, neq; remos egissent manus
Virorum præstantissimorum, qui aureum uellus
Peliae petierunt: non enim hera mea
Medea ad turres terræ nauigasset Iolcidis,
Amore animum percussa Iasonis.

Pag. 250. καὶ τῆς, &c.) Et quædam uetula ministrarum opinata fortasse,
Vel Panos iras, uel alicuius deorum mouere
Vlulauit.

οἰσθηθεὶς, &c.) Agitatus Athamas insano Panos uerbere
Semper uerò ipsi intra aurem.

πανιάδης, &c.) Panici Saturnici insonat bombus flagelli.

Pag. 251. ὃ αἶψα, &c.) Cuius inflammauit quondam animum umbo clypei.

ὃς σβέσων, &c.) Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis

Cum auicida, à Tyriacq; abstulit.

σφῆκας, &c.) Vespæ. κάνασπαίω ποπύζουσι, &c.) Et affulgurabo poppyssantibus.

ἰθὺς, &c.) Mos fulgetris poppyssare. ποπύζειται (δυγλατρὶς, &c.) Poppyssat mulier au-
rigans. ἢ ἔπει, &c.) Vel si quis inarticulatus strepitus ut in poppyssatis.

Pag. 255. μεταβαίνειν, &c.) Transire uerò tempus ad celeria absq; tentione &
uiolentia: cursus uerò sunt talia, & umbratiles pugnae.

ὁμοίως δέ, &c.) Similiter autem & hoc, quod dici solet, Sub umbra pugnamus,
foedum nihil significat, & præterea neq; ipsum compositū, quod est sciamachein,
id est, in umbra pugnare. ὄργανον, &c.) instrumentum.

Νέμω, &c.) Euemerus senex insolens iniquos libros effutens.

Pag. 256. λήπεις, &c.) Cretes semper mendaces: etenim sepulchrū ō rex tuum
Cretes extruxerunt, tu uerò non interijsti: es enim semper.

πρὸς λήπην, &c.) Aduersus Cretensem Cretizare.

Pag. 257. δακτύλοι, &c.) Dactyli Idæi Cretenses, quos olim nympha
Anchiale Dictæo in antro utraq; manu
Capiens terram Oaxida produxit.

Pag. 259. ἢ δὲ πάτρα, &c.) Nouit patria Phoenissa, quæ nā inuidia, ubi & Cadmus
Ille, ex quo scriptam Græcia habet paginam.

γραμματική, &c.) Grammatica huius nulla contemplatio, neq; conspectio

Viro

Viro edocto Phœnicica signa Cadmi.

Pag. 260. βιβλῶν, &c.) Librum Iustinianus imperator molitus est hunc.
Quem utq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori:
Veluti quispian Herouli uariegatum clypeum fabricatus.

Vbi refulgent imagines omnes legum.

Homines uerò Asiæ, subiectæq; Libyæ,

Europæq; parent totius rectori mundi.

Pag. 262. ἐπ' ἀνθισμῶν εἰσενέοισιν.) In floribus uernis.

Pag. 268. τετραῖτας, &c.) Quadrimum prima fundamenta Phœbus iecit,
Pulchra in Ortygia orbiculari in lacu.

Diana uenata cornua assidue caprarum

Cynthiadum tulit, ipse uerò connexit aram Apollo.

Extruxit quidem cornibus fundamenta, compegit autem aram

Ex cornibus, corneos uerò circumduxit parietes.

Pag. 269. μνημονικῶν ἀμάρτημα.) Memoria uitium.

Pag. 280. ἐπ' ἄκρωι, &c.) In summum trahens uelut extrâ refrigerans.

Pag. 282. ἢ με κώνωρ, &c.) Vel me Conon uidit in aere Berenices

Crinem, uel illa omnibus posuit deis

μὲ μνηστῶν, &c.) Meminit & ipsorum Callimachus. Chalybū ut pereat genus, à
longè exorientem malum germen, qui ipsum demonstrat.

οὐδὲ γὰρ, &c.) Nihil quidem Otos, nihil Oarion bonas nuptias ambierunt.

βοιωτῶν, &c.) Boeto parans malum fatum Oarioni.

οὐ γὰρ, &c.) Non enim naturam Oarioneam sortitus est.

ὄρεσιν, &c.) Montanam à columbis non longè Oariona accedere.

πρὸς τὸ, &c.) A conuersando cum mulieribus.

Pag. 285. ὀρτυγίδης, etc.) Ortygides autem Anticlus quem ibi mortuum
Equo lacrymantes sepeliuerunt Achiui.

ἀντικλῶς, &c.) Anticlus uerò cum stimulum accepisset Lao damiæ,
Solutus respondentem incepit uocem aperire,

Sed Vlysses irruit.

Pag. 288. εἰς λατρὰς τῆς παλλάδος.) In lauacra Palladis.

ὄλβῳ, &c.) Felix Tiresia, tu quidem uidisti citra perniciem

Nudam inuitæ misericordis formam Mineruæ.

ζῶντος, &c.) Viuis tuorum oculorum perditio lumine, uestrorū uerò oculorum
Splendorem, cum mente commutauit Pallas.

Pag. 296. ἐν βιβλίῳ περὶ ζῴων ἀγκῆς.) In libro de Animalium abstinentia.

Pag. 299. ἄμμοτον, &c.) Nos quondam fuimus robusti iuuenes. Et: Nos ue-
rò erimus longè meliores. Et: Nos uerò sumus, si autem uis, respice. Et: Iam
olim fortes erant Milesii.

Pag. 303. λυῖν μέγας, &c.) Proponebatur olim magnum certamen de Theo-
doro Gaza,

Musisq; Aufonijs, & Heliconiadibus.

His quidem natiuitatem, illis autem nutritoria præmia debebat.

Græcia enim genuit hunc, Aufonia uerò nutriuit.

Ex æquo autem utriusq; sapientia, linguaq; excelluit.

Hoc neq; ipse uiuens, neq; certè diremit mortuus:

Sed & in Italia magna Græcia iacere

Voluit, ut gloria cōmunis sit utriq;.

Ang. Polit.

li 2

Pag.

Pag. 304. *ῥαῖνεθ', &c.*) Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
 Quando esset ingressus, quemadmodum boni cursores,
 Sexdecim pedibus superabas orans ipsos rhetoras.
 Velox ad dicendum quidem: ad namq; ipsius uelocitatem
 Pitho quædam insidebat in labris,
 Ita demulcebat, & solus oratorum
 Aculeum reliquit audientibus.

μόνῃ δέ, &c.) Solius uerò pitho quædam insidebat in labris.

Pag. 305. *χρύσεια, &c.*) Aurea pro æreis, quæ centū boum, pro quæ nouē boum.

Pag. 307. *καὶ ὡς ἐτυγχῇ.*) Et ut contigit.

Pag. 448. *δύτ' ἔχει μου γέτα.*) Felix esto musarum dux.

Pag. 466. *πῶδ' ἔν, &c.*) De his quæ in harmonica sunt iudicijs.

Pag. 475. *ἄπαιθ' εἰαν.*) Indolentiam.

Pag. 478. *οἱ μὲν σδν, &c.*) Diceris à multis Colophonis alumnus Homere,

Hic te Smyrneum credit, & ille Chium:

Quin & Ion quidam, quidam Salamina superbam,

Thessaliam multi te genuisse ferunt.

Sunt & qui memorent alijs te sedibus ortum:

Sic uarijs natus crederis esse locis.

Dicere si liceat mihi Phœbi oracula: cœlum

Certa tibi patria est, Calliopea parens.

Pag. 479. *ὡς ἐπ' αὖ, &c.*) Sic fatus coegit nubes, turbauit uerò pontum,

Manibus tridentem capiens, cunctas autem concitauit procellas

Variorum uentorum, nubibus uerò contextit

Terram simul, & pontum, irruit autem cœlo nox.

ὡς ἐπ' αὖ, ἔπειθ' ὅς, &c.) Sic fatus, suum puerum appetijt clarus Hector.

Cæterum puer in sinu succinctæ nutricis

Sedit clamans, patris chari aspectu exterritus,

Horrens æs & galeam equinis setis cristatam.

αὐτὰρ ὁ, &c.) Sed ipse exutus est pannis prudens Vlysses:

Insiluit autem magno limini, habens arcum, & pharetram

Sagittis plenam: celeres uerò effudit sagittas

Ibi ante pedes, subinde autem procis dixit.

ἔπειτα, &c.) Iacet Patroclus: cæterum de cadauere certant

Nūdo, sed ipsa arma habet bellicosus Hector.

ὠκεανός, &c.) Oceanusq; quemadmodum origo omnibus est.

Pag. 480. *ἅλ' ἡμῖς, &c.*) Sed uos quidem omnes aqua & terra fueritis.

τρῖς γάρ, &c. Tres enim ex Saturno sumus fratres, quos peperit Rhea,

Iupiter & ego, tertius uerò Pluto mortuis imperans.

τριχθὰ δέ, &c.) Tripliciter omnia diuisa sunt, unusquisq; affecutus est honorē.

ἐμὲ γὰρ, &c.) Sum enim ego uisura feracis fines terræ

Oceanumq; deorum originem, & matrem Tethin:

Hos sum uisura, & eorum indiscretas lites soluam.

κόσμον, &c.) Mundum, & terræ fines.

ἄκροτάτην, &c.) Summo cacumini ardui olympi.

ὦ φίλοι, &c.) O amici: non enim scimus ubi tenebræ, neq; ubi aurora,

Neq; ubi sol lumen ferens mortalibus it sub terram,

Neq; ubi ascendit.

ὡς δ'

ὁ δ' ὡς ἡλίου.) Splendidus uerò ut sol.
 ἡμῶν δ', &c.) Quando uerò sol medium cœlum emensus fuerat.
 ἡλίου δ', &c.) Solq; qui cuncta uidet, & cuncta audis.
 ὁ δ' ὡς ἡλίου, &c.) Cadam ad inferos, & inter mortuos appareo.
 ἡλίου ἡτοι, &c.) Sol nempe tu immortalibus appare,
 Et mortalibus hominibus super fertilem terram.
 πλειάδας, &c.) Pleiadasq; Hyadasq; roburq; Orionis.
 γαίωχον.) Terræ contentorem: ὄσοιχθονα.) Terræ concussorem.
 ζεύς δ', &c.) Iupiter aut noctem perniciosam obtendens forti pugna:
 οὐδὲν δ' αὖτε, &c.) Neq; diceret,
 Neq; unq; solem saluum esse, neq; lunam:
 Caligine enim tenebantur.
 Pag. 481. Ζεὺ πάτερ, &c.) Iupiter pater, sed tu libera de caligine filios Achiuos:
 Fac uerò serenitatem, da autem oculis uidere.
 αὐτὰρ εἰ γὰρ, &c.) At ego zephyri, & procellosi Noti
 Feram ex mari molestantem tendens tempestatem.
 οἱ δ' ἔπειτα, &c.) Fluebant aut flatu stridulo nubes turbantes retrorsum.
 τῷ μὲν, &c.) Illo quidem desinente mense, hoc uerò instante.
 ἂν δ' αὖτις, &c.) Ah miseri, quid malum hoc admittis, nocte quidem uestra
 Velantur capitaq; uultusq; infraq; genua.
 Vmbris uerò plenum uestibulum, plena uerò & aula.
 Euntibus Erebus quidem sub tenebris: sol uerò
 Ex cœlo perijt, mala autem incessit caligo.
 ἀνέμων μὲν, &c.) Ventorum robur semper flantium.
 οὐδ' αὖτε, &c.) Simul uerò Eurusq; Notusq; ruit, Zephyrusq; uiolentus,
 Et Boreas sudificum magnum fluctum uolutans.
 ἤντ' ὅτ' ἐβόηεν, &c.) Ex alto demisit rores
 Sanguine humidus ex æthere.
 αἵματός τ' αἶμα, &c.) Sanguineas uerò guttas effudit in terram.
 ἦν μὲν αἵμα, &c.) Ipsorum quidem sanguinem nigrū pulchrè fluentē apud Sea-
 Disperfit acer Mars, animæ aut ad inferos descendeabant. (mandrum
 ἀστράχας δ', &c.) Fulgurans uerò multum strepuit.
 ζεύς δ' αὖ μυνδὲ, &c.) Iupiter uerò simul tonuit, & iniecit naui fulmen.
 εἰς αὖτ' ὡντας, &c.) Placide uiuentes.
 οὐ γὰρ σίτην, &c.) Non enim cibum comedunt, non bibunt ardens uinum,
 Vnde exangues sunt, & immortales uocantur.
 ἂν δ' ἡλίου, &c.) Nempe nigris supercilijs innuit Saturnius,
 Ambrosii uerò pili uibrati sunt regis
 Capite immortalis, magnum autem tremefecit Olympum.
 αἶς κοίραν, &c.) Vnus dominus sit. αἶς βασιλεύς.) Vnus rex.
 Pag. 482. πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.) Pater hominum atq; deorum.
 ὦ πάτερ, &c.) O pater noster Saturnie princeps regnantium.
 ὅσον ἐγὼ, &c.) Quantum ego supraq; sum deos, supraq; sum homines.
 εὖ νῦν καὶ ἡμῖς, &c.) Bene profectò & nos scimus, quòd robur non subditum.
 εὖ γὰρ δ' ἀγνοῦμα, &c.) Inuenit autem latè sonantem Saturnium.
 ἀλλ' ἡτοι μὲν, &c.) Verumenimvero ego quidem consisto in recessu Olympi,
 Sedens ubi conspiciens animo oblectabor.
 ἀλλὰ ζεύς πρότερος, &c.) Sed Iupiter prior fuit, & plura nouit.

Ang. Polit.

Ii 3

96

ὅνδ' αὖτ' ἄλλ' ὄρουσι.) Hinc autem alia intellexit.

μίλλοσι τε μοι, &c.) Mihi curæ sunt, licet pereuntes.

πῶς αὖ ἐπετ', &c.) Quomodo posthac Vlyssis ego diuini obliuiscar.

οὐ γὰρ χεῖλια, &c.) Non enim impia opera dñi beati diligunt,
Sed pœnas luunt, & facta hominum iniqua.

μοῖραν δ' ὅ πνα, &c.) Fatum uerò neminem dico fugere uiro-
rum Non malum, neq; quidem bonum, quando prima fuerint.

δὸς δ' ἐπελάτο βυλῆ.) Iouis perficiebatur consilium.

ὅνδ' αὖτε καὶ δ' ὕσλω, &c.) Hic uerò & infelix fato periisset Vlysses,
Nisi in prœcordiis posuisset dea oculos glaucos habens Mînerua.

Vtraq; autem manu impulsus apprehendit saxum,

Cui hærebat suspirans, donec magnus fluctus præterijt.

ψυχὴ δ' ἐκ, &c.) Anima autem ex membris uolans, inferos adiit.

ἄλθι δ' ὕβρι, &c.) Subijt autem anima Thebani Tiresiæ,
Aureum sceptrum habens.

αἶσά κ' αὐτμῆ, &c.) Donec euaporatio in pectoribus sola.

ψυχὴ δ' ἐπ', &c.) Anima uerò in terra uelut fumus.

Pag. 483. ὥς ὁ ταῦτ', &c.) Quousq; hæc concitauit in prœcordiis, & in animo.

τέτλαθι δὲ, &c.) Suffer utiq; corde, & peius aliud aliquando tolerasti.

ἄλλ' αὖ με γαστήρ, &c.) Sed me uenter præmisit maleficus.

γαστήρ δ', &c.) Ventrem uerò non licet tegere furentem.

καρδίῃ δ', &c.) Cor autem ipsi intus latrat.

τίς μίχῃς, &c.) Quousq; conquerens & dolens corrodis animum?

καρδίῃ δ' ἐμοι, &c.) Cor autem mihi extra pectus exilit,
Subtremunt autem fortia membra.

καρδίῃ ἄλλ' ἀκρόβ, &c.) Corde incessanter bellare & pugnare.

ἀχνύμενον, &c.) Tristatus, furore autem ualde prœcordia circum nigra
Implentur, oculi uerò ei igni splendenti sunt similes.

χλωροὶ ὤπα, &c.) Pallidi præ timore, & pallidus timor occupabat, & subtremi-
scunt fortia membra.

ὥς φάτο σὺν, &c.) Sic locutus est, seni aut mens confusa est, tenuit aut graui-
ter. Recti uerò capilli constiterunt in curuis membris.

Ζεύς γάρ, &c.) Iupiter enim succenseat mihi, quando cum præstantiori uiro
pugnauero.

δὲ μὲν πρὶ ἀπ' ἀλαντῶν.) Ioui prudentiam æquabilem.

τί πῃ δ' ἀκρυσαί, &c.) Cur lacrymaris Patrocles ueluti puella?

ἄλλ' αὖ γὰρ, &c.) Sed oportet ipsum quidem sepelire qui moriatur,

Immitem animum habentes.

ὥς εἰς ἐκ τε, &c.) Ut lis ex diis hominibusq; pereat.

μὴ δ' φόβου, &c.) Nihil metum incesse, quoniam neq; te passurum puto.

Pag. 494. πρῶας μὲν, etc.) Troas quidē tremor grauis subijt per mēbra unum-
Hectoremq; ipsum animus in pectore percellibat. (quemq;

ἐμὸν δ', &c.) Meum uerò risit charum cor.

χάρας, &c.) Manus leuantes risu perierunt.

δοτῆρας ἐάων.) Datores bonorum. δ' ὕσλω.) Infelicem.

ἀνὰ ῥέτη πρ, &c.) O uirtute grauis abs te alius iuuabitur post nasciturus,
Nisi Argiuis molestant pestem arceas.

ἄλλ' ἄμα, &c.) Sed sedeo apud manes inutile pondus terræ,

Tallis

Talis existens, qualis nullus Achiuorum ære tunicatorum.

χαῖρι δέ, &c.) Gaudebat uero Minerva prudenti uiro iusto.

τοῖς γὰρ, &c.) Talis enim patris qui & prudenter loqueris.

τὸν ἐκα μὲ, &c.) Quare me præmisit doceri hæc omnia,

Verborumq; rhetorem esse, factoremq; operum.

ἑνείλω.) Vnitatem. δύνω.) Binarium.

οὐκ ἀγαθόν, &c.) Non bona res multorum dominatio, unus dominus sit.

τὸ δύχα βράξεις.) Duplicia loqueris.

ἦν δὲ ἑνεία, &c.) Ipsorum uero nouem omnes surrexerunt.

ἑνέωροι γὰρ, &c.) Nouem annorum enim hi.

ἑνεία πηχέων, &c.) Nouem cubiti erant latitudine, sed longitudine fuerunt nouem ulnæ.

ἑνὴμαρ, &c.) Nouem diebus quidem per exercitum iuerunt tela Dei.

ἑνὴμαρ φέροντες.) Nouem diebus sunt hospitati.

ἑνεία βόες, &c.) Nouem boues sacrificauit.

ἦν μὲν πεντήκοντα, &c.) Horum quidem quinquaginta nauës uenerunt, in uero unaquaque

Filij Boeotiorum centum & uiginti ibant.

πεντήκοντα ἦσαν ἄνδρες.) Quinquaginta erant uiri.

Pag. 485. φίλῳ ἄρ' ὧν, etc.) Mille utiq; in cāpo pyra urebat, apud uero unūquenq; Quinquaginta fuerunt uiri.

καὶ π' ἐπ' αὐτόν, &c.) Et quoddam uerbum præmisit, quod indictum melius.

πρὸς μὲν, &c.) Troes quidem clangore clamoreq; ibant ut aues,

Sed ipsi ibant silentio robora spirantes Achiui.

ὡπάρ ὁ, &c.) Ac simulacrum fabrefecit argenteum habens arcum Apollo.

ἔπερ δειώ.) Sequere Deum.

ὅσκι θεοῖς, &c.) Quicunq; dñs paruerit, ualde uero exaudierunt eum.

μηδὲν ἄγαν.) Ne quid nimis.

καὶ δ' ἄλλω, &c.) Et alij quidem succenset, qui nimium quidem amauerit.

Nimium uero oderit, meliora autem legitima omnia.

τυδίδα μὲν, &c.) Tydide, neq; utiq; me laudes, neq; item uituperes.

γνώθι σεαυτὸν.) Nosce teipsum.

αἶαντα, &c.) Aiacis uitauit pugnam Telamonij.

δαίαι φη, &c.) Miseræ sanè miserorum quidem fideiussiones fide iubere.

ἴσον ἐμὴν κεφαλῇ.) Æquale meo capiti.

Pag. 486. νῦν αὐτὲ μιν, &c.) Nunc uero ipsum filij Achiuorum In palmis ferunt iudices, quiq; leges

Ab Ioue obseruant.

ὅς μιν πρῶτος, &c.) Ideo nullus unquam prorsus uir iniustus sit.

Sed hic tacite dona deorum habeat, quodcunq; dent.

βουλὴν δὲ πρῶτον, &c.) Consiliū uero primū magnanimatorū constituebat senum.

Pag. 487. ὅς ἐγὼ, &c.) Quod ego neq; uolēs in tuā domū, neq; desiderās uenī.

ἄμφοτερόν, &c.) Vtrunq; rexq; bonus, fortisq; bellator.

λαῶν δ' οἰσιν, &c.) Populis aut suis imperabat, pater uero q; humanissimus erat.

Neq; aliqua faciens indecenter, neq; quicquam loquutus

In populo, hæc est iustitia diuinorum regum.

Εἰς ἐχέτην, &c.) Ad Echeturum tyrannum hominibus perniciosum, omnibus

Qui nasum amputarit, & aurículas saruo are.

οὐδ' ἀρετήν, &c.) Neq; parentibus alimentā charis dedit.
 οὐδ' ἀνδρὶ, &c.) Vnum augurium optimum defendere patriam.
 ἐφ' ἑστῶ, &c.) Inctivilis, sine lege, sine domo est ille,
 Qui bellum amat ciuile horrendum.
 ἐχθρὸς γὰρ, &c.) Inimicus enim mihi ille, perinde ac inferorum portæ,
 Qui aliud quidem celat in præcordijs, aliud uerò dixerit.
 ἄρ' ἔτι μοι, &c.) Iuno ne utiq; omnes meos speres sermones scire.
 μὴ πῶς μοι, &c.) Ne mihi posthac succenseas, si tacitè
 Abeam ad ædes profundissimæ Oceani.
 Pag. 488. ἰατρός γ' ἄνθρωπος, &c.) Medicus enim uir multis par alijs.
 ἰατρός δ', &c.) Medicus uerò unusquisq; doctus supra alios.
 φάρμακα πολλά, &c.) Medicamētā multa quidē bona, cōmixta, multa uerò noxia.
 πῶς δὲ, &c.) Talia Iouis filia habebat medicamenta salutaria.
 οὐ γὰρ σίτην, &c.) Non enim cibum edunt, non bibunt ardens uinum:
 Ideo exangues sunt, & immortales appellantur.
 τίς γὰρ, &c.) Quæ te fors domuit duræ mortis.
 An longus mōrbus, an Diana sagittis gaudens
 Suis missilibus attingens interemit?
 οὐδ' ἄ, &c.) Dormiebat autem recubās, resoluta uerò sunt ei membra omnia.
 ἠπυθίς τ', &c.) Illuctuosamq; sine bileq; malorū inducentē obliuionē omniū,
 Infuderit uerò crateri, & uos omnes perdat.
 Pag. 489. φάμ' ἡ τις μοι, &c.) Nomen quis mihi demonstrat surgentiū hominū
 Intus, foris uerò Iouis prodigium aliud apparuit mihi.
 νῦν δ' ἴδ', &c.) Nunc uerò utiq; Aeneæ uis Troianis imperabit.
 Et filiorum filij quicunq; sunt post nascituri.
 οὐ γὰρ μοι, &c.) Non est reprehensio, Troas, & bene ocreatos Achīuos
 Tali pro muliere diu dolores pati.
 ἀνδρὸς μὲν, &c.) Viri quidē hoc est monumentum olim defuncti:
 Quem quondam strenuē bellantem interfecit clarus Hector.
 ἱκθ' ἡ δ', &c.) Hectoris hæc uxor, qui optimè se gerebat pugnando,
 Troiæ equorū domitorum, quando Ilion oppugnabant.
 πῶς γὰρ, &c.) Hanc anus manibus promīs accipiens
 Agnouit abstergens: pedem autem dimisit ferri.
 Rursum uerò in partem alteram inclinata est, at in terram effusa est aqua.
 Huius autem simul gaudium & dolor inuasit mentem, eius uerò oculi
 Lacrymis impleri sunt, dulcis uerò ipsi hæsit uox:
 Contingens autem mentum, Vlyssē salutauit.
 Certè Vlysses es chare fili: neq; quidem te
 Prius agnoui, q̄ totum regem meum contrectauit.
 Quippe & Penelopen inspexit oculis,
 Indicare uolens, &c.
 Pag. 513. ἐκ πλαύστου, &c.) è plaustro.
 Pag. 624. οἶλε χάρις, &c.) O amice chere dicis, quādo ad tuā domū descēdo:
 Sed me non latuit uerbum blandiens.
 Neq; uis inuidus saluere me, neq; amas me.
 Etenim significat hoc uerbum Chære duo,
 Est saluum esse, est & perire.
 Quapropter equidem dico tibi amice, uale profus.

Εἰς καρόλον Βριξίαν, &c.) In Carolum Brixiensem.

Tua quidem adhuc adulescentuli tempora circumligauit Apollo

Coricijs lauri fertis auricomi,

Et te uaticinabatur dulcium principem poetarum,

Futurumq; equos alens in gloriam Argos euehere.

Nunc autem me ad immortales extollere animus iubet

Hoc onus, Caroli uerbere stimulum.

Ἄδης τοι πάρα, &c.) Iam utiq; adest hyems, adest uerò immensus imber,

Agrestesq; fugerunt, plena autem omnis urbs.

Tu solus perennes fluuios, & montanas frondes,

Pedibus transis mollibus, tu solus antra habitas :

Nunc quidem auritum leporem, nunc uerò agrestem capram

In retia iniiciens dentibus aspero cane.

Nymphasq; uioliferas mulcens arborosa sylua,

Linguaq; & lyra immortale carmen fundis:

Huc ades amice, ne fuge amicos, & cede tempori,

Amara sine quidem amicis est, & ambrosia.

Παγ. 625. Εἰς Θέαν Σόφιας, &c.) In Sophiam exhortatio.

Nunc quidem Notus spuit nigras habens alas immensum imbrem,

Iam & niues thrax Boreas colligit.

Phagorum & ulmorum emarcuerunt folia in terra:

Hyems uerò mordens montibus totondit comas,

Piceæ sine fructu sunt, licet semper uireant,

Alticomæq; abietes, & mortis arbor.

Sed & laurus, & uarius ramus oliuæ

Frondium, & fructuum gaudent pondere.

Omnia enim alia temporis uiolenti edunt dentes:

Nunq; interitura uerò nobis est solum Sophia.

ὦ πόποι ὅσοι, &c.) O di, quanto duco te maiorem, q̃ credideram.

Plenum tibi Musarum os & Gratiarum.

Et tibi utiq; sponte tempora circumcurrit laurus

Onuita frondibus, flores candidos fundit.

At tandem inueniam tua uestigia, perlustrans

Fluctus, terram, auras: naue, pede, ala.

Semper ego ad te dulci ictus stimulo,

Vt boues per syluas pascentes, huc & huc curro,

Nasum quidem inclinans in terram, aures uerò extollens,

Oculis spectans, errans autem pedibus.

Genua iam fessa sunt, quò igitur uagum te sequor?

Quò uerò sic fugis amantem amice?

Homini sine amico obscura etiam aurora oritur.

Amari uerò faui, omnis uerò uita mors.

Sine rursus illis, neq; immortalis uelim

Esse, neq; ipsorum rex immortalium.

ὅσοι μὲν χαίρουσι, &c.) Quantū quidē delectant ab halcedinibus uoce amœna

Nautæ pontiuagi mollem navigationem nuntiantibus:

Quantum uerò hostilem rex urbem depopulatus,

Quantum quis grauem uitauit morbum, quantum amat

Virginis

Virginis charæ dulce cubile ascendens.
 Tantum in pectoribus exultat nostrum cor,
 Tuamq; faciem uidens, & tuum uerbum accipiens.
 O albo lapilloq; & cantu dignum diem,
 Diem memoria dignum in multos annos.
 Omelle dulcior, o grata facies,
 Salue semper, & tibi Iupiter beata omnia præbeat.
 Serua uero mutuum in pectore amorem.

Pag. 626. πῶς δὲ πῶς τὸ θεῖον, &c.) Oratio ad deum.

O pater noster in aureo solio sedens, in æthere habitans,
 O omnium rex deus immortalis, æthere Pater
 Omnia uidens, & omnia mouens, & omnia continens
 Antiquiorq; tempore, omnium principiumq; & finis,
 Felicium solum, & cœlestium lumen astrorum.
 Tu pater & solem magnum, lunamq; micantem;
 Fontes, & fluuios, terram, pontumq; creasti,
 Omnia uiuificans, tuo omnia spiritu implens.
 Cœlestes, terrestresq; & infernè mortui
 Omnes subterranei tuum perficiunt præceptum.
 Nunc inuoco te, tua creatura, hic humi iacens
 Miser, caducus, o Deus, terrestris homunculus,
 Dolens ob ea quibus offendi te, & lacrymas fundens:
 Eia agè mihi, rogo, pater æterne propitius sis,
 Et ex me mundi animum allecantis amorem,
 Dæmonis & fraudes, & perniciosam libidinem pelle.
 Perfunde autem meum cor tui spiritus immenso imbre,
 Ut semper te solum colam princeps imperantium.

τί σάχνας.) Quid spicas Cererè, quid fluctus dare uis mē

Proteo mariuago, Nycteliōq; racemum:

Tu solus ex lingua dulce mel, tu solus uocem
 Ambrosiam ore ex dulci fundis:
 Hanc quidem scopuli, & montes magni sequuntur.
 Ut quondam Thraciæ immortale carmen lyra.
 Quod si mihi uolucer Mercurius nomen posuit,
 Ut ad Romanos diuinum Homerum agam:
 Tu uerò habes magni Iouis nomen omnium regis,
 Ut tu rex omni sis in Sophia.

Tuas enim nectareo lacte fauces implerunt
 Nouem filia Mnemosynes & Iouis.
 Spontanea uerò tuam circū extenditur cæsariem
 Hedera uirescens flores multos fundens.
 O felix, immortalibus hominum gratissime omnium
 Auricomarum cultor beate Pieridum,
 O salue sacrum caput canore poeta:

Serua autem nostrum semper amorem amicus.

ἄνθρωπος δὲ τῶν ἐλαφῶν, &c.) Quantum sitiens ceruus fonte cœruleo
 Delectatur, quantum ouis æstatis medio opaco nemore,
 Quantum area formica, quantum hortis apīs,

Quantum

Quantum arbore cicadæ, quantum uerò ulula:
 Quantum uerò garrula hîrundo uere primo:
 Tantum nunc omnes musarum lætati sunt sequaces:
 Et nos uerò in primis quando tui nuntiabatur reditus
 Sacri capitis, Sophiæ princeps Argyropule,
 Et neq; sic Boreæ aureas pennas habentes unq; filios
 Offiuagum aiunt desiderare, ut Harpyias expellant.
 Vt hoc omnes Sophiæ candidati quotquot
 Immortales sumus, unanimiter hic desideramus,
 Vt animo oculorum tenebras, caliginemq; abijcias.
 Nunc enim heu miseri obliquis erramus uis:
 Nec est possibile cæcis inuenire sinuosum iter
 Rectæ uitæ, & effugere barathrum
 Humanæ stultitiæ, multiformemq; tumultum,
 Nisi manu apprehendens tu quidē nunc pater nos dirigas,
 Faces uerorum præceptorum accendens.
 Sed quid nō properas profectus? quid uerò non auscultas?
 Omnes publica publicum uoce uocamus semper
 Venire, ut infantes ad suum gannientes nutricium:
 Super omneis uerò ipse ob spem liqueſco, ut quæpiam
 Humida gutta, iubar solis quando torruerit eam.
 Nempe & niueo lapillo, & carmine erit
 Ille dies mihi admodum dignus, cum te
 Reuersum amica uiderim facie: id est,
 Cum tuam ipsius reuerſi amicam faciem uiderim.

Pag. 627. Α μὲν γὰρ ἀθανάτισσι.) Ipsa quidē immortale dicit ueneranda Hebe

Nectar aureis infundere poculis:

Tibi inter homines Deus dedit Argyropule

Aureo ex ore poculum fundere Sophiæ.

Illa uitam quidem non senescentem immortalibus seruat,

Tu uerò etiam à mortalibus arces mortem.

Εἰς θεόδωρον τὸν γαζῆν, &c.) In Theodorum Gazam.

Propositum fuit quondam magnum certamen de Gazæ Theodoro

Musisq; Aufonijs, & Heliconiadibus.

His quidem natiuitatem, illis uerò nutricia præmia debebat.

Græcia enim peperit hunc, Aufonia uerò educauit.

Ex æquo autem utriusq; Sophiæ, linguaq; excelluit.

Sed hoc neq; ipse uiuens, neq; diremit mortuus:

Sed & Italiæ magna in Græcia iacere

Voluit, ut gloria cōmunis sit utriq;.

μονόσιχον εἰς τὴν σελήνῳ, &c.) Singulare carmen in lunam.

Nocturnos radios in nos mitte Luna.

Pag. 628. Εἰς θεόδωρον τὸν γαζῆν, &c.) Ad Theodorum Gazam.

Græcia quidem Theodore te magis luxit mortuum,

Turcarum q; quando ipsam uastauit genus.

Etenim ei sceptrum quondam Barbarus abtulit tyrannus:

Nunc uerò decus linguæ surripuit mors pernicioſa:

Sed & Romæ antea bello subacta est.

Prīmū uerò linguæ casus dic ipsi contigit.

His

Εἰς τὸν αὐτὸν, &c.) In eundem.

Illud Calliopes sacrum os ecce tacet,

Decus Græcorum heu quondam, nunc uerò luctus

Suaui loquus Theódorus, qui in corde habuit omnia.

Vnde & omnium sepultus est in corde.

Cuius & in ore prius quidem prudentia omnia florebant.

Prudentibus nunc & ipse omnibus per ora.

Sed quod nam cor? quod dixi os? hoc mortuo

Omne os heu obstruitur, omne anxium est cor.

Εἰς Δημήτριον, μέτρον.) Ad Demetriū, carmē Phalæcium.

Ex quo utiq; Theódorus in cœlum

Iuit, & ut quidem hirundinis pullos

Matre pinguis infantuli de medio sublata

Inuolucres reliquit hic in hidō,

Frustra diu cibum huius expectantes,

O Demetri omnes miseri fanē

Nunc supplicamus, tu uerò mihi profectus accedens

Esurientibus Sophiæ cibum nobis

Da, tu nunc solus es dulcis nutricius.

Εἰς κορνέλιον ἰαμβικόν.) Ad Cornelium, Iambicum carmen.

Non mea dicis esse, quæcunq; tibi scribo carmina

Corneli, attamen poetam me uocas.

Tu itaq; boues non natura cornigeros

Dices, tamen boues uocabis boues.

Hoc uerò fortè dixisti, quoniam carmen nondum scribis.

Sic tardus alius ceruōs esse ueloces

Negat, sic lepus ferocem lupum.

Εἰς αὐτὸν ἀποδοχαικόν, &c.) Ad studiosos.

Fugite Pieridum confertim euntes cultores tellurem

Vniuersus Heliconidum uenit in urbem chorus.

Quod si quis rursus illius thalamos, & ædes quærît,

Chalcondyli pectora incolit.

ἵψι τὸ αὐτὸ.) De eodem.

Syrenum fugit dulcem olim concentum Vlysses,

O Demetri, tuum uerò nequaquæ carmen fugisset.

Etenim ego dulcis potus, cœnæq; indigens,

Heri tuum non inuitus carmen bibi, & comedi.

Δίστιχον πρὸς Πάυλον, &c. Distichon de Paulo & Xystō, summis pontificibus.

Pontifex bonus Paulus quondam fuit, sed malus uir:

Nunc autem bonus Xistus uir, malus pontifex.

Εἰς Πάυλον τὸν ἀστρονόμον, &c.) In Paulum astronomum.

Terram quidē pedibus transit, mente uerò cœlū sidereum

Paulus, & mortalis est, simul & immortalis.

O di, o Parca, ne surripite, & date frui

Hoc partim quidem terrestres, partim uerò cœlestes.

Ερμητικὸν Δωρικόν.) Amatorium, Doricè.

Duplex amor urit me, à duobus maceror pueris

Acquē

Aequè gratioſis, æquè uenūſtis.
 Acer ille quidem, improbusq; hic uerò uirginis ſimilis aſpectu,
 Ambo amores tamen inſpirant molliter.
 Illi comæ ſubnigræ ex capite paſſæ dependent,
 Alteri uerò flaua uentilat̃ur cæſaries
 In plurimis nihil ſimiles, aſperitate uerò ſimiles:
 Vincit autem neuter forma & gratijs.
 Ambos autem non poſſibile eſt ferre ô Venus: tu igitur mihi
 Conſule utram harum feram flammiam.
 (ὁμοῦς ὑπεριτίς, &c.) Homeri actor, ſeu repræſentator.
 Alios quidem doctos, & canoros poetas
 Hos uerò rurſum rhetorices amabile pratum carpentes.
 Hoc utiq; ſimul pacem iuuenum nutricem decebat canere
 Otum, forumq; ſolum uerò me Phœbus Apollo
 Tuba ſonare, bellumq; malum, & pugnam grauem.
 (αμπίτρε ἀρριβοβών, &c.) Zampetro Arriuabeno, Doricē.
 Labra infantis tinxiffē olim aiunt Platonis
 Rutilas apes Mopſopio implentes melle:
 Steſichori uerò cecinīt in pectoribus luſcinia
 Signa ſuauiſ utriuſq; Gratiæ:
 Sed tibi neq; ullam auem inſidere, neq; apes
 Credo, ſed ipſas Zampetre Pieridās.
 Nempe lotum & ipſe guſtaſſet Vlyſſes,
 Si talis quidem fuiſſet, qualis tua oratio.
 (ερωπιὸν ποδὶ τοῦ χρυσοῦ μου, &c.) Amatorium de Auricomio puerō.
 Aſpice me cœlitus meum puerum in ulnis habentem,
 Et non Iupiter inuideas, & nēmini ego inuideo.
 Contentus eſto Iupiter Ganymede, hunc utiq; amœnum
 Auricomum mihi dimitte mellē dulciōrem.
 Beatus ô ter ego, & quater: nempe oſculatus ſum
 Proſectō, & adhuc oſculor tuum os, ô puer gratioſe.
 O os, ô comæ, ô riſus, ô lumen oculōrum,
 O dñ, nempe te habeo puer chare, certē te habeo.
 Certē te habeo meum, amaliſum, quōt tolerans,
 Quanta paſſus, quanta faciens hōc præmiū habeo.
 Mens, quid nunc tumultuaris ut etiā prius: nullum ampliū eſt
 Periculū, non ampliū oportet te cor tremere.
 Etenim qui debellauit nos aliquando, & qui terruit
 Captis ulnis nunc meis uinctus eſt.
 Hanc igitur palumbem cape dea hanc ſuper aram,
 Et hōc mihi ſtabile ô Venus gaudiū da.
 Tu autem age mihi molliter quantum potes, inſpira amores,
 Et linguam linguæ implicitam habe.
 Pag. 636. εἰς ἀλεξάνδραν τῶν ποιεῖν.) In Alexandram poetriam:
 Electram quando agebat iniugis iniugē puellam
 Puella Alexandra illam Sophocleam;
 Stupebamus omnes qualiter facile Atticam linguam
 Exprimebat abſq; errore, Itala cum ſit genere:
 Ang. Polit.

Kk

Qualiter

Qualiter quidem expressam emittebat, & ueram uocem,
Accurationem artificiosæ seruabat qualiter scenæ,
Quomodo mores uerò obseruabat incorruptos, oculos terræ
Figens, neq; motu errabat, neq; gradu.

Neq; indecore se habebat uocem querulam emittens,
Vultu madido confundebat uerò spectatores.

Omnes igitur perculsi sumus, me inuidia autem stimulauit,
Vt Germanum eius uidi in ulnis.

Eis τὴν πῦλιν, &c.) Ad puerum.

Ne me uertiginosis combure nitibus puer

Ad charum semper faces iaculans cor.

Tuus enim amor ridentis in oculis faces accendit,

Heu me redigens in totos uiuentem adhuc ignes.

Eis ἀλεξανδρῶν τὴν ποιήτριαν, &c.) In Alexandram poetriam.

Inueni, inueni, quam uolebam, quam quærebam semper,

Quam petebam amore, de qua etiam somniabam:

Virginem, cuius pulchritudo immortalis, cuius cultus quidem
Non sit artis, sed simplicis naturæ.

Virginem, linguam ob utramq; insignem,

Excellentem & in choris, excellentem & in lyra.

De cuius modestia sit Gratijs certamen,

Hinc & hinc certatim habentibus.

Inueni, neq; utilitas: etenim uix in anno

Insano ardentes licet semel uidere.

Pag. 631. ὅθεν ἂν τὴν ἀντιοχίαν, &c.) Nihil utiq; fuit laude à prudenti uiro præstantius,

Et ex te laudatio mihi qualem extulit gloriam

Multi trioboli, pauci uerò uates sunt.

Inuenisti, certè non inuenisti, neq; in somnijs occurristi.

Dixit enim diuinus poeta, agit deus ad similem.

Nihil Alexandræ te uerò dissimilius.

Nam tu qualia Danubius, ex Occasu in Meridiem,

Et rursus in Orientem alta fluentia fundis.

Vocibus uerò in plurimis tua gloria caliginem expellis,

Græca, Romana, Hebraica, Lydia.

Astra, natura, numeri, poemata, tabulæ, medici

Herculem uocant te certatim trahentia.

At mea uirginis scripta, ludicra, ut aiunt,

Bocchoris dixerit, flores uti & ros.

Neq; enim contra elephantem bombum excito,

Aelurum Pallas, & tu quidem contemnis.

Eis ἀλεξανδρῶν τὴν ποιήτριαν, &c.) Ad Alexandram poetriam.

Cur mihi pallentem uiolam mittis? nunquid satis pallida

Xandra, cuius etiam uniuersum sanguinem ebibit amor.

Eis τὴν αὐτὴν, &c.) Ad eandem.

Fructum mihi cupienti, tu uerò flores, foliaq; solum

Das, denorant quòd frustra laboro.

Eis τὴν αὐτὴν, &c.) Ad eandem.

Folia

Folia dans amanti & flores ueris primitias
 Ipsum profiteris tuæ uer ætatis.
 ἔχει σιμωνίδειω, &c.) Habuit Simonidis domus duas capsas intus:
 Alteram quidem muneris, alteram uerò gratiarum.
 Erat quidem gratiarum ipsa uacua, plena autem mercenaria.
 Tu igitur omnium hospes acceperis munus.
 Αὐτοχέριον & ἄλλο, &c.) Extemporaneum & hoc
 Erat quondam quidam ciuis bonus Athenis,
 Quem tu Cothurnum dixisti Attice Xenophon:
 Hic proceribus & ipsi se accommodabat populo,
 Quare & ad mortem à Critia traditus est.
 Αὐτοχέριον ὃν ἐξέπαιπαται.) Extemporaneum inter ambulandum:
 Ne me osculeris lotij potor, etenim rodentia labra puerorum
 Solitus osculari tua quidem auerfor.
 εἰς ὄργανά, &c.) In organa.
 Non audis fistularum melodiam immensam: nemp̃e illis
 Vocem quæpiam cygnorum myrias instillat,
 προσεπικόν, &c.) Hortatorium.
 Externam linguam semper fugere apparentem,
 Si assequi properas Angele, intende cursum.
 ἀπὸ κείνης, &c.) Responsio.
 Intende, & non assequor. tunc enim etiam magis labitur,
 Quando capere uideor, similis anguillæ.
 προσεπικόν, &c.) Hortatorium.
 Sic hortemur uicissim, quoniam macharæ
 Inquit proverbium antiquorum, est macharæ cos.
 εἰς ἀγγελὸν τὸν πρεσβύτερον, &c.) In Angelū presbyterū, seu seniorē.
 Quantum mihi amicus est Angelus, ecce signum
 Etiam lutum calcare mei causa uult.
 ἐκπέφυγοντα μάχης, &c.) Fugientem ē pralio suū filium ut intellexit
 Spartana mater, ense occurrit:
 Et occidit infelicem, quem nutrierat, quem pepererat ipsa.
 Talibus uerò dictis incessit toruē intuens:
 Si talem te existimasse, nequaquā peperissem, perī Lascanæ
 Vt filius, non uolens ut Lacedæmonius.
 τυφλὸς, ἄπὸς.) Cæcus, pedibusq; captus erant sibi inuicē seruiētes,
 Cæcus uia duxerat, dorso ferebat pedibus captus.
 εἰς τὰ τέσσαρας ἀγῶνας.) In quatuor certamina:
 Iouis in Olympico certamine uictores ferebant oleastrum:
 Mala uerò Ἀπολλίνης Pythicum tollebat certamen.
 Isthmiacam autem pinum dabat Inous Melicerta,
 Tu uerò apium ponebas Archemore in Nemea.
 τὰς ἐβρω ἐπεθρῶσκε.) Puer Hebro insiliebat concreto paruulus ludēs,
 Glaciei autem fructum est marmoreum solum:
 Et ipse quidem labens cecidit in profundū, cæterū non asperso aqua
 Capite abscidit collum testacea glacies.
 Corpus itaq; abditum undæ præceps attraxit tractus,
 Igni autem mater solum dedit caput.

Dixit uerò lacrymans, quid infelix filium peperit

Certè ut elementorum cibus esset duorum.

Pag. 633. *Ἀμφοτέρους ἀδικῶς*, etc.) Vtrūq; offendis, & Plutonē, & Solē,

Hunc quidem intuens, ab illo autem absens

οὐδὲ τῶν ἀδικῶ, &c.) Neutrū offendo, etenim pars mortua non amplius inspicit

Solem, uiua autem Plutoni non est curæ.

παῖδι Λαέρτεια, &c.) Filio Lacæna scutum pugnāturo dans

Fili, inquit, uel cum hoc, uel in hoc redi.

πατρόκλης ὑποκρίτης.) Patrocli actor.

Ne incusetis ob hastam: hanc enim neq; potuit Hector

Contra, neq; uidere, nedum etiam ferre.

εἰς βαρῖνον τὸν καμνητήρα.) In Varinum Camertem Grammaticum.

Græciæ proprijs erranti in labyrinthis

Non filum, sed librum præposuit Dædaleum.

Non Græcus, sed Italus Varinus, nec mirum quidem

Si iuuenes uetulæ beneficium rependimus.

εἰς ἀλεξάνδραν τὴν ποιήτριαν.) Ad Alexandram poetriam.

Si neq; intueri, si neq; licet audire,

An neq; scriptam consequar remissionem?

εἰς τὸν πικρὸν μιρανδουλέα.) In Picum Mirandulanum.

Et ob id astrologos incuso nebulones,

Quòd doctas Pici mihi inuident consuetudines.

Etenim ipse magnopere istorum nugas carpens,

Solitarius est in agro diu longè ab urbe.

Pice quid tibi & istis: non te decuit in circulatores

Erigere tuum felicem stylum?

εἰς ἀλεξάνδραν τὴν ποιήτριαν.) Ad Alexandram poetriam.

Suscipe ex osse ó iuuenula pectinem capillorum comptorem:

Da autem ex carne ipsam quidem comam mihi.

εἰς τὸ ὄργανον.) In organum.

Aereum fistularum uideo ordinem, sed quis in ipso

Efficit occultè multiforem strepitum?

Hic uagis uolubiles articulos pullibus

Agitans, tremulasq; utrinq; mouens tabellas.

Sed disperforum unde tantum agmen flatuum?

Non uides folles duplices à tergo?

ἡ δὲ βίβλος τίνος ὅτι.) Hic liber cuius est iuuenis cuiusdā, qui pulcher aspectu,

Corpore uerò robustus: etenim arte & ui

Certans omnes præstans iuuenes,

Arte equestri, & armis maximus, non negligens,

Neq; libros, Sophiam exercens duplici lingua,

Comis, liberalis, dulcis, non inaffabilis, prudens.

Dic fortunam. rex. satis sint hæc, illum Guidonem

Dixisti inuicti patris filium, ducem

Urbini magni, deis similem uirum.

Pag. 634. *εἰς τὸν πικρὸν*, &c.) In Picum.

Sæpe sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus

Non pridem tolerauit, sed omnia abstulit arma,

Arcus, sagittas, pharetras, & cōgregans hæc omnia

Accendit

Accendit simul acervum flammis edacibus:
 At ipsos comprehendens, debiles manus ligavit
 Nervis, medio uero iniecit igni,
 Et igne combussit ignem. quid autem ô stulti ipsum amores
 Ad Picum musarum uolastis principem?
ἡνέπης ἀναδυομένη, &c.) Venus Anadyomene (id est emergens)
 Venerem Apelleæ opus manus ut uidi, steti
 Diu attonitus, illam Anadyomenen
 Partim ut uirginis, partim ut mundanæ pudor
 Aspectum sortitus est, & risus,
 Et manu quidem guttas mari perfusi capitis
 Dextra stringebat, & resonabat spuma,
 Erat utiq; humoris quidem horror: at læua
 Tegebat pubem adhuc demersam.
 Etenim ad latera usq; sub mari erat, & quidam adhuc horror
 Matris à partus doloribus acerbum uber occupabat.
 Si talem olim Mars habuisset uinctus, non dissolui
 Neq; Vulcanias uoluisset pedicas.
Εἰς ἀφροδίτην ὠπλισμένην, &c.) In Venerem armatam.
 Ad quid clypeum tenes ô Venus, hastamq; quatis?
 Et loriceam induta es, & galeam cristatam?
 Memento quòd non tibi data sunt bellica opera
 Delicatæ, at præes dulcibus nuptijs.
 Sed non ad pugnam armor: arma autem Martis
 Induor, ut etiam Mars obliuiscatur pugnae.
 In me enim sola, & arma, & Venerem nactus,
 Nunq; à meis secubabit thalamis.
 Pag. 635. *Εἰς αὐτὴν ἡνέπης, &c.*) In culices.
 Culices amore capi magis decet, q̃ uiros
 Productos fertilibus, ut Venus, ex aquis.
 Et imitantes aeriolum Amorem
 Remigio alarum, & quòd sanguinem bibant.
 Comum decantantes mulierum excitatorem uagum,
 Grauius somnò oppressas cupientes foeminas
 Ad lectum illabentes, supra ipsas sæpe mamillas,
 Et contrectantes totius membra foeminæ
 Vigiles, improbos, in tenebris uidentes: quis igitur uirorum
 Quot quidem culices, signa amoris habet?

Ang. Polit.

Kk 3

AVTORES

AVTORES IN ANGELI POLI- TIANI LVCVBRATIONIBVS CITATI.

A Banmon
Achilles
Acro Gram.
Aeschylus
Africanus
Alciphron
Alexander philo.
Ambrosius
Ammianus
Ammonius Gram.
Aphthonius
Apollodorus
Apollonius
Apollonij interpretes
Appianus
Apuleius
Aquila
Aristides
Aristophanes
Aristoteles
Arrianus
Artemidorus
Artemon
Asconius Padianus
Athenaeus
Atticus
Augustinus
Auricenna
Ausonius

B
Asilius
Boetius
Brutus

C
Allimachus
Callistratus
Capitolinus
Catullus
Censorinus
Cicero
Clemens
Cleomedes
Claudianus
Columella
Cor. Celsus
Cor. Nepos
Cor. Tacitus
Cyprianus

D
Exippus
Diodorus Siculus

Diogenianus
Dion
Dionysius
Dionysius Halicarnas.
Dioscorides
Donatus
Doxapater

E
Epicharmus Comicus
Epictetus
Eucnus
Euripides
Eusebius
Eustathius
Eutropius

F
Austus
Festus
Fulgentius

G
Alenus
Gaudentius
Gauradas
Gellius
Germanicus Caesar

H
Elianus
Heliodorus
Hephestion
Heraclitus
Herodes
Herodianus
Herodotus
Heron
Hesiodus
Hieronymus
Hilarius
Homerus
Horatius
Hyginus

I
Amblichus
Io. Boccatus
Iosephus
Iulianus
Iulius Firmicus
Iul. Frontinus
Iul. Pollux
M. Iunius Nypus
Iunius Philargyrus
Iustinianus

Lucretius

L
Aftantius
Laertius
Libanius
Licentius
T. Lucius
Lucanus
Lucianus
Lucilius
Lucilius Tarrhens
Lucretius

M
Acrobis
Marcellus
Martialis
Martianus
Maximus
Maximus tyrius

N
Onius Marcellus
Nica
Nicetes
Nicephorus
Nymphodorus
Nonnus

O
Rpheus
Ovidius

P
Aulinus Ambrosii
discipulus
Paulus Aegineta
Paulus apostolus
Pausanias
Persi interpretes
Persius
Petronius
Philadelphus
Phalaris
Philo
Philoponus
Philostratus
Pindarus
Plato
Platonius
Plantus
Plinius
Plinius iunior
Plutarchus
Pollux

Porphyrus

A V T O R E S.

Porphyrius
Posidippus
Priscianus
Probus
Proclus
Procopius
Propertius
Prudentius
Ptolemaeus.

Q

Quintilianus.

R

Rufinus.

S

Seneca
Sextus

Seuerianus

Sextus Pompeius

Sidonius
Silius Italicus
Simplicius
Solinus
Sophocles
Sozomenus
Statius
Strabo
Suetonius
Suidas
Symmachus
Synesius.

T

Terentius
Tertullianus

Themistius

Theocritus

Theodoritus

Theon
Theophrastus
Thucydides
Tibullus
Triphiodorus

V

Valerius Flaccus
Valerius Max.

Varro

Vergilius

Vibius Sequester

Vitruvius.

X

Xenophon.

Z

Zenodotus

Zexes

Zosimus.

LOCORVM EX AVTORIBVS A PO

LITIANO VEL EXPLICATORVM, VEL A MEN-
dis purgatorum Index.

Acronis Grammatici locus. fol. 309
Apollonij 11
Appiani 155
Apulei 240.246
Aristophanis 234. 235.253
299
Aristotelis 301.302
Arriani 251
Athenaei 181
Aucenne 19
Ausonij 258.259.260.265
275.270.280
Callimachi 246
Catulli 228.242.281.282
284.285. 296
Censorini 273
Ciceronis 241.242.246
247.248.249.352.254
255.268.279.298.299
304
Claudiani 236
Columelle 255.258
Cypriani 256
Davidis prophetae 296
Dominici Calderini 253. 254
Esaie prophetae 238
Eustathij 3
Fabij Quintiliani 269.270
280.299.304
Gellij 242.256.261

Herodiani 273
Hesiodi 3
Homeri 230.243.268.307
446.475.479.480
Horatii 103.228.235.240
251.261.275.279.283
Hygini 249.250
Iustiniani iurecōs.260.297.305
Iuuenalis 77.80.106.102
155.156.181.182.231.234
235.239.241.242.243.
291.292.253.254.257.
261.263.281.297
Liuij 305
Luciani 164.239.240.269
270
Lucretij 230
Macrobij 278
Martialis 100.101.154.230
239.244.245.251.253
258.262.263.266.267
268.270.273.274.277
279.306
Martiani Capelle 263.270
Nonnij poetae 236.237.250
Ouidij 20.154.182.183.238
239.240.244.251.256
267.277.278.280.283
285.286.296.297.298
Pauli iureconsulti 102.287

Pausania 270.271
Persij 229.239.241.252.259
262.307
Petronij Arbitri 251
Plauti 157.262.281.307
Plinij 3.19.24.164.188.246
253.264.265.267.271
Plutarchi 246
Pompeij 259
Prisciani 56.62.63.233.242
247
Propertij 288.295
Prudentij 261
Seneca 231.241.258.278
298.307
Seruij 275.299
Sophoclis 253
Statij 73.246.258.263
273.280
Suetonij 243.248.307.308
Synesii 250
Theocriti 99
Theodori Gaze 301.302.303
Terentij 279
Valerij Flacci 10.11.250
M. Varronis 255.256.279
Vergilij 103.170.236.240
248.257.261.264.266
267.272.282.283.299
Vlpiani iurecōs.260.295.306
Kk 4 IN

INDEX

Alexandri imp. nimia in matrem pietas	369	tentio	153.154	regem literæ	357
Alexandri imp. uxor à Mammæa in Africam relegatur	ibidem	Angeli Politiani in ius civile & medicinæ autores cômētaria	460	Antonini ad patres conscriptos de fratre à se interfecto oratio	354
Alexandri optime à Mammæa educati uirtutes	367	Anibalis Afri statua	356	Antonini apud Parthos res gestæ	358
Alexadri ad Aristotelē epistola	76	Animalia insecta cur oleo pereant	420	Antonini Cæsaris cum Germanis amicitia	355
Alexandri Magni de Homero iudicium	490	Animalium extreme partes cur modo frigide, modo calide	423	Antonini Cōmodi ad milites oratio	316
Alexandri Seueri in bellicis cōsultationibus consuetudo	499	Animantia cur caudas moueant non agnoscunt	434	Antonini Commodi imp. natiuitas ingenium & indoles	314
in Alexandro Magno quid culpandum	209	Anima immortalis atq; aliis prædicta	482	315 Vide Cōmodum	
Alexandrinorum dicacitas	356	Anima partes	483	Antonini congiarium & spectacula	365
Alexandrinorū in Antoninū imp. conuicia	956	Anime uis triplex	463	Antonini cum Geta germano de imperij diuisione contentio	353
Alexandrinorum iuuentus ab Antonino malis artib. trucidatur	357	Animi dolore cur nonnulli exanimantur	413	Antonini filius Romanum ambit doloſe imperium	364
Alexianus 366. ab Antonino adoptatur	ibidem	Animi partes tres seu uires	455	Antonini imperatoris in Asia res gestæ	355
Alexianus solis sacerdos	363	Annulorū usus à Lacedæmonijs inuentus	257	Antonini imperatoris crudelissimi cædes	359
Alfonsus Siciliæ rex Ferdinandi filius	510	Anthusa	2	Antonini imp. diuortia 365. incestus	ibid. & 366
Alpium angustia à Seuero occupata	343	Antigenides tibicen	460	Antonini imp. iam interfecti cadauer crudeliter tractatum	368
Alpium descriptio 336. 335. 386		Antigonius rex diuinos sibi ipſi honores aſcribit	315	Antonini imp. impietas	366
Amantes cur uehementius ſuſpirent	414	Antimachi de Lyde carmen	183	Antonini imp. in Alexandrinorum iuuentutē magna crudelitas	357
Ambra nympba	304	Antiocheni totum per annum ludos celebrant	333	Antonini imperatoris luxus atque mollicies	365
Amicitia nulla firmior quàm que uirtute & probitate cōciliatur	25	Antiochia à Seuero capta & Laodicens adiudicata	343	Antonini imp. popularitas	355
Amicitia quid	23	Antiochia Romani impij ſedes	353	Antonini imperatoris ueracitas & insolentia	367
Amicitia infucata natura	176	Antoninus ab Alexandrinis multis conuicijs aſperſus	356	Antonini in Getæ familiares crudelitas	354
Amicitia uis	8.9	Antoninus contra patrem & fratrem germanū fraudulenter ambit imperium	350	Antonini in Getam germanum ſatiale odium	353
Ammonis in Libya templum	267	Antoninus Getam fratrem ſupra matris pectus obruncat	353	Antonini iunioris contra Macrinū expeditio	364
Amoris uis atq; potentia	4.85	Antoninus imperator alter Alexander dictus	355	Antonini prodigalitas	354
Amori cur cecitas tribuatur	84	Antoninus imp. astrologiæ atq; magicæ ſtudioſus	358	Antonini Seueri filij ferocitas	352
Amphiſtylonis exilium	438	Antoninus imperator honorificè ab Alexandrinis exceptus	356	Antonius eremita Satyrū uidit	515
Amphora	146	Antoninus imp. Parthorum regis filia nuptias fruſtra ambit	357	Antonius Panormitanus	68
Anadyomene	66	Antoninus imp. ſolis & lune nuptias ambit	366	M. Antonius philoſophus imp.	70
Analyticorum priorum liber ſecundus quedam adulterina tractat	522	Antoninus imp. uenationibus plurimum delectatus	358	Antonius Pactius Iacobi frater, & pater Franciſci	637
Analyticorū poſteriorū ſumma	523	Antoninus in Sicilia relegatur	349	Antonius Rodolphus Iacobi filius	639
Andreas Laurentij Medicis pediſſicus	638	Antoninus parentis ſui medicòs obruncat	350	Anton. Volaterranus Laurentium Medicè in ingulo uidnerat	638
Andrææ Magnanimi de Politiani miſcellaneis iudicium	57	Antonini ad Artabanū Parthorum		Antonius Volaterranus Pactiorum ſocius	637
Andronicus Rhodius libros Ariſtotelis primus edidit	227			Antonius Zenus	92
Angelus Politianus Georgij Merulae emulus	148.149			Antonij	
Angeli Politiani Centuriæ	180				
Angeli Politiani cum Merula con-					

INDEX

Antonij Codri de Politiani epigram- matum libro iudicium 68.69	Aquilus Gallus iureconsultus 70	geste 376
Antonij Cordri de versiculis scriben- dis iudicium ibidem	Arabis à Seneca imperatore misere depopulata 346	Artabe mensura 146
Antonij Lolij de circumcissione ora- tio 110	Arabia bonis herbis refertiss. ibid.	Artabanum Parthorum rex, insidijs Antonini deceptus, fuga tantum uite consuluit 358
Apathia 5	Arati phenomena à Cicerone olim latina ciuibus exhibita 435	Artabani in Oriente res geste 369
Apelles qua in re à Protogene supe- raretur 494	Arcadij de testibus liber 72	Artabani Parthorum regis cum An- tonino imp. affinitas 357
Apellicon Aristotelis libros emen- dans, multos errores introduxit 227	Archimedes Syracusanus 56	Artabani regis contra Antoninum expeditio 359
Apelliconis bibliotheca ab Atheni- ensibus Romam translata ibid.	Archite Pythagorei dicta 455	Artabani regis cum Macrino com- flictus cruentissimus 360.361
Apes cur oleo pereant 420	Architectura 468	Artaxerxes ad Persas imperium transiit 370
Apollodorus 102	Architecturæ ratio que requirat 469	Artaxerxis ad Romanos superba le- gatio 371
Apollinis Clarij templum 183	Argyropylus Byzantinus Politiani in philosophia preceptor 224	Artaxerxis Persarum regis contra Partbos res geste 369
Apollinis lyra cur septenis constet fidibus 169	Argyropyli Byzantij philosophi laus 217.224	Artaxerxis præclara de Romanis uictoria 372
Apollinis natiuitas 169	Arietini testicali 279	Artaxerxis regis legati ab Alexan- dro ignominiose in Phrygiam relegati 371
Apollinis oraculum 387	Aristarchus Homeri interpret 393	Artes liberales philosophiæ pedise- que 529
Apollinis Palatini templum 274	Aristide Mælesiaca 240	Artium diuersarum nomina 470
Apollodori Atheniensis bibliotheca 265	Aristippus Vlyssæ Homericæ imi- tatur 485	Ascomanie natura 410
Apollonij Molonis de Cicerone tes- timonium 226	Aristobulus de gestis Alexandri hi- storian composuit, quam rex, eo quod pleræq. falsa essent, in Hy- daspem fluminem demersit 504	Ascopera Neronianæ stature collo- deligata 243
Απολλωνίου ἐκ τοῦ Ὅμηρου 485	Aristoclea à Stratone et Callisthe- ne plurimum adamata 436	Ascopera facili genus ibidem
Appetitus promissiones 395	Aristocleni insana libido 438	Asellus Oeni 295
Aqua calida puteo imbuta, cur redda- tur frigidissima 419	Aristophanis laus 455	Asinus typhoni sacer 169
Aqua calida folijs comota cur calidi- or uideatur 428	Aristophanis lucerna 229	Aspiratione partissimè in uocali- bus usi ueteres 242
Aqua cur citius quàm uinum aut ac- etum congelescat 431	Aristoteles fabularum studiosus 361	Assentationis pestis 317
Aqua cur serpentes pellantur 427	Aristoteles in Homerum commenta- rios scripsit 491	Astrolabij inuentio 467
Aqua dulcis cur in locis maritimis inueniatur 414	Aristotelis et Platonis eadem hæ- resis 227	Astrologia 453
Aqua frigida cur hominibus plus no- ceat quàm poma cum sint eius- dem habitudinis 419	Aristotelis laus 205	Astrologia genethliologica 467
Aqua putealis cur omnium frigidis- sima ibidem	Aristotelis liber Peri hermeneias dis- ficillimus 461	Astrologie gnomonica partes 466
Aqua putealis per brumam unde ca- lida, per æstatem uerò frigida 415	Aristotelis libri ab Apellicone mag- na pecunia coempti 227	Astrologorum insania 61
Aqua stans, que in superficie, non autem in profundo terre sit, la- pide per eam iacto, cur multos circulos efficiat 432	Aristotelis libri à Neleo Scepsio co- portati ibidem	Astrologorum superstitiones 134
in Aquis cur rerum imagines tam- quam in speculo uideantur, ibid.	Aristotelis libri ad Sullæ usq. tempo- ra Athenis absconditi ibidem	Astronomia 466
Aquileia ci. 386	Aristotelis libri erroribus pleni, ibid.	Astronomici instrumenti descriptio 54
Aquileia descriptio ibidem	Aristotelis in scribendo uoluntaria obscuritas 76.77.128	Atella ciuitas Oscoreum 514
Aquileia obfidio 388	Arithmetica 463	Atellane ab Ofcis ad Romanos de- ductæ ibidem
	Arithmetica proportio 169	Athanasij Magni in Psalmos opu- sculum 439
	Arithmetica laus 453	Athenarum lustratio 170
	Arithmetica Pythagoras pluri- mum excoluit 484	Atheniensium rusticorum mos 513
	Armeniorum contra Romanos res	Atlas 259
		Atlas nanus 245
		Atra bilis 266
		Atrani

INDEX

Aeterni à Seneca imperatore grani- ter obfessi 346	Belli gerendi uariis apparatus 469	incendatur 428
Aeternorum regio à Seneca depopu- lata 346	Beneficij reponendi lex 24	Callimachus 14
Aeternorum sagittarij 339	Berenices reginae crines 281	Callimachus Cacizotechnos dictus, quid ineleganter consulto scri- beret 494
Attegie quid 233	Beroaldi cum Politiano epistola 17	Callimachi Actia 181
Audentius oblatum abnuat, propter senectutem, imperium 359	Bernardus Valla 245. 295	Callimachi de Hecale carmè 246
Audentij praefecti res in Oriente ge- ste 358	Bernardus Bandinus cum Pactij co- iurat 637	Callimachi Graeci sine accentibus uersiculi 289
Auguri Osrhoenorum regis contra Senecum res geste 345	Bernardus Bandinus Iulianum Me- dicem ense conficit 638	Callisthenis Aliartij in Aristocleam amor 436
Augurium salutis 237	Bernardus Bembus 85	Callistratus iureconsultus 72
Auguriorum uanitas 397	Bernardus Michelotius 245	Caluices cur in priore potissimum capitis parte 410
D. Augustini de scriptoribus cano- nicis iudicium 75	Bernardus Riccius Florentinus 44	Calui poeta in Pompeium uersiculi 231
D. Augustini de Tertulliano iudiciu 52	82 148	Camelopardalis Caesaris dictatoris temporibus Romae primum uisa 229
Ambus cur natura uescam ex renes denegari 427	Bibliotheca Apelliconis L. Sulle tem- poribus Romam translata 227	Canes cur post coitu uincti 422
Amb. cur pene à natura data 409	Bibliotheca Matthiae Parmoniae re- gis 117	Canes cur soli per aestatem rabie la- borent 422
Auicenna incitua 19	Bibliotheca Sixti quarti pontificis Max. 202	Canices hominibus cur in senectute proueniat 410. 411
D. Aurelius Augustinus Ciceroniana lectioe plurimu delectatus 225	Bilis atra 422. 474	Cantus animae rationalis delectatio 422
Aurelius Ariminensis 243	Bilis flaua 417. 424	Capelliani apud Carthagenenses res geste 382. 383
Auris cur omne humidum toleret, excepta aqua 420	Binarius numerus secundus 169	Capelliani Mauritaniae procurato- ris res geste ibidem
Automata 307	Binarius principiu Pythagoricum 484	Capelliani cum Gordiano simulta- tes ibidem
Automaton ibidem	Bitumen 61	Capilli crispi unde hominibus pro- ueniant 411
Autumni descriptio 475	Blanca soror Laurentij Medicis, u- xor Guilhelmi Pactij 637	Capillorum in homine diuersitas un- de nascatur ibidem
B	Blesci pueri mors 74	Capitolina quercus 156
Bacchanalia Albeniensium 513	Boeotia an Boetia scribendu 14	Capitolini ludi 391
Bacchus purgandis sensibus praest ibidem	Bona triplicia Peripateticis 484	Caratine ara 267. 268
Bacchus Vgolinus 243	Bos soli sacer 169	Caregia uilla 46
Bacchij laus 79	Branchus 431	Carminu conscribendoru ratio 69
Baptie quid 234	Briglierius cu Pactijs coiurat 638	Carminu diuersoru structura 279
Baptiste Leonis de architectura li- bri 142	Britannia à Barbaris depopulata	Carna organi species 238
Baptiste Leonis Florentini laus 142	C. Bruti nummus 282 (349)	Carnes quae noctu sub plenilunio fuerint, cur putrescant 420
Barba philosophoru ornamentum 454	Busiris ab Isocrate laudatus 34	Carpatine crepide 228
Barfemius Aeternorum rex à Seneca imp. debellatus 345	Byzantium à Nigro contra Seneca rum imp. occupatum 339	Carre op. 359
Bartholomaeus Sozinus Senecis pra- clarus iureconsultus 72	Byzantiu à Seneca expugnatu 343	Carthaginiensis pro Carthagenen- sis 63
Bartholomei Scale dignitates 176	Byzantiu imperij Romani sedes 353	Carthaginis opulentissima ciuita- tis descriptio 379
Bassianus solis sacerdos 363	Byzantij op. encomium 339	Castratis cur rarior barba proue- niat 411. cur pedes distorque- antur, ibid. Vide Spadones Castro
Bassiani dignitas 347	C	
Bassiani sacerdotis uestitus 363	Cacoethes 77. 80. 156. 263	
Bassus sophista 239	Cadmus literarum primus inuentor	
Battulus tibicen 239	Cadmi filiae ibidem (259)	
Bancalia Graecorum pocula 425	Cadmi Milesii de soluendis amori- bus libri 240	
Bel denus 387	Ceneus uulneribus inuolabilis 393	
	Cesar Petrutius 639	
	Cesaris Carmenti de Politiani Mi- scellaneis iudicium 51	
	Calculi cur pueris in uescica, semibus uero intra renes nascatur 427	
	Caliditas cur crebra motione magis	

INDEX

<i>Cestarii templum</i>	367.368	<i>pueritiam testatur</i>	321	<i>Cornix apud veteres cur post hunc</i>	
<i>Catonianus rufus proverb.</i>	5	<i>Cleander Phryx ex seruo, Comodi</i>		<i>naum invocata</i>	281
<i>Catoptica</i>	467	<i>imperatoris cubicularius factus</i>		<i>Cornix cōcordiæ apud veteres sym</i>	
<i>Catullianus passer</i>	230	<i>322. ad imperiū aspirat ibid.</i>		<i>bolus</i>	281
<i>Cæsarij milites</i>	305	<i>Cleander seditiosus securi percuti</i>		<i>Corniculum natura et indoles</i>	281
<i>Cæsarium apud rhetores genera</i>		<i>tur</i>	323	<i>Coronæ lemniscate</i>	283
<i>tria</i>	472	<i>Cleandri contra populum Rom. in</i>		<i>Cor principatum in homine obtinet</i>	
<i>Cerealium ludorū primordia</i>	297	<i>urbē pugna cruentissima</i>	322	<i>secundum Stolicos</i>	483
<i>Cerata cornua</i>	269	<i>Cleandri filij et amici trucidantur</i>	323	<i>Corpus animæ carcer</i>	488
<i>Ceratia</i>	145	<i>Clisibena</i>	235	<i>Corporis unuscuiusque tria interna</i>	
<i>Ceratina</i>	269	<i>Clitorius fons</i>	266	<i>ualla</i>	408
<i>Cestus Veneris</i>	236	<i>Cotyton</i>	234	<i>Cosmi Medicis funus</i>	47
<i>Chalcodontis Eubœensium regis in-</i>		<i>Cœli natura purissima</i>	480	<i>Cottidie pro quotidie</i>	102.103
<i>teritus</i>	438	<i>Colaphis icti cur igne cernūt</i>	419	<i>Cotula</i>	146
<i>Chiron Thetidis pater</i>	73	<i>Comœdia ab Homero emanant</i>		<i>Cotula mensura</i>	146
<i>Chœnica</i>	146		489	<i>Cotytia sacra</i>	234.235
<i>Choliambi versus</i>	279	<i>Comœdia antiqua</i>	513	<i>Cotyto dea</i>	235
<i>Chori fabularum</i>	513	<i>Comœdia iocosa et scommatibus</i>		<i>Crane brassicæ genus</i>	254
<i>Christophorus Landinus Politiani</i>		<i>plena</i>	513	<i>Crabe herba ebrietati contraria ib.</i>	
<i>præceptor 62. Vide Landinum</i>		<i>Comodus à Perennij insidijs libera-</i>		<i>Crane op.</i>	253
<i>Chrysogonus</i>	156	<i>tur</i>	320	<i>Cranbus Scytharum rex</i>	ibidem
<i>Chus mensura</i>	146	<i>Comodus imp. diuinis sibi honores</i>		<i>Craffi diuitie</i>	283
<i>Cicero</i>	59	<i>ascribit</i>	325	<i>Cratino falso scenarū Satyricarum</i>	
<i>Cicero Græcæ linguae peritiss.</i>	226	<i>Comodus imp. eodem quo et Cali-</i>		<i>inuentio attribuitur</i>	514
<i>Cicero in scribendo interdum dissimilimus</i>	59	<i>gula die natus est</i>	505	<i>Crepidæ Carpatinæ</i>	278
<i>Cicero in scribendo qua ratione imitandus</i>	113.114.115	<i>Comodus imp. publicis spectaculis plurimum delectatus</i>	325	<i>Crines in pedibus cur rariis cane-</i>	
<i>Cicero non satis omnia, que de Oratoria arte scripsit, præbuit</i>	494	<i>Comod. imp. sagittâ di peritiss.</i>	324	<i>scant</i>	434
<i>Ciceronis de Senectute libellus non infelicitè in Græcæ linguam transuersus</i>	304	<i>Comodi imp. crudele facinus</i>	505	<i>Crines mortuorum cur ad tempus adaugeantur</i>	ibidem
<i>Ciceronis epistole in quem ordinem restituende</i>	246	<i>Comodi imp. ebrietas</i>	326	<i>Crispina Comodi imp. uxor</i>	319
<i>Ciceronis ingenium ac eloquentia</i>	225	<i>Comodi imp. forma et habitus corporis</i>	318	<i>Crispini contra Alexanderis res gestæ</i>	386.387
<i>Ciceronis lapsus</i>	268.269	<i>Comodi imp. genus et natiuitas</i>	314	<i>Crispini faciendia</i>	387
<i>Ciceronis laus</i>	114	<i>Comodi imp. mors</i>	326.327	<i>Critici</i>	480
<i>Ciceronis præceptores</i>	495	<i>sepultura</i>	ibidem	<i>Crocodilites</i>	270
<i>Ciceronis pro Milone oratio aliter est scripta quam dicta</i>	210	<i>Comodi imp. statua</i>	324	<i>Ctesiphon</i>	346
<i>Ciceronis rhetorici libri rudes et inchoati</i>	494	<i>spectacula</i>	ibidem	<i>Cucuma</i>	291
<i>Ciceroniana lectionis commendatio</i>	224.225	<i>Commodi imp. statua restauratur</i>	332	<i>Culcita pro culcitra</i>	102
<i>Ciconia concordie symbolum</i>	281	<i>Comodi imp. uicordia atq; petulantia</i>	324	<i>Culex in feminino genere</i>	170
<i>Cicuta</i>	278	<i>Compremo</i>	60	<i>Culices unde nascantur</i>	172.173
<i>Cincia lex</i>	281	<i>Congiarium Sæuri imp.</i>	338	<i>Cullus</i>	146
<i>Circenses ludi</i>	297	<i>Congius</i>	146	<i>Culci symbolum et poma</i>	243
<i>Circenses ludi Antonini crudelitatis innocenti sanguine maculati</i>	355	<i>Coniugij quæti symbola</i>	281	<i>Cupiditas quid</i>	455
<i>Cisthon pro hedera</i>	19	<i>Connuere qui dicantur</i>	281	<i>Cupiditatum remedia</i>	401
<i>Citare pro mouere</i>	171	<i>Contingens</i>	521	<i>Curia Florentina iannis referta</i>	639
<i>Claudia uirgo Vestalis miraculose</i>		<i>Contradictio</i>	520	<i>Cyane mensura</i>	146
		<i>Contraria</i>	519	<i>Cyathus</i>	146
		<i>Commendandi optima ratio</i>	401	<i>Cyprianus sua scripta de Tertuliani fontibus irrigant</i>	52
		<i>Comuni celebrandi præcepta</i>	402		
		<i>Comuni splendidi descriptio</i>	698		
		<i>Coquinaria</i>	470		
		<i>Cornea fibra proverb.</i>	15		

INDEX

Damibij natura admirabilis	373	Digitorum singulorum certa nomi-	na	279	Ebrii nonnulli cur gemina uideant.	430		
Dauria urfa	452	Dimocrates insignis architectus.	117		Ecclesiariū magistri superciliosi	52		
Decij imperium	467				ἐκκευδία	485		
P. Decij Muris tertius consulatus.	187	Diocletiani egregium dictum	505		Echo Gracula	244		
Decumana oua	298	Dionis Chrysostomi liber de regno	unde desumptus	487	Eclomum herba	266		
Decumanus fluctus	298	Dionis Prusci eloquentia	454		Educatio mala	453		
Dedititij libertini	297	Dionysii Sicilia tyrani luxum	315		Educationis ingenue memorabile	exemplum 367. & 368		
Definitio quid	524	Diophanis ad Deiotarum regem de	Agricultura libri	204	Electus Commodi imperatoris cubi-	cularius	325	
Degeneris signa	403	Dioscoridis editio	196		Elementa quatuor antiquo signet.	ab Homero expressa	480	
Δεσμοί	103	Dioscoridis laus	21		Elenchorum Arist. summa	528		
Delatores à Macrimo patibulo affi-	xi	Diphthongi septem apud antiquos.	261		Eloquentie nomē quib. cōpetat.	37		
Delatores à Pertinatē urbe exacti.	330	Discipulorum officia	139		Eloquentie uis	119		
Delatores exilio à Gordiano dam-	nati	Ditis ara	272. & 273		Ema ciuitas	385		
Δεσμός, inuentis corpus	482	Diuinatio cuiq; partes	473		Emesa ciuitas	362		
Democriti simulacra unde	485	Diuinationis due species	489		Emanuel Adramytteus	90		
Demosthenes	59	Diuinationibus quomodo oporteat	uti	400. 401	Ennij poete Medea	248. 249		
Denarius numerus	169	Docti hominis conditio	45		Ennij sacra historia de Eubemero	in Latinum conuersa	255	
Desiderij Longobardorum regis e-	dictum	Doctrina commendatio	202		Entelechia quomodo à Cic. exposi-	ta	164	
Detrectatoribus quomodo resisten-	dum	Doctrinarum omnium tria genera	462		Entelechia an Endelechia scriben-	dum	227	
Deus intelligibilis	482	Dodonides	473		Entelechie uocabuli apud Aristot.	quid significet	224	
Deus mens omnium sciens est, om-	niaq; gubernans	414	(419		Epaminonda cōtra Lacedæmonios	res gestæ	438	
Deus unus	481	Dolentium superficies cur palleſcat	Dolore affecti cur pallore affician-	tur	420	Epaphroditus Nerdis amicus	394	
Deorum in numerum imperatores	quib. ceremonijs ascribatur	352	Dolore animi cur quidam morian-	tur	413	Ecphrasis quid	203	
Dijis quare corpora humana poetæ	attribuant	481	Dominicus Beniuenius	167	Epicteti dictum	5		
Diadumenus cum patre occiditur.	364	Dominicus Grimanus	53. & 54		Epicteti laus	393		
Diagonde Thebani lex	235	Domitius Calderinus à Polit. nota-	tus	41	Epicteti lucerna fictilis trib. drach-	marum millibus coempta.	394	
Diagramma	466	Domitius Vlpianus iureconf.	71		Epicurus in omni doctrina cūtro-	μαδης fuisse perhibetur.	529	
Dialectica à M. Varrone primū la-	timite donata	471	Domitij Calderini laus	33. 34	Epicuri summum bonum ex Home-	ri scriptis defluxit	485	
Dialectica duplex	528	Domitij Calderini mors	40		Epistula pro Epistola	63		
Dialectica cuiq; partes	471	Domitij Calderini errores	285		Epithetorū in carmine usus	69		
Dialectica opinionem rejicit, scien-	tiam tantum admittit	528	Domitij Calderini Veronenſis enco-	mium 232 natura & inge-	nium ibid. in Martialem atq;	luuencalem commentaria	233	
Dialectica Platonica	ibid. & 529	ut in Ouidium et Statium. ibid.	Dramatum & fabularum differen-	tia	513	Dracdei	61	
Diane Ephesie templum	266	in Duce belli que potissimū requi-	rantur	469	Durateus equus	230		
Diane multamamnia effigies	266	Duella	145		E	(413	Ebrietate cur multi exanimentur.	
Diatheca	393							
Didymi contra Cic. scripta	228							
Dies cur Planetarum nominibus ap-	pellentur	231. & 232						
Dies Dominicus & sabbati	232							
Differentia	517							
Digitus cur in maximis rigoribus ni-	grefcant & decidant	417						

L I Eubulides

Eubulides Milesius	269	Febbris quotidiana natura	422	Pactianus princeps	637
Euhemeri antiquissimi auctoris lucubrations	255	Februm diuersitas unde nascatur. ibid.		Franciscus Saluiatus Cesarem Pertrutium interficere conatur	639
Eunuchi cur pteruq; imberbes	411	Februm differetia unde potissimum nascatur	412	Franciscus Saluiatus archiepisc. à Medicis capitur, & è fenestris curia suspenditur	640
Eupolidis Baptæ	234	Federici Urbimatis laus	31	Franciscus Saxettus Florentinus negotiator	245
Eupolidis poetæ uersus	304	Felicitatis summæ scopus	455	Franciscus Soderinus	112
Euripidis Medea ab Ennio conuersa	248.249	Ferdinādus filius Alfonsi Siciliæ regis	510	Francisci Pactij mores, & uitæ genus	637
ἐξ ἀμαρτυρίας prouerb.	513	Ferdinandus Siciliæ rex, Alfonsi patris	ibid.	Francisci Puccij de Politiani Miscalancis iudicium	77
Excandescencia	475	Ferdinandi regis interitus	22	Fraterculus Gigantis	241
Excrementorum in senibus frequentiam quid excitet	411	Ferrariæ oppugnatio	90	FridERICI imp. encomium	207
Exercitationū uariæ genera	257	Ferrumen pro bitumine	61	FridERICI imp. Rom. in literas atq; homines literatos amor	210
Exodia	514	Ferruminis nomine quid intelligendum	64	Frigidum omne neruis infensum.	420
Ex plaustris loqui, prouerb.	513	Ferruminator	58.60	Fugare pro Citare	172
Extremum dialecticum quid	521	Ferruminatoris uocabulum cur uideatur exosum	64	Fuimus Troes, unde tractum	299
F		Ferruminandi uis & natura per paucis cognita	61	Fulguris causa	481
Fabius Dorsennus	182	Ferrumino	59	Funerum imagines	351
Fabij Sabini iureconsulti apud Alexandrum imp. dignatio	71	Fescennini uersus Satyrici	514	P. Furius Anthianus iureconf.	72
Fabij Vrsini insignis pueritia.	165	Festi Antonini liberti mors et sepultura præclara	356	G	
Fabularum utilitas	451	Figure & modi Dialectici	521	Galenus medicorum omnium princeps	21
Faciebat, & Non fecit, cur in ueterum artificum titulis inueniatur	264	Finis rerum in omnib. potissimum spectandus	399	Gallicanus interfecto Gordiano bel lum Romæ ciuile concitat.	384
Facies cur amictu toto corpore, sola sit nuda, & hyemis tempore minus afficiatur frigore	416	Flantes cur calida refrigeremus, calefaciamus frigida	420	Gallicani res geste	ibid.
Facies prodit ingenium	475	Flaua bilis	417.424	Gallus fl.	321
Fasula Bacchi nutrix	3	Florentia ad Romæ imaginem condita	2	Galli sacerdotes	321
Fasula nymphe	ibid.	Florentinæ ciuitatis primordia. ibid.		Gallorū cantus interpestius	102
Fasule primordia	ibid.	Florentini Institutionū libri	72	Ganymedis raptus	321
Fasulani à Florentinis in ciuitatem accepti	2	Fluctus decumanus	298	Gaurade poetæ echo	244
Fasulanum suburbana Medicū uilla	638	Fluentini	3	Gaudentes cur lacrymas effundant	415
Fadilla Commodi imp. soror	322	Fœmine cur ocios canescant	411	Gaudentes cur rubore suffundantur	420
Fadilla ad Commodum imperatorem oratio	ibid.	Fœnū in cornu habet, prouerb.	505	Gaudetib. cur sudor excitetur	412
Falcidia lex	71	Formicæ cur oleo pereant	420	Gaudium	484
Fames Romanorum	322	Franciscus Gaddius Florentinus	8	Gaudio repentino cur quidam exanimentur	414
Famosus digitus	279	Frāsciscus Medicū mercaturæ præfectus à Bandino necatur	639	Genus quid	517
Farina hordeacea, quæ sua natura frigida, cur pituitates resoluat.	415	Franciscus Pactius	636	Genera decem	ibid.
Fatum Homeri	482	Franciscus Pactius Antonij filius, et nepos Iacobi	637	Genetium promont.	1
Faustus Meleuitanus Manichæorū propugnator	232	Franciscus Pactius è curia uulneratur	639	Genius	001
Faustina Augusta	318	Franciscus Pact. suspensus à Saluatore dentib. impetitur	640	Geodesia	466
Faustina Augustæ nummus	281	Franciscus Puccius	75	Geographia	471
Febriçitantes cur aliquando cutem nigerrimam habeant	425	Franciscus Saluiatus archiepiscopus Pisanus, cum Pactijs aduersus Medices consensit	636	Geometria	453.466
Febbris quartana à Fauorino laudata	34	Franciscus Saluiatus coniurationis		Georgius Merula	52
				Georgij Merule contra Polit. Miscalanca liber	147
				Georgij Merule & Politiani contentiones	143.149
				Georgij	

INDEX

Georgij Merule in Iuvenalem anno
tationes 161
Georgij Merule laus 146
Georgij Merule natura & inge-
nium 233, mors 153. 157
Germania olim regio parum culta
377
Germani natandi peritissimi ibid.
Germaniorū in Italiā irruptio 373
Germanorum in scribendo barba-
ries 120
Geta supra matris pectus à germa-
no fratre obtruncatur 353
Geta cum Antonino de imperij di-
uisione disceptatio 353
Geta ingenium & mores 352
Geta Scueri imperatoris filij res ge-
ste 350
Gigantis fraterculus 241
Gigantes cur terra filij esse fingan-
tur 242
Girafa animalis descriptio 228
Gladiatorum diuerse species 470
Glaphyrus 156
Gloria uirtutis premium 500
Glorie inanis contemptus 402
Glorie inanis studium sapienti su-
giendum 396
Gnaphalij herba 98
Gnathonis Siculi luxus 200
γνώμῃ ex Homero 485
γνώμη σκαυτοῦ, ē cœlo dela-
psum 512
Gordianus ex proconsule impera-
tor declaratur 379
Gordianus sibi infert manus 382
Gordiani ad Romanos literæ 380
Gordiani cum Capelliano simulta-
tes 382
Gordiani imperium 392
Gordiani liberalitas & magnificen-
tia 380
Gordiani statuæ & imagines 379
Graculatum 12
Græca lingue penuria 226
Græca qua ratione in linguam lati-
nam cōmode transferenda 203
Grecorū seditiōes perniciosæ 340
Grammatica eiusq; diuisio 471
Grammatistæ 460. 471
Grammaticorum officia 460
Grylli cum Vlyssæ disputatio 18
Guido dux Vrbinatum 103
Guilhelmus Pactius Frācisī frater,

maior natu 637
Guilhelmus Pactius Laurentij Me-
dicis sororem Blancam in uxo-
rem duxit ibidem
Gula remedia 401
Gymnici 470
H
H literæ usus 242
Habere 519
Habitus 519
Harmonia cœlestis 231
Harmoniarum canonicæ rationes
Harmonides 169 (466
Harpagia Grecorum uasa 425
Harpocrates 295
Harpocrates cur Aegyptiorum sa-
cris adhibitus 296
Harpocratis admirabilis natiuitas
Harpocratis silentiū, ibid. (296
Harpocratis statua & simulachrū
ibidem
Hebreorum domus 115
Hecales erga Thesæum hospitalitas
246
Hecalesion sacrum ibidem
Hedera à cistho quomō differat 19
Hedera descriptio 20. 24
Heliogabalus deus etiam à Roma-
nis cultus 365
Heliogabali sacerdotes 363
templum ibidem
Hemina mensura 146
Hemitheon Sybarita cinedus 239
Heracliti ad Hermodorum epistola
266
Herbam porrigere prouerb. 13
Herculeā concha 237
Herculeus mensis 324
Herculeus nodus 182
Herculei labores 64
Hercules atra bile uexatus 302
Herculis cum Pygmæis pugna 65
Herculis inuicti statua 56
Helena meretrix questuaria cur di-
cta 285
Helena à Zeuse Heracleote depicta
284
Hermolaus Barbarus patriarcha
Aquileiensis 9
Hermolaus Contarenus 32
Hermolai Barbari de fato, casu &
fortuna disputationes 42
Hermolai Barbari in Plinium casti-
gationes 204. in Themistij

paraphrasin prefatio 200
Hermolai Barbari in Plinium anno
tationes 164
Hermolai Barbari in Plinium lucra-
brationes 189
Hermolai Barb. laus 42. 61. 301
Hermogeniani epitomatum in iure
libri 72
Herodes Atticus 2
Herodianus à Politiano in latinum
conuersus 58. 80. 82
Herodiani laus 80
Herodiani uersio ab Augustino Mas-
seo emendata 80. 81
ab Herodiano quā feliciter impe-
ratorum historia descripta 313
Herodotus 59
Hesiodi in reponēdis beneficijs lex
24
Hieronymus Balbanus 112
D. Hieronymus Ciceronianus 59
Hieronymus Donatus 42
Hieronymus Ferrariensis insignis
theologus 48
Hieronymi comitis familia cum Pa-
lijs conuolat 637
Hieronymi Donati laus 301
Hieronicarum mos 308
Hieropolis ciuitas 394
Historia eiusq; diuisio 471
Historia ornatè est scribenda 139
Historie laus 201. 499
Historie uarietas lectorem delectat
503
Historie utilitas ibidem
Historie qua ratione, & quo ani-
mo à diuersis conscriptæ 314
Historici officium 504
Historici & legumlatoris idem fi-
nis 501
Historicorum, qui de Romanis im-
peratorib. scripsere, nomina 506
Histriones Romæ ex Hetruria ac-
citi 514
Historicus stylus 471. 501
Homerus futurorū prescius 489
Homerus in rhetoricis excellentis-
simus 486
Homerus picture magister 489
Homerus simulacrorum primus in-
uentor 481
Homerus tragœdiæ & comœdiæ
author 489
Homerus uariè de ijsdem rebus sen-
tit

INDEX

tit	485	Hyemis descriptio	475	Infantes estate cur fiderentur, aut estu laborent	426
Homeri de omni genere uite pre- cepta	486.487	Hypochondrii morbus	46	Infantes cur moueantur obdormien- tes	430
Homeri encomium	477.478	Hysca	194	Infantes cur natura excrementosi	411
Homeri hymni	164	I		Infantes cur non ita facile ut uiri lu- xentur	430
Homeri laus, ex Plinio	490	Iabolenus iureconsultus	70	Infantes, iam editi cur in fletum pro- rumpant	420
Homeri laus, ex Quintiliano	486	Iacobus Antiquarius	27	Infantes nutricis cantum audientes cur uagitum fistant	430
item ex Dione Chrysostomo ib.		Iacobus Pactius princeps Pactioru homo nequissimus, omnibusq; inuisus	636.637	Infantium in utero materno condi- tiones	417
Homeri opera Indi sua lingua ha- bent	491	Iacobus Pactius e curia uulneratur	639	Inguen cur pedum offensione tume- scat	427
de Homeri patria contentio	478	Iacobus Pactius fuga sibi confudit	640	Innocentij 8. Pont. in Politianu gra- titudo	105
Homeri scripta qua ratione legen- da	479	Iacobus Poggij filius cum Pactianis coniurat	637	Intellego	60.63
Homeri uersio	108	Iacobus Poggij filius in carcere coij- citur	639	Intercutis morbo laborantes cur ue- hementius bibant	422
Homericæ lectionis utilitas	479	Iacobus Poggij e fenestris curie su- spenditur	640	Interlego	63
Homericus stylus	479	Iacobus Saluiatus, frater Iacobi ar- chiepiscopi Pisani	637	Intestinorum difficultatibus laboran- tes cur papirum conglobabant in anum inijciant	425
Homo animalium omnium cur sa- pientissimum	455	Iacobus Pusterella	45	Inuidie descriptio	216
Homo nil aliud est q̃ anima	482	Iacobus Rufinus	51	Inuidie natura	38
Homo quid	405.406	Iacobi Saluiati laqueo suffocantur	640	Ioannes Baptista ex oppido Mon- tesicco coniurationis Pactiane particeps	637.638
Hominis fragilitas	456	Iamblichus Platonius philosophus	458. eiusq; egregium figmen- tum	ibidem	284
Hominis indocti misera conditio	404	Iani sacrificia in Calend. Ianuarij fieri solita	325	Ioannes Medices	49
Hominis uera imago	393	Isterici cur difficile deiiciat, & de- iectio ijs alba sit	424	Ioannes Tornabonus	10.102
Homini reuera que propria	394	Istericis cur dulcissima queq; ama- ra uideantur	426	Ioannis Benedicti Fulginatis misce- rabilis casus	186
Homines breui statura cur proceris ut plurimu sint prudētiores	415	Ignis cur imperatoribus antiquitus preferbatur	380	Ioannis Pici hexameron	196
Homines cur frequentius & uehe- mentius quam bruta sternutent	454	Ignis cur non omnium lapidum at- ritu eliciatur	419	Ioannis Pici Mirandule laus	310
Homines solidi cur prudentes ac robustos gignant liberos	415	Ignem cur cernere putent qui cola- phis tractantur	419	Ioannis Portugallie regis res gestæ	136
Hominum sterces cur pessime om- nium oleat	415	Imaginationi quomodo moderan- dum circa ea que fugienda sunt	397	Ioannis Zexis Grammatici laus	3
Horatius cur in ueteres poetas in- uectus	41	Imagines funerum	351	Iocasta Antonini imp. mater	356
Horatius in satyris laudatiss.	516	Imitari debemus plurimos, eosq; vo- ptimos	495	Iolai & Herculis historia	85
Hordeacea farina frigida cu sit, cur pituitates resoluat	415	Imitationis legitime precepta	113	Ionum delicia atq; luxus	240
Hordeo exusto & sicco equoru ul- ceribus imposito, cur non albus cicatricibus pilus, sed reliquo co- lor inascatur	434	Imolare, prima breui	13	Iphinoe Præti filia quo remedio à furore liberata	265
Hortensii eloquentia	454	Imperare bene, difficillimum, Dio- cletiani dictum	505	Ira quid	426
Hospitalitatis uiolatæ memorabile exemplum	437.438	Imperatorum post mortem conse- crationes	351	Ira erectæ naturæ interdum argu- mentum	475
Humeri cur facile pruriant	419	Imperium uenale	331	Ira unde proueniat	483
in Humidioribus locis herbe cur nō proueniant	411	Individua	517	Ira natura	475.476
Humorum in corpore humano ra- tio	412			Iracundie remedia	410.476
Hyades	3			Iraſcentes cur uehementius suffirent	414
Hydæſſes Aethiopum rex	228				traſcena
Hydraulica organa	468				

INDEX

tracentib. cur oculi ignei fiat 426
bris uentos precedit 481
irrupta copula prouerb. 12
Isicium cur difficiliter concoquatur
 414
Isicus sinus 341
Isthmia certamina 156
Iudicium amici 24
Iulia Antonini imp. mater sibi ipsi
infert manus 359
Iulia Augusta ad filios de imperio
contententes oratio 353
Iulius Celsus iureconsultus Hadria-
ni imp. consiliarius 70
Iulius Frontinus 2
Iulius Paulus iureconsultus 71
Iulij Pollucis ad Commodum imp. de
Grammatica lucubrationes 204
Iulianus 1
Iulianus larga pecunia Romanum
emittit imperium 332
Iulianus Medices 49. 636
Iulianus Medices à Bandino in tem-
plo D. Reparata necatur 638
Iulianus praefectus 364
Iulianus princeps 67
Iuliani imp. ad Severum literae 336
Iuliani cedes 35
Iuliani interfecti caput ad Macrinum
delatum 364
Iul. imp. luxus atq; mollicies 332
Iuliani Medicis in equestri certami-
ne uirtus 640
Iuliani imp. mors 337
Iunij Norbani lex 296. 297
Iunius Philargyrus 300
Iupiter Hecalus 246
Iupiter Olympicus Phidiae inde
desumptus 481
Iupiter Triphylus 255
Iupiter & vi 11
Iouis Capitolini ludi 319
Iouis Capitolini templum 383
Iouis Genetai promontorium 11
Iouis educatio atq; sepulchrum 256
Iouis in Creta antrum 256
Iouis Triphyli templum 255
Iuramenti apud Romanos sanctitas
 391
Iurisconsultorum de Homero opi-
nio 491
Iurisconsultorum in tradendis legi-
bus inconstancia 135
Iurisconsultorum omnium elenchus 70

Ius civile Romanum 468
Ius Pontificium 469
Iuris ciuili primi conditores 70
Iusiurandum 401
Iusti constitutionum libri 72
Iustiniani Caesaris in legibus pro-
mulgandis studium 140
Iustiniani digestorum archetypus in
Florantina curia obseruatur 260
Iustiniani institutiones iuris à quibus
conscriptae 296
Iustitia omnium uirtutum mater 511
Iuuenalis 516
Iuuenalis Quintiliani discipulus
 497

L

Labeonis Antistij natura & inge-
nium 70
Lacena 67
Lacedemonij annulorum inuentio-
res 257
Lacedemoniorum chorus trifarius
 299
Lacedemoniorum horrendus terra-
motus 439
Lacedemoniorum nudorum atq; ui-
torum exercitationes 258
Lacedemoniorum saltationes 257
Lacerna quid 154
Lachrymas cur gaudentes aut riden-
tes effundant 415
Lactantij de Tertulliano iudiciu 52
Lactantij inscribendo stylus qualis
 123
Lada herba 20
Latus à Seuerio propter proditiōē
grauiter multatus 344
Latus Commodi imp. militum praefe-
ctus 325
Lati praefecti de morte Commodi im-
peratoris ad milites oratio 328
Lati Seueri imp. ducis contra Albi-
num res gestae 344
Lampetra 194
Lampreda ibidem
Landinus Politiani praeceptor 62
Landini cum Politiano amicitia 61
Latinus num à mæchis caesus 101
Laureata uirga 380
Laurentius Caualcantis Laurentij
Medicis pedissequis in brachio
uulneratur 638
Laurentius Medices 636
Laurentius Medices alter Mecc-

nas 162
Laurentius Medices amicorum ma-
nu ex templo deducitur 639
Laurentij Medicis ante mortē pre-
clara confessio 47
Laurentij Medicis encomium à Po-
litiano decantatum 46. 49
Laurentij Medicis funus 50
Laurentij Medicis laus 31. 301
Laurentij Medicis mors 45
Laurentij Medicis mors à Politia-
no eleganter descripta 47. 48
Laurentij Tornaboni in equitū cer-
tamine fortitudo 167
Laurentij Valle laus 33. 34
Legumlatoris & historici idem fi-
nis 501
Lemnisci 283
Leonis natura 434
Lex Cincia, Falcidia & Vellia 71
Lex Romana in Satyricos 515
Libanius 1
Libertatis statua 324
Libertas uera 397
ad Libertatem uia expeditis. 397
Libertini deditij 297
Libra Attica 145
Libra Romana ibidem
Librae nota 146
Lictorum officium 307
Ligno procul uapulante, cur ictum
cōtinuo uideamus, sonum autem
exaudiamus serius 416
Linea quid 408
Lippus cur sanam lippitudine affi-
ciat 416
Liquere prima breui 14
Litterae primum à Cadmo in Gre-
ciam ex Phoenicia allatae 259
Litterarum cōmendatio 202
de Litteris triumphare qui dicantur
 66
Liuius Andronicus primus ad legē
Fabularū Satyras reuocauit 514
Liuij inscribendo ubertas 114
Liuioris descriptio 216
Logica & dialectica differunt 529
Lolio uictitare 281
Lucianus 1
Lucianus Syrus Epicteti lucernam
tribus trachmarum millibus em-
ptam narrat 394
Lucilia à Perennio occiditur 319
Lucilius poeta Satyricus 515
 Ll 3 L.Ln-

INDEX

L. Lucullus quomodo in sapientissimum ducem euasit 499	lum 364	nam 498
Lucij Phosphori pontificis Signini de Politiiani epistolis iudiciu 33	Macrini cum Artabano rege confliktus 360	Martianus iureconsultus 70
Lucretij in scribendo stylus 125	Macrini ex Antiochia ad S.P.Q. R. literæ 361	Martianum unguentum 188
Lucretij lucubrationes quo stylo cõscriptæ 123	Macrini imp. ad milites de resistendo Artabano oratio 360	Martij panes ibidem
Ludi scenici apud Romanos, cum pestilentia laborarent 514	Macrini imperatoris uestitus et incessus 362	Martij pastilli ibidem
Ludi seculares 271. et inde	Macrini in oriente res gestæ 358	Mater deorum ex Pessinunte Romanam translata 321
Ludi theatrales 274	Macrini luxur et mollicies 362	Maternianus 358. 359
Ludorum diuersus apparatus 470	Macrobius propter rapsodias suas notatur 180	Maternus Cõmodo insidias struens securi percutitur 321
Ludi studium omnibus innatum 18	Magistri ecclesiarũ superciliosi 52	Materni militis contra Cõmodum res gestæ 320
Ludouicus Bologninus insignis iureconsultus 162	Magnetis natura 410	Matrimonij quieti symbola 281
Ludouici Sfortie uiccomitis laus 146	Magni Patricij cõtra Maximinum imperatorem res gestæ 376	Matthæi Franci encomium 144
Lugdunum Gallie oppidum à Sennero imperatore captum atq; diriptum 344	Mammea cum filio Alexãdro à militibus obruncatur 375	Matthie Pannonie regis bibliotheca 117
Luna silens 308	Mammea Mœse filia 362	Matthie Pannonie regis encomiũ 116
Lune cursus 305. 306	Mammeæ auaricia 369. 375	Matutæ matris simulachrum de celo lapsum 321
Lune equi 169	Manilius Rallus Græcus 284	Matutinus, prioribus correptis 13
Lune incremẽta et decremẽta 170	Manius 241	Mauri cedis audissimĩ atq; periculorũ omnĩu contemptores 341
Lune in Mesopotamie tẽplũ 359	Manius Valerius Tarentinus 272	Mauri iaculatores ibidem
Lune natura 420	Manusctudinis præcepta 403	Mauri iaculatores optimi 373
Lune templum ab Antonio imperatore edificatum 366	Manto dea 304	Maurisii iaculatores excellentissimĩ 376
Luscini 422	Manumissionis ius et ceremonie 297	Maximiliani Cæsaris laus 207
Lusciosi 281	Manumissi patronorum nominibus appellati 292	208. res gestæ 209
Lycurgus legum suarum ex Homero exempla desumpsit 486	Marcellus iureconsultus 70	Maximiliani regis in bonas literas atq; literatos amor 210
Lydius lapis prouerb. 13	Marcus Varro familiam suam ratione certa à pestilentia uindicauit 98	Maximinus ex molli mãsuetorũ imperio ad tyrãnidis crudelitatem uertitur 375
Lysimachi regis facies in nomismatis cur cornigera 286	Marci Antonini Vcri imp. morituri ad suos oratio 315. mors 316	Maximinus, ex optilione miles, ex milite imperator factus 375
Lysippus Sicyonius artifex 265	Marianus Genaxanensis theol. 52	Maximinus oblatum à militibus imperium recusat 375
Lysippe Proeti filia furibunda quomodo sanata 265	Mars Romane originis autor 3	Maximinus ob rerum gestarũ gloriam à militibus imperator contra Alexandrum electus 374
M		
Macarij Mutij de miscellaneis Politiani iudicium 86	Martis apud Florentinos tẽplũ 3	Maximinus pontem supra flumen contra Germanos edificat 376
Macedo ob insignem perfidiam supplicio afficitur 376	Martis cum Adonide fabula 236	Maximini auaricia et crudelitas 377. sacrilegia 378
Macedo ob interfectũ hostem à Maximino supplicio afficitur 376	Martis Vltoris tẽplum 3	Maximini contra Aquileienses res gestæ 386. et inde
Macedonis Osrhænorũ præfecti, in Quarcinum crudelitas 376	Martis zelotypia 236	Maximini contra Gordianũ ad milites oratio 381
Macri iurecõsulti lucubrationes 72	Marsilius Ficinus mortui Platonis Aesculapius 83	Maximini cum Germanis pugna 377
Macrinus ab Antonino fugatur 364	Marsilij Ficini encomium 217	Maximini imp. interitus 380. 389
Macrinus imp. Marci æmulus 364	Marsypium 243	Maximini imperatoris militaris fortitudo 377
Macrinus interfecto Antonino inuadit imperium 359. 360	Martie contra Cõmodum maritum querelæ 326	Maxi-
Macrini contra Antoninum bel-	Martialis Antonini centurio ad cædem imperatoris à Macrino incitatur 359	
	Martialis poema Longobardis characteribus conscriptum 245	
	Martialis de Quintiliano præco-	

INDEX

Maximini in Germanos expeditio	376	Menander iureconsultus	72	sa	480
Maximini in Italiam profectio	385	Menedemus philosophus	514	Munervum corruptio	331.332
Maximini in re militari studiū atq;		Menephili in Italia res gestæ	386	Mures opici	155
fortitudo	374	Mensium nomina à Cōmodo imp.		Murum salacitas	306
Maximini in Sirmio hyberna	377	mutata	324	Musca à Luciano laudata	34
Maximini interfecti caput Roman		Mensurarum uaria genera	145	Musce cur oleo pereant	420
missum	390	Mercurius cur non ex omni ligno		Musica à natura hominibus insita	
Maximi ad milites oratio	391	fungatur	447	430	
Maximi contra Maximinum con-		Merula Homeromastix	75.76	Musica & eius uarie diuisiones	
spiratio	384	Merule uita & mors	75.76	464	
Maximi cum Albino de imperio cō-		Metrica musica	465	Musica Pythagoræ & Homero lan-	
tentio	392	Metus unde	483	datissima	485
Maximi res gestæ	383	Metu nimio cur nonnulli extincti		Musice usus & utilitas	422
Maia	188	413		Musica cōmutationes.	465
Mechanica artes	467	Milefii delicijs atq; luxu notabiles		Musicalium instrumentorum uaria	
Meconatis res gestæ	384	240		species	238
Media regio à Romanis depopula-		Milefii lapides	339	Musicalium uocum differentia	485
tur	371	Milefiorū in uestitu mollicies	240	Q. Mutius Scauola iureconf.	70
Media descriptio	371	Milliens	63	Mystron mensura	146
Medicamenta uniformia cur intera-		Minerue Itonie ara	439	N	
dum uim habeant contrariam		Minerue natuitas	300	Nabla organi species	238
427		Mineruale munus.	243.244	Nannes notarius Pisanus coniurat	
Medicina circa que uersetur	488	Mingentes cur statū etiā edāt	416	cum Pactijs	638
Medicina Homero maxime proba-		Mingentes cur horrore concutian-		Narcissus Cōmodi imperatoris in-	
tur	ibidem	tur	429	terfector	326
Medicina naturalis philosophiæ a-		Misericordia cōtraria Nemese	483	Narrationis rhetoriæ uirtutes &	
luna	463	Modestini responsum libri	72	uicia	472
Medicina practica in tribus confi-		Modius	146	Naturæ uoluntas	399
stit	488	Modulationis tropi	465	Naula instrumentum musicum	238
Medicina quid	ibidem	Moesa Phœnissa	362	Naulia	ibidem
Medicus digitus	279	Moesa post obitum in dearum nunc		Necessarium	521
Medicum apud Florentinos insignis		rum relata	368	Neleus Scepsius librorum Aristote-	
bibliotheca	26.103	Moese diuitiæ amplissime	363	licorum comportator	227
Medicum familia hospitalitate in-		Momus	4	Nemei ludi	156
signis	638	Momi personam induere	5	Nemesis contraria misericordie	
Medicū familie insigne, Pile	640	Montium descensus cur ascensu fa-		483	
Medici ueterinarii	463	cilior	420	Neptunus contra terremotus à su-	
Medicorum inscitia perniciosissi-		Morgantes	61	perstitiosa gētilitate cultus	169
ma	19	Mors omnibus hominibus cōmunis		Neptuni statua	73
Medimnus	146	331		Neptuni insignia	169
Medium diadecticum quid	521	Mors unde hominib. terribilis	395	sacrificia	ibidem
Melampodion hellicori genus	265	cum Mortuis non est cōcertandum		Neratij Prisci regularum & mem-	
Melampus pastor Proeti filiarum		40		branarum libri	70
purgator	265	Mula cur steriles	433	Nero cur à philosophiæ studio à ma-	
Melampodis diuinationes	ibidem	Mulieres cur acuta sint uoce	425	tre reuocatus	454
Melinæ in urbe Romana domus		Mulieres cur citius canescant	411	Neronis imp. crudelitas	315
264		Mulieres cur non barbatae	ibidem	Neronianæ statuæ ascopera collo-	
Melo fl.	259	Mulieres cur post decimumquartū		deligata	243
Mel sua natura dulce cur istericis		annum domine uocitentur	403	Neuel instrumentum musicum	238
amarum uideatur	426	Mulieres literis pollentes	38	Nicander Colophonius	183
C. Memmij edilis apud Rom. ludi		Multociens	63	Nicolaus Leoniceus Galeni inter-	
297		Mundus quid, secundū Stoicos	482	pres	18
Memoria duplex	472	Mundi forma, magnitudo, etc. ab Ho-		Nicolai Leonice de Plinio indi-	
		mero amenis figmentis expre-		tium.	22

INDEX

Nicolaus Nicolaus	256	Etum	514	Pactiorum familia Medicis infecta	636	
Nicolaus Perottius	309	Obsides	340	Pactiorum natura	637	
Nicolai quinti Pontificis max. de poetis sui temporis dictum	204	Occasionis simulacri descriptio	265	Pacuij Atreus	474	
Nicolaus Valerius	77	Oculi asellus	295	Paladium ex Troiano incendio Ro- mam aduectum	324	
Nicostrate natiuitas	439	Ostiauis numerus subus et bubus castrandis accommodatus	169	Palatina bibliotheca	56	
Niger Comodi imp. emulus	332	Oculi ulcera	428	Palearum natura	429	
Niger Romani imperij uindex	332	Oculi animi speculum	420	Palladis lauacra	288. 289. 292	
Syrie praefectus	ibidem	Oculos uerentes cur deiciant	ibid.	Palladis et Tiresiae fabula	288	
Consul Romanus	ibidem	Oculos strabos habentes cur gemi- na non cernant	430	Palladis apud Romanos simula- chrum	264	
Niger acie à Seuro uincitur	340	Officia habitibus pensantur	400	Palladis simulachrum ab Antonino imp. in aulam translatum	366	
Niger contra Iulianum imperator declaratur	333	Oleum epotum cur uomitum mo- ueat	431	Palliditas cur timorē sequatur	412	
Nigri in ludis edendis magnificen- tia	ibidem	Oleo cur animalia infecta pereant	420	Palliolum	155	
Nigri contra Seuerum imp. expe- ditio	339. ad populum Antio- chenum oratio	Olympica certamina	453	Pallor cur magnum dolorem sequa- tur	420	
Nigri fuga et mors	342	Opici	155	Pandulphus Oricellarius	245	
Nigri amici à Seuro supplicio affe- cti	ibidem	Opposita	478. 518	Pandulphi Collenatij laus	98. 99	
Nigra bilis	422	Optica	467	Pandulphi ad Maximilianum ora- tio	99	
Nilotica papyrus	259	Optimates Homerici	487	Pane magno deuorato cur singul- tibus, spiritus retentio sin- gultum resoluat	418. cur tri- ste aliquid audientes non singul- tiant	ibidem
Nilus fl.	259	Oratio	519	Pan. Romanis belligerantibus ad- fert auxilium	251	
Ninus Bononiensis	29	Orationis uirtutes et uicia	122	Panici terrores	249. 250	
Nobilitas uera in quibus potissimu consistat	361	Orationis rhetorice partes	472	Panici tumultus	250	
Noctu cur dolores magis intenda- tur	429	Oratoris et philosophi differentia et pugnantia	121	Panicorum phantasmata	ibidem	
Noctua cur ab omnibus auiibus saba- tetur	461	Oratorie artis utilitas	496	Panniculus minoris notae minus	101	
Nomen quid	519	Organorum uaria nomina	238	Pantherae animalis descriptio	228	
Nomina praenominatq; unde homi- nibus indita	292	Orgia festa	321	Papinianus iureconsultus	70	
None Caprotinae	182	Orphica sacra	235	Papinianus iuris asylum	70	
Nonus numerus pangendis arbori- bus et gignendis liberis aptus	169	Osrhoenorum militum à Maximi- no imperatore defectio	376	Papinianus eo quod parricidium ex- cusare noluisse à Caracalla oc- cidi iussus	71	
Nonenarius numerus	484	Osrhoenorum contra Germanos res gestae	373. 376	Papiniani apud Seuerum imperato- rem existimatio atq; potestas, ib.		
Numide iaculatores et equites o- ptimi	382	Oscitantem uidentes cur ipsi quoq; oscitent	416	Papinianiste	70	
Numerus par infelix	484	Ostentationis uitium fugiendum	403	πρππ et Silenorum quis, et quo- modo in fabulis inducitur	514	
Numerus impar felix est	ibidem	Ouidius Priapoi carminis autor	276	Papyri uaria genera	283	
Numerorum diuersorum rationes	169	Ouum si affectus cur rumpatur, si ne- ro bulliat in aqua, minime	427	Parentes Homerici	487	
Numismatum fides	56	Oua decimana	298	Parricidij poena	243	
Nutrices colende	531	Oxis fl.	257	Parthicum bellum	361	
Nymphales	61	Oxybaphus mensura	146	Parthorum regio à Romanis misce- re depopulatur	372	
O		P		πρδν ad cor pertinent	483	
O, litera est nouitia	63	Patientie precepta	403	Pathici	231	
Oaxia ciuitas	257	Pacis apud Rom. templum	280	Patroclus, Achille iunior	263	
Oaxida insula	257	Pacis templum incendio consum- ptum	323	Patrocli		
Obolus	145	Pacificatoris statua qualis	280			
Obrusa	76	Pactiane conurbationis principes	637			
Obfoecum, uocabulum, unde dedu-						

INDEX

Patrocli mors & præclara sepul-
 tura 356
 Patior 302
 Pedalij gēs Indorū, nihil à dijs aliud
 in sacrificijs poscunt, quàm iustitia-
 tiam 512
 Perennius prætorianorum Cōmodi
 imp. præfectus 318
 Perennij crudelitas 319
 Perennij in Cōmodum imp. insidie
 319.320 mors ibid.
 Perfidie punite memorabile exem-
 plum 376
 Peripatetice sectæ placita unde pe-
 tenda 205
 Peroratio rhetorica 472
 Persarum belligerandi ratio 371
 Persius satyricus 516
 Persius Satyras suas de Platonis Al-
 cibiade effinxit 229
 Persii uita 516
 Personæ fabularum 513
 Persuadendi ratio in quibus consi-
 stat 124
 Pertinax imperatoris possessioni-
 bus nomen suum inscribi prohi-
 bet 330
 Pertinax post Commodū interfectū
 ad administrationem imperij no-
 catur 327.328
 Pertinax uestigalia suis remittit.
 330
 Pertinax innocenter à prætorianis
 militibus occisus 331
 Pertinacis Itali encomium 327
 Pertinacis popularitas 330
 Pertinacis morum uiteq; modestia
 atq; humanitas ibid.
 Pertinacis in reb. aduersis magna-
 nimitas 331
 Pertinacis ad senatū oratio 329
 Pertinacis ad milites seditiosos, si-
 biq; maxime insidiantes oratio.
 331
 sine Perturbatione externis rebus
 quomodo abstinendum 396
 Perturbationum declinationes 395
 Perturbationum omnium in homine
 ratio 406.407
 Perturbationibus humanis quomo-
 do resistendum 395.399
 Perusini proscripti, Paetiorū socij,
 curiam occupant, ibiq; à Medi-
 cis trucidantur 639.640

Pes Romanus 146
 Pessinūtia dea Romā trāsclata 321
 Pestilentia laborantes cur alij pere-
 ant, alij minime 423
 Pestis ingens 322 remedia ibid.
 Pestis remedia certa 98
 Petrus apostolus 507
 Petri successor 508
 Petrus Contarenius 30.32.244
 Petrus Franciscus laqueo suspendi-
 tur 640
 Petrus Leo propter obitum Lauren-
 tij Medicis sese in puteum præci-
 pitauit 45.50
 Petrus Medices 49 eius laus 46
 Petri Medicis in certamine eque-
 stri fortitudo 3.167
 Petrus Paetius frater Iacobi & An-
 tonij Paetiorum 637
 Phæasii dii 155
 Phalaris 1
 Phidie Iupiter Olympicus 481
 Phidon Peloponnesiorum principa-
 tum ambit 437
 Philadelphus 2
 Philiastus Timon 455
 φιλαυτία 24
 φιλαυτία à natura homini insita
 512
 Philippus Valor Florentinus 116
 Philippi Beroaldi de Politiani in
 Statū annotationib. iudiciū 76
 Philocommodus 326
 Philosophia quid 452
 Philosophia actualis 463 mo-
 ralis 468 naturalis 463
 rationalis ibid.
 Philosophia medicina animi 455
 Philosophia uerborum pompanon
 indiget 124.127
 Philosophie laus 416.447
 Philosophie utilitas 201
 Philosophie fructus 404
 diuasio ibid. & 462
 Philosophie iucunditas 458
 Philosophie studium longè facili-
 mum 456
 Philosophie studiū qua ratione am-
 plectendum 398
 Philosophie premia 457
 Philosophie studium cur à multis
 damnatum 454
 Philosophie insectatores 454
 à Philosophie studio que hominem

auocent 398
 ad Philosophie studium que com-
 moda ingenia 447
 Philosophi & oratoris differentia
 & pugnantia 121
 Philosophi ueritatis amatores 454
 Philosophi diuitiarum contempto-
 res 457
 Philosophi absque historia parum
 possunt 501
 Philosophi cur Roma & ex tota
 Italia ex Domitiano pulsati 454
 Philosopho que fidē conciliēt 124
 Philosophorum scripta qualia 123
 Philosophorum ueterum de Home-
 ro iudicium 490
 Philosophica uita qualis 454
 Philostratus 1
 Philoxenis luxus 200
 Philyra quid 283
 Phoci Boeotij historia 439
 Phoci interfectores bello capti com-
 buruntur 439
 Phœdus Thebanorum princ. ibid.
 Phœnices literarū primi inuentor-
 res 259
 Physionomia 475
 Pici Mirandula literarij theatri
 alter Roscius 54
 Pici Mirandule musæ 4 uersi-
 culi amatorij ab autore cōbusti 6
 Pictura muta poesis est 489
 Picturæ ratio 470
 Picturæ magister Homerus 489
 Pictatis ueræ officia 400
 Pila insigne Medicæ familie 640
 Pileus libertatis symbolum 282
 Pili in pedibus cur rarius canescant
 434
 Pilumnus deus 300
 Piper cur nūc calefaciendi, nūc con-
 trariam uim habeat 413
 Pisana litera 140
 Pisistratus tyrannus Homeri Rha-
 psodias collegit 304
 Pitho dea ibid.
 Pituita quartana cur diuturnior q̃
 quotidiana 422
 Pituita in pueris causa 411
 Pitylisma 257
 Pitylizare 258
 Pitylizin ibid.
 Pitys 257
 Pitysma 257

LI 5 Planetarum

Planetariorum nomina cur diebus in-
dita 231
Platonis & Aristotelis eadem here-
fis 227
Platonis de Anyto et Melito senten-
tia 404
Platonis de Hom. iudicium 491
Platoniorum de Astrologia senten-
tia 134
Plantianus malis artibus ambit im-
perium 347. 348
Plautiani natura & ingenium 347
Plautiani interitus 349
in Plauti Menechmos prologus 95
Plebs Homericæ 487
Plinius Dioscoridis & Theophras-
ti imitator 21
Plinius iunior Quintiliani discipu-
lus 497
Pliniane epistole 1
Plinij senioris laus 22
Pliniana historia multis erroribus
repleta 194
Plotinus Platoniorum summus 229
Plutarchi aliquot opuscula à Ludo-
uico Odaxio in latinam linguam
conuersa 31
Pluuie ex humidis uaporibus gignun-
tur 481
Poenitentia uoluptatum comes 456
Poësis eiusque partes 472
Poësis pictura loquens est 489
Poëta qui & quomodo legendi 513
Poëtarum interpretibus quam mul-
ta legenda 229
Poëtica laus 532
Poggius homo maledicentiss. 637
Politianus ecclesiastes 57
Politianus ducentos aureos pro He-
rodiani uersione accepit 105
Politianus laus 33. 34. & 37
Politianus laus à corporis & animi
dotibus desumpta 65
Politianus præceptores 17. & 259
Politianus cum Beroldo amicitia 17
Politianus in Aristot. prælectiones 83
Politianus epigrammatum liber. 66
Politianus epistole Petri Medices
impulsu ab autore collectæ 1
Politianus in Merula scriptam 75
Politianus Miscellanea ante editionem
à multis desiderata 15
Politianus Miscellaneorum laus 86
Politianus de suis Miscellaneis iudi-

ciis 48
Politianus Nutricia 110
Politianus de laudibus poëticae car-
men 118
Politianus annotationes in Statij Syl-
uæ 73. 88
Politianus in Terentium lucubratio-
nes 183
Politianus de suis lucubrationibus in-
ditiis 61
Politianus amor fugitiuus. 92. et 93
Vide Angelum Polit.
Pollices in fauendo cur premantur.
fauore uero denegando uertan-
tur 261
Polluxilla 74
Pollux 156
Πόλυανδρος 487
Polyanthus Cyrenensis 266
Polyrrhizum herba 265
Poma aque innatantia cur maiora
quam sint appareant 416
En. Popeius uno digito scalpere ca-
put solitus 231
Pomponius Letus 262
Pomponij Leti laus 56
Pöponij Mele editiones corruptissi-
me 204
Ponderum uaria genera 145
Populus Homericus 487
Poppyisma quid 253
Poppyismis adorandi fulgetur mos
ibid.
Porphyrus Aristotelis in Dialecti-
cis editus 517
Porta Crucis Florentiæ 640
Possidonij lucubrationes 226
cum Potentioribus qua ratione ui-
uendum 461
Prædicabilia 471
Prædicamenta sex posteriora ab Ar-
istotele leuiter attinguntur tan-
quam nota 518
Præfecti prætoriani duo à Cômmodo
instituti 320
Prænomen unde priscis Romanis
indita 292
Præsepia 155
Priapei carminis autor non Vergi-
lius, sed Ouidius 276
Principes plerumque uitiosi 505
Principia rerum duo Pythagore.
484
Principis institutio 47

Priscianus nobilissimus Grammati-
cus 63
Priniantia 519 Prius ibid.
Problema quid 409
Problema obscuriora quomodo
soluenda 410
Probus Grammaticus 254
Prodigia 232. 439
Prodigia Laurentij Medicis mortem
nuntiantia 50
Proditibus punite memorabile ex-
emplum 376
Proxi filie ab Aesculapio sanate.
286
Proxi filie furentes à Melampo pa-
store sanate 265
Proficientis signa 804
Pronunciatio rhetorica 472
Propositio demonstratiua & Diale-
ctica differunt 520
Propositionum copia 522
Proprium 517
Proserpine ara 272. 273
Proserpina 291
Proidentia ex sententia Homeri
482
Priores cur ament feruida 419
cur balneis ibid.
Psalterium organi species 238
Psalteria ut libidines incitentur con-
uiujs adhibita 238
Ptolemei Philadelphi de Homero
iudicium 490
Ptolemei regis libido 315
Puccij Florentini laus 97. 98
Pudor cur ruborem excitet 413
Pudor cur sudorem in hominibus ex-
citet 412
Pueri cur acuta sint uoce 426
cur à natura excrementosi 411
Pueri cur non ita facile ut uiriliter
tut 430
Pueri pubescentes cur circa annum
14 hircuant 431
Puerorum ingenia unde diiudican-
da 475
Purpurea inuentio 237
Pygmeorum cum Hercule pugna. 65
Pyrrhonis dogma unde 485
Pythagore in numeris studium.
484
Pythagore silentium 495
Pythones 473
Pythiæ 151
Pythiæ

Q54drati

INDEX

Q		R	
<i>Quadrati cum Lucilla amores</i> 319		<i>Rhenus fl.</i> 373	<i>Saturnini pro Plautiano res gestæ</i> 347 (242)
<i>Qualitas</i> 518		<i>Rheni flumij admirabilis natura.</i> 107.373	<i>Saturnus cur coeli filius fingatur</i>
<i>Quantitas</i> ibid		<i>Rheni pons ab Alexandro imp. factus</i> 373	<i>Satyræ antiqua</i> 516
<i>Quarcinus contra animi uoluntatē imperator salutatus, a contubernali per insidias occiditur</i> 376		<i>Rhetorica eiusq; multiplex diuissio</i> 472	<i>Satyræ hilaritatē lacrymis miscet</i> 513
<i>Quarcini contra Maximinū imp. res gestæ</i> 376		<i>Rhinocerotis descriptio</i> 270	<i>Satyræ Romanis peculiaris</i> 514
<i>Quarcini caput Maximino à Mace done dono oblatum</i> ibid.		<i>Rhintho</i> 154	<i>Satyræ origo</i> 513
<i>Quaternarius numerus nuptijs deputatus</i> 169		<i>Rhythmus</i> 465	<i>Satyræ uariæ etymologie</i> 516
<i>Quindecimuirorū cōmētarij</i> 272		<i>Ridētes cur lacrymas effundāt</i> 415	<i>Satyræ Menippeæ Varronis</i> 516
<i>Quinquatria ludi</i> 243.244		<i>Rigentia igni admota cur uehementius doleant</i> 417	<i>Satyri qui dicantur</i> 515
<i>Quinta essentia</i> 224. 226 egregiē ab Hom. expressa. 480		<i>Risus</i> 401.402	<i>Satyrici recentiores</i> 516
<i>Quintiani in Commodum imp. infidie</i> 319		<i>Risus Catonianus</i> 5	<i>Satyrici scriptores, testimonio Soncratis, præcipuē legendi</i> 513
<i>Quintilianus Domitiani Augusti nepotum ex sorore præceptor.</i> 498		<i>Robertus Saluiatus</i> 309	<i>Satyrici ueteres</i> 514.516
<i>Quintilianus Plinij iunioris & Iuuenalis præceptor</i> 497		<i>Roma noua</i> 3	<i>Satyricus stylus</i> 516
<i>Quintil. Senecā odio habuit.</i> 498		<i>Roma pernicioso deformatur incendio</i> 324	<i>Scauolæ iurecōs. lucubratiōes</i> 70
<i>Quintilianus uiginti annis Rhetoricam Romæ docuit</i> ibid.		<i>Romæ triplex nomen</i> 2	<i>Scalariū descensus cur facilius quā ascendit</i> 420
<i>Quintiliani elucubratiōes</i> ibid.		<i>Romanorū militaris fortitudo</i> 336	<i>Scauri eloquentia</i> 277
<i>Quintiliani Oratorie institut. Ciceronis Rhetoricis pleniores & uberiores sunt</i> 494		<i>Romanorū nocturna sacrificia.</i> 235	<i>Scazōtes uersus</i> 279
<i>Quintiliani uita</i> 496. 497		<i>Romanum imperium post interfectionem Pertinacem uenale</i> 331	<i>Scedasius sibi ipsi infert manus</i> 438
<i>Quintiliani uxor & liberi</i> 498.		<i>Romani imperij amplitudo</i> 336	<i>Scena Satyrica</i> 513
<i>Quodannus pro Quotannis</i> 56		<i>Rosa ueneris</i> 236	<i>Scenographica</i> 467
<i>Quotiens</i> 60.62.63		<i>Rufini iureconf. Regularū libri</i> 72	<i>Scepticorum heresis unde</i> 485
R		<i>Rumon</i> 272	<i>Sciamachie quid</i> 255
<i>R litera natura aspera</i> 60		<i>Rusticæ uitæ laudes</i> 548	<i>Sciētia ex duabus reb. emergit</i> 523
<i>Radagasis Gothorū rex apud Fesulanos trucidatus</i> 3		S	<i>Stortari quid</i> 279
<i>Radicalis comesta cur alij foetidum eructent, alij minime</i> 417		<i>Sabadus deus</i> 235	<i>Scortes</i> ibid.
<i>Raphael Cardinalis</i> 638		<i>Sabecca organi species</i> 238	<i>Scripta doctorū non immaturē publicanda</i> 64
<i>Ratiocinatio perfecta in prima duntaxat figura reperitur</i> 521		<i>Sabinus iurisc. ab Heliogabalo occisus.</i> 71	<i>Scrupulus</i> 145
<i>Ratiocinatio propriè sumpta</i> 520		<i>Sabinus pater, aut filius de iure liberos scripserit, dubitatur</i> 72	<i>Scrupuli nota</i> 146
<i>Redemo</i> 60		<i>Sabini urbis præfecti interitus</i> 381	<i>Scruta</i> 291
<i>Regis mores</i> 487		<i>Sacerdos pro sacerdos</i> 63	<i>Seculares ludi à Seneca imp. editi</i> 345
<i>Regnādi libidinis memorabile exemplum</i> 391		<i>Sacra uia</i> 334	<i>Seculares ludi quotiēs apud Romanos celebrati</i> 273
<i>Renatus Pactius patruelis Guilhelmi</i> 637		<i>Sacræ literæ ad monendum ætatem modatissimæ</i> 123	<i>Secularium ludorum origo & ritus</i> 271.272.274
<i>in Renibus ulcerum curatio cur tam difficilis</i> 428		<i>Sacrificia decet esse pura</i> 400	<i>Seneca à Gellio notatus</i> 41
<i>Reparate templū Florētiæ</i> 638		<i>Salis natura</i> 413	<i>Senes cur plerūq; tremuli</i> 413
		<i>Saltationes Lacedæmoniorū</i> 257	<i>Senes cur potissimum excremētosi & uigiles</i> 411
		<i>Saltatores ab Antonino imp. instituti</i> 367	<i>Senarij numeri ratio</i> 169
		<i>Salutis augurium</i> 237	<i>Septenarij numeri sanctitas</i> ibid.
		<i>Salustij laus</i> 60	<i>Serbidius Scauola iureconf.</i> 70
		<i>Sambuca instrumentū musicū</i> 238	<i>Serra</i> 272
		<i>Sapientiæ cōmendatio</i> 455	<i>Serapio Arabs</i> 21
		<i>Saturnalia</i> 325	<i>Serapionis errores</i> ibid.
		<i>Saturnaliū sportula</i> 244	<i>Sermonis congruentia</i> 403
		<i>Saturniæ leges</i> 288	<i>Serpētes cur aqua expellātur</i> 427
			<i>Seruij Sulpiij apud Romanos stantia</i> 93
			<i>Scrutatus</i>

INDEX

<i>Severus vera</i>	397	<i>Sigismundus Stupha</i>	639	<i>Species quid</i>	517
<i>Seueriani de luna atq; solis factura</i>		<i>Signorū duodecim domicilia.</i>	467	<i>Spelunce pure cur nocis imaginem</i>	
<i>comentum</i>	305	<i>proprietates</i>	ibid.	<i>gignant</i>	432
<i>Seuerus Afer Romanum ambit im-</i>		<i>Silentij commendatio & utilitas</i>		<i>Sporta</i>	279
<i>perium</i>	334		401	<i>Statarij soni</i>	464
<i>Seuerus, Augustus & Pertinax à</i>		<i>Sily Italici de Homero preconium.</i>		<i>Statius Syluas suas indignas que e-</i>	
<i>milib. appellatus</i>	335		490	<i>derentur censuit</i>	493
<i>Seuerus imperator Rom. declara-</i>		<i>Siliue</i>	145	<i>Statij Sylue à Polia. annotationibus</i>	
<i>tur</i>	337	<i>Simul</i>	519	<i>illustrate</i>	73.74
<i>Seueri Rom. imp. arcus triumphalis</i>	274	<i>Singultum quid moueat & quid si-</i>	418	<i>Stellarū cursus ab Homero expre-</i>	
<i>Seueri Afri ad milites oratio</i>	335	<i>stat</i>		<i>sus</i>	480
<i>Seueri Afri de Pertinace somnium.</i>	334	<i>Sirmium op.</i>	377	<i>Stellarum errantium uocabula tur</i>	
		<i>Sitientes cum interdum balneū in-</i>		<i>diebus indita</i>	231
<i>Seueri congiarium</i>	338	<i>trent, exeant autem non sitiētes</i>	417	<i>Stephanionis in ludis secularib. sala-</i>	
<i>Seueri cōtra Albinum oratio.</i>	343			<i>tationes</i>	273
<i>Seueri cum Albino apud Lugdunū</i>		<i>Sixti quarti pontificis max. biblio-</i>		<i>Stephanus sacerdos, Iacobi Pactij</i>	
<i>pugna</i>	344	<i>theca</i>	202	<i>scriba cū Pactijs coniurat.</i>	637
<i>Seueri de diuersis populis præcla-</i>		<i>Smyndiridis Sybarite uoluptates.</i>		<i>Stercus ferarum cur haud ita male</i>	
<i>rus triumphus</i>	346		239	<i>oleat</i>	415
<i>Seueri de Nigro uictoria</i>	340	<i>Socenis Mœse filia</i>	362	<i>Stermitiōes uehementiores unde</i>	
<i>Seueri imp. ad milites oratio.</i>	337	<i>Socemidis mors</i>	368	<i>hominibus proueniant</i>	434
<i>Seueri imp. contra Nigrum expe-</i>		<i>Socratēs genium sibi familiārē ha-</i>		<i>Stenobea Præti filia furens à Me-</i>	
<i>ditio</i>	339	<i>buit</i>	489	<i>lampo sanata</i>	265
<i>Seueri imp. defuncti corpus Romā</i>		<i>Socrates Homeri discipulus</i>	490	<i>Stoicorum mores ac uita</i>	5
<i>aduectum</i>	351	<i>Socratis erga sophistas ironia.</i>	454	<i>Stolidi homines cur prudētes ac ro-</i>	
<i>Seueri in Albinum insidie ac frau-</i>		<i>Socraticorum consuetudo</i>	64	<i>bustos gignent liberos</i>	415
<i>dei</i>	342	<i>Sol cur ceram emolliat, limum uerò</i>		<i>Strabones cur gemina non cernant</i>	
<i>Seueri in amicos Albini crudelitas</i>	345	<i>induret</i>	423		430
		<i>Sol cur hominem nigrum, limum ue-</i>		<i>Strages cruentissima</i>	342
<i>Seueri imp. in Arabiam expeditio.</i>	345. & 346	<i>rò candidum reddat</i>	423	<i>Stratocles cur Atheniensib. uictoriā</i>	
<i>Seueri in Armenia res geste</i>	345	<i>Sol deficit interiectu lune</i>	481	<i>mendaciose nuntiauerit</i>	34
<i>Seueri in Britannia expeditio</i>	350	<i>Solis sacerdotes</i>	363	<i>Stratonis Orchomenij in Aristocle-</i>	
<i>Seueri in Britannia res geste</i>	344	<i>Solis templum ab Antonino edifica-</i>		<i>am amor</i>	436
<i>Seueri in milites munificētia</i>	345	<i>tiō</i>	366	<i>Strobini pop.</i>	11
<i>Seueri in amicos seueritas</i>	342	<i>Solinus ut parum de Plinio gratius</i>		<i>Struthocameli natura</i>	410
<i>Seueri imp. stratagema</i>	338	<i>reprehenditur</i>	180	<i>Studiorum humanitatis commēda-</i>	
<i>Seueri imp. uirtutes</i>	ibid.	<i>Solon Homeri imitator</i>	486	<i>tio</i>	202
<i>Seueri magnificētissima spectacu-</i>		<i>Somniorum interpretatio</i>	473	<i>Sturio</i>	194
<i>la</i>	345	<i>Somnus lassitudines tollit</i>	488	<i>Sturnatim</i>	12
<i>mors</i>	350	<i>Somnus quomodo ex humiditate</i>		<i>Stylus nimis elegans reprehensione</i>	
<i>Sextarius</i>	146	<i>proueniat</i>	411	<i>uix caret</i>	494
<i>Sextarij mensura nota</i>	146	<i>Sonorū in musica diuersitas</i>	464	<i>Stylus Satyrorum & Comicorum</i>	
<i>Sextule pondus</i>	145	<i>Sostratus Cnidius Phari Aegyptia-</i>		<i>ueterum idem</i>	516
<i>Sextus Empiricus</i>	266	<i>ci architectus</i>	564	<i>Styli affectatio</i>	62
<i>Sextum numerum cur puellis inuti-</i>		<i>Spadones</i>	154	<i>Suada dea</i>	304
<i>lem, maribus autem generandis</i>		<i>Spadones cur acutiores habeant uo-</i>		<i>Subalterna</i>	517
<i>utilem philosophi crediderint</i>	169	<i>ces</i>	411. & 412	<i>Substantie prime & secunde</i>	517
<i>Sibyllina oracula</i>	275. 276	<i>Spadonēs cur rem ueneream aliquo</i>		<i>Substantie nullæ re uera ad aliqūd</i>	
<i>Sicyonij calcei</i>	122	<i>modo affectent</i>	412	<i>sunt</i>	518
<i>Sidera per sudum cur briana clario-</i>		<i>Spectatorū diuersus apparatus.</i>		<i>Substantiarū cōmunitates & pro-</i>	
<i>ra uideantur</i>	429		470	<i>prietates</i>	518
<i>Sidonius Apollinarius</i>	1	<i>Spectaculis quomodo utendū</i>	401	<i>Succularum fides</i>	3
		<i>Specula uitrea cur uehementius</i>		<i>Sudores in corpore humano unde</i>	
		<i>splendeant</i>	432	<i>proueniant</i>	412
					503

INDEX

Sues cur fimo defecientur	433	Testiculi arietini	279	Tyrannorum res lubricæ	378
cur sursum spectantes taceant		Tetraones aues	271	Tyrij infectura punicea inuentio	
cum baiulantur	ibid.	Tcuthratia turba	251	res	237
Suetonius brevis, emendatus & can-		Teutones impressores	59	V	
didus scriptor	505	Thalamegos navis	181	Valens iureconsultus	76
Suetonij de Grammaticis & Rhetoribus		Themistij uita	203	Valerie Romane familie origo	
claris libellus	254	Themistocles diuitiarum contentor	457. 458	271	
Suetonij in historia laus	503	Theodori Gazæ lapsus	300	P. Valerius Publicola ludorum secularium primus apud Rom. ann-	
Sulpitianus Romanum ambit imperium	332	Theogonia	170	tor	272
Sulpitius Apollinaris Gellij præceptor	183	Theologia quid	462	Valesus Valesius	271
Sultanus Aegypti rex	228	Theologorum de Hom. existimatio	491	Varro à multis amulio notatus	37
Superficies quid	408	Theophrastus ab anicula notatus	2	Varro Citarinus Satyricus post Lucilium	516
Succini natura	410	Theophrasti libri ab Apellione magna mercede coempti	227	M. Varro πολυγραφότατος à Cic. appellatus	279
Surenas magistratus apud Persas nomen	240	Thersites à Libanio laudatus	34	M. Varro Satyras Menippeas seu Cynicas composuit	516
Surdi cur plerumque etiam muti	433	Thespiæ primordia	291	M. Varronis sciamachia	255
Sybaritarum deliciae	239	Thymele mima	100. 101	Vaticinijs quomodo utendū	400
Sybaritici libelli	ibid.	Tibarenorum mos	11	401	
Sybaritida qui primus composuerit		Tiberius in scribendo morosus fuisse perhibetur	494	Vestigalia populo Rom. à Pertina ce remissa	330
ibid.		Timantes pictor	5	Vellia lex	71
Sylle statua	356	Timor cur causa palliditatis	412	Venationis laudes atque præcepta	469
Symmachii epistole	1	Tiresiæ cecitas	288	Venus Apellea	66
Syrorum ingenia & mores	335	Toni tredecim	465	Venus armata	67
Syrorum leuitas & incōstantia	333	Tonitruum causa	481	Veneris cestus	236
Systemata	465	Topicorum Aristot. summa	524	Veneris rosa	ibid.
T		Totiens	60. 62. 63	Veneris rebus quia modestia utendum	401
Taddeus Vgolētus Parmensis	230. 245	Tragedia ab Hom. defluuit	489	Veneris rebus quia modestia utendum	401
Talentum Atticum	145	Tragedia luctuosa	513	Ventus in angustis locis cur uehemens	422
Tarentini ludi	272	Trechepina uestis	181	Venti post motum terre uehemens	481
Tarantius Paternus iureconsultus	72	Tremoris in senibus quæ ratio	413	Venti unde gignantur	481
Taurus mons	339	Triangula procul cernentibus cur rotunda putentur	416	Ventorum imminuentium certa præsentia	420
Tauri Aethiopici descriptio	270	Tribonianus iureconsultus	396	Ventorum ordo	481
Tauri motus munitiones à Scuerianis militibus expugnatae	341	Triphoniani disputationum libri	72	Venulei stipulationum libri	42
Tauri natura	434	Triumphantium scommata	514	Venusia Apulorum	10
Temperantie commendatio	447	Triumphare de literis qui dicantur	66	Veratrum nigrum	265
Templa Castorum	367. & 368	Triuulci Mediolanenses nuptiae	598	Verbum quid	519
Terentius Clemens	72	Troes fuimus, unde natum	299	Vergilius aut Virgilius num scribendum	60. 62. 286
Terminus ne Ioui quidē credere uoluit	256	Troianus equus	230	Vergilius non est autor Priapici carminis	275
Terpander Homeri imitator fuit	485	Troiani equi fabrica	285	Vergilius num à uerēdo dictus	62
Ter pulchrum, quod ter lectum placeat, prouer.	110	Troia quando capta	308	Vergilius uersus aliquoties caudā trahentes effinxit	13
Terræ filij	241. & 242	Tryphiodori de Ilio capto scriptum	285	Vergilij Aeneida contra ipsius testamentum seruata	159
Terræ natura	413	Tyburina uilla	73	Veris descriptio	474
Terræ motus horrendus	439	Tydeus Acciarinus	75	Veritas	
Tertullianus iureconsultus	72	Tyrannion Grammaticus Aristotelis libros primū publicauit	227		
Tertulliani laus	270	Tyrannus Homericus	487		
Tertulliani lucubrationes	52	Tyranni ueri descriptio	377. 378		

I N D E X

<i>Veritas omnium bonorū fons</i>	512	<i>Vifus ebrij cur interdum condapli-</i>		<i>rit</i>	409
<i>Verfui ſcribendorum ratio</i>	69	<i>catus</i>	430	<i>Volatilibus cur natura neſicam</i>	427
<i>Vefte templum incendio conſum-</i>		<i>Vifus diuerſe rationes</i>	413	<i>renes denegarit</i>	401
<i>ptum</i>	324	<i>Vifus diuerſitas unde</i>	422	<i>Voluptatum remedia</i>	456
<i>Veftales uirgines niue ab Antonino</i>		<i>Vita hominis mercatui ſimilis</i>	452	<i>Voluptatū comes poenitentia</i>	402
<i>innocentes deſoſſe</i>	355	<i>Vitaliani interitus</i>	380.381	<i>Voluptatibus quomodo reſiſten-</i>	70
<i>Victorie apud Rom. ara</i>	354	<i>Vitia belluis attribuantur</i>	483	<i>dum</i>	
<i>Victorinus Caianus</i>	89	<i>Vitrum per briamam cum calidum</i>		<i>Voluſius Metianus iuriſc.</i>	
<i>Viſtus tenuitas ab Homero cōmen-</i>		<i>iniſciatur, cur rumpatur</i>	429	<i>Vomitur cur epoto oleo moueatur.</i>	
<i>datur</i>	498	<i>Vitruuij ad Auguſtū de Architec-</i>			
<i>Videndi uis in longo intervallo ex-</i>		<i>ta libri</i>	204	<i>Vrania ſimulacrū ab Antonino im-</i>	
<i>tenditur atq; reſoluitur</i>	418	<i>Vlcera rotunda cur difficilij cu-</i>		<i>pie uiolationem</i>	366
<i>Vigiliarum in ſenibus cauſa</i>	411	<i>rentur</i>	426	<i>Vrinam reddentes cur ſeruſcant.</i>	
<i>Vinum cur frigore rariuſ conſtrin-</i>		<i>Vlcerum in renibus cur tam diffi-</i>			
<i>gatur</i>	431	<i>lis curatio</i>	428		
<i>Vinum & aqua alieno tempore ſu-</i>		<i>Vlpianus Alexandri imp. conſilia-</i>			
<i>briciantibus data, cur phreni-</i>		<i>rius</i>	7		
<i>ten efficiant</i>	425	<i>Vmbrius</i>	155		
<i>Vinum terre ſanguis</i>	278	<i>Vncia</i>	145		
<i>homini uenenum</i>	ibid.	<i>Vncia nota</i>	146		
<i>Vini uſus</i>	488	<i>Vngues mortuorum cur adaugean-</i>			
<i>Vino uendibili ſuſpenſa hedera nō</i>		<i>tur</i>	434		
<i>eſt opus, prouer.</i>	8	<i>in Vnguibus ſi qui affectus exiſtit</i>			
<i>Violentia cur multi exanimantur</i>		<i>cur uehementius cruciant</i>	418		
	413	<i>Vnitat, principium Pythagoricum</i>			
<i>Viri boni dijs amici</i>	484		484		
<i>Virtus abſoluta in dijs reperitur.</i>		<i>Vocabula ſordida</i>	200		
	483	<i>Vocalium aſpirationes unde.</i>	242		
<i>Virtus ad felicitatē perducit.</i>	484	<i>Vocis mutatio circa annum deci-</i>			
<i>Virtus ſine ceteris bonis, & circa</i>		<i>munquartum unde hominibus</i>			
<i>uſum ipſam elanguēſcit</i>	484	<i>contingat</i>	431		
<i>Virtutum omnium triplex gradus.</i>		<i>Vocum reuerberationes in ſpelun-</i>			
	406	<i>cis, montibus aut ſyluis unde na-</i>			
<i>Virge laureate</i>	380	<i>ſcantur</i>	432		
<i>Viſus auditum prauertitur</i>	416	<i>Volatilibus cur pennas natura dede-</i>			

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

*ABCDEFGHIJKLMNQRSTVXYZ abcdef
ghijklmnopqrstuxyz Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii
Kk Ll Omnes terniones, præter * duernionem,
& Ll quaternionem.

BASILEAE, APVD NICOLAVM EPISCO-
PIVM IVNIOREM, ANNO
M. D. LIII.

